

ZEGERI BERNARDI
VAN ESPEN
OPERA OMNIA CANONICA
In Sex Partes diſtributa.

[illegible]

[illegible]

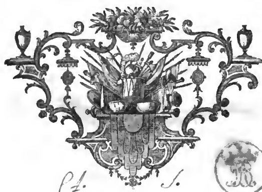
ZEGERI BERNARDI
VAN ESPEN
JURIS UTRIUSQUE DOCTORIS,
& SACRORUM CANONUM Professoris
in Academia Lovaniensi,

OPERUM,
Quæ hactenus in lucem prodierunt,

PARS PRIMA;
COMPLECTENS

JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI,
Hodiernæ Disciplinæ præsertim Belgii, Galliæ, Germaniæ & vicinarum Provinciarum accommodati, Primam Partem:

CUM ADDITIONIBUS, QUÆ IN SUPPLEMENTO EXTABANT, suis locis diligenter insertis.

LOVANII,
SUMPTIBUS SOCIETATIS.
ANNO M. DCC. XXXII.

Cum Approbationibus, ac Permissu Superiorum.

PROLEGOMENA.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

DE SCOPO & MATERIA OPERIS.

ITULUS huic Operi præfixus *JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM* non nullis eam posset ideam imprimere, quasi hoc Opere, omnia quæ ad hoc Jus spectanr, continerentur, Universumque Jus Ecclesiasticum plenè in eo repræsentaretur; quod sanè non unum alterumvè, sed plura eaque prolixa Volumina requireret.

Igitur Opus hoc inscribitur *Jus Ecclesiasticum Universum*, non quòd in eo universa & singula ad Jus istud spectantia contineantur & explanentur, sed quod universæ, aut ut minùs præcipuæ hujus Juris materiæ eo modo proponantur & exponantur, ut sperem ex principiis positis ad notitiam hujus Juris Ecclesiastici perveniri posse, atque Dubia & Quæstiones in eo occurrentia dissolvi.

Ut autem totius *Juris Ecclesiastici*, seu *Disciplinæ Canonicæ* ideam perfectam & plenam Lectori exponerem, Jus pristinum cum recentiore in singulis penè Disciplinæ seu Juris Ecclesiastici punctis ita cumulare studui, ut ex Operis hujus lectione innotescat, quid pristina Ecclesiæ Disciplina statuerit, & quid hodierna circa singulos articulos decernat, aut toleret.

Nec tantùm utrumque Jus Ecclesiasticum, pristinum & hodiernum, simpliciter allegare volui, sed insuper indicare, quando, & qua occasione quibusque gradibus à pristina ad hodiernam Disciplinam descenderimus.

Insuper praxim sive Disciplinam hodiernam contra pristinos Patrum mores & Canonum constituta introductam sic repræsentare studui, ut usum legitimum ab abusu separarem; ostendendo qualiter illi nos conformare possimus, hunc verò vitare, aut etiam ei nos opponere & contradicere subinde debeamus.

Jus *Ecclesiasticum* sive *Canonicum* affine esse Scientiæ *Theologicæ*, plurimasque materias utrique esse communes, quin & ex iisdem principiis resolvendas, nemo, qui utriusque vel modicam notitiam habet, ignorat.

Hinc jampridem dicere non dubitavit pius ac doctus Jo: Gersonius Universitatis Parisiensis Cancellarius in *Recommendatione Licentiandorum in Decretis*, per quadringentos inclusivè annos & ampliùs, sic fuisse gubernatam Ecclesiam, ut non esset distinctio Theologorum & Canonistarum: additque, quòd „ *Canones*, si benè inspiciamus, non sint nisi " conclusiones elicitæ vel illatæ ex principiis Theologicis, idest, ex Evangelio & aliis " Libris Canonicis per illos, quibus dicit Christus: *Qui vos audit, me audit*. "

Ut igitur *Universum Jus Ecclesiasticum* repræsentaretur, necesse fuit, etiam attingere materias, quæ primo intuitu ad Theologicam magis, quàm Juris Ecclesiastici scientiam pertinere videntur, puta *de Sacramentis in genere & singulis eorum speciebus*, *Indulgentiis*, aliisque similibus materiis.

Quis enim nescit, & hisce in materiis multa ad Disciplinam Ecclesiasticam spectantia esse immixta, quæ ex Canonibus, & Statutis positivis, non autem è Libris Canonicis aut principiis Theologicis immediatè dependent, aut resolvuntur?

Et nonne Pontifices hasce materias Decretalium libris inserendo, sufficienter ostenderunt, eas non à solis Theologis, sed & Canonistis esse tractandas? Scientes, in his plurimùm *Juris Ecclesiastici* sive *Disciplinæ* occurrere; uti & Gersonius notavit, subjiciens exemplum in „ uno per quod (ait) sciatur in cæteris. Confessio Sacramentalis est de Lege Evangelica propriè dicta; sed quod fiat hoc tempore vel illo, & apud suum certum " Sacerdotem, vel apud illum, de jure positivo est, quod nec clarè sequitur ex Lege E- " vangelica quod sic debeat fieri, nec tamen repugnans. Talia sunt sine numero in re- " liquis quæ concernunt Dei cultum, & charitatem erga ipsum & proximum nostrum. " Hæc Gersonius in citata Recommendatione.

Has

Has igitur materias quasi Theologicas hoc in Opere omittere non potui; ea nihilominùs servata moderatione, ut ea quæ ad Disciplinam pertinere videbantur, à merè Theologicis secernere studens, illa sola examinarem, hæc verè Theologis tractanda & resolvenda remitterem.

Hinc super materiis aut formis Sacramentorum quæstiones inter Doctores Scholasticos disputatas, vel etiam super Fidei nostræ dogmatibus aliisque ejus generis cum Hæreticis controversias, vel nullo modo, vel admodum leviter, ac Historicè potiùs, quàm Theologicè attigi.

Insuper nemo vel parum in Jure versatus ignorat, quàm difficulter Jus Civile à Jure Ecclesiastico, præsertim recentiori separari queat; & quantoperè Legis scientia assequendæ Juris Canonici scientiæ conducat; imò penè necessaria sit. Quapropter nec mirum apparere debet, si plura hinc inde ex Jure Civili huic Operi immixta quis videat. Ut tamen, quantùm citra detrimentum Juris Ecclesiastici licuit, me intra scientiam hujus Juris continerem, materias illas, quæ ex Jure Civili & Statutis Politicis unicè penè dependent, omittendas judicavi; uti sunt materiæ contractuum, Testamentorum, Fideicommissorum, Legatorum, hisque similes, de quibus vel nihil, vel pauca, quæ ad Ecclesiasticum Jus propiùs spectant (puta de Rebus Ecclesiæ alienandis vel non, de Testamentis Clericorum, item de Successione in bona Clericorum intestatorum) tractare volui.

E quibus Jus hoc Universum potissimum hauserimus, in Operis Titulo indicatur: sed tamen, quia non omnia ejusdem sunt ponderis, & auctoritatis, in hisce Prolegomenis quæ singulis auctoritas tribuenda sit, paucis exponemus; si priùs quis Juris Veteris & Novi usus esse debeat, paucis annotaverimus.

PARAGRAPHUS SECUNDUS.

Quis debeat esse usus pristinæ Disciplinæ?

Pristinam Ecclesiæ Disciplinam in plerisque præsertim majoris momenti articulis recentiori & hodiernæ Disciplinæ ita conjungere studui, ut tamen utramque non confunderem; sed quid illa præscripserit, & in quo hæc ab illa recesserit, distinctè exponerem.

Quàm utilis, imò penè necessaria sit hæc pristinæ Disciplinæ notitia, non difficulter intelligetur, si reflectatur ad ea quæ in hoc Opere sparsim dicuntur.

Apparebit imprimis, quòd licèt Ecclesia nonnumquam à Disciplina jampridem in Conciliis sanctissimè instituta, atque per plura sæcula religiosissimè summo etiam cum rigore observata, pro temporum & personarum conditione nonnihil recedere cogatur, ipsamque Disciplinæ relaxationem tolerare vel dissimulare: nihilominùs numquam non opter desidereque, eam, quantum possibile est, ubi nondum collapsa est, sollicitè servari, collabentem sustineri, & collapsam restaurari, velitque in hoc Episcoporum Pastorumque curam & laborem præcipuè collimare: imò ad hanc collapsæ disciplinæ totum reformationis Opus tendere debere, apparebit ex iis, quæ dicta sunt *Parte I.* hujus Operis, *tit.* 20. *cap.* 2. & latiùs *in Dissert. de Veterum Canonum & in eis contenta Canonica Disciplina stabilitate, & legitimo eorum usu,* quam vice Præfationis Commentario in Canones in nova editione, quæ modò sub prælo est, præmisi: ubi & unà ostenditur, quàm periculosè pro abolitione Sacrorum Canonum aut Disciplinæ Ecclesiæ sumatur argumentum à communi in Ecclesia praxi, aut ab Ecclesiæ tolerantia. Insuper explicatur, quomodo, & qua moderatione Prælati Ecclesiæ in restauranda pristina Disciplina procedere debeant.

Non tantùm pristinæ Disciplinæ notitia ad hujus conservationem, aut restaurationem conducit; sed & frequenter exacta hodiernæ Disciplinæ notitia sine illa haberi nequit: eo quòd à pristina tamquam rivulus è fonte hodierna Disciplina originem ducat: imò plura Disciplinæ hodiernæ puncta non sunt nisi pristinæ ipsius Disciplinæ reliquiæ, quæ sine hujus pristinæ disciplinæ notitia, obscuræ planè, ac inanes ritus sæpiùs apparebunt: si autem cum pristina disciplina, cujus sunt reliquiæ, seu quædam vestigia, conferantur, utiles & plenæ spiritu Ecclesiæ apparebunt; cujus exempla in decursu Operis plurima notavi, & Lectori occurrent; ac signanter *Parte II. tit.* 2. *cap.* 3. Adhæc ex ipsa pristinæ disciplinæ scientia facilis solet esse accessus ad percipiendum verum spiritum Ecclesiæ in his, quæ modernam disciplinam spectant. Licet enim Ecclesia nonnumquam *exteriorem* suam disciplinam mutet, vel relaxet, non tamen mutatur Spiritus Ecclesiæ, sed hic invariabilis & immutabilis perseverat, uti sæpiùs in hoc Opere monui, & in materiis occurrentibus sollicitè annotavi.

Quin & ex Operis hujus lectione innotescet, ex ignorantia pristinæ disciplinæ, frequenter in crassos errores circa hodiernam Ecclesiæ disciplinam prolapsos Interpretes, tam Theologos, quàm Canonistas; eosque errores notabilibus abusibus subinde occasionem dedisse. Quapropter, ut fructuosè studio Juris Ecclesiastici incumbatur, & ad ejus perfectam notitiam perveniatur, nequaquam negligendum est studium pristinorum illorum Canonum, qui Patrum disciplinam repræsentant. Quod & sæculo præterito rectè advertit pristinæ disciplinæ zelosissimus Restaurator S. Carolus, de quo vitæ ejus Auctor scri-

bit:

bit: „ Canonum ea scientia ipsi perjudicanda erat, quæ Patrum mores & acta repræsentans Ecclesiæ componendæ atque ordinandæ rationem continet. Dolens autem eos communi consuetudine tantummodò Canones ad interpretandum seligi, qui ad lites judiciaque valent; constituit ipse, qui iis declarandis præesset, unde sacra *Majorum* Instituta & ritus, optimumque Ecclesiæ administrandæ genus hauriretur. "

PARAGRAPHUS TERTIUS.

Attendenda circa recentiorem praxim in Ecclesia receptam.

NOtavimus præcedenti Paragrapho, Ecclesiam subinde dissimulare, aut tolerare relaxationem Disciplinæ, quæ pro formandis moribus, aut vitiis extirpandis olim sanctissimè fuerat instituta, & per plura sæcula summo cum rigore observata.

Porrò ex hac dissimulatione, seu tolerantia contingit, ut similis relaxatio quasi pro praxi & disciplina ipsius Ecclesiæ interdum invalescat, & reputetur: quam tamen reverà Ecclesia tolerat potiùs, quàm probet.

Ut ergo votis Ecclesiæ obsequantur Prælati & Pastores Ecclesiæ, allaborare debent, ut pristina illa disciplina sensim, ubi collapsa est, restituatur, aut nondum totaliter collapsa sustineatur; ita tamen ut hoc in parte procedatur fortiter & suaviter; id est, Zelo Pastorali quadam Christiana prudentia & moderatione temperato, quemadmodum fusiùs exposui in Dissertatione Prooemiali ad Tractatum Historico Canonicum in nova Editione.

Ulteriùs, circa recentiorem disciplinam contra pristinam Ecclesiæ disciplinam sensim introductam attendendum, num hæc concernat materiam morum, & quidem notabilis consequentiæ; an verò dumtaxat versetur circa ritus aliquos in Administratione Sacramentorum, vel Celebratione Divinorum Officiorum, vel forma Judiciorum aliosve similes haud magni momenti disciplinæ articulos.

Quis enim ambigat, quin multa dissimulanda sint, circa posteriora, quæ non essent circa priora; plusque allaborandum, ut in prioribus restituatur Ecclesiæ pristina disciplina, quàm in posterioribus: atque nonnumquam propter aliquas oppositiones, difficultates, & turbationes in populo, permittendam disciplinam insolitam circa ritus formamve Judiciorum, licèt contraria etiam appareat conformior Spiritui Ecclesiæ, ob quas non esset permittenda & toleranda praxis, quæ contra Sacros Canones invaluit in materia morum & notabilis consequentiæ?

Attendendum insuper, num praxis contra Sacros Canones & jampridem usitatam disciplinam, universaliter per totam Ecclesiam, aut saltem in his Ecclesiis omnibus recepta sit; an verò ita dumtaxar, ut à plerisque quidem recipiatur, contraria tamen apud melioris instituti homines adhuc perseveret: ac prætereà, num praxis introducta, etiam auctoritate Prælatorum & Superiorum positivè sit probata, puta Synodorum Decretis, aut Libris Ritualibus inserta; num verò dumtaxat simpliciter dissimuletur & passim toleretur. Neque enim dubitari potest, quin faciliùs circa hanc à Fidelibus, aut inferioribus Pastoribus aliquid mutari, aut pristina disciplina contraria observari, aut urgeri queat, quàm circa priorem generaliter receptam, aut Superiorum auctoritate positivè probatam.

Similia circa pristinam & modernam Disciplinam sparsim in hoc Opere annotare studui, ut hinc innotesceret, qualiter Prælati & Pastores circa hujus tolerantiam, & illius restitutionem se gerere debeant; ne dum nimium dissimulant, nihil ad perfectum adducant, vel dum è contrà præcipiti & inordinato Zelo omnia ad pristinam Ecclesiæ Disciplinam reformare volunt, omnia turbent: licèt hac in parte frequentior soleat esse defectus, quàm excessus.

PARAGRAPHUS QUARTUS.

De Citationibus Decreti Gratiani.

MIrum forsan nonnullis apparebit, quòd Canones, & dicta SS. Patrum referens, sollicitè annotaverim loca Decreti Gratiani, quibus hi Canones aut Patrum dicta à Gratiano referuntur; quasi Canonibus aut Patrum Sententiis per relationem in Decretum Gratiani aliquid auctoritatis accederet: cùm tamen communi & Canonistarum & Theologorum consensu receptum sit, Decretum Gratiani nullam habere auctoritatem Juris; neque Patrum Sententias, aut particularium Synodorum aut Episcoporum Decreta accipere auctoritatem Juris Publici & Communis, quia in Decretum Gratiani relata sunt. Huic sanè Doctorum opinioni lubens subscribo; eamque in Tractatu meo Historico-Canonico in Canones pluribus confirmavi; neque loca Gratiani annotavi, ut Canonibus, aut Sententiis Patrum auctoritatem Juris ex relatione in hoc Decretum assererem.

Verùm, cùm scirem, Decretum Gratiani unà cum aliis partibus Juris Canonici constituere hodiernum Corpus Canonicum, cui ipsi Jurisconsulti ab initio assueverunt; sciremque, ipsis Studiosis Juris in Scholis publicis hoc prælegi, & explicari, existimavi haud

ingra-

ingratum eis futurum, si indicarem Canones, Decreta, & Patrum Sententias extare in Decreto, quod ipsi in suo Corpore Juris Canonici habent, & quo continuò ut quodam Canonum Codice utuntur; imò è quo in controversiis & quæstionibus occurrentibus passim Canones, non tantùm in ipsis Scholis Academicis, sed & in Judiciis citari & allegari vident. Ut nec dubitare possim, quin Canones, & Patrum Sententiæ aliquid ampliùs ponderis, saltem apud Jurisconsultos, & in eorum Tribunalibus obtineant, dum è Decreto Gratiani allegantur, quàm si immediatè ex aliqua particulari Synodo, aut Auctore recitarentur, quod & latiùs ostendi in citato Tractatu, ubi unà exposui, quæ authoritas aliquando, tam apud Theologos, quàm Canonistas fuerit hujus Decreti; & unde tanta ei authoritas accesserit.

PARAGRAPHUS QUINTUS.

De Decretalibus Gregorii IX. & aliis posterioribus partibus Corporis Canonici.

Decretalium Collectio jussu Gregori IX. confecta, eo fine publicata est, ut iis in *Judiciis & Scholis universi utantur*, uti dicitur in Epistola compilationi præfixa, & Doctoribus, & Scholaribus Universitatis Bononiensis inscripta.

Eadem intentione & subsequentes Corporis Canonici partes publicatas esse, indicant earum respectivè Præfationes.

Porrò sicuti hac intentione à Pontificibus publicatæ sunt, ita quoque ubique penè Gentium receptæ fuere, ut quidquid iis continetur, pro Jure communi reputatum sit. Ideòque quidquid iis præscribitur, pro Jure reputatur, quamdiu generali, aut particulari contrario Jure ei derogatum non ostenditur.

Immò si Jus posteriùs, sive Scriptum, sive Consuetudinarium sit dubium, ex hisce Decretalibus aliisque Libris Corporis Canonici, tamquam ex Jure communi interpretationem accipere solet.

Hæc Juris Canonici authoritas ubique in hisce & vicinis Regnis ita firmiter erat stabilita sæculo præterito, ut licèt plures Provinciæ authoritatem Romani Pontificis excusserint, nihilominus hoc Jus Canonicum pro Jure communi constanter retinuerint, uti testatur Arturus Duck *Lib. 1. de Auctoritate Juris Civilis, cap. 7.* ubi *num.* 17. & 18 hæc habet: „ Illud porrò in Juris Canonici laudibus eximium est, quòd Principes Protestan- „ tes Germanici, aliive, postquam ab Ecclesia Romana secesserant, Lutheri & Calvini „ doctrinam amplexi, omnemque Pontificis Romani potestatem abdicassent, Jus tamen „ Canonicum non excusserunt; sed eo in causis suis decidendis etiamnum utuntur, eo- „ dem planè modo sicut Principes Europæi, postquam renunciaverant Cæsarum pote- „ stati, leges tamen Cæsareas adhuc observant. Et licèt Martinus Lutherus zelo præpro- „ pero & inconsulto ductus Juris Canonici Libros repugnantibus Jurisconsultis, Vvitte- „ bergæ combusserat, Juris tamen Canonici usum ab eo tempore Saxonei, Brusvicen- „ sei, cæterique Protestantes semper conservarunt nulla mutatione in eo admissa, sicut „ in Augustana Confessione consenserunt, Jusque Canonicum Vvittebergæ, & in reli- „ quis Protestantium Academiis adhuc publicè docetur.

Itaque quæ ex Decretalibus Gregorii IX. aut Sexto Decretalium Bonifacii VIII. vel Clementinis, aut Extravagantibus in hoc Opere referuntur, pro Jure communi recipienda sunt, & pro Jure servanda quousque ostendatur, Jure scripto, vel consuetudinario; seu generali, seu particulari ab hoc Jure communi recessum; de quo latiùs in citato Tractatu Historico-Canonico.

PARAGRAPHUS SEXTUS.

De receptione Concilii Tridentini.

Cum decima Decembris anni 1563. finem accepisset Concilium Tridentinum, Pius IV. tunc Pontifex Romanus, universa ejus Acta & Decreta confirmavit per Bullam quæ incipit, *Benedictus Deus*, editam & publicatam Romæ 26. Januarii anni 1564. & ab omnibus Christi Fidelibus suscipienda, ac servanda esse decrevit; præcipiens universis Ecclesiæ Prælaris quacumque dignitate fulgentibus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis à Sacris Canonibus constitutis aliisque gravioribus, etiam privationis, ut eadem Decreta & Statuta in Ecclesiis suis, Civitatibus, ac Diœcesibus, in judicio, & extra judicium diligenter observent, & à Subditis quisque suis, ad quos quomodolibet pertinet, inviolabiliter faciant observari. Hanc Bullam sequura est alia ejusdem Pontificis, quæ incipit, *Sicut ad Sacrorum*, publicata Romæ 20. Julii ejusdem anni, qua declarat, „ Decreta Sacri Generalis Concilii Tridentini, ad reformationem & jus positivum dum- „ taxat spectantia eos ad quos pertinent à Kalendis Maji proximè præteriti omnes obli-

gare

gare cœpisse, neque post eam diem excusationem cujusquam, quòd ea ignoraverit, " admittendam, atque ita Apostolica auctoritate declarat, ac definit, & ab omnibus " judicari mandat atque statuit. "

Philippus II. tunc Hispaniarum Rex, & Belgarum Princeps, hac in re intentioni Concilii & Pontificis obsequi volens, curavit quamprimum Decreta hujus Concilii in omnibus suis Ditionibus publicari, adjuncto mandato ad omnes Officiarios Sæculares, ut dum requisiti fuerint, auxiliare brachium in eundem effectum sine ulla tergiversatione aut dilatione præstent. Quod quidem mandatum per Hispaniæ Regna anno 1574. mense Julio publicatum esse, ex Emmanuele Rodrigues refert Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 32. §. 4.

Scripsit quoque Philippus II. ad Margaritam Parmensem tunc Belgii Gubernatricem, ut Concilium Tridentinum, quoad puncta reformationis per has Belgicas Ditiones publicari & exactè observari curaret.

Igitur sub initium anni 1564. litteras dedit Margarita nomine Regis ad Archiepiscopum Cameracensem, ut Decreta Concilii expenderet, & de modo, quo in sua Diœcesi secundùm jura, privilegia, consuetudines hæc Decreta executioni mandari possent, sententiam suam exponeret. His litteris respondit Archiepiscopus 23. Julii ejusdem anni, celebrationem Synodi Provincialis super receptione Concilii, & publicationem Decretorum per singulas Ecclesiarum Parochias, esse quidem modos Juri consentaneos. & antehac in re simili usitatos; sed magnis difficultatibus fore implicitos, nisi Regia auctoritate Decreta Concilii priùs probentur & admittantur.

Margarita interea ex tumultibus hìc excitatis prævidens, quot difficultatibus receptio & publicatio Concilii Tridentini auctoritate Regia esset obnoxia, uti narrat Famianus Strada De Bello Belgico, priùs explorare voluit, non tantùm sententiam & judicium Episcoporum, sed & Conciliorum Regiorum, nec non Magistratuum præcipuarum Civitatum, atque etiam Academiæ nostræ Lovaniensis, super publicatione Concilii Tridentini in his Belgicis Ditionibus quoad Decreta Reformationis.

Litteræ ejusdem tenoris erant, quarum hæc ferè summa, ut Decreta Reformationis quantocyùs expenderent, atque deliberarent; qualiter & quibus mediis, hæc Decreta Reformationis possent mandari executioni, ut eorum uberior fructus speratus habeatur; attendendo ad prærogativas & Jura suæ Majestatis, Ecclesiarum, & etiam Jura, Privilegia & consuetudines Provinciarum; atque super singulis suam rescriberent sententiam.

Episcopi, uti & Academia nostra Lovaniensis pauca vel nihil annotarunt; rescripseruntque, Concilium Tridentinum simpliciter esse publicandum.

Concilia Regia autem, uti & Civitatum Magistratus, examinatis & revisis Reformationis Decretis, plura hinc inde annotarunt, quæ Juribus Regiis suorumque Vasallorum, & Privilegiis, atque inveteratis consuetudinibus harum Provinciarum videbantur contrariari: ideoque & judicabant, publicationem non faciendam, nisi adhibita in his articulis quadam modificatione; ne aliàs ob inveteratos harum Provinciarum mores, & tecepta ac usitata hactenus Jura & Privilegia subitò inversa, turbarentur omnia, omnisque Concilii speratus fructus impediretur.

Hanc Regiorum Senatuum, & Civilium Magistratuum resolutionem Margarita Belgii Gubernatrix intimavit Regi Philippo II. qui respondit, „ sibi non placere; in Concilio populis proponendo quidquam excipi, ne & Romæ, uti sermonum avidæ, mate- " ries obtrectandi, & reliquis Christianis Principibus in Hispaniam intentis, occasio imi- " tandi præberetur. Nam quod de Regio ac Provinciali Jure dicebatur consideratum " abunde fuisse, cùm de Concilio eodem publicando quæsitum fuit in Hispania; in qua " illæ planè difficultates existebant: quarum sicut nulla tunc ratio habita est, sed Concilium sine ulla execeptione propositum, adhibita tamen perlevi moderatione in ejus usu, " ita velle in Belgio idem factitari; eoque mitti Hispanicæ promulgationis exemplum, " ut parentes imperio suo populi ad unam ubique normam pariter exigantur. "

Responso Regio accepto ulterioribus deliberationibus finem imposuit Gubernatrix atque juxta enixam Regis voluntatem, publicationem Concilii simpliciter & sine ulla restrictione fieri mandavit, nullis Concilii articulis in ipso publicationis Edicto nominatim exceptis, aut restrictionibus appositis.

Verùm licèt ipsa publicatio simpliciter & sine limitatione populo esset intimata, ne tamen jura & mores inveterati Provinciarum non sine populi turbatione invetterentur: ipsaque subitanea mutatio speratum fructum informationis impediret, declaravit Gubernatrix in Litteris seu Mandatis ad Episcopos & Magistratus Regios pro executione Concilii: „ Mentem Regis esse, ne propter promulgationem hanc licèt illimitatè & sine restrictione factam, quidquam immutetur aut innovetur circa Re- " galia, Jura, Privilegia Suæ Majestatis, aut suorum Vasallorum, Statuumque suorum " & subjectorum, & speciatim circa Jurisdictionem Laicalem, Jus Patronatus Laicis " indultum, seu Jus Nominationum, cognitionem causarum & materiæ possessoriæ " Beneficiorum, Decimarum possessarum, aut prætensarum per Laicos, superinten- " dentiam & administrationem Hospitalium aliorumque piorum locorum: non in- "

„ quit, ad contraveniendum dicto Concilio, sed ut executio accommodetur naturæ „ cujuslibet Provinciæ.

Litteræ ad Episcopos missæ habentur *Parte* 3. Edictorum Flandriæ *Lib.* 6. *Rubrica* 1. & ad Magistratus & Concilia Regia *Parte* 2. eorumdem Edictorum *Lib.* 1. *Rubrica* 2. atque prædictam clausulam eisdem verbis exprimunt.

Si notæ à Conciliis Regiis & Civitatum Magistratibus conferantur cum materiis in hac clausula expressis, patebit ad oculum, clausulam illam ad illas notas dirigi; atque Regem earum rationem in executione Concilii haberi voluisse.

Unde & Bertrandus Loth in Resolutionibus Belgicis *Tract.* 2. *Art.* 9. relatis annotationibus Concilii Arthesiæ mox subjungit: *Concilium Tridentinum quoad dicta puncta non fuit receptum in Arthesia.*

Similiter Antonius Anselmo *in suo Triboniano Belgico cap.* 32. volens exprimere; quæ per dictam clausuram Rex voluit reservata, retulit servato ordine Sessionum & Capitum Concilii Tridentini, quid ad singula à Conciliis Belgicis fuerit observatum, haud dubitans, quin hæc essent, quæ Rex per dictam clausulam reservata voluerat: quod & quotidiana praxis confirmat.

Itaque si dictas modificationes, jura Regis ejusque Vasallorum, & inveterata Provinciarum Privilegia ad regimen spectantia excipias, Concilium Tridenr. quoad Decreta reformationis & Disciplinæ simpliciter & absolutè publicatum fuit; unde & in Synodo Provinciali Cameracensi anno 1565. communi omnium suffragio declaratum fuit, ut *quidquid Oecumenicam Concilium Tridentinum statuerit, id Sacrosanctum omnibus sit, & inviolabile.*

Et Synodus Provincialis Mechliniensis anno 1570. primo suo Decreto „ ordinat & præ- „ cipit, ut omnes & singuli, qui ad hanc Synodum convenerint, simpliciter & sine ul- „ la protestatione ea omnia & singula, quæ à Sancta Synodo Tridentina definita & sta- „ tuta sunt, palàm recipiant " secundùm tenorem schedulæ sequentis: *Ego N. omnia & singula quæ à Sancta Synodo Tridentina statuta & definita sunt, palam recipio.*

Conformiter ad hanc generalem publicationem Concilium Privatum Regium anno 1569. respondisse fertur Concilio Frisiæ, Decretum Concilii Tridentini *Sess.* 23. *cap.* 6. *de Reform.* quo decernitur, quòd „ nullus prima Tonsura initiatus, aut etiam in mino- „ ribus Ordinibus constitutus, ante 14. annum, Beneficium possit obtinere, deinceps „ debere observari, non obstante consuetudine immemoriali in contrarium, uti ex Zy- „ pæo notavi *Parte* 2. hujus Operis *tit.* 19. *n.* 12.

Concilio Tridentino igitur in hoc Opere usus fui tamquam generaliter quoad Decreta Reformationis & Disciplinæ recepto, salvis restrictionibus sub sæpè dicta clausula contentis, quas & sollicitè in singulis articulis occurrentibus annotare studui.

PARAGRAPHUS SEPTIMUS.

De Usu Synodorum particularium.

SYnodi plures tum Provinciales, tum Diœcesanæ in Belgio, Gallia, aliisque Provinciis pro executione Concilii Tridentini & restauranda Ecclesiæ Disciplina celebratæ fuere; qua auctoritate ad asserendam modernam Disciplinam sæpiùs usi sumus in hoc Opere.

Quæ sit auctoritas & vis harum Synodorum quoad vim Legislativam, & quousque hæc se extendat, vel qui earum Decretis obstringantur, sufficienter expositum est *Parte I. tit.* 18. *&* 20. præsentis Operis, in quibus speciatim de Synodis Diœcesanis & Provincialibus tractatum est.

Sed quia pro Belgio non tantùm Belgicas, sed & exteras ac notanter Mediolanenses Synodos sub S. Carolo frequenter adducimus, notandum, quòd licèt hæ similesque Synodi non exeiant vim obligandi, sive Legislativam in Belgicas, aut alias Provincias earum terminis non comprehensas, nihilominùs non uno titulo pro stabilienda Disciplina Belgii & aliarum Provinciarum utiliter eas adduxi.

Primo, quia frequenter Decreta Synodorum potiùs sunt declarationes quædam & interpretationes Decreti Concilii Tridentini, aut alterius Legis generalis, quàm novæ & positivæ ordinationes: quo casu meritò assumuntur pro intellectu & interpretatione hujusmodi Decreti aut Legis.

Hoc Titulo pro intellectu Concilii Tridentini utiliter admodùm assumuntur Decreta Synodorum Mediolanensium sub S. Carolo, cujus cura & sollicitudine Concilium Tridentinum multùm promotum fuit; quique illud executioni mandare magnoperè studuit.

Præterea admodum conducit Synodorum auctoritas, ut Prælati, Pastores, aliique, quibus *Disciplina Ecclesiastica* conservatio aut restauratio incumbit, ipsam observantiam populo faciliùs persuadeant; eamque à novitate, aut singularitate, vel rigore nimio (quibus frequenter recta morum Disciplina aspergitur) vindicent; dum eam non tantùm à privato aliquo Auctore, sed & à Synodis probatam ostendunt.

Adhæc, sæpè in aliquibus Synodis nonnulla ad rectum Ecclesiæ regimen, animarum directio-

rectionem multùm utilia & opportuna occurrunt, quæ in aliis desiderantur; quidni liceat Pastoribus, Prælatis & quibus Ecclesiæ regimen creditum est, hæc ab illis Synodis suggesta impendere & mutuare, tametsi Decreta hæc vim Legis in suis Ecclesiis non habeant?

Quin enim vituperet Prælatos aut Pastores, si è Sanctis Patribus, aut probatis Auctoribus assumant, quæ hi pro regimine Ecclesiæ & animarum directione opportunè suggesserunt: tametsi vim legum eorum dicta aut sententiæ nullam habeant?

Nonnè jam pridem Ecclesia Romana Synodorum Orientalium, etiam particularium, item Africanarum Decreta pro formanda sua Disciplina assumpsit; tametsi se hisce Decretis non ligari sciret? Similiter & notorium est, alias Ecclesias passim recepisse Canones exterarum Ecclesiarum, dum illos Disciplinæ formandæ aut stabiliendæ seu asserendæ convenientes intelligebant, quod & in Commentario Historico-Canonico in Canones pluribus ostendo.

Licèt ergo particularium Synodorum auctoritas quoad vim Legislativam certis limitibus concludatur, quatenùs tamen præscribunt aut continent ea, quæ *ad rectam Ecclesiæ Disciplinam* fovendam, corroborandam aut restaurandam; aut etiam declarandum alicujus Canonis aut Decreti sensum conducere possunt, meritò assumuntur etiam ab iis, qui de cætero earum auctoritate non ligantur, modò nihil sit contrarium Disciplinæ in hac particulari Ecclesia authoritate Superiorum probatæ & pro Lege receptæ.

Notandum quòd Synodo apposita littera *P.* significet Synodum Provincialem; littera verò *D.* Diœcesanam. Numerus autem litteræ appositus significet, eam esse vel primam vel secundam.

PARAGRAPHUS OCTAVUS.

De Edictis Principum.

UT perfecta haberetur notitia *Disciplinæ Ecclesiasticæ*, præsertim *hodiernæ*, necesse fuit plura citare Edicta Principum, quibus ipsa *Disciplina* servanda præscribitur; quæque in his Belgicis vicinisque Provinciis vice Legum, maximè in Tribunalibus Regiis habentur; & ex quorum præscripto quæstiones, notanter in possessorio, deciduntur.

Cùm verò similia Edicta concipi & publicari soleant sub nomine Regis Catholici, vel Christianissimi, alteriusvè Principis, qui plura inter se omninò distincta Regna, aut distinctas Provincias, sibi subjecta habet, prænotandum hìc censui, Edicta non semper ad omnes Regis aut Principis Ditiones aut Provincias extendi, tametsi nomen Regis aut Principis simpliciter præferant.

Exemplum sit in Edictis Principum nostrorum. Licèt enim Brabantia, Flandria, Hannonia, pluresque aliæ Provinciæ pareant uni eidemque Principi, nimirùm Regi Catholico; nihilominùs Provinciæ illæ manent inter se divisæ, atque uni Principi parent salvo singularum Jure: diversisque sæpè Legibus & Moribus utuntur: neque Lex à Principe uni data, alias astringit, nisi & his specialiter posita fuerit.

Ne ergo circa auctoritatem & vim obligandi horum Edictorum aberretur, inquirendum, num Edictum, de quo agitur, sit generale & directum ad omnes Provincias, puta Belgicas Regi Catholico subjectas; an verò dumtaxat sit singulare pro una alteravè Provincia, aut etiam particulari territorio: nam pro hac diversitate illius auctoritas magis vel minùs latè extenditur.

Ut verò hæc diversitas innotescat, sciaturque quæ Edicta generalia, quæ Provincialia aut particularia dumtaxat sint, reflectendum est ad inscriptionem, eosque quibus Princeps salutem dicat, & in epilogo executionem ipsius Edicti mandet.

Si omnibus salutem dicit, plerumque Lex generalis est: & ad eum finem Conciliis omnium Provinciarum publicatio & executio injungi solet. Mandata seu Edicta Provincialia Præsidi & Concilio; Statuta & Privilegia iis, quos concernunt, inscribi solent; uti tradit Zypæus in Introductione ad Notitiam Juris Belgici.

Solent etiam (ait ibidem Zypæus) condendis Legibus Principes nostri præmittere " consultationes cum suis Conciliis, juxta *l.* 8. *C. de Constit.* plerumque supremis: publi- " cationem autem omnibus Provincialibus, ut dixi, in epilogo injungere: Quæ etiam " antequam illa fiat, examinare solent, an Juri patrio lex non refragetur; & post illud " examen, publicationis mandatum primipilari Apparitori, seu Ostiario dare. "

Addit Zypæus *num.* 6. „ Ea hìc publicatio est semper necessaria in singulis Provinciis " (quòd unitæ quidem omnes sunt, salvo singularum Jure, adeoque nullæ alteris subje- " ctæ) singularumque Metropolibus, tametsi plures sint; ut in Brabantia, Lovanium, " Bruxella, Antverpia, Sylvaducis; in Flandria, Gandavum, Brugæ, Ipræ, aliæ ali- " bi, quas ante hanc promulgationem Lex non solet obligare. "

Ut igitur de extensione Edicti statuatur, inquirendum, cui inscribatur, cui executio mandetur, quæ Concilia Rex super eo consuluerit, & ex cujus sententia confectum; ac denique, qua forma & loco publicatum: ut ex his omnibus appareat, an Edictum sit repu-

tandum generale, an Provinciale, an particulare pro certo dumtaxat territorio. Quod de Edictis Principum nostrorum ex. gr. hic dicitur, etiam dicendum est de similium aliorum Principum, qui diversas, distinctasque Provincias sub suis Ditionibus possident.

PARAGRAPHUS NONUS.

De Sententiis Judicum.

CUm animus mihi esset, in hoc Opere exponere non tantùm quid jampridem SS. Canonibus, aut etiam recentioribus Decretalibus, quæ Jus Commune constituunt, decretum sit; sed insuper, quid hic in Belgio, Gallia aliisque vicinis Provinciis observetur: visum fuit, Magistratuum seu Ecclesiasticorum seu Civilium Judicata inquirere & annotare, ut ex iis usus sive praxis locorum innotesceret, aut saltem firmaretur.

Ut enim de Jure præsertim consuetudinario, aut de ipsarum Legum observantia, aut sensu statuatur, maximi ponderis semper habitæ fuerunt etiam apud Romanos *receptæ Sententiæ*, hoc est, quæ usu fori & consensu Prudentium probantur. Hinc olim dixit Ulpianus Jurisconsultus in *L. 34 ff. De Legibus*: „ Cùm de consuetudine Civitatis vel Provinciæ confidere quis videtur, primùm quidem illud explorandum arbitror, an etiam „ *contradicto* aliquando *Judicio* consuetudo sit firmata. “ Non quòd ad consuetudinem introducendam necessarii sint actus *Judiciales*; sed quòd ad probandam consuetudinem plurimùm valeant, uti passim observant Legum Interpretes.

Eò verò amplioris ponderis erunt, quò plura in eodem vel diverso Auditorio seu Tribunali sententiæ super eodem articulo emanarint. Imò, quæ incerta erant, si agitata deinde fuerint in Auditoriis, & rerum frequenter judicatarum authoritate in unam partem definita, Jus Civile fiunt, inquit Stockmannus in Proœmio ad Decisiones Curiæ Brabantiæ: Quidni & Ecclesiasticum, præsertim in his quæ à praxi & consuetudine locorum maximè dependent; ut sunt solutiones Decimarum, reparationes Ecclesiarum, Domorum Pastoralium, aliæve similes?

Ne autem circa auctoritatem seu efficaciam rerum judicatarum aberretur; notandum, ordinariè res inter privatos, etiam in Supremo Principis Senatu judicatas, Jus Generale non facere, etiam in simili planè casu & iisdem omnino circumstantiis: atque fas esse Magistratibus, licèt huic Supremo Senatui subalternis, à sententia illa in judicando recedere, juxta illud vulgatum *non exemplis, sed Legibus judicandum*: nisi tamen Princeps, sive Senatus Principem repræsentans, declaret se velle, ut imposterum judicatum pro Lege habeatur; & pro Lege promulgari jubeat: quod subinde in materia magni momenti, & notabilis consequentiæ contingit: Atque de hoc casu intelligenda apparet Constitutio Justiniani Imperatoris in *L. 12. Cod. de Legib.* in verbis: „ Si Imperialis Majestas causam cognitionabiliter examinaverit, partibus cominus constitutis sententiam dixerit: omnes „ omninò Judices, qui sub nostro Imperio sunt, sciant hanc esse Legem non solùm illi causæ, pro qua producta est, sed & omnibus similibus.

Hoc insuper notandum, quòd sicuti non omnium Tribunalium par est auctoritas, ita nec rerum Judicatarum parem esse vim & efficaciam: majorisque indubiè auctoritatis esse Supremorum Senatuum Arresta, quàm inferiorum Judicata.

Ulterius notandum, Arresta & res Judicatas præcipuè valere, ut adstruatur consuetudo, aut sensus alicujus Legis illis in locis, quæ subjecta sunt Parlamentis, aut Magistratibus, à quibus hæc Arresta, aut hæ sententiæ emanarunt: quia Parlamenta & Magistratus præsumuntur judicare juxta consuetudinem, aut interpretationem Legis in suis Provinciis aut Districtibus vigentem & receptam.

Nequaquam tamen dubitandum, quin & alicujus ponderis sint Arresta vel sententia in exteris Parlamentis & Tribunalibus pronuntiata super alicujus Legis aut Edicti, vel Canonis generalis intellectu; præsertim si nulla in hac Provincia aut Districtu contraria consuetudo aut interpretatio invaluerit, sive accepta sit: ipsaque insuper Arresta aut res judicatæ conformia appareant naturali & obvio sensui ipsius Canonis, Legis, aut Edicti.

Licèt igitur sciam, praxim Belgicam non eamdem esse in omnibus Juris Ecclesiastici articulis, notanter ubi de Jurisdictione Ecclesiastica (cui Belgium ampliùs favere solet) agitur, cùm praxi in Gallia vigente, nihilominùs ad stabiliendam modernam Disciplinam Belgicam, non semel Parlamentorum Gallicanorum, & aliorum exterorum Tribunalium judicata annotavi, ubi nulla contraria Belgii judicata reperi, nec ea Moribus aut Legibus harum Provinciarum adversari vidi.

Præcipuè autem circa res judicatas attendendum, an quæstio fuerit super dubio Legis, Canonis, aut Consuetudinis in generali & in abstracto; putà, an ex tali specie fructuum secundùm Leges Belgii colligantur Decimæ; an incolæ, an Decimatores teneantur ad reparationem Domus Pastoralis, &c. & an per sententiam hoc dubium decisum sit, sine respectu ad aliquam *specialem* circumstantiam in casu proposito occurrentem.

Si

Si enim in quæstione sive lite particulares fuerint circumstantiæ, ob quas in hoc particulari casu, hoc illove modo Legem aut Consuetudinem interpretari oportuerit, appareatque eas circumstantias verisimiliter ipsum Judicem ad sic judicandum permovisse, sententia ita prolata inaniter applicabitur, nisi casus cum iisdem circumstantiis occurrat: quemadmodum circa declarationes S. Congregationis super interpretatione Concilii Tridentini notavi *Parte 5. tit. 22. cap. 5.* hujus Operis.

Ut ergo auctoritate rerum Judicatarum securiùs utamur, examinandus casus cum circumstantiis super quo sententia prolata est: investigandumque, num appareat, judicem in concipienda sententia aliqua speciali circumstantia in hoc casu occurrente permotum esse; ita ut sententia nonnisi casui cum simili circumstantia applicari queat: an verò dubium aliquod super sensu Canonis, Legis, vel Edicti, aut Consuetudinis in abstracto; sive independenter ab omni speciali circumstantia decisum sit.

Ad hanc porrò notitiam assequendam multum facilitabit, si peritiores Jurisconsulti adhibeantur, qui Sententiarum brevicula ritè concipiant; quemadmodum notavit Stockmannus in epistola Curiæ Brabantiæ inscripta, & Decisionibus illius Curiæ præfixa: qui & ibidem deplorat Curiæ hujus res judicatas, non ejus auctoritatis & roboris visas fuisse, qua esse debuerunt; quod hinc evenisse credit, „ quòd ex infimo grege Leguleiorum ad id munus passim delecti, qui monstra Sententiarum, loco rationum Juris deinde nobis efformaverunt. "

Hinc quoque patet, non parùm attendendum esse, à quo ipsa Arresta allegentur, ut de eorum auctoritate statuatur: utrùm ea rescrentes, eorum prolationi & causarum discussioni interfuerint; vel actorum omnium inspectionem habuerint; eaque ita discusserint, ut intelligere potuerint, super quo Arresta prolata sint.

Quin & illud circa Arresta & Magistratuum judicata observandum, non mox iis adhibendam fidem, ubi hæc apud Auctorem aliquem relata vel asserta reperiuntur, quemadmodum de Declarationibus S. Congregationis super interpretatione Concilii Tridentini declaravit *Urbanus VIII.* sed ipsorum referentium auctoritas ponderanda; quin & ad ipsa Curiæ Regesta subinde recurrendum, ut certior de prolatione allegatæ sententiæ fides, & ejusdem verus sensus haberi queat.

APPROBATIO.

HOc Opus, cui Titulus, *Jus Ecclesiasticum Universum, &c.* Authore Ad.^m R.^do ac Clarissimo Domino ZEGERO BERNARDO VAN ESPEN J. U. Doctore, & SS. Canonum in Academia Lovaniensi Professore, multorum votis diu desideratum, & plurium, ut spero, plausibus excipiendum, publicam lucem meretur & studiosam lectionem: ex eo siquidem Canonum studiosus exactam notitiam Juris tam fori, quàm poli haurire poterit, Theologus normam rectæ administrationis Sacramentorum, & Ecclesiastici omnes modum vivendi vocationi ac characteri suo congruum; cùmque ut loquitur Concil. Trid. *Sess. 22. Cap. 1. De Reform.* nihil sit quod alios magis ad pietatem & Dei cultum assiduè instruat, quàm eorum vita & exemplum qui se divino ministerio dedicarunt, fructus hujus Operis, Deo propitio, in totam Ecclesiæ compaginem diffundetur. Ita censeo Antverpiæ hac 26. Martii 1700.

ARNOLDUS EYBEN Cath. Antverp. Canonicus Theol. Librorum Censor.

APPROBATIO.

UNiversum hoc *Jus Ecclesiasticum* magnis laboribus & multilega lectione collectum magno prodit universalis Ecclesiæ bono; cùm enim ignorantia cunctorum sit causa malorum, iniquitatis radicem hanc exscindit, cordatum modo Lectorem inveniat. Juris enim de quo veritas, hîc aptis Sacræ Scripturæ Textibus illustratur; inconcussis Summorum Pontificum Decretis munitur, Sacris Conciliorum Canonibus firmatur, Sanctorum Ecclesiæ Doctorum Assertionibus fulcitur, Sanctis Patrum Documentis fulcitur, & sparsis hinc inde Gnomis ceu Gemmis ornatur, & splendet, Judicum Sententiis & Decisionibus ad posteros transmittitur, unde fiet miserante Deo, ut si Juris hujus Rectitudini mores hominum collineentur, in obtinendis Dignitatibus confusa recedet cordis ambitio, in distribuendis Beneficiis & Officiis pelletur injusta Personarum acceptio, nec effrons apparebit Simoniæ facies à non paucis vocata pensio. Volve, vel saltem percurre cordate Lector, & disces non stillam ex fonte propinare, radium lucis pro die vibrare, ex immensis quibus, obolum proferre: non ambigo quin Opus hoc universum, sanæ Doctrinæ Theologis futurum sit gratissimum, Juristis optatissimum, nocturna diurnaque manu versari dignissimum à Pastoribus, à Canonicis, ab omnibus Clericis. Stylus claritate placet, ordo memoriam juvat, selecta tum quarundam Sententiarum unctio voluntatem perlinit, veritatis splendor passim emicans intellectum inaurat, publica ergo luce longè dignissimum censeo, hac 12. Novembris 1699.

JOAN. LE BEAU S. Adalberti Leodii Curio-Decanus Exam. Synod.

INDEX

INDEX TITULORUM ET CAPITUM
Partis Primæ,
DE PERSONIS.

TITULUS PRIMUS.
De Clericis.

TITULUS II.
De vita & honestate Clericorum.

TITULUS III.
De Pastoribus & Vice-Pastoribus.

TITULUS IV.
De Custodibus Ecclesiarum Parochialium.

TITULUS V.
De Æditui Ecclesiarum Parochialium, & Magistris Pauperum seu Mensarum Sancti Spiritus.

TITULUS VI.
De Decanis Christianitatis seu Ruralibus.

TITULUS VII.
De Canonicis Collegiatarum, & Cathedralium Ecclesiarum; & Officiis Juribusque utrisque communibus.

TITULUS VIII.
De Capitulo Cathedrali.

TITULUS IX.
De Capitulo Sede vacante.

III. Qua-

TITULUS X.
De Canonicis Graduatis.

TITULUS XI.
De Dignitatibus Capitulorum.

TITULUS XII.
De Dignitatibus Ecclesiarum Cathedralium.

TITULUS XIII.
De Electione & Nominatione Episcoporum.

TITULUS XIV.
De Confirmatione Episcoporum.

TITULUS XV.
De Consecratione Episcoporum.

TITULUS XVI.
De Cura Episcopali.

TITULUS XVII.
De Visitatione Episcoporum.

TITULUS XVIII.
De Synodis Diœcesanis seu Episcopalibus.

TITULUS XIX.
De Metropolitanis.

TITULUS XX.
De Synodis Provincialibus.

TITULUS XXI
De Legatis & Nuntiis Apostolicis.

TITULUS XXII.
De Congregationibus Cardinalium.

TITU-

TITULUS XXIII.

De Officialibus Curiæ Romanæ.

TITULUS XXIV.

De Instituto Regularium & eorum Admissione.

TITULUS XXV.

De Admissione ad Religionem, & Novitiatu.

TITULUS XXVI.

De Simonia circa ingressum Religionis.

TITULUS XXVII.

De Professione & ejus effectu.

TITULUS XXVIII.

De Voto Obedientiæ.

TITULUS XXIX.

De Voto Paupertatis.

TITULUS XXX

De Voto Castitatis.

TITULUS XXXI.

De Monasteriorum Superioribus.

TITULUS XXXII.

De Regularium Reformatione & Visitatione.

TITULUS XXXIII.

De quasi Regularibus.

JURIS

JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI PARS PRIMA.

DE PERSONIS.

TITULUS PRIMUS. DE CLERICIS.

CAPUT PRIMUM.

De Clericis primæ Tonsuræ.

1. *Olim Tonsura ab Ordinibus non fuit separata.*
2. *Separationis occasio.*
3. *Hodiè semper sejuncta.*
4. *A multis perversè appetitur.*
5. *Perversa intentio à Synodis, quomodo reprobata.*
6. *Sollicitudo Episcoporum circa Tonsurandos.*
7. *Commoda ex illa sollicitudine speranda.*
8. *Quomodo hodiè probanda Tonsura suscepta.*

I. PRIMIS quinque ut minus Ecclesiæ sæculis, nullos fuisse Clericos primæ duntaxat Tonsuræ, nullo minore, aut majore Ordine insignitos, solidè ostendit Morinus de Ordinationibus *part.* 3. *exercit.* 15. *cap.* 3. ibidem ostendens; Tonsuram sæculis illis numquam separatim ab omni Ordine datam fuisse, sed simul cum primo Ordine, velut ritum illius collationi annexum.

Sunt nonnulli viri eruditi, atque inter alios Joannes Mabillon in præfatione ad partem 1. sæculi 3. Benedictinorum *num.* 19. & Christianus Lupus in scholiis *ad Canonem* 13. *Concilii OEcumenici* 7. qui contendunt contra Morinum (in textu citato) Tonsuram, ante tempus à Morino præfixum, separatim, & ante alicujus ordinis susceptionem fuisse datam.

Quidquid sit de hac epocha *separatim* datæ Tonsuræ, in hoc tamen Morino consentiunt, morem illum *passim* Tonsuram ut quemdam quasi ordinem præmittendi ante omnis ordinis susceptionem, etiam Minorum, recentioris esse disciplinæ.

II. Qua autem occasione, tandem circa annum septingentesimum Tonsura ab omni Ordine separari cœperit, his verbis enarrat Morinus: „ Parentes filios suos impuberes, immò ferè infantes Ecclesiasticis officiis " consecrabant, & Episcopis instituendos offerebant. " Eos Episcopi in eadem domo educandos, & instruendos curabant, ut essent Cleri reparandi velut seminarium. " Eorum institutioni senex aliquis è Clero præficiebatur, atque ut plurimum Archidiaconus. Cùm " autem propter ætatis infirmitatem, Ostiariorum, aut " Lectorum officiis in Ecclesia fungi non possent, Ordines illos illis non conferebant; sed solam Tonsuram cum veste Clericali, Tonsuram ideò ab Ordine " separantes, ne pueri isti Ecclesiæ ministeriis parentum " pietate devoti, ut prorsus sæculares & profani, hominum oculis comparerent. Longo post tempore, " quod in pueris fiebat propter ætatis infirmitatem, " in ætate valentibus usurpatum est, Tonsuraque " Clericalis, ut Ordo quidam ab aliis separatus, quibuscumque separatim collata est. "

III. Quod labentibus sæculis invaluisse scribit Morinus, id non in Belgio duntaxat, sed per totam Ecclesiam Latinam receptum est; ut nimirum Tonsura Clericalis, tamquam Ordo quidam ab aliis separatus, quibuscumque separatim conferatur.

Neque insigniti Tonsura Clericali ab ea *Clerici* duntaxat nuncupantur, sed etiam de *foro* Ecclesiæ constituuntur; & privilegia Clericalia adipiscuntur: uti Episcopus ordinans ex Pontificali denuntiat: *Filii Charissimi*, ait ad Tonsuratos, *animadvertere debetis quod hodie de FORO ECCLESIÆ facti estis, & PRIVILEGIA CLERICALIA sortiti.*

IV. Hinc factum, ut plures, non animo Deo & Ecclesiæ serviendi, sed laicalis judicii declinandi causa, & privilegiis Clericalibus gaudendi Tonsuram Clericalem expeterent; quos notavit Synodus Tridentina; eos ad Tonsuram non admittendos declarans, *de quibus probabilis conjectura non sit, eos non sæcularis judicii fugiendi fraude hoc vitæ genus elegisse.*

Verùm, quia in Belgio hæc à jurisdictione laicali exemptio quoad Clericos primæ Tonsuræ, faventibus

vel annuentibus Summis Pontificibus, multùm restricta est (ut infrà, ubi de immunitate, & exemptione Clericorum agetur, ostendemus) pauci sunt in Belgio, qui hac à Synodo Tridentina reprobata intentione, Tonsuram Clericalem expetunt: At alia est non minus perversa & perniciosa, quæ plurimos ad Tonsuram Clericalem hodie in Belgio impellit.

Cum enim in Belgio, uti, & aliis Provinciis, plura sint Ecclesiastica Beneficia solam Tonsuram Clericalem requirentia, ut quis proventibus, aut aliqua eorum parte gaudere possit, etiam in minori ætate constitutus; plurimi, vel proprio, vel parentum instinctu, ad Tonsuram Clericalem hoc unico motivo impelluntur, ut Beneficii obtinendi fiant capaces, nihil de vocatione ad Statum Ecclesiasticum; aut propensione, & animo, Deo, & Ecclesiæ serviendi solliciti.

V. Carnalem hanc, ac terrenam intentionem, non secus ac priorem exclusit Synodus Tridentina, declarando, prima Tonsura solùm initiandos, de quibus probabilis conjectura sit, *eos hoc vitæ genus elegisse, ut Deo fidelem cultum præstent*, *Sess. 23. cap. 4. de reformat.*

VI. Hinc è Concilio Tridentino redux Franciscus Richardotus Episcopus Atrebatensis voluit, ut ad Tonsuram non admittantur, „ nisi qui fidem faciant, se „ eo animo hunc gradum optare, ut Deo, & Ecclesiæ „ serviant. “ Synod. Atrebatensis 1570. *tit. de Sacrament. Ordinis, cap.* 7. Consonant, & aliæ Synodi Belgicæ; vel generaliter, aut etiam specialiter jam citatum Synodi Tridentinæ Decretum probantes. Quibus novissimè suffragatus est nominatissimus ille Mechliniensium Archi-Præsul Jacobus Boonen, in Decreto suo de Sacris Ordinationibus 19. Octobr. 1654. publicato, in quo à Tonsurando inter cætera requirit, „ ut à Parocho, & Ludimagistro, eovè quem in quovis Studiorum genere audit, aut si alicui Seminario, vel „ Collegio adscriptus est, ab illius Rectore loco Parochi, clausas & obsignatas litteras afferat; quibus „ testatum faciat, bonis probisque moribus semper se „ vixisse, itemque in Ecclesia frequentius, religiosiusque versatum esse, ac Sacram Communionem sæpiùs in anno sumpsisse: “ *Necnon probabilem de se spem præbere, quòd in Clericalis Ordinis disciplina sit permansurus, quòd potissimum, ut Deo fidelem cultum præstaret, ad hoc vitæ genus fuerit inductus.*

His præiverat zelosissimus Mediolanensis Antistes S. Carolus, qui à Tonsurandis inquiri voluit: „ „ Quam ob causam se Clericos fieri velint? An tales sint, qui spem præbeant, Ecclesiæ Ministros „ utiles se fore? A quo Sacerdote, sanctioris vitæ „ Magistro instituti sint in vitæ Clericalis modum? „ An vitæ Christianæ præcepta, institutavè sciant? “ Concil. Mediolan. 5. *part.* 3. *cap.* 2.

Sanè si umquam in danda Tonsura vigilare, & sollicitos esse oportuit Episcopos Belgii, indubiè hoc tempore oportet. Ad oculum quippe patet, in Belgio locum habere quod anno 1624. præsentis sæculi deplorabant Patres Concilii Burdigalensis, *Cap.* 6. §. 2. „ In nulla re magis laborare homines hujus sæculi, „ quàm ut filii, præcipuè deformes, & ad negotia „ sæcularia inepti, in sortem Domini assumantur: „ ad Beneficia certè, non ad officia Ecclesiastica, „ quacumque ratione, cum eos non vocet Dominus, promovendi.

VII. Si eam circa Tonsurandos curam impenderent Episcopi, non dubium, quin plures inepti & mercenarii à Beneficiis, & Ministeriis excluderentur; qui semel Tonsura accepta, & per eam Beneficiorum capaces redditi, à Patronis, aut Collatoribus Beneficia impetrantes, non sine summa difficultate, & nonnisi obstante manifesto impedimento, excludi possunt.

Adhæc: si Episcopus, qui nonnisi Ecclesiæ utiles, & in doctrina, & moribus ritè probatos Sacerdotes Diœcesi suæ providere intendit; ni & circa Tonsurandos debitam exactamque adhibeat diligentiam, non raro suo frustrabitur voto. Quid enim facilius, frequentiusque, quàm obtenta jam Tonsura Beneficium aliquod nullius, aut exigui proventus impetrare in Diœcesi Episcopi, qui scitur omnes penè indifferenter ad Sacros Ordines admittere; atque ita titulo Beneficii à tali Episcopo ordinari, à quo ordinari non potuisset, nisi Tonsura recepta Beneficium obtinuisset.

Ex his quisque facilè intelliget, *permultum propterea referre* (verba sunt S. Caroli in Concil. Mediolanen. IV.) *omnem in illa conferenda, & suscipienda, diligentiam adhiberi.*

Tonsuram primitùs etiam à Presbyteris, quin & à Laicis subinde datam esse, monet Mabillon in Præfatione ad *part.* 1. *sæculi* 3. *Benedictinorum*, *num.* 19.

Neque id adeò mirum videbitur, si attendatur quòd primitùs Tonsura in simplici quadam capillorum detonsione, & vestium mutatione constiterit.

Per hanc enim capillorum detonsionem, & vestium Clericalium assumptionem demonstrabat suscipiens, se animum ad statum Ecclesiasticum habere; eo ferè modo, quo in Academicis Collegiis, & Episcoporum Seminariis solent adolescentes vestem, & tonsuram in simplici capillorum detonsione consistentem assumere, eaque assumptione animum ad statum Ecclesiasticum profiteri.

Quid igitur mirum si & Tonsura in hac capillorum, & simplici vestium mutatione consistens, etiam à Presbyteris, quin, & à Laicis citra consensum Episcopi dari potuerit?

At postquam labentibus sæculis, sensim hæc capillorum detonsio, & vestium immutatio fieri cœpit, quibusdam precibus, & ritibus adhibitis, atque ad instar cujusdam ordinis reputari, tandem, & collatio Tonsuræ ad Episcopum devoluta est: eo etiam titulo, quòd de vocatione matriculæ Ecclesiæ adscribendorum, præ cæteris cognoscere, & inquirere, pertinere videretur ad Episcopum.

VIII. Illud circa Tonsuram, & Ordines hìc in Belgio speciale occurrit, quòd edictum perpetuum Alberti, & Isabellæ, *art.* 21. pro eorum probatione requirat litteras; nec testes admittat, nisi in casum deperditorum Registrorum; quam perditionem, qui allegat, probare debet, uti notat Antonius Anselmo ad citatum articulum §. 17.

Notatum est, in Belgio per edictum perpetuum Alberti, & Isabellæ non admitti probationem Tonsuræ Clericalis per testes, sed requiri probationem per litteras. Addendum, hoc dumtaxat obtinere circa probationem *judicialem*, sive ut Tonsura Clericalis in judicio probetur. Unde cùm in admissione ad possessionem non instituatur examen *judiciale*, non videtur quoque necessaria probatio Tonsuræ Clericalis per litteras: sed sufficiens apparet, ut de Tonsura, quemadmodum de aliis qualitatibus admittendi ad possessionem, per quamcumque speciem probationis constet: Videturque sufficiens Tonsuræ probatio hodiè haberi ex litteris Superiorum, & sacrorum Ordinum, sepositis specialibus circumstantiis, uti latiùs deducit Nicolaus Garzias *part.* 7. *cap.* 2. *de Beneficiis.*

Inter Doctores controvertitur utrùm Tonsura Clericalis probetur per litteras ordinum superiorum, utrùm verò requirantur litteræ Tonsuræ, sive quæ expediuntur, & dantur in specificam probationem datæ Tonsuræ.

In primis apparet, quòd articulus *Edicti perpetui*, de quo in textu, intelligi debeat de litteris *specialiter* collationem Tonsuræ referentibus; sive de illis, quæ expediuntur *speciatim* in probationem collatæ Tonsuræ, solentque vulgò vocari *littera Tonsura.*

Sed, ex hoc satis constat, hunc articulum loqui de probatione *judiciali;* ut nimirùm dum pars in judicio opponit defectum Clericatus; eoque ex capite nullitatem collationis, aut præsentationis arguit, judex nequeat admittere probationem per testes, sed requirere teneatur probationem per *litteras* juxtà tenorem Edicti.

At extra judicium, aut in locis, in quibus non viget lex positiva, probationem *per litteras* requirens, sufficiens, & plena probatio Tonsuræ haberi posse videtur per litteras, & probationem superiorum Ordinum, uti pluribus adstruit Nicolaus Garzias *de Benefic. part.* 7. *cap.* 2.

Scitur enim hodiè neminem ordinari, nisi ordinandus Ordinario præviè fidem fecerit de suscepta Tonsura, & aliis Ordinibus inferioribus.

Quin, & ipsi ordinandi hodiè admodùm solliciti sunt, ne omissa Tonsura, ad ordines promoveantur, ob periculum irregularitatis eo titulo incurrendæ: quia juxta modernam disciplinam, & receptam opinionem,

per

per saltum censerentur promoti, & ordinati; qui omissa Tonsura ad Ordinem altiorem promoverentur, quæ promotio irregularitatem hodiè inducit, *toto titulo 10. de Clerico per saltum promoto.*

Quapropter, si constet per litteras, aut aliundè quemquam esse constitutum in sacris Ordinibus, non dubium quin attento more, qui in ordinandis servari consuevit, sufficienter censeri debeat probatum, similem ordinatum etiam esse initiatum prima tonsura, tametsi *litteras Tonsuræ* non possit producere.

Igitur quia capitula, vel alii, quibus competit jus inducendi præsentatos, vel electos; aut provisos in realem possessionem beneficiorum, non cognoscunt de qualitatibus, aut titulis introducendi more judiciario, dubium non videtur quin etiam sufficiat probatio susceptæ Tonsuræ per litteras superiorum Ordinum, vel quòd constet eum reverà in superiori Ordine constitutum.

Contraria nimiùm scrupulosa quorumdam Capitulorum, & Prælatorum praxis videtur profluxisse ex ignorantia, aut non adhibita distinctione inter probationem *judicialem*, & extrajudicialem.

Sicuti enim de cæteris qualitatibus ipsius instituendi non exigitur examen judiciale, neque requiritur probatio, quæ esset in judicio necessaria, sed sufficere creditur, si instituendus capacitatem quò ad mores, & scientiam præbet per testimonia extrajudicialia, quæ moralem saltem certitudinem efficiunt; quidni sufficere debet si instituendus per probationem extrajudicialem faciat fidem de suscepta Tonsura?

Rectè quoque notat post alios Perezius de Lara *in tractat. de Anniversf. & Capell. lib. 2. cap. 5.* quòd etsi nullus queat obtinere titulum beneficii, nisi prima Tonsura initiatus fuerit, tamen si quis sit in possessione, is non teneatur probare Tonsuram; sed quòd præsumptio resultans ex quasi possessione beneficii, & clericatus sufficiat, ut saltem in judicio possessorio obtineat, & in beneficii possessione manuteneatur, saltem quoadusque ipse defectus Tonsuræ plenè probetur.

C A P U T II.

De Clericis Minorum Ordinum.

1. *Ordines Minores Ordinibus Sacris olim non semper præmissi.*
2. *Aliquando plures, aliquando pauciores præmittebantur.*
3. *Nemini uno eodemque tempore plures conferebantur.*
4. *Interstitia etiam inter hos Ordines servata.*
5. *Hodiè omnes Sacris Ordinibus præmitti debent.*
6. *Votum Ecclesiæ, ut functiones illorum Ordinum restituantur.*
7. *Ut per interstitia conferantur.*
8. *Disciplina circa hos Ordines multùm collapsa.*
9. *Quæ prolapsionis origo.*
10. *Zelus S. Caroli in hac disciplina restituenda.*

I. QUatuor Ordines, quos hodiè Minores dicimus, Ostiariatum, Lectoratum, Acolytatum, & Exorcistatum, primis Ecclesiæ sæculis non fuisse semper præmissos Sacris Ordinibus; neque existimatum tunc fuisse, ut hodiè creditur, illum *per saltum*, aut minùs Canonicè Ordinatum, qui uno aut pluribus, vel subindè etiam omnibus Ordinibus Minoribus omissis, ad Diaconatum altioremque Ordinem fuisset promotus, tam ex Canonibus, quàm exemplis Sanctorum ita Ordinatorum, fusè, ac solidè ostendit Morinus *de SS. Ordinat. part. 3. exercitat. 11. cap. 2.* Notatque ibidem: Minores illos Ordines eum præcipuè in finem Majoribus fuisse præmissos, ut in horum exercitiis, ad altiores Ecclesiæ functiones assumendi priùs probarentur, & exercerentur.

II. Hinc ulteriùs fiebat, ut nunc plures, nunc pauciores Sacris Ordinibus præmitterentur; prout nimirùm Episcopi judicabant ipsum Ordinandum plus minusvè esse probandum, & exercitandum.

Neque enim ullus, etiam Minoribus Ordinibus insigniebatur, nisi unà alicui Ecclesiæ adscriberetur, ubi Ordinis suscepti functiones obiret.

III. Cùmque singulorum Ordinum variæ diversæque essent functiones, nemini uno eodemque tempore plures Ordines dabantur; sed prout his, illisvè amplius convenire judicabantur, eos Episcopus conferebat. „ Alius, inquit S. Ambrosius, *lib. 1. Off. cap. 44.* “ distinguendæ lectioni aptior, alius psalmo gratior, “ alius exorcizandis, qui malo laborant spiritu sollicitior, alius sacrario opportunior habetur.: Hæc “ omnia spectet Sacerdos, & quid cuique congruat, “ id officii deputet. Quò etenim unumquemque suum “ ducit ingenium, aut quod officium decet, id majore implet gratia.

IV. Denique nemo eo tempore, Ordine aliquo Minore insignitus ad ulteriorem, etiam Minorem Ordinem ascendebat, nisi præscriptis temporibus, quæ hodiè *interstitia* vocamus, in Ordinis illius exercitio laudabiliter versatus esset; & quoddam quasi tyrocinium percurrisset; quo se in majoribus functionibus obeundis idoneum probasset. Quæ omnia fusiùs prosequitur & probat Morinus in citato capite, & sequentibus.

V. Moderna verò Ecclesiæ disciplina nullum hodie ad Sacrum Ordinem admittit, nisi omnibus quatuor Minoribus insignitum; eumque, qui vel uno omisso Majorem suscepisset, tamquam *per saltum* promotum reputaret; & à suscepti Ordinis functionibus suspensum; saltem quousque omissum Ordinem suscepisset. De quo videri possunt Canonistæ *tit. 28. lib. 5.* Decretalium, *de Clerico per saltum promoto.*

Quoad reliqua puncta, si Ecclesiæ mentem in Canonibus expressam spectemus, reperiemus, modernam circa Ordines minores disciplinam Ecclesiæ cum pristina penè per omnia convenire.

VI. Optat siquidem Synodus Tridentina *Sess. 23. cap. 17. de reformat.* „ Ut Sanctorum Ordinum à “ Diaconatu ad Ostiariatum functiones, ab Aposto- “ lorum temporibus in Ecclesia laudabiliter receptæ, “ & pluribus in locis aliquandiu intermissæ, in u- “ sum juxta Sacros Canones revocentur: “ Hortaturque in Domino Ecclesiarum Prælatos, illisque præcipit, ut quantum fieri potest, provideant, ut functiones hujusmodi in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis frequentioribus, per constitutos in dictis Ordinibus dumtaxat exerceantur. Et sanè, ni hic esset Ecclesiæ sensus, quamobrem Ordinum illorum singulas functiones tam sollicitè in Pontificali Ecclesia exprimeret, Ordinatisque inculcaret; atque ut in iis exercendis essent diligentes moneret, Deumque per Antistitem deprecari vellet?

VII. Adhæc etiamnum hodiè Ecclesiæ mentem esse, ut Ordines Minores per temporum intervalla conferantur; utque in illorum exercitiis Clerici probentur, priusquam ad ulteriores promoveantur, evidenter probat Synodus Tridentina desiderans, ut Minores Ordines per temporum interstitia, nisi Episcopo aliud expedire magis videretur, conferantur; *ut eo accuratius, quantum sit hujus disciplinæ pondus possint edoceri; ac in UNOQUOQUE MUNERE, juxta præscriptum Episcopi se* exerceant, idque in ea, *cui* adscripti erunt, Ecclesia; nisi fortè ex causa studiorum absint, *atque ita de gradu in gradum ascendant, ut in eis cum ætate, vitæ meritum & doctrina major accrescat.*

Quid evidentius, quàm Synodum Trident. conformiter ad Patrum disciplinam, velle, non solum ut Minorum Ordinum functiones in usum revocentur; sed etiam ut singuli per temporum intervalla conferantur: ut ita in eorum exercitiis, tamquam in quodam Tyrocinio, ad majores Ordines promovendi exerceantur, & probentur?

Hanc disciplinam probarunt & Synodi Belgicæ; vel generatim probando quæ circa Ordines statuit Synodus Tridentina, vel eandem disciplinam suis Decretis specialiter proponentes, & inculcantes,

„ Nullus, ait Synodus Namurcensis sub Francisco “ Bufferet ann. 1604. *tit. 7. cap. 2.* se præsentet ad plu- “ res Ordines Minores simul suscipiendos, nisi Eccle- “ siæ necessitas aut utilitas hoc postulaverit: *Cum ex-* “ *tra hunc casum, Sacrum Concilium Tridentinum in* “ *Minoribus non minus, quàm Majoribus Ordinibus* “ *interstitia servari voluerit.* “ Idem inculcat repetitis supra citatis Concilii Tridentini verbis Synodus Audomarensis ann. 1583. *tit. 9. cap. 4.* Et novissimè sub Wachtendonck Syn. Namurcensis *tit. 8. cap. 4.* decla-

fat, „ quod Minoribus Ordinibus insigniti, juxta Concilii Trident. dispositionem, non nisi post annum à susceptione postremi gradus Minorum Ordinum; ad Majores Ordines promovebuntur: nisi necessitas aut Ecclesiæ utilitas videatur aliud exposcere.

VIII. Attendant Episcopi aliique Ecclesiarum Prælati quibus disciplinæ cura incumbit: quàm hæc cum moderna Belgii praxi conveniant? Ubi Minorum Ordinum officia & ministeria à quolibet occurrente occupantur, & vix aliquando ab initiatis administrantur.

Imò quis Clericus ob receptos hos Ordines de functionibus Ordinibus annexis obeundis, vel unquam cogitat; aut ab Episcopo monetur? Quis Episcopus, aut Ecclesiæ Prælatus intendit, num Ordinibus Minoribus initiati aliquas eis annexas functiones exerceant? Aut, an hi qui eas obeunt, Ordinibus illis sint initiati? Adeò quidem de his omnibus altum silentium, ut verendum sit ne evenerit in Belgio, quod timebat Synodus Trident. quod nimirum, per functionum illarum neglectum, daretur occasio hæreticis traducendi functiones illas *ut otiosas*.

Quoad interstitia inter ipsos Ordines Minores, nullum superest in Belgio vestigium; imò nec unus sine altero unquam confertur.

Quin nec Ordines Minores inter & Subdiaconatum plusquam unius diei spatium intercedere solet; Hoc est, feria sexta quis ad Minores, & Sabbatho sequenti ad Subdiaconatum promovetur.

Ita omnis Canonica per Synodum Tridentinam, & Synodum Belgicam renovata inculcataque disciplina, jam tandem non tantùm collapsa, sed penitus quodammodo extincta est.

IX. Et unde hæc prolapsio? Non aliunde, quàm ex faciliori primùm ab Episcopis facta dispensatione. Cùm enim injunctum esset Episcopis Ordinum Minorum servare interstitia, addita hac moderatione: *Nisi necessitas aut utilitas Ecclesiæ, judicio Episcopi, aliud exposcat*, contigit, ut cœperint primùm cum aliquibus dispensare; credentes, necessitatem, aut Ecclesiæ utilitatem eam requirere, quæ deinde à nonnullis Episcopis nonnihil facilitata, tandem porta aperta est huic, quam videmus, prodigiosæ disciplinæ relaxationi: Adeò ut hic verificetur illud Veterum: *Dispensatio omnis bonæ disciplinæ noverca*.

X. Expendere poterunt Episcopi, num tantus Canonum neglectus sit tolerandus: Disciplinaque illis præscripta ita negligi possit, ut nulla illius, vel retinendæ, vel restaurandæ cura sit habenda. Aliud sanè oculatissimo Mediolanensium Antistiti, S. Carolo visum fuisse, sat probant, quæ pro restituendis Ordinum illorum functionibus, disciplinaque in eorum collatione restituenda, in suis Conciliis decrevit. Interim illud indubitatum: Non minus hodiè, quàm olim; ad Sacros Ordines assumendos, debere ab Episcopis & quoad mores, & quoad doctrinam esse probatos. Quam probationem si hodiè non accipiant ex hoc, quòd Sacris initiandi priùs per certa tempora se in Minorum Ordinum functionibus laudabiliter exercuerint, & dignos majoribus functionibus probarint, eam indubiè aliunde accipere debent.

CAPUT III.

De Subdiaconis, Diaconis & Presbyteris.

1. *Multis sæculis Subdiaconatus minoribus Ordinibus annumeratus fuit.*
2. *Etiam postquàm continentiæ lex ei fuit annexa.*
3. *Hodie Sacris Ordinibus adjunctus.*
4. *De servanda Castitate serio monendi ad Ordinem Subdiaconatus assumendi.*
5. *Officia Subdiaconorum verbis Pontificalis expressa.*
6. *Officia Subdiaconi ad solam Epistolæ decantationem hodie reducuntur.*
7. *Subdiaconi horas Canonicas recitare debent.*
8. *Quare Diaconus antonomasticè dicatur Minister.*
9. *Diaconorum varia officia.*
10. *Hodiè multum restricta.*
11. *Ad Diaconos monitum Pontificalis.*
12. *Multum collapsa moderna disciplina circa Diaconorum officia.*
13. *Presbyterorum functiones proponuntur ex Pontificali.*
14. *Prima indicatur per verbum* Offerre.
15. *Secunda per verbum* Benedicere.
16. *Tertia per verbum* Præesse.
17. *Quarta per verbum* Prædicare.
18. *Quædam circa posteriores functiones notanda.*
19. *Presbyteri ordinantur in adjutorium Episcoporum.*
20. *Presbyteri in utilitatem proximi ordinantur, non in propriam.*

I. INdubitatum est, Subdiaconatum multis sæculis etiam in Ecclesia Latina, Minoribus Ordinibus annumeratum fuisse; & extra Missarum solemnia & extra altare collatum: Solosque Ordines Diaconatus & Presbyteratus Majores & Sacros Ordines, qui inter Missarum solemnia, & ad ipsum altare, seu Sanctuarium, Sabbatho quatuor Temporum conferrentur, reputatos fuisse. Qui mos etiam hodie apud Græcos retinetur; & apud Latinos usque ad sæculum IX. generaliter, & in quibusdam Ecclesiis ad sæculum XII. conservatus fuit: uti multis ostendit Morinus de SS. Ordinat. *part.* 3. *exercit.* 12.

II. Sacris autem Ordinibus hunc Ordinem annumeratum credunt communiter Canonistæ, *ad Cap.* ℣. *de ætate, & qualit. Ordinandorum*, dum ei perpetuæ continentiæ lex adjuncta fuit. Sed error videtur. Constat enim, quòd lex continentiæ Subdiaconis sæculo quinto imponi cœperit, ex Epistola 12. Leonis I. ult. edit. & sæculo sexto tandem generaliter omnibus ad Subdiaconatum promovendis à S. Gregorio posita: Ita enim scribit *Lib.* 1. *epist.* 42. „ Ante triennium Subdiaconi omnium Ecclesiarum Siciliæ prohibiti fuerant, ut more Rom. Ecclesiæ nullatenus suis uxoribus miscerentur: Quod mihi durum, atque incompetens videtur, ut qui usum ejusdem continentiæ non invenit, neque castitatem ante promisit, compellatur à sua uxore separari: atque per hoc, quod absit, deterius cadat. Unde videtur mihi, *ut à præsenti die Episcopis omnibus dicatur, ut nullum Subdiaconum facere præsumant, nisi qui se victurum castè promiserit.* "

Post hoc Decretum, uti observat Morinus, vix deprehenditur, fieri mentio Subdiaconorum conjugatorum? Adeò ut ab eo tempore, idest, sæculo sexto, Subdiaconis lex continentiæ indicta fuerit. At demum tribus post sæculis cœpit in aliquibus Ecclesiis Sacris Ordinibus annumerari, & junctim cum his inter Missarum solemnia, & ante Altare conferri: Qui mos tandem, cùm plerasque Ecclesias occupasset, sensim in legem transivit; & sæculo decimo-tertio ab Innocennio III. *in Cap.* 9. ℣. *de ætate, & qualis. Ordin.* probatus.

III. Moderna ergo, non solùm Belgica, sed universalis Ecclesiæ Latinæ disciplina, etiam Subdiaconos perpetuæ castitatis legi obstringit, Subdiaconatum Ordinibus Majoribus, & Sacris annumerat; ac junctim cum his confert: Hac tamen veteri ex disciplina manente differentia; quòd Diaconi, & Presbyteri ab Archidiacono Episcopo ante altare ordinandi præsententur; nequaquam verò Subdiaconi; uti nec super horum Ordinatione, sed tantùm Diaconorum, & Presbyterorum populus consulitur.

In Textu observatum fuit pluribus sæculis Subdiaconatum inter Minores Ordines fuisse numeratum; at circa sæculum XII. sacris & majoribus ordinibus annumerari cœpisse remanentibus nihilominus in ejus collatione nonnullis pristinæ disciplinæ vestigiis.

Inter hæc pristinæ disciplinæ vestigia illud admodum notandum quòd Subdiaconatus nec hodiè per impositionem manuum conferatur uti Diaconatus & Presbyteratus, sed dumtaxat per instrumentorum & vestium traditionem, quemadmodum Ordines Minores conferuntur.

IV. De lege perpetuæ continentiæ ex præscripto Pontificalis, tamquam de re maximi momenti monentur ante ipsam Ordinationem, ut seriò attendant, num legi illi implendæ per Dei gratiam se sufficientes credant; quod ex diurna castitatis custodia statui vult S. Gregorius: „ Ne umquam ii, qui ordinati sunt, pereant, ait, provideri debet quales ordinentur:

„ tur: Ut prius aspiciatur, si vita eorum *continens in PLURIMIS fuit*, si studium orationis, si eleemosynæ amorem habuerunt." *Lib.* 3. *epist.* 26.

Meritò proinde decrevit Synodus Audomarensis anno 1583. *tit.* 9. *cap.* 8. „ Nemo ad Subdiaconatus Ordinem suscipiendum se offerat, qui non suam ipsius Dei beneficio *castitatem expertus*, firmiter statuat, mulieribus, & mulierum desideriis, omnisque generis turpitudinibus perpetuò abstinere, tum animi, tum corporis castitati studere.

Et Synodus Leodiensis anno 1618. *tit.* 8. *cap.* 4. inter eos qui ordinari prohibentur, reponit num. 14. *Qui in adolescentia mœchati sunt*: Et num. 11. ad altiores Ordines non promovendos reponit, *lapsos post Ordinem susceptum*.

Quod in Textu tum ex Pontificali, tum ex Synodis notatum est, neminem ad Subdiaconatum admittendum esse, qui ex vita ante acta non probavit se posse per Dei gratiam *perpetuam* castitatem servare, etiam Patribus Concilii Tridentini inter articulos reformationis nomine Caroli IX. Regis Galliæ præsentatos, suggestum legitur *art.* 1. his verbis. *Cum Sacerdotes in primis castos esse oporteat, ex sacerdotum autem incontinentia in Dei Ecclesia magnæ nascantur offensiones, provideat sancta Synodus, ut non alii imposterum ordinentur Sacerdotes, quàm qui* SENIORES *sunt, & qui à populo* BONUM *habeant testimonium, ut ex* ANTEACTA *vita, quales posteà sint futuri, non levis sit conjectura; & Sacerdotum libidines & flagitia acerrimis pœnis coerceantur.* Habentur hi articuli in libello, cui titulus, *Instructions & Lettres du Roy Tres Chretiens ... & autres Actes concernent le Concile de Trente.* Edit. 1654. pag. 369.

V. Officia Subdiaconorum exprimit, & enumerat Pontificale: *Subdiaconum*, ait, *oportet, aquam ad ministerium Altaris preparare; Diacono ministrare; pallas altaris, & corporalia abluere; calicem, & patenam in usum sacrificii eidem offerre.*

Denique, postquam præscriptis verbis à Pontifice ordinante, amictum, manipulum, & tunicam acceperunt, datur eis liber epistolarum, hac verborum formula: *Accipite librum epistolarum, & habete potestatem legendi eas in Ecclesia sancta Dei, tam pro vivis, quàm defunctis. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.*

VI. Verùm cùm hæc omnia hodiè plerumque, etiam per Laicos, aut inferiores Clericos, vel in Missis privatis per ipsum Sacerdotem agantur, omne penè Subdiaconorum officium, ex moderna disciplina reducitur ad ministerium Altaris in Missis solemnibus, præcipuumque creditur, solemnis Epistolæ decantatio: quæ tamen inter officia Subdiaconi antiquitus in Ecclesia Latina non recensebatur; nec hodiè apud Græcos recensetur; uti probat Morinus *de SS. Ordinat. part.* 3. *exercit.* 12. *cap.* 1. Ibidem quoque ex vetustis Ritualibus, & authoribus astruens, recens esse, Subdiacono in sua Ordinatione librum epistolarum tradi; Similiter contactum Sacrorum vasorum, non tantùm Subdiaconis, sed, & Acolytis olim licitum fuisse.

VII. Porrò cùm hodiè paucos, aut nullos ferè in Ordine Subdiaconatus perseverare videamus, illumque ordinariè assumi tamquam gradum, quo ad Presbyteratum ascendatur; officiaque Subdiaconatus, non ut olim per solos Subdiaconos, sed passim per Presbyteros etiam in officio solemni agantur; non judicavi operosius inquirere, & discutere, quæ hodiè sint specialia Subdiaconorum officia, aut olim fuerint. Hoc unum notasse sufficiat, quòd cùm olim universus Clerus Divino officio recitando aut peragendo adstringeretur, labentibus sæculis obligatio illa ad solos Beneficiatos, ac Clericos Sacris Ordinibus initiatos transierit: inter quos cùm Subdiaconi tunc computarentur, obligatio Horas Canonicas ut minus privatim recitandi apud ipsos quoque remansit. Unde ex hodierna disciplina Subdiaconi, vi solius Ordinis suscepti, ad quotidianum Horarum Canonicarum pensum tenentur. De quo latiùs infrà, titulo de Divino Officio.

VIII. Quemadmodum Subdiaconus quasi subminister Diaconi; ita Diaconus græcè latinè Minister dicitur; eò quòd Episcopis & Presbyteris ministret. Et quidem adeò necessarius olim Sacerdoti credebatur, dicere audet S. Isidorus: *Sine ipsis* (Diaconis) *Sacerdos nomen habet, officium non habet. Lib.* 2. *cap.* 8. *de Divin. Offic.* Et auctor Constitutionum Apostolorum, post relata plurima Diaconorum officia, ait; *Cæterum sit Diaconus Episcopi auris, & oculus; & item os, cor & anima, ne Episcopus solicitudine multarum rerum, sed graviorum tantum urgeatur. Lib.* 2. *cap.* 44.

Nec immeritò hæc dicta esse fatebitur, qui attenderit quæ per Diaconos secundùm temporum illorum disciplinam agebantur.

IX. Et quidem in peragendo Divino officio ita Diaconus Sacerdoti Minister assistebat, ut penè omnia ipso monente, & intendente peragerentur. „ Ipse clara voce in modum præconis admonebat cunctos, sive in orando, sive in flectendo genua, sive in psallendo, sive in lectionibus audiendis. Ipsi etiam Diaconi, ait Isidorus loco citato, ut aures habeamus ad Dominum, clamant; Ipsi quoque Evangelizant? Sacerdos oblata sanctificat, hic sanctificata dispensat." Id est, Sacerdos consecrat oblata, Diaconus verò populo distribuit. Constat enim Diaconos olim Sanguinem Domini à Sacerdote consecratum populo distribuisse. Hinc illud S. Laurentii ad Sixtum Papam: *Cui commisisti Dominici Sanguinis dispensationem.*

Interdum in quibusdam Ecclesiis, etiam Corpus Dominicum, seu Panem consecratum distribuisse constat: ut videre est apud Morinum de SS. Ordinat. *part.* 8. *exercit.* 9. *cap.* 3. §. 6.

Pergit deinde Isidorus; „ Ipsis etiam Sacerdotibus propter præsumptionem non licet de mensa Domini velare Calicem, nisi eis traditus sit à Diacono. Levitæ inferunt oblationes in Altaria; Levitæ componunt mensam Domini, Levitæ operiunt Arcam Testamenti."

His addit Alcuinus. „ Ponit linteum in Altare, ponit panem & Calicem, quæ nec mittendi, nec auferendi potestatem habet Presbyter, si Diaconus adfuerit. Sicut Presbytero officium consecrandi competit, ita Diacono ministrandi."

Varia insuper & multiplicia erant Diaconorum officia, ait Morinus loco citato §. 7. in SS. Ordinationibus, in Baptismis solemnibus Antiquorum, in consecratione Chrismatis, atque ut ita dicam, in omnibus prorsus officiis Ecclesiasticis."

Adhæc, præter hoc Sacrum Ministerium in Altari, & Officiis Ecclesiasticis, omnia propè Ecclesiastica negotia Episcopi per Diaconos agebant: ut pluribus refert & probat Morinus dicto loco: ut proinde mirum non sit, si Diaconi antonomasticè *Ministri* Episcoporum dicti sint; ac tandem in eam ascenderint auctoritatem, ut etiam se Presbyteris præferre non erubuerint; de qua Diaconorum insolentia, vide notas nostras ad *Can.* 5. *Nicænum*.

X. Verùm ex moderna Ecclesiæ disciplina, Diaconorum officia & functiones multùm restricta esse notissimum est.

Pontificale Romanum eorum officia his ferè verbis complectitur; *Diaconum oportet ministrare ad Altare, baptizare, & prædicare.* Præter hæc tribuitur ei potestas legendi Evangelium sub hac formula verborum: *Accipe potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei, tam pro vivis, quàm pro defunctis, in nomine Domini.*

XI. Hæc ex Ecclesiæ præscripto hodiè Diaconis proponuntur, monenturque, ut tamquam Comministri, & Cooperatores Corporis & Sanguinis Domini, sint ab omni illecebra carnis alieni. Curate, ait ad ipsos Pontifex Ordinans, ut quibus Evangelium ore annuntiatis, vivis operibus exponatis; ut de vobis dicatur: Beati pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona."

XII. Si ergò ad mentem Ecclesiæ in Pontificali expressam & conservatam reflectamus; Diaconi non tantùm ad Altaris Ministerium; sed etiam ad functiones Hierarchicas ordinantur; At hodiè etiam quoad Diaconos, adeò prolapsa est moderna disciplina, ut nullum penè præter Ministerium Altaris Diaconis relictum sit officium: Imò nec illud nisi in solemni Missa Diaconis relinquitur. Quin & hic frequenter, præcipuè in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis, Diaconorum ministerium supplent Presbyteri; ita ut tandem eò deventum sit, ut Ordinatio Diaconorum fieri non soleat, ut habeantur, qui Diaconorum functiones obeant,

obeant, sed ut per Diaconatum tanquam gradum ad Presbyteratum ascendatur. Unde nec ullus ordinari in Diaconum solet eo fine, ut in officio Diaconatus perseveret; sed, ut eo suscepto ad Presbyteratum, tempore interstitiorum evoluto, promoveatur. An autem hæc menti & intentioni Ecclesiæ sint planè conformia, respiciant Episcopi. Illud certum est, ex intentione Ecclesiæ, nullum debere ordinari, qui judicio sui Episcopi non sit utilis aut necessarius suis Ecclesiis: Neque ullum ordinari, qui illi Ecclesiæ, aut pio loco, pro cujus necessitate aut utilitate assumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur muneribus. Sed de hoc latiùs infrà; ubi priùs de Presbyterorum functionibus egerimus.

Notatum fuit in Textu, adeò quoad functiones ordinum etiam collapsam pristinam Patrum disciplinam, ut nec *Diaconatus* hodiè suscipi videatur, nisi ut ordo necessarius ad suscipiendum ordinem Presbyteratus, quæ collapsio meritò displicuit Episcopis Galliæ, uti intelligitur ex articulis reformationis nomine Caroli IX. PP. Trid. exhibitis, de quibus in nota præcedenti, quorum hic ordine quartus erat. *Diaconis & aliis sacris ordinibus restituatur debita & antiqua functio, ne amplius nuda & in cæremoniis tantùm nomina dicantur.*

XIII. Presbyterorum functiones Pontificale Ordinandis proponit his verbis: *Sacerdotem oportet offerre, benedicere, præesse, prædicare, & baptizare.* Deinde peracta ordinatione ad Ordinatum dicit: *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseris peccata, remittuntur eis, & quorum retinueris, retenta sunt.*

XIV. Primum ergo Presbyterorum officium est, *Offerre;* quo nomine oblationem Sacrificii Missæ intelligendam venire indubitatum est: Eaque ex moderna Ecclesiæ disciplina primaria, & omnibus indifferenter vi suæ Ordinationis competens, Presbyterorum functio reputatur: De qua latiùs parte 2. agetur.

XV. Secunda functio exprimitur per verbum *Benedicere;* quæ ex hodierna disciplina exercetur per Presbyteros, dum præscriptis precibus, rebus quibusdam *benedictionem* publicam impertiuntur: v. gr. Aquæ, Novis fructibus, &c. Sed tamen & in his servandus Ecclesiarum ritus, & usus, qui quasdam *benedictiones*, vel Episcopis, vel solis Parochis, aut aliis ab Episcopis delegatis Presbyteris, reservat.

XVI. Tertia, quæ verbo *Præesse* indicatur, significat Presbyterorum in conventu publico præsidentiam: quam hodiè agere videntur, dum nomine totius populi publicas preces fundunt; dum in supplicationibus aliisvè similibus functionibus primum locum occupant, &c.

XVII. Quarta indicata verbo *Prædicare*, indubiè instructionem populi exprimit. Uti & quinta per verbum *Baptizare* expressa, Sacramentorum administrationem indicare videtur. Unde & Synodus Tridentina, *Sess.* 23. *cap.* 14. *de reform.* vult, ut in Presbyteris ordinandis, ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda Sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur.

XVIII. Veruntamen circa has postremas Presbyterorum functiones, uti & eam, quæ significatur per illa verba: *Accipe Spiritum Sanctum, &c.* notandum: quòd licèt functionum illarum exercitium Presbyteris in sua Ordinatione simpliciter, & sine restrictione indulgeatur, nihilominus per Canones, & consuetudinem Ecclesiarum eas multis modis esse restrictas: neque omnibus indifferenter earum exercitium ex hodierna disciplina competere; uti infrà ubi de Sacramentis, & prædicatione Verbi Divini tractabitur, ostendemus.

XIX. Interim illud sat constat, Presbyteros eum in finem ordinari, ut unà cum Episcopis, quisque pro suo talento, & ut Ecclesiæ necessitas aut utilitas postulaverit, laborent, & Ecclesiam ædificent.

Hinc nomine Ecclesiæ Antistes ordinans ordinandos, Presbyteros his verbis affatur. „ Filii dilectissimi, quos ad nostrum adjutorium Fratrum nostrorum arbitrium consecrandos elegit, servate in moribus vestris castæ & sanctæ vitæ integritatem. Agnoscite quod agitis, imitamini quod tractatis; quatenus mortis Dominicæ mysterium celebrantes, mortificare membra a vitiis & concupiscentiis omnibus procuretis. Sit doctrina vestra spiritualis medicina populo Dei; sit odor vitæ vestræ delectamentum Ecclesiæ Christi, ut prædicatione atque exemplo ædificetis domum, id est, familiam Dei; quatenùs nec nos de vestra provectione, nec vos de tanti officii susceptione damnari à Domino, sed remunerari potiùs mereamur."

XX. Denique cùm Sacramentum Ordinis, uti rectè monet Synodus Iprensis sub Rithovio, *tit.* 18. *cap.* 1. non pro singulorum salute, sed pro totius Ecclesiæ propagatione, & gubernatione institutum sit; nemo quoque ad Ordinem, præsertim Presbyteratus, admittendus est, qui non ad utilitatem Ecclesiæ functionibus sui Ordinis occupetur; quod capite sequenti latiùs ostendetur.

Ea verò, quæ ad qualitatem, ætatem, examen, & titulum ordinandorum spectant, ubi de Sacramento Ordinis agetur, exponentur.

CAPUT IV.

Clerici certæ Ecclesiæ adscribendi.

1. *Clericorum vita otiosa admodum scandalosa.*
2. *Ut illi occurratur, certa Ecclesia adscribi debent.*
3. *Excipiuntur studentes in Universitate.*
4. *Quomodo Ecclesia designata inservire debeant Clerici.*

I. NIhil adeò vocationi Clericali oppositum; nihil Ecclesiæ magis probrosum, & Laicis scandalosum esse, quàm otiosam, ac inertem Clericorum vitam, ratione, & experientia compertum est.

Hinc jam pridem sollicita fuit Ecclesia, ne quis in Clerum assumeretur, nisi certo loco adscriberetur, ubi functionibus Ordini suo convenientibus occuparetur; & vitam Clerico dignam institueret.

II. Disciplinam hanc Canone sexto Concilii Calcedonensis probatam, sed temporum injuria penè collapsam, restauratam volens Synodus Tridentina, inhærendo vestigiis dicti Concilii, statuit. „ Ut nullus in posterum ordinetur, qui illi Ecclesiæ, aut pio loco, pro cujus necessitate, aut utilitate assumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus, " *Sess.* 23. *cap.* 16. *de reformat.*

Hoc saluberrimum Decretum Synodi Belgicæ uno consensu receperunt, & innovarunt: additque Synodus P. II. Camerac. „ Ut in proximi Ordinis susceptione examinentur singuli, num in iis Ecclesiis, quibus adscripti fuerint, suas functiones obierint, *tit.* 10. *cap.* 6.

III. Non immeritò tamen ab hac regula Synodus Namurcensis sub Waghtendonck, *tit.* 8. *cap.* 9. excipit in Universitate, aut Seminario degentes: hi enim, præterquam quòd in Oratoriis Collegiorum, aut Seminariorum functiones Ordinum obire soleant, etiam studiis aliisque exercitiis se ad altiores Ordines, & majores functiones obeundas ex voto Ecclesiæ præparant: modò juxta leges, & mentem Fundatorum in Universitate, & Seminariis se exerceant, & occupent, uti infrà sub titulo de Seminariis ostendetur.

IV. Sive ergo pristinam, sive hodiernam Ecclesiæ disciplinam spectemus, nullus ordinari debet; nisi uni Ecclesiæ pro sua conditione, & talento serviat. Neque ex mente Ecclesiæ sufficit, si forsan aliquoties in Ecclesia, cui adscriptus est, tamquam Subdiaconus, aut Diaconus ministret; vel Presbyter Missam celebret, & de reliquo nullum Ecclesiæ servitium exhibeat; sed ita se exhibere debet, ut verè dici queat, quòd Ecclesiæ illi serviat, ejusque servitio se impendat, & occupet: verbi gr. peragendo Divino Officio, vel Parocho in Catechizandis parvulis, visitandis ægrotis, aliisvè functionibus assistendo: ni ipsum major Ecclesiæ utilitas, aut necessitas aliis functionibus impendat.

Hoc indubiè motivo inducta Synod. Camerac. P. II. *tit.* 21. *cap.* 6. præcipit omnibus Sacerdotibus, & Clericis, qui inter Parochiæ fines degunt, ut Parochum in instruenda juventute pro sua quisque virili adjuvent.

TITU-

TITULUS SECUNDUS.

De Vita & Honestate Clericorum.

CAPUT I.

Singularis in Clericis morum honestas requiritur.

1. *Probatur ratione adducta per Tridentinum.*
2. *Probatur ex Officio Clericorum.*
3. *Ex Scriptura Sacra.*
4. *Hæ rationes omnes Clericos spectant.*
5. *Vita Clericorum eruditio sit aliorum.*
6. *Nonnulla Clericis specialiter cavenda.*

I. „ NIhil est, inquit Synodus Trident. *Sess.* 22. *cap.* 1. *de reformat.* quod alios magis ad pietatem & Dei cultum assiduè instruat, quàm eorum vita & exemplum, qui se Divino Ministerio dedicarunt. Cùm enim à rebus sæculi in altiorem sublati locum conspiciantur, in eos tamquam in speculum reliqui oculos conjiciunt, ex iisque sumunt quod imitentur. Quapropter sic decet omnino Clericos in sortem Domini vocatos, vitam moresque suos omnes componere; ut habitu, gestu, incessu, sermone aliisque omnibus rebus nil nisi grave, moderatum ac religione plenum præ se ferant: levia etiam dicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant; ut eorum actiones cunctis afferant venerationem.

II. Præterea, cùm Clerici Laicorum constituti sint Magistri & Doctores; ea morum vitæque integritate eos vivere oportet; ut quæ verbo alios docent, operibus non negent. Hinc Synodus voluit, „ per Episcopos sæpiùs monendos Clericos, in *quocumque Ordine* fuerint, ut conversatione, sermone & scientia commisso sibi populo præeant; memores ejus, quod scriptum est: *Sancti estote, quia & ego sanctus sum:* & juxta Apostolum: *Nemini dent ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium eorum, sed in omnibus exhibeant se sicut ministros Dei:* Ne illud Prophetæ dictum impleatur in eis: *Sacerdotes Dei contaminant sancta, & reprobant legem*, *Sess.* 14. in procemio.

III. Hæc omnia conformia sunt dicto Christi ad Apostolos, & in ipsis ad universum Clerum: *Vos estis lux mundi; sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est*, Matth. 5. v. 14. Cui congruit illud Apostoli ad Titum, cap. 2. vers. 7. & 8. *In omnibus præbe teipsum exemplum bonorum operum.. verbum sanum, & irreprehensibile: ut is qui ex adverso est, vereatur nihil habens malum dicere de nobis.*

IV. Si quis forsan hæc ad solos Episcopos Apostolorum Successores dictum credat; Is audiat S. Hieronymum in Comment. ad citatum Apostoli Textum relatum apud Gratianum *Caus.* 8. q. 1. *can.* 21. „ Qualis ædificatio erit discipuli, si se intelligat Magistro esse majorem? Unde non solùm Episcopi, aut Presbyteri & Diaconi debent magnopere providere, ut cunctum populum, cui præsident, conversatione, sermone & scientia præcedant, verùm etiam & inferior gradus: Exorcistæ, Lectores, Æditui, Acolythi, & omnes omninò qui Domui Dei serviunt: Quin vehementer Ecclesiam Christi destruit, meliores Laicos esse quàm Clericos.

V. Ut ergo Clerici dignè sua vocatione vivant; ita studere debent vitam componere; ut eorum *vita*, verbis loquor Augustini, *eruditio sit aliorum, & assidua salutis prædicatio.*

VI. Interim nonnulla sunt à Clericis planè cavenda; aut in quibus singularem honestatem & moderationem Clericis necessariam esse Canones inculcant: De quibus, quid disciplina, præsertim hodierna & Belgica habeat, paucis exponemus.

CAPUT II.

Honestas & modestia in habitu Clericorum.

1. *Vestis Sæcularis cur Clericis indecens.*
2. *Per externum habitum morum honestas ostenditur.*
3. *Clericus vestes Clericales abjiciens professioni suæ renuntiare videtur.*
4. *Quomodo puniendus ex Decreto Concilii Trid. vestes Clericales non deferens.*
5. *Quæ sit dicenda vestis Clericalis.*
6. *Non deferentes vestes Clericales Beneficiis privari possunt.*
7. *Amittunt Privilegium fori.*
8. *Quæ requirantur ut Clericus dictas pœnas incurrat.*
9. *Quis judicare debeat, num vestis sit Clericalis.*

I. CLerici cùm vi professionis sint à mundo separati, & in militiam Christi adscripti, ab eorum professione alienum est, si exteriori habitu mundanam militiam, aut vitam Laicalem potiùs quàm Clericalem profiteri velint.

II. Quapropter, licèt Ecclesia noverit, *habitum non facere Monachum*, nec vitæ sanctitatem in veste exteriori positam esse; nihilominus admodum semper solicita fuit, ut Clerici vestes proprias congruentes Ordini deferrent: *Ut per decentiam habitus extrinseci*, ait Syn. Trid. *Sess.* 14. *cap.* 6. *de ref. morum honestatem intrinsecam ostendant.*

III. Imò, qui abjectis vestibus Ordini suo congruentibus, Laicales assumere malunt, nomine & professione ac privilegiis Clericalibus indignos, functionibusque Ordinum & Beneficiorum, eorumque proventibus privandos censuit: Utpotè qui vestium Clericalium abjectione, & Laicalium assumptione professionem suam se vilipendere, imò erubescere, eique quodammodo renuntiare ostendunt.

IV. Et quidem Syn. Trid. loco citato, loquens de Clericis vestes Laicales publicè deferentibus, decernit: Ut si postquam per edictum publicum moniti fuerint, honestum habitum Clericalem, illorum Ordini & dignitati congruentem, & juxta ipsius Episcopi ordinationem & mandatum non detulerint, per suspensionem ab Ordinibus, ac officio & beneficio, ac fructibus, & reditibus, & proventibus ipsorum Beneficiorum, necnon, si semel correpti denuo in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum & beneficiorum hujusmodi coerceri possint & debeant, Constitutionem Clementis XX. in Concilio Viennensi editam quæ incipit: *Quoniam*, innovando & ampliando. “

Hoc Synodi Trid. Decretum Synodi Belgicæ pari consensu receperunt, & sæpiùs innovarunt. Synodus Mechl. P. II. *tit.* 18. *cap.* 4. Camerac. P. I. *tit.* 9. *cap.* 4. & P. II. *tit.* 16. *cap.* 5. & 6. & aliæ communiter.

V. Porrò quis sit dicendus amictus, sive vestis Ordini Clericali conveniens, difficile est generaliter determinare: Cùm pro temporum & locorum varietate eum varium esse, & mutari posse indubitatum sit.

Assumenda ergo est vestis, quæ pro loci, & temporis conditione, honestati & modestiæ Clericali sit conveniens: Ita ut exterius modestiam, vitamque Clericalem omnibus ostentet; nihilque mundani fastus, aut vanitatis secularis præferat.

VI. Quare rectè dixit Syn. P. II. Mechl. *loco citat.* „ Et quoniam mundana curiositas quotidianas adinvenit levitates, omnis ille habitus quibuslibet Ecclesiasticis personis interdictus sit, à quo Episcopus abstinendum mandavit. “ Additque: „ Et qui ab Episcopo moniti, etiam per edictum publicum, honestum habitum Clericalem non gestaverint, per suspensionem ab Ordinibus, officio & beneficio, ac fructibus, & redditibus, & proventibus ipsorum Beneficiorum, necnon, si semel correpti iterum in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum & Beneficiorum coerceantur. “

VII.

VII. Similiter Concordato Episcopum Leondinensem inter, & Carolum V. *cap. 6.* Clerici primæ Tonsuræ privilegio fori privantur, si vestes Ordini Clericali minus convenientes, quæ ibidem describuntur, gestent: Quod & Synodus Trident. comprobavit, declarans, Clericos primæ Tonsuræ, etiam in Minoribus Ordinibus constitutos, non gaudere *privilegio fori*, licèt alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi sint adscripti, nisi Clericalem & habitum & Tonsuram deferant.

VIII. Attamen, ut Clericus privilegio fori dicatur privatus, aliisque Canonicis pœnis mulctetur, non sufficit, quòd ex levitate fastum aut pompam sæcularem nonnihil affectet, aut una alterave vice vestes Clericales, etiam sine justa causa demiserit: sed requiritur ut ita continuet, ac passim vestibus Laicalibus utatur, ut dici queat, *abjecisse vestes Clericales, easque*, ut loquitur Tridentinum, *parvipendere* videatur, uti observat Antonius Faber ad Codicem *tit. de Episc. & Cler. definit.* 36. *Nota* 2. & latiùs Stephanus W cymsius ad Constitutiones 24. in Tridentino innovatas, *Constit.* 8. *n.* 14. Quin tamen unicum etiam actum abjectionis vestium Clericalium, aut fastum mundanum in veste Clericali, Episcopus pro ratione scandali & excessus punire queat, non dubium, & rectè monet Zypæus *Consult.* 1. *tit. De vita & honest. Cleric. Num.* 7.

IX. Si autem dubitetur, num hic habitus sit Clericalis an Laicalis, moribus Belgii ferè receptum est, de hac quæstione tamquam *meri facti*, Regios Magistratus judicare. Ita testatur judicatum esse & servari in Burgundia Grivellius *Decis.* 30. „ Eamque sententiam etiam „ hic, ac passim in supremis Curiis Franciæ servatam, „ secutamque memini, inquit Christinæus *Volum.* 1. „ *Decis.* 56. “ Similiter refert judicatum in Curia Gratianopolitana Guido Papæ *Decis.* 138. qui ibidem *n.* 1. notat, Habitum Clericalem dici quod privilegium fori, „ quando ipsum habitum deferens ex inspectio„ ne Clericus præsumitur,

---

CAPUT III.

Incontinentia & familiarior cum mulieribus conversatio Clericis cavenda.

1. *Clericos summopere dedecet vitium incontinentiæ.*
2. *Ut hoc caveatur, familiarior cum mulieribus conversatio Clericis vitanda.*
3. *Refertur Decretum Synodi P. Cameracensis.*
4. *Decreta Synodorum PP. Mechliniensium.*
5. *Plures Synodi Diœcesanæ.*
6. *Ad solam monitionem Episcopi Pastores ancillas suas dimittere debent.*
7. *Etiam cavenda familiaritas cum mulieribus devotione conspicuis.*
8. *Tutius est Clerico famulum habere quàm ancillam.*
9. *Varia ex citatis Decretis corollaria.*
10. *Clericis cavendum, ne quid in verbis vel factis aut supellectile obscœni occurrat.*
11. *Specialiter interdicitur Clericis habere statuas, vel imagines minus honestas.*

I. „ QUàm turpe, ac Clericorum nomine, qui se „ divino cultui addixerunt, sit indignum, „ in impudicitiæ sordibus immundoque concubinatu „ versari, satis res ipsa (inquit Synodus Trident. „ *Sess.* 25. *cap.* 14. *de reform.*) communi fidelium „ omnium offensione, summoque Clericalis Militiæ „ dedecore, testatur.

Ut igitur non tantùm à vitii hujus reatu, sed omni ejus specie ac suspicione alieni essent Clerici, valde solicita semper fuit Ecclesia.

II. Hinc omnem non necessariam, & familiariorem cum mulieribus conversationem, tanquam incontinentiæ suspicionem & periculum ingerentem, Clericis interdixit. Utque veteres de hac re Conciliorum Canones, & Patrum sententias omittamus, sola temporibus & Provinciis nostris magis accommodata Synodorum Decreta referre lubet.

III. Synodus Cameracensis P. I. *tit.* 9. *cap.* 3. ita loquitur: „ Consortium mulierum Sacerdoti non conve„ nit, quem castitas & continentia ornare perpetuò debent: Et ut castitas servari queat in muliebri consortio, rarò tamen bonum nomen retineri potest. Quare præcipit S. Synodus, ne qui Sacros Ordines susceperit, in familia secum habeat mulierem extraneam, de qua suspicio facilè sinistra concipi possit: quam suspicionem vitare nequeunt, qui juvenes comptas, procaces, otiosas, impudentes, mali nominis ac famæ, aut quas anteactæ vitæ macula contaminet, vel secum alunt vel frequenter adeunt, aut admittunt. Si quis hac parte peccaverit, monitus castigatusque nisi animum & vitam mutaverit, graviter Ordinarii arbitrio puniatur. “

IV. Idem compendio expressit Mechl. P. I. præcipiens; „ Ut Clerici à suspecta cum mulieribus conversatione, & cohabitatione omnino abstineant. “ Ulteriùs progressa Synod. Mechl. P. II. *titul.* 18. *cap.* 8. ait: „ Quoad Clericos concubinarios (si qui sint, quod Deus avertat) vel suspectam cum mulieribus consuetudinem habentes, juxta Decreta Canonum & Concilii Tridentini rigorosè puniantur, & hujusmodi mulieres, si monitæ ab Ordinario se ab eorum consuetudine non sejunxerint, extra oppidum vel Diœcesim, invocato etiam, si opus fuerit, brachio sæculari, ejiciantur. “

V. Provincialibus consonant Diœcesanæ, inhibentes Clericis, „ Ne cum suis ancillis, quantumcumque honestis, nimiam contrahant familiaritatem, aut cum eis ad convivia, quanmmvis honesta, etiam vocati accedant; multòque minùs ad tabernas, aut ad choreas. “ Vide Iprensem an. 1577. *tit.* 3. *cap.* 3. Mechl. ann. 1609. *tit.* 17. *cap.* 6. Gandens. an. 1613. *tit.* 17. *cap.* 5.

VI. Quæ duæ postremæ addunt: „ Si quis ancillam habeat, vel cum alia muliere sic conversetur, ut obloquium inde, vel scandalum oriatur, ad monitionem Episcopi vel etiam Capituli, sub quo degit, hanc ancillam abdicare, seu ab hujus mulieris familiaritate se subtrahere mox teneatur. “

Antverpiensis ann. 1610. *tit.* 17. *cap.* 6. ait: „ Teneatur unusquisque suam ancillam sine strepitu dimittere, quamcumque nos in Vicariatu nostro, aut Decanus & Capitulum quoad sibi subditos, dimittendam judicaverimus. “ Idem habet Synodus Leodiensis ann. 1618. *tit.* 6. *cap.* 1.

VII. Quin & Synodus Audomarensis perpendens, etiam interdum periculosam esse conversationem cum mulieribus, pietatem licèt præferentibus, præcipit; „ Ut cum mulieribus etiam *sanctitate spectatis*, extra honestatis necessitatem non conversentur: *de vestimentis eorum* (quod monet Sapiens) *procedit tinea, & à muliere iniquitas viri*: Et melior est, minùsque periculosa in virorum conversatione, iniquitas viri, quàm mulier benefaciens.

VIII. Deinde postquam monuit conformiter ad præcitatas Synodos, ne nimis familiariter utantur ancillis suis, quantumcumque honestis; nec cum eis ad convivia, quantumvis honesta, etiam vocati accedant, aut etiam ad forum, adjungit. „ Sciant verò multo fore & tutius & honestius, si ancillarum loco, viri viris inserviant, atque iis præsertim qui soli agunt. *Tit.* 16. *cap.* 2.

IX. Hæc Synodorum Decreta ostendunt, quòd hodierna Belgica disciplina absolutè non inhibeat cohabitationem Clericorum cum muliere extranea, nullatenus tamen permittat aliquam cum mulieribus conversationem, quæ vel minimam sinistram suspicionem dare posset: sollicitèque caveant, ne cum ancillis suis familiaritatem nimiam contrahant, aut quidquam in illis patiantur, quod vel speciem aliquam mali ingerere posset.

Unde juxta Synodorum mentem attendere debent Ecclesiastici, ne eorum ancillæ suo agendi, aut loquendi liberiori modo, videantur sibi potiùs Magistrarum, quam ancillarum authoritatem arrogare: hinc enim sinistra facilè oritur suspicio, & nimius erga ancillas arguitur affectus.

Insuper evincunt citata Synodalia Decreta, Ecclesiasticos omnes illas dimittere, idque sine strepitu Judicii, debere ancillas, quas Episcopus aliusve eorum Superior ob causam dimittendas judicaverit: & ab earum conversatione abstinere, quam Superior suspectam, aut populo in offendiculum cedere duxerit. Laudanda

sanè

sanè & penè necessaria disciplina. Qui enim nescit, quàm frequenter circa similia in propria causa cœcutiant Ecclesiastici; aut non advertant, quantopere offendatur populus ex modo agendi alicujus ancillæ, aut quadam cum muliere nimia aut familiariore conversatione.

Imo Ecclesiastici, qui ad monitionem Superioris ancillas suas dimittere, aut conversationi renuntiare renuunt, ordinariè vel hoc ipso renisu non obscurè ostendunt, nimium erga has ancillas aut mulieres humanum, ne dicam carnalem affectum.

Denique, tametsi Belgica disciplina non planè omnem ancillam, etiam extraneam, modò honestam, Clericis interdicat; sat tamen in allegatis Synodorum Decretis innuitur; Synodorum illarum votum fuisse, ut quantum temporum ac locorum circumstantiæ patiuntur, loco mulierum viri in famulatum assumantur; præsertim à Pastoribus aliisque personis Ecclesiasticis, qui soli familiam instituunt.

Et quis hæc non optet, imò penè necessarium autumet, qui pericula, quæ continua illa unius cum una conversatio secum trahit, expenderit?

X. Denique, ut omnem incontinentiæ vel speciem vitent Clerici, non tantùm à mulierum familiariore, aut suspecta conversatione iis cavendum est, sed insuper ne quid vel in verbis, vel in factis, aut tota sua familia quidquam obscœni, aut minus casti occurrat.

XI. Quapropter, licèt omnibus lex naturalis & Divina inhibeat obscœnas minùsque honestas imagines, vel statuas expositas habere, specialiter tamen Clericis id cavendum esse inculcant Belgica Concilia. „ Nemo, „ ait Synodus Mechlin. P. II. *tit.* 14. *cap.* 3. Ecclesia„stici Ordinis lascivas, & ob nuditatem, vel aliàs „ obscœnas, & quæ pias mentes offendant, imagi„nes, in suis ædibus, ac hortis ponat, vel retineat, „ sub pœna arbitraria. Concionatores quoque contra „ hujusmodi imaginum quocumque etiam profano lo„co positarum detestandum usum, frequenter con„ciones suas instituant.

CAPUT IV.

Ebrietas, comessatio, popinarum frequentatio Clericis specialiter interdictæ.

1. *Ebrietas continentiæ Clericali specialiter contraria.*
2. *Per SS. Canones singulariter Clericis interdicta.*
3. *Compotationes pomeridianæ similiter vetita.*
4. *Popinarum ingressus Clericis interdictus.*
5. *Pœna in ingredientes decreta.*
6. *Cura S. Caroli, ne Clerici peregrini ad popinas divertere deberent.*
7. *Principum nostrorum Ordinationes circa usum tabernarum.*
8. *Saluberrimum S. Ludovici Decretum.*
9. *Lucrum ex cellis Capitulorum non quærendum.*

I. CLericos vi suæ professionis specialiter continentiæ studere, omnemque incontinentiæ suspicionem, & periculum studiosè declinare debere, præcedenti §. ostensum fuit.

Ex quo haud difficulter infertur, ebrietatem quoque, & comessationes, omnemque in cibo, & potu excessum eisdem cavendum esse.

Quis enim ignorat illud Apostoli ad Ephes. 5. v. 18. *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria.* Et illud Sapientis, Prov. 20. v. 1. *Luxuriosa res est vinum, & tumultuosa ebrietas.* Hinc illud Hieronymi lib. 2. contra Jovinianum: *Esus carnium, & potus vini, ventrisque saturitas, seminarium libidinis est.*

II. Meritò proinde jam pridem Synodus Agathensis *Can.* 4. apud Gratian. *dist.* 35. *Can.* 9. dixit: „ Ante „ omnia à Clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vi„tiorum fomes ac nutrix est: itaque eum quem „ ebrium fuisse constiterit (ut ordo patitur) aut 30. „ dierum spatio communione statuimus submoven„dum, aut corporali subdendum supplicio.

Et sub titulo Decretalium, de Vita, & honestate Clericorum, ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. tamquam honestati Clericorum summè necessarium, refertur: *A crapula, & ebrietate omnes Clerici abstineant diligenter. Unde vinum sibi temperent, & se vino. Nec ad bibendum quispiam incitetur: Cùm ebrietas, & mentis inducat exilium, & libidinis provocet incentivum. Unde illum abusum penitus decernimus abolendum, quo in quibusdam partibus ad potus æquales suo modo obligant potatores: & ille judicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit. Si quis autem super his culpabilem se exhibuerit: nisi à Superiore commonitus satisfecerit, ab officio, vel beneficio suspendatur.*

Et quid pluribus hæc probare contendimus? Quandoquidem, ut rectè monent Patres Synodi Cameracensis P. I. *tit.* 8. *cap.* 1. „ Quantùm probri, & incommodi ebrietas afferat, cum omnibus Ordinibus Reipublicæ, tum Clero maximè, res ipsa docet. Atque eam ob rem ebriosum hominem navigio jactato sine ullo gubernaculo Salomon comparat. Nec enim ullum potest virtutis aut mentis constans officium præstare, qui temulentiam, & ebrietatem sectatur. Proptereà lege veteri Sacerdoti mandabatur, vino ut abstineret, quo tempore munus Sacerdotii esset obiturus. Quare præcipit S. Synodus, ut quicumque in Clero, idest, in sorte Domini fuerit annumeratus, ab hac ebrietatis, & crapulæ macula se prorsus abstineat. Tollatur autem omninò turpis ea consuetudo, qua mutuò se quandoque ad haustus æquales provocant, certantque hac infamia reliquos vincere. Isaias enim iis exectationem denuntiat, qui potentes sunt ad bibendum vinum. Quicumque verò ex Clero hanc normam contempserit, nisi à Superiore monitus paruerit, castigetur: castigatus si non resipuerit, suspendatur ad tempus, sive ab officio, sive à Beneficio.

III. Consonant, & reliquæ Synodi Belgicæ, vitium hoc in Clero tamquam ejus vocationi, & functionibus summopere contrarium detestantes: Ebrietati insuper adjungentes, & *comessationes* Clericis non minùs indecoras; quarum nomine, quin veniant pomeridianæ illæ in Belgio nimium frequentatæ compotationes, dubium non est: Unde Synodus Buscoducensis sub Masio, *tit.* 14. *cap.* 4. De vita, & honestate Clericorum tractans, ait: „ *Compotationes*, quoque *pomeridianas*, vel *domi sua*, vel apud alios, & consortium quorumvis intemperantium, & malè moratorum, studiosè declinent.

Hic advertere licet, quàm meritò soliciti fuerint nonnulli hujus Academiæ Collegiorum Moderatores, ut mos ille abrogaretur, quo certus per hebdomadam dies hujusmodi compotationibus pomeridianis videbatur quodammodo designatus: in illis præcipuè Collegiis, quæ juventuti ad vitam, & honestatem Clericalem formandæ sunt instituta.

Adhæc cùm in popinis, seu, ut hodiè loquimur, tabernis ebrietatis comessationumque vitia præcipuè soleant regnare, easque frequentantes de illis esse suspecti; jam pridem harum frequentatio; tamquàm vitæ, & honestati Clericorum adversa, Clericis per Canones inhibita fuit.

Utque Canonem 24. Laodicœnum, item 27. Concilii Carthag. III. aliosque pristinos Canones, quos videre est apud Gratian. *dist.* 44. prætereo; in Decretalibus sub titulo de Vita, & honestate Clericorum, c. 15. ex Conc. Lateranensi sub Innocentio III. legitur: *Clerici tabernas prorsus evitent, nisi fortè necessitatis causa in itinere constituti.*

Consonant & Belgica nostra Concilia: " Clerici, ait Concil. Cameracense P. I. *tit.* 8. *cap.* 6. ne tabernas potatorias adeant, neque diversoria frequentent, nisi sint viatores, nec omninò se misceant Laicis compotantibus; vilescit enim plurimum ex ea turpi, & indecora consuetudine Ecclesiastici ministerii dignitas.

IV. Mechliniense, P. II. *tit.* 17. *cap.* 6. „ Sub pœna arbitraria interdicit omnibus Clericis, ut neque edendi, vel bibendi causa tabernas ingrediantur, nisi peregrinationis, vel alia necessitate compulsi.

Similia & aliæ Synodi pariformiter inculcant: renovatque Antuerpiensis sub Miræo, *tit.* 17. *cap.* 4. Statutum Domini Sonnii, „ Ut quicumque Ecclesiasticus

„ (nisi peregrinationis, aut alia necessitatis causa „ compulsus) tabernam bibendi causa visitaverit, „ incurrat pœnam trium florenorum prima vice, se„ cunda dupli, tertia quadrupli; quam pœnam „ inexcusabiliter incurrere decernimus, ait, omnes, „ & singulos qui fecerint.

Ulterius progressa Synodus Namurcensis sub Buisseret ann. 1604. *tit.* 8. *cap.* 5. tabernas malorum omnium fontes, non solùm Clericis prohibet, sed etiam seriò injungit Promotoribus, ut si quos rescriverint frequentantes, excepta sola itineris necessarii causa, eos coram Officialibus mox evocari curent; „ Hisque injungitur, ut eos primùm pœnis pecunia„ riis, deinde etiam, si abstinere noluerint, carceri„ bus ad meliora compellant. "

Synodus Gandensis ann. 1613. *tit.* 17. *cap.* 3. & Decreta Synodalia ejusdem Diœcesis sub Triest. *titul.* 18. *cap.* 4. declarant, " Nec Clericis licitum esse tabernas „ ingredi sub prætextu contractuum ibidem celebran„ dorum, ad quos tamquàm Notarii, vel aliàs pu„ blicæ personæ vocantur; quibus contractibus, ait, „ interesse in tabernis similiter prohibemus.

Ex his statue, disciplinam Belgicam ingressum in tabernas edendi bibendive causa Clericis universim interdicere, nisi itineris necessitate compellantur: " Et qui„ dem eo casu nonnisi *modica refectionis* gratia, il„ las ingrediantur, ait Synodus Iprensis sub Ritho„ vio, *tit.* 3. *cap.* 1. ut peregrinantes decet.

V. Et quia non parùm sæpè incommodi, & periculi imminet Clericis extraneis, dum ad ignota nonnunquam diversoria accedere, ibidemque cum sæcularibus utriusque sexus, & cujuscumque conditionis & status conversari coguntur, meritò Episcopi adlaborent in id, ad quod S. Carolus in Concilio Mediol. I. *part.* 2. *tit.* 25. suæ Provinciæ Episcopos hortabatur: „ Ut in „ singulis suis civitatibus, curent parandum unum, aut „ alterum publicum, & honestum diversorium, quo „ suarum Diœcesium Clericis rusticanis necessitatis cau„ sa convenire liceat: nec in eo hospitio improbis, aut „ nequam hominibus locus sit, neve fœminis ullo mo„ do, sed tantùm Clerici, & Religiosi viri, si fieri „ possit, in eo recipiantur.

Interim dum similes in civitatibus domus non habentur, Clericique ad communia diversoria divertere coguntur, meritò, quantùm possunt, à communi sæcularium, ac præsertim mulierum convictu & consortio se separent; ut ita multarum difficultatum, & peccatorum occasionem, quæ in simili occasione occurrunt, faciliùs evitent.

VI. Quin, & Principes nostri attendentes multiplicia mala, quæ ex potationibus, & comessationibus in tabernis nascuntur, multa pro earum moderatione, & usu edixerunt; quæ si exactè servarentur, multis incommodis ex earum usu, & frequentatione nascentibus obviaretur.

Imprimis sanxerunt, ne quis tabernam exerceat locis infrequentibus; sed tantùm in loco publico cujusque pagi, aut vici, vel secus viam publicam; & ad eum numerum dumtaxat admittantur, qui conveniat numero incolarum, aut itinerantium, neque, & in civitatibus earum multitudo minuatur: neque aliæ intra milliare à quacumque civitate murata permittantur, nisi necessariæ sint, vel incolis, vel itinerantibus, ut suprà. Edict. Philippi II. 22. Junii 1589. & Alberti, & Isabellæ 1. Julii 1616. Hinc clarum est, Principum intentioni contrarias esse tabernas, quæ passim in civitatum suburbiis visuntur; & penè nonnisi potationibus, & comessationibus civium inserviunt.

Ulterius Edicto 18. Novembris 1585. sancitum est, ut nullus in Brabantia extra civitatem, tabernas exercere queat, nisi cum consensu Officialis, & Magistratus vicinioris civitatis, circa quam eas exercere intendit. Neque Ipse Officialis, aut Magistratus ullos ad hoc exercitium admittat sub pœna privationis officii, nisi quos prævia informatione, probos, honestos, Catholicos, & integræ famæ, & boni nominis esse cognoverint.

Denique ordinatum est, ut diversoria, sive tabernæ sæpiùs à locorum Officialibus visitentur; præsertim vespertino tempore. Edicto 1. Junii 1609.

Hæc aliaque Principum Edicta, quæ plura citantur ab Antonio Anselmo in Codice Belgico. Verb. *Herbergen*, si attentiùs expendantur, non obscurum erit, Principum nostrorum votum esse, ut tabernæ nonnisi necessariis civium, & incolarum usibus; & vel maximè itinerantium commoditati, & usui subserviant.

VII. Et quidem hanc Principum nostrorum piam intentionem jampridem expresserat Sanctissimus Galliarum Rex Ludovicus IX. inter cujus Statuta selecta, & probata in generali Concilio Prælatorum, Baronum, & Militum terræ Regis Galliæ apud Biterum, ann. 1255. hoc habetur, *cap.* 25. „ Nullus " præterea recipiatur ad moram in tabernis facien- " dam, nisi sit transiens, vel viator, vel in ipsa " villa non habeat aliquam mansionem.

VIII. Porrò ne & ipsi Ecclesiastici videantur ipsos sæculares interdum ad suas cellas, sive caveas vinarias, ceu quasdam tabernas lucri causa invitare, non immeritò sanxit Synod. D. Mechl. ann. 1609. ut " ex cellis ad Capitulorum, aut Cleri administratio- " nem spectantibus lucra non quærantur. Etsi quan- " do ex vinorum venditione omni expensa deducta, " emolumenti aliquod excrescere contigerit, in pios " tantùm usus id convertatur, *tit.* 17. *cap.* 7.

CAPUT V.

Ludus Alearum, seu à fortuna dependens Clericis vetitus; & quæ in ludis licitis cavenda.

1. *Ludus alearum Legibus civilibus jampridem interdictus.*
2. *Singulariter Clericis vetitus.*
3. *Sub lusu alearum etiam comprehenditur lusus chartarum, & generatim omnis à fortuna dependens.*
4. *Consuetudo Canones in totum abrogare non potest.*
5. *Non contrariatur S. Thomas.*
6. *Circa restitutionem lucri ex ludo vetito, quid in Belgio obtineat.*
7. *Hodiè Victori actio non conceditur ad lucrum petendum.*
8. *Quæ à Clericis in ludis licitis observanda.*
9. *Qua ratione Clerici in ludis moderationem facilè servare possint.*

I. ALearum lusus, tamquam discordiæ, & rixarum seminarium jampridem legibus improbatus fuit; adeò quidem, ut pecuniæ, quam victus collusori solverit, repetitionem dederint, etiam post 30. annorum lapsum, *L.* 1. *Cod. de Aleatoribus*. Ipso autem, vel hæredibus ejus repetere negligentibus, poterit à quocumque repeti: potissimùm à Magistratu, vel Episcopo loci, ut in civitatis opera expendatur, dicta *lege* 1.

Hic juris Romani rigor, licèt consuetudinis vi, *etsi injusta*, ut loquitur Tuldenus *ad tit. Cod. de Aleatoribus*, abrogatus, ostendit nihilominus, quàm solicitè Reipublicæ Moderatores etiam Laicos ab hoc lusu avocare studuerint: Ut proinde mirum non sit, si inter illa, quæ à Clericis speciatim cavenda sunt, lusum Alearum Ecclesia reposuerit.

II. Utque nihil dicamus de Justiniani Imperatoris Constitutionibus in Auth. *Decernimus*, *Cod. de Episcopis & Clericis*, desumpta ex Novella 123. *cap.* 10. Item Synodi Quinti-Sextæ aliisque antiquis Decretis, quibus omnis Alearum usus Clericis interdicitur; Concilium Lateranense in *Cap.* 15. ✠ *De vita & honest. Cleric.* ait: *Clerici ad aleas & taxillos non ludant, nec hujusmodi ludis intersint.*

Quod Decretum conformiter ad Synodum Tridentinam, pari consensu Belgii nostri Antistites in suis respectivè Synodis renovarunt, & inculcarunt. Vide Synodum Mechl. P. II. *tit.* 18. *cap.* 9. Antverp. sub Miræo *tit.* 17. *cap.* 9. Buscoducensem sub Masio *tit.* 14. *cap.* 4. Tornacensem an. 1577. *tit.* 12. *cap.* 4. aliasque.

III. Sed, inquiet aliquis, sive antiquos, sive recentiores Conciliorum sanctiones consulamus, nullibi lusum chartarum, sive pagellarum Clericis interdictum repetiemus: Adeòque nec hic inter lusus vetitos reponendus videtur. Respondeo, verum esse, Canones passim & plerumque ludi Alearum dumtaxat meminisse,

nisse, omnemque Alearum lusum simpliciter Clericis interdicere: At sicuti *Alea* per translationem ponitur pro quavis fortuna, sive periculo, aut periculi dubitatione: diciturque, *aleam* omnem jacere, qui se periculo fortunæque committit: Et *alea* emptio Jurisconsultis dicitur, cùm incertus eventus, v. g. captus piscium aut avium emitur, *L. 11. ff. de action. empti*: Ita quoque lusus Alearum accipitur pro omni lusu, qui casu potiùs, quàm arte regitur.

„ Aleæ nomine, inquit Tuldenus ad *Cod. tit. de Aleatoribus*, non tantùm tesserarum lusus, sed quicumque alius perinde à fortunæ eventu, imò vel à sola sortia pendens, continetur, & in lucrum exercitus legibus improbatur. „ Idem notat Vallensis ad *tit. Decretalium De vita & honest. Cleric. num. 12.* aliique passim tùm Legum, tum Canonum interpretes.

Cùm igitur nemini dubium esse queat, quin *chartarum* sive *pagellarum* ludus æquè ac tesserarum à casu dependeat, dubitari quoque nequit, quin sub generali *aleæ* ludo & hic ludus contineatur.

Unde S. Antoninus cùm dixit nomine *alearum ludi* intelligi omnem, qui innititur fortunæ, etiamsi fiat ibi aliquid de industria, pro exemplo ponit non tantùm ludum taxillorum, sed etiam *chartarum*, *Parte 2. tit. 1. cap. 23.*

Et sanè, si quis expenderit mala, ob quæ *alearum* ludum, à Clericis præsertim, cavendum esse Canones edixerunt; ea non minùs in ludo *chartarum*, quam *tesserarum* occurrere facilè intelliget, & quotidiana experientia experietur.

IV. Quæ incommoda ex simili ludo provenientia si quis attenderit, facilè quoque intelliget, quòd consuetudo contraria multorum Clericorum (non paucis tamen eam improbantibus) Canonum illorum auctoritatem non possit ita enervare, ut lusum illum Clericis licitum reddat. Si enim hæc mala ob quæ Canones ludum hunc vetuerunt, expendantur, reperietur, illos non juri merè positivo, quod consuetudine tolli potest, sed etiam naturali inniti; cui opposita consuetudo non legis, sed corruptelæ nomen meretur.

Unde Innocentius III. *in Cap. 11. ij. De excess. Prælat.* Clericum alearum lusui vacantem, & obtentu *consuetudinis Clericorum Gallicanorum, qua ferè universi Clerici frequenter sic ludunt*, se à culpa eximere volentem, refellit his verbis: “ Nos qui ex officii nostri debito pestes hujusmodi extirpare proponimus, „ atque ludos voluptuosos (occasione quorum sibi quadam curialitatis imagine ad dissolutionis materiam „ venitur) penitus improbamus, excusationem prædictam, quæ per pravam consuetudinem (quæ corruptela dicenda est) palliatur, frivolam reputantes, cùm in illis magis plectibilis sit offensa, per „ quos ad excusandas excusationes in culpis, delinquendi auctoritas usurpatur.

Et ita hanc consuetudinem tanquam rationi naturali contrariam pro abusu, non tantum Theologi, sed & Jurisconsulti reputant. Panormitanus *ad Cap. 15. De vita & honest. Cleric.* Fachinæus *Lib. 11. Controvers. cap. 52.* aliique ab iis citati.

V. Neque in speciem his contrariatur S. Thomas *2. 2. quæst. 32. art. 7. ad 2.* qui ibidem ait, quòd victor in ludo aleæ teneatur ad restitutionem eorum, quæ accepit juxta leges civiles, nisi contraria consuetudine in loco illo abrogatæ sint. Evidens enim est, Sanctum Thomam non agere illic de Canonibus aut legibus simpliciter lusum alearum interdicentibus; sed de lege civili obligante victorem ad restitutionem, & concedente ipsi victo repetitionem: quam legem contraria consuetudine tolli posse non diffitemur.

VI. Et quidem in Belgio vicinisque Provinciis generali consuetudine receptum esse, victo dari seu perditi repetitionem non dari, testantur Christinæus *vol. 2. Decis. 300.* Duldenus, Zypæus aliique relati à D. Christinæo in notis ad *c. 230. lib. 2. Bugnyonii De legib. abrog.* quod tamen limitant. „ Si quando alter dolo malo „ vicit: Quando non pecunia, sed vestis aut pallium „ in solutum data sunt; aut quis ingentem pecuniæ summam in magnum familiæ dispendium in aleæ lusum „ profudit. “ Undè aliquibus locis cautum, ut quis nonnisi ad certam pecuniæ quantitatem ludere possit: atque quod eam excedit licitè repetatur: Item si quis id quod perdidit ludendo nondum solverit, sed ipsi creditum fuerit, non teneatur in foro externo ad solutionem, quamvis & fidem eidem de solvendo dedisset. Vide D. Christinæum loco citato.

VII. Sicuti autem moribus Belgii victo dati repetitio denegatur, ita victori ad id quod promissum aut cautum est actio denegatur; Nec is, qui alicui sciens in aleæ lusum pecuniam credidit, repetendi actionem habet. Christinæus *loco citato*; & in terminis habent Consuet. Antverp. *tit. 54. art. 17. 18. 19. & 20.* Vide Zypæum in *Notitia Jur. Belgic. tit. De Religios. & aleæ lusu*: ibidem monentem, “ Edicto 31. Aug. 1610. aleas aliunde ferri vetitum, certumque vectigal impositum, non tamen id in Brabantia receptum, quia non prævio Ordinum assensu emissum, sine quo pecunia imperari hic non solet.

VIII. Quoad ludos autem non à casu sive à fortuna, sed ab industria dependentes, illos interdum ad relaxationem corporis vel spiritus, ut suis functionibus obeundis aptior reddatur, adhiberi posse etiam Clericis, latè docet S. Thomas *2. 2. q. 168. art. 2.* Modò tamen, ut monet idem Doctor, “ Ludus congruat personæ, & tempori, & loco, & secundum alias circumstantias debitè ordinetur, ut scilicet sit, & tempore & homine dignus.

Si ergo Ecclesiastici ad animi corporisve relaxationem honesti alicujus ludi exercitium sibi utile aut necessarium credant, illud ita attemperare debent, ut personæ, loco, & tempori conveniat.

Et primò quidem, cùm vix contingere possit, ut Clerici publicè & coram sæcularibus hujusmodi exercitiis occupentur, quin aliquam levitatis notam incurrant; quin & aliquid de existimatione & reverentia Ordini Clericali debitis detrahatur, nullatenus convenit, ut in loco publico & sæcularibus quibusque patenti ludant.

Quod perpendens Sanctus Carolus, postquam omnem ludum alearum Clericis interdictum esse declaravit: subjungit: “ Si autem valetudinis interdum causa parva pila aut alio non indecoro ejusmodi exercitationis genere uti contigerit, ne id publicè faciant.

Similiter Synodi Belgicæ dicunt, “ Scandalosum esse, Pastores aliosque Sacerdotes ad psittacum jaculari, aut in locis publicis ludere pila palmaria. Ideòque etiam quilibet ab eo abstinebit sub pœna arbitraria. “ Ita Syn. Gand. ann. 1619. *tit. 17. c. 10.* quod renovatum est in Decretis Synodalibus sub Triest. *tit. 17. cap. 7.* Et Syn. Cameracensis D. an. 1617. *cap. 6.* Item Ordinationes Synod. Antverp. sub Nemio *tit. 17. num. 3.*

Illud quoque summopere cavendum, ne nimio affectu alicui ludo quantumvis honesto afficiantur. “ Quantumcumque enim honesta sit recreatio (ait S. Salesius in Introd. ad vitam devot. *part. 3. cap. 31.*) vitio certè non caret, animum ei & affectum applicare.

Cavendum denique Ecclesiasticis, ne lucri cupiditate ad ludum principaliter accedant: cui periculo occurrere volens S. Carolus decrevit: “ Ut si valetudinis interdum causa, parva pila aut alio non indecoro exercitationis genere uti contigerit, ne publicè id faciant, *nec pecunia intercedat in ludo; nec quidquam quod facilè pecunia æstimari potest*.

IX. Hanc in ludicris & aliis oblectamentis tum corporis, tum animi moderationem, non difficiliter observabunt Ecclesiastici, qui meminerint, universos Ecclesiasticæ militiæ adscriptos ad pietatis religionisque exercitationes vocatos esse; ut monet Synodus D. Mechlin. *tit. 17. cap. 1.* subditque: “ Sciat propterea id in officio suo positum esse, ut cùm in officiis divinis obeundis vel in frequentandis Ecclesiis quod debet tempus consumpserit, si quid sibi reliquum est, id omne non in rerum sæcularium colloquiis profanisque actionibus, sed in divinarum literarum studiis & in cœlestium rerum contemplationibus & sanctis piisque officiis traducat. “ Similia habet Synodus Audomar. ann. 1583. *tit. 16. cap. 5.* additque; Qui pastoratu funguntur, dent operam ut proficiant in cognitione eorum, quæ ad ipsorum spectant officium, visitent ægrotos, consulant ipsi secum & cum Deo, qua optima ratione unus parochianorum ipsorum à vitiis ad virtutem trahi, alius persuaderi id

„ quod consultissimum sit, tertius ad perfectum exercitari possit.

CAPUT VI.

Clerici negotiis sæcularibus se non misceant.

1. *Negotia sæcularia professioni Clericali contraria.*
2. *Mercatura illis singulariter interdicta.*
3. *Decimarum conductio Parochis non convenit.*
4. *Famulatus personarum sæcularium Clericos non decet, uti nec familiarum administratio.*
5. *Quomodo se gerere debeant Principum Capellani.*
6. *Clericis data immunitas à tutela, & similibus publicis officiis; & quare.*
7. *An Clericis conveniat studium Legum civilium?*
8. *Qua ratione Pontifices Clericis indulgeant studium Legum?*
9. *Privilegium Academicum indulgens Clericis studium Legum, & Medicinæ, est species dispensationis.*
10. *Hodiè Clerici non incurrunt Censuras studentes Legibus, aut Medicina.*

I. „ DUo sunt genera Christianorum, (ait Sanctus Hieronymus apud Gratianum, *Caus.* 12. *q.* 1. *can.* 7.) Est autem unum genus, quod mancipatum divino officio, & deditum contemplationi, & orationi, ab omni strepitu temporalium cessare convenit, ut sunt *Clerici*, & Deo devoti, videlicet, conversi. Clerus enim Græcè, Latinè sors: Inde hujusmodi homines vocantur Clerici, idest, sorte electi. Omnes enim Deus in suos elegit.

Cùm ergo Clerici, & Monachi specialiter vi suæ vocationis Dei, & Ecclesiæ servitio sint addicti; & ea ratione Ecclesiasticæ militiæ adscripti, unanimi Patrum consensu illis applicatur illud Apostoli, *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat, cui se probavit*, 2. ad Timoth. 2. vers. 4. Idest, Clericus adinstar Militis adscriptus Christi militiæ, ut placeat ei à quo delectus est, omnia negotia aliena ab officio illo militari procul à se abjiciat; illud unum agens, & cogitans, quomodò ritè Deo, & Ecclesiæ militari possit.

II. Itaque ex ipsa Clericali professione probant Canones, non convenire Clericis mercaturam; quia per illam plurimùm abstrahuntur à militia sua Ecclesiastica, & sæcularibus implicantur.

Antiquos in hanc rem Canones, & Patrum sententias recitat Gratian. *dist.* 88. Quos sequutus Alexander III. Londinensi Episcopo rescribit, *in c.* 6. ✠ *Ne Clerici, vel Monachi, &c.* „ Secundùm instituta „ Prædecessorum nostrorum sub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi, vel Clerici causâ lucri *negotientur*: & ne Monachi à Clericis, vel Laicis suo nomine firmas habeant; neque Laici Ecclesias ad firmam teneant.

Quibus conformia sunt Synodorum nostrarum Decreta, mercaturam Clericis etiam sub pœnarum comminatione interdicentia, Synod. Camerac. P. II. *tit.* 16. *cap.* 1. Mechlin. P. II. *tit.* 17. *cap.* 5.

Adduntque prætereà tamquam eodem ex fundamento profluens, Ne decimas, census, prædia, aut terras alienas conducant, quæstus faciendi causa.

III. Et quidem quod ad decimarum conductionem attinet, illud singulariter notandum; hodiè frequenter à Capitulis decimas Pastoribus elocari; eò quòd ab his quàm à rusticis sibi de solutione magis cantum credant: At non advertunt, quòd præterquam quòd Pastores per hujusmodi decimarum conductiones à suis functionibus Pastoralibus soleant non parùm abstrahi, contingat; quòd indignationem, & odium aliquale suorum Parochianorum non rarò incurrant; dum hi credant per Pastores sibi lucrum, quod ipsi ex conductione decimarum sperabant, & sibi tamquam villicis competere credunt, ereptum vident. Ut, vel hinc pateat, quàm meritò harum conductionem Synodi nostræ Pastoribus interdixerint.

IV. Eodem fundamento innixæ Synodi nostræ conformiter ad responsum Pontificis, *in cap.* 5. *de Vita, & Honestat. Cleric.* interdicunt Clericis, ne se famulatui Personarum sæcularium, aut alicujus familiæ administrationi, sive procurationi addicant: „ Quomodo enim (ait Synodus Buscod. sub Masio, *tit.* 14. *c.* 5.) Procuratores, & Dispensatores domorum alienarum atque villarum esse poterunt Clerici, qui proprias jubentur contemnere facultates? “ Et Synodus Namurcensis, ann. 1604. *tit.* 8. *c.* 7. „ Non solum contra Apostolicum præceptum faciunt Clerici, qui negotiationibus operam dant, & quæstum captant, sed etiam qui alienos agros aut decimas conducunt, & illis colendis, his verò colligendis maximam sui temporis partem, quam orationi, & sacris studiis impendere deberent, inutiliter impendunt; necnon ii qui dominorum temporalium obsequiis se tradunt, & in eorum negotiis curandis toti occupantur. “

V. Synodus quoque Oecumenica VII. *Can.* 10. vult, ut Clericus, qui de consensu Episcopi „ Principum Capellanus constituitur, non liceat ei mundanas, & sæculares curas suscipere, præsertim cùm hoc agere prohibeatur à Sacris Canonibus: potiùs autem maneat ad magisterium tam puerorum, quàm famulorum, perlegens eis Divinas Scripturas: ad hoc enim Sacerdotium consecutus est. “

Hic obiter nota, jam pridem à Synodo Generali laudatos, qui pueris, quos instituendos suscipiunt, Sacras Scripturas perlegunt, & commendant.

VI. Annumerant pariter Sacri Canones negotiis sæcularibus, à Clericis haud facilè suscipiendis, tutelas, curatelas, similesque curas, quæ Clericos multis difficultatibus natæ sunt implicare, & à divinis functionibus multùm impedire, animumque distrahere.

Notum est illud Concilii Africani à S. Cypriano laudatum. „ Ne quis de Clericis, & Dei Ministris, tutorem, vel curatorem testamento suo constituat: quando singuli divino Officio honorati, & in Clerico ministerio constituti nonnisi Altari, & Sacrificiis deservire, & precibus atque orationibus vacare debeant. “

Hanc Clericale officium inter, & similes functiones incompatibilitatem intelligens Justinianus Imperator Episcopis, Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis, & Monachis omnibus immunitatem ab omni cujuscumque generis tutela, & curatela concessit: Una tamen declarans; eos tantùm Clericos, & Monachos hujusmodi habere beneficium, qui apud Sacrosanctas Ecclesias, vel Monasteria permanent: *Cum propter hoc*, ait, *ipsum beneficium eis indulgeamus, ut, aliis omnibus derelictis, Dei omnipotentis ministeriis inhæreant*, *l.* 15. *C. de Episc. & Cler.*

Hic per transennam observa veram, ac præcipuam causam immunitatum, & privilegiorum Clericalium.

Privilegium Justiniani moribus Belgii receptum esse quoad immunitatem Clericorum ab onere tutelæ, & curatelæ, testatur à Sande in Decis. Frisiæ, *tit.* 9. *Decis.* 7.

Itaque ut verbo dicam, negotia sæcularia, præsertim quæ multùm distrahere, & implicare hominem solent, studiosè à Clericis declinanda: Aut ut minus; si necessitas aut proximi charitas exposcat, ea moderatione suscipienda, & amplectenda, ut quæ vi officii Clericalis sibi incumbunt haud negligantur; ne è milite Christi, & Ecclesiæ, miles, & servus mundi factus videatur.

Quod de negotiis, idem & de studiis statuendum; ut nimirum studia Clericorum vocationi eorum sint conformia.

Hoc ex Capite, jam pridem Monachis, Archidiaconis, Decanis, Plebanis, Præpositis, Cantoribus, & aliis Clericis Personatus habentibus, necnon Presbyteris sub pœna excommunicationis latæ sententiæ prohibitum fuit audire Leges civiles, *Cap.* 3. *& Cap.* 10. ✠ *Ne Cler. vel Monachi sæcul. neg.* &c. „ Ne occasione scientiæ (inquit Alexand. III. in citato *Cap.* 3.) spirituales viri mundanis rursus actionibus involvantur. “

Et sanè, ut rectè advertit magnus ille Bathoniensis Archidiaconus Petrus Blesensis: „ Res plena discriminis est in Clericis usus Legum; totum enim hominem adeò sibi vindicat, ut eum rei familiaris providentia fraudet, suspendat à spiritualibus, à divinis avellat. “

VII.

VII. Hinc tamen nemo inferat, Legum humanarum studium Clericis & Monachis planè esse interdictum; quandoquidem certum sit, Theologicæ scientiæ, præsertim ubi de Jure & justitia tractat, legum civilium notitiam, non parùm conducere. Canonicam quoque scientiam plurimùm ex notitia legum adjumenti accipere, nimis evidens est. Unde teste Pontifice in *cap.* 1. *De novi operis nunciat.* „ Sicut „ Leges non dedignantur SS. Canones imitari, ita „ & SS. Statuta Canonum Principum Constitutioni- „ bus adjuvantur.

Nullatenus proinde statui aut vacationi Clericorum contrariatur studium Legum civilium; modò ea fiat moderatione, ut nec contra Apostoli præceptum, Deo militantes negotiis sæcularibus implicentur; neque disceptationum forensium peritiam per studium istud affectent: Cùm judicatum sit, *Absurdum Clericis, esse, imò opprobriosum, si peritos se velint ostendere disceptationum forensium* „ *L.* 41. *C. de Ep. & Cler.*

VIII. Quapropter Pontifices concedentes dispensationem presbyteris aliisve Clericis audiendi Leges civiles, eam ad triennium restringere consueverunt: Ne „ prætextu longioris temporis studendi (ait Pyrrus „ Conradus in Praxi dispensationum *part.* 3. *cap.* 5. „ *Num.* 18.) Presbyteri & alii Clerici supra expressi, occasione scientiæ mundanis actionibus involvan- „ tur, & nimis à contemplatione distrahantur; cùm „ per Jus Civile non dirigatur principaliter homo in „ Deum, sicut per Jus Canonicum. „

Apponunt insuper hanc clausulam: *Pro majori Sacrorum Canonum intelligentia.*

IX. Ex his haud difficulter intelligitur, quòd dum Pontifices Academiæ Lovaniensi, aliisque indulgent privilegia, (quæ quædam dispensationes sunt) ut etiam Presbyteri & Clerici dignitates vel personatus possidentes, Physicam, Medicinam & Leges liberè audire queant, illa sint accipienda cum ea moderatione, ut Clerici illis scientiis vacare possint, quatenus non negligant Canonum & Theologiæ scientiam statui suo & vocationi convenientem; neque occasione studii Legum aut Medicinæ mundanis actionibus nimis involvantur, & à contemplatione & gustu rerum divinarum nimiùm abstrahantur.

X. Quia verò hujusmodi moderatio generaliter determinari nequit, ac propterea cujusque conscientiæ relinquatur, hinc usu & moribus Belgii obtinuit, ut Clerici quicumque liberè Leges & Medicinam sine ullo excommunicationis metu audiant: neque illus credat, sibi specialem dispensationem Pontificiam esse necessariam, ut tutus sit à pœnis Canonicis.

TITULUS TERTIUS.

De Pastoribus & Vice-Pastoribus.

CAPUT I.

Singulis Parochiis singuli Parochi totius Parochiæ curam sustinentes, præficiendi.

1. *Institutio & divisio Parochiarum malè Dionysio Papæ tribuitur.*
2. *Est tamen antiqua.*
3. *Totius Parochiæ cura incumbit Parocho.*
4. *Fines Parochiarum debent esse certi & distincti.*
5. *Parochus est principalis & proprius Sacramentorum minister in sua Parochia.*
6. *Sæpe Pastores recogitent sibi totius Parochiæ curam incumbere.*

I. PArochias jam tum sæculo 3. fuisse institutas & divisas, probant communiter Canonistæ auctoritate Epistolæ, quæ sub nomine Dionysii Papæ (qui vixit circa annum 266.) refertur à Gratiano *Caus.* 13. *q.* 1. *Can.* 1. in qua Dionysius Severo Episcopo scribit: „ Ecclesias singulas singulis Presbyteris dedimus, „ Parochias & cœmeteria eis divisimus, & unicui- „ que jus proprium habere statuimus: ita videlicet, „ ut nullus alterius Parochiæ terminos, aut jus in- „ vadat, sed unusquisque suis terminis contentus & „ taliter Ecclesiam & plebem sibi commissam custo- „ diat, ut ante tribunal æterni Judicis de omnibus „ sibi commissis rationem reddat, & non judicium, „ sed gloriam pro suis actibus accipiat.

Verùm cùm hodiè eruditis omnibus compertum sit, hanc Epistolam Sancto Dionysio falsò adscriptam, eamque putridis Isidori Mercatoris mercibus annumerandam esse; ut fusiùs in Observationibus ad collectionem Isidori Mercatoris ostendimus, parùm solidum, pro earum institutione & divisione astruenda, hinc argumentum sumitur.

Cum frequenter in præsenti opere notatum sit epistolas decretales Romanis Pontificibus, qui tribus primis Ecclesiæ sæculis floruerunt, adscriptas esse, quarum plurima fragmenta exstant apud Gratianum, & quarum auctoritate etiam Pontifices in suis Decretalibus frequenter usi fuerunt; has inquam, Epistolas, sive Decretales passim ab omnibus eruditis tamquam supposititias & putidas Pseudo-Isidori merces repudiari; pro omni probatione judicavi hic adjiciendam notam Patris Philippi Labbæi præfixam Decretalibus Clementis I. *Papæ*, *Tom. I. Concil. general. column.* 75. ubi sic ait: *Mirum est viris doctissimis Turriano, Rivio, & quibusdam aliis, in tanta eruditionis Ecclesiasticæ luce probari potuisse Decretales illas Epistolas à quocumque seu mercatore, seu peccatore fabricatas, & antiquis Romanæ Urbis Pontificibus circiter annum Christianæ Romanæ epochæ octingentesimum suppositas: adeò enim perspicacibus viris deformes videntur; hoc saltem tempore, ut nulla arte, nulla cerussa, aut purpurisso fucari possint: eas omnes, saltem plerasque earum repudiarunt eruditissimi quique tractatores Catholici*, Baronius, Bellarminus, Peronius, Contius, Antonius Augustinus, Lorinus, Dirmandus, Ducæus, Petavius, Marca, Bosquetus, *ut alios modò sive antiquiores, sive recentiores silentio obvolvam. De singulis, ut se dabit occasio deinceps; verùm obiter tantùm &* [illegible] *dicturi sumus. Neque enim vacat pluribus hoc loco traducere* [illegible], *cujusdam novelli* [illegible], *qui mala avi ex zelo quidem, sed minus prudenti, & considerato certè non secundùm scientiam, easdem ab omni eruditione præstantibus abjectas, ac penitus repudiatas defendere aggressus est.*

II. Quin tamen antiqua sit earum institutio & divisio, haud dubitari potest. Scribit enim Sanctus Athanasius, *Apolog.* 2. „ Mareotes ager est Alexandriæ, „ quo in loco numquam Episcopus fuit, imò nec „ Chorepiscopus quidem, sed universæ ejus loci Ec- „ clesiæ Episcopo Alexandrino subjacent, ita tamen, „ *ut singuli pagi suos Presbyteros habeant.*

Quod in Episcopatu Alexandrino erat tempore Sancti Athanasii, hoc sensim, populo Christiano crescente, per totam Ecclesiam factum fuit; id est, districtus Episcopales, quos hodiè Diœceses vocamus, in plures divisi fuere portiones; atque cuique portioni sua attributa Ecclesia, populusve Ecclesiæ illi vicinus; quas hodiè *Parochias* appellamus.

III. Porrò sicuti singulis Diœcesibus seu districtibus Episcopalibus unicus erat præfectus Episcopus, cui totius Diœcesis regimen incumbebat, & quem populus istius Diœcesis, ut proprium Episcopum colere & agnoscere deberet; ita & singulis Parochiis datus fuit Presbyter, qui totius Parochiæ curam spiritualem ageret; qui propterea *Parochus*, seu *Presbyter Parochianus* dicebatur; & quem populus tamquam proprium suum Pastorem venerari & audire deberet; proptereà dictus *proprius Sacerdos.*

Ea de causa cautum fuit, „ Ut nullus Presbyter „ alterius Parochianum, nisi in itinere fuerit, vel „ placitum ibi habuerit, absque licentia sui Presby- „ teri ad Missam recipi, vel solicitare præsumat. „

Con-

Constit. Synod. Heraldi Episcopi Turonensis *cap.* 29.

Et ex Concilio Nannetensi refertur in *cap.* 2. *De Parochiis*: „ Ut Dominicis & festivis diebus Presbyteri antequam Missam celebrent, plebem interrogent, si alterius Parochianus in Ecclesia sit, qui contempto proprio Presbytero ibi velit Missam audire: quem si invenerint, statim ab Ecclesia abjiciant.

Quin & anno 1310. statuit Synodus Coloniensis, " Ut nullus Parochianus ab alio, quàm à suo vero Plebano communionem recipiat: nisi de hoc privilegiis authenticis sit munitus. Contrarium facientes à perceptione Corporis Christi abstineant, quousque ipsi Plebano satisfecerint de contemptu.

IV. Hinc Synodus Tridentina collapsam disciplinam restaurare desiderans, mandat Episcopis, " In iis quoque civitatibus, ac locis, ubi parochiales Ecclesiæ certos non habent fines, nec earum Rectores proprium populum, quem regant, sed promiscuè petentibus Sacramenta administrant; pro tutiori animarum eis commissarum salute, ut distincto populo in certas propriasque Parochias, unicuique suum *perpetuum, peculiaremque* Parochum assignent, qui eas cognoscere valeat, & *à quo solo licitè* Sacramenta suscipiant, aut alio utiliori modo, prout loci qualitas exegerit, provideant. Idemque in iis civitatibus, ac locis, ubi nullæ sunt Parochiales, quamprimum fieri curent: non obstantibus quibuscumque privilegiis, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus. " *Sess.* 24. *de reformat*, *cap.* 13.

Qui mentem ac intentionem Concilii jam relatis verbis expressam attenderit, haud difficulter intelliget, satisfactum esse Decreto Concilii, si Parochiæ quidem certos & determinatos fines non habeant, sed certum populum certasque familias; usque adeò ut Sacramenta promiscuè non administrentur, sed Parochi suos noscant, & eum sui: & ita respondisse S. Congregationem testatur Barbosa *de Officio Parochi*, *pars.* 1. *cap.* 1.

Ulterius evincit citatum decretum Synodi, unicuique Parochiæ suum debere esse Presbyterum, qui sit Caput Ecclesiastici istius Conventus; & cui totius Parochiæ cura spiritualis principaliter & immediate incumbat; quemque Parochiæ istius populus, ut ordinarium, & proprium Sacramentorum Ministrum agnoscat.

V. Proinde meritò dicendum cum pio Gersonio Parisiensi Cancellario: " Domini Curati sunt in Ecclesia Minores Prælati & Hierarchæ ex primaria institutione Christi: quibus competit ex statu jus prædicandi, jus Confessiones audiendi, jus Sacramenta Ecclesiastica secundùm exigentiam sui status & Parochianis suis ministrandi, jus sepulturas dandi, jus insuper decimas & alia jura parochialia recipiendi. " *De potestate Ecclesiastica*, *Cons.* 12.

Presbyteri Parochiales, sive Parochi, jam pridem dicti fuerunt *Minores Prælati*, & *Hierarchæ* ex prima institutione Christi, uti in textu ex Gersonio notavimus. Neque id sine fundamento à Gersonio dictum facilè fatebitur qui attenderit Presbyteros, sive Parochos jam pridem dictos, & reputatos esse successores Septuaginta discipulorum, quemadmodum Episcopi dicti fuere Apostolorum successores. Hinc illud ap. Gratian. *dist.* 21. *Simpliciter verò majorum, & minorum Sacerdotum discretio in novo testamento ab ipso Christo sumpsit exordium, qui duodecim Apostolos tamquam* majores *Sacerdotes, Septuaginta discipulos tamquam* minores *Sacerdotes instituit.*

Unde uno consensu, & Theologi, & Canonistæ agnoverunt Prebyteros, notanter Parochiales in partem sollicitudinis pastoralis vocatos, meritò dici *minores* Sacerdotes, sive Prælatos, & Hierarchas; necnon Septuaginta discipulorum successores.

Id ipsum, & hodiernum Pontificale supponit, Presbyteros recenter ordinatos his verbis per Episcopum exhortans: *Fratres dilectissimi & Sacerdotes Domini, cooperatores ordinis nostri estis. Nos vice duodecim Apostolorum fungimur, vos ad formam Septuaginta Discipulorum estis.*

Itaque ad Presbyteros, & notanter ad Parochos dictum esse à Christo non dubitatur, quod ad Septuaginta Discipulos dixit, *Luca* 10. *Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos . . . , qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit.*

Igitur dicendum Parochos tamquam Septuaginta discipulorum vicem gerentes, esse ex institutione divina, & *à Spiritu Sancto positos ad regendam Ecclesiam Dei.*

Id ipsum significavit & Sanctus Paulus, *Act.* 20. in Mileto enim convocatis Episcopis, simul & senioribus, sive *Presbyteris*, dixit ad omnes: *Attendite igitur vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus* posuit Episcopos regere *Ecclesiam Dei.*

Licèt enim solo *Episcoporum* nomine utatur, nihilominus, & ad Presbyteros gregem Christi pascentes loquitur: eò quòd nomine Episcoporum ex phrasi ejus ætatis, & Presbyteri significabantur.

Quod & notavit jampridem sanctus Irenæus, *lib.* 3. *contra hæres. cap.* 14. *num.* 2. (Paulus) *in Mileto*, inquit, *convocatis Episcopis* & Presbyteris; *qui erant ab Epheso, & reliquis proximis civitatibus, utrumque enim nomen habebant illo tempore.*

Id autem probari asserit ex textu Actorum suprà relato: *Atque*, ait, *nos etiam docet Actuum historia: cum enim dixisset S. Lucas divinum Apostolum Ephesiorum Presbyteros accersivisse Miletum, exponit etiam quæ illis dicta fuerunt: Attendite*, inquit, *vobis ipsis & universo gregi, in quo vos posuit Spiritus Sanctus Episcopos pascere Ecclesiam Christi, eosdemque nominavit* Presbyteros & Episcopos.

Huic consonat Sanctus Hieronymus in Epistol. ad Titum, *cap.* 1. *vers.* 7. *Episcopos hic non solùm Pontifices, sed & Presbyteros intelligimus: non enim in una civitate plures erant Episcopi: hoc etiam in Apostolorum* Actibus *invenitur.*

Et S. Isidorus Hispalensis *de offic. Eccles. lib.* 2. *c.* 7. ad ea Pauli verba, *in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos*, reflectens ait: *Dixerat enim suprà Presbyteros Ephesi vocatos, quos nunc Episcopos, idest,* Superinspectores *nominat.*

Hinc videmus à primis Ecclesiæ sæculis Presbyteros tamquam septuaginta discipulorum successores, unà cum Episcopis Apostolorum successoribus Ecclesiam rexisse, atque fidei integritati invigilasse, & Episcopos reputasse hosce, tamquam suos cooperatores, ac secundi ordinis in vinea Domini operarios.

VI. " Sæpè ergo recogitent Pastores (verba sunt Synodi Gandensis anni 1613. *tit.* 16. *cap.* 9. renovata in Decretis Synodalibus sub D. Triest. *titul.* 16. *cap.* 14.) se ad ovium suarum salutem omnes suas actiones & functiones pastorales dirigere debere, & sibi aliquando pro animabus earum reddendam rationem in strictissimo Dei judicio: ideò etiam earumdem salutem continuis precibus, & quotidianis Sacrificiis Deo ferventer commendent, omnibus ritè dispositis non minus promptè, ac benignè, quàm reverenter Sacramenta administrent, atque ita grandiores pascant verbo Dei ac salutaribus monitis, ut parvulis quoque panem frangere non omittant, & in omnibus præbeant seipsos exemplum bonorum operum, facti forma gregis ex animo. " Simile monitum exhibet Synodus Antverp. sub Miræo, *tit.* 16. *cap.* 7.

Porro sicuti cura pastoralis totius Diœcesis Episcopo incumbens non impedit, quominùs Parochi aliique inferiores Ministri Episcopo in solicitudine pastorali adjutores accedant; ita nec cura pastoralis uni Parocho injuncta prohibet, quominus plures in eadem Parochia sub ipso Parocho, ut principali, functionibus pastoralibus occupentur, & cum Parocho allaborent. De quibus capite sequenti.

CAPUT II.

De Vice-Pastoribus: à quo assumendi, & quid iis incumbat?

1. *Parochi cogendi, ut necessarios Ministros sibi adjungant.*
2. *Vice-Pastorum assumptio pertinet ad Pastorem; nisi speciali titulo aliud obtineat.*
3. *Synodus Tridentin. Session.* 21. *cap.* 4. *de reformat. agit de Vice-Pastoribus, non de Fratribus Mendicantibus.*
4. *Vice-Pastoribus etiam propriè cura Parochiæ incumbit.*

I. Epi-

I. „ EPiscopi, etiam tamquam Sedis Apostolicæ delegati (ait Synodus Tridentina *Session. 21. cap. 4. de Reformat.*) in omnibus Ecclesiis parochialibus, vel baptismalibus, in quibus populus ita numerosus sit, ut unus Rector non possit sufficere Ecclesiasticis Sacramentis ministrandis, & cultui Divino peragendo; cogant Rectores, vel alios ad quos pertinet, sibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum.

II. Cùm ergo Synodus velit, Rectores Ecclesiarum per Episcopos esse cogendos, ut sibi adjungant tot Sacerdotes, quot administrandis Sacramentis, & cultui Divino celebrando sunt necessarii, luculenter supponit: Sacerdotum electionem non ad ipsos Episcopos, sed ad ipsos potiùs Rectores Ecclesiarum parochialium, qui illos in suum adjutorium adjungere coguntur, spectare.

Et quidem moribus Belgii etiam obtinuit, ut Parochi suos Vice-Pastores assumant, nisi forsan speciali titulo electio vel præsentatio Vice-Pastoris, aut alterius Sacerdotis subsidiarii alteri sit delata: Qui titulus plenè probandus est, ut Parochus excludatur.

Et sanè cùm Vice-Pastores in subsidium Parochorum destinentur, eorumque vices suppleant, & ipsorum consequenter Vicarii sint; non minùs ipsis deferenda eorum electio, quàm Episcopo aliisque Prælatis suorum respectivè Vicariorum.

Testatur Hyacinthus Boniface in sua additionali collectione Arrestorum *tom. 1. lib. 5. cap. 3.* judicatum sæpiùs fuisse, *Vicario perpetuo* competere electionem & assumptionem Vice-Pastoris ad exclusionem Pastoris primitivi, idque notanter ob Concilii Trident. Decretum *Sess. 21. cap. 4. de Reformat.* apertè deferens primo loco ipsis Rectoribus assumptionem Sacerdotum, qui judicantur necessarii ad sacramenta populo administranda, & cultum divinum celebrandum.

Itaque solus titulus *Primitivi Pastoris* non sufficit ut Vicarius *perpetuus* ab electione seu assumptione sui Vice-Pastoris excludatur; sed vel antiqua possessio, vel alius specialis titulus cum titulo *Primitivi Pastoris* concurrere debet.

Cùm enim assumptio Vice-Pastoris respiciat curam animarum quæ plenariè *Vicario perpetuo*, ad exclusionem *Primitivi Pastoris* competit, vigore suæ perpetuæ Vicariæ justum est, ut in consequentiam hujus curæ animarum assumptio Vice-Pastoris ei deferatur potiùs quam Pastori Primitivo, qui curam animarum non exercet.

III. Adhæc jam citatum Concilii Tridentini Decretum, Rectoribus injungens, tot sibi Sacerdotes ad munus pastorale adjungere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum, intelligi de Sacerdotibus, qui in Parochia residentes, una cum Parocho Sacramenta administrent, & cultum divinum celebrent, ipse tenor Decreti sat manifestè declarat.

Quapropter huic Decreto satisfactum cupiens Synodus P. II. Cameracensis *tit. 5. cap. 4.* expendensque in plurimis hujus Provinciæ Ecclesiis parochialibus unum esse cum suo Custode seu Clerico Sacerdotem; „ Æquissimum judicavit, ut qui in iisdem Capellanias obtinent ad Pastori in prædictis cooperandum, ideòque ad personalem residentiam, juxta verisimilem Fundatorum intentionem, obligentur. Verùm cùm hoc sit difficillimum quoad omnes obtinentes Capellanias in usum revocare, in iis saltem hoc omninò mandat observari, in quibus de dicta obligatione ex Originali aut authentica fundationis copia constare poterit.

Non dubitavit ergo hæc Synodus quin Tridentina Synodus loqueretur de Sacerdotibus qui in Parochia residentes Pastoribus in munere pastorali essent adjutorio: consequenter non de Fratribus Mendicantibus, qui in adjutorium Parochorum ad unum alterumve actum subinde advocari solent: sed de Sacerdotibus, qui in omnibus curam Animarum cum Parocho sustinent: quales indubiè præcipuè sunt hi, quos *Vice-Pastores* dicimus.

Hi enim non in uno alterove actu, neque certis duntaxat solemnioribus diebus, quemadmodum Fratres Mendicantes, Parocho assistunt; sed indifferenter, idque sine dierum aut temporis distinctione in omnibus quæ curam Animarum spectant, una cum Pastoribus laborant; eisque opitulantur; adeò ut & propterea Parochiæ cura ipsis incumbat; curamque Animarum habere dicantur: non secus ac ipsi Parochi; hac tantummodo differentia, quòd hi titulum perpetuum habeant, ipsiusque Parochiæ Caput & primarius Presbyter & Curatus sit, ipsi autem Vice-Pastores ordinariè tanquam meri Parochorum Vicarii & subsidiarii sint amovibiles, & ipsi Parocho in his, quæ Animarum curam concernunt, subjecti.

In Textu notatum fuit Parochos jure proprio, sive jure sui beneficii parochialis exercere functiones ad curam animarum spectantes, ac propterea ab his ad nutum, aut arbitrium Episcopi suspendi non posse; verum Vice-Pastores titulum beneficii non habentes in his functionibus à Parochis magis esse dependentes, & quodammodo amovibiles.

Nihilominùs quia Vice-Pastores, tametsi etiam nullum habentes veri beneficii titulum, censentur habere officium curatum, ratione cujus Parochiæ sunt deputati pro cura animarum sustinenda atque eo titulo etiam in Parochia fixè residere, & domicilium habere jubentur, eique Parochiæ continuò invigilare, non eadem facilitate ad nutum Parochorum ab officio hoc removeri possunt, ac cæteri Presbyteri puta *Stationarii*, qui merè pro beneplacito Parochorum ad certas functiones obeundas, pro occurrente necessitate asciscuntur, tamquam Parochorum simplices subsidiarii, qui peractis his functionibus ad propria redeunt, neque hi *Stationariis* dicuntur officium curatum in Parochia habere. Accedit quòd Vice-Pastores non sine aliqua infamiæ nota possint ordinariè à Parochis simpliciter sic dimitti: præsertim quòd Vice-Pastores soleant in Vice-Pastoratu perseverare donec ad aliquod beneficium Parochiale, vel ad aliud beneficium aut officium assumantur seu promoveantur.

IV. Quemadmodum ergo Parocho propriè totius Parochiæ cura incumbere, verusque *Curatus* & proprius Sacerdos dicitur, licèt ipsi Episcopo primariò & principaliter eadem cura incumbat, eique in concernentibus curam Animarum subjiciatur; ita quoque Vice-Pastores propriè curam Animarum habere; verique Curati sive Pastores dicuntur, tametsi cura Parocho primariò incumbat, eique in hac cura subjiciantur. Ideòque quæ de Parochorum residentia, ac obligatione munus pastorale *per se* obeundi (de quibus infrà) decreta sunt, etiam in Vice-Pastoribus locum habent; utpotè quibus non secus ac ipsis Parochis cura Animarum incumbit.

CAPUT III.

Parochi aliique curam Animarum sustinentes jure divino tenentur residere.

1. *Quod residentia sit juris divini, probatur ex Concilio Tridentino.*
2. *Nullus antiquorum id negavit.*
3. *Edicta Regia circa residentiam Pastorum quid statuant?*
4. *Quid Synodi Belgicæ?*
5. *Rigor Synodorum minoribus nonnihil mitigatus.*

I. „ PRæcepto divino mandatum esse omnibus, quibus Animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre, verbique Divini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere, pauperum aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cætera munia pastoralia incumbere, declarat Synodus Tridentina " *Session. 23. cap. 1. de reformat.*

Porrò eodem jure, quo mandatum est iis, quibus cura Animarum commissa est, in hæc incumbere, eos ad personalem residentiam teneri, nemo negarit, qui cum eadem Synodo fatetur hæc omnia ab iis *nequaquam præstari posse, qui gregi suo non invigilant & assistunt.*

II. Nemo ergo miretur quòd ex Cajetano refert Fagnanus

gnanus ad Cap. Ex parte. *De Clericis non residentibus num.* 21. quòd nimirum „ Nullus Antiquorum „ contradicebat, quin Pastores Animarum tenerentur „ sub præcepto divino ad personaliter residendum. Quam Veterum sententiam contra quosdam Neotericos solidissimis & evincentibus fundamentis ibidem astruit Fagnanus; ostenditque, quòd licèt Synodus Tridentina eam sententiam expressè, & in terminis, ut ajunt, non definierit, nihilominùs sufficienter eam in allegatis verbis insinuaverit, & virtualiter declaraverit.

Unde Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 17. *cap.* 7. præmissis functionibus pastoralibus subjungit: „ Ad „ implenda & præstanda hæc pastoralia officii debita, „ ad assiduam apud oves suas residentiam, se *jure* „ *divino* obligatos esse intelligant Pastores.

III. Hæc considerantes Principes nostri voluerunt, in omnibus litteris *Placeti* concedendis super provisionibus Apostolicis parochialium Beneficiorum, expressè exprimi, provisum teneri personaliter residere in loco Parochiæ, nec per alium posse deservire, *Edicto* 28. *Novembris* 1541. *art.* 32. & 33.

Et in Placeto, quo privilegia Nominationum hujus Academiæ probantur, cavetur, ut in litteris Nominationum ad Beneficia Curata inseratur clausula personalis residentiæ.

In textu notatum fuit, Principes Belgii ordinasse per Edictum de 20. Octobr. 1540. *art.* 32. (quòd per errorem notatum fuit de 25. Novemb.) litteras *Placiti* non esse annuendas super provisione Romana, de beneficiis Parochialibus, nisi sub expressa conditione, quòd provisus teneatur *personaliter* residere.

Verùm quia in Romana Curia nonnumquam obtinebatur dispensatio *de non residendo*, addiderunt insuper Principes in eodem Edicto, Placitum non esse concedendum super privilegio *de non residendo* in beneficiis *curatis*, aut super dispensatione super ætate, aut super eo, quod ignoret idioma Patriæ.

Verba Edicti in utroque articulo sunt: *Qu' en toutes Lettres de* Placet, *qui s' accorderont pour mettre à execution aucunes Bulles ou Provisions Apostoliques de Cures, & Eglises Parochiales, sera ajoute que l' impetrant sera tenu de resider au lieu de sa Cure, sans la pouvoir faire desservir par autri.*

Que Lettres de Placet ne seront accordees sur privilege de non resider sur les Cures, ou sur dispense d' age, ou qu' il ne scait la langage du Pays, ni aussi sur Coadjutores des Prebendes, ou autres Benefices simples.

Ex his non obscurum, quòd eo tempore Curia Romana de Beneficiis etiam Parochialibus, sive curatis provideret personis in hisce *residere* non volentibus, vel ipsis deservire ob defectum ætatis, aut ignorantiam idiomatis non valentibus: atque ad reprimendos hos abusus hisce Edictis opus fuisse.

Etiam ex his habemus, quàm meritò Principes nostri non voluerint non recipi, & executioni mandari rescripta Romana sine suo *Placito*, uti latiùs exposui in Tractatu de hoc Regio Placito.

IV. Synodi nostræ Belgicæ conformiter ad Synodum Tridentinam, vix temporariam ac quantumvis brevem à Parochia sine expressa licentia absentiam concedunt. „ Pastores, ait Synodus Buscod. loco citato, „ nec ab ovibus suis sine licentia Decani ruralis, ac „ nisi alteri approbato ab Ordinario cura commissa „ ultra octiduum absit. “ Idem declarat Syn. Antverp. sub Mitæo *tit.* 16. *cap.* 15. additque: Habitetque (Pastor) „ non solùm intra limites suæ Parochiæ, sed „ etiam non procul ab Ecclesia, nullo autem modo „ in diversorio quopiam seu taberna, aut in domo „ quapiam malæ famæ.

Ulteriùs progressus vigilantissimus Gandensium Antistes Antonius Triest. in Decretis Synodalibus *tit.* 16. *c.* 15. declaravit: „ Nulli Pastorum licere, ultra quatuor dies (inclusis nempe diebus exitus & reditus) „ abesse, nisi de licentia suorum respectivè Decano- „ rum in scriptis obtenta. Quòd si verò ad octiduum „ vel diutius abesse cogantur, nostrum erit hujusmodi „ facultatem concedere; nec tum demum licebit eis di- „ scedere, nisi prævié Decano, deinde populo signi- „ ficaverit, cuinam vices suas durante absentia delega- „ verit. Contravenientes verò mulctari volumus toties quoties, libra grossorum, aut alia graviori pro „ modo culpæ & arbitraria. “

Quæ Synodalia Decreta planè consona sunt Decreto Concilii Tridentini *Sess.* 23. *cap.* 1. *De reform.* utpotè nullam sine Episcopi licentia Parochis absentiam quantumvis temporariam annuenti; ut ex ipsis verbis Decreti patet; & pluribus ostendit Fagnanus ad *Cap.* Relatum: ⁂ *De Clericis non residentibus.*

Qua forma hodiè signanter ex præscripto Concilii Trid. *Sess.* 23. *cap.* 1. Episcopi procedere debeant contra Parochos non residentes deducit Prosper Fagnanus *ad cap. Ex tua* ⁂ *de Clericis non residentibus*, ubi singulatim annotat in quibus hoc in puncto Concilium Trid. à modo procedendi per jus commune, ac notanter in prædicto Capit. *Ex tua* præscripto recesserit.

Notandum autem quòd hæc residendi obligatio etiam obtineat in Beneficiis curatis, sive Parochialibus, tametsi ea obtinentes essent Canonici Cathedrales; referturque in Actis Cleri Gallicani, *Tom.* 2. *Part.* 2. *Tit.* 14. *cap.* 15. Arrestum Parlamenti Parisiensis de 17. Octobr. 1650. quo injungitur Canonicis Cathedralibus Cenomanensibus Ecclesias Parochiales possidentibus, in iisdem residere, aliàs exciderent proventibus dictorum Beneficiorum applicandis hospitali generali Civitatis Cenomanensis; fuitque executio decreta per Arrestum ejusdem Parlamenti 7. Maji 1659. ad instantiam Procuratoris Generalis.

In iisdem Actis *loco cit. cap.* 13. refertur judicatum per solemne Arrestum Parlamenti Parisiensis 19. Julii 1654. quòd non tantùm Canonici Cathedrales, sed etiam ipse Archidiaconus obtinens Beneficium Parochiale in eadem Diœcesi teneretur *personaliter* residere in Beneficio *Parochiali*, aut dimittere, si in illo residere nollet. Et *cap.* 17. ibidem refertur declaratum per Arrestum Consilii Status in modum Regulamenti pro Diœcesi Cadurcensi, quod, dum eadem persona obtinet duas Ecclesias Parochiales, sive sint litigiosæ, sive eas pacificè possideat, provisus non sit gavisurus proventibus nisi illius Beneficii, in quo *personaliter* functiones exercebit; illius autem Beneficii, cui *personaliter* non deservit, aut utriusque, si neutri deserviat, proventus impendentur in sustentationem Vicarii deservientis, vel reparationem ornamentorum, aut utilitatem Ecclesiæ dicti Beneficii, secundùm ordinationem Episcopi.

V. Et licèt horum Decretorum rigorem quoad licentiam Episcopi, aut Decani Ruralis pro absentia exigui temporis, modò alteri idoneo interim cura Animarum committatur, usus in plerisque locis nonnihil temperaverit; ipsaque absentiæ paucorum dierum causa conscientiæ Pastorum videatur relicta; tamen præallegata Decreta satis ostendunt, quàm soliciti esse debeant Parochi, ne umquam oves suas pastorali præsentia priventi; sed illis continuò adsint: idque non tantùm præsentia corporali, sed pastorali, id est, continua vigilantia & solicitudine. Unde Synodus P. I. Cameracensis *tit. de Pastorum residentia, cap.* 2. ait: „ Pastores non modò præsentia, sed offi- „ cio & ministerio resideant in suis Ecclesiis. “

CAPUT IV.

Parochi aliique Animarum Curatores tenentur *per se* instructioni populi, aliisque functionibus Pastoralibus incumbere.

1. *Probatur ex Concilio Tridentino.*
2. *Præcipua Pastoris functio est* Instructio *populi.*
3. *Eam tenentur per se obire.*
4. *Instructio vulgò dicta* Catechizatio *multùm à Synodis commendata.*
5. *Hæc etiam adultis necessaria.*
6. *Numquam intermittenda.*

I. SYnodus Tridentina Pastorum aliorumque, quibus cura Animarum commissa est, obligationem personaliter residendi colligens ex Divino præcepto, Quo iis mandatum est, oves suas agnoscere, pro „ his Sacrificium offerre, Verbique Divini prædica- „ tione, Sacramentorum administratione, ac bonorum „ omnium

„ omnium operum exemplo pascere, „ pro indubitato supponere debuit, Pastores aliosque curam Animarum habentes, eodem Divino præcepto teneri ea *per se* facere.

Si enim huic præcepto satisfacerent, modò ea *per alios* facerent: hoc est, alios delegando, qui oves agnoscerent, Sacrificium pro iis offerrent, Verbi Divini prædicatione pascerent, &c. qua specie ex allegato præcepto Pastorum personalem residentiam concludere potuisset Synodus? Aut quomodo dixisse potuisset Synodus, „ Ea omnia nequaquam ab iis præstari & impleri posse, qui gregi suo non invigilant neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt. „ Quandoquidem hæc omnia etiam ab absentibus, & iis qui mercenariorum more gregem suum deserunt, facilè præstari possent, si ea *per alios* præstare possent.

Nihil ergo evidentius, quàm ex mente Synodi, Parochos aliosque, quibus cura Animarum commissa est, debere munia pastoralia *per se* præstare, & implere. Et fanè quid à ratione magis alienum, quàm habere Officium, & non facere quæ Officii sui sunt? Habere curam, & nolle curare? Esse Pastorem, & non pascere?

II. Porrò, cùm inter cætera quæ spectant ad curam Animarum, teste Concilio Lateranensi *in Cap.* 15. *de Officio Ordinarii, pabulum Verbi Dei per maximè noscatur necessarium*, hi quibus cura hæc incumbit præcipuè soliciti esse debent, ut illud ovibus porrigatur: exemplo Apostolorum, qui, ut eorum Acta referunt, dixerunt: „ Non est æquum nos relinquere Verbum Dei, & ministrare mensis. Considerate ergo Fratres, inquiebant, viros ex vobis boni testimonii plenos Spiritu Sancto, & Sapientia, quos constituamus super hoc opus, nos verò orationi, & *Verbi Dei Ministerio* instantes erimus.

Hinc illud Apostoli: *Væ mihi si non Evangelizavero*. Hæc quoque ostendunt, Apostolos haud dubitasse, quin ipsi, & consequenter qui ipsis in curam Animarum, & Ecclesiæ regimen succederent, id muneris *per se* implere deberent.

III. Proinde Synodus Tridentina non novam aliquam obligationem Pastoribus imposuit, sed jure naturali & divino impositam ursit, dum *Sess.* 5. *cap.* 2. *de reformat.* præcipit, ut „ Quicumque Parochiales, vel aliàs curam animarum habentes Ecclesias quocumque modo obtinent, *per se*, vel alios idoneos, si legitimè impediti fuerint, diebus saltem Dominicis & Festis solemnibus, plebes sibi commissas pro sua & earum capacitate pascant salutaribus verbis; docendo quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, annuntiandoque eis cum brevitate sermonis vitia quæ eos declinare, & virtutes quas sectari oporteat, ut pœnam æternam evadere, & cœlestem gloriam consequi valeant.

Verùm cùm experientia notorium sit, Catholicis plerisque lacte potiùs, quàm solido cibo opus esse; Pastoribus & Animarum Curatoribus singulariter incumbendum instructioni, in qua prima Fidei & Religionis rudimenta ad captum & parvulorum, & rudiorum traduntur, quam hodie *Catechismum* dicimus. De qua instructione agit Synodus Trident. *Sess.* 24. *cap.* 4. *de Reformat.* eamque, ut pernecessariam, vult in singulis Parochiis diebus Dominicis & Festis fieri.

IV. Mirum! quanta solicitudine hanc instructionem Parochis commendent Synodi Belgicæ.

Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 21. *cap.* 5. postquam præcedenti capite de hac instructione à Parochis instituenda dixisset, ait: „ Si quis autem Parochus non legitimè impeditus hoc tam necessarium officium, quod etiam ex Concilii Tridentini Decreto præstare debet, prætermiserit, is toties unius floreni mulctam fabricæ Ecclesiæ applicandam incurrat, quoties hoc neglexerit.

Deinde *cap.* 6. subjungit: „ Ut autem etiam ipsi Parocho succurratur, omnibus Sacerdotibus & Clericis, qui intra fines Parochiæ degunt, præcipit hæc Synodus, ut eum in hoc sancto docendi munere pro sua quisque virili adjuvent.

Sanè, si omnes passim Sacerdotes tam Sancto & necessario operi, ubi per alias graviores & magis necessarias occupationes licet, applicarentur; & populus foret instructior, & Sacerdotes ab otio, multorum malorum & scandalorum occasione, retrahentur.

Synodo Provinciali consonans Diœcesana Cameracensis anno 1604. præcipit, „ ut saluberrimam Catechismi doctrinam *nunquam* intermittant Parochi, etiamsi *paucissimi* forent Auditores; sed singulis diebus Dominicis ante vel post Vesperas diligenter eo munere fungantur, magnam à Domino mercedem tam pii operis consecuturi. “ *Tit.* 3. *cap.* 5.

Non minori zelo & efficacia hoc catechizandi opus reliquæ Synodi inculcant: obsecratque Synodus Gandensis, „ Omnes & singulos Pastores per viscera misericordiæ Dei, & sub obtestatione Divini judicii mandat, ut huic officio seriò, diligenter & *sine intermissione* incumbant, tum in suis Parochiis, tum in Scholis, aut si fieri possit, in particularibus Congregationibus per hebdomadam aliquando indicendis in vicis a Parochia sua remotioribus, “ *Tit.* 4. *cap.* 3.

V. Et quia, ut jam dictum est, non solùm pueris, sed & adultis necessaria esse solet hæc instruendi ratio; utpotè frequenter in præcipuis, & maximè necessariis Religionis Articulis parùm instructis, meritò Synodus Leodiensis anno 1618. *tit.* 4. *cap.* 3. mandat, „ Soliciti sint Parochi, ut diebus Festis & Dominicis unam horam in instruendis Parochiæ suæ pueris, aliisque etiam *adultis* rudioribus catechizandis, impendant. Memores quòd pro eorum animabus sint Deo rationem reddituri. “

Et Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 11. *cap.* 8. vult, „ ut finita Missa matutinali, tam in hyeme, quàm æstate soliciti sint Pastores, ut pauperes mendici, famuli, ancillæ, atque alii mechanici catechizentur, & erudiantur in his, quæ sine salutis suæ periculo ignorare non possunt.

Quam necessaria sit hodiè hujus Decreti executio, negare non potest, nisi qui ignorat, quanta in hoc hominum genere soleat esse circa præcipua Religionis nostræ Mysteria ignorantia. Neque est, quòd de fructu hujus exercitationis ambigant Pastores; cùm hic manifestus sit in iis Parochiis, in quibus Pastores zelosiores eam instituerunt.

Quin & Synodus Namurcensis 1639. considerans hujus instructionis necessitatem. „ Hortatur omnes Verbi Dei præcones, ut conciones suas ita disponant, etiam diebus solemnioribus, ut potiùs Catechismum, quàm concionem redoleant, & captui populi, quantum fieri potest, accommodent, “ *Tit.* 2. *cap.* 1.

Duo ex his Synodorum Decretis consectaria sunt: Primum, nequaquam dubitasse Synodorum Patres, quin Parochis aliisque curam animarum habentibus incumbat obligatio instruendi tam adultos, quàm parvulos, *id est*, omnes suæ curæ subjectos; singulos nimirum pro eorum capacitate, & necessitate.

VI. Alterum, hanc seu puerorum, seu adultorum instructionem non tantùm in hyeme, sed & æstate: *id est*, toto anni tempore esse faciendam: Neque omittendam eò quòd pauci forsan sint Auditores; Nam nec hi pabulo Verbi Dei ob aliorum negligentiam aut impedimenta frustrandi sunt: Ne aliàs & ob neglectum horum verè dicatur: *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret illis*. Unde & improbanda atque à Synodis improbata est illorum Parochorum praxis, seu potiùs ignavia, qui causa frequentantium paucitatis tempore æstatis, aut messis, instructionem, præsertim parvulorum, intermittunt; Ex quo contingit, parvulos circa fidem & Religionis rudimenta nihil aut parùm esse instructos; cùm ex intermissione tanti temporis facilè excidat puerorum memoria, quod leviter in hyeme didicerunt.

Quàm procul à mente illorum, qui Synodo Namurc. ultimæ interfuere, hæc Parochorum excusatio adfuerit, claret ex ejus Decreto *tit.* 16. *cap.* 2. quo monet Parochos, „ Ut tempore messis, & etiam illis diebus quibus opiliones, vel bubulci, vel subulci in agris sunt, illos visitent ibidem & doceant; imitaturi ea in parte vestigia Salvatoris nostri Jesu Christi, qui per vicos & plateas transibat evangelizare Regnum Dei. “

CAPUT V.

Respondetur ad cap. 68. de Regulis juris in VI. Et unà afferuntur rationes, ob quas ordinariè contingat, instructionem Pastoris esse populo utiliorem, quàm extranei.

1. *Quid Regula Juris.*
2. *Quid inquirendum pro intellectu Regularum Juris.*
3. *Negotia, in quibus eligitur industria personæ, alteri mandari non possunt.*
4. *Ostenditur quòd citata Regula hic malè applicetur.*
5. *Instructio populi cæteris paribus utilius fit per Parochum, quàm per alium.*

I. REgula Juris 68. in VI. ita habet: *Potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum.* Ut hujus Regulæ sensus habeatur, prænotandum: intentionem eorum, qui Regulas Juris composuere, fuisse, ex multis particularium factorum decisionibus communia quædam capita, quæ Jurisconsulti *Regulas*, Medici Aphorismos vocant, constituere; ad quæ veluti ad quasdam stationes, in tanta causarum varietate & multitudine recurri posset, ut notat Peckius in proœmio ad Regulas Juris.

Unde *L. 1. ff. de R. J.* ait: „ Regula est, quæ rem „ quæ est, breviter enarrat. Nec ut ex Regula jus „ sumatur, sed ex jure, quod est Regula, fiat.

II. Pro genuino ergo Regulæ sensu assequendo inquirendum, quæ juris decisiones particulares huic Regulæ constituendæ occasionem dederint.

Certum est, multa esse negotia, præsertim civilia, quæ nullam personæ industriam, aut personalem qualitatem requirunt: & in quibus ipsa personæ industria non inspicitur aut spectatur. Alia verò sunt, quæ à personarum industria & peritia potissimùm dependent, & suam utilitatem potissimùm ab ea mutuantur; & in quibus personarum singulares qualitates specialiter attenduntur.

Priora, utpotè a personarum qualitate ac industria non dependentia, per procuratores, aliosve mandatarios æquè, ac per principales perfici posse, in variis factorum generibus decisum fuit.

III. Hæc verò, quæ à personarum industria dependent, & in quibus personæ industria eligitur, alteri committi non posse, ex adverso sæpius declaratum est.

„ Is cui injungitur (ait Pontifex in *c. 43.* §. *De* „ *offic. & potestat. Judic. Delegat.*) ut personaliter „ negotium exequatur, potest, dummodo partes con„ sentiant, hoc aliis delegare, præterquam, si inqui„ sitionem fieri, vel Ecclesiis de Prælatis vel aliis „ Ministris provideri mandatemus, cùm in his omni„ bus casibus *industriam* & fidem personæ, cui ta„ lia committimus, eligere videamur.

Et Bonifacius VIII. *in cap. 12. eod. in VI.* ait: „ Is „ cui ab Apostolica Sede committitur certæ personæ „ provisio de certo Beneficio in certa Ecclesia, Diœ„ cesi, vel Provincia facienda, potest alii commit„ tere licitè vices suas, Sed si (non expressa certa „ persona) committatur eidem, ut alicui personæ „ idoneæ de certa Ecclesia vel Beneficio debeat pro„ videre (*quia circa eligendam personam ejus indu*„ *stria hic videtur electa*) provisionem sibi commis„ sam alteri demandare non potest.

IV. Cùm ergo Regula ex Jure ante constituto desumatur, evidens est hanc Regulam non concernere ea negotia, quæ personæ industriam requirunt: sive de quibus personæ industria eligitur seu spectatur: utpotè quæ ex juris-decisione aliis committi nequeunt. Et ita unanimi Canonistarum calculo receptum est, ad similia negotia hanc Regulam non extendi.

Quis verò ambigat, quin Ecclesia eligens Pastores, aliosque Animarum Curatores, personæ qualitates & industriam consideret & spectet? Ut quid enim tanta circa mores, doctrinam, cæterasque personales qualitates & dotes inquisitio, tamque exactum examen (de quibus infra part. 2.) nisi ut de his omnibus sufficienter constet, & eorum ratio habeatur?

V. Illud accedit, quòd non tantùm in Pastoribus eligatur & attendatur industria, & qualitas personæ, sed quòd insuper munia pastoralia, præsertim populi instructio, multis titulis cum majori fructu per proprium Parochum, quàm per extraneum, licèt æquè industrium & capacem, ordinariè fiat.

Primò, cùm Pastori id muneris à Deo & Ecclesia specialiter sit impositum; illiusque populi proprius instructor sive Doctor designatus, meritò confidendum, fore ut Deus populo singulariter per ejus verba benedicat.

Secundò, dum populus videt Pastorem per se prædicationi & instructioni incumbentem & laborantem, magis excitatur ad affectum & amorem sui Pastoris; quo fit, ut non solùm diligentiùs & libentiùs, sed & cum majori fructu illum audiat.

Tertiò, cùm Pastor exactiorem suorum notitiam habeat, etiam meliùs novit quæ vitia magis regnent, quæ virtutes minùs frequententur, quæque consequenter frequentiùs & utiliùs pro hoc populo sint dicenda: quibus affectibus & mediis sint & movendi & trahendi.

Denique cùm Pastor proventus & subsidia temporalia sibi habeat assignata, neque à populi liberalitate & benevolentia illa debeat expectare, quemadmodum frequenter extranei, & vices Pastorum supplentes illa tenentur sperare, contingit, ut Parochus etiam liberiùs, majorique auctoritate vitam & defectus in populo carpere & corripere audeat; Cùm è contra hi à populo temporalia sperantes, non raro dicere cogantur ea, quibus favorem populi concilient, ea verò tacere, quæ populum offendunt.

Hæc aliaque, quæ evincunt, Parochi instructiones ordinariè populo esse utiliores, quàm extraneorum; ac præterea Parochum specialiter à Deo & Ecclesia esse delectum, ut populum verbo Dei pascat, eique propriè curam populi commissam, sat probant, quàm ineptè quidam Mercenarii, potiùs quàm Pastores, in velamentum suæ ignaviæ & negligentiæ hanc Juris Regulam assumant; idque contra adeò manifesta Ecclesiæ toties iterata Decreta; quibus declarat, Pastoribus hoc munus incumbere; quæ §. præcedenti sunt relata; quibus unus ex Synod. Namurc. 1570. sub Havetio è Synodo Tridentina recenter reduce, addo; quòd una declarat, examen de qualitatibus ad Ecclesiam parochialem assumendorum ideò institui, ut appareat, eum posse & velle *per se* officium pastorale implere. „ Animarum cura nemini posthac credatur, nisi vitæ ac " morum integritate, & doctrina talis sit, qui *velit* & " possit populum rectè docere, & pro auditorum captu " Verbum Dei explicare. Itaque ad Pastoratum nominatus, si facto diligenti examine deprehensus fuerit " idoneus, *tum demum* ad munus pastorale admittatur, *ubi promiserit juramento medio, se pro viribus* " *suæ vacationi satisfacturum* " Tit. 9. cap. 5.

CAPUT VI.

Episcopi cogere debent Parochos, ut *per se* populum instruant.

1. *Probatur ex Tridentino,*
2. *Parochis contrarius usus suffragari non potest.*
3. *Episcopus Regulares Parochis substituere non potest.*
4. *Exponitur* Clementina 2. *De Sepulturis.*

I. SYnodus Tridentina loco citato postquam declaravit, Parochos aliosque, qui curam Animarum habentes Ecclesias obtinent, teneri *per se*, si legitimè impediti non fuerint, diebus saltem Dominicis & Festis solemnibus, plebes sibi commissas pascere salutaribus verbis, subjungit: „ Id verò si quis eorum præ" stare negligat, etiamsi ab Episcopi jurisdictione qua" vis ratione exemptum se esse prætenderet; etiamsi " Ecclesiæ quovis modo exemptæ dicerentur, aut ali" cui Monasterio, etiam extra Diœcesim existenti, " forsan annexæ vel unitæ, modò reipsa in Diœcesi " sint, provida pastoralis Episcoporum solicitudo non " desit, ne illud impleatur: Parvuli petierunt panem, " & non erat qui frangeret eis. Itaque ubi ab Epi" scopo moniti trium mensium spatio muneri suo de" fuerint, per Censuras Ecclesiasticas, seu aliàs, ad " ipsius Episcopi arbitrium cogantur; ita ut etiam, si "

ei sic

„ ei sic expedire visum fuerit, ex Beneficiorum fru-
„ ctibus alteri, qui id præstet, honesta aliqua mer-
„ ces persolvatur; donec principalis ipse resipiscens
„ officium suum impleat.

Manifestum ergo est ex mente Concilii Tridentini, muneris Episcopalis esse, adigere Parochos ut *per se* populum instruant, saltem diebus Dominicis, & Festis solemnibus, ni legitimè *se impeditos probent*. Neque Episcopum permittere posse, ut Parochi haud legitimè impediti extraneis instructionem committant.

II. Nec Parochis hac in parte contrarius usus, quantumvis longævus, suffragari potest; quandoquidem, eadem declarante Synodo, præcepto *Divino* mandatum sit omnibus, quibus Animarum cura commissa est, oves suas Verbi Divini prædicatione pascere. *Sess.* 23. *cap.* 1. *de reformat.* Cui præcepto contrarius usus pro abusu reputandus est.

Quapropter nuper declaravit Innocentius XI. Parochos Bruxellenses per Archiepiscopum Mechliniensem cogendos, ut *per se* catechizent; tametsi annis 90. continuis per Patres Societatis id fecissent: Verba Decreti infra referentur.

III. Procul proinde abest à mente Synodi Tridentinæ, ut Episcopi Parochis haud impeditis, imò & *per se* munus prædicationis obire volentibus, mittere possent Regulares, aut eos in suis Stationibus, ut vocant, Parochis invitis, & *per se* concionari volentibus, firmare. Quòd & ipsa Synodus satis declaravit, cùm dixit, Episcopos non legitimè impeditos obligari *per se* in sua Cathedrali Ecclesiâ, in aliis verò per Parochos, sive iis impeditis, per alios, Sacras Scripturas, Divinamque Legem annuntiare. *Sess.* 24. *cap.* 4. *de Reform.*

Quid enim evidentius, quàm Synodum velle ut Episcopus populo Legem Divinam annuntiet in Ecclesiis parochialibus a sua Cathedrali distinctis, per *Parochos*; nec nisi iis impeditis, aliis id committat.

IV. Quod ergo dicitur in *Clementina* Dudum, *De sepulturis*: „ In Ecclesiis parochialibus Fratres illi
„ (Prædicatores & Minores) nullatenus audeant,
„ vel debeant prædicare, vel proponere Verbum Dei,
„ nisi Fratres prædicti à Sacerdotibus parochialibus
„ invitati fuerint, vel vocati, & de ipsorum bene-
„ placito & assensu, seu petita licentia fuerit & ob-
„ tenta: nisi Episcopus, vel Prælatus superior per
„ eosdem Fratres prædicari mandaret. „ Locum habet, cùm Parochus, vel *per se* prædicare non vult, vel solus cum iis, qui curam Animarum sustinent, instructioni populi insufficiens est, & tamen adjutorium irrationabiliter recusat: quo indubiè casu Episcopus, cui primariò Animarum cura incumbit; quique defectum Parochi in his, quæ eam curam concernunt, supplere debet invito Parocho, Fratres mittere potest: Qui non quidem Parochum in functionibus pastoralibus impediant, sed juvent: Ita quoque hunc textum intellexit Zypæus *Resp.* 4. *de Parochiis*.

His quæ ex Zypæo, *Resp.* 4. *de Parochiis* notata sunt, addendum: Non sine fundamento, à Zypæo in eodem responso, *num.* 7. dictum esse; *Et illud, cur Parochus dissentiat, causæ cognitionem exigere*. Cùm enim jure Beneficii Parochialis Parocho totius Parochiæ cura animarum incumbat, eamque *jure proprio* sustineat, & functiones ad eam curam spectantes obire possit & debeat, consequens est, quòd ipsi tamquam negligenti, aut insufficienti alius ad has functiones in sua Parochia obeundas substitui nequeat, nisi probata sit ejus negligentia, vel insufficientia; sive quod injustè & irrationabiliter consensum suum deneget.

Ulteriùs, quia Parochus titulo sui Beneficii functiones exercet, nec, nisi servato juris ordine, in hac cura, vel functionibus ad eam pertinentibus, quovis modo turbari, vel impediri potest, consequens est, & in hac causæ cognitione ordinem juris esse servandum.

Unde si post cognitionem causæ Parochus prætendat, Episcopum irrationabiliter judicasse, operam Fratrum Mendicantium in obeundis functionibus Pastoralibus esse necessariam, seque à functionibus illis obeundis irrationabiliter impediri; quidni Parochus ab ea Episcopi sententia, seu declaratione posset per appellationem, vel querelam ad Superiorem sibi providere; quin, & implorando Regiam protectionem via manutenentiæ, si neglecto juris ordine, seu *via facti* processum sit. Et sic non ita pridem in functione concionandi *manutenentiam* obtinuit in Concilio Brabantiæ Pastor Ascanus contra quemdam Religiosum ex Ordine S. Dominici prætendentem, Pastore invito, concionari vigore specialis mandati Archiepiscopi Mechliniensis.

In Textu notatum fuit ex Zypæo, quòd conformiter ad Clementinam *Dudum* possit Episcopus interdum ex justa causa mittere fratres Mendicantes ad concionandum in Ecclesiis Parochialibus *invito Parocho*; sed notandum quòd Zypæus, *Responso* 4. *de Paroch. n.* 7. dicat non sufficere licentiam *generalem* ab Episcopo datam Fratribus Mendicantibus, ut hi, *recusante Parocho*, queant in ejus Parochia concionari ad sensum dictæ Clementinæ; sed requiri post petitam, & recusatam à Parocho licentiam, *speciale mandatum Episcopi, nam & illud* (ait) causæ, *cur Parochus dissentiat* cognitionem *exigit*.

Nec sanè sine fundamento addidit Zypæus quòd, *& illud, cur Parochus dissentiat; causæ cognitionem exigat*. Cùm enim *jure Beneficii Parochialis* Parocho totius Parochiæ cura animarum incumbat, eamque jure proprio sustineat, & functiones ad eam curam spectantes obire possit, ac debeat; consequens est, quòd ipsi tamquam negligenti, aut insufficienti, alius in sua Parochia ad has functiones obeundas substitui nequeat, nisi probata sit ejus negligentia, vel insufficientia; sive quòd injustè, & irrationabiliter consensum suum deneget.

Ulteriùs quia Parochus titulo sui beneficii functiones has exercet; nec nisi servato juris ordine in hac cura, vel functionibus ad eam pertinentibus, quovis modo turbari, vel impediri potest, consequens est, & in hac causæ cognitione ordinem juris esse servandum.

Unde si post cognitionem causæ Parochus prætendat Episcopum irrationabiliter judicasse operam Fratrum Mendicantium in obeundis functionibus pastoralibus esse necessariam; seque à functionibus illis obeundis irrationabiliter impediri, quidni Parochus ab ea sententia, seu declaratione posset per appellationem, vel querelam ad superiorem providere? Scilicet, via appellationis, si Episcopus juris ordine servato procedat, vel per recursum ad Protectionem Regiam, si via facti fuerit processum.

Et eo titulo non ita pridem in functione concionandi *Manutenentiam* obtinuit in Consilio Brabantiæ Pastor Ascanus contra quemdam Religiosum ex ordine S. Dominici, prætendentem Pastore invito concionari vigore specialis mandati Archi-Episcopi Mechliniensis.

Idipsum obtinere circa Fratres Mendicantes & alios, quos Episcopi ad obeundas functiones Pastorales, putà concionandi, aut confessiones excipiendi, mittere vellent, sub titulo *Missionariorum*; ostensum est in Resolutione super simili casu per Doctores Lovanienses: atque ita etiam ita Cons. Flandriæ judicatum. Utrumque instrumentum annectitur sub litt. C. in Tractatu nostro *de Recursu ad Principem*.

Notandum, quòd etiam refert Cardinalis de Luca *discursu* 27. inter Miscellanea, *num.* 3. *&* 7. *quod ubi Parochus idoneus est, & vult prædicare per seipsum, eo casu Episcopus non possit alium deputare; ut pluries* (inquit) *declaratum fuit, per Congregationem Concilii; & præsertim scio ita declaratum post hæc scripta sub die* 13. *Septembris* 1670.

CAPUT VII.

Fratres Mendicantes instituti sunt ut meri Parochorum subsidiarii.

1. *Probatur auctoritate S. Bonaventuræ.*
2. *Auctoritate S. Thomæ.*
13. *Ex admissione Patrum S. I. in Belgio.*

I. SAnctus Bonaventura de Religionibus Fratrum Mendicantium disserens, ait, illas præfiguratas per Joannem & Socios ejus, qui Petro & Andreæ in

mari laborantibus, & præ multitudine piscium rete ad terram trahere non valentibus, ex alia navi, scilicet ex vita contemplativa in adjutorium vocati sunt. Ac deinde subdit: „ Nos sumus illi pauperes, qui remanentes manipulos segetum, & spicas decidentes post messores, & racemos relictos in vinea colligere debemus, id est, illas reliquias, quas Plebani, qui habent officium in plebe sua docendi & colligendi, relinquunt, ut eas ex area Ecclesiæ ad horreum cœlestis patriæ referamus, „ Ac tandem concludens, ait: „ Temperatissimè sic disposuit Divina Sapientia, & instituit Sedes Apostolica, ut per Ordines prænotatos in prædicatione & Confessione defectus Cleri suppleantur, & animæ salventur; & nec in temporalibus nec spiritualibus Jus Clericorum aliquatenus violetur. „ In Tract. *Quare Fratres Minores prædicent*.

Hauserat hæc indubiè hic S. Doctor è piissimi Patris sui Testamento, quo inter alia filiis hoc monitum dedit; „ Etsi haberem tantam sapientiam, quantam Salomon habuit, & invenirem pauperculos Sacerdotes hujus sæculi in Parochiis, in quibus morantur, nolo contra eorum voluntatem prædicare.

II. Similiter S. Thomas sub idem tempus inquirens, utrum aliqua Religio possit institui ad prædicandum, vel Confessiones audiendum, more suo hoc, inter alia pro parte negativa, format argumentum; „ Id ad quod Religio instituitur, videtur esse maximè proprium Religioni; sed prædicti actus non sunt proprii Religiosorum, sed potiùs Prælatorum: non ergo ad hujusmodi actus potest aliqua Religio institui: „ Tum resolvens pro affirmativa respondet proposito argumento; „ Sicuti Religiones instituuntur ad prædicandum, & Confessiones audiendum, non quidem authoritate propria, sed authoritate Superiorum, & inferiorum ad quos ex officio pertinet, & ita subvenire in tali ministerio est hujus Religionis proprium. „ 2. 2. *quæst.* 188. *art.* 4. *ad* 2.

Manifestum ergo est ex utriusque hujus Doctoris sententia, qui sub initio Fratrum Mendicantium floruere, institutum eorum esse, Prælatis & Parochis in animarum regimine opitulari, & cooperatores accedere.

Quod de Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus dixere præfati Doctores, id pari ratione de aliis, qui eumdem in finem instituti sunt asserendum.

III. Quare Patres Societatis ann. 1565. postulantes in Belgicas Provincias admitti; gratiasque, ac privilegia eorum Societati à Sede Apostolica indulta, Regia auctoritate confirmari; ut ostenderent, se nonnisi ut subsidiarios Prælatorum, & Parochorum venire, hanc ipsi clausulam libello suo supplici inseruerunt: *Salvo quod prædicare non poterunt, nisi prahabita venia, & permissione Episcoporum Pastorum, & aliorum Ordinariorum.*

Quin, & Rex supplicationi annuens, Societatem juxta ejus Institutum & Professionem ad has Belgicas suas ditiones admittens, hanc specialiter cautionem adjectam voluit: *Quòd Socii illius Societatis se non poterunt ingerere exercitio ullius rei spectantis ad munus Pastorale, sine scitu, consensu, & beneplacito, tam Curatorum locorum, quàm Episcoporum, & aliorum Ordinariorum, quibus auctoritas competit.*

Quibus consonant, quæ de admissione Societatis in Belgium respondet *Imago primi sæculi, lib. 6. cap.* 1. „ Sed neque nos adhuc usos privilegiis, neque porrò usuros cum Pastorum offensione, quibus non æmuli veniamus, sed adjutores & administri.

Scribit quoque Orlandin. *lib.* 14. *Histor. Societatis ad ann.* 1544. *num.* 49. Patrem Bernardum Oliverium respondisse D. Roberto de Croy Episcopo Cameracensi, *quod Ignatii monitu Patres cavissent ne Parochorum usquam injussu quidquam aggrederentur*.

CAPUT VIII.

Regularium Stationes quantumvis diuturnæ & continuatæ, Parochum per se concionari, aut catechizare volentem impedire nequeunt.

1. *Instituto Fratrum Mendicantium contrarium est velle Parochis invitis concionari.*
2. *Fratres Mendicantes Parochis per se concionari volentibus cedere debent.*
3. *Quæ sit origo & natura* Stationum *Fratrum Mendicantium.*
4. *Stationes nullum jus concionandi invito Parocho tribuunt.*
5. *Ita declaravit Innocentius XI.*
6. *Dicta declaratio comprehendit omnes Regulares.*
7. *Jus Parochorum per sententiam Concilii Privati confirmatum.*
8. *Et Senatus Brabantiæ.*
9. *Parocho non obest quòd Jus nominandi Stationarium sit penes Pastorem primitivum aut Æditnos.*

I. CUm capite IV. ostensum sit, Parochis, aliisque curam animarum habentibus præcepto divino mandatum esse, *per se*, si legitimè impediti non sint, oves suas Verbi Divini prædicatione pascere; ac deinde capite præcedenti, Fratres Mendicantes in subsidium Parochorum esse primitus institutos, & ab Ecclesia admissos: ex his nemo non videt, quàm sit inordinatum, ipsorumque Fratrum instituto adversum, velle Parochos quorum subsidiarios se profitentur, in functionibus ex præcepto Divino ipsis impositis impedire.

Hanc quorumdam præsumptuosam audaciam expendens Synodus Coloniensis anno 1536. postquam, *Parte 4. capite* 8. dixit „ Aliquot retro sæculis in Ecclesiam receptos esse quatuor Medicantium Fratrum Ordines, qui Parochorum in Verbi ministerio cooperati forent, " (quos nec repellendos esse ait, modò intra Canonicarum Constitutionum cancellos se contineant) capite sequenti subjungit: „ Qui tamen (Fratres Mendicantes) cùm in subsidium tantùm vocati sint, ordinariis Ecclesiarum Rectoribus molesti esse desinent: ita videlicet, ne eosdem cum suo muneri ipsimet fungi velint, præoccupent; neve quos in excolenda vinea Domini juvare debent, in concionibus virulenta ac detrectatoria lingua carpant: Uti nonnulli hujus generis solent: qui inflati ac incompositi, populi auribus demulcendis student, suam, non Christi gloriam ambientes. "

II. Eodem ex fundamento Synodi Belgicæ sedulò inculcant, ne ullus, quantumvis etiam Privilegiatus, Parochum *per se*, concionari volentem impedire sudeat.

„ Pastoribus *per se* munus prædicationis obire volentibus, (ait Synodus Antverpiensis sub Miræo) meminerint omnes, quomodocumque privilegiati, se juxta Decretum Conc. Tridentini cedere debere. *Tit.* 11. *cap.* 7. Conformes sunt Synodus Mechl. D. ann. 1609. *titul.* 19. *cap.* 4. Gandensis, *tit.* 10. *cap.* 2. aliæque.

Neque hac in parte Fratribus Mendicantibus suffragari posse Stationes, ut vocant, quantumvis etiam sæculis aliquot continuatas, facilè intelliget, qui harum Stationum conditionem & originem paulisper expendere voluerit.

Et quidem Stationes hæ, saltem pleræque, vel ante Concilium Tridentinum, vel circa tempora absoluti Concilii ortum suum habuere.

III. Cùm enim ante Concilium Tridentinum; imò & tempore Concilii magna ubique esset Sacerdotum Parochialium raritas, magna ignorantia; atque non residentium & mercenariorum more greges suo deserentium ingens copia; ut ex historiis, ipsisque Concilii Trident. & aliorum Conciliorum, etiam Belgicorum circa id tempus celebratorum, Decretis potest constare; contigit, ut vel Episcopi, vel etiam populus, aut Capitula, tamquam primitivi Pastores, vel interdum ipsi Parochi Presbyteris subsidiariis sufficientibus destituti, rogaverint hujus illiusve Ordinis Fratres, ut ipsi, qui ad defectum Cleri supplendum, Parochisque opitulandum se institutos profitebantur, quibusdam determinatis diebus ad populum conciones haberent.

Hi verò rogantibus obsequentes diebus sibi assignatis conciones ad populum per aliquem ex Ordine suo habuere; ex quarum continuatione Stationes factæ sunt.

Hic enim Ordo habere dicitur Stationem, qui ex rogatu Parochi alteriusvè jus vocandi habentis, his illisvè per annum diebus conciones habere consuevit; ita ut necesse non sit de novo vocari, sed vi primæ voca-

vocationis ex Ordine illo semper mittatur, qui illis diebus conciones habeat, Parochoque in hoc munere subsidio sit.

IV. Cum igitur Regulares, qui vigore harum Stationum concionantur, vocati fuerint tamquam subsidiarii, qui defectum aut insufficientiam Parochorum supplerent, ipsisque subsidio essent; manifestum est, nullum jus titulo harum Stationum contra Parochos posse prætendi: Quandoquidem non obstante quocumque temporis decursu verum maneat, ipsos non nisi ut Parochorum Subsidiarios esse vocatos; Adeòque nec aliter quàm tales esse habendos.

Porrò qui hodiè indiget subsidio, cras non indigere potest: & qui hodiè eo uti vult, cras nolle potest.

Adhæc quid à natura Subsidiariorum magis alienum, quàm esse subsidio ei, qui subsidio nec indiget, nec uti desiderat? Quid injustius, quàm eos, qui subsidiarios & opitulatores se profitentur Prælatorum & Parochorum, velle impedire Parochos iis in functionibus, quas ut per se obeant, non Ecclesiastica dumtaxat, sed & Divina Lex mandat?

In Textu notatum fuit Fratres Mendicantes non posse *invito* Parocho *stationes suas* continuare eo titulu, quod eas tempore longissimo objerint.

Hoc & hic notandum, nec titulum præscriptionis Parocho objici posse; quasi longa concionandi possessione jus aliquod sibi acquisivissent, *stationes* illas *invitis* Parochis continuandi.

Constat enim has *stationes* sive concionandi facultates fratribus Mendicantibus concessas esse dumtaxat *precario*, sive in subsidium, vel defectum Parochorum, neque ipsos *Stationarios* umquam, nisi ut Parochorum, ordinariorumque Prælatorum adjutores & subsidiarios fuisse consideratos, aut alia in qualitate ad eas functiones admissos.

Cum igitur nullus possit propria auctoritate sibi mutare causam sive titulum possessionis vel quasi possessionis; consequens est, *Stationarios* semper *precario* & tamquam meros subsidiarios, stationes illas continuasse.

De natura autem & conditione *precarii* est, quod ad libitum & beneplacitum concedentis revocari queat. *L. 1. §. 1. ff. de Precario: & cap. 3. ℥ eod. tit.*

Unde qui precariò jus aliquod exercet, tempore etiam longissimo nihil ex illo exercitio potest sibi juris asserere, nec illud, quod *precario* exercenit, contra naturam precarii reddere irrevocabile: nisi probaret allum titulum ad præscribendum sufficientem interim supervenisse, atque in vim hujus tituli possessionem continuatam, tempore ad præscriptionem requisito.

V. Ex his elucet justitia declarationis Sac. Congregationis Cardinalium Concilii Trident. Interpretum, & Decreti Innocentii XI. dati occasione controversiæ inter Parochos Bruxellenses & Patres Societatis super instructione, sive Catechismo parvulorum.

Contendebant enim Patres Societatis jus tradendi doctrinam Christianam, sive Catechismum in Ecclesiis Parochialibus, allegantes continuam non interruptam consuetudinem nonagenariam; ac per hanc jus illud sibi competere prætendebant. Parochi ex adverso allegabant, sibi ex munere & officio jus esse in propriis suis Ecclesiis, parvulis Divini Verbi panem frangendi; neque posse à quopiam in hoc suo munere impediri, aut præoccupari. Quæstiona delata ad Sacram Congregationem, hæc die 8. Maji 1681. censuit. „ Nullum jus „ competere Patribus Societatis Jesu docendi doctri- „ nam Christianam in Ecclesiis invito Parocho, nec in „ aliis invito Titulari: Et facta de præmissis relatio- „ ne Sanctissimo, Sanctitas Sua sententiam S. Con- „ gregationis approbavit, addens prætereà non modò „ ad Parochos hoc spectare, verùm teneri per seipsos „ docere, atque ad eorum partes explendas ab Ar- „ chiepiscopo juris mediis cogendos esse.

Originale hujus resolutionis asservatur in archivio Archi-Episcopatus Mechliniensis; & juxta copiam, ut ajunt, authenticam integram exhibetur in Libello D. Obstraet cui titulus, *Pastor Bonus*, *p. 2. cap. 1. §. 5.*

VI. Sat perspicuum est, resolutionem S. Congregationis, ipsamque Pontificis approbationem & extensionem unicè inniti juri, & obligationi Parochorum instruendi populum sibi subjectum: quam obligationem Patres Societatis, qui ut Parochorum Subsidiarii id muneris aliquandiu subjerant, Parochi eximere non potuerant, adeòque nec Parochis esse obstaculo, quominùs obligationi suæ satisfacerent.

Ex quo ulteriùs consectarium est, quòd licèt Declaratiu solos Patres Societatis, de quibus erat quæstio, exprimat, reliquos tamen Fratres Mendicantes eodem & non fortiori, quo Patres Societatis in tradenda Christiana doctrina in Ecclesiis Parochialibus jure nitentes comprehendi. De quo non dubitans Archiepiscopus Mechliniensis in Decreto suo 2. Aprilis anni sequentis ad hoc Sedis Apostolicæ Decretum alludens, postquam Parochis omnibus injunxit. „ Ut singuli *per se* in- “ struendæ juventuti, seu catechizandis rudibus sedu- “ lo incumbant, “ addit: „ Eo etiam attento quòd “ Sanctissimus Dominus noster anno proximè elapsu “ octava Maji, juxta sensum memorati Concilii Ge- “ neralis, (Tridentini) declararit, Catechesim non “ modò ad Parochos spectare, nec *alios* posse in Ec- “ clesiis Parochialibus iis invitis docere, verùm te- “ neri per seipsos docere, atque ad eorum partes ex- “ plendas juris mediis cogendos esse. “

VII. Nec solus Ecclesiasticus Magistratus Parochorum jus in functionibus Pastoralibus obeundis contra quascumque etiam inveteratas & continuatas Regularium Stationes declaravit & firmavit: sed & Civilis seu Regius, dum ad ejus Tribunal quæstiu delata fuit, Parochos in hoc suo jure manutenuit, & confirmavit. Aliquot hujus rei testimonia eaque illustriora proferam.

Primum occurrit occasione Patrum Dominicanorum urbis Insulensis. Cùm enim in ea civitate ex antiquo usu Fratres Mendicantes Stationes concionandi in Adventu & Quadragesima haberent, contigit, ut anno 1639. ad Patres Dominicanos Statio concionandi in Ecclesia Parochiali S. Salvatoris spectaret; at licentiam concionandi his Patribus Episcopus Diœcesanus Tornacensis denegavit; allegans pro causa recusationis, quòd hi Patres in quadam causa funeralium suum tribunal declinassent, & ad Regium confugissent. Patres hac recusatione offensi ad Concilium Sanctius Bruxellis recursum habuere, querentes, sibi approbationem recusari ex causa, quæ in judicio controverteretur. Concilium audito prius Episcopo, qui aliam, præter jam allegatam, recusationis causam non allegaverat. 23. Octobr. 1639. rescripsit Episcopo, casu quo Prior aut alius dicti Ordinis Religiosus cum omni reverentia ac submissione postulet continuationem Stationum in Adventu & Quadragesima; una recognoscens, ait Concilium, quòd sine Episcopi licentia concionari nequeant, intentionem & votum Concilii esse, ut sine ulteriori difficultate pro hac vice stationes consuetas ipsis continuare permittatis; nequaquam tamen intendentes, in aliis circumstantiis & occasionibus vestram in functionibus Episcopalibus auctoritatem imminuere.

Cùm verò nec his litteris moveretur Episcopus, persisteretque in recusatione approbationis, nulla alia recusationis ratione adducta, (quæ Regiis Ministris insufficiens, imò eorum auctoritati & Jurisdictioni videbatur contraria) tandem 3. Decembris ejusdem anni nomine Principis Cardinalis tunc temporis Belgii Gubernatoris scriptum fuit Episcopo, quòd pertinax illa approbationis recusatio magis ac magis ostendat, hanc recusationem unicè procedere ex displicentia obtentæ victoriæ per prædictos Religiosos contra Parochos civitatis Insulensis in materia funeralium cor. Tribunali Laico: ideoque Sua Celsitudo mandat, ut casu quo Religiosi præstent ea, quæ in litteris Concilii fuere expressa, eos indilatè ad continuandum suas Stationes admittat, sub pœna apprehensionis temporalium sui Episcopatus: Si tamen, inquit, *Parochus intendat per se concionari in sua Ecclesia per Adventum & Quadragesimam, sua Celsitudo eum impedire non intendit.*

In vim hujus clausulæ Parochus per se conciones habuit; & Dominicani mansere exclusi. Hæc ex Registro M. S. Archi-Episcopatus Mechliniensis.

Licèt ergo inveteratas, & longa annorum serie continuatas Religiosorum Stationes, sine causa impediri non posse judicarent Ministri Regii, eas tamen utpotè merè precarias & subsidiarias, nullatenus posse juri Parochorum derogare; aut Parochum suas functiones *per se* obire volentem impedire, haud dubitarunt.

Alte-

Alterum argumentum suppeditat famosa controversia, quæ occasione instructionis parvulorum, sive Catechismi anno 1643. in civitate Gandensi exorta est.

Patres Societatis admissi fuerant in civitate Gandensi anno 1586. atque ab eo tempore usque ad annum 1643. tam in Ecclesiis Parochialibus, quàm Sacellis Ecclesiis Parochialibus subjectis, catechizationes parvulorum diebus Dominicis & feriis quintis habuerant. At hoc anno septem Parochi civitatis Gandensis exposuerunt Episcopo, præcipuum munus Pastorum esse, ritè instruere parvulos, eisque Verbi Divini pabulum subministrare, & panem frangere; ideòque se intendere, muneri illi *per* conformiter ad jus naturale, & Ecclesiasticas sanctiones sedulò incumbere; eumque in finem gratias agere Patribus Societatis pro labore, quem in hoc pio opere spatio circiter 60. annorum subierant.

Episcopus audito suo Vicariatu respondit, liberum esse Pastoribus gratias agere Patribus Societatis pro labore hactenus impenso in catechizatione diebus Dominicis hora prima pomeridiana, & feriis quintis per hebdomadam in Ecclesiis Parochialibus & Sacellis; ac posse post hac *per se*, vel *suos Vice-Pastores* in suis respectivè Ecclesiis Parochialibus, & Sacellis quæ ipsis sunt subjecta, has instructiones facere; quò possint melius agnos suos agnoscere, & ipsi ab illis agnosci.

Verùm contra tum Episcopi, tum Parochorum resolutionem causam Patrum Societatis suscepere Scholasticus Ecclesiæ Cathedralis & Magistratus; obtuleruntque respectivè libellum supplicem Concilio Sanctiori, exponentes, Patres Societatis ea conditione ad civitatem Gandensium fuisse admissos, ut catechizationes parvulorum haberent, easque tamquam eorum instituto & professioni conformes ipsis per Scholasticum & Magistratum, quibus ex officio incumbit instructioni juventutis intendere, demandatas & spatio 60. annorum continuatas.

His aliisque tum ex parte Scholastici tum Magistratus allegatis argumentis, reposuit Episcopus: Ut verum sit, Patres ex suo instituto mitti ad catechizandum, eaque condiobne ad civitatem Gandensem fuisse admissos; certissimum tamen esse, nonnisi in qualitate *subsidiariorum* venire, nec alia conditione, vel in hanc civitatem, vel in Belgium esse admissos: Quæ admissio nullatenus juri ordinario Parochorum derogare potest.

Similiter quæcumque auctoritas vel Scholastico, vel Magistratui competat instructioni juventutis invigilandi, ea tamen nequaquam impedimento esse potest Parochis volentibus muneri catechizandi sibi subditos satisfacere; sed ex adverso, si quæ his esset auctoritas, eam impendere deberent, ut Parochi huic suo officio, ad quod præcepto divino tenentur, sedulò incumberent.

Hoc unum penè fuit, quòd omnibus tam ex privilegiis, & instituto Societatis, quàm ex jure Scholastici & Magistratus petitis argumentis reposuit Episcopus: idque eo successu, ut 18. Martii 1644. Concilium Sanctius pro Episcopo judicaverit; translationemque Stationum à Patribus Societatis ad Parochos probaverit. Cujus sententiæ meminit quoque Zypæus *Responso 4. de Parochiis*.

VIII. Tertium Argumentum suppeditat sententia Senatus Brabantiæ pro Præposito, Pastore & Ædituis Ecclesiæ Parochialis frigidi Montis in civitate Bruxellensi contra Patres Dominicanos.

Patres Dominicani continuaverant Stationes concionandi omnibus diebus Festis, collectamque per aliquem è suis tempore concionis per duo integra sæcula in dicta parochiali Ecclesia. At anno 1674. Æditui unà cum Pastore expendentes Ecclesiæ suæ egestatem, intimaverunt Patribus Dominicanis, se non posse ultra permittere dictam collectam in commodum Conventus ipsorum; eamque post hac faciendam in utilitatem Ecclesiæ; cùmque non obstante hac intimatione die 1. Maji ejusdem anni Patre Dominicano concionante, Socius ejus se ad colligendam eleemosynam more consueto accingeret; impeditus fuit ab Æditu is. Hinc Patres Dominicani ad Senatum Brabantiæ recursum habuere, & allegata immemoriali possessione faciendi dictam *collectam* & turbatione, litteras *manutenentiæ* obtinuerunt: Quibus se unà cum Præposito & Pastore opponentes Æditui dixerunt; hanc *collectam* esse nudam sequelam & appendicem *Stationum* concionandi.

Porrò *Stationes* illas esse merè precarias & ad nutum Pastoris revocabiles, & consequenter, cùm Pastor egerit gratias Patribus illis pro concionibus, nihil planè juris illos sibi posse asserere ad dictam collectam; ac per consequens litteras manutenentiæ per sub & obreptionem esse obtentas sustinuerunt: & ita cum expensis declaravit Senatus 3. Octobr. 1675.

IX. Quinimò licèt Stationarii deputatio sit penes Capitulum v. gr. ut Pastorem primitivum, aut Ecclesiarum Ædituos; nihilominus Parocho *per se* concionari volenò cedere debere non semel judicatum fuit. Et quidem cùm Capitulum S. Petri Lovanii jure primitivi Pastoris nominasset in concionatorem Adventus & Quadragesimæ unum è Societate, voluit ejusdem Ecclesiæ Plebanus *per se* diebus Dominicis Adventus & Quadragesimæ concionari, quod hactenus per Stationarium à Capitulo fieri consueverat; cùmque nonnulli Canonici causam Stationarii sustinere vellent, quæstione ad supremum Brabantiæ Senatum delata, jus concionandi excluso Stationario adjudicatum fuit Plebano anno 1648.

Refert quoque dd. Sarcy in libro Gallico cui titulus; *Definitions du Droit Canon*, &c. *tit de Æditu is, num. 19.* Æditu os interdum habere jus ex consuetudine immemoriali nominandi concionatorem Adventus, aut Quadragesimæ, sed tamen Parochum posse hujusmodi concionatorem recusare, si ipse velit *per se* conciones habere: *Et ita*, ait, *semper fuit judicatum*.

Difficultates de quibus in Textu, quas Regulares, præserim Ordinum Mendicantium ad functiones hierarchicas, ut subsidiarii, sive condjutores adscio, Pastoribus, aut etiam Prælatis prætextu suorum privilegiorum movere, jampridem experientia docuit, verisimiliter occasionem dederunt Statuto, quod anno 1423. in suo Provinciali Concilio promulgandum duxit Theodoricus Archi-Episcopus Coloniensis his verbis concepto: *Item statuimus & ordinamus sub pæna excommunicationis, quam ferimus in his scriptis, ne aliquis Rector, aut perpetuus Vicarius Parochialis Ecclesiæ, seu etiam Capellæ, ordinet, constituat, vel deputet aliquem* RELIGIOSUM MENDICANTEM, VEL NON MENDICANTEM *ad regendam, vel gubernandam, seu officiandam suam, vel ejus Vicariam, seu Capellam, aut alias vices suas committere talibus præsumat, modò aliter idoneus commodè haberi poterit, dolo & fraude seclusis.*

ADDITAMENTA

AD NUMERUM V. & VIII.

Sententia Congregationis Eminentissimorum DD. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, qua asseritur jus & obligatio Parochorum per se tradendi Doctrinam Christianam.

EXorta Controversia inter Parochos & Patres Societatis Jesu super jure docendi doctrinam Christianam in Ecclesiis Parochialibus; allegantibus his consuetudinem nonagenariam; illis verò competentiam ex proprio munere, supplicatur S. Congregationi pro declaratione.

Die 8. Martii 1681. S. Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum censuit, nullum jus competere Patribus Societatis Jesu docendi doctrinam Christianam in Ecclesiis invito Parocho, nec in aliis invito Titulari. Et facta de præmissis relatione Sanctissimo, Sanctitas sua sententiam Sacræ Congregationis approbavit, addens præterea non modò ad Parochos hoc spectare, verùm teneri per se-

ipsos

ipsos docere, atque ad eorum partes explendas ab Archi-Episcopo juris mediis cogendos esse. Si verò aliorum opera uti debeant, mens est Sanctitatis Suæ, quòd Parochi, potiùs quàm alios, adhibeant Patres Societatis Jesu.

Erat signatum. F. Cardinalis Columna Præfectus. Et contrà signatum. S. Archi-Episcopus Brancaccius Episcopus Viterbiensis.

Et erat munitum sigillo dicti Eminentissimi Domini Cardinalis Præfecti.

Concordantiam cum suo originali asservato in Archiviis Archi-Episcopalibus Bruxellis attestor. Et erat signatum.
J. de Martyere Secretarius Illustr. & Rev. Domini Archi-Episcopi Mechliniensis.

Concordantiam attestor.

J. Van Laethem Nots.

Sententia Consilii Brabantiæ pro jure Parochorum per se *concionandi non obstante Stationariorum immemoriali possessione.*

CUm in Consilio Clementissimi Domini Nostri Regis Caroli ejus nominis secundi, Regis Castiliæ, Legionis, Arragoniæ, utriusque Siciliæ, Jerosolymæ, Lusitaniæ, Navarræ, &c. Archiducis Austriæ, Ducis Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgii, Lucemburgii, &c. Comitis Habspurgensis, Flandriæ, Artesiæ, &c. Constituto in hac sua Provincia & Ducatu Brabantiæ, quæstio & lis mota fuerit inter Patrem Priorem & Conventuales Patrum Prædicatorum hujus civitatis Bruxellensis, Impetrantes ab una, & Dominum Præpositum, Pastorem, Æditu os & Magistros Pauperum Ecclesiæ Parochialis de Caudenbergh ejusdem Civitatis reos citatos ab altera partibus, in qua cùm partes in rotula 7. Novembris 1674. regulatæ fuissent verbalia suas in memorias reducere, atque hinc inde satisfactum fuisset, Impetrantes per suos dixissent in substantia. Primò quòd cùm ipsi Impetrantes, vel ab anno millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto & sequentibus, ulteriusque usque ad exhibitionem dictarum memoriarum, stationem suam semper habuerint in Ecclesia Parochiali Citatorum, ad concionandum in eadem Ecclesia quibuslibet Festis totius anni, pariterque ad corrogandum cum scutella eleemosynam pro dicto suo Conventu, tempore concionis in eadem Ecclesia per aliquem suorum Religiosorum, signanter cum id notoriè constaret ex documentis id concernentibus penes ipsos, prædecessoresque eorum omni tempore asservatis, quòdque dicti Impetrantes à prædicto immemoriali tempore usque ad præfatam exhibitionem memoriarum pacifica & quieta possessione gavisi essent, ut in prædictis concionibus stationalibus in dicta Citatorum Ecclesia circuirent per quemdam Religiosorum suorum pro eleemosyna sui Conventus, prout id omnibus manifestum erat; his nihilominus non obstantibus contigisset prima die Maji anni superioris 1674. concionante in præfata Citatorum Ecclesia, hora ordinaria Patre Procuratore Conventus Impetrantium, eoque juxta priscam consuetudinem auditoribus omnibus commendante eleemosynam, cum exinde socius ejus cum capsula sua circuire intenderet, hoc ipsis via facti fuerit inhibitum ab Æditu o, & Magistris Pauperum ejusdem Parochiæ, qui eò usque fuerant inconsiderati, ut via meri attentati, turbationis, via facti & novitatis, specialiter verò idem Æditu us, fratri laico Impetrantium & socio præfati Patris Procuratoris inhiberent circuitum cum scutella sua eleemosynaria, ita ut præfatum fratrem laicum secedere & abire compulerint, non sine magna admiratione scandaloque publico quorumvis auditorum, pariterque cum maxima ignominia & contemptu sui Conventus; quinimò, quod amplius est, quod idem Æditu us publicè scutellam clausisset, tali modo Impetrantium pacificam & immemorialem possessionem impediens, quod plenè constaret ex testimoniis præparatoriis, & depositionibus Joan. Beckers, & Joann. Van Essche, qui concioni iisdem die & hora interfuerant; posse verò idem ampliùs plurimorum testimonio roborari, & manifestari, causa eò directa, quòd talia & via facti & attentata directè repugnarent sæpiùs memoratæ priscæ & immemoriali possessioni Impetrantium; itidemque essent contraria Diplomatibus quibusvis & Edictis Supremorum hujus Belgii Principum, quodque insuper quo providerent, jurisque sui æquitatem conservarent, Impetrantibus consultum fuisset ad prædictum Consilium recurrere, quod idem consecutivè humillimè implorassent, & requisissent; idcircò ut eidem placuisset in finem præscriptum ipsis concedere litteras patentes manutenentiæ in forma, quòd conformiter ad prædictas ipsorum preces eædem ipsis litteræ indilatè concessæ fuerint, & expeditæ à die 7. Maji 1674. quòd easdem in promptis etiam executioni mandari curassent, ad diem undecimam ejusdem mensis Maji 1674. per primarium præfati Consilii Apparitorem, prout ex ejusdem relatione pateret; quò idem primarius Apparitor, cùm ei debitè innotuisset de possessione Impetrantium, & turbatione via facti Citatorum, eosdem Impetrantes nomine Suæ Majestatis, ut Ducis Brabantiæ manutenuisse in possessione circumeundi cum scutella per Religiosos suos tempore concionis stationum suarum in dicta Ecclesia, paritesque emolumentorum inde provenientium, & eorum quæ inde dependerent, quod idem primus Apparitor tum insuper jussione expressa mandasset Æditu o Pepermans, omnibusque ad quos spectare posset, ne Impetrantes in pacifica & tranquilla sua possessione ejus quod suprà memoratum est turbarent, aut quovis modo impedirent; ulterius, ut ipsi Citati impedimenta quæcumque, & turbationes dictæ pacificæ, & tranquillæ possessioni contrarias indilatè & sine ulla mora absque sumptu & damno amoliri tenerentur & reparare. Quòd dicti Citati, videlicet, tam Æditui, quàm Magistri Pauperum prout & Pastor primario Apparitori exequenti in promptis respondissent, Impetrantes deinceps in Templo suo non concionaturos, aut ad Templum suum venturos (quod maximè notandum foret) ut in concionibus suis, quæ singulis diebus anni Festis haberentur, circuirent cum scutella; quòd ipsi Citati Impetrantibus expressè admodum inhiberent ne cathedram suam in prædicta Ecclesia sua ascenderent, quòdque talis esset prætensim intentio Pastoris ejusdem Ecclesiæ; quòd ipsi Citati non obstantibus præmemoratis rigorosis mandatis & Edictis hujus Supremi Consilii & in contemptum authoritatis ejusdem eò usque fuissent temerarii, idque in præjudicium prædictæ manutenentiæ executioni mandatæ, ut die secunda Pentecostes anni elapsi 1674. mero attentato & via facti impedivissent Patrem Godefridum Goddry Religiosum Ordinis Impetrantium, quominus cathedram ascenderet, & juxta antiquam & immemorialem suam possessionem in prædicta Citatorum Ecclesia concionaretur hora octava matutina; quòd ipsi Citati in eum finem & effectum videlicet dictus Pepermans cum suis, introrsum ad januam dictæ cathedræ novam jussissent affigi seram, nec clavim tradere voluissent qua aperiretur; quòd ipsi Citati è contrario istorum speciatim dictus Pepermans cum magno scandalo & ignominia Ordinis Impetrantium, vice Patris Godefridi Goddry Patrem quemdam Capuccinum dictam cathedram jussissent ascendere, ut ibidem vice ipsius concionaretur, quæ omnia plenè constarent ex præparatoriis & juratis attestationibus Huberti Goossens Professione sua Typographi in hac civitate, & Adriani van-der-Vlot professione Oenopolæ, qui in memorata Ecclesia tum præsentes interfuere; quòd dictus Pepermans contra primum Impetrantium injuriosa & scandalosa quædam verba protulisset; quòd super eo & super memorata via facti in promptis nomine Impetrantium tamquam super mero attentato facta fuerit protestatio simulque fuerint requisitæ desuper litteræ patentes attentati in talibus causis servientes, cum ulteriori interdicto ne simile quid in posterum attentaretur, sub pœna sexaginta realium aureorum qui cederent emolumento Suæ Majestatis, quòdque exemplar illarum traderetur

io

in manu Officii Fiscalis, ut ad onus prævaricantium sui muneris debitum exequeretur; quòd viso libello, & consulto Officio Fiscali, idem libellus remissus esset ad rotulam, ut ibidem fierent supplicationes in eo expressæ, inhibitione facta Citatis ne quid attentarent usque ad diem primam servientem, quòd dictus libellus in præfata rotula fuerit exhibitus, dataque illius inspectione Citatis, iidem eo usque fuissent passione abrepti ut noluerint eidem acquiescere aut obedire; quòd è contrario dicti Citati continuè turbassent Impetrantes qui hactenus in tranquilla & pacifica fuerant possessione (ut supra dictum est;) quòd cum in finem numquam permisissent Impetrantibus, ut præfatæ litteræ patentes manutenentiæ effectum suum sortirentur, non obstantibus rigorosis mandatis, jussionibus & interdictionibus hujus Consilii, quòd idcircò, usque in hanc horam numquam voluissent admittere Impetrantes, aut Religiosos ab eis missos ut concionarentur, aut cum scutella pro eleemosyna circuirent, sed eosdem semper dimisissent cum ignominia totius sui Ordinis, & contemptu auctoritatis hujus sæpè memorati Consilii; adeòque, ut supra dictum est, nolentibus Citatis acquiescere & obedire expressis mandatis quæ in præfatis litteris manutenentiæ urgebantur & continebantur, ex parte Impetrantium fuerint citati ad opponendum per eundem primarium Apparitorem ad rotulam 30. Maji tum proximè elapsi post Vacantias; quòd Van-den-Branden ibidem comparens pro Impetrantibus proponendo exposuisset contenta litterarum suarum patentium manutenentiæ, & conclusisset pro authoritate mandatorum iis expressorum, & aliàs prout in mandato & in casum litis, pro recredentia cum expensis, damnis & interesse; quòd Van-den-Branden eodem die exposuisset contenta in præfato suo libello in materia attentati, & conclusisset prout in eodem cum expensis, quòd Du Prenne pro Citatis contra conclusiones Van-den-Branden ibidem consignatas & captas esset contestatus die 27. Junii 1674. adeòque conclusisset pro sub & obreptione dictarum litterarum patentium manutenentiæ, & ulterius ad non receptionem tam in materia principalis, quàm attentati, equidem in modo & forma cum expensis, idque maximè ob rationes prætensim quod Archiepiscopi nemini tribuerent authoritatem ad concionandum, nisi Pastores in eo consentirent, quòd illud Impetrantibus esset prætensim notum tam ex eorum patentibus, quàm ex quodam prætenso mandato quod ipsis Pastor fieri curasset, quòd ipsi prætensim mandatis talibus acquievissent, in eumque finem prætensim se domi continuissent feria secunda Paschatis, dieque Annuntiationis Divæ Virginis, quòd per illud Impetrantes prætensis renuntiassent suæ stationi, quòd similes stationes essent revocabiles ad nutum Pastoris loci & Superioritatis Ecclesiasticæ, quod tale quid prætensim potuisset in statione Patrum Minoritarum civitatis Mechliniensis, qui similem stationem prætensam obtinebant vi contractus à multis annis in Metropolitana ejusdem civitatis; quodque hoc contra Stationantes prætensim esset judicatum in magno Consilio Suæ Majestatis ibidem anno 1664. quòd tales stationes prætensim precario donentur & concedantur, quòd his positis ipsi Citati Cathedram suam occludendo Impetrantibus turbationem nullam movissent, quòd per illud jure suo usi fuerint & nemini fecerint injuriam, quòd per illud prætensim multò minus attentarint, quòd contra hæc per Van-den-Branden pro Impetrantibus fuisset replicatum in rotula 5. Septembris tum proximè elapsi, adeòque concludendo persistitisset, ut alias ut ante ubique cum expensis, vel quòd alias, &c. idque propterea quod pro maxima parte positiones præfatæ responsionis Citatorum expresse admodum ab Impetrantibus negarentur, quòd acceptaretur confessio à Citatis factæ, quòd Pepermans cum suis origo esset & prima causa turbationis illius via facti, & modi agendi, quòd præparatoriæ attestationes Citatorum minus adversarentur Impetrantibus quàm faverent, quodque easdem (in quantum pro) cum confesso turbationum ibidem factarum acceptarent, quòd contra hæc Du Prenne simpliciter loco duplicæ persistitisset, atque tale erat factum & casus positio & in quo Citati planè fuissent infundati, dum interim supra, & causa ad probandum regulata plenè patere, quòd Impetrantes à tempore immemoriali fuissent in pacifica & tranquilla possessione concionandi in Ecclesia Citatorum, quibuslibet anni Festis diebus, concionumque tempore circumeundi cum scutella pro eleemosyna sui Monasterii; quòd illud satis patuisset ex notitiis quas desuper tot sæculis servassent, & in lite per extractum authenticum exhibitis, possetque ulteriùs manifestari ubi negotium ad id dispositum & ordinatum fuerit, quòd ipsi Impetrantes principaliter & unicè ex authoritate prædicti Concilii se manuteneri curavissent in possessione circumeundi cum scutella pro eleemosyna sui Conventus, toties quoties in Ecclesia Citatorum concionarentur, quòd illud præcisè demonstraret exacta relatio primarii Apparitoris qui eas litteras executioni mandavit, pariterque ipsum manutenentiæ Diploma ad quod brevitatis causa remitteretur, quòd talis possessio & turbatio tamquam versans in negotio purè temporali spectaret ad notitiam Tribunalium Civilium, quòd ipsi Citati, & specialiter Pepermans ejusque consortes authores & perturbatores fuissent pacificæ & tranquillæ possessionis Impetrantium, quòd illud superabundè declararetur ex præscriptis, cum præparatoriis attestationibus ex parte sæpiùs memoratorum Impetrantium traditis; præteriretur quod omnes Canonicæ leges, omnes Synodi & Sacrosancta Concilia, permulta insuper Decreta sanctæque Sedis expressa mandata, quæ ab immemoriali tempore usque ad prædictarum memoriarum exhibitionem emanarunt, nihil aliud clament, nisi quod Religiosis ex Ordine Impetrantium, ubivis, in quibuscumque Ecclesiis, sacellis & locis absolutè permissum esset concionari, Verbumque Dei populis annuntiare, prout id instructivè ulterius deduceretur: quòd non foret in potestate ullius alterius Ecclesiasticæ superioritatis talia revocare aut irrita facere, attento quòd hoc ab eo fieri deberet, qui talia Privilegia & potestatem ipsis Ordinique ipsorum in perpetuum concessisset, quòd id solummodo spectaret ad potestatem suæ Sanctitatis, quæ propter rationes eam moventes sola hoc posset revocare: verùm cum nullæ hactenus fuissent rationes, ut tales revocationes fierent; sed è contrario ut hæc Privilegia magis & amplius augerentur ob beneficia & utilitates quas populus inde quotidiè perciperet, hinc ne minima ratio quidem aut fundamentum subesset, cur talia ipsorum immemorialis possessio Impetrantibus denegaretur; ultra ea quæ superiùs sufficienter essent declarata, quæque itidem suo tempore demonstrarentur (si opus foret) ultra confessionem ab ipsa parte superius factam, quòd hæc turbatio unicè & specialiter oriretur à dictis Æditimis & Magistris pauperum præfatæ Ecclesiæ Sancti Jacobi de Caudenbergh, ut constat ex actis per eos ipsos in lite productis, nec possent iidem Citati ex quadam attestatione Philippi Verdelet data 16. Maji tum proximè elapsi, & ab iis similiter in lite exhibita commodum ferre, attento quòd per illam se iidem jugularent, cùm idem Deponens testabatur quòd ad requisitionem Citatorum missus fuisset ad Monasterium Impetrantium, ut ad diem 1. Maji Concionatorem haberent; at ea conditione quòd in eadem Ecclesia pro eleemosyna sui Conventus non circuirent, quid adhuc egerent testibus, & quid manifestius ad condemnationem Citatorum, quandoquidem per id ipsum possessionem Impetrantium quoad conciones de novo continuassent, turbationemque etiam tum solummodo movissent quoad temporale, sive concernens circuitum cum scutella pro Conventus sui eleemosyna, & quandoquidem in materia possessoria & ad obtinendum in materia manutenentiæ nihil aliud secundùm jura requireretur præter probationem possessionis, & turbationem ex adverso motam, & consequenter, an Impetrantes quoties in Ecclesia Citatorum concionarentur, impediri aut turbari licuisset in circuitu cum scutella pro eleemosyna sui Conventus, prout effectu contigisset, uti esset in confesso vel ipsius partis; hinc firmum esset ac stabile quòd impetrantium litteræ patentes in hoc casu deberent confirmari cum expensis, damnis & interesse, cum possessio hic superius clarè esset demonstrata; quin ipsi parti esset in confesso, quodque turbatio adversus hæc mota, etiam resultaret ex factis hic ante descriptis ab ipsa parte passim admissis, & ab Impetrantibus præparatoriè plenè probatis cum præsentatione eadem facta ulterius ad superabundantiam probandi, si opus foret, quibus omnibus attentis, &c. hic conjungendo, &c. persisterent etiam nunc Impetrantes expressè admodum prout aliàs, cum expensis, aut aliàs salutariter omni meliori modo, prædicti verò Citati scripturis suis memorialibus dixissent sequentia in substantia, quòd quandoquidem inter Citatos statutum esset ob gra-

ves

ves admodum rationes, accedente etiam prævio mandato Superintendentium eleemosynis Impetrantem cum gratiarum actione amovere, & indicare quòd inutile foret ut deinceps Religiosos suos ad ipsorum Ecclesiam mitteret ad concionandum Festis diebus, quo sibi ad exclusionem ejusdem Ecclesiæ & Pauperum propria facerent emolumenta circuitus tempore concionis, prædicti Æditui & Magistri Pauperum in corpore, Impetrantem de eadem resolutione certiorem ante fecissent in Quadragesima 1674. exponentes ipsi magnum gravamen, necessitatem & paupertatem tam Ecclesiæ quam pauperum, super quibus cùm Impetrans deliberasset cum Patribus discretis sui Conventus, respondisset personis præfatis, se nolle ut deinceps quispiam Religiosorum suorum Ecclesiam præfatam concionaturus intraret, seque expunxisse & delevisse concionem seu Thema per quemdam suorum Religiosorum compositum & destinatum concioni ibidem habendæ; quocirca conformiter ad resolutionem prædictam, & responsum desuper datum, Religiosos suos domi detinuisset feria secunda & tertia Paschatis, & Festo Annuntiationis Divæ Virginis, dum & conciones per alios fuerunt habitæ, & circuitus pro eleemosyna factus ad emolumentum Ecclesiæ præfatæ & Pauperum, Festo autem SS. Apostolorum Philippi & Jacobi ad requisitionem Citatorum quemdam Religiosorum suorum misisset Impetrans ut iterum concionaretur, qui facto cùm ne minima quidem subesset suspicio quòd sibi voluisset Impetrans attribuere prædictam oblationem directè contra resolutionem ipsi intimatam, contigisset quòd præfati Æditui & Magistri Pauperum simile quid observantes, fratri laico inhibuissent ne circuiret, quibus fuisset Impetrans quasi verè permotus, ut in hocce Consilio peteret litteras patentes manutenentiæ, quibus obtentis ob reticentiam verarum causæ circumstantiarum, vi earum Citatis diem indixisset in rotula per primarium Apparitorem 12. Maji 1674. ad trigesimam ejusdem mensis, quantumvis verò prædicti Citati dicto primario Apparitorum expressè declarassent hanc suam esse intentionem, quòd Religiosi Impetrantium deinceps non concionarentur pro emolumentis oblationum, quodque idcircò se vellent opponere, adeòque prænominatæ litteræ manutenentiæ resolverentur in simplicem citationem, tam secundum jus scriptum, quàm praxim hujus prædicti Consilii, nihilominus Impetrans, eo titulo quod quidam Religiosorum suorum inhibuissent Citati ne concionaretur feria secunda Pentecostes ejusdem anni 1674. libellum ulteriùs obtulisset 13. Maji, & super inhibitione aut impedimento prætensim requisivisset litteras patentes attentati, obtinuissetque ut remitteretur ad rotulam cum interdicto provisionali usque ad primam; quod postmodum 30. per Procuratorem suum Van-den-Branden proponentem primò in materia manutenentiæ jussisset enarrari contenta litterarum suarum patentium, & conclusisset pro confirmatione mandatorum in iis expressorum, aut aliàs prout in mandato, & in casum litis ad tecredentiam, facta Procuratori Du Prenne occupanti pro Citatis earum litterarum visione cum tribus annexis præter relationem, & proponens eodem in materia attentati repetiisset similiter contenta libello, concludens prout in eodem cum expensis, ac sustinens quòd concessa interdictio effectum suum continuaret sortiri: contra quæ simul & semel respondentes Citati in rotula 27. Junii subsequentis, conclusissent in finem ut litteræ patentes manutenentiæ in hoc Consilio impetratæ declararentur sub & obreptitiæ, quodque Impetrantes, eo quòd vi earum taliter, & prout fecerant, conclusissent pariterque in materia attentati declararentur, equidem in modo & forma non receptibiles cum expensis, aut aliàs, &c. cum rationibus extra mandatum peremptoriè allegantes, quòd prætensi circuitus cum scutella tempore concionis super quo D. Impetrans se voluisset manuteneri, in omnem eventum, ut accessorius solummodo considerari posset ad jus concionandi, quòd autem Domini Archiepiscopi Mechliniensis in hac Diœcesi authoritatem non concederent concionandi nisi ea conditione, ut in hoc ipso pariter consentirent Pastores, prout id Impetranti probè notum erat, & aliàs ex patentibus Religiosorum posset videri, præter quæ verum esset quòd Pastot in hac Citatus ipsi prohibuisset in Parochiali sua Ecclesia concionari; cui inhibitioni effectivè etiam Impetrans acquievisset, quin effectivè renuntiasset prætensæ suæ stationi juxta certificationes cum responsione præfata exhibitas, quòd similes stationes precariæ tantùm reputarentur, & dependentes pro omni tempore à voluntate Pastorum & alterius Ecclesiasticæ Superioritatis qui easdem possent revocare, prout simile quid patuisset in statione quam Patres Minoritæ Mechliniæ vi contractus, & multis annis habuissent in Metropolitana Mechliniensi; cùm enim in ea causa à prædictis Patribus requisitæ essent litteræ manutenentiæ, iidem per sententiam desuper secutam in magno Suæ Majestatis Consilio 12. Novembris 1665. declarati fuissent infundati & non receptibiles, quibus attentis dici non posset turbationem ullam notam esse contra Impetrantem per occlusionem Cathedræ concionatoriæ, multo minus turbationem talem quæ redoleret attentatum aut viam facti; contra quæ replicando Impetrans, easdem allegationes licèt admodum peremptorias nudè & simpliciter impugnasset per impertinentiam, & negationem, nec quidquam ex sua parte novi in contrarium allegasset, cum autem Citati simpliciter loco duplicæ perstitissent, partes in rotula septima Septembris tum proximè elapsa regulatæ fuissent rescribere per memorias, cui Citati satisfaciendo ex sua parte produxissent allegationes & deductiones hic supra factas, quatenus inde posset conjici Impetrantes non esse fundatos, his addendo quòd concionare & Verbum Dei populo annuntiare præcipua Episcoporum esset functio juxta Apostolicam doctrinam & Concilii Tridentini testimonium sess. 24. cap. de reformat. *Imò Episcopis solis prædicandi munus de jure competeret, cæteris nonnisi ex ipsius concessione*, ajebat idem Concilium sess. 5. de reformat. cap. 2. post S. Gregorium Nazianzenum, & Philosophum de sacra Episcoporum authoritate cap. 13. §. 1. hæc concionandi authoritas reputaretur ab Episcopis propriè, & ad exclusionem quorumvis aliorum communicata Pastoribus cuilibet in sua Parochia tamquam eorum Vicariis ibidem & Coadjutoribus, & juxta doctrinam Barbosæ in Collectaneis ad idem Concilium Tridentinum sess.... cap. 4. §. 4. unicum Impetrantium munus foret aliorumque Religiosorum subvenire Episcopis in prædicationis ministerio cùm rogati aut vocati forent, propter quas rationes etiam hic non liceret ullis Religiosis concionari in Parochiali Ecclesia, nisi cum venia Illustrissimi, quæ venia etiam non aliter concederetur, nisi ea conditione quòd in eo consentire deberent Pastores, juxta notorias patentes Impetrantium & quorumvis aliorum Religiosorum, adeò ut cum Impetrantes de jure forent impotentes ad concionandum in præfata Ecclesia Patochiali de Caudenbcrgh, nisi cum venia Illustrissimi, & pariter Pastorum ibidem, prætensa eorum possessio non posset idcircò aliter admitti quàm ut precaria aut gratiosa, quandoquidem notorium foret quòd quidquid necessariò deberet ex alicujus permissione fieri, revocari etiam posset ad nutum permittentis cap. si cui. de Præbendis in 6. & Bartol. in l. jubemus §. sanè si hæc Cod. de Sac. Eccl. Commentarios faciens ad verbum PERMITTERE, *dum à legislatore usurpatur, denotat perpetuitatem, propterea quòd lex perpetua sit, contrarium tamen obtinet in aliis rebus præsertim gestis à particularibus, in quibus istiusmodi verbum significat actum temporaneum, qui à permittente post unum actum deinceps impediri possit utpotè precariò concessus.* Adeò ut omnimodè infundatum esset quòd ex speculatione quorumdam actuum consecutivè factorum ex necessitate, & ex prævia permissione, deducere quis vellet possessionem ut manuteneretur juridicè invito, & renuente permittente, prout hìc contingeret, non solùm contra voluntatem priorum Citatorum, verùm etiam ipsius Illustrissimi Archiepiscopi, cum tamen munus prædicandi in Ecclesia Parochiali adeò sit functioni Pastorali annexum, ut nemini, nequidem pro tempore, concedi possit nisi cum venia & interventione Pastorum; procul absit ut Religiosi ad similes Cathedras jus perpetuum possint prætendere ratione alicujus possessionis, quæ non alia foret nisi precaria aut gratuita, non solum contra bonum institutum, & ordinem qui in Hierarchia aut Ecclesia foret, verùm etiam in præjudicium Parochianorum qui per talia à Pastoribus suis abstraherentur, privarenturque cibo aut nutrimento Verbi Dei ipsis per eosdem Pastores subministrando, tam de jure divino, quàm naturali, siquando autem Pastores ob multiplices occupationes idem per se facere non possent, tum

exacti muneris & obligationis ipsorum foret ad id committere & substituere personas idoneas, quod fieri necesse erat cum absoluta dependentia, ut iidem Pastores amovere possent concionatores, qui sæpius ratione incapacitatis nullum fructum, aut utilitatem conferrent Parochianis, adeò ut manutenentia per Impetrantes requisita malo admodum foret exemplo, existimante Carolo Fevret in Tractatu de abusu, lib. 3. cap. 3. propterea nullam manutenentiam concedi posse in simili materia aut in casu, qualis erat de Verbo Dei annuntiando, quæ opinio corroboraretur & stabiliretur per declarationem Cardinalium datam super 4. cap. sess. 24. prædicti Concilii Tridentini, in verbis nulla habita ratione cujuscumque consuetudinis etiam immemorialis, dum agit de Monachis volentibus sibi attribuere authoritatem concionandi in Cathedris Dominorum Episcoporum aut Pastorum, insuper verò bene examinando fundum negotii manifestè deprehenderetur, quòd Religiosi nullum possint habere titulum ut per se in prædictis Cathedris concionarentur, illis repugnante jure divino, contra quod nunquam præscriberetur, & prædictis Constitutionibus Pontificiis, adeò ut ex æqua justitia nequidem in eo possent manuteneri contra resolutiones quæ in contrarium sumerentur authoritate ordinaria & in vim juris communis, quarum executio numquam censeretur incidere in viam facti aut attentati, cap. 2. de spoliat. in 6. quo expressè deciditur quascumque vias turbationis, attentati aut spoliati cessare, quandocumque is, contra quem agere intendimus, munitus esset & suffultus jure communi, ad quæ omnia conformiter etiam judicatum foret in præfato magno Consilio, in casu huic simili, non obstante antiqua & immemoriali possessione interveniente, & quidem innixa cuidam contractui ex parte prædictorum Minoritarum, præterquam quòd in casu subjecto concurreret, Impetrantes stationi suæ prætensæ in omnem eventum renuntiasse per responsum quod dedissent prædictis Æditui & Magistris Pauperum latiùs in acta quæ inde extat memoratum, *quemadmodum enim possessio animo retineretur, ita contraria animi declaratione amitteretur*. Conchrius, var. resolut. lib. 2. c. 7. n. 43. & quantumvis postea Festo SS. Philippi & Jacobi anni tum proximè elapsi concionati fuerint, id contigisset ad requisitionem Citatorum, qui existimaverant Impetrantes sese conformaturos juxta normam prædictarum resolutionum ipsis anteà propositarum, quibusque jam tum, cum tertiò recurrisset occasio concionis ad diem festum, acquievissent, ut pateret ex documentis in lite per Citatos exhibitis, ad quæ omnia consecutivè pluresque alias rationes persisterent Citati in & super omnibus prout aliàs cum expensis, aut aliàs salubriter, &c. Postmodum autem die videlic. 6. Februarii ultimò elapsi oblatus fuisset libellus à prædictis Citatis in quo exponebatur in substantia, quòd in materia manutenentiæ litem sustinerent Citati contra prædictos Impetrantes ratione cujusdam stationis Festorum dierum, in qua iidem Impetrantes nitebantur per Curiam manuteneri licèt malè & infundatè, prout à Citatis in lite ex variis capitibus fuisset demonstratum, quibus iidem pro ulteriori confirmatione æquitatis sui Juris lubenter adjunxissent, sententiam ibidem annexam pronuntiatam in magno Mechliniensi Suæ Majestatis Consilio in materia simili manutenentiæ, inter Reverendum Patrem Provincialem Guardianum, & Conventuales Minoritarum ibidem ab una, & Dominum Archiepiscopum, junctis Dominis Præposito Decano, & Canonicis Metropolitanæ Ecclesiæ ab altera partibus, ex qua constaret prædictos Patres Minoritas declaratos esse non receptibiles, eò quòd voluissent manuteneri in statione quam prætendebant vi contractus & ex antiquo se obtinere, ut in eadem Metropolitana concionarentur; ulteriùs ad prædictum finem lubenter etiam adjunxissent Supplicantes, quòd contra manutenentiam per Impetrantes requisitam sese opposuissent ex prævio consensu, mandato & jussione Illustrissimi Archiepiscopi, qui etiam ulteriùs declarasset suam esse intentionem, ut deinceps in præfata Ecclesia Parochiali, quoad punctum concionandi, assumerentur tales Concionatores seu Seculares, seu Regulares quales prædicti Pastores judicarent expedire; At verò cùm status negotii obstaret quominus Citati eadem exhiberent, recurrerent ad prædictum Consilium, humillimè supplicantes quatenus prædicta facta & allegata insuper ad litem assumerentur, idemque libellus ad dictum effectum ratus haberetur pro Civili, quo viso libello cùm statutum fuisset ut supplicantes petitionem suam exponerent in rotula, debitè vocata aut citata parte, aut ejus Procuratore factaque illius in rotula expositione, dicti Impetrantes contra exhibuissent rationes impertinentiæ. Quibus omnibus benè & maturè expensis clementissimus Dominus noster Rex Dux Brabantiæ, &c. admittens ad litem præfatum libellum Civilem & rationes impertinentiæ declarat præfatas litteras patentes manutenentiæ sub & obreptitias, Impetrantesque eò quòd vi earum taliter, & prout fecerunt, concluserint, pariterque in materia attentati infundatos & non receptibiles, condemnans eosdem Impetrantes in expensas hac de causa factas, juxta debitam taxam & moderationem præfati Consilii.

Actum & pronuntiatum Bruxellis 3. Octobr. 1675. extensumque ad requisitionem & sumptus Citatorum.

A. V. GINDARTALEN.

CAPUT IX.

Quæ observanda à Parocho circa Stationarios.

1. *Primò, ne quempiam ad concionandum admittat, nisi de licentia Episcopi docuerit.*
2. *Secundò, ut curet convenientiorem sibi mitti.*
3. *Convenit ut Parochus per se, vel per alium concioni intersit.*
4. *Conveniens est ut cum Stationario collationem instituat.*
5. *Stationario in temporalibus subsidio sit.*

OStendimus quidem Capite præcedenti, Fratres Mendicantes vi suarum Stationum quantumvis multorum annorum serie continuatarum, Parochis per se munus prædicandi aut catechizandi obire volentibus haud posse obsistere, vel impedimento esse; at quia nonnumquam contingit, ut Parochi legitimè impediti, vel certis diebus ad magnum populi concursum quibusdam locis, præsertim in civitatibus hactenus insufficientes sint ut in Quadragesima & Adventu quotidie, aut Dominicis Festisque diebus non unam dumtaxat, sed plures conciones habeant; ideòque necesse sit, ut vel Fratres Mendicantes Stationes suas continuare hactenus permittant, vel aliquos in auxilium advocent, expendenda sunt, quæ potissimùm circa hujusmodi Subsidiarios Parochis agenda incumbant.

Et quidem cùm ex Decreto Synodi Tridentinæ Regulares ad prædicandum in Ecclesiis, quæ suorum Ordinum non sunt, ultra licentiam suorum Superiorum, etiam Episcopi licentiam habere teneantur; sine qua in ipsis Ecclesiis non suorum Ordinum nullo modo prædicare possint, *Sess. 5. cap. 2. de reformat.* Parochus attendere debet.

I. Primò, ne ullum in sua Ecclesia prædicare permittat, nisi de hac Episcopi licentia prævie in scriptis doceat; Quod & Synodi, & Episcoporum Decreta sedulò & enixè Parochis inculcant.

II. Secundò, cùm Parocho cura ovium suarum incumbat, eoque titulo solicitè attendere debeat, quo pabulo oves suæ reficiantur, non cuivis vices indifferenter, & cœco quodam modo, quasi ad se non spectaret, an oves salutari vel insano pabulo pascerentur, committere potest; sed quantum in se est, allaborare debet, ut is in subsidium suum mittatur, de quo meritò confidat, quòd populum sincerè Evangelicæ doctrinæ pabulo pascet, & affectuosè ad vitia declinandum & virtutes amplectendum movebit & inclinabit.

III. Quia tamen non ubique à Parocho dependet hujusmodi Stationariorum deputatio; neque semper tales, quales desiderat, obtinere potest, consultum erit interdum à Parochis observari, quod faciendum monuit Synodus Audomarensis ann. 1583. *tit. 9. cap. 4.* „ ut quandocumque alius, quàm ipsemet Pastor concionatur, Pastor ipse per se, vel per idoneum substitutum concioni intersit, diligenterque audiat, an porrigatur Christi ovibus quale convenit pabulum an dicatur aliquid quod Fidei Catholicæ, aut bonis moribus non sit consonum, vel quod pias aures possit “ “ “ “ “ “

offen-

„ offendere: Quòd si quid hujusmodi observet, moneat Concionatorem; ut apud populum id revocet, aut nobis per se, vel per Decanum suum id significet: denuntientque Concionatores eos omnes (de quo etiam rogamus omnes utriusque sexus fideles pro eo quo tenentur zelo tuendæ gloriæ Dei) qui opere, sermone, aut conversatione scandalosi, vel criminum suspecti, malèque famati, plus exemplo suo destruunt, quàm verbo ædificant.

IV. Tertiò, quia Parochus exactiorem Parochiæ suæ notitiam habere solet, quàm Stationarii, seu Terminarii qui dumtaxat quasi transeundo, & stando, à quo Stationes dicuntur, in Parochiis versantur, multum conveniens, ac penè necessarium est, ut conferant quandoque cum Terminariis, cæterisque Regularibus ipsorum nomine concionantibus, uti monet dicta Synodus *eodem tit. cap.* 2. „ iis de rebus, quas expediat maximè in concione ad populum ipsorum tractari, ex. gr. ut in vitia quæ maximè illic regnant, maximè invehantur, ut virtutes quæ illic frigent, cùm primis commendent, & alia pro populi conditione sibi sumant tractanda, quæ non ita possunt novisse foris advenientes Religiosi, ut Pastores domestici; & ut noverint, maximè tamen utilis sit hujusmodi collatio, quo & Pastor & qui ejus loco est Concionator, concordes uno ore loquantur, & sententiam animi sui per se unus, per alterum alter dicat.

V. Denique si videat Parochus Stationarios, sive Terminarios aliosvè Regulares se veros Parochorum subsidiarios exhibere; sibique in Officio Pastorali sedulò; & cum fructu subservire, dignum & justum erit, ut illos cum omni benignitate ac benevolentia „ recipiat; eosque, ut monet Synodus Cameracensis P. I. *tit.* 6. *cap.* 6. apud populum habeat commendatos tamquam operarios mercede sua dignos. “ Ubique enim, præcipuè tamen in Parochiis ruralibus, Stationarii, aut aliqui ex eorum Ordine solent certis diebus eleemosynam à Parochianis, quasi in mercedem suorum laborum petere.

Quin & usus obtinuit, ut Stationarii, qui certis designatisque diebus concionantur, sumptibus communitatis excipiantur, uti testatur de Sercy loco suprà citato: Hi verò qui ab ipso Parocho ob impedimentum repentinum subinde vocantur, ejus sumptibus excipiendos esse monet: quod & moribus Belgii congruit. Conveniens tamen est, ut potiùs apud Pastorem, quàm Laicos hospitentur; ipsaque communitas potiùs Pastori, quàm alteri sumptus suppeditet, atque refundat.

C A P U T X.

Sicuti Parochorum est populum instruere; ita Parochianorum est eum audire.

1. *Adstruitur auctoritate Scripturæ Sacræ.*
2. *Auctoritate Concilii Tridentini.*
3. *Auctoritate S. Caroli.*
4. *Commoda ex frequentatione Parochiæ provenientia.*
5. *Rejicitur inepta cujusdam glossa.*
6. *Incommoda ex neglectu frequentationis Parochiæ.*
7. *Motiva dictam frequentationem promoventia.*
8. *Litteræ Pastorales Sancti Caroli ab Episcopis Belgii adoptatæ.*
9. *Omnibus Verbi Dei præconibus injungitur, ut hanc obligationem populo proponant.*

I. Sicuti boni Pastoris est teste ipso Summo Pastore Christo, *Joan.* 10. Oves proprias noscere, eas præire, ac nominatim vocare, & ad salubria pascua educere, ita eodem testificante, ovium est vocem Pastoris audire, & vocantem sequi.

Si ergo Parochi tamquam boni Pastoris sit oves pascere & instituere, etiam reciprocè Parochianorum tamquam ovium est, à Pastore Divini Verbi pabulo velle pasci, ejusque vocem audire.

II. Hanc Parochianorum obligationem supponens Synodus Tridentina loco citato Episcopis mandat, „ ut moneant populum diligenter, *teneri* unumquemque Parochiæ suæ interesse, ubi commodè id fieri potest, ad audiendum Verbum Dei. “

III. Huic Synodali Decreto parere volens Sanctus Carolus litteras monitoriales, quibus populus de hac obligatione moneretur, in Concilio suo Provinciali VI. edidit; quas in idioma vulgare versas populo prælegi, & explicari per omnes suæ Provinciæ Diœceses voluit.

In his primò ostendit, quanti olim apud antiquos Patres fuerit frequens ad Ecclesiam propriam parochialem fidelium conventus, ac deinde subdit: „ Cujus veteris disciplinæ restituendæ in usumque revocandæ desiderio flagrans olim Summus Pontifex Urbanus VI. eo de genere Apostolica Sanctione diligentissimè cavit, & nuper Sacra Tridentina Synodus Oecumenica ab Episcopis fideles non solùm hoc moneri voluit, ut frequenter ad *proprias Parochiales Ecclesias* saltem Dominicis diebus, festisque majoribus accedant, sed illud etiam diligenter ostendit, *unumquemque teneri*, ubi commodè fieri potest, Parochiæ suæ interesse ad audiendum Verbum Dei. “

Hæc Viri Sanctissimi (cui Concilii Tridentini directio præcipuè incumbebat dum allegatum Decretum editum fuit) verba utinam expenderent illi, quos non pudet dicere, Decreto Concilii Tridentini non præceptum, sed consilium contineri.

IV. Prosequitur deinde S. Carolus: „ His igitur ejusdem Tridentinæ Synodi Decretis, & veteri salutarique exemplo adducti, cùm populum urbis, Diœcesis Provinciæque Mediolanensis nostræ rebus ad salutem necessariis instructum, per bona opera ad præmium sempiternum perducere summopere in Domino cupiamus, hac nostra monitione eos universos & singulos cohortamur, ac per viscera Misericordiæ Jesu Christi obsecramus, atque obtestamur, ut quamvis in sua vicinia, oppidis, & suburbiis, Oratoria, Capellas, aliasque Ecclesias habeant, ubi sanctissimo Missæ Sacrificio interesse possint, frequenter tamen Dominicis saltem aliisque solemnibus festisque diebus ad suam quique Parochialem Ecclesiam conveniant: ubi à Parocho, cui cura commissa est, Verbo Dei pascantur, fidei Christianæ rudimentis, aliisque animarum saluti necessariis præceptis erudiantur; ad Sanctissima Sacramenta religiosiùs percipienda instruantur, ad eorumque frequentem usum, ut illa Sacra Synodus optat, paternis ejus cohortationibus in dies magis inflammentur: Tum ab eodem item audiant, qui dies festi; si qui in hebdomadam inciderint, colendi, quæ vigiliæ jejuniave servanda sint: Discant ab ipso item, quæ Christianæ pietatis officia in illis religiosè colendis præstari oporteat; ac quæ præterea Supplicationes, Processionesve, aut Stationes, Orationes, Indulgentiæ, Jubilæa indicantur, quæ Matrimoniorum Denuntiationes fiant; quæ item pro ratione temporum, admonitu jussuve Episcopali ad diligentiorem eorum institutionem promulgentur. “

V. Si hæc unà cum ipsa Concilii Tridentini sanctione paulisper expendisset Auctor Libelli, cui titulus: *Exhibitio Canonum circa prædicationem Regularium*, indubiè intellexisset ineptitudinem Glossæ, quam pag. 67. citato Concilii Trid. Decreto appendit: „ Concilium Trid. ait, Ecclesiæ Parochialis jus non firmat contra Mendicantium Ordines, sed contra alias Parochiales Ecclesias, ac præsertim contra Oratoria, seu Capellas... Ordinum etiam Mendicantium Ecclesiæ sunt Vicariæ, atque appendices Romanæ Ecclesiæ, ideòque quisque Fidelis potest illic Sacra audire: “ Si, inquam, Literas S. Caroli unà cum ipsa Tridentini lege attendisset, intellexisset suæ Glossæ ineptitudinem. Cùm enim edicat Synodus unumquemque teneri *suæ Parochiæ*; vel, ut S. Carolus, *Parochiali propriæ Ecclesiæ interesse*, nonnè evidentissimè etiam contra Ordinum Mendicantium Ecclesias firmavit jus Ecclesiæ Parochialis? Num forsan dicet, Fideles *suæ Parochiæ*, vel Parochiali propriæ Ecclesiæ interesse, quando Ecclesiis Mendicantium intersunt? Hoc qui dicere audet; etiam dicat, Ecclesias Mendicantium esse Fidelium *Parochias*, aut *Parochiales proprias Ecclesias*: ipsosque Fratres Mendicantes Fidelium *proprios Parochos*, coram quibus & Matrimonium contrahi posse affirment.

Quod verò Auctor addit; Ecclesias Mendicantium esse Vicarias, ac appendices Romanæ Ecclesiæ, haud

caplo: Hoc scio; Fratres Mendicantes; eorumque Ecclesias à Sede Apostolica esse probatos, & admissos, ut Prælatorum & Parochorum administros & subsidiarios: Idòque rectè dici, eorum Ecclesias ex intentione Pontificum & Fundatorum esse vicarias, & appendices subsidiarias seu succursales Ecclesiarum Parochialium. Sed missa hac glossa, ad litteras Sancti Caroli revertamur.

In Textu notatum est authorem cujusdam libelli contendere Concil. Trid. dum mandat Episcopis, ut moneant populum diligenter, *teneri* unumquemque Parochiæ suæ interesse diebus Dominicis & Festis; ubi id commodè fieri potest, ad audiendum verbum Dei, non firmare jus Ecclesiæ Parochialis contra Ecclesias Fratrum Mendicantium, sed dumtaxat contra alias Ecclesias Parochiales, Capellas & Oratoria.

Et licèt credam hujus glossæ ineptitudinem in Textu sat probatam, nihilominus ut ostendatur ante Concilium Tridentinum, hoc jus Parochialibus Ecclesiis contra Fratres Mendicantes fuisse assertum, atque Concilium Tridentinum jus commune innovasse, addenda est *Extravagans Sixti IV.* quæ incipit *vices*, relata inter *Extravagantes communes* sub titulo *De tregua & pace*.

In hac igitur Extravagante in primis narratur quòd in quibusdam partibus Germaniæ dissidium exortum esset inter Fratres *Mendicantes* signanter, *Prædicatores*, *Minores*, & *Carmelitas* ab una parte, & Presbyteros Parochiales ex altera super obligatione audiendi *Missam* diebus Dominicis & Festivis in Ecclesia Parochiali.

Hoc dissidium Sixtus IV, partibus hinc inde auditis in hunc modum decidit: *Quòd Fratres* MENDICANTES *non prædicent, populos* PARÆCIANOS *non teneri* AUDIRE MISSAM IN EORUM PARÆCIIS *diebus Dominicis & Festivis*, CUM JURE SIT CAUTUM ILLIS DIEBUS PARÆCIANOS TENERI AUDIRE MISSAM IN EORUM PARÆCIALI ECCLESIA, NISI FORSITAN EX HONESTA CAUSA AB IPSA ECCLESIA *se absentarent*.

Hæc clausula finalis conformis est clausulæ quam suo Decreto adjecerunt Patres Tridentini: *ubi id commodè fieri potest*, ut vel inde appareat, Patres Tridentinos in formando suo Decreto ad hanc Extravagantem reflexisse.

Cùm ergo hæc controversia verteretur inter Fratres *Mendicantes* sustinentes Fideles præcepto Ecclesiæ de audienda Missa diebus Dominicis & Festivis satisfacere audiendo Missam in eorum Ecclesiis; & *Parochos* contendentes Parochianos *teneri* diebus Festis & Dominicis interesse suæ Parochiæ ad audiendam Missam, evidens est, quòd Pontifex præcipiendo, *ut Fratres Mendicantes non prædicent, populos Paræcianos non teneri audire Missam in eorum Paræciis diebus Festis & Dominicis*, firmet jus Ecclesiarum Parochialium, non tantùm contra alias Parochias, Capellas aut Oratoria, sed contra Ecclesias Fratrum Mendicantium, de quibus in hac controversia unicè quæstio vertebatur.

Verum quidem est nullam hic fieri mentionem de obligatione *audiendi Verbum Dei in Parochia*, sed solummodò de obligatione *audiendi Missam*, quia spectata illius temporis disciplina, hoc ipso quo declaratur, Fideles *teneri* diebus Dominicis & Festivis interesse Parochiæ ad *audiendam Missam*, unà declaratum censebatur Fideles *teneri* eisdem diebus interesse Ecclesiæ Parochiali *ad audiendum verbum Dei*.

Notum enim est, quòd prædicatio Verbi Dei, seu annuntiatio sive explanatio Evangelii, partem constitueret ipsius Missæ, sive sacræ Liturgiæ, uti pluribus probatum est *part. 2. tit. 5. cap. 2. n. 17. & seqq.*

VI. Propositis fructibus ex diligenti Parochiæ frequentatione sperandis, ex adverso nunc incommoda ex ejus neglectu obvenientia enumerat, & ob oculos ponit; „ Hinc, ait, in plerisque sæpè Articulorum, „ & Dei Sanctæque Matris Ecclesiæ præceptorum, „ quæ ad salutem consequendam Christianum hominem nosse oportet, imperitia, festorum dierum „ cultus neglectus, debita Christianæ pietatis opera „ non exculta, non cognita Christiana familiarum „ institutio, languescens Sacerdotum Parochorum „ omne officium, eorum aliquis contemptus; Sanctissimorum Institutorum & Sacrorum Canonum violatus usus; hinc denique Ecclesiis Parochialibus, quæ à majoribus tanto pietatis studio exædificatæ sunt, instaurandis, ornandis, sartis tectisque habendis cura multis ex partibus neglecta, in illisque nulla aut penè exigua Ecclesiastica ad Divina Officia obeunda necessaria supellex.

„ His tot tantisque malis, atque incommodis unusquisque occurrere studeat, id diligenter exequendo, quod Sanctorum Patrum suadet authoritas, quod Tridentina Synodus moneri jubet, quod ex illius jussu nos de uniuscujusque vestrum salute soliciti, paternis vocibus cohortamur & monemus in Domino.

VII. Denique præoccupat quæ in excusationem neglectus assumenda prævidebat; motivaque pietatis ad sedulam Parochiæ frequentationem incitantia adducit. „ Nec verò quemquam aliquod quod vel ex pluvia, frigore, æstu, temporumvè vicissitudine existat incommodum, ab hoc officio deterreat; imò verò ad illud diligentiùs exequendum, prout in Domino confidimus, se quisque eorum accendat necesse est, qui salutis suæ memores, hujus rei gravitatem eorum, quæ commemorata sunt ratione perpendent; quique aliquando animo secum reputabunt, non solùm Parochialem Ecclesiam sibi datam esse, in qua primum Baptismo suscepto Christo Domino renati, aliis Sacramentis aluntur ad perpetuam salutem; sed Parochum etiam Sacerdotem sibi loco parentis esse debere quem diligant, colant atque observent; hoc sibi proponentes, illum pro fidelibus sibi commissis apud Deum Internuntium, ac deprecatorem esse, divinæ Legis Interpretem, Dispensatorem mysteriorum Dei, Christianæ vitæ & morum disciplinæ Magistrum, à quo omne petant piè rectèque vivendi consilium, ac denique Ministrum omnium ferè, quæ ad salutem eis necessaria sunt.

VIII. Has litteras hic referendas judicavi, tum ut ex illis pateat, quid de obligatione frequentandi Parochiam ad audiendum Verbum Dei, ejusque momento senserit Sanctissimus hic Præsul; tum quia litteras has etiam Episcopi Belgii, ut mandato Concilii Tridentini satisfacerent, non semel probarunt & in suis Diœcesibus promulgari mandarunt.

Et quidem Andreas Creusen Archiepiscopus Mechliniensis cùm comperisset, subditos suos in crassa Mysteriorum fidei ignorantia versari; eamque pro magna parte oriri ex eo, quòd non haberetur diligentia conveniens, & affectus frequentandi Parochiam ad audiendum Verbum Dei, ut ipse loquitur in suo Decreto 26. Octobr. 1667. evulgato, voluit has S. Caroli Litteras in idioma Flandricum & Gallicum versas suo Decreto annecti, & populo proponi.

Quod idem modernus Antverpiensium Antistes Joannes Ferdinandus Van Beugem evulgato Decreto die 21. Martii 1687. fieri mandavit; „ Ut quisque, ait, tum auctoritate tanti viri, tum concludentibus ejus rationibus, ad Parochiæ frequentationem impensius incitetur.

IX. Porrò Episcopi Belgii, ut juxta legem sibi a Synodo Tridentina positam, populus sæpiùs de hac obligatione moneatur, præter iterata à se edita Decreta, insuper omnibus Verbi Dei Præconibus, tam Regularibus, quàm Sæcularibus hæc duo injungunt: primum, ut „ moneant populum, ut frequenter ad suas Parochias, saltem diebus Dominicis, & Festis majoribus accedant. “ Alterum: “ Diligenter item moneant, unumquemque teneri Parochiæ suæ interesse, ubi commodè id fieri potest, ad audiendum Verbum Dei: “ Instructiones pro concionat. *Art. 9. & 10.*

Hæc continua Episcoporum mandata, & sæpiùs iteratæ Pastorales exhortationes, sat probant, quantopere hujus legis custodia ipsis cordi sit; quod & amplius parebit, si expenderimus; quæ in hoc nostro Belgio ad promovendum Parochialium Officiorum frequentationem decreta sunt.

CAPUT XI.

Quæ in Belgio fuerint statuta ad promovendum frequentationem Parochiæ ad audiendum Verbum Dei.

1. *Tempore instructionis Parochialis Missa celebrari non potest.*
2. *Nemo tempore concionis Parochialis concionari potest.*
3. *Edicta Regia circa hanc rem.*
4. *Varia ad promovendam frequentationem Catechismi præsertim circa pauperes.*
5. *Magistratuum cura in promovendo Catechismo.*
6. *Quid Litteræ Regiæ de hac re habeant.*

SYnodi Belgicæ supponentes obligationem frequentandi Parochiam ad audiendum Verbum Dei, adeò claris ac evidentibus terminis in Sacris Canonibus, ac novissimè in Synodo Tridentina esse expressam, ut nullo, vel apparenti colore obfuscari posset, non tam fuere solicitæ, ut hanc legem suis Decretis inducerent, quàm ut removerent ea, quibus à Parochiæ frequentatione populus quacumque ratione avocaretur, eaque ordinarent, quibus ad eam frequentandam incitaretur & moveretur.

I. „ Quia unusquisque juxta Concil. Tridentinum Parochiæ suæ interesse tenetur ad audiendum Verbum Dei, ubi commodè id fieri potest; quo tempore illud in Ecclesia Parochiali annuntiatur, (ait Synodus D. Mechlin. *tit.* 10. *cap.* 5.) nemo in Capellis quæ Parochiæ finibus continentur, concionari, aut Missam celebrare præsumat sub pœna arbitraria. Et similiter nemo in eadem Ecclesia sub concione Missam, etiam privatam, celebret.

Similiter Buscoducensis sub Masio, *titul.* 11. *cap.* 3. Ne Parochiani, qui diebus Dominicis, & Festivis, juxta Concilii Tridentini declarationem, Parochiæ suæ interesse ad audiendum Verbum Dei tenentur, ab illo avocentur, præcipit, ne quis Sacerdos eo tempore in Ecclesia Parochiali, aut extra eam in Capellis Sacrum facere aut concionari præsumat, sub pœna nostro arbitrio infligenda. „ Et altera sub Masio, postquam statuit in Parochia, Missa matutinali finita, Catechismum esse instituendum, adjungit: Caveant Sacerdotes, ne tempore concionis hujus matutinæ, sive etiam Pastoralis, audeant Missam legere, ne occasione hac Auditores à catechizatione avocentur.

„ Capellani (ait Synodus Namurcensis anno 1639. *tit.* 3. *cap.* 16.) sive intra, sive extra Ecclesiam Parochialem tali tempore Missas dicant, ut populus hac occasione à Missa Parochiali, Concione, aut Catechismo non avertatur.

II. Synodus autem Antverpiensis sub Miræo, *tit.* 11. *cap.* 8. eamdem frequentandi Parochiam ad audiendum Verbum Dei obligationem ex Concilio Tridentino præmittens, ait: „ Nemo in Civitate nostra, & oppidis, Dominicis & Festis diebus ante meridiem extra Ecclesiam Parochialem lingua vernacula concionetur; nequidem sub prætextu Indulgentiarum, aut Confraternitatum, lingua verò externa non fiat concio ante horam decimam.

Quod hæc Synodus statuit, generaliter in Belgio receptum est; ut nimirum nemo in Civitate, aut oppidis concionari queat eo tempore, quo concio Parochialis habetur; ne populus hac occasione avocetur à Parochia, cui ad audiendum Verbum Dei interesse tenetur.

III. Neque Episcopis dumtaxat, sed & ipsis Principibus curæ fuit, ne quid populum ab officio Parochiali retraheret: Hinc Philippus II. edicto anni 1587. ad Synodum Cameracensem *art.* 5. cavit. „ Ne quis diebus Dominicis aut Festis tempore Concionis, Summi Sacri, & Vesperarum, audeat ambulare in foro, aut locis publicis, aut propè Ecclesiam, neque intrare popinas, aut publicè quocumque ludo se occupare, vel choreas ducere, vel piscari; aut scholas gladiatorias vel hortos Sagittariorum frequentare, sub pœna arbitraria. Et Carolus V. Edicto anni 1531. *art.* 31. ne quis eo tempore ad tabernas recipiatur.

IV. Porrò cùm non tantùm instructio Parochi, quæ fit per modum concionis, necessaria sit, sed vel maximè illa, quæ ad parvulorum & rudiorum captum instituitur, quæ Catechismus dicitur, varia quoque quibus tum pueri, tum rudiores adulti ad hujus frequentationem incitarentur & urgerentur ordinata sunt.

Et imprimis Synodus Antverpiensis sub Miræo *tit.* 2. *cap.* 4. statuit, „ ut Pastor inducat Rectores Fabricæ & Mensæ S. Spiritus aliosque viros probos & honestas matronas ad charitatis officia præstanda promptos, ut sua præsentia & opera tam sanctum opus modis omnibus, quibus possunt, promoveant: petatque Pastor à quolibet Magistratu unum alterumve virum pium, honestum & talium rerum amantem, qui unà cum ipso Catecheseos continuationi & bono ordini superintendant. "

Et *cap.* 5. pergit: „ Ad hunc Catechismum teneantur Ludimagistri & Magistræ ducere suos discipulos: pueri verò à sexto ætatis anno usque ad decimumquintum, qui Scholas quotidianas non visitant ob paupertatem, describantur à committendis à Magistratu loci, qui & eò compellantur venire, sub pœna qua parentes, aut ii quibuscum habitant, mulctentur: in quem finem suspendatur catalogus in Scholis qui singulis vicibus legatur, absentes requirantur, quos si contingat sæpius sine causa legitima abesse, deferantur ad Superintendentes castigandi; & Rectores mensæ pauperum eleemosynas dari solitas parentibus, qui suas proles non mittunt ad Catechismum, suspendant. Si verò animadvertatur quòd catechizatio fieri commodè non possit hora prima, fiat aut manè post Missam matutinam aut summam Missam: ita tamen ut semper sit certa hora, & quantumcumque pauci conveniant, non ideò omittatur. "

Utque etiam pauperiores, ait *cap.* 8. ea quæ salutis sunt discere possint, emantur sumptibus mensarum pauperum vel communitatum libelli Catechismi & præmia ad pueros excitandos. "

V. Quia verò, ajunt Statuta Synodalia Gandensia sub Antonio Triest; „ Plurimi arte mechanica & ex eleemosynis victitantes, quò rudiores existunt, eò tardiores reperiuntur in frequentando Catechismo, eos singulariter curæ Parochorum & Catechistarum in Domino commendantes, quantum opus est mandamus, ut importunè opportunè instent apud Dominos temporales & Magistratus, quatenus omnem operam in promotionem profectus spiritualis hujusmodi ignorantium impendant; ac ipsis exponant Decretum Principis desuper emanatum litteris ad Concilium Flandriæ directis, nec non alias litteras ejusdem Concilii datas ad singulos Diœcesis nostræ Magistratus, quarum copias ad finem horum Decretorum adjiciemus. "

VI. Litteræ Regiæ datæ ad postulationem Episcopi Gandensis, quarum hæc Decreta meminere, injungunt omnibus Magistratibus Diœcesis Gandensis, ut adigant Ludimagistros, & Magistras sub pœna suspensionis ab officio, adducere pueros Scholas suas frequentantes ad locum Catechismo habendo per Episcopum aut Decanum ruralem assignatum aut assignandum.

Ex his sat intelligitur, Belgii nostri Moderatores seu Ecclesiasticos seu Politicos nihil prætermisisse, quò tum Prædicationis, tum Catechismi Parochialis adeo pium & necessarium opus promoverent, & populus in iis quæ salutem animæ spectant, debitè instrueretur: illud dumtaxat dolendum, tam sancta ac necessaria Decreta adeò negligi, atque ob eum neglectum Fideles præcipuè pauperiores in tanta Mysteriorum fidei & Religionis nostræ ignorantia versari.

Cæterùm de qualitate & ætate in Pastoribus cæterisque curam Animarum gerentibus requisitis, tractabitur in Parte Secunda, ubi de qualitate & ætate ad Beneficia requisitis agetur. Similiter de examine & concursu ad Pastoratus instituendis; item de officio & jure Pastorum in administratione Sacramentorum, celebratione Exequiarum, & Funeralium suorum Parochianorum; jure ad decimas, oblationes, atque competentiam Pastoralem; aliisque ad munia Parochorum atque jura Ecclesiarum Parochialium pertinentibus, in secunda Parte sub suis respectivè titulis agetur.

TITU-

TITULUS QUARTUS.

De Custodibus Ecclesiarum Parochialium.

CAPUT I.

De Officio Custodum.

1. *Officium Custodum de Jure communi.*
2. *In Decretalibus non agitur de hodiernis Ecclesiarum Parochialium Custodibus.*
3. *Functiones Custodum ex Synodis Belgicis.*
4. *Custodes cautionem dare debent.*
5. *Cura ipsorum circa nitorem Ecclesiarum.*

I. SI Jus Decretalium consulamus, quod pro jure communi hodie receptum est, Custodis est, ea quæ Ecclesiæ competunt, custodire; in Canonicis horis signa tintinnabulorum pulsanda, ipso Archidiacono jubente pulsare; pallia, vel linteamina altaris, seu cuncta utensilia Ecclesiæ indesinenter custodire; lampades & laternas in accendendo, seu extinguendo, pervigilem existere, *Cap.* 1. ꝫ *De Offic. Custodis.*

Ad hæc solicitus esse debet de omni ornamento Ecclesiæ, & luminariis, sive incenso; nec non panem & vinum omni tempore præparatum ad Missam habere debet. Præterea omnes oblationes, seu decimas cum consensu tamen Archidiaconi absente Episcopo, inter Fratres dividat, *Cap.* 2. ꝫ *eod. tit.*

II. Hic non de Custodibus Ecclesiarum Parochialium, quales hodie in plerisque sunt, tractari, sed potiùs de Custode Cathedralis, aut Collegiatæ Ecclesiæ, quem Thesaurarium dicimus, & plerumque Canonicos dignitate præcedit, tum officia jam descripta, tum illa ab Archidiacono dependentia sat innuunt; præsertim cùm in dicto Capitulo 2. referatur ex Concilio Toletano, eam esse Custodis eminentiam, ut in his tribus, nimirùm, Archidiacono, Archipresbytero & *Custode*, tanquam in tribus *Ecclesiæ Columnis* consistere debeat *alma Mater Ecclesia*: Quæ nullatenus congruere Custodibus, sive Matricularis Parochialium Ecclesiarum nemo non videt. Quapropter cùm de his dumtaxat hoc titulo agere decreverim, functiones non tam ex jure communi, quàm Synodis Belgicis, quæ de his Custodibus ex professo agunt, petendæ sunt.

Illud cùm primis ex Synodis constat, Custodes esse Parochorum eorumve vices gerentium, in administratione Sacramentorum divinorumque Officiorum persolutione ministros, & administros.

„ III. Pastori, vel ejus vices gerenti, ait Synodus Gandensis, diebus Dominicis & Festis Vesperas, & Laudes vespertinas solemniter decantanti, Custos in habitu decenti & superpelliceo indutus debitè assistet, prout & Missam solemnem, vel privatam quocumque anni die celebranti, ac paratus erit quacumque hora illi à Pastore significanda saltem quoad Missas, ut Pastori inserviat in muneribus Pastoralibus ipsius auxilium requirentibus; cavebit igitur, ne sine Pastoris licentia sese absentet; imò si interdum ob negotia privata domo sua abesse cogatur, mandamus, ut alteri idoneo & Pastori grato vices suas committat, vel de absentia sua domesticos, aut vicinos suos, vel ipsum Pastorem certiorem reddat; quonam pergat, quatenus necessitate, vel occasione urgente facilè valeat reperiri, & advocari. „ *Tit.* 16. *cap.* 19.

Huic conformes sunt pleræque Belgicæ Synodi; additque Audomarensis 1583. *tit.* 20. *cap.* 2. „ Ornamenta bonaque Ecclesiæ solliciti sint ne perdantur: seduli ut lacera fractave restaurent, aut Ecclesiæ impensis restaurari curent, prudentes ut detrita indecorè non prodeant in servitium Dei. Dent operam ut sursum, & deorsum in templis omnia sint munda ac nitida. Pavimenta, parietes, altaria, altarium tecta & sacras vestes tergant frequenter. Altarium mappas, Sacerdotum amictus atque albas, sacra Corporalia, calicum purificatoria; priusquàm evadant sordida, mutent, aut Sacerdotibus mutanda dent: phialas, sive ampullas, quibus vinum & aqua subministrantur, singulis septimanis ut minimum lavent, ac mundent. Non committant ut dent Sacerdotibus ad Sacrificium panem mucidum aut maculosum, vinum acidum, impurum, evanidum, aut quod pridie profana mensa respuerit. Denique in omnibus diligenter & fideliter, quæ officii sui sunt præstent, magnis à Deo præmiis remunerandi. “

Quæ hæc Synodus fusiùs, paucis comprehenderat Synodus I. P. Cameracensis: „ Vestes, ornamenta, supellectilem diligenter conservent, exponantque, & reponant honestè ut dignum est: “ *Tit. de ministeriis Eccles. cap.* 10.

Verùm non ubique curæ Custodum eadem concredi; sed alibi pauciora, sat indicat Synodus Namurcensis anni 1604. statuens. „ Ut iis in locis, ubi Matriculariis cura & custodia ornamentorum & aliorum mobilium bonorum Ecclesiæ committuntur, non admittantur ad hoc munus, nisi sufficientem judicio Pastoris & præcipuorum Parochianorum, de iis fideliter conservandis & restituendis præbuerint cautionem, *Tit.* 9. *cap.* 11. “

IV. Quoad hanc cautionem à Custodibus præstandam, Synodus D. Mechl. 1609. vult, ut requisiti dent cautionem pro his, quæ illorum curæ committuntur. Similem cautionem aliæ Synodi quoque exigunt; eamque nonnullæ sufficientem judicio Pastoris & Notabilium; in qua re uniuscujusque Ecclesiæ consuetudo & statuta attendenda sunt.

V. Denique præcipit jam citata Synodus Namurcensis, *cap.* 12. „ Ut moneantur diligenter & frequenter à Pastoribus, ut nullas in altaribus, aut in parietibus, nec in ipso templi pavimento, imò nec in cœmeteriis notabiles sordes patiantur, sed reipsa omnibus testentur, se diligere decorem Domus Dei, cujus ministerio sunt mancipati. “

CAPUT II.

Qui ad Officium Custodum admittendi, & qui rejiciendi.

1. *Custodes Ministris Ecclesiæ annumerandi.*
2. *Horum qualitates habere debent.*
3. *Sæcularibus Officiis implicati assumi non possunt.*
4. *Debent se exhibere ut Ministros Ecclesiæ.*
5. *Simoniam sapit vendere Officium Custodis.*
6. *Tangitur abusus circa Ministrum Missæ.*

I. QUi functiones & munia Custodum, præcedenti capite breviter exhibita expenderit, haud difficulter fatebitur, Custodes Ministris Ecclesiæ, eorumque Officia Ecclesiasticis Ministeriis esse annumeranda: Adeòque eas meritò in Custodibus conditiones & qualitates requiri, quæ dignos Ecclesiæ Ministros decent; eaque omnia ab iis esse fugienda, quæ hujusmodi Ecclesiæ Ministros dedecent: & per quæ ministerium ipsorum vituperaretur.

II. „ Considerantes indecorum esse, inquiunt Patres Synodi Brugensis sub Drutrio, statui Ecclesiastico, Laicos, quibus jure vetitum est, cancellos, sive chorum Ecclesiarum ingredi, Custodum officia in diversis Ecclesiis exercere: præcipimus & injungimus singulis Decanis, ne deinceps quispiam ad custodiæ deservituram admittatur, non tonsuratus, aut bigamus, aut qui Ballivi, aut clientis Officium exercet, aut in judicio criminali interfuit, suamque in eo sententiam protulit, vel officium cauponarii, vel tabernarii aliudve vile & Clerico indignum exercet, aut qui barbam defert longiorem, seu vestem Clericis indecentem; atque ante admissionem dictis Decanis de vitæ suæ honestate & fidei sinceritate testimonium scripto exhibeat. “

III. Simile est Decretum iisdem penè verbis conceptum

ptum Synodi Iprensis sub Rithovio anno 1577. *tit.* 25. *cap. unico*, solosque *Tonsuratos* ad hoc ministerium assumi permittens, „ & de quorum probitate, religione, „ peritia, & laudabili conversatione, fide digno testi„ monio (sicuti decet *Ministros Ecclesiæ*,) constet. „ Idem requirit Synodus Audomarensis ann. 1583. *tit.* 20. *cap.* 3. Synodus quoque Antverpiensis sub Miræo *tit.* 16. *cap.* 23. ad officium Custodis non admittendos censet, „ qui Ballivi, Prætoris, Procuratoris, aut simili officio „ funguntur, aut cauponam aperiunt; cùm hujusmodi „ officiis distracti, inquit, debitè officium Custodis fa„ cere non soleant. „ Et *cap.* 19. edixerat, ut Custos assumatur, *qui boni sit nominis & famæ*, & *honestæ conversationis*, *peritus cantus*.

Quin Synodus Gandensis anno 1613. *tit.* 16. *cap.* 12. & Decreta Synodalia sub Triest, *tit.* 16. *cap.* 20. nec ad *deservituram* custodiæ admitti volunt, „ qui „ Collectoris vectigalium, cauponis, tabernarii, vel „ aliud vile & sordidum officium exercet; nec biga„ mum, sive legitima dispensatione.

Denique Synodus I. P. Cameracensis, *tit. de Ministris Ecclesiasticis*, *cap.* 10. paucis multa comprehendens, ait: „ Matricularii, & Custodes Ecclesiarum mu„ neta sordida, & planè laica non obeant: Ne sint pu„ blicani, sylvarum Custodes, villici locatitii, nec ve„ stitu præ se ferant aliud, quàm castum & modestum „ *Ecclesiæ ministerium*, cui sunt attributi.

IV. Nullatenus ergo ambigi potest quin Synodi Belgicæ non consensu Custodes Ministris Ecclesiæ annumeraverint. Hinc Synodus Audomarensis loco jam citato, ait: „ Assumpti autem qui fuerint, abstineant „ omni tabernarum ingressu & conversatione indecen„ ti, vitam ducant Dei Ministris dignam, nec pro„ deant saltem in Ecclesiam aut ad obeundum, quod „ sui est muneris, nisi in tonsura & habitu decenti.

Et Synodus Mechl. P. II. *tit.* 17. *cap.* 15. vult, ut in sua assumptione promittant, „ se in officio Divi„ no & administratione Sacramentorum superpelliceo „ usuros, alioquin officio privandos. Et si Custodes „ non resideant, teneantur providere Ecclesiæ de ido„ neo aliquo substituto, cum stipendio Ordinarii ar„ bitrio illi constituendo.

V. Ex his patescit, Synodos nostras conformiter ad jus commune non dubitasse, quin officium Custodis, seu Matricularii sit officium Ecclesiasticum; ipsisque Ministris Ecclesiæ sint annumerandi; ideòque tanquam indubitatum supposuerint, veram esse Simoniam mediante temporali hujusmodi officium, vel impetrare, ut in casu occurrente etiam respondit Wamesius, *Cons.* 562.

VI. Adhæc si quis attendat morum, ac vitæ honestatem aliasque conditiones in Matriculariis requisitas, eo titulo quòd Parochis in suis assistere debeant functionibus, facilè intelliget, quàm à Patrum mente alienum sit, quòd in præcipua & sublimissima functione, scilicet Sacrificio Missæ, assistat nescio quis sordidus & immorigerus puer, isque tanquam Minister nomine totius Ecclesiæ Sacerdoti respondeat: sed de hoc summo & nunquam satis deplorando abusu plura *Part.* 2. *tit. De Sacrificio Missæ*.

CAPUT III.

A quo Custos constituendus; & quæ ejus Jura?

1. *Jure communi electio Custodis spectat ad Parochum.*
2. *Consuetudine aliove titulo ad Æditues aliosvè spectare potest.*
3. *Parochus suum Ministrum habere debet.*
4. *Unde Custodibus competentia assignanda.*
5. *Custos partem suam habet in oblationibus.*
6. *Circa hoc jus Custodis observanda Consuetudo.*

I. CUm Custodes sint ministri Pastoris ut ipsi serviant in iis omnibus quæ muneris ejus sunt, uti loquitur Synodus Audomarensis *tit.* 20. *cap.* 2. naturale est ut Parocho competat jus constituendi Custodem tanquam ministrum suum; ideòque, ni contraria consuetudo aut alius legitimus titulus probetur, quo Parochus excludatur, non apparet qua ratione ab electione excludi queat.

II. Quia tamen Matricularii quoquè ornamenta aliaque Ecclesiæ utensilia curare est, quorum cura & ad Æditues Ecclesiarum solet spectare; hinc consuetudo multarum Ecclesiarum in constituendo seu eligendo Matriculario ipsos Æditues una cum Parocho admittit.

Quin tamen ex singulari titulo, aut longa consuetudine ad alios jus illud transferri possit, dubium non est. Unde primò & ante omnia de titulo & consuetudine inquirendum; si verò de his non constet, aut non satis probentur, eo casu juxta jam dicta Parochus & Æditui ad constituendum Matricularium præ cæteris fundati videntur.

III. Jam pridem decretum fuit in Concilio Nannetensi relatum *in cap.* 3. ✠ *De vita & honestate Cleric.* „ Ut quisque Presbyter, qui plebem regit, “ Clericum habeat, qui secum cantet, & Epistolam “ & Lectionem legat, & qui possit tenere scholas, “ & admonere suos Parochianos, ut filios suos ad “ fidem discendam mittant ad Ecclesiam; quos ipse “ cum omni castitate erudiat. “

Clericum, de quo in citato Decreto, eumdem esse, quem hodiè *Custodem* vocamus, inter Canonistas convenit, & monet Boetius Epo in commentario ad dictum Capitulum.

IV. Ulteriùs ad citatum Capitulum notat Glossa, quòd Ecclesia dedicari non debeat, nisi dos pro duobus ad minus sufficiat Clericis.

Proinde non Parochus dumtaxat, sed & Custos jus habet; ut sibi tanquam Ecclesiæ Ministro dos competens ad sustentationem assignetur ex proventibus Ecclesiæ. Ideòque cum decimæ sint institutæ, & ab Ecclesia ordinatæ, ut Ministri Ecclesiæ intertineantur, si hæ ad Monasteria aut Capitula transierint, tenebuntur eam date ex illis portionem, ut non tantum Parochus, sed & ejus Minister, qui illi in functionibus suis assistere debet, decenter vivere queat.

Hinc Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 13. *De reformat.* tantùm ex primitiis, decimis, aut aliunde redigi vult, quod pro *Rectoris aut Parochiæ necessitate decenter sufficiat.*

Cùm ergo ambigendum non sit, quin Matricularius Parochiæ necessarius sit, nec ambigendum videtur, quin & assignanda è decimis competentia illius quoque necessitati respondere debeat.

Hæc tamen intellige, nisi consuetudo aliusve legitimus titulus onus sustentandi Custodem ad alios transtulerit, uti in Belgio multis locis onus illud incolis incumbit.

V. Deinde cùm Custos in Officiis Ecclesiasticis Parocho, ut Minister accedat, justumque sit, ut qui Altari servit, de Altari vivat, nequaquam injustum est, ut Custos de oblationibus aliisque in ejusmodi officiorum persolutione dari solitis participet, quod & in plerisque Ecclesiis consuetudine obtinuit.

VI. Attamen circa quantitatem & particularia quædam oblationum jura, Ecclesiarum non una sæpè est consuetudo; quæ cùm nihil per se inordinati habere soleat, observanda est; ut in casu occurrente rectè respondit & probavit Wamesius *Consil.* 436.

TITU-

TITULUS QUINTUS.

De Æditiuis Ecclesiarum Parochialium & Magistris Pauperum seu mensarum Sancti Spiritus.

CAPUT I.

Qui, & à quibus constituendi? & quod ab electis præstandum juramentum?

1. *Jure communi & moribus hodiernis eligendi sunt ex communibus Laicis.*
2. *Interdum possunt esse Ecclesiastici.*
3. *Illorum electio pendet à consuetudine.*
4. *Justum est ut interveniat Parochus.*
5. *Potest tamen subinde excludi.*
6. *Quid Parocho incumbat dum electioni intervenire nequit.*
7. *Juramentum noviter electi.*
8. *A quo recipi debeat.*

I. QUòd piorum locorum Rectores, locum ipsorum cura postposita, bona, res & jura ipsorum interdum ex occupatorum & usurpatorum manibus excutere negligerent; quinimò ea collabi & deperdi, domus & ædificia ruinis deformari permitterent, quin & proventus eorum in usus suos damnabiliter converterent, videns Synodus Viennensis, statuit: „ Ut nullus ex locis ipsis sæcularibus Clericis „ in beneficium conferatur; etiamsi de consuetudine „ (quam, ait, reprobamus) hoc fuerit observatum: „ nisi in illorum fundatione secus fuerit constitutum, „ seu per electionem sit de Rectore locis hujusmodi „ providendum; sed eorum gubernatio Viris providis, „ idoneis & boni testimonii committatur, qui sciant, „ & valeant bona eorum ac jura utiliter regere, & „ eorum proventus & reditus in personarum miserabilium usum fideliter dispensare; & quos in usus „ alios bona prædicta convertere præsumptio verisimilis non sit. „ *Clem.* QUIA CONTINGIT, *De relig. domib.*

Conformiter ad hanc Concilii Viennensis Constitutionem iteratò à Concilio Tridentino innovatam, moribus obtinuit, ut Æditui Ecclesiarum, itemque Magistri Mensarum S. Spiritus eligantur communes Laici, boni Patresfamilias ex cujusque Parochiæ incolis; adeò ut nec Ecclesiastici, imò nec Laici nobiles aut officiales, sed mercatores, opifices, aliique simplices cives, aut pagorum incolæ sint eligendi; ut tradit Autumnus ad *leg. 32. Cod. de Episc. & Cler.*

II. Hoc tamen cum ea limitatione intelligendum, nisi ex fundatione, aut inveterata consuetudine secus obtineat. Ecclesiasticos enim esse subindè Ecclesiarum Ædituos, seu Magistros Fabricæ non tantùm ipsa multarum Ecclesiarum, præsertim quibus Canonicorum Capitula intendunt, consuetudo ostendit; sed etiam ipsa Synodus Tridentina supponit, volens; „ ut Administratores tam *Ecclesiastici*, quàm Laici, Fabricæ cujusvis Ecclesiæ singulis annis rationem administrationis reddere teneantur Ordinario, „ *Sess. 22. cap. 9. De reform.* Idem supponunt Concordata inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem, uti manifestum erit ex verbis infra referendis.

III. Quibus verò Æditluorum seu Magistrorum Fabricæ, aut mensarum S. Spiritus electio competat, inter disciplinæ puncta referendum est, de quibus dici „ potest cum S. Augustino *Epist. 54. ad Januarium n. 3.* „ Nec disciplina ulla est in his melior gravi prudentique Christiano, quam ut eo modo agat quo agere „ viderit Ecclesiam ad quam fortè devenerit. „ Cum tamen hi Fabricæ & pauperum Magistri in hac bonorum administratione in locum ac vices Diaconorum, qui viduarum, & pauperum mensis præpositi fuere, successisse videantur; primitivæ ac periori Ecclesiasticæ disciplinæ sat videtur conform statutum Archidiaconatus Hasbaniæ in Ecclesia Leodiensi, cujus territorium etiam vicina nobis loca complectitur, quo edicitur, nominationem Mamburnorum sive Magistrorum „ præcipuè ad Parochos spectare, nisi ex contraria & legitimè præscripta consuetudine, aut in largitionum fundatione secus fuisse institutum appareat evidenter. Quibus rursum casibus nihilominus Pastores nominationi seu electioni nedum interesse, sed ut ritè omnia procedant, advigilare volumus..... Qua in re ut major cautio adhibeatur, fient deinceps ejusmodi Mamburnorum electiones, populo imprimis Dominico aut Festo die immediatè diem electionis præcedente inter Missarum solemnia præcertiorato, & in termino per campanæ pulsum specialiter convocato, ut is dispiciat cum Pastore de magis idoneis eligendis. “

IV. Quod de Parocho hic dicitur, de consuetudine ubique penè obtinet; ut nimirùm Parochi interventu Magistri Fabricæ & pauperum nominentur, ipsaque Synodalia Decreta probant.

Synodus Iprensis sub Rithovio *tit. 28. cap. 1.* „ Fabricis Ecclesiarum cujusque loci ex communi deliberatione *Pastoris* & Notabilium Parochianorum præficiantur Magistri seu Gubernatores, omni exceptione majores, bonæ conversationis & industriæ, atque ad bona Fabricarum conservandum, recipiendum, & utiliter dispensandi idonei & sufficientes, & nullo modo de hæresi suspecti. “ Idem de Magistris Mensæ S. Spiritus decernitut capite sequenti.

Quod in Textu observatum est, passim receptum esse Parochum in electione seu nominatione Æditluorum, sive Magistrorum fabricæ & mensæ sancti Spiritus intervenire, & suffragio gaudere, idipsum pro hoc Ducatu Brabantiæ confirmant Regulamenta auctoritate supremi Senatus Brabantiæ facta, occasione quæstionum, quæ super hac electione necnon administratione bonorum, ac proventuum distributione, ad fabricam & mensam sancti Spiritus spectantium exortæ, & ad supremum Brabantiæ Senatum delatæ erant.

Quantumvis enim ex his Regulamentis intelligatur in hoc Ducatu Brabantiæ electionem horum Magistrorum, nec eisdem personis ubique competere, uti nec administrationem vel distributionem bonorum & proventuum, vel etiam auditionem computus in omnibus Parochiis uniformiter deferri, nihilominus ex his habemus, Parochorum jus in his esse conservatum.

Cùm autem in his Regulamentis plura occurrant in hac materia notanda, & quæstionibus sopiendis opportuna, ea integra in appendice Monumentorum adjunximus sub litt. B.

V. Hæc iisdem verbis repetiit, suisque Decretis inseruit Synodus Audomarensis anno 1583. *tit. 21. cap. 1. & 2.*

Subinde tamen, vel ex fundatione, vel ex vetusta & numquam interrupta consuetudine etiam contingere potest, ut ad soles Laicos pertineat; quæ licèt nonnihil dura videatur utpotè excludens Parochum, cui primariò cura Ecclesiæ & pauperum commendata censetur, tamen toleranda est; eamque supponunt Concordata inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem in verbis: *Quod si Magistri Fabricæ, Mensæ S. Spiritus, aut Administratores Hospitalium Laici fuerint,* & à Laicis instituantur, &c.

VI. Verumtamen ubi consuetudo ad Laicos privativè hanc nominationem detulerit, Parochi erit electoribus inculcare rationibusque persuadere, ut sine acceptione personarum eligant illos, quos administrandis bonis Ecclesiæ & pauperum convenientiores scient: illis ostendendo, quòd si ex affectu carnali incapaces, aut parum idoneos nominaverint, se coram Deo debitores constitui eorum omnium, quæ per minùs fidelem aut parum providam horum administrationem Ecclesiæ aut pauperibus substraherentur; quæque habituri fuissent, si sine acceptione personarum capaciores electi fuissent. Hinc Synodus Iprensis ann. 1609. *tit. 20. cap. 19.* postquam monuit multum interesse ut semper probi & fideles Magistri Fabricæ, & mensæ pauperum constituantur: subjungit: *Viderint pro-*

inde

Inde qui alios & negligentiis curant, nam alienorum fi... milium iniquitatum coram Deo participes esse velint.

VII. Electi priusquam administrationi se immisceare queant, medio juramento promittere debent in hujusmodi officio fidelitatem; quodque bona Fabricarum & pauperum conservabunt; & deperdita, quantum poterunt recuperabunt: ac utiliter juxta Fundatorum intentionem, & necessitatem obvenientem dispensabunt: quodque pro eorumdem bonorum conservatione & fideli dispensatione non minorem, sed, si fieri potest, majorem impendent operam & diligentiam, quàm circa res proprias. Hæc est formula juramenti expressa in Synodo Iprensi sub Rithovio, *tit.* 28. *cap.* 1. & 2. & Audomarensi 1583. *tit.* 21. *cap.* 1. & 2.; cui quoad substantiam plerisque in locis consueta formula juramenti consonat; nisi quòd alibi addatur aliquid de annua redditione computus; uti videre est in Regulamento Concilii Flandriæ anni 1651. quod extat ad calcem Statutorum Synodalium sub D. Triest.

VIII. A quo juramentum illud recipi debeat, non eadem est omnium Ecclesiarum consuetudo. Alibi enim à Pastore, tamquam primario Ecclesiæ & pauperum intendente, & locum Episcopi tenente, recipitur: Hæcque consuetudo probatur à Synodo Buscoducensi tam sub Metsio, quàm sub Masio. Prima quidem mandat, ut Magistri Fabricæ & Mensæ S. Spiritus juramentum in præsentia Parochi infra mensem à suscepta administratione præstent, *tit.* 24. *cap.* 7. Altera verò ut antequam se administrationi immisceant, teneantur juramentum fidelitatis, instar tutorum & curatorum coram Parocho præstare, *tit.* 12. *cap.* 1.

Alibi verò consuetudo habet, ut juramentum illud recipiatur à Magistratu, vel primario Officiali. Et quidem citatum regulamentum Concilii Flandriæ, *art.* 2. injungit Magistris Fabricæ & Mensæ sancti Spiritus, præstare juramentum fidelitatis coram Ballivo, Scautero, Drossardo, aut alio primario Officiali ad quem pertinet.

Et cum Officialis Noviodunensis cujusdam Parochiæ Magistros Fabricæ evocasset ad præstandum juramentum; injecta appellatione tamquam ab abusu, juxta usum Regni Franciæ, ad Parlamentum Parisiense, cassatum, nullumque declaratum fuit Decretum Officialis; dictumque est, juramentum hujusmodi Magistrorum, utpote qui Laici sunt, & solis rebus temporalibus præfixi, coram Superioribus Laicis esse præstandum, Papon. *lib.* 4. *cap.* 12. *Arrest.* 14.

In his ergo cujusque Ecclesiæ antiqua consuetudo tenenda est: unde Synodus Iprensis 1609. *tit.* 20. *c.* 22. simpliciter dicit. „ Ut qui admittuntur ad administrationem bonorum Fabricæ aut Mensæ pauperum, præstent *Superioribus* juramentum, " non designando, vel Ecclesiasticos, vel seculares.

CAPUT II.

Quænam præcipuè ab Æditius & Magistris pauperum in administratione bonorum observanda?

1. *Res sibi commissas ut proprias administrare debent.*
2. *Nihil alienare possunt sine Superiorum consensu.*
3. *A consuetudine pendent, qui in alienatione intervenire debent elocationis publicæ instituendæ.*
4. *Nec nisi præstita cautione.*
5. *In elocationibus prandia non facienda.*
6. *Lites non suscipiendæ sine auctoritate & prævio Superiorum examine.*
7. *Litteræ fundationum aliaque monumenta sollicitè servanda.*
8. *Quid observandum dum ex Archiviis aliquid extrahitur.*

I. Imprimis ex ipsa lege justitiæ, & religione sui juramenti omni fidelitate res Ecclesiæ & pauperum tamquam res proprias administrare debent; omnem impendentes curam & studium, ut nihil vel eorum negligentia pereat, aut deterioretur.

II. Pro securiori autem bonorum conservatione Princeps noster in Edicto ad Synodum P. II. Mechliniensem *art.* 28. conformiter ad jus commune interdixerunt omnem eorum alienationem, permutationem, oppignorationem sive hypothecationem; & in casum notabilis necessitatis, aut utilitatis, ratione cujus oporteret hujusmodi alienationi consentire, intentionis suæ esse declarant, ut omnia prævié examinentur, & sedulò discutiantur per Episcopum, aliosque ad quos hactenus recurri solitum fuit, & ut à singulis respectivè obtineantur eorum consensus in scriptis.

Similiter Philippus II. Edicto ad Synodum P. II. Cameracensem vult, ut Judices Regii aliique habeant tamquam nullas & invalidas omnes alienationes rerum Ecclesiasticarum, " quæ factæ sunt sine consensu Superiorum, & convenienti causæ cognitione; idque non obstante quacumque contraria consuetudine quoad alienationes post Edictum factas. Insuper pro invalidis reputari vult venditiones granorum, quorum termini nondum effluxerunt, factas viliori pretio ob anticipatam solutionem. "

III. Cùm verò Edicta non exprimant, quinam præter Episcopum huic alienationi consentire debeant, sed ad hactenus observatam consuetudinem remittant, ea omninò attendenda & examinanda est; ut tamen Parochi, & Notabilium Parochianorum, qui de necessitate Ecclesiæ, aut Parochiæ, aliisvè justis alienationis causis, præ cæteris meliùs solent esse instructi, judicium saltem expetatur, æquum justumque est. Unde & Synodus Iprensis sub Rithovio, *tit.* 28. *cap.* 4. vult, „ ut in majoribus negotiis, & maximè ubi de præjudicio Fabricarum, seu pauperum agitur, nihil administratores, nisi de unanimi Pastoris & Notabilium consensu attentare præsumant. "

Adhæc ne in ipsa bonorum elocatione carnalis affectus se immisceat, ea viliori pretio amicitiæ aliovè humano intuitu elocando, cautum est Edicto Philippi II. suprà cit. *art.* 25. ne hujusmodi bona elocentur, nisi præviis tribus proclamationibus, aut chartularum affixionibus in locis consuetis; vel saltem non elocentur minori pretio, quàm bona vicina ejusdem naturæ & qualitatis elocari consueverunt; ita ut nec accipi queat poculum vini in diminutionem mercedis elocationis, nisi de consensu Superioris; sub pœna nullitatis talium contractuum.

Similiter Edicto Concilii Flandriæ suprà alleg. *art.* 5. cautum est, ne Magistri Fabricæ, aut Mensæ pauperum, aut Receptores quidquam elocent, nisi *publicè*, prævia, chartularum affixione, & proclamatione; plusque offerens præferatur.

IV. Idem pleræque Synodi Belgicæ inculcant; adduntque, ut non habeantur ratæ elocationes nisi sufficienti cautione data. Synodus Audomarensis an. 1583. *tit.* 21. *cap.* 4. Mechl. an. 1609. *tit.* 21. *cap.* 2. & Iprensis an. 1577. *tit.* 25. *cap.* 5. quæ & addit, ut elocationes fiant omni privato favore seposito, præsentibus Notabilibus & aliis, qui interesse voluerint.

V. Denique Synodus P. II. Cameracensis monet, ne in hujusmodi elocationibus prandia fiant sumptibus ipsarum fundationum, nisi quæ à Fundatoribus sunt instituta.

Et sanè quid injustius aut inhumanius, quàm bona pauperum, aut Ecclesiæ usibus deputata, in hujusmodi conviviorum inutiles & superfluos sumptus impendere?

VI. Ulteriùs cùm inter majoris momenti negotia meritò numerentur lites; quæ, ut experientia notum est, non sine magnis sumptibus agi consueverunt; & ad quas Administratores & Receptores nonnumquam ob speratum lucrum ex vacationibus sunt justo procliviores, meritò Synodalibus Decretis ordinatum est, quòd sine authoritate Superiorum & prævio maturo examine, à Magistris institui aut suscipi non possint.

„ Rectores Fabricarum, aut Mensarum S. Spiritus, " nullas lites assumant (ait Synodus Antverp. sub Miræo *tit.* 21. *cap.* 25.) nisi causa priùs à nobis nostrove Vicariatu examinata, ne alicui inconsulta temeritate per injuriam molesti sint, atque non necessariis sumptibus, salariis, vacationibusque Fabricas aut Mensas pauperum gravent. Quòd si etiam causa gravioris momenti sit, committetur alicui ex Vicariatu aut Decano Christianitatis, ut antequam lites instituantur, cum adversariis seria ratione agant; ut si fieri possit, res sine strepitu Judicii terminetur. "

„ assumptis partis, si dubium fuerit, utrimque Juris „ consultis, quibus decisio negotii committatur: si quis „ secùs fecerit, nullo modo expensas in Fabricæ aut „ Mensæ S. Spiritus rationes referat, nec auditores ra„ tionum inferri patiantur, in quas fortè condemnatus „ erit, aut quas ab adversario recuperare nequiverit, „ sed eas ipse in pœnam temeritatis suæ luat.

Huic justissimo Decreto passim consentiunt reliquæ Synodi, requirentes in assumptione litis prævium Pastoris, vel etiam Episcopi, & Magistratus consensum, Synodus Namurc. ann. 1639. *tit.* 18. *cap.* 7. Buscoduc. anno 1612. *tit.* 21. *cap.* 4. Iprens. 1577. *tit.* 28. *cap.* 4. Audomar. ann. 1583. *titul.* 21. *cap.* 4. quæ duæ ultimæ generaliter decernunt, ut in majoribus & magis arduis negotiis nihil, nisi de unanimi Pastoris & Notabilium consensu, attentare præsumant.

VII. Denique cum experientia compertum sit, multa bona Fabricarum piarumque fundationum perire, aut deperdi, eò quod litteræ fundationum, aliave monumenta ad probationem necessaria non satis fideliter & exactè conserventur; tum Principum, tum Synodorum Decretis sancitum est, ut omnia documenta, computus, & litteræ Ecclesiarum & pauperum referantur in unum respectivè archivium, quod vulgò dicitur *De com.* sub clausura trium diversarum clavium; quarum una sit penès Pastorem, altera penès Magistratum, & tertia penès Magistros Fabricæ, vel Mensæ S. Spiritus respectivè; ita Edictum Concilii Flandriæ supra citatum; quod apertè supponit esse duo archivia, unum monumentis ad Ecclesiam spectantibus, alterum ad Mensam S. Spiritus pertinentibus subserviens; ut illius clavis sit penè Magistros Fabricæ, hujus verò apud Magistros S. Spiritus.

Edicto jam citato quoad archivium ejusque tribus distinctis clavibus clausuram Synodi nostræ consentiunt; sed pro monumentis Fabricæ, & pauperum conservandis, unicum supponere videntur; cum passim clavium custodiam ita distribuant, ut unam quidem Pastori, reliquas verò primario Mamburno, seu Magistro Fabricæ, & primario Magistro Mensæ S. Spiritus respectivè committant. Etenim quoad hanc clavium custodiam, si reperiatur Ecclesiarum varia consuetudo, aut ordinatio, cuique Ecclesiæ sua servanda erit.

VIII. Additque citatum Edictum Concilii Flandriæ, & communiter Synodi nostræ, ut si quando necesse fuerit aliquod monumentum ex ipso archivio extrahi, loco illius in archivio ponatur scripta notitia cum expressione nominis & cognominis, & residentiæ illius, qui hoc monumentum accepit; unà cum signatura ipsius, qua fatetur se illud accepisse.

Quod de clausura archivii, seu scrinii pro conservatione monumentorum cautum, idem Edicto Caroli V. anni 1531. *art.* 16. & Synodalibus Decretis sancitum est circa gazophylacia, sive truncos recipiendis Fidelium oblationibus exposita; ut nimirum tribus distinctis seris firmentur, utque clavium una sit penes Pastorem.

A D D I T A M E N T A

A D C A P U T II.

Decretum Episcopi Principis Leodiensis pro fideli & recta administratione bonorum Fabricæ Ecclesiæ & Mensæ S. Spiritus.

Maximilien-Heri per la grace de Dieu Archeveque de Cologne, Prince Electeur du Saint Empire Romain, Archichancellier par l'Italie, & du Saint Siege Apostolique Legat ne, Eveque & Prince de Liege, Hildesheym, elu Eveque de Munster, Administrateur de Bergtesgarde, & Duc des deux Bavieres, du Haut Palatinat, VVestphalie, Engeren & Beuillon, Comte Palatin du Rhin, Landgrave de Leuchtenberg, Marquis de Franchimont, Comte de Looz. Herne, &c.

SUr rappor Nous fait, que dans nos Villes, Bourgades & Villages de notre Païs & Diœcese de Liege, ise glisseroit un abus tres considerable au sujet des Comptes, tant des Biens apartenans aux Eglises, Fabril ques & Luminaires, que Membres des Pauvres, les uns de Auditeurs d'iceux se faisant mettre à diner, les autres se faisant paier en argent, au lien de servir gratuitement l'Eglise & les Pauvres d'icelles; les Mambours desquels feroient des efractions de muids à petit prix, comme aussi la distribution des pains ainsi que bon leur semble, les donnant aux Riches aussi bien qu'aux Pauvres: Voulant à ce remedier, avons ordonnè, comme Nous ordonnons par les Presentes, à tous Mambours & Auditeurs desdits Comptes, d'y vaquer gratuitement pour Dieu & pour les Pauvres, sans pretendre chose que ce soit, pour depense de bouche ou autrement: Comme aussi Nous ordonnons à tous Mambours desdites Eglises & Pauvres, de suivre au futur les efractions du Clergè de Liege pour les muids qui leur sont dus, & de ne faire distribution desdits biens, soit en argent, soit en pains, à autres, qu'à ceux qui sont vraiment Pauvres, & connus pour tels par les Pasteurs, pardevant lesquels & les deux plus vieux Echevins ou Principaux du lieu, tous les Comptes susdits de l'Eglise & Pauvres, seront rendus & examinez gratuitement. Ordonnant à tous Pasteurs & Desserviteurs desdites Eglises, de publier cettui notre Mandement, un jour de Dimanche, pendant la Messe Paroissiale dans chaque leurs Eglises; & pour meilleure & absolute observance, de choisir chacun dans leurs Paroisses un ou deux Synaux, pour annoter les contraventeurs, & leur en faire pertinente relation, afin qu'il soit procedè contr'eux à la peine de cinq florins d'or pour les Pauvres de la Paroisse.

Et comme plaintes Nous ont aussi etè faites, que des personnes peu soigneuses de leur instruction Chretienne, tant necessaire prour le salut de leurs ames, sortiroient pendant la grande Messe de l'Eglise, pour n'entendre le Sermon ou Exhortation du Pasteur, & s'en iroient caquetter au portail de l'Eglise, menant grand bruit, & commettant insolence, Nous le defendons tres-serieusement, & enchargeons les Pasteurs de surveiller soigneusement la-dessus, pour que telles personnes soient chatiees d'un florin d'or d'amende pour chaque fois, aplicable aux pavres, comme dessus. Donnè en notre Ville de Bonne le vingtieme Mai mil six cens quatrevingt-six. Etoit singnè, MAXIMILIEN-HENRI; & puis ecrit, Lieu (†) du Seel, & ensuite soussigne, Ferd. Schich.

Formula qua expeditur Nominatio Regia ad Abbatias.

CHarles par la grace de Dieu Roi de Castille, de Leon, &c. A Religieuses Personnes nos cheres & bien-aimees les Prieure, Religieuses & Convent de l'Abbaie N. Salut & dilection. Comme à Nous comme Duc de Brabant, affiert & appartien d'avoir soigneux egard, que les Prelatures, Abbaies, Prieurez, & autres Dignitez etant en icelui Païs, soient pourvues de gens Catholiques, de bonne vie & conversation, pour les entretenir en bonne & Chretienne Religion, & par Indult Apostolique, droit de Personnage, Regale, & autrement nous compete, & aions droit de ausdites Prelatures & dignitez, quand elles vaquent, nommer personnes suffisantes, idoines, & à Nous agreables. Et il soit par le trepas de Dame N. votre derniere Abbesse, ladite Abbaie

pre-

presentement vacante. Nous aions fait informer de l'idoinetè & capacitè des Religieuses d'icelle, entre lesquelles Nous seroit etre presentee Dame N. Religieuse de la meme Abbaie: Savoir vous faisons, que le bon raport que fait Nous à etè de ladite Dame N. & de ses sens, experience, bonne religieuse vie & conversation, Nous l'avons par la deliberation de notre tres-cher & feal Cousin Don Francisco Antonio de Agurto, Marquis de Castañaga, Chevalier de l'Ordre d'Alcantara, Lieutenant, Gouverneur, Capitaine General de nos Pais Bas, &c. à denommè, & denommons par ces Presentes à ladite Abbaie N. vous consentans & requerans, que procedant à l'election de votre novelle & future Abbesse, vous elisiez & acceptiez à icelle Dignitè, ladite Dame N. comme personne à ce capable, & à Nous agreable, & à laquelle consentons & permettons de pouvoir sur ce obtenir de Notre Saint Pere le Pape, de l'Eveque Diocesain, ou autre Superieur, telles Bulles Apostoliques & Provisions de Confirmation qu'il apartiendra, & icelles à due execution, au surplus prendre & aprehender la vraie, reelle & actuelle possession de ladite Abbaie, ensemble des droits, fruits, profits & emolumens d'icelle, pour d'orenavant la tenir, regir & administrer, tant au spirituel qu'au temporel, en à gardees & observees les solemnitez en tel cas requises & acoutumees. Si donnons en mandement à nos tres-chers & feaux les Chef President & Gens de nos Privè & Grand Conseil, Chancellier de gens de notre Conseil ordonnè en Brabant, & à tous autres nos Justiciers, Oficiers & Sujets, à qui ce regardera, à qu'à vous en ce que dit est, ils assistent si besoin en avez, & en outre fassent, soufrent & laissent ladite Dame N. de cette notre presente nomination, acord & consentement, pleinement & paisiblement jouir & user, cessant tous contredits & empechemens au contraire; Car ainsi Nous plait-il. Donnè en notre Ville de Bruxelles, &c. *Christ. Ut.* Inferius erat signatum: Par le Roi, Galvan.

CAPUT III.

Quomodo bona Fabricæ & Mensæ S. Spiritus dispensanda, & à quibus.

1. *Bona Fabricæ & Mensæ S. Spiritus fideliter dispensanda.*
2. *Bona Pauperum ex humano affectu non dispensentur.*
3. *Non tantùm inopiæ, sed & morum ratio in hac dispensatione habenda, & qui hoc nomine ab eleemosyna arcendi?*
4. *Quomodo Parochus in earum distributione intervenire debeat.*
5. *Qui eleemosynis gaudent à Parocho examinandi.*

I. BOna Fabricæ sive Ecclesiæ in usus Ecclesiæ esse fideliter expendenda, ipsa nominis etymologia evincit. Neque enim alia ratione dicuntur bona Fabricæ, sive Ecclesiæ, nisi quòd usibus Ecclesiæ sint destinata. Quapropter attendendum Ædituis aliisve bonorum illorum Administratoribus, ut fideliter in utilitatem Ecclesiæ proventus illorum expendantur, & si in alios usus ex aliquo humano affectu impenderint, restitutioni se reddi obnoxios. Similiter bona Mensæ S. Spiritus seu pauperum esse destinata in usus pauperum, ipsum nomen manifestat; adeòque & illa in pauperum usum fore impendenda.

II. Verùm quia pauperum magna solet esse copia eorumque multiplex conditio; neque facile generaliter determinari queat, qui sint habendi ut pauperes, quibus hæc bona rectè impendantur; idque ferè arbitrio, & prudentiæ credi debeat eorum, qui bonorum illorum dispensationi præsunt, ideò in hac dispensatione facilè ex humano amicitiæ, aut proprii emolumenti affectu à justitiæ tramite deflectitur, aut in vitium acceptionis personarum inciditur. Quod vitium haud evadunt, qui in distributione hujusmodi eleemosynarum ex privato aliquo affectu minùs merentes magis merentibus præferunt: cum dubitari nequeat, offerentium hujusmodi eleemosynas intentionem esse, ut dum omnibus pauperibus provideri nequit, magis merentes primò de illis participent.

Hinc Synodi nostræ passim solicitè inculcant, „ ut „ eleemosynæ Mensarum pauperum sine humano affe„ ctu & acceptione personarum, iis tantùm distribuan„ tur, qui verè pauperes sunt. “ Ita Synodus Mechl. ann. 1609. *tit.* 21. *cap.* 11. Idem & reliquæ Synodi communiter monent; additque Franciscus Sonnius Antverpiensium Antistes in Decretis Synodalibus, *tit. de bonis Fabricæ & S. Spiritus*, *cap.* 6. ut „ in singulis Paro„ chiis Mambruni S. Spiritus habeant Mensam conve„ nienti loco positam ad distribuendas ex ea paupe„ rum portiones, ut videat populus, neque indignos „ admitti, neque dignos repelli, fierique hanc distri„ butionem sine personarum acceptione.

III. Monet præterea citata Synodus Mechliniensis, ut in eleemosynarum distributione „ non inopiæ & „ egestatis tantum, sed morum etiam, ac vitæ pro„ bitatis ratio habeatur.

Atque imprimis hoc nomine ab his eleemosynis arcendi sunt validi mendicantes; qui hujusmodi eleemosynis victitantes, in otio, & desidia, ac quæ exinde sequuntur multis sceleribus vitam ducunt: quos & Principes ab eleemosynis arcendos multis Edictis sanxerunt. Nam ut de similibus monet Synodus Coloniensis 1536. *part.* 11. *cap.* 5. „ Utiliùs enim esurienti panis tollitur, si de cibo securus justitiam negligat, quàm eidem frangitur, ut seductus injustitiæ acquiescat.

IV. Hinc facilè patebit, distributionem eleemosynarum præ cæteris convenire Parochis, eisque primò loco deferendam; & si consuetudo eam Magistris detulerit, omninò convenire, ut ipsi in eleemosynarum distributione Parochum ad minùs consulant, & audiant. Hinc Synodus Iprensis sub Carolo Masio an. 1609. *tit.* 20. *cap.* 16. ait: „ Distributiones eleemosynarum liberæ semper fiant conscio Pastore; qui eas non ex humano affectu, aut cum acceptione personarum, (inquit capite sequenti) sed omnibus indifferenter verè pauperibus & probis honestisque vel ipse distribuat, vel distribui curet.

Similiter Synodus Namurcensis ann. 1659. *tit.* 22. *cap.* 6. „ Eleemosynæ Mensarum pauperum sine humano affectu & acceptione personarum iis tantùm distribuantur, qui verè pauperes sunt, & in iis nihilominus vitæ ac morum probitatis cujusque ratio habeatur, ad quem finem, ait, poterit adesse Pastor loci.

V. Addit & meritò Buscoducensis sub Masio *tit.* 21. *cap.* 5. „ Ut diebus Dominicis & festivis post summum Sacrum & Concionem (quibus omnes interesse debent sub privatione eleemosynæ) sine humano affectu distribuantur. „ Deinde prosequitur: Notabiliter ante Festum Nativitatis Jesu Christi & Paschæ Magistri S. Spiritus dabunt nomina Pastoribus gaudentium subsidio S. Spiritus, ut fidem eorum & Religionem cognoscant: non enim eleemosynis gaudere poterunt, nisi de Confessione & Communione in Paschate docuerint.

Hæc aliaque saluberrima Decreta & conditioni horum bonorum & legibus justitiæ distributivæ planè conformia, si exactè servarentur, non tantùm corporalibus, sed & spiritualibus necessitatibus pauperum quàm optimè provideretur. Adde Decretum Synodi Ant. suprà citatum,

---

CAPUT IV.

Qui computibus intervenire debeant.

1. *Quis ex Decreto Concilii Tridentini hic intervenire debeat.*
2. *Synodus Tridentina cum limitatione hic recepta.*
3. *Qui interveniant secundùm Concordatum inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem.*
4. *Qui ex Edicto Philippi II.*
5. *Qui ex Edicto Alberti & Isabellæ.*
6. *Interdum cum Parocho intervenire debet Commissarius Episcopi.*

I. „ ADministratores, tam Ecclesiastici, quàm Laici, *Fabricæ* cujusvis Ecclesiæ, etiam Cathedralis, Hospitalis, Confraternitatis, eleemosynæ Mon-

„tis Pietatis, & quorumcumque piorum locorum, singulis annis teneantur, ait Synodus Tridentina *Sess.* 22. *cap.* 9. *de Reform.* reddere rationem administrationis Ordinario: consuetudinibus & privilegiis quibuscumque in contrarium sublatis, nisi secus fortè in institutione, & ordinatione talis Ecclesiæ seu Fabricæ expresse cautum esset. Quòd si ex consuetudine aut privilegio aut constitutione aliqua loci, aliis ad id deputatis ratio reddenda esset, tunc cum iis adhibeatur etiam Ordinarius: & aliter factæ liberationes dictis Administratoribus minimè suffragentur.

Ex mente ergo Synodi Tridentinæ in redditione rationum semper intervenire debet Ordinarius loci, nisi in fundatione contrarium expressè cautum sit.

Quamvis in Gallia non secus ac in Belgio tum ex particulari lege fundationis, tum etiam ex consuetudine, computus fabricæ vel mensæ sancti Spiritus, nonnunquam reddantur coram aliis, quàm coram Ordinario, imò nec Ordinario, ejusve Commissario, interveniente, tamen plurimis Parlamentorum Arrestis in Gallia declaratum & ordinatum fuit, Æditruos seu Magistros fabricæ debere ipsis Episcopis, eorumve Archidiaconis, vel Commissariis in cursu visitationis exhibere computus, ut ab ipsis revideri possint & examinari. Quin imò si de ipsa visitatione instituenda debitè fuerint præmoniti Æditui, seu Ministri fabricæ, jubentur paratos habere computus, ut visitantibus Episcopis, eorumve Archidiaconis, aut Commissariis eos exhibere queant; aliàs in defectum poterunt Episcopi, vel eorum Archidiaconi ipsis designare tempus, intra quod hos computus ritè exhibitos coram iis qui intervenire solent, deferans ad aulam Episcopalem, ut illos Episcopus ejusve Commissarius revidere & examinare queat, prout hæc omnia latiùs referuntur in Actis Cleri Gallicani *Tom.* 3. *part.* 3. *tit.* 3. ubi quoque notatur, quòd in ejusmodi revisione & examine etiam possit intervenire *Procurator Regius*, si ita visum fuerit.

De hac Episcoporum authoritate circa proventus fabricæ & mensæ sancti Spiritus eorumque administratione in Gallia conservata, plura quoque tradit Du Casse in suo Tractatu de Jurisdictione Ecclesi. *Tom.* 1. *cap.* 9. *num.* 2.

II. Verùm notum est, Synodum Tridentinam in Belgio receptam ac publicatam esse cum quibusdam restrictionibus, quas Regii Magistratus Regiæ suæ Majestati suggesserant; quasque pro pace ac quiete harum Provinciarum, imò & faciliori ipsius Synodi executione necessariò adjiciendas publicationi Synodi judicabant; ipsumque Regem in litteris tum ad Archiepiscopum Cameracensem, tum Regios Ministros, quibus executionem Concilii suis Ministris injungit, hanc addidisse clausulam: „Ne quid mutetur aut innovetur" circa jura Regalia, privilegia suæ Majestatis, aut suorum vassallorum & subditorum, & speciatim circa superintendentiam Hospitalium, aliorumque piorum locorum.

Igitur ad plenè dignoscendum, qui computibus & rationum redditioni hic in Belgio interveniant, non tantùm Synodi Tridentinæ Decreta, sed vel maximè inveteratæ Belgii consuetudines, & specialia jura exquirenda sunt.

III. Et quidem Concordata inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem inita annò 1541. (quæ & in publicatione Concilii Tridentini Brabanti in hac materia conservanda dixerunt) *tit.* 3. §. 11. habent: „Quòd si Magistri Fabricæ, Mensæ S. Spiritus; aut Administratores Hospitalium Laici fuerint, & à Laicis instituti, rationes administrationum suarum reddere coguntur coram Superioribus suis, vocato ad hoc Curato, si resideat, vel eo absente Vicecurato, vel Vicario perpetuo residente, ut si voluerit intersit, absque eo quòd Decanus foraneus, aut alius Episcopi Commissarius necessariò vocari aut interesse debeat." Sequenti §. dicti Concordati cautum est, „Ut institutio, destitutio vel correctio talium Administratorum Laicorum, & à Laicis institutorum ad eosdem Superiores Laicos pertinebit, & in casum negligentiæ ipsorum post monitionem per Episcopum eis legitimè factam, eorum negligentiam poterit Episcopus supplere, rationes administrationum exigendo, puniendo, vel destituendo delinquentes pro illa vice, Si Administratores omnes vel major pars Ecclesiastici fuerint, tunc omnis cura Administratorum quoad computum, institutionem, &c. ad Episcopum spectabit."

Igitur vi Concordatorum illorum, si Fabricæ aut Mensæ S. Spiritus Administratores Laici fuerint & à Laicis instituti, rationes reddi debent coram eorum Superioribus & Curato, aut ejus Vicecurato vel Vicario perpetuo residente: Episcopus verò aut ejus Deputatus nequaquam vocari aut interesse debet. In casu tamen negligentiæ poterit Episcopus rationes exigere.

IV. Edictum Philippi II. ad Synodum Cameracensem *art.* 13. cavet, „Ut quò proventus Fabricarum & aliorum piorum locorum, meliùs impendantur, & fundationes, prout oportet, conserventur, *redditioni computus* proventuum Fabricarum, præsens sit & vocetur Curatus loci, vel Episcopus mittat unum alium suum Deputatum, quando ex causa id judicaverit expedire, idque sine sumptu dictæ Fabricæ, & sine præjudicio juris vel authoritatis Regiæ, aut particularium Toparcharum ipsorum locorum."

V. In Edicto Alberti & Isabellæ ad Synodum Mechliniensem per octo articulos de administratione piarum fundationum & locorum tractatur; & quidem *art.* 23. quasi præfando ajunt Principes, „Conservationem piorum locorum, eorumque proventuum specialiter sibi esse commendatam; utpotè cujus pars notabilis à Principibus suis Prædecessoribus, aut eorum Vassallis provenit." Deinde subdunt: „Nos confidentes, nec dubitantes de bono affectu Archiepiscopi, & Episcoporum hac in parte nobis assistendi, & satisfaciendi obligationi, quæ juxta Sacros Canones ipsorum officio & dignitati annexa est, statuimus, &c."

Agnoscunt ergo Principes, Episcopis vi sui officii curam Fabricæ piarumque fundationum specialiter incumbere; seque Edicta legesque suas eò dirigere, ut in hac officii executione Episcopis subsidio sint; quem in finem prætereà inter alia, "quoad redditionem computuum seu rationum, præter illos qui hactenus intervenerunt, sive ex parte Principum, sive Vassallorum, intentionis suæ esse declarant; & præcipiunt, conformiter ad id, quod jam ordinatum fuit per Edictum Regium ad Synodum Cameracensem 1. Junii anni 1587. ut Episcopi ejusve Commissarii in præfata computuum redditione interveniant sine sumptu aut onere dictarum fundationum, pro meliori causarum directione, & uniuscujusque satisfactione: omnesque exorituræ difficultates sopiri queant communi arbitrio eorum, qui computibus intendent." *art.* 5.

Observat Zypæus *Consult.* 7. *de Parochiis, num.* 5. quòd licèt ex sententia Concilii Tridentini Patronis Ecclesiarum, aut piarum fundationum videatur competere sola cura invigilandi, ne quid prodigatur, non autem *statuendi*; Edictum tamen Alberti & Isabellæ ad Synodum Mechliniensem *art.* 23. indifferenter vocat Patronos *ad rationes audiendas, & super iis cum aliis statuendum*.

Proinde hoc Edicto Principes nostri plus aliquid Patronis circa administrationem bonorum Ecclesiæ per se suosve majores fundatæ, dotatæ edidisse videntur, quam ipsa Synodus Tridentina.

Quod sanè quoad Patronos Laicos, quorum Majores Ecclesias ex suis bonis fundarunt, aut dotarunt, ratione non caret. Quis enim ambigat quin pii fundatores & benefactores desideraverint ut eorum hæredes curam haberent, ut hæ piæ fundationes executioni mandarentur & conservarentur; & bona eum in finem relicta conformiter ad eorum piam intentionem & dispositionem impenderentur?

VI. Ex his Principum Edictis, & Concordatis satis intelligitur, intentionem eorum fuisse, ut redditioni computuum Parochus interveniat; imò & subindè ultra Parochum Episcopus ejusve Commissarius.

Et quidem cùm ex Concordato inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem expressè Parochus esset vocatus, & ex Edicto Alberti & Isabellæ præter illos qui consueverant intervenire, vocetur Episcopus ejusve Commissarius, non obscurum est, cur in istis Parochiis,

chiis, quæ aliquando fuerunt sub Diœcesi Leodiensi, unà cum Parocho interveniat Archipresbyter.

Nequaquam ergo Principum intentio fuit, per limitationem publicationi Concilii Tridentini adjectam, Parochum aut Episcopum omnino excludere.

Imò cùm Sacri Canones, ipsorumque Principum Edicta jus interveniendi ejusmodi rationum exhibitioni adeò enixè, & evidenter Parocho & Episcopo asserant, consequens est, quòd non nisi evidenter & juridicè contrario titulo probato Parochus vel Episcopus excludi queat.

CAPUT V.

Quæ circa redditionem computus observanda?

1. *Singulis annis computus reddendus.*
2. *Certus dies præfigendus; & à quo.*
3. *Conclusiones computuum purgandæ.*
4. *Expensæ inutiles vitandæ.*
5. *Bona Pauperum in usum Communitatis non convertenda.*
6. *Defectus & abusus circa computus per quos corrigendi.*
7. *Qui cognoscere debeant de quæstionibus in hac materia exurgentibus.*

I. „ Rationes Fabricarum, & Mensarum pauperum aliarumque piarum fundationum, ait Synodus Mechl. P. II. singulis annis ubique reddantur, vel saltem, ubi tenuiores sunt earum proventus, singulis bienniis. " *Tit.* 21. *cap.* 8.

Hinc annuam rationum exhibitionem non tantùm Synodi, sed & Principum Edicta urgent; quin & juramento in sæpè citato Regulamento Concilii Flandriæ præscripto, annua illa computus exhibitio exprimitur, & exigitur.

II. Præterea Edicto Principum ad Synodum Mechliniensem, *artic.* 23. statuitur: „ Ut Episcopi per se, vel per Commissarios cum interventione patronorum fundationum, vel aliorum qui hactenus curam habuere, alioquin primarii Officiales certum perpetuumque diem præfigant, quo quotannis Administratores rationem, seu computum reddant.

Regulamentum Concilii Flandriæ similiter certum diem singulis annis redditioni computus designari optat; vultque ut dies ille publicetur ante fores Ecclesiæ 14. aut minus 10. vel 8. diebus ante; ut unusquisque se juxta hoc gerere queat.

Cum ergo vi Edicti Commissario Episcopi, qui solet esse ipse Decanus Ruralis, primaria cura incumbat designandi diem redditionis computus, non dubium quin ex intentione Principum ipsi Decani Rurales specialiter invigilare teneantur, ut suo tempore computus fiant.

III. Adhæc non tantùm invigilare tenentur, ut computus nondum exhibiti exhibeantur, sed insuper præcedentes computus examinare, & attendere, num conclusiones debitè sint purgatæ, seu reliqua eorum plenè soluta. Synodus Mechl. P. II. *tit.* 22. *cap.* 10.

Quin & Regulamentum Flandriæ *art.* 3. vult, ut Administratores Fabricæ & Mensæ S. Spiritus intra 6. hebdomadas, vel ad summum duos menses à deposito officio, conclusiones suas purgent ad manus successorum, sub pœna executionis.

IV. Ut verò paucioribus expensis fiant, decrevit Concilium Flandriæ, ut reddentes computum, aut quem hi designare volent ad describendum dictum computum, sive sit Graphiarius Parochiæ, sive quis „ alius, non ampliùs possint accipere in singula folia ex utraque parte conscripta quàm quatuor asses, etiam cum duplicato; modo unaquæque pagina contineat 17. aut 18. lineas, & singulæ lineæ sex verba, sic ut Articuli inutiliter non extendantur, sub pœna quòd horum respectu in taxando salario nulla habeatur ratio ab Auditoribus computus.

Ex Articulo 10. decernitur, ut „ Auditoribus sive pro auditione sive conclusione computus loco salarii singulis unus duntaxat florenus detur; Graphiario autem pro lectione ac signatura tam originalis quàm duplicati duo floreni; neque aliquid prætereà eorum intuitu in computum induci possit; ac signanter ne aliquæ convivationes fiant ad onus Fabricæ aut pauperum. "

Denique ut omnes superfluæ expensæ vitentur; nec quocumque colore bona Ecclesiæ vel pauperum in proprium suum commodum Graphiarii aliique Officiales divertant, cautum est, ne expensis Fabricæ vel pauperum ampliùs quàm duo exemplaria computus conficiantur: unum reponendum in archiviis Ecclesiæ, & alterum ut maneat apud eum qui computum exhibuit.

Mandant quoque singulariter Synodi nostræ, ut à comessationibus, & conviviis, quibus Fabricæ pauperesque gravantur in redditione computus & elocatione bonorum, abstineatur.

Et sanè qui inutilibus, superfluis, imò profanis expensis res pauperum, & Ecclesiæ consumunt, aut in proprium usum quocumque prætextu convertunt, nequaquam ab injustitia, & restitutione excusati possunt: qua de re à Parochis interdum monendi sunt.

V. Quin nec id justum est, ut bona in eleemosynas pauperum distribuenda convertantur in honoraria aut salaria eorum, qui Communitati serviunt; tametsi pauperes sint: cùm ejusmodi salaria non ut eleemosynæ debeantur. *Non detur*, ait Synodus Namurcensis ann. 1639. tit. 18. cap. 23. *subulcis vel Communitati servientibus aliquid stipendii è Mensa pauperum.*

Deinde *cap.* 27. monet: „ Ut Pastores bona pauperum, & Fabricarum, pro Sacris Hebdomadariis, Defunctorum, Venerabilis Sacramenti, Supplicationum pompa, Citharœdis, ad libitum non expendant. " Ne ea occasione Pastores res Ecclesiæ aut pauperum vel in alienos, vel etiam indirectè in proprios usus divertant.

In textu ostensum est nequaquam justum esse ut bona fabricæ, vel mensæ sancti Spiritus impendantur in mercedem eorum qui communitati suas operas impendunt, & quibus tanquam operariis à communitate ex justitia merces debetur.

Eadem ratione non videtur sat justum ut proventus dictorum bonorum, quæ à fidelibus specialiter in usum fabricæ ac notanter pauperum sunt oblata, impendantur in honorarium Presbyteri Missam matutinalem celebrantis, vel etiam Vice-Pastoris, aut matricularii, sive custodis.

Cùm enim hic Presbyter Missam matutinalem celebret pro majori commodo totius communitatis; nec Beneficium, è quo honorarium haberi queat, fundatum sit, justum apparet, ut potiùs communitas onus hoc ferat, quàm ut honorarium è bonis pauperum desumatur, atque onus hoc solis pauperibus impositum censeatur.

Id non obscurè indicavit Synodus Prov. I. Mechl. anno 1570. *tit. de divino officio.* Desiderans enim ut in omnibus Ecclesiis Parochialibus habeatur Missa *matutinalis* pro ancillis & famulis ordinavit, „ ut cum in finem revideantur Capellaniæ in Ecclesiis erectæ, ut illarum possessores ad residentiam compellantur, aut etiam per *contributionem Parochianorum* honesto Sacerdoti stipendia vitæ constituantur, qui & Missam matutinalem peragat, & Pastori occupato, aut infirmo, in administrandis Sacramentis subveniat: idque conditione tali, quòd consuetum in similibus stipendium à Parochianis recipere & retinere possit. "

Quoad Vice-Pastorem & Matricularium juxta deducta sub titulo *de congrua portione Parochorum*, & sub titulo *de officio Custodum*, hi vel à Decimatoribus vel ex collectis Parochianorum, vel de Beneficiorum proventibus juxta juris communis & Concilii Tridentini dispositionem intertinendi sunt.

Quapropter dum proventus fabricæ & notanter mensæ sancti Spiritus in similium Presbyterorum vel Matriculariorum honoraria, sive stipendia impenduntur, in effectu proventus fabricæ, vel mensæ sancti Spiritus cedunt in emolumentum, vel ipsorum Parochianorum, vel Decimatorum, quorum impensis hi Presbyteri, vel matricularii essent intertinendi.

Si tamen his Presbyteris, vel Matricularis committatur specialis instructio puerorum, uti in pluribus Parochiis

rochiis moris est, nequaquam Injustum videtur ut ex proventibus mensæ sancti Spiritus aliquid assignetur Sacerdoti, vel Matriculario in honorarium, ut pauperes *gratis* instrui queant, quia hæc re ipsa in emolumentum & usum pauperum cedunt.

Unde in Decretis Francisci Buisseret Episcopi Namurcensis in Congregatione Capitulari Pedoniensi, *tit. de Matriculariis* publicata anno 1612. 4. *Junii*, postquam declaratum est ad Matricularios etiam pertinere; juventutem docere, subjungitur: *Ut autem sua mercede non frustrentur, mamburnis permittimus, ut* CONTEMPLATIONE PAUPERUM *quos docebunt* GRATIS, *aliquam ipsis portionem super bonis pauperum, vel Ecclesiæ persolvant.*

VI. Si autem contingat, „ Episcopos eorumve Commissarios vel in visitatione, vel in ipsa computuum auditione deprehendere notabiles defectus, volunt Principes in Edicto ad Synodum Mechl. *art.* 30. de iis informari Fiscales Regios; ut hi ex officio hujusmodi defectibus & abusibus obvient, & remedium adhibeant.

Huic conforme est Decretum Synodi Namurc. anni 1659. *tit.* 16. *cap.* 27. statuens, ut „ ubi in rescriptionibus invenietur Mamburnos Fabricæ & Mensæ pauperum alicujus Parochiæ non reddere computum, ad nos deferantur, ut mox certiorato Procuratore Generali Brabantiæ & Namurcensi respectivè per eos ad redditionem compellantur.

VII. Quapropter si Edicta & quotidiana praxis attendantur, etiam in Belgio obtinere videtur, quod de Gallia refert Carolus Fevret, nimirùm Judices Regios esse in possessione cognoscendi de quæstionibus occasione computuum, aut Administrationis bonorum Fabricæ exorientium. Cùm enim agatur de rebus profanis, seu temporalibus, ipsique Administratores sint personæ Laicæ; sustinent Magistratus Civiles, Æditnos & Magistros pauperum ratione suarum Administrationum coram Ecclesiastico Judice conveniri non posse. Ideòque, ait dictus Fevret, omnia Parlamenta Galliæ abusivas declarant omnes simplices citationes Æditnorum ad Tribunal Ecclesiasticum, omnemque processum in ordine, ut coram Archidiaconis, aut Officialibus suos computus reddere compellantur. Vide etiam Renatum Choppinum de Polit. Eccles. *lib.* 2. *tit.* 2.

Hanc disciplinam confirmat Articulus 26. Edicti Principum ad Synodum Mechliniensem, quo decernitur. „ Ut si occasione resolutionis captæ per Episcopum ejusve Commissarium & alios Superintendentes auditioni computus, quispiam prætendat se læsum, is possit querelam deponere coram Superiore *sæculari* Judice loci ipsius fundationis, de cujus Administratione agitur; cujus sumptibus tunc sustinebitur, quod per Auditores decretum fuerit.

Eodem Carolo Fevret referente, Judices Ecclesiastici nequaquam judicare possunt de destitutione, aut institutione Æditnorum & Magistrorum: quod & conforme est Concordatis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem, si Æditui ac Magistri pauperum Laici sint, & à Laicis instituantur; uti his in Provinciis plerumque contigit: unde & quæstiones in hac materia occurrentes vix alibi quàm coram Regiis Tribunalibus agitari videmus.

CAPUT VI.

Proponuntur Regulæ generales in hac materia observandæ.

1. *In hac materia alia sunt Juris naturalis, alia sunt meræ disciplinæ.*
2. *In his primo inspicienda cujusque loci consuetudo.*
3. *Deficiente consuetudine, localium Synodorum Decreta, aut Principum Edicta.*
4. *Quædam circa Edicta Regia notanda.*
5. *Deficientibus Synodorum Decretis & Principum Edictis, attendenda Synodus Tridentina.*
6. *Post hæc recurrendum ad Jus commune.*
7. *Præ omnibus tamen attendenda fundatio.*

I. INter illa, quæ hactenus dicta sunt de Administratione Fabricarum & Mensarum S. Spiritus sive pauperum, aliqua sunt, quæ lex naturalis servanda præcipit; quæque consequenter nec per locorum spatia, nec temporum decursum mutari, aut variari possunt: v. g. quòd bona ad Fabricam aut pauperum Mensam spectantia fideliter & in utilitatem Ecclesiæ, ac pauperum administrentur & dispensentur; nullæ superfluæ ac inutiles expensæ in eorum elocatione, vel redditione computuum fiant; lites aliave negotia majoris momenti, per quæ notabile damnum bonis illis inferri posset, nonnisi prævio maturo examine suscipiantur; proventus pauperum ita distribuantur, ut non tantùm corporalibus, sed quantùm possibile est, etiam spiritualibus necessitatibus pauperum succurratur; neque sine ullo humano affectu, & personarum acceptione magis merentibus dispensentur.

Alia verò, eaque non pauca, sunt meræ disciplinæ ex eorum genere, quæ per loca terrarum, & temporum vicissitudines variari possunt. Exempli causa, à quibus eligendi Æditui aut Mamburni; à quo recipiendum eorum juramentum; qui redditioni computus intervenire debeant, & alia similia.

II. Si super his ergo forsan quæstio incidat; primò & ante omnia inquirendum erit, utrùm antiqua & hactenus non interrupta consuetudo & possessio non habeatur, quæ casum decidat. Hæc si habeatur, haud facilè ab ea in hac materia, & punctis suprà expressis, recedendum erit; sed servanda regula, quam in similibus tradit S. Augustinus, Epist. 54. ad Januarium num. 3. *Nec disciplina ulla est in his melior gravi prudentique Christiano, quàm ut eo modo agat quo agere viderit Ecclesiam, ad quam fortè devenerit. Ipsa quippè mutatio consuetudinis*, ut ibidem num. 6. dicit Augustin. *etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat.*

III. Deficiente verò consuetudine, vel ea dubia aut incerta existente, recurrendum erit ad localium Synodorum Decreta, aut Principum Edicta in hac materia evulgata: ut si casus in illis decidatur, aut dubium illustretur, illis sit inhærendum; præsertim tamen Principum Edictis.

IV. Illud verò hic observandum, licèt Edicta nomine Principis, cui totum Belgium erat subjectum, emanaverint; inde tamen consequens non esse, hæc Belgium integrum sive omnes ejus Provincias concernere: quia subinde contingit ut Princeps, nonnisi unam Provinciam suo Edicto obligare velit; interdum duas, & aliquando omnes. Hoc ut dignoscatur, videndum qua qualitate Legislator loquatur, & quibus. Si omnibus salutem dicit, plerumque generalis Lex est; eoque casu ad calcem publicatio & executio Conciliis, aut Parlamentis omnium Provinciarum injungi solet. Mandata verò & Decreta solùm Provincialia solis duntaxat qui sunt de illa Provincia inscribuntur: & in fine publicatio & executio Præsidi, & Concilio illius Provinciæ demandatur. Vide Zypæum in Proœmio Notitiæ Juris Belgici.

V. Si nec ex ipsis Synodorum Decretis, nec Principum Edictis decisio casus haberi queat, inquirendum erit, num ipsa Concilii Tridentini Decreta elucidationem subministrare queant. Nam, ut in prolegomenis notatum fuit, & in terminis expressis Senatui Frisiæ 6. Junii anno 1569. respondit Consilium Secretum Regium; Synodus Tridentina in his Provinciis simpliciter publicata fuit, intimata solummodo Archiepiscopo Cameracensi ac Magistratibus Civilibus Regis voluntate de conservandis Provinciarum consuetudinibus & Juribus Regiis ac Vassallorum in hac materia: consequenter ubi vetusta consuetudo, aut Jus Regium aut Vassallorum non ostenditur, Tridentina Decreta subintrare debent.

VI. His quoque deficientibus, aut non satis apertè casum exprimentibus, ex Juris communis dispositione resolutio quæstionis petenda erit. Commune enim & receptum Jurisconsultorum principium est: Deficiente consuetudine & jure patrio, juri communi standum esse; illaque si dubia sint, eorum interpretationem ex jure communi desumendam esse.

VII. Porrò hæc omnia intelligi oportet, nisi quidquam quoad administrationem ipsius fundationis à Fundatore præscriptum sit: quia leges fundationis in hac materia primum locum obtinere solent. Denique efficacissimum sopiendis quæstionibus remedium erit, si

sinco-

sincero pietatis zelo, in hoc pietatis & religionis opere omnes procedant: ostendantque se non quærere quæ sunt sua, sed quæ Dei & pauperum.

In textu notatum est in administratione & usu bonorum in *pias* fundationes relictorum, primum locum obtinere legem in fundatione præscriptam; legiturque edicto Melunensi in Gallia exprefsè vetitum bona per fundationem ad *certum usum* Ecclesiæ vel alicujus Capellæ destinata, in alium usum convertere.

Additur prætereà, quòd si ad alios usus applicata reperiantur, in pristinum usum fundationis restituantur, uti refertur in Actis Cleri Gallicani *tom.* 3. *tit.* 3. *num.* 8.

Prosequitur Edictum articulo 9. quòd si ex dictis bonis post impletam fundatoris expressam ordinationem, aliqua supersint, illa impendantur, vel in reparationem Ecclesiæ vel in emptionem ornamentorum, aliave similia pietatis opera, conformiter ad sacros Canones, & non in alios usus, sub pœna quòd ipsi Æditui seu Magistri fabricæ proprio & privato nomine pro iis respondere debebunt.

TITULUS SEXTUS.

De Decanis Christianitatis seu Ruralibus.

CAPUT I.

Archipresbyteri alii Urbani, & alii Rurales; Hi à quo eligendi?

1. *Antiquus Archipresbyterorum in Ecclesia usus.*
2. *A multis sæculis plures in una Diœcesi Archipresbyteri constituti.*
3. *Archipresbyterorum electio, & destitutio olim ad Episcopum & Archidiaconum, hodie ad solum Episcopum spectat.*
4. *Archipresbyteratus hodie nulli Beneficio aut determinatæ Parochiæ solet esse annexus.*
5. *Functiones Archipresbyterales unicè penè dependent ab arbitrio Episcopi.*

I. ANtiquum esse Archipresbyterorum usum & institutionem testis est S. Hieronymus, qui in Epistola ad Rusticum ait: „ Singuli Ecclesiarum E-“ „ piscopi, *singulis Archipresbyteris*, Archidiaconi; & „ omnis Ordo Ecclesiasticis suis Rectoribus nititur.

Supponit quidem S. Hieronymus, unicum fuisse in singulis Ecclesiis Cathedralibus Archipresbyterum, sicuti unicus erat Episcopus. Nec mirum; eo quippe tempore, prior Ordinatione inter Presbyteros Archipresbyter, seu *primus* Presbyterorum erat; isque toti Collegio Presbyterorum præsidebat: quemadmodum, & hodiè unicus esse solet Archipresbyter in Cathedrali Ecclesia, qui omnibus Presbyteris & Clericis Civitatis Episcopalis præesse consuevit; & Archipresbyter Cathedralis vocatur; atque inter dignitates numerari solet, de quo hic non agitur, sed de solis Ruralibus, idest, qui extra Civitatem Episcopalem curam agunt.

II. Jam enim à multis sæculis populo multiplicato, plures in una Diœcesi Archipresbyteri constitui cœperunt; qui extra Civitatem Presbyteris, & Clericis intenderent, & præessent; dicti propterea *Rurales.*

Et quidem sæculo nono inter Constitutiones Ridulfi Episcopi Svessionensis, *cap.* 20. legitur: „ Rationi quoque proximum est, ut unoquoque mense „ statuta die, idest, Kalendis uniuscujusque mensis „ per singulas *Decanias* Presbyteri simul conveniant, „ & de his quæ in eorum Parochiis accidunt, ser„ monem habeant.

Erant ergo jam tum Diœceses in certas *Decanias* distinctæ; sive designati districtus, quibus singuli Decani præessent; quæ disciplina ad hæc nostra tempora pervenit: hoc unum cavendum, *ne pluribus præficiantur Ecclesiis* (ut loquitur Synodus Mechlin. P. I. *titul. de Decanis, cap.* 3.) *quàm possint commodè regere.*

III. Si jus commune sive Decretalium spectetur, electio, uti, & destitutio Decanorum Ruralium communiter ad Episcopum, & Archidiaconum spectat; „ Quia, cùm ab omnibus, quod omnes tangit (ait „ Pontifex, *in cap.* 7. §. *de Offic. Archid.*) appro„ bari debeat, & commune eorum Decanus Offi„ cium exerceat, communiter est eligendus, vel eti„ iam amovendus.

At quia in Belgio omnis penè Archidiaconorum potestas, & jurisdictio ad Episcopos revoluta est, ut infrà dicetur, etiam in plerisque Belgii partibus obtinet conformiter ad Decretum Synodi Mechl. Part. I. *cap.* 3. „ ut Archipresbyteri Rurales in singulis Diœcesi-“ „ bus pro discretione Episcoporum assumantur......“ ac sint arbitrio Episcoporum amovibiles. “

IV. Imò moribus Belgii passim obtinuit, ut non tantùm Episcopi soli pro suo arbitrio Decanos Rurales constituant, sed insuper libertas ei sit, quemcumque è Presbyteris, quem huic officio maximè judicat convenire, eligere; nec solet officium Archipresbyteratus ulli determinatæ Parochiæ aut Dignitati, vel Beneficio esse annexum.

Similiter in potestate Episcopi est, districtum Decanorum vel extendere, vel limitare; imò & unam Decaniam sive districtum Archipresbyteratus in plures dividere, aut plures in unum conflare.

V. Functiones quoque & potestas Decanorum à commissione seu instructione, quam ab Episcopis accipiunt, unicè dependent: undè in Litteris, quibus Archipresbyter ruralis constituitur, inseri consuevit hæc clausula: *Archipresbyterum districtus N. te nominamus & deputamus cum facultatibus hujusmodi Archipresbyteris concedi solitis ac consuetis juxta instructiones datas.*

Ut ergo de officiis juribusque Decanorum Ruralium conformiter ad jus Belgii judicemus, Decreta Synodalia, ipsorumque Episcoporum instructiones, quibus facultates, & functiones Archipresbyterorum continentur, potiùs quàm Juris communis præscripta examinanda sunt.

CAPUT II.

Decani Rurales Pastoribus & Ecclesiasticis sui districtus intendere debent.

1. *Decani Rurales sunt Pastores Pastorum.*
2. *Tenentur ad residentiam.*
3. *Pastoribus invigilare, & de vita & moribus soliciti esse debent.*
4. *Qui in Decanos eligendi.*

I. ARchipresbyteros, seu Decanos Rurales esse Pastores Pastorum, sive curam Pastorum sui districtus agere, imò & omnium Ecclesiasticorum, nisi consuetudo aliusve legitimus titulus curam aliquorum ad alium detulerit, tum commissio Archipresbyteri dari solita, tum Synodalia Decreta manifestè supponunt.

Licèt Archipresbyteri sive Decani rurales dicantur *Pastores Pastorum*, & frequenter etiam omnium sui districtus Ecclesiasticorum, ob curam pastoralem ipsis incumbentem; nequaquam tamen habendi sunt ut *ordinarii* respectu illorum, quemadmodum Parochi respectu populi suarum respectivè Parochiarum.

Parochi enim titulo suorum Beneficiorum parochialium per institutionem canonicam tituli collativam, accipiunt curam animarum omnium fidelium intra districtum suæ respectivè parochiæ commorantium, *jure ordinario*, sive jure suorum Beneficiorum: Decani verò rurales eam duntaxat solent accipere ex commissione & delegatione Episcopi quasi jure delegato.

Ulteriùs tametsi de jure communi in *cap.* 4. §. *de offi-*

officio Archipresbyteri, videatur Archipresbyteris etiam cura plebis sive populi incumbere, adeoque inspecto jure Decretalium, videantur Decani rurales posse populo quoque Parochiarum sub suis respectivè districtibus Decanatus consistentium, Sacramenta administrare: mores tamen hodierni eorum curam ad Pastores & Ecclesiasticos suorum respectivè districtuum restrinxerunt, uti monet Zypæus *responso unico de officio Archipresbyteri*, *num.* 5.

II. Unde Synodus Mechl. P. I. *tit. de Decanis*, *cap.* 2. cùm priùs de residentia personali Pastorum dixerit, subjungit: „ Cùm eadem sit ratio de Pastoribus & Archipresbyteris seu Decanis ruralibus qui & ipsi Pastores Pastorum sunt, & eorum officium in observatione morum tam Pastorum, quàm Laicorum sui districtus consistit; statuit hæc Synodus, ut sicuti singuli Pastores in suis Parochialibus, ita omnes Archipresbyteri seu Christianitatum Decani in suorum Decanatuum limitibus ad personalem residentiam compellantur.

III. Et *cap.* 4. deinde infert, ut Archipresbyteri rurales in singulis Diœcesibus pro discretione Episcoporum assumantur, *qui possint*, inquit, *Pastoribus vita, consilio & exemplo prodesse*.

Synodus quoque Cameracensis P. II. *tit.* 19. *cap.* 52. supponens Archipresbyteris curam Pastorum & Ecclesiasticorum incumbere, ait: „ Decani autem rurales Parochorum, adeòque omnium, etiam Sacerdotum & Clericorum, quin & laicorum suorum districtuum mores diligenter observent, potissimùm autem, ut Pastores in prædicatione Verbi Dei, Sacramentorumque administratione, ac in cæteris omnibus suo muneri satisfaciant.

Synodus etiam Antverpiensis claris terminis hanc Archipresbyterorum obligationem expressit, & declaravit; „ Archipresbyteri seu Decani rurales, cùm sint Parochorum aut Sacerdotum sui districtus Pastores, solliciti sint, ait, de eorum salute, & profectu spirituali, & singularem habeant inspectionem & curam de ipsorum doctrina, vita & moribus. Et vicissim mandamus Parochis, & Sacerdotibus, ut Decanos uti Superiores suos agnoscant, revereantur & ament.

Idem omnes passim Synodi & Episcoporum instructiones solicitè inculcant; monetque Audomarensis, *tit.* 15. *cap.* 5. „ Decanorum esse in sui Decanatus partibus sive Parochiis curare, ut Sacerdotes, & Clerici omnes, & singulariter ut Pastores vitam agant sua vocatione dignam, ac talem ut nemo de ipsis queri possit, nihilque in ipsis, nisi grave, modestum, imitationeque dignum conspici; deinde in hoc advigilare, ut Pastores in prædicatione verbi Dei, Sacramentorum administratione, & omnino in functione pastoralis officii sui rectè, diligenter, & quemadmodum oportet, versentur. Adhæc ipsos quando opus fuerit, visitare, monere, corripere, consolari, consilio ipsis subvenire: denique veri Pastoris officium erga illos, sanos & ægrotos, vivos & mortuos, exercere.

Addit Namurcensis anni 1639. *tit.* 21. *cap.* 6. ut eos hortentur, ut „ quotidie aliquid temporis orationi & lectioni spirituali tribuant.

Ut verò Parochiarum, & Parochorum notitiam exactiorem habeant, rectè monet dicta Synodus Namurcensis *tit.* 20. *cap.* 35: ut „ Decani habeant aliquot probos, & sibi fidos Pastores, à quibus excessus vicinarum Ecclesiarum addiscant.

Duo hic notanda. Primùm, omnia hæc à Synodis Decreta unicè ac quasi per necessariam consequentiam profluere ex cura pastorali, quam Archipresbyteri Pastoribus, & Ecclesiasticis sibi subjectis impendere debent.

Ex quo ulteriùs consequens est, quòd supposita cura animarum ab Archipresbyteris, omnia, quæ Synodi ac Episcoporum instructiones tamquam necessaria, aut admodùm convenientia pro debito illius curæ exercitio præscripserunt, eatenus semper & ubique esse observanda, in quantùm cura pastoralis, quam Pastoribus aliisque Ecclesiasticis debent, sequitere videtur.

IV. Alterum notandum, quàm solliciti meritò sint Episcopi, ut doctiores, zelotiores, in cura animarum exercitatiores, ac pietate morumque integritate eminentiores ad hoc officium eligantur, utpote, qui non Laicis tantùm, sed & ipsis Laicorum directoribus & conductoribus, vita, consilio & exemplo prodesse, & præire debent.

CAPUT III.

De Visitatione Archipresbyterorum.

1. Visitatio Decanorum necessaria.
2. Singulis annis instituenda.
3. Primo de vita & moribus inquirendum.
4. Inducere studeant Pastores ad Officia Spiritualia.
5. Satagere debent ut plenam notitiam Parochiarum sui districtus accipiant.
6. Præter annuam visitationem Parochias suas frequenter invisent.
7. Quæ potissimum Decanis attendenda, ut Officium suum recognoscant.

I. CUm Archipresbyteri omnibus Pastoribus & Ecclesiasticis sui districtus superintendere, & invigilare debeant; attendere quoque, num nihil in Parochiis sibi subjectis, ad earum debitum regimen, & curam animarum spectans negligatur; nihil evidentius, quàm inter primas Archipresbyterorum obligationes, esse Parochiarum sibi subjectarum exactam, & frequentem visitationem; qua mediante in notitiam Parochiarum venire; & corrigenda corrigere, aut ad Episcopum corrigenda referre queant.

II. Et quidem in omnibus Synodis Archipresbyteris injungitur, ut semel ad minùs singulis annis Parochias sui districtus visitent; tempusque visitationi destinatum Pastoribus tempestivè præsignificent: caveantque seriò, ne occasione visitationum comessationes ullæ fiant.

III. Inter cætera autem visitaturi sedulò inquirant, ait Synodus Mechliniensis P. II. *tit.* 17. *cap.* 11. " An Pastores ipsi, ac reliqui Sacerdotes, & Ministri Ecclesiæ honestè vivant; & an officio suo in prædicatione Verbi Dei, celebratione Missarum, administratione Sacramentorum, ac cæteris omnibus, satisfaciant.

Et Synodus Namurcensis anni 1659. *tit.* 16. *cap.* 13. monet omnes Archipresbyteros, „ Ut annales visitationes obeuntes, & alias diligenter inquirant, quibus rebus Pastores se impendant, ut si quos otio deditos reperirent, ne nihil agendo malè agere discant, eos actionibus Ecclesiastico homine dignis incumbere, & per bona opera certam suam vocationem facere procurent.

„ Cui fini inducent omnes, & singulos (pergit capite sequenti) ut quotidie ad mediam horam lectioni Scripturæ Sacræ aut alicujus pii libri, & aliam mediam horam divinorum mysteriorum, & maximè Passionis Christi meditationi insumant.

IV. " Inducent etiam illos, ut quotannis opportuno tempore se recolligant faciantque exercitia spiritualia apud eos qui in ista arte versati sunt, quibus sic absentibus providebitur populo de Sacerdote, qui tam in concionando, celebrando, quàm confessiones audiendo, eorum vices suppleat.

Eadem & cæteræ Synodi Archipresbyteri inculcant; ut nimirùm „ sedulò inquirant in suis visitationibus de vita, doctrina & moribus Curatorum, & aliorum Presbyterorum, " uti loquitur Synodus Brugensis sub Druitio; quæ hæc addit: " Ac Præceptorum seu Magistrorum, &c. cujus sint qualitatis, fidei & nominis ac famæ.

V. Quibus consonant novissimæ instructiones datæ Archipresbyteris Diœcesis Mechliniensis, quibus ante omnia injungitur; „ Curent visitationem, ut potissimam officii sui partem, sedulò, accuratè & cum timore Dei perficere, ac præcipuè invigilare, ut Altaria, ac Sacramentalia, ipsaque Templa nitida serventur, *Pastoresque ipsi, quoad obligationes & functiones suas Pastorales exacti sint & diligentes, an quo studio, quove exercitio otium pellant. Quare non plures uno die visitabunt Ecclesias, quam commodè possint.*

Varia alia, tum statum interiorem, tum exteriorem Parochiarum spectantia, super quibus Archipresbyteri visitan-

visitando se informare debent, Synodi & instructiones Episcopales præscribunt; quo possint integrum Parochiæ statum plenè cognoscere, eumque Episcopo referre; ut ipse Diœcesis suæ notitia habita, possit intelligere quæ pro bono cujusque Parochiæ ordinanda, aut facienda occurrant.

VI. Porrò cùm unica annua visitatione vix assequi possint totius Parochiæ perfectam notitiam, rectè monent Synodi, ut præter visitationem ordinariam, data occasione; sæpiùs Parochias sibi commissas invisant, Synodus Antverp. *tit.* 16. *cap.* 1. Namurcens. anno 1639. *tit.* 21. *cap.* 5. Hinc, & in *cap.* 4. *ij De Offic. Archipresbyt.* præcipitur, „ ut singulæ Plebes Archipresbyterum habeant propter assiduam erga populum Dei curam, qui non solùm imperiti vulgi solicitudinem gerat, verùm etiam Presbyterorum, qui per minores titulos habitant, vitam *jugi* circumspectione custodiat, & qua unusquisque industria divinum opus exerceat, Episcopo suo renuntiet.

Et Synodus Iprensis sub Rithovio, *titul.* 7. *cap.* 2, Decanorum officium esse ait, „ Pastores, quando opus est, monere, corripere, visitare, consolari, bono consilio subvenire, ac veri Pastoris officium erga illos exercere,

VII. Uno verbo, recogitare debent Archipresbyteri; se esse constitutos Pastorum & Ecclesiasticorum sui districtus Pastores; ipsarumque Parochiarum Vice-Episcopi directioni intendere debere; ut, vel ipsi defectus corrigant, vel ad minus Episcopum de omnibus plenè instruant.

Hinc apparet, officium Archipresbyterale gravius sanè esse, quàm vulgò apprehenditur; atque ad illud non esse assumendos, nisi qui zelo & pietate Pastoribus præeant, ac ea de doctrina sint & eruditione, qui & Pastoribus consilia, & salutaria monita dare possint; & exactè ac prudenter defectus Parochiarum observare, & ad Episcopum referre.

Cæterùm plura, quæ Archipresbyteri circa scholas, domos pastorales, ornamenta Ecclesiarum; imò circa Monasteria Monialium sibi subjecta aliaque similia inquirere & facere tenentur, notabimus, ubi Parte secunda specialiter de illis rebus tractabitur.

CAPUT IV.

De Congregationibus Pastorum, & Archipresbyterorum.

1. *Decanus dum expedire judicaverit Parochos sui districtus convocare potest.*
2. *Quomodo Capitula Pastorum instituenda.*
3. *Quid in illis tractandum; & quis eorum scopus.*
4. *Etiam Parochi sine Decano Capitula habere possunt utiliter.*
5. *Decani annuatim cum Episcopo convenire debent.*

I. „ UT Decani, quæ ipsis ratione Decanatus incumbunt officia faciliùs exequantur, ait Synodus Iprensis sub Rithovin, *tit.* 7. *cap.* 3. liceat iis, quoties expedire videbitur, omnes Pastores sui Decanatus ad aliquam Parochialem Ecclesiam convocare, atque cum illis communiter & divisim consilia de pastorali officio, & pro uniformi executione & observatione Statutorum tractare.

Præter has extraordinarias ex causa instituendas Congregationes, volunt insuper Synodi nostræ, ut Capitula Pastorum singuli Archipresbyteri quotannis celebrent, præcisè illo die quem Ordinarius illis statuit. Synodus Mechl. P. II. *tit.* 17. *cap.* 14.

II. „ Porrò hæc ipsa Capitula sic celebrentur, ut ea non ad compotandum, sed ad tractandum de rebus seriis indicta esse omnibus innotescat. Proinde in illis initium rerum agendarum sumatur ab invocatione Spiritus Sancti, quo dirigente de rebus Ecclesiæ conferatur. Prandium verò non fiat nisi frugale & moderatum, ut nemo sumptibus vel potu gravetur, nec unquam illud in taberna vel diversorio instituatur. Extranei quoque per quos tractatio de rebus Ecclesiæ possit impediri, ab eo excludantur. „ Ita Synodus Mechl. D. *tit.* 16. *cap.* 9. cui & aliæ Synodi consonant.

III. In his autem Congregationibus de morum correctione, & abusuum reformatione tractetur, ait Synodus Cameracensis P. II. *tit.* 19. *cap.* 16. & à singulis Pastoribus in scriptis referatur status suarum Ecclesiarum; item quidquid in eis defectus animadversum fuerit, vel ut loquitur Synodus Antverpiensis, *tit.* 16. *cap.* 2. singuli Pastores liberè pandent, si in suis aut vicinis Ecclesiis aliquos defectus aut transgressiones animadverterint.

Monent quoque Synodi, ut Archipresbyteri tamquam Pastorum Pastores, & Congregationis Præsides, eosdem ad Statutorum Synodalium observantiam, ac diligentem munerum suorum adimpletionem, & defectuum suorum Parochianorum declarationem pia & seria oratiuncula adhortentur. Synodus Buscod. sub Masio *tit.* 16. *cap.* 5. & Synodus Camerac. P. II. loco citato *cap.* 17. quæ ejusmodi exhortationem haberi vult, vel per Archipresbyteros, vel aliquem ex Pastoribus ab eis deputatum, in eum finem, ut *omnes de abusibus aut negligentiis à postrema Congregatione per eos observatis sincerè deponant,*

Scopus proinde harum Congregationum unicus hic est, ut abusibus & defectibus, aut difficultatibus, vel mutua collatione occurri & mederi possit; vel eorum haberi exacta notitia; qua habita de omnibus Episcopus informetur, & ejus auctoritate quod expedire judicabitur, statuatur.

IV. Præter hæc communia omnium Pastorum cum suo respectivè Decano Capitula, hodiè sunt non minùs utiles Pastorum inter se Congregationes, quarum meminit, & quas institui vult Synodus Namurcensis anni 1659. *tit.* 16. *cap.* 16. „ Ubicumque, ait, hactenus Pastores non sunt reducti in classes, qui singulis mensibus, & certo statuendo die, vel horis conveniant, ibique tractent de promovenda pietate in Deum, zelo animarum, & de scientia Pastoribus necessaria, fiat quantocius, ubi per temporum difficultates, & armorum strepitus licebit. Præscribentur quoque libri tam pii, quàm Theologici, quos ante proximum conventum legere tenebuntur, & in quibus examinandum, vel è quibus disputandum, & cum Confratribus conferendum erit. „

Dum hæ Pastorum Congregationes modestè, piè ac vero pastorali zelo instituuntur, nemo de earum fructu & utilitate dubitare poterit; summum tamen erit adjumentum, si inter eos sint aliqui scientia, pietate & zelo eminentiores, qui juniores aut rudiores, vel tepidiores erudire, vel excitare queant; suaque authoritate & eruditione Congregationem dirigere.

V. Adhæc, ut ipsi Episcopi exactiùs & opportuniùs, quæ & generaliter suæ Diœcesi, aut aliquibus particularibus Parochiis conveniunt, statuere queant, nonnullæ Synodi ordinarunt, ut quotannis certo designatoque die omnes Archipresbyteri Episcopum accedant, atque cum illo de statu suorum respectivè districtuum conferant, exponantque quid singuli, tum in visitatione, tum Congregationibus Pastorum, aut aliunde observarint; quidque pro bono Parochiarum statuendum judicarint; ac deinde post mutuam collationem, maturamque deliberationem audiant, quæ pro salute, ac utilitate Animarum Episcopus statuenda & ordinanda duxerit.

Hic rursus intelligitur, quàm meritò Episcopi sint soliciti, ut constituantur Archipresbyteri eruditione, zelo animarum, & rerum agendarum peritia eminentes, qui unà cum ipsis queant de statu & regimine Diœcesis conferre & deliberare.

Tales sanè si essent Archipresbyteri, eaque annuatim Capitula ad morum & disciplinæ reformationem celebrarentur, spes esset, quòd illa aliquatenus supplerent vicem Synodorum Diœcesanarum, quas quotannis celebrandas præcipit Concilium Tridentinum *Sess.* 24. *cap.* 2. *de reformat.* & hodiè proh dolor! unà cum totius disciplinæ collapsione, negligi penitùs videmus.

CAPUT V.

De Juribus Archipresbyterorum.

1. *Decani habent jus visitandi Parochias sui districtus.*
2. *Pastores illos ut Superiores cognoscere debent.*
3. *Decanorum est Pastoribus sibi subjectis administrare Sacramenta.*
4. *Etiam pro illis funebre Officium persolvere.*
5. *Pastores & Beneficiatos in possessionem introducere.*
6. *Jus habent interveniendi computibus Fabricæ, Hospitalium, Monasteriorum, &c.*
7. *Nonnulla observanda à Decanis circa usum suorum Jurium.*

I. ARchipresbyteris, sive Decanis Ruralibus incumbere curam Parochiarum suorum respectivè districtuum extra dubium est; adeòque jus est Archipresbyteris visitandi dictas Parochias, quoties id necessarium aut utile videbitur, ut debitam Parochiæ notitiam habere queant.

II. Adhæc cùm Decani Rurales sint Pastorum, & Ecclesiasticorum suorum districtuum Pastores, etiam justum est, ut Pastores & Ecclesiastici ipsos ut Superiores suos agnoscant, revereantur & ament; uti Synodi nostræ præcipiunt.

III. Porrò quia Pastorum est, subditis suis Sacramenta administrare, etiam Decanorum est, Pastoribus aliisque Ecclesiasticis sibi subjectis Sacramenta porrigere. Hinc passim Synodi monent Archipresbyteros, „ Ut ubi intelligent aliquem è sui districtus Pastoribus aut Sacerdotibus periculosè laborare, statim ad eum excurrant, moneantque ut saluti suæ consulat, eique, si opus est, Sacramenta administrent. „ Ita Synodus Antverpiensis, *titul. 16. cap. 4.* cui passim reliquæ Synodi, ac Episcoporum instructiones consonant.

IV. Ulteriùs cùm Pastorum sit subditis suis è vita decedentibus justa persolvere, etiam Archipresbyteris jus est. „ Omnibus Ecclesiasticis tam sæcularibus, „ quàm regularibus (verba sunt Synodi Antverpiensis *cap. 5.*) extra Monasterium degentibus, in suo „ districtu morientibus, Sacramenta administrare, & „ *officium funebre* facere. Urgente tamen necessitate „ Pastor loci aut vicinus vices suppleat.

Addit insuper Synodus Namurcensis anno 1639. *titul. 21. cap. 9.* officia per Decanos, sive Archipresbyteros fieri solita, „ ut purà exequiæ Pastorum, Sacerdotum, vel in Sacris Ordinibus constitutorum, nobilium, leprosorum & alia hujusmodi, si per Prælatum, vel alium fiant, serventur Decano sua jura. “

V. In plerisque quoque Diœcesibus jus est Archipresbyteris introducendi Pastores aliosque Beneficiatos in possessionem, recipiendi ab iis Fidei professionem aliaque solita juramenta. Quinimò in quibusdam locis obtinuit, „ ut nullæ litteræ curæ animarum “ deservienæ, vel Vicepastoratus cuiquam suffragentur, nisi prævie Archipresbytero istius districtus exhibeantur & ab eodem subsignentur. “ Ita Decreta Synodalia Gandens. *tit. 16. cap. 9.*

VI. Solent quoque Archipresbyteri loco Episcopi intervenire computibus non tantùm Fabricæ, aut Mensæ S. Spiritus in Parochiis sui districtus, sed etiam Hospitalium, Begginagiorum & Monasteriorum Ordinario subjectorum.

VII. Verùm circa hæc aliaque jura & officia Archipresbyterorum notandum, illa plurimùm ex consuetudine, & instructionibus, seu facultatibus, quæ Archipresbyteris in singulis Diœcesibus dari consueverunt, dependere, & variari; adebut ex consuetudine aut Decreto unius Diœcesis, quoad similia ad alias Diœceses ordinariè non liceat inferre.

Denique recogitare debent Archipresbyteri, in tuendis aut exigendis juribus, præsertim temporalibus, se admodum moderatos esse debere. Cùm enim ipsi sint Pastores Pastorum; etiam officii eorum est, Pastoribus ostendere, & suo agendi modo vivaciter imprimere, quòd prima cura & solicitudo esse debeat salus animarum; Jura verò præcipuè temporalia parùm esse curanda; maximè ubi eorum rigorosa exactio nata esset profectum animarum & progressum Evangelii impedire.

Uno verbo, Archipresbyteri ita suorum jurium curam agant, ut tamen numquam excidat, quòd cùm sint Parochorum & Sacerdotum sui districtus Pastores, ante omnia soliciti sint de eorum saluta & profectu spirituali, & singularem habeant inspectionem & curam de ipsorum vita & moribus, ac diligentia zeloque circa functiones Pastorales; seque respectu Pastorum gerant non ut dominantes in Clero, sed tamquam Patres & forma gregis facti ex animo. Pastoribus zelosis, & in officio Pastorali obeundo intrepidis & ferventibus consiliò, auxilio, & solatio contra obmurmuratores & refractarios sua authoritate assistant & opitulentur.

TITULUS SEPTIMUS.

De Canonicis Collegiatarum & Cathedralium Ecclesiarum, & officiis juribusque utrisque communibus.

CAPUT I.

Unde Canonici Collegiatarum & Cathedralium Ecclesiarum hodie dicantur SÆCULARES?

1. *Synodi etiam Generales, Canonicos quosdam sæculares vocant.*
2. *Vocabulum* sæculare *nonnumquam in malam partem accipitur.*
3. Sæculares *interdum dicuntur, qui civilibus negotiis præcipuè occupantur.*
4. *Vox* sæcularis *prout applicatur Canonicis in malam partem non sumitur.*
5. *Qua ratione* Canonicè *viventes, rectè dicantur* sæculares.

CAnonicos Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum non tantùm à vulgo & imperitis, aut malevolis hominibus hodie dici *sæculares*; eoque vocabulo distingui à Canonicis Regularibus in Monasteriis sub trium votorum professione viventibus, ex ipsis Conciliis manifestum est.

I. Synodus Lateranensis sub Innocentio III. non obscurè distinguit Ecclesias Canonicorum *sæculares* à *Regularibus*: sed manifestiùs ipsa Synodus Tridentina, *Sess. 7. cap. 14. de Reform.* *Sæculares* Clericos à *Regularibus* distinguens; & alibi sæpiùs Regularium Canonicorum, ut à sæcularibus distinctorum verba faciens, hanc nomenclaturam probavit.

Quòd igitur Canonici hodierni, qui votis Monasterii non astringuntur, dicantur *sæculares*, ipsos offendere non potest, cùm etiam ipsa Concilia eo nomine à *Regularibus* ipsos distinguant.

II. Verùm vocabulum illud *sæculare* frequenter in malam partem accipi: ut v. g. ab Apostolo, dum præcipit, ut *abnegantes impietatem & SÆCULARIA desideria, sobriè, justè & piè vivamus in hoc sæculo*, negari non potest.

III. Similiter interdum *sæculares* dicuntur, qui in civilibus rebus & actionibus occupantur, qui soliciti esse debent, quomodo uxori placeant, quomodo liberos honestè educent & doceant. A quibus negotiis cùm sese Ecclesiasticus Ordo Deo mancipatus abstrahere debeat, dicente Apostolo: *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus*, alii ad eorum discretionem homines *sæculares* dicti sunt: ac frequenter in Canonibus Clerici hujusmodi sæcularibus opponuntur.

IV. No-

IV. Neque ergo etiam hac ratione Canonici, aut alii quicumque Ecclesiastici, si conformiter suæ vivant vocationi, *seculares* dici possunt; neque hac significatione à Conciliis Canonici vocantur *seculares*; sed quatenus opponuntur iis, qui recedentes à sæculo ad claustra, & solitudines se retrahunt; & externi professione per trium votorum emissionem omnibus sæcularibus, & mundanis renuntiantes, sæculo, & mundo nuntium mittere; imò quodammodo mori dicuntur.

V. Horum ergo respectu Canonici, postquam rejecta communi vita, singularem vitam inter sæculares vivere cœperunt, *seculares* dicti sunt; non ea quidem ratione, qua Laici actionibus civilibus & sæcularibus impliciti *seculares* vocantur; sed eatenus, quòd jam in sæculo, hoc est, inter sæculares homines conversentur & habitent, qui anteà in claustris ab omni mundi strepitu & hominum sæcularium conversatione segregati planè è sæculo exiisse videbantur.

Hine Adamus Canonicus Præmonstratensis ap. Molanum, *lib.* 2. *cap.* 25. *de Canonicis*, cùm sibi objecisset: „ Si Canonici, quomodo sæculares? Ut cignos nigros, sic audio dici Canonicos *seculares* : (*subdit*) sed esto, nec ipsum culpemus modum loquendi. Sit quòd sic appellentur, non quia criminibus sæculi ipsi sæculo conformati implicantur, sed pro eo quòd tàm arctum vivendi propositum non amplectantur, quàm arctum illi tenere videntur, qui Regulares appellantur.

CAPUT II.

Canonici qui hodie dicuntur *seculares*, vitam communem & claustralem egerunt. Et quando ab ea recesserint?

1. *Canonici seculares olim in communi vixerunt.*
2. *Probatur pluribus exemplis.*
3. *Quando desierit vita communis.*
4. *Quæ desertionis causa?*

I. SI antiqua Canonicorum monumenta, & temporum historiæ revolvantur, nihil certius, quàm pleraque, quæ hodie dicuntur Capitula Canonicorum sæcularium, vitam communem vixisse; eodem pene modo, quo hodie Canonici, qui dicuntur *Regulares*; licèt vota solemnia, præcipuè paupertatis non emitterent.

II. Et quidem in Ecclesia Leodiensi sæculo 12. vitam communem inter Canonicos adhuc superstitem fuisse scribit Bartholomæus Fisen. *lib.* 10. *cap.* 10. *Histor. Leodiensis*, ubi loquens de Alberone Principe, ait: „ Ipso Principe Canonicorum omnis disciplina corruit, quam neque Præsides curarunt, neque Episcopus ipse: ut, qui negligere cœpit Decessoribus suis solemnes Collegiorum inspectiones: *Claustri* ergo ratione omni sublata, dies noctesque Collegia patuere, etiam equitibus curribusque; cùm ad eam ætatem clausa perseverassent, quo ritu hodie Monasteria.

Et anno 1189. Godefridus III. donans decimas Collegio Canonicorum S. Joannis Leodii, ait: „ Et residuum fructuum in usum Fratrum in Ecclesia vestra residentium, juxta *portionem*, quæ unumquemque Fratrum *in refectorio* contingere debet, prout competens videretur, rationabiliter Capitulum dispensaret. „ Apud Miræum in Diplomatib. Bel. *cap.* 65. quæ evidenter vitam communem supponunt.

De Ecclesiis Cameracensibus, aliisque vicinis testatur Chronicon Cameracense per Baldericum; & de Trevirensi, Wormatiensi, Coloniensi, aliisque Germaniæ Canonicorum Ecclesiis testis est Trithemius ad annum 975.

Et quid plura, nonne vitam illam communem clamant etiamnum „ hodie *dormitoria*, *refectoria*, & alia id genus loca publica, quibus nostri Ordinis Canonici, ait Aubertus Miræus *in notis ad Regulam Canonicorum*, olim usi fuerunt, hodieque extant, & cum admiratione monstrantur Coloniæ Agrippinæ, Tornaci, Leodii, Brugis, Insulis, & alibi. “

III. Hæc vitæ communis institutio in aliquibus citiùs, in aliis seriùs desiit. Circa sæculum 10. nonnullos ad vitam singularem abjecta communi convolasse tradit Trithemius loco citato: „ Sub Theodorico Archiepiscopo Trevirensi, Canonici majoris Ecclesiæ ibidem abjecta vita regulari, quam hucusque in eadem Ecclesia Majores eorum continuaverant, desierunt esse Regulares, & facti sunt nomine & conversatione sæculares. Quorum exemplo malo Canonici quoque S. Paulini Trevirenses, Sancti Castri in Confluentia, Moguntinenses, Wormatienses, Spirenses, & complurium aliarum Ecclesiarum, diversis quidem temporibus, sed uno impietatis spiritu, Regularis vitæ communitatem abjecerunt.

IV. Hos successivis temporibus alios secutos fuisse, Scriptores sæculi 11. & 12. abundè testantur, & altè deplorant; eamque mutationem non authoritati Ecclesiæ, sed defectui, & refrigescenti charitati adscribunt.

Sanct. Ivonem Episcopum Carnotensem audiamus, „ Quòd communis vita, inquit, in omnibus Ecclesiis penè defecit tam civilibus, quàm Diœcesanis, non authoritati, sed desuetudini, & defectui adscribendum est, refrigescente charitate, quæ omnia vult habere communia, & regnante cupiditate, quæ non quærit ea, quæ Dei sunt & proximi, sed tantùm quæ sunt propria: “ *Epist.* 60.

Similiter sub idem tempus de hoc Canonicorum transitu à vita communi ad singularem loquens Stephanus Tornacensis, dicit, Canonicos transitum illum fecisse: *Quia dispensationis levamen libentiùs admittebant, quàm authoritatis vigorem*. Quapropter urget Decanum Remensem, ne patiatur hanc Ecclesiasticam & diu servatam disciplinam aboleri, neque tam facilè *juventuti singulariter, ne dicam*, ait, SÆCULARITER *vivere volenti obediat*, *Epist.* 160.

CAPUT III.

Ex desertione vitæ communis quasi naturaliter sequuta est vitæ Canonicalis dissolutio.

1. *Desertio vitæ communis secum traxit solutionem disciplinæ Canonicalis.*
2. *Primum medium conservandæ disciplinæ Canonicalis, quod suppeditabat vita communis, & cum vita singulari desiit.*
3. *Promitur medium secundum.*
4. *Tertium.*
5. *Quartum.*
6. *Ex desertione vitæ communis factum, ut in vita Canonicali homines mundani desiderata invenerint.*
7. *Hinc tandem disciplinæ Canonicalis ruina.*

I. VIx ullum reperire est Scriptorem, qui Canonicorum è vita communi ad vitam singularem transitum refert, quin unà referat, & deploret ut ex ea secutam totius Canonicalis disciplinæ relaxationem; testeturque è Regularibus, non nomine dumtaxat, sed vita, & moribus etiam factos *seculares*. „ Etenim, ait Dionysius Carthusianus, quæ, quanta & qualia vitia orta sint atque quotidie oriantur ex relaxatione illa *vitæ communis*, dormitoriique ejusdem experientia potiùs docuit, quàm lingua possit explicare. “

Quàm verò hæc vitæ Canonicalis dissolutio ex ea vitæ communis in singularem commutatione naturaliter, & quasi sua spontè profluxerit, ultrà fatebitur qui utramque vivendi normam, & exteriorem disciplinam paulò attentiùs consideraverit.

II. Dum in communi vivebant simul in uno reficiebantur refectorio; mensuramque potus & cibi Superiores pro necessitate, non pro voluptate moderabantur; ipsaque convivia sacra semper lectione condiebantur. Unde de Canonicis Remensibus adhuc in communi viventibus, quasi exultans scribit Stephanus Tornacensis: „ procedentibus unanimiter de Missa ad Missam, de spirituali refectione ad corporalem, præmissa in-

„ vocatione Dominica, & signo benedictionis super „ cibum extenso, reficiebant convivæ Domini minùs „ ventrem, quàm mentem, sonante eis per ministe- „ rium lectoris *divino eloquio*, „ Epist. 160.

At arrepta vita singulari, tum non secundùm moderationem, & discretionem Superiorum cibus potusque subministrabatur, sed suo quisque arbitrio mensam suam instruere potuit, deliciisque, quantum placuerit, affluere, genioque, & concupiscentiis indulgere. Pro lectione sacra discursus non tantùm otiosos, & sæculares, sed & pejores liberum fuit permiscere.

III. Vita communis de bonis, & proventibus Ecclesiasticis singulis pro necessitate suppeditabat; quibus usibus datum impenderetur, Prælati invigilabant, & rationem exigebant; at in vita singulari singulis suæ præbendæ, sive proventuum portio ita concreditur, ut de ea nulli rationem, nisi soli Deo, reddere teneantur: atque hinc liberrima cuique ex bonis Ecclesiasticis consanguineos familiaresque ditandi relicta potestas: hinc de patrimonio Christi luxuriandi, nullo fræno restricta libertas.

In vita communi nulla nisi de licentia Prælati dabatur egrediendi è claustro Canonicorum facultas; atque hinc rara erat cum hominibus sæcularibus Canonicorum conversatio; cum mulieribus autem rarissima. At per vitam singularem reserato, seu potiùs deserto claustro, libera ac familiaris cum sæcularibus, non viris modò, sed & mulieribus conversatio facta est.

IV. Durante vita communi tempora singula, quibus impendi deberent, ex præscripto Regulæ, & Superiorum erant determinata; atque ita otio pro magna parte occasio subtrahebatur. Aderant & Superiores, qui quid singuli suo tempore facerent, intenderent; minùsque rectè agentem aut otio diffluentem monerent & corriperent.

At nihil horum in vita singulari Canonicorum: quidquid lubet, quisque pro suo agit arbitrio; si otiari, si variis, imò & parùm Clericum decentibus occupationibus vacare lubet, quis est qui vigilet, qui moneat, aut qui corripiat.

V. Florente vita communi, domo, sive claustro omnibus communi; & supellectili vulgari pro discretione Superiorum contenti esse debebant; dum autem vivunt singulariter, quisque domicilia exstruit, aut comparat, ac supellectile ornat, prout suæ ambitioni, aut vanitati congruere judicat.

Utque verbo dicam, cum vita singulari irrepsit libertas Canonicorum pro suo libitu vivendi; redituśque Ecclesiasticos pro arbitrio dispensandi.

Huic vivendi libertati, si quis conjunxerit divitias, & honores etiam mundanos, quos ipse Canonicalis status hodie dare solet, facile videre est, qua ratione homines mundani, carnales, ambitiosi, avari aliisque vitiis pleni, in vita Canonicorum reperire cœperint, quo suis concupiscentiis, & carnalibus desideriis satisfacere possent.

VI. Hinc contigit, ut Canonicatus & præbendas ambire cœperint, in quibus regnabat avaritia, imperabat ambitio; aut quos commodè, deliciosè, imo splendidè & honorificè, secundùm sæculum vivendi incitabat desiderium. Jamque vita Canonicalis non ampliùs considerata fuerit, quasi eam profitentes mundo ejusque pompis & prætensionibus valedicerent, seque totos Dei & Ecclesiæ servitio consecrarent; vitamque secundùm Canones seu Regulas ab Ecclesia præscriptas sanctè instituere deberent: sed considerari cœpit, quasi vita commoda & honorifica secundùm sæculum, dans ea omnia, quæ homines sæculi existimanda & optanda credunt.

Inde felices æstimati, etiam maximè secundùm mundum, qui Canonicatus assequuntur; sed eò feliciores, quò *pinguiores*, ut vocant, aut honorabiliores sunt præbendæ.

Ex quo ulteriùs parentum cura & studium, ut suos quacumque via ad Canonicatus promoveant; tametsi nec minima in illis appareant vitæ Clericalis specimina.

Quin & parvulis nondum penè natis provida parentum solicitudo Canonicatus parare cœpit: „ Hunc nos „ (inquiunt apud S. Bernardum in *Declamat.* §. 5.) „ illi, vel illi tradamus Episcopo, apud quem habemus „ gratiam, aut cui fortè servimus, ut discat de bonis „ Domini, nec in tot liberos nostra dividatur hære- „ ditas. „

VII. Quid igitur mirum, si postquam ea de vita Canonicali fuit impressa idea, postquam ad illam ambitio, avaritia, ipse mundi spiritus, homines carnales & mundanos solicitavit & induxit, imò & plerumque intrusit, una secuta sit totius disciplinæ relaxatio? Imò sane mirandum, quòd adhuc illius vel vestigia superesse reperiantur?

„ Si enim (teste Bellarmino de Gemitu Columbæ, „ *lib. 2. cap. 8.*) multitudo Monachorum ex monte „ perfectionis exciderit ad vallem profundam nimiæ „ relaxationis, quia non duxit eos stella ad præsepium „ Christi, id est, non traxit eos Divina vocatio „ ad humilitatem Christi sectandam; sed carnalis „ sensus qui mentem excæcat, duxit illos vel ad vitam „ commodiorem cùm essent pauperes, vel ad „ honores ambiendos in Religione, cùm in sæculo „ non invenirent qua via possent ascendere; vel alio „ aliquo humano consilio vestem sanctam induerunt. „ Et quid mirum, si multi vestem Religiosam induant, „ cùm non spiritus Domini, sed carnalis sen- „ sus eos ad Religionem duxerit? „

Si, inquam, hæc de Religiosis non recta intentione Monasteria intrantibus verè dixerit Bellarminus, quid dicendum erit de iis, qui vitam commodiorem & honores non in Monasterio, ubi adhuc vita quædam communis & austeritas servatur, sed in sæculo, ubi ambitio & dissolutio dominatur, cum studio quærunt & sæpe inveniunt?

CAPUT IV.

Ipsa Canonicorum institutio, seu professio semper mansit invariata.

1. *Perversa de vita Canonicali idea.*
2. *Disciplina exteriori mutata, invariata mansit Canonicalis institutio.*
3. *Non minor hodie in Canonicis requiritur morum integritas, quàm durante vita communi.*
4. *Sola exterior disciplina mutata est.*
5. *Hæc facilitabat ut Canonicè viveretur, non tamen omnino necessaria erat.*
6. *Alia habenda de Canonicis idea quàm vulgò habetur.*

TAndem connivente Ecclesia Canonicos à vita communi ad singularem transiisse; magnamque circa exteriorem vivendi disciplinam mutationem intervenisse, ex dictis capite superiore satis constat.

I. Ulteriùs ex hac vivendi ac exterioris disciplinæ variatione magnam vitæ libertatem; atque inde totius Canonicalis professionis dissolutionem sequutam abunde quoque ostendimus; quæ dissolutio ubi universas pene per orbem Christianum Canonicorum Ecclesias pervasit, eam tandem plerisque impressit ideam, quasi vita Canonicalis esset vita commoda & honorifica, maximèque secundùm sæculum optanda; sine ulla pene obligatione divitias, honores aliaque secundùm mundum appetibilia affluenter suppeditans.

Verùm nihil a mente Ecclesiæ magis alienum, quàm hæc de vita Canonicali sæcularis & perversa idea.

II. Licèt enim disciplinæ exterioris mutationem tandem toleraverit Ecclesia, nunquam tamen de sanctitate vitæ, & vivendi secundùm Canones, seu Ecclesiasticas Regulas obligatione quidquam remisit; imò immobilem semper supposuit ipsam Canonicalem institutionem, & professionem, si ipsas essentiales & interiores status Canonicalis obligationes spectemus.

Hinc sæculo XV. non de Canonicis in communi viventibus, sed singularem jam vitam agentibus dicebat Dionysius Carthusianus: „ Clerici vocantur Canonici, quoniam regularem & rectam tenentur „ ducere vitam, vitiorumque obliquitates vitando, „ sinceriter gradari juxta præfixa eis à SS. Patribus „ statuta. „ *Tractat. de vita Canon.*

Utque propiùs ad nostram ætatem descendamus, præcedenti sæculo Synodus Coloniensis. „ Ut de Canonicis dicamus pauca, inquit, respondeat eorum vi- „

ta

„ eo titulo, respondeant nomini: sint reipsa, ut sunt „ nomine *Canonici*, id est *Regulares*, ut Ann. 1536. *Part.* 3. *cap.* 4.

Quin & sub finem ejus sæculi Clerus Gallicanus, ut Canonicos ad vitæ rectitudinem, morum integritatem, Canonumque sedulam observantiam efficaciùs reduceret, ut nominis sui memores essent, admonuit: „ Canoni- „ cos semper suæ denominationis memores esse opor- „ tet, inquit, ne quis eorum Canones & Regulas, „ vitæ, aut morum pravitate unquam transgredia- „ tur, sed è contra qui exleges sunt, aut in futu- „ rum esse possent, eorum exemplo ad pietatis & „ probitatis totius formam & regulam revocentur.

III. Et quid plura, an minorem hodie in Canonicis in cibo potuque aut mensarum apparatu frugalitatem requirit Ecclesia, quàm olim, cum communi refectorio utentes, cibi potusque mensuram suorum Prælatorum arbitrio accipiebant? An minùs se à spiritu mundi, & sæcularibus negotiis separare debent Canonici, qui hodie vitam singularem agunt, quàm olim in communi viventes? An minùs castè vivere, aut mulierum suspecta, & periculosa consortia vitare, quàm dum simul in uno claustro habitantes, à sæcularium ac mulierum conversatione manebant separati? An hodie ex proventibus Ecclesiasticis liberaliùs, & extra necessitatem consanguineos, aut familiares ditare possunt: aut in luxum, usus superfluos, vel profanos erogare, quàm dum eos ex communi massa dispensante Prælato pro sua quisque necessitate accipiebat? An minor hodie Canonicorum orandi, divinumque officium devotè ac diligenter persolvendi obligatio, quàm dum in una domo commorantes, simul è dormitorio aut refectorio, instar hodiernorum Religiosorum, statis horis ad persolvendas Horas Canonicas pergebant? An minor est hodie, quàm olim fuerit, Canonicorum Deo, & Ecclesiæ serviendi, seque eorum ministerio consecrandi necessitas?

Revolvantur, relegantur que Canones, etiam his postremis sæculis, postquàm vita communis Canonicorum in singularem transivit, editi, nihil planè circa hæc mutatum reperietur: Sed eadem omninò Canonicis inculcata invenientur & præscripta.

IV. Uno verbo quidquid mutationis intervenit, unicè ipsam exteriorem vivendi disciplinam concernit: quæ quidem non parùm facilitabat, ut Canonici ea ad quæ vi suæ professionis indispensabiliter adstringuntur, observarent, nequaquam tamen ejus erat conditionis, ut ea non observata, Canonici quæ suæ sunt vocationis, & professionis exactè; licèt fortè difficiliùs, implere nequeant.

V. Quidni enim inter Canonicos *singulariter*, hoc est, extra congregationem viventes, reperiantur, qui ejus sint virtutis, & perfectionis, ut eam in cibo, & potu totiusque mensæ apparatu sibi præscribant, & servent moderationem, quam etiam in ordinatissima Congregatione Superiores juxta Canones præscriberent: Qui reditus Ecclesiasticos, quantumvis suæ dispensationi pro arbitrio concreditos, summo cum timore ac tremore, tamquam patrimonium pauperum dispensent? Qui curam temporalium sine curis agant? Qui divitias possideant quasi nihil habentes? Inque particulari familia vitam instituant, ut munia omnia Canonicorum ad præscriptum Sacrorum Canonum non minus perfectè & absolutè adimpleant, quàm si juxta pristinam vivendi disciplinam vitam agerent communem.

VI. Ex his quisque facilè intelliget, aliam plane de vita Canonicali esse concipiendam ideam, quàm vulgò concipitur; vitam Canonicalem ex mente Ecclesiæ non esse institutam aut ordinatam, ut quis commodè, lautè, ac honorificè secundùm sæculum vivat, sed ut à mundo abstractus, omnibusque ejus prætensionibus renuntians, unicè Deo, & Ecclesiæ sive orando, sive laborando serviat, vitamque Clericalem juxta Sacros Canones tanto exactiùs, & ferventiùs instituat, quanto reliquis Clericis & nomine & dignitate præcellit.

Ex his quoque non difficulter intelligitur, quam procul à mente Ecclesiæ, & à vera idea, quam de Canonicatibus habere deberent, recedant, qui ad eos tamquam ad res secundùm mundum maximè optabiles & commodas, aspirant; felicesque se autumant, dum ad eos pervenerint; nihil aut parum de obligatione, quam ratione Canonicatus contrahunt, soliciti.

CAPUT V.

De Congregationibus Capitularibus.

1. *Collegia Canonicorum olim dicta* Monasteria; *hodie* Capitula.
2. *Congregationes Canonicorum quando dici cœperint* Capitula.
3. *Soli Canonici Capitulum constituunt.*
4. *In dignitate constituti si non sint Canonici, non sunt de Capitulo.*
5. *Fallit in Decano.*
6. *Canonicatum & dignitatem obtinens non gaudet duplici suffragio.*
7. *Canonici Sacris non initiati Capitulo non interveniunt.*
8. *Canonici non ordinati an turnum suum habeant in Collatione Beneficiorum?*
9. *Olim Canonici quotidie Collationem instituebant.*
10. *In hujus locum successere Capitula disciplinæ; & quid in eis tractandum.*
11. *In Capitulis primùm de disciplina & vivendi ratione tractandum.*
12. *In Capitulis à majori parte suffragiorum concluditur; & hinc nonnunquam statuta injusta.*
13. *Non cæco modo in capitulorum statuta jurandum.*
14. *Quando indicenda Capitula?*
15. *Non indicenda tempore divini officii.*
16. *Nec in hoc consuetudo excusare potest.*
17. *Nec alia negotia non Capitularia tempore divini officii tractanda.*

I. DUm olim Canonici vitam communem agerent; unoque claustro sub certa regula, & Superiorum directione viverent, eorum collegia dicta fuisse *Monasteria*, ex monumentis & Scriptoribus illorum temporum notissimum est: ut meritò Molanus *lib.* 1. *de Canonicis*, *cap.* 12. imperitiæ arguat eos, „ qui dum alicubi incidunt in locum quemquam apud „ superiorum ætatum Scriptores, in quo Canonico- „ rum collegium vocatur *Monasterium*, aut errorem „ esse, aut monasticum ordinem antequam Canonici „ essent, in eo viguisse, putent, non alia ratione „ moti, quàm quòd videant Monasterii nomen illi „ quandoque tributum esse.

At postquam Canonici abjecta vita communi ad vitam singularem transierunt, externaque vivendi disciplina se planè à Monachis & Regularibus in communi viventibus discreverunt, sensim quoque vocabula communem illam vitam præferentia respuerunt; atque ita eorum Ecclesiæ, sive Collegia priùs *Monasteria* nuncupata, dici cœperunt *Capitula:* hocque nomine hodie Canonicorum sæcularium Ecclesiæ à Monachorum, & Canonicorum Regularium Conventibus distinguuntur.

II. Ulteriùs singularitate semel inducta; suas etiam Congregationes, quæ durante vita communi dicebantur *Conventus*, *Collatio* aliove simili nomine, quo communitas aliquo modo indicabatur, *Capitula* dixerunt; hodieque Congregationes seu Conventus Canonicorum vulgari nomine *Capitula* vocantur, eaque quæ in illis Congregationibus acta sunt, *Acta Capitularia*, *Capitulariter* acta dicuntur.

III. Ad hanc Congregationem, quæ communiter *Capitulum* nuncupatur, jus habent soli *Canonici*: idest, qui in ea Ecclesia verè sunt Canonici, omniaque jura Canonicorum habent.

Unde Beneficiati qui Canonici non sunt, licèt etiam haberent jus præbendæ, sive cum Canonicis proventus dividerent, aut participarent; imò & de administratione bonorum cum Canonicis in communi deliberandi jus haberent, si tamen Canonici non sint, de Capitulo esse non censentur; neque in electionibus, aliisque actibus Capitularibus ipsam bonorum administrationem haud concernentibus, interveniendi jus habent; nisi aliud de consuetudine aliove particulari titulo obtineat: uti latè Fagnanus ad *cap.* 1. §. *De elect. num.* 33. *& seqq.*

IV. Quinimò, si in eadem Ecclesia sint dignitates, quarum possessores simul non sunt Canonici, de jure communi vocem, aut Sedem in Capitulo non habent; nisi ex earum fundatione, seu erectione expressè,

aut

aut ex antiqua consuetudine secus obtineat. Unde Glossa ad Sanctionem Pragmaticam *cap. sicut*, §. *quanta*, post Innocentium aliosque Canonistas, ait: „ Archidiaconus, alii Prælati inferiores & alii Beneficiari in Ecclesia Cathedrali, nisi habeant Canonicatum, non sunt de Capitulo, nec debent habere vocem in Capitulo.

Et generaliter Rebuffus, Tractatu de Nominat. *quæst.* 8. *num.* 32. asserit: „ Habentes dignitatem in Ecclesia de jure non sunt de Capitulo, nisi aliàs sint Canonici, soli enim Canonici faciunt Capitulum & unum corpus cum Episcopo.

V. Decanus tamen, licèt præbenda Canonicali careat, nec specialem Canonicatum obtineat; quia Caput est Canonicorum, eorumque curam gerere debet, Capitulo intervenire eique præsidere consuevit, nisi forsàn de rebus temporalibus, seu præbendis, in quibus ipse non participat, tractetur. Ita judicatum pro Decano *non prabendato* Ecclesiæ Cathedralis Amiensis in Parlamento Parisiensi 28. Julii 1672. uti refertur in Libro, cui titulus, *Journal du Palais*, *Tom.* 2.

VI. Quinimò si dignitatem quis obtineat unà cum Canonicatu, si jus commune spectemus, duplici suffragio in Capitulo non gaudet; illudque prætendens, vel consuetudine aliove particulari titulo munitum se esse ostendere debet, Panormitanus *ad cap.* 12. *de sent. & re jud.* & Cujacius ibid.

VII. Ulteriùs, quamvis Canonicis per solam Canonicatus assecutionem, & captam possessionem quæsita sint omnia jura Canonicalia; dicanturque esse de Capitulo, tametsi etiam nullo Sacro Ordine sint insigniti, nihilominus in actibus Capitularibus suffragium non habent, nisi ut minus Ordinem habeant Subdiaconatus; etiamsi hoc illis ab aliis esset concessum, *Clement.* Ut t.t. *de ætate & qualit. & ordine præfic.* innovata per Synodum Tridentinam, *Sess.* 22. *cap.* 4. *de reformat.* ut nimirum hoc pacto. „ Qui divinis in Cathedralibus, vel Collegiatis, Sæcularibus, vel Regularibus Ecclesiis sunt mancipati officiis, ad suscipiendos Sacros Ordines propensiùs inducantur, “ ait dicta Clementina.

Ita quippè comparatum est, proh dolor! ut Canonici, qui nihil ex Sacerdotio lucri temporalis expectant; nihilque mundani honoris accedere sibi autumant; sed libertatem sibi per susceptionem S. Ordinis potiùs adimi, ad Sacrorum Ordinum susceptionem quodammodo cogi debeant: Capellani verò, & viliores Clerici ad Sacerdotium tamquam artem de pane lucrando currant, & festinent: quod jampridem altè deploravit & graphicè expressit Philippus Abbas Bonæ Spei S. Bernardo Coævus, *de dign. Cler. cap.* 15. & 16.

Procedit autem hæc juris dispositio non tantùm in voce decisiva, sed etiam consultiva; adeout neque assistentiam, neque sedem in Capitulo habere possit Canonicus, qui Ordine saltem Subdiaconatus non est initiatus; quemadmodum declarasse S. Congregationem refert Garz. *de Benef. p.* 3. *cap.* 4. *n.* 25.

VIII. Hæc tamen non procedunt in his, quæ à Canonicis fiunt non capitulariter; sive extra Capitulum. Ita in Ecclesiis, ubi collatio spectat ad Canonicum hebdomadarium, sive turnarium, Canonicum in Sacris non constitutum suam habere hebdomadam sæpiùs judicatum fuisse refert Garz. loc. cit. *n.* 29.

Verùm si benè attendatur, dum Canonico *Turnario* Sacro Ordine non insignito datur jus præsentandi, atque ad ejus præsentationem Capitulum præsentatum instituere debet, in effectu datur simili Canonico jus concurrendi ad unum è præcipuis actibus Capitularibus, qui est nominatio ad Beneficia; atque hac de causa Advocatus Regius conclusit, non esse dandum jus *Turnariis*, cuidam Canonico Ecclesiæ Cathedralis Constantiensis Sacris non initiato, non obstante Statuto & Consuetudine trium sæculorum ejusdem Ecclesiæ: sustinens Statutum illud ac Consuetudinem esse merum abusum tendentem in fraudem juris excludentis similes Canonicos ab actibus Capitularibus. Et ita judicavit Senatus Rothomagensis, atque instante Procuratore Regio unà inhibuit omnibus Capitulis sui districtus conferre quodcumque Beneficium ad præsentationem Canonicorum Sacris Ordinibus non initiatorum, eamque suam Ordinationem per modum Regulamenti publicari præcipit. *Vide Journal du Palais*, *Tom.* 3.

IX. In his Capitularibus Conventibus tractandum de iis omnibus quæ Statutum, & Administrationem Ecclesiæ; quæque ipsum Canonicorum officium concernunt, ac imprimis & ante omnia, ipsam disciplinam vivendique rationem morumque reformationem spectantia.

Et quidem Regula Canonicorum in Synodo Aquisgranensi exarata, *cap.* 123. præcipit. “ Ut Canonici quotidiè ad collationem veniant, ubi & hanc institutionem, & aliarum sanctarum Scripturarum lectiones perlegant, & pro admissis veniam postulent, & sententiam pro qualitate admissi suscipiant: ubi etiam de communi profectu & utilitate Ecclesiæ pertractent.

X. Scio quidem cum vita communi hanc sanctissimam disciplinam in plerisque Canonicorum Ecclesiis exolevisse; at in ejus locum successerunt Conventus, quos *Capitula disciplinæ* vocant.

Synodus Colon. anno 1536. *part.* 3. *cap.* 14. quæ in his potissimùm tractanda sint exponens: “ Capitula, inquit, disciplinæ quæ vocant, multò majori diligentia observentur atque hactenus. Id ita fiet, si non tam profanæ, quàm res sacræ in his tractentur: si de moribus inquiratur, si vita expendatur singulorum, & quod olim sancti Patres fecisse dignoscuntur, ex temporali oratione interdum commoneantur Fratres, & inprimis ad Sacras Litteras capessendas instigentur, atque ut in his optimas horas collocent, incitentur; quòd hic reperiatur fons vitæ scaturiens, ex quo qui haurit, non sitit in æternum; hic thesaurus Evangelicus, propter quem oportet vendere universa, reconditus sit, ex quo prudens ille Paterfamilias profert nova & vetera. “

Indubiè admodùm esset optandum, ut in omnibus Canonicorum Ecclesiis hæc specialia disciplinæ Capitula frequenter ac seriò instituerentur; vel si hæc specialia Capitula non habeantur, ipsæ ordinariæ Capitulares Congregationes ita instituantur, ut non planè temporalibus negotiis occupentur, adeò ut nihil morum ac disciplinæ, Divini Officii rectæ institutioni, aut reformationi impendatur; neque cura tantùm habeatur de minimis, neglectis majoribus.

Aliud sanè ipsum Canonicorum officium exigit, & Decreta Synodorum clamant.

XI. “ Canonici (inquit Synodus Bituricensis ann. 1564. *tit.* 34. *can.* 9.) conveniens ad Capitula, primùm tractent de celebratione Divini Officii, & quoscumque defectus delinquentium corrigant, tum de temporalibus negotiis statuant. “

Et Synodus Tolosana ann. 1590. *p.* 1. *c.* 2. §. 7. ait: In comitiis sodalitiis & Capitulo de iis primùm quæ ad Divinum cultum spectabunt, tum de justa morum reformatione, delictorum debita animadversione, demum de privatis rebus temporalibusque negotiis agant. “

Consonat & Concilium Avenionense anno 1594. *tit.* 33. ita decernens: “ In Capitulo clamosas & contentiosas confabulationes evitabunt, & de iis quæ ad Ecclesiæ cultum, & ad pietatem promovendam spectant, de bonorum Ecclesiasticorum administratione tractabunt. “

Volunt ergo Concilia, ut ea, quæ mores, divinum Officium, ac Ecclesiæ cultum spectant, præcipuum ac primum locum in Capitulis obtineant. Et merito, cùm nihil justius ac rationalius sit, quàm negotia majoris ponderis & momenti præferri negotiis minoris momenti. Ac sanè timendum ne Canonici qui adeo soliciti sunt de rebus temporalibus, ut nihil in eorum Conventibus penè nisi de illis audiatur, aut tractetur, sint non tantùm nomine, sed reipsa Canonici *Sæculares*; verèque dici queat de ipsis, quod de quibusdam Prælatis sui temporis dixit Bernardus: *Lib.* 4. *de consid. ad Eugenium Papam*, *cap.* 6. “ Optimi videlicet æstimatores rerum, qui magnam de minimis, parvam aut nullam de maximis curam gerunt. “

XII. Negotia in Capitulis proposita solent ordinariè ex pluralitate suffragiorum concludi; quodque major pars Capituli resolvit, ipsum *Capitulum* resolvisse censetur.

XIII. Porrò, quia non rarò contingit, hoc præsertim tempore quando adeo relaxata, & ab omni penè disciplina exempta est Canonicorum vita, ut plures

res

rei Canonicorum, vel nullam veræ disciplinæ notitiam habeant, aut etiam eam oderint, unicè vivendi libertatem affectantes, & lucro temporali inhiantes: quidni hinc natum est contingere, ut inter resolutiones, vel etiam ordinationes Capitulares bonis, vel reclamantibus, vel subinde pacis causa, aut ad majus malum evitandum, dissimulantibus, reperiantur non paucæ, quæ Canonicæ disciplinæ adversantur; magisque quæstum aut turpe lucrum, imò subinde Simoniam sapiunt, quàm pietatem, aut spiritualem profectum; qua de re audire lubet, quæ per experientiam reperiunt, & referunt Patres Synodi Coloniensis anno 1536. *part.* 3. *cap.* 19. „ Habent, inquiunt, ferè quotquot sunt Cathedrales aut Collegiales Ecclesiæ suum volumen peculiarium Statutorum, quæ interdum pro affectu privato cujuslibet augentur aut crescunt. *Inter hæc reperias quamplura, quæ quæstum magis quàm pietatem resipiant*, & ad inæqualitatem magis quàm æqualitatem faciant: unde discordia inter fratres (ut fieri solet) frequenter alitur, concordia verò scinditur laceraturque: *Et quantumvis pleraque inter hæc iniqua reperias, adiguntur tamen omnes qui recens admittuntur, ut ad ejusmodi statutorum observationem* (etiam penitus ignari quid contineant illa) *citra ullum delectum jurejurando se alligent*, cùm tamen juramentum non debeat esse iniquitatis vinculum, nec ad ignorata extendi. Operæ pretium itaque nobis videtur, hujusmodi statutorum volumina inter visitandum excutere, & quæ Euangelicæ puritati atque fraternæ charitati, denique disciplinæ Ecclesiasticæ minùs consentanea reperta fuerint, resecare, cavereque ne posthac ulla nova statuta in ejusmodi Ecclesiis (nisi tamen noster accesserit calculus) edantur.

Idem supposuit Synodus Trident. *Sess.* 24. *cap.* 14. *de reformat.* deplorans, quòd in plutibus Ecclesiis tam Cathedralibus, quàm Collegiatis & Parochialibus, ex earum *Constitutionibus*, aut ex prava consuetudine, in electione, præsentatione..... sive admissione ad possessionem alicujus Beneficii, vel Canonicatuum certæ conditiones, seu deductiones ex fructibus, compensationesque illicitæ, aut etiam quæ in aliquibus Ecclesiis dicuntur turnorum lucra, interponantur. Quæ omnia detestans S. Synodus, mandat Episcopis, „ ut quæcumque hujusmodi in usus pios non convertuntur, atque ingressus eos, qui *Simoniacæ labis*, aut *sordidæ avaritiæ* suspicionem habent, fieri non permittant, ipsique diligenter de eorum *Constitutionibus*, sive consuetudinibus super prædictis cognoscant, & illis tantùm, quas ut laudabiles probaverint, exceptis, reliquas, ut *pravas*, ac *scandalosas rejiciant & aboleant*. " Et eos, qui adversùs prædicta quavis ratione commiserint, pœnis Simoniacorum subjacere decernit, „ non obstantibus (inquit Synodus) quibuscumque *statutis*, *constitutionibus*, consuetudinibus, etiam immemorabilibus, etiam *Apostolica authoritate confirmatis*: de quarum subreptione, obreptione, & intentionis defectu Episcopus tamquam Apostolicæ Sedis Delegatus, cognoscere possit.

Ex his quis non videat, per Synodum Tridentinam supponi, in Statutis & Constitutionibus, etiam Cathedralium Ecclesiarum (tametsi per Sedem Apostolicam confirmatis) posse reperiri aliqua, quæ Synodus tamquam de Simoniaca pravitate suspecta detestatur?

Hinc quisque discat non cœco modo in Statuta & Ordinationes Capitulorum esse jurandum, sed ea priùs meritò examinari & expendi debere: eosque multum hallucinari, qui sibi licitum credunt, quidquid in Statutis Capituli probatum invenitur; tametsi etiam Sedis Apostolicæ confirmatio accesserit.

XIV. In pletisque Ecclesiis certi dies vel per mensem, vel etiam per hebdomadam solent esse designati, quibus stata hora *Capitulum* conveniant; solet que dici *ordinarium*.

Sed quia nonnumquam repentina negotia, quæ dilationem non patiuntur, congregationem Capituli requirunt, in potestate Decani alteriusve, cui jus convocandi Capitulum ex consuetudine aliove titulo competit, est, quocumque die & tempore Capitulum indicere.

XV. Illud tamen observet, ut nisi necessitas urgear, tempore divinorum Officiorum Capitula non habeantur. „ Canonici, inquit S. Carolus in Concilio Mediol. I. *part.* 2. *cap.* 38. quo tempora divina Officia celebrantur, non habeant Capitula, nisi fortassis aliter evidens necessitas postulaverit: qui contra fecerint, distributionem ne capiant ejus horæ, in qua id commiserint. "

Et Synodus Cameracensis P. II. *titul.* 28. *cap.* 17. „ Canonicorum congregationes pro Ecclesiarum suarum negotiis, quæ Capitula dici solent, hora competenti fiant, nec summæ Missæ tempore ullo modo habeantur, nisi necessaria aliqua causa superveniat, quæ differri non possit, quo casu ut minimum mittantur aliqui Canonici in chorum. " Et Mechl. P. II. *tit.* 12. *cap.* 11.

XVI. Idem responsum à Sacra Congregat. refert Garzia *de Beneficiis part.* 3. *cap.* 2. *num.* 559. quia ipse, cùm esset Canonicus Abulensis, atque in ea Ecclesia „ sæpè fierent *Capitula*, & haberentur congregationes *Capitulares* tempore divinorum Officiorum, & dum Horæ, etiam Missa major celebrarentur, juxta statuta & antiquam consuetudinem in Hispania hactenus observatam; ac esset in hac Ecclesia ordinatio Capitularis, quòd Canonicus qui fuerit in Ecclesia, & non intraverit Capitulum mulctetur certa pœna, etiamsi sit in choro in divinis Officiis: " his, inquam, sic se habentibus petiit ipse Garzias „ declarari, an nihilominus Canonicus, seu capitularis possit licitè à Capitulis abesse, stando in choro nec proptereà possit mulctari? Secundò, an possit, etiamsi velit, interesse Capitulis, quæ fiunt tempore divinorum Officiorum, supposito quod fiunt, & satisfaciat suæ obligationi, & faciat fructus suos, qui in illa Hora lucrifiunt..... Congregatio Concilii ad primum respondit: congregationes hujusmodi capitulares habendas non esse eo tempore, quo divina Officia celebrantur, nisi causa aliqua urgens eas ad aliud tempus non pateretur differri; quòd si hæ congregationes absque causa prædicta tempore celebrationis divinorum habitæ fuerint, Canonicum jure ab his, ut choro intersit, posse abesse, nec propterea esse mulctandum. Ad secundum non posse, juxta responsum ad primum. " Quam declarationem, ait Garzias, authenticam habeo.

XVII. Infertur autem ex dictis, uti notat ibidem Garzias, „ non licere etiam fieri congregationes particulares Commissariorum Capituli, nec occupari Beneficiatos in negotiis & rebus Ecclesiæ, (quæ aliàs commodè fieri possunt,) dum divina Officia celebrantur, quamvis oporteret aliàs eis constituere aliquod stipendium, seu salarium. "

Infertur etiam non licere facere rationes, & computus bonorum, & redituum Mensæ, vel Fabricæ, dum divina fiunt; & ita respondit S. Congregatio ap. Garziam loco citat. *num.* 568. his verbis: „ Congregatio Concilii censuit, neque Episcopum, neque Capitulum debere exigere rationum redditionem tempore quo recitantur Horæ Canonicæ, & divina celebrantur. "

CAPUT VI.

Canonici Divinum Officium diurnum pariter ac nocturnum publicè persolvere tenentur.

1. *Præcipuum officium Canonicorum est persolutio Divini Officii.*
2. *Unde hæc obligatio Canonicorum.*
3. *Omnibus Horis etiam minoribus interesse debent.*
4. *Debent per se Divinum Officium persolvere.*
5. *Contrarium statutum non valet.*
6. *Non improbandus Vicariorum usus.*
7. *Quod Vicariorum officium.*
8. *Quid in his assumendis præcipuè attendendum.*

I. SOlemnem divini Officii persolutionem unam esse è præcipuis Canonicorum obligationibus nemo dubitat. Quapropter maxima pars Regulæ Canonicorum à Synodo Aquisgranensi conscriptæ, circa modum

dum ac normam persolvendi Horas Canonicas versatur; ac *cap.* 131. monentur Canonici, „ Ut studeant summopere Horas Canonicas vigilantissima cura custodire, & in his Divinum Officium humiliter ac devotè persolvere. Mox enim, ait Synodus, ut auditum fuerit signum, festinato omnes ad Ecclesiam conveniant, quam non pomparicè, aut inhonestè, vel incompositè, sed cum reverentia & Dei timore ingrediantur.

Hinc in Conciliis, etiam post commutatam vitam communem Canonicorum in singularem, nihil tantopere Canonicis inculcatum, quàm *Ut in Choro ad psallendum instituto, hymnis & canticis Dei nomen reverenter* (verba sunt Synodi Trid. *Sess.* 24. *cap.* 12. *de reformat.*) *distinctè, devotèque laudent.* Ideòque non immeritò sæculo 11. ad quemdam Canonicum scripsit S. Ivo Carnotensis: „ Ad hoc instituta est Clericalis militia, ut psalmodiæ & hymnodiæ quotidianum offerat Deo sacrificium.

II. Unde hæc Canonicorum obligatio profluat, fat indicat ipsa Canonicorum Regula, monens Canonicos. Ut laudes Deo in communi persolventes, pro suis populorumque, quorum oblationibus vivunt, delictis Deum exorent.

Quibus non obscurè innuit, ideò Canonicis factas oblationes fundatasque eorum Ecclesias, ut ipsi pro populo ac Fundatoribus Deum incessanter orarent & laudarent: „ Nam, inquit Justinianus Imperator, qui constituerunt vel fundarunt sanctissimas Ecclesias pro sua salute & communis Reipublicæ, reliquerunt illis substantias, ut per eos debeant sacræ Liturgiæ fieri, & ut illis à ministrantibus piis Clericis Deus colatur.

Quam hæc vera sint, propiùs intelligent Canonici; si fundationum dotationumque suarum monumenta, non tantùm ad conservationem temporalium, uti fieri solet, sed ad intelligendam suam obligationem, sedulò ac diligenter pervolvant.

III. Porrò cùm Officium Divinum juxta normam à multis sæculis receptam constet septem partibus, nimirum Matutino, sub quo & *Laudes* comprehenduntur, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperis & Completorio; illæque simul sumptæ integrum Officium Divinum diurnum ac nocturnum constituant, consequens est, Canonicos non tantùm uni alterivè aut etiam majoribus Horis debere interesse, sed omnibus: quia obligatio Canonicorum est non partem duntaxat Divini Officii persolvere, sed integrum; unde de Canonicis aliisque Clericis choro adstrictis pronuntiat Concilium Generale Lateranense sub Innocentio III. quòd teneantur *Divinum Officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis dederit Deus, studiosè celebrare.*

IV. Porrò si Canonicalis muneris & obligationis sit, Officium Divinum publicè & solemniter persolvere, evidenter consequitur, Canonicos ad eam persolutionem *personaliter* obligari; cùm ipsa ratio dictet & clamet, unumquemque teneri ad ea, quæ ex suo instituto, seu professione sibi incumbunt & injuncta sunt.

Quapropter de Canonicis tam Cathedralibus, quàm Collegiatis loquens Synodus Trid. *Sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.* ait: *Omnes verò PER SE, & NON PER SUBSTITUTOS compellantur obire Officia.*

Huic Concilii Tridentini Decreto consonat Synodus Cameracensis P. I. *tit.* 6. *cap.* 7. decernens: „ In choro cùm psallitur, Canonici omnes qui in choro fuerint & Sacellani psallant, nec sint in sedibus suis otiosi, nec putent se functos Officio, si vicaria tantum opera cultum Divinum celebrari curent: modò tamen psallere per valetudinem queant, nec aliis impediti justis de causis fuerint.

Et Synodus Mechl. P. II. *tit.* 12. *cap.* 2. „ Meminerint, ait, omnes tam in dignitate constituti, quàm Canonici, Capellani, Vicarii, Beneficiati, & reliqui habituati, Mandati Concilii Trid. ut omnes Divina *per se*, & non per substitutos compellantur obire Officia, atque in choro ad psallendum instituto hymnis & canticis Dei nomen reverenter, distinctè, devotèque laudare.

V. Infinita propemodum tum veterum, tum recentiorum Synodorum Decreta, tum probatissimorum Authorum testimonia, hanc Canonicorum obligationem *per se* Divina Officia, cessante legitimo impedimento, persolvendi asserentia; contrariumque usum tamquam merum abusum ex desidia, & superbia Canonicorum ortum reprobantia, allegare possem, nisi id fusè, & abundè præstitissem in Dissertatione de Canonicis, *part.* 2. *cap.* 2. Illud hìc addo, referente Nicolao Garzia de Beneficiis, *part.* 3. *cap.* 2. *n.* 498. resolutum fuisse conformiter ad jam dicta, à Sacra Congregatione, „ si factum sit aliquod statutum, quòd Canonici possint inservire per Substitutum, vel alternatim unus pro alio, non habeatur ejus ratio, quia est contra Concilium Tridentinum.

„ Procedit etiam dicta declaratio, ait Garzias, licèt ante Concilium esset statutum, vel consuetudo etiam immemorialis in contrarium, ut colligitur ex ipso Concilio.

VI. Quia tamen nonnumquam contingit, præsertim in Ecclesiis Cathedralibus, ut Canonici aliis negotiis Ecclesiæ distracti, Officia *per se* congruenter persolvere nequeant; nullatenus improbandum, ut aliquos vicarios assumant, qui Canonicorum legitima ex causa absentium vices suppleant, & in persolvendis Divinis laudibus Canonicis adjutores accedant.

VII. Hunc esse Vicariorum finem indicat Synodus Coloniensis anno 1536. *part.* 3. *cap.* 6. monens Vicarios: „ Ut attendant quòd Canonicis adjutores accedant: horum nimirum vice qui vel adversa valetudine detenti, vel negotiis necessariis avocati, interesse non possunt.

„ Ita Vicarii opera (inquit Synodus Audomarensis 1583. *tit.* 12. *cap.* 6.) Officium peragatur, ut nihilominus ii ipsi quorum proprium est illud agere, qui dignitatem, Canonicatum, aut quodvis aliud beneficium, vel officium in Ecclesia obtinent, nisi legitimè impediantur, per seipsos, & non per alios duntaxat illud faciant.

VIII. Porrò in assumendis hisce Vicariis meritò attendent Canonici, num mores, ac vita officio ab iis obeundo respondeant; ne aliàs cantando non Deum laudent, sed offendant.

Quare Patres Concilii Cameracensis Part. I. *titul.* 1. *cap.* 14. monent: „ Ut in Ecclesiis, sive Cathedralibus, sive Collegiatis non constituantur Vicarii, qui Canonicas, quas vocant, Horas in choro canant, nisi aut Sacerdotes aut in Sacris Ordinibus constituti, aut saltem Lectores ordinati; atque hi, quantùm fieri potest, sint cœlibes, quorum mores vitaque probata fuerit, nec permittantur in choro psallere, nisi vestitu & habitu corporis, ministros se esse Dei & Ecclesiæ demonstrent. " Plura videri possunt in citata Dissertatione de Canonicis, *part.* 3. *cap.* 2. §. 5.

CAPUT VII.

De Distributionibus quotidianis.

1. *Quid Distributiones.*
2. *Quæ institutionis ratio.*
3. *Omnibus Horis etiam minoribus assignanda.*
4. *Integris Horis interesse debent qui eas lucrentur.*

I. Distributiones propriè dicuntur *quotidianæ*, ait Stephanus Gymnsius ad Constit. 11. per Concilium Tridentinum innovatam, *num.* 7. „ Quando singulis diebus, vel etiam singulis horis distribuuntur, in pecunia, victu, potu, vel alia specie, his tantùm qui personaliter præsentes sunt in Officiis Divinis; quod moribus hodiernis passim fit per plombetum, vel tesseram.

II. Quis sit harum distributionum scopus, jampridem ad Paschalem Papam scribens S. Ivo Carnotensis expressit: „ Cum in pluribus Canonicorum Carnotensium desuevisset disciplinæ regularis observantia, ut de negligentibus facerem diligentes, de somnolentis vigilantes, de tardis assiduos ad frequentandas Horas Canonicas, deliberavi apud me, ut darem iis dimidiam Præposituram, ut inde fieret *quotidianus panis*, quem acciperent assidui, amitterent tardi; ut ad quas eos panis interni dulcedo non movebat, panis corporei refectio provocaret; quamvis

corum

eorum annua præbenda eis ad hoc sufficiens esse deberet.

Unde & Synodus Coloniensis anno 1536. *p.* 3. *c.* 10. animadvertens Canonicorum in frequentandis divinis Officiis neglectum. „ Facilè, ait, castigabitur hic lapsus, si negligentes subtractione proventuum, seu distributionum mulctentur.

Et ipsa Synodus Tridentina Distributiones probans, easque, ubi desierant, reduci desiderans, ac ob id præcipiens, „ tertiam fructuum, quorumcumque proventuum & obventionum, tam Dignitatum, quàm Canonicatuum, Personatuum, portionum, & Officiorum, separari debere, & in *distributiones quotidianas* converti; " hanc suæ perceptionis rationem præmiserat: „ cùm beneficia ad divinum cultum, atque Ecclesiastica *munia obeunda sint constituta, ne qua in parte diminuatur divinus cultus, sed ei debitum omnibus in rebus obsequium præstetur: statuit, &c.*

III. Si ergo quotidianæ Distributiones eo fine institutæ, & ab Ecclesia probatæ sunt, ut Canonicorum aliorumque Clericorum in frequentandis Horis Canonicis negligentia puniatur, & mulctetur; & ne *qua in parte*, ut loquitur Synodus Tridentina, *diminuatur divinus cultus, sed ei debitum omnibus in rebus obsequium præstetur*, quis hinc consequi non videt, eas non aliquibus duntaxat, sed omnibus Horis, idest, integro Officio Divino esse assignandas: ut hoc pacto fiat, ne *qua in parte* cultus divinus diminuatur, seu negligatur; nec Canonici suæ impunè desint obligationi?

De hac Synodi Tridentinæ sententia non dubitans sanctus Carolus in Synodo Mediolanensi IV. *part.* 2. *cap.* 13. statuit; „ Ut etiam in Ecclesiis, vel Cathedralibus, vel Collegiatis, quamvis reliquis Divinis Officiis congruus quotidianarum distributionum census assignatus sit, *aliquibus* tamen *Canonicis Horis*, aut cæteris Officiis, etiam extraordinariis, quavis auctoritate institutis, nullæ quotidianæ distributiones adscriptæ attributæve sint, aut si attributæ sint, exiguæ illæ quidem, atque usque adeò tenues, ut verisimiliter negligantur; in iis Episcopus vel de communi residentiæ, distributionumque quotidianarum censu, si amplius sit, certam portionem arbitrio suo congruam, Capituli ac reliquorum qui ejusdem census participes sunt, consensu detrahat, eamque ipsam statam *unicuique* ex illis Canonicis Horis Officiisve attribuat, adscribatve perpetuò, vel omninò ipse authoritate & facultate sibi ab eodem Tridentino Concilio data, quemadmodum etiam à sancta Sede Apostolica declaratum est.

Quod hìc asseritur à S. Sede Apostolica declaratum esse, ei conforme est quod refert Garzias *De Beneficiis part.* 3. *c.* 2. *num.* 389. censuisse S. Congregationem, „ distributiones quotidianas, quæ acceptæ fuerunt ex tertia parte fructuum dignitatum alicujus Ecclesiæ, signari debere non duabus Horis tantùm Canonicis, sed etiam *reliquis omnibus aliis*, quibus qui non interfuerint, distributionem amittant.

Conformiter proinde ad mentem Concilii Tridentini Synodus Mechl. P. II. *tit.* 2. *cap.* 2. „ Ut minores Horæ non negligantur, voluit, ut pro illis certæ distributiones assignentur, aut Minores illæ Horæ Majoribus adjungantur: ita ut in Majoribus illis Horis nemo distributionibus gaudeat; nisi qui in Minoribus quoque Horis debitè interfuerit.

IV. Ulteriùs, ipse Distributionum quotidianarum scopus, & institutionis ratio sat ostendunt, eas non deberi nisi illi, qui actualiter, integrè & completè Horis Canonicis assistit. Unde Synodus Basiliensis declaravit *Sess.* 21. *cap.* 4. „ Ut qui in Matutinis ante finem Psalm. *Venite exultemus*; in aliis Horis ante finem *primi Psalmi*, in Missa ante ultimum *Kyrie-eleison* usque in finem Divino Officio non interfuerit, nisi fortè necessitate cogente, ac petita ac obtenta à Præsidente Chori licentia, discedere oporteat, pro illa Hora absens censeatur; salvis, ait, Ecclesiarum consuetudinibus, si quæ fortè circa hoc exactiores existunt.

Et Patres Concilii Moguntini anno 1549. *cap.* 72. „ Animarum periculo obviare, & Ecclesiarum necessitati consulere volentes, decreverunt & ordinarunt, ne quotidianæ distributiones ad brevissima quædam momenta, puta ad lectionem Epistolæ, seu unius Psalmi aut Responsorii; sed *integris ac totis Officiis & Horis assignentur*, & iis modò tribuantur, qui Officiis Divinis, de quibus hæc emolumenta dantur, *ab initio ad finem* interfuerint...... Quibuscumque irrationabilibus, aut pravis consuetudinibus (quæ potiùs corruptelæ censendæ sunt) non obstantibus.

Eumdem abusum Synodi nostræ Belgicæ pariter damnant, & quidem Mechliniensis P. II. *tit.* 12. *cap.* 4. ait: „ Careant distributionibus, qui ante *Gloria Patri* primi Psalmi cujusque Officii *usque ad finem* eidem Officio *actualiter* non intersunt.

Synodus verò Diœcesana anno 1609. *tit.* 11. *cap.* 10. hoc Concilii Provincialis Decretum renovans addit; „ Iis distributionibus quoque privari volumus, qui in Missis votivis & anniversariorum, quæ ex fundatione sine commendationibus canuntur, ante primam Collectam, in vigiliis verò ante finem secundi Psalmi Vesperarum, & in commendationibus ante initium Psalmi, *In exitu*, usque ad finem non intersunt.

Uno verbo Distributiones ex mente Ecclesiæ ita ordinandæ ac dispensandæ sunt, *ne qua in parte* cultus divinus minuatur; sed divinum Officium in omnibus suis partibus, tam majoribus quàm minoribus integrè & ordinatè ab omnibus persolvatur.

CAPUT VIII.

Distributiones non sunt institutæ, ut propter eas Divinum Officium frequentetur.

1. *Multis rationibus improbatur Officium intuitu distributionum frequentare.*
2. *Ratio prima.*
3. *Secunda.*
4. *Tertia.*
5. *De Simonia redduntur suspecti qui principaliter ob distributiones frequentant.*
6. *Indicia è quibus cognoscitur num* principaliter *ob distributiones quis frequentet.*

I. DIstributiones quotidianas instituit, & probavit Ecclesia, ut Clericorum in persolvendis divinis Officiis neglectus aut tepor, earum privatione mulctaretur; ipsique hac mulctæ comminatione ad diligentiorem & ferventiorem divini Officii persolutionem excitarentur; nequaquam verò ut Canonici earum lucrandarum causa ad divinum Officium accederent; sive eo principaliter animo divino Officio interessent, aut ad illud frequentandum moverentur, ut distributionum illarum lucro gaudere possent.

II. Scit enim Ecclesia *voluntariè* sacrificium laudis Deo esse offerendum, juxta illud Psalmistæ à Canonicis quotidie pronuntiandum, *Voluntariè sacrificabo tibi*.

At „ si propter aliud laudas Deum, ait S. Augustinus in *Ps.* 53. *ex necessitate laudas*. Si adesset tibi quod amas, non laudares Deum. Vide quid dicam; Laudas Deum, v. g. ut tibi det amplam pecuniam (ut distributiones accipias) si aliunde haberes amplam pecuniam non à Deo, numquid laudares Deum? Si ergo propter pecuniam laudas Deum, non *voluntariè* sacrificas Deo, sed *ex necessitate* sacrificas, quia præter illam nescio quid aliud amas.

Qui ergo Divinas Laudes Deo persolvit, Horasque Canonicas frequentat, ut distributiones lucretur, non frequentaturus si earum lucrum non spectaret, aut aliunde habere posset, convincitur non *voluntariè*, sed *ex necessitate* Deum laudare, sive divinum Officium persolvere.

III. Ulteriùs, novit Ecclesia illud jam pridem ab eodem Doctore pronuntiatum, „ Quæcumque res propter aliud aliquod quæritur, sine dubio inferior est (nimirum appretiatione quærentis) quàm id propter quod quæritur: Et ideò illud primum est propter quod rem istam quæris, non ista res, quam propter istud quæris. Quapropter si Evangelium, & Regnum Dei propter cibum quærimus, priorem facimus cibum, & posterius Regnum Dei.

Qui ergo Officium Divinum quærit seu frequentat propter materiales has Distributiones, convincitur pluris æstimare Distributiones, quàm ipsum divinum Officium; & pluris facere Distributiones, quàm Officium divinum.

IV. Quinimò, qui eo animo Horas Canonicas frequentat, Spiritualibus terrena mercari convincitur: nam, ut ait S. Bernardus, „ qui Officium Ecclesiasticum quærit, aut eo tenet animo, eoque intuitu, ut huic vitæ habeat necessaria, *perverso nimis ordine cœlestibus terrena mercatur*.

V. Cùm igitur ratio Simoniæ in hoc præcipuè consistat, quòd morali agendi modo, res spirituales temporalibus æquiparentur, aut postponantur; ipsaque spiritualia ut medium ad obtinendum temporalia ordinentur, non dubitant Canonistæ post Glossam in *cap. unic. de Clericis non resid. in 6.* condemnare *Simoniæ mentalis Canonicum, qui interest Officio Divino principaliter pro denario.*

Quid de eo senserint Patres Synodi Coloniensis anno 1536. discant Canonici ex iis, quæ *part. 3. cap. 13.* tum optando, tum hortando, & comminando Canonicis proposuerunt: „ Utinam, inquiunt, optando à Deo Opt. Max. consequi possimus, ne quisquam *lucri causa* divinis interesset, *alioqui non accessurus sacra*, veluti quem nummi magis quàm Dei amor in templum trahit, quæstum pietatem esse putantem: qui non dubium, ex numero eorum est, de quibus Isaias dixit: *Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones*. Nec multum is abest (uti plerisque doctissimis Viris placuit) *ab horrendo crimine Giezi, qui existimavit Divinum munus pecunia redimendum*. Quare viderint Clerici nostri, ut eorum mens & intentio tota in Deum referatur, ut cum David confiteantur *Deo in directione cordis, ac in labiis suis pronuntient omnia judicia oris ejus*. In via etiam testimoniorum Domini delectentur sicut in omnibus divitiis. Optandum ut Psalmus ille 118, qui toties non sine causa in Ecclesiis replicatur, ore simul & corde, respondente singulis verbis mente decantetur; & cum eodem Psalte ex animo dicatur; voluntariè *sacrificabo tibi & confitebor nomini tuo Domine quoniam bonum est*. Non adimit Christus, sed decernit operanti suam mercedem: *dignus est enim operarius mercede sua, & qui altario deservit, de altario & vivet*. Sed interim cogitare debet Clericus, *se vivere non ut edat, sed edere ut Christo vivat*, habereque semper reconditum Christi verbum, *primum quærite regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis*.

Similiter Stephanus Episcopus Parisiensis dubitasse non videtur Simoniam mentalem committi à Clericis qui Divinum Officium ob solam spem materialium distributionum frequentant. „ Prohibemus vobis omnibus, (inquit in sua Synodo) *ne committatis Simoniam etiam mentalem, adeundo ad Divinum Officium sub spe materialium distributionum*.

VI. Qui verò censeri debeat *principaliter* Horis Canonicis propter distributionem interesse, licèt id ab interiori animi affectu dependere videatur, frequenter tamen non obscura occurrunt externa indicia, hanc animi constitutionem prodentia.

Si v. g. Canonicus Horas illas solicitè frequenter, quibus distributiones majores sunt annexæ, illas verò quibus nullæ aut exiguæ constitutæ sunt, sine justa causa passim negligat: nullamque illas frequentandi sibi curam esse ostendat; indicium erit non obscurum, quòd Horas non amore Religionis, sed amore pecuniæ frequentet; easque tamquam medium ad distributiones ordinet. Canonicus quoque, qui mox ut Officium, cui distributionum lucrum annectitur, est absolutum, è choro discedere solet; neglecto Officio quod distributiones non pendit, tametsi etiam immediatè sequatur, difficulter se à suspicione Simoniaca liberabit.

Quapropter Pius Parisiensium Cantor Simoniæ arguit Clericos, qui nolebant Festum sancti Stephani, postulante quodam Prælato, ritu duplici cantari, „ Nisi unà pastum & refectionem annuam Clericis promitteret, insuper nummos matutinales illius noctis duplicandos; ut sic celebrarent potiùs Festum nummi duplicati, quàm Festum S. Stephani . . . . Quibus sunt similes, pergit Petrus Cantor, quidam in Ecclesia psallentes & pro pretio cantantes; quibus pecunia disciplina est, nummus Decanus, ac etiam Deus; qui idololatræ sunt, nummum potius adorantes, quam Deum; *non aliàs Deo cantaturi, nisi propter nummum*.

Subdit deinde prædictus Auctor: „ Quid vilius, quàm duas horas in Ecclesia quadam (quia ad illas decantandas non est constituta certa pecunia) à Laicis dici *horas Domini, ceteras denarii*, imò diaboli; immò ad has horas decantandas & horas Beatæ Virginis non adsunt Clerici, sed præsentes in aliis, ab his fugiunt, ut nullum opus sibi *vindicet in Ecclesia Spiritus Sanctus, cum nihil gratis in ea fiat, sed omne sibi vindicet nummus*.

Si hodie superesset Petrus, in multis reperiret Ecclesiis quod unà se reperisse deplorat, & quasdam Horas Vicariorum, quasdam Canonicorum & Capellanorum, non immeritò appellandas videret.

Nonnè cum magno divini Officii dedecore conspicitur, à duobus tribusve Vicariis Horas illas passim cursim, & syncopando decantari, quibus decantandis nullus nummus est constitutus? Numquid qui diligunt decorem Domus Dei, magno animi dolore videre coguntur Canonicos, Capellanos aliosque Clericos ex Horis Canonicis, quibus distributiones quotidianæ sunt assignatæ penè non absolutis, quasi aufugere, & ad plateas aut consortia confabulationis causa se conferre, interim illa Officii parte, quæ distributione caret, neglecta?

CAPUT IX.

De Residentia Canonicorum.

1. *Omnia Beneficia de Jure communi residentiam requirunt.*
2. *Ex Decreto Concilii Tridentini Canonici ad residentiam tenentur.*
3. *Quid sit residere.*
4. *Canonici integro Divino Officio assistere debent.*
5. *Sine causa nequidem ad tres menses abesse possunt.*

I. CUm beneficium detur propter officium *cap. fin. de rescriptis in 6.* nullum ad beneficium esse assumendum, ni unà in eo loco resideat, ubi officium obire possit, jure cautum est; idcòque ut rectè post alios Canonistas notat Fagnanus ad *Caput Conquerente* ✠ *de Clericis non resid.* „ Beneficium quantumcumque minimum, puta viginti solidorum, ex quo habetur pro titulo, de jure communi *personalem* residentiam requirit, adeò ut non residens beneficio privari debeat.“ Hæc Fagnanus, qui addit: „ Iste textus (scilicet citatum Caput *Conquerente*) optimè probat beneficium quantumvis tenue, de jure communi obligare ad *personalem* residentiam.“

II. Igitur juxta disciplinam juris communis, Canonicos ad *personalem* residentiam astringi dubitari nequit. Quam æquissimam, atque intentioni fundatorum planè conformem disciplinam tempore Synodi Trident. multum prolapsam, restaurare desiderans eadem Synodus, statuit *Sess. 24. cap. 12. de reformat.* „ Quòd obtinentibus in Cathedralibus aut Collegiatis Ecclesiis dignitates, Canonicatus, præbendas aut portiones, non liceat vigore cujuslibet statuti, aut consuetudinis ultra tres menses ab iisdem Ecclesiis quolibet anno abesse: salvis nihilominus earum Ecclesiarum constitutionibus, quæ longius servitii tempus requirunt.“

Cùm Synodus hanc novem mensium residentiam requirat, non obstante quocumque statuto, aut quacumque consuetudine contraria, rectè respondit S. Congregatio, referente Fagnano *ad cap. LICET* ✠ *de præb. Num. 32.* „ Eo Decreto sublatam esse consuetudinem *immemorialem* vacandi ultra tres menses à servitio chori.“

III. *Residere* autem juxta mentem Canonum, & Synodi Tridentinæ, „ Est cum effectu Ecclesiæ in divinis deservire; nam residentia, ait Fagnanus *loco citato, num. 24.* debet esse laboriosa, non desidiosa; cùm beneficia ad divinum cultum & Ecclesiastica munia obeunda sint constituta.“ Quid enim prodest

Præ-

præsentia in loco, inquit Glossa *ad cap. unic. de Cleric. non resid. in 6.* ex quo divinis non adsunt.

IV. Ut ergo Canonici dicantur residere ad mentem Sacrorum Canonum, tenentur Divino Officio non tantùm pro parte, sed integrè assistere; aliàs enim pro parte dumtaxat residerent. Unde cùm fuisset quæsitum à S. Congregatione, an valeret statutum, ut una vel duabus Horis interessentes lucrentur massam grossam, sive præbendam, amissis distributionibus quotidianis; responsum est, non valete, Fagnanus d. loco *Num.* 35.

Rectè proinde notavit Joann. Wiggerius de jure & justitia *tract. 7. cap. 3. dub. 20. Numer.* 90. quòd „ Beneficiari qui præbendas habent liberas sine alio officio, v. g. docendi, concionandi, audiendi confessiones, aut simili onere non gravatas, ritè peragant suam residentiam, non sufficit quòd in die intersint semel Officio Chori, etiamsi forsitan ex consuetudine Ecclesiæ permittantur tales gaudere proventibus cum aliis, sed debent interesse divinis Officiis omnibus, ita ut à peccato mortali non videantur excusandi illi, qui justa cessante causa absentant se ordinariè ab uno aut pluribus Officiis.

„ Probatur, quia ordo Canonicorum maximè, non Cathedralium, est in Ecclesia principaliter institutus ut ipsi Horis nocturnis & diurnis Deum in Psalmis, Hymnis, & Canticis Spiritualibus laudent, pro beneficiis gratias agant, iram Domini precibus & intercessione sua à populo avertant; & exequantur illud Prophetæ Joelis cap. 2. *Inter vestibulum & altare plorabunt Sacerdotes ministri Domini, & dicent, parce Domine, parce populo tuo, & ne des hereditatem tuam in opprobrium, ut dominentur eis nationes:* quo nomine liberalem passim ex bonis Ecclesiæ obtinent sustentationem. Unde ex officio suo & ex seria Ecclesiæ voluntate obligantur ista sedulò curare & præstare.

„ Dixi, inquit Wiggerius, qui habent præbendas liberas, quia in iis qui habent alio onere gravatas, Ecclesia quasi commutavit officium chori in aliud munus sibi & populo magis necessarium aut magis utile: quare ii meritò ab officio chori sunt excusati.

V. Denique notandum, concessionem sive permissionem absentiæ ad tres menses, cujus meminit Synodus Trident. non sic esse accipiendam, quasi Canonici liberè & licitè abesse possint à choro tanto tempore pro mero libitu; sed hoc sensu, quòd tanto tempore abesse possint ex honestis causis absque speciali licentia Superioris; sive quòd illius absentiæ causa legitima permittatur conscientiæ Canonicorum. Imò Synodus propriè nullum tempus absentiæ dedit aut constituit, sed tantùm prohibuit, ne longiori, quàm trium mensium spatio abessent; sive ut ait Fagnanus, non processit *concedendo*, sed *prohibendo*.

CAPUT X.

De causis excusantibus à residentia.

1. *Faciliùs à residentia excusantur Canonici quàm Pastores.*
2. *Canonici in servitio Episcopi occupati à residentia excusantur.*
3. *Non requiritur licentia Capituli.*
4. *Tantùm duo & quidem simplices Canonici cum hoc privilegio assumi possunt.*
5. *Absentia studiorum causa à residentia excusatur.*
6. *De Jure communi requiritur licentia Episcopi, secus de consuetudine.*
7. *Debent absentes incumbere studio S. Theologia aut sacrorum Canonum.*
8. *Debent transmittere litteras testimoniales de progressu in studiis, & quid ha continere debeant.*
9. *Littera testimoniales non temerè concedenda.*
10. *Privilegia hac restringuntur ad beneficia speciali titulo personale servitium non requirentia.*
11. *Clerici studiorum causa absentes observare debent statuta de vita & honestate Clericorum.*
12. *Familiares & Domestici Regis à residentia excusantur.*
13. *Limitationes hujus privilegii.*
14. *Notanda circa causas absentia.*
15. *Solent restringi dicta privilegia ad fructus grossos.*

I. QUamvis Canonicos ad residentiam, & personale obsequium in Ecclesia, cui sunt adscripti, obligent S. Canones, ipsumque Canonicale officium; nihilominus esse legitimas nonnullas causas, quæ absentiam licitam faciant, ipsosque Canonicos à pœnia contra absentes decretis eximant, constat; imò frequentiùs posse esse causam sufficientem, ut Canonicorum absentia sit legitima, quàm Parochorum, aut aliorum curam Animarum sustinentium dubium non est: tum quòd ex illorum absentia non sit metuendum tantum, quantùm ex horum, Animarum & Ecclesiæ nocumentum; tum quòd illorum faciliùs, quàm horum absentia, aliorum præsentia suppleri possit.

II. Sic Canonicis donec in servitio Episcopi fuerint ne quidquam subtrahatur, quod de communitatis sibi beneficio debetur, respondit Alexander III. in *Cap. 7.* ☧ *de Clericis non resid.* Ratio est, „ Quia absentes ab Ecclesia pro servitio Episcopi, ubi servitium est necessarium, vel utile Ecclesiæ, & respicit Episcopum, quatenus Episcopum, Juris censura, ait Fagnanus ad d. *cap. 7. num.* 12. reputantur præsentes & censentur inservire Ecclesiæ....... Et servitium Episcopi quatenus Episcopus est, censetur quasi servitium Ecclesiæ cui præsidet; cùm Ecclesia sit in Episcopo. “

In textu notavimus, quòd juxta juris communis dispositionem duo saltem Canonici in actuali servitio Episcopi existentes possint percipere fructus suæ præbendæ in absentia, cùm autem inter Episcopales functiones, unu ex præcipuis sit debita populi instructio, non dubium quin si Episcopus ad hanc instructionem judicet sibi necessarios aliquos è Canonicis, eosque illum in finem sibi assumat, hosce Canonicos debere reputari, ut existentes in servitio Episcopi, eoque titulo posse conformiter ad jus commune fructibus suæ præbendæ in absentia gaudere.

Quapropter non sine fundamento judicatum est anno 1640. in Concilio Privato Parisiensi, Canonicum deputatum ab Episcopo ad obeundam missionem & prædicationem, debere reputari præsentem in choro, prout refertur in Actis Cleri Gallicani, *tit. 1. cap. 2. §. 17.*

III. Et quidem Canonicos in servitio Episcopi, etiam sine consensu Capituli, fructus in absentia lucrari, neque Episcopum teneri Capitulo probare utilitatem Ecclesiæ, communiter notant Canonistæ: id tamen ad *duos* uno consensu limitant, auctoritate responsi Honorii III. in *Cap. 15. Clericis non resid.* Quamvis ergo supra citatum *Cap. 7.* loquatur simpliciter de Canonicis sine ulla numeri prædefinitione, tamen declarari & restringi debet, inquit Fagnanus, per dictum *Cap. 15. quod specialiter loquitur de* Duobus „ *idque Ecclesiarum usus approbavit.*

IV. Ulterius si Canonicus in servitio existens Episcopi præter Canonicatum in eadem Ecclesia Dignitatem obtineret, ratione cujus ad speciale aliquod & personale servitium obligaretur, non posset occasione hujus servitii fructus illius Dignitatis absens percipere, nec à residentia eximi; ut judicatum refert Carolus Fevret, Tract. *de Abusu lib. 3. cap. 1. num.* 13. ibidem notans, Episcopos tantùm posse assumere in suum servitium duos simplices Canonicos suæ Ecclesiæ, qui hoc privilegio gaudeant.

V. Secunda eaque hodie usitatissima absentiæ causa, est studium in Universitate publica, & probata. „ Studentes in Theologiæ Facultate, ait Honorius III. in *cap. fin.* ☧ *de Magistris*, integrè per annos quinque percipiant de licentia Sedis Apostolicæ proventus præbendarum, & beneficiorum suorum, non obstante aliqua contraria consuetudine. “ Quin & Innocentius III. prædecessor Honorii, Canonicis esse indultum gratia studiorum, ut in absentia percipiant fructus suarum præbendarum, respondit in *cap. 12.* ☧ *de Clericis non resid.* Voluitque, & ipsa Synodus Tridentina *Sess. 5. cap. 1. de reformat.* „ Ut Scholares, qui in ipsis Scholis student, privilegiis omnibus de perceptione fructuum, præbendarum, & beneficiorum, in absentia à jure communi concessis, plenè gaudeant, & fruantur. “

VI. Si jus commune spectemus, ut quis studiorum

causa absens fructus percipiat, requiri expressam licentiam Episcopi communiter docent Canonistæ; & fusè probat Fagnanus *ad cap. Cùm ad hoc* 3. *De Cler. non resid.* „ Ideò autem est necessaria Episcopi licentia; quia „ cum transmittendi ad studia litterarum debeant esse „ dociles, Episcopus debet sedulò disquirere, an sint „ ætate, natura, & ingenio tales, qui possint in lit- „ teris proficere, & hos tantùm licentiare.

Verùm cùm & privilegia Universitatibus Belgii indulta, ipsaque Concilia passim generaliter studiorum causa absentibus fructus beneficiorum in absentia indulgeant, praxis Belgii hanc Ordinarii licentiam non requirit; & ita quoque servari refert Rebuffus in praxi Benef. *p.* 2. *De disp. de non resid. num.* 25. & judicatum ait Fevret loco citato, qui & ibidem monet, hoc privilegium non concedi nisi sub certis conditionibus, quarum prima hæc est, quòd ii soli hoc gaudeant privilegio, qui ad publicas Universitates mittuntur, ut studeant Theologiæ, vel SS. Canonibus.

VII. Et sanè cùm Theologica & SS. Canonum scientia penè unica sit Canonicorum & Clericorum vocationi conveniens; ideoque ut *sola Clericorum Scholastica disciplina vocetur*, meritò requiritur, ut illi operam suam navent. Unde S. Carolus in Concilio Mediol. I. *part.* 2. *cap.* 27. recipientibus fructus in absentia causa studiorum imposuit hanc legem, „ „ ut verè in publico celebrique Gymnasio, *Theologiæ vel SS. Canonibus* studeant.

Huic consonat praxis Curiæ Romanæ, quæ concedens licentiam absentiæ studiorum causa apponit hanc clausulam: „ Orator operam in aliqua approbata U- „ niversitata studii generalis, seu Gymnasio publico, „ studio *Theologiæ* aut *Decretorum*, actu navare te- „ neatur, Pyrrus Conradus de Dispens. *lib.* 5. *cap.* 6.

VIII. Altera eaque notanda conditio est, quòd teneantur residentes in Universitate singulis semestribus, aut ad minus singulis annis, Episcopo, aut Capitulo litteras testimoniales sui Regentis seu Professoris de progressu in studiis exhibere.

Et quidem S. Carolus in Concilio Mediolanens. I. *part.* 2. *cap.* 27. statuit, ut ii qui studiorum causa „ absunt, singulis sex mensibus Episcopo scriptum „ sui Doctoris exhibeant, quo is ipsos in eo studii „ genere proficere testetur, quod etiam Episcopus se- „ cretò ab aliis cognoscere studeat.

Similiter Patres Concilii Tolosani anno 1590. *p.* 1. *cap.* 2. §. 5. volunt, „ ut studantes Canonici tempo- „ ris fideliter exacti studiorumque progressus Capitu- „ lum singulo anno admoneant. Cujus rei statim à „ Capitulo Episcopus certior fiet.

Synodus quoque Coloniensis anno 1549. *part.* 5. *cap.* 5. loquens de Canonicis ad Universitates studiorum causa mittendis, adjicit hanc cautionem, „ dum „ tamen certis testimoniis singulis annis ad Collegia „ mittendis constet, nec perversis moribus eos deditos, „ nec studia vana, quæ ad Ecclesiæ ædificatio- „ nem non conducant, sectari: committendum enim „ non est, ut divino cultui dicata stipendia, in hu- „ jusmodi Canonicos discolos erogentur.

Eodem collimant litteræ testimoniales, quas sigillo Universitatis munitas à Canonicis aliisque Clericis studentibus, singulis annis exhiberi vult Synodus Mechl. P. I. *tit. de Vita & Honest. Cleric. cap.* 4. quæ & præcipit, ut litteræ illæ quoque testentur, utrum Clerici studentes utantur vestitu Ordini suo & vocationi congruo.

Ex his evidens est, hoc Studentium privilegium eo unicè collimare, ut Ecclesia aliquando egregios, & eruditos Ministros, & operarios habere queat; ut proinde nullatenus improbandum sit, quod judicatum in Parlamento Tolosano refert Tornet *Litt. C. cap.* 8. ut si Canonicus studens in Universitate postmodum transeat ad statum matrimonialem, aut nolit esse professione Ecclesiasticus, Capitulum posset repetere fructus perceptos.

IX. Ex his facilè intelligitur, litteras testimoniales Clericis studentibus, à Doctoribus aut Universitate non esse annuendas, nisi prævio examine constet de eorum in studiis diligentia & progressus: ne aliàs per hujusmodi testimonia Episcopis & Capitulis imponatur.

X. Solent denique hæc absentiæ privilegia restringi ad Canonicatus & beneficia, quæ speciali titulo *fundationis* non exigunt aliquod *personale* & particulare servitium; uti aliquoties in contradictorio judicio decisum fuisse testatur Fevret loco citato; qui & addit, nonnunquam numerum Canonicorum volentium abesse studiorum causa, restrictum fuisse ad duos aut quatuor pro majore vel minore numero Canonicorum præsentium; ne aliàs Officium Divinum aliaque Ecclesiæ munia absolvi non possent. Vide etiam Brodeau in notis ad Lovetium *Litt. C. cap.* 6.

XI. Denique meminisse oportet Canonicos in Academia studiorum causa versantes, quod Canones, ac Romani Pontifices pro tempore quidem eos à personali residentia absolvant, ut commodiùs, majorique otio studiis incumbere queant, scientiamque suæ vocationi congruentem comparare; nequaquam tamen eos eximant ab observatione eorum, quæ de vita & honestate Clericorum Canonibus decreta sunt; nullumqua studiis impedimentum ingerunt.

Quapropter voluere Patres Synodi Mechl. P. I. loco citato, „ ut Clerici qui in Academiis aut Scholis, " majoribus vel minoribus vivunt, & in alio quàm in " sui beneficii loco resident, intra mensem a die publi- " cati hujus Concilii Provincialis, corona, pileo, ca- " ligis, & vestitu Ordini suo & vocationi congruo " utantur; " cujus rei etiam in litteris testimonialibus singulis annis transmittendis mentionem fieri mandat.

XII. Plures alias, tum ex jure communi, tum ex privilegiis particularibus causas absentiæ recensent Doctores; & quidem Glossographus ad Sanctionem Pragmaticam titulo *Qualiter Horæ sint dicendæ*, Verbo, *Teneantur*, dicit: Ex „ Privilegio Pii II. Mantuæ " concesso, Capellani, Clerici familiares & Domesti- " ci Regis & Reginæ, in eorum servitio, percipiunt " grossos fructus suorum beneficiorum, tamquam si " in iis residerent, non obstante quòd non fecerint " primam residentiam ex statuto. "

XIII. Verùm hoc privilegium probans Parlamentum Parisiense in favorem Capellanorum Capellæ Regiæ, illud limitavit, inquit Fevret Tractat. *de Abusu lib.* 3. *cap.* 11. ad fructus grossos, & tempus servitii. Et Litteræ Regiæ quibus Capellanis Oratorii Regii conceditur jus percipiendi fructus in absentia, nominatim excipiunt distributiones quotidianas. Plurima judicata occasione hujus privilegii videre licet apud Brodeau in notis ad Lovetium, *Litt. C. cap.* 32. qui & *cap.* 24. eodem privilegio gaudere asserit, Consiliarios Ecclesiasticos supremorum Parlamentorum tamquam Domesticos Regios; quique Regi in administranda justitia continuò assistant; atque hoc titulo anno 1641. Consilium privatum adjudicavit Eustachio l'Escujer Canonico Tornacensi & Consiliario Ecclesiastico in Senatu Montensi fructus suæ præbendæ in absentia, ut refertur in Registro M. S. Archiepiscopatus Mechliniensis *Centuria* 2. *articul.* 35. Hoc tamen privilegium, ut, & præcedens non habere locum in beneficiis curam animarum habentibus; aut ex fundatione particulare, & personale Officium requirentibus, sæpius judicatum testatur Choppin in Monastico, *Lib.* 2. *cap.* 3. & de Polit. Eccles. *Lib.* 3. *tit.* 3. *num.* 20.

Idem privilegium Principum nostrorum Domesticis, & Capellæ Burgundiæ Capellanis concessum esse nostrates asserunt, & praxis comprobat; de quibus vide Zypæum in jure novo, *tit. de Clericis non resid. num.* 19.

Privilegia absentiæ, de quibus in textu, cum ea moderatione, & restrictione intelliguntur, ut numerus præsentium judicetur sufficiens divinis officiis ritè persolvendis.

Hinc in Actis Cleri Gallicani, *tom.* 2. *part.* 2. *tit.* 14. *cap.* 12. refertur judicatum per Parlamentum Parisiense die 4. *Martii* 1614. non posse esse in eadem Ecclesia ultrà *quatuor* Canonicos, qui dispensentur à residentia causa studiorum.

Et cap. 10. ibidem refertur Arrestum Consilii privati datum in judicio contradictorio die 19. *Junii* 1685. quo imprimis declaratum est, Consiliarios Clericos, necnon Officiarios Capellæ Regiæ de Canonicatu provisos, obligatos esse residere extra tempora exercitii suorum officiorum.

Præterea declaratur, quòd in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis, quæ non pertinent ad provisionem suæ

maje-

majestatis, nonnisi *duo* queant esse privilegiati d. Capellæ Regiæ: & in Ecclesiis ad collationem suæ majestatis spectantibus non ultra *quatuor*.

Imò licèt numerus Canonicorum ascenderet ad 40. non possent tamen esse ultra *sex* lucrantes fructus suarum præbendarum in absentia, absque distributionibus manualibus, quæ præsentibus affectæ remanebunt.

XIV. Porrò circa hæc aliaque privilegia Canonicos aliosque Ecclesiasticos à residentia eximentia observandum, illa esse species quasdam dispensationis; ideòque iis utentes expendere debent, num sit sufficiens causa iis utendi, idest, ea Ecclesiæ utilitas aut necessitas, quæ compenset incommodum ex non residentia proveniens: nimirùm quòd fructus destinatos hujus particularis Ecclesiæ ministro præcipiat; cùm nullum interim huic Ecclesiæ officium impendat, ac insuper ministro privet, quàm habere posset, si beneficium quod absens retinet dimitteret.

XV. Denique notandum, plerasque causas sive de jure communi, sive ex privilegio à residentia excusantes, restringi ad *fructus grossos* in absentia percipiendos; pauciores verò esse, quæ & quotidianas distributiones comprehendant, de quibus capite sequenti.

C A P U T XI.

De Causis legitimis recipiendi distributiones in absentia.

1. *Distributiones Jure communi absentibus vix umquam conceduntur.*
2. *Corporalis infirmitas, aut Ecclesiæ utilitas non sufficit nisi concurrat consuetudo.*
3. *Consuetudo Belgii nonnihil laxior, quàm jus commune.*
4. *An audientes Confessiones & celebrantes tempore Divini Officii gaudeant distributionibus?*
5. *An publicè docentes tempore Divini Officii?*
6. *Quibus cedant distributiones absentium.*

I. SI jus commune spectemus, nonnullæ causæ quidem ut legitimæ probantur, ob quas Canonici aliique similes Beneficiati à residentia excusentur, fructusque Beneficiorum etiam absentes percipiant; sed penè in omnibus cum restrictione ad solos fructus *grossos*, sive præbendæ, ut vocant, exclusis distributionibus quotidianis, quæ *victualia, vel manualia* dicuntur; eò quod in manum præsentem quasi tradantur; quæ de jure communi vix ulli absenti concedi reperies; adeòut etiamsi quis rescriptum, sive privilegium à Sede Apostolica obtinuerit de percipiendis fructibus cum clausula, *ac si præsens esset*, „ Nihilominus, ait Fagnanus ad *Cap.* Licet *de Præb. n.* 101. distributiones non deberentur. Nam harum distributionum est natura propria, ut debeantur eis tantùm, qui *verè* intersunt Officiis divinis, non autem his, qui fictè resident, aut Juris interpretatione.

Similiter Synodus Tridentina, *Session. 24. cap. 12. de Reform.* statuit, „ ut distributiones, qui statis Horis interfuerint recipiant; reliqui quavis collusione aut remissione exclusa, his careant, juxta Bonifacii VIII. Decretum, quod incipit, *Consuetudinem*, quod S. Synodus in usum revocat, non obstantibus quibuscumque statutis & consuetudinibus.

II. Nulli ergo nisi, qui *actualiter* Horis Canonicis interfuerit, ex mente Concilii Trident. distributiones concedendæ sunt; idque juxta Decretum Bonifacii VIII. à Synodo innovatum: quod Decretum relatum in *Cap. unico de Clericis non Resid. in* 6. reprobat tamquam corruptelam omnem consuetudinem concedentem distributiones quotidianas aliis, quàm qui *actualiter*, & *verè* Horis Canonicis interfuerint, *exceptis illis*, ait, *quos infirmitas, seu justa & corporalis necessitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas excusaret*.

Hac exceptione nequaquam intendit Pontifex, distributiones concedendas iis omnibus, qui ex evidenti Ecclesiæ utilitate absunt; aut quorum absentiam utilitas Ecclesiæ aliundè, compensat, & excusat; sed solùm vult, non esse improbandam consuetudinem, aut ordinationem Ecclesiæ, distributiones absentibus annuentem, si modò, vel infirmitas corporalis, aut evidens Ecclesiæ utilitas concurrat.

Quis enim dubitet, in Ecclesiæ utilitatem cedere, ut Canonici in regimine Diœcesis Episcopo assistant, & inserviant? & tamen si jus commune spectemus, *distributiones* eis absentibus non debentur. Similiter negari nequit, quin absentia Canonicorum studiorum causa cedere possit in Ecclesiæ utilitatem, & tamen distributiones quotidianas nemo eis assignat.

Ut ergo de recipiendis in absentia distributionibus rectè judicemus, non tantùm inquirendum, an corporalis infirmitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas absentiam excuset, sed an etiam aliqua Ecclesiæ ordinatio, vel consuetudo concurrat.

Ita in plerisque Ecclesiis absentes ob corporis infirmitatem lucrantur distributiones illarum Horarum, quibus dum sani sunt interesse solent. Et licèt Bonifacius VIII. in citato *Cap. unico*, idem velit observari, quoad distributiones in defunctorum anniversariis largiendas, tamen in nonnullis Ecclesiis Canonici absentes ob corporalem infirmitatem accipiunt distributiones Horarum, & non anniversariorum: Ut proinde id à consuetudine cujusque Ecclesiæ maximè dependeat.

III. Similiter, licèt de jure communi tantùm gaudeant distributionibus, qui occupantur in negotiis Ecclesiæ suæ, nihilominùs consuetudo Ecclesiarum Belgii habet, conformiter ad Synodos Provinciales, intelligi in Ecclesiæ negotiis occupari non solùm eos qui " Capituli, vel Fabricæ negotia tractant, (verba sunt " Synodi Mechl. P. I.) sed & Episcopum, Archidia- " conum, Pœnitentiarium, atque illos omnes, qui " propria dignitatum, vel præbendarum suarum mu- " nia obeunt, aut Episcopis Ordines conferentibus, " visitantibus, ac in aliis Episcopatus negotiis occu- " patis adsunt, vel aliquò ab eis missi consilium & " operam suam impendunt, quos, ait, pro eo tem- " pore (fraude & dolo seclusis) decernit pro præ- " sentibus reputari, & omnibus emolumentis gaude- " re debere, sicut si *personaliter* divinis interessent: " *Tit. de Officio Divino, cap.* 5.

IV. Idem declarans Synodus Camerac. P. II. *tit.* 18. *cap.* 5. & *cap.* 6. ait „ Similiter eos, qui vel celebrant, vel audiunt confessiones, ipsa hora qua hæc fa- " ciunt, pro præsentibus habendos esse, modo tamen " ad principales Horas juxta Ecclesiæ suæ consuetudi- " nem ingressum fecerint, & Missa sua, aut confessio- " nibus finitis, si nondum sit peractum Officium cho- " ri, in ipsum redeant. " Idem quoad celebrantes habet dicta Synodus Mechliniensis, *cap.* 6. Et ita quoad celebrantes, & audientes confessiones tempore divini Officii in Belgio obtinet; tametsi jus commune quoad eos, quibus ex munere non incumbit onus excipiendi confessiones, vel obligatio illis Horis celebrandi, non omninò consonet; uti videre est apud Fagnanum ad *Cap.* Licet *de Præb. n.* 118.

Illud quoque notandum, quòd consuetudo *celebrantes* tempore divini Officii non excuset, ni cum consuetudine concurrat juxta Constitutionem Bonifacii VIII. *utilitas Ecclesiæ*. Undè Canonici, qui aliis majoribus negotiis non distrahuntur, tempusque sufficiens habent, ut extra tempus divini Officii celebrent; neque aliquid notabile occurrit quod celebrationem eo tempore exigat, nescio an vi hujus consuetudinis satis sint securi; dum ita passim divina Officia negligunt & chorum deserunt celebrationis causa.

V. Adhæc citata Synodus Cameracensis *c.* 7. „ Favore studiorum eos, qui ad docendum in ipsis Eccle- " siis Cathedralibus aut Collegiatis, vel in Universi- " tatibus (quoad beneficia quæ in ipsis Universita- " tibus possident) obligantur, iis diebus, quibus " actu docebunt, aut publicis disputationibus intere- " runt, pro præsentibus habendos esse statuit, modò " duabus de Majoribus in die intersint.

Evidens est juxta hujus Synodi Decretum, quod Professores Academici, qui vi suarum lectionum sunt Canonici, deberent haberi pro *præsentibus*, in iis saltem Horis, quibus actu in lectionibus & disputationibus publicis occupantur; contrarium tamen de consuetudine obtinere manifestissimum asserit Zypæus *de Clericis non resid. num.* 40. qui ibidem quoque multis

pro-

probat, maximè dependere à consuetudine & ordinatione Ecclesiarum, quæ sit dicenda *Ecclesiæ utilitas*; aut *necessitas*, ut distributiones absentibus dari possint.

Qui ergo sine probata causa, secundùm jam-dicta, „ *personaliter* competens sibi officium justa formam „ ab Episcopo præscribendam quolibet die statuto „ non impleverint, illius diei distributionem amit„ tant, nec ejus (ait Synodus Trid. *Sess.* 22. *cap.* „ 3. *de Reformat.*) quoquomodo dominium acqui„ rant, sed Fabricæ Ecclesiæ, aut alteri pio loco ar„ bitrio Ordinarii applicetur.

VI. Verùm quoad applicationem portionis quæ absenti cedere deberet, aliter in plerisque Ecclesiis usus obtinet.

Cùm enim bona Ecclesiæ, sive Fabricæ soleant esse distincta & separata à bonis Canonicorum, aliorumque Ministrorum Ecclesiæ, sive mensa Capitulari; quoad distributiones absentium, usus habet, ut si singulis Canonicis & Beneficiatis certa portio assignata sit, seu cuilibet, qui Divinis interfuerit, detur certa quantitas, tunc portio absentis, sive id quod superest, inter præsentes non dividitur, sed manet in massa communi: si verò certa portio, seu quantitas singulis non sit assignata, sed una omnibus, quæ inter præsentes sit distribuenda, tunc portio absentium manet apud præsentes; augeturque propter absentiam aliorum; idque non tam jure accrescendi, quàm non decrescendi, ut loquuntur Jurisconsulti.

Hæc tamen intelligi debent quod priùs membrum, si portiones desumantur ex massa, seu bonis Capitularibus: si enim, v. gr. ab hæredibus defuncti singulis Canonicis, aut Beneficiatis detur certa quantitas in exequiis, aut sepulturis, absentium portiones manebunt apud hæredes. Similiter hæc omnia intelligenda sunt, nisi alia consuetudo Ecclesiæ quoad hanc applicationem obtineat. Vide Garziam de Beneficiis, *part.* 3. *cap.* 2. *num.* 443. *& seqq.*

„ Similiter dicendum est, ait Garzias dicto loco “ *n.* 449. de fructibus præbendæ amissis ob non resi- “ dentiam, vel aliàs, quòd si in Ecclesia non sunt præ- “ bendæ distinctæ, nec est facta divisio redituum in- “ ter Ecclesiam & ejus Ministros, sed ex patrimonio “ & bonis Ecclesiæ dantur præbendæ, & reditus Mi- “ nistris, assignata cuilibet certa portione, tunc fru- “ ctus amissi ad ipsam Ecclesiam pertinent; si verò est “ mensa Capitularis, & massa communis Canonico- “ rum, & beneficiatorum distincta à patrimonio Eccle- “ siæ, seu Fabricæ, quæ inter residentes pro suis præ- “ bendis dividitur, ut communiter est in Ecclesiis “ Hispaniæ, tunc portio absentium, seu aliàs amissa “ in mensa Capitulari remaneat cum reliquis ejus- “ dem fructibus inter residentes dividenda. “

TITULUS OCTAVUS.

De Capitulo Cathedrali.

CAPUT I.

Capitulum Cathedrale Ecclesiæ Senatum repræsentat, & unum cum Episcopo corpus constituit.

1. *Primis Sæculis Presbyteri & Diaconi unum cum Episcopo Ecclesiæ Senatum componebant.*
2. *In eorum locum successit Capitulum Cathedrale.*
3. *Capitulum Cathedrale esse Senatum Ecclesiæ probatur.*
4. *Capitulum Cathedrale tamquam Senatus Ecclesiæ præcedit cætera corpora Ecclesiastica.*
5. *Etiam Magistratum Civilem.*
6. *Singuli Canonici Cathedrales præcedunt omnium inferiorum Ecclesiarum Canonicos.*
7. *Canonici Cathedrales ut singuli in dignitate non sunt constituti, ad eam tamen accedunt.*

I. PRimis nascentis Ecclesiæ sæculis Presbyteri, & Diaconi in Civitate Episcopali curam Animarum gerentes, unum cum Episcopo corpus quasi constituebant, Senatumque formabant, quos idcircò Vir Apostolicus B. Ignatius Martyr scribens ad Magnesianos, ait esse loco *Senatus Apostolici*. Et in Epist. ad Trallianos vocat *Consistorium Sacrum*, *Consiliarios*, & *Assessores Episcopi*. De quibus & Hieronymus in Caput 3. Isaiæ: *Et nos habemus*, inquit, *in Ecclesia Senatum nostrum*, *Cœtum Presbyterorum*.

II. Subsequentibus Sæculis paulatim Presbyterorum Clericorumque numero crescente, cœperunt Episcopi è Clero quosdam eligere sibique proprios assignare, quorum consilio & opera Diœcesim suam regerent; quos posterior ætas *Canonicos Cathedrales*, tamquam *Cathedræ* Episcopali propiùs adhærentes, & eorum Cœtum *Capitulum Cathedrale* vocavit.

Licèt secundùm modernam & receptam disciplinam Capitulum Cathedrale reputetur Senatus Ecclesiæ; atque Clerum Diœcesis repræsentare dicatur; eaque ab Episcopo cum consilio, vel consensu Capituli esse peragenda, quæ primitùs cum consilio, vel consensu totius Cleri erant tractanda; nihilominùs omninò conveniens, imò quandoque necessarium est, ut Episcopus non tantùm Capitulum suum Cathedrale, sive Canonicos Cathedrales, sed & reliquos in Diœcesis cura spirituali cooperatores, putà Parochos, & Archipresbyteros in consilium adscisceret, notanter dum agendum est de iis quæ curam animarum & regimen spirituale populi concernunt, & in quibus frequenter hi præ Canonicis Cathedralibus solent esse versati, & de abusibus reformandis propiùs instructi, utpotè Episcopis in hac cura & regimine cooperatores.

Unde optarunt Synodi, ut Episcopi, ut minus annuatim convocent Archipresbyteros, ut cum his deliberent ac statuant, quæ ad extirpandos abusus, & procurandam animarum salutem intellexerint opportuniora, uti suprà, *tit.* 6. *cap.* 4. *num.* 5. dictum est.

In textu observatum fuit, quòd sensim labentibus sæculis Capitulum Cathedrale cœperit reputari pro *Senatu* Ecclesiæ; atque Clerum totius Ecclesiæ repræsentare, adeòut, quæ primitus per Episcopum cum consilio & consensu *Cleri* erant secundùm Canones tractanda & resolvenda, tandem tractari & absolvi cum consilio, vel consensu Capituli, neglecto reliquo Clero, cœperint.

Admodum verosimile est, hoc jus ad Capitula Cathedralia, excluso reliquo Clero, demum sæculo decimo aut undecimo devolvi cœpisse, quando & Beneficiorum & Dignitatum tituli erecti, & separatim ab ordine collati leguntur: quemadmodum sub idem penè tempus, electio Episcoporum ad Cathedrales Canonicos, reliquo Clero excluso, translata scitur.

Verùm etiamsi hæc hodie disciplina invaluerit, & recepta sit, ut scilicet Capitulum Cathedrale *Senatus* Ecclesiæ reputetur, atque Episcopus illud, ut suum *Senatum* habeat, quemadmodum olim suum Clerum; nihilominùs indubitatum est, quòd non raró expediret ut Episcopus in suum consilium alios è suo Clero, notanter Parochos, atque Archipresbyteros adscisceret, maximè dum agitur de iis, quæ curam animarum, & regimen spirituale populi concernunt, & in quibus frequenter hi præ Canonicis Cathedralibus solent esse versati; & de abusibus reformandis propiùs instructi; utpotè Episcopis in hac cura, & regimine cooperatores.

Unde optarunt Synodi, ut Episcopi, ut minus annuatim convocent Archipresbyteros, ut cum his deliberent, ac statuant, quæ ad extirpandos abusus, & procurandam salutem animarum intellexerint opportuniora, uti suprà *tit.* 6. *cap.* 4. *num.* 5. dictum est.

III. Porrò quemadmodum antiquitus Presbyteri, & Diaconi Civitatis Episcopalis *Senatum* Episcopi, atque unum

unum cum Episcopo corpus formabant, sic Capitulum Cathedrale, quod huic Presbyterorum & Diaconorum Cœtui successit, *Senatum* Ecclesiæ, & unum cum Episcopo corpus constituere dicitur.

Unde monet Synodus Tridentina, *Seff.* 24. *cap.* 12. *de reformat.* Canonicos Cathedrales, „ ut vestitu decenti tam in Ecclesia, quàm extra assiduè utantur; ab illicitisque venationibus, aucupiis, choreis, tabernis, lusibusque abstineant; atque ea morum integritate polleant, ut meritò Ecclesiæ *Senatus* dici possit.

Et Synodus Burdigalensis anno 24. currentis sæculi *cap.* 9. §. 8. „ Decet Metropolitanam Ecclesiam & alias Cathedrales Ecclesias eas personas ita probitate, & scientia commendatas ad Canonicatus eligere & assumere, ut ex iis corpus Capituli coalescens *Senatus* Episcoporum, unde consilium accersant, meritò dici possit.

IV. Porrò quia Capitulum Cathedrale ipsum quodammodò totius Diœcesis Clerum repræsentat, atque unum cum Episcopo Senatum ac Corpus constituit, etiam prærogativa præcipua gaudet, cæteraque omnia Corpora Ecclesiastica præcedit.

Hinc concludit Chassanæus in Catalogo gloriæ mundi, *part.* 4. *consid.* 32. Quòd „ Abbates debeant supersedere Canonicos Ecclesiæ Cathedralis, nec debent eos præcedere, maximè quando processionaliter procedunt, & ita quasi universaliter servatur, maximè in Regno Franciæ, ubi semper Ecclesiæ Cathedrales præferuntur in quibuscumque Processionibus, & aliis actibus Ecclesiasticis.

V. Cùmque quæstio incidisset inter Capitula Cathedralia & Magistratus Civiles super *præcedentia*, hæc non semel in contradictorio judicio Capitulo Cathedrali utpotè *Senatum* Ecclesiæ repræsentanti adjudicata fuit; atque generaliter Rex Galliæ declaravit 8. Februarii 1657. Canonicos Cathedrales esse manutenendos in præcedentia in omnibus Conventibus publicis & privatis ante Officiarios & Magistratus, etiam Senatus Regios Præsidiales, ut vocant, sive Curiarum subalternarum, ita ut Corpus Canonicorum præcedat Corpus Officiariorum; & singuli Canonici singulos Officiarios. Vide Acta Cleri Gallicani, *tom.* 1. *tit.* 1. *can.* 8. *n.* 28. *& seqq.*

VI. Quin & singuli Canonici Cathedrales præcedunt singulos Canonicos omnium inferiorum Ecclesiarum, possuntque Canonici Cathedrales juxta Innocentium III. *in Cap.* Sedes Apostolica ii. *de rescriptis* dici Clerici *primi* gradus, alii autem Clerici *secundi* gradus.

VII. Quia tamen singuli Canonici propriè non constituunt *Senatum*, aut Corpus ipsam Ecclesiam Cathedralem repræsentans; neque jurisdictio aut authoritas singulis Canonicis, sed Corpori competit: singuli quoque Canonici Cathedrales Dignitatem habere non dicuntur; distinguunturque à constitutis in Dignitate in *Cap.* Statutum *de rescriptis in* 6. ut notat Zypæus *Consult.* 2. *de Majorit. & obed.* Docetque Canonicos Cathedrales ut singulos cedere debere Decanis, Præpositis aliisque in dignitate constitutis, etiam Ecclesiarum Collegiatarum; quamquam & in his consuetudo locorum varia esse possit, quæ in similibus attendenda est, ut rectè monet Chassanæus in Catalogo gloriæ mundi *part.* 4. *Conf.* 38.

Prærogativa quidem horum Canonicorum vel in hoc elucet, quòd ipsi Judices à Sede Apostolica in partibus delegari queant, quod nulli alteri de Clero prætenquam in dignitate constituto conceditur.

CAPUT II.

Capitulum Cathedrale quantumvis exemptum debet Episcopo tamquam *Capiti* reverentiam & honorem exhibere; & in quibus hæc consistant?

1. *Episcopus semper habitus Caput sui Cleri.*
2. *Capitulum Cathedrale eum pro tali agnoscere debet.*
3. *Capitula Cathedralia deserta vita communi à jurisdictione Episcoporum se eximere caperunt.*
4. *Synodus Trid. voluit præcipuum honorem exhiberi Episcopo, non obstante exemptione.*
5. *Nulla exemptio excusare potest Capitula ab exhibendis iis quæ sunt honoris & reverentiæ.*
6. *Capitula etiam exempta impedire nequeunt ut Episcopus solemniter ad suam Cathedram deducatur; eique benedictionem danti se inclinare debent.*
7. *Episcopo in Ecclesia Cathedrali etiam exempta prima & honorabilior Sedes semper adjudicatur.*
8. *Non obstante exemptione Canonici opera & consilio Episcopo assistere debent; & ad postulationem Episcopi congregationem indicere.*

I. Totius Cleri Episcopum Caput esse, eique præcipuam agendorum in sua Diœcesi curam incumbere indubitatum est.

Hinc illud Concilii Carthaginensis IV. *Can.* 35. apud Gratianum *Dist.* 95. *Can.* 10. „ Ut Episcopus in Ecclesia & consessu Presbyterorum *sublimior* sedeat; Et illud Viri Apostolici S. Ignatii in Epistola ad Smyrnenses: „ Omnes Episcopum sequimini, ut Christus Patrem, & Presbyterorum Collegium ut Apostolos, Et Diaconos revereamini ut ex Dei præcepto ministrantes. Sine Episcopo *nemo* quidquam faciat eorum, quæ ad Ecclesiam spectant.

II. Cùm verò Capitulum Cathedrale præcipuam Cleri partem constituat, atque totius Diœcesis quodammodo Clerum repræsentet, *Senatumque* componat; Hierarchicus Ordo atque Episcopalis dignitas exigunt, ut Capituli Cathedralis Caput ac Præses sit Episcopus; ipsumque ut talem Canonici revereantur, atque suspiciant, uti respondit Alexander III. in *Cap.* Novit ii. *De his quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli.*

III. Vita communi Canonicorum durante; quando Canonici, quos hodie *Cathedrales* dicimus, cum Episcopo, atque sub ejus directione in communi vivebant, perfectissima erat capitis & membrorum conjunctio: At vita communi in singularem mutata, ipsisque Capitulorum proventibus ab Episcopalibus separatis, cœperunt Canonici non secus ac Monachi à Jurisdictione Episcoporum quærere exemptiones.

IV. Quæ exemptiones utpotè Episcopis in præcipuam sui Cleri partem subtrahentes auctoritatem; atque liberiùs delinquendi facultatem Canonicorum foventes, abolere, ipsaque Capitula Cathedralia ad pristinam subjectionem Episcopi reducere desiderantes Patres Tridentini: nonnulla decrevere, quæ temporum ac rerum conditio patiebantur pro restituenda Episcopali in Capitula Cathedralia auctoritate *Seff.* 25. *cap.* 6. *de reformat.* „ Atque inter alia, ut Episcopis ubique is honor tribuatur, qui eorum dignitati par est, eisque in choro, & in Capitulo, in Processionibus & aliis actibus publicis sit prima sedes & locus, quem ipsi elegerint, & præcipua omnium rerum agendarum auctoritas.

V. Et sanè, non obstante quacumque exemptione, Episcopus manet Caput & Primarius Pastor, ac Pater sui Cleri, ac totius Ecclesiæ sibi creditæ; idcoque nullatenus Canonici, quantumvis exempti à jurisdictione Episcopi, ipsi negare possunt, quæ *honoris ac reverentiæ* sunt, non magis quàm filius emancipatus naturalia illa obsequii & honoris jura negare queat Patri suo naturali; uti rectè observat Carolus Fevretius Tract. *de abusu, lib.* 3. *cap.* 1. *cum nusquam exempti liberi esse censeantur*, inquit, *ab obsequio reverentiali.*

VI. Hac de causa Capitula quantumvis exempta impedire nequeunt, quominus Episcopus in pontificalibus incedens per Apparitores, & Accensos suos, cum suis respectivè sceptris & virgis ad Cathedram suam deducatur; dictique Ministri sua loca prope Episcopum, quo præsto esse queant in ejus servitio, obtineant; quemadmodum ibidem notat Fevretius, qui & ibidem notat, quàm injustè ac parum Christianè quidam Canonici prætenderent vi suæ exemptionis se eximere à genuflexione, aut corporis inclinatione cum reliquo populo, dum Episcopus solemniter Benedictionem impertitur; atque ab hac sua prætensa denegatione destitisse, cùm providerent se à Senatu Regio, cujus protectionem Episcopus imploraverat, certò condemnandos.

VIII. Ulteriùs, ex Decreto Synodi Tridentinæ, Episcopis „ in omnibus actibus publicis, & in choro debetur prima sedes & locus quem ipse elegerit, idque rursus

rursus non obstante quacumque Capituli exemptione à jurisdictione Episcopi; eò quòd hæc juribus & obsequiis honorificis atque reverentialibus, ratione characteris Episcopalis debitis, minimè deroget.

Quapropter Episcopus in sua Ecclesia Cathedrali; tametsi exempta potest habere sedem seu thronum elevatum, uti judicatum in Parlamento Regio pro Episcopo Catalaunensi contra suum Capitulum 15. Febr. 1664. ex Renato Choppino refert Fevretius *Lib.* 3. *cap.* 3. Similiter cùm nonnulli Canonici Ecclesiæ Cathedralis Ædnensis vellent impedire Episcopum ne Cathedræ suæ imponeret umbellam, quæstione ad Parlamentum Regium delata, declaratum fuit, 14. Martii 1657. referente ibidem Fevretio, Episcopo liberum esse habere umbellam in Cathedra sua elevata ad tres gradus; ad quam possit accedere sive in habitu Pontificali, sive Canonicali, quotiescumque ei libuerit.

VIII. Adhæc, quia Episcopis semper intacta ac integra manet cura totius Diœcesis, atque præcipua omnium rerum gerendarum auctoritas; nec non ipsa Capitula Cathedralia obligentur, quacumque exemptione non refragante, consilio ac opera ei assistere; cùm eum in finem fundata sint & instituta, consequens est, Canonicos negare justè non posse congregationem Capituli, cùm eam Episcopus necessariam pro negotiis Ecclesiæ suæ judicaverit. Atque hinc à Senatu Parisiensi 15. Febr. 1564. judicatum fuit, Episcopum Cabilonensem imperare posse, ut cogatur Capitulum, quotiescumque deliberandum erit pro negotiis Ecclesiæ, aut concernentibus servitium Regia. Carolus Fevretius *lib.* 3. *c.* 1.

Cùm Episcopus, non obstante quacumque exemptione remaneat caput & Prælatus totius sui Cleri & Capituli; & eo titulo debeatur illi debita reverentia; & honor externus sit ipsi exhibendus, ejus characteri correspondens, non sine fundamento jampridem condemnati fuerunt quidam Canonici Ecclesiæ cujusdam Cathedralis, non obstante allegata per eos contraria possessione, comitari suum Episcopum in publicis processionibus; nec posse *separatim* procedere, uti refert Joannes Galli *qu.* 326. ubi Carolus Molinæus in margine ad verbum *Canonici* adjicit: QUAMVIS EXEMPTI, *quia non sunt exempti à jure reverentiali: nec ab onere & obligatione ministerii communis, sed a contentiosa jurisdictione.*

Hæ quæstiones Galli cum notis Molinæi habentur insertæ volumini secundo operum Molinæi ultimæ editionis Parisiensis.

CAPUT III.

Quomodo Episcopus Capitulis etiam exemptis interveniat.

1. *Synodus Trident. voluit ut in Capitulis etiam exemptis Episcopi præsiderent.*
2. *Hoc Decretum quantumvis justissimum ubique executioni mandari non potuit.*
3. *Episcopi postularunt unionem præbenda suo Episcopatui, ut* Capitulum *tamquam Canonici intrare possint.*
4. *Non est novum quòd Episcopus in qualitate Canonici Capitulo intersit.*
5. *Unde dignoscatur an interveniat* ut Canonicus, *an* ut Prælatus.
6. *Quem locum obtineat, dum intervenit ut Canonicus.*
7. *Non præsidet dum intervenit ut Canonicus, nisi privilegio aut consuetudine contrarium obtineat.*
8. *Quod suffragium Episcopus in Capitulo habeat.*
9. *Exemptio Capitulorum quomodo limitanda.*

I. SYnodus Tridentina auctoritatem atque jurisdictionem in Capitula sua Cathedralia, quantum temporum conditio patiebatur, Episcopis restituere volens, præter ea, de quibus capite præcedenti, statuit, „ ut si Episcopi aliquid Canonicis ad deliberandum „ proponant, nec de re ad suum vel suorum com„ modum spectante agatur, Episcopi ipsi Capitulum „ convocent, vota exquirant, & juxta ea conclu„ dant. „ *Sess.* 25. *cap.* 6. *de reformat.*

Itaque ex mente Patrum Synodi Tridentinæ, Episcopi sunt ipsorum Capitulorum Moderatores: atque Præsidentium munia & functiones exerceant: idque non tantùm quoad Capitula jurisdictioni suæ subjecta; sed etiam *exempta*; utpote de quibus unicè in suo Decreto agit Synodus.

Et sanè quid justius ac ipsi Ordini Hierarchico conformius, quàm ut is in consessu sui Cleri præsideat, ac negotia proposita præsidentis instar moderetur, qui præcipuum in Hierarchia locum obtinet; atque eminenter omnem Ecclesiasticam auctoritatem, quæ in Clero inferiori reperitur, continet; imò à quo tanquam è fonte in reliquum Clerum defluere debet, ut propterea Episcopatus plenitudinem Sacerdotii; reliqui verò Ordines aut dignitates Clericales portionem aliquam dumtaxat habere dicantur?

II. Quapropter, uti ex historia Concilii Tridentini intelligitur, votum Patrum erat, eas exemptiones planè abolere; atque Capitula Cathedralia ad plenam Episcopi subjectionem reducere; at temporum ac rerum conditio, aliquam in his moderationem à Concilio extorsit; & nihilominus tamen, uti queruntur Patres Concilii Rothomagensis ano. 1581. „ Exemptiones Capitulorum, propter quas totum non potest restitui Ecclesiastica disciplina, nec emendari abusus Ecclesiarum Cathedralium, nequeunt ad hanc moderationem Concilii Tridentini reduci propter Capitulorum resistentium multitudinem, eorumque potentiam.

III. Hinc idem „ Episcopi Rothomagensis Provinciæ consenserunt salvas manere exemptiones, ne, inquiunt, propter eas Concilio Provinciali poneretur obstaculum. Deinde subdùnt, atque Pontifici exponunt: „ Sed salvis illis, viderunt jam sibi viam paratam à D. Metropolitano ad ingrediendum Capitula, & eis præsidendum, in ipsisque reformandum omnia. Nam antea Archiepiscopi nostri impetrarunt à Sede Apostolica Bullas ad uniendum Canonicatum & præbendam Archi-Episcopatui, ut ita Archiepiscopus tamquam Canonicus intraret Capitulum, quoties vellet, & in ipso præsideret: quo jure nunc etiam utitur. Supplicant humillimè Episcopi Sanctitati suæ, ut dignetur omnibus ejusdem Provinciæ Episcopis Bullam communem conferre ad uniendum Episcopatui Canonicatum & præbendam, quam vacantem deligere voluerint, adinstar unionis Archiepiscopo Rothomagensi dudum concessæ, atque ad eumdem effectum & finem.

IV. Quod hic dicitur indultum Archiepiscopo Rothomagensi, aliisque ejusdem Provinciæ Episcopis indulgeri petitur; nimirùm Episcopatibus præbendam & Canonicatum Cathedralem uniri, ut ea mediante *tamquam Canonicus* Capitulo interesse possent, novum non est, nam *in Cap.* 15. *de Concessione Præbendæ, &c.* cùm quæsitum esset, collatione Præbendarum spectante ad Episcopum & Capitulum, utrum Capitulo negligente intra tempus legitimum collationem, jus conferendi devolveretur ad Episcopum; respondit Innoc. III. collationem non devolvi ad Episcopum, sed secundùm Statuta Lateranensis Concilii devolvi ad Superiorem: *Nisi fortè*, inquit, *non ut Prælatus, sed ut Canonicus vobiscum jus habeat conferendi*; quo responso supponitur, Episcopum interdum *ut Prælatum*, interdum verò, *ut Canonicum*, Capitulo intervenire, & cum Canonicis deliberare; quod & ad citatum Capitulum uno consensu notarunt Canonistæ.

Hac similiter distinctione utitur Pontifex, *in Cap. A collatione de appellationibus in* 6. respondens à collatione Beneficii, quæ communiter à Capitulo & Episcopo fit, appellari oportere non ad Episcopum, sed ad ejus Superiorem, si ut *Prælatus* interveniat; aliàs si *ut Canonicus*, ad ipsum Episcopum esse appellandum.

V. Si verò quæratur qua qualitate Episcopus Capitulo intervenire censeatur; an *tamquam Prælatus* & Caput, an *tamquam Canonicus*, sive membrum Capituli, censent Canonistæ, quòd si in Ecclesia sit statutum, aut vetusta consuetudo, determinans qua qualitate Capitulo Episcopus interveniat, illi standum esse: his verò deficientibus, aut dubiis, tunc decidendum esse ex conjecturis. Quia si Episcopus non tenet primum locum & honorabiliorem, censetur interesse, *ut Ca-*

ut Canonicus: si autem præsideat, & teneat honorabiliorem locum, censetur esse in Capitulo *ut Prælatus*.

VI. Nam ut post Abbatem in *Cap.* Postulasti ꝟ. *de conceß. Preb. num.* 8. Passim tradunt Canonistæ, ubi„cumque Prælatus interest in aliquo Collegio, non „*ut Prælatus* illius Collegii, sed *ut singularis* illius „Collegii, non debet tenere Caput illius Collegii; „licèt persona sua, seu dignitas sit in se honorabi„lior, quàm dignitas Præsidentis in illo Collegio, „quia non stat ibi tamquam constitutus in sua di„gnitate; sed *tamquam singularis* de Collegio." Hæc Abbas & post ipsum communiter Canonistæ, & inter alios Fagnanus ad citatum Capitulum *Postulasti*; qui & addit: quòd Episcopus qui est Canonicus in sua Ecclesia, & *ut talis* Capitulo intervenit, debeat sedere immediatè post eum qui præest Capitulo: si autem in aliena Ecclesia habeat Canonicatum, debeat sedere in loco Canonicatus. „Sic in præsens, ait, „in Basilica S. Petri Patriarcha Hierosolymitanus, „qui est etiam Canonicus, sedet in choro post Ca„nonicos ante ipsum receptos.

VII. Quòd igitur Archiepiscopus Rothomagensis assistens Capitulo ratione Canonicatus suo Archiepiscopatui annexi, dicatur in Capitulo *præsidere*, consuetudini aut privilegio tribuendum est; quod sanè & dignitati Episcopali, & disciplinæ primitivæ & puriori admodum consentaneum est. In erectione quoque novorum Episcopatuum Belgii, annexus sive incorporatus fuit Canonicatus, seu præbenda mensæ Episcopali, ratione cujus *Episcopus persona Capitularis sit, vocemque & auctoritatem etiam in Capitulo super Decanum, & Canonicos habeat*.

VIII. Illud insuper notat Glossographus ad allegatum Capitulum *à collatione*, & post eum Canonistæ, quòd Episcopus interveniens Capitulo *ut Canonicus*, habeat vocem, & sua vox augeat numerum: si autem *ut Prælatus*, non habeat vocem, sed solùm habeat potestatem concludendi secundùm majorem partem Capituli.

Hoc tamen Glossographi dictum intelligi debet de voce *absoluta*, non autem de *decisiva* in paritate, quæ in omni Congregatione Præsidenti & concludenti competere solet.

IX. Insuper dictum illud Glossographi intellige, nisi consuetudo, aut speciale statutum Episcopo aliquid ampliùs deferat: uti Bulla erectionis novorum Episcopatuum Belgii, in electione Canonicorum Graduatorum dat Episcopo tamquam Canonico primum suffragium æquivalens suffragio unius è reliquis Canonicis Graduatis, ac insuper in paritate suffagium decisivum, sive paritatem dirimens.

CAPUT IV.

In quibus Episcopus teneatur Consilium, vel consensum Capituli petere.

1. *Olim Episcopi Presbyterorum & Diaconorum consilio utebantur.*
2. *In decidendis causis Episcopo assistebant.*
3. *In locum Diaconorum & Presbyterorum successit Capitulum Cathedrale.*
4. *Canonici Cathedrales in regimine Ecclesiæ opera & consilio Episcopo assistere debent.*
5. *Episcopus consilium petere, non tamen sequi, ordinariè tenetur.*
6. *In collatione Beneficiorum interdum consensum Capituli habere debet.*
7. *Consensus Capituli requiritur in alienatione bonorum.*
8. *Item in unione Beneficiorum.*
9. *Moribus Belgii loco Capituli interdum succedit Vicariatus.*

I. Quamquam penès Episcopos præcipua semper fuerit in Ecclesiæ regimine auctoritas; ac tamquam summi Sacerdotes, ipsamque plenitudinem Sacerdotii obtinentes, fuerint considerati, nihilominus ab ipsis Ecclesiæ primordiis, fuit & Presbyterorum, Diaconorumque Ordo & cœtus, quorum consilio & opera Episcopi in Ecclesiæ regimine uterentur.

Hinc illud Cypriani ad Presbyteros & Diaconos suos *Epist.* 5. „Quamquam causa compelleret, ut ipse ad vos properare & venire deberem: primò cupiditate & desiderio vestri, quæ res in votis meis summa est, tum deinde ut ea quæ circa Ecclesiæ gubernaculum utilitas communis exposcit, tractare simul & plurimorum consilio limare possemus, " &c. Et infrà: „Ad id verò quod scripserunt mihi Compresbyteri nostri Donatus & Fortunatus, Novatus & Gordius, solus rescribere nihil potui: quando à primordio Episcopatus mei statuerim, nihil sine consilio vestro, & sine consensu plebis, mea privatim sententia gerere. "

Cui consonat illud S. Ignatii: *Revereantur omnes Episcopum, ut Jesum Christum existentem Filium Patris; Presbyteros autem ut consilium Dei & conjunctionem Apostolorum. Epist.* ad Tarsenses.

II. Hac de causa videmus passim Sacros Canones in Judiciis causarumque decisionibus Presbyteros Diaconosque Episcopis jungere: imò ex Concilio Carthaginens. IV. Can. 23. refert Gratianus 15. *quæst.* 7. *Can.* 6. „Ut Episcopus nullius causam audiat absque præsentia suorum Clericorum: alioquin irrita erit sententia Episcopi, nisi Clericorum præsentia confirmetur. "

III. Cùm ergo Capitulum Cathedrale præcipuam Cleri portionem, unumque cum ipso Episcopo corpus Senatumque constituat, pristinumque Presbyterium, quo inconsulto nihil majoris momenti Episcopi in negotiis Ecclesiasticis expedire consueverant, repræsentet; æquum justumque, atque regimini Ecclesiæ convenire judicatum est, ut Episcopi in regimine & administratione Ecclesiæ suæ Canonicorum Cathedralium opera & consilio uterentur; imò & in quibusdam nec sine eorum assensu procedere possent.

Et quidem ad Patriarcham Hierosolymitanum scribit Alexander III. in *Cap.* Novit ꝟ. *de his quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli*; „Novit pleniùs tuæ discretionis prudentia, qualiter tu & fratres tui unum corpus sitis, ita quòd tu Caput, & illi membra esse probantur. Unde non decet te omissis membris, aliorum consilio in Ecclesiæ tuæ negotiis uti; cùm id non sit dubium, & honestati tuæ & SS. Patrum Constitutionibus contraire.

Innotuit siquidem auribus nostris, quòd tu sine consilio fratrum tuorum Canonicorum S. Sepulchri Abbates & Abbatissas & alias Ecclesiasticas personas instituis. Ideòque id auctoritate Apostolica prohibemus. Nos enim tales institutiones & destitutiones carere decernimus robore firmitatis. "

Et in *Cap.* Quanto ꝟ. *eod.* rursus eidem rescribit, „Quia non decet prudentiam tuam in negotiis tibi commissæ Ecclesiæ *consilium* Fratrum tuorum postponere, cum quibus unum corpus existere comprobaris, Fraternitati tuæ mandamus, quatenus in concessionibus & confirmationibus, & aliis Ecclesiæ tuæ negotiis Fratres tuos requiras, & cum eorum consilio vel sanioris partis eadem peragas & pertractes, & quæ statuenda sunt statuas, & errata corrigas, & evellenda dissipes & evellas. "

IV. Juxta modernam proinde Ecclesiæ disciplinam Episcopus Canonicos Cathedrales ut suum Senatum, cujus consilio Ecclesiam suam administret, suspicere tenetur: ipsique Canonici sedulò expendere, „Canonicatuum ac Præbendarum instituendi rationem & causam hanc fuisse, ut bene monuit Cardinalis Polus in *Decreto de reformat. Cleri Anglicani*, ut qui ad eas assumuntur, Episcopo assistant, cumque in muneris sui functione *consilio* & opera adjuvent, in Divinis celebrandis Ecclesiæ inserviant. "

Hac de causa Canonicos Cathedrales monuit magnus ille Gandensium Antistes Guilielmus Lindanus, Ut nulla ratione putarent se apud Deum excusari, si solùm Officio recitando occupentur: imprimis verò, ait, per Germaniam, qui ad docendum Episcopoque suo serviendum præcipuè sunt à Carolo Magno instituti; quemadmodum tabulæ fundationum sonant. " *Par. Apologia*.

In textu probatum est Canonicos Cathedrales præcipuè institutos, ut opera & consilio assistant Episcopis in regimine Ecclesiarum.

Hinc & inter articulos reformationis nomine Caroli IX. Regis Galliæ Patribus Tridentinis propositos erat hic ordine 27. his verbis expressus: *Cùm Episcopus ea jurisdictione uti non debeat secundum antiqua decreta, nisi consulto Capitulo, quemadmodum nec alia suæ Diœcesis gravia negotia tractare, danda est diligens opera, ut Canonici Cathedralium Ecclesiarum sint assidui in Ecclesia Cathedrali bonis moribus, & scientia præditi; quique saltem vigesimum quintum annum attingant: nam ante illam ætatem, cum non possint per leges humanas rebus suis prospicere; quomodo Episcopo suo consulere poterunt?*

V. Verùm tametsi Ecclesiæ mens sit, ut Episcopi in Ecclesiarum administratione arduisque negotiis *consilio* Fratrum suorum, sive Canonicorum utantur, præcipuam tamen auctoritatem arbitriumque penès Episcopum esse vult; ut ipse audito & maturè expenso Canonicorum consilio id decernat, quod Ecclesiæ hic & nunc magis expedire judicaverit.

Qui enim aliquos ut *Consiliarios*, sive per modum consilii audire debet, rationes quidem ipsorum expendat justum est; at eorum *consilium* sequi non tenetur, neque consensum Capituli expectare; ni id speciali jure expressum sit, communiter tradunt Canonistæ ad Titulum Decretal. *de his quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli*, quod S. Carolus in sua Synodo Provinciali V, *part.* 3. *cap.* 11. his verbis expressit: „ Quibus in actionibus aut deliberationibus Oecumenica Synodo Tridentina, aut Provincialibus Conciliis constitutum est de Capituli Clerivè consilio aliquid agendum esse, non propterea tamen illud sequendi necessitatem sibi impositam esse Episcopus existimet, nisi in iis tantùm, de quibus id speciatim nominatimque cautum est.

Cui conformis est resolutio Sacræ Congregationis Cardinalium, quam refert Piasecius in praxi Episcoporum, *part.* 2. *cap.* 2. *n.* 8. qua declaratur, Episcopum in edendis Constitutionibus debere requirere consilium Capituli: *Licèt illud non teneatur sequi, nisi in casibus à jure expressis.*

VI. Casus verò à jure expressos ibidem enumerat Piasecius; atque inprimis requiritur non *consilium* dumtaxat, sed & consensus Capituli in illis omnibus, in quibus vertitur interesse Capituli, *Cap. fin.* ii *de his quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli*. Unde si collatio Beneficiorum pertineat tam ad Capitulum, quàm Episcopum, nihil potest de illis disponere Episcopus sine consensu Capituli, *Cap.* 6. ii *eod.*

VII. Item, si agatur de notabilium aliquarum rerum ad Ecclesiam spectantium alienatione, *Cap.* 1. 8. *&* 9. ii *eod.*

VIII. Hoc ex capite in Ecclesiarum & beneficiorum unione consensum Capituli intervenire debere, non obscurè innuitur in *Clem. final. de rebus Ecclesiæ non alienandis*. Plura de his casibus à jure exceptis, vide apud Barbosam, Tractatu de Canonicis, *Cap. finali*.

IX. Notat autem Zypæus, *Consult.* 17. *de Regularibus*, *num.* 38. quòd „ in his regionibus passim negotia Episcopalia, & singulatim uniones, per Episcopos expediantur non interveniente Capitulo, sed consilio Vicariatus. Usus autem is notorius est tam quotidiana praxi, quàm infinitis hodiernarum & veterum unionum litteris ubique extantibus. “ Hæc ille, qui ibidem notat, consuetudinem hanc non esse planè difformem à mente Concilii Tridentini, quod in multis negotiis non integrum Capitulum, sed aliquos de Capitulo ab Episcopis in consilium adhiberi vult, ut infrà videbitur, ubi de illis materiis tractabitur.

Praxis hæc, de qua Zypæus, nequaquam universalis est in Ecclesiis Cathedralibus Belgicis: plures enim sunt, in quibus, Sede non vacante, nullus Vicariatus instituitur; omniaque negotia *capitulariter* peraguntur; & ab Episcopis consulitur Capitulum.

TITULUS NONUS.

De Capitulo Sede Vacante.

CAPUT I.

Capitulum Sede vacante in ordinariam Jurisdictionem Episcopi succedit.

1. *Clerus olim Sede Vacante Ecclesiam administrabat.*
2. *Capitulum Cathedrale Clerum repræsentans, nunc vices Episcopi supplet.*
3. *Illud procedit etiam quoad ea quæ Episcopo speciali jure competunt.*
4. *Et generaliter tam quoad jurisdictionem contentiosam, quàm voluntariam.*
5. *Licèt excludantur inferiores Prælati, non tamen Capitulum.*

I. CUm ob tyrannorum persecutiones S. Cyprianus Ecclesiam suam deserere debuisset, ad Clerum Romanum Sede Vacante per mortem Fabiani Pontificis scripsit Clerus Carthaginensis, cui respondens Clerus Romanus inter alia dicit: „ Et cùm incumbat nobis, qui videmur *Præpositi* esse, & vice *Pastores* custodire gregem, si negligentes inveniamur, dicetur nobis quod & Antecessoribus nostris dictum est, qui tam negligentes Præpositi erant: quoniam perditum non requisivimus, & errantem non correximus, & claudum non colligavimus, & lac eorum edebamus, & lanis eorum operiebamur . . . . . . Nolumus ergo, Fratres dilectissimi, & vos Mercenarios invenire, sed bonos Pastores, cùm sciatis non minimum periculum imminere, si non hortati fueritis Fratres nostros stare in fide immobiles; ne præceps iens ad idololatriam funditus eradicetur fraternitas. “ Hactenus Clerus Romanus, *Epistol.* 2. inter Epistolas Cypriani editionis Rigaultii: quæ evidenter ostendunt, curam regimenque Ecclesiarum Romanæ & Carthaginensis Pastore viduatarum, Clero illarum respectivè Ecclesiarum incubuisse.

Rectè notat Cardinalis de Luca *Disc.* 31. *in Concil. Trid.* „ quòd Episcopali Sede vacante, de jure Episcopalis jurisdictio, atque Ecclesiæ administratio devolvatur ad Capitulum, non quidem ex aliquo privilegio vel delegatione, sed ex ratione *juris non decrescendi*: quia Ecclesia Cathedralis efformatur conjunctim ab Episcopo & Capitulo; ab illo scilicet tanquam capite, ab isto tanquam reliquo corpore; Ecclesiastica jurisdictione penès *totum* corpus *habitualiter* residente; exercitio autem in plerisque competente capiti. “

Hinc infert *num.* 3. „ Et consequenter defecto capite jure consolidationis, vel ex jure *non decrescendi*, universa jurisdictio, seu totum jus Cathedraticum, tam in habitu, quàm in exercitio, manet penès Capitulum, tamquam reliquum corpus politicum, seu intellectuale. “

II. Proinde à Patrum descendit traditione, quòd in Capitulum Cathedrale, Clerum Ecclesiæ repræsentans, Diœceseos regimen, ipsaque Episcopalis auctoritas Sede Vacante devolvatur, *Cap.* 11. *&* 14. ii *de majoritat. & obedient. Cap. unico, Ne Sede Vacante in* 6. *Cap. penult. de supplem. neglig. Prælatorum in* 6. & aliis multis, è quibus Canonistæ hanc formant Regulam: Capitulum Sede Vacante fungitur Vice Episcopi, & succedit in omnibus, quæ sunt jurisdictionis ordinariæ, exceptis casibus in jure expressis; licèt etiam non competerent Episcopo jure communi, sed solùm ex consuetudine, vel statuto, sive indulto speciali: modò tamen competant tamquam Episcopo & Ordinario.

III. Unde facultas concessa Episcopis à Concilio Tridentino, *Sess.* 24. *cap.* 6. *de Reformat.* dispensandi super irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto,

culto,

fulto, etiam competit Capitulo Sede Vacante: „ Nam „ licèt illa facultas (ait Garzias *de Beneficiis*, *part.* „ *3. cap. 7. num. 40.*) Episcopo competat jure spe„ ciali dicti Decreti, tamen competit ei jure com„ muni, & ex *jurisdictione ordinaria* ei attributa „ per dictum Decretum. „ Quandocumque ergo, vel à consuetudine, vel aliunde v. g. à Synodo Tridentina datur Episcopis aliqua facultas, extendendo, aut prorogando eorum jurisdictionem ordinariam; aut in aliquibus casibus tollendo Monasteriorum, aut Capitulorum exemptionem, quæ jurisdictioni ordinariæ obstaculum objiciebat, Capitulum Sede vacante succedit, uti rectè monet Grazias dicto loco, *num.* 48.

In textu notatum est, quòd ea, quæ Episcopis vi suæ jurisdictionis Episcopalis competunt, Sede vacante competant Capitulo, nisi speciali jure sint excepta.

Cùm autem certum sit, primis octo ut minus sæculis integram remansisse Episcopis jurisdictionem & auctoritatem quoad ea omnia, quæ regimen populi & Cleri sui requirebant, nec nisi labentibus sæculis, præsertim post inductas falsas Decretales & receptum Decretum Gratiani nonnulla fuisse Sedi Apostolicæ reservata, consequens est, quòd si hæc sive consuetudine, sive speciali decreto concedantur, dici debeat quòd non de novo Episcopis attribuantur; sed potius quòd auctoritas Episcopalis in integrum restituatur, ac proinde dici debeant hæc ab Episcopis *jure ordinario* exerceri, non autem ex speciali delegatione.

Et per consequens Capitulum *Sede vacante* etiam in similia, tanquam auctoritati Episcopali ordinariæ annexa succedere, & penes Capitulum esse eorum exercitium, nisi ostendatur, speciali Ecclesiæ decreto exercitium illius Capitulo esse interdictum.

IV. Procedit autem tam in jurisdictione contentiosa, & necessaria, quàm voluntaria, & gratiosa. Vide Glossam Pragmat. *Titul. de Concubinariis*. Verbo *Superiores*.

V. Quin licèt, *Cap.* 20. *Session.* 24. *de Reformat.* causæ matrimoniales & criminales solius Episcopi cognitioni reserventur, exclusis omnibus inferioribus Judicibus, tamen non intelligi exclusum Capitulum Sede Vacante, ex Quaranta monet Zypæus, quia *non est inferior Prælatus, sed fungitur ipsa jurisdictione Episcopi*.

CAPUT II.

In quæ Capitulum Sede vacante Episcopo non succedat.

1. *Capitulum in jurisdictionem Ordinariam Episcopi, non extraordinariam succedit.*
2. *Quandonam succedat in iis quæ Episcopis conceduntur tamquam Sedis Apostolicæ Delegatis?*
3. *Quomodo succedat in Collationem Beneficiorum?*
4. *Quæ potestas Capituli circa alienationem bonorum ad mensam Episcopalem spectantium?*
5. *Non succedit in ea quæ Ordinis sunt.*
6. *Potest tamen facultatem dare Ordines conferendi, & Ordines suscipiendi.*
7. *Hæc facultas quomodo à Synodo Tridentina limitata.*
8. *An Capitulum posse dare facultatem recipiendi Ordinem titulo Patrimonii?*
9. *Quamdiu Sedes censeatur vacare moribus Belgii?*

I. CApitulum Sede vacante, Episcopo tamquam totius suæ Ecclesiæ Ordinario Pastori, & Judici succedit, atque in omnibus, quæ ipsi *ut Episcopo* competunt, vicem ejus supplet, nisi specialiter excipiantur, quæ verò Episcopo, *non ut Episcopo*, seu *Ordinario* suæ Diœceseos, sed in alis qualitate *speciali* & *quasi extranea* attribuuntur, in his Capitulum Episcopum non repræsentat, nec ejus vices supplet.

II. Unde infertur, quòd potestas attributa à Concilio Tridentino Episcopis *tamquam Sedis Apostolicæ Delegatis*, defuncto Episcopo in Capitulum non transeat, uti in terminis post alios tradit Fagnanus ad *Cap.* His quæ ⁊ *De majorit. & obedientia*, *n.* 55. una monens, hoc non procedere, si facultas illa Episcopis competat *utroque jure*, scilicet *ordinario* & *delegato*; velut si Concilium det illis facultatem procedendi *etiam* auctoritate Apostolica.

Et quidem si Concilium tribuat Episcopis auctoritatem procedendi auctoritate Apostolica iis in casibus, quibus ante Concilium poterant procedere auctoritate *ordinaria*, eo casu Concilium non censebitur derogasse auctoritati ordinariæ; sed eidem adjunxisse auctoritatem Apostolicam.

Id perspectum habens S. Carolus declaravit, quòd „ Si Episcopus tamquam Sedis Apostolicæ Delegatus „ sententiam in iis causis tulerit, in quibus ante Con- „ cilium Tridentinum *Ordinarius* eadem jurisdictione „ potestateve uti poterat, *non ad Sedem Apostolicam*, „ sed *ad Archiepiscopum* ab illa sententia devolvatur „ appellatio. „ *In Concil. Mediol. V. part.* 3. *cap.* 11.

Itaque Capitulum Cathedrale ad exemplum pristini Presbyterii sive Cleri, Sede vacante fungitur vice *Pastoris*, eique incumbit, curam Diœcesis gerendo, ea omnia facere, quæ Episcopus vi sui officii Episcopalis agere deberet; nisi quædam speciali jure futuro Episcopo sint reservata.

III. Cùm autem à Ministrorum electione maximè dependeat bonum Ecclesiæ regimen, voluit Ecclesia, ut si ea conformiter ad jus commune & primævum ac Apostolicam disciplinam Episcopis solis competat, futuro Episcopo illa reservetur.

Hinc inter casus specialiter exceptos, in quibus Capitulum Sede vacante non succedit, præcipuum esse tradunt Canonistæ collationem Beneficiorum; idque sive competat jure collationi strictè dictæ, sive jure præsentationis; sive jure proprio, sive jure devoluto: modò tamen collatio sive præsentatio sit libera, neque conjunctim cum Capitulo, sed soli Episcopo competat.

Si enim collatio vel confirmatio aut institutio tantùm competat Episcopo ad præsentationem Patroni Laici vel Ecclesiastici; vel collatio sit quidem libera, sed spectet *conjunctim* ad Episcopum & Capitulum, his casibus & Capitulum Sede Vacante Episcopo succedit; & collationem, confirmationem vel institutionem dare potest, uti communiter docent Interpretes, & communis praxis probat.

Imò si ex aliquo privilegio aut gratia, Beneficium spectans ad solius Episcopi collationem, debeatur *certæ* personæ, v. g. Nominato Academico, eo casu posse Capitulum aut Vicarium Sede vacante conferre; tradit Garzias *De Benef. part.* 5. *cap.* 7. ubi *num.* 73. docet eam collationem dici necessariam, quæ est debita certæ personæ, seu certo generi personarum. Et ideò, ait *n.* 75. quando Patronus præsentasset plures æquè idoneos, posset nihilominus Capitulum Sede vacante instituere quem maluerit ex præsentatis.

Conformiter ad hanc distinctionem, Synodus Diœc. Mechliniensis *tit.* 15. *cap.* 6. declarat: „ Beneficia ad collationem Archiepiscopi spectantia, per Capi- „ tulum vel Vicarium non conferantur: Deservito- „ res tamen & administratores ejusmodi Beneficio- „ rum vacantium licitè constituentur: & præsentati „ à Patronis, si idonei judicati fuerint, per Archi- „ diaconum institui poterunt. „

Et capite sequenti addit, „ Si quam ex novem Præbendis affectis (id est Graduatis) Sede va- „ cante vacare contigerit; reliqui ejusmodi Præbendas „ obtinentes, liberè illam, debitè tamen qualificato, „ conferre poterunt, Sedis vacatione non obstante; „ idque ideò indubiè, quia harum Præbendarum col- „ latio spectat conjunctim ad Episcopum & Canoni- „ cos Graduatos; ut infrà dicetur.

Quandoquidem, ut collatio dicatur non libera, sufficiat, quòd Episcopus conferre teneatur uni ex certa familia, vel ex pluribus per Patronum præsentatis, uti ex Garzia in textu notatum. Mirum non est quod refert Renatus Choppinus de sacra Politia *lib.* 1. *tit.* 5. *n.* 14. si Sede vacante simplicia Beneficia ad collationem Episcopi vacare contigerit, in mense graduatis affecto, possit Capitulum Sede vacante illa conferre uni Graduatorum, tametsi liberum sit Capitulo uni ex pluribus Graduatis conferre, nihilominus ipsa collatio habetur pro necessaria sive non libera; tamen in Galliis Benefi-

cle simplicia collationis Episcopalis vacantia in Regalia sunt ad collationem ipsius Regis, ut annotatum est *part.* 2. *tit.* 25. *cap.* 8.

At & illud communiter observant Canonistæ, quòd si Episcopus in collatione Beneficii *dumtaxat* consilium Capituli petere debeat, eo casu non censeatur provisio *simultanea* penes Capitulum & Episcopum; sed ad *solum* Episcopum spectare, ut proinde Capitulum Sede Vacante de illo Beneficio disponere nequeat, uti notat Cabassutius in sua juris Canonici theorica & praxi, *lib.* 2. *cap.* 24. *num.* 17. unà observans, quòd similiter Capitulum mortuo Episcopo, aut in longinquis agente, possit Beneficium conferre, licèt jubeatur in collatione consilium Episcopi expetere juxta *Capitulum unicum* NE SEDE VACANTE *in 6.*

Neque necessitas expetendi *consilium* Episcopi reddit collationem *simultaneam*. *Consilium* autem expetendi obligatio cessare videtur, dum aut absolutè expeti nequit, putà mortuo Episcopo, aut admodùm difficulter haberi, uti in casu dicti Capituli.

IV. Adhæc Ecclesia suo destituta Patre & Pastore, viduæ ac pupillo comparatur. Quare sicuti alienatio bonorum pupilli interdicta est Tutoribus, & Curatoribus, pariformiter alienatio bonorum Ecclesiæ seu Episcopatus, sive ad mensam Episcopalem spectantium, Capitulo Sede Vacante interdicta est; Fagnanus loco citato, *n.* 58. & alii ibidem citati.

V. Ulteriùs, quia ea quæ Ordinis sunt Episcopalis dependent à charactere Episcopali; qui nec Capitulo, nec singulis de Capitulo communicatur, etiam in Capitulum non transeunt quæ ab Ordine Episcopali dependent.

VI. Verùm, quia non tam Ordinis, quàm jurisdictionis est, licentiam impertiri subditis, ut ab alio quàm Diœcesano Ordines suscipiant, aut ut Episcopus in aliena Diœcesi quæ Ordinis sunt exerceat; hinc est quòd Capitulum Sede Vacante nequeat quidem ea quæ Ordinis sunt, per se sive Vicarium suum exercere, possit tamen vi jurisdictionis Ordinariæ per vacationem Sedis ad se devolutæ concedere, ut subditi sui ab alio Ordines suscipiant, *Cap.* 3. *de temporib. Ordinat. in 6.* vel alteri Episcopo licentiam impertiri, etiam in Diœcesi viduata quæ Ordinis sunt exercendi.

Quemadmodum Capitulum Sede vacante semper potuit & hodie potest examinare & deligere eos, quos per sacram ordinationem judicat ministeriis Ecclesiasticis applicandos, consequens est, & Capitulo seu Clero Sede Episcopali Vacante, licuisse deligere & nominare eos, qui in Ecclesia ministrarent, & de proventibus Ecclesiarum participarent, sive ut hodie loquuntur, de *Beneficiis* providere licuisse, quoad usque institutis titulis beneficialibus, Beneficia separatim ab ipsis ordinibus conferri cœperunt.

Postquam enim collatio Beneficiorum separari cœpit ab ordinatione, atque majora & opulentiora Beneficia, puta Canonicatus & dignitates in Ecclesiis Collegiatis & Cathedralibus potius penes temporalia quam spiritualia, sive Officium Ecclesiasticum considerari cœperunt, sensim unà invaluit ut Beneficiorum collatio ad Episcopum spectans quasi inter *fructus* Episcopales numerari cœpetit.

Hinc ulterius verisimiliter contigit, ut quemadmodum ipsa alienatio temporalium Capitulo esset interdicta, & Episcopo integra temporalia conservari deberent, pariter creditum fuerit quòd collatio Beneficiorum fructibus Episcopalibus annumerata, censeretur integra Episcopo reservanda. Igitur nec mirum hujus reservationis nullum in vetustioribus Canonibus vestigium occurrere.

VII. Hanc tamen Capituli potestatem limitavit Synodus Tridentina *Sess.* 7. *cap.* 10. *de reformat.* ut non liceat Capitulis Ecclesiarum Sede Vacante „ infra an-„ num à die vacationis, ordinandi licentiam, aut Lit-„ teras Dimissorias, seu reverendas, ut aliqui vocant, „ tam ex juris communis dispositione, quàm etiam „ cujusvis privilegii, aut consuetudinis vigore, alicui „ qui Beneficii Ecclesiastici recepti, sive recipiendi „ occasione arctatus non fuerit, concedere.

Hoc Decreto etiam comprehendi Dimissorias pro prima Tonsura notat Garzias *de Beneficiis*, *part.* 5. *cap.* 7. *n.* 93. non obstante declaratione S. Congregationis Cardinalium ad calcem hujus Decreti relata his verbis; *Congregatio censuit, textum hunc non comprehendere primam Tonsuram;* quia, ut monet Garzias, intelligenda est, non quoad prohibitionem, sed quoad pœnas in Decreto adjectas: hancque explanationem communis praxis comprobat, notatque Fevretius, Capitula, Sede Vacante non posse infra annum Dimissoriales concedere, tametsi consuetudine immemoriali essent muniti.

Restringit tamen Synodus Tridentina suum Decretum ad eos, qui beneficii Ecclesiastici recepti, sive recipiendi occasione arctati fuerint: his enim Dimissorias etiam à die vacationis Capitulum dare potest. *Arctati* ratione Beneficii *recepti* dicuntur, qui obtinent Beneficium, ratione cujus infra determinatum tempus tenentur ad certum Ordinem promoveri; quod tempus si infra annum à vacatione Sedis Episcopalis elabatur, poterit Capitulum ei tamquam *arctato* ratione *Beneficii recepti* Litteras Dimissoriales concedere. Si verò nullum Beneficium habeat, sed præsentetur à Patrono ad aliquod Beneficium, quod certum Ordinem actu requirit, poterunt ei dari Litteræ Dimissoriales tamquam *arctato* ratione Beneficii *recipiendi*.

VIII. Post annum verò libera est potestas Capitulo, tamquam vices Ordinarii supplenti dare Dimissorias, etiam titulo patrimonii vel pensionis, si id Ecclesiæ necessitas aut utilitas requirat, conformiter ad *Cap.* 2. *Session.* 21. *de reformat.* quamvis S. Congregatio videatur declarasse, Capitulum Sede Vacante non posse dare Dimissorias ordinandi *ad titulum patrimonii*; quia uti de Regno Castellæ monet Garzias loco citato *num.* 93. ita & de Belgio dici potest; nimirùm declarationem illam non videri receptam, uti monet Zypæus in jure novo, *Tit.* NE SEDE VACANTE, *num.* 2.

IX. Vacare autem Sedes censetur, saltem de consuetudine Belgii, donec Litteras confirmationis à Pontifice obtentas Regi sive Consilio Regio Episcopus confirmatus ostenderit, illæque placetatæ Capitulo exhibitæ sint; atque in vim illarum per se vel alium possessionem acceperit: quod & in Hispania aliisque Regnis servari testatur Garzias *de Benef.* *part.* 5. *cap.* 4. *num.* 258.

CAPUT III.

Qualis Vicarius Sede Vacante hodie constitui soleat.

1. *Olim Clerus in communi Sede Vacante Ecclesiam ministrabat.*
2. *Hodie ex Decreto Concilii Tridentini constituendus Vicarius.*
3. *Synodus Tridentina Officialem & Vicarium pro uno eodemque accipit, secus obtinet in Belgio.*
4. *Moribus Belgii Capitulum Officialem distinguit à Vicario.*
5. *Officiales à Capitulo eligi non solent, sed constitui ab Episcopo continuari.*
6. *Decretum Concilii Tridentini moribus Belgii solum habet locum in Vicario obtinente jurisdictionem voluntariam.*
7. *Intra octo dies à vacatione constitui debet, vel ab Episcopo constitutus continuari.*
8. *Non debet esse graduatus in Jure.*
9. *Moribus hodiernis constituendus est Vicarius distinctus ab Officiali.*
10. *Possunt plures constitui Vicarii.*
11. *Præter Vicarium potest constitui Vicariatus.*

I. DE jure communi jurisdictionem Episcopi devolvi ad Capitulum Sede vacante supra ostendimus; illamque per se in communi olim exercere poterat; atque ita Clerum Romanum Vacante Sede eam exercuisse ex supra relatis ejus ad Clerum Carthaginensem litteris sat manifestum est.

II. At cùm compertum esset, etiam hic non rarò locum habere illud tritum: *Segniùs expediunt commissa negetia plures*, declaravit Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.*

cap. 16. de reformat. quòd „ Capitulum Sede Vacante Officialem seu Vicarium infra octo dies post „ mortem Episcopi constituere, vel existentem con„ firmare omninò teneatur, qui saltem in jure Ca„ nonico sit Doctor, vel Licentiatus, vel aliàs quan„ tum fieri poterit, idoneus: si secus factum fuerit, ad „ Metropolitanum deputatio hujusmodi devolvatur.

Pro intellectu hujus Decreti prænotanda sunt sequentia.

III. Primò, Concilium in hoc Decreto pro uno eodemque accipere Officialem & Vicarium; idque juxta usum plurium Ecclesiarum, & quidem totius Italiæ; ubi referente Thomasino *de Discipl. Eccles. part. 4. lib. 1. cap. 27. §. 5.* etiamnum hodie Officialis & Vicarius Episcopi solet esse eadem persona; at in hisce vicinisque Provinciis solent Episcopi habere Officialem, qui contentiosam jurisdictionem, & Vicarium qui voluntariam exerceat; hicque *Vicarius Generalis* dici consuevit.

In textu notatum fuit quòd Synodus Trident. in suis Decretis acceperit *Officialem* & *Vicarium* pro una eademque persona juxta morem in pluribus Ecclesiis præsertim Italiæ usitatum, quod & notavit Cardinalis de Luca *Disc.* 31. in Concilium Tridentinum rationem subjiciens: „ Cùm enim (inquit) illud in „ magna parte ex Italis Cardinalibus, Episcopis & „ Prælatis constaret, ita *secundùm Italiæ mores* sen„ sisse visum est: atque hinc rectè ulteriùs observavit, quòd *Vicarius Generalis*, qui juxta Italiæ praxim simul est *Officialis*, debeat esse Doctor aut Licentiatus in *Jure*. Et *n.* 18. monet quòd in Hispania constans sit Ecclesiarum consuetudo eligendi in Vicarium sede vacante, etiam *non Doctorem*, indubiè quia & in Hispania Vicarius Generalis distinguitur ab Officiali, neque contentiosam jurisdictionem habeat, sed hæc penes solùm Officialem sit.

Ex his itaque habetur, quò mirum quoque non sit, si ob multitudinem Episcoporum & Prælatorum Italiæ, quæ numerum Episcoporum & Prælatorum omnium aliarum Nationum simul collectorum longè superabat, Decreta hujus Concilii ad mores Italiæ magis quàm aliarum Nationum fuerint inflexa & formata: quare & nemo mirari debet si in plerisque Regnis extra Italiam Decreta reformationis hujus Concilii non fuerint simpliciter & generaliter recepta; sed cum quadam moderatione conformiter ad mores cujusque Regni & Provinciæ, uti sæpius in hoc opere notatum fuit.

IV. Simili modo, Capitulum Sede Vacante in jurisdictionem Episcopi & contentiosam & voluntariam succedens, alterum Officialem, qui contentiosæ jurisdictioni præsit, & Vicarium Generalem, qui voluntariæ, de novo creare, vel ab Episcopo creatum confirmare consuevit.

V. Et quidem quoad Officiales constitutos ab Episcopis, hi in Officio suo Sede Vacante continuari consueverunt; raròque à Capitulo novi eliguntur: quin moderna praxis in Regno Galliæ obtinet, sæpiùs in contradictorio judicio firmata, Capitulum Sede Vacante Officiales ab Episcopo institutos destituere non posse, nisi Capitulum probet se esse in antiqua possessione contraria, uti latè refert Brodeau *in Notis ad Lovet. Litt. O art. 2.*

VI. Decretum proinde Concilii Tridentini, in quantum injungit Capitulo post mortem Episcopi constituere Officialem seu Vicarium infra octo dies, moribus nostris attentis ferè unicè locum habet in Vicario Generali *voluntariam* jurisdictionem, & curam spiritualem obtinente.

VII. Et quidem si similem Vicarium infra octo dies non constituerit, vel existentem non confirmaverit, ad Metropolitanum deputatio hujusmodi devolvitur: poterit tamen lapso octiduo moram purgare, & Vicarium eligere, quamdiu Metropolitanus manum non apposuit: uti & in his partibus, etiam Collatores & Patroni Beneficia conferunt, & ad ea præsentant, quamdiu Superior nihil præstitit. Zypæus in jure novo *Tit. Ne Sede Vacante.*

Hunc Vicarium vel de novo constituere, vel ab Episcopo constitutum confirmare in arbitrio est Capituli.

VIII. Cùm verò in similem Vicarium Generalem transire non soleat jurisdictio contentiosa; sed ea apud eum, qui *Officialis* dicitur, resideat, etiam, non requiritur, ut hic Vicarius sit Doctor aut Licentiatus in Jure Canonico; quam qualitatem requirit dumtaxat Synodus Tridentina in Vicario, cui exercitium jurisdictionis contentiosæ committitur; quem & propterea cum Officiali confundit.

Hinc, uti benè notat Zypæus in jure novo *tit. Ne Sede Vacante*, videmus hic tam ab Episcopis, quàm à Capitulis Sede Vacante in *Theologia graduatos* Vicarios passim constitui ad exercendam voluntariam jurisdictionem.

IX. Ulteriùs, quia Synodus Tridentina Vicarium confundit cum Officiali, videtur attentis verbis Decreti, unum dumtaxat posse constitui à Capitulo Vicarium, qui & contentiosam & voluntariam jurisdictionem exerceat. Verùm cùm notorium sit, in hisce aliisque multis Provinciis Officialem à Vicario distingui, etiam notorium est, Sede Vacante præter Officialem insuper Vicarium eligi. Unde quando Synodus D. Mechliniensis voluit ut Capitulum Metropolitanum Sede Vacante infra octo dies non plures Vicarios, sed unum tantùm Vicarium constituat, vel existentem confirmet juxta præscriptum Concilii Tridentini, indubiè intelligi debet de illo, qui attento harum Provinciarum usu, Vicarius dicitur, & ab Officiali distinguitur.

X. Insuper notandum, quòd in pluribus, etiam Belgicis Ecclesiis consuetudine immemoriali obtineat, ut plures Vicarii Sede Vacante cum eadem auctoritate & æquali jurisdictione constituantur: quam consuetudinem à Concilio non esse sublatam multis probat Garzias *de Beneficiis, part. 5. cap. 7. num.* 36. referens ita à S. Congregatione responsum fuisse.

XI. Ulteriùs, moribus nostris obtinuit; ut quemadmodum Episcopus aliquos Canonicos interdum eligit, è quibus consilium suum, quod *Vicariatum* vocat, componit, ita quoque Capitulum Sede Vacante, subinde unum nominat Vicarium generalem, ac insuper aliquos è Canonicis, qui *Vicariatum* constituant; cujus consilio, vel assensu Vicarius generalis juxta Capituli deliberationem in regimine Diœcesis procedat.

C A P U T IV.

A quo & qualem Jurisdictionem accipiat Vicarius.

1. *Vicarius jurisdictionem accipit à Capitulo.*
2. *Jurisdictio devolvitur ad Capitulum, non ad Vicarium.*
3. *Cura & solicitudo Ecclesiæ etiam constituto Vicario, manet apud Capitulum:*
4. *Si Vicarius sit suspectus, Capitulum de causa suspectationis cognoscit.*
5. *Capitulum potest Jurisdictionem Vicarii limitare.*
6. *An Vicarius pro libitu & arbitrio Capituli possit revocari.*
7. *Quid circa hoc moribus Belgii obtineat.*
8. *Meritò soliciti sunt Canonici ut bonus constituatur Vicarius.*
9. *Ultra Vicarium, à Capitulo constituendus Oeconomus, qui rebus temporalibus Episcopatus intendat.*
10. *Fallit in Episcopatibus, qui subjacent Juri Regaliæ.*
11. *Oeconomi à Capitulo deputati succedenti Episcopo rationem administrationis reddere debent.*

I. SIcuti Vicarius Episcopi omnem suam auctoritatem & jurisdictionem ab Episcopo recipit: eamque juxta limites & formam sibi ab Episcopo præscriptos exercere debet; ita quoque Vicarius à Capitulo Sede Vacante nominatus omnem suam jurisdictionem & auctoritatem à Capitulo mutuat.

II. Licèt enim Synodus Tridentina voluerit à Capitulo constitui Vicarium, nihil tamen circa jurisdictionis immediatam devolutionem mutavit: sed eam in terminis juris communis reliquit: ut quemadmodum de jure communi tota ad Capitulum devolvebatur, ita & nunc devolvatur, maneatque ipsa jurisdictio radicaliter, etiam constituto Vicario, apud ipsum Capitulum; exer-

exercitium verò apud Vicarium; quod fieri mandavit Tridentinum: quia penè impossibile esset, ut, si Capitulum *per se* administraret, singulis Ecclesiæ necessitatibus, præsertim repentinis, & moram non ferentibus, pro debito posset satisfieri; Vide Zypæum *Resp.* 1. Ne Sede Vacante.

III. Hinc ulteriùs consequens est, uti ibidem notat Zypæus, Capitulo post nominationem Vicarii adhuc incumbere solicitudinem Episcopalem in quam successit; neque ab ea constituto Vicario plenè exonerari; quod etiam evidenter supponit Epistola Clementis VIII. ad Capitulum Neapolitanum, quam ex Quaranta ibidem refert Zypæus.

IV. Eodem ex fonte, si Vicarius sit in aliqua causa suspectus, providet Capitulum, atque vi jurisdictionis apud ipsum remanentis de causis suspectationis cognoscit, ut tradit Fagnanus *ad Cap.* His quæ *ii de major. & obed. Num.* 75.

V. Quin eodem ex capite, si Capitulum det Vicario limitatam jurisdictionem & auctoritatem reservando sibi aliqua, ea Vicarius exercere non potest, Garzias *de Beneficiis part.* 5. *cap.* 9. *num.* 30. cui & Ecclesiarum multarum praxis consentit.

VI. Quandoquidem de ratione Vicarii esse videatur dependere à voluntate & arbitrio constituentis, sive illius cujus vices sustinet, consequens apparet, Vicarium Capituli, non secus ac Vicarium Episcopi, pro libitu & arbitrio Capituli revocari posse: & ita ante Concilium Tridentinum unanimi consensu sentiebant Canonistæ. At cùm hodiè ex præscripto Tridentini Concilii, Capitulum Vicarium nominare jubeatur; adeòque nominatio Vicarii, vel non designatio non ita sit in arbitrio Capituli, quemadmodum est in arbitrio ipsius Episcopi, hinc etiam penès Episcopum hodie videtur esse liberior revocatio ipsius Vicarii, quàm penès Capitulum.

Et quidem Synodus Mechliniensis decernit, « Vicarium semel à Capitulo electum, vel confirmatum, posteà sine *justa & rationabili causa* removeri non posse.

Quin & refertur declarasse Sacr. Congregationem, Vicarium à Capitulo nominatum removeri non posse, nisi ex causa à S. Congregatione Episcoporum probanda. „ Sed, ait Zypæus in Jure novo loco citato, credo hic non obtinere cum recursum.

VII. Interim tamen, quia Vicarii generales à Capitulo electi solent constitui pro tempore Vacantis Sedis; nec nisi rarissimè renovari solent, ægrè mores Belgii paterentur, ut sine causæ allegatione, & probatione Vicarius officio suo destitueretur; præsertim cùm ea amotio vix sine aliqua infamiæ nota hodie fieri posset.

Ita quippè consuetudo passim obtinuit, ut licèt officia, seu sæcularia, seu Ecclesiastica sint de natura sua, aut etiam speciali statuto revocabilia; imò teneantur possessores eorum singulis annis ea ad manus constituentium resignare, nequeant tamen iis privari, nisi ex causa vera, & probata, si talia sint, quæ revocari & mutari non solent; sed ad vitam continuari, ac ut talia vulgò reputari; adeòut mutatio, vel revocatio sine nota infamiæ fieri non possit. Vide Wamesium Consilio Canonico 301. & Dominum Christinæum in Notis ad Bugnyonium *de legibus abrogat. lib.* 1. *Satyra* 1.

Interim tamen cùm ex justa & rationabili causa Capitulum possit Vicarium electum, vel confirmatum removere, argumentum est nequaquam obscurum, jurisdictionem penès Capitulum etiam constituto Vicario manere: licèt exercitium illius juxta terminos à Capitulo præfixos, sit apud Vicarium, & non apud Capitulum.

VIII. Ex his facilè quisque judicare poterit, quanta debeat esse Canonicorum cura & solicitudo, ut prudens, peritus, ac zelosus Vicarius eligatur; quandoquidem bonum, vel malum regimen totius Diœcesis unicè penè dependeat à bono, vel malo Vicario.

IX. Ultra Vicarium, cui regimen Ecclesiæ committitur, vult Synodus Tridentina, ut Capitulum Sede Vacante Oeconomum unum, vel plures fideles ac diligentes decernat, qui rerum Ecclesiasticarum & proventuum curam gerant.

X. Hanc tamen dispositionem Concilium limitat ad casum, ubi fructuum percipiendorum cura Capitulo Sede Vacante incumbit.

Unde si Episcopatus Juri Regaliæ sint subjecti, Sede Vacante rerum temporalium administratio, non ad Oeconomos à Capitulo deputandos, sed ad Officiarios Regios spectare consuevit.

Quod dicitur in textu de Episcopatibus subjectis Regaliæ juxta mores Galliæ, simile obtinet in plerisque Episcopatibus Italiæ.

Quemadmodum enim in Gallia proventus Episcopatuum huic juri subjectorum cedunt Sede Vacante Ærario Regis, ita in Italia Sede Vacante sunt reservati Cameræ Apostolicæ, iisque colligendis deputantur collectores, qui Oeconomos nominare consueverunt, uti notat de Luca *Discursu* 31. *in Concil. Trid. n.* 6. quæ reservatio verisimiliter profluxit ex quadam specie Regaliæ, quam posteriores Pontifices exercuerunt in Episcopatus Italiæ, præsertim in temporalibus sibi subjectos: neque enim pristinis sæculis similis reservatio in commodum Cameræ Apostolicæ nota fuit.

XI. Oeconomi à Capitulo deputati solam custodiam, & curam rerum ad Episcopatum spectantium habent: unde instar Curatorum nihil de fundis, aut rebus Episcopatus alienare possunt: tenenturque hi Oeconomi Episcopo ad Vacantem Ecclesiam promoto rationem suæ administrationis, si exigat, reddere; tametsi ex ipso Capitulo fuerint assumpti, potestque eos Episcopus punire, si in officio administrationis deliquerint: etiamsi prædicti Officiales, ait Tridentinum, redditis rationibus, à Capitulo, vel deputatis ab eodem, absolutionem, aut liberationem obtinuerint.

T I T U L U S D E C I M U S.

De Canonicis Graduatis.

C A P U T I.

Qua ratione & quomodo Canonici Graduati, præsertim in Belgio instituti.

1. *Ecclesia semper desideravit ut ad Canonicatus Graduatos assumerentur Viri docti.*
2. *Hoc ut assequeretur, gradus Academicos Canonicatibus annexuit.*
3. *Eumdem in finem in erectione novorum Episcopatuum Belgii instituti sunt Canonici* Graduati.
4. *Hi tenentur specialiter opera & consilio Episcopo assistere.*
5. *Ex iisdem eligendi Archidiaconus, Archipresbyter, & Pœnitentiarius.*
6. *Eligendi per Episcopum & Graduatos, & quare.*
7. *Hæ præbendæ sub nullis reservationibus, &c. comprehenduntur.*
8. *Tres ex iis Canonicis examinant admittendos ad Sacros Ordines & curam animarum.*

I. CAnonicos Cathedrales successisse pristino Presbyterio, quod Episcopo pro Senatu esse in Ecclesiæ suæ administratione solebat, suprà vidimus; ipsosque ex sua institutione ac mente Ecclesiæ debere opera, ac consilio Episcopis assistere; ac unà cum ipsis Episcopis Senatum Ecclesiæ constituere, ostendimus.

Quapropter solicita admodum fuit Ecclesia, ut ad hos præsertim Canonicatus assumerentur viri eruditione ac moribus ita conspicui, ut meritò sperari queat, quòd ex iis Corpus tale coalescat, à quo Episcopi in Ecclesiæ regimine operam, & sanum consilium habere queant,

„ De-

„Decet namque (ait Synodus Burdigalensis anno 1624. *cap.* 9.) Metropolitanam aliasque Cathedrales Ecclesias, eas personas ita probitate ac scientia commendatas ad Canonicatus assumere & eligere, ut ex iis corpus Capituli coalescens, *Senatus* Episcoporum, unde *consilium* accersant, meritò dici possit.“ Gradum Academicum in electione Graduatorum requiri tempore electionis, nec satis esse quòd electus esset *proximè* dispositus ad gradum suscipiendum, resolvit & probat Wamesius *Consilio Canonico* 18. atque id ipsum non obscurè probat textus Bullæ erectionis novorum Episcopatuum in Belgio, cùm in ea dicatur, novem illas præbendas, seu Canonicatus conferendas *Graduatis in Theologia, vel jure*; ita ut ipse gradus Academicus ipsam collationem respiciat: quo casu qualitas expressa exigitur in ipso actu collationis, uti de ordine requisito notatur *part.* 2. *tit.* 19. *cap.* 2. *n.* 5.

II. Hoc ut faciliùs & efficaciùs consequerentur, Patres Concilii Basileensis *Sess.* 31. voluerunt, „Ut in qualibet Cathedrali & Collegiata Ecclesia ultra Præbendam Theologo assignandam, tertia pars Præbendarum conferatur *Graduatis*.“ Hoc Decretum non tantùm in Sanctionem Pragmaticam jussu Caroli VII. Galliarum Regis relatum est; sed etiam concordatis inter Leonem X. & Franciscum I. conservatum & de novo confirmatum.

Quin & Synodus Tridentina expendens, quantopere Ecclesiæ intersit, ut ad Canonicatus promoveantur Viri doctrina & probitate insignes & probati, hortatur ut „in Provinciis, ubi id commodè fieri potest. Dignitates omnes, & saltem dimidia pars Canonicatuum in Cathedralibus Ecclesiis & Collegiatis insignibus conferantur tantùm Magistris vel Doctoribus, aut etiam Licentiatis in Theologia vel Jure Canonico.“ *Sess.* 24. *cap.* 12. *de reformat.*

III. Eumdem in finem in erectione novorum Episcopatuum Belgii facta ad instantiam Philippi II. per Paulum IV., statutum fuit, „Ut decem Canonicatus sive Præbendæ primò vacantes sic maneant affecti, quòd ipse Episcopus unum vel unum omnium primò vacaturos tamquam mensæ Episcopali perpetuò unitos obtinere, illorumque ratione persona Capitularis esse, vocemque & auctoritatem etiam in Capitulo super Decanum & Canonicos habere possit.

Reliqui verò novem Canonicatus & Præbendæ prædictis tribus *Magistris* aut Licentiatis in Theologia, & tribus aliis *Doctoribus Decretorum*, seu in iis Licentiatis, ac tribus aliis *Nobilibus* ejus Diœcesis, etiam in Jure vel Theologia saltem gradu Licentiaturæ in famosa quapiam Universitate Studii generalis, secundùm tenorem prædictarum litterarum promotis, ordine in dicta designatione expresso, in perpetuum concedi & assignari debeant.

IV. Quodque ad sex priores, tam Nobiles, quàm alii non Nobiles, ut præfertur, tamen qualificati, ad reliquos verò tres Canonicatus & tres Præbendas ex reliquis novem Canonicatibus & Præbendis hujusmodi, nulli nisi Nobiles & Graduati, ut præfertur, assumi possunt; ac omnes & singuli ratione suarum hujusmodi Præbendarum consilium & operam in negotio Ecclesiæ & Religionis, cæterisque difficultatibus pro tempore emergentibus, quoties ab Episcopo suo requisiti fuerint, tam conjunctim, quàm divisim præstare teneantur.

V. Ac unus Archidiaconus ad Archidiaconatum, & alius Archipresbyter ad Archipresbyteratum, nec non reliquus ex dictis Graduatis, Pœnitentiarius ad Pœnitentiariam hujusmodi, ad nominationem Episcopi assumi, & omnium primi post Episcopum vacaturos Canonicatus & Præbendas prædictos simili ordine consequi debeant.

Hæc sat patenter evincunt, hanc Graduatorum institutionem unicè factam, ut in Cathedralibus Ecclesiis aliqui ut minùs inter Canonicos essent, qui scientia ac eruditione in Sacra Theologia & Sacris Canonibus excellerent; qui Episcopis consilio & opera in regimine suæ Ecclesiæ assistere possint.

VI. „Ut autem, prosequitur Bulla erectionis, de viris spectatæ doctrinæ & probitatis, ad ædificationem Ecclesiæ Dei, accuratiùs prospiciatur, quod ipsi novem Canonicatus & novem Præbendæ hac prima vice per Episcopum dumtaxat, & deinde quoties illi futuris temporibus vacaverint, ut præfertur, ad electionem Episcopi & aliorum Graduatorum præfatorum superstitum per eos conferantur, & in hujusmodi electione suffragium Episcopi non plus juris sive momenti, quàm cujusvis Graduatorum habeat, nisi vocum paritate occurrente, tuncque iteratum ad hoc Episcopi suffragium paritatem dirimat.“

VII. Ex his erectionis verbis intelligant Canonici Graduati electionem loci vacantis sibi esse delatam, ut nimirum, *de Viris spectatæ doctrinæ & probitatis ad ædificationem Ecclesiæ Dei accuratiùs prospiciatur*. Proinde hinc intelligant, quàm soliciti esse debeant, ut omni humano respectu seposito, hujusmodi Viros eligant.

Hac de Episcopis & Canonicis Graduatis spe concepta, pro stabilienda eorum in hac electione libertate, declaratur & statuitur in ipsa erectionis Bulla, „Quòd ipsi novem Canonicatus & novem Præbendæ sub nullis specialibus, vel generalibus etiam mentalibus reservationibus, affectionibus, etiam in Corpore Juris clausis, nec non expectativis, coadjutoriis, mandatis, facultatibus, indultis de providendo, commendando, & aliàs disponendo, primariis precibus nuncupatis, vel aliis gratiis præventivis, per Nos aut Romanos Pontifices pro tempore existentes, & Sedem Apostolicam prædictam, vel ejus Legatos etiam consideratione, intuitu, contemplatione, vel ad instantiam Imperatoris, Regis, Ducum, ac aliorum Principum, aut ejusdem S. R. E. Cardinalium, & ex quacumque causa quantumlibet urgenti pro tempore factis & concessis comprehendantur, nec etiam tamquam vacantes apud Sedem eamdem, aut ulla alia ratione generaliter vel specialiter reservari, nec illorum vacatione per resignationem, etiam ex causa permutationis apud Sedem eamdem pro tempore occurrentem, per Romanum Pontificem, aut Sedem hujusmodi: de illis provideri, aut aliàs quoquo modo disponi possit, sed forma electionis præmissæ omni tempore servari, nullaque causa infringi debeat.“

Adhæc, quòd magna de eruditione cæterisque qualitatibus Canonicorum Graduatorum concepta fuerit idea, & illud non obscurè evincit, quòd è novem Graduatis eligi debeant ab Episcopo tres præcipui ejus Ministri, scilicet Archidiaconus, Archipresbyter Cathedralis, & Pœnitentiarius.

VIII. Accedit, quòd in Bulla dicitur, „Ex senioribus præfatis Canonicis duo in Theologia, & unus in Jure Canonico Graduati unà cum Archidiacono curam habeant examinandi promovendos ad Sacros Ordines, & admittendos ad curam animarum, quacumque illi auctoritate provisi fuerint.“

CAPUT II.

De Graduatis Theologis & Canonistis.

1. *Solent graduati in Theologia, & Jure Canonico æquiparari.*
2. *Objectio contra hanc paritatem.*
3. *Solvitur objectio.*
4. *Canonista Canonibus SS. ut oportet instructus, etiam aliquo modo Theologus est.*
5. *Pluribus seculis Canonistarum, & Theologorum distinctio fuit ignota.*
6. *Utiliter Canonista studium Theologiæ & Theologus studium Canonum jungunt.*
7. *Quæ causa quòd Graduati in Jure Canonico SS. Canonibus ut oportet non sint instructi.*
8. *Conveniens esset ut gradus in Jure Civili non semper jungeretur gradui in Jure Canonico.*
9. *Ex præmissis ostenditur, Canonistam posse Theologo comparari.*

I. SYnodus Tridentina sive in promovendis ad Canonicatus & Præbendas, sive in promovendis ad primarias dignitates Ecclesiasticas, etiam Episcopatum, requirens gradum Academicum, ubique gradum in Jure Canonico jungit gradui in Sacra Theologia; ita ut velit promovendum esse Graduatum in Theologia

gia aut Jure Canonico. Similiter Bulla erectionis novorum Episcopatuum in Belgio numerum æqualem Graduatorum in Jure Canonico, & Graduatorum in Theologia instituit; neque in electione ad Dignitates, Theologos Canonistis præfert; sed Episcopo liberum relinquit, vel ex his, vel ex illis assumere.

II. Verùm, cùm Canonici Cathedrales, ac præcipuè ipsi Graduati instituti sint, ut Episcopo in regimine Ecclesiæ consilio & opera assistant; illudque regimen unicè ferè spiritualem animarum profectum atque directionem respiciat, qua ratione Canonistæ cum Theologis in hoc munere concurrere, aut his æquari possunt?

Canonistarum quippe scientia, non tam regimini spirituali subservire posse videtur, quàm litibus ac controversiis forensibus terminandis; quæ minima ac infima est regiminis Episcopalis portio.

III. Negari non potest, non paucos hodie inter Graduatos in Jure Canonico reperiri, qui unicè penè incubuerunt Canonibus & Decretalibus, quæ ad lites & judicia valent; eosque ferè solos in prælectionibus exponi audiverunt: adeòque forensibus judiciis ac litibus prosequendis, aut terminandis idonei dumtaxat reperiuntur: sed absit, ut hujusmodi Graduatos in Jure Canonico ad Canonicatus ac dignitates Ecclesiasticas, ut Episcopis in regimine & cura Ecclesiæ adjutores & Consiliarii essent, Ecclesia aut Fundatores desideraverint; sed veros indubiè voluerunt præfici Canonistas; idest, ea Canonum scientia refertos, qui Patrum acta ac mores repræsentantes, optimam Ecclesiæ componendæ atque ordinandæ rationem continent.

„ Hi autem Canones, (uti rectè monuit pius Pa-
„ risiensis Universitatis Cancellarius Joannes Gerso-
„ nius) si benè inspiciamus, non sunt nisi conclu-
„ siones elicitæ, vel illatæ ex principiis Theologicis,
„ idest, ex Euangelio & aliis libris Canonicis per
„ illos, quibus dicitur: *Qui vos audit, me audit.*

IV. Hisce Canonibus si ritè essent instructi Canonistæ, sive in Jure Canonico Graduati, quis non videat, quàm hi possent, non secus ac Theologi, regendæ Ecclesiæ esse idonei?

Imò si hisce Canonibus sese occuparent, qui Juri Canonico operam navant; atque ad Ecclesiæ serviendum se studio illi impendunt, etiam in Theologicis scientiis non essent ignari.

V. Si enim Canones sint *Conclusiones ex principiis Theologicis elicitæ, vel illatæ*, qui illorum plenam notitiam, ac genuinum sensum assequi desiderat; etiam principiorum, è quibus deducuntur, planè ignarus esse non potest.

Hinc Gersonius asserere non veretur, „ per qua-
„ dringentos & ampliùs annos ita gubernatam fuisse
„ Ecclesiam, ut non esset distinctio Theologorum,
„ & Canonistarum: licèt Canones Sacri multi essent
„ ultra tenorem expressè traditum in Euangeliis &
„ cæteris Libris Canonicis.

VI. Deinde monet, „ Dominum non ita distinxisse
„ Theologiam à Sacris Canonibus, & è contra, quin
„ utiliter, & salubriter possint ab eodem homine, quan-
„ tum sibi conceditur, investigari. Si enim reperti
„ sunt, qui ultra Canones Sacros Legibus humanis
„ dederunt studium suum, & è contra, & profece-
„ runt in utrisque, si ultra Philosophiam & Meta-
„ physicam multi quotidie in Theologia se vehemen-
„ ter exercent. Hoc convenientius habet fieri, quòd
„ Theologus descendat ad inspiciendum Canones
„ tamquam conclusiones elicitas & deductas ex suis
„ principiis Theologicis. Sic erit talis ambidexter
„ Theologus Canonista, & Canonista Theologizans:
„ Et quis est iste & laudabimus eum? Quid autem
„ facilius est ex ambobus aut per Theologiam S. co-
„ gnoscere Canonicam scientiam, vel è contra? Exi-
„ stimo, quòd primum, sicut facilius est & ordina-
„ tius deducere ex principiis conclusiones, quàm ex
„ conclusionibus ad principiorum notitiam devenire.

Si hoc Gersonii consilium attenderent tam Theologi, quàm Canonistæ; illi nimirum Sacris Canonibus, utpotè conclusionibus practicis ex principiis Theologicis elicitis; hi verò Libris Canonicis & Sanctis Patribus incumbendo, non dubium, quin & illi & hi majori cum fructu Ecclesiæ regendæ, & Episcopis consilio & opera assistendi forent capaciores.

Ejusdem cum Gersonio sententiæ fuisse S. Carolum, refert in ejus vita Carolus à Basilica S. Petri.
„ Ea, inquit, Canonum scientia ipsi perjucunda
„ erat, quæ Patrum mores & acta repræsentans, Ec-
„ clesiæ componendæ atque ordinandæ rationem con-
„ tinet. Dolens autem eos communi consuetudine
„ tantummodò Canones ad interpretandum seligi,
„ qui ad lites judiciaque valent; constituit ipse qui
„ iis declarandis præesset, unde sacra Majorum in-
„ stituta & ritus, optimumque Ecclesiæ administran-
„ dæ genus hauriretur.

Ut ergo scientiam Canonum, qua Ecclesiæ serviendi reddantur idonei, facilius assequerentur Juris Canonici Studiosi, optandum esset ut hi saltem, qui se non forensibus controversiis occupare, sed in Clericali statu Deo & Ecclesiæ servire intendunt, potiùs studium Theologicum, idest, Sac. Scripturæ, & SS. Patrum, quàm Legum Civilium jungerent aut præmitterent studio Sacrorum Canonum.

VII. Et sanè quòd hodie Juris Canonici Studiosi penè non imbuantur, nec studeant nisi Canonibus, aut Decretalibus, quæ ad lites judiciaque valent; quidni magna ex parte inde proveniat, quòd nulli hodie creari soleant Doctores Canonum, seu Decretorum, ni unà & Legum Doctores creentur; paucique Juris Canonici, aut Decretorum dumtaxat Licentiati fiat?

Cùm enim Legum studium ad forenses controversias, judiciaque terminanda penè unicè spectet, facilè contingit, ut etiam studium Canonum eò conferat.

Quòd studentes juri Canonico vix hodie imbuantur ea scientia Canonum, quibus purior Ecclesiæ disciplina repræsentatur, vel inde magna ex parte oritur, quòd in scholis plerumque non exponantur nisi recentiores Romanorum Pontificum Decretales, neglectis magna ex parte pristinis Canonibus, qui optimam Regiminis Ecclesiastici rationem, per octo circiter sæcula solicitè conservatam, & renovatam exhibent.

Quod verò ex auctore vitæ S. Caroli num. præcedenti in textu retulimus, nimirùm quòd constituerit ipse, qui iis Canonibus declarandis præesset, unde sacra majorum instituta, & ritus, optimumque Ecclesiæ administrandæ genus hauriretur; vix dubium quin id intelligi debeat de eo, qui Decreti Gratiani expositioni & prælectioni à S. Carolo fuerit præpositus.

Certum enim est, quòd licèt hoc opus Gratiani magna confusione contextum sit, & contineat plurima apocrypha, supposititia, mutilata, ac nonnumquam in alienum sensum à mente auctoris ad sui temporis disciplinam amplificatione Pontificiæ potestatis detorta; nihilominus, & illud oportet fateri, in hoc Gratiani Decreto esse respersos Canones, & SS. Patrum sententias in omni penè materia, è quibus optima regendæ Ecclesiæ ratio hauriri queat, modò is, cui illud prælegendi & exponendi munus incumbit, sciat falsa à veris, supposititia à sinceris, & contorta ab integris ritè discernere.

Proinde nec ambigendum, quin prælectio hujus Decreti Gratiani multò aptior & convenientior sit, ut ex ea sacra majorum instituta, & ritus, optimumque administrandæ Ecclesiæ genus hauriri queat, quàm prælectio Decretalium Gregorii IX. & sequentium Pontificum, quæ penè unicè quæstiones de variis materiis incidentes & ad forum contentiosum pertinentes respiciunt, easque vel decidunt, vel formam & modum decidendi præscribunt; nihil autem, vel parum in iis occurrit, unde purior Ecclesiæ disciplina dignosci posset.

Hac ratione inductus Philippus II. pluribus jam institutis prælectionibus juris Canonici in hac Academia Lovaniensi, adjunxit prælectionem Decreti *Gratiani*; uti constat è litteris Ducis Sabaudiæ Belgii Gubernatoris anni 1557. datis ad Priorem & Collegium nostrum J. U. Doct. Proff. Ordin. quæ annectuntur in Appendice monumentorum sub lit. C.

VIII. Ut ergo verum, ac Ecclesiæ utile Canonum studium ampliùs floreret, optandum esset, ut non tantùm Licentiati, sed & Doctores crearentur, qui unicè se Canonum studio occuparent; verumque sensum è suis fontibus eruerent; quemadmodum in ipsis Universitatis nostræ florentibus exordiis frequens fuisse ipsi

Fasti

Fasti Academici abundè testantur, in quibus referuntur plurimi solius Juris Canonici, seu Decretorum Doctores.

IX. Hæc satis ostendunt, qua ratione Graduatus in Jure Canonico, si scientia Sacrorum Canonum, qui verum Ecclesiæ disciplinam, quin, & *Patrum mores aliaque repræsentant*, sit debitè instructus, quemadmodum publicum Academicum testimonium, sive Gradus præfert, possit unà cum Graduato Theologo Episcopis in administratione Ecclesiæ esse admodum idoneus.

Adhæc, quis ultra mirabitur, si ad præcipuas Ecclesiæ Dignitates ac munia vocentur indifferenter Graduati in Jure Canonico & Theologia, qui attenderit, Sacros Canones esse conclusiones a Libris Canonicis & Sanctis Patribus elicitas; ac per consequens peritum SS. Canonum etiam Sacrarum Literarum ac Patrum non posse esse ignarum; è quorum lectione etiam Theologus suam haurire debet scientiam?

Sicuti enim Canonistæ nomen non meretur, saltem ut ad Ecclesiastica munia assumatur, iis Canonibus tantum instructus, qui ad Forenses quæstiones, judiciaque terminanda conducunt; ita nec Theologi nomine dignus est, qui scientiam suam è Sacris Litteris & Patribus non hausit.

C A P U T III.

De Graduatis Nobilibus.

1. *An probanda consuetudo Capitulorum nullos admittendi nisi Nobiles?*
2. *In electione ad munia Ecclesiastica magis attendenda virtutum quàm generis nobilitas.*
3. *Potest tamen quandoque generis nobilitas attendi.*
4. *Hæc debet attendi cum respectu ad bonum Ecclesiæ.*
5. *Nobilitas potest conferre, ut quis magis prosit Ecclesiæ.*
6. *Quid Nobilibus Canonicis præ reliquis incumbat.*
7. *Nobiles etiam gradu Academico insigniti esse debent.*
8. *Gradus Academici magna cautione concedendi.*

I. NOnnulla sunt Canonicorum Collegia, in quibus invaluit consuetudo, quam etiam nonnunquam ex ipsa fundatione originem habere asserunt, ut nullos ad suum gremium admittant, nisi suam nobilitatem legitimis testimoniis asseruerint; contra quam referente Molano *lib. 2. de Canonicis, cap. 29.* prolixè scribit Guilielmus Peraldus, acriter reprehendens consuetudinem illarum Ecclesiarum, quæ nolunt *canonicare*, ut loquitur, *nisi Nobiles*.

Peraldo consentire videtur Gregorius IX. *in Cap. 37. de Præbendis & Dignitatibus*. Cùm enim auctoritate Apostolica Episcopus Portuensis tamquam Sedis Apostolicæ Legatus contulisset jure devoluto Præbendam in Ecclesia Argentina cuidam Clerico, & Capitulum illum admittere nollet, allegans consuetudinem antiquam inviolabiliter observatam, juxta quam nullum nisi *nobilem* & liberum; & ab utroque parente illustrem, honestæ conversationis; ac eminentis scientiæ in suum consortium hactenùs admiserant; quæstione ad Sedem Apostolicam devoluta, respondit Pontifex Gregorius IX. „ Nos igitur attendentes, quòd non „ *generis*, sed virtutum *nobilitas*, vitæque honestas, „ Deo gratum faciunt & idoneum servitorem, ad cujus regimen non multos secundùm carnem nobiles „ & potentes elegit, sed ignobiles ac pauperes; eò „ quòd non est acceptio personarum apud ipsum, & „ vix ad culmina dignitatum (nedum ad Præbendas) „ viri eminentis scientiæ valeant reperiri, exceptiones „ hujusmodi non duximus admittendas.

II. Profectò, quin in electione & vocatione ad Ecclesiastica Ministeria vitæ merita, ac eruditio potiùs sint attendenda, quam familiæ prosapia & nobilitas, nemo ambigere potest; ut propterea meritò dicat Molanus loco citato, quòd „ reprehendenda & reformanda sunt Collegia, in quibus postposito de pietate & eruditione examine, hoc solùm diligentissimè discutitur; an nominatus sit satis nobilis, qui admittatur, an stemma ejus nusquam deficiat, an tot recensere possit proximos suos parentes aut Barones, aut Comites; an habeat omnia sua quarteria, ut loquuntur, integra, & similia, quæ nec recensere valeo, nec commemorari necesse est.

III. At verò ubi pietas ac eruditio non desunt, quin & ipsa generis nobilitas subinde considerari expendique queat, inficiari nullus potest. Certum enim atque experientia notorium est, quòd nonnunquam Nobiles atque Illustres Viri, dum de cætero pietate & eruditione sunt insignes, multa sua auctoritate in bonum Ecclesiæ præstare possint, quæ alii pari aut majori pietate ac eruditione conspicui præstare non possent.

IV. Tametsi ergo in electione ad munia Ecclesiastica generis nobilitas vel familiæ prosapia nequaquam per se ac simpliciter sit attendenda; nihilominus cum respectu ad bonum Ecclesiæ, sive in quantum ea conferre potest, ut Nobilis majori auctoritate Ecclesiæ serviat, meritò attenditur; poteritque interdum Nobilis ignobili, licet nonnihil doctiori & capaciori, sine personarum acceptione præferri.

Hæc præ oculis habuisse creditur Pontifex, dum ad instantiam Philippi II. inter novem Graduatos in singulis Cathedralibus Ecclesiis noviter erectis tres Nobiles Graduatos esse voluit; non quosvis; sed Nobiles ipsius Diœcesis.

V. „ Quòd enim, ait Molanus, ad Ministerium Ecclesiæ vocentur, & invitentur, hoc fit, ut non solùm per eruditionem & pietatem, sed per *nobilitatem* quoque suam Ecclesiam Dei juvent. Cùm enim *Nobiles* seculares gladium portant, & per suam potentiam possint Ecclesiæ Dei, & viris Ecclesiasticis multùm prodesse, valde expedit ex eorum familiis in Clero aliquos esse, ut eorum favor, obsequium & reverentia erga Ecclesiam & Ecclesiasticos magis foveatur & conservetur. Imò dum in Clero sunt Nobiles, libenter Nobiles Viri & Illustres Principes eò filios suos destinant, ut nobilitati stemmatis nobilitatem addant morum, animum liberalibus & honestis studiis excolant, & à teneris annis reverentiam Ecclesiastici Ordinis imbibant.

VI. „ Nobiles proinde Canonici semper meminerint sui officii, atque suæ vocationis esse, ut Nobiles seculares, apud quos propter carnis & sanguinis nobilitatem plerumque præ reliquis Canonicis gratiores, & majoris auctoritatis sunt, adhortentur, & doceant, Deum & Ecclesiam ab iis requirere, ut veluti nutritii Ecclesiæ Christi, primò & ante omnia tueantur honorem Dei, fidem Catholicam, pacem Christianorum, pietatem, & bonos mores, Ecclesiam, Viros Ecclesiasticos, & Monasticos, eorumque privilegia, & immunitates. Et ut filios suos à teneris annis sic institui curent, ut simul cum pietate observantiam Sacerdotii, & Cleri imbibant. Ex quo facilè intelligitur, cur conveniat patrios nobiles exteris præferre, quòd hi plus apud nobilitatem Patriæ & Diœcesis, quàm exteri nobiles præstare possint.

VII. Neque *Nobilitatem* duntaxat, sed & eruditionem desideravit Pontifex, dum ad instantiam Philippi II. tres Præbendas sive Canonicatus in singulis noviter erectis Ecclesiis Cathedralibus *Nobilibus* Diœcesanis assignavit: id vel inde intelligitur, quòd ultra Nobilitatem etiam gradum Doctoratus aut Licentiæ in *Theologia* aut *Jure Canonico* requisiverit, ut scilicet hoc publico Academico testimonio probarent se non tantùm generis, sed & eruditionis nobilitate insignes, & idoneos, qui Ecclesiæ opera, & consilio servire possint.

VIII. Ex hactenus dictis quisque facilè intelliget, quàm soliciti esse debeant, quibus incumbit Gradus Academicos annuere, ne aliis annuant, quàm qui eruditionem aliasque animi dotes habeant, quas Gradus ille Academicus, seu publicum quoddam testimonium præfert.

Ut quid enim Gradus illi requiruntur, nisi ut per illos constet de eruditione, & capacitate promovendi; sed de his alibi latiùs.

TITULUS DECIMUSPRIMUS.

De Dignitatibus Capitulorum.

CAPUT I.

De Præposito.

1. *Quales durante communi Canonicorum vita essent Præpositi.*
2. *Hodierni Præpositi ab antiquis in multis distincti.*
3. *Non omnium Præpositorum eadem jura & officia.*
4. *In his attendenda consuetudo, Statuta & fundatio.*

I. IN plerisque Ecclesiis Cathedralibus prima post Episcopalem dignitas, & in Collegiatis absolutè prima est Præpositi.

Officium Præpositorum in Ecclesiis Canonicorum, cum inter Canonicos adhuc vigeret vita communis, describit Synodus Aquisgranensis anno 816. *cap.* 139. „ Quamvis, ait, omnes qui præsunt, Præpositi ritè dicantur, usus tamen obtinuit, eos vocari Præpositos, qui quandam Prioratus curam sub aliis Prælatis gerunt. Hi tamen, qui juxta hunc morem Præpositi vocantur, tales & tam strenui sunt constituendi, qui & vitæ probabilis sint, & ea quæ sibi injuncta sunt, fideliter, humiliterque expleant; & pro eo quòd aliis prælati sunt, nequaquam parvipendeant Canonica instituta; sed quantò plus implicantur in fratrum curis, tantò magis studeant cœlestibus obtemperare monitis. Debent igitur cunctæ congregationi esse utiles, & de ministerio commisso fideliter prodesse. Ea verò quæ fratribus dare debent, cum charitate tempore opportuno incunctanter præbeant, quatenus à Domino de fideli administratione gradum bonum acquirant. Erga hujuscemodi verò delinquentes, & obedientiam sibi commissam benè administrantes, modus superiùs comprehensus tenendus est.

II. Si attendat, quæ hic Præpositis injunguntur, & incumbunt, facilè apparebit, quantum moderni Præpositi, quos in Belgio habemus, ab illis, quos describit Synodus, discrepent.

Tunc Præpositura erat officium, nunc non solùm est beneficium, sed primaria dignitas. Tunc cura, & regimen Canonicorum & Clericorum in communi viventium Præposito incumbebat; nunc pauci sunt, quibus cura animarum, aut aliquod spirituale regimen incumbit. Tunc Præpositi in congregatione, & pervigili cura fratrum assidui erant: hodie verò plures credunt se ab omni residentia personali exemptos: Imò in Diœcesi Leodiensi omnes opulentiores Collegiatarum Ecclesiarum Præposituræ possidentur à Canonicis Sancti Lamberti. Uno verbo, uti rectè notat Molanus *lib.* 2. *de Canonicis*, *cap.* 4. „ Si nostros Præpositos ad priscos illos conferamus, nihil fere aliud videmur reservasse; quàm umbram quandam Præposituræ, quæ adhuc relucet in prima sessione, in opimis fructibus, qui tamen in nonnullis locis justi Dei judicio propter intermissam residentiam multùm attenuati sunt: russus in collatione Beneficiorum, & nonnullis aliis. „ Hæc Molanus; quæ tamen commodè intelligenda sunt.

III. Constat enim, & in Belgio nostro esse quasdam Præposituras; quibus Canonicorum, & Cleri cura spiritualis est annexa, Præpositusque est Canonicorum Pastor; quique consequenter etiam de jure naturali ac divino ad residentiam tenetur: Alii sunt quibus alia Officia etiamnum hodie incumbunt.

Et quidem Ecclesiæ Coloniensis Præpositos vi sui juramenti adstringi ad defensionem jurium, Privilegiorum & Statutorum Ecclesiæ, apertè supponit Synodus Coloniensis, ann. 1549. *Remedio* 3. *cap.* 5.

Et inter Statuta Ecclesiæ Metropolitanæ Mechliniensis titulo De Officio præpositi legitur: „ Absente vel impedito Archiepiscopo, ejus vices in divinis supplebit Præpositus, cum huic Ecclesiæ aliquis datus erit, celebrabitque Sacrum secundum præscriptum Tabulæ capitularis, & in decisionibus capitularibus habebit primum suffragium post Reverendiss. & Illustriss. D. Archiepiscopum: Post quem etiam habebit primum locum in consessibus, & actibus publicis; suberit tamen Capitulo, Decano autem ut Pastori. "

IV. Itaque quoad jura, dignitatem, & munia Præpositorum, cujusque Ecclesiæ fundationes, statuta, & consuetudines attendenda sunt; ut ex illis, quid Præpositis competat aut incumbat, judicari possit: illud autem meritò monet Molanus loco citato, ut Præpositus, qui à cura animarum est liber, meminerit saltem, ut purus sit in conferendis Beneficiis, ne, si aliter faciat, gravissimum reportet Dei judicium: Et quia numquam Clericis bonæ voluntatis desunt officia, & exercitia Ecclesiastica, quibus se, & Deo, & hominibus commendent, meminerit eum qui cæteris antistat honore etiam merito, & labore antistare debere, seque tanto magis Ecclesiæ Dei debitorem esse, quantò abundantiores, & majores sunt fructus, quos de Altario Dei percipit. "

CAPUT II.

De Decano.

1. *Decanorum origo.*
2. *Cura animarum à Præpositis translata in Decanos.*
3. *Hodie unicus est in singulis Capitulis Decanus, cui totius Cleri cura incumbit.*
4. *Solet esse Caput & Præses Capituli.*
5. *Jurisdictio Decani maximè à consuetudine dependet.*
6. *Jurisdictio interdum est non apud Decanum, sed apud Capitulum. Interdum apud utrumque.*
7. *Jure communi non habet jurisdictionem* contentiosam, *sed dumtaxat* correctionalem.
8. *Jurisdictio correctionalis competit Capitulo vel Decano, etiam in Capitulo non exempto.*
9. *Etiam Capitulum hanc aliquando exercet in Decanum.*
10. *Potest Decanus & Capitulum Canonicos ob indecentiam in vestibus, aut irreverentiam in Ecclesia suspendere ab introitu Chori & Capituli.*
11. *Officialis Episcopi non potest suspendere resolutiones Capitulares in materia disciplinæ.*
12. *Quàm grave sit Decanorum officium.*

I. NOtissimum est ex historiis & Regulis Patrum, olim fuisse in plerisque Monachorum Congregationibus, præter Abbatem, & Præpositum, varios Decanos; qui singuli sub sua cura habebant decem Monachos. Si major fuerit Congregatio, ait S. Benedictus *in Regula*, *cap.* 21. eligantur de ipsis Fratres boni testimonii, & sanctæ conversationis, & constituantur *Decani*, qui solicitudinem gerant super *Decanias* suas. "

Cùm verò Canonici in communi viventes disciplinam Monasticam in plurimis æmularentur, etiam ad imitationem Monachorum Decanum constituerunt, quare, & in plerisque Hispaniarum Ecclesiis Cathedralibus Decani olim vocabantur *Priores*, teste Innocentio III. *Lib.* 1. *Epist.* 77. „ Quia Astoricensis Ecclesia dignitatem Decanatus à longis retro temporibus noscitur habuisse, licèt qui eo fungebatur honore promoveretur aliquando, & destitueretur pro Episcopi, & Capituli voluntate; nec Decani, sed *Prioris* nomine vocaretur, secundùm consuetudinem fere *omnium* Ecclesiarum Hispaniæ, quæ tunc temporis ibi vigebat, &c. "

II. Cùm verò Præpositi ob curam temporalium, curam spiritualem negligerent; sæpiusque à Congregatione ob eam temporalium curam abesse deberent, tandem interior cura ad Decanos translata fuit: ipsique Decani in plerisque Ecclesiis capita Congregationis, saltem quoad disciplinæ directionem constituti fuere.

Et quidem in plerisque tam Cathedralibus, quàm Collegiatis Ecclesiis Decani solent totius Capituli & Cleri Capitulo subjecti curam spiritualem habere; usuque receptum est, ut quantumcumque numerosum sit Canonicorum Collegium, unicum habeat Decanum, qui tam Canonicorum, quàm inferioris Ecclesiæ suæ Cleri curam habeat.

Unde Synodus Coloniensis anno 1560. firmiter præcipiendo Decanis injungit, „ Tota eos ad id niti solertia, quòd in Ecclesiis disciplinalis observantia vigeat honestatis: & sicubi enervata extiterit, ipsam studeant reformare, commissam sibi excessuum correptionis potestatem & regimen sui Officii taliter exequendo, ut boni dispensatores in Domo Domini super ejus familiam digna possint commendatione censeri. Et hoc quidem se facere arbitrentur, si ipsi disciplinati appareant in seipsis, & per bonum exemplum confortent & animent suos confratres.

Similiter sæculo præterito altera Synodus Coloniensis iisdem vestigiis insistens, monet utrobique: *Decanis* „ curæ sit, ut Clericos suos ad observationem piorum rituum provocent ac reducant, ut ad agendam vitam Clericis dignam perpetuò cohortentur ac impellant, ut à negotiis ac tumultibus mundanis revocent, ne magis sæculi quàm Christi milites videantur, ut comessationibus, ebrietatibus, ac omni luxui interdicant, denique, ut suo Officio satisfacere compellant. " *An. 1536. part. 3. cap. 2.*

Et sanè de jure communi Decano incumbere curam animarum ostendit Concilium Lateranense, in *Cap. 7. ií de elect.* statuens, „ Ut *Decanatum*, Archidiaconatum & alia quæ curam animarum habent annexam, nullus omninò suscipiat, sed nec Parochialis Ecclesiæ regimen, nisi qui jam 25. ætatis annum attigerit, & qui scientia, & moribus existat commendandus.

IV. Nec tantùm Pastor est, seu curam animarum sustinet totius Cleri, sed & in plerisque Ecclesiis caput est totius Collegii; ipseque in Congregatione Capitulari præsidere, proponere, & ex resolutione Canonicorum concludere solet; tametsi etiam in Choro & publicis consessibus Præpositus ipsum Decanum præcedat.

V. Quoad jurisdictionem Decani in Canonicos aliosque Ecclesiæ suæ Clericos plus ex consuetudine, & privilegio, quàm ex jure dependet; uti monet Glossographus ad Sanctionem Pragmaticam, *Tit. Quomodo divinum Officium sit celebrandum* Verbo *Decanus*, ibidem tamen monens, „ Ubi Decanus esset Prælatus Ecclesiæ Collegiatæ, de jure habere jurisdictionem ordinariam in illos de Collegio. " Additque, „ quòd quasi in omnibus Ecclesiis Regni Galliæ hæc obtinet consuetudo, quòd Decani jurisdictionem habent in Capitulum, & in aliquam partem Cleri.

VI. Hoc Glossographi dictum commodè intelligendum est, etiam quoad Ecclesias Regni Galliæ; cùm certum sit, non tantùm in Belgio, sed & in Gallia plures esse Ecclesias, in quibus de consuetudine jurisdictio est non apud solum Decanum, tametsi caput Capituli, sed vel apud solum Capitulum, vel apud Capitulum & Decanum conjunctim.

Et quidem immediatè post allegata Glossographi verba, observandum subjicit ejus notator Philippus Probus quòd „ Decanus Parisiensis jurisdictionem non habet in Capitulum, nec in Clerum, sed ipse, & Capitulum tam simul in singulos Ecclesiæ Ministros, etiam Canonicos Præbendatos, etiam Dignitatos in ea obtinentes habent, quam per Officialem capitularitèr institutum exercent.

Inter statuta quoque Ecclesiæ Metropolitanæ Mechliniensis *Tit. De Officio Decani*, legitur, quòd Decano quidem onus curæ animarum in omnes Capitulares, & Capitulo subditos incumbat, sed tamen quòd „ propria auctoritate graviores pœnas nemini infliget, sed monitum & non resipiscentem Capitulo deferet, porrò puniendum.

VII. Verum sive Capitulo, sive Decano, sive utrique conjunctim jurisdictio competat, ea tamen de jure communi non *contentiosa*, sed *correctoria*, seu *correctionalis*, ut loquuntur Canonistæ, esse intelligitur; unde cùm diceretur in *Cap. 6. de sententia excommunicationis in VI.* quòd Decanus usus fuerit gladio spirituali excommunicationis, idque probaretur ab Innocentio IV. observat Glossa, „ Quòd Decanus iste de *consuetudine* vel *privilegio* haberet jurisdictionem ordinariam, vel saltem potestatem fulminandi censuram. "

Itaque nisi consuetudo, aut alius specialis titulus Decano aut Capitulo jurisdictionem contentiosam tribuerit, sola *correctionalis* competet; reliqua apud Episcopum ex jure communi remanente.

Hinc cùm Capitulum Nivernense quemdam suum subditum carceri mancipasset, isque ab illo Capituli Decreto tamquam ab abusu, juxta mores Regni Galliæ, ad Senatum Regium provocasset; auctoritate Senatus, Decretum Capituli cassatum fuit; declaratumque, incarcerare Canonicos spectare ad Episcopum, non ad Capitulum, Menardus in suis Arrestis, *lib. 4. tit. 3. Arrest. 3.*

VIII. At ea, quæ correctionem paternam & disciplinam spectant, ad Capitulum vel Decanum, etiam in Capitulis non exemptis, pertinere vulgò receptum est. Quapropter, si quis Canonicus aliusvè de Clero Capitulo subjectus, aliquam in divino Officio, aut Capitulo, vel alibi irreverentiam, aut insolentiam committat, Capitulum vel Decanus, pro Ecclesiarum diversa consuetudine, vel statuto poterit eam punire non *contentiosè*, sed *correctionaliter*; idque per modum jurisdictionis, quam Canonistæ dicunt *correctionalem*; v. g. privando similes irreverentes, aut insolentes suis distributionibus, vel ingressu Chori, vel Capituli ad certum tempus; vel quod in inferioribus sedilibus aliquanto tempore consistere debebunt, aliave simili leviori pœna mulctando; quæ potiùs ad correctionem, quam ad punitionem tendere videntur; argumento, *Cap. 13. ií de Offic. Ordin.* ubi notat Panormitanus, quòd „ quilibet Prælatus habens subditos possit & debeat procedere ad correctionem excessuum, & reformationem morum. "

IX. Conformiter ad hanc decisionem, Capitulum Carnotense privaverat Decanum suum distributionibus suis per octiduum, eò quòd in pleno Capitulo unum è Canonicis contumeliosè tractasset; cùmque ab hac Capituli resolutione Decanus tamquam ab abusu appellasset ad Parlamentum Parisiense, resolutio Capituli confirmata fuit, Fevret. *tract. de abusu, lib. 4. cap. 4. num. 3.*

X. Similiter quidam Canonici Ecclesiæ Collegiatæ Divæ Virginis Baunensis, ob indecentiam in capillis & vestitu, necnon irreverentiam commissam erga Decanum, per deliberationem Capitularem condemnati fuere petere veniam à Decano & Capitulo, & abstinere ab introitu Chori per quindenam, & ab introitu Capituli per mensem: A qua deliberatione appellantes dicti Canonici ad Officialem Augustodunensem, obtinuerunt ab eodem Officiali interdictum contra Capitulum procedendi ad executionem istius deliberationis: Quod cùm Syndico Capituli esset intimatum, mox à dicto Decreto Officialis interjecit appellationem, *tamquam ab abusu*: Atque per Sententiam Parlamenti Regii 31. Maji 1633. declaratum fuit, nulliter & abusivè per Officialem fuisse decretum; annullavitque omne, quod in vim illius Interdicti actum erat, condemnatis Canonicis in expensas, & mulctam 20. librarum: ac jus dicendo super principali, dixit, liberationem esse exequendam in omnibus suis punctis.

Per hanc sententiam, ait Fevret. loco citato, Senatus Regius duo puncta decidit. Primum, quòd Capitulum potuerit uti hac moderata, & levi correctione pro conservatione disciplinæ, juxta id quod dicitur in *Leg. unica, Codic. de emendat. propinq. lib. 9.* „ Jure patrio auctoritas corrigat propinqui juvenis erratum, & privata animadversione compescat. " Quòd si atrocitas facti jus domesticæ emendationis excedat, placet enormis delicti reos dedi Judicum notioni. "

Jurisdictio *correctionalis*, quæ Capitulo vel Decano competere consuevit, pertinet dumtaxat ad defectus leviores, præsertim spectantes disciplinam Canonicalem; non autem graviora crimina, quæ manent punienda per Ordinarium, & ordine judiciario servato, uti in textu notatum est.

Eamdem distinctionem inter leviores defectus con-

tra disciplinam Canonicalem aut modestiam, & honestatem Clericalem, & *graviora* Canonicorum delicta, sive crimina, notavit vir clarissimus, & in materia Canonica non parum versatus Franciscus Pinsonius in notis ad Molinæum, *ad cap.* IRREFRAGABILI 13. *de Offic. Ordin.* Relato eam in rem Aresto Parlamenti, Paris. de anno 1671.

Monet & ibidem Pinsonius, à sententia correctionali Decani, vel Capituli super hujusmodi defectibus, non admitti appellationem cum effectu *suspensivo*.

Insuper notat, quòd, si post monitionem Ordinarii Capitulum in corrigendis defectibus maneat in mora, poterit Ordinarius negligentiam Capituli supplere, *cap.* 13. IRREFRAGABILI *de Officio Judicis Ordinarii*; quia jurisdictio, quæ ab Episcopo consuetudine, vel privilegio transivit ad Capitulum, facilè rursus ad Episcopum redit, uti rectè notat Dandinus Alteserra, *lib.* 8. *de Jurisdict. cap.* 15.

Porrò sicuti hæc correctionalis Jurisdictio nonnisi circa *leviores* defectus versatur, nec ad graviora delicta, vel crimina se extendit, ita quoque vigore hujus jurisdictionis graviores pœnæ non decernuntur, sed leviores, putà privatio distributionum, vel introitus ad Chorum, vel Capitulum, aut etiam suffragii ad tempus, pro gravitate excessus; quæ pœnæ non absimiles sunt suspensionibus, & excommunicationibus, quæ passim occurrunt in regulis Monachorum inter pœnas, quas Abbates etiam pro delictis subinde levioribus, Monachis infligere jubentur: quæ nequaquam à jurisdictione aliqua contentiosa, vel potestate clavium, sed solummodò à correctionali & paterna authoritate procedebant; unde nec similes suspensiones, aut excommunicationes *censuris* Ecclesiasticis à Clavium potestate procedentibus annumerabantur, uti nec suspensiones Canonicorum pro levioribus excessibus contra disciplinam Canonicalem hodie infligi solitæ pro *censuris* reputari possunt; nec consequenter operari effectum Censurarum. Unde Canonicus ob similem aliquem leviorem excessum suspensus, aut interdictus ab introitu Chori, contra interdictum introeundo Chorum, & Divino Officio assistendo, non fiet irregularis.

XI. Alterum, quòd Officialis non potuerit dare Decretum suspensivum in materia correctionis, & disciplinæ. Plures similes sententias, quibus declaratum fuit, Capitulis, & Decanis pro varietate Ecclesiarum competere jurisdictionem *correctionalem* in materia disciplinæ, vide apud Tornet *Litt. C. cap.* 49. 53. & 54.

XII. Cæterum non tantùm quoad jurisdictionem, sed etiam quoad alia jura Decanorum potissimùm inspicienda sunt antiqua singularum Ecclesiarum statuta, & consuetudines; & si inspiciantur Ecclesiarum Belgii consuetudines & statuta, in plerisque verissimum esse reperietur, quod monet Molanus, *lib.* 2. *De Canonicis, cap.* 6. „ Multa sanè opus est prudentia, authoritate, „ eruditione, & morum probitate, ut Decanus Dignitatem suam tueatur. Pastor est omnium Canonicorum & inferioris Cleri, qui pro his omnibus & singulis redditurus est Deo rationem. Nec tantùm Pastor est, sed Caput Collegii, qui, sicut bonus Paterfamilias, domui suæ præesse debet. Est enim ei familiæ Ecclesiasticæ regimen commissum, ut honorem Domus Dei tueatur, ut disciplinam conservet in Clero, ut in rebus spiritualibus & temporalibus conservandis ministerium sibi concreditum adimpleat, nec tam præesse, quàm omnibus & singulis prodesse velit. Quàm arduum autem sit hoc munus, non ignorant multi viri boni, qui in Collegiis Canonicorum sincerè Deo placere cupiunt. „ Hæc Molanus; quæ utinam attenderent, qui ad Decanorum tam quam ad Dignitatem & Officium sine onere currunt.

CAPUT III.

De Cantore.

1. *Cantor olim dictus Primicerius.*
2. *Officium Cantoris.*
3. *Cantor dictus Chori Episcopus.*
4. *Cantor irreverentes & defectuosos in Divino Officio punire potest.*
5. *Cur baculum in præcipuis Festivitatibus ferat.*
6. *Cantor in plerisque Ecclesiis inter Dignitates computatur.*
7. *Obligationes Cantoris meritò expenduntur.*

I. INter omnes penè Canonistas convenit, *Primicerium*, de quo est titulus Decretalium, esse eumdem, quem hodie in plerisque Ecclesiis Canonicorum dicimus *Cantorem*: dictumque credunt *Primicerium*, eò quod in Ecclesiis sit Canonicis & aliis Clericis præfectus, atque Cantoribus instituendis, & docendis ad cantum in Choro destinatus; atque ita velut *primus* in Choro, & *primus* in cantu. Primicerius enim dictus est, „ *quasi primus* in ordine ceræ, seu scripturæ (ait Vallensis ad Titulum *de officio Primicerii*) in omnibus ordinibus dignior: sic enim sæpiùs legimus in Novella, 8. *Notariorum Primicerium*, idest, primum, seu in Matricula Notariorum primò scriptum: & in Codice *lib.* 12. *Primicerium mensorum* .... Et Augustinus vocat Stephanum, *Primicerium Martyrum*. Is verò qui Primicerium in quocumque sequebatur, Secundicerius, & sic deinceps dicebatur. „ Hæc ille.

II. Cantoris autem, qui & interdum dicitur *Præcentor*, officium est, Choro præesse, ut ibidem Canonicos reliquosque Clericos & Ministros ad divina dirigat Officia canendi; quod divinæ laudis in communi Choro decantandum est, per eum præordinetur, & sollicitè psallendi ordinem, ac orandi modum committat, silentiumque indicat, risus cohibeat & colloquia; ac curet, ne quis in psallendo nimiùm festinet, vel tardet; nec versus alter ante alterius finem incipiatur. Uno verbo, Cantoris oneri incumbit, ut divina Officia graviter & ordinatè Altissimo persolvantur; ut juxta Apostolum, omnia secundùm ordinem fiant in Ecclesia: Ita post Barbos. *de Canonicis, cap.* 9. aliosque Canonistas tradit Firmosius in commentario *ad Titulum de Offic. Primicerii, quæst.* 1. *n.* 19.

III. Mirum ergo videri non debet, quòd in Synodis Coloniensibus anni 1260. & anni 1536. Cantores dicantur *Chori Episcopi*, sive latinè Chori *inspectores*.

IV. Et inter statuta Ecclesiæ Metropolitanæ Mechliniensis, sub titulo de Officio Cantoris habentur: „ Chorum reverenter diriget, discursiones, confabulationes, cachinnationes, omnesque alias insolentias, & irreverentias compescet, curamque geret, ut omnes Chori leges & statuta benè observentur; & maximè, ut totum divinum Officium tractim, distinctè, articulatim, ac reverenter peragatur; & quos in prædictis delinquere videbit, semel monitos propria authoritate corripiet, & distributionibus privabit. „ Tradit quoque Renatus Choppin, *lib.* 2. *de Polit. Eccles. cap.* 3. *num.* 10. ex Glossa Pragmatica, quòd in plerisque Ecclesiis sit „ Cantor Præses, seu Præsul Chori dictus, aut Chori director, cum sacra potestate Juridica in Sacrificulos templi, vel Canonicos quidem & alios Ecclesiastica pollentes Dignitate.

V. In signum hujus potestatis receptum videmus in quibusdam Ecclesiis, ut Cantor utatur in præcipuis festivitatibus *baculo* argenteo, quem *baculum Cantoralem* vocant; cujus usus præscribitur in ritibus Ecclesiæ Lugdunensis, quos cum observationibus nuper evulgavit Antonius Bellot Lugdunensis Decanus, qui ibidem *pag.* 739. ex Honorio Augustodunensi mysticam illius baculi significationem refert.

VI. Imò in hac nostra Ecclesia Collegiata S. Petri Lovanii, licèt Cantoria non sit Dignitas, locumque post omnes Canonicos primæ fundationis in Choro habeat, tamen *personaliter* in solemnioribus Officiis assistens, Canonicos omnes, qui per ordinem ei assistunt, præcedit, quasi in Dignitate constitutus.

VII. Utinam hæc onera, quæ sibi ex officio incumbunt, expenderent Ecclesiarum Cantores; facilè intelligerent, se in Clero digniorem locum habere, proventusque Ecclesiasticos percipere, non ut inde superbiant, otiosi & commodè vivant, sed ut majori authoritate munera sibi incumbentia exsolvere queant, recogitentque seriò, defectus & irreverentias Divini Officii, si muneri suo desint, aliquando in districto Dei judicio sibi imputandos.

CA-

CAPUT IV.

De Scholastico.

1. *In Collegiis Canonicorum olim fuerunt Scholæ puerorum.*
2. *Ecclesiæ Cathedrales & Collegiatæ suas Scholas retinuerunt.*
3. *Scholasteria olim simplex beneficium sensim in Dignitatem degeneravit.*
4. *Decretum Concilii Tridentini circa Scholasterias.*
5. *Scholastici per se formandæ juventuti intendere debent.*
6. *Eorum cura in constituendis Scholarum Magistris.*
7. *Sæpius Scholas frequentare & curare debent.*
8. *Primaria cura semper manet apud Scholasticos.*

I. JAmpridem in Canonicorum Collegiis, vigente adhuc vita communi fuisse adolescentum & puerorum Scholas, in quibus à pueritia paulatim ad vitam Clericalem formarentur, notissimum est.

Ut verò Scholæ illæ non solùm essent Scholæ litterarum, sed & virtutum, unus ex probatissimis Sororibus, qui pueros & adolescentes in bonis moribus & vitæ sanctitate erudiret, solicitè deputabatur: „ Frater (ait Regula Canonicorum, *cap.* 135.) cui hæc cura committitur, si eorum curam parvipenderit, & aliud quàm oportet, aut eis in aliquo læsionis maculam ingesserit, severissimè correptus ab officio amoveatur: & Fratri alio id committatur, qui eos *& innocentis* vitæ exemplis informet, & ad *opus bonum* peragendum excitet."

II. Vita communi Canonicorum in singularem commutata, licèt pueri & adolescentes Canonicis sensim quoque cohabitare desierint, nihilominus mansere puerorum, & adolescentum Scholæ Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis subjectæ; mansitque & unus è Clero, qui eam curam ageret, qui hodie *Scholasticus*, sive interdum *Scholarcha*, hoc est, Scholæ Præpositus sive Præfectus nuncupatur.

III. Olim Scholasteria sive munus Magistri Scholarum erat simplex officium, à quo si quis minùs conveniens judicabatur, pro arbitrio Superiorum amovebatur; ac stabilita tandem singulari Canonicorum vita, uti & pleraque Canonicorum munia, in Beneficium, immò & in aliquibus Ecclesiis ad Dignitatem evecta est. Hinc ulterius contigit, ut ob splendorem Dignitatis, & proventus ampliores annexos munia illa ambiri cœperint, constituique *Scholastici*, qui vix se ipsis regendis essent idonei; autumantes satis esse, si ipsi Dignitate & proventibus potirentur, officium verò à se in alios derivarent. *Ætate nostra*, ait Albertus Crantius, *lib.* 7. *Wandal. cap.* 4. *Scholastici nullum officium est, nisi collectas pauperum Scholarium in usus mensæ suæ vertere.*

IV. Huic abusui obviare volens Synodus Tridentina statuit *Sess.* 23. *cap.* 18. *de reformation.* Ut „ de cætero officia vel Dignitates illæ, quæ Scholasteriæ dicuntur, non nisi Doctoribus, vel Magistris aut Licentiatis in Sacra Pagina aut in Jure Canonico, & aliis personis idoneis, & qui per seipsos id munus explere possint, conferantur; & aliter facta provisio nulla sit, & invalida, non obstantibus quibusvis privilegiis, & consuetudinibus etiam immemorabilibus."

V. Hoc Decreto apertissimè declarat Synodus, Scholasticos tales esse constituendos, qui *per se* munus suum expleant; idest, curam Scholarum habeant, & formandæ instituendæque juventuti intendant.

VI. In primis igitur Scholastici est curare, ut si ad ipsum spectet constituere magistros sive magistras Scholarum, nullum aut nullam admittat, nisi priùs de illius capacitate, & bona conversatione ac piis moribus apprimè sit instructus, de quo meritò sperare queat, quòd tenellæ juventuti continua virtutum exempla ob oculos ponet; & cui nihil magis curæ sit, quàm puerorum malas inclinationes refrænare ac mortificare, & virtutum semina inserere.

Si enim Magistri aut Magistræ non undequaque à vitiis sint immunes, facilè aliquam vitiorum illorum maculam juventuti communicabunt. Notum quippe est, quàm facilè pueri veluti novæ, & adhuc recentes testæ odorem aliquem, quem diu reservent, recipiant.

VII. Neque hic sistere potest Scholasticus, quasi sufficeret, quòd Magistrum aut Magistram Scholis designaverit, & instituerit, sed ipse meminisse debet, se semper manere Scholarum Præfectum, idcòque jugem Scholarum curam sibi incumbere; seque invigilare debere, num juventus tam in litteris, quàm moribus ritè instituatur, & proficiat: eamque in finem frequenter *per se* visitet, examen instituat, eaque omnia faciat, quæ ostendant, eum juventuti sedulò invigilare, atque de eorum profectu in litteris ac morum pietate multùm esse solicitum, verumque esse Scholarcham sive Scholarum Præfectum. Et quidem tanto vigilantior esse debet Scholasticus, puerorum Magister ab Ecclesia designatus, quantò tenella juventus faciliùs vel perversa doctrina, vel perversis moribus inficitur; eòque periculosior fit vel minima puerorum infectio, quòd ea quæ primùm cum lacte quasi imbibunt, etiamsi pessima sint, plerumque usque ad senectam, imò ad mortem usque retinere soleant.

VIII. Tametsi ergo hodie à Scholasticis aliisve, quibus id ex consuetudine aliove titulo competit, præficiantur instituendæ, & formandæ juventuti Magistri vel Magistræ, tamen præcipua ac primaria cura manet apud Scholasticos, quæ sanè non exiguam prudentiam, eruditionem ac zelum requirere solùm is inficiabitur, qui nescit, quanta peritia, quantusque labor & industria requirantur, ut juventutis corrupta natura in novam commutetur, atque in ea conservetur; ut propterea non immeritò Synodus Tridentina, tam solicitè inculcaverit, ut Scholasteriæ non nisi Doctoribus, vel Magistris aut Licentiatis in Sacra Pagina, aut in Jure Canonico, aliisva personis idoneis, qui per seipsos id munus explere possint, conferantur.

Porrò qua ratione Scholæ tum in Civitatibus, tum in Pagis ex Synodorum & Principum nostrorum Decretis sint instituendæ, quæque circa eas observanda, pluribus exponetur *Part.* 2. *tit. de Scholis.*

CAPUT V.

De Thesaurario.

1. *Thesaurarius unde dictus?*
2. *Thesauraria interdum simplex Officium, interdum Dignitas.*
3. *Officium Thesaurarii.*
4. *Thesaurario cura supellectilis Ecclesiasticæ incumbit.*
5. *Custodia actorum & litterarum ad Ecclesiam spectantium incumbit eidem.*
6. *Quomodo Thesaurarius à consuetudine Ecclesiæ suæ officia metiri debeat?*
7. *Thesaurario ordinariè plura incumbunt, quàm apprehenditur.*
8. *Monitum Molani ad Thesaurarios notandum.*

I. IN plerisque Canonicorum Ecclesiis solet esse unus *Thesaurarius*, à thesauris Ecclesiæ, qui ejus custodiæ committuntur, nomen habens, inquit Molanus, *lib.* 2. *de Canon. cap.* 13.

II. Est autem Thesauraria apud quosdam, ut exempli grat. in Ecclesia Collegiata S. Petri Lovanii, simplex officium, à quo, si inidoneus appareat, amoveri potest. In plerisque verò Ecclesiis est vel Beneficium vel dignitas, etiam interdum et primaria. Et quidem tempore Innocentii III. Thesaurariam Nivernensem fuisse pro dignitate reputatam, inde apparet, quòd Thesaurario Nivernensi causæ cognitio delegata reperiatur in *Cap.* 32. *& de Offic. Judicis Delegati.* Notat autem Molanus, „ quòd priùs, (scilicet esse simplex Officium,) simplicitati vetustatis magis competat; tunc enim omnia Officia in Clero erant obedientiæ, ut alicubi Clerus Coloniensis loquitur. Posterius verò ex divitiis enatum est, quæ in Cathedralibus aliisque Capitularibus Ecclesiis varia Officia, non modò in Beneficia, sed etiam Dignitates evexerunt. Quo fit, ut aliquando is fiat Thesaurarius, qui seipsum custodire ac regere nesciat,

„ sciat, quique ineptus sit ad cujuscumque parvæ „ domus custodiam.

III. Officium Thesaurarii describit conformiter ad ea, quæ dicuntur sub titulis Decretalium *de Officio Sacristæ*, & *de Officio Custodis*, Rodericus Zamocensis Episcopus, his verbis: „ Thesaurarius, sive custos præcipua quadam prærogativa, ac honoris præeminentia in Sacrosancta Ecclesia fulget: illorum enim Dignitati & Officio Basilicarum primò incumbit custodia & initio, Ostiariorum institutio, luminarium incensio, & præparatio, cura denique baptisterii. Vasorum quoque Sanctorum, ac Sacerdotalium vestium necnon Sacrarum Reliquiarum, ac tandem totius Ecclesiæ Thesauri ad eum principalius pertinet custodia. Sed & inter Ecclesiæ Ministros, pro modo obsequii, & personarum differentiis, reditus & oblationes dividit. Meritò igitur S. Synodus idipsum dignitatis officium, ut unam Ecclesiæ columnam, summo studio eligendum, honorique habendum decrevit, ut nullus in ea nisi sanctior & melior ordinetur. „

Hæc ille, supponens cum pluribus aliis Canonistis ea quæ in Decretalibus de Officio Sacristæ & Custodis leguntur, hodiernis Thesaurariis esse applicanda, neque iis qui hodie in Ecclesiis sive Canonicorum, sive Parochialibus *Custodes* seu *Matricularii* vulgo appellantur, applicari posse; quod & suprà *tit.* 4. *cap.* 1. notavi.

IV. Concilium Coloniense anno 1260. Thesaurarios cum Custodibus confundit; monetque, „ ut luminaria Ecclesiæ ita fideliter administrent, & generaliter omnis Ecclesiasticæ supellectilis seu Thesauri custodiam, eorum fidei atque curæ commissam ita conservent fideliter, & solerter, quòd inde non sint reprehensibiles, & quòd pœnam Canonicæ castigationis evitent.

V. Nec tantùm vasa, & ornamenta sacra; sed etiam acta omnia, instrumenta, & privilegia, quibus feuda, beneficia & reliqua omnia jura continentur, sub Sacristæ, seu Thesaurarii manu remanere debere ex *Epist.* 57. *lib.* 1. *Innocentii III.* tradit Cironius in commentario ad titulum *De officio Sacristæ*; qui tamen ad titulum *De officio Custodis* rectè monet, de his non esse certi quippiam statuendum, propter varias Ecclesiarum consuetudines, „ ad quas, inquit, omnia hæc Officiorum, & Dignitatum jura semper referre debemus.

VI. Hæc tamen nolim ita intelligi, quasi sufficiat Thesaurario alterive Dignitatem aut Beneficium in Ecclesia obtinenti examinare, quid eorum Prædecessores aliqui egerint; aut quid similem Dignitatem in aliis Ecclesiis obtinentes passim agant. Cùm nihil sit frequentius, quàm inter hujusmodi generis homines reperiri, qui nihil penè eorum quæ Officium requirit, adimpleant; rati sufficere, si dignitate, & proventibus potiantur; sed horum negligentia non pro legitima consuetudine, sed pro enormi, & deplorando abusu reputanda est.

VII. Ut ergo de sua obligatione statuat Thesaurarius, aliusve Dignitatem aut Beneficium obtinens, consulere debet Sacros Canones, litteras fundationis sive erectionis, statuta suæ Ecclesiæ aliaque similia monumenta; ut ex illis, quid sui Officii sit intelligat; nec dubitandum, si hæc seriò revolvantur, quin constabit, nullum esse Beneficium, aut Dignitatem, cui non sit ex mente Ecclesiæ & Fundatorum onus notabile annexum: atque omne Beneficium dari propter Officium, verissimèque dictum esse à Molano; *etsi Thesaurarii nomen perdulce sit, difficile tamen est Officium si rectè geratur.*

VIII. Unum hic præterea monendum censuit Molanus, quod & præsenti temporum calamitati admodum congruit, nimirum, „ multos esse nedum Thesaurarios, sed & corpora sive Collegia Canonicorum, qui nesciant, quid sit custodire Thesauros Ecclesiæ. Putant enim tunc demum eos custodiri, si ad ornatum templi Dei custodiantur. Si quis verò vel propter publicam famem, vel propter redemptionem captivorum, eos alienare velit, quàm multi clamabunt non custodiri, sed distrahi & dissipari vasa Dei? Quasi verò quòd in viva Dei templa ex necessitate impenditur, hoc malitiosè materiali Dei templo detrahatur. Sic carnales homines sapiunt, sed longè aliud est Sanctorum Dei judicium.

CAPUT VI.

De Canonico Theologo.

1. *Decretum Concilii Lateran. de institut. Theologi.*
2. *Decretum Concilii Basiliensis.*
3. *Decretum Concilii Tridentini.*
4. *Consectaria ex Decreto Concilii Tridentini.*
5. *Præbenda non intelligitur affecta Theologo nisi per actualem deputationem.*
6. *Quoties & quo tempore Theologus prælegere debeat, Synodus Trid. non determinavit.*
7. *Hac de re S. Caroli Decretum.*
8. *Pleraque Concilia volunt bis aut ut minùs semel per hebdomadam doceri.*
9. *Et Canonici lectioni interesse debent.*
10. *Ex mente Ecclesiæ Theologus per se docere, & omnes de Clero Ecclesiæ lectioni interesse debent.*
11. *Theologus iis horis quibus docet etiam* distributiones *in absentia lucratur.*

I. CONcilium Lateranense sub Innocentio III. in *Cap.* 4. *de Magistris*, voluit, ut Metropolis Ecclesia Theologum habeat, qui Sacerdotes & alios in Sacra Pagina doceat, & in his præsertim informet, quæ ad curam Animarum spectare noscuntur.

II. Hoc generalis Concilii Decretum per Synodum Basiliensem *Sess.* 31. *cap.* 3. extensum fuit ad Ecclesias Cathedrales, taliter videlicet, „ Quòd quilibet Collator ipsarum Præbendarum teneatur, & debeat Canonicatum & Præbendam, quamprimùm facultas se obtulerit & inveniri potuerit, uni Magistro Licentiato, vel in Theologia Baccalaureo formato conferre, qui per decennium in Universitate privilegiata studuerit, & onus residentiæ & lecturæ & prædicationis subire voluerit, quique bis aut semel ad minus per singulas hebdomadas, cessante legitimo impedimento, legere debeat; & quoties ipsum in hujusmodi lectura deficere contigerit, ad arbitrium Capituli in subtractione distributionum totius hebdomadæ puniri possit. Et si residentiam deseruerit, de alio provideatur. Verumtamen ut liberiùs studio vacare possit, nihil perdat, cùm absens fuerit à Divinis.

Decretum illud ad verbum Sanctioni Pragmaticæ, nec non Concordato inter Franciscum I. Regem Galliæ & Leonem X. insertum est.

III. Intelligens autem Synodus Tridentina hæc saluberrima Decreta non ubique suum hactenus obtinuisse optatum effectum, edixit *Sess.* 5. *cap.* 1. *de reform.* Ut „ in Ecclesiis Metropolitanis vel Cathedralibus, si civitas insignis, vel populosa, ac etiam in Collegiatis existentibus in aliquo insigni oppido, etiam nullius Diœcesis, si ibi Clerus numerosus fuerit, ubi nulla Præbenda aut præstimonium seu stipendium hujusmodi deputatum reperitur, Præbenda quomodocumque, præterquam ex causa resignationis, primò vacatura, cui aliud onus incompatibile injunctum non sit, ad eum usum ipso facto perpetuò constituta & deputata intelligatur. Et quatenus in ipsis Ecclesiis nulla vel non sufficiens Præbenda foret, Metropolitanus vel Episcopus ipse per assignationem fructuum alicujus simplicis Beneficii, ejusdem tamen debitis supportatis oneribus, vel per contributionem Beneficiatorum suæ civitatis & Diœcesis, vel aliàs, prout commodiùs fieri poterit, de Capituli consilio ita provideat, ut ipsa Sacræ Scripturæ lectio habeatur; ita tamen, ut quæcumque aliæ lectiones, vel consuetudine, vel quavis alia ratione institutæ, propter id minimè intermittantur. Ecclesiæ verò, quarum annui proventus tenues fuerint, & ubi tamen exigua est Cleri & populi multitudo, ut Theologiæ lectio in eis commodè haberi non possit, saltem Magistrum habeant ab Episcopo cum consilio Capituli eligendum, qui Clericos aliosque Scholares pauperes Grammaticam gratis doceat, ut deinceps ad ipsa Sacræ Scripturæ studia annuente Deo, transire possint; ideòque illi Magistro Grammatices vel alicujus simplicis Beneficii fructus, quos tamdiu percipiat, quamdiu in docendo perstiterit, assignentur; dum tamen beneficium ipsum suo debito non fraudetur obsequio;

vel

„ vel ex Capitulari vel Episcopali mensa condigna aliqua merces persolvatur; vel aliàs Episcopus ipse aliquam rationem ineat suæ Ecclesiæ & Diœcesi accommodam; ne pia hæc, utilis, atque fructuosa provisio quovis quæsito colore negligatur. In Monasteriis quoque Monachorum, ubi commodè fieri queat, etiam lectio Sacræ Scripturæ habeatur.

IV. Ex mente proinde Concilii Tridentini, non tantùm in Cathedralibus & Metropolitanis Ecclesiis juxta præcedentium Conciliorum Decreta, sed etiam in Collegiatis insignibus, ubi numerosus est Clerus, constituendus Theologus, qui Sacram Scripturam prælegat, eique Præbenda quomodocumque, præterquam ex causa resignationis, primò vacatura, cui aliud onus incompatibile injunctum non sit, ipso facto perpetuò constituta & deputata intelligatur.

V. Hoc tamen intelligendum est, modò ipse Episcopus primò vacantem Præbendam huic muneri *Actualiter* deputarit & annexuerit, Theologalemque declaraverit. Ante enim hanc actualem Episcopi deputationem Præbendam non censeri Theologalem; sed manere liberam, communiter tradunt Canonistæ; & ita declarasse Sac. Congregationem Cardinalium refert Fagnanus ad *cap. 4. de Magistris*. Vide Zypæum *Consult. 2. tit. de Magistris*.

VI. Quoties verò per hebdomadam, & quo tempore docere debeat, Synodus non expressit; censuitque Sacr. Congregatio teste Garzia *de Beneficiis, part. 3. cap. 7. numer. 155.* quòd de tempore & hora & materia Scripturæ, Theologiæ, quæ in Sacra Scriptura continetur, super qua legendum sit, relinquitur arbitrio Ordinarii. Et ita Synodi pro executione Synodi Tridentinæ celebratæ quoque intellexerunt. Synodus P. I. Cameracensis postquam nonnulla de lectionibus Theologicis in Capitulis & Monasteriis habendis statuisset, in fine adjungit: *Relinquatur autem Episcoporum, Capitulorum & Abbatum judicio, qua hora, quibusvè dierum sit prælegendum.*

VII. Concilium Mediolanense V. sub S. Carolo statuit, Ut „ quicumque Præbendam Theologalem, vel Tridentino Decreto, vel alia authoritate rationevè institutam, in Cathedrali Collegiatisque Ecclesiis obtinet, is & quæ sacrarum lectionum genera, & quibus diebus Episcopus præscripserit, ut interpretationis suæ munere fungatur, accuratè ad illius præscriptum præstet; ita ut etiam, si expedire censuerit, & in Seminario, & in aliis Clericalibus Sacerdotalibusque Collegiis doceat: in Basilica verò Cathedrali, saltem die festo, semper Sacram Scripturam publicè interpretetur & exponat, nisi aliquando aliud jusserit Episcopus.

Et in Synodo sua Diœcesana XI. declarat S. Carolus, ut si singulis feriis prælegere non possit, *ter* saltem per singulas hebdomadas id præstet: additque, „ Clericos porrò inferiorum ordinum aut Catechismi Romani doctrina, aut alia lectione etiam separatim à reliquo Clero sæpius in hebdomada erudiat, atque instituat, ex præscripto regularum nostrarum.

VIII. Alia Concilia, pressiùs inhærendo determinationi Concilii Basiliensis insertæ Concordato Leonem X. inter & Franciscum I. Regem Galliæ, & probatæ in Concilio Lateranensi sub eodem Leone, decernunt, ut Theologalem Præbendam obtinentes teneantur *bis*, aut ad *minus semel* in hebdomada prælegere, & diebus Dominicis, & Festis solemnibus concionem publicam habere. Synodus Turonensis anno 1583. *cap.* 13. Bituricensis 1584. *tit.* 34. *Can.* 7. Aquensis, *tit. de Canonicis*; quæ ultima vult, ut *saltem bis* in hebdomada doceat.

IX. Porrò cùm frustranea esset Theologiæ prælectio, nisi sint qui eum prælegentem audiant; curare debent Episcopi, Capitula, aliique Superiores, ut Clerici instructione indigentes diligenter prælectioni intersint.

„ Curent autem Episcopi (inquit Synodus P. I. Cameracensis) cum Capitulis, & Monasteriis, quacumque ratione commodiùs fieri queat, proposita sive pœna, sive præmio, ut frequens sit auditorium, qua in re plerumque valebit docentis industria, si sit efficax in docendo; ut non tantum rem exponere, sed Auditorem retinere, & oblectare possit." Atque cum in finem capite præcedenti monuerat, „ ut ii qui Theologiam in Ecclesiis Cathedralibus, Collegiatis, aut Monasteriis docent, in eo præstando eum ordinem teneant, qui maximè Auditoribus sit commodus ut lectionis adminiculo non doctiores tantum; sed probiores evadant."

Synodus Turonensis jam citata, postquam dixit, cogendos esse ad sui muneris expletionem Canonicos Theologales, tamquam consequens subjungit. „ Cæteris Canonicis, Capellanis, Vicariis, Presbyteris & Clericis civitatis injungentes, ut prædicationibus & lectionibus intersint." Bituricensis loco suprà allegato, vult, ut „ etiam *Dignitates* habentes cum reliquis Canonicis & Ecclesiasticis concionanti aut prælegenti teneantur adesse sub pœnis indicendis: graviore autem pœna plectentur, ait, qui semel atque iterum moniti abfuerint." Synodus Aquensis, ejus lectioni interesse quoque vult Clericos Seminarii, si ita Episcopo videbitur.

X. Itaque ex mente Ecclesiæ, & natura ipsius Præbendæ Theologalis, tenetur ejus possessor *per se*, & non per substitutum, cessante legitimo impedimento Scripturam prælegere; ejusque prælectioni Clerus Ecclesiæ interesse.

Hinc cùm Canonicus Theologalis Ecclesiæ Sangiensis esset monitus à Capitulo, ut conformiter ad Conciliorum Sanctiones concionaretur & prælegeret, sub pœna amissionis fructuum suæ Præbendæ, isque replicasset, prælectionem suam futuram inutilem: eò quòd Canonici non interveniant; quòdque Decreta Theologo prælectionem injungentia, similiter injungant Canonicis, ut prælectioni assistant; quæstione ad Senatum Regium delata; utrique parti injunctum fuit, ut respectivè Decreta & Canones servarent: idest, Theologus suo muneri satisfaceret, & Canonici assisterent, Tournet *Litt. C. cap.* 18.

XI. Ut verò Theologus utiliùs & fructuosiùs suo muneri satisfacere, studiisque liberiùs vacare possit, *etiamsi absens fuerit à divinis*, ait Synodus Basiliensis, *habeatur pro præsente, ita ut nihil perdat*.

Quare non tantùm grossi fructus, sed & quæcumque propriè dictæ distributiones quotidianæ, etiam ex anniversariis provenientes, Theologo absenti debentur, iis saltem diebus, quibus docere debet.

Hac de causa, cùm Officialis Carnotensis privasset Canonicum Theologalem distributionibus quotidianis, quia ordine in tabella Chori designato lectiones nocturni non cantasset, interjecta appellatione tamquam *ab abusu* ad Senatum Regium, sententia Officialis cassata fuit; declaratumque, Canonicum Theologalem à servitio Chori esse exemptum; nec nomen esse inscribendum tabellæ pendenti in Choro, Tournet *Litt. C. cap.* 17.

Refert quoque Nicolaus de Rebbe Canonicus Insulensis in tractatu de Canonicatu Theologali *quæst.* 7. Gregorium XIII. ex certa scientia & de consilio Cardinalium sanctione irrefragabili ordinasse, ut Theologus solitus legere, absens à servitio Chori, percipiat integros fructus præbendæ, exceptis distributionibus quotidianis propriè dictis: quas & percipiet diebus lecturæ.

TITULUS DECIMUS SECUNDUS.

De Dignitatibus Ecclesiarum Cathedralium.

CAPUT PRIMUM.

De Archidiacono.

1. *Primus Episcopi Minister est Archidiaconus.*
2. *Amplissima olim erat Archidiaconi authoritas.*
3. *Archidiaconus erat generalis Episcopi Vicarius.*
4. *Ejus authoritas etiam ad Presbyteros extendebatur.*
5. *Archidiaconi authoritas primum tantum fuit vicaria sive delegata.*
6. *Quomodo sensim facta sit ordinaria.*
7. *Sæculo XIII. erat ordinaria.*
8. *Archidiaconi interdum habuerunt jurisdictionem Fori contentiosi.*
9. *Non omnium Archidiaconorum eadem fuit authoritas & jurisdictio.*
10. *Archidiaconorum potestas multum diminuta.*
11. *Jurisdictio Archidiaconorum per Concilium Tridentin. restricta.*
12. *In plerisque Ecclesiis hodie nulla est Archidiaconorum jurisdictio contentiosa, sed sola cura extrajudicialis.*
13. *Distinguenda quæ facit Archidiaconus jure proprio ab iis, quæ agit tamquam Officialis Episcopi.*
14. *Archidiaconorum est Ordinandos præsentare Episcopo.*
15. *Archidiaconi examini ad Ordines & Beneficia jure suo interveniunt.*
16. *Jure communi Archidiaconi jus habent visitandi Diœcesim.*
17. *An sine consensu Episcopi post Concilium Trident. Archidiaconi visitare possint.*
18. *Consensum suum Episcopus facilè negare non debet.*
19. *Decani Rurales jure communi ab Archidiacono & Episcopo olim dependebant, secus hodie.*
20. *De jure communi institutio corporalis Beneficiatorum ad Archidiaconum spectat.*
21. *De consuetudine institutio tituli collativa etiam spectat ad Archidiaconum.*
22. *In nonnullis Ecclesiis adhuc hodie amplissima est Archidiaconorum jurisdictio.*
23. *Exemplum suppeditat Ecclesia Leodiensis.*
24. *Aliud exemplum est in Ecclesia Sancti Jacobi Evoniensi.*
25. *Quidquid Archidiacono competit, jure ordinario competit.*
26. *Qua ratione Archidiaconus hodie adhuc dicatur Vicarius Episcopi?*
27. *An Archidiaconi Ordinandos præsentare possint, quos indignos norunt, si eos Episcopus dignos judicet?*
28. *Archidiaconi debent esse ad minus Licentiati in Theologia aut Jure Canonico; & in Belgio ex Canonicis Graduatis assumi.*

DIaconos olim fuisse præcipuos Episcoporum, tum in sacris, tum in temporalibus ministros, *supra titul.* 1. *cap.* 3. ostendimus.

I. Porrò inter Diaconos eminebant Archidiaconi tamquam primi Diaconorum, sive primi ministrorum.

Archidiaconus itaque quasi *præcipuus* Episcopi minister, negotiis Ecclesiasticis præficiebatur.

Unde S. Leo conqueritur de Anatolio Episcopo Constantinopolitano, quòd eum Archidiaconum constituisset, qui Eutychianæ hæreseos se prodiderat defensorem: „ quem quia, inquit, *nunc Ecclesiasticis* „ *negotiis præposuit*, propter hæreticam perversitatem „ eidem favorem suum præstare convincitur, “ *Epistol.* 85. ult. edit.

Archidiaconus itaque generalis quodammodo erat Episcopi Vicarius; tantæque propterea auctoritatis, ut de S. Joanne Archidiacono, qui postmodum fuit Episcopus Cabillonensis, loquens Sidonius Apollinaris, dicat, eum diu hæsisse in Officio Archidiaconi priusquam ad Sacerdotium elevaretur, quia non inveniretur, qui dignè Officio illo fungeretur: in quo Archidiaconi gradu, seu ministerio, multum retentus propter industriam; diu dignitate non potuit augeri, ne potestate posset absolvi, *lib.* 4. *Epist.* 25.

II. Amplissimam hanc Archidiaconorum auctoritatem terminis specificis expressit sæculo sexto S. Isidorus Hispalensis, & refertur apud Gratian. *dist.* 25. can. 1. „ Archidiaconus, inquit, imperat Subdiaconis & “ Levitis: ad quem ista ministeria pertinent, ordinatio vestiendi Altaris a Levitis; cura incensi & sacrificii necessaria solicitudo; quis Levitarum Epistolam “ & Evangelium legat, quis preces dicat, seu responsoria in Dominicis diebus, aut solemnitatibus decantet; solicitudo quoque Parochiarum & ordinatio, & “ jurgia ad ejus pertinent curam: pro reparandis Diœcesanis Basilicis ipse suggerit Sacerdoti: ipse inquirit “ Parochias cum jussione Episcopi, & ornamenta, vel “ res, Basilicarum Parochiarum; gesta libertatum Ecclesiasticarum Episcopo idem refert; collectam pecuniam de Communione ipse accipit & Episcopo defert, & Clericis proprias partes idem distribuit. “ Ab Archidiacono nuntiantur Episcopo excessus Diaconorum: ipse denuntiat Sacerdoti in sacrario jejuniorum dies atque Solemnitatum, & ab ipso publicè in Ecclesia prædicatur.

III. Hæc Isidori expressio ostendit, Archidiacono integram Episcopalem jurisdictionem tam in spiritualibus, quàm in temporalibus fuisse concreditam, eique visitationem Parochiarum, & Ecclesiarum demandatam fuisse. Uno verbo, Archidiaconus erat Episcopi generalis & universalis Vicarius; ut meritò Vincentius Fortunatus scribens ad Archidiaconum Meldensem, eum *Magnum* Ministrum dicat, hocque Poemata cecinerit:

Det tibi larga Deus, qui curam mente fideli
De grege Pontificis, Magne *Minister habes.*

IV. Adhæc non tantùm in Laicos, aut inferiores Clericos, vel etiam Diaconos, sed & in ipsos Presbyteros auctoritatem, & potestatem exercebant Archidiaconi; uti ex relatis Isidori verbis colligi potest; qui id ipsum eodem loco evidentioribus & expressioribus terminis declarat dicens: „ Archipresbyter verò se “ esse sub Archidiacono, ejusque præceptis, sicut Episcopi sui, sciat obedire.

Verba illa, quibus Archipresbyter jubetur subesse Archidiacono, & ex Isidoro in textu relata, apud Isidorum Hispalensem non exstant; neque apud Burchard. *lib.* 3. *Decreti*, *cap.* 50. ubi hæc epistola refertur, uti nec in Pannormia Ivonis, *lib.* 3. *cap.* 41.

Legitur tamen hæc periodus in Decreto Ivonis, *part.* 6. *cap.* 20.

Ad hunc locum Ivonis notat Joannes Molinæus Doctor Lovaniensis, quòd „ hæc periodus, nimirum “ de superioritate, & authoritate Archidiaconi in Ar- “ chipresbyterum, non habeatur in Codice Regio; suspectaque (inquit) mihi perpetuò visa sunt quòd “ Archipresbyter subdatur Archidiaconis, quod vetustum non esse, in Canonibus Conciliorum, vel “ mediocriter versatus nemo ignorat.

Verisimile est, Gratianum nactum fuisse exemplar Decreti Ivonis, in quo prædicta legebantur sub nomine Isidori; atque Gratianum more suo illa sine ulteriori examine in suum Decretum retulisse, tamquam verba Isidori.

Ulterius verosimile est verba illa ex Decreto Gratiani relata esse in Decretales Gregorii IX. *in cap.* 1. *ii de Officio Archidiaconi*, ubi quidem referuntur tamquam ex Concilio Toletano, sed in nullo Concilio Toletano hactenus reperta sunt.

Illud indubitatum est, authoritatem Archidiaconi suprà ipsos Archipresbyteros, per horum verborum relatio-

lationem in Decretales stabilitam fuisse; & quasi in jure communi fundatam reputari cœpisse.

Hic rursus videmus auctoritate Gratiani factum esse, ut contra pristinam Patrum disciplinam, ipsamque Sacerdotii dignitatem, nova disciplina fuerit inducta; & Archidiaconi non tantùm supra Presbyteros, sed & Archipresbyteros, altiorem gradum obtinuerint, imò jurisdictionem in eos exercendi *auctoritatem*.

V. Verùm quia Archidiaconorum auctoritas solummodo erat *vicaria*, sive delegata, totaque ab Episcoporum delegatione dependens; ea pro diversitate locorum & temporum, nunc extensior, nunc restrictior fuisse legitur.

VI. Cùm verò Episcopi vices suas Archidiaconis generaliter & penè semper committere solerent; & ipsi auctoritatem suam, etiam absentibus Episcopis vi *suæ generalis* & *solita* commissionis *per se* exercerent; paulatim auctoritas illa Archidiaconorum, origine sua *vicaria* & *delegata*, in *ordinariam* mutari cœpit; ipsique Archidiaconi ea agere jure *proprio* cœperunt, quæ prius jure duntaxat *delegato*, seu *vicario* exercuerant. Cùmque priùs Archidiaconorum ministerium tantùm esset *merum officium* ab arbitrio Episcopi committentis *dependens*, tandem *in beneficium* & *dignitatem* mutatum fuit; ipsique Archidiaconi, qui hactenus Episcoporum dumtaxat fuerant *vicarii*, sensim Prælatis *ordinariis* annumerati.

Et quidem jure Decretalium, necnon hodierno, ac signanter Belgii omnis Archidiaconorum auctoritas & jurisdictio reputatur *ordinaria*, ita ut eam jure *proprio*, sive *jure dignitatis* exerceant; neque magis ab Episcoporum arbitrio dependeat, quàm aliorum Prælatorum *ordinariorum*; tametsi etiam hodie rectè dicantur *oculi* Episcuporum: utpotè qui ipsi Diœcesi in adjutorium Episcoporum, non auctoritate *vicaria*, sed *ordinaria* invigilare debeant.

VII. Hinc Synodus Oxoniensis anno 1287. Archidiaconos Judicibus *ordinariis* annumerat: „ Singulis „ *Archidiaconis*, eorum Officialibus cæteris jurisdi- „ ctionem *ordinariam* habentibus, præcipimus, &c. *Can.* 35.

Similiter Innocentius IV. respondit, ab Officialibus Suffraganeorum Remensis Ecclesiæ, non posse appellari ad ipsos Suffraganeos, ne ab *eodem ad eumdem* appelletur; sed appellandum esse ad Curiam Archiepiscopi. „ At ab Archidiaconis aliisque, ait, inferiori- „ bus Prælatis Suffraganeis subjectis eisdem, & eo- „ rum Officialibus ad *Suffraganeos* ipsos debet, & „ non ad *eamdem Curiam* (omissis dictis Suffraga- „ neis) appellari, “ *Cap.* 3. *de appellat. in* 6.

Supposuit igitur Innocentius, Tribunal Archidiaconi non esse *vicarium*, uti erat & nunc esse solet Officialium.

VIII. Insuper ex hac Decretali aliisque quamplurimis constat, Archidiaconos tunc temporis habuisse jurisdictionem fori *contentiosi*, eamque ordinariam & à delegatione Episcopi *independentem*: quin & ex *Cap.* 54. ij *de elect.* intelligitur, quòd Archidiaconus Ambianensis de consuetudine suspenderet, excommunicaret & absolveret Presbyteros & Priores; & Parochiales Ecclesias interdiceret; necnon visitaret & inquireret, quæ viderentur inquirenda, & procurationes ratione visitationis reciperet, ex quibus concludit Pontifex, *evidenter* apparere, quòd hic Archidiaconus curam Animarum haberet, ideòque alium Beneficium Curatum cum Archidiaconatu habere non posset.

IX. Non omnium tamen Archidiaconorum, nec olim fuit, nec hodie est eadem auctoritas & jurisdictio; & ea ferè tota à consuetudine dependet. Unde respondit Honorius III. in *Cap.* 10. ij *de Off. Archid.* Archidiacono Senonensi nihil amplius licere jurisdictionis vel auctoritatis in Monasteria exercere, quàm constiterit Prædecessores ejus *de pacifica sic obtenta consuetudine* exercuisse.

X. Et quidem postquam Archidiaconorum potestas in *ordinariam*, & ab Episcopi arbitrio quasi *independentem* mutata fuit, multùm per Episcopos, & Synodos, ac iis favente consuetudine restricta fuit; paucique hodie sunt Archidiaconi, qui pristinæ auctoritatis, & jurisdictionis insignia, imò vestigia retinuerunt.

XI. Quod enim jurisdictionem *contentiosam* sive fori externi attinet, imprimis receptum est hic in Belgio Decretum Concilii Tridentini, *Sess.* 24. *cap.* 20. *de reformat.* quo cavetur, ut „ causæ matrimoniales, & “ criminales non Decani, *Archidiaconi* aut aliorum “ inferiorum judicia, etiam visitando; sed Episcopi “ tantùm examini & jurisdictioni relinquantur. “ Receptum similiter Decretum *Sess.* 25. *cap.* 14. *de reformat.* quo Clericorum concubinariorum, aut de hujusmodi crimine suspectorum, causa sive cognitio *Archidiaconis* adimitur, & Episcopis reservatur.

XII. Quin, & in plerisque Belgicis Ecclesiis consuetudo omnem planè jurisdictionem *contentiosam* Archidiaconis ademit, & ad Episcopos ejusve Officiales transtulit: salva tamen Archidiaconis cura, & sollicitudine tam in Clerum, quàm in populum: ut nimirum, tamquam *oculi* Episcoporum omnia lustrent, & omnibus intendant; & leviora quæ emendatione indigent tamquam *vices* gerentes sui Episcopi corrigant & emendent, idque sine strepitu judicii; majora verò, & ardua ad Episcopum referant: uti notant Zypæus *Consult. de Offic. Archidiac. Num.* 2. ibidem *num.* 3. monens, quòd *criminales* causas, quas Synodus Tridentina cognitioni Archidiaconorum subtrahit, accipere oportet strictè, ut non comprehendat *correctorias*, quæ tantùm pro emendatione excessuum proponuntur; sed illas quæ ad punitionem & pœnas *ordinarias* legales & Canonicas.

Et *num.* 4. docet, „ secundum eum sensum etiam “ reservari judicio Episcopi causam *concubinatus*; sci- “ licet quando agitur ad *pœnas* ibidem propositas; non “ verò si vel criminaliter non agatur; vel in rigore “ verbi non sit concubinatus: ita ut fornicatio, & “ non assidua frequentatio, monitio etiam concubi- “ narii ad Archidiaconi curam spectent; non autem “ rigorosa dicti capitis 14. punitio: sed illa jam sit “ redacta in ordinem arduorum negotiorum, quæ “ nequeunt sine majoris præsentia terminari, dicto “ capite 7. nec excludatur Episcopus per monitiones “ aut correctiones Archidiaconi; ut in aliis casibus “ Synodus Mechliniensis decrevit. “

XIII. Unde conformiter ad modernam præsertim Belgicam disciplinam rectè monet Carolus Fevret *Tractatu de abusu, lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 20. & 21. diligenter esse distinguenda quæ nudè ad Archidiaconi, ut Archidiaconus est, Officium pertinent, & quæ exercere potest non *jure suo* & tanquam Archidiaconus, sed tamquam *Vicarius* aut *Officialis* Episcopi: hæ quippe duæ qualitates disparatæ in eumdem concurrere subinde possunt.

Tamquam Archidiaconus enim regulariter & ex Juris Canonici præscripto levem solùm ac volatilem habet jurisdictionem. Cùm enim Officialis Episcopi sit gravium controversiarum Judex, earumque omnium, quæ causæ cognitionem postulant, & ab Ecclesiastica jurisdictione pendent, iniquum profectò videretur duos Judices diversos duoque diversa Tribunalia in una eademque Diœcesi reperiri. Idcircò Archidiaconorum jurisdictio ad levia tantùm negotia revocatur, quæ obiter in transitu in cursu visitationis expedire possunt: & dum hujus levioris correctionis & momentaneæ cognitionis terminos transgredi, sine speciali aliquo titulo præscriptionis aut immemorialis consuetudinis, voluerunt, omne quod egerunt, tamquam abusivum & Sacris Canonibus contrarium cassatum fuit, ait idem Auctor, idipsum prolatis nonnullis Parlamentorum Arrestis confirmans.

XIV. De jure communi, quod & hodie adhuc obtinet, Archidiaconorum est, Ordinandos præsentare Episcopo *Cap.* 9. ij *de Offic. Archid.* Cui consonat præscriptum Pontificalis Romani, jubens Ordinandos Diaconos & Presbyteros per Archidiaconum Episcopis præsentari.

Cùm ergo ex præscripto Pontificalis Archidiaconi de capacitate testimonium ferre debeant; nemo non videt, quàm justum & æquum sit, ut Archidiaconi Ordinandorum examini interveniant, ut Ordinandorum capacitas iis perspecta esse queat.

XV. Nec tantùm Ordinandorum, sed & promovendorum ad Beneficia examini jus interveniendi Archidiaconis, jure communi & hodierno competit. Et licèt Concilium Tridentinum, aut Synodi Locales, vel Episcoporum Decreta aliquos speciales examinatores nominent,

...mittent, nullatenus ipse Archidiaconus censetur exclusus, sed hi Archidiacono censebuntur adjuncti; uti rectè advertit Zypæus in dicta consultatione. Unde Bulla erectionis novorum Episcopatuum Belgii volens, ut duo seniores ex Canonicis Theologis graduatis, & unus in Jure Canonico graduatus curam habeant examinandi promovendos ad Ordines & curam Animarum, expressè dicit, examen illud instituendum *unà cum Archidiacono*; sat insinuans, Archidiaconum in hoc examine præcipuam personam sustinere.

XVI. Hunc in finem jure communi Archidiaconis visitandi Diœcesim jus est. *Cap.* 1. & 6. *X. de Offic. Archid.*

XVII. Circa hoc tamen visitandi jus notandum Decretum Concilii Tridentini *Sess.* 24. *cap.* 3. *de reform.* quo decernitur, ut „ *Archidiaconi*, Decani & „ alii inferiores in iis Ecclesiis, ubi hactenus visita- „ tionem exercere legitimè consueverunt, debeant „ quidem *assumpto Notario*, de consensu Episcopi „ deinceps *per seipsos tantùm* ibidem visitare;

Hoc Decretum ita videtur intellexisse Franciscus Richardotus Episcopus Attrebatensis (qui Concilio Tridentino interfuit, & in hujus Sessionis apertione curam Patribus peroravit) ut verba illa *de consensu Episcopi* referantur ad *assumendum Notarium*, non ad facultatem visitandi; ita ut *notarium de consensu* Episcopi assumere deberet, qui acta visitationis scribat, sed *consensus* Episcopi, ut visitationem instituat, non esset necessarius.

Nam in Synodo sua Diœcesana anni 1577. *tit. de visitationibus*, *cap.* 1. declarat: „ Cùm in hac Diœ- „ cesi nostra Parochialium Ecclesiarum visitatio ex „ antiqua consuetudine sit penès Archidiaconos Ec- „ clesiæ nostræ, quibus ex Decreto Tridentini Con- „ cilii mandatur, ut visitationem hanc *adjuncto no-* „ *tario nostro* personaliter obeant, &c. “ Quibus verbis non obscurè innuit, Concilium nihil circa visitationem Archidiaconorum statuisse, nisi ut visitationem *adjuncto notario Episcopi*, & *personaliter* obeant.

Non desunt tamen, qui credant, mentem Patrum Tridentinorum fuisse, ut Archidiaconi aliique inferiores, quibus jus visitandi quacumque ex causa competit, illud sine consensu Episcopi posthac obire nequeant: quæ interpretatio magis congruere videtur cum verbis sequentibus ipsius Decreti, quæ volunt, ut „ Visitatores à Capitulo deputandi, ubi Capitulum „ jus visitandi habet, *priùs ab Episcopo approbentur*.

XVIII. Si juxta hunc sensum Concilium accipiatur, rectè monet Zypæus in citata consultatione; id tamen accipiendum esse moraliter; ita ut Episcopus non semper, & præfractè dissentire possit, ne Archidiaconus visitet, sed arbitrio boni viri. Non enim intendit Concilium, sollicitudinem Archidiaconorum extinguere; sed ut omnia ordinatè fiant & concorditer: Nam unus ædificans, & unus destruens, quid prodesset illis nisi labor? *Ecclesiast.* 35. Unde & decernit Concilium in *d. cap.* 3. ne „ inferiorum visitatio Episcopi „ visitationem impediat; & ut illi huic peractæ visita- „ tionis rationem reddant. “ Hæc Zypæus, qui ibidem iis ex causis dubitat, num Concordatum olim inter Episcopum, & Archidiaconus Cameraci initum; ne scilicet imposterum hi visitarent, sed nomine utriusque Episcopi, & Archidiaconi visitaret Decanus Christianitatis, juraque reciperet, undique fuerit rationabile; & an non rationi magis congrueret, ut sicuti Archiepiscopi Cameracenses nunc *per se* visitant, ita quoque Archidiaconi *per se* visitarent, quàm quòd Decanus loco utriusque non visitantis, jura reciperet?

Illud insuper observandum, uti bene monet Franciscus Richardotus Episcopus Attrebatensis loco citato „ ut visitatio Archidiaconorum diligenter fiat, non „ autem perfunctoriè, neque ut tantùm cognoscatur „ de Bonis Ecclesiasticis, quomodo insumantur, aut „ de Ecclesiarum rebus cujusmodi sunt ornamenta, „ libri, altaria, aut de Sacrosanctæ Eucharistiæ ho- „ nesta conservatione, aut baptisteriis, & hujusmodi „ aliis; sed de Sacerdotum, Clericorum, & Laico- „ rum fide, vita, & moribus.

XIX. Ex hoc interim concordato, tametsi undique rationabile non esset, sat apparet, Decanos sive Archipresbyteros ad Episcopum, & Archidiaconum habuisse communem aliquem respectum juxta *Cap.* 7. §. *fin. X. de Offic. Archidiac.* ubi dicitur, „ quod cùm Decanus *commune* eorum (Episcopi & Archidiaconi) officium exerceat, communiter est eligendus, “ vel etiam amovendus.

At hisce in locis hujusmodi Decani à solis Episcopis constituuntur, & amoventur juxta Synodum I. P. Mechliniensem, *tit. de Decanis*, *cap.* 9.

XX. Insuper institutio corporalis sive missio in possessionem de jure communi competit Archidiacono, *Cap.* 7. *X. de Off. Arch.* Institutionem verò *authorizabilem*, seu tituli attributivam, & de qua loquitur regula Juris: *Beneficium Ecclesiasticum non potest licitè sine Canonica institutione obtineri*; de jure communi ad solùm Episcopum spectare tradunt Canonistæ ad *Cap.* 4. *X. de Offic. Archid.* ipsam scilicet institutionem authorizabilem cum commissione, seu datione curæ Animarum confundentes; juxta illius Capituli rubricamque habet: *Archidiaconus sine mandato Episcopi, non committit curam Animarum, id est, non habet institutionem authorizabilem.*

XXI. At in hoc puncto, à jure communi, & hac Canonistarum interpretatione, in his Provinciis per consuetudinem nonnihil recessum est.

His enim in locis, institutionem *corporalem* consuetudo ferè ad Episcopos, qui eam Archipresbyteris committere solent, transtulit: Institutio verò *authorizabilis*, seu tituli attributiva, etiam in Beneficiis Curatis Archidiaconis competere consuevit; ita tamen ut curam Animarum ab Episcopo obtinere debeant & idcòque consuetudo Belgii institutionem authorizabilem à datione curæ Animarum distinguit.

Et quidem adeò propria est Archidiaconis Beneficiatorum institutio, ut Collegio Canonicorum, dum Collegas suos ipsi instituunt (uti plerisque in locis consuetudine obtinuit) id *jure Archidiaconali* se facere dicant; satis insinuantes, actum illum propriè esse Archidiaconorum; eumque peragendo se de juribus Archidiaconalibus aliquid participare, & in hoc actu jus Archidiaconale obtinere.

XXII. Ex his sat manifestum est, jura Archidiaconorum magis ex consuetudine, quàm è jure communi esse metienda; quæ consuetudo in nonnullis Diœcesibus præsertim latis, & diffusis, & ubi Episcopi simul sunt Principes sæculares, amplissimam jurisdictionem, & auctoritatem iis attribuit, seu potiùs conservavit.

XXIII. Exemplum suppeditat Belgii nostri Ecclesia Leodiensis quæ octo habet Archidiaconos anno 799. à Leone III. Pontifice institutos.

Scribit enim Bartholomæus Fisen, *Lib.* 5. *hist. Ecclesiæ Leodiensis*; §. 28. quòd „ cùm Diœcesim ad- „ modum vastam Episcopus lustrare pro munere suo unus „ ipse non posset, magnis potissimùm Reipublicæ ne- „ gotiis aliò sæpè avocantibus, imò accersentibus è vi- „ cinis plerumque Regibus ad graviora Regni negotia, „ id muneris partitus est Pontifex in Archidiaconos „ octo. Primùm jussit esse ipsum S. Lamberti Præposi- „ tum, attribuitque Provinciam, civitatem Leodien- „ sem. Reliquam omnem Diœcesim in 7. alias portio- „ nes distribuit, Ardennam, Brabantiam, Campiniam, „ Condrusos, Famennam, Hannoniam, & Hasbaniam. „ Singulas singulis Archidiaconis subjecit, quorum ea „ est dignitas in Ecclesia Leodiensi, ut Abbates e- „ tiam in consessibus antecellant. “ Hæc ille.

De his Archidiaconis etiamnum hodiè verè dici potest, quòd in omnibus sint *vicarii & oculi* Episcoporum; omnem curam, & solicitudinem in Clero, & Ecclesiis impendendo; jurgia singulorum audiendo; causasque eorum decidendo; idque non jure *merè Vicario*, uti olim, sed *jure quasi ordinario*; id est Jure dignitatis.

Hinc Synodus Leodiensis anni 1618. monet Archidiaconos, ut „ visitent Ecclesias suas diligenter; & in „ visitatione facienda contenti sint moderatis & frugali- „ bus expensis. In processibus contra Pastores & alias „ personas Ecclesiasticas, gerant se Archidiaconi, & „ eorum Officiales, maturè, & circumspectè; ne quid „ in contemptum status illorum temerè committatur. “

Item vult ut Archidiaconi Synodos consuetas, juxta laudabilem Diœcesis Leodiensis consuetudinem celebrent, ac temerarios à Synodis absentes puniant.

Plura, quæ his Archidiaconis competunt, videri possunt in Concordatis inter Episcopum & Archidiaconos

nos

nos generaliter, & Archidiaconum Brabantiæ specialiter ioitis 24. Septemb. 1334. quæ utique, ait Zypæus in citata consultatione n. 18. „ etiam nunc obtinere de„ bent, quatenùs Canones Tridentini, aut novæ hic „ erectiones non derogarunt, in iis locis, quæ ab „ Episcopatu Leodiensi sunt præcisa.

In textu notatum est etiam hodie Archidiaconos in quibusdam Ecclesiis pristinam, eamque non exiguam conservasse auctoritatem; atque inter alios Ecclesiæ Leodiensis Archidiaconos.

Legimus non minorem auctoritatem & jurisdictionem Archidiaconorum Ecclesiæ Metropolitanæ Trajectensis ad Rhenum, & aliarum Ecclesiarum ejusdem Provinciæ; legiturque harum Provinciarum Archidiaconos se fortiter opposuisse publicationi Concilii Tridentini quoad Decreta reformationis; quia per hæc Decreta videbantur auctoritas, & jurisdictio Archidiaconorum diminui; & ad Episcopos transferri: quod tamen sine magnis incommodis fieri non posse prætendebant, uti hæc latiùs exponuntur in opere, cui titulus *Batavia sacra*, ubi *parte* 2. recitantur Acta Synodi Provincialis hujus Provinciæ sub Frederico Schnkio Archiepiscopo celebratæ an. 1565. & in qua de publicatione Concilii Tridentini agebatur; ubi hæ Archidiaconorum oppositiones recitantur.

XXIV. Similiter Decanus Capituli Sancti Jacobi (quod ad hanc civitatem ann. 1456. translatum est, cùm primitùs esset Encuriæ in Gallo-Brabantia Diœcesis olim Leodiensis nunc Namurcensis) hic, inquam, Decanus est Archidiaconus cum amplissima jurisdictione etiam in foro contentioso sive judiciali in Parochos & Clericos quatuor Parochiarum, tam in causis criminalibus, quàm civilibus.

XXV. Porrò quidquid consuetudo, aut jus hodiernum Archidiaconis detulit, aut conservavit, illud non jure *delegationis* sive vicario, sed *jure ordinario* sive jure suæ dignitatis exercere censentur; ideoque nec illud propriè *vice* Episcopi, *ut jure proprio* agere dicuntur.

XXVI. Verissimum proinde est, saltem inspecto jure hodierno Belgii, quod post Innocentium aliosque Canonistas asserit Fagnanus ad *Cap.* AD HÆC ii *de Off. Archid. num.* 31. Archidiaconos ideò dici Vicarios Episcopi, quia exercent ea quæ etiam ad Episcopos pertinent; illos tamen non esse *tantùm Vicarios*, sed *certa Dignitate* potiri, adeò ut propterea removeri non possint *ad libitum* Episcopi, nec ipse pro suo velle illorum officia exercere, multò minùs Archidiacono adimere, & alteri committere.

Quare cùm Ordinandorum præsentatio de jure & consuetudine ad Archidiaconum pertineat, eam excluso Archidiacono Episcopus alteri committere nequit.

XXVII. Sed quid, si Episcopus ordinare velit eos, quos Archidiaconus *dignos* non novit, imò *indignos* esse novit, num eos Episcopo præsentare debebit aut poterit? Nequaquam: Quomodo enim juxta Formulam Pontificalis dicet, *Scio & testificor eos dignos esse quantùm humana fragilitas nosse sinit*, si nesciat dignos, aut quod amplius, indignos esse sciat?

Verùm cùm Archidiaconi *oculi* sint Episcopi, ut loquitur Conventus generalis Cleri Gallicani ann. 1579. *tit. de Eccles. visitat.* „ Juxta antiquos & re„ center editos Canones Constitutionesque ita suum „ officium ac munus obeant, ut fidelem hac in re „ tam sancta tamque necessaria, cum Ecclesiæ, tum „ Episcopo operam suam comprobent.

XXVIII. Ut verò ea eruditione cæterisque dotibus ad id muneris obeundum necessariis instructi assumantur, decrevit Concilium Trid. *Sess.* 24. *cap.* 12. *de reformat.* ut Archidiaconi, qui oculi dicuntur Episcopi, sint in omnibus Ecclesiis, ubi fieri poterit, Magistri in Theologia, seu Doctores aut Licentiati in Jure Canonico.

Hic in Belgio in Ecclesiis Cathedralibus noviter erectis non tantùm debet esse Licentiatus io Theologia aut Jure Canonico, sed assumendus est ex novem Canonicis Graduatis.

Hic rursus advertit, cujus debeant esse eruditionis, quibus Gradus illi Academici conceduntur; & quanta debeat esse Doctorum cura ne inidonei ad Gradus illos admittantur, ac ita per illos Gradus ad primarias Ecclesiæ Dignitates inidonei promoveantur.

CAPUT III.

De Archipresbytero Cathedrali.

1. *De hoc Archipresbytero agitur in Decretalibus Tit.* de Officio Archipresbyteri.
2. *Dignitas & officia Archipresbyteri multùm pendent à consuetudine.*
3. *Hic Archipresbyter eandem penè auctoritatem habet in Clerum Civitatis Episcopalis, quàm Decanus Ruralis in Clerum sui districtus, cum quadam tamen differentia.*
4. *Officia Archipresbyteri de jure communi.*
5. *Quoad celebrationem Divini Officii spectanda consuetudo cujusque Ecclesiæ.*
6. *Idem penè jus competit huic Archipresbytero jure proprio, quod Decanis Ruralibus jure delegato.*
7. *Archipresbyter assumendus ex Canonicis Graduatis.*

I. INter Dignitates Ecclesiarum Cathedralium post Archidiaconatum in plerisque Belgii Ecclesiis est Archipresbyteratus; de quo *in Cap.* 1. 2. *&* 3. *ii de Officio Archipresbyteri* tractari notarunt Interpretes; dicitur *Archipresbyter Urbicus*, sive *Urbicarius*: id est, urbis Episcopalis, ad distinctionem Archipresbyterorum *Ruralium*, quos hodie *Decanos Christianitatis* dicimus, de quibus suprà, *tit.* 6. actum fuit.

II. Porrò Archipresbyteri Dignitas & munia, quemadmodùm de Archidiaconis notatum fuit, magis ex singularum Ecclesiarum consuetudine, quàm è jure scripto metienda sunt.

III. Solent autem Archipresbyteri Cathedrales similem curam & auctoritatem eaque jura obtinere in Clerum & personas Ecclesiasticas *urbis Episcopalis*, quam Decani Rurales in suis respectivè districtibus. Hac tamen differentia, quòd Decani, sive Archipresbyteri Rurales nullam de consuetudine Belgii dignitatem, sed merum officium habere censeantur; ac in omnibus suis functionibus ab instructionibus Episcoporum dependeant; Archipresbyteratus verò Cathedralis vera sit dignitas; muniaque de jure, vel consuetudine annexa, *jure* dignitatis, idest, jure *ordinario* sicuti Archidiaconi habeant; ideòque, nec pro arbitrio Episcoporum tolli, aut diminui possint.

IV. De jure communi Archipresbyter in Episcopi sui absentia, ad vicem ejus Missarum solemnia celebrat, collectam dicit, aut is cui ipse injunxerit, *c.* 1. *ii de Offic. Archipresbyt.* itaque hinc concludunt Canonistæ, Archipresbyterum *in divinis*, non *foris* Archidiaconum præcedere; sed hanc Archipresbyterorum præcedentiam nulla Belgica Ecclesia novit, sed ubique locorum, etiam in Choro Archidiaconus solet præcedere Archipresbyterum.

V. Quod celebrationem Officiorum in absentia Episcopi attinet, singularum Ecclesiarum consuetudines & constitutiones attendendæ sunt; quæ subinde eam curam ad Præpositum, Decanum, Archidiaconum aliumve in Dignitate constitutum transtulerunt, quemadmodum & cura Pastoralis ipsorum Canonicorum & Cleri Cathedralis ad Decanum aliumve plerumque spectat; ita ut Archipresbyteri solùm inferiorem Clerum civitatis sibi subjectum habeant.

VI. Porrò quid Archipresbytero respectu Cleri, & Monasteriorum sibi subjectorum incumbat; & quomodo curam, & solicitudinem Pastoralem eis impendere debeat; colligi potest ex iis, quæ de Decanis Ruralibus dicta sunt: cùm non minor sit Archipresbyteri Cathedralis obligatio respectu Cleri sui districtus, quàm Decanorum Ruralium intuitu suorum subditorum.

Unde indubiè hæc Dignitas annumeranda est Dignitatibus, quibus cura Animarum subest; & ad quam consequenter ex Decreto Concilii Tridentini, *Sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.* nemo promoveri possit, nisi qui saltem 25. suæ ætatis annum attigerit.

VII. Et quamvis vi Tridentini Concilii necessariò conferenda non sit hæc Dignitas Graduatis in Theologia, aut Jure Canonico; in Belgicis tamen Ecclesiis noviter erectis, uni è novem Graduatis Canonicis hæc Digoitas conferri debet.

CAPUT III.

De Poenitentiario.

1. *Jam pridem fuerunt Presbyteri, qui Episcopis in excipiendis confessionibus assisterent.*
2. *Horum Presbyterorum potestatem, tum quoad personas, tum quoad crimina Episcopi pro suo arbitrio limitabant.*
3. *Saeculo XIII. necdum invaluerat consuetudo approbandi Confessarios pro tota Dioecesi.*
4. *Liberum non erat Confessarium pro libitu deligere.*
5. *Poterat tamen ad Episcopum quisque recurrere.*
6. *Episcopus unum nominabat, ad quem unicuique liberum erat accedere; & quem inferiores Presbyteri in dubiis consulerent.*
7. *Huic graviora crimina reservabantur.*
8. *Ad illum poenitentes graviorum criminum mittebantur.*
9. *Poenitentiarius erat quasi Vicarius generalis Episcopi in injungendis poenitentiis, & arduis causis decidendis.*
10. *Magna requiritur eruditio & prudentia in Poenitentiario.*
11. *Ex Decreto Concilii Trident. in omnibus Ecclesiis Cathedralibus constituendus Poenitentiarius, & qualis.*
12. *In Belgio assumi debet ex Canonicis Graduatis.*
13. *De consuetudine Belgii Poenitentiariatus est Dignitas.*
14. *Vi sui officii est Confessarius ordinarius totius Dioecesis, & quilibet ei etiam in Paschate confiteri potest.*
15. *Tenetur confessiones excipere, & ad id ab Episcopo cogi potest.*
16. *Poenitentiarii eximiae scientiae esse debent.*
17. *Quid in illis requisiverit S. Carolus.*

I. INter Coadjutores & Vicarios Episcoporum jam olim fuere Presbyteri, qui excipiendis confessionibus & imponendis poenitentiis vices Episcopi supplebant.

Hinc illud Concilii Lateranensis sub Innocentio III. in Cap. 15. ii. de Offic. Ordinarii: „ Precipimus tam „ in Cathedralibus, quàm aliis Conventualibus Ecclesiis Viros idoneos ordinari, quos Episcopi possint „ Coadjutores & cooperatores habere, non solùm in „ praedicationis Officio, verùm etiam in *confessionibus* „ *audiendis & poenitentiis* injungendis. “

II. Vicariorum, sive cooperatorum horum potestatem & jurisdictionem Episcopi ad quasdam personas, & certa crimina restringere solebant: ut nimirùm pro diversa personarum conditione varios assignarent Confessarios; graviora quoque crimina sibi nonnunquam reservantes.

Alii quippe Confessarii Laicis, alii Clericis, alii Monialibus, & alii subinde sublimioribus personis deputabantur: quibus solis & non aliis tales confiteri possent.

„ Volumus (inquit Synodus Wigorniensis an. 1240. „ can. 17.) ut ad audiendas *Clericorum* confessiones „ *certi* deputentur in singulis Decanatibus Confesso„ res, quos in praesenti Synodo per ipsos electos vo„ lumus nominari. “

Et Synodus Cicestrensis anno 1289. *Can.* 12. ait: „ In singulis autem Decanatibus per Capitulum eli„ gantur duo Presbyteri, qui moribus & scientia „ praediti confessiones audiant *Sacerdotum*. “

III. Neque enim hactenus invaluerat consuetudo hodierna approbandi passim Confessarios, quorum potestas se per totam Dioecesim generaliter extendat; qui omnium, scilicet, *indifferenter* confessiones excipere queant; ita ut *unicuique* liberum sit quemcumque voluerit, sive saecularem, sive regularem hujusmodi Confessarium approbatum eligere.

IV. Quin nec juri communi, quod Decretalibus Gregorii IX. continetur, haec moderna disciplina consonat; cùm jure Decretalium electio libera Confessarii privilegii loco habeatur, *Cap. fin. ii. de poenit. & remiss.*

V. Verùm in hac particularium Confessariorum designatione semper manebat salva ipsa auctoritas Episcoporum; ita ut liberum esset ad ipsos Episcopos recurrere, ac omissis designatis Confessariis conscientiam iis aperire.

VI. Cùm verò hujusmodi recursus essent tunc temporis frequentiores, Episcopi unum nominare coeperunt, prudentia, eruditione, ac pietate praestantiorem, ad quem tamquam ad Episcopum omnibus pateret accessus; quem *Confessorem*, aut *Poenitentiarium generalem* nominabant: quem similiter inferiores Confessarii, & Poenitentiarii in casibus dubiis consulere possent; & ad quem tamquam Episcopum graviorum criminum absolutio & poenitentiae impositio referrentur. Synodus Oxoniensis anno 1287. *Can.* 5. postquam statuit, „ ut Archidiaconi, qui de Sacerdotum moribus & pru- „ dentia pleniorem habent notitiam, de quolibet De- „ canatu unum, vel duos eligant Confessores, quos „ ad hoc (ad audiendas confessiones) scientia & me- „ ritis crediderint magis idoneos; qui Vice-Episcopo- „ rum, Decanorum Ruralium, Rectorum, Vicario- „ rum & Parochialium Sacerdotum audiant confessio- „ nes, “ subjungit sequentia: „ *Poenitentiarii* nostri „ *generalis* auctoritate in omnibus salva, ad cujus „ *arbitrium* in *dubiis* & *gravioribus* recurratur, nisi „ fortè talis emergat articulus, qui nobis inconsultis „ nequeat expediri. “

VII. Et infrà: „ Majora & notoria crimina *Poenitentiario* nostro *reservet* (Sacerdos) & poeniten- „ tem illi transmittat cum litteris causam delicti, & „ circumstantias ipsius continentibus. Poenitentes ite- „ rum cum litteris Poenitentiarii, absolutionis & poe- „ nitentiae modum continentibus, ad suum redeant „ Sacerdotem, reverenti aliter non credatur. Haec „ nedum in foro poenitentiali, sed judiciali praecipi- „ mus firmiter observari. “

VIII. Synodus quoque Cicestrensis anno 1289. *Can.* 12. enormia delicta Episcopo, vel ejus Poenitentiario ad hoc specialiter deputato, praeterquam in articulo mortis, reservat. „ Litteras autem, ait, Archidia- „ coni, Decani, vel Officiariorum ad Poenitentia- „ rium *gratis* concedi poenitenti volumus & praecipi- „ mus. Et ut liqueat, *qualis* fuerit *poenitentia*, & „ pro *quo* crimine specialiter injuncta, poenitens lit- „ teras *Poenitentiarii* referat ad mittentem. “

IX. Itaque Poenitentiarius erat quasi Vicarius *generalis* Episcopi in injungendis poenitentiis & arduis causis in illo tribunali occurrentibus decidendis & resolvendis.

„ Ad illum, inquiebat anno 1218. Episcopus Ambianensis loquens de Poenitentiario à se recenter „ instituto, *tamquam* ad illum, quem post *nos* in „ hoc Officio (audiendi confessiones) *proximum* es- „ se volumus, *dubitationes*, si quae emergunt in fo- „ ro poenitentiali, jubemus *reportari*. “ Hab. *tom.* 12. Spicil. Dacheriani.

Et Synodus Bituricensis anno 1584. *titul.* 21. §. 21. *Can.* 15. ait, „ confessionibus audiendis prae- „ positi dubitantes de casuum gravitate, aut differen- „ tia, consulant Episcopos, aut eorum *Poenitentiarios*, *aut viros in ea re versatos*, non expressis „ poenitentium nominibus. “

X. Si quis porrò expendat, quàm graves difficilesque casus & dubitationes in hoc tribunali occurrant, facilè intelliget, quanta eruditio, experientia, ac prudentia in Poenitentiario requiratur; quàmque optandum esset, ut similis ubique haberetur, quem in difficilioribus casibus, inferiores tutò consulere, & à quo difficultatum suarum optimam ac fundatam resolutionem referre possent: quique majoribus & enormioribus criminibus convenientes pro qualitate criminum & poenitentium satisfactiones, & remedia salutaria injungere novisset.

XI. Et quidem Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 8. *de reform.* voluit, ut „ In omnibus Cathedralibus „ Ecclesiis, ubi id commodè fieri poterit, Poeniten- „ tiarius aliquis cum unione Praebendae proximè va- „ caturae ab Episcopo instituatur, qui Magister sit „ vel Doctor aut Licentiatus in Theologia vel Jure „ Canonico, & annorum quadraginta, seu aliàs qui „ aptior pro loci qualitate reperiatur.

Hoc Concilii Tridentini Decretum Belgicae variaeque Ecclesiae uno consensu receperunt.

XII. Sul-

XII. Bulla erectionis novorum Episcopatuum vult Pœnitentiarium ab Episcopo assumi è noveni Graduatis Canonicis; adeòque licèt vi Concilii Tridentini Pœnitentiarius etiam non Graduatus assumi interdùm posset; id recentiorum illarum Ecclesiarum erectio non permittit.

XIII. Ulteriùs, consuetudine Belgii vicinarumque Ecclesiarum obtinet, ut Pœnitentiariatus non sit merum Officium, & Pœnitentiarius simplex Episcopi *Vicarius*; sed ut Pœnitentiariatus Beneficium sit, imò & Dignitas, ipseque Pœnitentiarius reliquos Canonicos tametsi seniores præcedat; ita tamen ut novissimum inter Dignitates locum obtineat; ni alia sit particularis Ecclesiæ consuetudo, quæ servanda erit.

XIV. Quapropter verissimum est, in Belgio præsertim, quod communiter tradunt Canonistæ, Pœnitentiarium, institutum eo ipso habere *à jure facultatem* audiendi confessiones Pœnitentium illius Diœcesis; & jurisdictionem ad absolvendum à peccatis, & esse veluti *Parochum* totius Diœcesis, nec requiri novam licentiam Ordinarii: cùm sit ordinarius Confessor Diœcesis; ejusque jurisdictio ordinaria. Vide Fagnanum ad *Cap.* Grave ꝭ *de preb. num.* 12. & Garziam *de benef. part.* 5. *cap.* 4. *num.* 112. qui & *num.* 113. infert: „ Unde quilibet poterit ei confiteri peccata, & satisfa„ cere præcepto *Cap.* Omnis utriusque sexus *de* „ *Pœnitent. & remiss.* ut censuit S. Congregatio 16. „ Februar. 1593. his verbis: An si quis confessus fue„ rit sua peccata semel in Paschate Pœnitentiario de„ putato in vim Decreti Concilii Tridentini, *Sess.* „ 24. *cap.* 8. dicatur satisfecisse præcepto contento in „ dicto *Cap.* Omnis utriusque sexus, Congregatio „ censuit satisfecisse. “

XV. Cùm itaque vi sui Officii & Dignitatis Pœnitentiarius sit quasi Vicarius *natus* Episcopi in audiendis confessionibus, etiam tenetur munus illud tempore & loco arbitratu Episcopi designandis obire; & in casu negligentiæ ab Episcopo puniri, imò & Dignitate privari potest; ut censuisse Sac. Congregationem testatur Garzias loco citato, *num.* 117. *& seqq.*

XVI. Qui igitur Pœnitentiarii „ munere funguntur, *eximia* scientia esse debent (inquit Synodus „ Turonensis anno 1583. *cap.* 13.) ut vitium à vi„ tio discernere, & animas, quæ peccaverunt, mo„ dò leniter blandisque verbis consolari mœstasque „ reficere, modò acerbè & graviter increpare, atque „ etiam instruere valeant. “

XVII. Hujus Dignitatis & Officii gravitatem expendens S. Carolus in Synodo Mediol. V. *part.* 3. §. 5. decrevit: „ Ut ubi primum Prebenda pœnitentialis va„ caverit, edictum de more proponatur, quo ad con„ cursum evocentur quicumque sint, qui illius muneris „ causa examen subire velint, aliosque nominare qui „ subeant...... Episcopus adhibitis sibi pro arbitrio „ suo aliis peritis probisque Viris, tum etiam de il„ lorum vita & moribus, ætate, Gradu, Ordine, ce„ terisque conditionibus ad tale munus necessariis ac„ curatè perquirat. Tum demum Episcopus ipse solùm „ rebus iis omnibus accuratè perpensis, maturè in Do„ mino deliberet, & liberè deligat, quem pro con„ scientiæ religione digniorem aptioremque existimet, „ cui tale munus tantique ponderis rectè committatur. „ Qui in deliberatione idem videat, ut quod præsertim „ ad Pœnitentiarium attinet, cùm peritiam necessa„ riam spectarit, tum maximè vitæ innocentiam, „ morum gravitatem, spiritualium exercitationum „ studium, & usum diuturniorem in confessionibus „ audiendis, exercitationem, prudentiam, cæterasque „ religiosæ pietatis virtutes perpendat.

Si cum Episcopi in conferenda hac Dignitate delectum facerent, omnibus facilè appareret, quàm meritò hujusmodi Dignitas in Ecclesiis instituta sit; quæ hodiè penè inutilis, & sine ullo Officio aut onere esse apparet.

CAPUT IV.

De Officiali Episcopi.

1. *Officialis, & Vicarius Episcopi jure communi sæpè pro eodem sumuntur.*
2. *Secus moribus Belgii.*
3. *Officialis dicitur qui foro contentioso præest, olim dictus* Missus.
4. *De jure communi Episcopus potest creare plures Officiales.*
5. *Quis Officialis principalis, & quis foraneus.*
6. *Moribus hodiernis Episcopi tenentur interdum plures Officiales constituere.*
7. *Officialis principalis jure communi aliquam dignitatem habere videtur.*
8. *Quæ tamen non est propriè Beneficium, nec cum alia dignitate incompatibilis.*
9. *Officialis etiam principalis jurisdictio de jure communi tantùm est vicaria, & ad nutum revocabilis, secus moribus nostris.*
10. *An Episcopi possint pro libito alios Judices constituere?*
11. *Utrum Episcopi possint per se jus dicere.*
12. *An Officialis principalis jurisdictio morte Episcopi extinguatur.*
13. *Tribunal Officialis non est distinctum à tribunali Episcopi.*
14. *Qualis constituendus Officialis.*
15. *De hoc Officiali intelligitur Concilium Trid. Sess. 24. Cap. 16. de reform.*
16. *Religiosi nequidem de consensu Superiorum possunt esse Officiales.*

I. SI jus commune spectemus, Vicarius, & Officialis Episcopi sæpius coincidunt; ipseque Officialis, Vicarius Episcopi dicitur. Et quidem toto titulo Sexti Decretalium, qui inscribitur simpliciter, *de Officio Vicarii*, vix de alio quàm *Officiali* Episcopi tractatur; ipsaque hodierna Italiæ praxis est, ut Vicarius Episcopi sit, & Officialis; quam secuta Synodus Tridentina, *Session.* 24. *cap.* 16. *de reformat.* Officialem cum Vicario Episcopi confundit; uti suprà notavimus.

II. At moribus Belgii vicinarumque Ecclesiarum Officialis à Vicario Episcopi simpliciter dicto, omninò diversus est.

III. Officialis enim is dicitur, qui jurisdictioni contentiosæ præest, atque in forensibus vices gerit Episcopi, ejusque tribunali præsidet, qui olim *Missus* Episcopi dictus fuit, *Cap.* 2. ꝭ *de Regularib.* & *Cap.* 1. ꝭ *de frigidis, & malefic.* notatque Glossa ad *Cap.* 2. *Verb.* Officialem *de off. Vicarii in* 6.

IV. De jure communi Episcopum posse plures creare Officiales expeditum est. *Clem.* 2. *de Rescriptis*; ubi distinguitur Officialis *principalis* Episcopi ab Officiali *foraneo*.

V. Principalis dicitur, qui constituitur in ipsa civitate Episcopali, ut jus dicat in ipso tribunali, in quo ipse Episcopus jus dicere consuevit.

Foraneus verò, qui extra civitatem Episcopalem in aliqua parte Diœcesis juri dicendo præest.

VI. Hæc Officialium multiplicatio licèt spectato jure communi arbitrio Episcoporum committatur, moribus tamen obtinuit, ut, si Diœcesis se in plures Provincias Civiles extendat, Episcopus teneatur in singulis Provinciis tribunal erigere, atque Officialem præficere; ne alias contra notoria Belgii aliarumque vicinarum Provinciarum antiqua privilegia & inveteratas consuetudines, subditi in jus vocentur extra Provinciam. Vide Carolum Fevret *Tract. de abusu, lib.* 4. *cap.* 3. §. 7. qui ibidem asserit, extra hunc casum ordinariè ab Episcopo unicum, idque in ipsa civitate Episcopali Officialium constituendum; testaturque an. 1600. in Parlamento Parisiensi eo ex capite rejectam fuisse tamquam abusivam nominationem Officialis, quem pro loco à civitate Episcopali 12. milliaribus distante nominaverat Episcopus; idque confirmat auctoritate Baldi dicentis: „ Neque enim debent esse unius „ civitatis plures Episcopi, ut nec plures Vicarii aut „ Officiales. „ Sed id moribus Belgii receptum non est. “

Plu-

Plures enim in una eademque Provincia v. g. Brabantia, ob ejus extensionem, ejusdem Episcopi Officiales creari videmus.

VII. Principalis Officialis, qui in ipsa civitate Episcopali constituitur, etiam jure communi aliquam dignitatem habere videtur: quandoquidem ei per rescriptum Apostolicum causæ committi possunt, *Clem.* 2. *de rescriptis:* quæ non nisi Canonicis Cathedralibus, aut aliis in Dignitate constitutis committi queunt, *Cap.* STATUTUM *de rescriptis in* 6. secus verò de Officiali foraneo; cui nec similes causas committi posse in eadem Clementina deciditur.

VIII. Hæc tamen Dignitas nec ut beneficium, nec propriè in titulum possidetur; ut Archidiaconatus, Decanatus & similes; quare nec cum alia Dignitate incompatibilis est, quemadmodum observat Rebuffus in praxi *de Vicariis Episcoporum*, *num.* 4. & 7.

IX. Quin si jus commune spectemus, Officialis tametsi principalis, sive Cathedralis, jurisdictionem habet dumtaxat *vicariam* ad arbitrium Episcopi *revocabilem;* quod hodie secus obtinere contendit Carolus Fevret; prætenditque, Officialem semel institutum non posse à constituente, aut ejus successore pro arbitrio removeri.

Cùm enim Episcopi non amplius soleant *per se* quæ sunt contentiosæ jurisdictionis exercere, videntur, inquit Fevret, Officiales hodie esse veri & *ordinarii* Ministri jurisdictionis Episcopalis: adeò ut ea de causa non dicantur Officiales *Episcopi*, sed *Episcopatus:* ipsaque rescripta Romana inscribantur non Officiali *Episcopi* Mechliniensis, sed simpliciter, *Officiali Mechliniensi*.

Quæstionem de revocabilitate aut irrevocabilitate officialium (de qua in textu) in Gallia sæpius fuisse agitatam, variaque Parlamentorum Arresta, nunc pro revocabilitate, nunc pro irrevocabilitate fuisse pronunciata notat Ducasse Archidiaconus & Officialis Condomensis in sua praxi Jurisdictionis Ecclesiasticæ *tom.* 2. *cap.* 1. *n.* 6. donec tandem Rex Galliæ anno 1700. declaravit Officiales Episcoporum esse amovibiles; eamque Regiam declarationem dicit in Parlamentis Regiis fuisse registratam: hoc tamen unà observat *num.* 5. Officialem non posse ab Episcopo constitui ad unam particularem causam.

Quoad Belgium, consuetudo & usus Ecclesiarum Belgicarum inamovibilitati Officialium favet: adeò ut cùm Archidiaconus Condromi in Ecclesia Leodiensi Officialem suum in Provincia Limburgensi residentem tentasset amovere; hic à supremo Brabantiæ Senatu, cujus foro dicta Provincia subjacet, fuerit in hoc suo Officio manutentus per solemnem sententiam in contradictorio latam 20. Martii 1700.

Quoad hanc sententiam illud meretur notari quòd Fiscus Regius necnon status dictæ Provinciæ Limburgensis sese eidem Officiali adversus tentatam hanc amovibilitatem junxissent. Habetur sententia sub O.

X. Similiter censet idem Author cum Mornacio ad *L.* 1. §. 1. *ff. De off. ejus cui mandata est jurisdictio:* „ Episcopos non posse pro animi sui libidine permutare judices, novosque ad singulas lites in hanc „ vel illam partem sufficere: perpetuum enim debere „ esse eum, quem semel elegerunt, ut vice sua judicet; nisi incidat delegandi alterius causa ex morbo, recusatione aut absentia, quæ impedimento sit „ quominus ipse cognoscat de Episcopalis jurisdictionis „ negotio: „ additque Mornacius, in causa appellationis tamquam ab usu interjectæ occasione hujusmodi particularis delegationis, & designationis judicis ad unam causam, à Senatu Regio judicatum, Episcopum abusum fuisse sua jurisdictione, & in expensas condemnatum. Simile judicatum Senatus Parisiensis anni 1602. refert Peleus, *Lib.* 1. *cap.* 37. *action. forens.* Plura tamen eaque recentiora Parlamentorum judicata, quibus potestas revocandi suos Officiales Episcopis fuit adjudicata, referuntur in Actis Cleri Gallicani, *parte* 1. *tom.* 2. *cap.* 15. *num.* 27. 28. 29. 30. & 31. Item, *part.* 8. *tit.* 3. *num.* 1. & 2. quin tamen Officiales suos foraneos faciliùs, quàm principalem sive Cathedralem revocare queant, dubium non est.

XI. Quin & prætendit sæpè citatus Carolus Fevret, Episcopos adeò se hodie jurisdictione contentiosa exuisse; eamque in Officiales suos transtulisse, ut nec possint causas Ecclesiasticas ad forum suum spectantes sibi judicandas, & *per se* decidendas reservare, quod num verum sit, multum sanè dubito.

Contrarium insinuat Concilium Narbonense anno 9. currentis sæculi habitum *cap.* 42. mandans, “ ut Episcopi *per seipsos* causas audiant; quas si *omnes* “ audire nequeant, Officiales deputent. “ Cui conformis videtur Belgii nostri moderna disciplina, quæ Episcopis auctoritatem causarum decisionem sibi reservandi hactenus conservasse videtur.

XII. Jure communi Officialatus etiam principalis, tamquam Officium merè *vicarium*, morte ipsius concedentis extinguitur; quod Ecclesiarum Belgicarum consuetudinem necdum abrogasse manifestum est; quandoquidem praxis notoria, saltem quarumdam Ecclesiarum habeat, quòd Capitulum Sede Vacante Officialem, etiam Cathedralem vel de novo eligat, vel constitutum confirmet; tametsi Fevretius moribus Galliæ secus obtinere asserat.

XIII. Quocumque demum jure sive titulo Officialis hodie sua jurisdictione utatur, certum est, illam esse Episcopalem; nec tribunal Officialis distinctum esse à tribunali Episcopi: adeòque & certissimum est etiam moribus hodiernis, ab Officiali sive principali, sive foraneo non appellari ad Episcopum, sed provocandum esse ad eum, ad quem esset appellandum, si Episcopus per se sententiam dixisset.

XIV. Cùm igitur Officialis jurisdictionis contentiosæ, causarumque forensium decisioni præsit, meritò monentur Episcopi, ut personas providas, & ab omni avaritia vacuas, & in jure Canonico atque disciplina Ecclesiastica multùm exercitatas, Officiales constituant.

XV. De hoc quoque Vicario sive Officiali intelligitur Synodus Tridentina, *Sess.* 24. *cap.* 16. *de reform.* requirens, ut „ Capitulum Sede Vacante teneatur infra 8. dies post mortem Episcopi *Officialem*, seu Vi- „ carium constituere, vel existentem confirmare, qui „ saltem in Jure Canonico sit Doctor vel Licentiatus, „ vel aliàs quantùm fieri potest idoneus. „

Neque Capitulum posse vi finalis clausulæ eligere non *Graduatum*, si in Capitulo adsint Doctores aut Licentiati in Jure Canonico huic Officio idonei, censuit S. Congregatio apud Garziam *de beneficiis*, *parte* 5. *cap.* 7. *num.* 12.

XVI. Quàm parum Monasticæ professioni congruat munus Officialiatus, quod totum in strepitu forensi penè versatur, nemo non videt; unde notat Mornacius ad *L.* PLACET, *Cod. de Episcopis & Clericis*, moribus hodiernis, ne quidem de consensu Superiorum ad hujusmodi Officium eos assumi posse; ideò ait Mornacius, *abusivum id esset, contrariumque Monasticæ Professioni, si Episcoporum, vel Archidiaconorum fierent Officiales Religiosi.*

Ceterùm plura de observandis ab Officialibus in exercitio suæ jurisdictionis, & abusibus, qui irrepserunt, dicentur Parte 3. ubi de jurisdictione Ecclesiastica agetur.

CAPUT V.

De Vicario Episcopi.

1. *Moribus nostris Officialis Episcopi distinguitur à Vicario.*
2. *Vicarius Episcopi nullam jurisdictionem contentiosam habet.*
3. *Non potest negotia judicialiter examinare.*
4. *Potest Episcopus unum, vel plures pro libitu constituere.*
5. *Potestas Vicarii est tantùm delegata ad nutum Episcopi revocabilis.*
6. *Debet habere commissionem suam in scriptis.*
7. *Episcopus potest Vicarii potestatem pro arbitrio restringere.*
8. *Episcopo mortuo, vel aliàs sua jurisdictione destituto, extinguitur etiam jurisdictio Vicarii.*
9. *Quæ forma revocationis Vicarii?*

I. TAmetsi in jure Vicarius Episcopi & Officialis ejus frequenter confunduntur & pro synonimis acci-

ascipiantur, ut suprà notatum est, moribus tamen nostris quoad functiones & jurisdictionis exercitium omninò distinguuntur.

II. Officialis enim, de quo capite præcedenti, ea quæ contentiosæ jurisdictionis sunt exercet; at qui hodiè Vicarius Episcopi dicitur, nihil jurisdictionis contentiosæ habet; sed omnis ejus auctoritas versatur circa ea, quæ voluntariæ jurisdictionis sunt; adeòut Vicarius limites suæ jurisdictionis excederet; *si judicialiter* partes coram se citari juberet, aut judiciales informationes super commisso crimine caperet.

III. Hoc ex capite, cùm quidam Vicarius certam Confraternitatis erectionem examinasset & discussisset *judicialiter*, sive in forma judiciali, per Senatum Regium judicatum fuit, abusivè Vicarium processisse, eò quòd nullam jurisdictionem *contentiosam*, vi sui Vicariatus haberet, sed ea in solidum penès Officialem resideat: ita refert Germanus Forget in suo Tractatu *de personis, & rebus Eccles. lib.* 1. *cap.* 42. *num.* 10. Vide etiam Fevret, *lib.* 3. *cap.* 5. ibidem notantem, quòd si causa aliàs ad Officium Vicarii spectans more judiciali instituatur & examinetur; agitari debeat coram Officiali, non coram Vicario; & si secus fiat, abusivum esse; atque ita aliquando judicatum fuisse.

IV. Potest Episcopus unum, vel plures, uti sibi visum fuerit, Vicarios constituere. Et quidem in quibusdam Ecclesiis Episcopi plures nominant Vicarios, qui simul corpus unum, quod Vicariatus dicitur, componunt, à quo pleraque, quæ jurisdictionis voluntariæ sunt, expediuntur.

Et si Zypæo credimus, *Consultat.* 17. *num.* 38. *de Regularibus*, his in regionibus passim Episcopalia negotia, & singulatim uniones, per Episcopos expediuntur non interveniente Capitulo, sed consilio Vicariatus.

V. Porrò authoritas, & potestas horum Vicariorum, tam de jure, quàm consuetudine merè Vicaria est, & à beneplacito Episcopi dependet; adeòut eam extendere, & restringere liberè queat: quare de Vicariorum authoritate ex ipsa commissione judicandum est.

VI. Unde ne fraus, aut error in his contingat, Vicarius non debet Officium suum exercere, nisi habeat scripturam suæ potestatis, inquit Rebuffus in prax. *benef. tit. de Vicariis Episc. num.* 9. qui & *n.* 13. monet, „ in constitutione Vicariatus intervenire debere testes; alioquin, ait, instrumentum cum signo „ sui Secretarii tantum esset scriptura privata, quæ non „ probaret. Et bonum est, ait *num.* 14. quòd nullus „ reciperetur Vicarius, nisi instrumentum Vicariatus „ esset registratum in actis, & ita fuit in Senatu statutum requirente Dionysio Riaut Advocato tunc „ egregio Universitatis, nunc autem Advocato Regio anno 1548. mense Martio. „ Hæc Rebuffus; quæ latiùs secundùm praxim Regni Galliæ deducit Fevretius in suo Tract. *de abusu, lib.* 3. *cap.* 5. *n.* 13. *&* 14.

VII. Si litteræ commissionis mandatum restringant ad certos actus, aut locum, vel tempus, termini commissionis servandi erunt. Si verò nulla specialis restrictio, sive limitatio facta sit, sed generalis sit, tunc mandata creduntur omnia, quæ voluntariæ jurisdictionis sunt; iis exceptis, quæ de jure aut consuetudine sub generali mandato, sivè commissione non veniunt, sed speciale mandatum requirunt; de quibus consule Rebuffum in praxi, *tit. de Forma* Vicariatus Archiepiscoporum & aliorum Collatorum.

VIII. Quandoquidem jure communi, cui mores hactenus non derogarunt, Vicarii Episcoporum habeant dumtaxat mandatam potestatem, omnis eorum potestas non tantùm morte Episcopi, quandocumque ea intervenerit; sed & quoties Episcopus sua auctoritate, vel jurisdictione exuitur, verbi gr. per excommunicationem, vel renunciationem, plenè exinguitur; quandoquidem omnimodo tamquam rivulus à suo fonte, à jurisdictione Episcopi dependeat; imò Vicarii jurisdictio non est nisi ipsa Episcopi jurisdictio mandata sive delegata.

IX. Eodem ex fundamento, potest Episcopus Vicarium etsi generalem revocare, sive destituere, etiam sine consensu Capituli, sicuti absque ejus consensu constitui potest: debet tamen revocatio insinuari Vicario; quin uti post Rebuffum, Boetium aliosque docet Garzias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 8. *num.* 176. *&* 177. hæc revocationis intimatio adeò necessaria est, ut aliàs gesta à Vicario valebunt etiamsi habeat notitiam revocationis, & illa publicè sit nota.

Sed hic notandum, Rebuffum aliosque per Vicarium *generalem* Episcopi, intelligere illum, qui non tantùm in spiritualibus & in iis quæ voluntariæ sunt jurisdictionis constituitur, sed etiam in contentiosis, & Ordinariam jurisdictionem concernentibus. Verbo qui in omnibus Episcopi v. g. absentis vices suppleat; & cui omne regimen Ecclesiæ, omnisque jurisdictio Episcopalis commissa sunt; nequaquam verò illum, quem hodiè Vicarium *generalem* hìc dicimus, qui ad nutum Episcopi constituitur & revocatur; & cui dumtaxat quædam voluntariæ jurisdictionis munia, nec tamen omnia committuntur.

In hoc porrò Vicario supradicto omnia requiri, sive in constitutione, sive revocatione, non credimus.

TITULUS DECIMUSTERTIUS.

De Electione & Nominatione Episcoporum.

CAPUT I.

Quas partes olim populus habuerit in hac Electione.

1. *Populus Electioni olim interveniebat; idque ex Apost. traditione descendit.*
2. *Probatur hæc disciplina ex antiquo Testamento.*
3. *Eadem disciplina sæculo V. erat tam in Ecclesia Græca, quàm in Latina.*
4. *Serius in Ecclesia Latina, quàm in Græca.*
5. *Sæculo IX. superstes fuit etiam in his partibus,*
6. *Rationes hujus disciplinæ.*
7. *In hac Electione tamen præcipuas partes habebant Episcopi.*
8. *Poterant Episcopi Electum à populo interdum rejicere.*
9. *Poterant etiam sine prævia plebis Electione ordinare Episcopum.*
10. *Electio populi nullum jus tribuebat Electo.*
11. *Episcopo defuncto, mittebatur Visitator ut populum circa Electionem instrueret.*
12. *Electio examinanda mitti debebat ad Metropolitanum.*
13. *Metropolitanus cum sua Provincia Episcopis Electionem & personam Electam examinabant.*

I. Disciplinam, quam in Electione Episcopi ex traditione Apostolica primis sæculis universalis servabat Ecclesia, describit S. Cyprianus *Epist.* 68. editionis Rigaltii: „ Propter quod (nimirum ne indignus " promoveatur) diligenter de traditione Divina, & " *Apostolica observatione* observandum est & tenendum, " quod apud nos quoque, & ferè per *provincias universas* tenetur, ut ad Ordinationes ritè celebrandas, " ad eam plebem, cui Præpositus ordinatur, Episcopi " ejusdem Provinciæ proximi quique conveniant, & " Episcopus eligatur *plebe præsente*, quæ singulorum " vitam *plenissimè* novit, & uniuscujusque actum de " ejus *conversatione* perspexit. Quod & apud vos factum videmus in Sabini Collegæ nostri Ordinatione, ut de *universæ Fraternitatis suffragio*, & de " Episcoporum qui in præsentia convenerant, quique " de eo ad vos litteras fecerant, judicio, Episcopatus " ei de-

ei deferretur, & manus ei in locum Basilidis imponeretur. “

II. Et paulò ante; „ Quod & ipsum videmus de divina auctoritate descendere, ut Sacerdos *plebe* præsente sub *omnium* oculis deligatur, & dignus atque idoneus publico judicio ac testimonio comprobetur, sicut in Numeris Dominus Moysi præcepit dicens: *Apprehende Aaron fratrem tuum, & Eleazarum filium ejus, & impones eos in montem coram* omni *Synagoga, & exue Aaron stolam ejus, & indue Eleazarum filium ejus, & Aaron appositus moriatur illic.* Coram *omni* Synagoga jubet Deus constitui Sacerdotem, idest, instruit & ostendit, Ordinationes Sacerdotales nonnisi sub populi assistentia conscientia fieri oportere, ut plebe præsente, vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur, & sit Ordinatio justa & legitima, quæ omnium judicio & suffragio fuerit examinata.

Conformiter ad hanc disciplinam, Cornelium Romæ Clericorum *plebisque* suffragio Episcopum ordinatum testis est idem Cyprianus *Epist.* 41. & 42. atque de ipso Cypriano testatur Pontius Diaconus in ejus vita, „ quòd judicio Dei & *plebis* favore ad Officium Sacerdotii, & Episcopatus gradum adhuc Neophytus, & ut putabatur, novellus, electus est. “

III. Quin & eam disciplinam, etiam quoad suffragia *plebis*, non tantùm in Ecclesia Latina, sed & Græca, integram ac illibatam fuisse post Synodum Laodicænam sub initio sæculi IV. celebratam constat. Nam in Synodo Chalcedonensi actione II. Stephanus Episcopus Ephesinus volens ostendere se canonicè electum ait; „ Me quadraginta Episcopi Asiani, suffragio Clarissimorum & Primatum, & totius Reverendissimi Cleri, & omnis civitatis ordinaverunt. “

Quin, & Novellæ Justiniani expressè volunt in electione Episcopi una cum Clero *Primates* Civitatis, cui Episcopus ordinandus est, intervenire. *Novella* 123. *cap.* 1.

Justinianum in Novella 123. *cap.* 1. ordinasse, ut in electione Episcopi unà cum Clero interveniant *Honorati* civitatis, cui Episcopus ordinandus est, in textu notavimus.

Admodum verosimile est, Justinianum ad id constituendum permotum fuisse authoritate Synodi Laodicenæ, cujus Canones ætate Justiniani, Codici Canonum tam Ecclesiæ Græcæ, quàm Latinæ inserti, non exiguæ erant authoritatis.

Porrò *Canone* 13. hujus Synodi cautum erat, *turbis non esse permittendum, eorum, qui sunt in Sacerdotio constituendi, electionem facere.*

Itaque Justinianus ut conformiter ad mentem hujus Canonis tumultuosas electiones præcaveret, non quidem ipsum populum, sed dumtaxat *tumultuantem plebem*, & turbas ab electione submovit; atque jus eligendi unà cum Clero ad *Honoratos* sive Primates civitatis transtulisse videtur, tamquam qui plebem & populum civitatis repræsentant.

Et reverà per dictum Canonem Laodicenum non fuisse ab electione Episcopi laicos sive populum omninò submotos, evincit tam Ecclesiæ Græcæ, quàm Latinæ per plura sæcula, post editum & receptum hunc Canonem continuata disciplina, populum unà cum Clero ad electionem admittens.

Fatendum quidem est hunc Laodicenum Canonem à quibusdam, ac notanter à Gratiano in eum sensum acceptum esse, quasi ab electione *populus* totaliter per eum esset exclusus: nam *Dist.* 63. eum adducit in probationem hujus asserti. *Laici nullo modo debent se electioni immiscere.*

Verùm & hoc notum est, Gratiano sat familiare fuisse Canones detorquere ad disciplinam sui temporis, notanter Ecclesiæ Romanæ, Canonibus sensum planè à mente Patrum alienum affingendo.

Liquet autem ex historicis, eo tempore quo Gratianus Decretum compilavit, laicos fuisse ab electione Episcopi Romani authoritate Innocentii II. exclusos, & solis Clericis delatam.

IV. Hoc equidem constat, apud Græcos citiùs quàm Latinos, ab Episcoporum electionibus laicos exclusos fuisse; siquidem sæculo IX. Synodus VIII. *Can.* 22. „ statuit, atque jure promulgat, *neminem laicorum* Principum, vel Potentum semet inserere electioni, vel promotioni Patriarchæ, vel Metropolitæ, aut cujuslibet Episcopi, ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confusio, vel contentio: præsertim cùm nullam in talibus potestatem quemquam potestativorum, vel cæterorum laicorum habere conveniat, sed potiùs silere, ac attendere sibi, usquequò regulariter à Collegio Ecclesiæ suscipiat finem electio futura Pontificis. “

V. At in Ecclesia Latina sæculo IX. etiam laicos electioni intervenisse; plebisque suffragia fuisse expetita, ex historiis formulisque electionum est notorium. Utque prætereamus, quæ remotiores Ecclesias concernunt, una sufficiet Epistola Hincmari Archiepiscopi Remensis ad Hedenulphum Laudanensem Episcopum, ut Visitatoris officio fungatur in electione Episcopi Cameracensis, quem cum his verbis hortatur: „ Ad eamdem Ecclesiam quantocius studeas properare, ac assiduis hortationibus Clerum, *plebemque* Ecclesiæ publicè admonere festines, ut remoto privato studio, uno eodemque consensu talem sibi præficiendum expetant, ac eligant Sacerdotem, qui & tanto ministerio dignus valeat reperiri, & à venerandis Canonibus nullatenus respuatur . . . . Quæ electio non tantùm à Civitatis Clericis erit agenda, verùm & de omnibus Monasteriis ipsius Parochiæ, & de rusticanarum Parochiarum Presbyteris occurrant Vicarii, commorantium secum concordia vota ferentes; sed & Laici nobiles ac cives adesse debebunt: quoniam ab omnibus debet eligi, cui debet ab omnibus obediri. “ Habetur hæc epist. tomo 8. Conciliorum generalium collectionis Labeanæ, *col.* 1867. ibi & columna sequenti extat ejusdem Hincmari epistola ad Clerum & *plebem* Cameracensem, ut Canonicam electionem faciant cum Visitatore sibi designato.

Non dubium ergo in Cameracensi, uti & aliis vicinis Ecclesiis, quòd formulæ ibidem relatæ ostendunt, sæculo IX. non Clerum dumtaxat, sed & *plebem* ad Episcopi electionem concurrisse.

In textu notavimus, in Ecclesia Latina multis sæculis perseverasse pristinam electionis formam per Clerum & populum civitatis, imò probat liber diurnus Romanorum Pontificum, quem edidit, & notis ac observationibus illustravit Joannes Garnerius è Societate Jesu Presbyter, eam formam servatam fuisse in electione Episcopi Romani etiam sæculo VIII.

Refertur enim Decretum de electione Pontificis cui subscribit Presbyter hac formula. „ *N.* humilis Presbyter sanctæ Romanæ Ecclesiæ huic Decreto à nobis facto in *N.* sanctissimum Presbyterum consensi & subscripsi. “

Deinde dicitur quòd subscripserit „ totus Clerus, Optimates, & Milites, & Cives. “

Ex qua formulâ subscribendi habetur, uti & notat ibidem Garnerius; „ eam non esse hominum laicorum, qui consentiant tantùm, laudentque electionem, sed qui reverà eligant cum Clericis. “

Et in eodem libro diurno *cap.* 2. *tit.* 4. exhibetur relatio de electione Pontificis ad Exarchum, atque exponitur, quòd de defuncto Romano Episcopo, *triduo* ab ejus *obitu* „ divina gratia suffragante, & omnium animis inspirante, in uno convenientibus nobis, ut moris est, à parvo usque ad magnum in personam sanctissimi hujus sanctæ Apostolicæ Sedis Romanæ Ecclesiæ Archidiaconi, Deo cooperante & BB. Apostolorum annisu concurrerit, atque consenserit electio. “

Rectè hic rursus observat Garnerius, ex verbis hisce constare, non ea tantùm de causa „ convenisse tunc temporis *proceres* aliosve *laicos* “ cùm Pontifex eligeretur, ut assensum darent electoribus Clericis, vel testimonium ferrent de probitate eligendi, sed *ut verè eligerent.*

Id ipsum notavit Daniel Papebrochius *Dissertatione* 16. in Conatu Chronico Historico, subjecta vitæ Gregorii II. *num.* 6.

Probat autem Garnerius prædictum Decretum electionis, uti & hanc relationem ad Exarchum, concernere electionem Gregorii II. qui circa annum 714. electus fuit in locum Constantini Papæ.

Ex his habemus, ad electionem Romani Pontificis, quem-

quemadmodum ad electionem aliorum Episcoporum concurrisse *Primiores*, populumque cum Clero Romano, etiam sæculo octavo.

Ulterius ex prædicto electionis Decreto, nequaquam obscurum est, electionem quidem factam per Clerum & *populum* Romanum, nequaquam tamen *plebem* & *vulgum* populi electioni intervenisse, sed solos *Primiores* sive *Honoratos* populum repræsentantes, conformiter ad constitutionem Justiniani, de qua in nota præcedenti.

Imò si sit fides erudito viro Onuphrio Panvino in notis ad Platinam in vita Innocentii II. ex electionis forma per populum, & Clerum in Ecclesia Romana conservata fuit, usque ad tempora hujus Pontificis. Scribit enim sub hoc Pontifice *primum* populum Romanum à Pontificiis Comitiis omninò fuisse exclusum; atque primum *sine ullo* populi interventu Papam creatum esse, mortuo Innocentio II. Cœlestinum II. sub medium sæculi XII.

VI. Rationem hujus disciplinæ ex Cypriano supra audivimus; nimirum, ut *plebe præsente vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur*.

Alteram dat S. Leo *epist. ad Episcopos* Provinciæ Viennensis. Quæ est 10. in editione Quesnelliana. Cùm enim dixisset, „ per pacem & quietem Sacerdotes qui „ futuri sunt, postulentur, “ addit: „ Teneatur subscriptio Clericorum, honoratorum testimonium, Ordinis consensus & *plebis*. *Qui præfuturus est omnibus „ ab omnibus eligatur*. “ Vel ut loquitur Cœlestinus I. „ Nullus *invitis* detur Episcopus: Cleri, Plebis & Ordinis consensus & desiderium requiratur “ *Epist.* 2. *cap.* 5. apud Gratian. *dist.* 61. *Can.* 13. Aut sicuti exprimitur in citata Epist. Hincmari Remensis: *Quoniam ab omnibus debet eligi, cui ab omnibus debet obediri*.

VII. Dum verò his rationibus permota Ecclesia, plebem ac Clerum totum in sui Pastoris Electione intervenire, atque audiri voluit, præcipuas tamen in hac momentosa Electione partes esse voluit Metropolitani ac Comprovincialium Episcoporum; atque ab his propriè eligi ac præfici Episcopum; populumque ne in hac nominatione aut Postulatione Pastoris errare contingat docere; errantemque in viam rectam reducere.

Hinc Synodus Nicæna *Can.* 4. statuit: „ Episcopum „ convenit ab omnibus qui sunt in Provincia constitui. Si autem sit hoc difficile, vel propter urgentem „ necessitatem, vel viæ longitudinem; tres omninò „ eumdem in locum congregatos, absentibus quoque „ suffragium ferentibus, scriptisque assentientibus, tunc „ Electionem fieri.

Canonem non tantùm de consecratione, sed etiam de electione loqui ostendimus in Scholiis; neque de hoc esse dubitandum monet Christianus Lupus *part.* 4. *Schol. pag.* 148. Episcopis ergo tribuit Electionem sive ordinationem; quia plebe Cleroque postulante, aut consentiente, ordinatio sive nominatio Episcopi ipsis præcipuè competebat.

Hinc Episcopi Alexandriæ, quorum plures Concilio Niceno interfuerant, describentes ordinationem S. Athanasii in Episcopum Alexandrinum, eamque ab Arianorum calumniis vindicantes, dicunt, quòd cùm convenissent ad constituendum in locum Alexandri defuncti Episcopum, tunc „ omnis multitudo, & omnis „ populus Catholicæ Ecclesiæ, tamquam ex una anima & corpore convenientes, vociferabantur, clamabant petentes Athanasium Episcopum Ecclesiæ: „ hoc precabantur publicè à Christo, & hoc *nos* adjurabant facere, per multos dies & noctes, ipsi neque ab Ecclesia discedentes, neque *nos* sinentes abire: hujus rei nos testes sumus, hujus & urbs universa, & Provincia.

Liquet ergo, Synodum Episcoporum tunc habitam fuisse ad celebrandum Episcopi ordinationem, & populum prævie suum testimonium de eligendo tulisse, ac juxta populi postulationem ab Episcopis Electum ac ordinatum fuisse Athanasium.

VIII. At si populus tumultuosè, aut passione aliqua præventus, vel ignorantia seductus inidoneum, aut minùs convenientem postulasset, eum Episcopi rejicere poterant & debebant; atque de hoc casu scribit Cœlestinus I. ad Episcopos Apuliæ & Calabriæ: „ Docendus „ est populus, non sequendus. Nosque (si nesciunt) „ eos, quid liceat quidve non liceat, commonere, non his consensum præbere debemus “ *Epist.* 3. *cap.* 3. Et apud Gratianum *dist.* 62. *Can.* 2.

IX. Quinimò interdum, ubi persona aliqua Divino Judicio ad regimen Ecclesiæ videbatur vocata, etiam sine plebis consensu Metropolitanus cum Episcopis suffraganeis Episcopum ordinabant: ait enim Cyprianus ad Clerum & plebem suam scribens: „ In ordinandis Clericis, fratres charissimi, solemus vos ante consulere, & mores ac merita singulorum communi consilio ponderare; sed expectanda non sunt testimonia humana, cùm præcedunt divina suffragia. “

X. Neque etiam eo tempore electio illa plebis jus aliquod *ad rem* dabat ipsi Electo, sed potiùs erat simplex postulatio ipsius Plebis, & Cleri de persona sibi grata ordinanda in suum Pastorem.

Quia tamen voluntati desiderioque populi non consentire difficile erat; atque invitis, ac reluctantibus Pastorem dare infaustos non raro pariebat effectus, hinc multùm soliciti erant Episcopi, ut ritè populus instrueretur, atque ad postulandum idoneum induceretur.

XI. Quapropter durante hac disciplina, Metropolitanus mox ut aliquam in sua Provincia Ecclesiam suo viduatam Episcopo intellexerat, Episcopum Visitatorem ad viduatam Ecclesiam destinabat, qui populi Clerique animos ad concordem ac Canonicam digni Præsulis Electionem faciendam disponeret; cujus Visitatoris frequens mentio occurrit in Epistolis S. Gregorii, ac signanter *lib.* 2. *epist.* 19. ad Benenatum Visitatorem Ecclesiæ Cumanæ; ubi quæ ejus sint munia latè describit; quæ omnia allegata tum in Epistola Hincmari ad Hedenulphum Laudunensem, tum in ejusdem ad Clerum & plebem Bellovacensem; atque in allocutione Visitatoris Episcopi ad Clerum & plebem Electionis causa congregatum etiam exprimuntur; atque eam disciplinam sæculo IX. & in hisce partibus conservatam evincunt. Habentur in dicto tom. 8. Conciliorum, *col.* 1867. & *seqq.*

XII. Illud notandum, quòd in epistola Hincmari Archiepiscopi Remensis ad Clerum & plebem Bellovacensem, postquam de pluribus in electione servandis eos instruxit; qualitatesque eligendi exposuit; subdit: „ Hujusmodi autem, quantum Dominus dederit, ipso cooperante Electum cum Visitatore vestro, “ præsente scilicet confratre nostro, & cum Decreto “ Canonico, ad humilitatis nostræ solicitudinem examinandum adducite: quia, ut longè ante nos dictum est, non *est facilè dimittendus, cui est proximus committendus*. Prænoscere vos denique volo, quia si personam à Sacris Canonibus deviam *scienter* nobis adduxeritis, non solùm ex ea Pontificem non habebitis, verùm etiam pro illicita electione, ut contemptores Canonum, judicium incurretis. Sed & nostro & Coepiscoporum nostrorum judicio refutata rationabiliter electione vestra incongrua, talem secundùm Laodicenses Canones studebimus eligere, qui vestris vitiosis voluntatibus non valeat consentire. “

Hæc ostendunt, Metropolitanum, & Episcopos Comprovinciales, non ita fuisse electione populi & Cleri constrictos, quin eam ex causa legitima rejicere possent.

Electione itaque peracta *Decretum Canonicum* Electionis, Clericorum, Monachorum ac Laicorum subscriptione munitum, conficiebatur; illudque Metropolitano offerentes, Electum in Episcopum suæ Ecclesiæ ordinari postulabant. Plures hujusmodi *Decreti* formulæ extant *Tom.* 8. *Conciliorum*.

XIII. Hoc decreto accepto, Metropolitanus convocatis suæ Provinciæ Episcopis tum Electionis formam, tum qualitates Electi examinabat; quæ si examine instituto Canonica reperiebantur, Electum cum consensu Episcoporum suæ Provinciæ in Episcopum consecrabat: atque cum Canonicis litteris, quibus novus Episcopus de suo officio instruebatur, ad Ecclesiam sibi commissam mittebat. Exemplar tam dicti examinis, quàm Litterarum Canonicarum extat in allegato tomo 8. Conciliorum; atque in illis plura occurrunt, quæ ad notitiam disciplinæ illius temporis conducere possunt.

Quandoquidem Hincmarus Remensis in epistola ad Clerum & plebem Bellovacensem (de quo in textu)

sæculo IX. scribat, penes Metropolitanum, & Coepiscopos esse authoritatem refutandi & rejiciendi electionem, si persona electa judicetur indigna; atque eo casu penes ipsos sit potestas aliam personam dignam eligendi juxta *Canones Laodicenses*, nequaquam obscurum est, etiam eo tempore non solius Metropolitani, sed & aliorum comprovincialium Episcoporum judicio, formam electionis, ipsamque personam electam fuisse submissam.

Constat enim per *Canonem XII.* Laodicensem, electionem Episcoporum ad judicium Metropolitani, & Coepiscoporum comprovincialium fuisse remissam; & ipse Hincmarus in citata epistola expressè monet Clerum, plebemque Bellovacensem, quòd si personam à SS. Canonibus deviam elegerint & adduxerint, non solum illam personam electam in Pontificem non sint habituri, sed quòd suo *& Coepiscoporum suorum judicio*, refutata rationabiliter eorum electione incongrua, talem secundùm *Canones Laodicenses* eligant, qui *vestris*, ait, *vitiosis voluntatibus non valeat consentire.*

Itaque nonnisi posterioribus sæculis, ac signanter post evulgatas & receptas Gregorii IX. & sequentium Pontificum Decretales, jus confirmandi electum ad solum Metropolitanum fuisse translatum constat; hoc autem ob difficultatem congregandi Episcopos comprovinciales sensim inductum & receptum fuisse credit de Marca, *de Concord. Sacerdotii & Imperii*, *lib. 8. cap. 8.*

Insuper ex prædicta epistola Hincmari, necnon ex relatis ex libro diurno Romanorum Pontificum in notis ad num. 5. intelligimus *laicos*, ea ætate nondum fuisse ab electione Episcoporum omninò exclusos, neque Hincmarum tametsi Canonum scientia instructissimum existimasse, per *Canones Laodicenses* laicos ab electione Episcoporum planè fuisse submotos.

CAPUT II.

Quomodo Electio Episcoporum ad Capitula Cathedralia sit devoluta, & una de Concordatis Germaniæ.

1. *Sæculo 11. Electio adhuc erat penes populum & Clerum.*
2. *Sæculo 12. cœpit transire ad Capitula Cathedralia.*
3. *Sæculo 13. penes Capitula Cathedralia erat Electio Episcopi, exclusis etiam Suffraganeis.*
4. *Per Reservationes Pontificias jus illud Capitulis fuit ademptum.*
5. *Reservationes illæ non ubique fuerunt receptæ.*
6. *In Concilio Constantiensi contra dictas Reservationes tractari cœpit.*
7. *Decretum Concilii Basiliensis contra dictas Reservationes Sanctione Pragmatica Regis Galliæ probatum.*
8. *Urgentibus Pontificibus Romanis Pragmatica Sanctio abolita fuit.*
9. *Pro restituendis Electionibus inita sunt Concordata inter Romanum Pontificem, & Principes Germaniæ.*
10. *Quid in his Concordatis contineatur quoad Electiones?*
11. *Concordata hæc concernunt duntaxat illos qui sunt sub Imperio.*
12. *Non extendunt se in Brabantiam, exceptis paucis civitatibus.*
13. *Hæc concordata tantùm obligant illos, qui ea acceptarunt.*
14. *Beneficia extra fines Imperii sita non subjacent Concordatis, licèt Collatores sint sub Imperio.*
15. *Sola Ecclesia Nationis Germanicæ jus Electionis conservavit.*

1. CLerum ac populum electionibus Episcoporum in Ecclesiis Occidentalibus adhuc sæculo undecimo intervenisse, testantur epistolæ Gregorii VII. ac signanter *lib. 1. epist. 35. lib. 5. epist. 8.* in qua postrema inter plura contra Episcopum Aurelianensem allegata recenset: „ Dicitur siquidem legitimam ætatem non habens, contra Decreta Sanctorum Patrum, sine idonea Cleri & populi electione Ecclesiam invasisse.

2. Quin & sæculo duodecimo electiones Episcoporum Cabilonensis & Gebennensis adhuc peractas fuisse cum consensu *populi*, non obscurè innuit S. Bernardus *epist. 13. & 27.* tametsi fatendum sit, sæculo illo cœpisse electiones Episcoporum à populo & Clero manere & transferri ad Capitula Cathedralia, tanquam Clerum totius Diœcesis repræsentantia; atque unum cum suo Episcopo corpus & Collegium constituentia.

Quamvis multis sæculis, præsertim in Ecclesia Latina, ad electionem Episcopi populus unà cum Clero concurrerit, certum tamen est, Clerum in hac electione præcipuas semper partes habuisse.

Cùm enim Presbyteri & Diaconi, aliique inferiores Clerici unum semper constituerint Collegium, cui Episcopus præsidebat, tanquam Collegii istius caput, justum ac naturale apparuit, ut hi, qui Collegium constituebant, è suo Collegio eligerent, qui Collegio præsidere deberet.

Hinc & illud S. Hieronymi in epistol. ad Evagrium apud Gratian. *dist. 93. Can. 24. legimus*, „ Alexandriæ à Marco Evangelista usque ad Heraclem & Dionysium Episcopos, Presbyteri semper unum *ex se* electum in excelsiori loco collocatum *Episcopum* nominabant: quomodo si exercitus sibi Imperatorem faciat, aut Diaconi eligant de se, quem industrium noverint & Archidiaconum nuncupent.

Postquam igitur ad Capitula Cathedralia pristini Cleri, seu Presbyterii, authoritas sensim fuit devoluta; & creditum fuit Capitula Cathedralia unum cum Episcopo, ut capite, corpus constituere, mirum non est quòd & electio Episcopi sensim fuerit devoluta: quantumvis fatendum sit, à forma electionis ab Apostolica Traditione descendente, & per plura sæcula conservata, per hanc devolutionem ad Capitula Cathedralia, exclusis reliquo Clero & populo, multùm fuisse recessum, uti ex notatis capite præcedenti constare potest.

Admodum itaque verisimile est jus hoc electionis ad Capitula Cathedralia demum transiisse, postquam jus Cleri Romani in electione Romani Episcopi ad solos Cardinales translatum fuit; quod contigisse sub Alexandro III. idest, sub finem sæculi XII. notat in hujus Pontificis vita Onuphrius.

Relato enim diuturno schismate, quod fuit sub hoc Pontifice, ait, „ ex hujus rei occasione, *Clero*, ac *populo* omninò à Pontificis electione exclusis, ea ad *Cardinales solos*, tum primùm redacta fuit.

Dum igitur ad solos Cardinales, excluso reliquo Clero, electio Romani Episcopi tandem transiit; ipsique considerari cœperunt tanquam unum cum Romano Episcopo Corpus, seu Collegium constituentes, & ipsum Romanæ Ecclesiæ Clerum, seu Presbyterium repræsentantes, sensim creditum fuit, Canonicos Cathedrales, tanquam Cathedræ Episcopali propiùs adhærentes, posse considerari tanquam unum cum Episcopo corpus constituentes & Clerum, sive Presbyterium Ecclesiæ repræsentantes: atque ita jus electionis, aliaque jura Cleri, sive Presbyterii ad solos Canonicos Cathedrales, seu Capitula Cathedralia transiisse.

Id autem demum contigisse post tempora Alexandri III. vel inde colligitur, quòd de hac repræsentatione, vel juribus Capitulorum Cathedralium, nihil simile in pristinis Canonibus, imò nec in Decreto Gratiani occurrat; sed simpliciter jus electionis Clero deferatur, asseraturque Episcopum debere majora Ecclesiæ negotia cum consensu sui Cleri absolvere.

Nec scitur ante Innocentium III. hæc Capitulorum Cathedralium jura fuisse stabilita. Legitur enim hunc Pontificem per suas Decretales respondisse, Episcopum cum Canonicis Cathedralibus, tanquam Fratribus suis unum corpus constituere; atque eum consensu, vel consilio eorum (nulla Cleri facta mentione) negotia Ecclesiæ debere tractare.

Hæ verò Decretales per Gregorium IX. in collectionem Decretalium relatæ in *cap. 4. & 5. de his quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli*, &c. pro jure communi receptæ sunt.

Tandem creditum fuit non tantùm jus electionis, sed & cætera jura Cleri ad Capitula Cathedralia tanquam Clerum repræsentantia transiisse.

Quapropter & creditum est, quòd Episcopi, dum negotia Ecclesiæ peragunt cum consilio, vel consensu

Capi-

Capituli, censeantur ea pertractare, & absolvere juxta Canones cum consilio, vel consensu sui Cleri.

Hanc indubiè inductam sensim disciplinam præ oculis habuere Patres Concilii Trident. *Sess.* 24. *cap.* 12. *de Reformat.* dum dixerunt, Canonicos Cathedrales constituere Senatum Ecclesiæ, quem SS. Patres ac signanter Sanctus Ignatius per integrum Clerum constitui jampridem dixere.

Illud ambigi nequit, quin per eam devolutionem Jurium Cleri ad solos Canonicos Cathedrales, quasi Clerum repræsentantes, à mente ac spiritu Canonum plurimum sit recessum.

Certum quippè est quòd Ecclesia, dum voluit, ut Episcopi negotia Ecclesiæ cùm consilio & consensu Cleri tractarent, unà voluerit, ut negotia regimen spirituale & animarum salutem spectantia plurium consilio tractarentur, præcipuè eorum, quibus perspectum esset, quid huic spirituali regimini animarum esset convenientius, & magis necessarium.

Præterà negari nequit, quin de his instructiores meritò supponantur, & habeantur, qui una cum Episcopo in hoc spirituali animarum regimine laborant, uti sunt præ reliquis Pastores, sive Curata Beneficia possidentes, necnon Archipresbyteri ac similes curam animarum sustinentes.

Et quidem dum juxta Canones Episcopi una cum suo Clero negotia tractabant & absolvebant, Decretaque & Ordinationes pro regimine Ecclesiæ formabant, & emittebant, ea reputabantur quasi Synodicè acta.

Quid enim propriè est Synodus Diœcesana? Nisi conventus constans ex Episcopo & Clero suæ Diœcesis, præsertim eorum de Clero, qui una cum ipso curam animarum sustinent.

III. Et quidem circa sæculi initium decimi tertii jus Capitulorum Cathedralium circa Electiones Episcoporum, planè fuisse stabilitum, colligitur ex epistolis ac responsis Innocentii III. & sequentium Pontificum, quæ Decretalibus Gregorii IX. sunt inserta; adeò quidem ut cùm Canonicis Strigoniensis Ecclesiæ Colocensem Archiepiscopum sibi dari in Episcopum ab Innocentio III. postulassent; ac Suffraganei Episcopi prætenderent, eam postulationem non debuisse fieri nisi ipsis consultis, ut qui solerent electioni Strigoniensis Archiepiscopi interesse cum Capitulo; respondit Innocentius Præposito & Capitulo Strigoniensi: „Vobis dedimus in mandatis, ut ad promovendum vobis Pastorem idoneum per electionem Canonicam vel postulationem concordem (requisito Suffraganeorum assensu, si esset de antiqua & approbata consuetudine requirendus) procedere curaretis, alioquin nos ipsi provideremus Ecclesiæ viduatæ.“ *Cap.* 4. *de Postulat. Prælat.*

Itaque jus electionis tempore Innocentii III. ita *privativè* spectabat ad Canonicos Cathedrales; ut ne ipsi quidem Suffraganei Episcopi ad electionem sui Metropolitani cum Capitulo concurrerent; imò nec ipsorum assensus requirendus, nisi esset assensus *de antiqua approbata consuetudine* requirendus.

IV. „Duravit (ait Barbosa *Lib.* 1. *Juris Ecclef. cap.* 8.) hujusmodi potestas eligendi Episcopum in Capitulis & Canonicis usque ad tempora Bonifacii VIII. & Clementis V. ut constat ex titulis de Electione in Sexto & Clementinis.

„Primùm Cathedrales Ecclesias, quæ apud Romanam tantùm Curiam vacare contigissent, suæ dispositioni (inquit Barbosa dicto loco, reservare cœpit Clemens V. *in Extrav.* ET SI IN TEMPORALIUM *de præbendis in comm.* Deinde verò idem Clemens V. earum quoque Ecclesiarum provisionem, quæ Clero & populo Christiano carerent, Romani Pontificis dispositioni reservavit, *in Clem.* IN PLERISQUE *de Elect.* Posteà Benedictus IX. *in Extrav.* SANCTA ROMANA *de Elect. inter Comm.* statuit, quatuor Patriarchalibus Ecclesiis vacantibus, illis non posse provideri Romano Pontifice inconsulto. Hinc Joannes XXII. *in Extrav.* EX DEBITO *eodem tit. de Elect. inter Comm.* provisioni suæ reservavit Episcopales, & earum superiores Sedes, quæ apud Sedem illo vivente vacare contigerint. At Benedictus XII. *in Extrav.* AD REGIMEN *de præbendis inter Comm.* dispositioni Apostolicæ reservavit omnes Parochiales, Archiepiscopales, & Episcopales Ecclesias, &c. tunc apud Sedem Apostolicam quomodocumque vacantes, & imposterum vacaturas. Denique per sequentes Romanos Pontifices reservatio facta fuit simpliciter & generaliter quoad omnes Ecclesias Episcopales, tam apud Sedem Apostolicam, quàm extra Curiam vacantes in *Regula* 2. Cancellariæ.

Per has reservationes ad nihilum redactum esse jus eligendi Prælatum, quod habebant Capitula Cathedralia & Collegiata, etiam post alios Canonistas observat Fagnanus ad *Cap.* NULLUS *de Election.*

V. Verùm Reservationes illæ non ubique receptæ fuerunt aut probatæ, renitentibus tum Episcopis, Capitulis & Patronis, quibus jus eligendi, conferendi & præsentandi penè omne per has adimebatur; tum etiam Regibus & Principibus Vassallorum suorum atque subditorum jura tuentibus; quippe qui malebant penes Capitula aliosque sibi subditos esse jus Electionis, quàm penes Pontifices.

Nec enim metuebant Principes, ne manente electione apud Capitula sibi subdita, facilè aliquis sibi non gratus, aut in sui Regni negotiis suspectus ad Prælaturam eligeretur; quod è contra manente apud Pontifices provisione, se metuere per promotionem extraneorum dicebant.

VI. Et quidem in Concilio Constantiensi, Prælati, præsertim Regni Galliæ instanter petierunt, ut *jus Electionis* per reservationes quodammodo extinctum restitueretur iis, quibus de jure communi competit. Sed Concilium hoc unicè penè occupatum & intentum extinguendo schismati, quod per plures annos Ecclesiam sciderat, & afflixerat, hunc articulum *de reservationibus Sedi Apostolicæ*; item *de collationibus Beneficiorum & gratiis expectativis*; item *de confirmationibus Electionum*, futuro Romano Pontifici per Concilium eligendo commisit; ut super illo una cum Concilio aut Deputatis ex qualibet Natione, secundùm æquitatem ac bonum Ecclesiæ regimen ante dissolutionem Concilii provideret.

VII. Cùm verò Martinus V. à Concilio Constantiensi electus nihil super his articulis statuisset, rursus in Concilio Basiliensi institerunt Patres ac præcipuè Ecclesiæ Gallicanæ pro abrogatione reservationum, atque restitutione Canonicarum Electionum; ac tandem *Sess.* 23. hoc editum fuit Decretum, quod & in Conventu Bituricensi Cleri ac Procerum Regni Gallicani probatum, ac auctoritate Caroli VII. Galliarum Regis cum aliis pluribus articulis partim ad verbum, partim cum aliqua moderatione ex Synodo Basiliensi desumptis, probatum & evulgatum est sub nomine ac titulo *Pragmaticæ Sanctionis*. „Sancta Synodus in Spiritu Sancto congregata statuit & definivit, generalem reservationem omnium Ecclesiarum Metropolitanarum, Cathedralium, Collegiatarum, & Monasteriorum, ac Dignitatum electivarum, per Romanum Pontificem de cætero fieri, aut factis uti non debere, reservationibus in corpore juris clausis, & his, quas in terris Romanæ Ecclesiæ ratione directi seu utilis dominii mediatè, vel immediatè subjectis fieri contigerit, semper exceptis; sed quòd per electiones & confirmationes Canonicas, secundùm juris communis dispositionem, prædictis Metropolitanis, Cathedralibus, Monasteriis, & Collegiatis Ecclesiis, ac Dignitatibus electivis vacantibus, debitè provideatur: non derogando propterea statutis, privilegiis & consuetudinibus rationabilibus, quibuscumque postulationibus in dispositione juris communis remanentibus. Decernitque hæc Sancta Synodus rationi fore consentaneum & Reipublicæ accommodum, ut contra hoc salutare Decretum Romanus Pontifex nihil attentet, nisi ex magna, rationabili ac evidenti causa, in litteris Apostolicis nominatim exprimenda. Et ut eò firmiùs hoc salubre Decretum custodiatur, vult eadem Sancta Synodus, ut inter alia, quæ Romanus Pontifex in sua assumptione profitebitur, juret Decretum hoc inviolabiliter observare. Et quoniam tales (ut prædictum est) oportet esse Prælatos, hi, ad quos jus pertinet eligendi, omnem curam adhibeant ut dignam coram Deo & hominibus electionem faciant, exactamque proinde apponant solicitudinem, ut tales eligant, qui tanto officio valeant satisfacere. Scientes quòd si vel dolosè

„ vel negligenter ac timore Domini postposito in re tam gravi se gesserint, sicut auctores erunt & causa malorum Pastorum, ita participes fient pœnarum, quas ipsi mali Pastores in districto Dei judicio patientur.

VIII. Hoc igitur Decreto electio Episcoporum Capitulis Cathedralibus restituta fuit; atque Reservationes magna ex parte abolitæ ac multùm limitatæ. Sed cùm in hac Pragmatica Sanctione non tantùm electiones Capitulis restituerentur, ac Reservationes Pontificiæ abolerentur: verùm & confirmationes Prælatorum inferioribus & Ordinariis reservarentur, aliaque plura præjudiciosa Sedi Apostolicæ in illa occurrere viderentur, Pius II. anno 1458. ad Pontificatum assumptus, aliique ejus Successores apud Reges Galliæ vehementer pro ejus abrogatione institerunt; sed quia Prælati, Parlamenta Regia, atque Parisiensis Universitas ejus observantiam ac necessitatem ex adverso, vehementer urgerent, contigit, ut per quinquaginta & ampliùs annos super hac re certatum sit, (uti in historia Pragmaticæ & Concordatorum videri potest) donec tandem anno 1516. initis Concordatis inter Leonem X. & Franciscum I, res tota sopita fuit, atque iterum electiones abrogatæ, Nominatione Episcoporum ipsi Regi, confirmatione verò Pontifici delata, ut capite sequenti latiùs exponetur.

Historia Pragmaticæ Sanctionis Caroli VII. Regis Francorum, ad quam in textu lector remittitur, latinè edita exstat in Appendice Monumentorum ad calcem hujus Pragmaticæ Sanctionis cum Glossis Cosmæ Guimier, &c. editionis anni 1666. cura & opera Francisci Pinsonii.

Ex hac historia liquet, quòd, licèt Romani Pontifices Pius II. Julius II. & Leo X. summopere institerint pro tali ejus abrogatione; ac tandem obtinuerint Concordata inter Leonem X. & Franciscum I. tamen totalem abrogationem obtinere non potuisse ex hac ipsa historia manifestum est: legitur enim *p. 736.* editionis Francisci Pinsonii, Nuntium Apostolicum obtulisse Regi Galliarum Francisco I. duos libros subsignatos, necnon plumbo sigillatos, quorum alter erat Concordatorum à Concilio Lateranensi sub Leone X. comprobatorum, alter verò erat liber, actum continens *Revocationis Pragmaticæ*.

Nuntius verò expetiit à Rege utriusque actus approbationem, & publicationem in Curia Parlamenti habendam. Rex verò cùm utramque Bullam recepisset, decrevit *unicam Concordatorum Bullam* publicandam; quoad revocationem verò *Pragmaticæ*, de ea nihil publicari voluit.

Insuper in eadem historia refertur, *pag. 735.* „ quòd cùm Curia Parisiensis rescivisset Congregationem Romæ habitam (quæ Concilium Lateranense nuncupabatur) omnia tentasse ut Pragmaticam Sanctionem rescinderet, ex ejus Decreto Procurator Generalis provocaverit, omnium Regnicolarum nomine, quodque cùm primum Pragmaticæ cassatio ad notitiam pervenisset; Curia, cùm eidem appellationi adhæreret, demum provocaverit ad Papam meliùs consultum, necnon futurum Concilium generale legitimè congregandum, vel ad illum, vel ad illos, ad quem, seu quos, petendo Apostolos instantissimè ab Episcopo Lingoniensi Pari Franciæ ipsi Curiæ præsente,

„ Quòdque eos quidem *Apostolos* dictus Episcopus Lingoniensis ad honorem Dei Omnipotentis, pro Ecclesiæ Gallicanæ, Regni & Reipublicæ præsidio & conservatione concesserit Reverentiales, & quales, de jure pro remedio opportuno secundùm temporis necessitatem concedere possit & debeat, illudque ampliùs, Curia actum sibi authenticum confici postulaverit de toto processu ab Actuariis & Manuensibus prædictis. "

Bulla, seu Decretum abrogationis Pragmaticæ Sanctionis, à quo Procurator Generalis dicitur appellasse, & Curiam ejus appellationi adhæsisse, promulgatum fuit à Leone X. *Sess.* 11. Concilii Lateranensis, & integra refertur, tom. 14. Concil. General.

Narratur quoque in eadem historia Pragmaticæ Sanctionis, quòd ad querelam Universitatis Parisiensis super publicatione *Concordatorum* inter Leonem X. & Franciscum I. inter alia responderit Curiæ Parisiensis Cancellarius „ quòd licèt ad Concordatorum publicationem procederetur, nullum ex ea præjudicium Academiæ Parisiensi suboriretur, necnon Curia controversias judiciales definiret secundùm Pragmaticæ Decreta, ut ante publicationem consueverat. "

Hinc etiamnum hodie notoria contraventio Pragmaticæ Sanctionis locum facit in Regno Galliæ appellationi tamquam *ab abusu*, uti infrà, *part. 3. tit. 10. cap. 4.* notatum est.

Adhæc & hodie in Parlamentis Gallicanis causæ deciduntur conformiter ad hanc Sanctionem Pragmaticam, creditúrque eam in suo mansisse vigore, exceptis solis articulis, quibus nominatim & expressè per dicta Concordata est derogatum.

IX. Neque Galli dumtaxat de sublatis per Reservationes Juribus Ordinariorum, Capitulorum, Patronorum atque Collatorum conquesti fuere; sed eadem quoque Germanorum fuit querela; quos inter & Sedem Apostolicam pro ipsius tranquillitate inita atque conclusa est *concordia*, quæ vulgò dicitur, *Concordata Germaniæ*; & à Nicolao V. speciali Bulla, quæ incipit, *Ad sacram*, probata.

X. In his Concordatis quoad electiones Episcoporum hæc habentur: „ Placet nobis, quòd in Metropolitanis & Cathedralibus, etiam immediatè non subjectis, Ecclesiis & Monasteriis immediatè subjectis Sedi Apostolicæ, *fiant Electiones Canonicæ*, quæ ad dictam Sedem deferantur. Quas etiam ad tempus Constitutionis felicis record. Nicolai Papæ III. quæ incipit: *Cupientes*, expectabimus, & elapso dicto termino, si non præsentatæ, vel si præsentatæ minùs Canonicæ fuerint, providebimus, & si Canonicæ fuerint, eas confirmabimus; nisi ex *rationabili & evidenti* causa, ac de dictorum Fratrum Cardinalium consilio de digniori & utiliori persona duxerimus providendum, proviso quòd confirmati prædicti, & per Nos provisi Metropolitanis suis & aliis præstent debita juramenta, & alia ad quæ de jure tenentur. "

Itaque vi horum Concordatorum, Capitulis Cathedralibus competit jus eligendi suos respectivè Episcopos, prout jure communi præscribitur; „ exceptis tamen Cathedralibus & Metropolitanis, quas apud *Sedem Apostolicam* quocumque modo vacare contigerit; nec non quæ per mortem Cardinalium aut Officialium quorumcumque dictæ Sedis, quamdiu ipsa Officia *actualiter* tenebunt, & etiam quorumcumque Legatorum seu Collectorum, ac in terris Romanæ Ecclesiæ Rectorum & Thesaurariorum deputatorum seu missorum vacabunt, ubicumque dictos Legatos, vel Collectores seu Rectores & Thesaurarios, antequam ad Romanam Curiam redierint seu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis; quæ omnes Sedi Apostolicæ reservantur, uti & quorumlibet pro quibuscumque negotiis ad Romanam Curiam venientium, seu etiam recedentium ab eadem, si in locis à dicta Curia ultra duas dietas legales non distantibus ab hac luce transire contigerit. ". Constitutio Nicolai III. ad quam textus Concordatorum remittit, refertur in *Cap. 16. de elect. in 6.*

XI. Porrò *Concordata* hæc inita & conclusa per Fredericum III. Imperatorem; nec non quosdam Principes Nationis Germanicæ ex una parte, & Legatum Apostolicum sufficienti authoritate suffultum ab altera, & per Nicolaum V. confirmata, ultra Nationem Germanicam non extenduntur; nec alios, quam qui sub Imperio sunt, complectuntur.

XII. Cùm igitur Brabantiæ Ducatus Imperatorem pro Superiore non cognoscat, nec sub Imperio comprehendatur, neque in Brabantia ullæ Leges Imperiales, Constitutiones aut Decreta locum habeant, nec hæc quoque Concordata Brabantinos concernunt; neque Beneficia in Brabantia sita umquam subjecta fuere regulis aut conditionibus hisce Concordatis præscriptis: uti latè post Wamesium *Concilia Can.* 255. ostendit Zypæus *Consult. 3. de Præbendis*: quamvis interim negari non possit, hæc Concordata Trajecti ad Mosam & Nivellis, quantumvis Ducatus Brabantiæ civitatibus, notoriè observari: nam, uti notat Zypæus loco citato, „ Proclive est credere Dominam Nivellensem olim fundationis Imperatoriæ & Principem ipsam Imperii, Imperii Concordata acceptasse, & iis conformes fecisse collationes Præbendarum, Trajectum "

porrò

„ porrò fuit à Philippo II. Imperatore, Heurico Du-
„ ci beneficiario jure concessum, & à Frederico II.
„ & Henrico ejus filio confirmatum, & à Leodiensibus
„ variè controversum, ut refert Divæus in Brabantia
„ *lib.* 1. *cap.* 11. & Kinschot *tract.* 1. *cap.* 2. ut quam-
„ vis à Carolo V, demum Brabantiæ sit annexum, non
„ desierunt tamen Leodienses indivisa ibi jura posside-
„ re. Unde nec erectis novis Belgii Episcopatibus in-
„ de est abscissum, ut mirum non sit, si illa Ecclesia
„ Cathedræ suæ mores sit imitata, cui in spirituali-
„ bus & temporalibus non desierat subesse, adeòque
„ Concordata Germanica acceptaverit.

Concordata Germaniæ, quantum ad articulum de collatione & reservatione Beneficiorum non vigere, nec unquam viguisse in Ducatu Brabantiæ, in textu notatum est; imò neque hæc in Ecclesia Cathedrali Antuerpiensi locum habent, tametsi hæc civitas retinuerit titulum *Marchionatus S. Imperii*, quod inde contigisse verosimile est, quòd Dux Brabantiæ hæc Concordata intra terminum in Concordatis præscriptum non acceptaverit; quæ tamen acceptatio requirebatur.

Quòd autem civitates & Ecclesias Trajectensem, & Nivellensem attinet; cùm hæ civitates tempore initorum Concordatorum nondum essent totaliter ab Imperio avulsæ & emancipatæ, acceptatio Concordatorum facta per Imperatorem sufficere potuit ad introducenda ibidem Concordata; uti observat celebris hujus Universitatis Jurisconsultus Van de Velde in suis Annotationibus mss. ad Regulam Cancellariæ de reservatione mensium, *dubio* 4.

Notat & ibidem, quòd Concordata hæc obtineant in Ducatu Luxemburgensi, comprehenso etiam Comitatu Chimacensi, utpotè qui fuit sub Imperio usque ad ejus emancipationem postmodum factam, idest, post tempus initorum Concordatorum. Monet quoque in Civitate Thenensi haberi quidem sex menses, sive *alternativam*, quali gaudent Ecclesiæ his Concordatis subjectæ.

XIII. Ulteriùs quia Concordata illa inita non fuerunt per totam Nationem Germanicam, sed tantùm per Imperatorem, & aliquos Principes *inclytæ Nationis Germanicæ*, illa nequaquam omnes omninò Imperii Principes comprehenderunt, aut obligarunt, sed eos duntaxat, qui illa acceptanda duxerunt, quemadmodum latè probat Zypæus; „ Multi siquidem, „ ait *num.* 6. per Germaniam eadem Concordata non ac-
„ ceptarunt, ut Herbipolenses, Bambergenses, aliique,
„ qui ampliora Privilegia, vel sibi fortè convenien-
„ tiora obtinuerant.

XIV. Ad hæc notandum, quòd tametsi Collatores hæc concordata acceptaverint, atque sub illis comprehendantur; si tamen Beneficia ad eorum collationem spectantia sita sint extra fines Imperii, in horum collatione Concordatis locum non esse.

Unde nec litteræ Maximiliani Imperatoris scriptæ 21. Januarii 1518. ad Leodienses; & Caroli V. ad Cameracenses 9. Februarii 1554. quibus sub gravissimis pœnis injungitur, ne quem ad Beneficium quodcumque admittant vigore litterarum Apostolicarum, nisi juxta terminos Concordatorum, concernunt Beneficia in Brabantia sita. Et quamvis tam Maximilianus, quàm Carolus essent Duces Brabantiæ, non tamen in hac qualitate *Ducis*, sed *Imperatoris* litteras scriptas probat Zypæus, & ipse litterarum contextus ostendit.

XV. Ecclesiæ ergo Nationis Germanicæ, quæ hæc Concordata acceptarunt, etiamnum hodie, eæque penè solæ, jus Electionis conservarunt: quæ in sua Electione formam jure communi præscriptam servare debent; nisi ex speciali privilegio, consuetudine, aut fundatione aliquid secus obtinere probetur; cùm Concordata nullum specialem Electionis ritum aut formam præscribant. Quæ verò forma in Electionibus sit servanda, infra Parte 2. dicemus.

CAPUT III.

De Regia Episcoporum Nominatione.

1. *Ex quo Principes fidem Catholicam susceperunt, Electioni Episcoporum intenderunt.*
2. *Sæculo 6. Episcopos de consensu Principis fuisse Ordinatos, probatur auctoritate S. Gregorii.*
3. *Episcopos Nominatos fuisse a Regibus, probatur testimoniis Leonis IV. & Stephani IV.*
4. *Reges Hispaniæ nominasse Episcopos ostendit Concilium Toletanum XII.*
5. *Etiam sæculo 8. jus nominandi Episcopos habuerunt Reges Galliæ.*
6. *Licèt Electio fieret à Capitulis Cathedralibus, licentia tamen eligendi petenda erat à Regibus.*
7. *Nullus facilè eligebatur à Capitulis, nisi quem Rex electum volebat, & ideo Electionibus favebat.*
8. *Reservationes Romanæ Principibus displicuerunt.*
9. *Pontifices maluerunt jus nominandi Regibus concedere, quàm Canonicas Electiones & Confirmationes restituere.*
10. *Probatur ex Concordatis inter Leonem X. & Franciscum I.*
11. *Jus nominandi abrogatis Electionibus Regi Galliæ delatum est per dicta Concordata.*
12. *Hæc Concordata non sine contradictione recepta fuere.*
13. *Excepta fuere Ecclesiæ, quæ specialibus Apostolicis privilegiis jus eligendi se habere poterant docere.*
14. *Hæc exceptio hodie locum non habet.*
15. *Regi Catholico Indulta nominandi Episcopos à variis Pontificibus concessa fuerunt.*
16. *Jus illud Regibus Hispaniæ etiam competere dicitur titulo Jurispatronatus.*
17. *In erectione novorum Episcopatuum Belgii jus nominandi Principibus reservatur.*
18. *Idem jus passim aliis etiam Principibus Catholicis concessum.*
19. *Rex Catholicus non tantùm Indulti Apostolici, sed etiam Regaliæ in litteris Nominationis meminit.*

I. UBi fides Christiana primùm prædicari cœpit, ut occulta hæc primùm fuit propter metum Principum Ethnicorum, ita inconsultis Principibus Sacerdotales Dignitates, ab Episcopis assentiente *Clero, populoque*, uti supra expositum fuit, conferebantur. Sed simul ac fidem Christianam susceperunt Principes, & Reges, continuò & ipsi cœperunt curam, & authoritatem adhibere; non quidem ut ad se plenum jus conferendi, aut nominandi avocarent (nam illud etiam aliquot sæculis post Constantini ad fidem Christianam conversionem penes Episcopos, Clerum, populumque mansit) sed quò providerent, ut Sacerdotia ritè & canonicè conferrentur; nec quisquam indignus, aut qui Ecclesiæ aut Reipublicæ Statutum ac pacem turbaret, intruderetur; ideòque & sine suo assensu consecrari aut confirmari Electos Episcopos ægrè sinebant.

Unde rectè notat Christianus Lupus in dissertatione *de Regia Nominatione* tomo 3. Scholiorum prasæ, *cap.* 6. Regium consensum electioni dandum, esse antiquum, & à Romana etiam Ecclesia probatum, aut certè toleratum. „ Etenim, pergit Lupus, Eusebianæ factionis Antiochena Synodus, dum ejusdem Civita- „
tis Patriarcham S. Eustachium dejecit, electum à se „
Eusebium Cæsariensem Constantino Augusto obtu- „
lit, & petiit confirmari, factamque de illo Ele- „
ctionem, quod Canon Apostolicus, & Nicæna Sy- „
nodus vetarent translationes, Princeps cassavit. Ita „
in hujus vita scribit ipse Eusebius, & Hermias So- „
zomenus. „ Hæc ille; qui ibidem plura refert, quibus ostenditur jam sæculo quarto Principes Electioni Episcoporum se immiscuisse.

II. Ut ad recentiora veniamus; S. Gregorius sæculo 6. scribit Joanni primæ Justinianæ Illyrici Episcopo: „ Quia suspecta Fratrum & Coepiscoporum no- „
strorum relatio, ad locum vos Sacerdotii, totius Con- „
cilii unito consensu, & *Serenissimi Principis volun-* „
tate declarat accersiri, gratias Omnipotenti Deo „
Creatori nostro magna cum exultatione retulimus. „
Lib. 4. *Epist.* 8. apud Gratianum *Dist.* 63. *can.* 9.

III. Et apud Gratianum eadem distinctione *can.* 16. scribit Leo IV. pro Colono, Reatinæ Ecclesiæ Electo ad Lotharium Augustum ac Lodovicum ejus filium: Vestram mansuetudinem deprecamur, quatenus Co- „
lono humili Diacono eandem Ecclesiam (scilicet „
Reatinam) ad regendum concedere dignemini, ut *Ve-* „
stra

„ *stra licentia accepta*, ibidem eum, Deo adjuvante, consecrare valeamus Episcopum. Sin autem in prædicta Ecclesia *volueritis* ut præficiatur Episcopus, Tusculanam Ecclesiam, quæ viduata existit, illi *Vestra Serenitas dignetur concedere*, ut à nostro Præsulatu consecratus Deo Omnipotenti, Vestroque Imperio grates peragere valeat.

Similis est Epistola Stephani IV. ad Guidonem Comitem, quam ibidem *Can.* 18. retulit Gratianus; ad quas respexisse videtur S. Ivo Carnotensis in Epistola ad Hugonem Lugdunensium Primatem, in qua scribit: „ Post Canonicam Electionem Reges Apostolica auctoritate à concessione Episcopatuum prohibitos minime videmus; Legimus enim sanctæ recordationis summos Pontifices aliquando apud Reges pro Electis Ecclesiarum, ut eis ab *ipsis Regibus* concederentur Episcopatus, ad quos Electi erant, intercessisse, aliquorum quia *concessiones Regum* nondum consecuti fuerant, consecrationes distulisse.

Jampridem obtinuisse, ut ad Episcopatum electi per Clerum & populum, in Episcopos consecrari non possent, priusquam consensus Principis haberetur, in textu adstructum fuit.

Cùm autem Imperator & in urbe Roma summum obtineret Imperium, jampridem quoque obtinuit, ut electus in Episcopum Romanum ordinari non posset, priusquam consensus Imperatoris accessisset, & in personam electam consensisset.

Et quidem Platina tamquam singulare notat in vita Pelagii II. quòd propter obsidionem urbis Romanæ à Longobardis, Pelagius *injussu* Imperatoris, tum Pontifex creatus sit, quia extra obsessam ab hoste Urbem mitti quispiam non posset. „ Nil (inquit) tum à Clero in eligendo Pontifice actum erat, nisi ejus electionem Imperator approbasset; additque Platina, quòd ad placandum Imperatorem missus fuerit Constantinopolim Gregorius Diaconus, qui ipsi Pelagio postmodum successit sub nomine Gregorii I.

Quo tempore eum consensum requirere cœperint Imperatores, incertum est. Arbitratur Onuphrius Panvinus in notis ad Platinam, tempore Justiniani Imperatoris hunc morem fuisse inductum, ut electus à Clero & populo Romano in Episcopum Romanum ordinari non posset, neque electus administrationem Pontificatus suscipere, antequam consensus Imperatoris accessisset: „ ut Imperator (ait Onuphrius) certus esset de conditionibus novi Pontificis, cujus maxima tum authoritas esse cœperat, Imperatoribus præsertim Italia absentibus.

Quidquid sit de hac Onuphrii annotatione, id sat constat morem hunc à tempore Justiniani pluribus sæculis ante fuisse usitatum.

Et quidem habetur ex Joanne Diacono in vita S. Gregorii, quòd cùm invitus per Clerum & populum in locum Pelagii II. esset electus: „ Ipse intelligens se esse electum, *omnimodè* tentavit prævenire Principem, ut electionem de se factam non approbaret, atque ita ordinationem declinaret. „ Evidens argumentum, existimasse Gregorium electionem de se factam, suo frustrandam effectu, si Principis non accederet assensus.

Hunc Principis sive Imperatoris assensum diu etiam post tempora S. Gregorii necessarium fuisse, evincit liber diurnus RR. Pontificum per Garnerium è Societate Presbyterum nuper editus, ac notis, & observationibus illustratus.

In hoc libro refertur, *cap.* 2. *tit.* 3. formula relationis de *electione Pontificis ad Principem*; in qua exponunt electores, „ quòd in electionem venerabilis Apostolicæ Sedis Archidiaconi omnium, Deo volente, declinaverit assensus. „

Post hæc supplicant Principi, ut „ Dominorum pietas servorum suorum obsecrationes dignanter exaudiat, & concessa pietatis suæ jussione petentium desideria, pro mercede Imperii sui ad effectum, de *ordinatione* ipsius principiat pervenire. „

Ex toto hujus formulæ contextu manifestum est, hanc supplicationem esse libellum, quo approbatio electionis à Principe expetebatur.

Unde, & summarium hujus tituli ita expressit Garnerius: *De electione, quæ mox referebatur ad Principem, id est à Constantinopolitanum Imperatorem, postulabaturque electionis approbatio.*

Verùm ob hanc habendi Imperatoris Constantinopoli residentis consensus necessitatem, plerumque multo tempore Romana Ecclesia suo viduata manebat Pastore.

Et quidem Daniel Papebrochius in vita Benedicti II. in suo Conatu Chronologico observat, causam longioris moræ, quæ deprehenditur intercessisse inter electionem, & ordinationem hujus Pontificis, necnon Leonis II. immediati hujus Benedicti prædecessoris, in hanc obtinendi Imperatoris consensus necessitatem esse refundendam.

Ut autem occurreretur his incommodis, quæ ex mora diuturnæ vacationis proveniebant, contigit ut Imperatores nonnumquam electionis confirmandæ authoritatem Exarcho suo Ravennæ residenti, & negotia Italiæ, nomine Imperatoris administranti committerent, uti à Constantino Imperatore ad instantiam Benedicti II. factum credit Papebrochius loco citato.

Idipsum probat allegatus liber diurnus Romanorum Pontificum, in quo inter alia, *cap.* 2. *tit.* 4. extat formula precum, sive supplicationis Cleri & Populi ad Exarchum Ravennæ, cujus hoc est summarium per Garnerium huic supplicationi præpositum: *Referebatur etiam ad Exarchum Ravennæ*, „ *ut electionem* VEL NOMINE PRINCIPIS CONFIRMET, *vel confirmandam curet.* „

Ex pluribus autem circumstantiis probat ibidem Garnerius, prædictas preces, sive supplicationem pertinere ad electionem Gregorii II. quæ contigit sub initium sæculi VIII.

Quæ hactenus notata sunt, evincunt quidem, ad consecrationem electi in Romanum Episcopum procedi non potuisse, nisi electio ab Imperatore, vel ejus nomine, per Exarchum esset probata: sed præviè ad electionem necessarium fuisse Principis consensum, aut ejus Missos, sive Legatos ad electionem debuisse vocari, non constat.

Quin & legitur apud Anastasium Bibliothecarium in vita Hadriani II. & ex ipso apud Gratian. *dist.* 63. *Can.* 39. „ Cùm *Hadrianus II. ad Romanum Pontificatum* ab Ecclesia Dei Genitricis Dominæ nostræ quæ dicitur ad *Præsepe*, traheretur ad Lateranense Patriarchium, certatim à Clero & Proceribus, & plebe deportatus est: quod audientes *Missi* Ludovici Imperatoris, molestè tulerunt, indignati, scilicet quòd dum præsentes essent, non fuerint invitati, nec optatæ à se futuri Præsulis electioni interesse meruerint, qui accepta ratione, quod non causâ contemptus Augusti, sed futuri temporis prospectu commissum hoc fuerit, (ne videlicet Legatos Principum in electione Romanorum Præsulum expectandi mos per hujusmodi fomitem inolesceret) omnem indignationem medullitus sedaverunt, & ad salutandum electum etiam ipsi humiliter accesserunt. „

Post enarratam electionem Hadriani II. & datam satisfactionem *Missis* Imperatoris subditur: „ Denique omnes hunc certatim coram iisdem Legatis rapere & ad summum Pontificatus apicem provehendum trahere, ac anxiè nitebantur portare, nisi blanditiis Senatorum & consiliis aliquantulum sedati fuissent. Quorum omnium unanimitatis desiderium audiens Ludovicus Christianissimus Imperator, cognoscens etiam, qualiter in eo Decretum suum suis subscriptionibus roboraverunt, gavisus est. „

Scripsit & Imperator epistolam ad Romanos, qua ipsos laudavit, quòd talem Pontificem unanimiter elegerint.

Ex his patescit Romanos prætendisse *Missos* Imperatoris, tametsi in Urbe præsentes, ad electionem non debuisse vocari, neque eorum adventum esse expectandum, priusquam ad electionem procedatur.

Constat & ex his actis, quòd populus voluerit etiam mox à facta electione, sine Imperatoris consensu ad consecrationem electi procedi, sed Senatorum blanditiis & consiliis aliquantulum fuerit sedatus, & consecratio electi dilata.

Itaque etiam eo tempore persuasum erat Romanis, signanter *Senatoribus* ad electi ordinationem non esse procedendum, priusquam haberetur Imperatoris assensus.

Verùm nec id negari potest quin hoc Populi Ro-

mani propositum & desiderium, ut non expectato Imperatoris assensu electus mox ordinaretur (uti in actis legitur), necnon eorum ad querelas *Missorum* Principis responsum innuunt, Romanos tum temporis cœpisse aspirare ad excutiendam necessitatem expectandi consensum Imperialem prævié ad consecrationem electi.

Id ipsum Romanorum desiderium & studium insinuant, quæ ex Sigonio refert Daniel Papebrochius in vita hujus Pontificis Hadriani II. quòd „ sub Ludovici filio Carolo Crasso difficilibus bellis occupato, Hadrianus, compellentibus Romanis, ediderit Decretum, pro libertate Romanorum; ut Pontifex designatus consecrari sine præsentia Regis, aut Legatorum ejus possit. „

Atque hinc non sine fundamento supponit Papebrochius aliquandiu Pontificum non tantùm electionem, sed & consecrationem liberam habuisse Romanos, quod non obscurè probat Concilium Ravennatense habitum anno 904. sub Joanne IX. ubi imprimis, *Can.* 1. deplorat Pontifex, *quòd S. R. Ecclesia plurimas patiatur violentias, Pontifice obeunte, quæ ob hoc inferuntur, quia absque Imperatoris notitia, & suorum Legatorum præsentia, Pontificis fit consecratio, nec canonico ritu & consuetudine ab Imperatore directi interfunt Nuntii qui violentiam & SCANDALA IN EJUS CONSECRATIONE NON PERMITTANT FIERI.*

His incommodis ut occurratur, eodem Canone statuitur; „ *Volumus ut deinceps abdicetur* & constituendus Pontifex, convenientibus Episcopis & universo Clero eligatur, expetente Senatu & populo, qui ordinandus est sic in conspectu omnium, celeberrimè electus ab omnibus, *præsentibus Legatis Imperialibus consecretur*.

Et sanè subsequentes Pontifices, electionem suam non satis firmam existimasse, nisi accesserit consensus & confirmatio Imperatoris, evincunt quæ circa electionem Gregorii VII. acta fuisse narrantur.

Cùm enim facta esset electio per populum & Clerum Romanum de ejus persona, sine speciali licentia & intervento Imperatoris, veritus Hildebrandus electus in Pontificem, ne postmodùm ob defectum consensus Imperatoris ejus electio & ordinatio in Pontificem irrita & invalida declarari posset, ordinationem suam differendam censuit, quoadusque consensum & approbationem Imperatoris obtinuisset, pro quibus obtinendis Legatos suos misit ad Imperatorem, scribitque Lambertus Schafnaburgensis: „ quòd cùm Hildebrandus zelo Dei ferventissimus erat, Episcopi Galliarum pontitius grandi scrupulo permoveri cœperint, ne vir vehementis ingenii, & acris erga Deum fidei districtiùs eos pro negligentiis suis quandoque discuteret, atque ideò communibus omnes Consiliis Regem adorti orabant, ut electionem, quæ ejus injussu facta fuerat, irritam esse decerneret, asserentes, quòd nisi impetum hominis prævenire maturaret, malum hoc non in alium gravius, quàm in ipsum Regem, redundaturum esset.

Statim Rex à latere suo Eberhardum Comitem misit, qui Romanos Proceres conveniens causam ab eis sciscitaretur, quare *præter consuetudinem Majorum, Rege inconsulto*, Romanæ Ecclesiæ Pontificem ordinassent, ipsumque, si non idonee satisfacerent, illicitè acceptata dignitate abdicare se præciperet.

Is veniens Romam benignè à prædicto viro susceptus est, cùmque illi mandata Regis exposuisset, respondit se, Deo teste, honoris hujus apicem nunquam per ambitionem affectasse; sed electum se à Romanis, & violenter sibi impositam fuisse Ecclesiastici Regiminis necessitatem, cogi tamen nullo modo potuisse ut ordinari se permitteret, donec in electionem suam tam *Regem*, quàm Principes Territorii regni *consensisse* certa legatione cognosceret.

Hac ratione distulisse adhuc ordinationem suam, & sine dubio dilaturum, donec sibi voluntatem Regis certus inde veniens nuntius intimaret.

Hoc ubi Regi est renunciatum, libenter suscepit satisfactionem, & lætissimo suffragio ut ordinaretur, mandavit; quod & factum est anno sequenti in Purificatione S. Mariæ. „ Huc usque Lambertus.

Ex his manifestum est, Hildebrandum electum in Pontificem, nequaquam credidisse suam electionem sine consensu Principis factam, firmam satis esse, ipsosque Episcopos Gallicanos existimasse, in arbitrio Regis esse electionem sine suo consensu factam, irritam declarare, prout hæc omnia latiùs prosequitur, & probat Ludovicus Maimbourg: *Histoire de la decadence de l'Empire, pag.* 224. *& seqq. Edit. Paris. anni* 1684. Notatque ibidem, pag. 404. quòd hac potestate uti desierint Imperatores, post initam Concordiam super Investituris inter Calixtum II. & Henricum V. in Concilio Lateranensi.

Et sanè ex historia dissidiorum inter Romanos Pontifices & Imperatores, occasione *Investiturarum*, haud obscurum est, Romanos Pontifices in hac controversia unicè intendisse, Imperatores ab electione, sive Investitura Prælatorum, ac notanter Romani Pontificis totaliter excludere.

Sufficienter quoque ex eadem historia constat, per *Investituram*, & in hac tota luctuosa controversia, Imperatores id unum prætendisse, ut electione canonicè per Clerum & populum peracta, electus ordinari non posset, priusquam electio & persona electa Imperatori fuisset notificata, & Imperatoris assensus accessisset. Deinde quòd electus deberet ab Imperatore de novo recipere Regalia, quæ concessio fiebat per *Investituram*, porrigendo electo *Annulum*, & *Baculum*, quemadmodum id coram Paschali II. Papa, nomine Imperatoris Henrici V. declaravit Archiepiscopus Trevirensis his verbis: „ Talis est Domini Imperatoris, pro qua mittimur, causa: temporibus antecessorum vestrorum sanctorum, & Apostolicorum virorum, Magni Gregorii & aliorum, hoc ad jus Imperii pertinere dignoscitur, ut in omni electione hic ordo servetur; antequam electio in palam proferatur, ad aures Domini Imperatoris perferre, & si personam decet, assensum ab eo ante electionem factam assumere, deinde in conventu, secundùm Canones, petitionem populi, electionem Cleri, assensum Honoratorum proferre; consecratum liberè, nec simoniacè ad Dominum Imperatorem pro *Regalibus*, ut annulo & virga investiatur, redire, & dominium facere. "

Et sanè hanc fuisse communem electionis & Investiturarum formam sub Imperatoribus ante tempora Gregorii VII. pacificè & sine ulla controversia usitatam, ut constare potest ex iis, quæ tum hoc capite notata sunt, tum passim ex iis, quæ in Historicis istius ætatis occurrunt; eamque formam sub S. Henrico servatam, fuisse intelligitur ex Ditmaro Episcopo Mersburgensi circa annum 1012. qui refert, quòd „ defuncto Taginone Magdeburgensi Archiepiscopo S. Henricus Imperator, cùm ejus obitum intellexisset, miserit Episcopum Herbipolensem, ut per eum intelligatur intentionem Capituli, & Vassallorum Magdeburgensium circa personam ad Archiepiscopatum promovendam; cùmque ex iis intellexisset, ipsos inclinari in Walterdum Præpositum ejusdem Ecclesiæ, Rex Henricus eum ad se accersit, cum à Rege ad suos diverteretur, eis *annulum* quem in *arrham* acceperat à Rege, ostendit; post hæc ad canonicam electionem processum fuit, ipseque Walterdus canonicè electus; & mox facta electione, Rex electo *Baculum Pastoralem* porrexit, præstitoque juramento fidelitatis Regi, in Ecclesiam introductus fuit. Hæc refert Ditmarus, qui ipse præsens adfuit.

Ulterius constat Gregorium VII. ejusque successores in luctuosa illa de Investituris controversia cum Imperatoribus, prætexisse, hæc ab Imperatoribus prætensa circa Investituram jura, esse contraria *libertati sacrarum electionum*; ipsamque Ecclesiam quodammodo in servitutem redigi, quemadmodum inter alios expressit Paschalius II. Expositis enim per Trevirensem Archiepiscopum, nomine Henrici Imperatoris, verbis supra relatis, respondens dixit: „ Ecclesiam pretioso J. C. sanguine redemptam, & liberam constitutam, nullo modo iterato *ancillari* oportere: si Ecclesia eo inconsulto Prælatum eligere non possit, cassam Christi morte ei *serviliter* subjacere, si *virga & annulo* investiatur, cùm ad altiora ejusmodi pertineant, contra Deum ipsum usurpare, si sacrato Corpori & Sanguini Dominico manus laicis manibus gladio sanguinolentis obligando supponant, ordini suo & sacræ Unctioni derogare.

Supradicta sunt per Archiepiscopum Trevirensem

nomi-

aequius Imperatoris expositus, tum hac Pontificis responsa referuntur ex Sugerio apud Juretum in notis ad *Epist.* 236. Ivonis Carnotensis.

Praeterea habetur Henricum V. in solemni illa Concordia super hac luctuosa controversia anno 1122. inter ipsum & Callixtum II. Actam dedisse, in qua haec inter caetera leguntur: „ Pro amore Dei & S. R. Ecclesiae, & Domini Papae Callixti, & pro remedio animae meae, dimitto Deo, & sanctis ejus Apostolis, Petro & Paulo & sanctae Ecclesiae Catholicae omnem *Investituram* per *Annulum* & *Baculum*, & concedo in omnibus fieri electionem & *liberam* consecrationem. Integra Acta legitur *tom.* 10. *Concil. General.* columna 901. editionis Labeanae.

Cùm igitur per hanc Actam non tantùm Imperator renunciaret Investiturae per *Annulum* & *Baculum*, sed insuper electionem & liberam consecrationem omnibus Ecclesiis concederet, nequaquam dubitarunt Romani Pontifices Imperatorem remisisse jus probandi, sive confirmandi electionem & personam electam, priusquam electus in Pontificem ordinari, vel consecrari posset, quandoquidem ipsi Romani Pontifices in hac controversia contenderent, per hoc praetensum jus Imperatorum libertatem electionis & consecrationis labefactari.

IV. Etiam saeculo 7. Regum Hispaniae consensum in Electione Episcoporum desideratum fuisse, quin nec quemquam nisi ab eo prius designatum consecrari potuisse manifestum est ex *Canone* 6. Concilii Toletani XII. qui & à Gratiano *Dist.* 63. *Can.* 25. refertur in probationem hujus assertionis: *In Electione Episcoporum Principis desideratur assensus.*

Idem ad citatum Canonem sextum notat Garsias Loaisas, qui ibidem relatis Litteris Isidori Hispalensis, nec non Decreto Concilii Toletani XVI. concludit: Unde constat *ad Regiam curam pertinere nominare Episcopos*: quod, ait, fiebat hoc pacto. „ Rex „ de ea re nominationem referebat ad Concilium, „ Concilium autem inquirebat, an nominatus dignus „ esset eo munere ut ad Episcopatum eveheretur, quòd „ si inventus esset moribus & doctrina ornatus, sta„ tim à Concilio confirmabatur.

V. Nec tantùm in Hispania, sed & in Gallia sub primis Regibus nominationem Episcoporum fuisse penes Reges, notat Jacobus Sirmondus in praefatione de antiquo more promovendi Episcopos; quae extat tom. 8. Conciliorum generalium editionis Labeanae; ubi una ex eodem Sirmondo referuntur formulae antiquae de *Episcopatu*; quarum usus fuit sub primis Regibus; sub his titulis: Primò, *Cleri plebisque viduatae civitatis preces ad Regem pro Episcopo instituendo.* Secundò: *Praeceptum Regis de Episcopatu, ad Episcopum designatum.* Tertiò: *Indiculus Regis ad Metropolitanum, ut designatum Episcopum ordinet cum suis Comprovincialibus.* Quartò: *Indiculus alter ad Episcopum, pro eadem designati Episcopi ordinatione.*

Hae formulae ostendunt, plenam nominationem eo tempore penes Reges fuisse; ac personam ad Episcopatum nominatam Metropolitano ejusque Comprovincialibus à Rege fuisse praesentatam, ut ab ipsis in Episcopum ordinaretur.

Legitur quidem saeculo nono & sequenti apud Clerum & populum Electionem fuisse; sed quasi beneficio Principis aut Regis: nam ad Electionem procedere fas non erat, nisi praevia Principis licentia.

Extat etiamnum hodie in appendice ad tomum 8. Conciliorum Generalium Epistola Hincmari Remensis Archiepiscopi ad Carolum Regem Francorum, qua petit, ut Clero & plebi Silvanectensi Episcopi Electionem permittat; ac Visitatorem, qui electioni praesit, designet. Et in Decreto Cleri & plebis Senonensis de electione Ansegisi, quo ab Episcopis Provincialibus electum sibi in Pastorem ordinarii petunt, asserunt, elegisse se per licentiam Episcoporum, *Domino etiam Christianissimo Carolo annuente.*

Ex formulis, quas edidit Jacobus Sirmondus, & quarum in textu fit mentio, non evincitur, Regibus Galliae fuisse plenum jus nominandi Episcopos; sed duntaxat probatur jus dandi consensum electioni faciendae, vel factae, ostenditque Petrus de Marca, de Concord. Sacerdotii & Imperii, *lib.* 8. *cap.* 9. & *sequentibus*, hoc jure Reges Galliae & Hispaniae, necnon Principes Romanos usos fuisse, etiam probantibus Ecclesiae Proceribus, quin & Synodorum Decretis jus illud Regibus conservatum & confirmatum fuisse.

VI. Et licèt saeculo 13. electiones Episcoporum ad Capitula Cathedralia fuerint devolutae; atque inter alios S. Ludovicus Galliarum Rex in sua Sanctione Pragmatica anno 1268. decrevisset, „ Item Ecclesiae Cathedrales, & aliae Regni nostri liberas electiones, „ & earum effectum integraliter habeant, „ nequaquam tamen hae electiones sine licentia ac inspectione Principis peragebantur.

Nam hoc ipso anno, quo praedicta Pragmatica Sanctio edita fuit, Decanus & Capitulum Morinense ad S. Ludovicum destinarunt suum Archidiaconum & Scholasticum „ ad petendum, inquiunt, nomine no„ stro à supereminenti & magnifica Regia domina„ tione & munificentia *licentiam eligendi*, & provi„ dendi nobis, & nostrae Ecclesiae de Pastore.

Eandem licentiam anno sequenti ab eodem Sancto Rege postularunt Decanus & Capitulum Cenomanensis Ecclesiae; ut patet ex supplica, quae una cum praedicta supplica Morinensis Capituli, necnon Pragmatica Sanctione S. Ludovici extat inter probationes libertatum Ecclesiae Gallicanae editas per Pithoeum tom. 1. *cap.* 15. qui & ibidem plurimas similes supplicas, Regibus subsequentibus exhibitas producit. Voluerunt ergo Reges, ut Ecclesiis Cathedralibus libera electio esset suorum Praelatorum, sed praevia eorum licentia; quò innuerent Capitula eam eligendi libertatem debere liberalitati Regum acceptam referre. „ Quia, „ ait Christianus Lupus, Reges etiam *nominationis* sibi „ jus arrogabant, Canonicam electionem censuerunt „ esse *suum singulare beneficium*; ideòque per singula„ res preces singulis vicibus implorandum.

VII. Sive autem electionis faciendae consensum Principis expectare deberent Capitula, sive electionis approbationem; semper tamen natum erat contingere, ut non eligeretur, nec admitteretur nisi quem Princeps cupiebat.

Non mirum proinde quòd Principes Capitulis sibi subjectis annuerent Canonicam electionem, quam vel ipsi pro suo arbitrio fieri permittebant, aut probabant, vel improbabant. Quin & facile eis erat sua auctoritate, aut precibus interpositis à Capitulis impetrare, ut illum in Episcopum eligerent, quem Principes desiderabant.

VIII. Porrò cùm viderent per reservationes Pontificias Praelatorum nominationes ad Curiam Romanam devolutas, non perindè ampliùs à suo dependere arbitrio Ecclesiarum Cathedralium provisiones; imò frequenter personas extraneas sibi haud gratas, quin & nonnunquam suspectas ad Praelaturas suorum Regnorum nominari, omni conatu studioque illis reservationibus sese opposuerunt; atque Canonicas electiones restitui voluerunt: suamque, quam in iis jam pridem habuerunt, auctoritatem reduci.

IX. E contra Pontifices attendentes, quòd restitutis Canonicis electionibus reipsa quodammodo ad Reges & Principes devolveretur Praelatorum Nominatio; ipsi verò Pontifices in totum ab eis excluderentur; in tantùm ut nec Praelatorum confirmatio, quae de jure communi Metropolitano competit, ad ipsos imposterum spectaret; convenientius crediderunt, si Regibus concederent privilegium seu indultum nominandi, sive praesentandi *ipsi Pontifici* personas ad Episcopatum promovendas, & ita Reges jus nominandi Episcopos ex privilegio aut indulto Sedis Apostolicae habere viderentur; ac uni Sedis Apostolicae Episcoporum promotio & confirmatio reservaretur.

X. Et sanè Franciscum I. Galliarum Regem non desiderasse abrogationem Canonicarum electionum, quae per Sanctionem Pragmaticam erant restitutae, & per famosum Concordatum inter ipsum Franciscum & Leonem X. unà cum Sanctione Pragmatica sunt abrogatae; sat innuere videtur in procemio Concordatorum. Ibidem enim exponens, qualiter sibi cura fuerit; ut Concordata ita essent confecta temperataque, ut pleraque Pragmaticae Sanctionis firma nobis, ait, posthac ratаque futura sint; ac tum pluribus articulis Pragmaticae Sanctionis relatis, qui post Concordata salvi manserunt, ad articulum de electionibus descendens ait: „ Quod verò ad electiones „ pertinet, minimè quod optabamus obtinere potuimus. „

Econ-

E contrà Leo X. totus est, ut ostendat electiones esse abrogandas; asseritque, ex electionibus quæ in Ecclesiis Cathedralibus & Metropolitanis à multis in Regno Galliæ fiebant, grandia animarum pericula provenire; idque hac inter alias ratione, quòd *plerεque per abusum sæcularis potestatis* fierent.

Supposuit ergo Pontifex, electiones plerasque ad arbitrium & beneplacitum Principum fieri.

XI. Itaque post multas discussiones ac deliberationes, Concordata inter Leonem X. & Franciscum I. Regem Galliarum conclusa & recepta fuere anno 1516. quorum primus articulus hic est. „ Quòd de cætero „ Cathedralibus & Metropolitanis Ecclesiis in Regno „ Galliæ, Delphinatu & Comitatu Diensi ac Valenti„ nensi nunc & pro tempore etiam per cessionem in „ manibus nostris (Pontifici) & Successorum nostro„ rum Romanorum Pontificum Canonicè intrantium „ sponte factam vacantibus, illarum Capitula & Cano„ nici ad electionem seu postulationem, inibi futuri „ Prælati procedere non possint: sed illarum occurrente „ hujusmodi vacatione, Rex Franciæ pro tempore exi„ stens, unum gravem Magistrum seu Licentiatum in „ Theologia, aut in utroque seu altero Jurium Docto„ rem aut Licentiatum in Universitate famosa & cum „ rigore examinis & in vigesimo septimo suæ ætatis an„ no ad minus constitutum, & aliàs idoneum infrà sex „ menses à die vacationis Ecclesiarum earumdem com„ putandos, *nobis* & Successoribus nostris Romanis „ Pontificibus, seu Sedi prædictæ *nominare*, & de per„ sona per Regem hujusmodi nominata per nos & „ Successores nostros, seu Sedem prædictam *provide„ ri debeat*: & si contingeret præfatum Regem per„ sonam taliter non qualificatam ad dictas Ecclesias „ sic vacantes nominare, per nos & Successores seu „ Sedem hujusmodi de persona sic nominata eisdem „ Ecclesiis minimè provideri debeat, &c. „

XII. Hæc Concordata tamen post multas tam ex parte Curiæ Regiæ, quàm Prælatorum atque Universitatis Parisiensis oppositiones, auctoritate Regia publicata, & executioni mandata fuere; atque hodie in vim illorum Rex ad Episcoparus & Archiepiscop. nominat.

XIII. Declarat tamen Pontifex, se non intendere per præmissa in aliquo præjudicare Capitulis Ecclesiarum *Privilegia à Sede Apostolica* proptium eiigendi Prælatum *obtinentibus, quominus* ad electionem liberè procedere possint, juxta formam in eorum privilegiis contentam: „ Et si in eorum privilegiis forma aliqua „ expressa non fuerit, tum formam Concilii genera„ lis Capituli, Quia propter tantùm servare te„ neantur: dummodò de privilegiis sibi concessis hu„ jusmodi per litteras Apostolicas, seu alias authen„ ticas scripturas docuerint, omni alia specie proba„ tionis eis in hoc adempta.

XIV. Verùm, primùm ipse Leo X. ac deinde Clemens VII. per speciale indultum concesserunt ipsi Francisco I. suspensionem privilegiorum, si quæ Sedes Apostolica quibusdam Ecclesiis annuisset; permittentes interim Regi nominationem ad Prælaturas. Simile indultum Pius IV. postmodum Carolo IX. dedisse legitur; ac inter ea injungebatur omnibus Capitulis, ut si quæ prætenderent hujusmodi privilegia à Sede Apostolica accepisse, eorum litteras Cancellario Regio examinandas traderent. Post hæc Reges Galliæ manserunt in possessione nominandi omnes sui Regni Ecclesias Cathedrales; vel quòd privilegia in forma authentica non fuerint producta, vel quòd longa possessio jus illud formaverit & firmaverit; uti observat Pinsonius in Historia de Indultis; qui & ibidem refert plura Indulta Regibus Galliæ à variis Pontificibus concessa, quibus jus nominandi extenditur ad Provincias & Ecclesias Concordato non comprehensas.

XV. Regi Catholico similia quoque Indulta nominandi ad Cathedrales Ecclesias concessa, testantur unanimiter rerum Hispanicarum Scriptores; atque hodie Præsentatio, sive Nominatio fit à Rege, teste Garzia *de Benef. part. 5. cap. 1. n. 217.* „ cujus juris præ„ sentandi, ait, & patronatus præcipuum fundamen„ tum est privilegium Apostolicum, quod habent Re„ ges Hispaniæ. „ Deinde ex Mariana in Historia Hi„ spanica, *lib. 24. cap. 16.* refert, quòd „ cum fuisset de „ hoc controversia, Sixtus IV. concessit perpetuò Re„ gibus Castellæ, quòd in Episcopatibus eligerentur per eos nominati & petiti. “ Quin & teste Mariana, *lib. 25. cap. 5.* uti ibidem etiam retulit Garzias, „ Papa Adrianus VI. concessit Carolo Imperatori Regi “ Hispaniarum & ejus Successoribus jus præsentandi “ Episcopos Hispaniæ, qui ante providebantur ad “ supplicationem Regum. “

XVI. De hoc jure Regum Hispaniæ latiùs tractat Covarruvias *ad Cap. Possessor part. 2. §. 10. num. 5.* ibique observat, quod non tantùm ex privilegio, sed vi Jurispatronatus competat Regibus Catholicis jus præsentandi: „ Siquidem, ait, Hispaniarum Reges “ Patronatus jus obtinent in Ecclesiis Cathedralibus, “ cùm eas erexerint, construxerint, & amplis patri“ moniis dotaverint. “

Uno verbo, uti rectè monet Covarruvias, „ absque ulla controversia Hispaniarum Reges jus, & quasi “ possessionem habent ab eo tempore, cujus initium “ memoriam hominum excedit, eligendi & nominan“ di eos, qui à Romanis Pontificibus sunt præficien“ di, ita quidem, ut nisi à Rege nominatus nemo “ possit his dignitatibus insigniri. “

XVII. Et in Bulla erectionis novorum Episcopatuum Belgii, Paulus IV. Philippo Regi ejusque successoribus, qui pro tempore ejusdem Regionis (scilicet ejus partis inferioris Germaniæ, quæ Philippo Regi Catholico hæreditario jure subjecta erat) in temporalibus Domini essent, jus nominandi Romano Pontifici pro tempore existenti personas idoneas ad dictas Ecclesias, quotiescumque illas vacare contingeret, per eumdem Pontificem in Archiepiscopos & Episcopos ad Nominationem hujusmodi ordinandos, in perpetuum reservavit.

XVIII. Pari jure omnes penè Principes & Reges Catholicos suarum respectivè Ditionum Episcopos nominare asserit Martha Tractatu de Jurisdictione, *part. 2. cap. 4.* & latiùs Michael Roussel in Historia Pontificiæ Jurisdictionis, *lib. 2. cap. 7.*

XIX. Porrò „ Principes nostri (uti post Boetium Eponem, advertit Zypæus in Jure novo tit. de ele“ ctione, *num. 3.*) cum ad Episcopatum aliquem no“ minant, præfantur, se id facere vigore *Regaliæ*, “ *Indulti Apostolici*, seu *quovis* alio jure sibi compe“ tente. Pontifex verò in litteris confirmationis pro“ videt nominato in vim *Indulti Apostolici*, omissa “ *Regaliæ* mentione, utpotè quasi rejectæ, si non “ agnitæ. “

C A P U T IV.

Quæ conditiones in Nominatione Regia sint servandæ.

1. *Nominandus secundùm Concordata Galliæ debet esse graduatus in Jure, vel in Theologia.*
2. *An magis expediat, ut sit graduatus in Theologia, quàm in Jure?*
3. *Exceptio à dicta Regula Concordati.*
4. *Rex Catholicus aliique Principes ex præcepto Concilii Tridentini qualem nominare debeant?*
5. *Decretum Tridentini ostendit, non exiguam curam adhibendam in concedendis gradibus Academicis.*
6. *Vi Concordatorum Galliæ nominatio fieri debet intra sex menses à die vacationis.*
7. *Si Rex personam non qualificatam nominaverit, tenetur intra tres menses à die recusationis aliam nominare.*
8. *Quomodo recusatio intimanda, & cui?*
9. *Prædictæ limitationi temporis non astringitur Rex Catholicus, nec alii Principes.*
10. *Pontifex vigore prædictorum Concordatorum liberè providere potest de Ecclesiis apud Sedem Apostolicam vacantibus: & quid sit ibidem vacare?*
11. *Interdum Rex Galliæ provisioni Pontificis se opponere posse.*
12. *Regia Nominatio Pontifici præsentanda.*
13. *Speciales conditiones in Concordatis seu Indultis in Nominatione Regia sunt servandæ.*

I. PLures conditiones in Concordatis inter Leonem X. & Franciscum I. in Nominatione Regia servandæ

vandæ præscribuntur. Et quidem quod ad personam à Rege nominandam attinet, decernitur, Nominandum à Rege esse debere „ Virum gravem, Magistrum seu Licentiatum in Theologia, aut in utroque Jure, seu in altero Jurium Doctorem, aut Licentiatum in Universitate famosa, & cum rigore examinis, & in 27. suæ ætatis anno ad minus constitutum.

II. Notat autem Michael Roussel in Historia Jurisdictionis Pontificiæ, *lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 19. quòd Henricus II. statuerit in Comitiis Blesensibus, neminem se nominaturum, nisi qualitates haberet; ac insuper voluerit ut nominatus examinaretur ab Episcopo, vel Archiepiscopo & duobus Theologis: „ Sed satius esset, ait Roussellius, neminem nominari, nec nominatum admitti, nisi qui *Theologiæ Doctoratum optimo marte meruisset*: sic enim dignitas Ecclesiæ, quæ maximè viget in doctis & benè moratis Præsulibus (à doctrina autem præclari mores plerumque nascuntur, ut ab ignorantia pravi) facilè restitueretur: idque absolutè addi Concordato debuerat; siquidem nemo nescit, quàm facilè gradus Jurium obtineantur, ut ex illis doctus & capax præsumi non debeat.

Videant qui hodie annuendis Gradibus Academicis præsunt, an hoc Roussellii dictum hodie non verificetur.

III. Porrò conditioni de Gradu Academico in nominando requirendo, hæc moderatio subjicitur: „ Exceptis consanguineis Regis, ac personis sublimibus ex causa rationabili & legitima, in Nominatione & Apostolicis litteris exprimenda, necnon Religiosis Mendicantibus *Reformatis*, *eminentis* scientiæ, & *excellentis* doctrinæ, qui juxta Ordinis Regularia Instituta ad Gradus hujusmodi assumi non possunt.

IV. Rex Catholicus aliique Principes, licèt legibus horum Concordatorum non adstricti, nihilominus easdem penè circa Nominandas personas quoad hunc articulum leges servare tenentur vi Concilii Tridentini, quod *Sess.* 22. *cap.* 2. *de Reformat.* præscribit. „ Ut quicumque posthac ad Ecclesias Cathedrales erit assumendus præter cæteras qualitates, scientia ejusmodi polleat, ut muneris sibi injungendi necessitati possit satisfacere. Ideòque antea in Universitate studiorum Magister, sive Doctor in S. Theologia, vel Jure Canonico meritò sit promotus, aut publico alicujus Academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur.

V. Hic notandum, Synodum Tridentinam in defectum Gradus Academici requirere, ut Nominandus, sive Promovendus *publico* alicujus Academiæ *testimonio* idoneus ad alios docendos ostendatur; adeòque non obscurè insinuare & supponere, Gradus Academicos esse publica eruditionis ac scientiæ testimonia; ut consequenter, qui his muniti fuerint, alio publico Academiæ testimonio non indigeant.

Hinc patet, quàm soliciti esse debeant Doctores, quibus admissio ad hujusmodi Gradus incumbit, ne publica illa eruditionis, ac capacitatis testimonia annuantur iis, qui scientia atque capacitate, quam Gradus præfert, debitè non sunt instructi: ne aliàs leviùs illa concedentes, Ecclesiæ ac Fundatoribus, qui Gradus illos tamquam eruditionis testimonia requisierunt, in re summi momenti imponatur.

Unde inter rationes, quibus pius ille Parisiensis Cancellarius Joannes Gersonius ad renuntiandum Officio Cancellarii movebatur, hæc una erat: „ Cogor ad deliberationem aliorum, vel pro consuetudine temporis, *ignaros* scientia & *perniciosos* moribus promovere. „ Ad quæ reflectens Joannes Sinnichius alt: Censuit nimirum, indignorum ad Gradus Academicos promotionem, *gravem* esse *iniquitatem*; ideò utique, quia *immanem* Reipublicæ tam Ecclesiasticæ, quàm Politicæ infert perniciem. Saul Exrex *lib.* 1. *cap.* 122. §. 465.

VI. Aliæ sunt conditiones præfatis Concordatis, quæ respiciunt tempus, intra quod Nominatio à Rege fieri debet; nimirum intra *sex menses* à die vacationis Ecclesiarum computandos.

VII. Deinde additur: „ Et si contigerit, Regem personam taliter *non qualificatam* ad dictas Ecclesias sic vacantes nominare, nos (Leo X.) & successores seu Sedes hujusmodi de persona sic Nominata iisdem Ecclesiis minimè providere debeat; Sed teneatur idem Rex infrà *tres alios menses à die recusationis consistorialiter* factæ personæ nominatæ non qualificatæ computandos, intimandæ solicitatori Nominationem non qualificatam prosequenti, alium supra dicto modo nominare. “

Prima ergo nominatio per Regem fieri debet *infra sex menses à die vacationis*; si autem nominata sit persona, non qualificata juxta præscripta in Concordato, eamque Pontifex confirmare recusaverit, alium nominare Rex poterit; sed intra *tres menses*; si verò prima Nominatio Regia non fuerit plenè sortita effectum; utpotè quia nominatus consentire recusavit, vel post consensum juri suo renuntiavit, aut fortè diem clausit extremum, seu propter occultum ejus vitium nominatio irritatur, tunc inquit Rebuffus, Rex habebit alios *sex menses*, ac si vacatio nova esset.

VIII. Prædicti verò *tres menses* computandi sunt à à die *recusationis intimata prosequenti* Nominationem.

Hinc infert Rebuffus in Commentario ad Concordata titulo de Regia Nominatione, verbo *prosequenti*, quod *solicitator* Regis debeat prosequi Nominationem factam per Regem; „ Atque per hoc infertur, ait Rebuffus, quòd Rex tenetur habere Romæ *solicitatorem*, qui Nominationem hanc prosequatur. Quòd si *solicitator* mortuus sit, tunc putarem, ait idem, recusationem posse intimari *Procuratori Nominati*, vel illi cui directæ sunt litteræ, fortè etiam posset eo casu recusatio intimari *Protectori* Galliarum, vel alteri *negotia* Regis Romæ *gerenti*, vel alteri *solicitatori* prosequenti hanc nominationem. “

Imò juxta stylum hodiernum, Rex tres litteras Romam pro expeditione ac prosecutione Nominationis mittit. Unam ad Pontifiem, alteram ad suum Legatum Romæ residentem, & tertiam ad Cardinalem Protectorem Regni Franciæ; qui etiam in Consistorio negotium illud proponit ac refert; uti titulo sequenti dicetur.

Porrò hæc *recusationis intimatio* nequaquam fieri debet *consistorialiter*, uti nonnulli ex verbis Concordati concludere voluerunt, sed *recusatio* tantùm *consistorialiter*, sive in *Consistorio* concludenda est; quemadmodùm observat & probat Rebuffus loco citato, verbo *Consistorialiter*.

IX. Porrò ea temporis limitatione per Concordata præfixa nec Rex Catholicus, nec alii Principes Concordatis hisce non comprehensi constringuntur, quinimò Regibus Hispaniæ non currit tempus *quatuor* mensium, quod de jure omnibus Patronis laicis præscriptum est; etiamsi *sciat* Rex vacationem; idque ex legitima præscriptione, qua omnes Reges Hispaniæ *tuti* sunt, ait Garzias *de beneficiis*, *parte* 10. *cap.* 2. *num.* 34. „ eò quòd impediti multis occupationibus tam in bello, quàm in pace, non possint intra illud tempus præsentare. Et ita *semper practicari videmus*, cum Rege enim non curatur de tempore & termino ad præsentandum, tam in Episcopatibus, quàm in aliis præsentationibus. “

X. Præscribitur prætereà in sæpè dicto Concordato, quòd de Ecclesiis per *obitum* apud *Sedem* Apostolicam vacantibus, semper, etiam nulla Regis præcedente Nominatione, *liberè* per *Pontificem* provideri possit.

„ Tunc dicitur *apud Sedem* vacare, (ait Rebuffus in verbo, *Apud Sedem*) etiamsi in locis vicinis per *duas dietas* moriatur, sive ibi occasione *Curia* moraretur, sive *alia causa* apud *Sedem prædictam* esset. “

Restringitur autem vacatio hæc ad vacationem *per obitum*: ideòque si per resignationem aliove modo apud Sedem vacare contigerit, Pontifex providere non poterit, nisi prævia Nominatione, aut saltem prævio Regis consensu, uti notat Rebuffus verbo, *Per obitum*; & latiùs prosequitur Fevretius *lib.* 2. *de abusu*, *cap.* 7. *num.* 11.

XI. „ Posset etiam Rex Franciæ (inquit Rebuffus ibidem verbo, *Provideri possit*) in hoc casu quando vacat per obitum in Curia, contra provisum per Papam se opponere & excipere, si timeret *de conjuratione*, seu *proditione patriæ*, seu revelatione *secretorum* suorum ratione patriæ, unde provisus est oriundus, vel propter parentes suos, qui semper Regi fuerunt infesti, & tunc esset audiendus, quia satis prosequitur interesse proprium.

XII.

XII. Denique vi Concordatorum, Regia Nominatio ad Romanum Pontificem deferenda est; à quo solo provisoria, seu confirmatoria diplomata concedi possunt; quod hodie etiam in aliorum quorumcumque Regum ac Principum Nominatione; quin & in Electione, quæ vi Concordatorum Germaniæ fit, ubique obtinet; idque contra pristinam, ac etiam jure Decretalium stabilitam Ecclesiæ disciplinam, quæ Episcoporum confirmationem, vel Conciliis Provincialibus, vel Metropolitanis deferebat, uti latiùs titulo sequenti exponetur.

XIII. Si quæ prætereà speciales conditiones in Concordatis, aut Indultis vel privilegiis, quibus Regibus & Principibus jus nominandi concessum est, fuerint expressæ & acceptatæ, hæ indubie juxta tenorem expressum servandæ sunt, præter illa, quæ ipsa ratio & divina lex omnibus, quibus jus nominandi aut eligendi Ministros Ecclesiæ competit, servanda præscribit.

CAPUT V.

Quædam circa Electionem & Nominationem Episcoporum invariata manserunt.

1. *Qui ad Electionem & Nominationem concurrunt, tenentur bonum Ecclesiæ præ oculis habere.*
2. *Patroni etiam laici vi sui juris Ecclesiæ Ministros designant.*
3. *In distributione Beneficiorum committitur acceptatio personarum, dum ex humano respectu minus dignus digniori præponitur.*
4. *Probatur authoritate S. Thomæ.*
5. *In promotione ad Episcopatum acceptio personarum est grave peccatum.*
6. *Nominationem Episcoporum recusavit Valentinianus Imperator, & quare?*
7. *Ludovicus VI. Galliarum Rex noluit acceptare Privilegium conferendi munia Ecclesiastica.*
8. *Idem fecit S. Ludovicus.*
9. *Quàm felicius hic fuerit, ut digni ad munia Ecclesiæ promoverentur.*
10. *Qui in Nominatione ad Episcopatus non multum sunt soliciti de qualitatibus promovendorum, convincuntur non satis æstimare pretium animarum.*
11. *Ab Episcopatu repellendi ambientes.*
12. *Prævie ad Nominationem diligens instituenda inquisitio.*
13. *Pro obtinendo bono Pastore, tum publicæ, tum privatæ preces instituendæ.*
14. *Quomodo ad has populus excitandus?*

VAriam fuisse circa personas eligentes aut ad electionem concurrentes disciplinam, & electionis formam, ex Historiis & sacris Canonibus, aliisque Ecclesiasticis monumentis in præcedentibus sufficienter est ostensum.

I. Verùm quæcumque in his potuerit pro ratione temporum aut locorum intervenire mutatio, illud semper mansit, & manebit immutabile, ac invariabile, quòd quicumque sive Clerici, sive Laici; seu Reges, seu populus ad Electionem vel Nominationem concurrant, teneantur in Electione sive Nominatione bonum Ecclesiæ, cui Pastor præficiendus est, præ oculis habere.

II. Indubitatum quippe est, quòd etiam Reges aliique Patroni laici vigore juris patronatus, aut Indulti vel alterius tituli ad Episcopatus cæteraque Ecclesiastica Beneficia nominantes aut præsentantes, vi illius Ecclesiæ Ministros designent; atque Ecclesiastica munia distribuant.

III. Certum autem est, in distributione Beneficiorum seu Officiorum Ecclesiæ eam qualitatem personæ attendendam esse, quæ personam magis idoneam aut utilem ad ministrandum & serviendum Ecclesiæ ostendit; id est, attendendam esse qualitatem, quæ ad bonum Ecclesiæ facit.

Hinc ulteriùs consequitur, quòd quicumque ad Beneficia nominant, vitium acceptionis incurrant, ipsamque justitiam distributivam lædant, si ex humano aliquo respectu, & intuitu qualitatis personæ aut motivi, quæ nullatenus Ecclesiæ utilitatem respiciunt, nec personam Ministerio, ad quod eligitur, digniorem reddit, ad nominandum aliquem minùs dignum, relicto digniore, moveantur.

IV. „ Si potest haberi aliquis magis idoneus (ait Sanctus Thomas 2. 2. *quæst.* 63. *art.* 2. *ad* 3.) erga aliquam dignitatem, & alius præfertur, oportet quod hoc sit propter aliquam causam: quæ quidem si *pertineat ad negotium*, quantùm ad hoc erit ille, qui eligitur, magis idoneus; si verò non pertineat ad negotium, id quod consideratur ut causa, erit *manifestè acceptio personarum.* “

V. „ Nec sanè quantùm arbitror (inquit S. Augustin. *epist.* 54.) putandum est, leve esse peccatum in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Jesu Christi; si illam distantiam sedendi, & standi ad honores Ecclesiasticos referamus. Quis enim ferat eligi divitem ad sedem honoris Ecclesiæ, contempto paupere instructiore atque sanctiore? “

Si hoc generatim *de honoribus Ecclesiasticis* putaverit Augustinus, quid non censendum, si hæc personarum acceptio *ad Episcopatus* referatur? Nam, ut meritò monuerunt Patres Tridentini, *Sess.* 24. *cap.* 1. *de Reformat.* „ Si in quibuslibet Ecclesiæ gradibus providenter scienterque cavendum est, ut in domo Domini nihil sit inordinatum, nihilque præposterum; multò magis elaborandum est, ut in Electione ejus, qui supra omnes gradus constituitur, non erretur. Nam totius familiæ Domini status & ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite. “

Ac deinde tamquam ex prædictis consequens subjungit: „ Omnes verò & singulos, qui ad promotionem præficiendorum quodcumque jus quacumque ratione à Sede Apostolica habent, aut alioquin operam suam præstant; nihil in iis pro præsenti temporum ratione innovando, hortatur & monet, ut imprimis meminerint, nihil se ad Dei gloriam, & populorum salutem utiliùs posse facere, quàm si bonos Pastores, & Ecclesiæ gubernandæ idoneos promovere studeant, eosque alienis peccatis communicantes *mortaliter* peccare, nisi quos *digniores* & Ecclesiæ *magis utiles* ipsi judicaverint; non quidem *precibus*, vel *humano affectu*, aut *ambientium suggestionibus*, sed eorum exigentibus meritis, præfici diligenter curaverint; & quos ex legitimo matrimonio natos, & vita, ætate, doctrina, atque aliis omnibus qualitatibus præditos sciant, quæ juxta Sacros Canones, & Tridentinæ hujus Synodi Decreta requiruntur. “

VI. Hoc periculum in Electione, seu Nominatione ad Ecclesiæ Ministeria, præsertim Episcopatus, expendens Valentinianus Imperator, ad Eligendum Mediolanensem Episcopum Synodum Episcoporum quidem convenire jussit; eosque exhortatus est, ut talem eligerent Episcopum, qui *non solo verbo, sed etiam conversatione gubernet subjectos, & totius semetipsum imitationem virtutis ostendat, testemque doctrinæ conversationem bonam habeat*; at cùm Synodus petiisset, ut *magis ipse decerneret* eligendum, *sapiens & pius*, mox respondit: *Supra vos est talis Electio. Vos enim gratia divina politi, & splendore fulgentes, meliùs poteritis eligere*, apud Gratian. *dist.* 63. *Can.* 3.

VII. De Ludovico VI. Galliarum Rege refertur: „ Reversus de Hierosolymitana contra Saracenos expeditione, cùm quidam Clericus Roma Papale quoddam privilegium attulisset, quo in omni Ecclesia Cathedrali sui regni jus conferendi cui vellet primam vacaturam cum cunctis fructibus medio tempore provenientibus, consequebatur, confestim combussit litteras, dicens: „ *Malo illas hic comburere, quàm si propter illas in inferno comburerer.* Thomas Walsingam in hypodigm. Neustriæ.

VIII. Scribit Broymarus Cancellarius S. Ludovici Galliarum Regis in ejus vita: „ cùm ei instituendi Pastores à Pontifice potestas facta esset, ad idque diploma Legatus Roma rediens attulisset: quod mea, inquit, Romæ negotia strenuè obieris, laudo: quòd mihi à Pontifice munus hoc retuleris, non probo. Intelligo enim *quanto cum periculo animæ meæ*, & regni id susciperem, ac protinus diploma in ignem projecit. “

IX. Quàm verò ipse solicitus esset, ut optimè in Ecclesiæ bonum de Beneficiis ad suam Nominationem spectantibus, provideretur, exponit Nangius in ejus vita *pag.* 369. „ Sanè in Beneficiis conferendis, quæ „ ad patronatum, sive donationem ipsius pertinebant, „ *Deum semper* præ oculis habebat, & Electis & „ probatis personis, quantum poterat, conferebat. „ Quas personas eligi & *inquiri* faciebat per Cancel„ larium Parisiensem & alios bonos viros.

X. Et profectò Principes eorumque Ministri, qui in nominatione ad Beneficia Ecclesiastica, præsertim Episcopatus, unde salus unius integræ Diœcesis magna ex parte dependet; soliciti non sunt, ut capaciores ac digniores promuveantur, convincuntur non æstimare pretium animarum. Divinitus enim jam pridem dixit Hormisdas Papa *Epist.* 25. *cap.* 1. „ Æsti„ met quis pretium Dominici Gregis, ut sciat quod „ meritum constituendi deceat esse Pastoris.

XI. Sed proh dolor! frequenter amplius inquirunt, magisque anxii sunt, ut fidelem et expertem constituant civitatis alicujus aut castri Rectorem aut Gubernatorem, cui salus & conservatio temporalis concredatur, quàm quis constituatur Civitatis aut Diœcesis Episcopus, cui tot Animarum æterna salus committitur; non carò hic vix aliud considerantes, quàm quis pluribus commendationibus, ne dicam muneribus & obsequiis sit instructus.

Utinam hi expenderent illud numquam satis expendendum Imperatorum in *L.* 31. *Cod. De Episcopis & Clericis*; „ Tantùm ab ambitu debet esse sepositus „ (ordinandus Episcopus) ut *quæratur cogendus*, ro„ gatus *recedat*, invitatus effugiat, sola ei suffrage„ tur *necessitas* excusandi. Profectò *indignus* est Sa„ cerdotio, nisi fuerit ordinatus *invitus*.

XII. Laudandum ergo fuit Decretum Regis Galliæ in Comitiis Blesensibus promulgatum, ne Nominatio Regia ad Episcopatus fieret ante mensem à vacatione, ut maturiùs de persona Nominanda deliberari ac inquiri posset.

Quàm hæc inquisitio necessaria sit; & quomodò nullatenus excusentur prætextu ignorantiæ, si omissa sedula ac studiosa inquisitione, Ecclesiæ zelosum ac fidelem Ministrum non dederint, quibus jus Eligendi aut Nominandi competit, multis ostendit S. Chrysostomus *Lib.* 3. *de Sacerd. cap.* 9.

Ulteriùs, quamvis moderna Ecclesiæ disciplina nec populum, nec Clerum saltem inferiorem ad Electionem Episcoporum admittat, tamen illud semper verum manebit, tam populi, quam Cleri plurimum interesse, ut talis Pastor Ecclesiæ detur, qui Boni Pastoris qualitatibus sit instructus.

XIII. Et quia scimus, cor Regis esse in manu Dei, & quòd a Summo Animarum Pastore dependeat, mittere operarios in messem suam, illud saltem populo & Clero incumbit, ut precibus ad Deum fusis Bonum Pastorem instanter ac humiliter petant.

Quapropter durante disciplina, quæ Electionem Clero populoque deferebat, Visitator Electioni intendens universos monebat. „ Magnopere studendum est, dilectissimi fratres, *Deum suppliciter deprecari*, ut ta- “ lem inter vos, ad suum servitium aptum, & vobis “ profectuosum per suam magnam clementiam manife- “ stare dignetur. Ideòque admonemus, ut *triduana* “ *jejunia* ab omnibus in ista Parochia commorantibus “ fieri jubeantur, & ut *eleemosyna*, quantumcumque “ dare potuerit in suo maneat arbitrio. Simulque om- “ nes una voce unaque mente omnipotentem Deum “ deprecemur, ut talis Dei famulus, Deoque dignus, “ & bonis hominibus acceptus, ad illam Venerabilem “ Sedem Pontifex eligatur, qui postmodum nullo vi- “ tio, nulla reprehensione arguatur: sed sit bonis mo- “ ribus ornatus, & sancta conversatione suffultus, Sa- “ crisque Litteris imbutus, & idoneus Minister esse “ possit ad perficiendum ea quæ ei commissa fuerint. “

Eadem ratione, stante moderna disciplina, Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 1. *de reformat.* sta- “ tuit, ut cùm primùm Ecclesia vacaverit, supplica- “ tiones ac *preces publicè privatimque* habeantur, at- “ que à Capitulo per Civitatem, & Diœcesim indi- “ cantur; quibus Clerus populusque bonum à Deo “ Pastorem valeat impetrare. “

XIV. Plurimùm valebit ad excitandum populi devotionem & fervorem, si animarum Directores frequenter, ac vivaciter populo exponant, quantum mali immineat sibi, si pro Pastore bono mercenarius, aut etiam lupus aliquis intrêt; quòdque Deus interdum ob peccata populi permittat, ut non mercenarii duntaxat, sed & lupi in ovile suum intrent, illudque cùm suis malis exemplis & moribus, tum perversis doctrinis devastent, ovesque spiritualiter occidant.

TITULUS DECIMUSQUARTUS.

De Confirmatione Episcoporum.

CAPUT I.

Ad quem spectet Episcoporum Confirmatio.

1. *Primitus ad Metropolitanum cum Episcopis Comprovincialibus spectavit.*
2. *Probatur ex Concilio Nicæno & Laodicæno.*
3. *Præcipua auctoritas erat penès Metropolitanum; & ad hunc solum sensim devolutum est jus confirmandi.*
4. *Per 13. sæcula apud Metropolitanum permansit.*
5. *Per Reservationes Pontificias sæculo 14. ad Sedem Apostolicam jus confirmandi devolvi cœpit.*
6. *Etiam post sublatas Reservationes mansit jus confirmandi penes Pontificem.*
7. *Concordata Germaniæ illud Sedi Apostolicæ deferunt.*
8. *Item Concordata Galliæ.*
9. *Similiter Indulta & Privilegia nominandi Episcopos Regi Catholico aliisque Principibus concessa.*

I. Electionem Episcoporum multis sæculis, præsertim in Ecclesia Latina suffragio Cleri, ac populi factam fuisse, supra ostendimus; una quoque ibidem notavimus, non eam fuisse hujus electionis vim, sive authoritatem, ut necessariò is esset Ordinandus, quem populus Ordinandum expetiisset; sed penes Metropolitanum cum Episcopis suffraganeis jus fuisse electionem, electamque personam examinandi; utrùm nimirùm & illa Canonica esset; & hæc ad Ecclesiam regendam, & onus Episcopale sustinendum sufficiens; atque ulterius in potestate Metropolitani & Episcoporum fuisse, electionem probare, vel improbare; prout eam vel Canonicam, aut minùs Canonicam judicarent. Hoc insuper notandum, quòd nec per ejusmodi electionem, uti hodie, jus aliquod *ad rem* ipsi Electo acquireretur, antequam per Metropolitanum, ac Episcopos Comprovinciales electio seu nominatio populi esset probata & admissa; ipseque electus Ordinatus & in Cathedra collocatus.

II. Itaque Confirmatio & approbatio electionis, sive nominationis primis Ecclesiæ sæculis omnimoda erat penès Episcopos Ordinatores, id est, Metropolitanum cum Suffraganeis juxta Canonem IV. Nicænum, quo decernitur: „ Episcopum oportet maxi- “ mè quidem ab *omnibus* qui sunt in Provincia *con-* “ *stitui*, si autem sit hoc difficile, vel propter ur- “ gentem necessitatem, vel viæ longitudinem, tres “ omninò eumdem in locum congregatos, absentibus “ quoque suffragium ferentibus, scriptisque assentien- “ tibus, tunc electionem fieri, eorum autem quæ “ fiunt, Confirmationem in unaquaque Provincia *à* “ *Metropolitano* fieri. “

Hoc Canone non de sola ordinatione sive consecratione agi, sat innuit ipse consensus absentium in scriptis requisitus; qui ad Confirmationem sive approbationem

electio-

electionis, nequaquam ad ipsam formalem ordinationem, sive consecrationem aliquid conferre potest.

Unde Canone 12. Synodi Laodicenæ edicitur, ut „ Episcopi judicio Metropolitanorum, & eorum qui „ circumcirca sunt Episcoporum, provehantur ad Ec„ clesiasticam dignitatem; ii videlicet, qui plurimo tem„ pore probantur tam verbo fidei, quàm rectæ con„ versationis exemplo. “

Quemadmodum electio Romani Pontificis eodem ritu, quo aliorum Episcoporum electio per Clerum & populum per decem ut minus sæcula peracta fuit, uti titulo præcedenti probatum fuit; similiter & electionis confirmatio, & personæ electæ ordinatio juxta præscriptum SS. Canonum ac notanter Nicænorum, sicuti aliorum Episcoporum facta legitur.

Et quidem etiam sæculo XI. eam fuisse usitatam formam confirmationis R. Pontificis non obscurè indicat Gratianus *Dist.* 23. *Can.* OMNES; ubi relata forma electionis usitata Alexandri II. ætate dicit: *Quia sedes Apostolica cunctis in orbe terrarum præfertur Ecclesiis, atque ideò super se Metropolitanum habere non possit, &c.*

Cùm igitur Episcopus Romanus nullum haberet supra se Metropolitanum, consequens apparebat, electum in R. Episcopum ad normam Canonum Nicænorum non esse confirmandum. Verùm verba per Gratianum addita evincunt etiam eo tempore R. Episcopum ad instar aliorum Metropolitanorum confirmari consuevisse. Subjicit verbis jam relatis, *Cardinales* Episcopi *procul dubio* METROPOLITANI *officio funguntur, qui videlicet electum Episcopum ad Apostolici culminis apicem provehunt.* Quæ verba non obscurè significant electionem R. Episcopi, non secus ac reliquorum Metropolitanorum, confirmationi, examini, ac judicio Episcoporum Provincialium fuisse subjectam.

Scitur enim, quòd Episcopi, quos posterior ætas vocavit *Episcopos Cardinales*, sint ipsi Episcopi Romæ adjacentes, cum Episcopo Romano tanquam Metropolitano unam provinciam constituentes.

Quapropter dum in præcitato Decreto asseritur, *Episcopos Cardinales Metropolitani officio fungi, qui videlicet electum Episcopum ad Apostolici culminis apicem provehunt*, perinde est, ac si diceretur, *Provinciales Episcopos vice Metropolitani fungi*, & electionem perficere & probare; atque hoc sensu Decretum hoc à pristina disciplina non discordat; quandoquidem sciatur Metropolitanos Episcopos ab Episcopis Comprovincialibus fuisse confirmatos & ordinatos, saltem iis temporibus, quibus nondum Patriarcharum jura per Orientem & Occidentem essent stabilita. Scitur enim inter jura Primatuum & Patriarcharum tandem & jus ordinandi Metropolitanos fuisse numeratum.

III. Metropolitano igitur cum vicinis, idest, Comprovincialibus Episcopis defert hæc Synodus, eodem quo Nicæna celebrata sæculo, *constitutionem*, sive *provectionem* Episcoporum, idque indubiè ob approbationem & confirmationem electionis, quæ ab ipsis, secundum temporis illius disciplinam dependebat.

Quoniam tamen inter Episcopos Ordinatores, primus, & præses esset Metropolitanus; neque semper omnibus Comprovincialibus Episcopis commodum esset, ad singulas Episcoporum ordinationes convenire, sensim ex quodam ut minùs tacito Ecclesiæ consensu ad Metropolitanum integrum penè devolutum est jus electiones discutiendi, easque vel ut Canonicas probandi, vel ut minùs Canonicas reprobandi.

Et quidem Nicæna Synodus hanc Metropolitani auctoritatem in Episcoporum ordinatione in relato Canone non obscurè expressit his verbis: „ Potestas „ sane, vel *confirmatio* pertinebit per singulas Pro„ vincias, ad Metropolitanum Episcopum, “ Gratianus *dist.* 64. *Can.* 1.

Et Canone 6. ait: „ Illud generaliter clarum est, „ quòd si quis *præter sententiam Metropolitani* fue„ rit factus Episcopus, hunc magna Synodus defini„ vit, Episcopum esse non oportere, “ *dist.* 64. *Can.* 8.

Hinc illud Innocentii II. „ Extra *conscientiam Me„ tropolitani* Episcopi, nullus audeat ordinare Epi„ scopum, “ *dist.* 64. *Can.* 5.

Quin & si inter Electores circa personam eligendam sit dissensio, Metropolitani est, eum ordinare, qui majoribus meritis juvatur. Ita enim ad Anastasium Thessalonicensem scribit S. Leo: „ Cùm ergo de summi Sacerdotis electione tractabitur, ille om„ nibus proponatur, quem Cleri, plebisque consen„ sus *concorditer* postulavit; ita ut si in alium fortè „ personam partium se vota *diviserint*, *Metropolita„ ni judicio*, is alteri præferatur, qui majoribus & „ studiis juvatur & meritis. “

Synodus VII. *Can.* 2. Metropolitani munus esse declarat, futurum Episcopum examinare, probareque, an sacra scientia sit satis instructus.

In textu notatum est à primis sæculis penes Metropolitanos præcipuam fuisse authoritatem in electione & ordinatione Episcoporum, atque sine consensu Metropolitani Episcopum ordinari non potuisse, quemadmodum & Synodus Nicæna *Canone* 5. expressit.

Itaque & Confirmatio & Ordinatio Episcoporum spectare censebatur ad Metropolitanum cujusque Provinciæ.

Verùm & hoc scitur quòd sensim hoc jus Metropoliticum quorumdam Episcoporum extensum sit ad plures Provincias.

Et quidem jus Metropoliticum Episcopi Romani, uti & Alexandrini, tempore Concilii Nicæni ad plures Provincias & Ecclesias in illis consistentes se extendebat, uti probat *Canone* 6. hujus Synodi.

Unde hoc jure usum fuisse Episcopum Romanum, in Provinciis & Ecclesiis Suburbicariis juri Metropolitico subjectis, non tantùm tempore Concilii Nicæni, sed & pluribus sequentibus sæculis, evincitur ex libro Diurno Romanorum Pontificum, in quo libro *cap.* 3. exhibetur per plures articulos, sive titulos ritus ordinationis Episcopi *Suburbicarii* per Pontificem Romanum.

Porrò cùm in hoc libro Diurno nullus ordinationis ritus præterquam Suburbicarii occurrat, imò nec ullius alterius ordinationis tamquam ad Episcopum Romanum spectantis mentio fiat, non sine fundamento concluditur, tempore confecti hujus libri, id est sub initium sæculi VIII. Pontificem Romanum nullius Episcopi ordinationem sibi vindicasse, nisi Ecclesiarum Suburbicariarum, sibi jure Metropolitico subjectarum, uti ad Canonem VI. Nicænum probatum est.

Cùm verò eo tempore confirmatio unà cum ordinatione perficeretur, consequens est toto illo tempore nullius alterius Episcopi confirmationem ad Romanum Episcopum pertinuisse.

Ulterius, quia ea ætate confirmatio non sejungebatur ab ordinatione, mirum videri non debet nullum in dicto libro Diurno vestigium apparere confirmationis, prout hodie in usu est.

Quin & ritus ordinationis Episcopi Suburbicarii, uti in hoc libro describitur, manifestè probat, Episcopum Romanum eodem ritu tum temporis ordinasse & confirmasse Episcopos sibi jure Metropolitico subjectos, quo cæteri Metropolitani suos respectivè Episcopos suffraganeos, sive suæ respectivè Provinciæ.

Ex eodem ritu ordinationis ibidem descripto *tit.* 8. habetur, quòd Episcopus ordinatus non tantùm Episcopo Romano tamquam suo Metropolitano & Ordinatori obedientiam promitteret, sed & insuper suo Principi fidelitatem: quare & Garnerius huic titulo præfixit hoc summarium: „ Episcopus addebat indiculum de obedientia erga Romanum Pontificem, “ & *fidelitate erga Principem* servanda. “

IV. Hæc disciplina Metropolitano Confirmationem suorum Suffraganeorum attribuens per tredecim facilè sæcula inconcussa permansit; eamque & jus commune in Decretalium Gregorii IX. apertissimè supponit, & confirmat: unde uno consensu tradunt Canonistæ, Episcopum de jure communi confirmandum esse à suo Metropolitano.

Unde Joannes Eckius, ille famosus Lutheri Antigonista, *lib.* 3. *de primatu Petri*, *cap.* 40. ait, ab antiquo constitutum, Episcopum quemlibet à suo Metropolitano confirmandum, & Metropolitanum à Primate, & Primatem à suo Patriarcha: miraturque quomodo contra jura (quæ plurima ibidem profert) suas Confirmationes Episcopi, præsertim Germani, ex Roma petant. Pergit enim: „ Quod jugum nescio quomodo „ Episcopi excusserunt, ut Confirmationem, saltem in „ Germania, omnes ex Roma petant. Forsan Viri „ magni & potentes, ac natalibus illustres, dedigna- „

bantur

„ bantur confirmari ab humilis generis Metropolitano. „ Hoc autem de Confirmatione per Metropolitanum „ facienda, constitutum fuit in Concil. Niceno, &c.

Quod in textu dicitur, confirmationem Episcoporum penes Metropolitanos integram fuisse jure Decretalium, id etiam sæculo XIII. intelligi oportet de *vera* confirmatione electionis, quæ ipsam Episcopi ordinationem præcedere debebat; ut nec ante hanc confirmationem obtentam electus ordinari in Episcopum posset, neque administrationi seu in temporalibus seu spiritualibus ullatenus se immiscere.

Hujus generis confirmatio, etiam jure Decretalium, Metropolitanis integra mansit, neque à Sede Apostolica per litteras & Bullas obtineri debuit.

Cæterùm & hoc verum est, quòd similis confirmatio, qualis hodie ordinationi præmitti debet, & per quam Episcopatus quodammodo confertur, ab ipsa ordinatione *omninò separata*, & speciales suos effectus producens, prioribus sæculis ignota fuerit; uti in nota præcedenti dictum fuit.

Quo verò tempore confirmatio Episcoporum ab ipsa ordinatione cœperit sejungi, & suos speciales effectus producere, incertum est: admodum verisimile est, non nisi circa sæculum XI. aut XII. initium habuisse; dum scilicet Beneficiorum collatio & provisio ab ipsa ordinatione separari cœpit. Ipsa enim moderna Episcoporum confirmatio in effectu est Episcopatûs *collatio* seu *provisio*, quæ similiter ut Beneficiorum provisio in ipsa ordinatione fiebat.

Unde & Pontifex juxta hodiernum stylum asserit in litteris confirmationis se Ecclesiæ *vacanti* de Pastore & Episcopo providisse.

V. Verùm an hæc fuerit aliquando occasio quòd Episcopi pro Confirmatione ad Sedem Apostolicam recurrerint, nescio; illud certius est, quòd sicuti per Reservationes Pontificias, quæ potissimùm à Joanne XXII. incrementum accepere, ad Sedem Apostolicam sæculo 14. provisiones sive nominationes fuere devolutæ; atque eo titulo electiones Canonicæ quodammodo abolitæ; pariter jus confirmandi Episcopos Metropolitanis ademptum & Sedi Apostolicæ fuerit reservatum. Indignum quippe credebatur, ut à Romano Pontifice ad Episcopatum designatus, à Metropolitano Confirmationem petere & accipere juberetur. Quid enim id aliud, quàm nominationem Pontificiam, Metropolitani judicio probandam, vel improbandam subjicere?

VI. Licèt verò hæ Pontificiæ reservationes quoad Episcopatus & Prælaturas, sive per Concordata sive per indulta ac privilegia Regibus concessa, quoad nominationes & electiones ad Cathedrales Ecclesias fuerint in multis restrictæ; scilicet reservando ipsis Capitulis Canonicas electiones, uti contigit per Concordata Germaniæ; vel jus nominandi Regibus ac Principibus indulgendo; tamen Confirmationes Romano Pontifici hactenus reservatæ manserunt; nec quidquam juris Metropolitanis restitutum est.

VII. Et quidem Concordata Germaniæ volunt, „ quòd in Metropolitanis & Cathedralibus Ecclesiis immediatè non subjectis Sedi Apostolicæ, fiant electiones Canonicæ, quæ ad dictam Sedem deferantur, quas etiam, ait Pontifex Nicolaus V. ad tempus constitutionis felicis recordationis Nicolai Papæ III. quæ incipit *Cupientes*, expectabimus, & elapso dicto termino si non præsentatæ, vel si præsentatæ minùs Canonicæ fuerint, providebimus, & si Canonicæ fuerint, eas *confirmabimus*, nisi ex rationabili & evidenti causa, ac de dictorum Fratrum consilio de digniori & utiliori persona duxerimus providendum; proviso quòd Confirmati prædicti, & per nos provisi, Metropolitanis suis & aliis præstent debita juramenta, & alia, ad quæ de jure tenentur.

VIII. Concordata similiter inter Leonem X. & Franciscum I. Regem Franciæ habent, ut Res Virum gravem qualitatibus ibidem expressis instructum, & aliàs idoneum intra sex menses à die vacationis Ecclesiarum, Romanis Pontificibus seu *Sedi Apostolicæ nominabit*, & de persona per Regem hujusmodi nominata per *Romanos Pontifices*, seu *Sedem* prædictam *providebitur*.

Itaque etiam vi horum Concordatorum requiritur Papæ provisio; „ Alioquin si à Rege nominatus (inquit Rebuffus *de Regia ad Prælaturas nominatione*, verbo *Provideri*) receperit fructus Episcopatus *ante Papæ provisionem*, amittit jus nominationis & dicitur *intrusus*.

IX. Indulta quoque ac privilegia, quibus Romani Pontifices Regibus Hispaniæ & Principibus nostris jus nominandi ad Cathedrales Ecclesias indulserunt, Confirmationem sive Provisionem Romanis Pontificibus seu Sedi Apostolicæ reservarunt; nec alteri, quàm Sedi Apostolicæ personam à Rege præsentari volunt.

CAPUT II.

Confirmatio dari debet prævia causæ cognitione.

1. *Confirmanti meritò applicatur illud Apostoli:* Manus citò nemini imposueris.
2. *Quid sit* manus citò imponere?
3. *Confirmatio danda est prævio diligenti examine.*
4. *Ante Confirmationem citandi, qui electioni se volunt opponere; & quomodo?*
5. *Informatio accipienda etiam circa personam electam.*
6. *Informatio facienda in loco, in quo Electus solitus fuit conversari.*
7. *Quàm sollicitè inquisierit circa personam electam ante Confirmationem, S. Gregorius.*
8. *Exactum fuisse institutum ex sæculo nono in istis Provinciis, ostenditur.*

I. CUM is qui confirmat electum vel nominatum, eumdem instituat, ac propriè Ecclesiæ Pastorem provideat & constituat; meritò Innocentius III. in *Cap. 19. ꝟ. de elect.* confirmanti applicat illud Apostoli ad Timotheum: *Manus* citò *nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. 1. ad Timoth. 5. 22.*

II. „ Quid verò est (ait S. Leo *Epist. 1. cap. 2.*) citò *manus imponere*, nisi ante ætatem maturitatis, ante tempus *examinis*, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ, Sacerdotalem honorem tribuere *non probatis*? « Gratianus *dist. 78. Can. 3.*

III. Meritò ergo jam pridem Sacris Canonibus cautum fuit, ne Metropolitani aliique Prælati, quibus jus confirmandi, seu probandi electiones aut nominationes ad Ministeria Ecclesiastica præsertim Episcopatus competit, præcipitanter sine prævio, maturo ac diligenti examine, & informatione ad Confirmationem prosiliant: Hos renovans Concilium Lateranense sub Innocentio III. „ irrefragabili Constitutione sancivit, quatenus cùm quisquam ad regimen animarum fuerit electus, is ad quem pertinet ipsius confirmatio, diligenter *examinet & electionis processum*, & *personam electi*: ut cùm omnia ritè concurrerint, munus ei Confirmationis impendat: quia si secus fuerit incautè præsumptum, non solùm dejiciendus est indignè promotus, verùm etiam *indignè promovens puniendus*. Ipsum quoque decernimus hac animadversione puniri: ut cùm de ipsius constiterit negligentia, maximè si hominem insufficientis scientiæ, vel inhonestæ vitæ, vel ætatis illegitimæ approbaverit: non solùm confirmandi primum successorem illius careat potestate, verùm etiam (ne aliquo casu pœnam effugiat) à perceptione proprii Beneficii suspendatur, quousque (si æquum fuerit) indulgentiam valeat promereri. Si verò convictus fuerit in hoc per malitiam excessisse, graviori subjaceat ultioni. « *Cap. 44. ꝟ. de Elect.*

IV. Si electus coelectum aut specialem suæ electionis adversarium habeat, is ante Confirmationem *nominatim* vocandus erit; aliàs ubi *concors* fuit electio, aut nullus *nominatim* se electioni opponit, generale ac peremptorium edictum proponendum est in Ecclesia, in qua electio facta est: ut si qui sint, qui se volunt opponere, constituto termino veniant. *Cap. fin. de elect. in 6.* ubi & Confirmationes hisce non observatis factæ, declarantur viribus omninò carere, irritæ & inanes.

V. Examen, seu informationem esse faciendam, non tantùm circa electionis processum, sed etiam *personam*

fonum electi, declarat citatum Lateranensis Concilii sub Innocentio III. Decretum. Et quidem quòd tria præcipuè inquirenda sint in persona electi, videlicet, ætas legitima, morum honestas, & litteratura sufficiens, scribit idem Innocentius Archiepiscopo & Capitulo Capuano in *cap.* 19. ii *de elect.* IN INTEGRA.

VI. Quia verò vita cujusque exactiùs nosci potest in loco, in quo quis diu conversatus fuit, ibidem inquirendum est de moribus electi, *cap.* 3. ii *de elect.* quod sub nomine Gregorii III. retulit Raymundus; ut uti rectè notavit Antonius Augustinus in notis ad primam collectionem Decretalium, fragmentum est, licèt truncatum, & in nonnullis immutatum, *Epist.* 18. *lib.* 8. S. Gregorii ad Anthemium Subdiaconum Campaniæ; ex qua apparebit, quàm fuerit hic S. Pontifex solicitus, ut accuratè de vita moribusque electi esset instructus, priusquam electionem suo assensu probaret, atque unà intelligetur, quàm utile sit ad intellectum Decretalium, recurrere ad fontes, è quibus sua Raymundus aut alii Decretalium collectores hauserunt; uti latiùs in tractatu Historico-Canonico in Canones *part.* 8. *cap.* 1. §. 6. monui.

VII. Itaque in citata Epistola scribit S. Gregorius: „ Postquam is, qui ad Episcopatum Surentinæ civitatis electus fuerat, aptus nobis visus non est, Amandum Presbyterum Oratorii S. Severini, quod in castro Lucullano situm est, elegerunt. Ea propter experientiæ tuæ præcipimus, ut eumdem Presbyterum excusatione postposita, sub omni ad nos studeas festinatione transmittere: quatenus petentium desideria cum Christi auxilio, si nihil est quod eum impediat, impleantur. Cujus vita vel actus, quia meliùs possunt illic ubi diu est conversatus, agnosci, curæ tuæ sit cum fratre & Episcopo nostro Fortunato de eo *diligenter inquirere*. Et si nulla sunt quæ ad Sacrum Ordinem obsistere valeut, ad nos debet omni postposita tarditate transmitti.

Quàm exactum examen super electionis processu, & persona electi per Metropolitanum sæculo nono, etiam hisce in partibus institueretur, abundè probat examinatio Willeberti Catalaunensis ordinandi Episcopi per Hincmarum Remensem Metropolitanum, assidentibus Provinciæ Remensis, & aliarum Provinciarum Episcopis: quæ extat integra in appendice *Tom.* 8. Conciliorum generalium editionis Labeanæ *col.* 1878.

Firmum itaque & constans semper fuit, Confirmationem Episcoporum non esse *leviter* annuendam; sed serium tam super qualitatibus electi, quàm forma electionis examen esse præmittendum; quamvis ritus hujus examinis, & Confirmationis pro temporum & locorum diversitate varius fuerit; quemadmodum in sequentibus ostendetur.

CAPUT III.

Per quos, & qua forma hodie informatio de Nominatis ad Episcopatus sumatur?

1. *Synodus Tridentina non determinavit per quem aut qua forma facienda sit informatio.*
2. *Vult dicta Synodus, ut in Synodo Provinciali forma prescribatur.*
3. *Forma examinis in Synodo Provinciali Cameracensi anno* 1565. *prescripta.*
4. *Eadem in Synodo ejusdem Provinciæ anno* 1586. *& in Mechliniensi anno* 1570. *probatur.*
5. *Patres harum Synodorum non crediderunt, per Synodum Tridentinam solis* Nuntiis *Apostolicis informationem demandatam fuisse.*
6. *Neque id in Gallia creditum: & quid in Comitiis Blesensibus super forma examinis decretum?*
7. *Gregorius XIV. & Urbanus VIII. declararunt, informationem non esse sumendam per Ordinarios,* nisi deficientibus *Legatis Sedis Apostolica.*
8. *Synodus Provincialis Mechliniensis an.* 1607. *recepit Bullam Gregorii XIV.*
9. *Conformiter ad illam Bullam in hisce Provinciis soli Nuntii Apostolici exclusis Ordinariis informationes accipiunt.*
10. *In Gallia id non æquè receptum.*
11. *Quid anno* 1596. *Notabiles Regni in conventu Rothomagensi de hac re Regi proposuerint?*
12. *Quid occasione Nominati ad Episcopatum Convenarum anno* 1639. *à Parlamento Parisiensi decretum sit.*
13. *Praxis Galliæ habet; quòd Nominatus jubeat informationes accipi per Episcopum ultima suæ residentia.*
14. *Omnes, quibus jus nominandi aut confirmandi Episcopos competit, meritò de vita & moribus inquirunt.*
15. *Pontifices à facienda informatione excludunt, qui Nominatum in tertio consanguinitatis aut affinitatis gradu contigit.*
16. *Prelati ad faciendam informationem designati, tenentur eam facere* per se.
17. *Prelatus inquirens per se ex officio testes vocare & examinare debet; idque secretò.*
18. *Testes debent esse viri graves, prudentes & pii.*
19. *Testes debent scire, quæ requirantur in promovendo ad Episcopatum.*
20. *Consanguinei & familiares; item æmuli & inimici in testes non recipiendi.*
21. *Non sufficit aliquem gradu Academico esse insignitum, sed major de ejus doctrina habenda notitia.*

I. SYnodus Tridentina *Sess.* 22. *cap.* 2. *de reformat.* expressis qualitatibus in assumendo ad Ecclesiam Cathedralem requisitis, subjungit: „ Quarum rerum instructio, si ejus notitia nulla aut recens in Curia fuerit, à Sedis Apostolicæ Legatis seu Nuntiis Provinciarum, aut ejus Ordinario, eoque deficiente, à vicinioribus Ordinariis sumatur. "

Decretum hoc nequaquam determinat, per quem aut qua forma in singulis Provinciis informatio sive instructio de qualitatibus assumendi ad Ecclesiam Cathedralem sumenda sit; sed eam vel à Legatis seu Nuntiis Apostolicis aut Ordinario ejus qui assumendus est, accipi posse tantummodò dicit: quod & non obscurè insinuat *Session.* 24. *cap.* 1. *de reformat.* ubi expressè fatetur, in accipienda hac informatione, *non uniformem* rationem ubique ex nationum, populorum, ac morum varietate posse adhiberi.

II. Quapropter mandat, „ ut in Provinciali Synodo per Metropolitanum habenda, præscribatur quibusque locis, & Provinciis *propria examinis*, seu inquisitionis, aut instructionis faciendæ *forma*, Sanctissimi Romani Pontificis *arbitrio* approbanda, quæ magis eisdem locis *utilis*, atque *opportuna* esse videbitur. "

III. Conformiter huic Tridentino Decreto, Synodus Cameracensis Provincialis anno 1565. titulo *de Examine Episcoporum*, formam inquisitionis sive informationis de nominato ad Cathedralem Ecclesiam his verbis expressit: „ Ubi autem vel electio, vel postulatio, aut nominatio facta fuerit; per eos eumve, quorum, aut cujus interest, auctoritate Metropolitani, aut si defuerit, vicinioris Episcopi Provinciæ, affixis schedulis denuntiatoriis ad valvas vacantis Ecclesiæ, denuntietur patere aditum omnibus, qui sciant aut impedimentum aut vitium esse aliquod, quamobrem electus, vel postulatus, aut nominatus minimè promoveri debeat; ut liberè, ac tutò eidem Episcopo aut Archiepiscopo denuntianti intra tempus definitum significent: idemque assumptis secum duobus vacantis Ecclesiæ Canonicis testes productos audiat, & examinet; quæraturque de natalium integritate, de ætate, an sit annorum triginta, de vita, moribus, & exercitiis, de gradu, statu, facultate, an Doctor, an doctus saltem; sitque iis virtutibus præditus, quas Apostolus in Episcopo requirit: & an sex mensium spatio in sacro Ordine fuerit constitutus. Quæ omnia fideliter descripta, ac ejusdem Episcopi, aut Archiepiscopi manu, ac sigillo firmata, & obsignata, mittantur ad S. D. Papam, ut sufficienter instructus confirmare tutiùs electum, postulatum, aut nominatum queat. "

IV. Et ejusdem Provinciæ altera Synodus anno 1586. habita, vult, ut „ novo Episcopo electo aut Nominato processus super ejus doctrina & moribus Romam

„ mam transmittendus fiat, juxta dispositionem, ait, Decreti primi Concilii Provincialis. „ *Tit. 17. c. 9.*

Similem formam sumendæ informationis in Synodo Provinciali Mechliniensi titulo *de Episcopis, cap. 1. & 2.* præscriptam habemus.

V. Hinc patet, quòd tametsi Episcopatuum Belgii tunc temporis provisio ac Confirmatio à Sede Apostolica petenda & accipienda esset, nihilominus instructio seu informatio super qualitatibus promovendorum per Metropolitanum, aut eo absente, per seniorem Suffraganeum fieret; adeòque nec crederent Synodorum harum Patres, vi Decreti Concilii Tridentini solis Legatis, seu Nuntiis Sedis Apostolicæ jus sumendi informationes competere.

VI. In Gallia quoque non obstante prædicto Concilii Tridentini Decreto, informationes nequaquam per Nuntios Apostolicos, sed per Ordinarios pluribus annis factæ sunt.

Nam in Comitiis Blesensibus anno 1576. inter alia decretum fuit, ut priusquam litteræ Nominationis Regiæ ad Pontificem mitti solitæ expediantur, nomina eorum, qui per Regem Nominati sunt, mittantur ad *Episcopum Diœcesanum* loci, ubi Nominati *ultimis annis* resederint, & domicilium habuerint; ac etiam ad Capitula Cathedralium Ecclesiarum vacantium, qui respectivè inquirent de vita, moribus, bona disciplina, & conversatione Catholica dictorum Nominatorum: & de omnibus conficient legitimos processus verbales, quos clausos & obsignatos quantocyus transmittent.

Insuper statutum est, ut ante expeditionem litterarum nominationis, dicti Nominati examinentur super eorum in Sacris Litteris eruditione, per unum Archiepiscopum aut Episcopum per Regem designandum, adscitis duobus Doctoribus Theologiæ, qui de Nominatorum sufficientia, aut insufficientia testimonium ad Regem mittent.

Post hæc supervenit Bulla Gregorii XIV. quæ incipit, *Onus Apostolicæ*, edita 1. Maji 1591. qua prædictum Decretum Concilii Tridentini renovatur, ac multa insuper circa formam faciendæ informationis adduntur & explicantur.

VII. Ac imprimis præcipit, „ ut cùm extra Romanam Curiam examen, instructio sive inquisitio facienda erit, nemo omninò cujuscumque status, gradus, conditionisve fuerit, inquisitionem sibi arrogare præsumat, sed integrum hoc negotium iis, qui à prædicto Tridentino Concilio designantur, Apostolicæ videlicet Sedis Legatis, seu Nuntiis Provinciarum, aut ejus de quo inquisitio fit Ordinario, *eoque deficiente* Ordinariis vicinioribus relinquatur; nisi justis de causis nobis, aut pro tempore existenti Romano Pontifici, per speciale mandatum alicui alteri hoc munus quandoque committendum visum fuerit.

Deinde addit: „ Quòd si fortè aliquis prædictorum consanguinitate aut affinitate usque ad tertium gradum inclusivè promovendum contigerit, ut omnis suspicio carnalis affectus à tam sancto negotio repellatur, ille quidem eo casu censeatur exclusus, atque ad eum, qui *proximè* sequitur, hoc est, *si Legatus excludendus* erit, *ad Nuntium*; si *Nuntius, ad Ordinarium*; si Ordinarius, ad viciniorem Ordinarium inquisitionis Officium deferatur.

Ex quibus non obscurum est, Pontificem in hac Bulla, inquisitionem sive examen de qualitatibus promovendi, dumtaxàt *deficientibus* Legatis, vel Nuntiis Apostolicis, per Ordinarios fieri velle; quod & in sequentibus his verbis rursus insinuat: „ Quòd si de Episcopo, vel Metropolitano extra Romanam Curiam degente ab una Ecclesia ad aliam ex aliqua gravi & justa causa transferendo ageretur, hoc munus Legato, vel Nuntio Apostolico ejus Provinciæ, aut Regni ubi Ecclesia ipsa, à qua transfertur, sita erit, ad Metropolitanum, si Episcopus, ad Suffraganeum verò antiquiorem residentem, si Metropolitanus transferendus erit, pertinere declaramus.

Hanc Sedis Apostolicæ mentem clarioribus terminis expressit Urbanus VIII. anno 1627. in nova ac particulari instructione circa conficiendos processus inquisitionis super qualitatibus promovendorum ad regimen Cathedralium, aut aliarum Superiorum Ecclesiarum.

„ Si processus inquisitionis, ait, conficiendus sit extra Romanam Curiam, hoc munus spectet ad Legatos Sedis Apostolicæ, vel ad Nuntios Provinciarum in locis, in quibus commorantur: *si non adsint* Legati, neque Nuntii, spectat ad Ordinarios personarum promovendarum, & ipsis deficientibus, ad Ordinarios viciniores, *qui ordo servandus est*, neque quisquam debet sibi hoc munus arrogare præter ordinem supradictum, nisi Romano Pontifici per *speciale mandatum* alicui alteri illud demandare placuerit. Quo casu apparere debet de mandato speciali in principio processus. „

VIII. Synodus Provincialis Mechliniensis anno septimo labentis sæculi juxta præcitatam Gregorii XIV. Bullam, processum super qualitatibus promovendi ad Episcopatum fieri mandat. „ Facta novi Episcopi nominatione, (inquit *tit. 16. cap. 8.*) processus super ejus natalibus, vita, ætate, doctrina & moribus, Romam transmittendus, fiat juxta dispositionem Bullæ Gregorii XIV. quæ incipit, *Onus Apostolicæ*. „

IX. Porrò, quia hæc Bulla, ut jam notatum est, informationem non permittit fieri per Ordinarios, nisi *deficientibus* Legatis aut Nuntiis Apostolicis; in Belgio tandem receptum fuit, ut dicta informatio ac processus fiant per Nuntium sive Internuntium Apostolicum in hisce Provinciis residentem; neque Ordinarii ullas in processu illo formando partes habeant.

X. Galli verò ægrè in hanc provinciam Nuntiis Apostolicis permittere volunt; sed ad Ordinarios, & alios à Rege committendos spectare contendunt.

Et quidem in reconciliatione Henrici. Quarti propositus à Pontifice hic articulus, quòd *omnes informationes de vita & moribus & religione, quæ posthac fient ratione provisionis Beneficiorum consistorialium in Gallia, fient per Nuntios & alios Ministros Sedis Apostolicæ*, tamquam moribus Regni contrarius à Rege rejectus fuit.

XI. Rursus anno 1596. Notabiles sive Primiores Regni congregati Rothomagi suggesserunt Regi, quòd iis in locis, in quibus non videtur hactenus Regiæ suæ Majestati conveniens restituere electiones, dignetur interea in Nominationibus suis jubere observari articulum 2. Comitiorum Blesensium anni 1576. atque eumdem ampliando præcipere, ut informationes super religione, vita, moribus & doctrina promovendorum ad Archiepiscopatus, fiant per Episcopum Provincialem seniorem in ordine Episcopali & residente: Et promovendorum ad Episcopatus per Archiepiscopum in Provincia residentem; & in hujus absentia per seniorem Episcopum Provinciæ similiter residentem, adscitis tribus Canonicis Ecclesiarum vacantium, à Capitulis ad hunc effectum deputatis.

Et ad obviandum abusibus, qui committuntur in faciendis informationibus ad Curiam Romanam mittendis per dictos Nominatos ad Prælaturas, pro quibus informationibus faciendis accipiunt commissarios, & testes adducunt, quos sibi convenire judicant; supplicant Regi, quatenus dignetur statuere, ut prædictæ informationes fiant à dictis Archiepiscopis & Episcopis in forma superius descripta; quòdque Archiepiscopi & Episcopi has informationes facientes, inquirent quoque de mediis, quibus obtentæ sint nominationes ad Archiepiscopatus vel Episcopatus; etiam de confidentia & Simonia, pensionibus, & pactionibus illicitis, si quæ intervenerint. Et ubi hæc informationum forma observata non fuerit, possint Capitula interponere appellationem tamquam *ab abusu* ad executionem provisionum ad Archiepiscopatus & Episcopatus; qua pendente non tenebuntur provisos recipere ad Archiepiscopatus vel Episcopatus, nec ut tales agnoscere.

XII. Rursus cùm anno 1639. Pontifex differret date provisionem Nominato à Rege ad Episcopatum Convennarum, quia informationes ad Curiam Romanam missæ, factæ essent in forma superius descripta; ac insuper à Sacra Congregatione decretum fuisset, ut dictus Nominatus institui juberet novam informationem in Curia Romana, & si desint testes, Dominum Nuntium posse *delegare* Ordinario eos articulos, super quibus informatio Parisiis fieri non poterit; Procurator Regius habita eorum notitia, Parlamento Regio exposuit, quòd juxta primum articulum Comitiorum Blesensium, informationes super vita, moribus ac doctrina

[illegible] Nominatorum à Rege ad Prælaturas, fieri debent per Episcopos Diœcesanos Galliæ; quod tamen eo non obstante, Nuntii Apostolici eas sibi eousque attribuerint, ut Bullæ aliæque provisiones Romæ non expediantur, nisi informationes per Nuntium sint factæ. Quandoquidem verò, ajebat Procurator Regius, dictæ informationes unicè fiant, ut securiùs ac maturiùs in Nominationibus, quæ ad Regem pertinent, procedatur; neque Romam mittantur, nisi ut Pontifici ostendatur, Nominatum esse instructum qualitatibus à Sacris Canonibus & in Concordato requisitis; & per consequens Nominatum recusari non posse: justum apparet, ut Decreta & Ordinationes Regiæ per solos Regios Commissarios executioni mandentur. Addebat insuper Procurator Regius, quòd per jura ac Libertates Ecclesiæ Gallicanæ, Nuntii Apostolici in Gallia residentes nullam jurisdictionem exercere possint. Hisce aliisque per Regium Procuratorem expositis, Parlamentum Regium edixit, ut informationes super ætate, vita, moribus & conversatione Catholica Nominatorum à Rege ad Episcopatus aliasque Prælaturas & Beneficia, posthac fiant per Episcopos Diœcesanos illius loci, in quo Nominatus ultimis quinque annis resederit, conformiter ad articulum primum Comitiorum Blesensium. Inhibitione insuper facta Nominatis, utendi aliis informationibus quàm per prædictos Episcopos factis, sub pœna excidendi jure per nominationem acquisito. Præterea inhibitum fuit omnibus Regnicolis, depositiones facere, aut testimonia reddere in ordine ad has informationes, quàm coram prædictis Episcopis; atque omnibus Banquariis & Expeditionariis aliàs informationes Romam mittere, sub pœna privationis suorum officiorum, quódque puniantur tamquam pacis publicæ perturbatores. Mandatumque fuit, ut præsens Decretum ubique publicaretur. Vide Carolum Frevetium *Lib. 3. cap. 4. num. 11.* & latiùs Tractatum Gallicum *de informatione Nominatorum ad Episcopatus.*

In textu notatum est, quòd in Gallia jampridem vetitum fuerit informationes capi super vita & moribus Nominati à Rege ad Episcopatum, per Nuntium Apostolicum, utpotè omni jurisdictione destitutum; sed eas esse accipiendas per Ordinarium loci, in quo Nominatus ultimò moratus est, quod sanè æquum apparet.

Cùm enim Nuntius careat omni jurisdictione, non potest efficaciter citare testes, aut eos ad ferendum testimonium cogere defectu jurisdictionis; atque hinc contingere solet ut informationes recipiantur ex sola depositione eorum, qui per Nominatum ad ferendum testimonium mittuntur: plerumque deponentes juxta instructionem sibi à Nominato ejusve amicis datam.

Nec id ambigi potest, quin vita, moresque Nominati soleant ordinario domicilii in quo Nominatus resedit & vixit, propiùs esse noti, quàm Nuntiis Apostolicis in Metropoli continuò morantibus.

XIII. Unde praxis hodierna Galliæ habet; uti asserit D. Fleury in institutionibus Juris Canonici *part. 1. cap. 10.* quòd Nominatus curet informationem de vita & moribus suis fieri per Episcopum *suæ ultimæ residentiæ.*

XIV. Quin Reges aliique, quibus aut nominatio aut electio Episcoporum incumbit, meritò per se vel Ministros suos aliosve quos ad id convenientiores judicaverint, de vita ac moribus promovendi informationes sumant, nemini dubium esse potest. Cùm verò Romanus Pontifex, juxta modernam disciplinam, in danda confirmatione & provisione ad Episcopatus successerit Metropolitano, meritò & ipse inquirit ac informationes de vita ac moribus cæterisque Nominati aut Electi qualitatibus *per se* aut alios capit; formamque informationis capiendæ præscribit; quam ad assequendam convenientem notitiam de capacitate Nominati aptiorem credit.

Et sanè forma tam à Gregorio XIV. in citata Bulla, quàm Urbano VIII. præscripta, si seriò atque exactè in capiendis informationibus servaretur, spes esset, instructionem super qualitatibus Promovendorum sufficientem acceptam iri.

XV. Imprimis circa personas, quibus inquisitio sive informatio committitur, inter alia decernitur; ut si aliquis ex Prælatis, ad quem in ordine supradicto spectat processum conficere, consanguinitate vel affinitate usque *ad tertium gradum inclusivè* Promovendum contingat, ille *excludatur* ab hoc munere, quod eo casu deferatur ad illum, qui proximè sequitur, servato eodem ordine & gradu.

XVI. Adhæc Prælati in Bulla designati, „ non per suos Vicarios, Auditores vel alios Ministros, sed per *seipsos* inquirendi munus, ait Gregorius XIV. exercere debent; quamvis ab hujusmodi personis, aliisque viris peritis juvari possint, " rationem hujus præmiserat: „ Quia Sacrum Concilium Tridentinum non sine *magna* ratione eminentes personas, & quæ negotii *magnitudinem probè* intelligerent, ad hoc officium nominavit.

XVII. „ Ad hoc autem, ut mens ejusdem Sacri Concilii (pergit Gregorius XIV.) rectè ac fideliter debitæ executioni mandetur, & tale sit examen, quale requiritur in negotio tanti ponderis, declaramus ac statuimus, non esse in vita ac doctrina Promovendi investiganda, eam rationem adhibendam, ut ab ipso Promovendo articuli offerantur, ac testes producantur; sed oportet ut Prælatus, qui munus inquirendi suscepit, articulos conscribat, atque ipse ex officio suo illos testes vocet atque examinet; quos de rebus inquirendis sincerum ac fidele testimonium daturos esse existimet. Verùm, ut inquisitio prædicta faciliùs ac pleniùs perfici atque expediri queat, utile erit si Prælatus, qui inquisitionem facturus est, vel à Promovendo, vel ab aliquo alio confici curet schedulam, in qua sint ordine descripta, nomen Promovendi, cognomen, patria, parentes, ætas, ordo, gradus, professio, functio, si quam is fortè exercuit, loca in quibus aut Theologiæ vel Juri Canonico operam dederit, aut longo tempore versatus fuerit, denique amici ac familiares, qui tam ipsum quàm parentes ejus intimè norint. Quòd si Promovendum documentum aliquod exhibere voluerit, unde ipsius ætas, gradus, dignitas, sacri Ordines, functio, officia, muneraque, aut aliquid ejusmodi comprobaretur, admittendum, ac processui inserendum erit, modò documentum publicum seu authenticum fuerit.

Eadem habet instructio Urbani VIII. quæ insuper addit: „ Ipse (Prælatus inquirens) ex officio suo *secretò* vocari mandet, & *secretò* examinet, *ipsemet* recipiat in manibus suis singulorum testium juramentum.

XVIII. Nec quoscumque in testes adhibendos esse voluere Pontifices, sed „ Testes sint Viri *graves, pii, prudentes, docti*; & qui de qualitatibus Promovendorum rectum judicium ferre valeant, *sincerumque* ac *fidele* testimonium verisimiliter sint daturi; præsertim verò hujusmodi qualitates esse debent in testibus, qui interrogandi erunt de fide Catholica, vita, moribus, doctrina, & aptitudine Promovendi ad regendam Ecclesiam.

XIX. Deinde rationem, quæ testes hujusmodi dotibus instructos assumendos suadet, hanc apprimè notandam subjicit: „ Scire enim debent ipsi testes quæ requirantur in eo, qui recturus est Ecclesiam Cathedralem, ad hoc ut sit idoneus ad alios docendum, aptus ad illam gubernandam, & dignus qui ad eam promoveatur.

XX. Pergit deinde: „ Non sunt recipiendi in testes *cognati* vel *nimium familiares*, aut *inimici* sive *æmuli* personæ promovendæ. In investigandis testium qualitatibus adhibenda est diligentia per Prælatum inquirentem, ut cognoscere possit quàm sint erga Promovendum affecti, exindeque conjicere, utrum ex affectu, an ex veritate testimonium dicant. Si aliquando Prælato inquirenti ita expedire videbitur, testibus ad memoriam reducet vim juramenti & gravitatem perjurii, admonebitque ipsos reos futuros apud Deum eorum omnium, quorum vel committendo, vel omittendo, rei erunt qui promovebuntur, si vel falsa narrando, vel reticendo vera causa erunt, ut homines indigni vel minùs idonei Ecclesiis præficiantur.

XXI. Hæc ad verbum desumpta sunt ex *Instructione* jussu Urbani VIII. emanata, quæ præter hæc exhibet quoque interrogatoria, quæ necessaria sunt ad inquirendum in omnes qualitates in Promovendis requisitas,

quæ pleraque circa vitam, mores, fidem Catholicam & doctrinam ipsius Promovendi versantur; sed præ reliquis notandus hic articulus: „ An sciat eum aliquo gradu in Jure Canonico, vel in Sacra Theologia insignitum esse, quibus in locis, quanto tempore, & quo fructu ipsi Theologiæ, vel Juri Canonico operam dederit, & an *verè ea doctrina polleat*, quæ in Episcopo requiritur, ad hoc, ut possit alios docere, & quæ sit causa scientiæ. "

Ex hoc articulo non obscurè colligitur, Pontificem haud credidisse, eos omnes sufficienti doctrina pro Episcopatu esse instructos, qui gradu Doctoratus aut Licentiæ in Theologia vel Jure Canonico sunt insigniti; quod apertius expressit Gregorius XIV. Cùm enim renovavit Decretum Concilii Tridentini, in Promovendis ad Ecclesias Cathedrales dictum gradum Academicum, aut certè publicum alicujus Academiæ testimonium requirens, subjungit: „ Tamen quia circa doctrinam plures fraudes committi solent, & sæpè contingit ut nonnulli scientia vacui, de solo Doctoris titulo, aut privilegio glorientur, volumus, ut de eorum etiam doctrina diligenter inquiratur, qui vel Doctoratus vel Licentiæ titulis, & privilegiis gaudent, vel etiam à publicis Academiis testimonium habuerunt; quòd idonei essent ad alios docendos, nisi fortè aliquorum insignis doctrina ex publica ipsorum functione notoria esset. "

Quàm hæc cautio etiam hodie omninò sit necessaria, nemo non agnoscet, qui expenderit, quàm leviter & quanta facilitate hi gradus nonnumquam conceduntur.

Ex his breviter ac in compendio relatis non difficulter quoque judicare quisque poterit, quàm exacta notitia Promovendorum ad Prælaturas sperari posset, si seriò & exactè juxta mentem Concilii Tridentini & Pontificum, qui has inquirendi formulas præscripsere, informatio & inquisitio fieret. Bulla Gregorii XIV. extat in Bullario Romano tomo 2. *pag.* 705. edit. anni 1635. Instructio Urbani VIII. habetur apud Barbosam *Lib.* 1. *Juris Eccles. cap.* 8.

CAPUT IV.

Quo ritu expediatur Confirmatio.

1. *Olim Confirmatio à consecratione vix separata fuit.*
2. *Ex stylo Decretalium Electus ante consecrationem, tametsi Confirmatus, non dicitur simpliciter Episcopus, sed* Electus.
3. *Quæ forma Confirmationis observaretur, cùm electio esset penès populum & Clerum?*
4. *Quomodo peteretur Confirmatio Nominati à Principe?*
5. *Quomodo Capitula Cathedralia Electum Metropolitano præsentarent; & quomodo hic confirmaret?*
6. *Ex Decreto Tridentini Concilii processus inquisitionis mitti debet ad Pontificem, à quo Confirmatio habenda est.*
7. *Moderatio dicti Decreti juxta stylum hodiernum.*
8. *Prælatus qui inquisivit, judicium suum de testibus & persona promovenda transmittere debet.*
9. *Totus inquisitionis processus à Cardinale Relatore cum tribus aliis accuratè examinari debet; & in duobus successivis Consistoriis relatio fieri.*
10. *Quis hodie soleat esse Relator; & qui alii tres Cardinales?*
11. *In primo Consistorio fit nuda propositio, vocaturque* præconizatio; *in secundo fit totalis relatio; atque ex suffragiis Cardinalium Nominatum Pontifex sub certa forma Episcopum pronuntiat.*

I. PRistina disciplina, quæ facilè per decem secula inconcussa permansit, Confirmationem Episcoporum ab eorum consecratione vix sejunxit; sed Episcopus Electus à Metropolitano & Comprovincialibus examinatus, uno eodemque quasi actu & tempore consecrabatur, & confirmabatur; sive potiùs ordinando confirmabant; neque ante ordinationem Prælatus aut Episcopus dicebatur, nisi ad summum cum addito, *Electus*.

II. Quin ex stylo Decretalium, uti observat cum aliis Fagnanus ad *Cap.* Eam te 11. *de Rescriptis*; ante consecrationem non dicitur, Episcopus simpliciter, sed *Electus*. „ Et meritò, ait, quia electio & consecratio *unum* faciunt Episcopum . . . Quod locum habet non modò in Canonicè Electis & Confirmatis, sed etiam in illis, quos *Papa* pronuntiavit *Episcopos*; quia ante consecrationem vocantur *Electi* . . . Nec Electus in Papam ante benedictionem, coronationem & *consecrationem* ex stylo intitulatur *Pontifex*, nec scribit *Pontificatum* in *data*. "

Hæc sunt, inquit Ludovicus Thomasinus *de disciplina Ecclesiæ, part.* 4. *lib.* 2. *cap.* 50. *num.* 8. restantes reliquiæ pristinæ disciplinæ, quæ Confirmationem à consecratione non distinguebat; imò vix apud Veteres ante decimum aut undecimum sæculum *confirmationis* Episcoporum, sed electionis, consecrationis, & ordinationis dumtaxat mentio fit.

Juxta disciplinam ergo pristinam, quæ per decem & amplius sæcula duravit, Confirmatio hac ferè forma peragebatur.

III. Quamprimum electio à Clero populoque facta erat, Decretum electionis, Eligentium subscriptionibus roboratum ad Metropolitanum & Episcopos Comprovinciales mittebatur, ut Electus in Episcopum ab ipsis ordinaretur.

Extat in Appendice tomi 8. Conciliorum generalium Decretum Cleri & Plebis Ecclesiæ Laudunensis de electione Hedenulfi Episcopi ac Hincmarum Metropolitanum Remensem & Episcopos Provinciæ, ut illum in Episcopum ordinent.

Hi postquam præfati sunt, æquum esse, ut ab omnibus eligatur, cui debet ab omnibus obediri, Metropolitanum interpellantes, dicunt: „ Quapropter cum *Decreto nostræ electionis* manibus singulorum nostrorum roborato ad Paternitatem vestram accedentes, Hedenulfum Ecclesiæ nostræ filium, & in Ecclesia nostra, suffragantibus stipendiorum meritis, ad onus usque Sacerdotale promotum, vita & moribus ac sancta conversatione idoneum approbatum, quem per licentiam vestram, favente Christianissimo Imperatore Carolo pari consensu, ac concordi devotione, atque unanimi voluntate eligimus, per *manus vestras*, ac *cæterorum vestræ Diœceseos Sanctorum Episcoporum, consecrari*, nobisque & Ecclesiæ nostræ *Doctorem* atque *Pontificem institui* imploramus, precamur ac petimus. "

Extat quoque ibidem sub *num.* 13. Decretum Cleri Parisiensis de electione Æneæ Episcopi, ad Metropolitanum Senonensem ejusque Provinciales Episcopos, & *num.* 14. Decretum Cleri & Plebis Senonensis de electione Ansegisi Metropolitani, qui ex alia Provincia petitus est, ad Episcopos Provinciæ Senonicæ.

Hæc Decreta, præter alia plura ad disciplinam Ecclesiæ spectantia, ostendunt, eo tempore, facta electione à Clero & Plebe, electionem fuisse oblatam Metropolitano, ut ipse illam cum Provincialibus Episcopis examinaret, & Electum in Episcopum ordinaret; si omnia canonicè acta, ipsumque Electum secundùm Canones idoneum reperisset: prout ex actis, quæ in eadem Appendice referuntur, ac supra *titulo* 13. *cap.* 2. annotavimus, intelligi potest.

IV. Regem quoque nominatum à se ad Episcopatum Metropolitano in Episcopum ordinandum præsentasse, ex Concilio Toletano 12. *Can.* 12. superiùs notatum fuit; & probat forma præsentandi, quæ in sæpius citata Appendice *ad tom.* 8. Conciliorum generalium exhibetur sub hoc titulo: *Indiculus Regis ad Metropolitanum, ut designatum Episcopum ordinet cum suis Comprovincialibus.*

Verum quidem est, in dictis formulis ac Decretis unicè peti à Metropolitano, ut una cum Comprovincialibus, Episcopum electum *Ordinet* & *consecret*; quia, ut jam monuimus, disciplina illius temporis Confirmationem à consecratione seu ordinatione non distinguebat; sed Metropolitanus consecrando probabat & admittebat electionem, & Electum Ecclesiæ Pastorem dabat.

V. Et licèt postmodum Confirmatio à consecratione distingui cœperit, atque ob raritatem Conciliorum Provincialium ad solum Metropolitanum Confirmatio fuerit devoluta, tamen illa ferè juxta pristinam

formam petebatur, atque cum causæ cognitione à Metropolitano expediebatur. „ Nam Capitulum (ait Barbosa *Lib. 1. Juris Ecclesiastici, cap. 9. num. 5.*) cui jus eligendi suum Episcopum de Jure communi spectat, eidem Metropolitano seu alteri Superiori mittebat litteras sigillo suo & singulorum munitas, ac per Canonicos subscriptas, quæ appellabantur Decretum, in quibus Electio facta seriatim narrabatur, & Confirmatio petebatur.

Hodie verò omnium Episcoporum confirmatio ad Romanum Pontificem spectat; eaque hac ferè forma expediri solet.

VI. Cùm inquisitio de persona promovenda (forma capite præcedenti expressa) „ perfecta fuerit, ea in instrumentum publicum redacta (inquit Synodus Tridentina *Sess. 24. cap. 1. de reformat.*) cum toto testimonio ac professione fidei ab eo (Nominato aut Electo ad Episcopatum) facta, quamprimum ad Sanctissimum Romanum Pontificem omninò transmittatur, ut ipse summus Pontifex plena totius negotii ac personarum notitia habita, pro gregis Dominici commodo de illis, si idonei per examen, seu per inquisitionem factam reperti fuerint, Ecclesiis possit utiliùs providere.

VII. Quod hìc dicitur de transmissione processus sive inquisitionis ad Romanum Pontificem, intelligi debet juxta stylum hodiernum, si Ecclesiæ non sint ad nominationem vel præsentationem Imperatoris, vel Regis alicujus; qui si fit de hujusmodi nominatione, vel præsentatione, Prælatus qui processum confecit, eum transmittet ad Cardinalem illius regni, vel provinciæ protectorem, in qua est Ecclesia providenda Pastore.

VIII. „ Ipse quoque Prælatus, qui processum examinis confecit, vel per litteras separatas (juxta Decretum Urbani VIII.) simul tamen cum processu mittendas, vel per subscriptionem hujusmodi processus significabit quanta fides testibus examinatis, eorumque dictis, & scripturis productis, suo judicio habenda sit, simul etiam quid de promovendo ipse sentiat.

IX. „ Omnes verò inquisitiones, informationes, testimonia ac probationes quæcumque de promovendi qualitatibus, & Ecclesiæ statu à quibuscumque, etiam in Curia Romana habitæ (ait Synodus Trid. loco citato) per Cardinalem, qui relationem facturus erit in Consistorio, & alios tres Cardinales diligenter examinentur; ac relatio ipsa, Cardinalis relatoris & trium Cardinalium subscriptione roboretur; in qua ipsi singuli quatuor Cardinales affirment, se, adhibita accurata diligentia, invenisse promovendos qualitatibus à jure, & ab hac sancta Synodo requisitis præditos; ac certò existimare sub periculo salutis æternæ idoneos esse, qui Ecclesiis præficiantur: ita ut relatione in uno Consistorio facta, quò maturiùs intereà de ipsa inquisitione cognosci possit, in aliud Consistorium judicium differatur; nisi aliud Beatissimo Pontifici videbitur expedire. “

X. Cardinalis proponens, ex stylo hodierno, si de Ecclesia spectante ad nominationem Regis agatur, est Cardinalis *Protector* illius regni. Tres alii Cardinales sunt primus Cardinalis Episcopus, primus Cardinalis Presbyter, & primus Cardinalis Diaconus.

XI. In primo Consistorio fit nuda propositio Nominati ad Ecclesiam vacantem per Cardinalem Proponentem; diciturque *Præconizatio*; resolutione tamen dilata in alterum Consistorium; ut intereà Pontifex & Cardinales de persona *Promovenda* melius se informare queat. In secundo Consistorio idem Cardinalis rursus præsentat promovendum; ac de omnibus, quæ statum Ecclesiæ, ac qualitates Promovendi spectant, Pontificem & Cardinales informat; vocaturque hæc præsentatio *Propositio*. Omnibus absolutis Pontifex colligit suffragia Cardinalium, & si dicant, Nominatum esse confirmandum, Pontifex pronuntiat ipsum Episcopum, per hæc verba: „ Auctoritate Dei Omnipotentis Patris & Filii, & Spiritus Sancti, & Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, ac nostra, Ecclesiam N. de persona N. providemus, ipsumque illi in Episcopum præficimus & Pastorem, curam & administrationem ipsius eidem in spiritualibus & temporalibus plenariè committendo. “

Si hæc tam seriò atque exactè observarentur in facienda informatione super moribus atque conversatione Nominati aut Electi ad Cathedrales Ecclesias, quæ à Conciliis & Romanis Pontificibus ordinata sunt, indubiè spes esset, quòd sat exacta etiam haberetur de Promovendis notitia.

CAPUT V.

De effectu confirmationis; & quæ hodie requirantur, ut plenum effectum sortiatur.

1. *Ante Confirmationem Episcopus electus aut nominatus administrationi se ingerere nequit.*
2. *Episcopi immediatè Romano Pontifici subjecti debent, antequam plenitudinem officii accipiant, se eidem præsentare ex Decreto Concilii Lateranensis.*
3. *Ne quidem sub titulo Oeconomi aut Procuratoris possunt administrationem ante Confirmationem suscipere.*
4. *Hæc non tantùm in Electo, sed quorumque Nominato locum habent.*
5. *Fallit in Electis* concorditer, *in partibus à Curia Romana* remotis.
6. *Sub remotis etiam Angli, Franci, & Alemanni comprehenduntur.*
7. *Per Confirmationem Electus aut Nominatus verus Pastor Ecclesiæ constituitur.*
8. *Cur Episcopus Confirmatus ante Consecrationem ex style Decretalium non dicatur simpliciter Episcopus, sed electus?*
9. *Episcopus confirmatus omnia potest, exceptis his quæ* Ordinis *sunt.*
10. *Inspecto Jure Decretalium sola Confirmatio expedita hæc operatur; secus ex Constitutione Bonifacii VIII. & stylo hodierno.*
11. *Juxta stylum hodiernum Episcopus confirmatus non potest accipere possessionem nisi litteris expeditis, & Capitulo exhibitis.*
12. *Debet à Rege* placitari.
13. *Ut provisi de Ecclesiis, quæ juri* Regaliæ *sunt subjectæ, plenum effectum Confirmationis obtineant,* Regalia *debet esse* clausa.
14. *Ut* claudatur, *debet provisus præstitisse juramentum Fidelitatis Regi.*
15. *Quæ insuper* ad clausuram *requirantur?*
16. *Quædam notanda pro intellectu* Regaliæ.
17. *Quæ Ecclesiæ in Gallia huic juri sint subjectæ?*
18. *Quid in Germania & Belgio obtineat?*

I. QUemadmodum olim Electus à Clero & populo, aut à Rege nominatus, nullatenus Pastor aut Episcopus censebatur Ecclesiæ vacantis, priusquam à Metropolitano & Episcopis provincialibus confirmatus, atque in Ecclesiæ Pastorem & Episcopum ordinatus esset; ita nec de jure communi & hodierno, Electi à Capitulis Cathedralibus, aut Nominati à Regibus, se administrationi Ecclesiæ sive in temporalibus sive spiritualibus quocumque prætextu immiscere possunt ante confirmationem expeditam *Cap. 17.* ✠ *de Elect.* quia, ut ait ibidem Pontifex, *nemo debet sibi honorem assumere: sed qui vocatur à Deo tamquam Aaron.*

II. Et Concilium Lateranense sub Innocentio III. vult, „ ut qui ad Romanum pertinent immediatè Pontificem, ad percipiendam sui Confirmationem officii, ejus se conspectui (si commodè fieri potest) *personaliter* repræsentent, aut personas transmittant idoneas, per quas diligens inquisitio super Electionibus & electis haberi possit: ut *sic demum* per ipsius circumspectionem consilii, sui *plenitudinem* officii assequantur, cùm eis nihil obstiterit de Canonicis institutis. *Cap. 44.* ✠ *de Elect.*

III. Cùm verò nonnulli hanc Concilii sanctionem illudere volentes, sub titulo Oeconomi aut procuratoris se administrationi Ecclesiarum ante Confirmationem ingererent, Concilium Lugdunense sub Gregorio X. his fraudibus obviare volens, generali Constitutione sancivit, „ ut nullus de cætero administrationem dignitatis, (ad quam electus est) priusquam celebrata de ipso electio confirmetur: sub œconomatus vel procurationis nomine: aut alio de novo quæsito colore: in spiritualibus vel temporalibus per se vel

„ per alium, pro parte vel in totum, gerere vel recipere, aut illis se immiscere præsumat. Omnes illos, qui secus fecerint, jure (si quod eis per electionem quæsitum fuerit) decernentes eo ipso privatos. " *cap. 5. de election. in 6.*

IV. Nec tantùm in electione obtinet hæc Juris decisio, sed & in præsentatione, sive nominatione, uti post alios Canonistas tradit Fermosinus *ad Cap. 15.* ℞ *de elect. quæst. 2. num. 11.* „ Nam si persona præsentati, ait, se ingerat ante Confirmationem, revera dicitur *intrusus*, & subjectus *pœnis* dicti *Cap. Avaritiæ*.

V. Nullo ergo titulo, Electi aut Nominati se administrationi Ecclesiæ viduatæ ingerere possunt ante Confirmationem; eamque juxta stylum hodiernum in Curia Romana expediendam; nisi tamen „ *valde remoti sint*, videlicet ultra Italiam constituti: hi si electi fuerint *in concordia* (inquit Concilium Lateranense sub Innocentio III. in citato *cap. 44.*) dispensativè propter necessitates Ecclesiarum, & utilitates in spiritualibus & temporalibus administrent; sic tamen ut de rebus Ecclesiasticis nibil penitus alienent.

VI. In *Cap. 28.* ℞ *de electione* in integra Decretali, inter remotiores hoc Privilegio gaudentes exprimuntur Metropolitani Angliæ, Franciæ & Alemaniæ, hac assignata ratione: „ Quia si tanto tempore quousque posset Electus Confirmationem cum Pallio à Sede Apostolica obtinere, *Regalia* non reciperet, Ecclesia quæ interim administratione careret non modicum incurreret detrimentum.

Hic obiter notandum, tempore Innocentii III. auctoris dictæ Decretalis, in Anglia, Francia & Alemania nota fuisse *Regalia*.

VII. Itaque ex hactenus dictis constat, Electum aut Nominatum ante Confirmationem non tantùm Pastorem aut Episcopum non esse; sed nec administrationi Ecclesiæ ullatenus se posse regulariter ingerere; at obtenta Confirmatione, tamquam verus Pastor & Episcopus Ecclesiæ vacantis reputatur.

Quod non tantùm olim, dum Confirmatio à consecratione vix sejuncta erat; verùm & hodie, si jus commune Decretalium spectemus, obtinet; ipsaque formula provisionis sive Confirmationis Pontificiæ manifestè exprimit. Dicit enim: „ Ecclesiam N. de persona N. providemus, ipsumque illi in *Episcopum* præficimus, & *Pastorem*, curam & administrationem eidem in spiritualibus & temporalibus *plenariè* committendo.

Verus igitur Pastor & Episcopus per Confirmationem sive provisionem Pontificiam constituitur; omnisque cura Pastoralis & Episcopalis *plenariè* ei competit; eamque tamquam Episcopus & Ordinarius Ecclesiæ Pastor administrare potest, uti uno consensu tradunt Canonistæ.

Quod hodie obtinet jure Decretalium ut electus in Episcopum obtenta confirmatione Pontificia habeatur ut *verus Pastor* Ecclesiæ, possitque omnia quæ jurisdictionis sunt, tamquam Episcopus exercere, contrarium esse primitivæ Ecclesiæ disciplinæ, & primario fini instituti Episcopatus, dubium non est: constatque decem ut minus sæculis ignotum fuisse ut quis diceretur Episcopus, aut jurisdictionem aut munus Episcopi obiret, priusquam in Episcopum esset ordinatus.

Et sanè nequaquam videtur congruum ut is Ecclesiam tamquam *Episcopus* regat, omnemque in Clerum & populum authoritatem & jurisdictionem exerceat, qui hactenus nec per manuum impositionem, plenitudinem Spiritus Sancti accepit, nec Sacerdotii Christi particeps factus est, & ob hujus defectum, nec ea quæ ordinis sunt & maximè Episcopis propria, exercere potest.

Hac ratione motus Cardinalis Lotharingius coram PP. Concilii Tridentini dicere non dubitavit: „ Absurdissimum est Cardinalibus *Diaconis* Episcopatum committi, abominandum siquidem est, ut is Episcopatum obtineat, qui Episcopus esse non vult.

Nec dissimulavit dicere: „ Hæreticis gravis esse offensionis, quòd in causis Religionis ii judicent, qui potestatem imponendi manus non habent, & penè laici sunt.

Certum quoque est, quòd nec Romanus Pontifex legitimè electus pro Romano Pontifice reputatus olim fuerit ante suam ordinationem.

Quare electus anno 752. die 6. Martii Stephanus vulgò dictus Secundus, qui ante ordinationem suam obiit, inter Pontifices numeratus non fuit per Anastasium Bibliothecarium, nec alium quemquam ante Baronium, qui cæteros ejusdem nominis uno deinceps gradu submovit; & quem alii omnes appellant *Secundum*, ipse facit Tertium & sic consequenter, uti notavit Daniel Papebrochius in suo Conatu Chronico Historico ad vitam hujus Stephani: qui una observat, idipsum liquere ex electione Presbyteri Petri post mortem Joannis V. quæ sine dubio legitima fuit, quippe à Clero præcipuè pendens, neque per militarem tumultum irritabilis, nusquam tamen ille inter Pontifices numeratur, quia numquam processum est ad ejus ordinationem.

VIII. Verum quidem est, illum ante *consecrationem* juxta stylum hodiernum non dici simpliciter *Episcopum*, sed cum addito, *Electum*: sed id aliunde non fit, quòd ante consecrationem, *characterem* seu Ordinem ipsum Episcopalem necdum acceperit; ideòque nec plenitudinem Sacerdotii habeat; quæ requiritur ut quis simpliciter & absolutè *Episcopus aut Summus Sacerdos* dicatur.

IX. Hinc concludunt Canonistæ, & communis praxis probat, Episcopum *confirmatum*, *non consecratum*, posse plenariè jurisdictionem suam exercere; eaque omnia, quæ ad curam Pastoralem & Episcopalem pertinent, agere exceptis his dumtaxat, quæ Ordinis, seu characteris sunt Episcopalis; qualia sunt Ordines Sacros *per se* conferre, Chrisma conficere, Sacramentum Confirmationis dare, &c.

X. Et quidem si citata provisionis verba, & jus commune Decretalibus Gregorius IX. comprehensum spectemus, sola Confirmatio prædictos effectus parit; possetque Electus aut Nominatus mox ab accepta confirmationis notitia, administrationem & curam Ecclesiæ sibi commissæ suscipere; at Constitutione Bonifacii VIII. quæ refertur in *Extravagante* INJUNCTÆ *de electis in Communibus*, & cui praxis hodierna conformis est, sancitum est, „ ut Episcopi aliique Prælati superiores quocumque nomine censeantur, qui apud Sedem Apostolicam promoventur, aut *Confirmationis*, consecrationis, vel benedictionis munus recipiunt, ad commissas eis Ecclesias absque dictæ Sedis *Litteris*, hujusmodi eorum promotionem, *Confirmationem*, consecrationem, seu benedictionem continentibus accedere, vel bonorum Ecclesiasticorum administrationem accipere non præsumant; nullique eos absque dictarum Litterarum ostensione recipiant, aut eis pareant, vel intendant. Quòd si forsan contra præsumptum fuerit, quod per Episcopos, Prælatos, Abbates, Priores, & alios Monasteriorum regimina exercentes prædictos medio tempore actum fuerit, irritum habeatur: nec quidquam interim iidem Episcopi, vel Prælati, Abbates, Priores, vel regimina exercentes, de Ecclesiarum, vel Monasteriorum proventibus percipiant, eorumdem. Capitula verò & Conventus Ecclesiarum, & Monasteriorum ipsorum, & alii quicumque ipsos absque hujusmodi dictæ Sedis litteris recipientes, vel obedientes eisdem, tamdiu sint à Beneficiorum suorum perceptione suspensi, donec super hoc ejusdem Sedis gratiam meruerint obtinere.

XI. Itaque Provisus à Sede Apostolica, non potest possessionem adipisci, uti bene notat Zypæus ad titul. *de causa possess.* nisi Litteris in forma expeditis; quin nec sufficit Litteras in Curia Romana in forma esse expeditas, sed insuper desideratur, ut Provisus eas exhibeat & præsentet ipsi Capitulo; neque sufficit per testes earum expeditionem probare.

Ulterius, si consuetudinem ac praxim Belgii spectemus, verissimum est, quòd de praxi Hispaniæ testatur post Garziam & alios citat. Fermosinus ad *Cap. 15.* ℞ *de elect. q. 3.* scilicet, Provisum non posse administrare, nisi naturalem, & *actualem* possessionem acceperit.

XII. Quin & illud Belgii nostri praxi planè consonat, quod de Hispania, ex Garzia ac aliis testatur Fermosinus loco citato, *quæst. 4. num. 23.* „ quòd Episcopus etiam Confirmatus, litteras Confirmationis teneatur mittere Regi & ejus Regio Consilio; &

„ quòd antequam ibidem expediantur, non capitur „ possessio. “ Quid enim notius, quàm hisce in Provinciis vigore litterarum Curiæ Romanæ non posse accipi possessionem cujuscumque Beneficii, nisi prius Litteræ Regi in suo Consilio exhibitæ, & ibidem *placitatæ* fuerint?

XIII. Provisi de Ecclesiis Cathedralibus, quæ Juri *Regaliæ* subjectæ sunt, ut post obtentam provisionem Pontificiam, plenam temporalium sui Episcopatus administrationem, ac Beneficiorum collationem obtineant, debent *manus Regiæ levationem* obtinuisse; sive ut loquuntur, *Regalia* debet esse *clausa*.

XIV. Ut verò *clausura* fiat, requiritur primò, ut Provisi juramentum fidelitatis Regi præstiterint, quòd nimirum „ Regi erunt *legales*, & *fideles* in suo Epi„ scopali statu, & populum earum Civitatum & Epi„ scopatuum, in quantum poterunt, in obedientia & „ recognitione supremæ potestatis erga Regem & suam „ successionis sanguinis posteritatem tenebunt. “ Ita refert Philippus Probus in Supplemento ad Tractatum *Juris Regaliæ* per Arnulphum Ruzæum, *quæst.* 2. *n.* 6. qui *n.* 7. asserit, ob hoc juramentum, omnes Episcopos Regni Franciæ *fideles Consiliarios Regis* appellari.

XV. Nequaquam tamen sufficit hoc fidelitatis juramentum præstitum esse, sed insuper requiritur, quòd „ Litteræ Regiæ attestantes dictum juramentum sic „ fuisse præstitum (inquit Philippus Probus loco ci„ tato *quæst.* 3. *num.* 2.) præsentatæ, registratæ & ex„ peditæ fuerint in Camera computorum: & quòd „ Receptor seu Commissus ad receptam ipsum Rega„ liæ receperit mandatum à prædicta Camera emana„ tum, per quod mandetur quòd levet manum Re„ gis, & permittat dictum Episcopum uti & gaude„ re, ponendo ipsam temporalitatem ad plenam deli„ berantiam: nec ante receptionem hujusmodi manda„ ti à d. Receptore seu Commisso, reputatur d. Rega„ lia clausa, sed usque ad diem ipsius receptionis, te„ netur reddere computum & rationem de fructibus „ hujusmodi temporalibus, & confert Rex Beneficia „ tamquam in Regalia vacantia; & hoc de jure & „ consuetudine Regis & suæ Coronæ Franciæ. “

XVI. Ut faciliùs intelligantur, quæ hic de *apertione* & *clausura Regaliæ* dicuntur, notandum, Jus *Regaliæ* juxta hodiernum, præcipuè Regni Galliæ, stylum & modum loquendi, esse Jus, quo Rex Sede vacante sibi attribuit dispositionem omnium proventuum Episcopatus; & collationem *pleno* jure omnium Beneficiorum non Curatorum ad liberam collationem Episcopi spectantium.

Dicitur, ergo Regalia *aperta*, quando per mortem Episcopi, aut alio modo Sedes vacat; tunc enim Regi Jus *Regaliæ* jam descriptum acquiritur, sive *aperitur*.

Manet autem *aperta Regalia*, sive Jus illud apud Regem manet, quousque novus Episcopus præstito juramento, ac litteris Reglis obtentis & registratis, & manus Regiæ levatione facta possessionem Episcopatus *per se* acceperit; quo demum, juxta modernam praxim, Regalia *clauditur*: sive Jus Regium tam quoad proventuum dispositionem, quàm Beneficiorum collationem extinguitur, & plenaria dispositio Episcopo defertur.

XVII. Porrò de hoc Jure *Regaliæ* plura dicemus parte secunda, ubi de collatione Beneficiorum tractandum erit; illud equidem sciendum, neque in Regno Galliæ jampridem omnes Episcopatus huic juri fuisse subjectos; uti passim Authores de illo Jure tractantes testantur; atque inter cæteros Philippus Probus, qui loco suprà allegato, *quæst.* 60. enumerat Archiepiscopatus & Episcopatus, qui huic fuerint subjecti, & qui ab eo exempti; manseruntque plures Ecclesiæ ab hoc jure liberæ; atque per Arresta Regia in ea libertate conservatæ fuerunt usque ad annum 1673. quando in conformitatem Arresti Parlamenti Parisiensis Rex declaravit, jus *Regaliæ* esse inalienabile & impræscriptibile; illudque sibi *generaliter* in *omnibus* Archiepiscopatibus & Episcopatibus sui Regni, ac ditionum suæ Obedientiæ competere, iis solis exceptis, qui titulo *oneroso* sunt exempti.

Conformiter ad hanc declarationem Regiam, & alteram de 2. Aprilis 1675. prioris confirmativam & explanativam, jus *Regaliæ*, Rege urgente, ac tandem etiam Clero consentiente, licèt nonnullis Episcopis fortiter resistentibus, ad omnes Ecclesias Metropolitanas & Cathedrales extensum est.

XVIII. In Imperio quoad *Regaliam* moderatiùs agitur, ut notat Zypæus in Jure novo *de Electione numer.* 3. „ ut Episcopi, qui & Principes sunt (ut sunt “ plerique) statim per se, vel alios juramenta debita “ præstent quidem, & Regalia ac feuda sua relevent; “ non tamen vacante Sede temporalitas ad manus Im- “ peratoris ponitur, sed Capitulum administrat pro “ Successore: sed id fortè, quia Pontifices Germanos “ Imperatores Fredericum, Henricum, &c. superarunt: “ Bonifacius VIII. Philippum Pulchrum, aut Suc- “ cessores non item. “

Belgii Episcopatus, si Tornacensem excipiamus, juri *Regaliæ* subjecti non sunt; unde temporalia per Capitulum, aut Oeconomum à Capitulo deputandum Sede vacante administrantur pro successore; atque ipsa Beneficiorum collatio novo Episcopo reservatur; juxta ea quæ titulo 9. *cap.* 2. dicta sunt.

TITULUS DECIMUSQUINTUS.

De Consecratione Episcoporum.

CAPUT PRIMUM.

A quibus; intra quod tempus; & quo loco Consecratio fieri debeat?

1. *Præcipua in Consecratione auctoritas erat penès Metropolitanum.*
2. *In conservanda hac Metropolitanorum auctoritate valdè religiosi fuerunt Romani Pontifices.*
3. *Suffraganeorum in Consecratione olim requisita fuit præsentia, aut ut minus assensus.*
4. *Tres ut minus Episcopi debent esse præsentes.*
5. *Hæc disciplina tam in Græca, quàm Latina Ecclesia etiam hodie obtinet.*
6. *Ratio hujus disciplinæ.*
7. *Præsentia plurium Episcoporum spectat dumtaxat ad disciplinam.*
8. *Necessitate cogente potest interdum ab hac disciplina recedi; & à duobus Consecratio peragi.*
9. *Ita Ordinatus Pelagius I. Papa.*
10. *Etiam ab uno Episcopo fieri potest Consecratio, nec apud Veteres desunt exempla.*
11. *Probatur auctoritate S. Gregorii.*
12. *Conformis est moderna praxis Curiæ Romanæ.*
13. *Quoad Consecrationem Episcoporum hodierna disciplina difformis est à pristina.*
14. *Consecratio tam ex veteri, quàm moderna disciplina debet fieri intra tres menses.*
15. *Et tamen differantia in tempore à quo tres menses computari debent.*
16. *Quo in loco fieri debeat?*

I. PRæcipuam in confirmatione Episcoporum authoritatem per duodecim & ampliùs secula fuisse penès Metropolitanos, titulo præcedenti abundè probatum fuit. Cùm verò confirmatio ab ipsa Consecratione vix sejungeretur; sed Metropolitanus unà cum Episcopis Comprovincialibus, examine supra electionis forma, ac persona electa facto, ad Ordinationem seu Consecrationem procederet; si electionem canonicam & personam electam idoneam reperisset; mirum non est, si primas quoque in Consecratione Episcoporum partes duodecim seculis facilè Metropolitano delatas esse videamus.

Es

Et quidem Canone 6. Niceno dicitur: „ illud generaliter est clarum, quòd si quis *præter sententiam* „ *Metropolitani fuerit factus* Episcopus, hunc magna „ Synodus diffinivit Episcopum esse *non oportere*. " Apud Gratianum *dist.* 64. *can.* 8.

Hinc illud Innocentii I. ad Victricium Episcopum: „ Extra conscientiam *Metropolitani* Episcopi, nullus „ audeat *ordinare* Episcopum ...., Hoc enim & Sy- „ nodus Nicæna constituit atque definivit, " Gratianus ibid, *can.* 5.

II. Eam Metropolitani in consecrandis Episcopis suis Suffraganeis prærogativam pluribus inculcat Gelasius I. apud Gratianum loc. cit. *can.* 6. atque in illa conservanda adeò erant solliciti religiosi Pontifices, ut Stephanus VI. ne hanc perturbaret, Lingonensem à populo & Clero ritè ricctum, & Romam pro Consecratione cum Decreto electionis missum (recusante nimirum Lugdunensi Metropolitano eum consecrare) illum consecrare bis renuerit, ac repulerit, ad Lugdunensem scribens & rescribens, ut ipse suo munere in hujus Consecratione fungeretur; tertiò demum interpellatus, vix magna Lugdunensis pertinacia coactus, illum consecravit; uti latiùs ex Frodoardo in historia Remensi, refert Baronius *ad annum* 885.

Similiter Gregorius VII. licèt ipse Robertum Carnotensem ab Episcopatu deposuisset; non tamen propterea sibi alterius suffectionem aut ordinationem reservavit; sed ad Ordinarios tam electores, quàm Consecratores illum rejecit, Senonensi enim Metropolitano & Suffraganeis ita scribit: „ Ecclesiam illam (Carnotensem) „ Canonicam electionem in aliquam idoneam perso- „ nam facere admonuimus; admonemus & vos, ut „ eidem electioni, eam quam oportet aut per vos, „ aut idoneos nuntios vestros diligentiam adhibentes, „ quem electum Canonicè cognoveritis, & *manus* „ *imponere*, & in Episcopum *Consecrare*, nulla oc- „ casiona recusetis, *lib.* 4. *Epist.* 25.

III. Porrò licèt præcipua fuerit in Episcoporum confirmatione & Consecratione penès Metropolitanum auctoritas, aliorum tamen Suffraganeorum, seu Comprovincialium nequaquam negligendus erat consensus, & auctoritas.

Confirmationem enim Episcoporum Metropolitano & Episcopis Suffraganeis per Canones Nicænos aliosque subsequentes per continuam decem sæculorum seriem delatam fuisse, suprà ostendimus. Cùmque ordinatio sive Consecratio à confirmatione necdum esset sejuncta, etiam Consecrationem Episcoporum, Metropolitano cum Episcopis Comprovincialibus delatam fuisse cognoscimus; idque uno consensu Theologi & Canonistæ fatentur; eamque disciplinam etiam Jure communi, seu Decretalium conservatam tradunt ad *cap.* 7. *ii. de temporib. Ordinat.*

IV. Verùm quia difficile erat ad omnem Episcopi ordinationem omnes Provinciæ Episcopos *personaliter* convenire & assistere, Canone 4. Niceno cautum fuit, „ ut „ si hoc difficile fuerit, vel aliqua urgente necessitate, „ vel itineris longitudine, certè tres Episcopi debeant „ in unum congregari; ita ut etiam cæterorum, qui „ absentes sunt, consensum in literis teneant, & ita „ faciant ordinationem, " Grat. *dist.* 64. *can.* 1.

V. Et licèt tum præsens Canon, tum plerique alii eandem disciplinam præscribentes, videantur non tantum de Consecratione, sed, vel præcipuè de electione & confirmatione Episcopi agere; nihilominus ex hisce Canonibus stabilita ac conservata fuit in Græca pariter, ac Latina Ecclesia hactenus disciplina, ut ad Consecrationem Episcopi convenire, eique *personaliter* assistere debeant, præter Metropolitanum aliumve Episcopum ordinantem, duo alii Episcopi.

„ Adsint (ait modernum Pontificale Romanum, „ *Titulo de Consecratione Electi in Episcopum*) *duo ad* „ *minus Episcopi assistentes.* " Et Rituale Græcorum ordinem in Consecratione Episcopi servandum præscribens, ait: „ *Tres* verò Pontifices, sive etiam plures, „ Pontificium omnem ornatum induti, in sellis suis „ sedent ante sacras sancti altaris fores. "

VI. Rationem hujus disciplinæ jam pridem assignavit Innocentius Primus in Epistola ad Victricium, apud Gratianum *dist.* 64. *Can.* 4. „ Ne unus Episco- „ pus ordinare præsumat Episcopum, ne, ait, *furtivum Beneficium* præstitum videatur. Hoc enim & in Nicæna Synodo constitutum est, atque definitum. "

Quasi diceret: noluit Synodus, ut Episcopus *furtivè*, sive tamquam *fur* clam in Ovile Christi ascendat; sed *publicè*, idest, Ecclesia universa, per cujusque Provinciæ Episcopos repræsentata, probante & assentiente.

Non absimilem hujus disciplinæ rationem dedit sanctus Anselmus Cantuariensis in litteris ad Regem Hiberniæ, improbans in Regno illo *ab uno Episcopo Episcopum sicuti quemlibet Presbyterum ordinari*, subjungit: „ Minùs quàm à *tribus* Episcopis ordinari " non debet; cùm propter multas alias & rationabiles " causas, quas epistolaris brevitas non admittit; tum " ut *fides, vita, & solicitudo ejus qui invigilare debet, idoneis & legalibus testibus comprobetur,* " lib. 3. Epist. 147.

VII. Hic nota, nec Innocentium, nec Anselmum, Episcoporum Ordinationes sive Consecrationes sine legitimo Episcoporum numero factas, tamquam nullas invalidasque rejicere; sed solùm arguere, eas clandestinè ac sine legitima quasi approbatione peragi; ipsorumque Episcoporum præsentiam non tam ad substantiam & validitatem Consecrationis, quàm ad discutiendam & comprobandam Ordinationem requirere: quod & probat absentium Episcoporum Comprovincialium per literas requisitus consensus.

VIII. Licèt ergo disciplina hæc, utporè ab Apostolis nobis tradita, & hactenus in Ecclesia conservata, meritò religiosè observetur, nihilominùs, sicut in aliis disciplinæ articulis contingit, necessitate cogente, ex Superiorum judicio, ab ea nonnihil recedi posse, & ratio & authoritas probant.

Et quidem in Constitutionibus Ecclesiæ Alexandrinæ sub nomine Apostolorum præcipitur: *Ut ordinetur Episcopus à tribus Episcopis; necessitate verò cogente à* DUOBUS, Apud Guilelmum Beveregium in notis ad Canonem 1. Apostolorum.

Et in Constitutionibus vulgò Apostolorum, *lib.* 3. *cap.* 20. „ Jubemus autem, ut *à tribus* Episcopis Epi- " scopus ordinetur, & *ut minimum à duobus*; ita ut ab " uno constitui non possit; testimonium enim duorum " & trium firmius est & certius. "

IX. Sic Ordinatus est Pelagius I. Episcopus Romanus à duobus Episcopis & uno Presbytero, scil. „ Dum non essent Episcopi, qui eum ordinarent, inventi " sunt *duo* Episcopi, Joannes de Perusio, & Bonus de " Ferentino, & Andreas *Presbyter* de Ostia, & eum " ordinaverunt Pontificem; tunc enim non erant in " Clero, qui poterant eum promovere, " Anastasius Bibliothecarius in ejus vita.

X. Quin & eadem necessitate urgente quidni ab *uno* Episcopo Episcopus ordinari posset? cùm sicuti *trium*, ita quoque *duorum* præsentia ad disciplinam, non ad substantiam, seu essentiam Consecrationis spectare videatur: nec desunt apud veteres hujusmodi ordinationis exempla.

Synesius Siderium Palæbiscæ Episcopum à Philone Cyrenensi solo ordinatum fuisse refert; additque: *Verum in temporibus formidolosis, summum jus prætermitti necesse est.* Epist. 67.

XI. Sed in hanc rem dignissima notatu est S. Gregorii ad Augustinum Anglorum Apostolum responsio. Interrogaverat eum Augustinus: „ Si longinquitas itineris magna interjaceat, ut Episcopi non facilè valeant " convenire, an debeat *sine aliorum* Episcoporum præ- " sentia Episcopus ordinari? Respondit Gregorius: Et " quidem in Anglorum Ecclesia, in qua adhuc *solus* " Episcopus inveniris, ordinare Episcopum *non aliter* " *nisi sine Episcopis* potes. " Ita Beda in Histor. Anglic. *lib.* 1. *cap.* 27. à quo primùm hanc epistolam accepimus; uti notat Vir eruditus Petrus Gussanvillæus in notis ad hanc epistolam, quæ est 31. lib. 12. observatque tam ex antiquis, quàm recentioribus editionibus, codicibus manuscriptis, & auctoribus Ecclesiasticis, hanc esse genuinam epistolæ lectionem; vitiosam verò quorumdam exemplarium quæ habet: *Ordinare Episcopum non aliter nisi cum Episcopis potes.* Idem notat, ac solidè probat Guilelmus Beveregius Presbyter Anglicanus in notis ad Canonem I. Apostolorum.

XII. Hisce conformis est moderna praxis Curiæ Romanæ. Hodie quippè, teste Fagnano, in Literis pro

Conse-

Consecratione Episcoporum in Indiis apponitur clausula infrà scripta, videlicet: *Tibi Presbytero, ut à quocumque malueris Catholico Antistite gratiam & communionem Sedis Apostolicæ habente, accitis & in hoc illi assistentibus duabus, vel tribus* DIGNITATIBUS, *munus Consecrationis recipere valeas*, Ad *Cap.* 7. *di. de temporib. Ordinat. num.* 20.

XIII. Quoad ipsam verò Consecrationem Episcoporum hodierna disciplina à pristina nonnihil dissona est. Nam juxta disciplinam Sacris Canonibus & Decretalibus Gregorii IX. expressam, ordinarius Consecrator est Metropolitanus respectu suorum Suffraganeorum; hodie verò sicuti Episcoporum confirmatio, ita & Consecratio ad Pontificem devoluta est. Unde in Pontificali Romano sub titulo *de Consecratione electi in Episcopum* præmittitur hoc monitum: „ Nemo consecrati debet, „ nisi priùs constet Consecratori de *commissione* con„ secrandi, sive per *Litteras Apostolicas*, si sit ex„ tra Curiam; sive per *commissionem* vivæ vocis ora„ culo à Summo Pontifice *Consecratori factam*, si „ Consecrator ipse sit Cardinalis. “

Et ex præscripto ejusdem Pontificalis, Ordinator priusquam Consecrationem inchoet, petit ab Episcopis Assistentibus, & Electum Consecratori, ut eum ad onus Episcopatus sublevet, præsentantibus: *Habetis mandatum Apostolicum?* quo lecto demum ad Consecrationem procedit.

XIV. Jampridem in Concilio Chalcedonensi decretum fuit, „ ut intra *tres menses* Episcoporum ordi„ nationes fiant, nisi inexorabilis utique necessitas ef„ fecerit, ut dilationis tempus prorogetur, “ Gratianus *dist.* 75. *Can.* 2.

Synodus Tridentina advertens plures Episcopos electos, munus consecrationis negligere; rati sibi sufficere accepta confirmatione, ea quæ jurisdictionem & temporalium administrationem & usum spectant, pleno jure obtinuisse, edixit: „ Ecclesiis Cathedralibus, „ seu superioribus quocumque nomine ac titulo præ„ fecti, etiamsi Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales „ sint, si munus Consecrationis intra *tres menses* non „ susceperint, ad fructuum perceptorum restitutionem „ teneantur: si intra totidem menses posteà id facere „ neglexerint, Ecclesiis ipso jure sint privati, “ *Sess.* 23. *cap.* 2. *de reformat.*

XV. Sive ergo pristinam, sive modernam spectemus disciplinam, Consecrationis peragendæ trium mensium tempus est præfixum; hac tamen differentia, quòd Canon Chalcedonensis (uti rectè monet Lupus) „ *à* „ *cœpta vacatione*, Tridentinum verò Decretum *à* „ *data* per D. Papam *confirmatione*, velit tres men„ ses computari. “

Dum enim Metropolitano & Episcopis Comprovincialibus præcipuæ partes essent in eligendo, confirmando & consecrando Episcopo, omnia facilè intra tres menses à die vacationis expediri poterant: sed devoluto jure confirmandi & providendi ad Sedem Apostolicam, vix possibile est, ut omnia intra tres menses à die vacationis expediantur; ideòque à die obtentæ provisionis Apostolicæ tempus trium mensium consecrationi præfixum computari cœpit.

XVI. Consecratio verò (ait Synodus Tridentina „ loco citato) si extra Curiam Romanam fiat, in „ Ecclesia, ad quam promoti fuerint, aut in Provin„ cia, si commodè fieri poterit, celebretur. “

C A P U T II.

De Juramento ab Episcopis ante Consecrationem Romano Pontifici præstando.

1. *Ab Ordinandis exigi professionem juratam olim Patribus displicuit.*
2. *Professionem obedientiæ sine juramento olim Episcopi etiam præstabant suis Metropolitanis.*
3. *Circa sæculum* 11. *professioni obedientiæ cœpit adjungi Juramentum.*
4. *Sola obedientia Canonica promittebatur usque ad tempora Gregorii VII. qui novam juramenti formulam induxit.*
5. *Novam hanc esse formulam probatur.*
6. *Sæculo XIII. Juramentum cum dicta formula exigebatur in concessione Pallii.*
7. *Eodem sæculo exigi cœpit per Romanos Pontifices ab Episcopis eorum ordinationi immediatè subjectis: & per Metropolitanos a suis Suffraganeis.*
8. *Hodie ab omnibus Episcopis præstatur Romano Pontifici juxta formam in Pontificali expressam.*
9. *Tres priores articuli in formula juramenti expressi, conformes sunt Juramento fidelitatis à vassallo præstando Domino directo.*
10. *Refertur quartus articulus juramenti; & quæ sit ejus genuina lectio, ostenditur.*
11. *Quid per* Regalia Sancti Petri *intelligatur.*
12. *Quintus articulus.*
13. *Sextus articulus.*
14. *Septimus articulus.*
15. *Tres posteriores articuli cum quadam moderatione intelligendi.*
16. *Visitationis Liminum Apostolorum, de qua in articulo 7. meminit Synodus Romana anno 743.*
17. *Visitare Limina Apostolorum primitus idem fuit quod ad Synodos convenire; & solos Episcopos ad Metropolim Romanam pertinentes obligabat.*
18. *Quare citiùs Metropolitanis quàm reliquis Episcopis hæc obligatio fuerit imposita?*
19. *Hodie omnibus generaliter Episcopis vi Juramenti imponitur, & quare?*
20. *Quoties Episcopi Belgii Limina Apostolorum visitare debeant?*
21. *Quid per Limina Apostolorum in formula juramenti intelligatur?*
22. *Quis præcipuus scopus visitationis.*
23. *Juxta formulam Juramenti Episcopi nonnisi legitimo impedimento detenti per specialem nuntium huic obligationi satisfacere possint: & qualis debeat esse ille Nuntius.*
24. *De praxi & consuetudine Belgii Episcopi visitationem hanc absolvunt per Nuntium.*
25. *Refertur articulus octavus Juramenti; & ostenditur quomodo hic & alii articuli cum quadam moderatione sint intelligendi.*
26. *Proponitur articulus nonus Juramenti.*
27. *Sæculo etiam XIV. simile juramentum fidelitatis & obedientiæ ab Episcopis præstabatur Metropolitanis.*
28. *Formula hodierna multa addita sunt post tempora Gregorii VII.*

I. PRistina Patrum ætas attendens, quàm enixè ac severè Christus inculcasset, & Apostolus Jacobus monuisset, *non jurare omninò; sit autem sermo vester, est, est, non, non, quod autem his abundantius est, à malo est*, Matth. 5. admodum solicita fuit, ne citra necessitatem inevitabilem juramentum, præsertim à Ministris Ecclesiæ exigeretur.

Hinc illud etiam sæculo 9. Concilii II. Cabillonensis: „ Dictum est interea de quibusdam fratribus, “ quòd eos quos ordinaturi sunt *jurare* cogant, quòd “ digni sint, & contra Canones non sint facturi, “ & obedientes sint Episcopo, qui eos ordinat, & “ Ecclesiæ in qua ordinantur. Quod juramentum, “ quia *periculosum* est, omnes unà inhibendum statuimus, “ *Canon.* 13.

Et in Conventu Episcoporum, Abbatum, Comitum, vel Majorum natu Francorum, jussu Ludovici Pii Imperatoris anno 816. Aquisgrani habito decretum est: „ De Episcopis verò in Longobardia constitutis, qui ab his, quos ordinabant, *Sacramenta* & mune- “ ra contra divinam & Canonicam auctoritatem ac- “ cipere, vel exigere soliti erant, modis omnibus in- “ hibitum est, ne ulteriùs fiat: quia juxta Sacros Ca- “ nones uterque gradu proprio talia facientes decidi “ debent, “ *Cap.* 16. & refertur, *lib.* 1. *Capitular. Regum Francor. cap.* 91.

II. Ipsa juramentorum exactionem præcipuè displicuisse, non verò obedientiæ professionem, satis innuunt illa ipsa Regum Francorum Capitularia, in quibus, *lib.* 7. *cap.* 466. legitur: „ Quando Presbyteri aut Dia- “ coni per Parochias constituuntur, oportet eos *pro-* “ *fessionem* Episcopo suo facere. “ Quid hæc professio contineret, titulus ipsius Capitularis ostendit; „ Ut Presbyteri & Diaconi quando per Parochias consti- “ tuuntur,

„ tuentur, *stabilitate & obedientia sua* atque *saluta* „ *servare* promissionem suo faciant Episcopo.

Similem professionem suis Metropolitanis in sua Ordinatione faciebant Episcopi. Extat in Appendice tomi 8. Conciliorum generalium, *col.* 1881. professio Adalberti futuri Episcopi Morinensis, Hincmaro Rhemorum Archiepiscopo oblata, in qua præter professionem fidei habetur: „ Privilegio etiam Metropolis Rhe„ morum Ecclesiæ ac ejus *Præsulis*, secundùm Sacro„ sanctos Conciliorum Canones, & Decreta Sedis „ Apostolicæ ex Sacris Canonibus & legibus promul„ gata, pro scire & posse, absque dolo & simulatio„ ne, vel indebita & pertinaci contradictione, *me* „ *obediturum* profiteor.

Eandem professionem eidem Rhemorum Archiepiscopo fecisse Hincmarum Laudunensem Episcopum ejus nepotem, scribit Amoinus, aut ejus Continuator ad annum 870. eamque in Concilio apud Attiniacum Episcoporum decem Provinciarum, cùm de multis, atque inter alia de inobedientia erga suum Archiepiscopum impeteretur, propria manu subscriptam porrexisse.

Porrò in hac professione nullius Juramenti mentio occurrit; nec aliud quàm Canonicam obedientiam Metropolitano debitam exprimi: Unde Hincmarus Rhemensis de Laudunensi loquens ait: „ Non debuerat „ oblivisci *professionis* & subscriptionis suæ, ante Or„ dinationem Episcopalem; qui coram Altari Sanctæ „ Mariæ, & cunctis qui adfuerunt, non solùm de Rhe„ mensi Ecclesia, & de Laudunensi Parochia, verùm „ & de Rhemorum Provincia Episcopis, & aliis di„ versi ordinis Viris, secundùm morem Rhemensis „ Ecclesiæ, sicut *soliti erant Episcopi Ordinandi sub*„ *scribere*; post Catholicæ fidei professionem, de *obe*„ *dientia* sua secundùm sacras regulas erga *Rhemorum* „ *Metropolim* propria manu subscripsit.

Observatum fuit in textu jampridem Episcopos suis Metropolitanis fecisse professionem *fidei*, sed nullo interposito juramento; quod & obtinuisse in Ecclesia Romana evincitur ex libro diurno Romanorum Pontificum, in quo legitur *cap.* 3. *tit.* 6. professio fidei, quam Episcopus Ecclesiæ Suburbicariæ emittebat coram Episcopo Romano tamquam suo Metropolitano, nulla tamen facta mentione juramenti, sed ita simpliciter concluditur: „ Et ut *nostræ fidei* vestro Apostola„ tui, sanctæque ejus Catholicæ Ecclesiæ integritas, „ ac puritas monstraretur, per præsentis *promissionis* „ nostræ paginam per *N.* Notarium scribendam di„ ctavimus, & sacro scrinio sanctæ Apostolicæ be„ atitudinis vestræ contradimus. “

Simplex igitur erat fidei declaratio & professio; unde & titulus habet: promissio fidei Episcopi.

Observat autem Garnerius, hanc promissionis formulam referendam ad annum 683. additque hujus formulæ authorem Leonem II. nimirùm prout ibidem legitur; nam similes formulæ temporum successu variæ passæ sunt additamenta, uti ibidem rectè monet Garnerius.

Ex his interim patet, quòd nec eo tempore ab Episcopis, licèt Romani Episcopi ordinationi subjectis obedientia, aut fidei professio medio *juramento* fieri solita esset.

III. Tametsi circa sæculum undecimum professioni Juramentum subinde adjungi cœperit, nihilominus illa professio solam adhuc *Canonicam obedientiam* respiciebat; quod ex professione Thomæ Eboracensis facta S. Lanfranco Archiepiscopo Cantuariensi manifestum est.

Postquam enim anno 1072. multùm disputatum fuisset de subjectione, quam Ecclesia Eboracensis debebat Ecclesiæ Cantuariensi, tandem „ Lanfrancus Dorober„ nensis Archiepiscopus ex antiqua Antecessorum con„ suetudine ostendit, Archiepiscopum Eboracensem „ professionem Archiepiscopo Cantuariensi facere ea„ tenus cum *Sacramento* debere (inquiunt Acta Con„ cilii Anglicani tom. 9. Conciliorum generalium „ *col.* 1211.) sed ob amorem Regis Thomæ Archie„ piscopo Eboracensi Sacramentum relaxavit, sub„ scriptamque tantùm professionem recepit, non præjudi„ cans Successoribus suis, qui voluerint *Sacramentum* „ cum professione a Successoribus Thomæ exigere. “ Hactenus Acta dicti Concilii; quibus subjicitur professio Thomæ Eboracensis facta Lanfranco Cantuariensi, in qua hæc leguntur: „ Ego Thomas Ordinatus jam „ Eboracensis Ecclesiæ Metropolitanus Antistes, audi„ tis cognitisque rationibus, absolutam tibi Lanfrance „ Dorobernesis Archiepiscope, tuisque Successoribus „ de *Canonica obedientia* professionem facio: & quid„ quid à te, vel ab eis justè ac canonicè injunctum „ mihi fuerit, servaturum me esse promitto.

IV. Sacramentum ergo sive Juramentum professioni adjici quidem cœpit: at nihilominus *sola obedientia Canonica* hactenus exigebatur; neque aliam etiam à Romanis Pontificibus exactam fuisse vel in Ordinatione Episcoporum aut Metropolitanorum; imò nec in concessione *Pallii* Archiepiscopalis legitur ante tempora Gregorii VII. qui primus anno 1079. à Patriarcha Aquiliensi in Concilio Romano exegit non *Canonicam* dumtaxat obedientiam, sed Juramentum *fidelitatis* non absimile illi, quod Vassallus præstare solet Domino directo: *Non ero in consilio, neque in facto, ut vitam, aut membra, aut Papatum perdant, aut capti sint mala captione*.

V. Novam fuisse hanc juramenti formulam sufficienter quoque probat epistola Paschalis II. sub finem seculi 11. aut initium seculi 12. scripta ad Archiepiscopum Panormitanum, cujus fragmentum extat in *Cap.* 4. ✠ *de elect.* & integra refertur in prima Decretalium collectione Antonii Augustini eodem titulo *cap.* 21. & tomo 10. Conciliorum inter epistulas Paschalis II. ubi tamen inscriptio alia est, *nec mirum* inquit Vir eruditus Franciscus Florens ad titulum *de electione*, *pag.* 119. edit. anni 1679. *eodem enim exemplo, ad plures Metropolitanos missam fuisse, varietas inscriptionis indicat*.

Ita Litteras orditur Paschalis. „ Significasti Reges „ & Regni Majores admiratione permotos, quòd „ Pallium tibi ab Apocrisariis nostris tali conditione „ oblatum fuerit, si Sacramentum, quod à nobis scri„ ptum detulerant *exhiberes*, “ vel ut alia lectio habet, *jurares*.

Hæc quid aliud, quàm rem hactenus inusitatam, quæ sua novitate admirationem ingerere solet, indicant? Quod & totus epistolæ contextus ostendit; qui unicè in hoc collimat, ut evincat, Pontifici liberum esse in concessione Pallii exigere juramentum, quod pro conservanda Ecclesiæ unitate, & obedientia in Sedem Apostolicam judicat necessarium; unaque obloquentium argumentis occurrere conatur; atque ipsius juramenti æquitatem & necessitatem adstruere.

Mirum ergo videri non debet, si nec in Ordine Romano veteri, nec apud Alcuinum, Amalarium, Rabanum Maurum, atque his recentiorem Rupertum Abbatem, ulla hujusmodi juramenti mentio occurrat; quamvis omnes ex professo de *Pallio* scripserint; cùmque omnes vel Galli, vel Germani, aut Scoti fuerint, non obscurè innuitur, illis in partibus juramentum hoc, etiam in receptione Pallii, ignotum fuisse.

VI. At sæculo decimo tertio in concessione Pallii Romanos Pontifices à nonnullis saltem Metropolitanis hujusmodi juramentum exegisse, evincunt acta Innocentii III. edita à Francisco Bosqueto; in quibus pagina 64. extat Formula dandi Pallium cum adjuncto fidelitatis juramento simili Gregoriano.

VII. Quin & eodem labente sæculo invaluisse, ut idem juramentum exigeretur etiam ab Episcopis ad ordinationem Pontificis Romani immediatè spectantibus; sive, *à suis Coepiscopis sibi immediatè subjectis*, testatur Gregorius IX. in *Cap.* 13. ✠ *de Majoritate & Obed.* ibidem respondens, simile quoque juramentum exigi posse per Metropolitanum ab Episcopis sibi subjectis; eoque debere esse contentum: hoc est, juramento Gregorii VII. de quo *in cap.* 4. *de Jurejurando*, uti ad dictum *Cap.* 13. monet Glossographus, verbo, *forma*.

VIII. Postquam verò omnium Episcopatuum provisio ad Sedem Apostolicam, exclusis Metropolitanis & Episcopis Comprovincialibus, translata fuit; atque solius Sedis Apostolicæ auctoritate confirmari & Consecrari cœperunt, etiam ab omnibus, tamquam ordinationi Sedis Apostolicæ immediatè subjectis, juramentum hoc Romano Pontifici præstandum exigitur, idque hodie præstatur juxta Formulam à Clemente VIII.

solet.

reformatam & extensam; ac Pontificali Romano insertam.

XI. Formula Juramenti prout à Gregorio VII. proposita fuit, & in *Cap.* 4. *ii de Jurejurando* refertur, septem continet articulos, sive clausulas, quorum tres primi planè conformes sunt iis, qui in Juramento fidelitatis, quod Vassallus præstare tenetur Domino directo, continentur, uti videre licet *Libr.* 2. *Feud. tit.* 5. 6. & 7. atque his verbis in formula Juramenti exprimuntur; *Ego N. Episcopus* (Pontificale addit : *Electus Ecclesiæ N.*) *ab hac hora in antea fidelis ero Sancto Petro Sanctæque Romanæ Ecclesiæ, Dominoque meo Papæ C. ejusque successoribus Canonicè intrantibus. Non ero in consilio* (Pontificale addit: *aut consensu*) *neque in facto, ut vitam perdat aut membrum, vel capiatur mala captione* (addit Pontificale, *aut in eos violenter manus quomodolibet ingerantur; vel injuria aliqua inferantur, quovis quæsito colore.*) *Consilium quod mihi aut per se, aut per litteras, aut nuntium manifestabit, ad ejus damnum* (Pontificale addit: *me sciente*) *nulli pandam.*

Hi articuli sat ostendunt, hoc Juramentum Fidelitatis præcipuè concernere Episcopos, qui Sedi Apostolicæ non in spiritualibus dumtaxat, sed & in temporalibus subjecti sunt.

Quandoquidem plures ex articulis juramenti ab Episcopis in sua ordinatione præstandi sint planè conformes iis, quos (uti in textu ostensum est,) continet juramentum à Vassallo præstandum Domino directo, non satis conveniens apparet, ut similes articuli proponantur Episcopis, qui Romano Pontifici in temporalibus, nec immediatè, nec mediatè sunt subjecti, neque Pontifici tamquam ejus Vassalli ratione temporalium sunt obstricti, præsertim ut idipsum jurejurando obsignent.

X. Quartus articulus in *Cap.* 4. *ii de jurejurando*, exprimitur hac forma : *Papatum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ & regulas Sanctorum Patrum* (pro his singulis legitur in Pontificali: *Et regalia Sancti Petri*) *adjutor ero ad defendendum & retinendum, salvo ordine meo, contra omnes homines.*

Pontificali Romano consonat formula Gregorii VII. prout refertur in Concilio Romano VI. anno 1079. quæ extat tomo 10. Conciliorum generalium edit. Labbeanæ *col.* 379. Ibi enim legitur: *Papatum Romanum & REGALIA Sancti Petri adjutor ero ad retinendum & defendendum salvo ordine meo.*

Hanc lectionem sibi *valde placere* dixit Antonius Augustinus ad *Cap.* 20. *de elect.* in prima collectione; atque una dicit: „ Erratum esse videtur ex literarum compendio. In alia formula Sacramenti Roberti Ducis Apuliæ, Calabriæ, & Siciliæ est: Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, tibique adjutor ero ad tenendum, acquirendum & defendendum *regalia Sancti Petri*, ejusque possessiones pro meo posse contra omnes homines. “ Hæc ille: notatque & vir eruditus Franciscus Florens, hanc esse veram & antiquam lectionem.

XI. *Regalia S. Petri* hic accipiuntur pro *Patrimonio* Sancti Petri; quod apertè confirmat Formula Innocentii III. extans in ejus gestis *pag.* 64. in qua ita explicantur Regalia. *Honores, dignitates & rationes Apostolicæ Sedis, defendam pro posse, salvo ordine meo:* & pluribus probat D. Du Cange in suo *Glossario*, verbo *Regalia*; ideòque dici potest, quòd sub nomine *Regalium* eorumque defensionis in Formula Gregorii VII. omnia essent comprehensa, quæ latiùs in Pontificali Romano ex præscripto Clementis VIII. his verbis sunt expressa: „ Jura, honores, *privilegia & auctoritatem* Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Domini nostri Papæ & successorum prædictorum, conservare, defendere, augere, promovere curabo. Neque ero in Consilio, vel facto, seu tractatu, in quibus contra ipsum Dominum nostrum, vel eamdem Romanam Ecclesiam, aliqua sinistra, vel præjudicialia personarum, *Juris, honoris, status*, & *potestatis*, eorum machinentur. Et, si talia à quibuscumque tractari, vel procurari novero, impediam hoc pro posse, & quantò citius potero, significabo eidem Domino nostro, vel alteri, per quem possit ad ipsius notitiam pervenire.

XII. Quintus Articulus habet: *Vocatus ad Synodum, veniam, nisi præpeditus fuero Canonica præpeditione.* In antiqua formula Gregorii VII. ita exprimitur: *Ad Synodum, ad quam me vocabunt, vel per se, vel per suos nuntios, vel per suas litteras, veniam & Canonicè obediam, aut si non potero Legatos meos mittam.*

XIII. Sextus Articulus: *Legatum Apostolicæ Sedis quem certum esse cognovero* (hæc postrema clausula *quem certum*, &c. in Pontificali omittitur) *in eundo & redeundo honorificè tractabo, & in suis necessitatibus adjuvabo.*

XIV. Septimus est: *Limina Apostolorum singulis annis* (Pontificale: *Singulis triennis*) *per me aut per certum nuntium* (Pontificale: *Personaliter per meipsum*) *visitabo; nisi eorum absolvar licentia.* Hæc ultima clausula non habetur in Pontificali, sed adduntur sequentia. *Et Domino nostro ac successoribus præfatis rationem reddam de toto meo Pastorali officio, ac de rebus omnibus ad meæ Ecclesiæ statum, ad Cleri & populi disciplinam, Animarum denique, quæ meæ fidei traditæ sunt, salutem, quovis modo pertinentibus;* & cætera quæ inferiùs referentur.

Totus hic Articulus de visitatione Liminum Apostolorum deest in formula Gregorii VII. supra citata; sed vice illius habentur hæc, quæ nec in Decretalibus, nec in Pontificali occurrunt: *His quos nominatim excommunicaverint scienter non communicabo; Romanam Ecclesiam per SÆCULAREM MILITIAM fideliter juvabo, cùm invitatus fuero.*

Hic rursus non obscurè innuitur, juramentum hoc primitus conceptum fuisse pro solis Episcopis, qui etiam in temporalibus Sedi Apostolicæ aliquo vinculo obstricti essent.

XV. Cæterùm circa tres posteriores articulos notandum, tria ibidem præscripta, ita commodè & rectè ab Episcopis præstari posse, dummodò consensus Regis & Principum interveniat, præsertim in Gallia & hisce Provinciis, in quibus absque consensu Regis nec Legatum Pontificis ut talem agnoscere, adire, excipere & comitari, nec Regni finibus excedere, vel ad Synodum vel ad Pontificem licet proficisci. De quibus videri potest Franciscus Florens ad titulum *de concessione Pallii*, *pag.* 231. & ab eo citati: & quæ infrà titulo de Nuntiis & internuntiis Apostolicis notata sunt.

In textu notatum est nonnullos articulos juramenti ab Episcopis in ordinatione præstandi, ita expressos esse, ut attento expressionis tenore, & spectatis Provinciarum inveteratis moribus, sat ambiguum sit, num Episcopi suo juramento quoad hos articulos, satisfacere possint. Optandum esset ut ob religionem juramenti, articuli clarioribus terminis, & Provinciarum juribus & consuetudinibus conformibus exprimerentur, atque ita omnis æquivocatio & ambiguitas, quæ in juramentis solicitè vitanda est, evitaretur: quin & satius esset, juxta sanctos Canones, & laudatissimam Patrum disciplinam, ab omni exactione juramenti abstineretur, & sola fidei professio, & obedientiæ promissio exigeretur, quæ sola per decem & amplius sæcula in usu fuisse legitur.

Etiam hic meritò attendendum, hanc juramenti formam per Gregorium VII. demum fuisse propositam & exactam, qui primus inter Pontifices sibi attribuit plenam & universalem authoritatem in temporalia, uti ex hujus Pontificis litteris ostendit Dominus Fleury in sua Historia Ecclesiastica *lib.* 63. *num.* 2.

XVI. De *liminum Apostolorum* visitatione mentio fit in Synodo Romana sub Zacharia Papa anno 743. *Canone* 4. ex qua desumptus est *Canon* 4. *dist.* 93. apud Gratianum, uti rectè notarunt Correctores Romani.

In hoc Canone statuitur; „ Ut juxta Sanctorum Patrum & Canonum statuta, omnes Episcopi, qui hujus *Apostolicæ Sedis ordinationi subjacebunt*, qui *propinqui* sunt, *annuè* Idibus mensis Maji Sanctorum Principum Apostolorum Petri & Pauli *liminibus* præsententur, omni occasione sepolita: qui verò de *longinquo*, juxta *chirographum* suum impleant. Nam qui hujus Constitutionis contemptor extiterit, præter si ægritudine valida fuerit detentus, sciat se *Canonibus* subjacere. “

XVII. Duo Nobis hic Canon aperit. Alterum, quod Episcopi Liminibus Apostolorum se præsentare

deberent, sed Synodo annuè juxta Canones celebrandæ interessent; atque *Liminibus Apostolorum se præsentare*, idem esset quòd Romam ad Synodum juxta Limina Apostolorum celebrandam convenire.

Alterum, obligationem se præsentandi liminibus Apostolorum solis Suffraganeis Romanæ Metropolis, sive qui ordinationi Sedis Apostolicæ subjacebant, fuisse impositam: nec tamen his omnibus, sed solis *propinquis*; remotiores enim, tametsi ad Romanam Metropolim spectantes, ipsi venire non tenebantur; sed satis erat, si chirographo suo, quæ in Synodo agebantur, confirmarent.

Itaque obligatio adeundi limina Apostolorum profluxisse videtur ex obligatione accedendi ad Synodos Metropolitanas; quod apertiùs indicat S. Leo, qui scribens ad Episcopos Siciliæ, Pontificis Romani ordinationi subjectos, ait: „ Illud primitùs pro con„ cordissimæ unitatis custodia exegimus, ut quia sa„ lubertimè à Sanctis Patribus constitutum est, *binos* „ in annis singulis Episcoporum debere esse *conventus*, *terni* semper *ex vobis* ad diem tertium Kal. „ Octobr. *Romam* fraterno *Concilio sociandi*, indissi„ mulanter occurrant.

Hic ergo manifestum est, obligationem veniendi Romam, à Sancto Leone elici ex obligatione accedendi Synodos Provinciales.

Cùm verò juxta pristinam Ecclesiæ disciplinam, Episcopi ad ejus spectarent Synodum à quo ordinationem acciperent, facilè intelligitur, cur Episcopi ordinationi Sedis Apostolicæ immediatè subjecti ad Limina Apostolorum accedere specialiter adstricti essent.

XVIII. Hic ulteriùs intelligimus, quare hæc obligatio citiùs Metropolitanis, quàm Episcopis cæteris imposita sit; uti colligitur ex Epistola 6. Paschalis II. quia scilicet, Metropolitanorum ordinatio citiùs, quàm Episcoporum ad Sedem Apostolicam translata est, atque Metropolitani ab eadem Sede *Pallium*, & cum eo *plenitudinem* Sacerdotii accipere consueverant.

Quod intelligens antiquus Juris Canonici Glossographus ad *Cap.* 4. *de Jurejurando*, verbo, *singulis annis*, notavit obligationem visitandi Limina Apostolorum, de qua in citato Capitulo, intelligendam de *Archiepiscopis & Episcopis qui subsunt Domino Papæ* nullo medio. Additur in margine ex Joanne Andrea: *Idem servatur in aliis, si confirmationem, Consecrationem vel Pallium à Papa recipiunt.*

XIX. Translata ergo non tantùm Metropolitanorum, sed & Episcoporum confirmatione & Consecratione ad Sedem Apostolicam, una ipsa obligatio visitandi Limina Apostolorum, sive accedendi ad Sedem Apostolicam, cujus jam ordinationi omnes immediatè censentur subjici generaliter ad Episcopos, unà cum juramento extensa fuit.

XX. Cùmque jam inter Episcopos huic obligationi subjectos essent nonnulli in Provinciis remotis, quibus singulis trienniis Limina Apostolorum visitare, esset non parum incommodum, Sixtus V. varia temporum intervalla, pro varietate Provinciarum & Regnorum præfixit, quæ in Pontificali Romano expressa sunt; atque inter alia ait: „ Ad tempus singulorum „ quadrienniorum tenentur Germani, Galli, Hispani, „ Belgæ, Boemi, Hungari, Angli, Scoti, Iberni, & „ cæteri omnes qui in Europa sunt citra mare Ger„ manicum & Balticum, atque omnium Insularum „ maris Mediterranei.

XXI. Per *Limina Apostolorum* in Formula juramenti relata in citato *Cap.* 4. non intelligi Ecclesias SS. Petri & Pauli, nec mortua eorum corpora, vel sepulchra, sed Papam, vel Sedem Apostolicam, apertè colligitur ex verbis quæ subjiciuntur: *Nisi eorum absolvat licentia*: quæ necessariò ita debent exponi, nisi absolvat per Papam, qui illis *Liminibus* præest, & illorum Apostolorum vice fungitur; uti post alios Canonistas notat Fagnanus ad citatum *Capitulum* 4. Unde obligatio Episcoporum visitandi materiales illas Apostolorum Basilicas, non tam ex juramento, quàm consuetudine atque posteriorum Pontificum Decretis profluit; quod & Fagnanus ibidem notavit.

XXII. Porrò præcipuus scopus hujus visitationis, uti colligitur ex Bulla Sixti V. & hodierno stylo Curiæ Romanæ, est, ut Episcopi Sedem Apostolicam de statu Ecclesiæ suæ plenè informent; eumque Sacræ Congregationi Cardinalium super Interpretatione Concilii Tridentini (quæ ad hoc specialiter deputata est) referant, quod & hodierna formula juramenti in verbis supra relatis exprimit.

Hic autem status duplex est, materialis & spiritualis. Materialis versatur circa loca Urbana, suburbana, ruralia, sylvestria. Item circa Cathedralem, Collegiatas, Parochiales & alias Ecclesias, & Oratoria. Item circa Monasteria tam virorum, quàm mulierum, hospitia, Montem pietatis, Collegia, Confraternitates, & alia pia loca tam Civitatis, quàm Diœcesis, & circa earumdem Ecclesiarum & locorum situm, fabricam, ornatum, bona, reditus, sacram supellectilem, personarum ac ministrorum numerum, & ordinem, & alia his similia. Et quoad hunc statum materialem praxis est, ut unusquisque Episcopus in prima ejus visitatione plenam exhibeat relationem; in sequentibus autem visitationibus super hoc statu materiali simpliciter se referat ad relationem primò exhibitam, & tantùm adjiciat, si quid additum, imminutum, immutatum fuerit, quod S. Congregationem scire expediat. Hæc Fagnanus ad dictum *Cap.* 4. *num.* 73.

Status spiritualis, sive formalis, ut eum vocat Fagnanus, in quo præcipuè eniti debent; versatur circa Pastorale officium, atque omnia, quæ ad ipsarum, quibus præsunt, Ecclesiarum regimen & Animarum salutem pertinent, de quibus S. Congregatio juxta præscriptum Sixti V. edoceri vult, scilicet, „ quæ in Ecclesiis eorum curæ ac fidei commissis, Cleri, populique „ eorum disciplina sit, quæ Concilii Tridentini, cùm „ in omnibus, tùm præcipuè in residentiæ munere exe„ cutio, quæ item piæ consuetudines, & qui omnium „ denique in via Domini sint progressus. Sive ut in suo juramento ad præscriptum Pontificalis exprimit Episcopus: „ Rationem reddam de toto meo Pasto„ rali officio, de rebus omnibus ad meæ Ecclesiæ statum, „ ad Cleri & populi disciplinam, Animarum denique, „ quæ meæ fidei traditæ sunt, salutem quovis modo „ pertinentibus; & vicissim mandata Apostolica humi„ liter recipiam, & quàm diligentissimè exequar. “

Et hæc quidem generalia sunt, super quibus S. Congregatio informari debet; quæ pro accuratiore informatione ad specialia descendere solet; quemadmodum monet Fagnanus, qui & articulos illos ibidem annotat: De quibus si sincerè ac pro rei veritate Congregatio informetur, non dubium, quin frequenter perspectum esse debeat Sedi Apostolicæ, quantus sit in pluribus Ecclesiis super hisce defectus; cui per Sedem Apostolicam opportunis remediis meritò occurratur.

XXIII. Formula Juramenti expressa in *Cap.* 4. *de jurejurando*, tantùm obstringit jurantem, ut *per se vel per certum nuntium* Limina Apostolorum visitet; at formula in Pontificali expressa, obligat, *personaliter* per *seipsum* visitare; nec nisi *legitimo impedimento* detentum, per alium; atque hoc casu, uti habent verba juramenti; „ per *certum* nuntium ad hoc *speciale* „ *mandatum* habentem, *de gremio* mei Capituli, aut „ alium in *dignitate* Ecclesiastica constitutum, seu aliàs „ *personatum* habentem; aut, his mihi deficientibus, „ per Diœcesanum Sacerdotem; & Clero deficiente „ omninò, per aliquem alium Presbyterum sæcularem „ vel regularem spectatæ probitatis & religionis, de „ supradictis omnibus plenè instructum. De hujusmo„ di autem *impedimento* docebo per *legitimas* proba„ tiones, ad Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem „ *Proponentem* in Congregatione *Sacri Concilii*, per „ supradictum nuntium transmittendas.

XXIV. Moderna Belgii vicinarumque Provinciarum constans ac uniformis praxis habet, ut visitatio per Nuntium fiat; quasi ob Itineris longitudinem, molestias & expensas, atque diuturniorem à Diœcesi absentiam, legitimum ac continuum impedimentum subsit; neque ulli Episcopo hinc difficultatem moveri hactenus intelleximus; in Gallia verò hic articulus non observatur, ait D. Fleury in Institut. Juris Canonici, *part.* 1. *cap.* 11.

XXV. Præter septem articulos in formula Juramenti Gregoriani, prout refertur in d. *Cap.* 4. contentos, additur insuper formula Pontificalis moderna: „ Regulas Sanctorum Patrum, Decreta, ordinationes „ seu dispositiones, reservationes, provisiones, & mandata

„ data Apostolica totis viribus observabo, & faciam ab aliis observari.

„ Hæc clausula (inquit Vir eruditus Franciscus Florens ad titulum de concessione Pallii, *pag.* 230.) latissimè patet, nec eam usus noster admittit in plerisque. Ideòque omissa est in *formula* Gregorii XV.

Formula Gregorii XV. cujus hic meminit Florens, est illa, quam novum Archiepiscopum Parisiensem eidem Pontifici præstitisse testatur Florens; extatque apud Andræam Du Saussai, libro *de mysticis Galliæ scriptoribus*.

Quod de Gallia asserit Florens, id quoque de Belgio affirmari posse non dubium. Nihil enim certius, quàm provisiones, reservationes ac mandata Apostolica non generaliter & indistinctè, sed cum certis limitationibus juxta jura ac receptas Provinciarum atque Ecclesiarum consuetudines hic admitti; credendumque nec eorum observantiam aliter jurari velle Pontifices; videturque usus ac communis intellectus, in hunc sensum juramentum exposuisse, non tantùm quoad hunc articulum, sed etiam reliquos; ut scilicet contenta in illis articulis intelligantur, prout Provinciarum jura ac consuetudines illa observari permittunt.

XXVI. Denique additur in Formula Pontificalis. „ Possessiones verò ad mensam meam pertinentes non vendam, nec donabo, neque impignorabo; nec de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiam cum consensu Capituli Ecclesiæ meæ, inconsulto Romano Pontifice. Et si ad aliquam alienationem devenero; pœnas in quadam super hoc edita Constitutione contentas, eo ipso incurrere volo.

XXVII. Juramenti ab Episcopis præstandi de non alienandis rebus ad suam mensam spectantibus fit mentio in *Cap.* 8. ꝙ *de Rebus Ecclesiæ non alienandis*, illudque vel Pontifici, vel Metropolitano præstandum erat. „ Nam (ut ait Glossa ibidem verbo, *Sacramento*) quilibet Episcopus qui *immediatè* Domino Papæ subest, jurat ei fidelitatem, quòd non alienabit bona Ecclesiæ, nec infeudabit, & idem juramentum præstant alii Episcopi *suis Metropolitanis*.

Hic nota, tempore Glossographi hujus, idest, sæculo 14. nondum omnes Episcopos præstitisse hoc juramentum fidelitatis Romano Pontifici; sed tantùm immediatè Pontifici subjectos; reliquos verò illud idem præstitisse suis Metropolitanis, sive Episcopos, uti ante diximus, juramentum præstitisse illi à quo ordinationem sive confirmationem accipiebant. Et etiamnum hodie extat in Pontificali Romano ordo Consecrationis, quo à Metropolitano electus ordinari solebat; ubi idem penè per omnia juramentum, quod hodie Pontifici præstatur, præstandum præscribitur Metropolitano. Habetur in Pontificali sub titulo *de scrutinio, quo Antiqui utebantur antequam* ELECTUS *in* EPISCOPUM *consecraretur*. Plura de hoc Juramento dicentur infrà Titulo de Metropolitanis.

XXVIII. Notandum quoque, hujus clausulæ *de non alienandis rebus* Ecclesiæ; nullam in Formula Gregorii VII. prout vel in Concilio Romano, vel Decretalibus exhibetur, fieri mentionem; unde post tempora Gregorii VII. insertam fuisse rectè observat Franciscus Florens loco citat. *pag.* 231. quemadmodum plura alia successu temporis addita fuisse, ex dictis facilè intelligi potest; & utramque formulam inter se conferenti ad oculum patebit.

CAPUT III.

De moderno ritu Consecrationis.

1. *Electus præsentatur Consecratori.*
2. *Olim interrogabat Metropolitanus, num præsentes scirent electum esse dignum: quod etiam tempore Innocentii III. in usu fuit.*
3. *Olim solebat fieri præsentatio electi pridiè ante Consecrationem per Archipresbyterum vel Archidiaconum Ecclesiæ vacantis.*
4. *Hodie Consecrator tantùm petit à præsentantibus electum, an habeant* mandatum Apostolicum? *& quæ hujus ratio?*
5. *De examine electi faciendo ante Consecrationem.*
6. *In quo hæc examinandi ratio differat à pristina Patribus usitata.*
7. *Consecrator electo exponit, quid Episcopum facere oporteat.*
8. *Liber Evangeliorum cervicibus & scapulis electi imponitur; & Consecrator cum Episcopis assistentibus manus Capiti consecrandi imponit.*
9. *Manus impositio ritus est antiquissimus, semper in Ecclesia tam Latina, quàm Græca observatus.*
10. *Impositio libri Evangeliorum etiam est antiquissima, non tamen universaliter ubique eodem tempore recepta.*
11. *Hæc verba* Accipe Spiritum Sanctum *recitari in ipsa manuum impositione recens est cæremonia; non tamen frustrà dicuntur.*
12. *Oratio Consecratoris pro Consecrato.*
13. *De unctione capitis & manuum Consecrati.*
14. *Benedictio & traditio* Baculi *Pastoralis, & hujus cæremoniæ antiquitas.*
15. *Cur in ordinatione Romani Pontificis, hæc cæremonia omittatur; & an olim non fuerit adhibita?*
16. *Impositio* annuli, *& ejus antiquitas.*
17. *Traditio libri Evangeliorum ipsi Consecrato est recens cæremonia.*
18. *Consecratus offert panem & vinum, quod antiquitus etiam à populo fiebat.*
19. *Consecratus cum Consecratore stando Missam peragit; & de eadem Hostia, & eodem Calice communicant.*
20. *Hic ritus olim in Ecclesia Latina, & hodie etiam in Ecclesia Græca est usitatus & ordinarius.*
25. *Impositio* Mitræ, *& quando ejus usus incœperit?*
22. *De* Chirothecis *Pontificalibus.*

I. RItu hodierno, Electus sive Nominatus medius inter duos Episcopos ducitur ad Metropolitanum sive Consecratorem; & senior assistentium eum Consecratori præsentat consecrandum sub hac formula verborum: *Reverendissime Pater, postulat Sancta Mater Ecclesia Catholica, ut hunc præsentem Presbyterum ad onus Episcopatus sublevetis.*

II. Tempore electionis petebat Metropolitanus: *Scitis illum esse dignum?* Respondebat Episcopus: *Quantum humana fragilitas nosse sinit, & scimus & credimus illum dignum esse.*

Hancque formulam in usu fuisse tempore Innocentii III. patet ex ejus responso relato in *Cap. unico* ꝙ *De scrutinio in Ordine faciendo*; ubi interrogatus, an Episcopus assistens hoc responsum dare queat, dum Electi conversatio minùs sibi cognita aut penitùs ignota est, respondit: „ In tali responsione aliquem peccare non credimus, dummodò contra conscientiam non loquatur: quia non simpliciter illum asserit dignum, sed *in quantum humana fragilitas nosse sinit*: cùm illum, quem indignum esse non novit, dignum debeat æstimare. Hujusmodi ergo responsione securè uti poteris, nisi fortè de *indignitate* tibi constiterit Consecrandi. “

Ad hanc responsionem reflectens antiquus Glossographus, ait: „ Mirabilis est responsio ista: potiùs enim dicere deberet, *se nullam habere scientiam* de ejus dignitate, vel indignitate. “ Deinde respondit: „ Ex eo, quòd videt illum electum *à bonis*, quamdam videtur habere notitiam de dignitate ipsius, & de tali respondet, quia audivit ab aliis. “

Hoc responsum Glossæ attendens Panormitanus, ait: Præsumitur hoc in casu dignus, quia præsumptio est pro ejus dignitate; eò quòd per alios est præsentatus *ut bonus*, ad hoc est electus *ut bonus* & confirmatus: sicut in illo qui petit consecrari; & tunc præsumitur accidentalis bonitas. Hæc quidem vera sunt, quando ipsi testanti constat, in electione aut confirmatione Consecrandi ita fuisse inquisitum in idoneitatem Consecrandi, ut reverà notitiam illius habere censeatur; ideòque de illa testari possit: alioquin, uti rectè monet Joannes Andreas: *Quomodo testificabitur de eo, quod non novit?*

In textu notatum est, quòd quo tempore Episcoporum per Clerum & Populum fuerit electio, & per Metropolitanos electorum ordinatio, inter ritus ordi-

nationis esset, ut Metropolitanus interrogaret postulantes ordinari electum: *Scitis illum esse dignum?*

Et quod dein ad hanc interrogationem ab uno ex Episcopis responderetur: *Quantum humana fragilitas nosse sinit; & scimus, & credimus illum dignum esse.*

Quandonam hæc formula interrogationis & responsionis invaluerit, incertum est.

Constat eam tempore Innocentii III. fuisse usitatam, uti & in textu observatum est, sed pristinis seculis in usu fuisse non legitur. Occurrit quidem in libro diurno Romano *cap.* 3. de Ordinatione Episcopi Suburbicarii, *tit.* 3.

Verùm hæc alia non erat, quàm *Precatoria*, quam Diaconus Ecclesiæ viduatæ missus unà cum electo Episcopo, nomine Cleri, & plebis Ecclesiæ viduatæ secum ferebat, & coram Episcopo Romano, adstante electo prælegebat, *deprecans* electum in Episcopum ordinari, uti in notis latiùs exponit Garnerius: observatque, hujus *Decretalis* meminisse Alcuinum *de Officiis Divinis*, dum ait: „ Cùm Episcopus civita„ tis fuerit defunctus, eligitur alius à Clero seu po„ pulo; fitque *Decretum* ab illis, & veniunt ad Aposto„ licum cum suo electo, deferentes secum suggestiones, „ seu rogatorias litteras ut eis consecrent Episcopum,

Nulla tamen ibidem hujus interrogationis, aut responsionis fit mentio: sed neque in *Ordine Romano*, qui hoc libro diurno recentior est (uti notat Garnerius) quidquam de hac interrogatione, aut responsione occurrit.

Itaque dubitari nequit, quin recentioris ætatis sit hic ritus: qui nec hodie in usu est, uti in textu notatum est.

III. Solebat insuper die præcedente ipsam Consecrationem fieri alia præsentatio ipsius Electi per Archipresbyterum, vel Archidiaconum Ecclesiæ, cui Electus erat præficiendus; qui Electum medium inter duos Canonicos ejusdem Ecclesiæ Metropolitano præsentabat; qui Metropolitano interroganti: *Fili mi, quid petis?* Respondebat: *Ut Deus & Dominus Noster concedat nobis Pastorem.* Rursus eum interrogabat Metropolitanus: *Quid vobis complacuit in illo?* Respondebat præsentans: *Modestia, humilitas, patientia, & cæteræ virtutes.* Ulterius Metropolitanus: *Habetis Decretum?* Respondebat: HABEMUS. Tum legebatur Decretum, quo declarabatur, Canonicos præsentem Presbyterum in suum Episcopum elegisse; eumque in Pontificem ordinari postulare? quæ latiùs referuntur in Pontificali Romano, sub tit. *de Scrutinio Serotino.*

IV. Hodie omnibus hisce interrogationibus & responsionibus omissis, Consecrator postulationi Episcopi offerentis hoc unum reponit: *Habetis mandatum Apostolicum?*

Respondente Episcopi assistente, *habemus*; jubetur legi mandatum, quo auctoritate Sedis Apostolicæ consecrandi potestas committitur.

Cùm ergo *Consecratio* fiat auctoritate Sedis Apostolicæ, sive ex ejus delegatione, mirum non est, si Consecrator ex præscripto Pontificalis Romani, non interroget Episcopos assistentes & Electum consecrari postulantes, *num sciant eum esse dignum*; quia, uti refertur in citato responso Innocentii Tertii, Pontifex non in ordinatione Pontificis, sed in ordinatione Diaconi, vel Presbyteri id interrogare etiam in eo tempore solebat.

V. Lecto mandato Apostolico, necnon præstito per Electum juramento, de quo capite præcedenti, incipit Consecrator Electum examinare; quod antiquam Patrum institutionem docere asserit; tum observetur illud Apostoli: *Manus nemini citò imposueris*; tum, ut etiam is, qui ordinandus est, erudiatur, qualiter sub hoc regimine constitutum oporteat conversari in Ecclesia Dei.

Extat formula examinis moderna planè similis in antiquo Ordine Romano; in qua tamen post articulum de obedientia ac subjectione Romano Pontifici exhibenda, subjicitur articulus, quo similis fides & subjectio Metropolitano, ejusque Successoribus promittebatur à Consecrando.

Formula examinis instituendi in ipsa Ordinatione per Metropolitanum Ordinantem; & responsionis Ordinandi ad singulos articulos sibi à Metropolitano propositos (de qua in textu) recentioris apparet instituti, quandoquidem in libro diurno Romano per Garnerium evulgato, nulla hujus examinis memoria occurrat, sed præscribitur *cap.* 3. *tit.* 6. formula *Professionis fidei* ab Ordinando emittenda.

Hujus verò professionis fidei non meminit *Ordo Romanus*, qui cum aliis libris de *Divinis Officiis* editus est; sed vice *Professionis fidei*, exhibet *interrogationem* ab ordinante Pontifice faciendam, non absimilem illi, quæ in hodierno Pontificali exhibetur.

Ex quo non sine fundamento concludit Garnerius hunc ordinem Romanum esse libro diurno posteriorem. Professioni enim, ait, interrogatio successit.

Similem fidei professionem jam pridem emisisse electum in Episcopum Romanum, testis est Joannes Diaconus in vita S. Gregorii, quam *Symbolum* vocat.

Recentiorem professionis formulam exhibet Garnerius in citato libro diurno *cap.* 2. *tit.* 9. vocaturque *Indiculum*. Credit autem Garnerius eam referendam ad ætatem Cononis aut Sergii Pontificum.

Ex contextu autem hujus Professionis, sive *Indiculi* patet electum in Pontificem Romanum, simplicem, nullo interposito juramento, fidei Professionem fecisse: quod & notavit Garnerius, unà observans in notis ad citatum titulum 9. verbo *Electus*. „ Nempe profitebatur (ait) orthodoxam fidem, velut “ *unus fidelium*, antequam in Cathedra Petri doctu- “ rus Ecclesiam sederet. Addit que: Professio hæc vi- “ detur fuisse totius cæremoniæ initium. “

Intelligitur insuper ex hac Professionis formula electum in Romanum Pontificem professum fidem suam & tam de Sanctæ & Individuæ Trinitatis, quæ “ unus est Deus, quàm de dispensatione, quæ secun- “ dùm carnem facta est, Unigeniti Filii Dei Domi- “ ni nostri Jesu Christi, & de Ecclesiæ dogmatibus, “ *sicut in Universalibus Conciliis*, & Constitutis “ Apostolicorum Pontificum, probatorum atque Do- “ ctorum Ecclesiæ scriptis sunt commendata.

Ad hunc ordinem expressionis in hac fidei Professione observatum, seflectendum monet Garnerius in notis verbo *Universalibus Conciliis*, „ Adverte (ait) ordinem regularum fidei à summis Pontificibus co- “ ram Ecclesia constitutum. “

Deinde monet ibidem Garnerius verbo *nihil de traditione* hujus Professionis fidei, quæ prima in libro diurno ponitur, meminisse, & ejus partem referre Ivonem Carnotensem *part.* 4. *cap.* 132. *sui Decreti*. Et in Epistola 57. ad Abbatem Majoris monasterii: atque hinc concludit, etiam ætate Ivonis, idest, circa annum 1115. Summos Pontifices eam fidei Professionem emisisse,

Ex quo concludimus ad eam usque ætatem Romanos Pontifices in ordine regularum *fidei* coram Ecclesia in sua ordinatione *Universalibus Conciliis* primum locum dedisse, atque Constitutis Apostolicorum Pontificum præposuisse.

Neque sanè fundamento caret hoc examen, quod hodie in ordinatione instituitur, & merè rituale est, & hodie inter ritus ordinationis refertur successisse pristinæ Professioni fidei, quam Episcopus etiam Romanus in sua ordinatione emittebat.

Professio enim hæc eosdem penè fidei articulos continebat, qui in hodierno rituali ordinando proponuntur.

VI. Indubitatum est, semper Ecclesiam valdè solicitè inculcasse, ut ante ordinationem Episcoporum serium atque exactum de fide & moribus Ordinandorum examen institueretur; adeòque ritus hic, in quantum prævium illud examen repræsentat, ex Patrum Traditione descendere rectè dicitur: At illud dolendum, quòd quæ à Patribus seriò fiebant, ut exactam notitiam ipsius Ordinandi consequerentur, hodie tamquam meram ac nudam cæremoniam, juxta Formulam præscriptis verbis expressam adhiberi & proponi; neque ad aliud in Pontificali conservari videantur, quàm ut omnibus, quibus Episcopos promovendi officium incumbit, in memoriam revocetur, quàm enixè semper voluerit Ecclesia, ut de persona promovenda exactum atque serium examen institueretur: ne aliàs manus citò imponentes, alienis peccatis communicent.

VII. Examine peracto, Consecrator versus ad Electum dicit: *Episcopum oportet judicare, interpretari, consecrare, ordinare, offerre, baptizare, & confirmare.*

VIII. Tum precibus aliquibus cum Litaniis recitatis, Consecrator accepto Libro Evangeliorum, illum apertum, adjuvantibus Episcopis Assistentibus, nihil dicens, imponit super cervices & scapulas Electi: quem unus ex Capellanis Electi, post ipsum genuflexus, quousque liber ipse eidem Electo in manus tradendus sit, continuè sustinet. Deinde Consecrator & Assistentes Episcopi, ambabus manibus caput Consecrandi tangunt, dicentes: *Accipe Spiritum Sanctum*.

IX. Ritum hunc, in quantum *manuum impositionem* continet, à Judæis ac Synagoga in Ecclesiam traductum atque ab Apostolis observatum, & per eorum Successores ad nos transmissum fuisse, ostendit Guilelmus Beveregius *ad Canonem primum Apostolorum*; notatque Morinus de Sacris Ordinationibus, *part. 2. exercit. 1. c. 1.* tam Græcos, quàm Latinos libros Rituales veteres & recentiores in Consecratione Episcopi præscribere *manuum Episcoporum impositionem*; imò SS. Patres, cum Episcopatus causam allegant, ad manuum impositionem confugere; semperque dicere, per manuum impositionem aliquem Episcopatus gratiam consecutum, vel ordinatum, vel factum Episcopum.

X. Nec tantùm ritus hic, quoad manuum impositionem est antiquissimus, sed etiam quoad ipsam *Evangelii impositionem* Patribus usitatus fuit; „ eamque *omnes* „ Rituales antiqui & recentes Latini, Græci, Syri commemorant; quam S. Clemens, S. Dionysius, Concilium Carthaginense IV. referunt & explicant, quam „ denique laudat S. Chrysostomus in oratione, qua „ probat, unum esse Novi & Veteris Testamenti Legislatorem, „ inquit Morinus loco citato *num. 3.* qui tamen ibid. *num. 5.* observat, quòd antiquissima hæc cæremonia non fuerit universaliter ab omnibus Ecclesiis accepta; quod ibi latiùs prosequitur; asseritque, plures Ecclesias in Gallia & Germania hanc cæremoniam olim non observasse; imò, nec forsan primis temporibus Romanam Ecclesiam.

XI. Quoad illa verba: *Accipe Spiritum Sanctum*, quæ Consecrator & Episcopi Assistentes in ipsa manuum impositione pronuntiant, recens est cæremonia, solisque Latinis, (si Morino credimus) nota. „ Nulli enim, „ ait, Rituales Latini antiqui hæc habent verba; nusquam comparent; etiam in recentioribus multis nulla eorum mentio. Antiqui Scholastici, Hugo de S. „ Victore, Alexander, Alensis, Guilelmus Antisiodor. „ S. Bonaventura, S. Thomas, licèt quæ ad Ordines „ spectant *diligenter & minutè* persequantur, eorum „ non meminerunt. Apud Latinos cœpta sunt usurpari vix ab annis *quadringentis*. Apud Græcos autem „ & Syros, nec est, nec unquam fuit illorum usus. „ Itaque nulla ratione dici possunt ad Ordinis substantiam pertinere. „ Qui deinde ostendit, quòd „ nihilominus rectè pronuntiaverit Synodus Tridentina *Sess. 23. can. 4. de Ordine*. „ Si quis dixerit, per sacram Ordinationem non dari Spiritum „ Sanctum; ac proinde frustra Episcopos dicere: *Accipe Spiritum Sanctum*, &c. anathema sit.

„ Catholicis quippe certum est, ait, Ordinationis „ ritu, obicem non ponentibus, Spiritum Sanctum „ dari & gratiam produci. Præterea ab *antiquissimis* „ *temporibus* tam apud Latinos, quàm apud Græcos, „ non modò in Ordinatione Episcopi, sed etiam „ Presbyteri & Diaconi, invocatur Spiritus Sanctus. „ Invocationem illam nobis repræsentant Rituales „ *omnes* Latini, Græci, Syri, antiqui & recentiores „ in hunc usque diem.

XII. Prædicta cæremonia expleta, Consecrator recitat præfationem, in qua Deum precatur, ut dignetur Electo dare virtutes, quas vestes Summi Sacerdotis Veteris Testamenti figurabant: „ Illius namque, „ ait, Sacerdotii anterioris habitus, nostræ *mentis* „ *ornatus est*, & Pontificalem gloriam non jam „ nobis honor commendat vestium, *sed splendor animarum*. Quia & illa, quæ carnalibus *blandiebantur obtutibus, ea potius, quæ in ipsis erant intelligenda*, poscebat.

XIII. Interea verò Choro decantante hymnum, *Veni Sancte Spiritus*, chrismate ungit caput Electi, dicens: *Ungatur, & consecretur caput tuum cœlesti benedictione, in Ordine Pontificali*.

Unctionem hanc apud Latinos antiquissimam esse contendit Morinus de SS. Ordinat. *part. 3. exercit. 6. cap. 2.* in aliquibus tamen Ecclesiis citiùs, in aliis seriùs adhibitam fuisse probat; ipsamque Episcopalem Unctionem in Ecclesia Romana antiquiorem esse Presbyterali.

Expleta unctione, Consecrator reassumit præfationem, precaturque ut Deus virtutum & gratiarum abundantiam, per hanc materialem unctionem designatam, Electo infundere dignetur. *Hoc Domine*, ait, *copiosè in caput ejus influat; hoc in oris subjecta decurrat; hoc in totius corporis extrema descendat, ut tui Spiritus virtus, & interiora ejus repleat, & exteriora circumtegat*.

Finita præfatione Chorus canit Psalmum 132. qui loquitur de unctione Aaron; atque interea Consecrator ungit chrismate manus Electi; precaturque, ut ipse Deus, cum *Chrismate & mystica delibutionis liquore perfundat, & spiritualis benedictionis ubertate fœcundet: Quidquid benedixerit, benedicatur; & quidquid sanctificaverit, Sanctificetur; & consecrata manus istius, vel pollicis impositio cunctis proficiat ad salutem*.

Ritum unctionis Episcoporum, de quo in textu latiùs exponit Innocentius III. *in cap. unico de sacra unctione*, eumque procedere ex *institutione Apostolica* probare contendit auctoritate Decreti; quod sub nomine Anacleti Papæ legerat apud Gratianum *Dist. 76. Can. Ordinationes Episcoporum*, desumptum ex epistola secunda Decretali huic Pontifici adscripta: sed hanc & duas reliquas epistolas Decretales extantes sub nomine hujus Pontificis esse putidas Pseudo-Isidori merces norunt eruditi: notatque Philippus Labbæus in nota marginali ad primam harum epistolarum; „ has epistolas non ausus est Bellarminus indubitatas affirmare, nec negat in eas aliquos errores irrepsisse; “ eruditis verò Catholicis videntur suppositæ. “

Sed & hoc scitur ab Innocentio III. atque à plerisque Auctoribus illius ætatis pro indubitato & authentico reputatum fuisse, quidquid apud Gratianum legebatur.

Et hinc contingit plurima ab Innocentio III. & subsequentibus Pontificibus & Auctoribus adscribi instituto Apostolico; & reputari tanquam ex *traditione Apostolica* descendentia, quæ demum mediis Ecclesiæ sæculis statuta sunt vel sensim post receptas has falsas Decretales, & editum Decretum Gratiani inducta & recepta fuerunt.

XIV. Post hæc benedicit Baculum Pastoralem, eumque tradit Consecrato, dicens: *Accipe Baculum Pastoralis Officii; ut sis in corrigendis vitiis piè sæviens, judicium sine ira tenens, in fovendis virtutibus auditorum animos demulcens, in tranquillitate severitatis censuram non deserens*.

Baculi hujus Pastoralis, qui communiter dicitur *Pedum*, meminit quoque antiquus Ordo Romanus; quin Concilium Toletanum IV. anno 633. *can. 28.* inter ornamenta Episcopalia *Baculum* numerat.

Apud Græcos, quemadmodum observat Jacobus Goar in notis ad Rituale Græcorum *pag. 313.* edit. Parisiensis anni 1647. „ à cunctis, tum Pontificibus, tum “ Monasteriorum Præfectis, manibus fertur; illoque “ utpotè breviori & minus pretiosa materia conspicuo, “ (raro namque argenteus est, sæpiùs autem ebore & “ ebeno solum variegatur) per viam gradientes se sustentant: Illoque ut potestatis in inferiores exercendæ “ symbolo, ab Imperatoribus quondam donari solitos “ Patriarchas, & alios præcipuos animarum præfectos, “ scribit Codinus *cap. 20.* Patriarcham quidem his verbis: *Patriarcha deinde in suggestum conscendens, è manu Imperatoris pedum Pastorale accipit*.

Non immeritò ergo notavit Morinus citata exercitatione 2. *cap. 2. n. 5.* hanc cæremoniam esse *admodum antiquam*.

XV. Illud tamen notandum, quòd Romanus Pontifex *non utatur Baculo Pastorali, tum propter historiam, tum propter mysticam rationem*, ait Innocentius III. *in cap. unico* „ *de Sacra Unctione*.

Pontificem hìc citare acta S. Martialis Limovicensis, atque alludere ad historiam in illis relatam rectè monet Baronius ad diem 30. Junii; quam historiam Glossa recitat his verbis: „ Martialis unus de Discipulis Petri, quem posuit Dominus inter discipulos “ cùm dixit: nisi efficiamini sicut parvulus iste, non “ intrabitis in Regnum Cœlorum, &c. quem postea “ Petrus cum alio, scilicet Materno, ad prædicandum “

misit

misit in Germaniam, qui cùm iret mortuus est, & rediit collega ad Petrum: & Petrus ait: *Accipe baculum*, & tangens eum dic, ut in nomine Domini surgat & prædicet, & Ivit. Et 40. die à tempore mortis tetigit eum & resurrexit, & prædicavit, & ita Petrus *removit à se baculum*, & dedit subditis.

Verùm adverterunt Eruditi, hæc acta Martialis, quæ tamquam ab Aureliano ejus Immediato Successore scripta circumferuntur, non obscura præferre suppositionis & falsitatis indicia. Et quidem per crassam inscitiam auctor dicit, Vespasianum successisse *immediatè* Neroni. Asserit insuper, Martialem parem cum Apostolis à Christo post resurrectionem accepisse potestatem; eum numquam esuriisse, vel sitivisse, aut aliquo dolore laborasse, & alia plura narrantur, quæ non minus fabulosa sunt, quàm quæ in Synodo Limovacensi anno 1031. celebrata pro asserendo S. Martialis Apostolatu, narrantur. Cujus consequenter auctoritatis reputanda sit historia, quæ unicè innititur fidei hujusmodi actorum, intelligi potest.

Mysticas rationes plures allegant Glossa, Joannes Andreas aliique relati ad citatum Cap. *Unicum*, Verbo: *Mysticam rationem*: quæ, an sat sint convenientes, meritò Lector expendet: illud interim constat, Romanos Pontifices olim etiam usos fuisse virga Pastorali.

Luitprandus enim loquens de exauctoratione Benedicti V. Pontificis in quodam Romano Conciliabulo facta anno 964. inter alia dicit: „ Post hæc Pallium sibi abstulit (Benedictus) quod simul cum *Pontificali Ferula*, quam manu gestabat, Domino Papæ Leoni reddidit, quam *Ferulam* idem Papa fregit, & fractam populo ostendit. „ Habetur tomo 9. Conciliorum Generalium, *Col.* 659. Eadem habet author Appendice ad Reginonem anno 964. Et Cencius Camerarius in Cæremoniali, de inauguratione Cœlestini III. Papæ: „ Idem Electus sedet ad dexteram in sede Porphyretica, ubi Prior Basilicæ Sancti Laurentii dat ei *Ferulam*, quæ est signum *Regiminis & correctionis*.

XVI. Post traditum Baculum Pastoralem, Consecrator benedicit *annulum*; eumque in digitum annularem dexteræ manus Consecrati immittit, dicens: *Accipe annulum, fidei scilicet signaculum; quatenus Sponsam Dei, Sanctam videlicet Ecclesiam, intemerata fide ornatus, illibatè custodias.*

Meminit quoque *annuli* tamquam ornamenti Pontificalis vetus Ordo Romanus, ubi & tres verborum formulæ, per quas annulus tradi possit, referuntur: quarum sola tertia hodiernæ formulæ conformis est.

Et ante annos mille jam citatum Concilium Toletanum IV. *Can.* 28. ornamentis Episcopalibus annumeravit *annulum*: ut proinde etiam hanc cæremoniam jure meritò *admodum antiquam* dicat Morinus loco supra citato. Attamen quia apud Alcuinum, Amalarium, & Rabanum de *annulo* summum est silentium, argumentum est sat plausibile, serius in Gallia & Germania fuisse notam; quemadmodum *Græcos Episcopos* ANNULI *usum ignorare*, testatur Jacobus Goar loco citato.

XVII. Imposito *annulo*, Consecrator accipit Librum Evangeliorum de scapulis Consecrati, & adjuvantibus ipsum Episcopis assistentibus, tradit eum clausum Consecrato, tangenti illum sine aperitione manuum, dicens: *Accipe Evangelium, & vade, prædica populo tibi commisso; potens est enim Deus, ut augeat tibi gratiam suam.*

Huic traditioni vim Consecrationis nonnulli Scholasticorum dare voluere; at eos refutat Morinus, observans, „ Quòd traditio illa res sit *nupera*, quam, ait, nulli Rituales ante quingentos annos scripti, nulli Auctores ante idem tempus commemorant, licèt nonnullis, ut Isidoro, Alcuino, Amalario, & aliis commemorationis causa non defuisset. Nec etiam illa ætate invenies Authorem aut Ritualem, qui de Ordinationibus Sacris agentes, istius cæremoniæ meminerit.

Deinde judiciosè reflectit Morinus, quòd & in traditione Baculi Pastoralis, annuli & Evangelii semper Episcopus dicatur *Consecratus*, anteà semper, *Electus*. Indicium minimè obscurum, quòd etiam Liber Pontificalis, ante hanc traditionem, eum habeat pro *Consecrato*; adeòque & traditiones illas ut meras cæremonias Consecrato Episcopo accedentes.

In textu notatum est, quòd in consecratione Episcopi, Ordinans, postquam digito Ordinati imposuit annulum, tradat librum Evangeliorum Ordinato, dicens: *Accipe Evangelium, & vade, prædica populo tibi commisso; potens est enim Deus ut augeat tibi gratiam suam.*

Hæc ostendunt Ecclesiam desiderare, ut qui ordinatur Episcopus, commissum sibi habeat populum, cui prædicet Evangelium.

Unde à pluribus deploratum jampridem legitur ordinari Episcopos, quos Titulares dicimus, non ad regendum populum sibi commissum, quem non habent, sed dumtaxat ut caracterem & dignitatem Episcopatus accipiant.

De his Episcopis Titularibus rectè notavit Ludovicus Thomassinus de Disciplina Ecclesiæ, *part.* 3. *lib.* 1. *c.* 3. *n.* 2. hos Episcopos impropriè dici *Titulares*; quandoquidem Episcopi & Clerici dicantur ad *titulum* ordinari, dum certæ Ecclesiæ in sua ordinatione assignantur, sive intitulantur, ut ibidem ordinum suorum functiones & munia obeant.

Hi verò ad certas Ecclesias ordinantur, sive *intitulantur*, non ut ibidem munia & functiones Ordinis Episcopalis obeant, sed ut *nudum* Ecclesiæ ad quam ordinantur, *nomen* mutuent.

Unde rectè concludit Thomassinus, hos Episcopos dici *Titulares*, eò quòd *nudum titulum* habeant Ecclesiæ, ad quam sunt ordinati.

Observat quoque Thomassinus, *part.* 4. *lib.* 1. *cap.* 7. hos Episcopos *Titulares* in Ecclesia Latina præcipuè originem accepisse circa sæculum XII. & XIII. originis illius occasionem & progressum ibidem summatim dedocens.

Et quidem ex his, quæ ibidem refert Thomassinus, habetur quòd primò in Ecclesia Orientali, sive Græca, ac dein in Ecclesia Latina ordinari cœperint Episcopi titulo Ecclesiarum Cathedralium, in quibus quidem erant Episcopi ordinati, sed qui populi idioma ignorarent, uti contigit in quibusdam Ecclesiis Orientalibus, seu Græcis sæculo XII. & XIII. quando per exercitus Christianorum occupata terra sancta populi Latini permixti fuere Græcis: & cùm illi idioma Græcum ignorarent, nec ritibus Græcanicis essent assueti, ordinati sunt Episcopi & Presbyteri Latini, qui populis illis Verbum Dei annuntiarent, & Sacramenta ritu Latino administrarent.

Leguntur & nonnumquam Episcopi pro Ecclesiis sub infidelium Principum dominatione constitutis ordinati, ad quas ordinatis Episcopis non patebat accessus, sed adhuc populus Catholicus restabat, qui Episcopo indigebat; vel spes erat fore, ut hæ civitates ad Principis Catholici dominationem reducerentur, atque ita Episcopis ordinatis ad eas pateret accessus.

Verùm sensim his cautionibus prætermissis cœperunt ordinari passim ad Ecclesias in partibus infidelium consistentes, Populo, Cleroque Catholico omninò carentes; & de quibus reducendis ad Principis Catholici dominationem spes nulla affulgebat; imò & certum erat, quod tum ob ignorantiam idiomatis, aliasque conditiones, ordinatus Episcopus numquam curam istius Ecclesiæ esset suscepturus, quin ex omnibus circumstantiis manifestum erat Ecclesiam illam in ordinatione unicè pro mero, & quasi imaginario titulo assignari.

Cùm interim similes ordinati Episcopi per hanc ordinationem, Episcopalem dignitatem & characterem acciperent, atque omnia Episcopalia exercendi jus adipiscerentur, plures etiam in similes Episcopos ordinari ambiebant, qui nullum populum, cui præessent, habentes, per diversa loca discurrentes, & è functionibus Episcopalibus turpem quæstum quærentes, Episcoporum Diœceses & regimen turbabant, & Episcopalem dignitatem in vilipendium vertebant, uti ex querelis illorum temporum contra hos *Titulares* Episcopos intelligitur.

Concilium Ravennatense anno 1314. *Rubrica IV.* ait: „ Item exhortamur pro unitate fidei & honore S. Romanæ Ecclesiæ, & affectuosè rogamus ac attentiùs requirimus omnes & singulos exemptos intra Ravennatem Provinciam constitutos, ut nullos Episcopos peregrinos vel ignotos, & populum subditum citra mare non habentes invitent, seu admittant ad ordinationes tenendas, seu alia Pontificalia exercenda

„ tia in ipsorum Ecclesiis, Monasteriis, vel locis. Quòd si contra fecerint, volumus eos privilegiis, beneficiis, & favoribus præsentis Concilii, & omnium aliorum Conciliorum Ravennatis Provinciæ ipso facto esse privatos.

Hodie in Galliis usus obtinet ut Episcopi similares admittantur ad tenendas ordinationes proprio Episcopo invitante.

Similes Titulares Episcopatus præ cæteris ambiisse Religiosos, notanter Ordinum Mendicantium, atque sub obtentu horum Episcopatuum etiam sui Ordinis deposuisse habitum, habemus ex Decreto Concilii Salsburgensis anno 1490. in verbis: „ Cùm plerique *Fratres Ordinum Mendicantium, ac Religiosi Ordinum aliorum intitulati* ad Ecclesias Cathedrales suæ Religionis habitum absque rationabili causa manifestè non deferentes, &c.

Id ipsum de Religiosis indicavit Clemens V. in sua adversus hos *Titulares* Episcopos edita constitutione relata in *Clement.* IN PLERISQUE *de Elect.* & de qua dictum in *additione ad Titulum* 13. *cap.* 2. *num.* 4. Verùm neque per hanc Clementis Constitutionem, neque per Synodorum Decreta, aut piorum querelas abusibus & scandalis, quæ hæc Episcoporum frequens ordinatio causabat, occurri potuit, quapropter plures viri pii eorum ordinationem non convenire dicebant.

Inter alios Joannes Gersonius de *Statu Prælat. consider.* 8. quamvis admodum moderatè loquatur de his Episcopis, asseratque statum Episcopalem esse posse sine populo, & sine usu vel exercitio, nihilominus dicere non dubitat: „ quòd hoc fieri non conveniat, *quia*, (ait) vanum *& monstruosum videtur in Ecclesia, quoniam frustrà est potestas, cui non subest operatio.*

Cùmque nec tempore Concilii Tridentini scandala & abusus ex horum Episcoporum ordinatione provenientia cessarent, in ipso Concilio non defuere Patres, qui contra hos abusus & scandala declamarunt, horum Episcoporum totalem abolitionem optantes.

Scribit enim è Concilio Franciscus de Vargas in epistola die 26. Novembr. 1551. scripta, altera die post celebratam Sessionem XIV. ad Cardinalem Granvellanum Episcopum Atrebatensem, quòd Decreta Reformationis hac Sessione edita, nequaquam essent sufficientia pro tollendis abusibus: deploratque quòd Decretum contentum, *cap.* 2. potiùs ad obfirmandos quàm tollendos abusus conducat, eò quòd hoc Decreto confirmentur Episcopi *Titulares in partibus infidelium, qui* (ait) *deberent aboleri tanquam contrarii Juri Canonico, & plurimorum in Ecclesia malorum causa sunt.*

Et cùm rursus sub Pio IV. tractaretur de Sacramento Ordinis, plures contra hos Episcopos *Titulares* reclamarunt, atque inter alios, teste Pallavicino, *lib.* 26. *cap.* 16. *num.* 12. Archiepiscopus Granatensis damnavit usum Episcoporum *Titularium*, tamquam quos primæva Ecclesia ignoraverit.

Et Ludovicus Carerius in Tractatu de Residentia Episcoporum, quem sub tempus Concilii Trid. evulgavit pag. 190. hos Episcopos *Titulares* vocare non dubitat *monstra à quibus vexatur Ecclesia.*

Et licèt eorum usum à Concilio Tridentino toleratum recentiores Canonistæ improbare non audeant, dicere tamen non dubitat Prosper Fagnanus ad *Cap.* EX PARTE II *de Clericis non resid. num.* 48. „ Creare Episcopos *Titulares* sine rationabili causa, & eo tantùm fine, ut ea dignitate alicujus persona qualificetur seu decoretur, abusionis est.

Sat benè congruit hisce Episcopis *Titularibus*, quod de Episcopis sine certa Parochia ordinatis sæculo 11. scripsit S. Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis ad Murierdachum Regem Hiberniæ, *lib.* 3. *epistol.* 147. „ Dicitur Episcopos in terra vestra passim eligi, & sine *certo Episcopatus loco* constitui: Episcopus, nisi *certam parochiam & populum, cui superintendat, habeat, consistere secundum Deum non potest*, quia nec in sæcularibus nomen, vel officium pastoris habere valet, qui gregem quem pascat, non habet.

Ex hactenus notatis intelligi potest, querelas contra Episcopos *Titulares* nequaquam dirigi posse, nec jampridem fuisse directas contra eos qui ordinantur, cum respectu ad Ecclesias populum Clerumque Catholicum habentes, quem pascant & regant, sed tamen sub titulo sive nomine alicujus peregrinæ Ecclesiæ in partibus infidelium consistentis ob politicas rationes latere jubentur; licèt reipsa ut Episcopi & Pastores populi & Cleri prædictarum Ecclesiarum ordinentur.

Exemplum vidimus in Ecclesiis nobis vicinis, nimirum Metropolitana Ultrajectensi & Cathedrali Harlemensi, quæ à centum circiter annis in potestate Acatholicorum constitutæ numerosum admodum populum cum suo proprio Clero & ordinariis Pastoribus retinuerunt; quibus & Episcopus datus fuit, qui tamen ad eas Ecclesias regendas & administrandas ordinaretur; quin & earum Ecclesiarum vulgo à Populo & Clero haberetur, & reputaretur Episcopus, nihilominus propter politicas rationes non sinebatur ad titulum earum Ecclesia ordinari, sed peregrinæ Ecclesiæ nomen mutuare debebat, & ab eo nomen Episcopi gerere: quæ latiùs deducta sunt in quadam Consultatione ad instantiam Cleri Trajectensis data per Doctores Lovanienses & per Doctores Parisienses ultra centum probata, in qua & adstruuntur Capituli illius Ecclesiæ jura Sede Vacante, uti Capituli Ecclesiæ Harlemensis in alio scripto, cui titulus: *Motivum pro Capitulo Harlemensi.*

XVIII. His peractis, Consecrator pergit in Missa usque ad Offertorium inclusivè. Dicto Offertorio, sistit se Consecratus medius inter Episcopos Assistentes coram Consecratore; eique offert duo intorticia accensa, duos panes, & duo barilia vino plena; idque juxta antiquam Ecclesiæ disciplinam, cujus hic memoria conservatur. Ipse enim Ordo Romanus circa seculum 9. aut 10. compositus, ritum offerendi describens, ait: „ Populus dat oblationes, id est *panem & vinum*, & offerunt cum fanonibus candidis primò masculi, deinde fœminæ." Sed de his plura infrà parte 2. Titulo de Oblationibus.

XIX. Post hæc Consecratus ad posterius cornu Epistolæ altaris accedit, & ibi stans medius inter duos Episcopos Assistentes, ante se habens Missale suum, simul cum Consecratore dicit & facit omnia prout in Missali. Deinde cùm ad Communionem ventum est; Corporis Christi Communionem accipit à Consecratore reverenter inclinatus, non genuflexus. Unam autem hostiam ambo, id est, Consecrator & Consecratus consecrant, & de ea participant. Similiter Consecrans postquam Sacri Sanguinis partem cum hostiæ particula intincta sumpsit, reliquum Sanguinis Consecrato tradit.

XX. Hæc rursus si cum moderno Ecclesiæ Latinæ ritu conferantur, planè extraordinaria apparebunt; at si comparentur cum ritu, qui ante quingentos aut sexcentos annos viguit in Ecclesia Latina; & adhuc hodie viget in Ecclesia Græca, apparebit nihil hic extraordinarii fuisse statutum, sed hic conservatum esse veteris ritus monumentum.

Nihil enim olim tum in Ecclesia Latina, ac etiamnum hodie in Ecclesia Græca usitatiùs ac frequentiùs, quàm plurium Presbyterorum, aut Episcoporum cum uno principaliter celebrante concelebratio; idque eodem pene per omnia ritu, qui hodie in Episcopi Consecratione superest; quemadmodum latè probat & describit Morinus *de SS. Ordinat. part.* 3. *exercit.* 8. *cap.* 1. eumque tempore Innocentii III. id est, sub initium sæculi 13. nondum abolitum fuisse advertit, licèt tunc abolescere cœperit; ejusque abolitioni multùm subserviisse Theologiam Scholasticam, quæ sub id tempus præcipuè emersit; eò quòd mos ille sive ritus fuerit Doctoribus Scholasticis innumerarum difficultatum seges amplissima.

XXI. Finita Missa Consecrator benedicit *Mitram*; eamque adjuvantibus ipsum Assistentibus Episcopis capiti Consecrati imponit, dicens: *Imponimus, Domine, capiti hujus Antistitis & agonistæ tui galeam munitionis & salutis; quatenus, decorata facie, & armato capite, cornibus utriusque Testamenti terribilis appareat adversariis veritatis, &, te ei largiente gratiam, impugnator eorum robustus existat: qui Moysi famuli tui faciem ex tui sermonis consortio decoratam lucidissimis tuæ claritatis ac veritatis cornibus insignisti, & capiti Aaron Pontificis tui tiaram imponi jussisti.*

Vir eruditus Hugo Menardus in notis ad Librum Sacramentorum Sancti Gregorii pag. 160. de Mitra loquens, „ ait: Cujus in Sacra[illegible] manuscri-

ptis,

„ pis, in Ordinibus Romano & Tiliano, in Pontificali manuscripto, quod servatur in Sacristia Ecclesiæ Rothomagensis, & putatur esse Remense; „ Missa ab Illyrico edita, apud Alcuinum, Amalarium, Rabanum, & alios antiquos Scriptores, „ qui de Officiis Divinis tractavere, & ornamenta „ Pontificalia recensent, mirum est silentium: ita ut „ existimem, vix *ante annum* post Christum natum „ *millesimum* mitræ usum in Ecclesia fuisse.

„ A mitra sive Pontificio pileo capiti imponendo „ (ait Jacobus Goar in notis ad Rituale Græcorum, „ *pag.* 314.) hucusque vulgò Græci abstinuerunt: „ cujus rationes prolixè ibidem proponit Goarius.

XXII. Post hæc, ex præscripto Pontificalis sequitur benedictio chirothecarum, quas, adjuvantibus Episcopis assistentibus Consecrator imponit manibus Consecrati, dicens: *Circumda Domine manus hujus Ministri tui munditia novi hominis, qui de cælo descendis: ut quemadmodum Jacob dilectus tuus, pelliculis hædorum opertis manibus, paternam benedictionem, oblato Patri cibo potuque gratissimo, impetravit; sic & iste oblata per manus suas hostia salutari, gratiæ tuæ benedictionem impetrare mereatur.*

Chirothecarum usum Apostolicæ traditionis esse asserit Honorius Augustodunensis in Gemma animæ, *lib.* 1. *cap.* 215. ubi ait; *Chirothecarum usus ab Apostolis est traditus.* Sed (ait Cardinalis Bona, *lib.* 1. *rerum Liturg. cap.* 24. §. 12.) „ hoc credibile non „ est, cùm per aliquot sæcula, nullum earum reperiatur monumentum, nec illis unquam usa sit Ecclesia Orientalis.

Meminit interim chirothecarum sive *Manicarum* in Ordinatione Episcopi sub certa verborum formula Consecrati manibus imponendarum, vetus Ordo Romanus: earumdem quoque inter ornamenta Pontificalia meminit vetus Liber Sacramentarius, jussu Roraldi Abbatis Corbejensis ante annum millesimum scriptus, uti in præfatione ad Sacramentarium S. Gregorii monet Menardus, qui primus illum publicavit.

In Missa quoque, quam Illyricus sub nomine Missæ Veteris Gallicanæ præcedenti sæculo edidit; & quam Cardinalis Bona in Appendice ad libros suos rerum liturgicarum sub titulo *Missa Romana variis orationibus interpolata*, evulgavit, extat quoque oratio ad *induendas manus*: „ Creator totius creaturæ, digna„ re me indignum famulum indumentis justitiæ & „ lætitiæ induere, ut puris mentibus ante conspe„ ctum tuum assistere merear mundus.

Hinc apparet hunc usum non adeò esse in Ecclesia recentem.

Hactenus dicta sat ostendunt, ritus ac ornamenta Pontificalia in Ordinatione Episcoporum, unicè ex mente Ecclesiæ ad hoc adhiberi, ut ipsis Episcopis in memoriam reducatur, quas virtutes ministerium Episcopale in ipsis exigat; & qualiter suo Officio eos incumbere oporteat. Hinc videant Episcopi, quantoperè à spiritu Ecclesiæ aberrent, qui illa Pontificalia ornamenta sibi quasi ad pompam ac fastum mundanum imposita & data credant.

CAPUT IV.

De effectu Consecrationis ac præcipuè de Vinculo, quo Ecclesiæ alligatur Episcopus; & unà de prohibita translatione Episcoporum.

1. *Olim ante Consecrationem nullum jus acquirebatur Electo.*
2. *Per Consecrationem olim in Episcopum transibant non solùm quæ erant* Ordinis, *sed & jurisdictionis.*
3. *Hodie sola conferuntur quæ sunt* Ordinis.
4. *Plenitudo nihilominus Sacerdotii confertur per Consecrationem.*
5. *Episcopus alligatur Ecclesiæ cui præficitur, eamque sibi desponsat.*
6. *Transmigrationes de una Ecclesia ad aliam vetita per Synodum Nicænam.*
7. *Huic obsequens Eusebius Cæsariensis laudatur à Constantino Magno.*
8. *Ariani Episcopi Synodi Nicænæ Decretum violaverunt.*
9. *Patres Sardicenses hisce occurrere volentes, graviori pœna transmigrationes Episcoporum prohibent.*
10. *Communione laicorum etiam in fine vitæ privant Episcopos sine causa ad alias Ecclesias transmigrantes: & quæ hujus disciplinæ ratio?*
11. *Sensum Canonis intervertit Raymundus Decretalium compilator.*
12. *Hæc disciplina rigorosè observata in Ecclesia Romana.*
13. *Canon Sardicensis etiam sæculo X. renovatus.*
14. *Sub his Canonibus non comprehenduntur translationes Episcoporum factæ necessitate aut utilitate Ecclesiæ cogente.*
15. *Translationes olim fiebant auctoritate Synodi Provincialis.*
16. *Auctoritas illa Synodi Provincialis mansit inconcussa sæculo IX.*
17. *Sæculo duodecimo Sedi Apostolicæ videtur fuisse reservata.*
18. *Innocentius III. dicit,* Institutione Divina *translationem Episcoporum esse reservatam.*
19. *Quomodo illud dictum Innocentii intelligendum?*
20. *Hodie sola auctoritate Romani Pontificis Episcopus à sua Ecclesia absolvi potest.*
21. *Translatio Episcopi hodie fieri nequit sine consensu Regis, ejusque nominatione.*
22. *Etiam hodie translationes fieri nequeunt sine necessitate, aut majori utilitate Ecclesiæ.*

I. MUltis sæculis Consecrationem Episcoporum haud fuisse à Confirmatione sejunctam, non semel in præcedentibus notavimus; ac insuper observavimus, olim per electionem Cleri & Plebis nullum propriè jus electo fuisse acquisitum, multisque sæculis ignotum fuisse per electionem acquiri Electo *jus ad rem*; per Confirmationem verò *jus in re*: hæc enim Patrum ætas ignoravit.

II. Hac ergo disciplina durante, Electus nullum jus habebat in administratione Ecclesiæ; neque Ecclesiæ Pastor aut Prælatus habebatur ante Consecrationem; sed demum per Consecrationem sive ordinationem Episcopus constituebatur. Unde Patribus idem erat, Ordinare aut Consecrare Episcopum, & constituere Episcopum, aut Ecclesiæ de Episcopo providere: neque inter illa decem primis Ecclesiæ sæculis in Sacris Canonibus ullum discrimen reperitur.

Itaque si pristinam illorum temporum disciplinam spectemus, per Consecrationem demum, omnem accipiebant Episcopi auctoritatem & potestatem; tum quoad ea quæ *jurisdictionis*, quàm quæ *Ordinis* dicuntur. Neque illa sine his in Episcopos transibant.

III. At posterior ætas, quæ Confirmationem à Consecratione distinguere cœpit, etiam ea quæ *jurisdictionis* sunt ab his quæ *Ordinis* sunt tandem separavit: atque per Confirmationem ante Consecrationem quæ *jurisdictionis* sunt in Episcopum transire voluit; imò per Confirmationem Pastorem ac Prælatum Ecclesiæ sine Consecratione constitui; omneque regimen Ecclesiæ committi; solis iis exceptis, quæ *Ordinis* sunt, quæ tamen, ut in Ecclesia sua, aut Subditis suis per alios Episcopos conferantur & impendantur, permittere, aut delegare potest; uti titulo præcedenti *cap.* 4. latiùs ostendimus.

IV. Itaque juxta hodiernam disciplinam, Consecrationis proprius effectus censetur, Electo & Confirmato conferre characterem Episcopalem; vi cujus accipit plenitudinem Sacerdotii; & vi hujus consequitur plenissimam Episcopalis Ministerii exercendi auctoritatem, etiam quoad ea, quæ *Ordinis* sunt; cùmque prius, licèt confirmatus adhuc esset in Ordine Presbyterali, per Consecrationem in Superiorem, scilicet Episcopalem sublimatus est: atque arctiori quodammodo vinculo Ecclesiæ alligatus fit Consecratus.

Hinc illud Innocentii III. spectata recentiori disciplina: „ Spirituale fœdus conjugii, quod est inter Episcopum & Ecclesiam, in electione *initiatum*, in confirmatione *ratum*, & in Consecratione intelligitur „ *consummatum*. „ *Cap.* 4. *ii de translat. Episc.*

V. Porrò seu disciplinam veterem, sive recentiorem

rem attendamus, Episcopus semel certæ Ecclesiæ datus & ordinatus, illi tamquam perpetuus illius Minister ac Pastor alligatus est; eamque quodammodo sibi sponsam & uxorem desponsat; ideòque eam facilè deserere, aut aliam desponsare, adulterii cujusdam spiritualis species Patribus visum fuit; præterquam quod transcursiones de una ad aliam Ecclesiam, ipsis Ecclesiis perniciosas, & populo scandalosas existimarunt, nec aliunde quàm ex avaritia vel ambitione procedere.

Et quidem à tempore, quo Ecclesia pleniori pace sub Constantino Magno frui cœpit; atque temporalibus magis abundare, necesse fuit huic avaritiæ ac ambitioni frænum per Sacros Canones injicere.

De vinculo quasi matrimoniali inter Ecclesiam, & Episcopum (de quo in textu) loquuntur epistolæ Decretales sub nomine Calixti, & Evaristi Pontificum, quarum fragmenta extant apud Gratian. *causa 7. q. 1. Can. 11. & 39.* Et quidem in Decretali Calixti in citato *Can. 39.* legitur: „ Apostolus ait: *Alligata est uxor* „ *legi quandiu vir ejus vivit, eo verò defuncto soluta est* „ *à lege viri: similiter, & sponsa Episcopi* (quia sponsa „ sa uxorque ejus dicitur Ecclesia) illo vivente ei est „ alligata, eo verò defuncto soluta est, & cui voluerit nubat, tantùm in Domino, id est, regulariter; „ si enim eo vivente alteri nupserit, adultera judicabitur: similiter & ille, si alteram sponte duxerit, „ adulter existimabitur, & communione privabitur.

Quia penè à temporibus Apostolorum singuli Episcopi singulis Ecclesiis particularibus fuerint præpositi & alligati, dubitari nequit, sed eum esse vinculi nexum, quo Episcopus Ecclesiæ suæ vinculatur, sive alligatur, qualis est nexus matrimonialis inter ipsos conjuges, nequaquam apud antiquos legitur.

Unde, vel ex hoc capite hæ epistolæ meritò supposititiæ haberentur, quantumvis plurimis aliis titulis uti apocryphæ, & his Pontificibus falsò adscriptæ ab eruditis jampridem fuerint repudiatæ, atque inter alios monet Philippus Labbæus in nota marginali ad epistolam Calixti I. „ Antonius Augustinus Archiepiscopus „ Tarraconensis, *Dialog. 4. lib. 2.* de emendatione Gratiani, testatur Calixti epistolas rejectas fuisse à selectis „ viris, qui Romæ operam navarunt Gratiano corrigendo; idem sentiunt viri eruditi, & res ipsa clamat.

Non minus fortiter vinculum inter Ecclesiam & Episcopum, comparatione facta ad vinculum carnalis matrimonii, expressum est in fragmento epistolæ Decretalis Evaristi Papæ in citato *Can. 39.* & integra cum alia epistola ejusdem Pontificis extat Tom. 1. Conc. Generalium, atque priori harum hanc notam posuit Labbæus: *Suppositia Antonio Contio, aliisque eruditis Catholicis.*

Interim non dubium quin hæ epistolæ Decretales, præsertim postquam eas Gratianus in suum Decretum transtulit, occasionem dederint, vinculum illud, quod intercedit inter Episcopum & Ecclesiam, coæquandi vinculo matrimonii inter conjuges intercedenti, prout in Decretalibus sequentium Pontificum ac notanter Innocentii III. hæc coæquatio sæpiùs occurrit, qui & inde concludit vinculum hujus matrimonii spiritualis inter Episcopum & Ecclesiam *solius* Romani Pontificis auctoritate, tamquam *vices Dei in terris gerentis* solvendum, uti infrà in nota ad n. 18. ostenditur.

Verum quidem est, sub gravissimis pœnis jampridem per sacros Canones, ac notanter Sardicenses vetitum fuisse Episcopis Ecclesiam, cui erant in sua ordinatione adscripti, deserere, & ad aliam transire (uti in textu ostensum est) sed hanc suam indignationem contra has de una ad aliam Ecclesiam transitiones, non fundant Patres in violatione vinculi spiritualis matrimonii inter Episcopum & Ecclesiam, sed in *avaritia & ambitione*, quæ solet Episcopos impellere ad transeundum de una ad aliam Ecclesiam.

VI. „ Propter multum tumultum (ait Canon 15. „ Nicænus) & seditiones quæ fiunt, omninò visum „ est, ut consuetudo, quæ præter Canonem in nonnullis partibus invenitur, tollatur: ut à Civitate „ in Civitatem nec *Episcopus*, nec Presbyter, nec „ Diaconus *transeat*. Si quis autem post sanctæ & „ magnæ Synodi definitionem tale quippiam aggressus fuerit, vel se rei ejusmodi dederit, quod factum „ erit, omninò reformabitur, & Ecclesiæ restituetur, „ cui Episcopus, vel Presbyter ordinatus fuerit.

VII. Hunc Canonem, ejusque rationem perpendens Eusebius Cæsariensis, qui Concilio Nicæno interfuerat, recusavit relicta Ecclesia Cæsariensi ad Antiochenam transire: cujus factum laudans Constantinus in litteris ad Eusebium datis, dixit: „ Rectissimè fecit « Prudentia tua, quæ & mandata *Dei*, & *Apostolicam* « atque *Ecclesiasticam* Regulam custodire statuit, Episcopatum Antiochensis Ecclesiæ repudians, & in eo « potiùs permanere desiderans, quem *Dei mandatu* ab « initio suscepisset. « Apud Eusebium *Lib. 3. de vita Constantini cap. 61.* editionis Valesianæ.

Quasi diceret; rectissimè fecit, quòd Ecclesiam, cui *Dei mandatu* ab initio fuisti mancipatus, non deserueris; sive repudiaveris alia desponsata.

VIII. Non obstante æquissima hac Apostolica & canonica Regula à Synodo Nicæna exposita & probata, Episcopi plures præsertim Ariani, crebris mutationibus & translationibus, eo tempore, omnes Orientales Ecclesias perturbabant; idque tùm ambitione, tum avaritia ducti; tum etiam ut hæresim suam latiùs spargerent: exemplum secuti Ducis sui Eusebii, qui primùm Birytii Episcopus, deinde Episcopatum Nicomediæ, postea Constantinopolis ambivit & obtinuit, ope Imperatoris Constantii: „ Quin etiam depositis « Episcopis Orthodoxis, aliquando relegatis, imò & « necatis, in eorum Episcopatus transferebant Ariani « suarum partium Episcopos: ut constat ex epistola « Synodi Alexandrinæ; relata ab Athanasio in 2. *Apologia de fuga sua*, & in *epistola ad vitam solitariam degentes tom. 1.*

IX. Hisce ut occurrerent, Patres Sardicenses graviore sanctione & pœna coercendas hasce transmigrationes censuere. Itaque Osius Præses Concilii, Patres alloquens, dixit: Non minus mala consuetudo, quàm « perniciosa *corruptela* funditùs eradicanda est: ne cui « liceat Episcopo de Civitate sua ad aliam transire Civitatem. „ Deinde hanc hujus *corruptelæ* rationem notandam, ac utinam non modernarum translationum « ordinariam causam! subjicit: *Manifesta* est causa, « qua hoc facere tentant: cùm nullus in hac re inventus sit Episcopus, qui de majori ad minorem « transiret. Unde *apparet avaritiæ ardore* eos inflammari, & *ambitioni* servire, & ut dominationem agant. « Si omnibus placeat, hujusmodi pernicies sæviùs & austeriùs vindicetur, ut nec laicam communionem habeat, qui talis est. Responderunt universi: *Placet.* «

Canon II. ita habet: „ Osius Episcopus dixit: « Etiamsi talis aliquis extiterit temerarius, ut fortassis « excusationem afferens, assereret, quòd populi litteras « acceperit, cùm manifestum sit, potuisse paucos præmio & mercede corrumpi eos qui sinceram fidem non « habent, ut clamarent in Ecclesia, & ipsum petere « viderentur Episcopum; omninò has fraudes damnandas esse arbitror, ita ut nec laicam in fine communionem talis accipiat. Si vobis omnibus placet « statuite. Synodus respondit: *Placet.* «

X. Communione ergo Laica, nec in fine vitæ donandos Episcopos, contra Canonicas Sanctiones de una ad aliam migrantes Ecclesiam, decernit Canon: ad quem rigorem reflectens Aristenus, ait: „ Hoc « enim inanditum & horrendum est, ut neque in « discessu communione dignus censeatur, quod alibi « in Canonum ullo non invenies cuilibet impositum « & inflictum peccato.

A vero forsan non aberravit Aristenus Auctor Græcus, si ad Orientales reflexerit Ecclesias: nam ipse Morinus *lib. 9. cap. 19. de pœnit.* fatetur, in Orientalibus nulli unquam crimini hanc pœnam impositam fuisse: in aliquibus tamen Ecclesiis, primis sæculis, tria crimina, nimirum idololatriam, homicidium, & mœchiam hac pœna fuisse vindicata: id est, illi, qui horum aliquod admisisset, etiam in fine vitæ reconciliationem denegatam fuisse, *diffiteri, ut opinor,* ait Morinus, *nemo poterit, qui antiquorum testimonia de hac re tantisper animo versaverit.*

Cùm ergo mœchiæ carnali olim in aliquibus Ecclesiis imposita legeretur hæc pœna; eamdem hic imponi non abs re censuit Synodus Sardicensis, uti notavit Christianus Lupus scribens: „ Episcopi enim « sine competenti causa translatio est *Spirituale adulterium*, nequaquam minus carnali, cui eamdem « pœnam antiqua Ecclesiæ disciplina inflixit. « In Scholiis ad *Dictatum Gregorii VII. Can. 13.*

Si ergo ex rigore & atrocitate pœnæ liceat arguere de enormitate delicti, expendant Episcopi, qui tam facilè paupere & humili Ecclesia deserta ad ditiorem ac honorabiliorem transeunt, quanti peccati periculo se exponant.

XI. Canonis 1. fragmentum refertur in *Cap.* 1. *de Clericis non residentibus.* Canon vero 2. relatus est in *Cap.* 2. *de Elect.* Sed Raymundus Decretalium Gregorii IX. Compilator reflectens ad pœnam hoc Canone inflictam, scilicet, privationem communionis *Laicæ*, etiam in *fine vitæ*, eamque disciplinæ sui temporis dissonam videns, addidit hanc parentesim, *nisi de hoc pœnituerit*, non solùm contra omnium Latinorum & Græcorum Codicum, atque ipsius pristinæ Decretalium compilationis fidem, verùm etiam contra manifestum Canonis sensum. Ut vel hinc appareat, quàm necessarium sit ad ipsos fontes, è quibus sua desumpsit Raymundus, recurrere, ut genuinus Canonum sensus habeatur.

Innumeri sunt Ecclesiæ Canones, & Pontificum Decreta, hanc Disciplinam stabilientes, Canonesque Nicænos & Sardicenses innovantes; quorum plures à Gratiano *causa* 7. *q.* 1. referuntur.

XII. Et quidem adeò tenax hujus disciplinæ fuit Sedes Apostolica, ut primus de alia Ecclesia ad Romanam transmigrasse dicatur Formosus circa finem sæculi 9. neque in omni illa horrenda barbarie quam adversus defunctum exercuit Stephanus VII. aliud ei improperasse legitur, nisi, *cùm Portuensis esses Episcopus, cur ambitionis spiritu Romanam universalem Sedem usurpasti?*

XIII. Joannes IX. successor Stephani volens reparare quæ nimia atrocitate & odio in Formosum attentaverat Stephanus; & ne tamen factum Formosi ab aliis in perniciosum exemplum traheretur, hunc in Concilio Romano anno 904. Canonem edidit: „ Quia necessitatis causa de Portuensi Ecclesia Formosus pro vitæ merito ad Apostolicam Sedem provectus est, statuimus & omninò decernimus, ut id in exemplum nullus assumat; præsertim cùm Sacri Canones hoc interdicant, & præsumentes tanta feriant ultione, ut etiam *in fine Laicam eis prohibeant* communionem: quippe quod necessitate aliquoties inductum est, necessitate cessante in auctoritatem sumi non est permissum.

Ex actis contra Formosum ob ejus ab Ecclesia Portuensi ad Romanam transitum; necnon ex verbis Joannis IX. sive Concilii Romani (de quibus in textu) intelligitur quòd illis temporibus non dubitaretur quin Ecclesia Romana, non minus quàm reliquæ Ecclesiæ Conciliorum Canonibus, & Decretis disciplinam Ecclesiasticam concernentibus adstringeretur.

Insuper ex his, quæ in eo Concilio decreta fuerunt ad cautelam ne exemplum *Formosi* in consequentiam traheretur, evincitur quàm periculosum sit & exemplo perniciosum obtentu necessitatis & dispensationis à regulis Ecclesiasticis semel recedere. Quandoquidem nec obstante toties iterata prohibitione & nominatim apposita cautione, nihilominus exemplo *Formosi*, prætextu necessitatis & utilitatis Ecclesiæ, sensim translationes contra sacros Canones in Ecclesia Romana adeò invaluisse conspiciamus, ut à pluribus sæculis vix ullum in Episcopum Romanum assumptum legamus, qui priùs alterius Ecclesiæ Episcopus non fuerit ordinatus, atque ita de una ad aliam Ecclesiam transferri non debuerit.

XIV. Hic Canon dum ostendit, quantopere Sacri Canones transmigrationes Episcoporum, quarum avaritia vel ambitio causa est, aversentur, unà quoque ostendit, translationem Episcopi, quam necessitas aut utilitas Ecclesiæ exigit, hac prohibitione non comprehendi. Tunc enim non tam dicuntur Episcopi suam Ecclesiam deserere, repudiare, aut ad aliam migrare, aut invadere; quàm cogente necessitate aut utilitate Ecclesiæ ab Ecclesia avelli, & ad aliam protrudi sive transferri.

Hanc distinctionem manifestè supponit antiquus Canon 14. Apostolorum: „ Episcopo non liceat sua relicta Parochia ad aliam transire, etiamsi à pluribus cogatur, nisi sit aliqua causa rationi consentanea, quæ eum *cogat* hoc facere, utpotè ad majus lucrum, cùm possit ipse iis, qui illic habitant, pietatis verbo conferre, atque non *ex se*, sed ex *multorum Episcoporum judicio* & *maxima* exhortatione. "

Et apud Gratianum legitur ex epistola Anteri Papæ „ Non enim transit de civitate ad civitatem, nec transfertur de minore ad majorem, qui hoc non ambitu nec propria voluntate facit; sed aut vi à propria sede pulsus, aut necessitate coactus, aut utilitate loci, aut populi, non superbè, sed humiliter ab aliis translatus, & inthronizatus est " *7. q. 1. can.* 34.

Plura in hanc rem ibidem recitat Gratianus, atque inter alia ex Synodo Carthaginensi IV. *Can.* 27. „ Episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat, nec quisquam inferioris Ordinis Clericus. Sanè, si *utilitas* Ecclesiæ fiendum poposcerit, *Decreto* pro eo *Clericorum* & laicorum *Episcopis porrecto*, in *præsentia Synodi* transferatur, nihilominus alio in locum ejus Episcopo surrogato. "

Etiam antiquum in hanc rem Canonem; atque plura antiquorum & Sanctorum Episcoporum exempla profert Socrates, *lib.* 7. *hist. Eccles. cap.* 35.

XV. Insuper ex citatis Canonibus & aliis innumeris veteris disciplinæ monumentis & historiis compertum est, ad Metropolitani & Episcoporum Comprovincialium cognitionem olim spectasse, an ex translatione hujusmodi emersura sit utilitas Ecclesiæ tanta; aut ea urgeat necessitas, ut omnibus expensis meritò Episcopus à vinculo, quo Ecclesiæ suæ tenetur alligatus, absolvatur, & alteri alligetur.

Et Canon Antiochenus 16. apertè quoque supponit Episcopum auctoritate Synodi Provincialis, quam *perfectam* Synodum vocat, de Ecclesia in Ecclesiam transferri posse, quam disciplinam usque ad sæculum decimum inconcussam mansisse ostendit Thomasinus; atque circa illa tempora paulatim ad Sedem Apostolicam devolvi cœpisse Episcoporum translationes; utpotè quæ *majoribus causis*, quæ sub idem tempus Sedi Apostolicæ reservari cœperunt, tunc annumeratæ fuerunt, *de disc. Eccl. part.* 3. *lib.* 2. *cap.* 40.

Ex Epistola Eugenii III. ad Episcopos Germaniæ data, occasione electionis Guicmanni Cuensis Episcopi in Archiepiscopum Magdeburgensem, colligitur quòd etiam sub medium sæculi XII. auctoritas transferendi Episcopum de una Ecclesia ad aliam nondum esset generatim Sedi Apostolicæ reservata: licèt enim Pontifex in hac epistola acerrimè redarguat Episcopos, qui huic electioni consensum præbuerant, ipsamque electionem improbet: ne verbo tamen conqueritur, quòd Guicmannus sine auctoritate Sedis Apostolicæ de Cuensi Ecclesia ad Magdeburgensem translatus sit; sed dumtaxat conqueritur quòd in hac electione „ *solius Principis favor expetebatur*, & nec inspecta necessitate illius Ecclesiæ, nec considerata utilitate personæ, *Clero nolente*, imò ut dicitur, ex *parte maxima reclamante*, in Magdeburgensi Ecclesia eum dicant supplantandum.

Ut proinde ex hisce non obscurum sit, quòd Eugenio minimè displicuisset electio Guicmanni Cuensis Episcopi in Archiepiscopum Magdeburgensem si modò necessitas Ecclesiæ, vel utilitas personæ in hac electione considerata fuisset; & concors fuisset Cleri & plebis in hac electione consensus.

Insuper ex hac epistola Eugenii & aliis plurimis veterum translationum formulis habetur, quòd eadem forma eodemque ritu electio per Clerum & populum perageretur, sive in Episcopum Ecclesiæ vacantis eligeretur aliquis jam Episcopus consecratus, & alteri particulari Ecclesiæ præpositus, sive eligeretur simplex Presbyter aut Diaconus; quodque ipsa electio & electus pariformiter utroque casu à Metropolitano ejusque suffraganeis examinarentur, & discuterentur, hac dumtaxat interveniente differentia, quòd dum de transferendo Episcopo de una Ecclesia ad aliam ageretur, per Metropolitanum & Episcopos Suffraganeos, non tantùm ipsa forma electionis & qualitates ipsius electi essent discutiendæ, sed insuper expendendum esset, num causa subesset sufficiens & legitima, ut Episcopus de Ecclesia, cui per ordinationem erat adscriptus, ad vacantem Ecclesiam, ad quam erat electus, transferri deberet.

Quod igitur hodie Episcopus uti Ecclesiæ alligatus, non possit per communem formam electionis ad aliam Ecclesiam eligi, sed in ejus electione procedendum sit per viam *postulationis*, recentioris est disciplinæ, ne-

que

quis in Decreto Gratiani, aut sanctis Canonibus specialis hæc postulationis forma occurrit; imò nec ante Innocentium III. forma *postulationis* à communi forma electionis distincta, nota fuisse videtur; neque sub dicto titulo Decretal. *de postulatione Episcopi* ulla de hac forma legitur Decretalis antiquior Decretali hujus Pontificis. Unde nec illud olim obtinuisse legitur, ut per electionem, ipsiusque electionis acceptationem jus aliquod acquiratur electo ad Prælaturam; secus vero per postulationem, licèt per postulatum acceptatam, nisi priùs hæc à Romano Pontifice fuerit probata.

XVI. Hinc in epistolis illis, quas primis Romanis Pontificibus supposuit, nescio quis Pseudo-Isidorus circa sæculum nonum, integra adhuc circa translationem Episcoporum manet Synodorum Provincialium auctoritas; „ Nam (ait suppositilius sive fictus Anterus in citata epistola) sicut Episcopi habent potestatem ordinare regulariter Episcopos, & reliquos Sacerdotes „ sic quoties utilitas, aut necessitas coegerit, supradicto „ modo & *mutare*, & inthronizare potestatem habent.

Additur quidem apud Gratianum: *Non tamen sine sacrosancta Romanæ Sedis auctoritate & licentia;* sed ut rectè notarunt Correctores Romani, hæc verba non leguntur in epistola Anteri, neque in Panormia, neque apud Burchardum, & Ivonem.

Non obscurum sanè argumentum, tempore Pseudo-Isidori, idest, circa sæculum IX. adhuc constantem fuisse disciplinam, quæ Synodis Provincialibus translationes Episcoporum tribuit.

XVII. Sæculo verò XII. quo Gratianus Decretum suum compilavit, eas Sedi Apostolicæ fuisse delatas, ac propterea dictam clausulam epistolæ Anteri fuisse adjectam.

XVIII. Igitur cum magna moderatione intelligi oportet, quod scripsit Innocentius III. Decano & Capitulo Andegavensi, & refertur in *Cap. 2. ¡¡ de translat. Episcop.* „ Non enim humana, sed potiùs *divina potestate* „ conjugium spirituale dissolvitur, cùm per translationem, depositionem, aut cessionem auctoritate „ Romani Pontificis, quem constat esse Vicarium Jesu Christi, Episcopus ab Ecclesia removetur; & „ ideò tria hæc, quæ præmisimus, non tam *Constitutione Canonica*, quàm *institutione divina* soli „ sunt Romano Pontifici reservata.

Et rursus *in Cap. 3. eodem titulo* dicit: „ Potestatem transferendi Pontifices, ita sibi retinuit Dominus & Magister, quod soli Beato Petro Vicario „ suo, & per ipsum Successoribus suis, speciali privilegio tribuit & concessit, sicut testatur antiquitas, cui Decreta Patrum sanxerunt exhibendam reverentiam, & evidenter asserunt Sacrorum Canonum sanctiones. Non enim homo, sed Deus separat, quos Romanus Pontifex (qui non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris) Ecclesiarum necessitate, vel utilitate pensata, non humana, sed *divina* potiùs auctoritate dissolvit.

Hæc, inquam, non severè ad rigorem expressionis sunt accipienda, sed benigna interpretatione mollienda. Neque enim quidquam evidentius, quam vinculum conjugii spiritualis inter Episcopum & Ecclesiam sola auctoritate humana inductum, eadem quoque dissolvi: illudque multis sæculis non solius Romani Pontificis, sed & Synodorum Provincialium auctoritate fuisse dissolutum; atque cessiones ac translationes Episcoporum earum auctoritate fuisse factas.

In texto notavimus Ludovicum Thomassinum in suo opere de Disciplina Ecclesiæ, existimare quòd Innocentius III. dum asseruit in *cap. 2. 3. & 4. ¡¡ de translat. Episcopi*, quòd *cessio, depositio & translatio Episcoporum, non auctoritate humana*, SED INSTITUTIONE DIVINA *Romano Pontifici esset reservata*, aliud noluerit dicere, nisi quòd hæc esset Romano Pontifici *jure divino* reservata; quatenus scilicet Primatus jure divino collati Petro & ejus successoribus quædam appendix est „ Jus illud cognoscendi de *causis majoribus*: atque „ Episcopos rationem habuisse hujus Primatus, cum „ *causas majores*, inter quas est translatio Episcoporum ad Sedem Apostolicam referendas sanxerunt.

Verùm ex hac Thomassini interpretatione sequeretur auctoritatem cognoscendi de causis majoribus & transferendi Episcopos, non tam ex institutione *divina*, quàm ex positivo & humano Episcoporum constituto esse Romano Pontifici reservatam; tametsi Episcopi in hoc constituto aliquam rationem *Primatus* habuisse viderentur.

Sanè si verba Innocentii III. nec-non argumenta attendantur, quibus hæc tria *cessio, translatio, & depositio Episcoporum* Romano Pontifici, *non humana auctoritate*, sed *Divina institutione* docet reservata, nequaquam obscurum est, hunc Pontificem voluisse & existimasse, quòd hæc tria essent *speciali* Christi privilegio & institutione Romano Pontifici reservata, idque independenter ab omni Episcoporum positivo constituto. Imprimis enim pro fundamento suæ assertionis supponit in *capitulo 2.* quòd fortius sit spirituale vinculum matrimonii, quod dicitur intercedere inter Episcopum & Ecclesiam, quam *carnale* inter conjuges.

Hinc ulteriùs concludit, dubitari non debere, „ quin omnipotens Deus spirituale conjugium, quod est „ inter Episcopum & Ecclesiam, *suo tantùm judicio* „ *reservaverit dissolvendum*, qui dissolutionem etiam „ carnalis conjugii, quod est inter virum & fœminam suo *tantum* judicio reservavit, præcipiens, ut „ *quos Deus conjunxit*, homo non separet.

Similiter in *cap. 3.* tractans idem argumentum, redarguensque Episcopum Hildesemensem, quòd relicta hac Ecclesia sine auctoritate Romani Pontificis transiisset ad Herbipolensem Ecclesiam ait: Non satis attendens quòd Veritas in Evangelio protestetur, *quos Deus conjunxit, homo non separet*, evidenter verba illa Christi applicans vinculo spiritualis matrimonii inter Episcopum & Ecclesiam.

Ex his habetur Innocentium credidisse, quòd Deus sibi reservaverit dissolutionem *spiritualis* conjugii, quod est inter Episcopum & Ecclesiam, eo modo, quo sibi reservavit dissolutionem carnalis conjugii.

Hoc & evincit consequentia, quam inde format immediatè enim subjungit, & concludit: „ Non enim „ humana, sed *potiùs* divina potestate, conjugium dis- „ solvitur, cùm per *translationem, depositionem aut cessionem* auctoritate Romani Pontificis, quem constat esse Vicarium Jesu Christi, Episcopus ab Ecclesia removeatur. Sive ut loquitur in *cap. 3.* Non enim „ homo, sed *Deus* separat quos Romanus Pontifex (*qui non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris*) „ *Ecclesiarum necessitate, vel utilitate pensata, non humana, sed* DIVINA *potiùs auctoritate dissolvit.* „

An non eodem argumento concludendum fuisset Romanum Pontificem posse dissolvere vinculum matrimonii *Cardinalis* dicendo, quòd dum illud dissolvit, non *homo* sed *Deus* dissolvat? Certum enim est, quòd Deus sua auctoritate matrimonium carnale, etiam consummatum dissolvere possit.

Quod autem dicit, *Romanum Pontificem non* PURI *hominis, sed* VERI DEI *vicem gerere in terris*, nequaquam hoc sensu sine blasphemia intelligi potest, quasi Romanus Pontifex aliquid in se Divinitatis haberet, sed duntaxat, quòd tamquam minister & Vicarius Christi constitutus sit, ad regendam Ecclesiam Dei, quòdque hac auctoritate à Christo sibi concessa, sit dispensator mysteriorum Dei: quod & indubiè de Episcopis & Ecclesiæ Pastoribus, *quos Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei*, eadem ratione affirmari potest: possunt & ipsi, dum peccatores ligant, aut solvunt, dicere quòd ligent & solvant, non *humana*, sed *Dei* auctoritate, & tamquam vicem Christi in dispensatione mysteriorum Dei & usu clavium gerentes.

Quod autem dicit Innocentius in citato *cap. 3. quòd potestatem transferendi Pontifices, ita sibi retinuerit Dominus & magister, quòd soli Petro Vicario suo, & per ipsum successoribus suis* SPECIALI *privilegio tribuit & concessit*, evidenter repugnat praxi & disciplinæ Ecclesiæ, quæ à temporibus Apostolorum per decem ut minus sæcula, constanter perseveravit, quæ translationem Episcoporum de una ad aliam Ecclesiam Synodis Provincialibus attribuit.

Quod in probationem sui asserti subjungit Innocentius: *Sicut testatur* ANTIQUITAS, *cui Decreta Patrum sanxerunt reverentiam exhibendam, & evidenter asserunt sacrorum Canonum sanctiones*, refertur indubiè ad Decretalem *Anteri* Papæ, cujus fragmentum refert Gratianus *Causa 7. q. 1. can. 34.* ac signanter cum hoc additamento: *Non tamen sine sacrosancta Romanæ Sedis auctoritate & licentia.*

Imprimis scitur quòd tempore Innocentii III. Decretales à Pseudo-Isidoro primis Romanis Pontificibus affictæ, passim pro veris & genuinis illorum Pontificum epistolis reputarentur, præsertim postquam in Decretum Gratiani erant relatæ; ea enim erat Gratiani auctoritas, ut quidquid in Gratiani Decreto legebatur, pro authentico antiquitatis monumento reputaretur.

Quapropter videmus ab Innocentio III. aliisque ejus ætatis Pontificibus & Doctoribus scholasticis indistinctè in auctoritatem assumptum quidquid à Gratiano referebatur.

Hujus itaque Decretalis auctoritate, prout à Gratiano hoc additamento aucta referebatur, inductus verosimiliter fuit Innocentius, ut asserere non vereretur, ex *traditione Apostolica* descendere, quòd *soli* Petro, ejusque successoribus *speciali* privilegio Dei reservata esset Episcoporum de una Ecclesia ad aliam translatio, sive dissolutio vinculi spiritualis, quo Episcopus suæ Ecclesiæ alligatur.

Porrò hodie eruditis passim notum est, dictam Decretalem Antero Papæ à Pseudo-Isidoro esse falsò suppositam.

Unde huic Decretali hanc notam marginalem apponit Philippus Labbeus: *Suspecta pariter viris doctis, vel ex unius Hieronymi fragmentis*. Monent insuper Correctores Romani (uti num. 16. notatum fuit) verba hæc, *auctoritate hujus sanctæ Sedis*, non legi in epistola Anteri, neque in Panormia, neque apud Burchardum, vel Ivonem: qui & observant, idem esse de verbis illis propè finem Canonis, *non tamen sine sacrosanctæ Sedis auctoritate & licentia*.

Hæc sanè Anteri Decretalis prout per Pseudo-Isidorum sæculo circiter 8. supposita fuit huic Pontifici, refertur ex collectione Isidori tom. 1. Conciliorum, idque sine additamento illo de auctoritate Romani Pontificis in translatione Episcoporum. Argumentum evidens, ea ætate nequaquam creditum fuisse, in hac translatione licentiam, vel auctoritatem Romani Pontificis necessariam: id enim à confictore, qui totus erat ad amplificandam Romani Pontificis auctoritatem, nequaquam fuisset prætermissum; quin vel ex suppositiria Decretali haud obscurum est, ea ætate auctoritatem transferendi Episcopos de una Ecclesia ad aliam adhuc integram fuisse penes Synodos Provinciales; quandoquidem apertis verbis hæc Decretalis, uti ab Isidoro Antero supposita est, eam auctoritatem Episcopis attribuat: ita enim legitur: *Nam sicut Episcopi regulariter habent ordinare Episcopos & reliquos Sacerdotes, sic quoties utilitas, aut necessitas exegerit, supra dicto modo, & mutare, & inthronizare potestatem habent*.

Ad hæc quod Innocentius III. in sua Decretali, quasi pro fundamento suæ assertionis assumit, vinculum matrimonii spiritualis, quod intercedit inter Episcopum & Ecclesiam, esse *fortius* vinculo matrimonii carnalis inter virum & uxorem, à nemine ante Innocentium dictum fuisse legitur; uti nec illud, quod hic Pontifex dixit in allegato Capitulo 4. de *Translatione Episcoporum*; „ Fœdus spiritualis conju„ gii, quod est inter Episcopum & Ecclesiam, quod „ in *Electione initiatum, ratum in confirmatione, &* „ *in consecratione intelligatur consummatum*: " illa quæ ex falsis Decretalibus in Decretum Gratiani relatis deducta & desumpta, suprà ostensum est.

Nequaquam proinde mirum asserere virum clarissimum Guillelmum Barclajum in Tractatu de Potestate Papæ, *cap.* 28. „ Nullum esse in jure Pontificio locum „ *verbis* quidem *planiorem* & *apertiorem*, *intellectu* au„ tem difficiliorem: adeò ut (ait) in eo explicando „ interpretum omnia ingenia concidant: nam quid „ magis intelligenter, planè & perspicuè dici potest, „ quàm non *hominem*, sed Deum separare, quos Ro„ manus Pontifex separat, seu dissolvit? aut cui ma„ gis consequens quàm hoc illi: Romanum *ergo* Pon„ tificem posse dissolvere matrimonium *inter conjuges* „ *carnali copula consummatum*, qua conclusione ta„ men nihil falsius, ac proinde illud, ex quo sequi„ tur, falsum esse fatendum est, quemadmodum fie„ ri falsum ex vero numquam potest.

Insuper ibidem non sine fundamento observavit Barclajus, quòd plerique Canonistæ nudis verbis Decretalium inhærentes, hisce Innocentii III. Decretalibus abrepti, Romanis Pontificibus non humanam dumtaxat, sed quasi Divinam tribuerint auctoritatem: regularis enim prædictis Decretalibus, de similibus Canonistis subjungit; „ Hæc illa sunt, quibus homi„ nes isti in præcipitem errorem deferuntur, ut quid„ quid à Papa fiat, à Deo factum esse putent.

Quidni hisce & similibus Decretalibus adscribenda est illa quorumdam imperitorum Canonistarum perversa opinio, de qua Cardinalis Contarenus in epistola ad Paulum III. „ Voluntatem Pontificis regu„ lam quamdam esse, qua ejus actiones dirigantur: „ neque in jure positivo constituendo aut abrogando „ aut dispensando regulam quampiam Pontifici esse „ constitutam.

Et sanè vix credibile est, quòd jurisperiti illi hanc impiam propositionem proponere ausi fuissent, nisi in Pontifice aliquid supra humanam potestatem agnovissent, verbis illis Innocentii III. forsan abrepti, quibus asserit Pontificem in dissolvendo vinculo matrimonii spiritualis, *non puri hominis*, *sed* VERI *Dei vices gerere*: nam uti rectè advertit Contarenus: *Hæc propositio non tantùm adeò falsa, adeò repugnans sensui communi, adeò est contraria Doctrinæ Christianæ, adeò depravat universi Christiani populi gubernationem, ut nihil* PERNICIOSIUS *inveniri potuerit; sed insuper* (ait) *Idololatriam sapit, cui namque* (pergit Contarenus) CREATURÆ *hoc attribui potest, quod actionum suarum* VOLUNTAS *ejus sit regula; an hoc non proprium sit* SOLIUS DEI?

XIX. Quid igitur voluit Pontifex, dum asserit, *non tam Constitutione Canonica, quàm institutione Divina soli sunt Romano Pontifici reservata*; scilicet Translatio, depositio, & cessio Episcoporum? Ludovicus Thomassinus aliique nonnulli credunt, Pontificem voluisse, translationem, depositionem & cessionem Episcoporum *divina* dispositione reservatam, quatenus scilicet *Primatus jure divino* à Christo collati Petro & ejus Successoribus Romanis Pontificibus, appendix quædam est jus illud cognoscendi de *causis majoribus*; atque Episcopos rationem habuisse hujus Primatus, cùm *causas majores*, inter quas est *translatio Episcoporum*, ad Sedem Apostolicam referendas sanxere. Ita Thomassinus, *parte* 4. *de discipl. Eccles. lib.* 2. *cap.* 56. *num.* 7.

Et quidem hanc suam fuisse mentem insinuat *epist.* 96. *lib.* 1. ad Capitulum S. Anastasiæ scribens: „ Ex „ illo singulari *excellentia privilegio*, quod *Unigenitus* „ *ille Filius Jesus Christus* Apostolorum Principi *Petro* „ concessit, *Sanctorum Patrum postmodum instituta ma*„ *narunt*, *ut majores causæ* ad Sedem Apostolicam per„ ferrentur. " Idem innuit epistola 48. ad Patriarcham Antiochenum, cujus fragmentum proposito subserviens, legitur in *Cap.* 3. *de translat. Episcopi*.

XX. Quidquid sit, illud certum est juxta stabilitam jure communi Decretalium; & hodie per totam Ecclesiam receptam disciplinam, translationes Episcoporum, uti & cessiones soli Romano Pontifici esse reservatas; nec posse sine ejus expressa licentia Episcopum à vinculo quo suæ Ecclesiæ est alligatus absolvi; ne quidem auctoritate *Legati à Latere*, sine speciali Sedis Apostolicæ indulto *Cap.* 3. *de Officio Legati*.

XXI. Ulteriùs cùm translatio fieri nequeat, nisi Ecclesia à qua fit translatio, vacet, & alteri de novo provideatur, hinc usu notorio receptum est, quòd ubi Reges ad Episcopatus jus nominandi habent, nequaquam sine consensu Regis translatio fieri possit.

„ Necesse est (inquit Rebuffus in praxi titulo *de* „ *translatione Episcopi*) Regem translationibus Epi„ scoporum consentire, cùm ejus intersit, tamquam „ Fundatoris; alioquin appellaretur ab abusu.

Imò nec solus Regis consensus seu approbatio sufficit, sed debet insuper in ipsa Bulla provisionis fieri mentio nominationis Regiæ; quemadmodum solemni Arresto aliquando decisum esse refert Joannes Tornet in sua collectione Arrestorum *litt. R. cap.* 62. Et ita passim videmus, etiam in Belgio, ad nominationem Regiam Episcopos transferri.

XXII. Porrò licèt mutata nonnihil sit disciplina quoad ipsam translationis formam, semper tamen mansit & manebit inconcussa Patrum Regula, quòd nonnisi necessitate aut utilitate urgente, translationes Episco-

porum

[illegible] fieri possint, nec minus hodie, quam ætate SS. Patrum culpabiles sunt Episcopi, qui avaritia aut ambitione ducti, de una Ecclesia migrant ad aliam.

Unde id Dictatu vulgo Gregorio VII. adscripto Canone 19. dicitur: *Quod Papæ liceat de Sede ad Sedem*, NECESSITATE COGENTE, *Episcopos transmutare*.

Et inter monita Cardinalis Bellarmini ad Clementem VIII. hoc unum erat: „ Translatio Episcoporum secundùm Canones & usum veteris Ecclesiæ, „ non debet fieri, nisi ob *Ecclesiæ necessitatem*, vel „ *majorem utilitatem*. Nec enim institutæ sunt Ec- „ clesiæ propter Episcopos, sed Episcopi propter Ec- „ clesias. Nunc autem quotidie fieri translationes „ videmus, ea solùm de causa, ut Episcopi honore „ vel opibus augeantur.

De hac veritate non minùs persuasus ipse Pontifex, quàm ipse Bellarminus, respondit: *Nos cum difficultate transferimus, & non desinimus monere Principes per nos & per Nuntios nostros.*

TITULUS DECIMUSSEXTUS.

De Cura Episcopali.

CAPUT I.

Quomodo Episcopi successerint in locum Apostolorum?

1. *Christus in opere sibi injuncto socios habere voluit.*
2. *Ad hoc elegit specialiter duodecim Apostolos.*
3. *Hos misit sicut ipse missus erat à Patre.*
4. *Dedit Apostolis etiam potestatem alios mittendi.*
5. *Apostoli in suos successores transmiserunt quæ pro regimine Ecclesiæ essent necessaria.*
6. *Probatur Episcopos esse Apostolorum successores.*
7. *Quæ Apostolis ut* Episcopis *commissa fuerunt, in Episcopos transmissa sunt.*
8. *Nequaquam quæ Apostolis ut* Apostolis *erant propria; & quæ illa sint?*
9. *Episcopatus plenitudinem Sacerdotii continet; & in quo hæc plenitudo consistat.*

I. REdemptor humani generis Christus Homo Deus, missus à Patre ut perficeret opus ejus; nimirum conversionem hominum ad fidem per prædicationem Euangelii, socios habere voluit & ministros; quorum opera ad ejusdem Euangelii prædicationem uteretur; & quibus idem opus committeret.

II. Ad hoc igitur ex numerosa Discipulorum turba duodecim elegit, *quos & Apostolos nominavit*; quos familiaritate continua, verbis & factis optimè instructos, deinde ad prædicationem Euangelii mitteret, tamquam testes oculatos vitæ, doctrinæ, & resurrectionis suæ: *Et vos*, ait illis, *testimonium perhibetis, quia ab initio mecum estis*.

III. Hos igitur misit prædicare, & Euangelizare; atque post resurrectionem totum illud officium, quod ipse acceperat à Patre, perficiendum generali mandato commisit, dicens: *Sicut misit me vivens Pater, & ego mitto vos*, Joann. 20. Ad idem nimirum opus perficiendum; quod quidem ipse Christus à Patre missus, tamquam præcipuus, propria auctoritate, propriaque doctrina hic existens in terris visibiliter exercuit, *circumeundo civitates & castella*; ipsi verò tamquam ejus ministri, auctoritate *delegata*, & doctrina eis tradita ac infusa & experimentali continuarent: & quod ipse cœperat, ipsi prosequerentur.

Ex verbis Euangelii in textu relatis manifestum est Christum omnes Apostolos misisse in mundum universum ad prædicandum Euangelium omni creaturæ, idque cum pari auctoritate, neque uni præ alio majorem dedisse auctoritatem in hac missione; sed quòd omnes & singuli ex æquo cum ea missi fuerint potestate, qua ipse ut homo missus fuerat à Patre: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*.

Scitur quidem Christum nonnumquam singulariter ad Petrum verba direxisse, dum de potestate *clavium*, nec-non de Pastura spirituali agebatur, sed & hoc annotatum jam pridem fuit à sanctis Patribus, dicta ad Petrum, Ecclesiæ sive toti collegio Apostolorum cum repræsentandi in persona Petri dicta fuisse.

Apud Gratianum *Cauf.* 24. q. 1. *Can.* 17. id annotatum occurrit ex sancto Cypriano: „ Loquitur Dominus ad „ Petrum ego dico tibi, inquit, *Tu es Petrus & su-* „ *per istam petram ædificabo Ecclesiam meam*, super „ unum ædificat Ecclesiam: & quamvis Apostolis omnibus post resurrectionem suam *parem* potestatem tribuat, & dicat: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos:* „ *Accipe Spiritum sanctum:* tamen ut *unitatem* mani- „ festaret, *unitatis* ejusdem originem ab uno incipien- „ tem auctoritate sua disposuit. Hoc erant utique & „ cæteri Apostoli, quod fuit & Petrus *pari consortio* „ *præditi honoris, & potestatis*. Sed exordium ab uni- „ tate proficiscitur: ut Ecclesia una monstretur.

Idipsum notavit S. Hieronymus, *lib.* 1. *contra Jovinianum* circa medium: „ At dices, supra Petrum fundatur Ecclesia, licèt idipsum alio loco super *omnes* „ Apostolos fiat, & *cuncti* claves Regni Cœlorum ac- „ cipiant, & ex æquo super eos Ecclesiæ fortitudo „ solidetur: tamen propterea inter duodecim *unus* eligi- „ tur, ut *capite* constituto schismatis tollatur occasio. „

His consonat S. Augustinus *lib. de Agone Christiano cap.* 30. „ Non enim (ait) sine causa inter „ omnes Apostolos hujus Ecclesiæ Catholicæ perso- „ nam sustinet Petrus. *Huic enim* (Ecclesiæ) claves „ Regni Cœlorum datæ sunt, cùm Petro datæ sunt, „ & cùm ei dicitur, *ad omnes dicitur*, *Amas me?* „ *Pasce oves meas*. „

Et rursus apud Gratianum *Cauf.* 24. *quæst.* 1. *Can.* 6. ex tractatu ejusdem Doctoris in Joannem hæc leguntur: „ Quodcumque ligaveris super terram, erit „ ligatum & in cœlis. Si hoc Petro tantùm dictum „ est, non hoc facit Ecclesia.... Si ergo hoc in Ec- „ clesia fit, Petrus quando claves accepit, Ecclesiam „ sanctam repræsentavit. „

Itaque tametsi Christus subinde verba direxerit ad solum Petrum, hæc nihilominus ad totum Apostolorum collegium, sive *omnes* Apostolos, quorum personam gerebat Petrus, directa fuisse, censuere Patres.

Et quidem adeò constans erat hæc opinio de data *ex æquo* auctoritate omnibus Apostolis annuntiandi Euangelium, & regendi Ecclesiam sæculo VIII. ut etiam de data ex æquo auctoritate opinionem ipse Pseudo-Isidorus expresserit in Decretali Anacleto Papæ supposita; cujus fragmentum refert Gratianus *dist.* 21. *Can.* 3. *In novo*.

Post relata enim verba Christi, quibus Petro claves Regni Cœlorum, & super eum Ecclesiam se fundaturum promisit, concludit: „ Hic ergo solvendi „ ligandique potestatem primus accepit à Domino, „ primusque ad fidem populum suæ prædicationis „ unitate adduxit, verboque instituit: *Cæteri verò* „ *Apostoli* (ait) *cum* EODEM PARI *consortio honorem* „ *& potestatem acceperunt*. „

Scio Glossographum ad hunc Canonem, verbo, *pari*, uti & ad Canonem LOQUITUR, *Cauf.* 24. q. 1. hoc appendisse glossema: „ Argumentum quòd om- „ nis Episcopus sit *par* Apostolico, quantum ad *or-* „ *dinem*, & rationem *consecrationis*. *Petrus enim* „ *major* fuit aliis in administratione. „

Verùm quàm ineptum sit hoc glossema evincunt verba Christi, quibus Apostolis omnibus Ecclesiam commendavit, eosque pari cum potestate misit, utpotè quæ evidenter de ipsius Ecclesiæ regimine, & administratione loquuntur; ac ita evincunt, à Christo datam esse plenariam potestatem Ecclesiam instituendi & gubernandi: omniaque ad ejus debitum regimen necessaria ordinandi, tamquam fideles dispensatores mysteriorum Dei, & ministri ac boni Pastores, cum

eadem

eadem potestate, qua ipse missus fuerat à Patre: quo sensu & textus à Gratiano relati potestatem ex *æquo* datam supponunt.

Id ipsum notavit Cardinalis Cajetanus in tractatu de auctoritate Papæ & Conciliorum, *cap.* 3. Post relata enim Christi verba, quibus misit Apostolos, & propagationem, ac regimen Ecclesiæ ipsis commisit, atque ex his conclusit, Apostolos pari auctoritate à Christo fuisse missos, ulteriùs ita statuit: „ Ex his facile est videre, quòd Apostoli, in quantum Apostoli, habuerint non solùm potestatem *ordinis*, sed jurisdictionis, auctoritas enim gubernandi Ecclesiam, quæ est Apostolatui *propria*, sine *jurisdictionis* potestate non est.

Fatetur igitur Cajetanus, quòd sicut ipse Apostolatus æqualis fuit omnibus Apostolis, ita potestas gubernandi Ecclesiam in omnibus fuerit æqualis: utpotè quæ est *Apostolatui propria*, eaque non tantùm *ordinis*, sed & *Jurisdictionis*, quia sine hac potestas gubernandi Ecclesiam non est.

Hæc tamen inter Apostolos æqualitas nullatenùs Petri tollit Primatum. Evidens enim est, inter plures in regimine & auctoritate pares & æquales, unum esse posse primum, & primatum etiam cum quibusdam prærogativis obtinere; ut proinde ex æqualitate potestatis ac jurisdictionis, quam inter Apostolos agnoscunt sancti Patres, nihil concludi queat contra Primatum Petri.

IV. Verùm Christus, qui est ipsamet increata Sapientia, Ecclesiæ suæ, quam tamquam aciem castrorum ordinatam, Ducibus, Tribunis & Centurionibus benè instructam esse voluit, haud satis prospexisset, si solis eam Apostolis ita commendasset, ut illis extinctis, utpotè mortalibus, nulli alii succederent in eodem gubernandi munere.

Verum quidem est, quòd Christus tametsi non ampliùs visibiliter cum hominibus conversetur, tamen Ecclesiam sponsam suam non omninò deserat, sed Spiritu suo perpetuò præsens, eam ipsemet regat adhuc & gubernet, tamquam Caput & Dominus; qui promisit se adfuturum usque ad consummationem sæculi; nihilominus uti voluit ministris & operariis, qui ipsius nomine ea exhibeant ministeria, quæ oportet peragantur corporali, & visibili.

Hi primi fuere Apostoli ab ipsomet Christo, ut dixi, electi, & ad hoc munus assumpti, qui tamen, ut ipsi etiam possent aliquo modo esse perpetui in Ecclesia, dedit & eis potestatem, alios eligendi & assumendi ad idem opus, sicut ipse eos elegerat, & assumpserat. Dixit igitur illis: *Sicut misit me Pater, ita & ego mitto vos*; cum commissione & mandato generali; ut sicut ipse habuit à Patre mandatum generale docendi, instruendi & convertendi mundum ad cognitionem veri Dei, & Ministros ad hoc necessarios, necessaria auctoritate instructos deputandi; ita & ipsi haberent idem officium & mandatum, cum eadem potestate Ministros eligendi simili auctoritate instructos; idque continuata successione usque ad consummationem sæculi.

V. Apostoli ergo auctoritate à Christo sibi delegata, quidquid pro Ecclesiæ debita administratione necessarium erat, in Episcopos tamquam legitimos Successores transfuderunt.

VI. Hinc illud Psalmistæ: *Pro Patribus nati sunt tibi filii*, sic exponit Augustinus: „ Patres missi sunt Apostoli, pro *Apostolis* filii nati sunt tibi, *constituti sunt Episcopi*. Hodie enim *Episcopi*, qui sunt per totum Mundum, unde nati sunt? Ipsa Ecclesia Patres illos appellat, ipsa illos genuit, ipsa illos constituit in *Sedibus Patrum*. Non ergo te putes desertam, quia non vides Petrum, quia non vides Paulum, quia non vides illos, per quos nata es, de prole tua tibi crevit paternitas, *pro Patribus tuis nati sunt tibi filii*. " In Psal. 44.

S. Cyprianus ad Cornelium Papam scribit: „ Hoc vel maximè, Frater, laboramus, & laborare debemus, ut unitatem à Domino, & per Apostolos nobis *Successoribus* traditam, quantum possumus, obtinere curemus, " *Epist.* 42. Item, „ Christus dicit ad Apostolos, ac per hos ad omnes Præpositos, qui *Apostolis vicaria ordinatione succedunt*: *Qui vos audit, me audit*, epist. 69.

Apud nos Apostolorum locum, ait Hieronymus, *Episcopi tenent*.

Et S. Gregorius: „ *Horum profectò* (Apostolorum) nunc in Ecclesia *Episcopi* locum tenent, ligandi atque solvendi authoritatem suscipiunt, qui *gradum regiminis* sortiuntur. " *Hom.* 26. *in Evang.*

His aliisque Patribus inhærens Synodus Tridentina declarat, *Episcopos*, qui in *Apostolorum locum successerunt*, ad Ordinem Hierarchicum præcipuè pertinere, *Sess.* 23. *de Ordine cap.* 4.

VII. In ipsam ergo Apostolicam auctoritatem successum Episcopi, ita nimirum, ut quidquid potestatis Episcopalis, idest, ad regimen Ecclesiæ spectantis, Apostoli habuerunt, id ab ipsis in Episcopos, tamquam eorum in Ecclesiæ administratione & regimine Successores, transfusum sit.

In textu notavimus, Episcopos in ordinaria potestate & auctoritate gubernandi Ecclesiam successisse Apostolis, & quidem omnibus in *communi*, sive Apostolorum Collegio.

Ex his consequens est, omnes Episcopos ex sua institutione præveniendo omne jus positivum esse in potestate & auctoritate gubernandi Ecclesiam æquales; non tantum quoad ea, quæ ordinis sunt, sed & quæ jurisdictionis sunt, in quantum hæc ad salutem populi & rectum spirituale Ecclesiæ regimen spectant.

Certum quippè est successorem in jura sui prædecessoris succedere, nisi ostendatur hæc in successore restricta esse vel excepta aut legitimè alterata.

Itaque sicut Apostoli cum plenaria ex *æquo* potestate ad propagandam & gubernandam Ecclesiam missi fuerunt, uti ad *num.* 3. probatum est, ita in eamdem *plenariam* potestatem & auctoritatem Episcopi præveniendo omne jus positivum ex *æquo* Apostolis succedere dicendi sunt.

Hanc consequentiam notavit S. Hieronymus in epistola ad Evagrium relata apud Gratianum *dist.* 93. *can. Legimus*, æqualitatem Episcoporum maximarum, & minimarum civitatum ex hac successione adstruens. „ Ubicumque fuerit Episcopus, sive Romæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, sive Alexandriæ, sive Tanis, ejusdem meriti, ejusdem est & Sacerdotii. Potentia divitiarum, & paupertatis humilitas vel sublimiorem, vel humiliorem non facit Episcopum. "

Hujus æqualitatis rationem dein subdit: *Cæterum omnes successores Apostolorum sunt*, quasi diceret, cùm omnes æqualiter Apostolis succedant in communi, etiam ejusdem reputandi sunt *meriti & Sacerdotii*.

Cui conforme est illud S. Cypriani apud Gratianum *Caus.* 24. *quæst.* 1. *Can.* 16. „ Nemo fraternitatem fallat, nemo fidei veritatem perfida prævaricatione corrumpat, Episcopatus *unus* est, cujus à singulis pars in solidum tenetur. "

Et rursus in Synodo Carthaginensi super quæstione de validitate aut invaliditate Baptismi collati per hæreticos, ad Episcopos dicere non dubitavit: *Quod habet omnis Episcopus pro licentia libertatis & potestatis suæ arbitrium proprium, tamquam judicari ab alio non possit, cùm nec ipse possit alterum judicare, sed expectemus universi judicium Domini nostri Jesu Christi, qui unus & solus habet potestatem & præponendi nos in Ecclesia sua gubernatione, & de actu nostro judicandi.*

Itaque non dubium quin præveniendo jus positivum, singuli Episcopi habeant plenam auctoritatem statuendi, & agendi omnia quæ ad populi sibi commissi salutem & etiam ministrorum instructionem judicaverint necessaria, quòdque habeat omnis Episcopus suæ potestatis liberum arbitrium, neque ab altero judicari queat, nisi à definitis & decretis Ecclesiæ recedere reperiatur.

Quin & hæc plena auctoritas penes Episcopos septem ut minus sæculis mansisse videtur; at dum subsequentibus sæculis, præsertim post invectas & receptas falsas decretales, multa sensim Pontifici Romano reservari cœperunt; uti in decursu hujus operis sæpiùs notatum est.

VIII. Ea verò, quæ Apostolis non ut Episcopis, sed ut Apostolis sunt propria; neque debito Ecclesiæ regimini & administrationi sunt necessaria, ni fortè ad tempus, in Episcopos non transierunt; neque in his Apostolis successerunt: ut propterea, non *Apostoli*, sed simpliciter *Episcopi* dicantur.

Verbo, succedunt Apostolis in *regiminis* Ecclesiastici *ministeriali* potestate, nequaquam verò in hoc, ut sint testes vitæ, doctrinæ, & Resurrectionis Jesu Christi Domini nostri, & sanè testes oculati, neque in eo quod

quòd à Christo *immediatè* eligantur, & ad evangelizandum mittantur: neque in multis gratiis & prærogativis, ut in *copia* Spiritus Sancti, in *doctrinæ infallibilitate*, in *plenitudine scientiæ*, in *dono linguarum & miraculorum*, &c. In his enim Apostolorum proprietatibus nulla datur successio *ordinaria* in Ecclesia: fuerunt enim dona & privilegia *Apostolatus propriè dicti*; in quem Episcopi non successerunt: Quidquid verò reliquæ potestatis, ac officii habuere Apostoli, id totum fuit Episcopale; & in Episcopos tamquam eorum Successores pro regimine suarum Diœcesium *plenariè* transfusum est.

IX. Episcopatus ergo *per se* plenam regiminis Ecclesiastici potestatem, & ipsius Sacerdotii plenitudinem continet: adeò ut Episcopi, præveniendo omnem Ecclesiæ restrictionem seu limitationem, eandem in regimine Ecclesiastico illimitatam, quam Apostoli habuere, auctoritatem *vi suæ* Ordinationis accipiant.

Hinc illud Clari à Mascula apud Augustin. *Lib. 7. de Bapt. contra Donatist. cap. 43.* „ Manifesta est sententia Domini nostri Jesu Christi Apostolos mittentis, & ipsis solis potestatem sibi à Patre datam permittentis, quibus nos successimus, *eadem potestate* Ecclesiam Domini *gubernantes*.

CAPUT II.

Episcopi vocantur ad nudum Ecclesiæ ministerium & servitutem.

1. *Ostenditur Apostolos ad laborandum vocatos fuisse.*
2. *Munus Apostolorum non nisi laboriosum fuisse.*
3. *Episcopi tanquam Apostolorum successores non nisi ad laborem vocantur.*
4. *Nomen ipsum Episcopi significat eos ad sollicitudinem & laborem esse vocatos.*
5. *Monitum Synodi Tridentinæ ad Episcopos.*
6. *Dictum Doctoris Clictovii contra illos, qui onus Episcopale in Vicarios conjiciunt.*

I. SI eas Apostolorum prærogativas, quæ dona fuere temporis, potiùs quàm personarum, ut loquitur Augustinus, exceperis, unicè ad Ecclesiæ ministerium ac populi instructionem, & ipsius Ecclesiæ spiritualem ædificationem ministerialem vocati fuere; ut propterea Apostoli, seipsos tamquam simplices Ministros & Operarios ad laborandum in vinea Domini, eamque excolendam reputaverint; atque eumdem in finem ad idem ministerium sibi Successores ordinaverint.

Ita Paulus vocat se *Ministrum Evangelii*, & Ecclesiæ: *Cujus ego* Ecclesiæ, inquit, *factus sum Minister secundùm dispensationem Dei quæ data est mihi in vos, ut impleam verbum Dei*, ad Coloss. 1. Et alibi plantandi & rigandi officium sibi applicat; quod est, esse merè operarios in Vinea Domini: *Dei enim Adjutores*, inquit, *sumus*, *Dei Agricultura estis; omnia enim vestra sunt*; id est, in vestri gratiam; quasi diceret, omnia quæ agimus tamquam Dei Adjutores, & Operarii, in vestri gratiam, & profectum spiritalem facimus.

Unde & ipse Christus *dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios autem Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem Sanctorum* IN OPUS MINISTERII, IN ÆDIFICATIONEM *Corporis Christi*. En opus Ministerii, ad quod Apostoli & Pastores vocantur; nimirum ad ædificationem Corporis Christi, quod est Ecclesia.

In textu probatum est, Apostolos & Episcopos eorum successores, & generatim omnes Pastores, positos tamquam operarios, & coadjutores in ministerium Evangelii.

Verùm & hoc notandum, ipsos dumtaxat à Christo positos ut *meros* ministros, qui per actus hierarchicos & externos applicent & impendant hominibus ea, per quæ Christus voluit *spiritum* suum & interiorem influxum gratiæ suæ largiri; uti sunt divini verbi prædicatio, Sacramentorum administratio, aliaque similia.

At verò interiorem illum influxum sui Spiritus, & gratiæ Christus nulli homini aut puræ creaturæ in anima operandi potestatem communicavit, sed eam sibi soli reservavit: hinc illud Apostoli: *neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.*

Igitur nec Episcopi, nec Pastores dici possunt Vicarii Christi vel ejus vicem in terra gerentes, quantùm ad hunc interiorem & spiritualem influxum, sed dumtaxat quoad externam Ecclesiæ gubernationem, & sensibilem ac simplicem applicationem eorum, per quæ interiorem eum gratiæ & Spiritus Sancti influxum Christus applicare, & communicare voluit.

Unde propriè loquendo nullus ministrorum Ecclesiæ, etiam Romanus Pontifex dici potest dare verum influxum *interiorem*; sed hic influxus soli Christo, tamquam unico & propriè dicto capiti essentiali suæ Ecclesiæ competit, per quem etiam, tamquam Caput, omnia ejus membra vitam & motum interiorem gratiæ accipere debent.

Proinde impropriè & æquivocè tantùm influxus hic Pontifici aut Episcopis tribui potest, quatenus scilicet extrinsecè per ministeria externa sive actus sensibiles & hierarchicos mysteria Christi dispensant.

Inde & habetur, quòd Episcopi, quin & Romanus Pontifex, non nisi impropriè dici queant *caput* Ecclesiæ; sed solus Christus *caput* Ecclesiæ dicendus sit: utpotè, qui solus in membra influit ac per interiorem spiritum motum vitale tribuit, & sine cujus continuo influxu membra motum, & vitam spiritualem amittunt, atque arescunt.

Verùm quemadmodum Episcopi & Pastores dicuntur nonnumquam influere, in quantum per actus hierarchicos externos applicant ea, quibus Christus influxum hunc gratiæ suæ interioris; & sui etiam Sacerdotii communicationem annexuit, ita quoque *capita* ministerialia suarum respectivè Ecclesiarum Episcopi tamquam primi ministri, & Pontifex Romanus utpotè primus inter omnes, totius Ecclesiæ *caput ministeriale* appellari potest.

Id jam pridem notavit Gabriel Biel accuratè explicans qua ratione Romanus Pontifex dici queat influere in corpus Ecclesiæ, aut ejus *caput* nuncupari, *Lectione 23.* in *Canonem Missæ, Litt. N.* dicens: „ Prætereà Christus est caput Ecclesiæ *principale & primarium*, in se omnia dona & gratiarum charismata continens & propria virtute & auctoritate membra vivificans, ac motus & sensus spirituales influens. Papa verò caput est Ecclesiæ *secundarium* & Vicarium, non numquam virtutis gratiæ vacuum: neque enim ipse *influit vitam* spiritualem in membra; neque enim ipse dat membris sensum & motum, nisi ut minister & Vicarius Christi, propter quod dicit Apostolus 2. Corinth. 5. *pro Christo legatione fungimur tamquam Deo exhortante per nos*. Adde & illud prioris ad Corinth. 3. *neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.* "

Et Petrus Alliacensis Cardinalis & Episcopus Cameracensis in tractatu de Ecclesiæ auctoritate, *part. 1. cap. 2.* notavit quòd licèt Christus „ solus & propriè sit & maximè Caput *Ecclesiæ*, tamen nihilominus Petrus & quilibet ejus successor Vicarius Pontifex Summus, potuit dici *caput* Ecclesiæ, in quantum est *principalis inter ministros*. "

Hinc ulteriùs *part. 3. cap. 4.* concludit: „ quòd quamvis Papa concedatur *caput* Ecclesiæ, tamen hoc est sub principali & essentiali capite Christo, & ideò subordinatio corporis Ecclesiæ ad Papam est solùm *accidentalis*, sed essentialis ad Christum. "

Et Synodus Basileensis in responsione Synodali edita anno 1432. (quæ incipit *Cogitanti*, & integra habetur, tom. 12. Concil. General. col. 673.) asserit: quòd Papa eatenus sit *caput* Ecclesiæ, quòd sit *principalis Prælatus* corporis mystici, & propterea sit nihilominus intra corpus: „ Nam si esset extra corpus, tunc non pertineret ad corpus, nec tunc caput esset. Corpus igitur hoc totum continet, & ipsum, quod dicitur *Caput* & singula membra. "

Cùm ergo Romanus Pontifex non nisi caput Ecclesiæ ministeriale dici & reputari queat, tamquam primus minister & principalis Prælatus; neque dici queat propriè influere in corpus Ecclesiæ, ei motum, aut vitam spiritualem subministrando, consequens est, non

posse

posse duci similitudinem à capite *naturali* respectu corporis humani, ad caput ministeriale, quale est Papa respectu Ecclesiæ: neque prætendi posse integritatem Corporis Christi mystici dependere ab incolumitate hujus *Capitis*, quemadmodum à capite naturali dependet incolumitas corporis humani.

Id ipsum jam pridem notavit Joannes Gersonius *art.* 11. inter articulos contra Petrum de Luna: „ Respondeo (ait) quòd similitudo corporis veri & mystici non est usquequaque eadem, quoniam sine capite naturali corpus non potest vivere, sed sine capite *secundario* corpus mysticum potest habere vitam, sicut in casu nostro patet de Papa, quo remoto, vel abscisso stat unitas & vita in corpore mystico Ecclesiæ, & hoc in *virtute Capitis essentialis & primi*, quod est Christus.

His & consentit Bellarminus *lib.* 2. de Concil. auctoritate *cap.* 19. „ In corporibus naturalibus amputato capite totum corpus moritur, at Corpus Ecclesiæ non moritur, moriente Papa.

Unde mortuo Papa manet *una*, *sancta*, *Catholica & Apostolica Ecclesia*, & ut talem publicè per simboli recitationem, etiam nullo existente Romano Pontifice, confitentur.

II. Rectè ergo, Os verè aureum, S. Chrysostomus recensens munera Apostolorum, nonnisi laboriosa, obsequiosa, ministerialia, promulit: „ *Columna* quidem, quoniam virtute sua Ecclesiæ robur sunt.... *Gubernatores*, quoniam orbem terrarum viam rectam docuerunt, *Pastores*, quoniam lupos abegerunt, & Oves conservaverunt; *Aratores*, quoniam spinas eradicaverunt; *Vinitores*, quoniam labruscas eradicaverunt, & semina pietatis plantaverunt. " *Serm. de Pentecoste*.

Vocati ergo fuere Apostoli eorumque Successores ad ministerium; idest, ut Vineam Domini excolant; ejus gregem custodiant & pascant, atque ad æternæ vitæ pascua perducant.

III. Hæc expendens S. Gregorius, in persona Joannis Episcopi primæ Justinianæ omnibus Episcopis scribit: „ Estote in *custodia* commissi gregis *vigilantes* atque *soliciti*, & disciplinæ zelo districti, ne Lupus insidians, nec ovile turbare Dominicum, nec nocere ovibus aliqua fraudis occasione prævaleat. Animarum lucrum tota mentis intentione *ferre* festinate: nomen vos *Pastoris*, *non ad quietem*; sed *ad laborem* suscepisse cognoscite. Exhibeamus ergo in opere, quod signamur in *nomine*. Sacerdotii prærogativam si recta consideratione pensemus, *solicitis & bene gerentibus* in honore, *negligentibus* autem profectò erit in onere. Sicut igitur *laborantes*, & circa animarum salutem *solicitos* hoc nomen ante Deum æternam ducit ad gloriam, ita *desides* ac *torpentes urget ad pœnam*. " lib. 4. epist. 8.

IV. Et S. Augustinus *lib.* 19. *de Civit. Dei*, *cap.* 19. apud Gratianum 8. *quæst.* 1. *Can.* 11. ex ipso nomine *Episcopi* ostendit, Episcopum ad curam, & laborem vocari; onusque Episcopale, nonnisi cogente charitate esse suscipiendum. Verba ejus sunt: „ *Qui Episcopatum desiderat*, *bonum opus desiderat*. Exponere voluit, quid sit Episcopatus: quia nomen est *operis*, non honoris. Græcum est enim, atque inde ductum vocabulum, quòd ille, qui præficitur, eis, quibus præficitur, superintendit, curam eorum scilicet gerens: *ἐπὶ* quippè, super; *σκοπὸς* verò, intentio est. Ergo Episcopos, si velimus, Latinè superintendentes possumus dicere: ut intelligat non se esse Episcopum, qui præesse dilexerit, non prodesse. Itaque à studio cognoscendæ veritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otium. Locus verò superior, sine quo regi populus non potest, etsi ita teneatur, atque administretur, ut decet, tamen non decenter appetitur. Quamobrem otium sanctum quærit charitas veritatis: negotium justum suscipit *necessitas charitatis*: quam sarcinam si nullus imponit, percipiendæ atque intuendæ vacandum est veritati: si autem imponitur, suscipienda est propter charitatis necessitatem: sed nec sic omnimodo veritatis delectatio deserenda est, ne subtrahatur illa suavitas, & opprimat ista necessitas.

V. Itaque optandum esset, (verbis loquor Synodi Tridentinæ, *Sess.* 25. *de Reformat.*) „ ut ii qui Episcopale Ministerium suscipiunt, quæ suæ sint partes agnoscant; ac se non ad propria commoda, non ad divitias aut luxum, sed ad *labores & solicitudinem* pro Dei gloria vocatos esse intelligant. "

VI. Videant ergo hi qui se Apostolorum Successores esse gloriantur, ne dum rejecto in alios pondere diei & æstus, reservatis sibi honoribus & divitiis, in ipsis verificetur quod dictum refertur de similibus à Judoco Clictovio Doctore Sorbonico: *Adibunt hujusmodi per* VICARIOS *Paradisum*, IN PERSONA *Inferos*. Apud Espencæum *lib.* 3. *digress. cap.* 2.

CAPUT III.

Quisque Eiscopus hodie habet distinctam Diœcesim, extra quam jurisdictionem, aut Pontificalia exercere nequit.

1. *Christus Apostolos non misit ad certam Ecclesiam, sed in universum Mundum.*
2. *Ipsi certas orbis partes singuli delegerunt.*
3. *Apostoli certas Ecclesias fundabant, & his proprios Episcopos assignabant; idque cum potestate rursus alios ordinandi.*
4. *Tempore Apostolorum erant Episcopi quidam certa Ecclesiæ alligati, quidam nulli, inter quos tamen nullum erat essentiale discrimen.*
5. *Post tempora Apostolorum singulis Episcopis sua fuit assignata Ecclesia.*
6. *Episcopis interdictum fuit quidquam in aliena Diœcesi ordinare aut agere sine licentia Ordinarii.*
7. *Synodus Tridentina interdixit Episcopis exercere* Pontificalia *in alterius Diœcesi sine licentia Ordinarii.*
8. *Quis ad mentem Concilii Tridentini dicatur Ordinarius.*
9. *Episcopus in loco* simpliciter exempto *sua Diœcesis potest* Pontificalia *exercere.*
10. *Archiepiscopus in Diœcesi sui Suffraganei* Pontificalia *ordinariè exercere non potest.*
11. *Quid sub nomine* Pontificalium *contineatur.*
12. *Non potest Episcopus in aliena Diœcesi Missam in* Pontificalibus *celebrare; nec solemnem benedictionem impertiri sine licentia Ordinarii.*
13. *Archiepiscopi vel Primates non possunt extra suam Diœcesim incedere* Cruce elevata.
14. *Actus* voluntariæ *jurisdictionis usum* Pontificalium *non exigentes, in aliena Diœcesi expediri possunt.*

I. CHristus Dominus ascensurus ad Patrem, & Ecclesiam suam visibiliter derelicturus, dixit Apostolis: *Euntes in mundum* UNIVERSUM *prædicate Evangelium* OMNI *creaturæ*. Deinde subdit Sacer Textus; *Illi autem profecti*, *prædicaverunt* UBIQUE, *Domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis*. Marci 16.

II. Nequaquam ergo Christus Apostolos suos ad *certam* ac limitatam orbis *partem* misit; sed in mundum *universum*, ut docerent *omnes* gentes; & prædicarent *ubique*.

Verùm cùm singuli non possent *ubique* prædicare Evangelium, & actualiter operi Apostolico incumbere, sed tantùm in ea orbis parte, in qua præsentes erant, initio quidem, ex communi mutuoque consensu, non tamen sine interna Spiritus Sancti inspiratione, quia pauci erant, ut tamquam testes *oculati* vitæ & doctrinæ Christi ejusque Resurrectionis, Evangelium per *universum* mundum disseminarent, admodum latas & diffusas orbis partes, seu, ut hodie loquimur, Diœceses singuli sortiti sunt: adeò ut etiam integra ac latissima Regna pro sua quisque Diœcesi haberet; & qua *actu* quisque operaretur.

III. Adhæc quocumque Apostoli perveniebant, non solùm Evangelizabant atque populos docebant, & Ecclesias fundabant, sed etiam proprios Episcopos creabant, quibus Ecclesias noviter fundatas commendabant: ac insuper quò ipsi pertingere non poterant, Discipulos in doctrina Christi ritè instructos & ordina-

tos

ros ablegabant; idque rursus ad amplas Diœceses, & cum potestate alios constituendi & ordinandi.

Exemplum habemus in Apostolo Paulo, qui Titum reliquit Cretæ, *ut ea*, ait, *quæ desunt corrigas*, *&* CONSTITUAS *per civitates* PRESBYTEROS, *sicut & ego disposui tibi*. Ad *Titum* 1. cujus priùs opera confirmaverat alias quoque Ecclesias, Dalmaticam & Corinthiacam.

IV. Ut proinde dubitari nequeat, tempore quoque Apostolorum fuisse Episcopos, qui non secus quàm Apostoli, indiscriminatim per Orbem & varias Regiones discurrentes, semina Evangelii mitterent; alios verò particularibus partibus orbis seu Ecclesiis adstrictos & destinatos; quod tamen nullum inter illos essentiale discrimen constituebat.

In textu notatum est etiam tempore Apostolorum inter Apostolos & Episcopos; quosdam fuisse certæ Ecclesiæ alligatos, quosdam verò nulli particulari adscriptos, prout id convenientius videbatur. At post tempora Apostolorum vitandæ confusionis causa singulis Pastoribus certam gregis portionem adscriptam fuisse insuper in textu notatum, quam regat unusquisque, & gubernet.

Porrò quemadmodum hæc ad certam Ecclesiam adscriptio nullam inter Apostolos essentialem differentiam induxit, ita nec inter Episcopos de eorum auctoritate, & missione ad gubernandam Ecclesiam quidquam diminuit.

Unde quemadmodum Apostoli omnes vi suæ missionis, quam à Christo acceperant, Evangelium annuntiare debebant per Mundum universum; ita quoque Episcopi eorum successores non obstante hac ad certam Ecclesiam adscriptione vocati censentur ad impendendum curam pastoralem omnibus fidelibus, & annuntiandum Evangelium omni creaturæ, dum necessitas, aut salus proximi id exigit.

Quidni igitur pari ratione ex mente Ecclesiæ esse dicamus omnem restrictionem Episcopalis solicitudinis jure positivo inductam, debere cessare, dum necessitas Ecclesiæ, aut charitas proximi eam restrictionem non patitur; sed auctoritatem Episcopalem, & plenitudinem sacerdotii in ordinatione acceptam ad alias Ecclesias extendi postulat?

Omnis enim Episcopalium Diœcesium, non secus ac Parochiarum divisio, & ad certos terminos restrictio, ex lege positiva dimanat, quæ legi necessitatis & charitatis cedit.

Quid igitur si noverit Episcopus Ecclesiam aliquam ministris necessariis & catholicis destitutam, neque huic populo esse proprium Episcopum, qui Presbyteros & necessarios ministros ordinet? Quidni inquam poterit, imò teneretur urgente Ecclesiæ hujus necessitate Episcopalem suam auctoritatem & solicitudinem ad eam Ecclesiam, seu populum extendere, ei necessarios ministros ordinando? Quemadmodum Parochus ob defectum proprii Parochi, vel Presbyteri potest, quin & tenetur ultra limites propriæ Parochiæ curam pastoralem alteri populo impendere.

De hac mente Ecclesiæ indubiè persuasus erat S. Epiphanius, de quo legimus apud sanctum Hieronymum, *epist.* 60. „Quòd enim aliquando esset in Diœcesi „Hierosolymorum, in monasterio Bethleemitico, Diaconum *ordinaverit* quemdam, & posteà Presbyterum, illiusque monasterii in spiritualibus fermè destituti curam gesserit non exiguam, illudque egregiè instituerit & instruxerit.

Hoc Epiphanii facto offensus *Joannes Hierosolymorum Episcopus*, in ipsum Epiphanium excanduit, uti habetur ex litteris S. Epiphanii ad ipsum Joannem, quibus ostendit, immeritò hanc ob causam in ipsum excanduisse Joannem, tametsi non diffiteatur *monasterium Bethleemeticum*, cujus curam egerat, & cui Presbyterum ordinaverat extra suam Diœcesim, & in Diœcesi Joannis Hierosolymorum Episcopi situm. Rationem notandam subjiciens: „Ob Dei timorem (ait) hoc „fumus facere compulsi, maximè cùm nulla sit diversitas in Sacerdotio Dei, & ubi Ecclesiæ utilitati providetur: Nam etsi singuli Ecclesiarum Episcopi habeant sub se Ecclesiam, cui curam videntur impendere; & nemo super alienam mensuram extenditur, tamen præponitur *omnibus Charitas Christi*.

Ex his Epiphanii verbis habemus, ipsum existimasse in sacerdotio Dei nullam esse diversitatem; atque ex Christi instituto nullis locis officium Episcopale, sive sacerdotale concludi, atque ita dictante charitate, quæ humanis legibus non adstringitur, singulos Episcopos posse etiam aliorum Ecclesiis curam impendere.

His consonat, quod Alexander Episcopus Alexandrinus, orta hæresi Ariana scribit in epistola, qua de hac hæresi in sua Diœcesi exurgente, certiores reddit cæteros Episcopos: „Cùm (ait) in sacris litteris sit unum corpus Ecclesiæ Catholicæ nobis traditum & „præceptum, ut concordiæ, ac pacis vinculum firmum „teneamus, apud Socrat. *lib.* 1. *cap.* 3.

Hic videmus, Alexandrum ad movendos Episcopos in debellationem hujus exorientis hæresis in sua Diœcesi Alexandrina, eo præcipuè fundamento usisse, quòd singulis Episcopis, non tantùm singularem suarum Diœcesium, sed *unum corpus* Ecclesiæ *omnibus & singulis*, traditum & præceptum esset.

Indubiè idipsum movit S. Cyprianus, ut non tantùm Ecclesiæ Carthaginensis (cujus erat Episcopus) curam egerit, sed & eam curam ad Romanam Ecclesiam, cæterasque etiam per Orientem Ecclesias extenderet.

De ipso namque ita scribit Gregorius Nazianzenus Orat. 19. in Cyprianum: „Non enim Ecclesiæ Carthaginensium præsedit *soli*, seu Africæ, quæ ex illo, „& per illum celebris in præsentem usque diem facta est, sed *Hesperiæ universæ*, imò *Orienti* ferè ipsi „ad finem usque meridiei septemtrionis.

Notissimum est, qualiter sanctissimi Episcopi Athanasius, Basilius, Chrysostomus, aliique, universis Ecclesiis, ubi eas periclitari cernebant, vel forsan etiam à suis Episcopis negligi, vel erroribus, & hæresibus infici, succurrerint; quin & ubi inter Ecclesias dissidia contentionesque nata videbant, se se ut concordiæ & pacis arbitros ex suo pastorali officio impenderint.

Notabile est, quod de Hilario Pictaviensi, & Eusebio Vercellensi scribit Theodoretus in sua historia, *lib.* 5. *cap.* 4. „Ita dico isti viri, velut magnifica quædam lumina Illiricum, & Italiam, Galliasque suo „splendore radiarunt.

Quidni & credamus Eusebium Samosatensem Ecclesiæ hujus Episcopum, varios per *Syriam*, & Mesopotamiam ordinasse Episcopos catholicos, uti testatur de ipso Theodoretus loco præfato *eadem charitate & necessitate urgente*, ut eas Ecclesias, vel ab hæresi Ariana purgaret, vel præservaret.

Neque enim Theodoretus, aliusve ejus ætatis scriptor, vel delegationis alicujus Episcopi, vel ullius Synodi meminit, cujus auctoritate munitus Eusebius has ordinationes extra suam propriam Diœcesim, quin & Provinciam fecisset.

Omnes igitur hi, aliique vigilantissimi Episcopi persuasissimum sibi habebant, officium Episcopale ipsos obligare non tantùm ad laborandum pro una particulari Ecclesia, cui in sua ordinatione fuere adstricti, sed quòd hoc officium universæ Ecclesiæ deberent, ubi *necessitas*, vel *charitas*, id juxta leges christianæ prudentiæ exigeret, quemadmodum eam extendit S. Eustathius Episcopus Antiochenus, uti scribit S. Chrysostomus in laudibus hujus Episcopi. „Hic edoctus probè fuerat „à sancti Spiritus gratia Ecclesiæ Antistitem non de „illa solùm, quæ ipsi à S. Spiritu sit commissa, curam debere gerere; verùm etiam de *universa*, quæ „per Orbem terrarum degit.

V. Post mortem verò Apostolorum, cernens Ecclesia ex indiviso illo regimine non rarò oriri confusionem & perturbationem in Ecclesiæ regimine, *singulis Pastoribus* (uti loquitur S. Cyprianus) *portio gregis fuit adscripta, quam regat unusquisque & gubernet*.

Quemadmodum à primis nascentis Ecclesiæ porrò temporibus, singulis Episcopis certa Dominici gregis portio fuit assignata, quam unusquisque regat, & gubernet, uti in textu notatum est, ita quoque Episcopo Romano certa portio, sive particularis Ecclesia, quam ipse tamquam ejus proprius Episcopus & pastor regat, & gubernet, assignata fuit.

De Ecclesia Romana ita considerata, atque certis limitibus circumscripta, & uni Episcopo Romano tamquam proprio Pastori concredita, intelligitur illud Hieronymi in epistola ad Evagrium apud Gratianum *Dist.* 93. *Can.* 24. „Ubicumque fuerit Episcopus sive *Romæ*,

„ sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, sive Alexandriæ, sive Tanis, ejusdem meriti, ejusdem est & Sacerdotii. Potentia divitiarum, & paupertatis humilitas vel sublimiorem vel inferiorem Episcopum non facit. Cæterùm omnes Apostolorum successores sunt. “

Quid manifestius, quàm Hieronymum hìc considerasse Pontificem Romanum, ut Episcopum Urbis Romanæ, eaque in qualitate cæteris Episcopis æqualem, sive ejusdem meriti, ejusdem & sacerdotii reputasse?

Et ante ipsum S. Irenæus Lugdunensium Episcopus scribens contra hæreses, ac probans Catholicæ doctrinæ veritatem ex Apostolica traditione in certis Ecclesiis per manus & successiones ab Apostolis illarum Fundatoribus accepta longum futurum nimis existimans, si vellet omnium Ecclesiarum numerare successiones; ex omnibus tamen Ecclesiis particularibus sumit tres duntaxat, *maximam & antiquissimam & omnibus cognitam, illam, quæ à duobus Apostolis Petro & Paulo fuit fundata* ROMÆ. Deinde sumit *Smirnensem*, & *Ephesinam*.

Reputavit igitur Irenæus, Ecclesiam Romanam, ut Ecclesiam ab Apostolis fundatam, & antiquissimam, sed tamen tamquam unam particularem, & à reliquis distinctam.

Cùm igitur Episcopus Romanus, tametsi inter cæteros *Primus* & *Primatum* obtinens, semper ordinatus & reputatus fuit, tamquam Ecclesiæ Romanæ certis limitibus circumscriptæ proprius Episcopus & Pastor, etiam pluribus sæculis obtinuit, & religiosè servatum est, ut more cæterorum Episcoporum, nonnisi à Presbyteris, aut Diaconis Ecclesiæ Romanæ tamquam ejus proprius Pastor eligeretur: uti etiam recenter notavit Joannes Garnerius in secunda appendice ad librum diurnum Romanorum Pontificum, unà monens, non reperiri, quòd primis septem sæculis, Episcopi Romani consecratio alio ritu fuerit peracta, quàm aliorum Episcoporum: „ Non apertè (inquit) constat, num in consecratione Pontificis alius ritus servatus fuerit primis *septem* sæculis, quàm qui servari solitus in consecratione aliorum Metropolitanorum, imò & Episcoporum: additque, quòd ea tempestate non ex Episcopis Summi Pontifices fierent (id enim tentatum primò in Formoso) sed ex Diaconis ut plurimùm, & Presbyteris Ecclesiæ Romanæ, ut historia Pontificum docet. “

Hinc & olim Pontifices Romani adinstar aliorum Episcoporum, qui à sua particulari Ecclesia nomen mutuabant, etiam & ipsi à Romana Ecclesia tamquam à sua particulari Ecclesia dicti fuere *Urbis Romæ Episcopi*.

Ita Hieronymus quoties de Romano Pontifice loquitur, eum Romanæ Ecclesiæ, aut simpliciter *Urbis* Episcopum vocat. Ita enim in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis loquens de epistolis Dionysii Corinthii ait: „ Septima Dionysii epistola est ad Romanos, quam scripsit ad *Sotherem Episcopum eorum*: Evidenter significans *Sotherem* esse Romanorum particularem Episcopum. Et de Victore loquens: “ Victor tertius decimus (ait) *Romæ Urbis Episcopus*. Et alios plures ibidem Pontifices enumerans, ipsos Urbis *Romæ* Episcopos vocat.

Porrò in quantum Ecclesia Romana consideratur ut particularis Ecclesia, eatenus quoque cum cæteris Ecclesiis particularibus per modum partis *integralis* constituit unam universalem Ecclesiam.

Quâ re ita considerata, ipsa reputari nequit, nisi per modum partis *integrantis* ipsum corpus, quod universalis Ecclesia dicitur, & ita à Patribus fuit considerata.

Id ipsum observavit Edmundus Richerius *lib.* 1. *Historiæ Concil. cap.* 13. ubi recolligens, quæ in historia octo primorum Conciliorum Generalium sibi præ cæteris notanda videbantur, *num.* 1. versiculo 5. notandum dedit: „ Novem primis sæculis quibus octo universalia Concilia habita sunt, nunquam auditum, aut lectum, *Romanam Ecclesiam* alia notione aut significatione sumptam, quàm pro *singulari*, aut particulari Ecclesia, atque membro primo Ecclesiæ universalis. “

Quapropter & legitur, quòd Ecclesia Romana tamquam particularis Ecclesia suas habuerit particulares disciplinæ regulas, seu Canones, & Canonum eudicem, nec non ritus & cæremonias; uti in hoc opere, & in Tractatu Historico Canonico in Canones non semel notatum est.

VI. Hæcque disciplina confusioni tollendæ adeò necessaria visa fuit, ut eam Ecclesia in hodiernam usque diem conservaverit, variisque Canonibus frequenter stabilierit; interdixeritque se verè Episcopis, in aliena Diœcesi quidquam ordinare aut agere sine licentia Episcopi Diœcesis illius.

„ Episcopus (inquit Synodus Antiochena anno 341. *Can.* 22.) in aliam civitatem, quæ ei subjecta non est, non ascendat, nec in Regionem, quæ ad eum non pertinet, ad alicujus ordinationem, nec Presbyterum nec Diaconum constituat in locis alii Episcopo subjectis, nisi cum voluntate proprii illius Regionis Episcopi; si quis autem tale quid ausus fuerit, infirma sit ordinatio, & ipse à Synodo puniatur. “

Apud Gratianum 9. *q.* 1. *can.* 7. ubi plures antiquos Canones in eamdem rem profert.

VII. His insistens novissimè Synodus Tridentina *Sess.* 6. *cap.* 5. *de reformat.* ait: „ Nulli Episcopo liceat cujusvis privilegii prætextu Pontificalia in alterius Diœcesi exercere, nisi de Ordinarii loci expressa licentia, & in personas eidem Ordinario subjectas tantum; si secùs factum fuerit, Episcopus ab exercitio Pontificalium, & sic Ordinati ab executione Ordinum sint ipso jure suspensi. “

VIII. Ordinarius, cujus Licentia hìc desideratur, dicitur, qui jurisdictionem & auctoritatem Episcopalem in loco obtinet; sive sit Episcopus, sive alius Prælatus non Episcopus; Episcopalem tamen jurisdictionem vel ex privilegio, aut Jure communi obtinens.

Unde Capitulum Sede Vacante, aut ejus Vicarius exercitium Pontificalium Episcopo extraneo concedere potest.

Eodem ex capite eamdem licentiam impartiuntur Abbates aliique Prælati non *simpliciter* exempti; sed *nullius* Diœcesis; qui Episcopalem jurisdictionem ex privilegio, aut inveterata consuetudine exercent. Adeò quidem, ut nec vicinior Episcopus, aut is qui ad visitanda similia loca in Concilio Provinciali, juxta Decretum Concilii Trident. *Sess.* 24. *cap.* 9. *de Reformat.* electus est, Pontificalia sine hujusmodi Abbatis, aut Prælati Licentia exercere queat; uti notat Zypæus *Resp.* 1. *de Excess. Prel.*

IX. In loco autem *simpliciter exempto*; quique manet illius Diœcesis, intra cujus fines situs est; nullus Episcopus sine licentia Ordinarii istius Diœcesis Pontificalia exercere potest: ipse verò Episcopus Diœcesanus in simili loco exempto, absque consensu Superioris illius loci, *Pontificalia* agere potest: idque ob reliquias jurisdictionis, quas Episcopus in loco quantumvis exempto suæ Diœcesis retinet. Quare dici non potest, hoc casu, Episcopum in aliena Diœcesi Pontificalia exercere. Et ita judicatum fuit à Concilio Privato Regio pro Episcopo Audomarensi contra Abbatem & Conventum S. Bertini in civitate Audomarensi 21. Augusti 1593. & rursus 25. Septembris ejusdem anni; uti refertur in Registro MS. Archiepiscopatus Mechliniensis Centuria 2. *art.* 88.

X. Aliud est de Archiepiscopo quoad Diœceses suorum Suffraganeorum. Cùm enim in his jurisdictionem ordinariam non obtineat, citra consensum Ordinarii in his exercere Pontificalia nequit; si casum visitationis excipias. Vide Zerolam in praxi V. *Archiepiscopus*: & Zypæum in jure novo *titul. de excess. Prælat. Num.* 3. item Cardinalem De Luca *ad Concil. Trident. Disc.* 6.

XI. Sub exercitio Pontificalium à Synodo Tridentina comprehenditur, non tantùm Ordinum collatio, quamvis præcipuè ad eam respiciant verba Decreti, sed & alia, quæ aliquam jurisdictionem aut Episcopalem sive Pontificalem auctoritatem requirunt, & præseferunt.

XII. Unde nec Missam quidem in Pontificalibus citra licentiam Ordinarii celebrare posse plures docent; atque novissimè Cardinalis de Luca in annotationibus ad Concilium Tridentinum *disc.* 6. qui addit nec Mozzettam deferre, nec benedictionem impertiri posse; quod ille Pontificalium ornamentorum [illegible]

[illegible] illius

bliciæ solemnis usus aliquam jurisdictionis speciem referat in utente. Et quidem dum Baculus Pastoralis Episcopo in Ordinatione traditur, ex præscripto Pontificalis dicitur: *Accipe Baculum* PASTORALIS OFFICII, *ut sis in corrigendis vitiis piè sæviens*, &c.

Hinc evidens est, Baculum Pastoralem, jurisdictionis & superioritatis cujusdam esse signum; quod & de reliquis ornamentis Pontificalibus facile esset ostendere. Et hæc Doctorum opinio conformis est modernis Belgii moribus, qui nullum extraneum sine consensu Ordinarii in Diœcesis Pontificalibus celebrare permittunt: quamvis credat Zypæus in citato responso, non videri tamen ubique quoad pœnam suspensionis ex sola celebratione, esse certo usu receptum.

XIII. Eodem ex capite, judicatum legitur, nec Archiepiscopum, nec Primatem posse extra suæ jurisdictionis terminos, *cruce elevata* procedere: eò quòd *crucis* illa solemnis delatio indicium jurisdictionis præferat: de quo consule Carolum Fevret, & ab eo citatos *Tract. de abusu sect.* 3. *cap.* 2. §. 12. & sequentibus.

XIV. Si autem agatur de actibus *voluntariæ* jurisdictionis, qui non exigunt usum Pontificalium; ut sunt provisiones beneficiorum, ac deputationes Officialium, vel delegationes causarum cum similibus, hæ in aliena Diœcesi expediri possunt; uti notat de Luca loco citato: qui addit, quòd propterea prima Tonsura ab Episcopo proprio Subdito in aliena Diœcesi sine licentia Ordinarii conferri possit: quia etiam in camera sine Pontificalibus dari potest; & quia propriè Ordo non est, sed introductio ad Ordines.

CAPUT IV.

Cura & regimen totius Diœcesis primariò & principaliter incumbit ipsi Episcopo.

1. *Episcopus est primarius Pastor totius Diœcesis, eique cura omnis populi incumbit.*
2. *Ob hanc curam Episcopatus habitus semper fuit pro formidabili onere.*
3. *Ministri inferiores à cura sua Diœcesis eum non eximunt.*
4. *Presbyteri omnes sunt in adjutorium Episcoporum.*
5. *Nec Presbyteri, nec quicumque Beneficiati quidquam agere possunt in cura Animarum nisi cum subjectione ad Episcopum.*
6. *Nulla exemptio quantumvis generalis eximere potest ab obedientia Episcopi, in his quæ concernunt curam animarum.*
7. *Quia Episcopo incumbit cura totius Diœcesis, ideò ad eum de jure communi spectat collatio omnium Beneficiorum in sua Diœcesi.*
8. *Nullus potest dare curam animarum, nisi Episcopus.*
9. *Illud etiam conforme est moribus Belgii.*

I. SPectata disciplina Ecclesiæ à primis sæculis accepta, & hactenus conservata, Episcopi in ipsa Ordinatione deputantur singuli ad suam respectivè singularem Ecclesiam sive Diœcesim, in qua actu quisque laboret, & ministerium suum impleat, juxta illud vulgare Sancti Cypriani: „ Singulis Pastoribus „ portio gregis est adscripta, quam regat unusquisque, & gubernet.

Hujus igitur gregis cura Episcopo tamquam primario & principali Pastori incumbit; propterea Episcopos verbis Apostoli monendos duxit Synodus Tridentina, *Sess.* 6. *cap.* 1. *de reform.* „ Ut attendentes sibi & *universo gregi*, in quo Spiritus Sanctus posuit eos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit Sanguine suo, „ vigilent, in omnibus laborent, & ministerium suum „ impleant.

Hic Episcopum, illum esse dicit Canon 38. Apostolorum, „ Cujus fidei *populus* est *creditus*, & à quo „ pro animabus ratio exigetur. “

Et Canon 24. Antiochenus vult res Ecclesiæ esse in potestate Episcopi; „ Cui, ait, est *omnis* populus „ creditus, & *eorum animæ*, quæ in Ecclesiam conveniunt. “

II. Hanc totius populi curam Episcopis incumbentem expendentes SS. Patres, Episcopatum esse onus humeris Angelicis formidandum dicere haud dubitarunt; eosque ad indefessam ac vigilem gregis custodiam hortati fuere. „ Estote (ait S. Gregorius in persona Joannis Episcopi primæ Justinianeæ ad omnes Episcopos) in custodia commissi gregis vigilantes atque soliciti, & disciplinæ zelo districti; ne lupus insidians nec Ovile Dominicum turbare, nec nocere ovibus aliqua fraudis occasione prævaleat. Animarum lucrum Deo nostro tota mentis intentione facere festinate: nomen vos Pastoris non ad quietem, sed ad laborem suscepisse cognoscite. “ *Lib.* 4. *epist.* 8.

III. Verum quidem est, spectata Diœcesium latitudine & extensione, quæ sæpè etiam centena hominum millia complectitur, solum Episcopum haud posse omnem totius Diœcesis populum actu & continuatè pascere ac dirigere; eaque omnia facere, quæ ad spiritualem totius populi curam & Diœcesis regimen requiruntur: ideoque necessarium fuisse, ut & plures sint inferiores Sacerdotes & ministri, qui unà cum Episcopo populi curam atque Ecclesiæ regimen suscipiant. At hæc inferiorum ministrorum cura ac solicitudo nequaquam Episcopum à totius Diœcesis cura eximit. Ipse namque est & manet totius Diœcesis Caput & principalis minister, cui omnes inferiores adjutores & administri accedunt, cum quadam ad ipsum Episcopum, in his quæ Ecclesiæ regimen, & functiones hierarchicas spectant, dependentia & subjectione.

IV. Unde Ordinandos Presbyteros, ex præscripto Pontificalis Romani, ita alloquitur Episcopus ordinans: „ Tales esse studeatis, ut in *adjutorium* Moysi & duodecim Apostolorum, *Episcoporum* videlicet *Catholicorum*, qui per Moysen, & Apostolos figurantur, dignè per gratiam Dei, eligi valeatis . . . Itaque Filii dilectissimi, quos ad nostrum *adjutorium* Fratrum nostrorum arbitrium consecrandos elegit, servate in moribus vestris castæ & sanctæ vitæ integritatem. “

Post hæc orat Deum his verbis: „ Quapropter *infirmitati* quoque nostræ quæsumus, hæc *adjumenta* largire; qui quantò fragiliores sumus, tantò his pluribus indigemus. “

Itaque constat, Sacerdotes in solum *adjutorium* Episcoporum ordinari; non quò Episcopi à cura eximantur, sed in cura sustinenda adjuventur.

V. Quin & omnia Ecclesiæ ministeria, & Ecclesiastica Officia, sive dignitates, sive Beneficia, juxta modernum loquendi usum, & Ecclesiæ disciplinam dixeris, in adjutorium Episcoporum instituta sunt; atque ipsum Episcopum, in iis quæ regimen Ecclesiæ, & curam populi concernunt, tamquam superiorem, & cui primariò cura incumbat; & à quo tamquam è fonte omnis Ecclesiastica potestas in inferiores Ministros derivatur, suscipere tenentur.

Hinc illud Viri Apostolici S. Ignatii Martyris: *Sine Episcopo* nemo *quidquam* faciat eorum, quæ *ad Ecclesiam* spectant; & honora Deum, ut omnium auctorem & Dominum; Episcopum verò, ut *Principem Sacerdotum*; imaginem Dei referentem: Dei, inquam, propter *Principatum*, Christi verò propter *Sacerdotium*. “ *Epist. ad Trallés.*

Item illud Canonis 38. Apostolici: „ Presbyteri & Diaconi sine *licentia Episcopi nihil* perficiant: ipse enim est, ait, cujus fidei populus est creditus, & à quo pro animabus ratio exigetur. “

VI. Quapropter nulla, quantumvis generalis ab Episcopi jurisdictione, cuicumque seu personæ, seu corpori aut congregationi indulta exemptio, eximit à dependentia & subjectione Episcopali, *in his* quæ *curam* populi & *regimen* Ecclesiæ concernunt; uti infrà ubi de exemptione Regularium, & ea occasione etiam Canonicorum agendum erit, ostendetur.

VII. Ulteriùs, eodem ex principio profluit vulgatissimum illud ac fundatissimum Canonistarum principium, nimirum, Episcopum esse de jure communi collatorem Beneficiorum in sua Diœcesi; ideòque qui alicujus Beneficii collationem ad exclusionem Episcopi sibi competere asserit, debere probare titulum, vi cujus contra jus commune collatio ipsi, excluso Epi-

scopo competat. Cùm enim totius Diœcesis regimen illi incumbat, meritò etiam electin Ministrorum, quales sunt omnes Beneficiati, ei concredita censetur; sed de hoc latiùs in secunda Parte hujus operis, ubi de collatione Beneficiorum agetur.

VIII. Similiter, quia Episcopatus *plenitudinem* Sacerdotii habet; atque ex ejus plenitudine in inferiores ministros defluit, nemo ea quæ *Curam animarum* respiciunt in ejus Diœcesi exercere potest, nisi auctoritate & facultate ab Episcopo accepta.

Quare Archidiaconum Eliensem reprehendit Alexander III. in *Cap.* 4. *h. de Offic. Archidiac.* quòd obtentu *consuetudinis* sine licentia & mandato Episcopi *Curam animarum* committere præsumat: „ Cùm satis sit absurdum, ait, & à *Sanctorum Patrum* institutionibus „ alienum, ut Archidiaconus auctoritate *propria* debeat cuilibet *Ecclesiarum Curam* committere. “

IX. Quod & moribus Belgii consonum est. Licèt enim Archidiaconi quidam, aliique nonnulli ex privilegio, vel antiqua consuetudine prætendant non tantùm quorumdam Beneficiorum collationem, sed etiam eorum institutionem *authorizabilem*, sive *tituli collativam*. *Curam* tamen *animarum* ab Episcopo habendam esse concedunt; & licèt vi collationis aut institutionis acceptæ possessionem corporalem ipsius Beneficii accipere posset Beneficiatus, nequaquam tamen his, quæ *animarum Curam* spectant, se posse sine licentia Episcopi immiscere concedunt; & usu notorio comprobatur.

CAPUT V.

Episcopi jure Divino tenentur ad residentiam; & qualis debeat esse illa residentia.

1. *Ex Cura Pastorali sequitur obligatio residendi.*
2. *Consequentiam hanc probat Synodus Tridentina.*
3. *Eodem jure, quo Episcopo incumbit Cura animarum, etiam incumbit necessitas residendi.*
4. *Nullus Antiquorum negavit Episcopos jure Divino ad residentiam teneri, idque Synodus Tridentina sat patenter declaravit.*
5. *Sancti Patres non expositivis Decretis, sed ex Sacris Litteris necessitatem residendi adstruxerunt.*
6. *Episcopi non eximuntur à residentia substituendo Vicarios.*
7. *Nulla inveterata consuetudo Episcopos à residentia excusare potest.*
8. *Synodus Tridentina veteres Canones circa residentiam tamquam numquam abrogatos innovat.*
9. *Nulla eminentia personæ Episcopum à residentia eximit.*
10. *Residentia merè corporalis non sufficit, sed debet esse laboriosa.*
11. *Ipsum verbum* RESIDERE *id etiam importat.*
12. *Canones loquuntur non de residentia otiosa, sed laboriosa.*
13. *Etiam Pastores mercenarii corporaliter resident, & de hac re discursus Bartholomæi de Martyribus.*
14. *Decretum Synodi Aquiliensis contra otiosam residentiam Episcoporum.*

I. JUxta inveteratam & hactenus conservatam Ecclesiæ disciplinam, Episcopi singuli in sua Ordinatione certæ Ecclesiæ deputantur, in qua actualiter officium Episcopale obeant; è qua particulari deputatione & applicatione sat patenter oritur ipsa Episcoporum in sua Ecclesia residendi necessitas.

Cùm enim quis ad Episcopatum promovetur, unà fit Pastor & Minister; Christique locum in Ecclesia accipit in ea parte, in qua legitimè fuerit per Ecclesiam constitutus; quæ omnia cùm sint *personalia* ipsis personis alligata, residentiæ personalis obligationem secum trahunt.

II. Quapropter Synodus Tridentina residendi necessitatem Episcopis aliisque Ecclesiarum Rectoribus persuadere & inculcare volens, munia illa personalia Episcopis aliisque Ecclesiarum Rectoribus incumbentia proponit; atque ex illis obligationem residentiæ sua sponte profluentem educit. „ Cùm *præcepto Divino* „ mandatum sit omnibus, ait, quibus animarum cura „ commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrifi- „ cium offerre; verbique Divini prædicatione, Sacra- „ mentorum administratione, ac bonorum omnium „ operum exemplo pascere, pauperum aliarumque mi- „ serabilium personarum curam paternam gerere, & „ in cetera munia Pastoralia incumbere; quæ omnia „ nequaquam ab iis præstari & impleri possunt, qui „ gregi suo *non invigilant*, *nec assistunt*, sed mercena- „ riorum more deserunt; Sacrosancta Synodus eos ad- „ monet & adhortatur, ut Divinorum Præceptorum „ memores, factique forma gregis, in judicio & ve- „ ritate pascant & regant. “ *Sess.* 23. *cap.* 1.

III. Itaque eodem titulo, eodemque jure obligari Episcopos ad residendum credit Synodus, quo eis injunctum est, iis incumbere, quibus sine personali apud gregem residentia satisfacere nequeunt.

IV. Nemo proinde miretur, ut ex Cajetano refert Fagnanus ad *Cap.* EX PARTE *De Cleric. non resid. num.* 21. quòd „ nullus Antiquorum contradicebat, „ quin Pastores animarum tenerentur *præcepto Divino* „ ad personaliter residendum. “ Quam Veterum sententiam contra quosdam Neotericos solidissimis ac convincentibus rationibus astruit ibidem Fagnanus: unà advertens & ostendens, quòd licèt Synodus Tridentina eam sententiam verbis formalibus & in terminis expressis, ut ajunt, non definiverit, nihilominus sufficienter eam in allegatis verbis insinuaverit, & virtualiter declaraverit: declarando nimirum, quòd illa omnia, quæ *præcepto Divino* Episcopis aliisque curam animarum habentibus incumbunt, nequaquam ab iis præstari & impleri possint, qui gregi suo non invigilant neque assistunt; sed mercenariorum more deserunt.

V. Et sanè residendi necessitatem non ex Ecclesiæ positivis Decretis, sed ipsis Sacris Litteris; & ipso Pastorali officio Patres astruxerunt.

Nosti (inquiebat S. Athanasius ad Constantium „ Imperatorem) ex *lectione Scripturarum*, quanti sce- „ leris sit Episcopum Ecclesiam suam deserere, & ne- „ gligere gregem Dei. Pastorum enim absentia lupis „ invadendi gregis occasionem præstat. Si fugissem, „ quam excusationem apud veros Episcopos, vel po- „ tiùs apud eum, qui mihi hunc gregem credidit, ha- „ buissem? “ *Apol. ad Constantium.*

VI. Nec obstat si dicatur, Episcopi possunt hæc munia exercere per Vicarios & alios Episcopos pauperes: quoniam, ut verbis utar Cajetani relatis à Fagnano loco citato, *num.* 44. „ *Abusionis* est *detestabilis*, „ ut pauper Episcopus relicta sua Ecclesia alteri deser- „ viat: cùm singuli Episcopi teneantur ad hæc omnia „ *per se* explenda in sua Diœcesi.

Insuper Episcopus pauper vel titularis non est proprius hujus populi Pastor; sed alienus; „ at grex à Domino jubetur pasci per *proprium* Pastorem; non per „ *Mercenarium* ad quem non pertinet de ovibus: “ ait enim Dominus Joan. 10. *Qui autem intrat per ostium Pastor est ovium; cujus vocem oves ejus audiunt, & proprias oves vocat nominatim, & educit eas. Et cùm proprias oves emiserit, ante eas vadit, & oves illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus, alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem alienorum.*

Hæc ibi: „ Pondera singula verba, (ait Fagnanus *numer.* 49.) quæ *evidenter* demonstrant, officium „ Pastoris animarum esse omninò *personale* ex *præce-* „ *pto Evangelico*, nec posse ex sui natura per alium ad- „ impleri.

Adhæc, quid certius, uti rursus advertit Fagnanus, quàm in electione ad Episcopatum considerari industriam & qualitates personæ? In his autem in quibus personæ industria requiritur, & attenditur, operam vicariam non admitti inconfessò est: Unde meritò hic applicatur dictum S. Bernardi relatum ab Hostiensi in *Cap.* EXTIRPANDÆ. *h. de preb. Qui per Vicarium inservit, per Vicarium remunerabitur.*

VII. Quemadmodum ergo nulla, quantumvis inveterata consuetudo seu potiùs corruptela efficere potest, quin Episcopi debeant *attendere sibi & universo gregi, in quo eos Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei*; nec non, implere, quod ipsis in persona

Timo-

Timothei dixit Apostolus: *Tu verò vigila, in omnibus labora, opus fac Evangelistæ, ministerium tuum imple*; ita nec consuetudo sufficiens est, ut a residentia, sine qua illa præstari nequeunt, excuset.

VIII. Unde Synodus Tridentina sciens Canones residentiam Episcopis præscribentes, jus Divinum potius, quàm positivum continere; ideòque hac in parte consuetudine quidem conculcari, sed aboleri haud posse, non dubitavit, antiquos Canones, qui *temporum*, atque „ hominum *injuria* penè *in desuetudinem* abierant, adversùs non residentes promulgatos innovare: quemadmodum, ait, virtute præsentis Decreti innovat. " *Sess. 6. cap. 1. de reformat.*

IX. Uti temporis lapsus, ita nec personæ eminens qualitas à gregis sui custodia & Pastorali solicitudine, ac consequenter neque à residentia, eximere Episcopos sufficit.

Quod probans Synodus Tridentina declarat, „ omnes Patriarchalibus, Metropolitanis ac Cathedralibus Ecclesiis quibuscumque, quocumque nomine & titulo Præfectos, etiamsi Sanctæ *Romanæ Ecclesiæ Cardinales sint*, obligari ad personalem in sua Ecclesia vel Diœcesi residentiam, ubi injuncto sibi officio defungi teneantur. " *Session. 23. cap. 1. de reformat.*

X. Verùm, quia ipsa Episcoporum residentia corporalis, parùm prodesset, nisi etiam residentes se Pastores & Rectores gregis sibi commissi ostenderent; atque ea obirent, ob quæ ipsa personalis residentia præcipuè exigitur, meritò Synodus Tridentina necessitatem residendi inculcans; Canonesque adversùs non residentes innovans; aliaque pro eorum meliore executione adjungens, omnes Patriarchalibus, Metropolitanis, & Cathedralibus quibuscumque, quocumque nomine ac titulo præfectos monet ac monitos esse voluit, (*Sess. 6. cap. 1. de reform.*) „ ut *attendentes sibi & universo gregi, in quo Spiritus S. posuit eos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo, vigilent sicut Apostolus præcipit, in omnibus laborent, & ministerium suum impleant*: implere autem se nequaquam posse sciant; si greges sibi commissos, mercenariorum more deserant, atque ovium suarum, quarum sanguis de eorum est manibus a supremo judice requirendus, *custodiæ minimè incumbat*, cùm certissimum sit, non admitti Pastoris excusationem, *si lupus oves comedit & Pastor nescit*. "

Et in alio suo de residentia Episcoporum Decreto, non solùm ex Officio Pastorali Episcopis incumbente, residendi necessitatem consequi ostendit, sed insuper declarat, eos obligari ad personalem in sua Ecclesia vel Diœcesi residentiam, *ubi injuncto sibi Officio defungi teneantur.*

Ex his perquàm manifestum est, non localem & corporalem dumtaxat præsentiam requisisse Synodum; dum Episcopos ad residentiam obligari declaravit, & edixit; sed *laboriosam*, id est, ut tamquam veri Pastores gregi suo *attenderent & invigilarent*, in *omnibus laborarent, & ministerium suum implerent*; atque ovium suarum, quarum sanguis de eorum est manibus à supremo judice requirendus, *custodiæ* incumbant; easque *à lupis defendant* & præservent.

XI. Quin & ipsum verbum *residere*, ut post alios Canonistas notat Fagnanus de residentia Canonicorum differens, „ accipiendum est cum effectu, id est, Ecclesiæ in divinis Officiis deservire: Nam residentia debet esse *laboriosa*, non *desidiosa*, cùm Beneficia ad divinum cultum & Ecclesiastica munia obeunda sint constituta. " *Ad Cap.* Licet ij. *de præbend. num. 23.*

XII. Quapropter si expendantur Canonum atque SS. Patrum de necessaria Pastorum, ac præsentium Episcoporum residentia, dicta & Decreta universa, apparebis, non merè *localem* ac *otiosam* apud gregem præsentiam, sed *laboriosam* & *invigilantem* urgeri & desiderari.

Unde nec Ecclesia in Ordinatione, seu consecratione Episcopi tantùm ad residentiam, sed laborem Episcopos mittit, dum Ordinando dicit: *Vade & prædica populo tibi commisso*: Quasi diceret, non tantùm ad populum *vade*, sive accede ut præsens ei sis, sed *prædica*, id est, labora, ut infrà latiùs exponetur.

Et quid magnum esset, nudam ac sterilem residentiam seu præsentiam Episcoporum obtinere, cùm hæc in illis, quos Christus odioso nomine *Mercenariorum* exagitat, etiam reperiatur? Ni enim gregi suo adessent, non dicerentur fugere dum vident lupum venientem; quemadmodum piè & doctè advertit Bartholomæus de Martyribus Archiepiscopus Bracarensis, *Vir* (fatente Pallavicino *lib. 15. hist. Concil. Trid. cap. 11.*) *sanctitate doctrinaque spectabilis*, dum in ipso Concilio Tridentino super formando Decreto de residentia Episcoporum suum suffragium depromeret. Discursum dignum judico, qui in gratiam Lectoris integer hic referatur,

„ Ex Prælatis plures, qui ante me locuti sunt, plus satis & magno numero exhibuerunt loca Conciliorum & SS. Patrum, speciatimque S. Thomæ, è quibus videre est, residentiam Pastorum & indispensabilem, & *juris Divini* esse. Sed si quod in animo est, mihi licet verbis enuntiare; infelices profectò videmur, quòd super hoc negotio sententiam proferre debeamus. Quò enim, heu! Ecclesia redacta est, si illi ipsi, quos Deus protectores & custodes ejus constituit, incumbant ne ipsis obligatio cum ipsa fideliter remanendi, in dubium revocent? Intolerabile nobis foret, si quispiam vel dubitaret solùm, teneaturnè fidelis famulus parvulis suæ curæ commissis, Pastor gregi suo, vel mater filio quem lactat, fideliter adhærere; & dubitamus, an Deus, qui curam commisit nobis filiorum suorum, quorum, teste Paulo, simul & Pastores & patres & matres sumus, indispensabili vinculo ipsis adhærendi nos adstrinxerit? Pastores vocat S. Ambrosius Vicarios amoris Christi, *vicarii amoris Christi*; vultque, quemadmodùm Christus ipsos heredes effecit Sacerdotii sui, ita fiant & imitatores perfectæ ejus charitatis. Propterea à sancto Petro, & in Petri persona ab omnibus Pastoribus, antequam Pastorem agnorum suorum eum constituat, triplicem amorem exposcit. An ergo dubitabimus, teneamurne cum illis manere, pro quibus omni momento ipsam etiam animam ponere paratos nos esse oportet? Disceptamus an nostra præsentia ipsis debita sit, qui tamen diffiteri nequaquam possumus, vitam nostram ipsorum magis quàm nostram esse. Quid igitur sudent quidam prætendere, in his nos & nimis multa expetere & quodammodò excedere? E contrariò hæc super re dicere nobis licet quòd dicebat olim D. Bernardus Eugenio Pontifici: *Non fortia loquimur, sed possibilia: non exhibemus hic quod maximè perfectum est; sed tantùm quod possibile*. Ne nobis abblandiamur, ne nos ipsos decipiamus, maximum malum, &, velut existimamus, magnum crimen Episcopo est, non residere; sed hinc non sequitur, laudabile esse valdè, quòd residcat. Ita non laudatur propterea famulus, quòd semper adsit hero suo, nec Gubernator, quòd locum suum non deserat, neque Medicus, quòd ægro suo fideliter assistat. His quidem omnibus necessaria est præsentia ut officio suo fungantur, sed sola non sufficit, aliæ insuper conditiones desiderantur, quas assidua illa, & exterior præsentia supplere non potest. Dum ergo optamus ut residentia stabiliatur tamquam indispensabiliter trahens secum obligationem, non requirimus, ut Ordo Episcopalis primævæ & antiquæ suæ perfectioni restituatur, quemadmodum dicunt quidam nos velle, sed solummodò, ut ab eo maxima, & maximè omnium pudenda exulet inordinatio: maximè, inquam, omnium pudenda: cùm Pastores infrà *ipsamque mercenariorum conditionem*, quæ tamen & coram Deo & coram hominibus adeò contemptibilis est, *deprimant*, deturbentque. Propterea gemens & suspirans, ait quidam Ecclesiæ Pater, *damnat Salvator Pastores mercenarios*, sed utinam Ecclesia hodie vel *mercenarios* haberet, qui eam regerent! Mercenarius enim, saltem prout eum nobis exhibet Evangelium, *apud gregem suum manet*, cùm fugiat dum videt lupum venientem, qui certè non fugeret, nisi ovibus adesset. Sed hodie Pastores ut gregem suum deserant non expectant donec veniat lupus, quasi ad eos nihil de ovibus pertineat, propria sponte dimittunt, nihil soliciti, an hostis ille animarum eas dispergat, capiat, dilaniet, necnè. Præveniunt illi inhumanitate & negligentia sua, quòd mercenarii non-

„ nonnisi timentes & periculo tam propinqui exequantur. Insuper mercenarius, ut loquitur Augustinus, etiam dum fugit apud gregem manet: fugit enim à facie Dei, non à loco in quo est, dum innocentiam & veritatem deserit, dum timiditas, qua possidetur, linguam alligat, impeditque ne & agat & loquatur ut eas defendat: *Fugisti, quia tacuisti*, inquit iste Sanctus, *tacuisti, quia timuisti*. Amoveamus igitur ab Ecclesia tam ignominiosum opprobrium. Ne sinamus, ut Episcopi, qui eam regunt, infrà mercenarios ipsos deprimantur; dicamus sincerè, residentiam & juris Divini esse & indispensabilem. Lachrymas abstergamus Ecclesiæ matris nostræ, quæ undequaque filios suos à patribus derelictos circumspicit. Sistamus tandem tam horrendam inordinationem & dissolutionem, quæ tam multarum aliarum fons est & origo, ne, si adhuc dissimulemus, dum Deus eam in ira sua confiderat, dum eam probi omnes cum gemitu deplorant; dum eam irrident hæretici; de Ecclesia dicatur, quòd plaga ejus incurabilis facta sit & desperata; cùm nec mala sua, nec remedia perferre valeat. “ Extat in ejus vita Gallicè conscripta, *lib. 2. cap. 11.*

XIV. Concludamus ergo cum Patribus Concilii Aquilejensis anni 1596. *tit. de Residens. Episcoporum*, „ Quod de residentia Episcoporum à Sacro Tridentino Concilio, & summorum Pontificum Constitutionibus cautum est, hoc non est intelligendum, ut præsentia assideant, nihil præterea agant: cùm ex Sacris Canonibus residentia sit accipienda in eum sensum, ut sit *laboriosa, non otiosa*. Id quod duobus præsertim Tridentinæ Synodi verbis egregiè exprimitur, ut *pascant, & regant*; quorum primum ad vitæ innocentiam, ad salutaris verbi prædicationem, ad Sacramentorum administrationem, & bonorum operum exemplum pertinet: secundum ad disciplinam restituendam, ad mores purgandos & Juris Ecclesiastici ditionem, ad bonorum laudem & vindictam malorum sustinendam spectat. Utrumque si præstiterint Episcopi, satis illa, quæ sunt Episcopalis muneris, videbuntur præstitisse & implesse.

CAPUT VI.

De legitimis causis absentiæ Episcoporum à suis Diœcesibus.

1. *Interdum Episcopus plus potest prodesse absens quàm præsens.*
2. *Bonum universalis Ecclesiæ interdum absentiam requirit.*
3. *Synodus Tridentina nonnullas absentiæ causas probat.*
4. *Quinam ex decreto Concilii Tridentini de causa absentiæ cognoscere debeant?*
5. *Indulgentia absentiæ est quædam species dispensationis.*
6. *Regulæ observandæ in dispensatione, etiam hic servari debent.*
7. *Notandum hac de re Concilium Tolet. anni 1566.*
8. *Bonum Ecclesiæ universalis non est legitima absentiæ causa, si illud per alium procurari possit.*
9. *Residentes in Curia Romana & Curiis Principum non semper à residentia excusantur.*
10. *Synodus Tridentina permittit Episcopis duorum vel trium mensium per annum absentiam.*
11. *Ut licitè hac licentia Episcopus utatur, debet subesse justa causa; quæ an subsit ejus conscientiæ relinquitur.*
12. *Cavendum, ne in solemnioribus Festis ab Ecclesia sua absit.*
13. *Quando corporaliter abesse coguntur, curam tamen gregis sui negligere non possunt.*
14. *Quandonam ob imminentem persecutionem Episcopi Ecclesiam suam deserere possint?*
15. *Quinam spiritualiter fugere censeantur, licèt corporaliter suo gregi assistant?*
16. *Quomodo hodie plures fugiant & deserant spiritualiter gregem suum, & lupis exponant?*

I. EPiscopos aliosque curam animarum habentes, teneri jure divino ad residendum in suis Ecclesiis, sive Diœcesibus vel Parochiis, ubi injuncto sibi officio defungi queant, in præcedentibus ostendimus: unà quoque probavimus ex mente Ecclesiæ residentiam requiri non merè corporalem & otiosam, sed *laboriosam*, idest, in Ecclesiæ & gregis sibi commissi utilitatem ac profectum.

Si ergo Episcopus, aut Pastor sua absentia interdum queat plus Ovibus suis prodesse, quàm *corporali* sua præsentia; indubiè intentioni Ecclesiæ requirentis residentiam contrairet, si tali casu localem præsentiam absentiæ corporali præferret.

II. Adhæc, cùm bonum universalis Ecclesiæ nonnumquam præferri debeat commodo particularis Ecclesiæ, contingere quoque potest, ut particularis Ecclesia debeat corporali sui Pastoris præsentia, etiamsi cum aliquo forsan suo incommodo, carere, si id bonum notabile universalis Ecclesiæ exigat.

III. Hinc Synodus Tridentina postquam omnes quacumque dignitate etiam Cardinalitia fulgentes, Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis ac Cathedralibus Ecclesiis Præfectos ad residentiam obstrictos dixit, declarat quidem eos ab Ecclesiis haud posse abesse, sed cum hac clausula: „ Nisi ex *causis* & modis infra scriptis, “ idest: „ *Cùm Christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia*, ac *evidens Ecclesiæ*, vel *Reipublicæ* utilitas aliquos nonnumquam abesse postulant, & exigunt. “

IV. Verùm num *Christiana* charitas, *urgens* necessitas, vel *evidens* Ecclesiæ, aut Reipublicæ utilitas absentiam requirant, Synodus noluit proprio Episcoporum judicio permittere; sed decernit: „ Has legitimæ absentiæ causas à Beatissimo Romano Pontifice, aut à Metropolitano, vel eo absente, Suffraganeo antiquiori residente, qui idem Metropolitani absentiam probare debebit, in scriptis esse probandas; nisi cùm absentia inciderit propter aliquod munus & Reipublicæ officium, Episcopatibus adjunctum; cujus quoniam causæ sunt notoriæ, & interdum repentinæ, ne eas quidem significari Metropolitano necesse erit: ad eumdem tamen cum Concilio Provinciali spectabit judicare de Licentiis à se, vel à Suffraganeis datis; & videre, ne quis eo jure abutatur; & ut pœnis Canonicis errantes puniantur. “

V. Porrò, quia indulgentia absentiæ, quædam est quasi dispensatio in regula, quæ residentiam præscribit; ideò qui causis absentiæ examinandis præsunt, quique iis uti volunt, regulas in materia dispensationum à Patribus & Sacris Canonibus præscriptas & traditas attendere & observare debent.

VI. Debent itaque ante omnia expendere, num bonum, quod ex absentia proventurum speratur, prævaleat incommodis, quæ Pastoris absentia secum trahere nata est; quam regulam in dispensationibus sequendam post Patres & SS. Canones tradit doctissimus ac sanctissimus Canonum Collector S. Ivo Carnotensis in sua erudita Prologo Decreto præfixa: „ In his, ait, quæ propter rigorem disciplinæ, vel muniendam salutem Posteriorum sancxit diligentia; si *honesta*, vel *utilis* sequatur *compensatio*, potest præcedere authoritate Præsidentium diligenter deliberata dispensatio. “ Idest, si incommodum, quod secum trahit Canonum infractio, compensetur per bonum, quod ex dispensatione proventurum speratur, honesta ac utilis sequatur dispensatio.

VII. Sapientissimè proinde Patres Concilii Toletani anni 1566. *act. 2. Decreto* 1. declarant conformiter ad Synodum Tridentinam, „ quòd non *quævis* causa, quæ vel ad Christianam charitatem, urgentem necessitatem, debitam obedientiam, evidentem Ecclesiæ, vel Reipublicæ utilitatem cuiquam pertinere videbitur, à residentia excusare debeat: sed ea tantùm, quæ Superioribus *diligentissimo examine*, *maturo judicio*, *exactaque* censura sic probata fuerit, ut verè seclusa omni indulgentia, aliqua ex prædictis rationibus dubio procul, justa sit *omnino* censenda: atque ei utilitati, quæ ipsius Pastoris præsentiam exigit, & quæ non potest non esse *publica*, sit *nihilominus præferenda*. “

VIII. Adhæc expendendum, non illud bonum, quod absens Episcopus Ecclesiæ, aut Reipublicæ præstat, per alium curæ Animarum non incumbentem, haberi nequeat.

Si enim bonum Ecclesiæ aut Reipublicæ, quod ex absen-

absentia Episcopi speratur; aliunde haberi non minùs queat, causa sufficiens non erit legitimæ absentiæ; quandoquidem non requiratur absentia Episcopi eo casu, ut bonum illud Ecclesiæ procuretur; cùm supponatur sine ejus absentia illud haberi per alium posse.

Huic principio insistens Cardinalis Cajetanus, quem refert & sequitur Fagnanus *ad Cap.* Ex parte *ii. de Clericis non resid. num.* 85. docet, distinctione opus esse, ut resolvatur, an negotium utile Ecclesiæ, aut Reipublicæ sit legitima causa non residentiæ Episcopalis; utrùm nimirum, „ negotium universalis Ecclesiæ sit *necessario* exigens *Episcopum*, vel non: nam si negotium *necessario* exigit *Episcopum*, ut ire ad Concilium generale, vel Synodum Provincialem, quæ etiam se habent ad Ecclesiam Episcopalem, ut totum ad compartem; constat, quòd rationabilis est absentia: sed si negotium universalis Ecclesiæ non *necessario* exigit *Episcopum*, putà quia persona Episcopi habet officium, quo oportet ipsum universalis Ecclesiæ servitio perpetuò *personaliter* Romæ deservire, v. gr. est Secretarius Sedis Apostolicæ, vel Auditor Rotæ, aut hujusmodi: *Non ex hoc excusatur à residentia quoad Deum* . . . Et quia servitia quædam, ut ire ad Synodum, sunt manifestè in articulo necessitatis Ecclesiæ universalis, vel Provincialis, servitia autem quæ Romæ in hujusmodi officiis exhibentur, *nulla necessitate* communiter exigunt, ut *Episcopi* incumbant talibus officiis, sed sunt tales in Ecclesia Dei, velut *monstra in natura*: ideò non excusantur à residentia. Et si insterur, quòd residentes in Ecclesia communi, qualis est Romana, censentur ubique residere: Respondetur, quòd si hoc est verum *fictione juris positivâ*, quod Juristis relinquo, non tamen est verum *quoad Deum*.

IX. Hæc post Cajetanum Fagnanus; qui ad *Cap.* Qualiter *ii eodem num.* 13. refert expostulationem Cardinalis de Turrecremata contra Episcopos in Aulis Principum, & Curia Romana perpetuò residentes.

„ Turpe est, ait, ut Episcopi se inserant ad servitia Imperatoris, vel alterius Principis sæcularis, & deserant causam subditorum, & Officia devotionis. Hoc non facerent, si mortem spiritualem timerent, & intelligerent se reddituros rationem de ovibus suis Deo summo Judici. Utinam etiam de Curia Romana hoc in parte observaretur, in qua plures Episcopi conveniunt non devotionis gratia, sed ambitionis spiritu propulsati, ut altiora quærant, aut Beneficia addant beneficiis, aut honores honoribus, atque officia & legationes quærant, quæ curæ animarum sibi commissarum adferunt plurimum impedimenti. Utinam summi Pontifices considerarent, quanta negligentia circa animas committitur ex absentia Prælatorum ab Ecclesiis suis! „

Eumdem de Episcopis à sua Diœcesi absentibus, & in Curia Romana honoribus & Beneficiis aucupandis intentis, abusum exagitavit sæculo præterito Gentianus Hervetus, epistola ad Salmeronem S. J. in qua introducit Episcopum alloquentem Pontificem in hæc verba: „ Quàm verò hoc est miserandum & planè deplorandum, quòd cùm in Italia tot sint Diœceses, vix tamen vigesimus quisque Episcopus in sua Ecclesia residear, & populum pascat! Neque verò hoc te fugere potest, Beatissime Pater, cùm omnes fere, qui Romæ in Aula tua Magistratus gerunt, & munera obeunt, ex eorum sint numero, & diebus festis in tuo Sacello tantam eorum videre possis multitudinem, ut ferè ex ea justus conscribi possit exercitus. „

Cardinalis Bellarminus proponens Clementi VIII. quædam in Ecclesia reformanda, inter cætera residentiam Episcoporum quoque urgebat; præcipuè eorum, qui ad longum tempus à Diœcesibus suis absunt ob Nuntiaturas eis à Pontifice demandatas; vel ob negotia & munia politica, quibus sunt implicati; aut denique ob officia & ministeria in Curia Romana, quæ per alios quam Episcopos exerceri possunt. Quin tamen ad tempus aliquod ex justa causa Pontifex Episcopos à residentia eximere queat, non dubitabat Bellarminus; „ Fateor quidem, ait, aliquos Episcopos à residentia per obedientiam excusari: neque istud inficior, summum Pontificem certis de causis, usque [illegible] ad tempus Episcopos aliquos à residentia eximere. Sed nescio, an Deo placeat, ut tantus numerus Episcoporum tam longo tempore cum tanto animarum detrimento, à propriis Ecclesiis absit: quos certè suo muneri satisfacere non posse perspicuum est. „

Illud præterea indubitatum est, causam absentiæ eò debere esse majorem & urgentiorem, quò absentia est diuturnior.

X. „ Quoniam autem, qui aliquantisper tantùm absunt, ex veterum Canonum sententia non videntur abesse, quia statim reversuri sunt: Sacrosancta Synodus (Tridentina) vult, illud absentiæ spatium singulis annis sive continuum, sive interruptum, extra prædictas causas, nullo pacto debere duos, aut ad summum tres menses excedere, & haberi rationem, ut id æqua ex causa fiat, & absque ullo gregis detrimento: quod an ita sit, abscedentium conscientiæ relinquit, quam sperat religiosam & timoratam fore, cùm Deo corda pateant, cujus opus non fraudulenter agere, suo periculo tenentur. „

XI. Concedit ergo Synodus, conformiter ad veteres Canones, ut Episcopus aliquantisper abesse queat, si nimirum fuerit justa causa, quæ absentiam postulet; idque etiam ad *duos*, vel *tres* menses; quia & in hac duorum aut trium mensium absentia justam causam requirit Synodus; ita tamen ut ipsorummet Episcoporum conscientiæ relinquat, num justa ac sufficiens subsit causa temporis illius absentiam postulans; ipsique secum expendant, num eam coram summo Pastore, cui de cura suarum Ovium exactam rationem reddere tenebuntur, sufficientem probare poterunt.

XII. Interim ipsos admonet, & in Domino hortatur, „ ne per illius temporis spatium *Dominici Adventus*, *Quadragesimæ*, *Nativitatis*, *Resurrectionis Domini*, *Pentecostes*, item & *Corporis Christi* diebus, quibus refici maximè & in Domino gaudere Pastoris præsentia Oves debeant, ipsi ab Ecclesia sua *Cathedrali* ullo pacto absint; nisi Episcopalia munia in sua Diœcesi eos aliò vocent. „

XIII. Illud etiam cogitent Episcopi à grege suo justa de causa absentes, ut si corpore adesse nequeant, affectu tamen, & cura, quantùm fieri potest, semper adsint; ad exemplum S. Augustini, qui de sua absentia ita ad Clerum & populum Hipponensem scribit: „ Peto charitatem vestram, & per Christum obsecro, ne vos mea contristet absentia *corporalis*. Nam *Spiritu & cordis affectu* puto vos non dubitare nullo modo me *à vobis* posse discedere: quamvis me ampliùs contristet, quàm fortè vos ipsos, quòd infirmitas mea sufficere non potest omnibus curis, quas de me exigunt membra Christi, quibus me & timor ejus, & charitas servire compellit. „

XIV. Hæc Augustinus, *Epist.* 122. qui *Epist.* 228. ad Honoratum fusè inquirit, & doctè ac piè resolvit, quando Episcopis, aliisque Pastoribus ob imminentem persecutionem fugere liceat; atque imprimis hanc assignat regulam: „ Fugiant omninò de Civitate in Civitatem, quando eorum quisquam *specialiter* à persecutoribus quæritur, ut ab aliis, qui non ita requiruntur, non deseratur Ecclesia, sed præbeant cibaria conservis suis, quos aliter vivere non posse noverunt. Cùm autem *omnium*, id est, Episcoporum, Clericorum, & Laicorum est commune periculum, si qui aliis indigent, *non deserantur ab his quibus indigent*. Aut igitur ad loca munita omnes transeant, aut qui habent remanendi necessitatem, non relinquantur ab eis, per quos illorum est Ecclesiastica supplenda necessitas, ut aut pariter vivant, aut pariter sufferant, quod eos Paterfamilias volet perpeti. „

Post hæc sermonem vertit ad eos: „ Qui sibi putant *indifferenter* obtemperandum esse præcepto, ubi legunt; *de Civitate in Civitatem esse fugiendum*; & mercenarium non exhorrent, qui videt lupum venientem & fugit, quoniam non est ei cura de ovibus. Cur, inquit, non istas duas Dominicas veraces sententias, unam scilicet, ubi fuga sinitur aut jubetur, alteram, ubi arguitur atque culpatur, sic intelligere student, ut inter se reperiantur non esse contrarias, sicut non sunt? Et hoc quomodo reperitur,

„ pitur, nisi attendatur, quod jam superius disputavi, tunc de locis in quibus sumus, premente persecutione fugiendum esse Christi ministris; quando ibi aut *plebs* Christi *non fuerit*, cui ministretur, aut etiam fuerit, & potest impleri *per alios* necessarium ministerium, quibus eadem non est causa fugiendi. Sed fortè quis dicat, „ Ideò debere Dei ministros fugere talibus imminentibus malis, ut se pro utilitate Ecclesiæ temporibus *tranquillioribus* servent. Respondet Augustinus; *Rectè* hoc fit à *quibusdam*, „ quando non desunt alii, *per quos* suppleatur Ecclesiasticum ministerium, ne ab omnibus deseratur; quod fecisse Athanasium supra diximus ... Sed quando est *commune* periculum magisque timendum est, ne quisquam id facere credatur, non *consulendi* voluntate, sed *timore moriendi*, magisque *fugiendi* obsit *exemplo*, quàm *vivendi prosit officio*, nullo ratione faciendum est. “

XV. Hactenus Augustinus; quæ forsan nonnullis videbantur hodiè rarò aut nunquam locum habere, utpotè Tyrannorum persecutione haud fervente; at cum eodem Doctore advertamus, Pastorem illum etiam esse mercenarium & specialiter fugere, qui publicos peccatores, & in grege grassantes arguere timet, „ ne scilicet *perdat* quod *sectatur*, *humanæ amicitiæ commoditatem*, & *inimicitiarum humanarum incurrat molestiam*, tacet, non corripit. Ecce Lupus cui guttur apprehendit: diabolus fideli adulterium persuasit, *tu taces*, non increpas, ò mercenarie, Lupum venientem vidisti & fugisti. Respondet fortè & dicit, *Ecce hic sum, non fugi*. *Fugisti* quia tacuisti: *tacuisti*, quia *timuisti*. Fuga animi timor est. Corpore stetisti, spiritu fugisti. “ *Tract. 46. in Joan. num. 8.*

XVI. Hanc spiritualem fugam, frequenter non minus perniciosam, quam corporalem, si seriò expenderimus, facilè deprehendemus plurimos hodie mercenarios esse, qui videntes Lupum venientem, imò & in grege suo crudeliter grassantem, fugiunt, id est *tacent*; idque hoc prætextu, quòd Lupis se opponendo vitia arguendo, peccantes pro merito increpando & puniendo, Magnatum vel Principum indignationem incurrant; atque ita inidoneos se reddant, ut *prosint* gregi suo.....

CAPUT VII.

Præcipuum munus Episcoporum est Prædicatio verbi Dei.

1. *Apostoli exhibentur sua præcipuum munus suum esse prædicare verbum Dei.*
2. *Quare Apostoli per se officium prædicandi, & per alios officium baptizandi obirent?*
3. *Synodus Tridentina iteratò declarat Episcopos per seipsos teneri ad prædicandum verbum Dei.*
4. *Idem fortiter inculcat S. Carolus.*
5. *Eandem obligationem urgent Synodi Belgicæ.*
6. *Nulla consuetudo Episcopos ab hac obligatione eximere potest.*
7. *Non sufficit ad satisfaciendum huic obligationi aliquoties per annum publicè concionari.*
8. *Episcopi præcipuè intendere debent, ut populus eis sit instructus.*
9. *Instructioni Cleri & populi servire possunt Instructiones & Epistolæ Pastorales.*
10. *Hoc egregiè præstitit S. Carolus.*
11. *Expenditur Epistola ejus Pastoralis pro orationibus in communi agenda instituto, in singulis familiis tempore vespertino instituenda.*
12. *Notanda ejus Epistola pro tempore Adventus & Quadragesimæ.*
13. *Episcopus nihil omittere potest, quod ad instructionem populi sit necessarium.*

I. PRæcipuum Apostolorum officium esse ministerium verbi, sive prædicationem Evangelii, satis declararunt Apostoli, dum convocata multitudine Discipulorum, dixerunt: „ Non est æquum nos *derelinquere verbum Dei*, & ministrare mensis. Considerate ergo fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu Sancto, & sapientia, quos constituamus super hoc opus. Nos verò orationi, & *ministerio verbi* instantes erimus. “ *Act. 6.*

Et Apostolus Paulus audacter pronuntiat, *non misit me Dominus baptizare; sed* PRÆDICARE. *1. Corinth. 1. v. 18.* Et quid rursus aliud indicat vehemens ejusdem Apostoli ad hoc opus in persona Timothei exhortatio & adjuratio: *Testificor coram Deo, & Jesu Christo, qui judicaturus est vivos, & mortuos; per adventum ipsius, & regnum ejus:* PRÆDICA VERBUM, *insta opportunè, importunè: argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina.* 2. Ad Tim. 4.

II. Hinc S. Thomas advertit, „ Quòd utrumque officium, scilicet *docendi* & *baptizandi*, Dominus Apostolis injunxit, quorum vicem gerunt Episcopi: aliter tamen & aliter. Nam officium docendi commisit eis Christus, ut ipsi illud *per se* exercerent tanquam *principalissimum*.... Officium autem *baptizandi* commisit Apostolis, ut *per alios* exercendum... Et hoc ideò, quia in baptizando nihil operatur meritum & sapientia ministri, sicuti in docendo. “ *3. parte q. 67. art. 2. ad 1.*

III. Utque infinita prope Patrum & Canonum dicta & Decreta, quæ hanc Episcoporum obligationem vehementissimè urgent, sileam, Synodus Tridentina duobus locis iteratò inculcatam voluit, „ Prædicationem Evangelii, sive prædicationis *munus* esse Episcoporum *præcipuum*; eosque teneri *per seipsos*, si legitime impediti non fuerint, ad prædicandum sanctum JESU CHRISTI Evangelium. “ *Sess. 5. cap. 2. & Sess. 24. cap. 4. de reform.*

IV. Sanctus Carolus fidelissimus Concilii Tridentini executor in sua prima Provinciali Synodo *par. 1. tit. 6.* ita loquitur: „ Apostoli, in quorum locum Episcopi successerunt, satis nobis aperuerunt, *verbi Dei prædicationem esse præcipuum* illorum munus, qui in Episcopali Sede collocantur. Quamobrem nos auctoritatem Sacrosancti Trident. Concilii & veterum Patrum secuti, in Domino Episcopos hortamur, ut *toto pectore* in hanc curam incumbentes, greges sibi commissos *ipsimet*, præsertim in Ecclesia sua, *verbo Dei pascant*. Quòd si *levi* de causa, aut quodam *animi languore* impediti non fuerint, sciant sibi prætermissi necessarii officii, Judici Deo præcipuè rationem esse reddendam. Sin autem se interdum verò impeditos cognoverint, per viros idoneos, ex præscripto ejusdem Concilii deligendos, hoc munus studiosissimè populo præstent.

V. Non minus hanc obligationem urgent Patres Synodi P. II. Cameracensis *tit. 17. cap. 2.* „ Et quia inter munia Episcopalia potissimas partes sibi meritò vindicat prædicatio verbi Dei, & ab Apostolis memoriæ proditum sit, non esse æquum ipsos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis, quantum fieri poterit, diligentiam adhibere studebunt Episcopi, ut negotiis secularibus sese expediant, etiam regiminis Episcopalis maximam partem doctis & prudentibus viris committendo, & rerum temporalium administrationem Oeconomo fideli concredendo, ut prædicationis officio sibi proprio liberius vacare possint. Quòd si legitimè impediti per seipsos id præstare non possint, alios viros doctos tum in suis Ecclesiis Cathedralibus, tum in aliis suæ Diœcesis deputent, qui eorumdem nomine hoc assiduè præstent; saltem quoad dictas Cathedrales solemnioribus festis & tempore Adventus, & Quadragesimæ, ut minimum ter in septimana; horam autem cùm ipsemet Episcopus concionator sibi commodiorem præscribere possit, non obstantibus quibuscumque.

Et Synodus P. II. Mechliniensis *tit. 16. cap. 3.* „ Inter cætera meminerit Episcopus oneris prædicationis Verbi Dei.

VI. Nulla proinde consuetudo, nulla contraria multorum praxis Episcopos ab hoc munere prædicationis eximere potest; sed eadem indispensabili lege, qua salutem subditorum suorum procurare tenentur, eadem hoc prædicationis officium eisdem impendere jubentur quia, ut ait Concilium Lateranense III. sub Innocentio III. in *cap. 15.* -it *de offic. Ordin.* „ inter cætera, quæ spectant ad *salutem* populi Christiani,

„ stiani *pabulum verbi Dei permaximè* sibi noscitur „ esse *necessarium*; quia sicut corpus materiali, sic „ anima spirituali cibo nutritur.

Unde illud S. Ambrosii de semetipso: *Officium docendi nobis imposuit Sacerdotii necessitudo*. Lib. 1. Offic. cap. 1.

Synodus quoque Tridentina *Session.* 23. *cap.* 1. *de reformat.* declarat, PRÆCEPTU DIVINO *mandatum esse omnibus, quibus animarum Cura commissa est, oves suas agnoscere . . . . . verbique Divini* PRÆDICATIONE *pascere*.

Nequaquam ergò (uti etiam rectè advertit Fagnanus ad *Cap.* INTER CÆTERA 15 *de officio Ordinarii num.* 12.) in his Episcopi possunt se excusare in vim contrariæ consuetudinis; quia cùm sit contra præceptum Divinum, illa consuetudo reputari debet pro corruptela & abusu.

VII. Verùm cùm præcipuus scopus hujus Pastoralis & Episcopalis muneris sit, debita populi instructio, id est, ut de omnibus, quæ ad salutem consequendam scitu sunt necessaria, sit plenè instructus, Episcopus huic suo muneri haud satisfaciet, si v. g. aliquoties per annum publicè ex Cathedra concionetur; sed vel præcipuè in hoc totis viribus incumbere debet, ut populum sibi commissum *per se*, quantum potest, aliosque instruat.

VIII. Hinc illæ Sanctorum ac zelosorum Episcoporum non tantùm frequens ad populum & Clerum publicæ conciones & exhortationes, sed etiam continuæ per vicos & civitates visitationes, & cursationes, ut de populi & Cleri debita instructione informarentur, ac mediis opportunis, ubi defectum invenissent, providerent.

IX. Hinc quoque similium Episcoporum Epistolæ Pastorales pietate doctrinaque refertæ, quibus totam Diœcesim longè latèque diffusam indesinenter quodammodò de præcipuis Religionis Mysteriis, & hominis Christiani Officiis instruebant.

Huc quoque referri possunt Instructiones, quas ad Cleri præcipuè directionem emittebant & publicabant; ut hoc modo omnes non uno tantùm tempore certisque diebus, aut uno loco; sed semper & ubique, quantum possibile erat, instruerent, & normam vivendi præberent.

X. Ex hoc Episcopali & verè Apostolico zelo, quo in suorum salutem ferebatur S. Carolus, prodierunt tot ejus doctissimæ & piissimæ Instructiones & Epistolæ Pastorales, quas in magna copia exhibent Acta Ecclesiæ Mediolanensis, dignæ ut ab omnibus, præsertim Ecclesiasticis, legantur & ruminentur.

XI. Inter has verò valdè notanda est, quam pro orationis in communi deinceps agendæ instituto, quæ in singulis familiis serotinis horis fieri poterit, emisit; atque per omnes suæ Diœcesis parochias publicari fecit. Hic verus animarum zelator vivaciter ob oculos ponit orandi necessitatem atque unà utilitatem præcipuam orationis in communi recitatæ: atque eum in finem mandat: „ in civitate Mediolanensi, „ media hora circa noctis initium (idest circa vesperam) pulsetur campana in Ecclesia nostra majori aliisque, & ut in universa Diœcesi idem à singulis Pastoribus eadem hora observetur.

„ Quamobrem adhortamur, pergit Carolus, paternoque animo omnes & singulos rogamus in Domino, ut eo ipso quo campanæ signum pro oratione „ audierint, quisque domum suam devotè se conferat, „ ea mente, qua credat non posse se nisi ex pietatis „ Christianæ nævo & Religionis injuria ex tot diei horis tam pusillum temporis, ut seipsum colligat, & „ mundi hujus negotiis plenè vacuo animo pro sua salute Deum alloquatur, non impendere. Patres-familias, quorum curæ & periculo non propria modò, „ sed & domesticorum animæ committuntur, omnes è „ sua familia ad hanc orationem convocent, ita ut nulli „ servo, aut ancillæ, filiis, aliisvè ab ea abesse fas sit.

Post hæc subjicit materiam, circa quam ipsi orantes tempore hujus orationis occupari queant; atque deinde summarium adjungit; quo modus ritusque habendæ hujus orationis latiùs exponuntur; ac inter cætera monet, quòd „ cum opificibus, & officinarum Magistris, eorum famulis, & conductitiis operariis difficile sit, se tum domum suam recipere, poterunt in „ ipsis officinis operumque locis sese pro oratione quam ibi habebunt colligere, magistrorumque erit “ subditos artifices, tyrones, operariosque in suis ædibus degentes, ut hoc quadrantis spatio vacent orationi, præstare. “

Optat quidem ut communis hæc oratio ab omnibus simul eodemque tempore ad pulsum campanæ observetur; sed tamen si ob domesticum impedimentum haberi eo tempore nequeat, nequaquam tamen omittatur: sed hora proximè sequenti instituatur, atque ad quadrantem saltem duret.

Hoc pium ac salutare Caroli institutum multùm laudans Gregorius XIII. atque desiderans ut illud etiam extra Diœcesim Mediolanensem longè latèque diffunderetur, plures indulgentias huic orationis exercitio incumbentibus elargitus est; quæ Bulla Indulgentiarum unà cum prædicta Epistola Pastorali refertur in Actis Ecclesiæ Mediolanensis *part.* 7. *pag.* 906. & sequentibus, edit. Lugdunensis anni 1683.

Deinde sequuntur *Instructiones pro oratione sine intermissione*, non minus piæ ac salutares; ubi inter calamitates, quarum causa hæc oratio habetur, reponit hanc: Pro persecutionibus & damnis, quæ ab hæreticis “ *Gallia* & *Belgium* sustinent, cum tot animarum “ detrimento, sanctique nominis Dei dedecore. “

Quidni ergo jure meritò plures civitates, atque præ cæteris hæc Lovaniensis hunc in Patronum assumant; eumque speciali cultu & fiducia colant & invocent, qui etiam vivens Belgii nequaquam oblitus est; & cujus precibus forsan debemus, quòd in Catholica conservati simus?

XII. Quia verò tempore Adventus & Quadragesimæ præcipuè populus debet à suis Pastoribus instrui & ad pietatis exercitia excitari; epistolas Pastorales per universam suam Diœcesim misit, populoque prælegi jussit, quibus mysteria hisce temporibus præcipuè recolenda proponit; variaque Christianæ pietatis opera, quibus tempora illa utiliter traducantur, præscribit; quæ lectu dignissimæ cum aliis multis instructionibus & Epistolis Pastoralibus, in citatis Actis reseruntur.

XIII. Muneris ergo Episcopalis est, nihil omittere quominus populus sibi commissus sciat ea quæ necessaria sunt, ut salutem æternam assequi, & pœnas æternas evadere queat: possitque ipse consummatione sui cursus instante dicere ad gregem sibi commissum ad exemplum Apostoli: *Vos scitis quomodo nihil subtraxerim utilium, quominus annuntiarem vobis, & docerem vos publicè & per domos . . . nec facio animam meam pretiosiorem quàm me, dummodò consummem cursum meum & ministerium verbi, quod accepi à Domino Jesu, testificari Evangelium gratiæ Dei.*

CAPUT VIII.

Nullus sine auctoritate Episcopi publicè prædicare potest.

1. *Olim nullus nisi ex speciali commissione Episcopi Verbum Dei populo annuntiare poterat.*
2. *Sicuti cura animarum, ita auctoritas prædicandi ab Episcopo in inferiorem Clerum diffunditur.*
3. *Synodus Tridentina supponit, neminem posse annuntiare publicè Verbum Dei, nisi auctoritate Episcopi.*
4. *Episcopus legitimè impeditus deputat Concionatorem, qui ejus vices suppleat in Ecclesia Cathedrali; non obstante etiam consuetudine* immemoriali.
5. *Fallit in Ecclesiis Cathedralibus, quæ simul sunt Parochiales.*
6. *Etiam Parochi auctoritate Episcopi Verbum Dei annuntiant.*
7. *Olim auctoritas concionandi in omnibus Presbyteris erat revocabilis ad voluntatem Episcopi.*
8. *Aliud hodie obtinet respectu Parochorum: & quare?*
9. *Episcopus nequit hodie pro libitu Parochum suspendere à concionibus.*
10. *Parochis legitimè impeditis aut non sufficientibus, Episcopi est mittere Concionatores.*
11. *Episcopi quoque est mittere Concionatores pro Adventu & Quadragesima, etiamsi esset contraria consuetudo.*

12. *Consuetudo tamen* immemorialis *potest nominationem Concionatorum ad alios, etiam Laicos transferre.*

13. *Quæ de nominatione Concionatorum dicta sunt, probantur per Arresta Regia, & notoriam praxim Belgii.*

14. *Jus nominandi Concionatorem est simile juri patronatus ad Beneficia Ecclesiastica.*

15. *Super approbatione Regularium magna fuit inter Patres Concilii Tridentini concertatio.*

16. *Distinctio facta est inter Regulares concionantes in* Ecclesiis suorum Ordinum, *& concionantes in Ecclesiis* non suorum Ordinum.

17. *Hæc distinctio non placuit Episcopo Fesulano; eique in oratione publica multa opposuit.*

18. *Juxta Decreta Synodi Tridentinæ nequeunt Regulares etiam in Ecclesiis* suorum Ordinum *sine tacita saltem Episcopi licentia concionari.*

19. *Praxis sancti Caroli circa licentiam concionandi indulgendam Regularibus in Ecclesiis* suorum Ordinum.

20. *Synodus Bituricensis requirit licentiam Episcopi, ut Regulares concionari possint in* Ecclesiis suorum Ordinum.

21. *Facultas concionandi data Sæcularibus aut Regularibus non habentibus Beneficia Curata, potest pro arbitrio Episcopi restringi ac etiam revocari.*

22. *Parochi Regulares ad concionandum admittere non possint, nisi exhibita licentia Ordinarii in scriptis.*

23. *Episcoporum est intendere Concionatoribus, nec Judices Regii impedire eos possunt in capienda informatione super doctrina ab illis proposita.*

24. *Propositio, qua Judicibus Regiis attribuit potestatem approbandi Concionatores in defectum Episcopi, censurata.*

I. NUm primis Ecclesiæ sæculis soli Episcopi sermonem ad populum habuerint, à multis in controversiam & quæstionem revocatum fuit. Illud equidem expeditum est, prædicandi munus pleno jure exercere, tamquam potiorem Apostolici muneris partem, Episcoporum esse proprium, neque illud umquam Presbytero, aut Diacono, aut cuivis de Clero sine Episcopi auctoritate licuisse. Quod observans Balsamon ad Canonem 64. Trullanum ait: „ Populum „ Domini docere, & Divina Decreta interpretari, „ *solis Antistibus* à Divina Spiritus gratia concessum „ est, & iis quibus ab his permissum est.

Et ad Canon. 19. Trullanum notatum vult. „ Quòd „ populum docere *solis* Episcopis datum est, & magnæ „ Ecclesiæ Doctores Patriarchæ jure docent: “ Hoc est, ex commissione & authoritate Patriarchæ.

Ita ex commissione Valerii Hipponensis Episcopi S. Augustinum adhuc Presbyterum ad populum sermonem habuisse, testis est Possidius in ejus vita *cap.* 5. Et de S. Chrysostomo in ordine Presbyteratus constituto refert Palladius: „ Agebat *vices Episcopi* in prædicatione „ ne verbi Dei, omniumque corda mirabili facundia „ Scripturarum dulcedine ornata ad se rapiebat.

II. Quemadmodum enim omnis animarum Cura & Sacerdotii plenitudo penes Episcopos, atque ab his in inferiorem Clerum diffunditur; ita quoque prædicandi authoritas, quæ Sacerdotii & Pastoralis officii præcipua portio est, tota & plenariè penes Episcopos est, atque ab his in alios inferiores ministros diffunditur; qui, nisi auctoritate ab Episcopo accepta, id muneris obire non possunt.

Unde Synodus Lateranensis sub Innocentio III. in *Cap.* 15. ⁞⁞ *de Offic. Ordinarii*; & renovatur à Synodo Tridentina *Sess.* 5. *cap.* 2. *de Reformat.* „ advertens „ Episcopis non sufficere, *per seipsos* ministrare populo „ verbum Dei maximè per amplas Diœceses & diffusas, „ generali Constitutione sancivit, ut Episcopi „ viros idoneos ad Sanctæ *Prædicationis* officium salubriter „ exequendum assumant, potentes in opere „ & sermone, qui plebes sibi commissas *vice ipsorum* „ (cum per se iidem nequiverint) solicitè visitantes, „ eas *verbo* ædificent & exemplo.

III. Et Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 4. *de Reformat.* mandat, „ ut in Ecclesia sua ipsi Episcopi *per se*, „ aut si *legitimè* impediti fuerint, per eos quos ad *Prædicationis munus assument*; in aliis autem Ecclesiis “ per Parochos, sive iis impeditis, per alios *ab Episcopis*, impensis eorum qui eas præstare vel tenentur, “ vel solent, deputandos in civitate, aut in “ quacumque parte Diœcesis censebunt expedire. “

Supposuit ergo Synodus Tridentina Episcoporum proprium esse, verbum Dei populo annuntiare; neque alios id nisi ex auctoritate & missione ab Episcopis accepta, præstare.

IV. Et quidem in Ecclesia sua propria Cathedrali, si Episcopus *legitimè* impeditus *per se* prædicationis munere fungi nequeat, ipsius est Concionatorem eligere, & deputare; & ita quidem, ut nec Canonici sive Capitulum, nec alius quispiam illius deputationi se immiscere queat; tametsi etiam essent in possessione *immemoriali* deputandi Concionatorem; quam sustulisse Synodum Tridentinam non semel respondit S. Congregatio, uti refert Fagnanus ad *Cap.* Inter cætera ⁞⁞ *de Offic. Ordinarii.*

Neque quidquam hac in parte exemptio Capituli juvare potest: atque ita pro Episcopo Cathalaunensi contra Capitulum licèt exemptum judicavit Senatus Parisiensis, teste Renato Choppino *Lib.* 1. *de S. Pol. tit.* 5. *num.* 8.

V. Si tamen Cathedralis simul sit Parochialis; atque in ea solet per Parochum verbum Dei, quemadmodum in aliis Ecclesiis Parochialibus annuntiari, exceptis quibusdam diebus solemnioribus Episcopo reservatis, eo casu circa deputationem Concionatoris observandum, quod Synodus Tridentina circa deputationem Concionatorum in aliis Ecclesiis, quàm Cathedralibus, decrevit.

VI. Vult itaque, ut Episcopi *legitimè* impediti, aut non sufficientes ut *per se* toti suæ Diœcesi verbum Dei annuntient, id præstent in aliis Ecclesiis distinctis à Cathedrali per *Parochos*.

Hinc patet, Parochos *vice* quodammodo & *auctoritate Episcopi* verbum Dei annuntiare.

VII. Et sanè si pristinam Ecclesiæ disciplinam attendamus, nemo Presbyterorum concionari sive verbum Dei populo annuntiare poterat, nisi ex *speciali* commissione Episcopi; idque *dependenter* ab ejus voluntate & nutu; adeò ut penes Episcopum esset libera facultas, auctoritatem concionandi, quando ei visum esset, renovare; at hodie postquam officia & ministeria Ecclesiæ in Beneficia ac dignitates transivere, non eadem mansit Episcoporum auctoritas seu libertas.

VIII. Parochi quippe aliique Beneficia curata possidentes; vi suorum Beneficiorum juxta modernam disciplinam jus *quasi ordinarium* & perpetuum accipiunt; ita ut, titulo sui Beneficii jure *proprio & ordinario* exerceant ea omnia, ad quæ vi sui Beneficii obligantur.

Itaque Parochus cæterique Beneficia curata possidentes, accipiunt quidem, etiam secundùm hodiernam disciplinam, institutionem Canonicam atque curam Animarum ab Episcopo; atque eatenus jus concionandi, quod præcipuè ad curam Animarum pertinet, ab Episcopo in ipsos derivatur; at institutione seu *cura Animarum* semel accepta, jam jure sui Beneficii, quod est jus *perpetuum*, functiones Beneficio suo annexas persolvunt.

IX. Sicut ergo Episcopus non potest illum, spectata moderna disciplina, pro libitu, nullo juris ordine servato, privare Beneficio; ita nec liberum est Episcopo, pro suo arbitrio suspendere aut impedire à functionibus Beneficio suo essentialiter annexis, qualis est, Verbum Dei populo annuntiare.

Quod etiam non obscurè innuit Synodus Tridentina, dum vult, ut Episcopi legitimè impediti, in aliis Ecclesiis à Cathedrali distinctis, per *Parochos* Divinam legem annuntient; *his* autem *impeditis per alios ab ipsis deputandos:* sat indicans, Episcopos debere *Parochis* tamquam *Ordinariis*, sed subalternis Verbi Dei præconibus, permittere ejusdem prædicationem; neque aliis eam posse committere, nisi dum ipsi *Parochi* legitimè fuerint impediti.

X. Parochis autem *legitimè* impeditis, Episcopi est deputare & eligere Concionatores; idque per totam Diœcesim; & quidem impensis eorum, qui eas præstare tenentur vel solent.

Unde etiam hodie ex Decreto Concilii Tridentini, Episcopus habet fundatam intentionem deputandi & mitten-

mittendi Concionatores, qui in civitate, aut in quacumque parte Diœcesis annuntient Verbum Dei *Parochis impeditis* aut *insufficientibus*, ut illud *per se* pro necessitate populi annuntient.

„ XI. Hinc cùm Episcopus Miletensis providere voluisset, (ait Fagnanus loco citato *n.* 25.) de Concionatore in suburbio victoriosè subditis suis, & Officiales ipsius, consulto priùs magno Magistro Petro de Monte, respondissent, electionem dicti Concionatoris *non spectare ad Episcopum*, sed ad *eos qui eleemosynam Concionatoribus ex bonis universitatis ministrant*, Episcopo super hoc declarationem postulante, S. Congregatio censuit: Electionem Concionatoris *ad Episcopum* pertinere ex Decreto Concilii *Cap.* 4. *Sess.* 24.

Quin etsi populus, aut alius ex consuetudine *non immemoriali* eligeret Concionatorem, qui certis diebus Verbum Dei annuntiet, posset nihilominus Episcopus non obstante hac consuetudine Concionatorem deputare, uti sæpiùs resolvit S. Congregatio apud Fagnanum *num.* 27. & 31.

XII. Sed si ex consuetudine *immemoriali* ad populum, Capitulum, Parochum aliosve hujusmodi electio sive designatio spectet, ea servanda erit; nec ad Episcopum eo casu deputatio Concionatoris in Ecclesia non Cathedrali spectabit: „ inquit Fagnanus *n.* 28. „ Concilium Trident. *Sess.* 24. *cap.* 4. *de Reformat.* non sustulit consuetudinem *immemorialem*, secundùm quam facultas nominandi Concionatorem in Ecclesiis *non Cathedralibus*, alii, quam Episcopo competeret, ut sæpiùs fuit resolutum.

Refert quoque Carolus Fevret in tractatu suo *de Abusu*, *lib.* 3. *cap.* 4. §. 22. esse plura Regiorum Tribunalium Arresta, quibus declaratum fuit, liberum esse Episcopis mittere Concionatores ad concionandum per Adventum & Quadragesimam in Ecclesiis suarum respectivè Diœcesium, quibus locorum Incolæ obligabuntur dare hospitium & victum.

XIII. Et in specie, cùm circa an. 1655. Episcopus Augustodunensis misisset ad quamdam suæ Diœcesis civitatem Concionatorem ex Minimorum Ordine ad concionandum per Adventum: ipseque civitatis Magistratus ipsi hospitium & alimenta recusaret; Episcopus junctis sibi commissariis Cleri Gallicani recurrit ad Concilium privatum Regium: ubi dictum fuit, ut dictus Magistratus & Syndicus Cleri Gallicani contestarentur; ac interim per provisionem conformiter ad Arresta de 30. Martii 1635. & 26. Augusti 1639. Concionatores, qui mitterentur ad concionandum in dicta civitate consuetum hospitium & victum acciperent. Cùmque Episcopus ulterius pro definitiva urgeret: & ipse Magistratus Civitatis affirmaret, se esse in possessione *immemoriali* præsentandi Concionatores pro Adventu & Quadragesima ipsi Episcopo, die 17. Decembris ejusdem anni 1655. decretum fuit, ut Magistratus & Incolæ illius civitatis probarent *intra tres menses*, se esse in possessione *immemoriali* nominandi & præsentandi dictos Concionatores Episcopo; salva Episcopo probatione contraria; interim per provisionem & sine præjudicio juris alterutrius in principali, declaravit Episcopum esse manutenendum & defendendum in jure eligendi & mittendi Concionatores, quibus prædicti Incolæ tenebantur hospitium & victum præbere; nec non permittere solitam quæstuationem. Quæ sententia provisionalis postmodum in definitivam transivit; uti latiùs in Actis Cleri Gallicani refertur, *tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 8.

Hic duo, quæ supra diximus, Regio Arresto decisa videmus. Primum, Episcopum de jure habere fundatam intentionem eligendi ac mittendi Concionatores per totam suam Diœcesim, qui Parochis legitimè impeditis; aut insufficientibus, Verbum Dei annuntient.

Secundum, quòd consuetudo, seu possessio immemorialis possit jus Concionatores eligendi & nominandi transferre non tantùm in Capitula, Parochos aliosve Ecclesiasticos, sed etiam in Laicos; quod apertè supponit sententia provisionalis 17. Decembris anno 1655. prolata; atque in terminis pro Æditimis judicatum refert Du Fresne in libro cui titulus *Journal des Audiences*, *tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 18. & probat notoria Belgii praxis, quæ electionem & nominationem Concionatoris passim ad Parochos, Capitula, Æditimos, aliosvè, pro varia locorum consuetudine transtulit.

XIV. Hæc porrò Concionatoris electio seu nominatio, est instar juris Patronatus ad Beneficia Curata; quod & Laicis competere potest. Unde sicuti præsentatus à Patrono sive Ecclesiastico, sive Laico se functionibus Pastoralibus immiscere nequit, ni priùs ab Episcopo Curam Animarum acceperit; ita & nominatus seu electus in Concionatorem, debet ab Episcopo concionandi licentiam obtinuisse: neque in vim hujusmodi consuetudinis immemorialis aliud competere potest Ecclesiasticis sive Laicis, quàm eligere Concionatorem unum ex approbatis ab Episcopo; vel sub illa clausula, modò licentiam obtineat.

Certum enim est, nec quisquam in dubium vocat, nullum Presbyterum aut Clericum sæcularem, nisi Beneficium curatum habeat, sine approbatione & expressa licentia *Ordinarii loci publicè* concionari posse.

XV. Quoad Regulares, ob varia quæ prætendebant sibi à Summis Pontificibus indulta in hac materia privilegia, non exigua fuit inter Patres Concilii Tridentini contestatio, de qua videri potest ejusdem Concilii historia à Pallavicino conscripta *lib.* 7. *cap.* 4.

XVI. Post hanc concertationem tandem *Session.* 5. *cap.* 2. *de reformat.* quoad licentiam ab Ordinario obtinendam, distinctio aliqua facta est inter facultatem concionandi in Ecclesiis *suorum Ordinum*, & Ecclesiis *non suorum Ordinum*, ut scilicet „ Regulares cujuscumque Ordinis, nisi à Superioribus suis de vita, moribus & scientia examinati & approbati fuerint, ac de eorum licentia etiam in Ecclesiis *suorum Ordinum*, prædicare non possint: cum qua licentia *personaliter* se coram Episcopis *præsentare*, & ab eis *benedictionem petere teneantur*, antequam prædicare incipiant. In Ecclesiis verò quæ *suorum Ordinum non sunt*; ultrà licentiam suorum Superiorum, etiam *Episcoporum licentiam* habere teneantur; sine qua in ipsis Ecclesiis *non suorum Ordinum* nullo modo prædicare possint. Ipsam autem licentiam Episcopi gratis concedant.

Si verò, (pergit Synodus) quod absit, Prædicator errores aut scandala disseminaverit, in populum, etiamsi in Monasterio sui vel alterius Ordinis prædicet; Episcopus ei prædicationem interdicat. Quòd si hæreses prædicaverit; contra eum, secundum juris dispositionem, aut loci consuetudinem procedat; etiamsi Prædicator ipse generali vel speciali privilegio exemptum se esse prætenderet. Quo casu Episcopus auctoritate Apostolica, & tamquam Sedis Apostolicæ delegatus procedat. “

XVII. Hoc Decretum, in quantùm Regularibus permittit prædicare in Ecclesiis *suorum Ordinum* ex sola Superiorum licentia nisi Episcopo *simpliciter* præsentanda, & *benedictione* ab ipsis *petita*; & insuper Episcopis prædicationem Regularibus interdicendi potestatem demum facit, dum Prædicator errores aut scandala in populum disseminaverit: nonnullis è Patribus Tridentinis, atque præ cæteris Brachio Martello Episcopo Fesulano mirè displicuit; ajebatque publicè in cœtu Patrum super discussione hujus Decreti instituto 15. Aprilis ann. 1546. „ Acerbè se angi, quòd liberum esset Regularibus, neque *missis*, neque *vocatis*, suis in Cœnobiis per Episcoporum Diœceses concionari. *Quod*, exclamavit, *quidnam est aliud, ò Patres, nisi permittere, ut lupi non per ostium, sed aliunde ingressi ovile perturbent*: Deinde eosdem per Deum ac Superos obsecrare non destitit, ne id paterentur, si abnuerent, se pro sua virili parte causam sustentaturum, provocantem ad cœleste Tribunal, apud quod contestabatur, se insontem in eo esse, & super illos populorum crimen ac sanguinem abiturum. “ Hæc Pallavicinus loco citato *num.* 3.

Deinde in generali Congregatione habita 10. Maji rursus prolixa oratione coram Patribus, idem vehementissimè urgere perrexit, atque ipsos Regulares de privilegiis suis contra auctoritatem Episcoporum gloriantes alloquens, ait: „ Nolite nos ita tardo ingenio existimare, ut ista sophismata sive paralogismata non intelligamus, putemusque vos *vestris in Monasteriis non populo nostro*, sed *Fratribus vestris tantùm*, aut tectis & parietibus esse concionaturos.

„ Nolite adeò inhumaniter, ne dicam irreverenter cum „ sanctissimis Episcopis agere, ut *nostras plebes* doce- „ re *sine permissu* & *consilio* nostro cogitetis.

His contendebat Antistes ille, nec in Monasteriis *suorum Ordinum* permittendum esse Regularibus *sine licentia Episcoporum* concionari: cùm non minùs in Ecclesiis suorum Ordinum, quàm non suorum Ordinum, populum Episcoporum curæ commissum doceant.

Post hæc prosequitur Fesulanus: „ Additum est ne- „ scio quid de coercendis his, qui in concionando à „ fide aberraverint. Hic ergo jam illud, quod notis- „ simum est, non disputabo, quàm non sit facile er- „ rantem aliquem, & perniciosa docentem redargue- „ re, propterea quòd, non solùm habent isti tot la- „ tebras tantosque recessus, ut etiam deprehensi facilè „ elabantur; sed veniunt ita sæpè ad fallendum instru- „ cti atque artificiosa concionandi ratione, ut, vel „ eruditissimas quasque aures, atque attentissimas non „ magno labore fallere, atque in dicendo præterire „ possunt. Sed quæro, utrum tandem ad ulciscendas „ oves nostras, an ad custodiendas vocati sumus? *Pa-* „ *scite*, nobis dictum est, *gregem*, *& custodite*, *non* „ *vindicate*; *Mihi* enim *vindicta*, & *ego retribuam*, „ atque *occisarum* ovium à nobis, non occidentium „ luporum sanguis requiretur.

Hæc & plura Fesulanus Antistes in oratione coram Patribus Tridentinis pronuntiata & inserta, *Tom.* 14. *Concil. Col.* 1636. sub hoc titulo, *Brachii Martelli Florentini Episcopi Fesulani sententia*, *qua declarat*, *Regulares sine licentia Episcoporum*, *nec in Monasteriis nec extra Monasteria debere fungi officia prædicandi.*

XVIII. Et licèt Patribus Tridentinis tunc visum haud fuerit postulatis hujus Episcopi per omnia consentire; eamque distinctionem inter facultatem concionandi in Ecclesiis *suorum Ordinum*, & *non suorum Ordinum* omninò tollere; his tamen aut similibus rationibus indubiè effectum est, ut *Session.* 24. *cap.* 4. *de Reformation.* habita 11. Novembr. 1563. cùm jam numerus Episcoporum esset frequentior, & temporum conditio convenientior, decretum sit, ut „ Nullus „ sæcularis sive Regularis, etiam in Ecclesiis *suorum* „ *Ordinum*, *contradicente* Episcopo, prædicare præsu- „ mat. " Quo Decreto, si cum Decreto priori combinetur, omne in effectu, quod Fesulanus optabat, haberi poterit.

Cum enim ex Decreto, *Session.* 5. *cap.* 2. *de Reformat.* Regulares priusquam concionari incipiant, etiam in Ecclesiis *suorum Ordinum*, ab Episcopis benedictionem petere debeant; & vi posterioris Decreti non possint in Ecclesiis suorum Ordinum *contradicente* Episcopo prædicare, nonnè in potestate Episcoporum est, efficere, ut nemo Regularium, etiam in Ecclesiis *suorum Ordinum* concionetur, de cujus vita, moribus, doctrina & sufficientia non sint plenè instructi; & quem ad id muneris saltem tacitè non approbaverint?

XIX. Id sanè obtinebunt Episcopi, si ad exemplum sancti Caroli statuant. „ Ne patiatur Parochus, cu- „ jusvis Ordinis Regulares in *Ordinis sui Ecclesiis*, „ intra fines Parochiæ suæ sitis, concionem habere, nisi „ ex *scripto testimonio* perspexerit, eos muneris hujus- „ modi in illis Ecclesiis obeundi causa, *se ad Episco-* „ *pum* cum concionandi facultate, quam à Superiori- „ bus suis ipsi obtinuerint, *contulisse*, & *benedictio-* „ *nem*, ut Tridentino Concilio cautum est, ab *eodem* „ *petiisse*. " In Concilio Mediolan. III. *cap.* 3.

Hoc quippè pacto fiet, quòd nullus Regularis etiam in *Ecclesiis suorum Ordinum* concionetur, de quo non constet, eum se præsentasse Episcopo, & benedictionem ab eodem petiisse: adeòque in Episcopi potestate fuisse, ei quoad conciones habendas contradicere, si de ejus moribus & doctrina non satis sit instructus; qua contradictione vi Concilii Tridentini fit, ut nec in *Ecclesiis suorum Ordinum* concionari queat; adeòque si Episcopus benedictionem impertiatur, testimoniumque illius annuat, neque contradicat, an non satis apertè censebitur illum Regularem, saltem *tacitè*, ad concionandum approbare, & licentiam concedere, præsertim quia simplex Episcopi contradictio, nulla expressa contradictionis causa, tam in sæcularibus, quàm Regularibus Beneficium Curatum non habentibus sufficit; eò quòd harum concionandi potestas tantùm sit *Vicaria*, seu *delegata*, quam ad nutum revocari posse apud omnes in confesso est. Unde sine ulla hæsitatione ais Zypæus in jure novo, *tit.* 1. *num.* 10. „ Episcopo contradicente etiam *non d. causa* (quam- " vis sine causa id facere non debeat) nemo prædi- " care potest, *quantumvis exemptus*, *quovis privile-* " *gio*, & appellatione non obstante.

XX. Nullatenus proinde à mente Synodi Tridentinæ aberrasse videntur Patres Synodi Bituricensis anni 1584. *tit.* 3. *Can.* 4. decernendo, ut „ Regulares „ cujuscumque sint Ordinis prædicare non præsumant, " etiam in Ecclesiis *suorum Ordinum*, nisi prius exa- " minati & approbati à suo Superiore, & *impetrata* " ab Episcopo aut ejus Vicario benedictione *& li-* " *centia*. " Tacita nimirum *licentia*; quæ data intelligitur, dum benedictione impertita, non contradicendo, ad concionandum dimittitur.

XXI. Ulteriùs cùm facultas concionandi seu Regularibus, seu sæcularibus non habentibus Beneficium Curatum concessa, duntaxat sit delegata & Vicaria, ea ad libitum revocari, restringi & modificari, adinstar jurisdictionis delegatæ, potest.

XXII. Hac de causa præcipiunt passim Synodi, & frequenter Episcoporum Decretis renovatum fuit, ut Pastores neminem in Ecclesiis suis concionari permittant, nisi de *licentia Ordinarii* in *scriptis* prædocuerit. Synod. Mechl. P. II. *tit.* 11. *cap.* 1. Gand. *tit.* 20. *c.* 1. Namurcensis, ann. 1659. *tit.* 20. *cap.* 1. &c.

XXIII. Porrò sicuti etiam ad Episcopum sive Ordinarium spectat principaliter munus prædicandi, populumque instruendi; atque interiores quodammodo tantùm *vices* ejus suppleant, eique adjutores sint, & ab ipso missionem ac licentiam accipiant; ipsius quoque est, invigilare atque intendere, num Officio in nullo desint; sed diligenter instructioni populi incumbant, eique sincerum & conveniens spirituale Verbi Divini pabulum porrigant; eosque si in eo delinquant, corrigere & punire.

Quapropter cùm Senatus Burdigalensis interdixisset Episcopo Bagiensi, inquirere in doctrinam inter concionandum propositam, causa ad Concilium privatum Regium devoluta, Rex, cassato dicto Burdigalensis Senatus Decreto, inhibuit tam prædicto Senatui Burdigalensi, quàm aliis Senatibus & Judicibus Laicis, ullo titulo, aut prætextu esse impedimento Prælatis in capienda informatione super *doctrina* in concionibus sive à sæcularibus, sive Regularibus proposita, ipsam religionem concernente.

Similiter inhibitio Regia facta fuit anno 1657. Parlamento Parisiensi, & cæteris omnibus, cognoscendi de materia doctrinæ, missionibus Concionatorum, approbationibus Confessariorum, & aliis materiis merè spiritualibus, & per sententiam Concilii Sanctioris rursus confirmatum fuit. Referuntur hæc Arresta, & Decreta in Actis Cleri Gall. *tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 20. 22. 23. & 24.

XXIV. Et inter propositiones, quas anno 1656. 10. Archiepiscopi cum 73. Episcopis plurimisque Abbatibus aliisque Prælatis Conventum generalem Cleri Gallicani constituentes, tamquam temerarias, scandalosas, falsas, erroneas, in hæresim & schisma inducentes, Sedi Apostolicæ, Conciliis tam Oecumenicis, tum Provincialibus, & præcipuè Sacro Tridentino, & Ordini Episcoporum Apostolico contrarias & injuriosas, Ecclesiasticæ Hierarchiæ destructivas, respectivè damnarunt, erat hæc: Regulares Mendicantes petere possunt licitè à Judicibus sæcularibus, ut injungant Episco- " pis, quatenùs ipsis mandata concedant, ad prædi- " candum in Adventu, & Quadragesima: quod si re- " nuant facere Episcopi, Decretum Judicum sæcula- " rium *tantumdem valet*, ac *si permissio dictis Reli-* " *giosis concessa* fuisset.

Quin tamen interdum Magistratus Regii procedere atque informationes sumere possint contra Concionatores seditiosa aut scandalosa in populum spargentes, quæ magis ad emotionem & seditionem, quàm ad pietatem & debitam erga Superiores & Magistratus observantiam plebem excitare possent, non est dubium.

Unde cùm quidam Parochus in urbe Parisiensi aliqua admodum seditiosa, quæ populum contra Magi-

stratus

ſtratùs incitare & commóverè nata erant, in concione dixiſſet, per ſententiam Senatus Regii decreta fuit dicti Parochi incarceratio, quoadusque aliter per Curiam eſſet ſtatutum, 21. Junii 1590. Rurſus 8. Martii 1591. injunctum fuit per Senatum Regium ad inſtantiam Procuratoris Regii omnibus Concionatoribus, ne in ſuis concionibus utantur diſcurſibus ſeditioſis, qui populum ad emotionem excitare poſſent, ſub pœna quòd adverſus contravenientes pro caſus exigentia procedatur, injungens unà locorum Officialibus ut manum adhibeant, atque in contravenientes ſecundùm rigorem ordinationum procedant. Quæ omnia aliaque plura latiùs referuntur in probationibus Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *cap.* 29.

CAPUT IX.

Episcoporum eſt pro populo orare; populum ad orationem excitare; preces publicas indicere & dirigere; & abuſus, ſi qui irrepſerint, tollere.

1. *Inſtantiam orationis præcipuum eſſe ſuum officium, crediderunt Apoſtoli; & quare?*
2. *Epiſcopi certam horam orationi deſtinare debent.*
3. *Epiſcopo præcipuè incumbit ſacrificii incruenti oblatio.*
4. *Quandonam ſpecialiter Epiſcopus Miſſæ ſacrificium offerre debeat.*
5. *Epiſcopus populum ad orandum excitare; modumque orandi docere debet.*
6. *Libellos precum examinare Epiſcopo incumbit.*
7. *Orationes publicas ex cauſa publica & communi, Epiſcopi eſt indicere, dirigere.*
8. *Epiſcopi eſt præſcribere orationem* Quadraginta *horarum, & quomodo hanc inſtituerit Sanctus Carolus?*
9. *Non ſufficit in hac oratione publicè exponi Venerabile; ſed præcipuè incitandus populus ad ſolidam devotionem.*
10. *Preces publicas indicere ad Epiſcopum ſpectare ſæpiùs declararunt Parlamenta Regia.*
11. *Precibus publicis annumerantur ſupplicationes, ſeu Proceſſiones; haſque indicere pertinet ad Epiſcopum.*
12. *Exemptio non impedit hac in parte authoritatem Epiſcopi.*
13. *Epiſcopi eſt præſcribere quomodo Proceſſiones ſint habendæ; & quæ in iis cavenda aut obſervanda.*
14. *An Epiſcopus poſſit præſcribere, ut in Proceſſionibus Venerabile non circumferatur cum Imaginibus aut Reliquiis Sanctorum?*
15. *Epiſcopi eſt componere controverſias de* præcedentia, *quæ inter perſonas Eccleſiaſticas in Proceſſionibus oriuntur.*
16. *Hæ controverſiæ* ſummariè *abſolvi debent.*
17. *Interdum ſuper his controverſiis ad Tribunalia Regia recurritur.*
18. *Clerici tam Regulares quàm ſæculares ad publicas Proceſſiones vocati accedere debent, & etiam compelli poſſunt.*
19. *Etiam exempti accedere tenentur.*
20. *Conſuetudo siquidem immemorialis eximere poteſt Capitula Cathedralia ab acceſſu ad publicas ſupplicationes.*
21. *Epiſcopus mutare aut etiam abrogare poteſt antiquas ſupplicationes.*
22. *Precibus publicis, quarum directio eſt apud Epiſcopum, annumerandum Officium Canonicum.*
23. *Epiſcoporum eſt, Breviaria, Miſſalia, alioſque libros ad Divinum Officium pertinentes, revidere, & emendare.*
24. *Correctio Breviarii Aurelianenſis nuper ab Epiſcopo facta; & quæ hic obſervata.*
25. *Ubi eſt receptus ritus Romanus, obſervanda Bulla Pii V. & ſtylus Curiæ Romanæ.*
26. *Epiſcopus abuſus circa Miſſæ Sacrificium corrigere debet.*

I. Apoſtoli convocantes multitudinem Diſcipulorum, dixerunt: *Non eſt æquum nos derelinquere Verbum Dei, & miniſtrare menſis. Conſiderate ergo, Fratres, viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu Sancto, & ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus. Nos verò* ORATIONI *& miniſterio Verbi* INSTANTES *erimus.* Act. 6.

Miniſterio ergo Verbi junxerunt Apoſtoli *inſtantiam orationis*; ſcientes, quam eſſet neceſſarium hanc illi jungere, ſi Prædicationis fructum in populo videre vellent; juxta illud, quod poſtmodum dixit Apoſtolus: *Neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus.*

Hoc verò incrementum divinum quis ſuis precibus præcipuè in populum attrahet? niſi is *qui ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona, & ſacrificia pro peccatis*, id eſt, omnis Pontifex ſive Epiſcopus.

Hinc illud Apoſtoli ad Coloſſenſes 1. v. 9. *Non ceſſamus pro vobis* ORANTES *&* POSTULANTES *ut impleamini agnitione voluntatis ejus in omni ſapientia & intellectu ſpirituali.*

II. Cùm ergo „ in Oratione ſanctiſque meditationibus eos (Epiſcopos) frequenter eſſe oporteat, (verba ſunt S. Caroli in Concilio Mediolanenſi IV. *part.* 3. *cap.* 1.) certam ſibi horam quotidie ſumant, quam in contemplationum divinarum ſtudio, exercitationeque attentiſſimis religioſæ mentis cogitationibus ponant. Quò oratione *non ſibi ipſis tantum* Divini luminis illuſtrationem depoſcant, ſed etiam *pro fidelibus* ſuæ curæ commiſſis humiles preces fundant; *eorum peccata deplorando*, pioque gemitu & religioſa ſupplicatione Deum orando, ut disjectis peccatorum nubibus, pluviam & rorem ſuæ divinæ gratiæ ac miſericordiæ effundat in hæreditatem & agrum Eccleſiæ ſuæ. “

Et Patres Concilii Tholoſani an. 1590. „ Orationibus & meditationibus ſingulo quoque die, certis ſtatiſque horis incumbant, quibus in cœleſtium rerum contemplatione verſantes, divinam ſibi, ſuiſque gregibus gratiam ſumma & veneratione & contritione deprecabuntur. “ *Parte* 1. *tit. de Epiſcopis.*

Idipſum & Concilium Narbonenſe an. 1609. Epiſcopis ardentiſſimè inculcat, ut quod, ait, in Fidelibus ſibi commiſſis confractum eſt, divina bonitate alligetur, quod languidum eſt ſanetur, perditum reparetur, & quod bonum eſt, conſervetur. “

III. Porrò excellentior & efficacior ſpecies orationis cùm ſit Miſſæ Sacrificium, hujus quoque celebratio præcipuè ad Epiſcopum ſpectat. Nec primis Eccleſiæ ſæculis Presbyteris oblatio hujus Sacrificii concedebatur, niſi abſente aut impedito Epiſcopo; imò tam apparuiſſet inſolitum, quòd Epiſcopus diebus Dominicis feſtiſque conventui Fidelium non præſediſſet, verbum Dei non explanaſſet, aut Sacrificium non obtuliſſet, quàm ſi Judex diebus juri dicendo deſignatis pro tribunali non ſediſſet.

Quare S. Gregorius volens exprimere magnitudinem dolorum, quos ex podagra patiebatur, ſcribit, „ ſe tantis podagræ doloribus affligi, ut vix in diebus Feſtis uſque ad horarum trium ſpatium ſurgere valeat, *Miſſarumque Solemnia* celebrare. “ *Lib.* 8. *epiſt.* 36.

Non immeritò proinde dixit Synodus P.I. Mechlinienſis: „ Inter cæteras Epiſcoporum functiones non infimum locum habet *oratio* pro populo, & *communis Sacrificii oblatio:* de quibus ſi bonum habeant teſtimonium, non parum inde eis auctoritatis accedet. *Tit. de Epiſcopis cap.* 3.

IV. Rectè ergo Epiſcopos monuit S. Carolus in ſuo Concilio Mediol. IV. loco citato, „ Miſſæ Sacrificium frequentiùs celebrare ſtudeant. Dominicis verò feſtiſque diebus, ne id præſtare omittant. Hoc verò ipſum facere curent crebriùs in Eccleſiis, quàm in privatis oratoriis. “

„ Prætereà Miſſæ Sacrificium facere ſtudeant illis diebus, quibus Eccleſiaſtica Beneficia conferent; & generalia Clericorum, qui initiandi ſunt, & Confeſſariorum examina habebunt, cæteraſque denique graviores conſultationes & deliberationes inibunt. “

V. Nec tantùm ipſe pro ſe populoque ſuo multum orare debet, ſed inſuper populum ad orandum incitare, ipſumque orandi modum docere; nec non preces tum privatas tum publicas præſcribere ac dirigere.

Quan-

Quanta cura & sollicitudine S. Carolus populum sibi commissum ad orationis exercitium quotidianum excitaverit, paternoque affectu monuerit, ipsumque orandi modum docuerit; ejus Litteræ Pastorales ea de re ad universos suæ Diœcesis Fideles missæ ostendunt, quarum compendium suprà *cap.* 7. retulimus.

VI. Quia verò populus ad evitandas distractiones, & ad excitanda in se pia desideria, & affectum inflammandum uti solet certis libellis devotionis aut formulis precationum, Episcoporum atque Pastorum est, invigilare in hujusmodi libellos, & precationum formulas, num ad solidam devotionem excitandam, & fovendam sint convenientes; utrum nihil sanæ doctrinæ aut solidæ pietati contrarium contineant; utrum nihil superstitionis, aut ad eam inclinans sub specie pietatis misceatur.

„ Libri, quibus preces variæ continentur (ait Synodus Cameracensis P. I. *tit.* 1. *cap.* 3.) plerumque falsis, superstitiosisque titulis asperguntur: ea omnia *purgari* diligenter, & ad *proportionem fidei reduci Episcoporum sedulitate* præcipit Sancta Synodus.

VII. Ad Episcopum quoque spectat, preces publicas & communes instituere, ipsique populo præscribere, modumque in illis servandum constituere.

Hujusmodi preces publicas & communes, non tantùm pro calamitatibus, & periculis temporalibus Reipublicæ, aut populo imminentibus, sed vel præcipuè ut spiritualia animarum pericula & calamitates avertantur, instituere, exemplo S. Caroli, Episcopis incumbit; vel dum de aliquo negotio, à quo multarum animarum salus dependet, tractatur.

VIII. Et quidem *de Oratione 40. horarum*, quæ una eaque hodie vulgarissima Orationis *publicæ* species est, dicit S. Carolus in Concilio suo Mediol. II. *tit.* 1. *decis.* 16. „ Oratio quæ *quadraginta horarum* dicitur, ne ulla in Ecclesia extra ordinem constituatur *sine Episcopi consensu*. Isque eam ita sanctè geri curet, ut pii illius instituti ratio exigit.

Ut autem hoc assequeretur, plura postmodum statuit in suo Concilio Mediol. IV. *part.* 2. *tit. Quæ ad Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum pertinent*; atque inter alia: „ In iis solùm Ecclesiis sive sæcularibus, sive Regularibus fiat celebreturvè, in quibus Sanctissimum Sacramentum asservatur; nec verò in iis omnibus, sed in illis tantummodò, quas *Episcopus statuerit*. Fiat autem in conspectu Sanctissimi Sacramenti: quod è tabernaculo expositum, in majori, aliovè, *si Episcopus ita censuerit*, altari propalam collocetur.

Posthæc vult, ut non minùs quàm sex cerei & tres lampades ante Venerabile luceant; nec plures quàm decem cerei, aut 12. vel 13. lampades; *nisi Episcopus ex causa majorem luminum numerum permittat*. Deinde orationis initio cùm Sanctissimum Sacramentum palam promovendum est, Clerus omnis ipsius Ecclesiæ superpelliceo indutus Sacerdoti Venerabile exponenti assistat; & si pauciores sint quàm sex in illa Ecclesia, aliunde advocentur; ut ne eo numero pauciores sint; hique *cum luminibus accensis*; tum homines iisdem Parochiæ in cujus Ecclesia finibusve oratio exponitur, præsertim Sodalitati Sanctissimi Sacramenti adscripti.

Dum illud in Altari propositum est; interdiu duo Clerici superpelliceo induti, capite aperto ad Altare semper assistant: quorum alter Diaconus saltem sit; noctu verò saltem unus, isque in sacro Ordine constitutus.

„ Ad excitandam populi in stata hac oratione versantis pietatem, ait, hoc curetur, ut aliquando, quo præsertim tempore, quavè hora frequens est Fidelium ad eam concursus, *sermo*, *isque brevis*, ad *piæ meditationis* studium inflammandum apposité habeatur.

Præterea vult ab Episcopo designari viros aliquos graves, pietatis spiritualisque vitæ amantes, qui in sua quique regione orationis hujus curam gerant, quo tempore illa celebratur. Qui inter cætera curabunt, ut oratio hæc per 40. horas *continenter* fiat: quem in finem Parochiam, in cujus finibus oratio habetur, in certas classes partientur; singulisque suas horas assignabunt: ut tamen fœminæ noctu ad Ecclesiam non accedant: Et si noctu orantes deessent, Venerabile in tabernaculo reponatur.

IX. Hic imprimis intelligant Episcopi & Pastores, quibus instituendi ac dirigendi hujusmodi publicas preces officium incumbit, non satis fuisse sancto Carolo, uti hodie à nonnullis apprehendi videtur, ut Venerabile Sacramentum publicè in Ecclesia exponatur; sed præcipuè curæ fuisse, ut populus ad solidam ac sinceram devotionem excitetur; atque preces illæ vero devotionis affectu agantur.

Insuper videmus, non dubitasse S. Carolum cæterosque qui ipsi in celebratione Concilii Provincialis astiterunt, quin publicæ hujus orationis institutio, & directio *ad Episcopos* spectaret.

Nec mirum, cùm enim similes publicæ orationes populum præcipuè concernant; atque ad populi pietatem & devotionem excitandam instituantur, quis naturalior earum director esse potest, quam Episcopus; cui totius populi cura & directio in his, quæ ad pietatem & religionem sunt, incumbunt?

X. Unde cùm Magistratus & Intendentes cujusdam Urbis sua propria auctoritate ordinassent cantari solemniter *Te Deum laudamus*; ipsosque Ecclesiasticos ad id coegissent, priusquam intervenisset Decretum Episcopi Diœcesani, facta insuper inhibitione recipiendi Episcopale mandatum si quod daretur: Re delata per Episcopum ad Concilium sanctius, per Arrestum Concilii 14. Decembris 1638. cassata fuit dicti Magistratus ordinatio; ipsique Ecclesiastici exonerati à mulcta per Magistratum comminata; cum inhibitione facta Magistratui, imposterum quidquam statuendi, quod Ecclesiam concernit; aut turbaret Episcopum in functionibus suæ curæ. Refertur in Actis Cleri Gallicani, *Tomo* 1. *tit.* 2. *cap.* 5. *num.* 6. & *num.* 7. refertur Arrestum ejusdem Concilii Regii, quo 20. Novembris 1643. declaratum fuit, Capitulum Burdigalense non debere recipere mandata pro publica gratiarum actione, aliisque publicis precibus, quas Rex judicasset esse faciendas in Ecclesia Burdigalensi, ab alio, quàm *Archiepiscopo, ejusque Vicario Generali* in ejus absentia.

XI. Et *num.* 8. asseritur, per Senatum Parisiensem 8. Januarii 1647. declaratum: *Processiones generales*, *Te Deum*, aliasque *publicas Preces*, quæ fient ad instantiam Regis, indicendas esse per *Episcopum* ejusvè *Vicarium*, de quo Capitulum *gratiosè* monebitur. Particulares verò preces ex communi Episcopi & Capituli resolutione.

His precibus publicis, quarum indictio & directio Episcopo adjudicatur, annumerantur *Processiones*; utpotè quæ & ad populi pietatem promovendam instituuntur.

His consonat resolutio S. Congregationis, quam ex Barbosa recitat Zypæus in Jure novo *Tit. de majoritate & obed. num.* 12. nimirum, Episcopum in indicendis *Processionibus publicis* non debere habere consensum Capituli; & quidem non obstante quasi possessione contraria aut consuetudine.

XII. Neque Prælatum quantumvis exemptum posse impedire Episcopum indicere *Processiones* in sua Ecclesia, judicavit Concilium Privatum pro Episcopo Audomarensi 21. Aug. 1593. & 25. Septembr. eodem anno, contra Abbatem S. Bertini. Habetur sententia in Registro sententiarum Concilii Privati, quod incipit à prima Februarii 1591. fol. 25.

XIII. Nec indicere dumtaxat Processiones seu Supplicationes solemnes ad Episcopum spectat, sed etiam qua via & quò ducendæ & dirigendæ; item quo ritu & forma instituendæ; quæque in iis cavenda aut observanda sint.

Hac ratione mandavit in sua Synodo D. ann. 1567. Archiepiscopus Cameracensis Archipresbyteris suis, “ Ut solicitè perspiciant in Ecclesiarum visitatione, num non irrepserint aliqua superstitiosa & vana *in Processiones*. Ubi verò hujusmodi aliquid compertum habuerint, volumus, ait, nobis nostrisque Vicariis quamprimum denuntiari, ut ab omni irreverentia repurgatis Ecclesiis, in vera pietate Fideles omnes contineamus.

Eadem ferè ratione vetuere Episcopi Belgii in suis respectivè Synodis: “ Ne in *Processionibus*, quas *dedicationum* vocant, *Venerabile Sacramentum* circumfe-

„ cumferatur: eò quòd ad hujusmodi Processiones populus magis spectandi, quàm orandi causa accedere soleat.

Et Synodus Mechliniensis P. II. *tit.* 14. *cap.* 2. *&* „ 5. Imagines sacras sæculariter comptas, nec in Templis, nec in *Processionibus* tolerent Episcopi; & quæ ad ornatum *Supplicationum* proponuntur, ejusmodi sint, quæ oculos spectantium non offendant . . . Numquam etiam Reliquiæ, vel Imagines in *Processionibus* deferantur, nisi per Clericos sacris initiatos, quantum fieri potest; neque tam longi itineris circuitu, ut aut populi devotio languescat, aut compotationibus aliisque insolentiis occasio præbeatur.

XIV. Similiter licèt *per se* inordinatum non sit, Imagines aut Reliquias Sanctorum unà cum Venerabili Sacramento in *Processionibus* circumferre; *significantes*, ut ait Synodus Coloniensis anno 1549. *illos nunc cum ipso regnare & triumphare in cælis, qui vestigia ejus hic in terris secuti sunt*; si tamen Episcopus videat, eam esse populi sui circa aliquas Sanctorum Imagines aut Reliquias inordinatam devotionem, ut ex externo agendi modo sat appareat, honorem Sanctissimo Sacramento debitum ad Sanctorum Imagines potiùs, quàm ad ipsum Venerabile referri; idque etiam non rarò cum summo hæreticorum scandalo: poterit Episcopus præcipere, ne cum ipso Venerabili SS. Imagines aut Reliquiæ circumferantur.

Quod etiam pridem, ob illud indubiè periculum, sæpiùs decretum fuit. „ In solemni illa Processione, ait S. Carolus, in qua Sanctiss. Domini Corpus per urbem religioso cultu defertur, *ne Reliquiæ ullæ*, sed *illud solum*, ut *veteris* instituti, *Ecclesiæque Romanæ Matris consuetudo est*, pio, religiosoque apparatu, solemnique celebritate feratur.“ Concil. Mediol. IV. *part.* 2. *cap.* 4.

Similiter Ann. 1639. Synod. Namurc. statuit: „ Quando continget Venerabile Sacramentum deferri, nullæ aliæ Reliquiæ vel Imagines Sanctorum deferantur.... in die verò Patroni sola ejus Imago, vel Reliquiæ deferantur.

Quin, & Ann. 51. currentis sæculi Maximilianus Henricus Archiepiscopus Coloniensis decrevit, „ quòd tametsi pium & laudabile sit, ut in communibus Processionibus & supplicationibus, ac stationibus deportentur Sanctorum (si quæ in Ecclesiis habentur) Reliquiæ, vel sola Imago Divi loci Titularis, in eis tamen Processionibus & supplicationibus ubi Sanctissimum Sacramentum circumfertur, nullæ meritò Sanctorum, vel Imagines, vel Statuæ juxta Sancti Caroli Borromæi præscriptum (nisi pia multorum locorum consuetudo aliud postulet) deportentur; de qua tamen *consuetudine integrum erit nobis nostrovè in spiritualibus Vicario Generali, seu Decanis ruralibus cognoscere, an cum pietate vera, & persuasa consistat*.

Hinc patet, dictum Archiepiscopum desiderasse quidem, ut juxta S. Caroli præscriptum cum Venerabili Sacramento Sanctorum Imagines non circumferantur, aliquid tamen consuetudini in re de se minimè inordinata detulisse; ita tamen ut sibi integrum esse declaraverit, judicare, num hìc & nunc consuetudo illa veram populi devotionem non impediat, nec ejus erga SS. Sacramentum reverentiam potiùs diminuat quàm promoveat.

Et meritò; in his enim quæ internum devotioni congruere, subinde verò ob temporum circumstantias, & populi conditionem officere possunt, Episcoporum est invigilare & judicare, quid conveniat; subditorum verò obedire, & judicio Episcopi se submittere; juxta illud Augustini in simili materia indifferenti: *Episcopo tuo in hac re noli resistere, & quod facit ipse, sine ullo scrupulo, vel disceptatione sectare*.

XV. Hæc plenam Episcoporum auctoritatem in indicendis dirigendisque *Processionibus*, utpotè publicis precibus populum spectantibus abundè evincunt; quam & Synodus Tridentina supposuit, dum *Sess.* 25. *cap.* 13. *de Regularib.* voluit, ut „ controversias omnes de præcedentia, quæ persæpè maximo cum scandalo oriuntur inter Ecclesiasticas personas, tam Sæculares, quàm Regulares, cum in *Processionibus publicis*, tum in iis quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, & in deferenda umbella & aliis similibus; Episcopus amota omni appellatione, & non obstantibus quibuscumque componat. “

XVI. Cùm præcipuè in hoc Decreto Synodus intendat obviare scandalis, quæ ex hisce controversiis nata sunt oriri; ni mox & indilatè sistantur, compositio Episcopi eò maximè tendere debet, ut brevi manu, summarie, ac de plano, sine strepitu & figura Judicii expediat universa, quemadmodum Sacram Congregationem declarasse fertur, quæ similiter declaravit, appellationem hìc amotam duntaxat quoad effectum suspensivum; nequaquam verò quoad effectum devolutivum.

XVII. Quia verò interdum Episcopalis auctoritas hujusmodi controversiis diminuendis ac sopiendis haud sat potens & efficax est, Regia nonnumquam accedit; quæstionesque super hisce controversiis ad Concilia Regia, præcipuè si de possessorio agatur, frequenter devolvuntur; quod quotidiana praxi notius est, quàm ut probari debeat. Et plura Regia Arresta in hac materia refert Renatus Choppinus, *lib.* 2. *Monast. tit. ult. num.* 23.

XVIII. Addit deinde Synodus Tridentina: „ Exempti autem omnes, tam Clerici Sæculares, quàm Regulares quicumque, etiam Monachi, ad *publicas* Processiones *vocati* accedere compellantur, iis tantùm exceptis, qui in strictiori clausura vivunt. “

Vigore hujus Decreti decisum esse testatur Stephanus Gratian. *decis.* 232. *num.* 15. in Curia Episcopali Papiæ, Monachos posse compelli ab Episcopo, & Censuris distringi aut saltem pœnis pecuniariis, ut vadant ad Processiones publicas. “

XIX. Et Erasmus Choquier post Choppinum *de Sacra Politia*, *lib.* 2. *titul.* 6. *num.* 18. refert judicatum, quòd omnes, *quamtuncumque exempti*, accedere tenentur ad Processiones consuetas, aut indictas pro bono publico, vel onere; “ *De Jurisd. in exemptos part.* 2. *q.* 45. *num.* 109.

XX. Fuere quidem nonnulla Capitula Canonicorum, quæ titulo *immemorialis* consuetudinis & possessionis se prætendebant ab hac accedendi ad Processiones obligatione exemptos; sed observat Aloysius Riccius in *praxi sua Neapol.* hanc consuetudinem in Gallia esse reprobatam tamquam illegitimam, & irrationabilem. Et in specie Canonici Metenses, quantumvis exempti, declarati sunt non recepibiles ad prætendendum se non esse obligatos comitari suum Episcopum in publica supplicatione, per sententiam Senatus Parisiensis ann. 1583. Similia duo alia Arresta contra Canonicos titulo *antiquæ possessionis* idipsum prætendentes, referuntur per Meynardum, *lib.* 1. *Notab.* 44. *cap.* 5.

XXI. Hac eadem auctoritate possunt Episcopi processiones antiquitùs institutas, ac multo tempore observatas, vel in totum abrogare, aut immutare, si in eas abusus irrepsisse viderint: nec tam ad excitandam devotionem, quàm ad excessus committendos conducere perspexerint.

Hoc motivo Patres Synodi Coloniensis anno 1536. Processiones quæ per agros & campos peragebantur, abrogarunt, sive voluerunt, ut hæ Processiones de cætero intra septa Ecclesiarum religiosè fierent, ac ut in templo, loco precationibus peculiariter dedicato, oretur Deus, habeaturque tum pius rei ac temporis conveniens sermo commonitorius.

Rationem hujus desideratæ mutationis assignant, quòd Processionum harum institutio rationem quidem habeat, nempe quòd populus oret, *ut segetes ac fruges terræ à Domino conserventur*: „ Verùm ut alia plurima, inquiunt; ita & hìc mos hominum malitia depravatus est, quòd per occasionem talis deambulationis, quæ Deo placando erat instituta, pleraque scelera committantur. Quamobrem nobis satius videtur, ut hæ aliæque supplicationes ac Processiones, de cætero intra septa Ecclesiarum religiosè fiant; ac ut in templo, loco precationibus peculiariter dedicato, oretur Deus, habeaturque tum pius rei ac tempori conveniens ad populum commonitorius sermo. “

XXII. Quin inter species orationis publicæ recensendum sit Officium Canonicum, sive Horarum Canonicarum solemnis persolutio, indubitatum est; ut proin-

proinde etiam hic cura Episcopalis invigilare debeat, num omnia ritè, devotè ac recto ordine peragantur; nihilque solidæ devotioni, ac Divini Officii majestati contrarium immisceatur.

XXIII. Quapropter non tantùm in pristinis, sed etiam recentioribus, ac nostræ penè ætatis Synodis frequenter inculcatum Episcopis legitur, ut Breviaria, Missalia, Antiphonalia, aliosque ad Ecclesiasticum Officium spectantes libros diligenter examinent; & si quid superfluum aut cultui divino indecens aut minus dignum repererint, tollant.

Concilium Senonense superiori sæculo Lutetiæ Parisiorum sub Antonio à Prato S. R. E. Cardinale, nec non Senonensium Archiepiscopo, & Galliarum Primate celebratum, statuit, „ ut Diœcesani statim post dissolutum præsens Concilium diligenter visitent Breviaria, Missalia, Antiphonalia, ac Sanctorum Legendas. Et quæ deprehenderit in illis superflua, aut non satis pro Ecclesiæ dignitate convenientia, ipsi continuò tollent & resecabunt, & quæ viderint esse necessaria adjicient. „ *Cap.* 1.

Similiter sub idem pene tempus, Patres Concilii Coloniensis attendentes „ nonnulla in Divinum Officium cæco quodam judicio invecta, judicarunt operæ pretium facturi, si Missalia perinde atque Breviaria pervidere curarent, ut amputatis tantùm superfluis, & quæ superstitiosiùs invecta videri possint, ea tantùm, quæ dignitati Ecclesiæ & priscis institutis consentanea fuerint, relinquantur, „ an. 1536. *par.* 2. *c.* 11.

Concilium quoque Mechliniense intelligens, quoniam in Divino Officio, quandoque „ & potissimum in festis quæ certis Diœcesibus propria sunt, in historiis quæ leguntur, & sequentiis Missarum quædam occurrunt, quæ subinde pios offendunt; statuit ut curent Episcopi & quod in eo Officio purgandum videtur & corrigendum, expurgent & corrigant, aut loco Officii hujusmodi jubeant Officium de communi cantari.

Hisce addi possunt quæ in sua Synodo ann. 1570. statuit Episcopus Namurcensis Antonius Haverius, qui Concilio Tridentino interfuit, titulo *de Sacra Eucharistia & Divini Officii persolutione*, *cap.* 8. „ In Divino Officio, ea tantùm convenit decantari vel legi, quæ solida sunt, & ad ædificationem faciunt, tam proferentium, quàm auditorum. Quare Ecclesiarum Rectores & Præfecti diligenter advertant, an in suis Ecclesiis aliqua sint immixta Officio Ecclesiastico *falsa*, *incerta*, vel *non verosimilia*: quæ si deprehenderint, ad nos deferant, ut eorum loco, *ex scriptura*, *vel veteribus ac probatis scriptoribus solida substituantur*.

Nullatenus proinde dubitarunt Episcopi, quin Breviariorum aliorumque librorum ad Divinum Officium spectantium visitatio atque correctio sibi incumberet.

XXIV. Hac auctoritate usus Episcopus Aurelianensis anno 1693. novam Breviarii Diœcesis suæ editionem & emendationem procuravit.

In hac verò emendatione seu correctione inprimis observavit, ut „ nihil in *Antiphonis*, nihil in *Versibus & Responsoriis* sit insertum, quod ex *Scripturis Sacris* non sit descriptum, ita ut (verba ejus sunt in præfatione Breviario correcto præfixa) in his omnibus, vel Deus ipse nos alloquatur, vel verba suppeditet quibus ipsum alloquamur. *Amica enim & familiaris* oratio est (ait S. Cyprianus Martyr & Episcopus *lib. de orat. Dom.*) *Deum de suo rogare*. Ulterius in dicta præfatione exponit, „ Optandum quidem esse, totam utique Scripturam una serie in Officiis Divinis singulis annis legi potuisse: sed, ait, cùm plura contineat, quàm ut integra hoc temporis spatio legatur; id saltem effecimus, ut ex Scripturæ lectionibus nulla (paucissimis exceptis) umquam omitteretur, & lectiones ipsæ ex iis desumerentur locis, quæ & scitu magis essent necessaria, & ad animos rerum cœlestium amore inflammandos magis efficacia.

„ Lectiones ex *genuinis* & *indubitatis* SS. Patrum operibus, inquit, depromptæ sunt, quæ Scripturarum locis difficilioribus lucem afferant, fidei dogmata firmiùs stabiliant, Christi præcepta luculentiùs explicent, peccati odium altiùs in animis imprimant, ac vitæ æternæ desiderium ferventiùs excitent.

Psalterium sic disposuit, ut singulis ferè hebdomadis totum recitetur.

Hoc verò, vel maximè cordi fuit huic Antistiti, ne quid falsi aut incerti, vel fabulosi in Officio divino legeretur; quare omni studio in hoc allaboratum fuisse ait: „ Ut veritati simul ac Fidelium ædificationi consulentes, *falsa* ac *dubia* removerentur; eaque ex Sanctorum historia proponerentur, quæ legentium animos ad Deum amandum, & Sanctos imitandos suaviùs allicerent. «

Denique cùm nulli Sacerdotum Canones ignorare permittatur; ideò „ quæ Clericos & maximè Sacerdotes, qui pro aliorum salute invigilant, circa fidem & mores scire apprimè convenit, ex Conciliorum Decretis, & Sanctorum scriptis excerpsit, & ad calcem Breviarii edi curavit: ut singulis diebus ad *Primam*, etiam ab iis qui privatum Officium recitant, aliquid inde legatur. «

Et quidem pro die 29. Aprilis, qua die hæc scribo, hoc à Canonicis Clericisque notandum Synodi Coloniensis Decretum assignatur: Utinam optando, à Deo Optimo Maximo consequi possimus, ne quisquam lucri causa divinis interesset, alioquin non accessurus sacra; veluti quem nummi magis, quàm Dei amor in templum trahit, quæstum pietatem esse putans: qui (non dubium) ex numero eorum est, de quibus Isaias dixit: Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. « Optandum, ut & Breviarii Romani, quo plerique in Belgio utuntur, aliqua nova correctio fieret; qua præsertim apocrypha & dubia tollerentur; atque certa & indubitata substituerentur.

XXV. Sed cùm pleræque Ecclesiæ Belgicæ, præsertim sæculares receperint Breviarium & ritum Romanum, attendenda erit circa Librorum Divinorum correctionem Bulla Pii V. quæ Breviario Romano præfici solet; atque stylus Curiæ Romanæ, qui omnia pene ad Ritus spectantia Congregationi quæ *Rituum* dicitur commisit; ubi de hac Congregatione agetur, latiùs ostendetur.

In textu notatum fuit quòd in Gallia plures Ecclesiæ suum particulare Breviarium retinendum censuerunt, tametsi Curia Romana frequenter, ac præsertim post Concilium Tridentinum institerit, ut Breviarium Romanum cæteris particularibus Breviariis abjectis, in omnibus ubique Ecclesiis reciperetur.

Ita legitur circa annum 1581. Curiam Romanam fortiter institisse ut Ecclesia Parisiensis, abjecto proprio ritu Divini Officii, reciperet ritum Romanum, uti refertur inter probationes libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 31. *num.* 3. extatque ibidem resolutio Capituli Parisiensis super retentione & reformatione *sui particularis* & antiqui Breviarii; ac unà subjunguntur rationes Theologorum Parisiensium, quibus ostendebant nullatenus esse recipiendum ritum Romanum, abjecto Parisiensi; sed potiùs expedire ut unaquæque Diœcesis suum retineat ritum & particularia sua Breviaria.

Porrò inter alia observant dicti Theologi, quòd « sancti Patres tanta sapientia & prudentia illustres, justis de causis, singulis Diœcesibus singula concesserint & ordinaverint Breviaria. «

Præterea notant: Quòd „ reliqui Episcopi habeant potestatem politiæ & ordinationis in suis Diœcesibus, ut Romanus in sua. Hæc autem bona ex parte convellerentur. «

Et infra addunt: „ Hi Episcopi in suis Diœcesibus (si intelligant quod sunt) habent potestatem, orationis modum instituendi, sicut Papa in Romana Diœcesi & Ecclesia (hoc enim sonat & significat vocabulum *Pontifex Hebr. cap.* 5. & 9.) alioquin fierent Papæ Capellani. «

Præterea observarunt, „ quòd ubi Deus Optimus Maximus dedit Sanctos, ibi quoque velit per illos invocari à fidelibus populis, sicuti voluit rogari à filiis Israel per Patres illorum Abraham, Isaac, & Jacob, hac de causa retinenda esse singularum Diœcesium particularia Breviaria, utpotè quæ singularum quoque Diœcesium *Sanctorum* officia continere consueverunt. «

Non prætermittunt insuper liberè edicere, quòd hæc particularium Breviariorum abrogatio, & in locum eorum Romani Breviarii inductio, non tam augmentum Religionis, quàm Romanæ Curiæ amplificationem

tionem pro fine habeat: „ Quid enim (inquiunt) inde provenit, nisi Romanæ, non dico religionis, sed superbiæ & ambitionis auctio?

Hæc Theologorum resolutio integra exhibetur per Pythæos inter probationes libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 31. *num.* 11. Et ibidem *num.* 12. refertur Arrestum Parlamenti Parisiensis de 27. Febr. 1603. quo ad instantiam Procuratoris Regii cassatur ordinatio Episcopi Andegavensis, qua voluit per suam Diœcesim recitari divinum officium juxta ritum Breviarii & Missalis Romani, abrogato antiquo ritu Ecclesiæ Andegavensis, & injunctum fuit eidem Episcopo, ne ullam circa ritum Ecclesiasticum immutationem, aut innovationem induceret absque permissu Regis. Vide utrumque Monumentum in appendice sub litt. F. G.

XXVI. Denique Synodus Tridentina hanc circa preces publicas Episcopalem auctoritatem expendens ipsis Episcopis mandavit, ea omnia quæ à Sacrificii Missæ dignitate aliena sunt, quæque vel avaritia, vel irreverentia, vel superstitio induxit, è medio tollere sedulò curent, non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus, ac consuetudinibus quibuscumque, uti fusius dicetur, & abusus è medio tollendi proponentur infrà *pars.* 2. *tit. de Celebrat. Missarum.*

TITULUS DECIMUSSEPTIMUS.

De Visitatione Episcoporum.

CAPUT I.

De necessitate & scopo Visitationis.

1. *Cura animarum necessariò requirit Episcoporum Visitationem.*
2. *Canones obligationem Visitandi urserunt.*
3. *Synodus Tridentina quotannis Visitationem institui voluit.*
4. *Episcopus non astringitur ad unicam Visitationem annuam.*
5. *Synodus conscientiæ Episcoporum permisit, num plures, quàm annuæ Visitationes sint necessariæ.*
6. *Episcopus cessante legitimo impedimento per se visitare tenetur.*
7. *Quid Episcopum agere conveniat, si Diœcesim ob ejus latitudinem convenienter per se visitare nequeat.*
8. *Scopus Visitationis à Synodo Tridentina expressus.*
9. *Visitatio præcipuè versari debet circa interiorem statum Diœcesis.*
10. *Quæ præcipuè inquirenda ex mente Synodorum?*
11. *Scopus Visitationum compendiosè à S. Carolo expositus.*
12. *Vetus formula Visitationis multa hisce quoque temporibus utilia continet.*
13. *Episcopus ut faciliùs ac celeriùs cum fructu Visitationem absolvat; debet Ministros inferiores præmittere.*
14. *Hoc etiam probavit S. Carolus.*
15. *Litteras Pastorales materiam & scopum Visitationis continentes, præmittenda: & quid hic fecerit S. Carolus.*
16. *Parochi litteras populo prælegere, eumque ad Visitationem obedienter recipiendam inducere tenentur.*

I. ANIMARUM curatio ritè peragi nequit, si morbi nesciantur. Hi verò sciri nequeunt, nisi medici ægros visitent, in morbos inquirant & studiosè examinent: Quapropter nihil adeò à Patribus & Sacris Canonibus Episcopis inculcatum fuit, quàm continua Diœcesium perlustratio & visitatio: præcipuaque Sanctorum Episcoporum occupatio fuit Diœcesium continua circuitio & perlustratio.

II. Cùmque labentibus sæculis hæc Episcoporum solicitudo interdum flaccesceret; atque inde sensim dormientibus Pastoribus zizania malæ doctrinæ, aut morum abusus seminarentur & crescerent; non defuere Concilia, & Pontifices, qui Episcoporum hac in parte obligationem urgerent, & ob oculos ponerent.

„ Multorum casuum (ait Synodus Tarraconensis III. *can.* 8.) experientia magistrante, reperimus nonnullas Diœcesanas Ecclesias esse destitutas; ob quam rem hac Constitutione decrevimus, ut antiquæ consuetudinis ordo servetur, & *annuis* vicibus ab Episcopo Diœcesano *visitentur*; & si qua fortè basilica reperta fuerit destituta, ordinatione ipsius reparetur.

Synodus Lugionensis in Gallæcia & Portugallia Diœceses multiplicari voluit, „ quia in tota Gallæciæ regione *spatiosæ* satis Diœceses ab Episcopis tenentur ita ut aliquantæ Ecclesiæ *per singulos annos vix* possint à suo Episcopo *visitari*.

III. His aliisque infinitis propemodum Canonibus, qui visitationem, tamquam præcipuam ac maximè necessariam Episcoporum functionem urserunt, insistens Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 3. *de reform.* decrevit, „ ut Patriarchæ, Primates, Metropolitani & Episcopi propriam Diœcesim per *seipsos*, aut si legitimè impediti fuerint, per suum generalem Vicarium, aut Visitatorem, si *quotannis* totam, propter ejus latitudinem, visitare non poterunt, saltem majorem ejus partem; ita tamen, ut *tota in biennio per se*, vel *Visitatores suos* compleatur, visitare non prætermittant.

IV. Porrò cùm præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus Animarum cura commissa est, *oves suas agnoscere*, ut loquitur Synodus Tridentina *Session.* 23. *cap.* 1. *de reformat.* nullatenus ex mente Patrum Concilii est, quod Episcopi unica Diœceseos Visitatione *annua* aut *biennali* obligationi suæ semper satisfaciant; quandoquidem fieri possit, frequentiores Visitationes requiri, ut oves suas cognoscere, & statum suæ Diœcesis perspectum habere queant.

Et uti rectè advertit Cardinalis de Luca Discursu 5. ad Concilium Tridentinum, „ terminus *unius* anni, vel saltem *biennii* (de quo in Decreto Concilii Tridentini) quamvis ex præcepto statutus videatur, ne id negligi valeat; non tamen adeò *taxativus* est, ut intra breviorem terminum, quando Episcopus seu Ordinarius opportunum vel salubre credat, visitare non possit; cùm etiam *bis in eodem* anno, juxta casuum contingentiam, ac rerum opportunitatem, id facere valeat; dummodò tamen ad bonum finem, bonoque zelo id agatur, non autem id serviat ad solum prætextum exigendi à Capitulis & Clericis aliisque subditis procurationes, ac munera, victualia, sub quorum prætextu magnæ fieri solent extorsiones.

V. Itaque Synodus quidem voluit, ut semel saltem quotannis Diœcesim suam visitarent; permittens de cætero Episcoporum conscientiæ, num pro Diœcesis & ovium sibi commissarum notitia frequentiores requirantur; juxta illud Leonis IV. ad Episcopos Britanniæ apud Gratianum 10. q. 1. *can.* 4. „ Regenda est unaquæque Parochia sub tuitione & provisione Episcopi per Sacerdotes cæteros Clericos, quos ipse cum Dei timore providerit, cui jure pertinere videtur, & *circumire*, ut sibi necessarium visum fuerit Ecclesiastica utilitate cogente.

VI. Cùm enim Episcopus *per se* curam suæ Diœcesis habere & gerere debeat, meritò quoque injungitur, quod eam *per se* lustrare visitareque teneatur, & si vel ob ejus latitudinem aut legitima impedimenta eam toties *per se* circumire ac visitare nequeat, ut perfectam illius notitiam accipiat; satagat, ut per inferiores v. g. Archidiaconos, Decanos seu Archipresbyteros, aut Visitatores specialiter ab ipso designandos, visitatio ita instituatur & agatur, ut per ipsos ple-

nam totius Diœcesis, & ovium sibi commissarum notitiam habere queat.

VII. Ita S. Carolus, quantumvis in visitatione suæ Diœcesis indefessus & assiduus, quemadmodum ejus acta ac vita testantur, cùm nimiam suæ Diœcesis videret extensionem, ac infinita propemodum reformanda comperisset, „ ut ab eo inita fuit deliberatio, ut quo diligentiùs & visitatio, & per executionis usum perpetuò salutaria Decreta inducantur; Ecclesiastici aliquot homines, spectata morum probitate, prudentia, doctrina, disciplinæque Ecclesiasticæ usu periti deligerentur, quibus tum visitandi, tum omnem executionem procurandi, promovendique munus committeretur.

Hæc in præfatione Instructionum pro Visitatoribus; quæ meritò ab Episcopis aliisque, quibus visitandi obligatio incumbit, legentur in Actis Ecclesiæ Mediolanensis *part. 4. pag. 549. & seqq. edit.* 1683.

VIII. Synodus Tridentina postquam ostendit, quando Episcopi, Archidiaconi, aliique, quibus jus visitandi competere consuevit, visitationem instituere debeant, subjungit: „ Visitationum autem omnium istarum præcipuus sit scopus, sanam orthodoxamque doctrinam, expulsis hæresibus inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere; populum cohortationibus & admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendere; cætera, prout locus, tempus & occasio feret, ex Visitantium prudentia ad Fidelium fructum constituere.

IX. Scopum hunc ut assequantur Visitatores, non sufficit informari de iis, quæ externum Ecclesiarum statum concernunt; sed præcipuè de interiori statu dignoscendo allaborandum est.

Unde in formula visitationis, quam an. 1579. in generali Conventu proposuit Clerus Gallicanus, non tantum quid de exteriori statu Ecclesiarum (circa quem plerique hodie Visitatores occupantur) sed præcipuè, quid de interiori inquirendum sit proponitur; quemadmodum & in ea, quam S. Carolus in sua Synodo Provinciali quarta exhibuit.

X. Unde Synodus P. I. Cameracensis *tit. de visitatione cap.* 2. vult, ut Episcopi in visitatione „ primùm cognoscant de fide, vitæ sanctimonia ac moribus: sive visitatio fiat in Monasteriis, sive Capitulis tam Cathedralibus, quàm Collegiatis, vel etiam aliis Ecclesiis. Quoniam id *præcipuè* spectandum est, ne doctrinæ sinceritas ullo errore corrumpatur; nec præterea vitiis vita maculetur. Cognoscant deinde de regula ac statutis; an serventur, an negligantur: & singula ritè ac ordinatè constituantur. Deinde *cap.* 3. „ Externo etiam visitando non negligant; ut sunt habitus, decens Tonsura, & hujusmodi reliqua.

Posthæc subjungit *c.* 4. „ Sed illud *præcipuè* spectent, quàm rectè & diligenter *Pastores* ministeria sua obeant: sive docendo, sive Sacramenta ministrando, & Venerabile Sacramentum & Unctiones & Baptisteria honestè conservando. Cognoscant præterea de bonis Ecclesiarum, ac supellectile, de bibliothecis & aliis hujusmodi, ne quid per negligentiam pereat. Providean etiam ut & fundationes observentur, & eleemosynæ liberalitate piorum hominum institutæ pauperibus nulla fraude distribuantur.

XI. Hæc aliaque similia passim in Synodi Visitatoribus, atque imprimis Episcopis inculcantur, quæ manifestè ostendunt Ecclesiæ mentem esse, ut Episcopi „ diligentiam omnem visitando adhibeant (verba sunt Concilii Mediolanensis IV. *parte 3. titulo de Visitatione*) non modò in Ecclesiarum cultu & ornamento tuendo, augendove, sed maximè in omni & Cleri & populi pristina Christiana disciplina restituenda; in utriusque item moribus cognoscendis, iisdemque depravatis corrigendis.

XII. Vetus Formula Inquisitionis, juxta quam Episcopi aliique inferiores Prælati olim Visitationem suam dirigere debebant, idem evincit. Nam Formula hæc prout eam circa sæculum X. evulgavit Regino Abbas Prumiensis in suo Opusculo de Ecclesiasticis disciplinis, in duos libros erat distincta; atque in primo continebatur, quid ab Episcopis circa Ecclesiasticos Viros esset inquirendum; in secundo autem, quid circa Laicos.

Plura de hac Inquisitionis Formula & Opusculo Reginonis observavi Tractatu Historico Canonico in Canones *parte 5. cap.* 1. Neque inutiliter Formula inquisitionis unà cum Opusculo Reginonis legetur ab iis, quibus visitandi munus incumbit; plurima quippè & hodie utilia, ac modernis temporibus accommodata diligens lector & peritus scrutator reperiet; eaque consuluisse S. Carolum, aut eos qui instructionibus Visitatorum, quæ in Actis Ecclesiæ Mediolanensis parte 4. prostans, formandis fuere occupati, innuit harum cum prædicta Inquisitione in multis consonantia.

Post expositum scopum omnium Visitationum, Synodus Trident. Visitatores instruere pergit; quæque ad scopum illum assequendum conducant proponit. „ Quæ ut faciliùs feliciùsque, ait, succedant; monentur prædicti omnes & singuli, ad quos Visitatio spectat, ut *paterna charitate Christianoque zelo* omnes amplectantur: ideòque modesto contenti equitatu famulatuque, studeant *celerrimè*, debita tamen *cum diligentia*, Visitationem ipsam absolvere. "

XIII. Ut verò Episcopus celeriùs, debita tamen cum diligentia, visitationem absolvere queat, jam olim decretum fuisse legitur: „ Cum Episcopus suam Diœcesim circuit, Archidiaconus, vel Archipresbyter eum præire debet uno aut duobus diebus per Parochias, quas visitaturus est; & plebe convocata, adnuntiare debet proprii Pastoris adventum, & ut omnes ad ejus Synodum die denominata impætermissè occurrant, omnimodis ex auctoritate sanctorum Canonum præcipere, & minaciter denuntiare, quòd si quis absque gravi necessitate defuerit, procul dubio à communione Christiana sit repellendus. Deinde ascitis secum Presbyteris, qui illo in loco servitium debent exhibere Episcopo, quidquid de minoribus & levioribus causis corrigere potest, emendare satagat; ut Pontifex veniens nequaquam in facilioribus negotiis fatigetur, aut ibi immorari ampliùs necesse, sit quàm expensa sufficiat. „ Apud Reginonem *lib. 2. cap.* 1.

XIV. Hoc Rothomagensis Concilii Decretum, tamquam visitationi celeriùs, ac fructuosiùs perficiendæ summoperè opportunum renovavit, ac observari præcepit S. Carolus in suo Concilio IV. Mediolanensi; permittens tamen Episcoporum arbitrio, num Archidiaconum, Archipresbyterum, aut alium Ecclesiasticum hominem præmittere vellt.

XV. Insuper Zelosissimus hic Pastor, ut majori cum fructu ac minori mora Visitationem absolverent Episcopi, Litteras Pastorales, quæ Visitationis materiam, scopum, atque alia eò spectantia continebant, Visitationi præmittendas censuit. „ Porrò Parochus aliusve Ecclesiæ Rector vel Præfectus, in qua Animarum curam gerit, cùm visitandus erit, Pastorales Episcopi Litteras, Visitationis nomine editas, duobus ante illius adventum proximis festis diebus, intra Missarum solemnia, cum populi frequentia adest, de scripto recitet. Itidem Parochus aut Ecclesiæ Rector præstet de Litteris, quas de Confirmationis Sacramento ritè religiosèque suscipiendo, Episcopus instructionum monitionumve nomine ediderit. "

Deinde monet, „ Ut Parochus Litterarum, edictorumve Episcopalium evulgationem recitationemve & Sermone, & Concione, & monitionibus, & omni alio tum publico tum privato cohortationum officio prosequatur, prout expedire animadverteris: quo fidelium animos diligentiùs præparet, atque excitet ad suscipiendum Episcopalis Visitationis officium. "

CAPUT II.

Quæ *procurationes* ab Episcopo Visitante exigi, vel recipi possint; & qui ad eas teneantur.

1. *Proponitur Decretum Synodi Tridentinæ circa procurationes.*
2. *Ratione* Visitationis *nihil etiam* ultrò oblatum *ab Episcopis exigi permittit.*
3. *Non prohibet peti quæ alio titulo debentur.*
4. *Ratio cur Synodus nihil voluerit ab Episcopis exigi ratione Visitationis.*

5. Per-

5. *Permisit Synodus accipi* victualia.
6. *Quid veniat nomine* victualium?
7. *Synodus Tridentina ita* victualia *restrinxit, ut omnis luxus excludatur.*
8. *Ex mente Synodi, Episcopi deberent esse contenti iis quæ ipsis apponuntur; quod suo exemplo ostendit S. Carolus.*
9. *Victualia tantùm subministranda pro temporis necessitate.*
10. *Episcopus eodem die visitans plures Parochias, aut Ecclesias, debet esse contentus* unica *procuratione.*
11. *Episcopo visitanti Ecclesias Civitatis suæ Cathedralis non debetur* procuratio.
12. *Synodus Tridentina intendit sublevare Visitandos ab omni gravamine.*
13. *Permisit arbitrio* Visitandorum *an consuetam procurationem in* pecunia *continuare velint; an convertere in simplicia* victualia.
14. *Præservat conventiones, & consuetudines de non solvendis etiam* victualibus.
15. *Observanda circa illas consuetudines.*
16. *Juxta hodiernam Belgii praxim Episcopi visitantes, à* Laicis *procurationes exigere nequeunt.*
17. *Idem servatur in Regno Galliæ; ubi & quæstio de* procurationum *solutione in Tribunali Regio agitari debet.*
18. *Mores hodierni non patiuntur, ut Episcopus per* censuras *cogat subditos ad* procurationes *solvendas.*
19. *Quas pœnas Synodus Tridentina decernat in Visitantes, majores* procurationes *exigentes?*
20. *Decretum de moderatione procurationum; & pœna contra excedentes decreta, etiam ad Familiares & Ministros Episcoporum extenduntur.*

I. UT visitatio à populo & Clero gratiori animo suscipiatur, vult Synodus Tridentina, „ ut Episcopi Visitantes caveant, ne inutilibus sumptibus cuiquam graves onerosive sint, nevè ipsi, aut quisquam suorum quidquam procurationis causâ pro Visitatione, etiam testamentorum ad pios usus, præter id quod ex relictis piis jure debetur, aut alio quovis nomine, nec pecuniam, nec munus, quodcumque sit, etiam qualitercumque offeratur, accipiant: non obstante quacumque consuetudine, etiam immemorabili.

II. His verbis voluit Synodus, ne quidquam causâ Visitationis, etiam *ultrò oblatum* à Visitatoribus recipiatur, nequidem pro *Visitatione testamentorum ad pios usus*: quæ eatenus Visitationi Episcoporum de jure communi subjacent, ut perspiciat Episcopus, num juxta voluntatem Testatorum executioni mandentur.

III. Quod verò alio quàm Visitationis titulo, ut v. gr. ex *relictis piis*, uti loquitur Synodus Tridentina Episcopo debetur, sublatum non est; ideòque nec *Cathedraticum* Episcopis debitum sublatum esse declaravit S. Congregatio apud Weymsium *ad 24. Constitutiones per Concilium Trident. innovatas constitut. 17. num. 21.*

IV. Et meritò Synodus voluit, Episcopos in ipsa Visitatione ab omni vel specie avaritiæ, aut habendi cupiditate esse alienos. Si enim (teste eadem Synodo *Sess. 25. cap. 1. de reformat.*) ad restituendam disciplinam præcipuum sit, quòd fideles Præpositos suos videant non ea quæ mundi sunt, sed Animarum salutem ac cœlestem patriam cogitare; idipsum vel maximè in ipsa Visitatione, quæ tota ad restituendam Ecclesiasticam disciplinam, vitia eradicanda, virtutesque plantandas dirigenda est, Episcopi suo agendi modo ostendere debent; ut dicere confidenter queant cum Apostolo: *Non enim quære quæ vestra sunt, sed* vos.

V. Exemplo tamen Christi, qui mittens Discipulos suos ad prædicandum Regnum, dixit: *In eadem domo manete, edentes & bibentes, quæ apud illos sunt: dignus est enim operarius mercede sua . . . Et in quamcumque civitatem intraveritis, & susceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis.* Lucæ 10. v. 8. Hoc, inquam, exemplo, Synodus Tridentina generali prohibitioni, quicquam etiam *ultrò oblatum* ratione visitationis accipiendi, hanc subjecit exceptionem: „ Exceptis tantùm *Victualibus*, quæ sibi ac suis *frugaliter moderatèque* pro temporis tantùm necessitate, & non ultra, erunt ministranda.

Hæc *victualia* sive præstationes comprehenduntur sub nomine *procurationum*, de quibus sæpiùs in Jure Canonico mentio occurrit; inde dictæ, quòd *procurari* sive subministrari debeant ab iis qui visitantur.

VI. Cum hæ procurationes ex Decreto Concilii Tridentini ad sola *victualia*, hoc est, esculenta & poculenta restringantur, „ traditum est, ait Weymsius ex Zerola, subditos non teneri ad medicinam Visitantium, vel alia similia quæ extra communem victum sunt; propterea quod appellatione expensarum victualium veniant ea dumtaxat, quæ in victu consistunt, non etiam alia, quæ concernunt alias personarum necessitates, ne alioquin etiam tandem de vestitu cogerentur; neque enim debentur victualia nisi actu visitantibus, quorum numero haberi vix possunt, qui ægrotant.

VII. Dum autem addidit Synodus victualia *moderatè* ac *frugaliter* esse ministranda, indubiè omnem luxum conviviorum & epularum abundantiam exclusam voluit; ut scilicet, vel in ipso actu Visitationis mores suos ita componant Episcopi aliive Prælati, „ ut reliqui ab eis *frugalitatis*, modestiæ, continentiæ, ac, quæ nos tantoperè commendat Deo, sanctæ humilitatis exempla petere possint, „ quemadmodum Synodus Tridentina monet *Sess. 25. cap. 1. de Reformat.*

VIII. Imò satis ostendit Synodus per moderationem ac frugalitatem, qua victualia subministrari vult, se desiderare, ut Episcopi aliique Visitatores observent id quod à Christo Discipulis suis inculcatum est, ut scilicet non soliciti de mensarum instructione, aut victualium apparatu, contenti essent iis, quæ ipsis apponuntur.

Quod apprimè intelligens S. Carolus severè suis inhibebat, ne quid esculenti ac poculenti secum ferrent, sed contenti essent iis, quæ Visitandi ad manducandum apponerent; quo fiebat, ait Godæus in ejus vita *lib. 3. cap. 13.* ut frequenter pro lecto nihil præter stramina aut arborum folia; & pro cibis delicatioribus, nuces, castaneas, aut caseum reperiret; volebatque ut tam ipse, quàm sui, tum in manducando, tum in cubando paupertati in montibus habitantium se conformarent.

IX. Ad Synodum Tridentinam revertamur: quæ non *moderatè ac frugaliter* dumtaxat victualia dicit esse ministranda; sed insuper addit; *pro temporum tantùm necessitate, & non ultra*:

X. Unde si una die Episcopus visitet duas Parochias, „ debet esse contentus una procuratione; etiamsi locus quilibet visitatus ab illo sufficeret ad procurationem integram persolvendam: cùm eidem sufficere debeat, ut temporalia metat à locis personaliter visitatis, pro *diebus* quibus eis spiritualia subministrat *Cap. 3. de censibus in 6.* „ Quo fit, inquit Weymsius loco citato, ut si secus faciant Visitatores, vel exigendo duplices procurationes ab uno, vel duobus locis visitatis eodem die, vel etiam procrastinando suam Visitationem eo fine, ut duplicatas procurationes lucrentur, malè versentur, & ad acceptorum restitutionem teneantur ipsum Deum habituri ultorem; quia sic proprium suum compendium quæsiverint, non quæ Jesu Christi sunt.

XI. Eodem fundamento, dum Episcopus visitat Ecclesias civitatis Cathedralis, non potest prætendere *procurationem*, aut victualia à Visitatis; Quia, inquit Fagnanus ad *Cap.* VENERABILI *de censibus, num. 15.* cessat illa *necessitas temporis*, quam Concilium ad hoc præcisè requirit: cùm, visitatione expleta, possint domi suæ victum sumere: & hanc sententiam jam pridem probavit Sacra Congregatio ejusdem Concilii Interpres; Nam dubitanti Episcopo Tarenti, an in Visitatione posset exigere procurationem à Canonicis Cathedralis Ecclesiæ, censuit *Cap. 3. Session. 24. de reformat.* dum de victualibus subministrandis disponit, non habere locum in visitatione Cathedralis Ecclesiæ, sed Diœcesis tantùm, ibi, *æquitatis*, ibi, *pro temporis necessitate*, &c. Sed & alias censuit, nullam deberi procurationem Episcopo visitanti Clerum civitatis, ubi *est Cathedra.* Hæc Fagnanus.

XII. Ex his facilè animadverti potest, Synodum Tridentinam exemplo Pontificum, quorum Decreta referuntur in Jure Canonico, huic rei potissimùm intendisse, ut subditos, quantum posset, à Visitatorum immoderatis & insuetis oneribus sublevaret.

XIII. Quapropter ut Visitandi etiam procurationes, quæ in solis moderatis ac necessariis victualibus consistunt, faciliùs ac leviùs ferre possent, voluit, „ ut sit in optione eorum, qui visitantur, si malint solvere id, quod erat ab ipsis antea solvi, certa pecunia taxata, consuetum; an verò prædicta victualia subministrare: (Deinde insuper addit salvo item jure conventionum antiquarum cum Monasteriis, aliisve piis locis, aut Ecclesiis non Parochialibus inito, quod illæsum permaneat. In iis verò locis seu Provinciis, ubi consuetudo est, ut nec victualia, nec pecunia, nec quidquam aliud à Visitatoribus accipiatur, sed omnia *gratis* fiant, ibi id observetur.

XIV. Illud porrò circa hujusmodi consuetudinem negativam, quam Concilium præservat, non solvendi *procurationem*, advertendum monet Fagnanus loco citato *num.* 29. „ Quia ad hoc, ut de tali consuetudine dicatur constare, ex ipsius Congregationis sententia, non sufficit, ut Visitati numquam Episcopum procuraverint, sed probari oportet Episcopum *petiisse* procurationem, & Visitatos *detrectasse* illam solvere, & postea Episcopum per longum tempus acquievisse, prout requiritur in facultativis.

XV. Insuper notandum, Episcopos aliosve jus Visitationis habentes, nec in toto, nec in parte posse à Laicis visitatis procurationem exigere, juxta notoriam harum & vicinarum Provinciarum consuetudinem, in eo fundatam, quòd Canones de solis Ecclesiasticis loquantur, quando de procurationibus agunt; uti monet Zypæus in jure novo *tit. de censib. num.* 9. Et latiùs Grivellius *decis.* 119. qui Litteras Ducum nostrorum Alberti & Isabellæ ad Senatum Dolanum recitat, quibus declaratur, fas non esse Episcopo à Laicis exigere *procurationes*.

XVI. Idem quoad regnum Galliæ testatur Carolus Fevret tractatu *de abusu lib.* 3. *cap.* 4. qui & ibidem notat, quòd inspectis dispositionibus Juris Canonici, quæstionem de solvendis procurationibus agitandam & decidendam esse coram Judice Ecclesiastico; sed id hodie in Gallia haud observari; futurumque abusum, si Judex Ecclesiasticus prætendisset adjudicare hoc jus pecuniarium procurationis.

XVII. Notat insuper, quòd si Episcopus aut Archidiaconus præsumerent excommunicare Parochum, aut Ecclesiam interdicto subjicere ob recusatam procurationem, futurum abusum; & Senatum Regium ita judicasse contra Episcopum Bayonensem refert ex Mornacio *ad l.* 3. *Cod. de Apostatis*; „ eò quòd Ecclesiam Hastagam, ob solum Diœcesanæ visitationis non refusum viaticum, interdicto subjecisset.

XVIII. Ut verò Synodus Tridentina significaret, nimis sibi cordi esset, ut præscriptam in procurationibus moderationem & frugalitatem Episcopi servarent, decernit: „ Quòd si quisquam, quod absit, aliquid amplius in supradictis omnibus casibus accipere præsumpserit, is, præter dupli restitutionem intra mensem faciendam, aliis etiam pœnis juxta Constitutionem Concilii generalis Lugdunensis, quæ incipit, *Exigit*, necnon & aliis pœnis in Synodo Provinciali, arbitrio Synodi, absque ulla spe veniæ, mulctetur.

XIX. Constitutio Lugdunensis Concilii à Tridentina Synodo hic innovata, refertur in *Cap.* 2. *de censibus*, in VI. qua statuitur: „ Ut universi & singuli, qui ob procurationem sibi ratione visitationis debitam exigere pecuniam, vel etiam à volente recipere, vel aliàs Constitutionem ipsam recipiendo munera, sive Visitationis officio non impenso procurationem in victualibus, aut aliquid aliud procurationis occasione violare præsumpserint, duplum ejus quod receperint Ecclesiæ, à qua id receptum fuerit, intra mensem reddere teneantur. Alioquin ex tunc Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, duplum ipsum ultra prædictum tempus restituere differentes ingressum sibi Ecclesiæ sentiant interdictum. Inferiores verò ab officio & beneficio noverint se suspensos, quousque de duplo hujusmodi gravatis Ecclesiis plenariam satisfactionem impendant: nulla eis in hoc damnum remissione, liberalitate seu gratia valitura. “

XX. Hæc interdicta ipsis Visitatoribus, etiam esse interdicta ipsorum Familiaribus & ministris, ne possint causa Visitationis quidquam pecuniæ aut muneris, etiam ultrò oblati, accipere; & quod si acceperint iisdem pœnis sint obnoxii, tam Constitutio Innocentii IV. in *Cap.* 1. quàm constitutio Concilii Lugdunensis in *Cap.* 2. *de censibus* in VI. ac novissimè Synodus Tridentina sat patenter insinuant.

CAPUT III.

Quæ loca ab Episcopis *visitari* debeant, & possint?

1. *Episcopus fundatus est de jure in visitatione totius suæ Diœcesis.*
2. *Episcopus excludi nequit à visitatione Ecclesiarum Parochialium, aut Beneficiorum Curatorum.*
3. *Synodus Tridentina declaravit Beneficia Curata* visitationi *Episcopali esse subjecta.*
4. *Exemptio* visitationem *in his non impedit.*
5. *Datio in* commendam *etiam non impedit.*
6. *Ecclesiæ Curatæ unitæ aut incorporatæ Monasteriis aut Capitulis exemptis* visitationi *subsunt.*
7. *Etiam ubi Prælati habent utramque jurisdictionem.*
8. *Ecclesiæ Parochiales unitæ Ordini S. Joannis Jerosolymitani subjectæ visitationi.*
9. *Variis Regiis Arrestis confirmatum jus* visitandi, *quoad Beneficia unita Monasteriis exemptis.*
10. *Nulla exemptio aut consuetudo dictas Ecclesias à visitatione eximere potest.*
11. *Clerici meritò* visitationi *Episcoporum subjecti.*
12. *Illos generaliter iterato Decreto Episcoporum* visitationi *subjectos declaravit Synodus Tridentina.*
13. *Capitula Cathedralia etiam* exempta *visitationi Episcopi subjecta.*
14. *Potest in visitatione Episcopus* solus *procedere.*
15. *Quid circa visitationem* Monasteriorum *remissivè.*
16. *Quod jus competat Episcopis hodie* visitandi *Hospitalia & alia pia loca remissivè.*

I. QUemadmodum Episcopo totius suæ Diœcesis cura incumbit; omnesque in sua Diœcesi consistentes sunt ejus curæ commissi, etiam totius Diœcesis visitatio Episcopo incumbit; quia sine visitatione curam ovium habere nequit. Unde communiter tradunt Canonistæ, uti notat Fagnanus *ad Cap.* EX PARTE ii *de Clericis non residentibus n.* 39. personalem visitationem Prælatorum esse de *jure Divino*.

Hinc concluditur, nulla consuetudine, nullove privilegio Episcopum impediri posse à visitatione, quæ exigitur, ut Animas sibi commissas regere ac dirigere possit.

II. Hoc titulo Episcopus excludi nequit à Visitatione Ecclesiarum, quibus cura Animarum personarum sæcularium, quæ Episcoporum curæ sunt concreditæ, annexa est; saltem quoad ea quæ curam illam concernunt. Si enim ab hac Visitatione excluderetur, curam Animarum sibi commissarum debitam habere non posset.

III. Unde Synodus Tridentina *Sess.* 7. *cap.* 7. *de reform.* declaravit; „ Beneficia Ecclesiastica *curata*, quæ Cathedralibus, Collegiatis, seu aliis Ecclesiis, vel Monasteriis, Beneficiis, seu Collegiis, aut piis locis quibuscumque perpetuò unita & annexa reperiuntur, ab Ordinariis locorum annis singulis visitentur. “

IV. Et ne Ecclesiarum *exemptio* hanc necessariam visitationem impediret, *cap.* 8. ulteriùs declaravit: „ Locorum Ordinarii Ecclesias quascumque, quomodolibet exemptas, auctoritate Apostolica, singulis annis visitare teneantur, & opportunis juris remediis providere, ut, quæ reparatione indigent, reparentur; & cura animarum, si qua illis immineat, aliisque debitis obsequiis minimè defraudentur: appellationibus, privilegiis, consuetudinibus, etiam ab immemorabili tempore præscriptis, Judicum deputatio-

tationibus, & illorum inhibitionibus penitùs exclusis.

V. Ulteriùs cùm, titulo *commendationis*, prætenderentur Beneficia etiam *curata* à Visitatione Episcopi libera, statuit Synodus *Session.* 21. *cap.* 8. *de Reformat.* „ Quæcumque in Diœcesi ad Dei cultum spectant, ab Ordinario diligenter curari, atque iis, ubi oportet, provideri æquum est; proptereà commendata Monasteria, etiam Abbatiæ, Prioratus, & Præpositurae nuncupatæ, in quibus non viget regularis observantia; necnon Beneficia tam curata, quàm non curata, Sæcularia, & Regularia, qualitercumque commendata, etiam exempta ab Episcopis, etiam tamquam Apostolicæ Sedis delegatis, annis singulis visitentur; curentque iidem Episcopi congruentibus remediis, etiam per sequestrationem fructuum, ut quæ renovatione indigent, aut restauratione, reficiantur; & cura animarum, si qua illis vel eorum annexis immineat, aliaque debita obsequia rectè exerceantur; appellationibus quibuscumque, privilegiis, consuetudinibus, etiam immemorabili tempore præscriptis, conservatoriis, Judicum deputationibus, & eorum inhibitionibus non obstantibus.

Cùm verò nonnulli contra mentem Synodi prætenderent hoc Decretum non pertinere ad Ecclesias *nullius Diœcesis*, (de quibus sub titulo de exemptionibus agetur,) Synodus novo edito Decreto mentem suam clariùs expressit, *Session.* 21. *cap.* 9. *de Reformat.* „ Quæ aliàs sub felic. recordat. Paulo III. & nuper sub Beatissimo Domino nostro Pio IV. in hoc eodem Concilio de adhibenda ab Ordinariis diligentia in Beneficiorum, etiam exemptorum, visitatione constituta sunt; eadem etiam in iis Ecclesiis sæcularibus observentur, quæ in *nullius Diœcesi* esse dicuntur; ut ab Episcopo, cujus Cathedralis Ecclesia est proximior, si id constet, alioquin ab eo qui semel in Concilio Provinciali à Prælato loci illius electus fuerit, tamquam Sedis Apostolicæ delegato, visitentur, non obstantibus privilegiis, & consuetudinibus quibuscumque, etiam immemorabilibus.

VI. Quandoquidem non minus Episcopo cura populi incumbat; ejusque saluti, ac directioni æquè invigilare debeat, sive Regulares, sive sæculares tamquam inferiores Ministri ipsi in cura Animarum assistant, ac curam populi agant, meritò Synodus Trident. *Sess.* 25. *cap.* 11. *de Regular.* edixit: „ In Monasteriis, seu domibus virorum, seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum sæcularium, præter eas quæ sunt de illorum Monasteriorum, seu locorum familia, personæ, tam regulares, quàm sæculares, hujusmodi curam exercentes, subsint immediatè in iis quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, in cujus Diœcesi sunt sita.

VII. Et quidem declaravit Pius V. die 4. Septembris 1570. ab hoc nullas Ecclesias, quibus cura animarum personarum sæcularium annexa, excipi; tametsi etiam essent sitæ in Monasteriis, quorum Præpositi haberent utramque jurisdictionem temporalem, & spiritualem; idemque Sacram Congregationem declarasse 7. Aprilis 1592. notatur in Declarationibus ad citatum *Caput* 11.

VIII. Conformiter ad citatum Synodi Decretum anno 1629. Edicto Ludovici XIII. Regis Galliarum declaratum fuit, „ Beneficia Curata, Ecclesias, Capellas dependentes ab Ordine S. Joannis Jerosolymitani fore subjectas *visitationi*, & correctioni Ordinariorum in his, quæ concernunt correctionem abusuum, qui committuntur in administratione Sacramentorum tam Matrimonii, quàm aliorum; celebratione Divini Officii & residentiæ, salvis Ordinis Privilegiis in reliquis.

IX. Hinc Episcopus Abrincensis per Sententiam magni Concilii Parisiensis fuit manutentus in jure visitandi Ecclesiam Parochialem Montis S. Michaelis dependentem à Monasterio ejusdem loci, spectantemque ad collationem *pleno jure* Abbatis; uti & visitandi Monasterium, tametsi Congregationi S. Mauri unitum, exceptis tamen locis Regularibus, disciplina monastica, & personis Regularibus, quamdiu manebit in d. Congregatione 3. Febr. 1648. Eodem Arresto decisum fuit, Parochum d. Ecclesiæ Parochialis, debere assistere Synodo Diœcesanæ: inhibitumque fuit dictis Religiosis excipere confessiones ullius personæ sæcularis, aut ad eum effectum quemquam committere sine Episcopi approbatione.

Posthæc 18. Junii 1650. rursus intervenit Sententia arbitralis inter Episcopum & dictum Monasterium; qua declaratum fuit, Ecclesiam Parochialem unitam dicto Monasterio esse *pleno* jure subjectam Episcopo in omnibus, quæ concernunt curam Animarum; tametsi illa etiam exerceretur per Priorem Claustralem dicti Monasterii exempti vigore privilegii Congregationis S. Mauri.

Hæc latiùs referuntur in Actis Cleri Gallic. *part.* 1. *tit.* 2. *cap.* 12. *num.* 19. & 20. Deinde *num.* 21. refertur, Archiepiscopum Viennensem manutentum fuisse in jure visitandi in Ecclesia S. Antonii Ordinis ejusdem Sancti, Fontes baptismales, & Capellam, seu Parochialem cum omnibus suis annexis, atque in his exercendi omnia quæ curam Animarum spectant, sicut in aliis Beneficiis curatis suæ Diœcesis, 17. Aprilis 1668. Et *num.* 22. idem judicatum fertur pro Episcopo Ambianensi 5. Februarii 1664.

Uno verbo, nulla exemptio, nullaque incorporatio, aut vetusta consuetudo eximere potest loca, seu Regularia, seu Sæcularia qualiacumque à *visitatione*, aut correctione Episcoporum; ni unà Episcopalis auctoritas, & Hierarchica subordinatio penitùs destruatur; quemadmodum latiùs infrà titulo *de exemptionibus* ostendetur.

X. Cùm verò nihil sit, (ut loquitur Synodus Trident. *Sess.* 22. *cap.* 1. *de Reformat.*) „ quod alios magis ad pietatem, & Dei cultum assiduè instruat, quàm eorum vita & exemplum, qui se divino ministerio dedicarunt; „ fat intelligitur, quantopere intersit Episcopis, ut Clerici seu Sæculares, seu Regulares ita vitam suam coram populo componant; atque ita in omnibus se exhibeant, ut nihil nisi grave, modestum, ac religione plenum præseferant.

XI. Quapropter, ut id Episcopi faciliùs assequi possint, Synodus *Session.* 6. *cap.* 3. *de Reformat.* declaravit, quòd „ nemo Sæcularis Clericus, cujusvis personalis, vel Regularis extra Monasterium degens, etiam sui Ordinis privilegii prætextu tutus censeatur, quominùs, si deliquerit, ab Ordinario loci, tamquam super hoc à Sede Apostolica Delegato, secundùm Canonicas sanctiones visitari, puniri, & corrigi valeat.

Hoc Decretum rursus, *Sess.* 14. *cap.* 4. *de Reformat.* generaliter *omnes Clericos* concernere, nulloque prætextu restringi posse, declaravit. „ Omnes Ecclesiarum Prælati, ait, qui ad corrigendos subditorum excessus diligenter intendere debent, & à quibus nullus Clericus per hujus sanctæ Synodi statuta, cujusvis privilegii prætextu, tutus censetur, quominùs juxta Canonicas sanctiones visitari, puniri, & corrigi possit; si in Ecclesiis suis resederint, quoscumque sæculares Clericos, qualitercumque exemptos, qui alias suæ jurisdictioni subessent, de eorum excessibus, criminibus & delictis, quoties, & quando opus fuerit, etiam extra visitationem, tamquam ad hoc Apostolicæ Sedis delegati, corrigendi & castigandi facultatem habeant: quibuscumque exemptionibus, declarationibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis, concordiis, quæ tantùm suos obligent auctores, ipsis Clericis, ac eorum consanguineis, Capellanis, familiaribus, procuratoribus, & aliis quibuslibet, ipsorum exemptorum contemplatione & intuitu minimè suffragantibus.

Quin & eodem motivo noluit Synodus, vel ipsa Capitula Cathedralia ullo exemptionis aliovè titulo à Visitatione Episcopi esse libera.

XIII. „ Capitula Cathedralium & aliarum majorum Ecclesiarum, (ait, *Sess.* 6. *cap.* 4. *de Reformat.*) illorumque personæ, nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis, concordiis, quæ tantùm suos obligent auctores, non etiam successores, tueri se possint, quominùs à suis Episcopis, & aliis majoribus Prælatis, per seipsos solos, vel illis, quibus sibi videbitur, adjunctis, juxta Canonicas sanctiones, toties quoties opus fuerit, visitari, corrigi, & emendari, etiam auctoritate Apostolica, possint, & valeant.

Hoc

Hoc Decretum tamquam disciplinæ Ecclesiasticæ retinendæ, ac restituendæ summopere necessarium renovat Synodus, *Sess. 25. cap. 6. de Reformation.* declaratque, Episcopum dum *visitando* procedit, nequaquam observare debere modum procedendi ibidem præscriptum; sed eum dumtaxat observandum esse, dum *extra Visitationem* contra Capitula Cathedralia exempta procedit.

XIV. Quapropter refert Fagnanus ad *Cap.* Ut Jura *de Offic. Ordinarii*, *num.* 38. Sacram Congregationem declarasse, Episcopum posse *visitare* Capitulum Cathedrale per seipsum *solum*, *nullis* sibi Capitularibus *adjunctis*: imò posse assumere aliquos extra Capitulum, omissis *Capitularibus suis*, juxta dict. *C.* 4. *Sess. 6. Concilii Tridentini*, quam resolutionem ibidem pluribus probat.

XV. Quoad Visitationem Monasteriorum tam virorum, quam mulierum circa disciplinam regularem interiorem & exteriorem, multa statuit Synodus Tridentina, eaque alia circa exempta, & non exempta; item diversa circa illa quæ alicui certæ Congregationi subjecta suos particulares Visitatores habent, & illa quæ nulli Congregationi sunt incorporata, nec speciales Visitatores hactenus habent; de quibus infrà, ubi de Monasteriis eorumque exemptionibus tractabitur: ibi quoque expendentur casus, quibus hodie etiam Monasteria *exempta* visitationi Episcoporum subsunt: & quæ in visitatione Monasteriorum præsertim Monialium inquirenda sint; & qua forma visitatio instituenda.

XVI. Synodus Trident. *Sess. 22. cap. 8. de Reform.* declarat, quòd „ Episcopi, etiam tamquam Sedis „ Apostolicæ delegati, in casibus a jure concessis, „ omnium piarum dispositionum, tam in ultima vo„ luntate, quam inter vivos, sint executores; ha„ beant jus visitandi Hospitalia, Collegia quæcum„ que, ac confraternitates Laicorum, etiam quas „ Scholas, sive quocumque alio nomine vocant, non „ tamen quæ sub Regum immediata protectione sunt, „ sine eorum licentia: eleemosynas Montis Pietatis, „ sive Charitatis, & pia loca omnia, quomodocum„ que nuncupentur, etiamsi prædictorum locorum cu„ ra ad Laicos pertineat, atque eadem pia loca exem„ ptionis privilegio sint munita; ac omnia, quæ „ ad Dei cultum, aut animarum salutem, seu pau„ peres sustentandos instituta sunt, ipsi ex officio „ suo juxta Sacrorum Canonum statuta cognoscant, & „ exequantur: non obstantibus, quacumque consuetu„ dine, etiam immemorabili, privilegio, aut statuto.

Verùm cùm certum sit, hoc Concilii Tridentini Decretum in tota sua generalitate in Belgio aliisque vicinis Provinciis non esse receptum; atque circa hanc Episcopi visitationem non esse idem statuendum quoad omnia Hospitalia & loca pia; sed varium esse jus Episcoporum pro varietate locorum & superintendentium; idcircò de jure Visitationis quod Episcopis competit in hæc loca, agetur *part.* 2. sub tit. *de Hospitalibus aliisque piis locis.*

C A P U T IV.

Quomodo in Visitatione procedendum; & quem effectum Decreta in Visitatione habeant.

1. *Episcopi in Visitatione maximè intenti esse debent ad morum reformationem ex Decreto Synodi Tridentinæ.*
2. *In Visitatione non judiciali, sed paterno modo est procedendum.*
3. *Officium Visitatorum non malè comparatur officio Ædilium Romanorum.*
4. *Debent emendare quæ judiciariam indaginem non requirunt.*
5. *In Visitatione imponi non possunt pœnæ ordinariæ.*
6. *Episcopus visitando processum formare non potest super excessibus non notoriis.*
7. *Decreta in Visitatione circa reformationem morum per appellationem non suspenduntur ex Decreto Synodi Tridentinæ.*
8. *Idem obtinet Jure Decretalium.*
9. *Neque in Gallia per appellationem tamquam ab abuso.*
10. *Principes nostri noluerant Episcopum in Visitatione impedire prætextu Jurispatronatus.*
11. *Jampridem pro faciliore executione eorum, quæ in Visitatione ordinata sunt, Ministri Regii Episcopis adjuncti fuerunt.*
12. *Hæc Ministrorum Regiorum adjunctio non præjudicat Episcoporum auctoritati.*
13. *Nisi Regia auctoritas accedat, frequenter Visitationes redduntur inutiles.*
14. *Interdum ordinata in Visitatione etiam per appellationem suspenduntur.*

I. SYnodus Tridentina *Sess. 24. cap. 10. de Reform.* volens providere ne Prælatorum Visitationes suo frustrarentur effectu; atque unà ut illæ ad mentem Ecclesiæ instituerentur, statuit: „ Episcopi, ut aptiùs, " quem regunt populum possint in officio atque obe- " dientia continere, in omnibus iis quæ ad visitatio- " nem, ac morum correctionem subditorum suorum " spectant, jus & potestatem habeant, etiam tamquam " Apostolicæ Sedis Delegati, ea ordinandi, moderan- " di, puniendi, & exequendi, juxta Canonum san- " ctiones, quæ illis ex prudentia sua pro subditorum " emendatione, ac Diœcesis suæ utilitate necessaria " videbuntur. Nec in his, ubi de visitatione aut mo- " rum correctione agitur, exemptio aut ulla inhibi- " tio, appellatio, seu querela, etiam ad Sedem Apo- " stolicam interposita, executionem eorum, quæ ab " his mandata, decreta, aut judicata fuerint, quo- " modo impediat, aut suspendat. "

II. Hoc Concilii Tridentini Decretum planè consonat Decreto Innocentii IV. *in Cap.* 1. §. *Sanè de Censibus in VI.* ubi modum, quem in visitatione Prælati observare debent, ita describit: „ Sanè hujusmodi " impensurus officium (visitationis) proposito Verbo " Dei quærat de vita & conversatione ministrantium " in Ecclesiis & locis aliis Divino cultui deputatis, " ac cæteris, quæ ad officium spectant absque coa- " ctione, & exactione qualibet juramenti, ad ipsorum " subditorum emendationem per salubria monita, " nunc levia, nunc aspera, juxta datam sibi à Deo " prudentiam diligenter intendens. Quòd si de ali- " quibus orta fuerit infamia, contra eos Ordinariis " ipsorum, ut super his solemniter inquirant, denun- " tiet, si viderit expedire. Notoria verò crimina, " quæ examinatione non egent, liberè corrigat, pœ- " nam debitam pro illis infligendo. "

III. Hinc conficitur, visitationem ad morum correctionem magis, quàm ad judiciarium processum pertinere; ideòque officium Visitatorum non malè conferri cum officio Ædilium Romanorum, quod magis in lustrando & exequendo, quàm cognoscendo consistebat. Si quid enim obvium esset, quod politiam notoriè offenderet, Ædiles è medio tolli, frangi, emendari jubebant, magis facti, quàm juris tramitem servantes. Et hodie quid simile fieri videmus in visitandis per Magistratus & Prætores viis & aggeribus, qui si quid inveniant, quod notoriè vias publicas, aut aggeres impediat, mox emendant, ac corrigunt; vel emendandum aut corrigendum sine ullo judicii strepitu decernunt.

IV. Itaque Episcopi aliique Visitatores in sua visitatione Diœcesim circumire, ac lustrare debent; & quidquid inordinatum repererint, reforment sine strepitu, ac forma ordinaria judicii, sed summariè, non pœnas ordinarias imponendo, sed correctiones; neque circa dubia, & altiorem indaginem requirentia, sed circa notoria versari potissimùm debent; uti benè notat, & probat Zypæus in Jure novo, *titul. de Accusat. n. 9.*

V. Idem quoque refert, S. Congregationem Concilii Tridentini Interpretem respondisse 24. Aprilis 1595. „ Episcopum non posse imponere in visitatione pœ- " nas ordinarias, sed tantùm extraordinarias, quæ " magis *meram emendationem & correctionem*, quam " *delicti vindictam* respiciant.

VI. Et teste Fagnano ad *Cap.* Dilectus *it. de præscription. n. 46.* Sacra Congregatio 1. Febr. 1607. præcepit Episcopo Tornacensi. „ Ut in visitatione Col- " legiatæ Ecclesiæ exemptæ contineret se intra li- "

mites,

mites notissimos visitationis, ita ut nec ad *specialem inquisitionem* descenderet, nec *processus* conficeret, nec sententias ferret; sed in his, quæ morum correctionem & emendationem respiciunt, sine *strepitu* Judicii decerneret.

VII. Dum hos limites visitationis non excedunt Episcopi, ac unicè morum correctionem ac emendationem intendunt, nulla exemptio, nulla appellatio, aut querela executionem eorum, quæ ab ipsis visitando ordinata sunt, impedire potest ex Decreto Concilii; idest, appellatio effectum *suspensivum* in his nullum habet.

VIII. Quod & jampridem in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. statutum fuerat, ut scilicet *correctionis & reformationis officium liberè valeant exercere*. Cap. 13. *de Offic. Ordin.*

IX. Similiter refert Choppinus, *lib. 2. de Sacra Polit. tit. 4. numer.* 28. procurationis, sive appellationis tamquam abusu interjecto non suspendi Decreta concernentia correctionem morum. „ Quod supra scriptum est, ait, provocationis interjectu ab executione sententiæ non supersederi in multis causarum generibus, id pertinet etiam ad eas fori controversias, quibus morum castigatio reformatioque agitur, Ecclesiasticæ disciplinæ vinculum. Nam hoc casu, ait, edixit Princeps noster, callidum appellationis perfugium rei judicatæ executioni impedimento esse non debere, Lege judiciaria Francisci I. ann. 1539. & Caroli IX. lata 16. Kal. Majas ann. 1571. art. 5. quam Ornatiss. Curia solemni more comprobavit 7. Idus Septembris eodem anno . . . Quibus consonat Curiæ Decretum, ad quam in emendationis morum negotio fuerat provocatum, abusus nomine, 5. Idus Decemb. ann. 1550. secundùm Cathalaunense summi templi Collegium. Eodem vergit Allobrogica Sanctio, ne applicationis obtentu, quæ abusus ergo interposita sit, Ecclesiastica morum censura correctioque retardetur.

X. Idipsum quoque, uti monet Zypæus loco citato, Philippus II. Hispaniarum Rex expressit in Ordinationibus Parlamenti Mechliniensis, *tit. de Requestis art. fin.*

„ Sic & Princeps noster, (ait Zypæus in Jure novo, *titul. de Accusationibus numer. 9.*) Interpellatus, ut Patronus Ecclesiæ Insulensis, nulla ratione induci potuit, ut Episcopus Tornacensis à visitatione excluderetur, sed si quid ordinando excederet, se querelas auditurum, ante paucos annos respondit.

XI. Cùm verò Episcoporum auctoritas, immò & Ecclesiasticæ censuræ ad emendationem vitiorum, & abusuum, præcipuè inveteratorum, & longè latèque grassantium frequenter non sufficiant, jampridem in more positum fuit, ut Episcopis Ministri Regii, quos media ætas *Missos Dominicos* vocabat, adjungerentur.

Dignum ac necessarium est, ait Synodus Moguntinensis ann. 813. *cap.* 20. ut Missi per quæque loca directi, „ simul cum Episcopis uniuscujusque Diœcesis perspiciant loca Monasteriorum, Canonicorum pariter & Monachorum, similiterque puellarum, si in apto & congruo loco sint posita, ubi commodum necessarium possit acquiri, quod ad utilitatem pertinet Monasterii, sicut in sancta regula dicitur. " Quod iisdem verbis reperitur in Capitularibus Regum Francorum, *lib. 5. cap.* 143.

In textu notatum est, quòd jam Principes suam auctoritatem Episcopis visitantibus adjungerent: ut scilicet ab ipsis statuta & ordinata promptiorem & efficaciorem haberent executionem.

Hanc in rem notandum Caroli Magni Decretum anni 789. directum ad Episcopos & Prælatos Ecclesiæ. In hoc Decreto in primis monet Episcopos & Prælatos, „ ut vigili cura & sedula admonitione populum Dei pascua vitæ æternæ ducere studeant, & errantes oves bonorum operum exemplo seu adhortatione humeris intra Ecclesiasticæ firmitatis muros reportare satagant, ne lupus insidians aliquem Canonicas functiones transgredientem, vel paternas traditiones Universalium Conciliorum excedentem (quod absit) inveniens devoret. "

Ut hoc faciliùs assequerentur, subjungit; „ In quo opere & studio sciat certissimè Sanctitas Vestra, nostram vobis cooperari diligentiam, qua propter & nostros ad vos direximus Missos, qui & nostri nominis auctoritate, unà vobiscum corrigerent, quæ corrigenda essent. " Extat integrum apud Baluzium inter Capitularia Regum Francorum, *tom. 1. col.* 209.

XII. Nec id ad imminutionem seu depressionem potestatis Ecclesiasticæ, aut ejusdem usurpationem fiebat; sed ad faciliorem executionem eorum quæ Episcopi visitando pro morum correctione ordinanda censebant; protestantibus ipsis Regibus, ad hoc à se *Missos* esse constitutos, ut Episcopi eorum adjutorio munus suum & ministerium faciliùs implerent, *lib. 2. Capitular. cap. 26. ut si quos* (verba sunt Concilii Arelatensis ann. 813. *cap. 17.*) *Sacerdotalis admonitio non flecteret ad justitiam, Regalis potestas ab improbitate reduceret ad pietatem & obedientiam*.

XIII. Si & hodie aliqui subinde Regii deputati, seu Missi Episcopis visitantibus essent juncti, atque eorum, quæ ad morum correctionem & emendationem Episcopi ordinarunt, executionem Regia auctoritate urgerent, & firmarent, major indubiè esset sæpiùs visitationum fructus; ordinataque firmiorem ac stabiliorem sortirentur effectum.

Hoc attendens Sebastianus Zamet Episcopus Lingonensis conquerebatur fructum suarum visitationum, & effectum ordinatorum contra Clericos incontinentes non haberi; eò quòd frequenter eluderentur per appellationes *tamquam ab abusu*, aliasque technas; ideòque resolvit ad obviandum hujusmodi impedimentis petere à Parlamento Diensi, ut dignaretur assignare unum è Consiliariis Parlamenti, qui visitationibus suis assisteret, & exequi juberet ea, quæ contra Clericos incontinentes ipse in visitatione decerneret, uti refert Carolus Fevretius, *tract. de Abusu, lib. 3. cap. 4. num.* 7.

XIV. Quamvis summus sit visitationis favor, nequaquàm tamen generaliter ac indefinitè recipiendum est, Decreta in visitatione per appellationem non suspendi; quoniam (ut rectè advertit Cardinalis de Luca, Disc. 5. ad Concilium Tridentinum) „ id percutit solùm ea, quæ concernunt correctionem morum, aliasque provisiones, quas in forma extrajudiciali potiùs more prudentis Patris-familias promptè dare oportet, vel congruat, non autem in iis, in quibus more judicis, atque in figura, seu forma judicii procedi debeat; cùm tunc dispositio Canonum, seu juris communis incorrecta remaneat; nihilque refert ad effectum appellationis, ac Ordinis judiciarii benè servandi, an de tempore visitationis, vel extra id fiat. "

TITULUS DECIMUSOCTAVUS.

De Synodis Diœcesanis, seu Episcopalibus.

CAPUT PRIMUM.

Quoties hæ Synodi celebrandæ, & qui interveniant.

1. *Primis Ecclesiæ seculis frequentissime erant hæ Synodi.*
2. *Labentibus seculis* bis *annuatim haberi cœperunt.*
3. *Synodus Lateranensis annuam celebrationem admisit.*
4. *Mansit tamen consuetudo in aliquibus Ecclesiis annuatim* bis *celebrandi has Synodos.*
5. *Synodus Tridentina annua celebratione fuit contenta.*
6. *Decretum Concilii Tridentini hodie non observatur.*
7. *Quinam ex Decreto Concilii Tridentini Synodo intervenire debeant?*
8. *Regulares quantumvis exempti Curam Animarum exercentes Synodum accedere debent, & ab Episcopo cogi possunt.*
9. *Sufficit quòd Beneficium situm sit in Diœcesi, licèt Beneficiatus habitet extra Diœcesim.*
10. *Quinam Synodo interesse debeant multùm dependet à consuetudine.*
11. *Probatur ex Synodis Belgicis.*
12. *Quinam Synodo Diœcesanæ sancti Caroli intervenerint?*
13. *Sæpè contentiones oriuntur cum exemptis Regularibus an Synodo intervenire debeant.*

I. PRistinis Ecclesiæ sæculis frequentissimos fuisse Episcoporum cum suo respectivè Clero, quasi cum suo Senatu, quem *Presbyterium* vocare solebant; Conventus, quos hodie Synodos *Diœcesanas* dicimus, sat constat.

Neque primis sæculis hisce Conventibus habendis certa tempora designata fuisse legimus; sed quandocumque ardua quæque negotia occurrebant, Episcopus Senatum seu Presbyterium suum convocabat; ut simul super negotiis deliberarent. Hæc ex Epistolis S. Cypriani aliorumque Patrum manifesta sunt.

II. Labentibus verò sæculis harum Synodorum celebratio *bis* in anno haberi cœpit; creditumque fuit duplicem hanc celebrationem sufficere; eò quòd Canones Synodum Provincialem *bis* in anno celebrari juberent.

Deinde cùm paulatim invaluisset, ut Synodi Provinciales *singulis* annis *semel* dumtaxat haberi deberent, unà quoque invaluit, ut Synodi Diœcesanæ *semel annuatim* haberentur.

III. Et quidem Synodus Lateranensis sub Innocentio III. *in Cap.* 25. *in* *de accusat.* hanc consuetudinem supposuit, & tacitè saltem approbasse videtur: Nam jubens *singulis* annis celebrari Synodum Provincialem, unà præcipit, ut „ ea quæ statuerint, faciant obser„ vari; publicaturi ea in Episcopalibus Synodis *an„ nuatim* celebrandis.

IV. Post hoc Concilii Lateranensis Decretum videmus in plerisque Conciliis injunctum fuisse, ut conformiter ad hoc Concilii Decretum Synodi Diœcesanæ *annuatim* haberentur; in aliquibus tamen Ecclesiis consuetudo remansit, ut juxta pristinam disciplinam *bis* annuatim haberentur; quam expressè supponit & probat Synodus Basiliensis *Session.* 15. decernens, „ Synodum „ Diœcesanam *ad minus semel* in anno, ubi non est „ consuetudo *bis annuatim* celebrari.

Ita legimus in Concilio Coloniensi an. 1549. ordinatum fuisse, ut Synodus Diœcesana *quotannis bis*, pro veteri more celebretur; sed addit: „ Suffecerit tamen „ in Diœcesi Leodiensi, propter ejus latitudinem & „ multitudinem Prælatorum *semel* quotannis rectè & „ studio fervente celebrari.

V. Synodus Tridentina tametsi frequentiorem Synodorum celebrationem pro reformatione morum desideraret, nihilominùs amplexa moderationem Concilii Lateranensis, tantùm *annuam* harum Synodorum celebrationem injunxit, *Sess.* 24. *cap.* 2. *de Reformatione.*

VI. Verùm nec hoc moderatum Concilii Decretum hodie observatur; cùm nullibi *annuam* hanc Synodorum celebrationem fieri videamus; imo in multis Diœcesibus, nec spatio quinquaginta, & ampliùs annorum ullam Synodum celebratam; quæ verò sint causæ, quæ ad hanc Synodorum intermissionem inducendam contribuere potuerint, in decursu notabimus.

VII. Qui his Synodis interesse debeant, verbis subsequentibus indicat Synodus Tridentina: „ Ad quas exempti etiam omnes, qui aliàs, cessante " exemptione, interesse deberent, nec Capitulis ge- " neralibus subduntur, accedere teneantur; ratione " tamen Parochialium, aut aliarum sæcularium Ec- " clesiarum, etiam annexarum, debeant ii, qui il- " larum curam gerunt, quicumque illi sint, Synodo " interesse. "

Ex decreto Concilii Tridentini aliisque in textu notatis manifestum est ex mente Concilii Tridentini esse, ut Synodo Diœcesanæ hi præ cæteris interveniant cum Episcopo, qui unà cum ipso curam animarum & regimen spirituale Ecclesiæ sustinent.

Nec mirum: quandoquidem in hisce Synodis & conventibus præcipuè de regimine animarum; & quæ ad illud spectant, tractandum sit: ut propterea Episcopi, quo tempore secundùm Canones unà cum suo Clero, cujus præcipua portio erant Presbyteri curam animarum sustinentes, negotia suarum Ecclesiarum absolvebant, in effectu Synodaliter regere & causas tractare & examinare dicerentur.

Unde si & hodie Episcopi Archipresbyteros & Parochos saltem annuatim convocarent, & cum illis, quæ ad curam animarum, & regimen spirituale suæ Diœcesis pertinent, sedulo investigarent; & quæ opportuna ex eorum relatione pro salute animarum, & recto regimine Ecclesiæ deprehenderent, in hoc Archipresbyterorum & Pastorum conventu observanda decernerent, non dubium, quin similes conventus vicem & effectum Synodi Diœcesanæ aliquatenus supplere possent.

Cum autem hujusmodi Congregationes sine ulla pœne difficultate per Episcopos indici queant; quin & in nonnullis Synodis Belgicis, ut habeantur, Episcopi excitentur (uti suprà *tit.* 6. *cap.* 4. notatum fuit) sat ostendunt Episcopi has congregationes negligentes, parum sibi curæ esse, ut exactam suarum Diœcesium notitiam, præcipuè eorum, quæ ad animarum curam pertinent, assequantur: quæque pro vitiis extirpandis, & virtutibus plantandis convenienter essent statuenda & decernenda.

VIII. Vi hujus Decreti Regulares omnes sive sint exempti sive non, qui vel Capitulis generalibus non subduntur, vel curam animarum exercent, tenentur & cogi possunt ad Synodum accedere, sub pœna privationis vocis activæ, & passivæ ipso facto incurrenda, aliisque pœnis arbitrio Episcoporum etiam excommunicationis: adeò ut jus declarandi, & pœnas imponendi ad Episcopos, exemptione non obstante, pertineat, quemadmodum Sacra Congregatio apud Fagnanum *ad Capit.* QUOD SUPER *in de majoritat. & obed. num.* 8. declaravit.

IX. Ut verò quis ratione Beneficii Synodo interesse cogatur, attendendum est, num Beneficium tale habeat *in Diœcesi*, cujus Synodus agitur, tametsi alibi domicilium habeat; & ita in terminis declaravit sanctus Carolus in Synodo Mediolanensi V. *part.* 3. *tit. Quæ ad Synodum attinent.*

X. Præter curam Animarum exercentes, qui Synodo assistere debeant, non ex Canonum sanctionibus dumtaxat, sed & varia locorum consuetudine petendum est.

XI. Qua-

XI. Quare in Synodorum Belgicarum indictione videmus generaliter vocari Capitulum Episcopale, Reverendos Dominos Abbates, Abbatissas, Præpositos, Archipresbyteros Rurales, Priores, Priorissas, cæterosque omnes, qui *de jure* vel *consuetudine* Synodo Diœcesanæ interesse debent.

Hæc ex convocatione Synodi D. Mechliniensis sub Hovio. In formula indictionis Synodi Antverpiensis sub Miræo præter expressos in dicta formula Mechliniensi, exprimuntur, *Capitula Ecclesiarum Collegiatarum*, *Pastores*, *Pastoratumque Deservitores*. In convocatione ultimæ Synodi Namurcensis ann. 1659. formula Mechliniensis servata est; eo solo excepto, quòd *Capitula Ecclesiarum Collegiatarum* nominatim exprimantur.

Synodus Namurcensis anno 1639. *tit.* 26. *cap.* 1. cùm pro annua Synodi Diœcesanæ celebratione designasset feriam tertiam post Dominicam *Jubilate*, quæ est tertia post Pascha, subjungit: „ Ea propter omnes qui de jure, vel *consuetudine* illi interesse debent, illo die deinceps compareant. “ Quæ manifestè supponunt, Patres illius Synodi non dubitasse, quin à *consuetudine* dependeat, qui Synodo interesse debeant; quod & Sanctus Carolus in sua Synodo V. Mediolanensi supposuit.

XII. Qui Diœcesanis sub Sancto Carolo interfuerint ex ejus ad Clerum oratione in ejus Synodo XI. Diœcesana habita colligere possumus. Ita enim ad Synodum loquitur: „ Quid agimus, Fratres, Synodum agimus, & quid Synodi nomen importat? Congregationem significat, atque conventum. Et quarum personarum? Nempè adeò excellentium & eminentium in Sancta Ecclesia; Episcopi videlicet, & membrorum ei conjunctorum, Canonicorum Metropolitanæ hujus Ecclesiæ, tum etiam aliarum; Præpositorum, Parochorum, Sacerdotum, Clericorum.

XIII. Nihilominus tamen (uti notat de Luca *dis.* 30. *ad Concilium Tridentinum*) „ Super convocatione, sive interventu in Synodo, controversiæ oriri solent, cum Capitulis & Cleris oppidorum, aliorumque locorum Diœcesis, an scilicet omnes Presbyteri & Clerici ad Synodum convocari possint, ut ab aliquibus Episcopis (& utinam non ad industriam, & occasione mulctarum & pœnarum, sive extorsionum & contributionum) fieri consuevit; ideòque provisum est, ut sufficiat interventus Deputatorum Cleri cujuslibet loci, & Parochorum, seu Vicariorum, aut illorum, quibus aliàs exercitium curæ animarum, & administrationis Sacramentorum incumberet; licèt enim Capituli Cathedralis interventus requiratur, attamen id incommodum non præbet, ex quo in eadem Cathedrali Synodus celebranda est.

„ Majores autem ac frequentiores esse solent controversiæ cum exemptis, præsertim Regularibus, an ipsi, eorumque Prælati in Synodo intervenire debeant; receptaque distinctio est (ut in Regularium adnotationibus advertitur,) ut illi intervenire debeant, atque cogi valeant, qui curam animarum habeant, & administrationem Sacramentorum exerceant; cùm in hac parte subditi sint, atque à primo Pastore, qualis est Episcopus, instruendi sint, quomodo in sibi commissarum ovium cura & regimine se gerere debeant; quod etiam procedit in aliis sæcularibus exemptis, suum inferiorem Prælatum habentibus cum ordinaria quasi Episcopali jurisdictione; potissimè ubi de illis agitur, qui hanc jurisdictionem habent in locis intra Diœcesis fines existentibus.

CAPUT II.

Quæ in Synodo Diœcesana tractanda?

1. *Vetus formula habendi Synodum Diœcesanam.*
2. *Juxta hanc formulam ad Synodum conveniunt Presbyteri, Diaconi & aliqui Laici.*
3. *Omnes Presbyteri Synodum cum Episcopo conficiunt.*
4. *Presbyteri hic idem sunt quod Parochi.*
5. *In Synodo omnia non contentiosè agenda.*
6. *Controversiæ Laicos inter & Clericos deciduntur.*
7. *Synodi tunc temporis erant quasi tribunalia justitiæ.*
8. *Lites Clericorum, aut Laicorum in Synodis hodie rarò determinantur.*
9. *In Synodis præcipuè de corrigendis excessibus & reformandis moribus agitur.*
10. *Synodi Diœcesanæ habentur, ut Decreta Conciliorum generalium & Provincialium, uniformiter executioni mandentur.*
11. *Probatur ex S. Carolo.*
12. *Item ex Synodo Audomarensi.*
13. *Ut fructum Synodorum assequeretur S. Carolus per Vicarios inquiri jussit, quæ in Diœcesi essent reformanda.*
14. *Ante Synodum Congregationes super reformandis moribus à S. Carolo institutæ.*
15. *Antiquum est institutum, ut quæ Clericalem disciplinam spectant, breviter ab Episcopo in Synodo proponantur.*
16. *Formula istius admonitionis extat apud Reginonem & in Pontificali Romano.*
17. *Convenientes admonitiones Clero proponendas S. Carolus proposuit.*
18. *In Synodo Diœcesana constituendi examinatores* vulgò Synodales.
19. *Item Judices Synodales.*

I. APud Burchardum Wormatiensem reperitur formula habendi Synodum Diœcesanam sub nomine Concilii Salegunstadiensis anni 1022. quod & teste Baronio ab auctore Micrologi *Moguntinum* nuncupatur; eoque nomine meritò appellari in sua historia Moguntina existimat Nicolaus Serarius, eò quòd Salegunstadium jam tum Moguntinæ esset Diœcesis.

II. Juxta hanc formulam, Synodus in Ecclesia celebranda est; atque sella in medio ponenda, & super eam *Sacra Reliquia*.

Deinde dicitur: „ Convenientes Presbyteri omnes intrent, & secundùm ordinationis suæ tempus residèant. Post hos ingrediantur Diaconi probabiles, quos ordo poposcerit interesse. Exinde introducantur Laici bonæ conversationis. Tunc ingrediatur Episcopus, si voluerit, vel si necessitas exegerit; & si non aderit Episcopus, ejus Vicarius eadem faciat. “

III. Post hæc Episcopus salutat præsentes, ac varias preces unà cum præsentibus recitat; quibus expletis jubentur egredi omnes, *exceptis Presbyteris*, & cæteris idoneis Clericis.

IV. Hic nota, omnes indistinctè Presbyteros ad Synodum admitti. Nec mirum; quia juxta phrasim illius temporis, nomine Presbyterorum veniebant Parochi; adeòut *admittere Presbyteros* ad Synodum idem tunc significaret, quod hodie *admittere Parochos*.

V. Presbyteris ergo seu Parochis cum cæteris idoneis Clericis considentibus, necnon lecto Canone Concilii Toletani modum celebrandi Synodum exprimente, admonitio ab Episcopo, vel etiam à Diacono legitur.

In hac inter alia monet: „ Quod si forsitan aliquis nostrum, aliter quam dicta fuerint, senserit: sine aliquo *scrupulo contentionis* in nostrum omnium copulatione ea ipsa de quibus dubitaverit, conferenda reducat, qualiter Deo mediante aut doceri possit, aut doceat. “

VI. Prosequitur posthæc admonitio: „ Deinde Vos simili obtestatione conjuro, ut nullus vestrum in judicando aut personam accipiat, aut quolibet favore aut munere pulsatus à veritate discedat. Sed cum tanta pietate quidquid cœtui se judicandum intulerit retractare, ut nec discordans contentio ad subversionem justitiæ inter nos locum inveniat, nec iterum in perquirenda æquitate rigor nostri ordinis vel solicitudo tepescat. “

VII. En manifestum argumentum Synodos has Diœcesanas æquè ac Provinciales fuisse quasi quædam Tribunalia justitiæ, in quibus sine strepitu Judicii, aliisque formalitatibus forensibus, Clericorum, & Laicorum quæstiones summariè deciderentur.

Primùm quidem Clericorum, idque prima die Synodi;

nodi; ideòque immediatè post expletam admonitionem subjungitur: „ Post hanc exhortationem, *quisquis Clericorum* velit, *querelam* conferat.

Secunda die Synodi, „ Tunc si Clerici querelam non habent conferendam, *Laici* intromittantur. Quisquis ex *Laicis* habet querelam, proferat.

VIII. Hodie verò rarò querelæ sive lites Clericorum, vel Laicorum in Synodis terminantur; sed illæ vel in Tribunalibus Ecclesiasticis coram Officialibus, vel Tribunalibus Laicis pro diversitate materiæ & personarum agitari & terminari consueverunt.

IX. In Synodis verò præcipuè de corrigendis excessibus & moribus reformandis, præsertim in Clero, diligens cum Dei timore habendus est tractatus, uti loquitur Synodus Lateranensis loco citato.

Hinc juxta præscriptum Pontificalis Romani sub titulo *de Ordine ad Synodum*, ita præsentes in Synodo Episcopus alloquitur. „ Venerabiles consacerdotes, & fratres nostri charissimi, præmissis Deo precibus, oportet, ut ea quæ de divinis Officiis, vel sacris Ordinibus, aut etiam de nostris moribus, & necessitatibus Ecclesiasticis, à nobis conferenda sunt, cum charitate & benignitate unusquisque vestrum suscipiat, summaque reverentia, quantum valet, Domino adjuvante, percipiat; vel quæ emendatione digna sunt, omni devotione unusquisque fideliter studeat emendare.

X. Adhæc Synódi Diœcesanæ celebrantur, ut Universalium atque Provincialium Synodorum Decreta faciliùs executioni mandentur; atque interdum in nonnullis articulis Diœcesi particulari accommodentur; habeaturque uniformis totius Diœcesis pro executione resolutio.

XI. Unde S. Carolus in oratione ad Clerum in Synodo XI. Diœcesana congregatum inter alia, ob quæ Synodus esset coacta, hæc proponit: „ Hìc præterea applicatio fit magis particularis Conciliorum, tam Universalium, quàm Provincialium: mutuò sese Episcopus cognoscit & Clerus; qui quidem, vel solus aspectus, maximam excitat charitatem animosque conciliat, ad adjuvandum & promovendum unanimiter Dei honorem: Hìc consultantur ea, quæ ad hoc spirituale regimen pertinent, cum his qui administrationis participes sunt; hic uniformitas deliberatur in executione legum præteritarum; hic abusus qui vigent in populo disquiruntur, & opportuna eis adhibenda remedia statuuntur; ac quam quisque in hac re diligentiam adhibeat, cognoscitur. Hìc demum præterita tempora cum futuris conferentes, & utriusque Decreta ac Constitutiones jam editas applicantes, culpas quidem præteritas deflemus, emendare verò imposterum deliberamus.

XII. Similiter Episcopus Audomarensis in Synodo Diœcesana anno 1583. allegans causam indicendarum *annuatim* harum Synodorum, ait: „ Quædam sunt ita communia mala, ut Diœcesim unam integram obtineant, ne facilè possint, nisi communi consilio, & auxilio eorum omnium, qui in Diœcesi præsunt, extirpari. Adhæc congruit, ut *eadem una* Diœcesis, *eodem uno modo*, & *eisdem* unis *legibus universa* tegatur. Quare rectè à Patribus, & nominatim à Tridentinis statutum est, ut præter particulares Ecclesiarum visitationes, quotannis etiam Synodi Diœcesanæ celebrentur, in quibus, congregatis totius Diœcesis Capitibus omnibus, statuantur ea quæ pro communi totius Diœcesis bono statuenda videri possint, & caveatur, ne quæ bene constituta sunt temerentur.

XIII. Hunc Synodorum Diœcesanarum fructum ut uberiùs assequeretur Sanctissimus Præsul, quem Pastoralis solicitudo gloriosum reddidit, præter ferventes, ac instantes preces ad quas populum Clerumque instante Synodo excitandum voluit, insuper præcipit, „ ut & in Civitate ii quibus id curæ Episcopus dederit, & in Diœcesi Vicarii foranei (qui cum nostris hodiernis Decanis Ruralibus penè coincidunt) & Parochi prætereà tum Urbani, tum Diœcesani, ut ipsi Episcopo adjumentum adferant, diligenti aliqua earum rerum indagatione, ac relatione, quibus per eum consuli aut provideri in Synodo præsertim oportebit, sedulò videant ac notent: ut ea omnia ad præscriptam ab eo rationem & normam tum litteris, tum coram, constituto tempore deferant.

„ Primò igitur ii omnes pro suarum quique munerum officiorumve ratione & cura dispiciant, quæ Cleri sit in Clericalis vitæ moribus progressio; quæ in vita spirituali disciplina, & quàm solicitum in divinorum Officiorum cultu studium; quàm diligens in Ecclesiasticis functionibus obeundis solicitudo, quæ etiam, & quam frequens in litterarum exercitationibus cura; qui in earum studiis progressus item.

„ Vicarii autem foranei & regionarii in Civitate præfecti, aliive Ecclesiastici homines, quos ob eam causam Episcopus delegerit, exquirant; qui prætereà Parochorum in primis zelus in animarum salute procuranda; quæ in Sacramentis ministrandis sedula diligentia; quàm frequens in pascendis Verbo Dei fidelibus officium; quæ denique in omnibus Parochialis muneris partibus vigilantia, quævè assiduitas.

„ Deinde ii omnes & singuli pro sui officii munere investigent, quæ populi in Christianæ charitatis operibus exercitatio, quàm religiosus festorum dierum cultus, quàm pia in Ecclesiis conversatio, quæ in doctrinæ Christianæ scholis frequentia: tum de aliis piis sodalitatibus disquirant, tum denique de reliqua omni ejusdem populi disciplina, & in via Domini progressu. «

Hæc aliaque plura pro instructione Episcopi notari, atque ad Synodum referri voluit, & proponuntur in Concilio V. Provinciali Mediol. *part.* 3. *titul. Quæ ad Synodum, Congregationesve alias Clericales, & visitationem attinent*; ubi unà exponens, qualiter ipsa Synodus habenda sit, & quàm sanctè se gerere debeant Sacerdotes eo tempore quo Synodus agitur; ut „ cùm eos posuerit Deus in acquisitionem salutis, atque in ædificationem, officii sui memores, *ambulent dignè Deo*, sanctèque, sicut decet Ministros Mysteriorum Dei, vivant. «

XIV. Eadem quoque intelligi possunt ex litteris, quas immediatè ante Synodum mittebat ad Vicarios foraneos & Parochos, quarum exemplar habetur in Actis Ecclesiæ Mediolanen. *part.* 8. ubi similiter referuntur Congregationes quas cum Vicariis foraneis & visitatoribus suis Synodali die appropinquante instituebat; & quæ in illis inquireret; ac dein fusè describuntur Acta Synodi XI. & ultimæ, quam celebravit sanctissimus hic Archipræsul; in quibus integra forma celebrandæ Synodi Diœcesanæ repræsentatur.

XV. Pervetus illud quoque institutum est, ut quæ Sacerdotalem Clericalemque disciplinam, officia ac partes ejus maximè attingunt; ea certis monitionibus, iisque brevibus comprehensa ab Episcopo in Synodo Clero proponantur; quò breviùs illa expressa, crebriusque repetita, diligentiùs item non solùm animis, mentibusque imprimantur, sed etiam omni studio inviolatè serventur.

XVI. Extat veteris admonitionis formula sub nomine inquisitionis duobus libris distincta apud Reginonem Abbatem Prumiensem; de qua egi in Tractatu Historico Canonico in Canones, *part.* 5. *cap.* 1. ibique ostendi, quòd pro assequenda notitia disciplinæ Ecclesiasticæ lectio illius non parùm conducere queat: & §. 2. ostendi, quomodo in nonnullis articulis hæc formula differat à formula *admonitionis* quæ in hodierno Pontificali Romano prostat; atque ex illa differentia evincatur, hanc esse recentiorem, aut à recentiori manu immutatam.

XVII. S. Carolus in omnibus Sanctorum Patrum vestigia premens, nihilque quod ad instructionem reformationemque Clericorum conducere posset omittens, monitiones edidit, in unaquaque Synodo Diœcesana Sessione publica universo Clero de libro accuratè legendas, graviterque pronuntiandas, quæ compendiosam atque accuratam vitæ Clericalis disciplinam atque vivendi rationem continent; unà cum annotatione omnium quæ Clerici præcipuè cavere debent; ita ut in hisce Monitionibus Lector reperturus sit totius Clericalis instituti exactissimum & perfectissimum compendium.

Publicavit primùm illas Monitiones in Concilio suo Provinciali IV. de Episcoporum suorum Suffraganeorum consilio & assensu, cum hac tamen clausula: Quibus (Monitionibus) quisque Episcopus addat, „

& de-

„ & detrahat, prout Ecclesiæ suæ Clero pro temporum ratione utile esse viderit.

Hanc clausulam utinam notent Episcopi, qui Clero suo in sacris Ordinationibus, aliisque publicis consessibus nihil præter generales & præscriptas jampridem formulas prælegunt, non attendentes, quid Clero suo pro temporum ratione utile sit.

Aliter exemplo suo docuit Sanctus Carolus, dum has generales *Monitiones* in Synodo sua Diœcesana III. uberiores, accommodatioresque ad usum suæ Ecclesiæ Mediolanensis edidit; & ita auctæ & accommodatæ extant in Actis Ecclesiæ Mediolanensis, *part.* 2. *pag.* 299. edit. anni 1683.

XVIII. Ex præscripto Concilii Trident. *Sess.* 24. *cap.* 18. *de Reformat.* singulis annis in Synodo Diœcesanâ ab Episcopo, vel ejus Vicario ad minùs sex Examinatores proponendi sunt; qui Synodo satisfaciant, & ab ea probentur; advenienteque vacatione cujuslibet Ecclesiæ Parochialis tres ex illis eligat Episcopus, qui cum eo examen in concursu perficiant, indeque succedente alia vacatione, aut eosdem, aut alios tres quos maluerit, ex prædictis illis sex eligat.

Hi Examinatores quia in Synodo eligendi & probandi sunt, vulgò *Synodales* etiam hodie dici solent; tametsi extra Synodum ab Episcopis eligi & probari, ob intermissam Synodorum celebrationem consueverint; de quibus infrà *part.* 2. *tit. de concursu ad Ecclesias Parochiales*, fusiùs tractabitur.

XIX. Præstereà idem Concilium, *Sess.* 25. *cap.* 10. *de Reformat.* statuit: „ In singulis Conciliis Diœcesanis „ aliquot personas, quæ qualitates habeant juxta Constitutionem Bonifacii VIII. quæ incipit *Statutum*, „ & alioquin ad id aptas designari, ut præter Ordinarios locorum iis etiam post hæc causæ Ecclesiasticæ ac spirituales, & ad forum Ecclesiasticum pertinentes, in partibus delegandæ committantur.

Porrò quemadmodum Examinatores Synodales ob intermissas Synodos solent extra Synodum ab Episcopis designari; ita quoque consuetudo invaluit, ut hæ personæ, quas Judices Synodales dicimus, ab Episcopis sine Synodo constituantur; de quibus latiùs Parte 3. agetur.

CAPUT III.

De Testibus Synodalibus.

1. *Synodus Lateranensis vult designari personas in Synodis Provincialibus, qui in excessus, & abusus inquirant.*
2. *A Canonistis vocantur Testes Synodales.*
3. *Hi jampridem à Synodis Diœcesanis constituti fuerunt; & Episcopi vigilantiores iis sunt usi.*
4. *Institutum illorum innovavit S. Carolus.*
5. *Quales eligi debeant.*
6. *Testes jurare debent, se officium suum fideliter expleturos.*
7. *Quæ sit formula juramenti.*
8. *Testes sincerè & liberè officium suum obire debent.*
9. *Circa quæ Testes inquirere debeant.*
10. *Quo tempore relationem coram Episcopo facere teneantur.*
11. *Clerus Gallicanus officium Testium Synodalium descripsit.*
12. *Franciscus Sonnius Antverpiensium Episcopus Testium Synodalium necessitatem agnovit, eosque institui mandavit.*
13. *Ex defectu Testium Synodalium natum est contingere, ut exacta Diœcesis notitia non habeatur.*
14. *Defectum Testium Synodalium aliquatenus supplere posset diligentia Archipresbyterorum.*

I. SYnodus Lateranensis sub Innocentio III. postquam SS. Patrum institutum de celebrandis Conciliis Provincialibus renovavit, mandavitque in iis de corrigendis excessibus & reformandis moribus diligenter esse tractandum, subjicit: „ Ut autem id „ valeat efficacius adimpleri, per singulas Diœceses „ statuant personas idoneas, providas videlicet, & „ honestas, quæ per totum annum simpliciter & de plano absque ulla jurisdictione solicitè investigent, quæ correctione, vel reformatione sunt digna, & ea fideliter perferant ad Metropolitanum & Suffraganeos, & alios in Concilio subsequenti, ut super his & aliis (prout utilitati & honestati congruerit) provida deliberatione procedant.

II. Hæ personæ communiter à Canonistis dicuntur *Testes Synodales*; eò quòd à Synodo sint constitutæ, ut *testimonium* ferant.

III. An de his Testibus loquatur Canon EPISCOPUS IN SYNODO, *Causa* 35. *quæst.* 6. à Gratiano sub nomine Eutychiani Papæ relatus, sat incertum est; quemadmodum notat Stephanus Baluzius in notis ad Gratianum: illud certius est, jampridem usitatum fuisse, hujusmodi Testes non tantùm in Synodis Provincialibus, sed & Diœcesanis fuisse nominatos; iisque vigilantiores Episcopos usos fuisse, ut exactiorem totius suæ Diœcesis notitiam accipere posset, atque abusus & excessus in Synodis reformandos & corrigendos faciliùs & exactiùs cognoscere.

IV. Id expendens vigilantissimus Mediolanensium Antistes S. Carolus, ejusque Suffraganei, in Concilio Mediolanensi IV. decreverunt, ut institutum illud nonnullis in locis intermissum restituatur; atque ut non nomine tantùm, sed certis officii partibus rectè per eos geratur, quibus in Synodo vel Provinciali, vel Diœcesana committetur, plura ordinarunt.

V. Atque imprimis, ut „ Viri Ecclesiastici ætate moribusque graves, prudentes, ac virtutum Christianarum studiosi, & spiritualis vitæ amantes in Concilio Provinciali Metropolitano ex unaquaque Diœcesi duo saltem; in Synodo Diœcesana ab Episcopo è Diœcesi sua *septem*, pluresve, prout expedire viderit, *Testes Synodales*, deligantur.

VI. „ Qui à Metropolitano delecti & nominati sunt in eodem Provinciali Concilio, qui ab Episcopo in ipsa Diœcesana Synodo jurati, allatis Sanctorum pignoribus, sanctè spondeant, ex formula verborum infrà præscripta, muneris sui partes, infrà constitutas, se executuros esse.

„ Si verò à Concilio Provinciali abest, qui à Metropolitano nominatus est, tunc Episcopus, pro cujus Civitate, vel Diœcesi ille electus est, unius mensis à fine Concilii spatio, eum ad se litteris accersat: eumdemque ex ipsa præscripta formula jurejurando obstringat, ac jurisjurandi præstiti testimonium, publica auctoritate munitum, intra alium mensem, ad Metropolitanum omnino mittat.

VII. Posthæc inseritur formula juramenti eadem quæ habetur apud Gratianum in citato Canone *Episcopus in Synodo*; ut, vel hinc appareat, S. Carolum credidisse, Canonem illum de *Testibus Synodalibus* loqui: aut saltem non dubitasse, quin juramentum quod ibidem à septem ex plebe ipsius Parochiæ de dicenda veritate super abusibus, & excessibus in Synodo exigendum præscribitur, meritò à testibus Synodalibus exigi posset: utpotè qui similiter eliguntur à Synodo, ut de iisdem inquirant, & postmodum in Synodo aut coram Episcopo sincerè ac veraciter deponant.

VIII. Deinde ipsos Testes monent, ut „ hoc perpetuò meminerint, se non amore, non odio, non invidia, non spe, non metu, non pœna, non præmio, non cognatione, non ulla denique re commoveri, aut impediri debere, quominus liberè, & integrè munus suum pro ratione infra præscripta præstent.

IX. Posthæc quid agere debeant describunt, atque inter cætera: „ Quo tempore hoc munus gesserint, personas discretas interrogando simpliciter, & de plano, absque ulla jurisdictione solicitè investigent hæc quæ sequuntur; idque singuli, aut in universa Civitate & Diœcesi, aut in regione, unicuique eorum potissimum nominatimque commissa.

„ An Parochi, Canonici, & alii quicumque Ecclesiastici homines, quos residere oportet, præsentes in Ecclesiis suis adsint; atque rursus si præsentes in Parochialibus, vel Canonicalibus, Clericalibusque ædibus habitent.

An Parochi prætereà, aliique animarum Curatores solicitè, ut debent, Fidelium sibi commissorum saluti invigilent.

An in Sacramentis sanctè ministrandis, in Verbi

„ Dei prædicatione, in salutaribus monitis, in rudium, & puerorum ad doctrinam Christianam institutione, & in cæteris omnibus curæ Parochialis officiis, diligentis muneris partes præstent.

„ An reliqui, quicumque sint, Ecclesiastici Ordinis homines Ecclesiæ, si quam obtinent, aut in qua Dignitatem, vel Canonicatum, vel Capellam, vel Ecclesiasticum aliquod munus habent, aut in qua adscripti sunt, oneribus satisfaciant, & præscriptas sibi functiones obeant.

„ An Ecclesiæ sartæ tectæ sint; an ornamentis, & supellectili Ecclesiastica necessaria, & congrua instructæ; an in illis, aut earum cœmeteriis arrüisve aliquid incultum sit, quodque sordibus obsolescat, anve aliquid à religioso cultu & pietate alienum.

„ Videant item, an populus in Via Domini ambulet, frequensque adsit Divinis Officiis & sacris concionibus, & in Ecclesia piè religiosèque versetur, atque dies festos colat.

„ An jejunium Quadragesimæ, quatuor Temporum, stataque reliqua Ecclesiæ jejunia observet.

„ An idem decimas, primitias, aliaque debita emolumenta, adjumentave præstare, aut solvere recuset.

„ An in populo sacrilegi, blasphemi, concubinarii, adulteri, incestuosi, virginum raptores, an excommunicati, an hæresis & magiæ, superstitionumve nomine suspecti sint.

„ An denique aliæ in eodem morum corruptelæ, quæ correctionem, emendationemve requirant.

„ Dispiciant item, an quæ Romanorum Pontificum Constitutionibus, Oecumenicis, Provincialibus, Diœcesanisque Synodis, Episcoporumque Edictis, quovis de genere decreta, sancitave sunt, ab iis serventur, quorum interest, sive Ecclesiastici, sive Laici homines sint. “

X. Ut verò hæc præstent utiliùs, qui à Synodo Provinciali constituti sunt, omnia quæ reformatione, aut emendatione indigere judicaverint, in scriptum redacta, tribus mensibus antequam dies Concilio Provinciali præstituta venerit, ad Metropolitanum deferre debebunt: qui verò à Synodo Diœcesana, uno mense ante habendam Synodum Diœcesanam, ad Episcopum. Hæc aliaque habentur in Concilio Mediolanensi IV. *part. 3. tit. de testibus Synodalibus.*

Hisce addidit in Synodo sua Diœcesana XI. „ Testes Synodales quarto quoque mense, de his quæ pro ratione sui muneris agere debent, ad nos, Vicariumve nostrum generalem, cùm absumus, scribant. “

XI. Clerus quoque Gallicanus in Conventu Melunensi anno 1579. meminit *Testium Synodalium*; & quæ in Diœcesi aut Parochia sibi ad visitandum commissa inquirere debeant, describit; atque inter alia hoc meritò notandum: „ Si Opiliones Christianè versentur in agris curam pecorum agentes. “

Quàm enim frequenter illud hominum genus in vitiis abominandis, & crassa fidei & religionis ignorantia versetur, sat notum est; ut proinde non immeritò Episcopi & Pastores in illos inquirerent.

XII. Quin & Franciscus Sonnius primus Antverpiensium Episcopus videns, quia peccandi licentia multùm invaluisset ex eo quòd crimina Superioribus plerumque celentur, hinc in Synodo sua Diœcesana an. 1576. observari voluit Canonem *Episcopus 35. q. 6.* „ Mandantes, ait, Decanis nostris, ut in singulis Parochiis constituant duos viros honestos, & zelosos Testes Synodales, qui concubinarios, adulteros, Clericorum invasores ac percussores, usurarios, contractusque illicitos exercentes, & quæcumque crimina ad nostram correctionem spectantia, quotannis coram ipsis Decanis, aut aliis ad hoc à nobis deputandis exponant, ut habita inquisitione possit contra eos procedi ad emendationem. “

XIII. Hæc sat ostendunt, institutum *Testium Synodalium* aptissimum semper judicatum fuisse, ut Episcopi ad plenam abusuum, & defectuum corrigendorum notitiam pertingant; eorumque intermissioni & neglectui non immeritò imputari, quòd Episcopi nonnunquam in crassa & multum noxia Diœcesis suæ Ignorantia versentur; neque de vitiorum atque abusuum grassantium, quos ignorant, emendatione & correctione anxii sint.

XIV. Illud tamen haud diffitendum, quòd si Episcopi in Decanos, seu Archipresbyteros Rurales eligerent doctos, zelosos, atque in cura animarum exercitatos, qui diligenter, prout officium exigit, Parochiarum sibi subditarum statum inquirerent (prout supra *Tit. 6. cap. 2. & 3.* exposuimus) magna ex parte per horum vigilantiam, & solicitudinem suppletum iri *Testium Synodalium* defectum; quemadmodum annuæ Congregationes Decanorum cum Episcopo supplere aliquatenus possent defectum Synodorum Diœcesanarum, uti *eodem tit. cap. 3.* notatum est.

Non parùm quoque conduceret ad supplendum defectum *Testium Synodalium*, si „ Decani habeant aliquot probos & sibi fidos Pastores, à quibus excessus vicinarum Ecclesiarum addiscant: Similiter quilibet Pastor habeat viros probos & bonos è sua Parochia, qui sibi defectus Parochiæ referant. “ Quemadmodum præcipit Synodus Namurcensis anni 1639. *titulo 20. cap. 35.* Idem habet Synodus Tornacensis anni 1589. *titul. 23. cap. 7.*

CAPUT IV.

Qui his Synodis subdantur, & quæ earum auctoritas?

1. *Synodi Diœcesanæ suam auctoritatem mutuant ab Episcopo.*
2. *Multis sæculis omnes Clerici indifferenter Synodis subjiciebantur.*
3. *Nulla hac in parte erat differentia inter Clerum Secularem & Regularem.*
4. *Monachi etiam Synodis subjiciebantur.*
5. *Exemptiones Capitulorum & Monasteriorum quæstiones pepererunt.*
6. *Capitula subjiciuntur Synodis quamdiu plenè non probatur exemptio.*
7. *Subjiciuntur Synodis in materia* non exempta.
8. *Item in his, quæ concernunt correctionem morum.*
9. *Regulares etiam exempti Synodis subjiciuntur in materia* non exempta.
10. *Item in his quibus subjiciuntur Episcopis tamquam Sedis Apostolicæ* Delegatis.
11. *Exemptiones præsertim Regularium circa subjectionem Synodorum pariunt multas quæstiones.*
12. *Constitutiones Synodales in Italia edi non possunt, nisi prius à S. Congregatione examinatæ & probatæ.*
13. *Hodie etiam Laici quæstiones movere solent super observatione Decretorum Synodalium.*
14. *In Belgio ægrè permittitur promulgatio Synodorum sine consensu Regis, & quare?*
15. *Quæ sint causæ quòd hodie rariùs habeantur Synodi Diœcesanæ.*

I. Synodos Diœcesanas præcipuam suam auctoritatem, ac vim obligandi mutuare ab Episcopo, qui illis *per se* aut Vicarium suum præest; illarumque statutis obstringi omnes qui Episcoporum Decretis ac mandatis subjecti sunt, indubitatum est: quandoquidem ambigi nequeat, quin ut minùs tantæ sint auctoritatis Synodorum Diœcesanarum Sanctiones, quàm Episcoporum Decreta.

II. Porrò constat per undecim & ampliùs sæcula universum Clerum jurisdictioni & regimini sui respectivè Episcopi fuisse subjectum; nec umquam per ea tempora in quæstionem venisse, num Clerici Decretis Episcoporum in his quæ morum atque disciplinæ reformationem attinebant, essent subjecti, eisque obedire deberent: Ideòque nec ambigebatur, quin Clerici omnes etiam Synodorum Episcopalium sanctionibus tenerentur; iisque in omnibus se subjicere juberentur.

III. Neque hac in parte ulla erat Clericos Regulares inter & seculares distinctio. Hoc ipso enim, quo Monachi sive Religiosi Clero adscribebantur, mox in omnibus non secus ac alii de Clero subjiciebantur ipsi Episcopo, tamquam totius Cleri suæ Ecclesiæ Capiti & Pastori.

IV. Quin-

IV. Quinimò multis sæculis juxta Canonicas sanctiones præsertim Concilii Chalcedonensis Canonum quartum, Monachi universi Episcoporum jurisdictioni subjecti fuere; ipsorumque consequenter Episcoporum ac Synodorum Episcopalium Ordinationibus & Decretis subjecti, uti latiùs infra ubi de exemptionibus Monachorum agetur, probabitur.

V. At postquam hisce posterioribus Ecclesiæ sæculis, non tantum Monachi, sed etiam Clerici præcipuè Canonici exemptionem à jurisdictione Episcoporum à Romanis Pontificibus prætenderunt, & subinde obtinuerunt, quæstiones frequentes excitari cœperunt, circa obedientiam, quam Capitula Canonicorum & Monachorum Monasteria debebent Decretis & Ordinationibus Synodorum Episcopalium.

VI. Illud imprimis indubitatum manet, Capitula Canonicorum aliosque Clericos subjici Synodis Episcopalibus, in omnibus quæ ipsos concernunt, quamdiu plenè non constet de eorum exemptione. Quamdiu enim dubia est exemptio, salva manet ordinaria Episcoporum auctoritas juri communi innixa, uti latiùs dicetur loco citato.

VII. Adhuc certum quoque est, Canonicos etiam exemptos subjici Ordinationibus Synodorum Episcopalium in omnibus, quæ concernunt materiam *non exemptam*; id est, in his ad quæ exemptio se non extendit; de quibus similiter infra tractabitur.

VIII. Quinimò cum ex Decreto Synodi Tridentinæ Clerici in his quæ correctionem ac reformationem morum & abusuum concernunt, Episcopis subjiciantur, non obstante quacumque exemptione, etiam Synodis Episcopalibus in his subjecti erunt.

Cùm verò Synodi hodie non tam circa forensium quæstionum decisionem, aut judiciarios processus, quàm circa reformationem morum & disciplinæ versentur, videtur quòd Capitula Canonicorum quantumvis exempta meritò dici possint Decretis Synodorum esse subjecta; atque ita declarasse Sacram Congregationem Concilii Tridentini Interpretem testatur Synodus D. Mechliniensis *tit.* 24. „ Sciant, ait, Capitula *exempta*, exemptionemque prætendentia se non tantùm ad „ Statutorum *Synodi Diœcesanæ*, verùm etiam ad De„ cretorum Synodi Provincialis, uti à Sacra Congrega„ tione declaratum est, observationem *teneri*. Idem re„ petiit Synodus Namurcensis an. 1659. *tit.* 25.

IX. Quoad Regulares *exemptos*, ipsos legibus Synodorum Episcopalium teneri in iis omnibus quæ materiam non *exemptam* concernunt, & generaliter in omnibus, in quibus etiam Episcoporum Decretis non obstante exemptione subjiciuntur, ambigi nequit. Unde consequenter ut intelligi queat, in quibus Regulares exempti Synodis Diœcesanis subdantur, scire oportet, ad quæ exemptio ipsa Regularium se extendat, quod infra titulo *de exemptionibus* latiùs dicetur.

X. Quin si Episcoporum jurisdictioni tamquam Sedis Apostolicæ *Delegatorum* Regulares subdantur, etiam ad Synodum Episcopalem accedere tenebuntur, si ad eam ab Episcopo tamquam Sedis Apostolicæ *Delegato* vocentur; ejusque ordinata observare, ut latè probat Fagnanus ad *Cap.* QUANTO *12 de Offic. Ordin.* & per speciale Breve declaravit Alexander VII. quod ibidem à Fagnano refertur *num.* 64.

XI. Quia autem non satis convenit Episcopos inter & exemptos, quæ sit materia *exempta*, quæ *non exempta*; & in quibus obedire teneantur, variæ solent occasione istarum exemptionum oriri quæstiones & jurgia Episcopos inter & exemptos, præcipuè Regulares.

XII. Hac de causa teste Cardinali de Luca *Disc.* 30. *ad Concilium Tridentinum n.* 9. ob ista jurgia, quæ Synodi Diœcesanæ cum exemptis parere solent, „ à Sacra Congregatione in Italia injunctum est Epi„ scopis, ut jam editas Synodales Constitutiones ei„ dem examinandas & confirmandas transmittere „ debeant, *itaque*, ait, *est praxis*.

XIII. Ulteriùs, quia in Synodis interdum quædam occurrunt, quæ licet Ecclesiastica officia, aut functiones, vel Ecclesiasticorum aut Ecclesiarum jura concernere videantur, temporalia tamen etiam attingunt, difficulter Laici hisce Ordinationibus se subjiciunt, nisi auctoritas Regia accedat.

Neque, enim credunt, auctoritatem Episcoporum aut Ecclesiasticorum eò se extendere, ut in his quæ temporalia sunt, Laicis absque Regio consensu legem ponant: ut sunt v. gr. jura sepulturæ, decimarum, oblationum; item quæ Hospitalium aut etiam mensarum S. Spiritus aut Fabricæ Ecclesiæ administrationem concernunt; aliaque similia.

Hinc videmus Synodos passim confirmationem Regiam postulasse; atque ultimam Diœcesanam Namurcensem à Rege tam in Concilio Privato, quàm Brabantiæ examinatam & probatam videmus.

XIV. Quin & ægrè hic in Belgio permitteretur sine prævio Regis consensu Synodorum publicatio; ne fortè aliquid contra jus Regis aut Vassallorum contineretur.

Et quidem cùm anno 1639. Episcopus Namurcensis Synodalia sua Statuta evulgasset, sine consensu Regis; Senatus Namurcensis litteris datis ad Concilium Privatum exposuit, Episcopum hac publicatione præjudicare auctoritati Regiæ. Habita deliberatione Concilium Privatum scripsit Episcopo Namurcensi, quòd excessisset limites suæ potestatis, atque præjudicasset auctoritati Regiæ publicando sua Statuta Synodalia sine consensu Regis; injunxitque ipsi, ut omnia exemplaria dictorum statutorum retraheret, & eorum executionem suspenderet; deinde Concilio Namurcensi scripsit, ut invigilaret, an hæc mandata executionem haberent. Hæc scripta fuere anno 1644.

Idem judicavit Concilium Privatum anno 1605. circa Synodum Tornacensem similiter sine consensu Regis publicatam: ac iterum occasione alterius Synodi Tornacensis anno 1645. Hæc latiùs referuntur in sæpius citato Regesto MS. Archiepiscopatus Mechliniensis.

Litteras Regias ad Episcopum Namurcensem, nec non ejusdem Civitatis Senatum super impressione Synodi, de quibus in textu, integras exhibet D. de Laury in sua Arrestorum collectione *Arresto* 122. ibidem astruens, Synodos sive earum Decreta sine *placito Regio* non posse publicari: ne forsan inter hæc Decreta quidpiam contineretur, quod principis jura, ejusque Vassallorum violaret, vel regimini politico in hisce Provinciis recepto & stabilito officeret.

XV. Hæ controversiæ & quæstiones, quæ tum ratione exemptionum Regularium & Capitulorum, tum jurium Laicorum oriri solent inter Episcopos & Exemptos, ac etiam Laicos super executione Ordinationum Synodalium, non dubium, quin contribuerint ad omissionem Synodorum, quantumvis negari nequeat, quin ex earum omissione magnoperè disciplina Ecclesiæ patiatur, & abusus incrementum accipiant.

TITULUS DECIMUSNONUS.

De Metropolitanis.

CAPUT PRIMUM.

Quando & à quibus Metropolitani instituti.

I. Tametsi non constet, Metropoliticam dignitatem ab Apostolis esse instituram; vel utrùm Apostoli aliquibus Ecclesiis à se fundatis, aut earum Episcopis quædam jura & privilegia in alias Ecclesias concesserint, eam tamen antiquissimam esse nemo inficiari potest.

II. Synodus Nicæna sub Constantino M. multis locis sopponit Metropolitanorum institotionem ab antiquo factam, Canone IV. ait: „ Eorum autem quæ „ fiunt, confirmatiooem in unaquaque Provincia à „ Metropolitano fieri " oportet: Item Canone VI. „ Illud autem est omninò manifestum, quòd si quis „ absque *Metropolitani* sententia factus sit Episco- „ pus, eum magna Synodus definivit non esse Episcopum. " Imò Canooe VII. annuens Episcopo, qui est in Ælia, sive Episcopo Hierosolymitano aliquam honoris prærogativam, addit hanc cautionem: *Metropoli propria dignitate servata:* quæ omnia Metropolitanorum institutionem, non à Synodo Nicæna primùm instituram; sed jam ab antiquo factam sat patenter supponunt.

Prætenditur à nonnullis, Metropolitanos, corumque super alios Episcopos prærogativas, ab Apostolis originem accepisse, atque propterea dici posse *instituti Apostolici*.

Verùm decreta Nicænæ Synodi id non evincunt. Probaot quidem hæc Decreta Metropolitanorum institutionem, necnon quasdam eorum prærogativas super alios Episcopos præcessisse hanc Synodum; sed nequaquam evincunt speciali aliquo Decreto Apostolorum, hanc institutionem fuisse factam, sive Apostolos instituisse in quibusdam civitatibus, puta *Metropolibus* Episcopos cum aliqua superioritate, vel prærogativa subordinationis super alios ejusdem Provinciæ Episcopos.

Imò Synodus Nicæna sat aperte sopponit, jura Metropolitanorum potius ex consuetudine & moribus, quàm ex Apostolorum instituto esse petenda & definienda. Siqnidem Canone 6. firmaos privilegia trium principalium Ecclesiarum, Romanæ, Alexandrinæ, & Antiochenæ, illa petit ex *consuetudine*, & *moribus*, decernens: „ Ut *antiqui mores* serventur, „ qui sont in Ægypto, Lybia & Pentapoli, ut Ale- „ xandrinus Episcopus horum omnium habeat pote- „ statem; quandoquidem & Episcopo Romano *hoc* „ *est consuetum*. Sive ut vertunt Dionysius & Isido- „ rus, *parilis mos est*.

Deinde eodem Canone prosequitur: „ Similiter & in Antiochia, & in aliis Provinciis sua privilegia " ac suæ dignitates & auctoritates Ecclesiis serven- " tur. "

Nequaquam obscurum est, Synodum Nicænam privilegia & jura illarum Ecclesiarum ex *consuetudine* & *moribus* petivisse; atque decrevisse, ea debere manere firma, quæ probantur *antiquis moribus*, & consuetudine, nulla Decreti Apostolorum facta mentione.

III. Unde verò Metropolitanorum instiqutio originem suam sumpserit, non æquè expeditum. Hoc sat constat, Metropolitanos dici à *Metropoli*. Metropolim verò dici *Urbem matrem:* id est, quasi primam & præcipuam reliquarum veluti *matrem*. Quoniam verò in unaquaque Provincia urbs est aliqua, quæ inter cæteras eminet, hæc dicta est *Metropolis*; ac ideò Episcopus qui hujusmodi urbi præest, *Metropolitanus* dictus fuit; qui quibusdam juribus & prærogativis præ cæteris, & in cæteras Ecclesias donatus fuit.

In textu probatum est à dignitate civili Urbium Metropoleon etiam in Episcopos earum Civitatum aliquid digoitatis derivasse, atque à nomine Urbis nomen Metropolitani mutuatum esse.

Hæc tamen sola eminentia Metropoleon civilium non videtur fuisse sufficiens, ut Episcopis civitatibus illis Metropoliticis præfectis in alios Episcopos auctoritatem sive superioritatem aliquam conferrot, sed alia nonnulla concurrisse videntur adminicula, quæ sensim hos Episcopos super alios Episcopos elevarunt; quin & tamdem Metropolitanis subjecerunt.

Inter hæc adminicula præcipuum fuisse videtur ordinatio seu consecratio Episcoporum, quæ sensim Episcopo Metropoli Præfecto delata fuit.

Cùm enim antiquitùs moris esset, ut Episcopi à vicinis sive ejusdem provinciæ Episcopis ordioarentur, facilè contigit, ut ubi paulatim ex civitatum splendore Episcoporum dignitas incrementum accipiebat, & freqoentior ad Urbes Metropoles, ob varia incidentia negotia erat aliorum Episcoporum accessus, cœperint in ipsa Urbe Metropoli ordinationes fieri; atque per Episcopum Metropoli præfectum, cæteris provinciæ Episcopis assistentibus peragi.

Hoc, cùm ab initio forsan fuisset libertatis, tamdem in necessitatem traosivit, atque ita *consuetudine* potiùs, quam positivo aliquo decreto, jus ordinandi Episcopos Provinciales primitùs Metropolitanis assertum postmodum Synodus Nicæna per suos Canones firmavit & integrum eis conservatum voluit.

Porrò existimatum fuit Episcopos Ordinatori suo quamdam debere revereotiam & subjectionem. Hinc seorsim jura Metropolitanorum, in Episcopos ad suam ordinationem spectantes, fluxisse verosimile est.

Et reverà veteris disciplinæ fuisse, observat Petrus de Marca *lib. 1. de Concord. Sacerd. & Imp. cap. 7. n. 3.* ut Synodis se sisterent Episcopi apud eum, cujus arbitratu ordinati erant: „ Unde (ait) profectum est, ut pertinere ad alicujus Concilium, vel ad conse- " crationem promiscuè & passim dicantur Episcopi, " qui à Primatibus suis pendent.

Quapropter olim nulli Episcopi accedere jubebantur ad *limina Apostolorum*, sive, quod idem erat, ad *Synodum* Romanam, nisi qui ad Episcopi Romani ordinationem spectabant, uti supra *titul. 15. cap. 2.* in textu ostendimus ex S. Leone.

Postquam verò sensim jura illa Metropolitanorum firmata fuere primum Canone Nicæno, ac deinde aliis canonibus, cœperunt & ipsi vocari Archiepiscopi, quo nomine, nec ævo S. Leonis, id est, sæculo quinto fuisse appellatos, saltem apud Latinos, observavit vir eruditus Paschasius Quesnellius in notis ad *Epistolam 9.* S. Leonis, monetque ibidem, quod qui hanc epistolam authenticum esse volunt S. Leonis fœtum, unà sustineant vocem *Archiepiscopi* per oscitantiam exscriptoris pro nomine *Episcopi* irrepsisse.

Itaque dubium non est quin Episcopi, quos poste-

rior

rior ætas vocavit Archiepiſcopos, primitus dicti fuerint ſimpliciter *Metropolitani*, mutato nomine à civitate Metropoli.

Probat id ipſum Eccleſiæ Africanæ praxis: cùm enim dignitas & jura Epiſcoporum non peterentur à dignitate civitatum, quibus erant præfecti, ſed à *prioritate ordinationis*, ita ut hic juribus & prærogativis Metropolitani gauderet, qui inter Epiſcopos provinciales erat *ordinatione* ſenior.

Nomen Metropolitani etiam in Africa ignotum fuit; ſed *ſenior* Epiſcopus juribus & prærogativis Metropolitani gaudebat & utebatur, uti obſervat & pluribus probat Petrus de Marca diſſertatione de Primatu Lugdunenſi, quæ integra extat tom. 10. Concil. General. pag. 520. obſervatque ibidem, quod in Africa Epiſcopus *ſenior* ordinatione etiam dictus fuerit *Primas*, quaſi primum locum obtinens inter reliquos Epiſcopos, ſed nomen *Metropolitani* illi datum non legitur.

IV. Illud quoque ſat compertum eſt, jam pridem Metropolitanum dictum fuiſſe Epiſcopum, qui *Metropoli*, ſive civitati, quæ in certa Provincia prærogativis & juribus cæteras antecellebat, præeſſet.

V. Neque illud ambigi poteſt, quin Metropoles Eccleſiaſticæ ad normam Metropoleon Civilium formatæ fuerint, ſive conſuetudine primùm introductum, ac poſtmodum Conciliorum Decretis firmatum fuiſſe, ut *Metropoles* Civiles ſimul eſſent Metropoles Eccleſiaſticæ: ſeu, ut Epiſcopus qui præeſſet civitati, quæ in diviſione Imperii eſſet totius Provinciæ prima ſeu Metropolis, unde aliæ dependerent, etiam in Hierarchia Eccleſiaſtica eſſet Metropolitanus, cæteriſque Epiſcopis ejuſdem Provinciæ præeſſet: imò tota Eccleſiarum diſtributio ad formam Imperii facta eſt; Urbeſque Metropoles etiam Metropoles fuere Eccleſiaſticæ; atque earum Epiſcopus factus Metropolitanus; qui & ſenſim variis juribus & prærogativis in cæteras Eccleſias ejuſdem Provinciæ fuit donatus.

VI. Et quid anim Nicænos Patres impellere potuit, ut potiùs Cæſareæ jus Metropoliticum, quam Æliæ conferrent ſive conſervarent? niſi quòd illa Provincia eſſet Metropolis, non hæc; atque propterà jus Metropoliticum ad illam eſſet tranſlatum: ideòque Patres Nicæni etiam ſimpliciter dicunt: *Metropoli propria dignitate ſervata:* ſat innuentes, eam *Metropoli* eſſe *propriam*.

VII. In Concilio Taurinenſi ſtatutum eſt, illi totius Provinciæ *Primatum deberi, qui ſuam civitatem demonſtraſſet Metropolim:* quia ſcilicet non aliunde Metropolitana Eccleſia ſtatuitur; quàm ex ipſius urbis Metropolitica Civili dignitate.

VIII. Quod apertius expreſſerunt Patres Antiocheni, qui & rationem illius aliquam addunt *Canon. 9.*
„ Epiſcopum, qui Metropoli præeſt, etiam curam ſu-
„ ſcipere oportet totius Provinciæ: eò quòd in *Me-*
„ *tropolim undequaque* concurrant omnes qui habent
„ negotia. Unde viſum eſt, eum quoque honore
„ præcedere, reliquos autem Epiſcopos nihil magni
„ momenti aggredi ſine ipſo.

Conſtat ergo Metropoles civiles electas fuiſſe ut eſſent Metropoles Eccleſiaſticæ; atque Epiſcopus *Metropolis Metropolitanus*, qui totius Provinciæ curam ageret, eò quòd ad Metropolim civitatem undequaque concurrant omnes, qui habent negotia: ideoque conveniens quoque videbatur, ut ad eam civitatem negotia Eccleſiaſtica potiùs, quàm ad ullam aliam, deferrentur, eòque potiùs, quàm alibi, Epiſcopi, aliique, qui quæſtiones haberent, convenirent.

IX. Hinc ulteriùs contingebat, quemadmodum etiam notat Lupus ad Canonem XII. Chalcedonenſem;
„ Ut diviſa per Principem Provincia, quomodo duos
„ Præſules, ſeu Civiles Rectores, ita duos acciperet
„ Epiſcopos Metropolitas.

Unde factum, ut Epiſcopi Metropolitica jura ambientes Imperatores adirent, à quibus obtenta Metropoleos in urbis ſuæ gratiam dignitate, Eccleſiaſtica etiam Metropolitica jura & Provinciarum ordinationes invadebant: uti latiùs expoſui *ad Canonem XII. Chalcedonenſem:* ubi unà oſtendi, quomodo Synodus Chalcedonenſis, ſalva Principum auctoritate in diſtribuenda una Provincia in plures, hanc Epiſcoporum ambitionem reprobaverit, & reſtrenaverit.

X. Labentibus autem ſæculis Metropoles Eccleſiaſticæ paulatim à Metropoli civili disjungi cœperunt; neque urbium evectio ad Metropolim civilem ſecum traxit Metropolim Eccleſiaſticam; ſed pro utilitate ac neceſſitate Eccleſiæ, quædam Eccleſiæ, quæ opportuniores videbantur, in Metropoles erectæ fuerunt.

XI. Porrò hæc Metropoleon inſtitutio & erectio jam à ſæculis aliquot ad Romanum Pontificem devoluta fuit, ita tamen ut conſenſus Principis interveniat; nec non Suffraganei aliique intereſſe habentes audiantur.

In textu notatum fuit primitus Metropoles Eccleſiaſticas penè ad normam *Metropoleon Civilium* fuiſſe ordinatas, ut ſcilicet civitas erecta in Metropolim civilem, una quaſi tranſiret in Metropolim Eccleſiaſticam.

At & hoc obſervatum labentibus ſæculis hanc dependentiam à Metropoli civili deſiiſſe, atque ſenſim cœpiſſe independenter à jure Metropolis civilis, quaſdam civitates, vel Sedes Epiſcopales in Metropoles auctoritate Eccleſiaſtica erigi: quin & tandem hoc jus erigendi Metropoles ad Sedem Apoſtolicam fuiſſe devolutum.

Admodum autem veroſimile eſt hoc jus ſibi cœpiſſe vindicare Pontifices Romanos circa ſæculum decimum, poſt inductas falſas Decretales.

Et quidem legitur quod Joannes IX. ſub initium ſæculi X. ordinaverit, ſive inſtituerit Metropolitanum, & tres novos Epiſcopos in terris Sclavorum, qui à ſua ad Chriſtianam fidem converſione ſubjecti fuerant Epiſcopo Pataviensi. De hac autem nova inſtitutione, tamquam Sanctis Canonibus contraria & Epiſcoporum auctoritati derogante, altè conqueſti ſunt Pheotmarus Juvavenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, aliique Epiſcopi, in Epiſtola ad dictum Pontificem, quæ legitur tom. 9. Conc. General. *column.* 489.

Hæc querela Epiſcoporum de hac per Romanum Pontificem facta erectione facta ſat oſtendit nondum eo tempore generaliter agnitam fuiſſe auctoritatem erigendi Eccleſias Metropoliticas aut Cathedrales, ad Romanum Pontificem contra priſtina Canonum inſtituta & Eccleſiæ conſuetudinem, eſſe devolutam.

Itaque veriſimile eſt erectionem Metropoleon non ſecùs ac Epiſcopatuum erectionem ſibi vindicaſſe Romanos Pontifices auctoritate falſarum Decretalium; ac ſignanter Clementis I. ad Jacobum fratrem Domini, cujus fragmentum extat apud Gratianum *Diſt.* 80. *Can.* 2. nec-non ſecundæ epiſtolæ Anacleti Papæ *cap.* 4. cujus verba retulit quoque Gratianus *Diſt.* 99. *cap.* 1. In his enim mentio fit, non ſolum Metropolitanorum, ſed & Archiepiſcoporum, Primatum & Patriarcharum, quin & Archiflaminum, quos à *Sancto Petro*, & *Clemente* per Provincias conſtitutos fuiſſe aſſeritur.

Et licet omnibus hodie falſitas harum Decretalium ſat ſit perſpecta, ſciaturque nomen *Patriarcharum* & *Primatum*, quin & *Archiepiſcoporum*, ſed vel maximè *Archiflaminum*, ævo dictorum Pontificum Petri & Clementis, in Eccleſia fuiſſe ignotum, nihilominus & id ſcitur ſæculo X. & ſequentibus has Decretales in auctoritatem fuiſſe receptas, præſertim poſt earum in Decretum Gratiani relationem.

Unde vir clariſſimus Claudius Fleury aſſerere non dubitat auctoritatem inſtituendi novos Metropolitanos, ſive civitates erigendi in Metropoles Eccleſiaſticas, ad Sedem Apoſtolicam devolutam ope dictarum Decretalium.

Similiter auctoritate harum Decretalium Romanos Pontifices ſibi aſſeruiſſe poteſtatem erigendi particulares Eccleſias in Eccleſias *Primatiales*, cum prærogativa & juriſdictione ſupra Metropolitanos, obſervat Petrus de Marca in diſſertatione de *Primatu Lugdunenſi*, unà obſervans ante confictas & receptas has Decretales nullam fuiſſe Eccleſiam *Primatialem* cum ſuperioritate & juriſdictione in alias Eccleſias Metropolitanas, neque nomen *Primatum* ante receptas has Decretales datum fuiſſe niſi Metropolitanis, aut iis qui jure Metropolitani gaudebant, qualis erat in Africa *ſenior* ordinatione inter Epiſcopos Provinciæ.

Id ipſum poſt de Marca obſervavit Dominus Fleury in ſua hiſtoria Eccleſiaſtica, *lib.* 62. *cap.* 61. & ſat patenter intelligitur ex litteris Gregorii VII. quibus Eccleſiam Lugdunenſem in Primatialem erigit, eique ſubjicit tres Metropolitanos, ſcilicet Rothomagenſem, Turonenſem, & Senonenſem, expreſsè profitendo in hac

ere-

erectione, *antiqua sanctorum Patrum vestigia* se imitari desiderare.

Nequaquam obscurum est Gregorium VII. in his verbis reflexisse ad falsam Decretalem Clementis I. cujus fragmentum refert Gratianus *Dist.* 80. *can.* 2. quod & manifestius patet ex ejusdem epistola ad prædictos tres Metropolitanos, in qua pro firmando jure sedis Apostolicæ erigendi Ecclesias Primatiales impendit fragmentum prædictæ supposititiæ Decretalis Anacleti I. Papæ, relatum apud Gratianum *Dist.* 99. quod & ad dictum Canonem Correctores Romani notarunt his verbis. „ Hoc caput integrum reperitur à Gregorio VII. *lib.* 6. *Regesti Epistola* 35. Rotbomagensi, Turonensi, atque Senonensi Archiepiscopis scripta, ex qua & originali nonnulla sunt restituta.

Ex his nequaquam obscurum est per falsas Isidorianas Decretales originem sumpsisse hunc novum ordinem Primatum sive Ecclesiarum Primatialium, ad quos à judicio Metropolitanorum gradatim esset appellandum: cujus appellationis ante invectas has Decretales nulla memoria occurrit, neque reservationis juris instituendi novos Metropolitanos Romano Pontifici.

Interim postquam auctoritas erigendi novas Metropoles Ecclesiasticas ad Romanum Pontificem fuit devoluta, cœperunt notanter in Italia Metropoles multiplicari; visumque est quod Pontifices nonnumquam civitates aliquas in Metropoles erexerint, ut eas hoc titulo decorarent, uti notavit Dominus Fleury in sua historia loco citato, notatque primitus Metropoles multo fuisse diffusiores, pluresque sub se complectentes Episcopos Suffraganeos; ac propterea Synodos Provinciales ex majori numero Episcoporum coaluisse. Proinde mirum non est quod legatur antiquitus has Synodos subinde dictas fuisse *plenarias & perfectas* Synodos.

XII. Et quidem anno 832. Ludovicus Pius ordinari jussit Ansgarium Amaburgensem Archiepiscopum in quadam Synodo Nationali, obtinuitque pro eo *Pallium*, & ordinaria Metropolitanorum jura à Pontifice, uti narrat Adamus Chronologista *lib.* 1. *cap.* 17. his verbis: „ Habito Sacerdotum generali Concilio, *Pius Cæsar* votum Parentis impleri cupiens, Amaburg civitatem Transalbianorum *Metropolim statuit*, eique Cathedræ primum Archiepiscopum ordinare fecit Ansgarium, &c. Roborante id *Gregorio IV.* Apostolica auctoritate, & pallii donatione.

Eodem sæculo Joannes VIII. Ecclesiam Ovetensem in Gallecia in Metropolim erexit ad postulationem Regia Alphonsi: „ Et Ecclesiæ Ovetensi, ait, quam vestro consensu & assidua petitione Metropolitanam constituimus, omnes vos subditos esse mandamus. Et concedimus etiam prædictæ Sedi, ea quæ Reges seu fideles justè obtulerunt..... rata, firma & inconcussa manere in perpetuum.

De erectione Ecclesiæ Beneventanæ in Metropolim scribens ad recenter erectum illius Ecclesiæ Metropolitanum Joannes XIII. ait, se illam Ecclesiam in Metropolim erexisse hortatu Imperatoris, Episcoporum & Clericorum Ecclesiæ Romanæ in Synodo Romana, & postulante Principe Capuano; uti videri potest in Epistola ipsius Papæ; quæ extat tom. 9. Concil. generalium *col.* 1238.

XIII. Hæcque est moderna Ecclesiæ disciplina, ut & Episcopatuum & Archiepiscopatuum sive Metropoleon institutio seu erectio, non nisi auctoritate Papæ, interveniente tamen Principis consensu; imò ferè non nisi ad ejus postulationem fiat.

Ita quoque ad postulationem Philippi II. Hispaniarum Regis erectos fuisse novos in Belgio Episcopatus & Metropoles, significat ipse Pontifex Paulus IV. in Bulla erectionis.

XIV. Quin protestatum fuisse Archiepiscopum Rhemensem in suo Concilio Rhemensi ann. 1565. contra erectionem Ecclesiæ Cameracensis in Metropolim; eò quòd non audito Rege Christianissimo ab Archiepiscopatu Rhemensi divulsa esset ipsa Cameracensis aliæque, quæ cùm antea essent Suffraganeæ Rhemensis Ecclesiæ, jam essent Suffraganeæ Cameracensis, testantur acta Concilii Rhemensis anni 1564.

CAPUT II.

Quam obedientiam Episcopi Suffraganei debeant suis Metropolitanis.

1. *Canones Apostolorum Episcopos suis subjiciunt Metropolitanis.*
2. *Canonis Apostolici meminit Synodus Antiochena.*
3. *Synodus Nicæna Episcopos suis Metropolitanis subjicit.*
4. *Eandem auctoritatem agnovit Innocentius III.*
5. *Episcopum non obedientem suo Metropolitano increpavit Sanctus Gregorius.*
6. *Episcopi jam pridem juramentum fidelitatis præstiterunt suo Metropolitano.*
7. *Refertur formula ex Pontificali Romano.*
8. *Juramentum illud simile est illi, quod hodie exhibetur Pontifici Romano.*
9. *Unde hodie imminuta Metropolitanorum auctoritas.*

I. METropolitanorum auctoritatem in suos Suffraganeos, sive Episcopos suæ Provinciæ, jam pridem Canones Conciliorum, & Pontificum Decreta amplissimè astruxerunt.

Episcopos (ait Canon 35. Apostolorum) uniuscujusque gentis nosse oportet eum, qui in eis est *primus*, & existimare ut *Caput*; & nihil facere, quod sit arduum aut magni momenti, præter illius sententiam: illa autem facere unumquemque, quæ ad suam Parochiam pertinent, & pagos qui ei subsunt. Sed nec ille absque omnium sententia aliquid agat, (in aliquorum versione additur: *aliquid in eorum Parochiis.*) " Sic enim erit concordia, & glorificabitur Deus per D. N. JESUM CHRISTUM.

II. Ad hunc Canonem sat apertè alludunt, eumque innovant Patres Concilii Antiocheni *Can.* 9. „ Episcopos, qui sunt in unaquaque Provincia scire oportet Episcopum, qui præest Metropoli, etiam curam suscipere totius Provinciæ, eò quòd in Metropolim undequaque concurrunt omnes, qui habent negotia. Unde visum est eum quoque honore præcedere: reliquos autem Episcopos nihil magni momenti aggredi sine ipso, ut vult, qui ab initio obtinuit, *Patrum Canon.*

III. Quid plura? „ Decreta Nicæna (inquiunt Patres Africani in Epistola ad Cœlestinum Papam) sive inferioris gradus Clericos sive ipsos Episcopos suis Metropolitanis apertissimè commiserunt. " Habetur tomo 2. Concil. generalium *col.* 1674.

Hinc compertum est Episcopis quidem semper liberum fuisse Diœcesium suarum regimen seu directionem: neque Metropolitanis fas fuisse in hoc regimine Episcopos turbare; nihilominus Episcopos debuisse agnoscere Metropolitanum tamquam *Caput*, & Superiorem, qui juxta regulas sibi ab Ecclesia præscriptas, vel solus, vel unà cum cæteris Provinciæ Coepiscopis ipsos delinquentes, vel a Canonum præscripto in suæ Diœcesis regimine deflectentes, corrigere & interdum punire posset; eoque sensu Metropolitanus, jam pridem habitus fuit ordinarius admonitor, corrector, & judex suorum Suffraganeorum.

IV. Innocentius III. ad Suffraganeos Arelatensis Metropolitani scribens, ipsum Suffraganeorum *Prælatum* vocat; „ quatenus ipsi tamquam *Patri*, inquit, & *Episcopo animarum vestrarum*, devotè studeatis & humiliter *obedire*: ad vocationem ipsius, nisi evidens necessitas contradicat, secundùm traditionem Canonicam sine difficultate qualibet accedentes: " *Lib.* 1. *Epist.* 466. Et ad Suffraganeos Acheruntinæ scribit: „ Fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ad eum (Archiepiscopum Acheruntinum) sicut *Patrem* & *Pastorem* pium geratis devotionis respectum, " *Lib.* 2. *Epist.* 159.

V. Indubitatum ergo fuit, quòd Episcopi ad reverentiam ac obedientiam tenerentur. Unde S. Gregorius Felicem in Sardinia Episcopum graviter objurgavit, quòd suo Metropolitano *obediens* non esset, vindictamque ei, ni obediat, comminatur: „ Contristamur, ait, quia superbiæ de te manifestè præbes indicium.... hortamur, ut mentis tumore deposito, "

Or-

„ *Ordinatori* tuo antedicto Fratri & Coepiscopo nostro humilem te exhibere, ac parere non desinas. *Lib.* 4. *Epistol.* 10.

VI. Sed nihil est quod luculentiùs exprimat obedientiam & subjectionem, quam suis Metropolitanis jampridem debuere Episcopi, quàm juramentum, quod in Ordinatione sua præstare debebant, & cujus formula etiamnum in hodierno Pontificali conservatur sub titulo *de scrutinio Serotino*.

VII. Sub hoc titulo describitur, quo ritu peragere-tur examen Episcopi ejusque consecratio à Metropolitano, dum ipsa Episcoporum electio esset penès Canonicos Cathedrales, & confirmatio & consecratio fiebat à Metropolitano; atque inter alia refertur juramentum ab Ordinario præstandum ipsi Metropolitano sub hac formula: „ Ego N. Ecclesiæ N. vocatus Episcopus, promitto in conspectu omnipotentis Dei, atque totius Ecclesiæ, quòd ab hac hora in antea fidelis & obediens ero perpetuo more prædecessorum meorum Beato N. sanctæque Ecclesiæ N. *nominando Ecclesiam Metropolitanam*, & vobis Dom. meo N. Dei gratia ejusdem Ecclesiæ Archiepiscopo vestrisque successoribus Canonicè intrantibus, prout est à SS. Patribus institutum, & Ecclesiastica ac Romanorum Pontificum commendat auctoritas. Non ero in consilio, aut consensu, vel in facto, ut vitam perdatis, aut membrum, aut capiamini mala captione. Consilium, quod mihi per vos, aut per litteras, vel per nuntium credituri estis, ad damnum vestrum, me sciente, nulli pandam. Vocatus ad Synodum veniam, nisi præpeditus fuero Canonica præpeditione. Vos quoque, & nuntios vestros, ac Ecclesiæ N. *nominando Ecclesiam Metropolitanam*, quos certos esse cognovero, in eundo, stando, & redeundo, honorificè tractabo, & in suis necessitatibus adjuvabo: possessiones verò ad mensam mei Episcopatus pertinentes non vendam, neque donabo, neque de novo infeudabo, vel aliquo modo contra jus vel consuetudinem Ecclesiæ meæ alienabo, vobis, vel vestris successoribus inconsultis.

„ *Deinde librum Evangeliorum, quem Metropolitanus coram eo apertum super genibus tenebat, Electus ambabus manibus supra scripturam tangebat, dicens:*

„ Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia.

VIII. Hanc formulam si quis conferat cum formula juramenti, quod Romano Pontifici præstant Episcopi, apparebit, Episcopos eandem penè obedientiam jurasse Metropolitanis, quam hodie promittunt ipsi Romano Pontifici; atque verissimum esse, quod notavit antiquus Glossographus Juris Canonici, juramentum fidelitatis tantùm præstitum fuisse Romano Pontifici ab Episcopis immediatè Romano Pontifici subjectis; sive qui ad ejus ordinationem spectabant; reliquos verò illud suis Metropolitanis tamquam suis Ordinatoribus præstitisse; uti suprà *Titulo* 15. *cap.* 2. observavimus.

IX. Cùm verò circa seculum decimum quartum confirmatio & consecratio Episcoporum ad Romanum Pontificem cœpit devolvi, atque Romanus Pontifex exclusis Metropolitanis, ordinarius Episcoporum Consecrator constitutus fuit, etiam ipsi soli juramentum obedientiæ & fidelitatis præstitum est; atque exinde una cœpit Metropolitanorum in Episcopos Suffraganeos auctoritas nonnihil diminui; eamque hodie non parùm imminutam esse rectè notavit Zypæus *in Jure Novo, titulo de Officio ordinarii, num.* 15. & ex infra dicendis patebit.

CAPUT III.

In quibus causis Metropolitanus sit Judex Ordinarius Episcoporum.

1. *Querela Episcoporum juxta Canonum Decreta ad Metropolitanum deferenda.*
2. *Id etiam locum habebat in prima instantia.*
3. *Etiam per Censuras contra Episcopos procedere possunt Metropolitani.*
4. *Metropolitanus est Judex Ordinarius suorum Suffraganeorum.*
5. *Metropolitanorum auctoritatem in causis Episcoporum imminuit Synodus Tridentina.*
6. *Causæ criminales, ubi Episcopi personaliter comparere debent, coram Pontifice celebrandæ.*
7. *Majores causæ criminales Episcoporum à solo Pontifice decidendæ.*
8. *Quando hæ causæ Sedi Apostolicæ sint reservatæ, incertum; fuerunt tamen ante Synodum Tridentinam.*
9. *Quædam circa hæc Decreta Concilii Tridentini à Belgicis Magistratibus in publicatione Concilii observata.*
10. *Mores Belgii non patiuntur ut Episcopi extra suas Provincias judicentur.*
11. *Debent dari Judices* in partibus.
12. *Jus illud est admodum antiquum.*
13. *Metropolitani in causis civilibus manent judices suorum Suffraganeorum.*
14. *Quid hîc in Belgio obtineat?*
15. *Hodie Episcopi vix in Civilibus coram Metropolitanis conveniuntur.*

I. IN Concilio Carthaginensi III. *Canon.* 7. & apud Gratianum 4. *quæst.* 5. *Can.* 1. legitur: „ Quisquis Episcoporum accusatur, ad *Primatem* Provinciæ ipsius causam deferat accusator, nec à communione suspendatur, cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendam, die statuta, Primatis Litteris evocatus minimè occurrerit. “

Ad intellectum hujus Canonis notandum in Africa *Primates* Provinciarum eosdem fuisse, qui hodie dicuntur *Metropolitani*; adeoque Episcopos accusari apud *Primatem Provinciæ*, est accusari apud *Metropolitanum* Provinciæ.

Indubitatum ergo est, apud Africanos, Primates seu Metropolitanos actus judiciarios in Episcopos exercuisse.

Et ex Concilio Toletano III. refertur apud Gratianum 10. *qu.* 3. *Can.* 6. „ Ut Clerici tam locales, quàm Diœcesani, qui se ab Episcopo gravari cognoverint, *querelas* suas ad *Metropolitanum* deferre non differant, & Metropolitanus non moretur ejusmodi præsumptiones coercere. “

II. Patet hic non de appellationibus sermonem esse, sed de excessibus Episcoporum, quos per modum simplicis querelæ læsi deferant contra Episcopum lædentem ad Metropolitanum, tamquam Judicem Primarium & Ordinarium Episcoporum.

Quod & apertè decidit Concilium Matisconense II. ubi *Canon.* 9. habetur: „ Si aliquid contentionis adversus Episcopum potentior persona habuerit, pergat ad Metropolitanum Episcopum, & ei causas alleget, & ipsius sit potestatis honorabiliter Episcopum de quo agitur evocare, ut in ejus præsentia accusatori respondeat; & oppositas sibi actiones extricet. Quod si talis fuerit immanitas causæ, ut eam solus Metropolitanus definire non valeat, advocet secum unum, vel duos Coepiscopos. Quòd si & ipsis dubietas fuerit, Conciliabulum definito die, vel tempore instituant, in quo universa ritè fraternitas collecta, Coepiscopi sui causas discutiat, & pro merito aut justificet aut culpet.

III. Utque pristina Conciliorum de hac Metropolitanorum in Episcopos ordinaria & judiciali auctoritate Decreta plura omittam, ipse Honorius III. in *Cap.* 52. *de sententia excommun.* Cenomanensem Episcopum à sententia excommunicationis in ipsum per Turonensem Archiepiscopum tamquam suum Metropolitanum lata ad cautelam tantùm absolvit, ipso Episcopo in præsentia Procuratoris dicti Archiepiscopi præstante corporaliter juramentum, quòd parebit mandatis, quæ idem Archiepiscopus sibi propter hoc fecerit; si constiterit ipsum in eo, pro quo fuit lata sententia prædicta, culpabilem esse.

Agnovit proinde Honorius III. in Metropolitano potestatem excommunicandi Episcopum Suffraganeum; quam & in Archiepiscopo Rhemensi respectu suorum Episcoporum Suffraganeorum supposuit Innocentius IV. in *Cap.* 1. §. *fin. de Officio ordin.* in IV.

IV. Hinc uno consensu tradunt Canonistæ, de jure communi Metropolitanum esse judicem ordinarium suorum Suffraganeorum; & contra illos per solam

quetelam, etiam fine appellatione, posse coram Metropolitano induci accusationes; ipsosque Metropolitanos posse quibusque censuris in Suffraganeos ex justa causa agere, apertissimè concedunt. Vide Stephanum Quatantam in summa Bullarii, verbo: *Archiepiscopi auctoritas;* & Panormitanum aliosque veteres Interpretes *ad Cap.* PASTORALIS ✕ *de Offic. ordin.*

V. Hanc Metropolitanorum in suos Suffraganeos judiciariam potestatem per Concilium Tridentinum in aliquibus causis, præsertim criminalibus imminutam ac immutatam esse, rectè advertit Zypæus loco supra citato.

VI. Et quidem *Sess.* 13. *cap.* 8. *de Reformat.* decretum est: „ Causæ Episcoporum, cùm pro criminis objecti qualitate comparere debeant, *coram Pontifice Maximo* referantur, ac per ipsum terminentur.

VII. Rursus *Sess.* 24. *cap.* 5. *Reformat.* „ Causæ criminales graviores contra Episcopos, etiam hæresis, quod absit, quæ depositione aut privatione dignæ sunt, ab ipso tantùm summo Romano Pontifice cognoscantur, & terminentur. Quòd si ejusmodi sit causa, quæ necessariò extra Romanam Curiam sit committenda, nemini prorsus ea committatur, nisi Metropolitanis, aut Episcopis, à Beatissimo Papa eligendis. Hæc verò commissio & specialis sit, & manu ipsius Sanctiss. Pontificis signata, nec umquam plus his tribuat, quàm ut solam facti instructionem sumant, processumque conficiant: quem statim ad Romanum Pontificem transmittant; reservata eidem Sanctissimo sententia definitiva. Cætera, aliàs sub fel. rec. Julio III. super his decreta; necnon & Constitutio sub Innocentio III. in Concilio generali, quæ incipit, *Qualiter & quando;* quam Sancta Synodus in præsenti innovat; ab omnibus observentur. Minores verò criminales causæ Episcoporum in Concilio tantùm Provinciali cognoscantur, & terminentur, vel à deputandis per Concilium provinciale.

Hoc itaque Decreto causæ criminales contra Episcopum, quæ *depositione* aut *privatione* dignæ sunt, *soli* Romano Pontifici, saltem quoad *sententiam definitivam* reservantur; adeò ut in his causis Metropolitani Judices Ordinarii Episcoporum non sint.

VIII. Quandonam hæ causæ Sedi Apostolicæ fuerint reservatæ, incertum est; illud satis constat Episcoporum *depositionem* uti & translationem inter *majores causas* jam dudum ante Synodum Tridentinam fuisse computatas, atque ut tales Sedi Apostolicæ reservatas; uti supra de translatione Episcoporum ex Innocentio III. ostendimus, *tit.* 15. *cap.* 4. & in causa hæresis contra Episcopum etiam tempore Bonifacii VIII. reservatam fuisse in tantùm, ut Inquisitores hæreticæ pravitatis à Sede Apostolica generaliter deputati, non possent de crimine hæresis contra Episcopos inquirere, aut eo prætextu contra eos agere, nisi in litteris commissionis Apostolicæ, quod hoc possint, contineretur *expressè:* sed si quos sciverint hoc crimine infectos, aut de illo diffamatos, tenerentur Sedi Apostolicæ nuntiare, colligitur ex *Cap.* 16. *de hæreticis in* VI.

IX. Cæterum circa hæc Concilii Tridentini Decreta observandum; quòd cùm prævie ante Concilii publicationem Decreta reformationis missa essent ad Concilia Regia, ut super iis judicium suum „ depromerent, ad *Cap.* 8. *Session.* 13. speciatim Brabantinos observasse, hac ratione subditos extra patriam fore trahendos, quod directè adversatur Indulto summorum Pontificum, Leonis & Clementis, & constitutionibus suæ Majestatis, & Illustrissimorum ejus Prædecessorum, qui non sine gravi ac prægnanti causa id concesserunt. « Et ad *Cap.* 5. *Sess.* 24. „ Brabantini, Flandri, aliique monuerunt, posse Regem inhærere veteri juri & auctoritati suæ, ad conservandam securitatem & tranquillitatem Reipublicæ & subditorum.

X. Neque Belgii Leges ac privilegia, quæ in promulgatione Concilii Tridentini salva voluit Rex Catholicus, patiuntur, ut subditi præsertim Brabantini, extra Provinciam in jus vocentur, & judicentur: de quo usu sic loquitur Renatus Coppinus de S. P. *lib.* 2. *tit.* 4. *n.* 8. „ In Belgicis Hispani Regis ditionibus usu receptum est abs pacto convento inter Regem & Pontificem, ne causæ Ecclesiasticæ alibi, quàm in patriis litigatorum finibus, dirimantur.

De hisce Belgii moribus similiter testatur Guicciardinus in generali descriptione Belgii sub finem, his verbis: „ Pontifex nullius omninò prætensionis vel correctionis prætextu quemquam hominem, sive Ecclesiasticus is, sive Laicus, evocare potest extra Provinciam. Unde si quid fortè occurrat, oportet ut mittat, vel hic deputet commissarios, qui de prætensa causa cognoscant. «

XI. Profert quoque Antonius Anselmo Jurisconsultus Antuerpiensis in appendice ad suum Commentarium in Edictum perpetuum Principum nostrorum Alberti & Isabellæ, declarationem Senatus Brabantiæ datam ad instantiam Procuratoris Regii confirmativam hujus privilegii, atque annullativam cujusdam prætensæ citationis factæ de persona Archiepiscopi Mechlinensis, & Episcopi Gandensis ad Curiam Romanam.

XII. Hæc quidem quoad causas criminales: quoad civilem autem nihil à Synodo Tridentina immutatum apparet; adeòque in his juxta jura communia Episcopi suos respectivè Metropolitanos tamquam Judices Ordinarios agnoscere tenentur, nisi privilegio exemptionis suffulti, immediatè Sedi Apostolicæ sint subjecti.

XIII. Porrò in Concordatis initis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem ann. 1541. *Tit.* 3. *artic.* 7. conventum est: „ Abbates, Abbatissæ, & alii de Statibus Brabantiæ existentes, juri stabunt activè & passivè cor. Judicibus illis, coram quibus, de antiqua consuetudine, stare juri consueverunt: scilicet (uti monet Zypæus in Jure novo *tit. de Foro competenti num.* 2.) coram Duce seu ejus Concilio Brabantiæ, qui in hoc Ducatu est supremus Senatus: prout passim praxis induxit, ut Prælati ac Collegia Ecclesiastica coram Principum Conciliis conveniantur, & alios eò trahant. « Hæc Zypæus loco citato.

XIV. Et tametsi ea jurisdictio Regia non sit privativa & exclusiva jurisdictionis Ecclesiasticæ, quemadmodum monet Zypæus, rarissimè tamen videmus Episcopos in Belgio coram alio quàm Regiis Senatibus in causis civilibus juri stare: adeò ut Metropolitanorum jurisdictio in his causis respectu Episcoporum Suffraganeorum penè nulla sit.

CAPUT IV.

Quam auctoritatem Metropolitani hodie habeant in Diœcesi suorum Suffraganeorum?

1. *Episcopi habent liberam sua Diœcesis administrationem.*
2. *Metropolitanus nullam habet* immediatam *jurisdictionem in subditos suorum Suffraganeorum.*
3. *Qua ratione Metropolitanus sit Judex totius Provinciæ.*
4. *Metropolitani auctoritas se non extendit ad Diœceses Suffraganeorum, nisi in ipsorum defectu.*
5. *Metropolitani de jure communi Diœceses suorum Suffraganeorum visitare possunt.*
6. *Hæc auctoritas per Synodum Tridentinam restricta.*
7. *Hodie Metropolitani non visitant Diœceses Suffraganeorum, & quare?*
8. *Suffraganei ad Ecclesiam Metropolitanam accedere debebant; sed Synodus Tridentina necessitatem illam limitavit.*
9. *Quomodo intelligendum Decretum Concilii Tridentini.*
10. *Metropolitani etiam hodie manent Superiores suorum Suffraganeorum.*
11. *Causæ à Suffraganeis per appellationem devolvuntur ad Metropolitanum tamquam Superiorem.*
12. *Ex sola negligentia Suffraganeorum etiam ad Metropolitanum transeunt.*
13. *Auctoritatem Metropolitanorum in Diœceses Suffraganeorum rectè explicat Gratianus.*
14. *Auctoritatem Metropolitanorum in supplendis defectibus Suffraganeorum agnovit Synodus Tridentina.*
15. *Super defectu in officio Episcopali Suffraganeos suos monere debent Metropolitani, eosque corrigere.*

I. Episcopis singulis suam esse attributam Diœcesim, ut illam pleno jure regant, suprà *tit.* 15. *cap.* 3.

cap. 5. ostendimus; ita ut nullus Prælatus sine ejus consensu actum aliquem vel minimum jurisdictionis, præcipuè in ejus subditos exercere, aut Pontificalibus in ejus Diœcesi uti queat. Nam, ut ait Canon IX. Antiochenus. „ Unumquemque Episcopum oportet habere suæ Diœcesis potestatem, & administrare pro unicuique conveniente religione, & totius regionis curam agere, quæ suæ urbi subest.

II. Et licèt Metropolitanus seu Archiepiscopus aliquam in Suffraganeos jurisdictionem & superioritatem habeat, nullam tamen *immediatam* in subditos Suffraganeorum ejusque Diœcesim habere, expeditum est.

III. Hinc communiter tradunt Canonistæ, quòd Metropolitanus quidem sit Judex totius Provinciæ tamquam habens jurisdictionem Archiepiscopalem; non tamen tamquam habens jurisdictionem Episcopalem seu ordinariam in totam Provinciam, seu singulas ejus Diœceses.

Jurisdictio verò Archiepiscopalis tantummodò se extendit ad ipsos Suffraganeos Episcopos, neqnaquam autem in eorum subditos, nisi *mediatè*; quatenus nimirum Suffraganeorum negligentia sive defectus esset supplendus, aut eorum procedendi modus corrigendus.

In textu notatum est Metropolitanos non posse ullam immediatam Episcopalem jurisdictionem exercere in Diœcesibus suorum suffraganeorum.

Et quidem jampridem adeò religiosè servatum fuit, ut nec Romanus Episcopus, licèt non tantùm jure Metropolitico & Patriarchali, sed & jure Primatus gauderet, nequaquam tamen primis ut minus octo sæculis jurisdictionem *Episcopalem* exercere prætendebat in Ecclesiis jure Metropolitico, sive Exarchien sibi subjectis: nec eam exercuisse legitur, sed singulis Episcopis juxta Canones, præsertim Antiochenos, integrum atque in solidum Ecclesiarum regimen permittebat; & conservabat. Probat & id liber diurnus, quem edidit Joannes Garnerius, in quo nihil occurrit eorum, quæ in Ecclesiis Suburbicariis Episcopus Romanus exerceret, præter jura Metropolitica, qualia etiam cæteri Metropolitani in suis respectivè Ecclesiis sibi jure Metropolitico subjectis juxta Canones exercebant.

IV. Quapropter Metropolitanorum auctoritas in Diœceses Suffraganeorum se non extendit, nisi ipsi Episcopi à Sacris Canonibus deflectant, aut in eorum executione sint defectuosi: adeò ut de Metropolitanis dici queat, quod de Sede Apostolica dixit sanctus Gregorius, *lib.* 7. *Epistol.* 64. *Ind.* 2. „ Si qua culpa in Episcopis invenitur, nescio quis Sedis Apostolicæ Episcopus subjectus non sit: cùm verò culpa non exigit, omnes secundùm rationem humilitatis æquales sunt.

Itaque Metropolitanus nullam quidem ordinariam & Episcopalem auctoritatem habet, aut exercere potest in Diœcesibus suorum Suffraganeorum; attamen Archiepiscopalem eatenus obtinet, ut in Suffraganeorum defectus inquirere, eosque corrigere, ac supplere possit.

Quantumvis à primis Ecclesiæ sæculis singulis Episcopis sua fuerit assignata Diœcesis, sive portio Dominici gregis, quam singuli regant & gubernent, nihilominus omnes & singulos tamqnam unius universalis Ecclesiæ, & operarios in vinea Domini etiam reliquis Ecclesiis, ubi *necessitas* vel *charitas* exegerit, succurrere debere, supra in nota ad cap. 3. tit. 16. de Cura Episcopali, pluribus ostendimus; atque hoc titulo sanctissimos quosque & zelosissimos Episcopos eam curam aliis Ecclesiis impendisse notavimus.

Verùm nec hoc negari potest, quin hoc charitatis officium Episcopi, qui ob locorum vicinitatem arctiori sibi vinculo uniuntur, etiam sibi mutuo hoc speciali titulo meritò impendant.

Insuper & hoc scitur, quòd error aut abusus, ob vicinitatem locorum facilè propagetur; atque idcircò Episcopi meritò soliciti sint, ut error aut abusus in vicina Ecclesia exortus, aut in eam irrepens supprimatur.

Hoc indubiè fundamento primùm consuetudine inductum, ac dein Sanctis Canonibus firmatum fuit, ut divisis provinciis, Episcopi ejusdem Provinciæ super singulos Episcopos Provinciæ specialiter invigilarent, eorumque negligentiam supplerent & corrigerent, quin & eorum graviores excessus etiam punirent.

Ut autem hæc exactiùs, ac majore auctoritate peragerentur, primùm consuetudine invaluit ac dein Canonibus firmatum, ut Episcopi singularum Provinciarum certis temporibus convenirent, atque in communi de excessibus Episcoporum, & aliis ad rectum Ecclesiarum regimen spectantibus tractarent.

Hanc Synodorum Provincialium auctoritatem in corrigendis Episcoporum excessibus & defectibus patenter agnovit Synodus Nicæna; quæ & eum in finem bis in anno has habendas decrevit, uti latiùs titulo sequenti in textu ostendetur.

Verùm quemadmodum labentibus sæculis ob difficultatem toties in Synodum conveniendi, confirmatio & ordinatio Episcoporum ad solum Metropolitanum ut Synodi Caput devoluta est; ita eadem ratione sensim ad Metropolitanum devolvi cœpit auctoritas defectus Episcoporum Suffraganeorum supplendi & corrigendi: atque inde natum jus appellandi ab Episcopo ad Metropolitanum.

Itaque jus Metropolitani in Episcopos Suffraganeos, ejusque superioritas primitus videtur profluxisse ex officio charitatis, quod omnes & singuli Episcopi, tamquam unius corporis membra, & Sacerdotii Christi participes ex quodam charitatis officio omnibus Ecclesiæ membris, & partibus impendere jubentur; sed ad confusionem vitandam & ordinem debitum servandum, primùm ad Episcopos singularum Provinciarum Synodum Provincialem componentes; ac demum ad ipsos Metropolitanos, tamquam Synodorum Præsides, & Provinciarum Primates devolutum fuit.

Igitur, sicuti hoc charitatis officium ab Episcopis minimè erat aliis Ecclesiis impendendum, sed integrè & in solidum permittendum erat singulis Episcopis suam respectivè Ecclesiam regere, nisi à fide aut à sanctis Canonibus & Ecclesiæ institutis reperirentur deviare; ita quoque omne jus Metropolitanorum, ac Primatum in suos Episcopos Suffraganeos cessat, omnesque in regimine suarum Ecclesiarum æquales reputandi sunt; nullusque inter eos superior cum auctoritate imperandi, aut præcipiendi reperitur, ubi ipsi in Ecclesiastico regimine defectuosi non reperiuntur, vel ut tales non deferuntur; ut consequenter illud S. Gregorii in textu relatum hic applicari queat. „ Si quæ culpa in Episcopis invenitur, nescio quis Sedi Apostolicæ Episcopus subjectus non sit; cùm verò culpa non exigit, *omnes* secundùm rationem humilitatis *æquales* sunt.

V. Hac de causa „ Metropolitanus jure communi potest per totam Provinciam, vel ejus partem visitationis officium exercere, Civitates, Diœceses, Suffraganeos suos, & eorum subditos, Cathedralium & aliarum Ecclesiarum Capitula, & Monasteria, Ecclesias, & alia religiosa & pia loca, Cleros & populos liberè visitando, ac procurationes à locis tantùm recipere visitatis. “ Prout latè describitur *in Cap.* 1. *de Censibus in* 6.

VI. At Synodus Tridentina etiam in articulo Metropolitanorum auctoritatem nonnihil limitavit, decernendo *Sess.* 24. *cap.* 3. *de Reformat.* ut „ à Metropolitanis, etiam post plenè visitatam propriam Diœcesim, non visitentur Cathedrales Ecclesiæ, neque Diœceses suorum Comprovincialium, *nisi causa cognita & probata in Concilio Provinciali.* “

VII. Cùm verò hodie rarissimè habeantur Concilia Provincialia; ac insuper illa ex pluribus Episcopis Comprovincialibus, (qui visitationem suarum Diœcesium à Metropolitano fieri haud optant) & uno dumtaxat Metropolitano constent, etiam Metropolitanorum hæc visitatio in desuetudinem abiit; nec facilè stante hoc Decreto obtinebitur: neque hodie videmus per Metropolitanos visitationem Provinciæ fieri.

VIII. Insuper Metropolitani tamquam Superiores Suffraganeorum poterant ad se vocare suos Suffraganeos; atque in multis Ecclesiis consuetudine invaluerat, quòd Suffraganei ad suos Metropolitanos statutis temporibus accedere tenerentur: at hic rursus Synodus Tridentina Episcopis subvenit, statuens: „ Ne Episcopi Comprovinciales prætextu cujuslibet consuetudinis ad Metropolitanam Ecclesiam imposterum accedere *inviti* compellantur. “ *Sess.* 24. *cap.* 2. *de Reformat.*

IX. Hic de personali dumtaxat accessu sermonem esse, aliquando censuerat Sacra Congregatio Concilii Tridentini interpres; at postmodum de eadem re ma-

matius deliberans; censuit, Concilium liberasse Suffraganeos etiam ab onere mittendi procuratores, non obstante contraria consuetudine etiam immemoriali. Ita Fagnanus *ad Cap.* QUONIAM *it de. Constitut. numer.* 57. qui insuper *ad Cap.* SI ARCHIEPISCOPUS *de temp. ordinat.* credit, Concilium non exemisse Episcopos Comprovinciales ab obligatione accedendi ad Ecclesiam Metropolitanam, quæ ex jure communi profluit; sed tantùm ab ea, quæ ex particularibus consuetudinibus, quibus Episcopi nimiùm gravabantur, profluebat; quas tamquam abusus & corruptelas Concilium sustulisse, Sacram Congregationem declarasse testatur: adeòque ex sententia Sacræ Congregationis de subjectione Episcoporum Comprovincialium respectu Metropolitani Synodus Tridentina hoc suo Decreto nihil detraxit, quod jure communi erat introductum aut probatum.

Si tamen Pallavicino, *Lib.* 23. *hist. Concil. Trident, cap.* 10. *n,* 2. credimus, sententia Patrum fuit, ut Episcopi Suffraganei solverentur ab obligatione adeundi Metropolitanorum Sedes, excepta Synodi convocatione,

X. Quidquid sit de hujus Decreti sensu, hoc imprimis constat, eam ad Ecclesiam Metropolitanam accedendi consuetudinem, de qua Synodus, passim in desuetudinem abiisse,

Adhæc certum similiter est, Metropolitanos etiamnum hodie post Synodum Tridentinam esse Suffraganeorum suorum Superiores; eisque Suffraganeos esse subjectos, nisi probent se particulari jure, aut privilegio esse exemptos,

XI. Hoc ex capite per legitimam appellationem etiamnum hodie causæ totius Provinciæ immediatè à Suffraganeis, aut eorum Officialibus devolvuntur ad Metropolitanum tamquam *immediatum* Superiorem; de quo jure latius, *part.* 3. *tit. de Appellationibus.*

XII. Eodem ex capite non tantùm per appellationem, sed etiam ex sola negligentia Episcoporum, causæ Subditorum totius Provinciæ ad Metropolitanum devolvuntur; ut ipse tamquam Superior negligentiam eorum suppleat; juxta illud Hilarii Papæ jamptidem ad Ascanium Metropolitanum: „ Tuæ solicitudinis est, „ Frater charissime, omnia dedita tibi auctoritate tue„ri; & illicitis non modò non præbere assensum, „ sed etiam cuncta quæ contra regulam facta reperis, „ coercere: “ scilicet, per totam Provinciam, ubi „ Episcopi muneri suo deessent; de quo apertè ipsa Epistola loquitur, quæ extat *tomo* 4. Conciliorum Generalium, *col.* 1037.

XIII. Auctoritatem hanc Metropolitanorum optimè explicat Gratianus: postquam enim aliquot collegit Canones, quibus Metropolitanus monetur, ne se ingerat in regimine Ecclesiarum suorum Suffraganeorum, subjungit: „ Sed aliud est, quod ex temeritate assumi„tur præsumptionis: aliud, quod ex necessitate geri„tur charitatis. Cùm Suffraganei Archiepiscoporum, „ subditis suis ad malum favere cœperint; atque circa „ eorum correctiones negligentes extiterint, tunc li„cet Metropolitanis præter illorum voluntatem, & „ ligandos damnare, & reconciliandos absolvere. Cùm „ verò Episcopi zelo divinæ charitatis accensi, bonos „ verbo & exemplo ædificant, & malorum vitia aspe„ra increpatione redarguunt, absque talium consilio „ non licet Metropolitanis in eorum Parochia aliquid „ agere, vel disponere. Unde in fine capituli *Martini Papæ* non simpliciter dictum est (*nihil agat*) „ sed cum determinatione (*nihil præsumptivè assumat* „ *absque eorum consilio*,) ut vitium præsumptionis vi„deatur improbatum, non officium charitatis. Sic & „ Apostolus, quia Corinthios vidit negligentes circa „ correctionem fornicatoris, sua auctoritate illum da„mnavit. Joannes verò, quia Episcopum Ephesiorum „ vidit paratum ad corrigenda vitia subditorum, sine „ ejus auctoritate illos corrigere noluit; sed illum „ tantùm de eorum correctione admonuit, “ *Causa* 9. *quæst.* 3. in fine.

XIV. Hanc auctoritatem in Metropolitanis agnoscens Synodus Tridentina voluit, ut „ si Cathedralium „ & aliarum majorum Ecclesiarum Prælati in Semi„narii erectione, ejusque contributione negligentes „ fuerint, ac suam portionem solvere detrectaverint; „ *Episcopum Archiepiscopus*, Archiepiscopum, & Su„periores Synodus Provincialis *acriter corripere*, & ad supradicta *cogere* debeat. “ *Session.* 23. *cap.* 18. *de Reformat.*

XV. Manent ergo Metropolitani Suffraganeorum Superiores, atque per totam Provinciam Metropoliticam auctoritatem retinent, ut Suffraganeorum defectus suppleant, eosque officii sui admoneant, atque etiam ad ea quæ sui muneris sunt exequenda cogant. Quare etiamnum hodie si Metropolitani videant Suffraganeos negligentes in instructione populi, eòam ipsos non tantùm monere, sed cogere possunt & debent, juxta illud Concilii Toletani XI. *Canon.* 2. „ Insistendum ergo semper erit majoribus, ut quos sub regiminis “ sui cura mentur, fame Verbi Dei perire non sinant. “ Sic Metropolitanis in confinitimos cæterosque Ec- “ clesiasticis ordinibus deditos; sic confinitimis in “ commisso sibi religiosorum numero vigilandum est, “ qualiter nescientia talium divinæ legis traditionibus “ imbuatur, “

CAPUT V.

De Pallio & Cruce Archiepiscopali.

1. *Inter ornamenta Pontificalia* Pallium *proprium est Metropolitani.*
2. *Ejus antiquitas non sufficienter astruitur ex Decreto* Donationis *Constantini; neque ex libro Pontificali,*
3. *Tempore S. Gregorii & Justiniani Imperatoris notus usus Pallii.*
4. *Multa circa* Pallium *apud antiquos obscura.*
5. *Forma* Pallii *ex Innocentio III.*
6. *Quid huic formæ additum.*
7. *Ex qua lana conficiantur* Pallia; *& quomodo* agni *ad hoc specialiter offerantur?*
8. *Quomodo* Pallia *benedicantur?*
9. *Quare dicantur sumpta de* corpore Beati Petri.
10. *A solo Pontifice hodie dantur.*
11. *Quomodo peti debeant?*
12. *Qua forma petentibus dentur.*
13. *Etiam ad absentes mittuntur; & quomodo eis imponantur,*
14. *Qua ratione per* Pallium *dicatur dari* Pontificalis officii plenitudo.
15. *Quæ restrictio quoad loca, & tempora in datione Pallii addi soleat.*
16. Pallium *est merè personale.*
17. *Ademptio Pallii est signum exauctorationis.*
18. *De Cruce Archiepiscopali.*

I. PRæter ornamenta Pontificalia omnibus Episcopis communia, est unum admodum famosum ipsis Metropolitanis, sive Archiepiscopis proprium; nec nullis Episcopis, saltem in Ecclesia Latina juxta modernam disciplinam commune, nisi speciali privilegio Sedis Apostolicæ eis indultum sit; dicitur ornamentum illud apud Latinos *Pallium*; de cujus usu & auctoritate specialis habetur titulus in Decretalibus Gregorii Noni,

Quando, & quomodo usus illius ornamenti incœperit, sat obscurum est, sive Græcam, sive Latinam Ecclesiam spectemus.

Quamvis non omninò sit compertum in quo constiterit primitus ornamentum illud Pontificale, quod hodie *Pallium* dicitur, uti in textu monuimus, id nihilominus sat constare videtur ornamentum hoc primitus fuisse ornamentum *Imperiale*; hocque primùm per Imperatores Patriarchis, ac dein per hos Metropolitanis, ac demum per Metropolitanos, aliis Episcopis communicatum; saltem apud Orientales & in Ecclesia Græca, uti post Petrum de Marca, aliosque probat Lodov. Thomasin. *de Disc. Eccles. part.* 3. *lib.* 1. *cap.* 24. qui & *num.* 9. observat: „ Hoc autem pe- “ nè indubitatum est aliquot saltem sæculis non sine “ voluntate Imperatoris in Oriente *Pallium* sicut & “ in Occidente concessum fuisse. “

„ Cum enim (ait) vestimenti id genus initio *Re-* “ *gium* fuisset, eoque voluissent Imperatores, quæ exi- “ mia eorum erat & singularis pietas, Regale Christi “ decorare Sacerdotium; hanc vicissim illis per aliquot “ sæcu-

„ fæcula pietatem, gratitudinemque rependit Ecclesia, ut illo, præter eorum assensum, indueretur nemo.

Refert Liberatus Diaconus in Breviario *cap.* 21. „ Anthimus Patriarcha Constantinopolitanus videns se Sede pulsum, *Pallium*, quod habuit, *Imperatoribus* reddiderat.

Argumentum nequaquam obscurum, Anthimum *Pallium*, ut ornamentum Imperiale; & ab horum liberalitate & pietate profectum reputasse; atque idcirco & Imperatoribus reddendum.

Ipsos quoque Romanos Pontifices hoc ornamentum pluribus fæculis reputasse ornamentum Imperiale, & ex Imperatorum pietate, & munificentia profectum; ac propterea nec sine eorum assensu aliis communicandum, etiam fæculo sexto, ex Epistolis S. Gregorii manifestum est.

Scribit hic *lib.* 9. *Epist. xi.* Brunichildæ Reginæ Francorum „ Syagrio (Episcopo Augustodunensi) Pallium dirigere secundùm postulationem *vestram* voluimus. „ Deinde subjungit: „ Propter quod & *Serenissimi Domini Imperatoris*, quantum nobis Diaconus noster, qui apud eum responsa Ecclesiæ faciebat, innotuit, prona voluntas est, & concedi omninò desiderat.

Ex hac itaque epistola constat, citra consensum Imperatoris *Pallium* non fuisse concessum; ut ad hanc epistolam notarunt eruditi Monachi Benedictini Operum S. Gregorii revisores *litt. M.*

Proinde cùm expeditum sit, hoc ornamentum fuisse Patriarchis primitus, ut ornamentum Imperiale donatum, non sine fundamento redarguit Baronium Edmundus Richerius Doctor Parisiensis in Historia Concilii VIII. quod privilegium à Valentiniano Imperatore Ecclesiæ Ravennatensi datum, quo eam erigit in Metropolim, eo titulo in suspicionem falsi adducat; quia eidem Episcopo conceditur, ut honore Pallii utatur: „ Quoniam (ait Baronius) Romanorum est Pontificum, non Imperatoris, dare Pallium Episcopis.

Uti enim rectè reflectit Richerius, frustra in auctoritatem adducit Baronius, quæ fæculis subsequentibus à Pontificibus in concessione Pallii acta fuere: Quandoquidem hic non quærendum esset, utrum à Pontificibus, labentibus fæculis, auctoritas assumpta fuerit in concessione Pallii, sed à quo primitus, ac signanter ævo Valentiniani Imperatoris, usus Pallii indultus fuerit.

Quo autem tempore, & à quo Imperatore, hoc ornamentum Patriarchis Orientalibus, ac Romano Pontifici ut Occidentis Patriarchæ communicatum fuerit, hactenus compertum non est.

Ex facto Anthimi reddentis *Pallium* Imperatoribus (de quo supra) constat, tempore Justiniani, Constantinopolitanum Patriarcham (qualis erat Anthimus) illud ab Imperatoribus accepisse.

Quio fæculo nono & sequentibus à pluribus creditum fuit, inter cætera ornamenta Imperialia, hoc quoque ornamentum *superhumerale* per Constantinum Magnum donatum Sylvestro Papæ, ejusque successoribus, idque auctoritate privilegii, quod vulgò vocatur, *Donatio Constantini*, quæ unà cum falsis Decretalibus circa fæculum VIII. innotuit, & cum hisce Decretalibus in auctoritatem recepta fuit, & hodie paris cum his Decretalibus fidei reputatur.

In textu dictum est inter ornamenta Pontificalia unum hodie proprium esse Metropolitanis, scilicet *Pallium*. Quo verò tempore & qua occasione hoc *Imperiale* indumentum Metropolitanis & Episcopis fuerit communicatum, sat incertum: illud sat constat, citiùs fuisse communicatum Metropolitanis Græcis, quàm Latinis: cùm enim in Orientalibus Ecclesiis etiam primitus usitatum fuerit, quòd Metropolitani à suis respectivè Patriarchis ordinarentur, videtur hoc ornamentum per Patriarchas *omnibus* Metropolitanis in ordinatione fuisse indultum.

Quod autem in Ecclesia Latina serius Metropolitanis à Romano Pontifice tamquam Occidentis Patriarcha communicatum legatur, inde contigisse verisimile est, quòd pluribus fæculis multi fuerint per Occidentem Metropolitani, quorum ordinatio erat independens à Romano Pontifice.

Et quidem observat Petrus de Marca, *de concord. Sacerd. & Imp. lib.* 6. *cap.* 7. *num.* 3. „ quod ævo Divi Gregorii invaluisset, ut Romanus Pontifex *Pallio* ornaret præcipuos Metropolitanos, qui ad ejus consecrationem pertinebant; aut eos, *quibus vices suas* in Provinciis committebat. Primi generis fuere Episcopi Ravennates in Italia, Syracusani in Sicilia, Calaritani in Sardinia.

„ Secundi verò generis Archiepiscopus Thessalonicensis, & Justinianeæ Primæ, sive Bulgariæ Metropolita, & in Galliis Arelatensis. Leandrum insuper Episcopum Hispalensem in Hispania Gregorius Pallio ornavit, rogante Recaredo Rege.

„ Quod non ita accipi velim (ait de Marca) ut ea ratione Gregorius Leandri ordinationem confirmasse dicatur; cùm hæc ante multos annos peracta fuerit; sed ut suam & Sedis Apostolicæ in eum benevolentiam illi ostenderet, novo hoc honore tributo. Ob eamdem quoque causam eodem honore prosecutus est Syagrium Augustodunensem Episcopum, qui præcipua apud Reges Francorum gratia vigebat. “

Non sine fundamento quidam eruditi arbitrantur, *Pallium* primitùs à Pontificibus datum in signum collati Vicariatus Sedis Apostolicæ, & ab eo dependentis Potestatis Apostolicæ.

Cùm enim solis Patriarchis hoc *Pallii* ornamento uti permissum videretur, Metropolitani, qui eo utebantur, per hanc vestem exteriorem repræsentare non incongruè videbantur vices Romani Pontificis, cui tamquam *Patriarcha* Occidentis ornamentum hoc *proprium* videbatur.

Id ipsum non obscurè significat Vigilius Papa in epistola ad Auxanium Episcopum Arelatensem, scribens: „ Quia digna credimus ratione compleri, ut agenti *vices* nostras *Pallii* non desit ornatus, usum tibi ejus, sicut Decessori tuo Prædecessor noster sanctæ recordationis Symmachus legitur contulisse, beati Petri auctoritate concedimus.

Ex his non obscurum est, ideò *Pallium* Episcopo Arelatensi concessum fuisse, quòd esset Sedis Apostolicæ Vicarius, ut sicut ipse Pontifex hoc ornatu à reliquis distinguitur, ita quoque ejus Vicarius hoc charactere repræsentativo ab aliis Metropolitanis secerneretur.

Imò per concessionem *Pallii* unà censebatur dari Vicariatus Sedis Apostolicæ cum potestate ei annexa; atque inde eveniebat, quòd Metropolitani, qui hoc ornamentum à Sede Apostolica impetrarant, cæteris Metropolitanis, tamquam *Vicarii* Sedis Apostolicæ, eamque repræsentantes præeminerent; ut proinde mirum non sit *Pallium*, & ei annexum Vicariatum Sedis Apostolicæ ab Arelatensibus Episcopis fuisse expetitum, & magnopere desideratum.

Porrò concessionem *Pallii* indicium fuisse concessi Vicariatus Sedis Apostolicæ, etiam significare videtur S. Gregorius, *lib.* 2. *epist.* 64. ult. edit. Benedictinorum scribens Augustino, suo apud Anglos Legato, & Vicario, in responso ad nonam interrogationem: „ In Galliarum Episcopos nullam tibi auctoritatem tribuimus, quia ab antiquis prædecessorum meorum temporibus *Pallium* Arelatensis Episcopus accepit, quem nos privare auctoritate percepta minimè debemus: Si ergo contingat, ut fraternitas tua ad Galliarum provincias transeat, & aliquid ex auctoritate agendum fuerit, cum prædicto Arelatensi Episcopo agatur. “

Tametsi enim nihil de Vicariatu hic dicat Gregorius, neque de auctoritate Apostolica Episcopo Arelatensi, ut Sedis Apostolicæ Vicario collata, id tamen sat significatum existimat, ubi Augustino indicavit, Arelatensi Episcopo Pallium esse donatum.

Hinc patescit, nequaquam concludi posse, à S. Gregorio quibusdam Metropolitanis donatum fuisse *Pallium* absque Vicariatu Sedis Apostolicæ; eò quòd in concessione *Pallii*, nulla concessi Vicariatus mentio fiat, quia ipsa *Pallii* concessio Vicariatum secum trahebat.

Itaque verisimilius videtur, S. Gregorium non aliis Metropolitanis usum *Pallii* indulsisse, nisi qui ad ejus ordinationem pertinebant, vel quos Vicariatu Sedis Apostolicæ ornare volebat.

Cùm verò Metropolitani per Gallias constituti à suis respectivè Episcopis Suffraganeis ævo S. Gregorii ordinarentur; nullasque in horum ordinatione sibi partes assumeret Romanus Pontifex, etiam nec eos *Pallium* petivisse, nec accepisse legitur, nisi solum Archiepi-

scopum

scopum Arelatensem, qui *Pallium* non in qualitate Metropolitani, sed in qualitate Vicarii Sedis Apostolicæ à S. Gregorio ejusque prædecessoribus accepisse legitur.

Credit autem de Marca loco citat. *num*. 4. Galliarum Metropolitanos in qualitate Metropolitani nec postulasse *Pallium* à Romano Pontifice ante Sæculum VIII.

At sub hoc tempus (uti arbitratur de Marca) videntur Metropolitani Galliarum cœpisse Pallium postulare a Romano Pontifice: idque eos ad hoc inducente Bonifacio Archiepiscopo Moguntino, qui eo tempore vices Sedis Apostolicæ per Germaniam, & Gallias agebat.

Quidquid sit de hac opinione Petri de Marca, hoc constat, quòd Bonifacius anno 742. Synodum plurimorum Episcoporum Germaniæ celebraverit, in qua inter cætera statutum fuit, „ ut omnes deinceps viverent in unitate & subjectione Ecclesiæ Romanæ, & Vicarii beati Petri, & Metropolitani a Sede Romana Pallium *quærerent*, & per omnia canonicè obsequerentur præceptis B. Petri (ait) decrevimus.

Hujus Synodalis Decreti meminit ipse Bonifacius, *Epist*. 105. ad Zachariam Papam scribens: „ In nostro Synodali conventu, & confessi sumus fidem Catholicam, & unitatem, & subjectionem Romanæ Ecclesiæ fidem tenuimus servare S. Petro & Vicario ejus, vel subjici; Metropolitanos *Pallia* ab illa Sede quærere, & per omnia, præcepta Sancti Petri canonicè sequi;

Nequaquam obscurum est, uti etiam notat de Marca, scopum Bonifacii fuisse, Metropolitanos Galliarum hac Palliorum à Sede Apostolica postulatione, arctiori vinculo Apostolicæ Sedi obstringere, & ab ea dependentes facere.

Interim conformiter ad hoc Decretum, Bonifacius adstipulante Carolomano, tria Pallia à Zacharia Papa impetravit pro tribus Metropolitanis, nimirum Rothomagensi, Senonensi, & Rhemensi, uti habetur ex *Epistola* 5. Zachariæ Papæ ad Bonifacium.

Verùm Metropolitani Galliarum subodorantes se per hanc Palliorum petitionem, & receptionem reddi Sedi Apostolicæ magis obnoxios; & veriti, ne per hanc novitatem adigerentur ad insolitam quamdam subjectionem Sedi Apostolicæ; quin & sensim per eam exciderent ab ea auctoritate, quam Canones tribuunt Metropolitanis, dubii & anxii hæserunt, num Decreto Bonifacii, de *petendis Palliis à Sede Apostolica*, se subjicere vellent; quapropter & à petitione Palliorum tempore aliquo cessasse videntur.

De hac cessatione & mora conquestus est Zacharias Papa in præcitata epistola ad Bonifacium, atque non obscurè fatetur Bonifacius in responso ad hanc epistolam scribens: „ De eo, quod jam præterito tempore de Archiepiscopis & de *Palliis* à Romana Ecclesia petendis, juxta promissa Francorum Sanctitati Vestræ notum feci, *indulgentiam* Apostolicæ Sedis flagito: *Quia, quod promiserunt, tardantes non impleverunt, & ventitatur, & quid inde perficere velint, ignoratur.*

Ex his verbis Bonifacii habetur Metropolitanos super postulatione Palliorum à Sede Apostolica hæsitasse, & quid agendum esset, deliberasse. Sed & hoc constat, quòd sensim tum instigante & promovente Bonifacio, tum verò nonnihil stimulante quadam æmulatione honoris & præeminentiæ, quæ per Pallii acceptionem & usum videbantur Metropolitanis accedere, tandem Metropolitanos generatim huic necessitati postulandi Pallium se subjecisse.

II. Si Decretum illud *Donationis* vulgò Constantini, cujus fragmentum refertur à Gratiano *Distinct*. 96. *Can*. 14. fide certa subsisteret, facilè probaretur à Constantini dono ornamentum illud initium accepisse; at cum eruditis hodie sufficienter persuasum sit, Decretum illud posteriori ætate fabricatum esse, frustrà initia illius ex illo astruere prætenderemus.

Meminit quoque ornamenti hujus liber Pontificalis, qui sub nomine Damasi circumfertur, in quo de *Pallii* usu vivente adhuc Constantino M. sermo est; ita enim de S. Marco Papa loquitur: „ Hic constituit ut Episcopus Ostiensis, qui consecrat Episcopos Urbis, tunc *Pallio* uteretur, & ab eodem Urbis Episcopo consecraretur.

Sed quam parva huic libro fides danda sit pariter eruditis notum; ut proinde nec hujus testimonio certa de vetustate Pallii fides haberi queat.

III. Illud equidem certum, tempore S. Gregorii & Justiniani Imperatoris, tam in Ecclesia Latina, quàm Græca usum Pallii fuisse; uti ex illius Epistolis (quarum plura fragmenta extant apud Gratianum *Distinct*, 100.) atque hujus novellis Constitutionibus est manifestum.

IV. A quibus verò antiquitùs sive in Ecclesia Latina sive Græca tradita fuerint; quibus concessa; quæ eorum forma, materia & usus, multùm obscurum est; eaque pluribus discutit Ludovicus Thomasinus in opere suo de Disciplina Ecclesiastica: quem curiosus Lector consulere poterit: nobis sufficiet breviter modernam disciplinam proponere.

V. Formam *Pallii* ita describit Innocentius Tertius *Lib*. 1. *Myster. Missæ, cap*. 63. „ Pallium fit, ait, de candida lana contextum, habet desuper circulum humeros constringentem, & duas lineas sive fascias ex eodem panno ab utraque parte dependentes; quatuor autem Cruces purpureas, antè, & retrò, à dextris & sinistris: sed à sinistris Pallium est duplex, simplex à dextris; cui in tres partes conciso tres acus infiguntur (spinas vocant alii) quibus consuitur. “

Hodiernam Pallii formam, de qua in textu, esse planè diversam à pristina hujus ornamenti forma, eruditis hodie sat persuasum est; neque enim moderna hæc forma ullatenus ornamento, seu Chlamydi Imperiali congruit.

Cùm igitur ornamentum Pontificale, quod hodie *Pallium* nuncupatur, in sua origine fuerit ornamentum Imperiale (uti suprà probatum est) admodum verisimile est *Pallium* primitus fuisse vestem *talarem* in modum Chlamydis, totum quasi corpus contegentis, ut ita vestem Imperialem præferret; hodiernæ verò laneæ fasciolæ hodierna Pallia conficientes, nullatenùs Chlamydem Imperialem repræsentare idoneæ sunt, uti rectè observant Petrus de Marca, *lib. 6. de Concord. Sacerd. & Imper. cap*. 6. ibidemque ait: „ Forma porrò ejus ut indicare videntur veterum Pontificum imagines, prorsùs referebant indumenta illa, quæ nunc *Cappas*, aut *Pluvialia* vocamus. “

Admodum verisimile est, veterem Pallii formam, ornamentum *Imperiale* præferentem, sensim in aliam formam ac tandem in modernam transiisse, postquam Romani Pontifices Pallium independenter à consensu, & benignitate Imperatorum sua auctoritate, tamquam ornamentum *Pontificale*, Metropolitanis & Episcopis communicare cœperunt.

Neque enim congruum apparebat ornamentum, quod à solius Pontificis Romani auctoritate, & munificentia communicari prætendebatur, formam Chlamydis *Imperialis* præferret: sed convenientiùs visum fuit, ut vestis sacræ formam exhiberet: atque ita componeretur, ut ab omnibus tamquam Pontificale ornamentum reputaretur.

Ut autem hoc ornamentum evidentiùs præferret ornamentum *sacrum & pontificale*, cœperunt hisce fasciolis laneis imprimi cruces; quin & instar cæterarum sacrarum vestium seu indumentorum, quibusdam adhibitis precibus & ritibus solemniter benedici, prout in textu expositum est: quorum omnium apud veteres auctores de hoc ornamento tractantes nihil occurrit.

VI. „ Atque ex his Innocentii verbis habemus (inquit Nicolaus de Bralion Presbyter Oratorii in sua particulari de *Pallio* Dissertatione *cap*. 3.) fidelem & exactam formæ sacri Pallii delineationem, etiam ut nunc est, hoc excepto, quòd habet nunc sex Cruces ex serico insertas, additis duabus paucis, ut opinor, abhinc annis) quatuor scilicet in circulo, nempè ante, & retrò, à dextris, & à sinistris: & prætereà unam in medio utriusque lineæ; & quòd Cruces intextas, quas dicit esse purpureas, recentiores quidam Canonistæ scribant esse nigras, & reverà nigræ apparent, non solùm in Palliis, quibus nunc utuntur Archiepiscopi, sed in illo antiquissimo, quo utebatur Stephanus tertius Papa, qui sedebat anno septingentesimo quinquagesimo, quodque ipse reliquit apud D. Dionysii Basilicam Mausoleis Regum Christianissimorum celebrem, ubi adhuc ostenditur. “

Porrò

Porrò juxta modernum usum, *Pallia* conficiuntur ex lana agnorum, priùs in Missa solemni in Ecclesia Sanctæ Agnetis extra muros Urbis, die ejus cultui dicato, oblatorum.

VIII. Qua autem forma hi agni offerantur, & quem in finem à Pontifice benedicantur, ac postmodùm educentur, describit de Bralion.

Subdiaconi Apostolici, seu Ministri Ecclesiastici Papæ, qui quidem quinque numero sunt, procurant ut die Festo Sanctæ Agnetis, qui est 21. Januarii, habeantur duo candidissimi agni, qui ponuntur supra equum hinc inde in duobus cistellis, in ejus Ecclesiam portandi. Consuetudo autem est, ut conductor primùm cum his transeat per plateam Sancti Petri ante Palatium Vaticanum Papæ, qui è fenestra, manu eos benedicit. Dehinc verò per medium urbis eos defert ad præfatam Ecclesiam Sanctæ Agnetis, in qua ejus sanctum corpus religiosè asservatur, & colitur, ubi in Missa solemni, cùm perventum est ad *Agnus Dei*, offeruntur à Religiosis hujus Ecclesiæ, qui nunc sunt Canonici Regulares Congregationis Sancti Salvatoris; deinde traduntur duobus Canonicis Basilicæ Lateranensis S. Joannis, quæ est Cathedralis Papæ, à quibus eorum cura committitur dictis Subdiaconis Apostolicis, qui primum eos in pascuis quibusdam particularibus ad tempus servant, deinde eorum lanam à certis monialibus in filum duci curant, ex quo filo, adhibito tamen alio ex ordinaria lana, cùm ista non sufficiat, vel ipsi, vel illæ moniales fasciolas, eas lanas intertexendo, conficiunt, & ex iis Pallia, posteà benedicenda apud S. Petrum.

Hæc benedictio Palliorum non fit singulis annis, sed rariùs prout necessitas mittendorum Palliorum exigit: & fit non in Altari majori S. Petri, quod cernitur in medio superioris partis Ecclesiæ, sed in alio inferioris partis, quod est sub isto, & ideò sepulturæ S. Petri viciniori. Facta demum benedictione, relinquuntur Pallia una nocte super Altare sepulturæ S. Petri; deinde reconduntur in capsula, seu arcula parva, quæ ponitur, & asservatur supra Cathedram S. Petri, in qua primum Romæ sedit.

IX. Hic intelligitur, cur dicat Paschalis Secundus in *Cap.* 4. ✠ *de elect.* scribens Panormitano Archiepiscopo, & loquens de Pallio: insignia hæc dignitatis *de Beati Petri tantùm* Corpore *assumi*: quia scilicet „ *Pallium* benedicitur & consecratur à Papa super al- „ tare B. Petri, & ibi ponitur (uti notat Glossa) & „ ille qui debet uti *Pallio*, recipit ipsum de altari, „ si est præsens: vel alius pro ipso, si est absens, & „ sic assumitur de *Corpore* B. Petri.

X. Cùm Pallium de *Corpore* B. Petri assumi debeat, etiam à solo Romano Pontifice dari potest.

Scribit Will. Tyrius, *lib.* 15. *cap.* 13. Radulphum Patriarcham Antiochenum, Romanæ Ecclesiæ subjacere dedignantem, quòd diceret, utramque *Petri esse Cathedram*, suamque quasi primogenitæ insignem prærogativa, Pallium de *Altari Antiochena* Ecclesia sua sibi sumpsisse auctoritate: sed postmodum eo resignato, aliud ei sumptum de *Corpore* Beati Petri more solemni per priorem Diaconorum traditum. Ita refert Du Cange in Glossario, verbo *Pallium*.

Et quidem ita propria fuit sæculo 13. Pontifici Romano concessio Pallii, ut illud Patriarchæ Constantinopolitano Innocentius II. dederit; atque insuper potestatem ei fecerit, illud auctoritate Apostolica Metropolitanis sibi subjectis concedendi. Extat charta concessionis in Actis dicti Pontificis editis à Bosqueto, *pag.* 502. quod postmodum privilegium datum fuit omnibus quatuor Patriarchis ab eodem Pontifice, & refertur in *Cap.* 23. ✠ *de Privilegiis*.

Possunt itaque hodie Patriarchæ quidem concedere Pallium Metropolitanis; modò tamen ipsi priùs illud à Pontifice Romano acceperint.

In textu notatum fuit, Innocentium III. concessisse *Pallium* Patriarchis Orientalibus, cum auctoritate illud respectivè suis Metropolitanis concedendi.

Porrò constat, primitùs auctoritatem illud aliis communicandi non minus *Patriarchis Orientalibus*, quàm Romano Pontifici tanquam *Patriarchæ Occidentis* competiisse.

Neque legitur, quòd ante Innocentium III. necessitas impetrandi hoc ornamentum à Romano Pontifice aut auctoritatem illud aliis communicandi *Patriarchis Orientalibus* fuerit imposita. Id & observat Ludovicus Thomasinus *de Discip. Eccles. part.* 3. *lib.* 1. *cap.* 24. *n.* 6. „ Postquam enim (ait) sub Innocentio III. Constantinopolitanam Urbem, & Orientale Imperium subjecere Latini, hic Pontifex statuit in Concilio Lateranensi, ut Patriarchæ Orientales reciperent Pallium à Papa & suis Metropolitanis communicarent, postquam à Romano Pontifice illud receperint. Ante enim hoc Decretum Patriarchæ Græci non accipiebant Pallium nisi à suis consecratoribus; vel illa accipiebant à solo Imperatore.

Id ad hanc Decretalem Innocentii III. reflectens Edmundus Richerius in historia Concilii VIII. *num.* 13. dicere non veretur; „ Certè sequentibus sæculis hoc ritu deferendi *Pallium* Pontificis Romani, non modò omnes Ecclesias Occidentales, sed etiam Orientales monarchicè subdere voluisse perspicuum redditur.

XI. Itaque verum est juxta modernum stylum, illud à solo Romano Pontifice proficisci; illudque peti debet cum *instantia* juxta illud S. Gregorii apud Gratianum, *Dist.* 100. *Can.* 2. „ Prisca consuetudo obtinuit, ut honor Pallii, nisi exigentibus meritis, & *fortiter postulantibus* dari non debeat.

Quapropter Archiepiscopi Romæ præsentes per seipsos, vel etiam procuratores absentium petunt à Summo Pontifice in Consistorio suum *Pallium*, idque juxta formam petitionis *instanter*, *instantius*, & *instantissimè*. Papa autem petitioni annuens committit priori Diaconorum Cardinalium ut illud det, quod fit sequenti modo.

Statuta die Prælatus Pallium recepturus, si est præsens, vel ejus Procurator in ejus absentia, cum speciali mandato venit ad locum destinatum, qui sæpè est Capella Palatii ipsius Cardinalis Diaconi: aliquando tamen datur Pallium in ipsa Ecclesia Principis Apostolorum sancti Petri, & ad altare majus. Adest ipse Cardinalis cum suis capellanis, ac etiam unus ex Subdiaconis Apostolicis, quibus, ut diximus, cura Palliorum committitur, qui Pallium extendit in medio Altaris, & Prælatus indutus Planeta super rochetum, genuflexus ante Cardinalem, qui stat in cornu dextro Altaris, scilicet à parte in qua legitur Evangelium in Missa, petit sacrum Pallium hac formula.

„ Ego N. Electus Ecclesiæ N. instanter, instantiùs, & instantissimè peto mihi tradi & assignari Pallium de Corpore B. Petri sumptum, in quo est plenitudo Pontificalis Officii.

XII. Qua autem forma tradatur, sive præsenti, sive procuratori absentis, his verbis describit de Bralion in citata Dissertatione, *Cap.* 12. „ Tum Cardinalis, ait, accipit Pallium de altari, & imponit illud super humeros Prælati genuflexi, dicens,

„ Ad honorem Omnipotentis Dei, & Beatæ Mariæ semper Virginis, atque Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, necnon Ecclesiæ N. tibi commissæ, tradimus tibi Pallium de corpore B. Petri sumptum, in quo est plenitudo Pontificalis Officii, cum Patriarchalis, (vel Archiepiscopalis) nominis appellatione; ut utaris eo intra Ecclesiam tuam certis diebus, qui exprimuntur in privilegiis, ab Apostolica Sede concessis.

XIII. Olim quidem nonnisi Romam & ad Limina Apostolorum venientibus Pallium dari solebat; idque auctoritate Pontificum suorum Antecessorum decretum fuisse, scribit ad Brunonem Episcopum Veronensem Gregorius VII. „ Quam utique dilectionem tuam in his quæ à nobis expostulasti, idest, in Pallii concessione, ad præsens non recompensamus, quia Antecessorum nostrorum decrevit auctoritas, nisi præsenti personæ Pallium non esse concedendum. Unde si Fraternitas tua Apostolicæ Sedis privilegiis munita ad nos venerit, honorem, quem Romani Pontifices Antecessoribus tuis contulerunt, nos tibi, Deo concedente, conferemus.

Circa idem tempus Lanfranco electo Archiepiscopo Cantuar. Hildebrandus Archidiaconus Romanus scripsit, quòd ipsi missum fuisset Pallium, si vel uno exemplo ostendi potuisset, quòd *absenti* Pallium missum fuisset: *Si alicui Archiepiscoporum vestris temporibus hoc concessum fuisse vidissemus*. Ep. 6. inter Epistolas Lanfranci.

Eam-

Eamdem disciplinam asserit Petrus Damiani, *lib. 7. epist. 4.* ubi tamen admittit, *Pallium* à Romanis Pontificibus ad plurima loca sæpè per Nuntios fuisse transmissum; sed respondet; quia tunc temporis Legati Romanæ Ecclesiæ Vice-Papæ fungebantur, per Provincias constituti. Illi igitur eos, qui ad Episcopatus apicem promovebantur, examinabant, sicque *Pallium* ab Apostolica Sede per Nuntios accipiebant. Quod nonnullis ibidem ex sancto Gregorio adductis exemplis adstruit; ac deinde adducit Decretalem quamdam sub nomine Damasi Papæ, quæ privat Metropolitanos sua dignitate, qui ultra tres menses post ordinationem suam Romano Pontifici fidem suam exponere, & Pallium flagitare distulerint: quam Decretalam sub nomine Pelagii retulit Gratian. *Dist.* 100. *Can.* 1. Eam verò nequaquam Damasi esse aut Pelagii; sed unam ex fœtidis mercibus Isidori Mercatoris, jam norunt Eruditi. Ex hac tamen Decretali originem sumpsisse disciplinam non mittendi Pallium ad absentes, valdè verisimile est, uti notat Ludovicus Thomasinus *de Disciplina Ecclesiæ, part. 4. lib. 1. cap.* 38. ut proinde mirum non sit, disciplinam tam infirmo nisam fundamento in desuetudinem jampridem abiisse; maximè accedente difficultate accedenti personaliter ad Limina Apostolorum; quare nec in Decretalibus Gregorii IX. ullum reperitur hujus disciplinæ vestigium. Hodie per Procuratores peti consuevit, & ad Provincias mittitur; atque alicui Episcopo sive Pontifici illud Metropolitano imponendi cura mandatur. Hic verò ex præscripto Pontificalis Romani statuta dia cum Electo convenit in Ecclesia sua, si commodè fieri potest, vel alia Ecclesia suæ Diœcesis, vel Provinciæ magis commoda, in qua Missarum Solemnia peraguntur. Et facta communione per celebrantem, Pallium reponitur supra medium Altaris extensum, & serico, in quo involutum portatum fuit, coopertum: deinde peractis Missarum solemniis, ac per Electum fidelitatis „ *Juramento præstito*, (de quo infrà) *Pontifex* (sive Episcopus) „ *surgit cum mitra, & Pallium de altari accipit, &* „ *illud super humeros Electi adhuc ante se genuflexi* „ *imponit*, dicens:

„ Ad honorem Omnipotentis Dei, & Beatæ Mariæ „ semper Virginis, ac Beatorum Apostolorum Petri „ & Pauli, Domini nostri N. Papæ N. & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, necnon Ecclesiæ N. tibi commissæ, „ tradimus tibi Pallium de corpore Beati Petri sumptum, in quo est plenitudo Pontificalis officii, cum „ Patriarchalis, (*vel* Archiepiscopalis) nominis appellatione; ut utaris eo intra Ecclesiam tuam certis „ diebus, qui exprimuntur in privilegiis ab Apostolica Sede concessis. In nomine Patris, & Filii, & „ Spiritus Sancti. Amen.

XIV. Quod autem dicitur in *Pallio* contineri *plenitudinem Pontificalis Officii cum Archiepiscopalis nominis appellatione*, reperitur quoque *in Cap. 3. ✠ de usu & auct. Pallii*. Id tamen nequaquam hoc sensu accipiendum est, quasi ipsum *Pallium* aliquam reverà Ordinis potestatem ipsi Consecrato tribueret; cùm sit merum externum aliquod ornamentum; sed quod ante illius receptionem ex jure merè positivo, seu consuetudine jam recepta, Metropolitani nec suas functiones obire, nec nomen Archiepiscopi assumere queant: quæ disciplina quo præcisè tempore invaluerit, incertum est; videtur autem tempore Concilii VIII. Oecumenici saltem in Oriente fuisse nota; & ex Oriente ad Latinam Ecclesiam transiisse. Quidquid sit, certum est, quòd hodie Metropolitani ante receptum Pallium nec Synodos celebrare, nec Episcopos consecrare valeant; quinimò neque Sacros Ordines conferre, neque Chrisma conficere, nec dedicare Basilicas, quamvis ea Episcopi consecrati sine Pallio possint: *Cùm* (ait Innocentius III. *in Cap. 28. ✠ de Electione*) *id non tamquam simplex Episcopus, sed tamquam Archiepiscopus facere videatur.*

In textu notatum est, quòd juxta modernam disciplinam Metropolitani licèt consecrati, nequeant functiones suas exercere ante receptum Pallium.

Observat autem Petrus de Marca, quòd posteaquam Metropolitani necessitatem obtinendi Pallia à Romano Pontifice sibi passi sunt imponi, Pontifices adjicerent in ipsa datione *Pallii* plures conditiones Metropolitanis admodum graves; & quæ ipsos in suis functionibus à Romano Pontifice dependere facerent; atque inter alias, quòd ante receptionem Pallii, nullas Pontificales functiones obire possent: cùm mox a consecratione sua *independenter* à consensu Romani Pontificis, suas functiones liberè exercerent.

Similiter & Ludovicus Thomasinus *de Discipl. Eccles. part. 2. cap. 25. num.* 10. notat, non reperiri, quòd primitùs Metropolitani, obtenta consecratione impedirentur obire functiones, quoadusque recepissent *Pallium*.

Quo autem tempore, & qua occasione similes conditiones in datione Pallii adjici, & Metropolitanis imponi cœperint, incertum est.

Admodum verisimile est, id primum cœpisse post invectas & receptas falsas merces seu Decretales Pseudo-Isidorianas; ipsosque Romanos Pontifices potissimum impendisse auctoritatem epistolæ decretalis Pelagio I. per Isidorum suppositæ, & cujus fragmentum in suum Decretum postmodum transtulit Gratianus, *Dist.* 100. *Can.* 1. Hic inter alia dicitur: *Placuit, ut quisquis Metropolitanus ultra* TRES MENSES *consecrationis suæ ad fidem suam exponendam*, PALLIUMQUE *suscipiendum ad Apostolicam Sedem non miserit, commissa sibi careat dignitate, sitque Metropolitanis aliis licentia, post secundam & tertiam commonitionem, viduatis Ecclesiis, cum Consilio Romani Pontificis*, ORDINANDO EPISCOPOS *subministrare*, &c.

Et quidem videmus, quòd Concilium Ravennatense anno 877. sub Joanne VIII. celebratum Can. 1. verbis citatæ hujus Decretalis eam necessitatem emittendi professionem fidei coram Sede Apostolica, & ab ea postulandi Pallium Metropolitanis imponat. Verba Canonis sunt: *Quisquis Metropolitanus intra tres menses consecrationis suæ ad fidem suam exponendam*, PALLIUMQUE *suscipiendum ab Apostolica Sede, nulla necessitate inevitabili imminente non miserit, commissa sibi careat dignitate*, &c.

Verùm quòd auctoritatem harum Decretalium nonnulli Galliarum Episcopi & Metropolitani recognoscere detrectarent, recusarentque à receptis hactenus moribus recedere, etiam sæculo undecimo Archiepiscopum Rothomagensem ante postulatum & obtentum à Romano Pontifice *Pallium* Clericos ordinasse; Ecclesias consecrasse, aliasque sacras functiones peregisse, constat ex epistola Gregorii VII. ad ipsum Metropolitanum Rothomagensem; habeturque inter epistolas hujus Pontificis. *Lib. 9. epist.* 1.

Acriter ipsum redarguit Gregorius, quòd & *Pallium* à Sede Apostolica postulare neglexerit, & functiones has ante obtentum *Pallium* obire præsumpserit: ac deinde præcipiendo concludit, „ Proinde Apostolica tibi præcipimus auctoritate, ut quia sanctorum Patrum statuta parvipendisti, nullum deinceps Episcopum, vel Sacerdotem ordinare, seu Ecclesias præsumas consecrare, donec honoris tui *supplementum*, Pallii videlicet usum ab hac Sede impetraveris. „

Ex toto hujus epistolæ contextu nequaquam obscurum est, Gregorium quoque respexisse ad citatum supposititium Decretum Pelagii Papæ.

Proinde non sine fundamento inter puncta recentioris disciplinæ per falsas Isidorianas inducta, & hoc reponitur, quòd auctoritas Metropolitanorum quoad præcipuas functiones suspendatur à receptione hujus meri cæremonialis ornamenti.

Quod ipsum deplorat Edmundus Richerius in historia Concilii VIII. *num.* 12. reflectens ad juramentum in receptione Pallii præstandum, atque ad hanc dependentiam in obeundis sacris functionibus, ab hac Pallii acceptione, in verbis, „ Quod primitùs in honoris ac dignitatis indicium, & notam tribuebatur, tum demum in onus gravissimum transiisse, ita ut Curia Romana prohibeat Archiepiscopis ea obire munia, ad quæ jure divino tenentur, antequam Pallium acquisierint, quod tamen est res purè cæremonialis, nihil ad potestatem Episcoporum conferens. „

XV. Cùm verò *Pallium* designet *plenitudinem Pontificalis Officii*; atque inter Pontificalia ornamenta præcipuum sit, facilè hinc deducitur, quòd illo in aliena Diœcesi sine licentia Ordinarii uti non possit; cùm nec hic Pontificalibus uti ei permissum sit: at ipsius *Pallii* usus restrictior est quàm Pontificalium. Nam in ipsa datione Pallii dicitur: *Tradimus tibi Pallium*,

ut ea

ut eo intra Ecclesiam tuam utaris. Quod ita intelligitur (ait Pontifex *in Cap.* 1. *de Auctorit. & usu Pallii*) videlicet intra quamlibet Ecclesiam Provinciæ tibi commissæ. Si verò facris indutum vestibus Ecclesiam *processionaliter*, vel alio modo *exire* contigerit, tunc tuo Pallio minimè uti debes.

In hoc igitur restrictior est usus *Pallii*, quàm *Pontificalium*, quòd his etiam extra suam Ecclesiam materialem uti queat, non autem *Pallio*.

Quòd verò permittatur intra *quamlibet Ecclesiam* PROVINCIÆ *sibi commissæ* Pallio uti, id nequaquam usum *Pallii* extensiorem facit, quàm Pontificalium; quia ante Concilium Tridentinum, etiam usus Pontificalium Metropolitano intra quamlibet Ecclesiam Provinciæ sibi commissæ licitus erat. Synodus verò Tridentina usum Pontificalium in aliena Diœcesi sine consensu Ordinarii inhibens, etiam usum Pallii inhibuisse censenda est.

Adhæc non tantùm quoad loca, sed & tempora usus Pallii, juxta jus commune & hodiernum restringitur; asseritque Innocentius III. *in Cap.* 4. *de Auctoritate & usu Pallii*, quòd solus Romanus Pontifex in Missarum solemniis Pallio *semper* utatur & *ubique:* Quoniam, ait, assumptus est in *plenitudinem* Ecclesiasticæ potestatis, quæ per Pallium significatur. Alii autem eo, nec semper, nec ubique, sed in Ecclesia sua, in qua jurisdictionem Ecclesiasticam acceperunt, certis debent uti diebus, Quoniam vocati sunt in *partem* solicitudinis, *non in plenitudinem* potestatis.

Qui autem sint illi dies & tempora, quibus aliis Metropolitanis, aut Episcopis, quibus ex speciali privilegio usus Pallii est indultus, Pallio uti liceat, annotat Glossa ad citatum Cap. 4. & latiùs exprimit modernum Pontificale Romanum.

Et quidem hanc limitationem ad *certa* tempora etiam apud Græcos seculo IX. receptam fuisse, colligitur ex Concilio VIII. Oecumenico, ubi Canone 14. ex editione Græca legitur: „ Sancimus, ut designati ad *superhumeralia* gestanda Episcopi *certis statisque temporibus*, temporibus illis ea & locis gestent, nec hujusmodi cultu per fastum & superbiam abutantur, aut *quovis* tempore Divini Sacrificii, & quacumque Ecclesiastica functione ferant.

Anastasius Bibliothecarius per *superhumeralia* hic *Pallia* intelligi nequaquam dubitavit: ita enim vertit ex Græco: *Quibus concessum est* PALLIIS *uti*. In hac Anastasii editione hic Canon numeratur 27. atque ex illo Canone præterea elicitur, eo saltem tempore non omnibus Episcopis usum Pallii etiam in Ecclesia Græca concessum fuisse, quamvis hodie omnes illo utantur, uti observat Goarius in notis ad Rituale Græcorum, *pag.* 312.

In textu notatum est, ex Decretali Innocentii III. *in cap.* 4. *de usu Pallii*; quòd solus Romanus Pontifex Pallio *ubique & semper* utatur, alii autem *nec semper, nec ubique*, hac subjecta ratione: Quoniam hic (Romanus Pontifex) assumptus est in *plenitudinem* Ecclesiasticæ Potestatis, quæ per Pallium significatur, alii autem eo nec semper, nec ubique, quoniam vocati sunt in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis.

Hanc rationem adductam fuisse ante Innocentium III. pro adstruenda auctoritate in Romano Pontifice utendi Pallio *ubique & semper*; & ejus usum restringendi in cæteris Metropolitanis, aut Episcopis ad determinata loca, & tempora, non legitur.

Illud autem ex contextu Decretalis perspicuum est Innocentium hac formula loquendi significare voluisse pastoralem solicitudinem, & plenitudinem Ecclesiasticæ potestatis Romani Pontificis ad omnes orbis Ecclesias se extendere, eamque Pontificem posse ubique *per se fidelibus* impendere: sed quia ubique præsens esse non potest, ut eam *personaliter* impendat, idcircò hujus *solicitudinis* PARTEM aliis Episcopis per varias regiones, & Ecclesias constitutis ipse communicat; ipsa tamen *plenitudine* potestatis, sive *solicitudinis* formaliter, & jure proprio in Romano Pontifice remanente.

Id ipsum evidentioribus terminis expressit hic Pontifex *lib.* 1. *epistola* 350. in verbis. „ Apostolica Sedes inter Fratres & Episcopos nostros Pastoralis dispensavit oneris gravitatem, sic eos in credita sibi solicitudinis partem assumpsit, ut nihil sibi subtraheret de plenitudine potestatis.

Eam Romanos Pontifices sibi plenitudinem potestatis, aut pastoralis solicitudinis asseruisse primis ut minus septem seculis non legimus; sed pastoralem & Episcopalem solicitudinem intra suam particularem Ecclesiam, sive uti hodie loquimur, Diœcesim juxta Canones continebant; nec Metropoliticam ultra regiones & Ecclesias Suburbicarias protendebant, uti in hoc opere ostendimus, notanter auctoritate libri diurni Romanorum Pontificum per Joannem Garnerium evulgati & notis illustrati.

Interim certum est, plura tum per Pseudo-Isidorum in suam collectionem esse relata, tum postmodum per Gratianum assumpta, quæ hanc in Pontifice Romano plenitudinem potestatis, & pastoralis officii supponunt, & iisdem penè verbis proponunt, quibus eam Innocentius III. expressit.

Imprimis occurrit ex Isidoriana collectione assumptum & relatum *Causa* 2. *quæst.* 6. *Can.* 12. fragmentum Epistolæ sub nomine Vigilii Papæ in hæc verba: „ Qui se scit aliis esse præpositum, non molestè ferat, aliquem sibi esse prælatum: ipsa namque Ecclesia, quæ prima est, ita reliquis Ecclesiis vices suas credidit largiendas, ut in partem vocatæ sint solicitudinis, non in plenitudinem potestatis.

Monent ad hunc canonem Correctores Romani; „ Restitutum est hoc caput Vigilio antiquorum exemplarium auctoritate: antea verò tribuebatur *Julio*. “

Monet & vir clarissimus Stephanus Baluzius in notis ad hunc Canonem: „ Multifariam multisque modis inscriptum est hoc caput in antiquis Gratiani exemplaribus & editionibus. “ Indubiè hæc varia hujus Canonis inscriptio non exiguum præbet suppositionis & fictionis argumentum.

Fatetur quidem Baluzius extare epistolam Vigilii per Correctores Romanos indicatam, non quidem ad *Eutherium*, sed ad *Profuturum* Episcopum Bracarensem, quod latiùs prosequitur in sua nova Conciliorum Collectione *pag.* 1467. sed una ibidem monens, caput *ultimum* hujus epistolæ Vigilii ad Profuturum de *Primatu Romani Pontificis* (quod conficit prædictum Canonem apud Gratianum) in optimo Codice Bibliothecæ Colbertinæ non reperiri à nobis (ait) *propterea omissum*. Et sanè (pergit Baluzius) cùm cætera capita referantur integra in *Codice* 478. Colbertino, & Lugdunensi, idem tamen non habent, quæ de primatu Romanæ Ecclesiæ adduntur in Collectione, quæ præfert nomen Isidori.

Hinc idem Baluzius in additionibus ad *lib.* 5. Petri de Marca *cap.* 26. *num.* 9. reflectens ad prædicta verba Canonis sub nomine Vigilii, dicere non dubitat: „ Postremum caput Epistolæ, quæ circumfertur sub nomine *Vigilii* Papæ ad Eutherium, esse *additamentum illius impostoris*, qui nomine Isidori abusus est, in vulgandis falsis veterum Pontificum Romanorum Epistolis. “

Similiter hoc fragmentum conficiens prædictum Canonem recentiori manu huic Epistolæ additum notavit Ludovicus du-Pin, in sua Bibliotheca Ecclesiastica *tom.* 5. *pag.* 71. editionis 1691. sumptumque ipsi apparet ex supposititia Decretali Julii Papæ ad Orientales.

Refertur & apud Gratianum eadem Causa 2. q. 6. *Can.* 11. sub nomine Gregorii fragmentum, quo hæc plenitudo Potestatis simili forma exprimitur in verbis; Quæ (Ecclesia Romana) vices suas ita aliis impertivit Ecclesiis, ut in partem sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis.

Quis sit hic Gregorius, cui hæc epistola attribuenda sit, titulus Canonis non indicat. Monent autem Correctores Romani hæc verba, „ ut *honoretur*, usque ad verbum *adsciscas* addita esse ex epistola, quæ extat in Bibliotheca Dominicana, & videtur esse Gregorii IV. “ Estque sub nomine hujus Pontificis inserta, *tom.* 7. *Concil. General. pag.* 157.

At cùm hic Pontifex sederit demum circa medium seculi IX. post evulgatam Pseudo-Isidori Collectionem, quidni Pontifex Gregorius auctoritatem hujus Collectionis secutus hanc clausulam de plenitudine potestatis sumpsisse potuit ex supposititia epistola Julii Papæ, prout in Isidoriana Collectione continebatur?

Insuper ex Epistola, prout extat apud Gratianum,

& tomo 7. Conciliorum est inserta, habetur, eam scriptam esse in causa Aldrici Episcopi Cenomanensis. Cùm autem nulla illius mentio habeatur in „ Gestis hujus Episcopi, & multa in ea contineantur absurda, non invitus in eorum sententiam „ transeo, qui putant eam esse supposititiam, ait Baluzius in additionibus ad Petrum de Marca, lib. „ 5. cap. 26, num. 9.

Legitur quoque apud Gratianum fragmentum Epistolæ sancti Leonis ad Episcopum Thessalonicensem, *Causa* 3. *quæst.* 6. *Can.* 8. quo hæc plenitudo potestatis in Romano Pontifice similiter asseri videtur; Verùm si integer contextus epistolæ Leonis attendatur, nec non de qua potestate hic agat S. Leo, manifestum erit S. Leonem nequaquam de hac plenitudine, de qua Innocentius III. locutum fuisse, uti ostenditur in hoc Supplemento *ad tit.* 11. *cap.* 2. *num.* 8. & fusiùs ostendit Baluzius loco ibid. citato.

Quòd verò Innocentius III. ob eam *plenitudinem potestatis* asserit, Pontificem *Pallio semper uti, & ubique*, nullum à Pontificibus ante Innocentium asseruisse legimus; neque scitur, quòd primis seculis majori libertate Episcopus Romanus hoc ornamento usus fuerit, quàm cæteri Patriarchæ Orientales.

XVI. Denique notandum, *Pallium* esse ornamentum adeò personale, ut Cælestinus III. *in Cap.* 3. *de Auctoritate & usu Pallii* responderit cuidam ipsum interroganti: quòd non videatur esse conveniens, „ ut „ Pallium tuum alicui commodes: cùm Pallium *in* „ *personam non transeat*, sed quisque debeat cum eo „ (sicut tua novit discretio) *sepeliri*.

Imò si Archiepiscopus de una Ecclesia Metropolitana ad aliam transferatur, Pallio, quod acceperat, uti non potest, multò minùs Prædecessoris defuncti, seu translati; sed debet de novo aliud petere & obtinere; & interim ab omnibus functionibus, quæ sine Pallio exerceri nequeunt, abstinere, uti præscribit Pontificale Romanum.

Juramentum, quod hodie exigitur in traditione Pallii penè incidit cum juramento, quod ab omnibus Episcopis in consecratione exigitur; illudque in datione Pallii circa seculum XI. exigi coepisse, ostendimus *tit.* 13. *cap.* 2.

XVII. Denique sicut traditio Pallii perficit Archiepiscopum & plenitudinem Pontificalis officii confert, ita & ademptio *Pallii* jampridem signum fuit exauctorationis & depositionis, vel abdicationis, sive renunciationis.

Liberatus Diaconus in Breviario, *cap.* 21. ait: *Anthimus videns se Sede pulsum*, PALLIUM, *quod habuit, Imperatoribus tradidit.* Et *cap.* 23. ita de Paulo Alexandrino Patriarcha: *Auferentes Paulo* PALLIUM *deposuerunt.* Anastasius in vita Sylverii: „ Joannes „ Subdiaconus tulit *Pallium* de collo ejus, & *expolians* eum induit veste monachica. „ Item apud Flodoardum, *lib.* 4. *cap.* 45. ita loquitur Artaldus Rhemensis Episcopus; „ Qui postquam me in potestate „ sua conspiciunt, quærere cœperunt, ut eis *Pallium* „ à Sede Romana mihi collatum traderem, & Sa- „ cerdotali me ministerio penitùs *abdicarem*. „

XVIII. Insigne quoque particulare Archiepiscoporum, seu Metropolitanorum est *Crux*, quam ante se *elevatam* in signum jurisdictionis, & potestatis deferri faciunt.

Hoc insigne primùm *Legatis Apostolicis* à Sede Apostolica concessum, ac deinde Patriarchis ac Primatibus indultum fuisse, multis ostendit Ludovicus Thomassinus de Disciplina Ecclesiæ, *part.* 4. *libr.* 1. *cap.* 39. Ac demum cùm variis Metropolitanis per speciale privilegium à Sede Apostolica esset indultum, tandem insigne omnibus Archiepiscopis commune factum est; illudque satis apertè supposuit Concilium Viennense V. *in Clementina* 2. *de Privilegiis*: „ Archiepiscopo per quævis loca *exempta* suæ Provinciæ „ facienti transitum, aut ad ea forsan declinanti, ut „ Crucem ante se liberè portare faciat . . . Sacro „ probante Concilio præsentis Constitutionis serie „ duximus concedendum. „

Hanc Clementinam recepit & probavit Clerus Gallicanus ann. 1635. nihilominus eam restringendam ad terminos Concilii Tridentini, *Session.* 6. *cap.* 5. *de Reformat.* benè advertit Zypæus ad titul. de Officio Ordinarii, *num.* 18. & notatum fuit suprà *tit.* 16. *cap.* 2. ubi quoque *num.* 13. observavimus, Archiepiscopos non posse incedere *Cruce elevata* extra limites suæ jurisdictionis.

TITULUS VIGESIMUS.

De Synodis Provincialibus.

CAPUT I.

Quoties Synodus Provincialis celebranda: & qui illi interveniant?

1. *Synodus Provinciales indicere est Metropolitani.*
2. *Illo impedito, Comprovincialis senioris.*
3. *Olim Synodus Provincialis bis, singulis annis, haberi debebat.*
4. *Labente tempore semel in anno haberi cœpit.*
5. *Hæc moderatio primùm licèt ægrè, tamen admissa fuit ab Ecclesia Græca.*
6. *Eam etiam toleravit Ecclesia Latina.*
7. *Seculo XIII. summus fuit in celebrandis his Synodis defectus.*
8. *Hic defectus effecit ut tandem ad Triennium protracta sit celebratio Concilii.*
9. *Synodus Tridentina tantùm singulis trienniis jubet celebrare Synodum.*
10. *Optat Synodus Tridentina frequentiorem Synodorum celebrationem.*
11. *Collapsio disciplinæ imputanda pro magna parte defectui Synodorum.*
12. *Synodo interesse debent omnes Provinciæ Episcopi.*
13. *Quid de Episcopis nulli Archiepiscopo subjectis?*
14. *Qui præter Episcopos Synodo interesse debeat, pendet à consuetudine.*
15. *Qui primæ Synodo Provinciali Cameracensi interfuerint?*
16. *Soli Episcopi suffragium habent decisivum; alii tantùm consultivum.*
17. *Quid si Episcopi dissentiant à Metropolitano, Episcoporum suffragia prævalent.*
18. *Metropolitanus solus Synodum dissolvere, aut aliquid in eo faciendum mandare non potest.*

CONcilium Provinciale dicitur, ad quod unà cum suo Metropolitano conveniunt totius Provinciæ Episcopi.

I. Concilium à Metropolitano convocandum esse adeò verum est, ut Episcopi Provinciæ convenire sine ejus consensu nequeant; quemadmodum conceptis verbis definivit Concilium Antiochenum, *Can.* 20. Postquam enim conformiter ad Canonem 5. Nicænum statuit, bis in anno celebrandas esse Synodos Provinciales, subjungit; „ Nullis verò liceat apud se Syno- „ dos per se facere sine iis, quibus sunt creditæ *Me-* „ *tropoles*: Nimirum Provinciales, de quibus unicè in hoc & aliis istius Synodi Canonibus actum fuit.

Imò illud Concilium *perfectum* dicitur à Patribus Antiochenis, cui Metropolitanus interest. „ Sit autem, inquiunt, illa *perfecta* Synodus, cui unà quoque adest Metropolitanus, „ *Can.* 16.

II. Metropolitano verò legitimè impedito Coepiscopus antiquior ex Decreto Synodi Trident. *Sess.* 24. *c.* 2. *de Reform.* Synodum Provincialem convocat. Idemque esse, Sede Metropolitana vacante, docet post alios Fagnan. ad *Cap.* Cùm omnes 11 *de Accusation.* n. 17.

III. Synodus hæc secundùm pristinas Patrum Regulas

gulas *bis* in anno celebranda erat. „ Synodi autem „ fiant (nimirum Provinciales) *una* quidem, ait Sy- „ nodus Nicæna, *Can.* 5. ante Quadragesimam, ut „ omnibus animi fordibus sublatis, purum munus „ Deo offeratur: *secunda* autem autumni tempore.

Hunc Canonem renovantes Patres Concilii Antiocheni ann. 341. *Can.* 20. statuerunt, ut „ propter „ usus Ecclesiasticos, & pro componendis controversiis, Synodi Episcoporum in unaquaque Provincia „ fiant *bis* in anno.

Patres Synodi Chalcedonensis intelligentes, quòd in Provincia constituta Episcoporum Concilia minimè celebrarentur, statuere: „ secundùm *Regulas Patrum* bis in anno in unum convenire Episcopos, „ ubi singula, quæ emerserint, corrigantur, *Can.* 19.

Hos aliosque plures pristinos Patrum Canones *binas* per annum Synodos præscribentes, refert Gratianus *Dist.* 18.

Ad Nicænos Canones in textu notatos evidenter reflexit S. Leo scribens *Epistola* 16. *cap.* 7. universis Episcopis per Siciliam constitutis: „ Quare illud primitùs pro custodia concordissimæ unitatis exigimus, „ ut, quia saluberrimè à sanctis Patribus constitutum „ est, binos in annis singulis Episcoporum debere esse „ conventus, terni semper ex vobis ad diem 3. Kalendas Octobris Romam *fraterno Concilio*, sociandi indissimulanter occurrant: quoniam adjuvante „ gratia Dei, faciliùs poterit provideri, ut in Ecclesiis Christi nulla scandala, nulli nascantur errores; „ cùm coram beatissimo Apostolo Petro id semper in „ *Commune* tractandum fuerit, ut omnia ipsius Constituta, Canonumque Decreta, apud omnes Domini Sacerdotes inviolata permaneant.

Evidens est, Leonem hic urgere observantiam *Canonis* 5. Nicæni, quo statutum erat bis in anno Synodum Provincialem celebrari.

Unde & hic loquitur sanctus Leo de solis Conciliis Provincialibus, sive de Conciliis Episcoporum, qui Romano Pontifici tamquam Metropolitano erant subjecti.

Constat enim, quòd Jus Metropoliticum Episcopi Romani etiam tempore Concilii Nicæni, ad plures Provincias, sive Ecclesias plurimarum Provinciarum (quæ *Suburbicariæ* dicebantur) se extenderet: quodque etiam *Sicilia* sub hisce Regionibus suburbicariis ætate Leonis contineretur; ut proinde mirum videri non debeat, si ad Concilium ab Episcopo Romano tamquam Metropolitano evocarentur Episcopi per *Siciliam* constituti, ut hi cum ipso Episcopo Romano tamquam Metropolitano Concilium Provinciale, juxta Canonem Nicænum *bis* in anno celebrarent.

Quapropter & eosdem Episcopos per *Siciliam* constitutos redarguens in citata Epist. *cap.* 1. quòd Baptismus solemniùs & frequentiùs apud ipsos conferretur *in die Epiphaniæ*, quàm *in Dominica Resurrectionis*, ait: „ Quam in culpam nullo modo potuissetis incidere, si *unde Consecrationem honoris* accipitis, inde „ legem totius observantiæ sumeretis, & B. Petri Apostoli Sedes, quæ vobis Sacerdotalis est Mater dignitatis, esset Ecclesiasticæ Magistra rationis.

Quo rursus evidenter stabilitur Jus Metropoliticum Episcopi Romani per Siciliam, tamquam inter Regiones suburbicarias constitutam.

Scitur enim, ordinationes Episcoporum juxta Canones Nicænos, quorum observantiam Leo mirum in modum urgebat, ad Metropolitanos spectasse.

Quare juxta phrasim istius ætatis, Episcopos ad ordinationem alicujus Episcopi spectare, idem erat, atque illi Episcopo tamquam *Metropolita* subjici.

Insuper ex his evidens est, sanctum Leonem nequaquam dubitasse, Canones, notanter Nicænos, præcipientes *bis* in anno Synodos Provinciales, celebrari, ipsam Ecclesiam Romanam, non secus ac alias Ecclesias spectasse: Hinc & indubiè contigit primis sæculis frequentissima fuisse Concilia Romana; ipsosque Romanos Pontifices vix aliquid gravioris momenti extra Synodum decrevisse, aut statuisse.

Hoc ipsum notavit Cardinalis Bellarmin. *lib.* 1. *de Clericis, cap.* 16. inquirens enim, qua ratione primitùs, Episcopi *non Cardinales* præcederent, majorisque dignitatis æstimarentur, quàm *Cardinales* Presbyteri, aut Diaconi; eam inter alias assignat rationem; quòd eo tempore Episcopi *non Cardinales* opera & consilio in regimine Ecclesiæ, Romano Pontifici solerent assistere, ejusque *Consiliarii* essent, non autem soli Cardinales; « Siquidem (ait) primis sexcentis, vel octingentis annis Summi Pontifices ad graviora negotia dijudicanda cogebant *Concilia Nationalia Episcoporum Italiæ*, quibus Conciliis intererant quidem Cardinales Presbyteri, sed tamen primus locus Episcoporum erat.

Igitur Bellarmino fatente primis sexcentis, vel octingentis annis frequentissima celebrabant Romani Pontifices Episcoporum Concilia, eaque ad graviora negotia Ecclesiæ dijudicanda cogebant.

Notavit id ipsum vir eruditus Lucas Holstenius in notis ad Concilium Romanum sub Bonifacio II. anno 531. celebratum, monens, quòd dum Pontifices consulerentur de negotiis *majoris* momenti, „ Synodus Episcoporum cogerent, ut de negotiis his tractaretur & resolutio formaretur. «

Imò Decreta Romanorum Pontificum in *majoribus* negotiis non fuisse reputata ut *Canonica* nisi essent *Synodaliter* probata & edita, neque ut talia à successoribus eorum reputata, probat professio fidei, quam novus Pontifex electus ante suam ordinationem emittebat; extatque in Libro Romanorum Pontificum, *cap.* 2. *tit.* 8. In hac enim profitetur Constituta & Decreta à Romanis Pontificibus prædecessoribus suis observare, sed cum hac restrictione, quæ *synodaliter* statuerunt.

Hoc agendi modo ostenderunt Romani Pontifices, se esse fideles Canonum executores & custodes: nihil enim adeò sacri Canones urgent, quàm eam frequentem Conciliorum celebrationem, ut ita majora negotia non unius Metropolitani judicio quasi monarchicè, sed in *communi* tractarentur, & deciderentur, quò possent se de assistentia Spiritus sancti reddere securiores, juxta illud Christi: *Ubi duo aut tres fuerint congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum*, dicit Bellarminus, quòd eo tempore *Episcopi non Cardinales* opera & *consilio* in regimine Ecclesiæ Romano Pontifici solerent assistere, ejusque *Consiliarii* essent. Si per hæc significare voluerit Bellarminus Episcopos hisce Conciliis dumtaxat intervenisse tamquam Romani Pontificis *Consiliarios*, non autem ut *judices*, quemadmodum cæteris Synodis Provincialibus Episcopi cum Metropolitano suo olim intervenerunt, & hodie interveniunt, à vero aberraverit Bellarminus.

Certum quippe est, Romanos Pontifices convocasse *bis* in anno Episcopos ad celebrandas Synodos conformiter ad Canones Nicænos. Porrò evidens est, quòd Patres Nicæni dum Synodos Provinciales celebrari præceperunt, voluerint, ut de majoribus negotiis Episcopi unà cum Metropolitano tractarent, & judicarent: idque ad exemplum Apostolorum, qui convenientes super quæstione de observantia Legalium in *communi* deliberarunt, & quid tenendum, & Fidelibus proponendum esset, pariter deciderunt: Decretumque non sub unius Petri, sed omnium nomine conceptum fuit in verbis: *Visum est* nobis *& Spiritui Sancto*, &c.

IV. At labente tempore cùm difficile videretur ac incommodum, toties Episcopos convenire, paulatim ad annum celebratio Synodorum Provincialium protrahi cœpit.

V. Et quidem Justinianus Imperator de his Synodis loquens, ait: „ Quando autem, quod in Canonibus cautum est de Synodis Sanctissimorum Episcoporum per singulas Provincias congregandis, hucusque observatum minimè est, illud imprimis corrigere necessarium est. « Deinde adducto Canone 36. Apostolorum, quo jubetur, ut bis in anno Synodi Provinciales congregentur, concludit: „ nos autem invenientes quòd ex hujusmodi negligentia multi diversis peccatis impliciti sunt, jubemus omnibus modis *unam* Synodum fieri singulis annis in singulis Provinciis, mense, vel Junio, vel Septembri. « *Novel.* 137. *cap.* 4.

Synodus Quin-Sexta seu Trullana volens omnia quæ à Sanctis Patribus decreta fuerunt, rata ac firma esse, Canonem quoque renovat, qui jubet uniuscujusque Provinciæ *binas quotannis Synodos* fieri, ubi Metropolitanus Episcopus satius esse duxerit. „ Quoniam autem propter Barbarorum incursiones, inquit, & « quasdam

„ quasdam alias incidentes causas non possunt, qui „ Ecclesiis præsident, Synodos *bis* in anno facere; visum est, ut omniò *semel* in anno propter Ecclesiasticas quæstiones, ut consentaneum est, emergentes, „ fiat dictorum Episcoporum Synodus à S. Paschæ festo, & usque ad Octobris mensis complementum „ singulis annis, in loco, quem, ut prædictum est, „ Metropolitanus Episcopus aptiorem judicaverit.

Hìc patet, Synodum hanc optasse quidem, ut Canon duas quotannis Synodos requirens, fuisset servatus, nec eum abrogatum existimarit; sed nonnisi ob necessitatem permisisse, ut *semel* tantùm in anno congregaretur; quod & Synodus VII. *Can.* 6. similiter permisit.

VI. Similem Canonum moderationem quoad celebrationem Synodorum Ecclesia Latina ægiè quidem, sed necessitate coacta paulatim admisit; uti constat ex Concilio Toletano III. *Can.* 18. S. Gregorio *lib.* 7. *Epist. III.* Concilio Parisiensi VI. *Cap.* 26. quæ tamen unà innuunt, Canones Patrum *binam* in anno Synodum requirentes in suo robore manere.

Hæc interim moderatio ob solam necessitatem admissa, adeò tandem invaluit, scilicet unam tantùm esse Synodum annuè celebrandam, ut obliterata Patrum disciplina de bina Synodorum annuatim celebratione; hanc moderationem quasi à Sanctis Patribus promanantem Innocentius III. in Concilio Lateranensi observari voluerit in *Cap.* SICUT OLIM 25. *De Accusationibus*; „ Sicut olim, inquit, *à Sanctis Patribus* noscitur institutum, Metropolitani *singulis* „ annis cum suis Suffraganeis Provincialia non omittant Concilia celebrare.

VII. Verùm nec hoc Decretum tanta moderatione conceptum, potuit vel annuam Synodorum Provincialium congregationem efficaciter persuadere; adeò ut Gregorius IX. scribat ad Archiepiscopum Narbonensem ann. 1275. „ quòd Celebratio Conciliorum „ ubique ferè terrarum, quod, inquit, dolenter referimus, longis temporibus esset negligenter omissa: „ propter quod idem Clerus ab honestate sui primævi status non modicum excidit, multipliciter in „ devium declinavit, &c.

In textu notatum est, sensim labentibus sæculis celebrationem Synodorum Provincialium quasi interiisse: sed quo tempore signanter in Ecclesia Latina flaccescere cœperit, incertum est.

Porrò notat Petrus de Marca de Concord. Sacerd. & Imp. *lib.* 6. *cap.* 15. *num.* 3. celebrandorum Conciliorum Provincialium morem in Ecclesia Latina perdurasse, quamdiu perduravit horum Conciliorum *suprema auctoritas* in dijudicandis Causis Presbyterorum, Monachorum, aliorumque Clericorum: notatque hanc supremam auctoritatem hisce Conciliis sartam, tectam, in Occidente conservatam fuisse, etiam ævo Caroli Magni, uti habetur ex Concilio Francofordiensi anno 794. celebrato, ubi *Canone* 6. legitur. „ Statutum „ est à Domino Rege & Sancta Synodo, ut Episcopi justitias faciant in suis Parochiis, si non obedierit aliqua persona Episcopo suo de Abbatibus, „ Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, Monachis „ & cæteris Clericis, vel etiam aliis in ejus Parochia, veniant ad Metropolitanum suum, & ille dijudicet causam *cum suis Suffraganeis*: Comites quoque nostri veniant ad judicium Episcoporum, & „ si aliquid est, quod Episcopus Metropolitanus non „ possit corrigere, vel pacificare, tum tandem veniant accusatores cum accusato, cum litteris Metropolitani, ut sciamus veritatem rei.

Nec sanè obscurum est, hoc Canone Conciliorum Provincialium supremam auctoritatem in dijudicandis Clericorum causis & stabiliri, & recognosci, nullamque admitti appellationem à judicio Metropolitani cum suis Suffraganeis, sive Concilii Provincialis; hoc solùm permittente Canone condemnatis, ut si post sententiam Concilii supersit adhuc aliqua controversia, accusans, & accusatus adeant Principem cum litteris Metropolitani, ut Rex *extrajudicialem* causæ cognitionem suscipiat, auctoritatemque suam tribuat pro executione rei judicatæ; aut suam protectionem subditis, si contingeret eos opprimi in injuriam Legum & Canonum, impartiatur, uti loquitur de Marca citato libro *cap.* 14. *num.* 6.

Cùm verò in his Conciliis non tantùm causæ Clericorum, sed & *Laicorum*, præsertim, quas hi habebant contra Clericos, agitarentur, & definirentur; non mirum, si & hisce Conciliis juberentur interesse Comites, ut & hi sua auctoritate similes causas secundùm leges definirent.

Quapropter *Canone* 30. hujus Concilii Francofordiensis edicitur: „ Si fortè inter Clericum, & Laicum fuerit orta altercatio, Episcopus & *Comes* si- “ mul conveniant, & unanimiter inter eos causam “ definiant secundùm rectitudinem. “

Indubitatum est harum Synodorum celebrationem multùm fuisse interruptam & neglectam, postquam sæculo IX. & sequentibus auctoritate falsarum Decretalium admitti cœperunt Clericorum appellationes ab his Synodis ad Romanum Pontificem; atque suprema auctoritas in hisce causis decidendis enervata fuit.

Et ex Epistola Hincmari Remensis nomine Caroli Calvi Imperatoris sub medium sæculi IX. ad Joannem Papam VIII. missa habemus, Episcopos Gallicanos contra has appellationes, tamquam Sanctis Canonibus, notanter Nicænis & Africanis, nec non inveteratis moribus contrarias insurrexisse, atque inter alia non veritos significare Pontifici, quòd si similes Appellationes ulteriùs admittantur, à Synodis Episcoporum celebrandis abstinebunt.

Et sanè in hac Epistola signanter *Capite* 19. sat bene probatur, per has appellationes Synodorum judicata contra accusatos Presbyteros, cæterosque Clericos, & Monachos, etiam atrocium criminum reos, & de his plenè convictos omnino reddi inefficacia, ipsosque Episcopos multis molestiis, & gravibus incommodis exponi si causas per appellationes Romam delatas ibidem prosequi juberentur. Integra epistola extat inter Opera Hincmari Remensis.

Quantumvis dubium non sit, quin per admissas has ad Romanum Pontificem appellationes, & enervatam Synodorum in dijudicandis Clericorum causis auctoritatem, earum celebrationem contigerit intermitti, nihilominus & hoc certum est, modernum Synodorum Provincialium neglectum eo titulo, seu prætextu justificari non posse.

Certum quippè est hanc Synodorum celebrationem, vel præcipuè commendatam & præceptam, ut in his de conservanda, vel restauranda disciplina in communi tractaretur: & quòd recto spirituali regimini cujusque Provinciæ magis necessarium & opportunum esset, expenderetur, & ad abusus tollendos statueretur.

Quare harum Synodorum frequentiorem celebrationem urgere, & Episcopis præcipere non intermisit Ecclesia, etiam post erecta & recepta Ecclesiastica Tribunalia, iisque præpositos Judices, quos hodie *Officiales* dicimus, coram quibus causæ Clericorum, seu criminales, seu civiles, judicialiter, & juxta stylum forensem instruuntur, & deciduntur, uti Parte 3. latiùs est expositum.

Unde fatendum est, deplorandam, quam hodie videmus, disciplinæ Ecclesiasticæ collapsionem, nec non abusuum & vitiorum inundationem neglectui harum Synodorum magna ex parte adscribendam esse.

VIII. Hæc negligentia in convocandis Conciliis Provincialibus cùm continuò magis magisque cresceret; ac tandem omnis pene eorum usus penitùs cessaret, cum summa in doctrina ac disciplina deformatione, Patres Basilienses attendentes ab una parte necessitatem Conciliorum; & ab altera quàm difficulter etiam *annuam* celebrationem reducerent, decreverunt, ut *ad minus semel de triennio ad triennium Concilium Provinciale celebretur*; quam moderationem Concilia quædam particularia, nec non Leo X. in Synodo sua Lateranensi admiserunt.

IX. Ipsa tandem Synodus Tridentina hanc moderationem admittens, statuit, ut „ Metropolitani per seipsos, seu, illis legitimè impeditis, Coepiscopus an- “ tiquior intra annum ad minus à fine præsentis “ Concilii, & deinde quolibet *saltem triennio* post “ Octavam Paschæ Resurrectionis Domini N. J. C. “ seu alio commodiori tempore pro more Provinciæ, “ non prætermittat Synodum in Provincia sua cogere. “ *Sess.* 24. *cap.* 2. *de reformat.*

X. Ex verbis Decreti nequaquam obscurum est, Patres Tridentinos non quidem pristinos Ecclesiæ Cano-

nes frequentiorem Synodorum celebrationem præscribentes abrogasse; sed dumtaxat præscripsisse, ut *saltem* singulis *trienniis* Synodus Provincialis cogeretur: ut consequenter voto Patrum Synodi Tridentinæ obsequerentur Episcopi, qui frequentiùs, quàm singulis trienniis Synodos celebrarent.

XI. Sed proh dolor! ea est temporum nostrorum miseria ac iniquitas, ut nec singulis trienniis; imò nec vicenniis Synodus Provincialis habeatur; imò jam anni sunt fere nonaginta quòd Belgium nostrum Synodum Provincialem congregatam non viderit.

Examinent ipsi Metropolitani aliive, qui, ut Synodi cogantur, curare debent, quomodo Deo & Ecclesiæ (quæ per multiplices pœnas, quas negligentibus minatur, enixam suam voluntatem sufficienter expressit) respondeant. Hoc sat constat, per hunc Synodorum neglectum, Ecclesiæ disciplinam ita esse collapsam, ut vix vestigium supersit: vitiaque omnia ubique ita invaluisse, & abundare, ut pro nihilo reputentur; & populus iniquitatem quasi aquam bibere videatur.

XII. Synodo Provinciali interesse debere, atque ad eam esse vocandos omnes totius Provinciæ Episcopos indubitatum est; & Canones supra citati exprimunt. „ Imò si quis Episcoporum commonitus à Metropolitano, (verba sunt Concilii Tarraconensis *Can.* 6.) ad Synodum, nulla gravi intercedente necessitate, corporaliter venire contempserit, (sicut *Patrum* Statuta sanxerunt) usque ad futurum Concilium cunctorum Episcoporum charitatis communione privetur. *Dist.* 18. *Can.* 14.

XIII. Si verò sint „ Episcopi, qui *nulli* Archiepiscopo subjiciuntur, aliquem *vicinum* Metropolitanum semel eligant; in cujus Synodo Provinciali, (ait Synodus Tridentina loco citato) cum aliis interesse debeant; & quæ ibi ordinata fuerint, observent ac observari faciant.

XIV. Qui verò præter Episcopos ad Synodum Provincialem vocandi sint, non è jure scripto dumtaxat; sed vel maximè à consuetudine desumi debet; quod & Synodus Tridentina innuit, dum monet Metropolitanam Synodum in sua Provincia cogere, „ quò Episcopi omnes, & alii, qui de jure, vel *de* „ *consuetudine* interesse debent, convenire omninò „ teneantur.

XV. Synodo Provinciali Cameracensi anno 1565. præter Episcopos Suffraganeos, interfuere, atque eidem subscripserunt primo loco, Capitulorum Cathedralium Deputati; post hos, variorum Ordinum Abbates, alii nomine proprio, alii per procuratores; deinde Abbatissæ quoque per suos procuratores.

Hos sequuntur Ecclesiarum Collegiatarum Deputati, quos excipiunt nonnulli Præpositi, Priores & una Priorissa. Denique subscribunt Archipresbyteri seu Decani Christianitatis Diœcesis Cameracensis, tam suis, quàm Curatorum suorum Decanatuum respectivè nominibus.

XVI. Quicumque verò præter Episcopos sive de jure, sive de consuetudine Synodo Provinciali intersunt, votum *consultivum* dumtaxat habere communiter receptum est; refertque Fagnanus *ad Cap.* Et si Membra *ii de his quæ fiunt à Prælato, &c. numer.* 53. „ Abbates commendatarios & Capitulorum Deputatos vocem dumtaxat *consultivam* in Concilio „ Provinciali habere. Episcoporum verò procuratores „ posse habere etiam *decisivam*, si Concilio Provin„ ciali placuerit.

Ita quoque responsum fuit à Pontifice audita prius relatione Congregationis Concilii, occasione difficultatum, quas ad Sedem Apostolicam remiserant Patres Concilii Rothomagensis anno 1581. & habentur responsa unà cum difficultatibus propositis tomo 15. Concil. General. *col.* 871.

XVII. Soli itaque Episcopi Comprovinciales cum Metropolitano vocem *decisivam* obtinent; unaque cum Metropolitano judicant: „ Si igitur Metropolitanus „ est unius sententiæ & Suffraganei alterius. S. D. „ N. dixit, inquit Fagnanus, sententiam prævalere „ Suffraganeorum, & hoc quia habent votum decisi„ vum. & sunt conjudices. “ *Ad Cap.* Sicut olim *ii de Accusat. num.* 104.

XVIII. Eodem fundamento, „ Archiepiscopus non „ potest dissolvere Synodum, nisi de consilio & assensu Coepiscoporum; nec nisi de eorumdem consilio & assensu cuiquam silentium indicere, vel jubere aliquod scriptum, aut libellum legi, aut non legi, “ ait Fagnanus loco citato.

CAPUT II.

Quæ in Concilio Provinciali tractanda?

1. *Synodus Nicena vult Synodos haberi ut excommunicationes ab Episcopis inflicta examinentur.*
2. *Qui se læsos ab Episcopis existimant, in Synodis audiendi.*
3. *Accusationes etiam contra Metropolitanum in Synodo discutiendæ.*
4. *Causæ etiam criminales Episcoporum indistinctè olim in Synodis terminabantur.*
5. *Hodie distinctio adhibenda.*
6. *In Synodis vitia corrigenda, & mores reformandi.*
7. *Quis modus servandus in vitiis corrigendis?*
8. *Quæ ratio ineunda in reformatione morum?*
9. *Patrum disciplinam Episcopi sibi ob oculos ponere debent.*
10. *Zelus Matthiæ Hovii Archiepiscopi Mechliniensis in restituenda integra disciplina.*
11. *Ad integram reformationem suos animabat Metropolita Cameracensis.*
12. *Decretum S. Caroli pro assequendo fæliciori Synodorum effectu.*
13. *Testes Synodales convenientes pro facilitando Synodorum optato exitu.*
14. *Ut perfecta morum ac disciplinæ reformatio obtineatur, conveniens est crebra Synodorum celebratio.*
15. *Id expertus fuit S. Carolus.*
16. *Quare in Synodis Belgicis immediatè post Synodum Tridentinam habitis, non sit expressa perfecta morum disciplina.*

I. SYnodus Nicæna postquam declaravit, ut obtineat sententia secundùm Canonem, qui pronuntiat eos, qui ab aliis ejecti sunt, non esse ab aliis admittendos, subjicit: „ Examinetur autem numquid, vel “ pusillanimitate, vel contentione, vel aliqua hujusmo- “ di Episcopi acerbitate, congregatione pulsi sint. Ut “ hoc ergo convenientem *examinationem* accipiat, re- “ ctè habere visum est, ut *singulis* annis in unaquaque “ Provincia *bis* in anno Synodi fiant. “ *Can.* 5.

Hic manifestum est Synodum Nicænam indictas voluisse Synodos Provinciarum, ut examinetur, num Episcopi in excommunicatione ferenda rectè processerint.

„ II. Propter utilitates Ecclesiasticas, & *absolutio-* “ *nes* earum rerum, quæ dubitationem *controversiam-* “ *que* recipiunt, optimè placuit (ait Concilium An- “ tiochenum, *Canon.* 20.) ut per singulas quasque “ Provincias bis in anno Episcoporum Concilia cele- “ brentur.... In ipsis autem Conciliis adsint Presbyte- “ ri & Diaconi, & omnes qui se *læsos* existimant, “ & Synodi experiantur judicium. “

Plura uno verbo complectens Synodus Chalcedonensis vult, „ ut his in anno eumdem in locum “ conveniant cujusque Provinciæ Episcopi, ut Metro- “ politanus meliùs esse perspexerit, & *singula emer-* “ *gentia corrigant*. “ *Can.* 19.

III. Primò itaque loco in Synodo Provinciali discutiendæ controversiæ, seu quæstiones à quibuscumque ad Synodum delatæ. „ Quapropter, inquit Fagna- “ nus loco cit. *n.* 41. expostulantium querelæ, & *ac-* “ *cusationes* non modò contra inferioris Ordinis Cle- “ ricos, sed potissimum contra *Episcopos*, ipsumque “ *Metropolitanum* æquis auribus excipientur, & pro- “ ut justitia suaserit *terminabuntur*. “

IV. Et sanè negari non potest, quin controversiæ atque querelæ Ecclesiasticorum, & Laicorum contra Episcopos in Synodis Provincialibus olim terminari solerent; imò, & accusationes quascumque etiam in causis criminalibus, quæ depositione mulctandæ erant, in Synodis institui, & terminari solitas fuisse expeditum est.

V. Nihi-

V. Nihilominùs quoad causas criminales Episcoporum hodie distinctio est adhibenda ex præscripto Synodi Tridentinæ, ut graviores quidem, quæ *depositione*, aut *privatione* dignæ sunt, ab ipso *tantùm summo* Pontifice cognoscantur & terminentur, uti suprà monui; *minores* verò in Concilio tantùm Provinciali cognoscantur & terminentur; quæ si pleniores probationes & cognitionem postulent, quàm ut brevi illo tempore, quo Synodus Provincialis est congregata, expediri possint, Judicibus à Synodo deputatis cognoscendæ committentur ad præscriptum. Synodi Tridentinæ, *Sess.* 24. *cap.* 5. *de Reformat.*

VI. Præter controversiarum ac querelarum decisionem, Synodis Provincialibus allaborandum est, ut vitia, abususque corrigantur, ac mores ad optimam Sacrisque Canonibus conformem disciplinam revocentur. „ Sicut olim à Sanctis Patribus noscitur institutum, ait Concilium Lateranense sub Innocentio III. Metropolitani singulis annis cum suis Suffraganeis Provincialia non omittant celebrare Concilia: in quibus de corrigendis excessibus & moribus reformandis, præsertim in Clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum. “ *Cap.* 25. §. *de Accusat.*

VII. „ In delictis corrigendis “ (inquiebat sanctus Carolus ad Patres in primo Mediolanensi Provinciali Concilio congregatos) „ illa nobis ineunda ratio est, ut pro vi & modo morborum, ægrotorumque natura, medicinam accommodemus, nunc levibus admonitionis & objurgationis remediis errata castigantes, nunc acriori curatione utentes; denique exulceratis partibus ferrum & ignem admoventes, quemadmodum mali ratio, & contagionis periculum postulabit, memores semper nos esse Patres, non Dominos.

VIII. „ Morum autem disciplinam (pergit zelosissimus Antistes) facilè restituemus, si qua ratione, quibusve factis primùm constituta, diuque conservata est, eamdem nos in restituenda adhibebimus, illorum vestigia persequentes, qui hanc bonorum amplitudinem nobis, Deo auctore, sua virtute pepererunt. Proponamus nobis quæso, Patres, illorum vitæ sanctitatem, & in administratione sui officii sapientiam. Erant integri, casti, simplices, modesti, humiles, bene morati, in oratione & lectione assidui, sui despicientes, in alienæ salutis cura & cogitatione defixi, consilio, & opera benigni, Hospitales, in domestico cultu & victu parci, in alios benefici & liberales. Erant vigilantes super gregibus suis, vineam Domini summa diligentia & labore colentes & custodientes. Pascebant assiduè oves sibi commissas triplici salutis cibo, verbo, exemplo, & sacramentis; memores quoque & imitatores summi Pastoris Christi, qui pro universo grege suo Sanguinem & vitam profudit, ipsi pro suarum ovium incolumitate quemvis excipere laborem, subire omnes casus, omnem vim, atque injuriam perferre, denique ut bonus ille Pastor Evangelicus, animam suam pro ovibus ponere non dubitabant, nullum inde hujus vitæ fructum expectantes, ut maximos cœlestis retributionis fructus consequerentur. Hæc si, ut debemus, Patres, ante oculos habebimus, facilè intelligemus, quid in restitutione Ecclesiasticæ disciplinæ nobis sit hoc tempore agendum. In quo illud etiam animadvertendum erit, ut, quemadmodum in conformanda, & constituenda Ecclesiastica ratione Christus Dominus ab ipsis Apostolis, quos Christianæ vitæ magistros esse voluerat, initium fecit: sic nos à nobis ipsis Pastoribus quos vivendi exempla & præcepta aliis tradere oportet, in conformanda restituendaque morum disciplina exordiamur.

IX. Quam verò morum disciplinam restaurare; aut ut minùs præ oculis habere debeant Episcopi ab ipso rursus Sanctissimo Metropolita accipiamus: „ Non adumbratam quamdam (ait ad Patres in secundo Provinciali Concilio congregatos) sed expressam illam disciplinæ Christianæ formam, afflante Spiritu Sancto, Decretis nostris restituere curemus, quam nascente Ecclesia instituit *vivus sermo Dei & efficax penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus*, compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis. Nam si vitiorum semina non funditùs tollere studemus, sed satis id esse putamus, ut externa quædam tantùm, quæ oculis offensionem in vulgus præbent, quasi levi manu emendemus; id nobis eveniet quod agricolis, qui dum herbas inutiles radicitùs evellere negligunt, quæque solùm è terra extant amputant, ne agrum quidem à stirpibùs noxiis purgant, sed etiam quod planè nolunt, id sanè efficiunt, ut uberiores paucis post diebus emanent. Nec verò est cur à muneris nostri ratione deterreamur, vel quia his pastoralibus nostris studiis actionibusque animos eorum exulcerari videamus, qui filii sunt perditionis: vel quia populares illæ, quibus quasi ficus foliis deformes, pravique mores contegi solent, voces audiantur: Non ferunt hæc tempora veterum Canonum severitatem: sic jamdiu viximus, sic vixerunt; ita egerunt qui ætate antecesserunt; vitæ institutum nihil est quod mutemus. At nos hæc, atque adeò alia ejusmodi contemnamus, proponamusque nobis ob oculos libertatem illam spiritus, & virtutem, qua armati patres nostri Apostoli, qua muniti martyres, qua instructi nostri ordinis sanctissimi homines, Athanasius, Chrysostomus, Ambrosius, hujus Ecclesiæ antistes; qua affecti alii religiosi viri, Apostolico quodam animorum ardore flagrantes, nullis non minis, non hominum clamoribus, non furoribus, quasi tribunitiis fracti, nec debilitati, pro Dei gloria, pro gregis commissa salute, forti constantique animo adhibuerunt illam quasi censoriam virtutem, acerrimam peccatorum vindicem. Eorum ferè exemplo adducti nos quoque Apostolica illa constantia & Evangelica virtute, qua una nihil est in Ecclesiasticis Pastoribus illustrius, nihil magis necessarium, sine metu, & constanter certè agamus, atque adeò perficiamus, quod Evangelium docet, quod Christus jubet, quod ratio præcipit, quod gregis salus, quod Ecclesiæ auctoritas dignitasque postulat. “

X. Eodem spiritu suos animabat magnus ille Mechliniensis Provinciæ Metropolita Mathias Hovius: „ Evellamus, inquit, quæ in agro Dominico deprehenderimus succrevisse zizania, quæque in atriis Domini subnata virgulta: destruamus malè fabricata per præteritorum temporum nimiam licentiam: plantemus è diverso salutarium legum sanctarumque Constitutionum surculos, unde piorum operum, & vitæ verè Ecclesiasticæ fructus proveniant. “ In Oratione habita in Synod. Prov.

XI. Et Cameracensis Metropolita Ludovicus Berlaymontius, postquam exposuisset, quomodo in Synodo summa animorum concordia, ac benignitate, & mansuetudine ad emendationem defectuum, & morum reformationem esset procedendum, concludit: „ Atque ita totius hujus convocationis scopum fuisse cognoscetis, ut mecum pro reformanda Ecclesia nostra consideretis sollicitè, quæ deesse & deficere nostris & ejus rebus videantur: quin etiam quæ impedire possint fructus & effectus nostrarum Constitutionum, & quibus præcipuè remediis, & medicamentis languentes tantoperè hujus Provinciæ Ecclesias sublevare, sanare & in pristinam status sui valetudinem restaurare, Deo cooperante possimus, judicetis. “

XII. Ut hic Synodorum fructus haberi commodiùs possit, saluberrimum est S. Caroli in Synodo sua IV. evulgatum Decretum, nimirum: „ Eò religiosiùs & frequentiùs Episcopus unusquisque in oratione, & precibus & Sanctissimis Sacrificiis, illo præsertim tempore, quo diem habendæ Synodi instare cognoverit, versari studebit, quò planiùs se ad rerum gravium consultationem & deliberationem vocatum esse videt.

Quò autem instructior ad Synodalium rerum tractationem conveniat; perquirat primò, quæ Tridentina, & Provincialia Decreta executus sit, quæ non item. Videat præterea, quæ ab aliis, quorum interest, præstita non sint, quæve non serventur.

Hæc verò accuratè investiget imprimis, an qui vel jure, vel consuetudine, vel alia quavis ratione residere debent; ipsi resideant, atque residentiæ munera per eosdem præstentur.

An Regulares exequantur, quæ Tridentina Constitutione de eis sancita, in defectum Capitulorum generalium in Provinciali Concilio supplenda, providen-

videndive sunt, ejusdem Concilii Tridentini Decreto?

„ Diligentissimè quoque indaget, si quæ superiorum Provincialium Synodorum Decreta sunt, quæ in sua Diœcesi executionem non habuerint:

„ Id denique omni Christianæ disciplinæ studio perspiciat, si quæ sunt, quæ pro corrigendis moribus, pro abusibus tollendis, pro controversiis componendis, aut alia pro universæ Provinciæ Ecclesiastica & Christiana morum gubernatione sanctè instituenda vel restituenda, tractari aut decerni in Concilio oportet.

„ Quò studiosiùs autem id omne præstet, paucis ante diebus, quàm Synodi Provincialis stata & indicta dies venerit, urbis Diœcesisque suæ Sacerdotes aliquot pietatis zelò flagrantes, rerumque Ecclesiasticarum peritia atque usu præditos, ut expedire videbitur, convocet; quibuscum agat de iis singulis Conciliarium rerum tractationibus, ac præsertim, quæ ad vitæ Christianæ, & ad Clericalis disciplinæ instituta interesse possunt.

XIII. Præterea ad assequendum Synodorum præcipuum scopum; nimirum vitiorum extirpationem & morum reformationem, non parum efficax erit exacta observatio Decreti Concilii Lateranensis sub Innocentio III. in cap. 25. ¶ de Accusat. ut Episcopi „ per singulas Diœceses statuant personas idoneas, probas videlicet & honestas, quæ per totum annum simpliciter & de plano absque ulla jurisdictione solicitè investigent, quæ correctione vel reformatione sunt digna, & ea fideliter perferant ad Metropolitanum & Suffraganeos, & alios in Concilio subsequenti, ut super his & aliis (prout utilitati & honestati congruerit) provida deliberatione procedant.

Hæ personæ vulgò dicuntur Testes Synodales, de quibus suprà fusiùs actum est.

XIV. Hanc perfectam ac integram pristinæ disciplinæ normam, quam Episcopi tamquam formam sibi præscriptam continuò intueri debent, quia temporum & personarum conditio restitui interdum non patitur, prudenter Ecclesia instituit, ut Synodorum celebratio numquam intermitteretur; quo fieret, ut quod primo obtineri haud potuit, sequentibus sensim obtineatur; atque ad integram reformationem & perfectam quandam morum disciplinam gradatim, & suaviter populus ducatur.

XV. Ita expertus fuit S. Carolus, quemadmodum in sua ad Patres Concilii sui secundi oratione aperuit: unà vel hoc titulo Coepiscopis suis persuadere studens, quàm necessaria esset frequens Synodorum celebratio. „ Quo tempore, inquit, huc primo in Concilium convenimus; populis nostris, tamquam parvulis, aut certè infirmioribus, nonnisi præter lac escam dedimus, & solidiorem cibum tum præbere vix potuimus; idque Christo Domino magistro, qui nulla cum haberet, quæ Apostolis diceret, non omnia tamen uno tempore eos docuit, propterea quod ad ea portanda tunc sanè essent minus idonei. Et quemadmodum is longo temporis progressu, tum excitatis Sanctorum Patrum mentibus, tum Sacrosanctis habitis Conciliis, Ecclesiam suam doctrinæ splendore in dies magis atque magis illustrare voluit, cùm vel momento temporis id ipsum præstare potuisset: sic nobis, qui Matrem Ecclesiam colimus, atque observamus, illud ab ejus benignitate sperandum est, ut & nunc, & in posterum, prout temporum ratio requiret, ea patefaciat, atque aperiat, quæcumque superioris nostri Concilii temporibus non opportunè ipsius Dei Spiritus non suggessit, ut illa fidelibus nostris tunc traderemus.

XVI. Quid igitur mirum, si in Belgicis nostris Synodis sub finem præteriti, vel initium præsentis sæculi celebratis, quò summa erat in Clero deformatio & totius penè disciplinæ conculcatio, ac rerum civilium summa perturbatio, integram morum disciplinam restitutam non videamus? Sed illud dolendum, quòd non Ecclesiæ pro Patribus nati sunt filii, tamquam providi Architecti super fundamento, à Patribus posito, superædificare non perrexerint, ipsumque opus ad perfectum perducere non studuerint.

Adhæc consideret quisque (verba sunt Mathiæ Hovii in oratione Synodali) nullum agrum, nullum hortum tam benè excultum, qui non subinde indigeat expurgatione & cultu: Nullam quoque tam exactè ædificatam domum, quæ non aliquando restaurationem requirat. Quocirca & mira providentia Spiritus Sanctus Ecclesiam suam regens, per Sacrum Concilium Tridentinum mandavit, in omni Provincia Concilium singulis trienniis, in omni Diœcesi singulis annis cogendum.

CAPUT III.

Qui Decretis Synodorum Provincialium sunt subjecti: & de confirmatione Sedis Apostolicæ super his Synodis.

1. *Qui Episcopis subjiciuntur quocumque titulo, etiam his Synodis subjiciuntur.*
2. *Exhortatio Archiepiscopi Mechliniensis pro obedientia Decretis Synodorum exhibenda.*
3. *Quarè postremis temporibus pro confirmatione recursum fuerit ad Sedem Apostolicam.*
4. *Synodus Provincialis Mechliniensis prima petiit confirmationem à Sede Apostolica.*
5. *Nonnulli articuli reformationis istius Synodi missi fuerunt ad Archiepiscopum Mechliniensem.*
6. *Exemplar litterarum, cum quibus dicti articuli missi fuerunt.*
7. *Reformationes seu Annotationes editæ non fuerunt, nec Decreta Synodi immutata.*
8. *Referuntur quædam illarum annotationum ex quodam manuscripto; & primum ad Titulum De* Sponsalibus.
9. *Annotatio ad Titulum De* Jejuniis.
10. *Ad Titulum De* Sigillis.
11. *Ad Titulum De* Ministris Ecclesiæ.
12. *Ad Titulum De* Decanis.
13. *Ad Titulum De* Seminariis.
14. *Ad Titulum De* Unionibus.
15. *Synodus Provincialis Mechliniensis secunda confirmationem Sedis Apostolicæ petiit, & obtinuit.*
16. *Aliqua in ea fuerunt mutata, sed quæ, ignoratur.*
17. *Plures Synodi Provinciales similiter in Gallia confirmatæ fuerunt.*
18. *Synodi Mediolanenses Sancti Caroli per speciale Breve confirmationem Sedis Apostolicæ obtinuerunt.*

1. QUin Exempti in omni materia non exempta; & omnibus iis casibus, quibus vel ex speciali Sedis Apostolicæ, vel Concilii Tridentini Decreto Episcopis subjiciuntur, etiam statutis ac ordinationibus Conciliorum Provincialium obedire teneantur, dubitari nequit: cùm in hasce ordinationes non unius duntaxat Episcopi, sed omnium Episcoporum totius Provinciæ auctoritas concurrat & influat.

Hinc teste Fagnano ad Cap. Ex si muniminà ¶ de his quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli num. 51. & 52. declaravit Sacra Congregatio, „ ad observationem Concilii Provincialis omnes esse obligatos, qui jurisdictioni Episcoporum subjiciuntur: exemptos etiam in casibus, in quibus à jure communi & Concilii Tridentini Decretis specialiter Episcopis, aut Concilio Provinciali in ipsos potestas tributa est; & contra inobedientes esse procedendum.

II. Optandum sanè esset, ut „ nemo contra id quod verum, justum & sanctum est, quod Canonibus veteribus, quod denique novo juri Sacrosancti Concilii Tridentini conforme, sui Capituli, sui Monasterii, suæ Ecclesiæ consuetudines alleget, (verba sunt Matthiæ Hovii Archiepiscopi Mechliniensis in citata oratione) sed evelli obedienter patiatur, quod per insolitam consuetudinem malè succrevit, ut meliori plantæ locus fiat: nemo hic jus acquisitum contra jus in sacris Canonibus aut sancto Concilio Trident. fincerum alleget: nemo privilegia contra intentionem dantis extendat, aut abrogata obtendat: nemo denique se à Dei lege, aut Apostolicæ Sedis Delegatis, exemptum putet. Hortor autem vos paucis, cum Apostolo dicente: *Obedite Præpositis vestris & subjacete eis; ipsi enim pervigilant tamquam*

ratio-

„ *rationem reddituri pro animabus vestris*. Setiò consideret quisque, nullum agrum, nullum hortum tam bene excultum, qui non subinde indigeat expurgatione & rastro; nullam quoque tam exactè ædificatam domum, quæ non aliquando restaurationem requirat. Quocirca & mira providentiæ Spiritus sanctus Ecclesiam suam regens, per Sacrum Concilium Tridentinum mandevit, in omni Provinciæ Concilium singulis trienniis, in omni Diœcesi singulis annis cogendum. Quod totum indubiè frustraneum, & illusorium erit, nisi adsit, ut antè diximus, vera obedientia: quæ ubi deesse solet, & Conciliorum celebratio, & ipsa quoque religio tandem perire solet.

III. Quia his postremis temporibus frequenter ipsi exempti, præsertim Regulares, prætextu suarum exemptionum se subjicere renuebant Decretis Synodorum Provincialium, etiam in materia non exempta; aut quoad Decreta totius Provinciæ regimen concernentia; indeque Decretorum optata executio impediretur; quin & in contemptum & vilipendium populi adducerentur: dum illa à Regularibus negligi aut etiam contemni videbat, Episcopis visum fuit, ad Sedem Apostolicam recurrere, ut ab ea Decretorum Synodalium approbatione & confirmatione obtenta facilior, promptior atque efficacior Decretorum haberetur executio; atque omnis subtraheretur iis obloquendi, aut ea carpendi occasio; quando ea à Sede Apostolica probata & confirmata intelligerent, illi præsertim, qui privilegia sua uni Sedi Apostolicæ accepta referre debent: & cui illa interpretandi auctoritas competit.

Et quidem plerasque Synodos Provinciales post Synodum Tridentinam habitas, Sedis Apostolicæ confirmationem seu approbationem postulasse, & obtinuisse, ex eorum Actis liquet.

In textu notatum est, ab aliquot sæculis invaluisse, ut à Sede Apostolica Synodorum Provincialium confirmatio, & approbatio peteretur; eamque etiam post Tridentinam Synodum & in Gallia, & in Belgio postulatam per Episcopos aliquando fuisse.

Observat autem vir clarissimus Petrus Pithœus in commentario ad Libertates Ecclesiæ Gallicanæ c. 20. „ Non reperiri, quòd ulla Synodus Gallicana octo primis sæculis ullam à Sede Apostolica Decretorum suorum confirmationem postulaverit.

At post publicatas falsas Decretales Primis Romanis Pontificibus suppositas, ac notanter post editum, & receptum Decretum Gratiani invalescere cœpit opinio, præsertim apud Romanos, nullam Synodum cogi, aut ejus Decreta rata esse posse, nisi Sedis Apostolicæ accesserit assensus.

In suppositiria enim epistola Marcelli Papæ ad Maxentium, apud Gratianum *Dist.* 17. *Can.* 2. legitur: „ Synodum Episcoporum *absque hujus Sanctæ Sedis auctoritate* (quamquam quosdam Episcopos congregare possitis) non potestis regulariter facere.

Et ipse Gratianus referens *Dist.* 17. *Can.* 3. fragmentum suppositiriæ Decretalis sub nomine Julii I. ad Orientales, Canoni hoc summarium præfixit: *Non est ratum Concilium quod auctoritate Romanæ Ecclesiæ suffultum non fit*.

Horum itaque auctoritate tandem invaluit opinio, Concilia Episcoporum rata non esse, nisi auctoritas Sedis Apostolicæ intervenerit, quod & notavit vir clarissimus Claudius Fleury in sua Historia Ecclesiaca, & notanter in quarto Discursu historico *num.* 2. unà ibidem observans, ob hanc persuasionem indubiè factum, ut nulla penè Synodus à sæculo XII. legatur celebrata, cui non interfuerit, & præsederit legatus Romani Pontificis.

Hanc fuisse Romanorum persuasionem tempore Concilii Tridentini, testatur Franciscus de Varges in epistola, quam Tridento scripsit 26. Novembris anno 1551. ad Episcopum Atrebatensem, Cardinalem Granvellanum.

Scribit enim, quòd inter articulos instructionis per Carolum V. Imperatorem missos, ut Patribus Concilii Tridentini proponerentur *Sessione* 14. sub titulo 3. fuerit articulus de *cogendis Synodis Episcoporum*, quodque hic articulus Patribus propositus multùm conturbaverit Legatum Pontificis.

Post hæc scribit, suam opinionem fuisse, articulum non proponendum; eò quòd ipse jam novisset prætensiones Papæ, ejusque Ministrorum: quodque tot jam essent de celebrandis his Conciliis edita Decreta, ut superfluum videretur, novum rursus ea de re Decretum publicare. Addit denique, quòd „ Pontifices efficiant, ut Synodi Provinciales restitui nequeant, nisi eo, quo ipsis placuerit, modo; eaque conditione, quòd hisce Synodis semper intersint Legati, sive Præsides, qui *vice sua* iisdem præsideant; atque hoc pacto fiat, quòd Curia Romana integrum Ecclesiæ Corpus sibi ita subjectum retinebit; ut tandem nullus particularis audeat, vel in minimo resistere. «

Porrò hac decima quarta sessione sub Julio III. habita, nihil de cogendis Episcoporum Synodis Decretum legitur, forsan, quia Cæsaris Oratores id urgere conveniens tunc non judicabant. At nec in Decreto *sessionis* 24. *cap.* 2. quo præcipitur singulis trienniis Synodum Episcoporum cogendam, nihil occurrit de assistentia, aut præsidentia Legati Apostolici; vel confirmatione aut approbatione postulanda, aut obtinenda à Sede Apostolica.

Verùm cùm in Curia Romana ea esset accepta opinio auctoritate Gratiani, Decreta Synodorum non posse suum plenum habere effectum, & firmitatem, nisi postquam per Sedem Apostolicam essent probata, Decretum Concilii Tridentini in Curia Romana ita receptum fuit, ut quidem conformiter ad hoc Decretum, de triennio in triennium deberet haberi Concilium Provinciale in singulis Provinciis, sed tamen statuta plenum non haberent effectum, & executionem, antequam per Sedem Apostolicam essent revisa & probata.

Cum hac moderatione Decretum Concilii Tridentini in Curia Romana receptum & intellectum fuisse; evincit declaratio Sacræ Congregationis Cardinalium super interpretatione Concilii Tridentini die sexta Aprilis 1596. relata inter declarationes Cardinalium ad calcem dicti *cap.* 2. *Sess.* 24. *de Reform.* his verbis: *Quæ in Conciliis Provincialibus conduntur, publicari non debent inconsulto Pontifice*.

Hujus declarationis meminit & Petrus de Marca *l.* 6. *de Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 4. *n.* 12. sub finem eddens: „ Dissimulandum non esse, Cardinales per hanc declarationem auctoritatem Synodorum Provincialium, limitibus quibusdam circumscripsisse, vim apertam inferendo verbis Tridentinæ Synodi. «

Monet & ibidem de Marca, *Declarationes illas vim legis non obtinent in Gallia*.

Neque in Belgio has declarationes vim legis habere, notorium est, & non semel in hoc opere notavimus: ac notanter hanc declarationem in Belgio agnitam non fuisse, neque creditum Decretorum Synodalium auctoritatem a confirmatione Romana dependere, certum est.

Scitur quidem, Synodorum Provincialium, quæ post Concilium Tridentinum in Provincia Mechliniensi sub Cardinale Granvellano anno 1570. & sub Mathia Hovio anno 1607. celebratæ fuere, confirmationem à Sede Apostolica fuisse postulatam, eumque in finem, etiam Decreta Romam transmissa, atque nonnulla ex illis Decretis per Romanos Revisores fuisse immutata: Verùm & hoc scitur; in Belgio nullam harum immutationum rationem habitam fuisse: sed Decreta Synodalia, prout per Episcopos fuerant edita, & à Principe probata vim suam habuisse & juxta illa hactenus observata fuisse, uti in textu hoc Capite, item Parte prima *tit.* 30. *cap.* 4. *num.* 16. notatum fuit.

IV. Synodi Provincialis Mechliniensis habitæ sub Cardinali Granvellano primo Mechliniensium Metropolita Decreta Sedi Apostolicæ fuisse præsentata; innuit hæc finalis Synodi clausula: „ Submittens se suaque omnia *beneplacito Sanctæ Sedis Apostolicæ*, quam humiliter rogat, ut eadem, quo *meliorem* habeant *progressum, sua auctoritate roborare* dignetur. «

V. Nihil quidem impressa Synodi hujus exemplaria de hac Sedis Apostolicæ laboratione, aut judicio ejusdem Sedis de Synodalibus hisce Decretis habent; at in quodam libro, quem Bibliothecæ Collegii Mechliniensis in Academia Lovaniensi dono dedit Claudius Verrydt Archipresbyter Rothnacensis, habetur manu ejus propria exaratum exemplar articulorum reformationis dicti Concilii Mechliniensis, quod post petitam ejusdem

ejusdem Concilii à Sede Apostolica confirmationem, cum litteris clausis missus fuit deputatus ex ordine Interpretum Concilii Tridentini ad Cardinalem Granvellanum Archiepiscopum Mechliniensem.

VI. Litteræ erant directæ ad Cardinalem Granvellanum Archiepiscopum Mechliniensem, in hæc verba: „ Illustrissime & Reverendissime Domine noster colendissime: Cùm amplissimorum Patrum sacri Concilii Tridentini Interpretum Ordo Provincialem Synodum Mechliniensem nobis seorsim tribus inspiciendam atque discutiendam dederit, ea cura, ut si quid in ea nobis notatione dignum videretur, id ad Ordinem ipsum referremus: Cùmque nos injuncto nobis muneri sanè & accuratè, quantùm in nobis fuit, satisfecerimus; nonnullaque notaverimus quæ attentiùs consideranda atque etiam reformanda duximus: Visum nobis est pro ea, quæ Amplitudini tuæ Illustriss. à nobis debetur observantia, ea prius diligenter præscripta cum his ad eam litteris mittere, unaque illi rationem, qua moti sumus, explicare. Proinde Amplitudinem tuam Illustriss. rogamus, ut cùm primùm per arduas atque immensas occupationes licuerit, quid & ipsa sentiat, quidque nobis faciendum judicet, plenè nobis apertèque significet. Nos interim illi omnia fausta plenè fœlicia cupimus & precamur. Romæ die 27. Maji 1571. subscriptum, Stanislaus Cardinalis Warmiensis: J. L. Cardinalis Ursinus: Claudius de Aquaviva. “ Et superscriptum: „ Illustrissimo & Reverendissimo Domino Cardinali Granvellano Domino nostro observatissimo. “

In eodem libro eadem manu exaratæ sunt annotationes ad plura ejusdem Synodi Decreta; de quibus in dictis litteris trium Cardinalium, quibus à Congregatione super interpretatione Concilii Trident. examen Concilii Provincialis Mechliniensis demandatum fuerat.

VII. Quid tandem à Granvellano responsum sit, nescio; id constat, Decreta illius Synodi nullam ex dictis annotationibus mutationem accepisse; sed edita esse, hodieque extare quemadmodum Romam missa fuerant; uti ex collatione Decretorum cum dictis annotationibus, quarum præcipuas hic ex dicto MS. subjicio, poterit videri:

VIII. Titulo *de Sponsalibus & Matrimonio*, ad *Cap.* 4. & 5. hæc erat observatio: „ Non est permittendum, ut à volentibus contrahere Matrimonium, aliquid *exigatur*: ideò loco illorum verborum: *Decani autem*, &c. apponatur prohibitio: *Decani autem & Pastores, ratione hujus examinis nihil recipiant.* “ Et in capite sequenti „ ibi: *Atque Episcopi*, ab illo verbo deleantur: & ibi, *litterarum*, dicatur, *quæ gratis dentur*.“

Ad *Cap.* 7. *ibid.* „ Non expedit pecuniariam legi pœnam apponere; quæ pro modo culpæ quandoque augenda, quandoque minuenda est. Satius esset simpliciter manere præceptum, delendo illud, *sub pœna*.

IX. Titulo *de Jejuniis* ad *Cap.* 1. „ Exprimantur vigiliæ aliorum Apostolorum præter Joannis Evangelistæ, Philippi & Jacobi, juxta *Cap.* 2. *de observat. jeju.* nam communis sententia excludit contrariam sententiam.

X. Titulo *de Sigillis*, ad *Cap.* 2. & 6. „ Quoad prius consulenda est Sacra Congregatio an quoad illa locum habeat Concil. Trident. *Sess.* 21. *cap.* 1. *pro litteris*: & juxta illud sit limitandum. Et ex *Cap.* 6. delendum est quod dicitur, *de applicando fabricæ, & seminario*, ne contra mentem Concilii *cap.* 10. *Sess.* 21. ex hujusmodi proventibus indirectè commodum aliquod pnveniat. Et *Cap.* 5. ibid. delendum est.

XI. Titulo de *Ministris Ecclesiæ*, ad *Cap.* 7. „ Consulenda est Congregatio, an sit bonum declarare absolutionem nullam. Et consideretur *Cap.* 15. *Sess.* 23. *Concilii Trident.* Eodem capite, considerandum est, an melius sit omittere, *saltem mortalia*, an potiùs dicere licet: mortalia tantùm de necessitate confiteri teneantur; quia tamen periculosum est discernere venialia à mortalibus, doceantur omnes.

XII. Titulo de *Decanis*, ad *Cap.* 6. „ Ante verbum *dispositionem* dicatur: formam traditam à Concilio Tridentino: & inferiùs post verbum *necessaria* deleantur illa: *Locorum Episcopis auctoritate ejusdem Concilii committit*; sed dicatur: servatis tamen quæ idem Concilium super hoc salubriter statuit. Nam est *Cap.* 18. *Session.* 24. quod quàm Episcopis & provinciali Synodo det facultatem addendi, vel minuendi circa formam examinis, non tamen omnia circa examen, eorum voluntati remittit, ut etiam omisso examine valeat collatio; quod verba Synodi inferre videntur.

XIII. Titulo de *Seminariis* ad *Cap.* 2. „ Deleantur verbum, *Seminaria*, & addatur post verbum *cura*, *Seminario*. Consulenda tamen est Congregatio, an quæcumque jam instituta Seminaria, an verò destinata tantùm, credat quòd ad alendos pueros Seminario sint applicanda.

XIV. Titulo de *Unionibus* ad *Cap.* 1. „ Ibi: *ad proportionem*, deleantur verba illa, *quatuor* usque ad finem. Ibid. in fine deleantur verba: *Infra d. taxam*; & dicatur, & proportionem aliquam, prout attentis circumstantiis, judicaverint expedire, reduci posse.

Ad *Cap.* 3. Ibid: „ Deleatur illud, *juxta taxam præscriptam*: & addatur: non admittantur nisi de competenti eleemosyna arbitrio Ordinarii Sacerdotibus provisum fuerit. Absonum est in lege inveniri quasi præscriptum pretium Missæ Sacrificio.

XV. Decreta Synodi Mechliniensis sub Hovio anno 1607. habitæ, per Dionysium Christophori Canonicum, & Scholasticum Ecclesiæ Brugensis de mandato Episcoporum Romam fuisse delata pro obtinenda confirmatione, constat ex Brevi Pauli V. super confirmatione dictæ Synodi, quod ad calcem Synodi extat. Ex quo insuper constat, eadem Decreta recognita fuisse à Cardinalibus Interpretibus sacri Concilii Tridentini; atque *nonnullis mutatis*, auctoritate Apostolica fuisse approbata, „ hortamurque atque auctoritate Apostolica, quam à Dei benignitate licèt immeriti accepimus, inquit, jubemus, ut ejus Synodi Decreta omnia, quæ ad sacrorum Canonum præscriptum omnes istius Provinciæ Episcopos, omnesque eorum Diœcesanos obstringunt, ab omnibus quàm diligentissimè, ac inviolatè serventur. “

XVI. Quæ fint *mutata* illa de quibus in Brevi Apostolico, hactenus mihi scire non licuit, sicuti nec quæ fuerint *protestationes*, quas Cardinalis Pamphilius in suis secundis litteris ad Archiepiscopum Mechliniensem, in Synodo habitas, ac in ipsa Synodi calce descriptas, atque in ipsa Congregatione perlectas, expensas, ac ponderatas fuisse, asserit.

XVII. Synodi quoque Provinciales sub idem tempus in Regno Galliæ habitæ, Decreta sua Sedi Apostolicæ submiserunt; eaque à S. Congregatione examinata, & in nonnullis plerumque emendata seu mutata receperunt; uti ex actis illarum videre licet.

XVIII. Testatur quoque Fagnanus, „ Concilia Provincialia Mediolanensia approbari consuevisse à Summo Pontifice per litteras in forma *Brevis*: cùm tamen alia Provincialia Concilia non confirmentur, sed tantummodo recognoscantur & emendentur à S. Congregatione Concilii, ad præscriptum Sixti V. super institutione ejusdem Congregationis. “ *Ad Capitul.* DAMNAMUS *ii de summa Trinitate, num.* 48.

CAPUT IV.

Quæ Principum circa Synodos Episcopales auctoritas?

1. *Synodi interdum per Principes convocatæ sunt.*
2. *Probatur ex Actis Synodorum.*
3. *Synodi olim vix sine licentia Principis fiebant.*
4. *Hodie ægrè permitteretur Synodus congregari sine Principis licentia.*
5. *Nulla hic penè Synodus, in cujus indictione mentio licentiæ Principis non occurrat.*
6. *Ex Synodo Turonensi probatur necessitas hujus licentiæ.*
7. *Synodus Rhemensis de licentia Regis indicta.*
8. *Cameracensis prima similiter meminit obtentæ licentiæ.*

9. *Archiepiscopus Mechliniensis in indictione sua Synodi mentionem quoque illius fecit.*
10. *Quare Principum licentia requiratur?*
11. *Principes non attribuunt sibi auctoritatem decidendi in Synodis.*
12. *Pro faciliore executione aderat interdum Minister Regius.*
13. *Difficilis est Decretorum Synodalium sine Regia auctoritate executio; ac ideò petitur confirmatio Regia.*
14. *Id olim solitum fuisse probatur.*
15. *Synodus Cameracensis II. non fuit publicata nisi obtenta confirmatione Regia.*
16. *Nec Synodus Mechliniensis sub Hovio.*
17. *Corollarium ex hactenus dictis.*

I. Synodos jam pridem nonnunquam jussione Regum ac Principum convocatas fuisse ipsa Acta Synodalia atque temporum historiæ dubitare non sinunt.

II. Patres Concilii Aurelianensis I. anno 511. scribunt Chlodoveo Regi in hæc verba: „ Domino suo Catholicæ Ecclesiæ filio Chlothovecho gloriosissimo Regi, omnes Sacerdotes, quos ad *Concilium* venire *jussistis*. Quia tanta ad Religionis Catholicæ cultum gloriosæ fidei cura Vos excitat, ut Sacerdotalis mentis affectu, Sacerdotes de rebus necessariis tractaturos *in unum colligi jusseritis*, secundùm voluntatis vestræ consultationem, & titulos, quos dedistis, ea quæ nobis visum est definitione respondimus, ita ut si ea quæ nos statuimus, etiam vestro recta esse judicio comprobantur, tanti *consensus Regis* ac Domini majori auctoritate servandam tantorum firmet sententiam Sacerdotum.

Et in præfatione ejusdem Concilii legitur: „ Cùm Auctore Deo ex *evocatione* gloriosissimi Regis Chlothovechi, in Aurelianensi urbe *fuisset Concilium congregatum* summorum Antistitum, “ &c.

Rursus in præfatione Synodi Aurelianensis II. an. 533. Patres dicunt: „ Cùm *ex præceptione gloriosissimorum Regum* in Aurelianensem urbem, de observatione legis Catholicæ tractaturi, Deo auxiliante *convenissemus*, “ &c.

Præfatio quoque Synodi Aurelianensis V. anno 549. Childebertum Regem Synodum congregasse testatur. „ Ad Divinam gratiam referendum est, quando vota Principum concordant animis Sacerdotum, ut dum fit Pontificale Concilium, normam vivendi teneat recapitulatio antiqua Canonum, vel, ut locus tempusque est, in quibuscumque titulis veteribus adhærens nova Constitutio sanctionum. Igitur cùm *clementissimus Princeps* triumphorum titulis invictissimus *Dominus Childebertus Rex* pro amore sacræ fidei & statu Religionis in Aurelianensi urbe *congregasset* in unum Domino Sacerdotes, cupiens ex ore Patrum audire quod sacrum est, “ &c.

Infinita penè sunt hac in re veterum Synodorum testimonia, quæ evincunt Regum ac Principum auctoritate & præcepto Synodos congregatas fuisse.

Tametsi Principes, eorumve *Missi* Synodis Episcopalibus assistentes nequaquam, ut *judices*, super Decretis judicium ferrent, uti in textu notatum est, nihilominus officii sui esse duxerunt, suggerere, & proponere, super quibus à Patribus videbatur esse deliberandum & statuendum, uti inter alia fidem facit Concilium Suessionense II. in Monasterio Sancti Medardi apud Suessiones præsente Carolo Calvo Rege, à quinque Provinciarum Episcopis celebratum anno Christi 853.

Imprimis enim in Præfatione profitentur Patres, quòd ipsis Synodum celebrare volentibus annuerit Carolus Rex; ipsosque ad Urbem Suessionum in Monasterio sancti Medardi, & sancti Sebastiani 10. Kalendas Majas convenire præceperit.

Insuper, quod ipsemet „ Rex dignatus fuerit Synodo interesse, ut se (inquiunt) non solum devotione Ecclesiæ filium esse ostenderet, verum etiam, si ubi opus esset, Protectionem Regiam auctoritate monstraret.

Post hæc, *Cap.* 1. subjungunt: „ Cùm itaque Præsules, diversarum Ecclesiarum, Pro Rege *multa humiliter & prudenter* PROPONENTE, tractassent potius quædam, quàm definissent; VI. Kalendas Maji præsidentibus Synodo Hincmaro Rhemorum, &c.

Articuli per Regem Patribus exhibiti referuntur ad calcem Concilii tomo 8. Concil. General. *columna* 92. sub hoc titulo, *Capitula à Domino Carolo Rege in eadem Synodo apud Suessionis Civitatem in Monasterio Sancti Medardi* proposita anno Incarnationis Dominicæ 853. in mense Aprili.

Nec tantùm in Synodis Provincialibus, sed & in Conciliis Generalibus soliti fuere Principes Patribus exponere, & suggerere, quæ ipsis pro reformanda disciplina aptiora & magis necessaria videbantur; quod & in novissima Tridentina Synodo per Imperatores, & Reges factum fuisse, acta hujus Synodi testantur, & in decursu hujus Operis ostenditur, quòd articulorum à Principibus, Patribus Tridentinis propositorum ratio habita fuerit.

III. Quin si Synodorum atque præteritorum temporum monumenta avolvamus, reperiemus, vix sine licentia Regum ac Principum Episcopos & Prælatos in unum Synodaliter convenisse.

„ Poscendum (inquiebant Patres Concilii Tullensis apud Saponarias anno 859.) à Christianissimis & piissimis Principibus nostris, ut *Concilia Episcoporum juxta antiquam Ecclesiæ observantiam*, & studium Catholicorum Principum, tam Patrum suorum, quàm etiam eorum qui ante illos extiterunt, *nullatenus omittantur*; Sed per singulas quasque Provincias saltem semel per annos singulos eum *earum favore & pia exoratione celebrentur*. In eorum quoque Palatiis saltem semel intra biennium generalis Episcoporum Conventus agatur.

Hinc non obscurè Synodi illius Patres innuunt, celebrationem Conciliorum ægrè sperari posse, ni Principum auctoritas, aut saltem licentia accedat.

IV. Quinimò, sicuti in Italia, teste Cardinale de Luca Disc. 30. ad Concilium Tridentinum prohibita fuit convocatio Synodi Provincialis inconsulta sacra Congregatione, ita quoque hisce in Provinciis ægrè permitteretur Synodorum Congregatio sine prævia Regis licentia.

V. Hinc nullam penè in hisce Provinciis convocatam Synodum videmus, ni unà in ipsis litteris convocationis Principis aut Regis licentia aut assensus mentio fiat.

VI. Patres Synodi Turonensis anno 1583. in proœmio Synodi ita loquuntur: „ Imprimis Deo optimo hæc Synodus gratias referendas censuit, prout refert, quòd divini ejus spiritus afflatu Christianissimus Rex noster, Ecclesiæ Dei statum ac ordinem modis omnibus roborare disponens, Conciliorum Provincialium in universo Galliæ regno celebrationem, gratam non solùm habuerit, sed eam etiam indici procuraverit.

VII. In litteris indictionis Concilii Rhemensis ann. 1583. hæc leguntur: « Nos igitur divino favore freti, sanctorum Patrum exemplo adducti, grassantibus Ecclesiarum nostrarum morbis pro virili mederi cupientes, hæc etiam accedente sanctæ Sedis Apostolicæ auctoritate, nec non Christianissimi Regis nostri Henrici *consensu* simul & hortatu, Concilium Provinciale in Ecclesia nostra Rhemensi, Dominica 1. post Festum Epiphaniæ celebrare decrevimus & statuimus.

VIII. Et Maximilianus à Bergis Archiepiscopus Cameracensis indicendo Synodum suam Provincialem anno 1565. se ad hanc indictionem potissimùm animatum fuisse dicit, quòd intelligeret, Regem celebrationem Synodi probare. Postquam enim multis exposuisset miserum Ecclesiæ Belgicæ statum, atque periculum quod Belgio immineret, nisi remedium opportunum adhiberetur, subjicit: „ Quare cùm sæpius inter nos de periculo, quod maximum Ecclesiis impendit, depellendo quæreremur; hæc una, in cæteris, sacra nobis anchora visa est, si maturè Concilium Provinciæ Cameracensis haberetur, in quo cùm de restauranda disciplina, cum verò de doctrina Christiana conservanda inter Patres ageretur. Huic autem indictioni addidit animum invictissimi atque Religiosissimi *Principis Philippi Regis* Catholici omnium optimi, & maximi *Pietas*, (in cujus ditiones tota penè nostra Provincia patet) qui cùm id sibi *vehementer placere* ac *probari* pro suo erga rem Christianam studio *declarasset*; tum nihil potius habuimus, quàm ut diem indiceremus ejus ineundi Concilii.

IX. Ma-

IX. Matthias Hovius Archiepiscopus Mechliniensis suam convocans Synodum anno septimo currentis sæculi, non omisit quoque in ipsis convocationis litteris significare, ipsam Synodi indictionem & quoad tempus & locum Principi placere. „ Synodi Provincialis convocationem existimavimus, inquit, non diutius differendam; sed eam proxima hac æstate, Deo opitulante, celebrandam, *idque prout etiam Serenissimæ suæ celsitudini visum est*, in civitate Mechliniensi, Ecclesiaque nostra Metropolitana.

X. Ex his cognoscitur, convocationem atque indictionem Synodorum Provincialium semper mansisse penès Metropolitanos, sed tamen hanc convocationem nequaquam fieri solitam esse, ni Principis, in cujus ditione Synodus convocanda est, consensus accedat: tum quia Principis interest scire qui conventus, præcipuè tam illustres & numerosi in suis ditionibus cogantur; tum etiam quòd Metropolitanorum auctoritas ordinariè esset insufficiens, ut omnes qui ad Synodum accedere tenentur, in unum convenire cogeret, nisi Regia aut Principalis auctoritas accederet.

XI. Adhæc tametsi videamus frequenter Reges & Principes, tamquam Sacrorum Canonum executores, & disciplinæ Ecclesiasticæ defensores ac protectores, Episcopos ad Synodum celebrandam convocasse; atque eorum auctoritate se convenisse Episcopis frequenter professi fuerint, omnis tamen decernendi atque statuendi auctoritas penès Metropolitanum atque Episcopos inviolata remansit; uti ex supra allatis Synodorum præfationibus (quibus probatum fuit Regia auctoritate Synodos nonnumquam convocatas fuisse) patet.

XII. Aderat quidem nonnumquam in ipsa Synodo Minister Regius, sed nequaquam ut decideret, sed ut sua auctoritate Synodum tueretur, turbantes coerceret, atque inobedientes ac rebelles in ordinem redigeret; uti rectè notat Archiepiscopus Turonensis anno 1583. in Epistola ad Henricum III. Regem Galliarum, in qua imprimis advertit, „ quòd ad Concilia Episcoporum olim etiam Imperatores, Reges, Principes, pro sua Episcoporum virtute, fiducia ac fide, non solùm Clericorum, sed etiam Laicorum, potentium, divitum, Judicumque graviores causas referrent judicandas. “ Deinde adjungit: „ Quin etiam ut ne quid ex Regia decerperetur auctoritate & dignitate, aderat ibi Regius Procurator (quem appellabant *executorem*) qui in exequendis contra seculares Ecclesiæ Decretis operam navaret strenuam & efficacem.

XIII. Et sanè quàm difficilis, imò & inefficax sit futura Synodalium Statutorum executio, nisi executioni suffragetur & accedat Regis vel Principis auctoritas, semper per experientiam plus quàm notorium fuit.

Hinc etiam jam pridem observatum, ut quæ in Synodo Episcopi statuerant & decreverant, Principi præsentarentur, ejusque auctoritate & approbatione confirmari atque roborari peteretur.

XIV. Archiepiscopum Turonensem in citata Epistola ad Henricum III. Galliarum Regem pro confirmatione Decretorum Synodalium suo & Coepiscoporum suorum nomine supplicantem audiamus: „ Offerimus tibi libellum exemplo Patrum Concilii Cabilonensis secundi, (anno 813.) qui Imperatori Carolo Magno sua Decreta duxerunt offerenda, ut sacratissimo ipsius judicio, quæ ab ipsis rectè erant sancita, *confirmarentur*: & sicubi forsan esset omissum quidpiam, ejus prudentia suppleretur. Quod quidem & ita fecisse Concilii Turonensis tertii (anno 813.) Patres, ex ipsius fine haud dubiè colligitur. Neque enim dum offerimus, ignoramus, quantum Ecclesiæ Ministris tribuas, quàm religiosus sis in tractandis Ecclesiæ Decretis, quàm diligenter in mentem tuam introspicias & percuncteris teipsum, antequam de Ministrorum Dei statutis aliquid existimes immutandum. Grata igitur animo accipe, optime Princeps, tuorum humilium Oratorum Canones, *eosque observari* per totam Provinciam *jubeto*. “ Habetur tom. 15. Conciliorum general. *col.* 1064.

XV. Patrum ergo exemplo excitati, & executionis difficultatem prævidentes Episcopi Belgii, suarum respectivè Synodorum Decreta Principibus obtulerunt, nec nisi earum obtenta approbatione promulgare voluerunt.

Et quidem Ludovicus de Berlaymont Archiepiscopus Cameracensis, cùm Synodum suam Provincialem celebrasset & conclusisset 23. Octobris anno 1586. ejusdemque publicationem in diem 25. Septembris anni sequentis distulisset, rationem hujus dilationis in litteris publicationis his verbis expressit; „ Ea (Decreta Synodalia) ne in lucem venirent citiùs, ex eo accidit, quòd pro feliciore eorumdem executione Regiam Majestatem Catholicam multis de causis implorandam duximus; quæ dum maturo Senatorum suorum consilio modum expendit, quo minore negotio & majore cum fructu per totam Provinciam hæc executio decernatur, supervenientibus interim undequaque gravissimis aliis rei bellicæ negotiis tempus elapsum est, sed ut speramus non sine fructu. Cùm enim dicta sua Majestas pro sua in Deum pietate, in Catholicam religionem zelo, in Ecclesiasticum statum studio, publico edicto ea, pro quibus maximè Regia ipsius auctoritas necessaria visa fuerat, à vobis omnibus juxta mentem Patrum dicti Concilii inviolabiliter observari caverit; confidimus Deo benè juvante futurum, ut, dum concordes inter se, in vos autem communemque vestram salutem propensissimas intelligetis superiorum vestrorum, tam spiritualium, quàm temporalium voluntates, conjunctis etiam animis in hoc unum incumbatis, ut piissimis eorum desideriis & conceptæ de vobis expectationi modis omnibus respondeatis. “

Manifestum ergo est, quòd publicationem Decretorum Synodalium sine prævio Principis consensu haud convenire judicaverit Metropolita Cameracensis; atque spem optatæ executionis magna ex parte, in Edicto Regio super executione ipsius Synodi, collocaverit.

XVI. Similiter Matthias Hovius concludens Synodum suam Provincialem 20. Julii anno 1607. de his Patres monuit, quòd de *plerisque Rebus* in Synodo actis, *sint consulendæ Serenissimæ Celsitudines, quarum protectione*, ait, *speramus faciliorem executionem*.

Posthæc ipsa Decreta Synodalia, tam ipsius Archiepiscopi, quàm Episcoporum Comprovincialium nomine, Serenissimis Celsitudinibus Alberto & Isabellæ oblata fuerunt; atque ab his transmissa ad Concilium Privatum Regium & Senatum Brabantiæ examinanda; quo examine facto, edictum Principum super ejusdem Synodi executione constans 30. articulis ultima Augusti ann. 1608. prodiit. Quod edictum, uti & edictum Philippi II. ad Synodum Cameracensem (de quo supra) hodie hic in Belgio pro lege servantur; uti supra titulo V. de Æditius Ecclesiarum notavimus; & in decursu hujus operis sæpiùs adhuc notandum erit.

XVII. Quòd ergo Episcopi agnoverint, quòd auctoritas etiam Regia in executione Decretorum Synodalium concurrere debeat: atque sine hac auctoritate vix eorum sperandam esse optatam executionem sat manifestum: illud optandum, ut Ministri Regii, quos Ecclesia Canonum suorum vindices & protectores agnoscit, etiam allaborarent, ut juxta toties iteratas Conciliorum, ac signanter novissimi Oecumenici Concilii Tridentini Sacrosanctas Sanctiones, frequentior esset Synodorum celebratio; quarum intermissioni magna ex parte disciplinæ Ecclesiasticæ collapsio, & abusuum vitiorumque multiplicatio adscribenda.

TITULUS VIGESIMUSPRIMUS.

De Legatis & Nuntiis Apostolicis.

CAPUT I.

De variis Legatorum speciebus.

1. *Tria Legatorum genera.*
2. *Quid legati à* latere?
3. *Quid Legati* Missi?
4. *Legati* Missi *interdum mittuntur cum potestate Legati à* latere.
5. *Quid Legati* nati?
6. *Variæ Legatorum species ex illis, quæ olim gesta originem sumpserunt.*
7. *Frequentes olim fuere Legationes Pontificiæ ad Imperatores pro particularibus negotiis Ecclesiæ.*
8. *Huic Legatorum generi correspondent hodierni Legati à* latere.
9. *Jampridem fuere* Legati *Pontificum, qui in Comitatu Principum moras traherent pro quibuscumque negotiis emergentibus.*
10. *Ex simili delegatione originem sumpsit consuetudo mittendi* Responsales: *& quod horum officium?*
11. *Hi dicti fuere* Apocrisarii; *quorum frequens apud Veteres memoria.*
12. *Ex his originem habuere Legati* Missi.
13. *Hi subinde vocantur* Nuntii, *interdum* Internuntii.
14. *Olim Pontifices* Legatos *suos constituebant illustrium Ecclesiarum Episcopos.*
15. *Hinc profluxere Legati* nati.

I. INnocentius IV. in *Cap. 1. de Officio Legati in VI.* statuit, „ ut Ecclesiæ Romanæ Legati quantumcumque plenam legationem obtineant, sive *à nobis Missi* fuerint, sive suarum *prætextu Ecclesiarum Legationis* sibi vindicent dignitatem: ex ipsius Legationis munere conferendi Beneficia nullam habeant potestatem, nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendum. Quod in *fratribus* nostris *Legatione* fungentibus nolumus observari: quia sicut honoris prærogativa lætantur, sic eos auctoritate fungi volumus ampliori.

Ex hac Pontificis decisione notarunt Canonistæ post glossam ad citatum Capitulum, tria esse Legatorum genera; nimirum Legatos *à latere*, Legatos *Missos*, & Legatos *Natos*.

II. Legati *à latere* vocantur Legati *Cardinales*: „ & hoc ideò, ait Glossa, quia assumuntur *de latere* Papæ. Nam sicut Imperator & Patricii sive Consiliarii faciunt unum corpus, cujus Imperator est caput, & Consiliarii qui sibi assistunt in secretis, dicuntur esse membra, ita similiter Papa & Cardinales faciunt unum corpus, cujus Papa est caput & Cardinales sunt membra. Ideò quando aliquis assumitur de Cardinalibus ut mittatur Legatus, dicitur sumptus *de latere*; & appellatur *Legatus de latere*.

III. Legati *Missi* sunt, qui mittuntur ad aliquam Provinciam, sed non sunt *Cardinales*: & hujus generis esse solent hodierni *Nuntii & Internuntii*, apud Reges & Principes tamquam Legati Pontificis residentes.

IV. Notandum tamen quòd Legatus non Cardinalis, qui *Nuntius* dici consuevit, mittatur interdum adjecta in ejus Facultatibus hæc clausula, *cum potestate Legati à latere*, quæ de stylo Curiæ Romanæ consuevit adjici mandatis Legatorum, qui fimbriam vestimenti Papæ tetigerunt, seu qui ab eo vivæ vocis oraculo mandatum acceperunt; uti post alios monet Barbosa *Lib. 1. Juris Eccles. cap. 5.*

V. Legati *nati* vocantur, qui dignitati suæ Ecclesiasticæ officium & munus Legati Apostolici annexum habent. Qui ideò *nati* dicuntur, quia per ipsam dignitatis adeptionem, sine nova ulla Sedis Apostolicæ vel Pontificis commissione Legati Apostolici constituuntur, sive *nascuntur*.

VI. Tametsi hæc Legatorum Sedis Apostolicæ distinctio, præcipuè sub his *nominibus*; & cum ea distinctione, quæ juxta modernum Jus Canonicum inter ipsos intercedit, veteribus cognita non fuerit, nihilominus variæ reperiuntur jam pridem Legatorum à Romanis Pontificibus ad Reges & Principes destinatæ Legationes, variique missi Legati, qui si attentè considerentur, videbitur has tres Legatorum species ex usitato jam olim vario *delegandi* modo sensim profluxisse.

VII. Præter Legatos enim, quos Pontifices Romani ad Concilia Oecumenica jam olim mittere consueverant, & quorum in Conciliorum Actis frequens mentio occurrit, non erant infrequentes eorumdem Legationes ad Imperatores Christianos pro negotiis Ecclesiæ procurandis.

Hujus generis Legatos ad Constantium Liberius destinavit, ut Concilium Aquilejæ cogendum impetraret, ubi de novo adversùs S. Athanasium objecto crimine majestatis, & de veræ fidei restitutione tractari posset. Missi fuere ad Constantium Vincentius Capuensis Episcopus, cum Marcello æquè ex Campania Episcopo: qui Arelatem accedentes, Athanasii damnationis nimis Constantii inflexi subscripserunt, uti patet ex fragmento Epistolæ Liberii ad Osium Cordubensem Episcopum, & pluribus narrat Baronius ad *annum* 353. Quare fidem Nicænam in causa Athanasii valdè periclitari cernens, secunda legatione Constantium adivit, misso Lucifero Calaritano Episcopo, Pancratio Presbytero, & Hilario Diacono, ut Concilium impetraret: „ Ad exorandam igitur mansuetudinem tuam (inquit in litteris ad Constantium) ut benevolo animo allegationes nostras audire digneris, fratrem & Coepiscopum meum sanctum virum Luciferum cum Pancratio Compresbytero meo & Hilario Diacono placuit proficisci: quos credimus de Clementia tua *ad pacem* omnium *Ecclesiarum* Catholicarum *non difficulter posse Concilium* impetrare. Dei omnipotentis clementia te nobis custodiat. "

Eusebium Vercellensem in Gallia Episcopus litteris quoque suis hortatus est Liberius, ut se Legatis suis adjungeret. „ Quia scio, inquit, sanctum fidei tuæ calorem cum ejus (Luciferi Calaritani) animo concordare. "

VIII. Huic Legatorum generi quidni respondeant extraordinarii illi moderni Sedis Apostolicæ Legati, „ qui justa modernam praxim (ait Cardinalis de Luca) nonnisi constituti in dignitate *Cardinalitia* deputari solent, & qui *de latere* dicuntur, apud Reges & Principes *pro bellis* componendis, vel *pro fœdere* adversùs Infideles, vel hæreticos, similibusque *gravioribus* negotiis. " In relat. Rom. Curiæ, *Disc. 4. n. 11.*

IX. Aliæ itidem fuere jam pridem Romanorum Pontificum Legationes, quæ longiores moras in Comitatu, sive Curia aut Urbe Regia trahebant; quæque non alicui negotio specialiter adstrictæ, ad quascumque causarum emergentium figuras porrigebantur.

Istius legationis exemplum videre est in persona Juliani Coensis Episcopi; cui mox post solutam Chalcedonensem Synodum S. Leo hanc specialiter curam commendavit, ut prospiceret solerter, ne hæresis Nestoriana, vel Eutychiana invalesceret; quæ suggerenda Principibus forent, vice Pontificis insinuaret; de rebus ambiguis Pontificem consuleret, eumque de statu Ecclesiarum Orientis creberrimis relationibus admoneret. „ Studeat ergo Dilectio tua (inquit *Epist.* 86. ad Julianum) piam & necessariam curam solicitudini Apostolicæ Sedis impendere, quæ tibi apud se nutrito, Catholicam contrà Nestorianos & Eutychianos hæreticos actionem materno jure commendat, ut Divino fultus auxilio speculari de Constantinopolitanæ urbis opportunitate non desinas: ne prædictorum dogmatum impius usquam turbo consurgat. "

Ad Julianum Episcopum (cujus fit mentio in textu) plures extant sancti Leonis Epistolæ, quibus eum de his, quæ Sedis Apostolicæ Legato agenda sunt, instruit, & vicissim ipsius Juliani ad Leonem, quibus eum de negotiis, & gestis certiorem reddit.

Cre-

Credit autem Paschasius Quesnellius *nota sexta ad epistol.* 84. S. Leonis Marciano Augusto inscriptam, *Apocrisarios*, quos hodie *Nuntios* vocamus in comitatu Principis vices Romani Pontificis agentes, primùm fuisse institutos in persona hujus Juliani.

Quin & ibidem observat, hinc originem habuisse Vicarios, seu ut nunc loqui consuevimus, *nuntios* Sedis Apostolicæ.

Observat insuper, hos Vicarios, seu Nuntios à viris doctis non malè comparari cum *Apocrisariis* Patriarcharum Orientalium; licèt discrimina nonnulla inter eos intercessisse observet.

Quo motivo inductus fuerit S. Leo ut ad Urbem Regiam destinaret *Vicarium*, qui ibidem intenderet iis, quæ agebantur, præsertim ab Episcopo Constantinopolitano, latiùs exponit ibidem Quesnellius; notans quoque, quare præ cæteris in suum Vicarium elegerit S. Leo hunc Julianum Episcopum.

De origine autem *Apocrisariorum*, eorumque apud Imperatores residentia & officiis fusiùs tractat Petrus de Marca, *lib.* 5. *de Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 16. 17. & 18. observatque, *cap.* 16. *num.* 4. ex *Novella* 6. Justiniani *cap.* 3. quòd ævo hujus Imperatoris, soli Patriarchæ suos haberent in Aula Imperatoris residentes *Apocrisarios*, hosque distinctos fuisse à Clericis & Oeconomis cæterorum Episcoporum, qui ad Palatium mittebantur.

Notat insuper, *cap.* 17. *num.* 3. quòd *Apocrisarii*, sive *Responsales* nullam jurisdictionis partem attingebant; nisi ex delegatione speciali, quæ aut à Principe fiebat, aut aliquando à summo Pontifice, quod tamen raro contingebat, uti ibidem monet de Marca.

Quoad hunc articulum hodierni Nuntii sive Internuntii Apostolici cum pristinis illis Patriarcharum Apocrisariis ferè conveniunt. Scitur enim in plerisque Regnis ac notanter in Gallia, & Belgio hodiernos Nuntios, nullum jurisdictionis actum exercere posse, imò nec facultatibus suis uti posse, nisi per Principem, ejusve suprema Auditoria recognitæ & admissæ fuerint, uti in hoc opere probatum est.

X. Ex hac delegatione, ait Petrus de Marca *lib.* 5. *cap.* 16. *de Concord. Sac. & Imp.* „ Occasio profecta „ est mittendorum ad Urbem Regiam *Responsalium* „ Apostolicæ Sedis; præcipuè post Justiniani tempora, „ qui felicibus armis triumpho de Gothis acto, Ita„ liam imperio consolidavit. Tunc enim erant assi„ dui in Comitatu Diaconi *Responsales*, qui & *cau„ sas proprias Ecclesia Romana* apud *Principem* pro„ sequebantur, & pro *negotiis fidei* & *disciplina ex„ cubabant*; simulque veluti fidei publicæ obsides in „ Comitatu degebant, obsequii Principibus debiti fi„ dei jussionem præstantes.

XI. Legati dicti sunt *Responsales*, sive *Apocrisarii* ab illius temporis Scriptoribus, quòd responsa, seu mandata exequerentur eorum à quibus missi erant.

Ita Agapetus Papa apud Imperatorem Apocrisarium Ecclesiæ suæ Pelagium Diaconum suum constituit, uti refert Liberatus in Breviario *cap.* 22. Et Gregorium M. dum adhuc esset Diaconus, nomine Pelagii II. Apocrisarii, seu Legati munere apud Imperatorem functum fuisse testatur ipsemet *lib.* 3. *Dial. cap.* 23. his verbis: „ Tempore quo exhibendis *responsis* ad Principem ipse „ transmissus sum. “ Et *Apocrisariorum* meminit Ju„ stinianus in *Novella* 6. *cap.* 2. vetans, “ ne Epi„ scopi ad Comitatum accedant, sed negotia sua ibid. „ per *Apocrisarios* agant. “

XII. Huic Legatorum, seu Apocrisariorum generi respondent hodierni Sedis Apostolicæ Legati, quos Canonistæ *Legatos missos* vocant, vulgò verò *Nuntii*, vel *Internuntii* dicuntur.

XIII. Qui enim nomine Pontificis assistunt apud Imperatorem ac Reges, aliosque supremos Principes, hodie *Nuntii* Apostolici dicuntur. „ In iis verò Regnis „ & Principatibus, in quibus ipse Princeps non resi„ det, sed ejus Vicarius, vel alter supremus Magistra„ tus, Papa deputat (inquit Card. de Luca) Officia„ les sub nomine Collectorum, *Internuntiorum*, seu „ Residentium, qui quandam *Nuntiorum* imaginem ha„ bent, iisque Facultates majores, vel minores com„ municari solent juxta diversos stylos.

XIV. Denique Pontifices Romani intelligentes, quanti momenti esset ad firmandam auctoritatem suam apud gentes gratia & favor Episcoporum principalium & illustrissimarum Ecclesiarum, quibus ob prærogativam urbium præsto quoque erat Principum favor, illos dignitate Vicariorum Sedis Apostolicæ jampridem honorarunt.

Et ita Patroclo Arelatensi Episcopo propter summam Urbis celebritatem, quam *Gallicam Romam* vocat Ausonius, vices suas commisit Zosimus Papa; Hilarius rursus Leontio; Gelasius I. Æonio; Symmachus Cesario Arelatensi; Vigilius Auxonio.

XV. Unde cùm per plurium seriem Pontificum Arelatensibus Episcopis continuata fuisset legatio Pontificia per plures annos, generali tandem concessione Pontificum jus *perpetua* legationis *ipsi Sedi & Ecclesia Arelatensi* fuit tributum & assignatum. Quam in rem notandæ sunt Epistolæ S. Gregorii *lib.* 4. *Epist.* 50. 52. & 54. Item ejusdem responsum 9. ad Augustinum Anglorum Episcopum, relatum à Gratiano 25. *qu.* 2. *Can.* 3.

Similia legationis privilegia à Pontificibus illustrioribus Ecclesiis concessa, tum antiqua, tum recentiora Ecclesiastica monumenta plura suppeditant: quemadmodum videre est apud Interpretes ad titulum Decretalium *de Officio Legati*: dicunturque qui hujusmodi legationis privilegio sunt insigniti, *Legati nati*: eò quòd statim, ut Ecclesiis suis præficiuntur & Præsules creantur, id muneris & officii Legati Apostolici nanciscantur; uti superiùs notatum est.

CAPUT II.

De Auctoritate, & Dignitate Legatorum.

1. *Legati in Comitatu Principis pro custodia fidei, & disciplina observantia excubabant.*
2. *Episcopo Thessalonicensi à tempore Damasi Papa Legatio Sedis Apostolica facta fuit.*
3. *Custodia Regularum, seu Canonum per omnes Ecclesias Legationi sua subjectas ipsi incumbebat.*
4. *Curam omnium illarum Ecclesiarum habere debebat; & ordinationi Clericorum intendere.*
5. *Ipso inconsulto Episcopi ordinari non poterant; Metropolitanos ipse ordinare debebat.*
6. *Habebat jus convocandi Synodum.*
7. *Majores causa Pontifici reservantur.*
8. *Ob non reservatas majores causas Sedi Apostolica redarguitur Legatus.*
9. *Metropolitanis sua jura servantur.*
10. *Quomodo in habendis Conciliis se gerere debeat?*
11. *De servanda moderatione in evocandis Episcopis ad Concilia.*
12. *Corollarium ex pracedentibus.*
13. *Major primis septem saculis fuit auctoritas Legatorum, quos hodie dicimus* Natos; *quàm Missorum.*
14. *Cur sequentibus saculis illorum diminuta, horum aucta.*
15. *Alexander II. necessitatem mittendorum Legatorum desumit ex cura omnium Ecclesiarum Pontifici incumbente.*
16. *Eamdem multùm ursit & magnificis verbis expressit Innocentius III.*
17. *Hoc posito fundamento omnia penè negotia ad Legatos Missos devoluta sunt.*
18. *Legati reputantur* Ordinarii; *& eorum potestas* ordinaria.
19. *Statuta eorum morte non extinguuntur.*
20. *Poterant de causis in prima instantia cognoscere.*
21. *Legatorum officium morte Pontificis non expirat.*
22. *Legatis etiam* procurationes, *seu necessarii sumptus tandem subministrari debuerunt.*
23. *Excessus Legatorum in harum exactione; & qua adhibita moderatio?*
24. *Legati reputati fuerunt tamquam* Proconsules *Romani.*
25. *Ad horum exemplum* insigniis *Legationis utebantur extra loca sua Legationis.*
26. *Nequidem Patriarcha prasente Legato potest jubere sibi praferri* crucem; *nec Episcopus actum jurisdictionis ordinaria exercere.*

27. *Pra-*

27. *Præsente Legato* à latere *aliorum Legatorum auctoritas cessat.*
28. *Legati* à latere *jurisdictionem saltem* voluntariam *extra fines suæ Legationis exercent.*
29. *Potest Legatus* a latere *conferre Beneficia juris Patronatus Ecclesiastici.*
30. *Aliqua semper Pontifici sunt reservata.*
31. *Ex his plura, vel pauciora pro arbitrio Pontificum Legatis committuntur.*
32. *Non parùm obscurum determinare ex Jure, quæ Legatis competant, & quare;*
33. *Prudenter Pontifices in instructionibus, quas legatis concedunt, exprimunt ea quæ eorum curæ concredunt.*

I. SAnctus Leo scribens ad Pulcheriam Augustam, Juliani Coensis Episcopi, atque sui ad Urbem Regiam Legati munus eleganter expressit his verbis: „Cùm in *causa fidei*, cui gloria vestra famulatur, *vicem* ipsi meam aliquatenùs *delegaverim*, ut ab ea, quæ vobis debetur, observantia non recedens pietati meæ vestræ præsentare non desinat: exequens *in custodia fidei*, & in *Ecclesiasticis disciplinis* per omnia solicitudinem meam, & *opportunis suggestionibus*, quod *universali* Ecclesiæ prosit, *insinuans*: ut in ipso, nec Catholicis vestrum præsidium, quos volumus subveniri, nec meum vobis desit obsequium, " *Epist.* 85. *cap.* 2. editionis Quesnellii.

II. Quanta autem esset eo tempore eorum auctoritas, quos hodie Legatos *natos* dicimus, facilè possumus cognoscere ex litteris S. Leonis ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum.

Pro quo notandum, Episcopo Thessalonicensi jam à temporibus Damasi Papæ vices Sedis Apostolicæ fuisse per Illyricum delegatas; uti sat manifestum est ex Epistola Innocentii I. qui non ita multò post Damasum in Cathedra Petri sedit. Hic enim ad Anysium Thessalonicensem Episcopum scribens ait: se ipsi eamdem potestatem committere, quam à Damaso, Siricio, & Anastasio antè acceperat. „Cui etiam (idest Anysio) tanti ac tales viri prædecessores mei Episcopi, idest, sanctæ memoriæ *Damasus*, Siricius, atque suprà memoratus vir (idest Anastasius) ita detulerunt, ut omnia quæ in illis partibus gererentur, Sanctitati tuæ, quæ plena justitiæ est, traderent cognoscenda. "

Et in Epistola ad Ruffum Thessalonicensem similiter Episcopum Anysii successorem, qua ei vices suas per Illyricum delegat; „*non primitus* hæc ita statuentes, sed *Prædecessores nostros Apostolicos* imitati, qui beatissimis Acholio & Anysio injungi pro eorum meritis ista voluerunt. " Habentur hæ litteræ Innocentii in Actis Synodi Romanæ sub Bonifacio II. an. 531. tom. 4. Conc. *col.* 1701.

Successores Innocentii prædecessorum vestigia prementes, vices suas Episcopo Thessalonicensi demandare perrexerunt, quemadmodum fusè deducit Stephanus Baluzius in appendice ad Librum Quintum Petri de Marca *de Concordia Sacerdotii & Imperii*, *cap.* 34. & 35.

III. Quæ autem fuerit Episcopi illius in qualitate Vicarii, seu Legati Sedis Apostolicæ per Illyricum auctoritas tempore S. Leonis, ex ejus litteris facilè cognosci potest.

Anastasius Thessalonicensis Episcopus à Sixto Secundo prædecessore Leonis Vicariatu Sedis Apostolicæ fuerat ornatus, eumque per multos annos gesserat; atque eumdem sibi à Leone Sixti successore continuari petiit, quod Leo concessit, ad illum scribens in hæc verba: „Postquam itaque petitio tuæ dilectionis innotuit per filium nostrum Nicolaum Presbyterum, ut *tibi* quoque *à nobis*, sicut *decessoribus tuis*, *per Illyricum* cum nostra vice propter *custodiam Regularum auctoritas* præstaretur, præbentes assensum, nostra adhortatione compellimus, ut nulla dissimulatio, negligentia nulla proveniat circa Ecclesiarum regimen per Illyricum positarum, *quas* dilectioni tuæ *vice nostra committimus*, beatæ recordationis Siricii exemplum secuti, qui sanctæ memoriæ Anysio prædecessori tuo, benè de Apostolica Sede tunc merito, & rebus post sequentibus approbato, certa tum primùm ratione commisit: ut per illam Provinciam positis, quas ad disciplinam teneri voluit Ecclesiis, subveniret. " Et infrà: „Imitatorem te tam prædecessoris tui, quàm decessoris, qui pari modo hoc & meruisse, & egisse cognoscitur, esse volumus: ut de profectu Ecclesiarum, quas tibi vice nostra committimus, gaudeamus, " *Epistol.* 4. edit. Quesnellii.

IV. Post narrationem illam, exhortationem subjicit: „Credita itaque tibi, Frater charissime, *gubernacula* pervigil tene, & mentis tuæ oculos per omnia, quæ curæ tuæ videas injuncta, circumfer, in mercedem tuam profutura custodiens, & his qui disciplinam Canonum labefactare nituntur obsistens; Divinæ legis sanctio veneranda, & Canonum specialius Decreta serventur. Per commissas tibi Provincias tales Domino Sacerdotes, quibus sola vitæ & Clericis Ordinis suffragentur merita, consecrentur. Nihil gratiæ personali, nihil ambitioni, nihil redemptis permittas licere suffragiis. Examinentur diligentiùs, & per *longum vitæ tramitem* disciplinis Ecclesiasticis, qui ordinandi fuerint, imbuantur. Si tamen illis omnia, quæ à SS. Patribus sunt constituta, conveniant, & quæ B. Apostolum Paulum de talibus legimus præcepisse, custodierint: ut unius uxoris vir sit, & hanc virginem, ut auctoritas Divinæ legis cavet, acceperit. "

V. Docet deinde bigamum verè esse, qui nondum Christianus habuerit uxorem, & ea mortua aliam duxit in uxorem. Post hæc pergit in dandis mandatis: „Nullus *te inconsulto*, per illas Ecclesias *ordinetur Antistes*; ita enim fiet, ut sint de eligendis matura judicia, dum tuæ dilectionis examinatio formidetur. Quisquis verò à Metropolitanis Episcopus contra nostram præceptionem præter tuam notitiam fuerit ordinatus, nullam sibi apud nos status sui esse noverit firmitatem, eosque usurpationis suæ rationem, qui hoc præsumpserint, reddituros. Singulis autem Metropolitanis, sicut potestas ista committitur, ut in suis Provinciis jus habeant ordinandi; ita eos Metropolitanos à te volumus ordinari, maturo tamen & decocto judicio. Quamvis enim omnes Antistites probatos, & Deo placitos deceat consecrari, hos tamen præcellere volumus, quos præfuturos his, qui ad se pertinent, Consacerdotibus, noverimus. Quod dilectionem tuam solicitiùs agere præmonemus, cautiùs ut illud Apostolicum custodire, quod scriptum est, approbetis: *Manus citò nemini imposueris.* "

Duo hic Vicario suo tribuit Leo. Primum, ut nullus Episcopus à suo ordinetur Metropolitano, nisi cum notitia ipsius Vicarii. Secundum, quòd Metropolitani non modò consulto prius Vicario Apostolico, sed ab ipso Vicario per omnes Illyrici Provincias ordinentur.

VI. Ulteriùs in dandis mandatis prosequitur: „Ad Synodum *quisquis Fratrum* fuerit *evocatus occurrat*, nec Sanctæ Congregationi se deneget: in qua maximè constituendum esse noverit, quod ad disciplinam poterit Ecclesiasticam pertinere. Meliùs enim culpa vitabitur, si inter Sacerdotes Domini collatio frequentior habeatur: & emendationi pariter & charitati plurimùm præstat adunata societas. Illic, si quæ causæ natæ fuerint, præstante Domino, ita poterunt terminari, ut contentio nulla resideat; sed solida inter Fratres charitas coalescat. "

His verbis factam esse auctoritatem Episcopo Thessalonicensi evocandi quoscumque Episcopos Illyricianos ad Synodum, evidens est; hocque jampridem ab Innocentio I. Thessalonicensi Episcopo tamquam vices Sedis Apostolicæ gerenti datum fuisse privilegium, colligitur ex litteris Innocentii ad Ruffum Thessalonicens. Episcopum: „Licitum autem & Apostolicæ Sedis favore permissum tuæ Fraternitati cognosce, ut cùm aliqua Ecclesiastica ratio, vel in tua, vel in memoratis Provinciis agitanda, cognoscendaque fuerit, *quos velis Episcoporum socios quibuscumque de Ecclesiis asssumas tecum*, quorum & fide & moderatione quidquid necessitas, causave flagitaverit, optimus dirigas arbiter, & præcipuus, quippe à nobis lectus definias intercessor.

VII. Huic mandato hanc adjungit Leo cautionem: „Si qua verò causa *major* evenerit, quæ à tua Fraternitate illic præsidente non potuerit definiri, rela-

tio

„ tio tua missa nos consulat: ut revelante Domino, „ cujus misericordiæ profitemur esse quod possumus, „ quod ipse nobis aspiraverit, rescribamus: ut cognitioni nostræ pro traditione veteris instituti & debita Apostolicæ Sedis reverentia, nostro examine „ vindicemus: ut enim auctoritatem nostram vice no„ stra exercere te volumus: ita nobis quæ illic com„ poni non potuerint, vel qui vocem appellationis „ emiserit, reservamus. “

Hic agnoscimus vestigia illius disciplinæ, qua *causæ majores* Sedi Apostolicæ reservantur; neque sub generalibus mandatis, seu instructionibus Legatorum comprehensæ censentur, uti inferiùs latiùs dicetur.

Ex epistola S. Leonis in textu descripta credi forsan posset, etiam tempore hujus Pontificis, idest, sæculo quinto causas *majores* Sedi Apostolicæ fuisse reservatas.

Verùm si pressiùs textus hujus epistolæ attendatur, apparebit S. Leonem voluisse dumtaxat, ut, *si quæ Majores inter Episcopos causæ sunt, quæ in Provinciis suis nequeant terminari, ad ejus (Vicarii) notitiam referantur*, easque non tam à suo Vicario tamquam *judice* discuti, finirique mandat, quàm ab eodem *ut* ARBITRO *sub divini timore judicii componantur*, uti loquitur *Epistola* 13. *cap.* 1.

Unde rectè notat Paschasius Quesnellius, in notis ad dictam epistolam, *nota prima*, hinc elici *majorum causarum judicia ad majores sedes referri, non ex* DEFECTU POTESTATIS *in Metropoliticis Episcopis, sed ex difficultate incurrentium quæstionum; quæ dum sæpiùs, & à pluribus examinantur, tandem ex sapientiorum consilio componuntur*. „ Et reverà (ait Quesnel„ lius) saltem aliquas illarum ad consolationem ma„ gis, quàm ad judicium evocat sanctus Leo, ut ex „ his verbis *Epistola* 4. “ ad Anastasium *cap.* 5. fit manifestum: „ Si qua (inquit) causa *major* evenerit, quæ „ fraternitate tua illic præsidente non potuerit definiri, „ relatio tua missa nos *consulat*, ut revelante Domino, „ cujus misericordia profitemur esse quod possumus, „ quod ipse nobis aspiraverit, rescribamus. “

Ex verbis S. Leonis in citatâ *Epistola* 13. *cap.* 2. insuper habemus, causas illas *majores*, maximasque, quæ in Provinciis terminari nequibant, non ex solius Vicarii nutu pependisse, sed easdem in *Concilio Episcoporum* è diversis Provinciis evocatorum discussas, finitasque fuisse.

Licèt ergo hic videamus S. Leonem *majores* causas sibi reservare, sive sibi referri voluisse, nequaquam ex his concludi potest, ævo S. Leonis *majores* causas fuisse Sedi Apostolicæ reservatas ejus *solius* judicio terminandas: quandoquidem ex verbis S. Leonis evidens fit, dumtaxat, ipsum suo mandasse Vicario, ut si *major* emergeret causa, quæ *ibidem terminari non posset*, ipse eam suo proprio arbitrio, & judicio non terminaret, sed ejus decisionem suspenderet, donec Leonis sententiam intellexisset: quod & habetur ex verbis ejusdem Leonis *in Epistola* 12. relatis in textu *num.* 8.

VIII. Unde cùm postea Anastasius Thessalonicensis Episcopus, cui hic suas vices & mandata dederat Leo, Atticum veteris Epiri Metropolitanum asperè nimis tractasset, deque ea re idem Atticus querelas suas ad Leonem retulisset, ipse ad Anastasium rescribens de indignissimo modo quo Atticum tractasset (quemadmodum disertè & latè describit Leo in *Epist.* 12. edit. Quesnellianæ) in memoriam ei revocat illa mandata, eum redarguens quòd ea non servasset. „ Nam cùm *majora* „ negotia & *difficiliores* causarum exitus liberum tibi „ esset, sub nostræ expectationis sententia expendere, „ nec ratio tibi, nec necessitas fuit in id, quod mensuram tuam excederet, deviandi. “

Et inferius eamdem causam repetit, pronuntians Anastasium non debuisse causam Attici, qui Metropolitanus Episcopus erat, judicare, donec ad ejus consulta Leo rescripsisset. „ Præsertim, ait, cùm etiamsi tale aliquid „ mereretur, expectandum fuerat quid ad tua consulta „ rescriberem. “ Et paucis interjectis, „ Sed etiamsi „ quid *grave* atque *intolerandumque* committeret, nostra erat „ expectanda censura, ut nihil priùs ipse decerneres, „ quàm quid nobis placeret agnosceres. Vices enim „ nostras ita tuæ credidimus charitati, ut in *partem* „ sis vocatus *solicitudinis, non in plenitudinem* potesta„ tis, *Epist.* 12. [illegible]

Sic castigato increpatoque Anastasio ob transgressos suæ auctoritatis limites, nova dat mandata, sumpta partim ex veteribus, quæ hic vel explicantur, vel illustrantur, partim de novo addita, atque ex his præcipuè notanda sequentia.

Ex verbis S. Leonis ex ejus epistola 12. in textu relatis, sat compertum est, Leonem per illa verba finalia. „ Vices enim nostras ita tuæ credidimus Cha„ ritati, ut *in partem sis vocatus solicitudinis, non in* „ *plenitudinem potestatis*, aliud non voluisse significare “ Episcopo Thessalonicensi, nisi quòd ipsum designando suum per *Illyricum Vicarium*, vices suas ei commiserit, sub ea moderatione, ut in arduis negotiis, quæ in Provinciis non possent facilè decidi, deberet consulere Pontificem; ejusque super iis sententiam expectare, uti in nota præcedenti ostendimus.

Præterea ex toto contextu epistolæ manifestum est, S. Leonem hic non loqui de *plenitudine potestatis*, quam Christus dederit Petro & successoribus ejus Romanis Pontificibus, quasi *solus* ille *plenitudinem* istam habeat, cæteri verò Episcopi vocati tantùm ab eo sint in partem solicitudinis; sed de potestate Patriarchali, quam eo tempore, id est ætate Leonis Romanus Pontifex per Illyricum obtinebat, uti & observat, & fusiùs probat Stephanus Baluzius in appendice ad Librum Quintum Petri de Marca de Concord. Sacerdot. & Imper. *cap.* 26.

Monet ibidem Baluzius *num.* 5. quòd occasione hujus epistolæ S. Leonis, „ explicare intendat effatum “ illud *ultimorum temporum*, nimirùm, cæteros Epi“ scopos vocatos esse in *partem solicitudinis*, sed so“ lùm Romanum habere *plenitudinem potestatis*: osten“ damque (ait) Leonem non cogitasse hoc loco de “ suprema auctoritate Romanæ Sedis in *Universum*, sed “ tantùm de potestate, quæ Sedi Apostolicæ compe“ tebat in Provinciis Illyricianis, in cujus potestatis “ exercitio *vices* suas Anastasio tribuerat, ita tamen “ ut ab eo evocatus fuerit in *partem solicitudinis*, non “ *in plenitudinem potestatis*; illius nimirùm Exarchicæ, “ vel Patriarchalis, quæ speciali jure, vel consuetudi“ ne, ævo S. Leonis per Illyricum competebat Ro“ mano Episcopo, non titulo Primatiæ, sive sui Pri“ matus, qui se ad omnes Ecclesias protendit, sed ti“ tulo Exarchatus, vel Patriarchatus intra fines & ter“ minos conclusi; uti ibidem ostendit Baluzius. “

Hic rursus patescit, sedulò in Romano Pontifice distinguendam qualitatem specialis Episcopi Romani; item Metropolitani, necnon Patriarchæ; ac ejusdem Primatus, ne gesta sub una earum qualitatum, credantur sub alia qualitate, ac signanter titulum *Primatus*, Romanos Pontifices sibi, etiam primis Ecclesiæ sæculis vindicasse.

IX. Primum, quod his verbis exprimitur: „ Se“ cundùm SS. PP. Canones spiritu Dei conditos, & “ totius mundi reverentia consecratos, Metropolitanos “ singularum Provinciarum Episcopos, quibus ex de“ legatione nostra fraternitatis tuæ cura protenditur, “ jus traditæ sibi antiquitùs dignitatis intemeratum “ habere decernimus, ita ut à regulis præstitutis nulla “ aut negligentia, aut præsumptione discedant. “ Apud Gratianum 25. *qu.* 2. *Can.* 5.

Ex epistola S. Leonis in textu relata intelligimus S. Leonem, enixè injunxisse suis Legatis, sive Vicariis, ut ita Vicarii functiones obirent, ut tamen conformiter ad sanctos Canones, notanter Nicænos, jura Metropolitanorum intacta servarent.

Verùm huic saluberrimo, justissimoque monito Vicarii seu Legati Apostolici non per omnia obsequentes; quin & ipsi Romani Pontifices notantur sæculo nono, & sequentibus post evulgatas & receptas *falsas* Decretales, jura & privilegia suorum Vicariorum in præjudicium Metropolitanorum sensim protendentes, varias horum querelas & oppositiones excitarunt.

Inter alia legimus, quòd Joannes VIII. constituens Ansegisum Archiepiscopum Senonensem, suum per Gallias & Germaniam Vicarium, ei dedit auctoritatem, ut „ quoties utilitas Ecclesiastica dictaverit, sive in evocanda Synodo, sive in aliis negotiis exercen“ dis, per Gallias & Germanias Apostolica vice fruan“ tur, & Decreta Sedis Apostolicæ per ipsum Episco“ pis manifesta efficiantur, & rursus, quæ gesta fue“ rint, ejus relatione, si necesse fuerit, Apostolicæ “ Sedi

27. *Præsente Legato à latere aliorum Legatorum auctoritas cessat.*
28. *Legati a latere jurisdictionem saltem voluntariam extra fines suæ Legationis exercent.*
29. *Potest Legatus a latere conferre Beneficia juris Patronatus Ecclesiastici.*
30. *Aliqua semper Pontifici sunt reservata.*
31. *Ex his plura, vel pauciora pro arbitrio Pontificum Legatis committuntur.*
32. *Non parùm obscurum determinare ex Jure, quæ Legatis competant, & quare?*
33. *Prudenter Pontifices in instructionibus, quas legatis concedunt, exprimunt ea quæ eorum curæ concredunt.*

I. SAnctus Leo scribens ad Pulcheriam Augustam, Juliani Coensis Episcopi, atque sui ad Urbem Regiam Legati munus eleganter expressit his verbis: „ Cùm in *causa fidei*, cui gloria vestra famulatur, *vicem* ipsi meam aliquatenùs *delegaverim*, ut ab ea, quæ vobis debetur, observantia non recedens pietati me vestræ præsentare non desinat: exequens *in custodia fidei*, & in *Ecclesiasticis disciplinis* per omnia solicitudinem meam, & *opportunis suggestionibus*, quod *universali* Ecclesiæ prosit, *insinuans*: ut in ipso, nec Catholicis vestrum præsidium, quos volumus subveniri, nec meum vobis desit obsequium, “ *Epist.* 85. *cap.* 2. editionis Quesnellii.

II. Quanta autem esset eo tempore eorum auctoritas, quos hodie Legatos *natos* dicimus, facilè possumus cognoscere ex litteris S. Leonis ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum.

Pro quo notandum, Episcopo Thessalonicensi jam à temporibus Damasi Papæ vices Sedis Apostolicæ fuisse per Illyricum delegatas; uti sat manifestum est ex Epistola Innocentii I. qui non ita multò post Damasum in Cathedra Petri sedit. Hic enim ad Anysium Thessalonicensem Episcopum scribens ait: se ipsi eamdem potestatem committere, quam à Damaso, Siricio, & Anastasio antè acceperat. „ Cui etiam (idest Anysio) tanti ac tales viri prædecessores mei Episcopi, idest, sanctæ memoriæ *Damasus*, Siricius, atque suprà memoratus vir (idest Anastasius) ita detulerunt, ut omnia quæ in illis partibus gererentur, Sanctitati tuæ, quæ plena justitiæ est, traderent cognoscenda. “

Et in Epistola ad Ruffum Thessalonicensem similiter Episcopum Anysii successorem, qua ei vices suas per Illyricum delegat; „ *non primitus* hæc ita statuentes, sed *Prædecessores nostros Apostolicos* imitati, qui beatissimis Acholio & Anysio injungi pro eorum meritis ista voluerunt. “ Habentur hæ litteræ Innocentii in Actis Synodi Romanæ sub Bonifacio II. an. 531. tom. 4. Conc. *col.* 1701.

Successores Innocentii prædecessorum vestigia prementes, vices suas Episcopo Thessalonicensi demandare perrexerunt, quemadmodum fusè deducit Stephanus Baluzius in appendice ad Librum Quintum Petri de Marca *de Concordia Sacerdotii & Imperii*, *cap.* 34. & 35.

III. Quæ autem fuerit Episcopi illius in qualitate Vicarii, seu Legati Sedis Apostolicæ per Illyricum auctoritas tempore S. Leonis, ex ejus litteris facilè cognosci potest.

Anastasius Thessalonicensis Episcopus à Sixto Secundo prædecessore Leonis Vicariatu Sedis Apostolicæ fuerat ornatus, cumque per multos annos gesserat; atque eumdem sibi à Leone Sixti successore continuari petiit, quod Leo concessit, ad illum scribens in hæc verba: „ Postquam itaque petitio tuæ dilectionis innotuit per filium nostrum Nicolaum Presbyterum, ut *sibi* quoque *à nobis*, sicut *decessoribus suis*, *per Illyricum* cum nostra vice propter *custodiam Regularum auctoritas* præstaretur, præbentes assensum, nostra adhortatione compellimus, ut nulla dissimulatio, negligentia nulla proveniat circa Ecclesiarum regimen per Illyricum positarum, *quas* dilectioni tuæ *vice nostra committimus*, beatæ recordationis Siricii exemplum secuti, qui sanctæ memoriæ Anysio prædecessori tuo, benè de Apostolica Sede tunc merito, & rebus post sequentibus approbato, certa tum primum ratione commisit: ut per illam Provinciam positis, quas ad disciplinam teneri voluit Ecclesiis, subveniret. “ Et infrà: „ Imitatorem te tam prædecessoris tui, quàm decessoris, qui pari modo hoc & meruisse, & egisse cognoscitur, esse volumus: ut de profectu Ecclesiarum, quas tibi vice nostra committimus, gaudeamus, “ *Epistol.* 4. edit. Quesnellii.

IV. Post narrationem illam, exhortationem subjicit: „ Credita itaque tibi, Frater charissime, *gubernacula* pervigil tene, & mentis tuæ oculos per omnia, quæ curæ tuæ videas injuncta, circumfer, in mercedem tuam profutura custodiens, & his qui disciplinam Canonum labefactare nituntur obsistens; Divinæ legis sanctio veneranda, & Canonum specialiùs Decreta serventur. Per commissas tibi Provincias tales Domino Sacerdotes, quibus sola vitæ & Clericis Ordinis suffragentur merita, consecrentur. Nihil gratiæ personali, nihil ambitioni, nihil redemptis permittas licere suffragiis. Examinentur diligentiùs, & per *longum vitæ tramitem* disciplinis Ecclesiasticis, qui ordinandi fuerint, imbuantur. Si tamen illis omnia, quæ à SS. Patribus sunt constituta, conveniant, & quæ B. Apostolum Paulum de talibus legimus præcepisse, custodierint: ut unius uxoris vir sit, & hanc virginem, ut auctoritas Divinæ legis cavet, acceperit. “

V. Docet deinde bigamum verè esse, qui nondum Christianus habuerit uxorem, & ea mortua aliam duxit in uxorem. Post hæc pergit in dandis mandatis: „ Nullus *te inconsulto*, per illas Ecclesias *ordinetur Antistes*; ita enim fiet, ut sint de eligendis matura judicia, dum tuæ dilectionis examinatio formidetur. Quisquis verò à Metropolitanis Episcopus contra nostram præceptionem præter tuam notitiam fuerit ordinatus, nullam sibi apud nos status sui esse noverit firmitatem, eosque usurpationis suæ rationem, qui hoc præsumpserint, reddituros. Singulis autem Metropolitanis, sicut potestas ista committitur, ut in suis Provinciis jus habeant ordinandi; ita eos Metropolitanos à te volumus ordinari, maturo tamen & decocto judicio. Quamvis enim omnes Antistites probatos, & Deo placitos deceat consecrari, hos tamen præcellere volumus, quos præfuturos his, qui ad se pertinent, Consacerdotibus, noverimus. Quod dilectionem tuam solicitiùs agere præmonemus, cautiùs ut illud Apostolicum custodire, quod scriptum est, approbetis: *Manus citò nemini imposueris.* “

Duo hic Vicario suo tribuit Leo. Primum, ut nullus Episcopus à suo ordinetur Metropolitano, nisi cum notitia ipsius Vicarii. Secundum, quòd Metropolitani non modò consulto priùs Vicario Apostolico, sed ab ipso Vicario per omnes Illyrici Provincias ordinentur.

VI. Ulteriùs in dandis mandatis prosequitur: „ Ad Synodum *quisquis Fratrum* fuerit *evocatus occurrat*, nec Sanctæ Congregationi se deneget: in qua maximè constituendum esse noverit, quod ad disciplinam poterit Ecclesiasticam pertinere. Meliùs enim culpa vitabitur, si inter Sacerdotes Domini collatio frequentior habeatur: & emendationi pariter & charitati plurimùm præstat adunata societas. Illic, si quæ causæ natæ fuerint, præstante Domino, ita poterunt terminari, ut contentio nulla resideat; sed solida inter Fratres charitas coalescat. “

His verbis factam esse auctoritatem Episcopo Thessalonicensi evocandi quoscumque Episcopos Illyricianos ad Synodum, evidens est; hocque jampridem ab Innocentio I. Thessalonicensi Episcopo tamquam vices Sedis Apostolicæ gerenti datum fuisse privilegium, colligitur ex litteris Innocentii ad Ruffum Thessalonicens. Episcopum: „ Licitum autem & Apostolicæ Sedis favore permissum tuæ Fraternitati cognosce, ut cùm aliqua Ecclesiastica ratio, vel in tua, vel in memoratis Provinciis agitanda, cognoscendaque fuerit, *quos velis Episcoporum socios quibuscumque de Ecclesiis assumas tecum*, quorum & fide & moderatione quidquid necessitas, causave flagitaverit, optimus dirigas arbiter, & præcipuus, quippe à nobis lectus definias intercessor.

VII. Huic mandato hanc adjungit Leo cautionem: „ Si qua verò causa *major* evenerit, quæ à tua Fraternitate illic præsidente non potuerit definiri, relatio

„ tio tua miſſa nos conſulat: ut revelante Domino, cujus miſericordiæ profitemur eſſe quod poſſumus, quod ipſe nobis aſpiraverit, reſcribamus: ut cognitioni noſtræ pro traditione *veteris* inſtituti & *debita* Apoſtolicæ Sedis *reverentia*, noſtro examine vindicemus: ut enim auctoritatem noſtram vice noſtra exercere te volumus: ita nobis quæ illic componi non potuerint, vel qui vocem appellationis emiſerit, reſervamus. “

Hic agnoſcimus veſtigia illius diſciplinæ, qua *cauſæ majores* Sedi Apoſtolicæ reſervantur; neque ſub generalibus mandatis, ſeu inſtructionibus Legatorum comprehenſæ cenſeantur, uti inferiùs latiùs dicetur.

Ex epiſtola S. Leonis in textu deſcripta credi forſan poſſet, etiam tempore hujus Pontificis, ideſt, ſæculo quinto cauſas *majores* Sedi Apoſtolicæ fuiſſe reſervatas.

Verùm ſi preſſiùs textus hujus epiſtolæ attendatur, apparebit S. Leonem voluiſſe dumtaxat, ut, *ſi quæ Majores inter Epiſcopos cauſæ ſunt, quæ in Provinciis ſuis nequeant terminari, ad ejus (Vicarii) notitiam* referantur, eaſque non tam à ſuo Vicario tamquam *judice* diſcuti, finirique mandat, quàm ab eodem ut ARBITRO *ſub divini timore judicii componantur*, uti loquitur *Epiſtola* 13. *cap.* 1.

Unde rectè notat Paſchaſius Queſnellius, in notis ad dictam epiſtolam, *nota prima*, hinc elici *majorum cauſarum judicia ad majores ſedes referri, non ex* DEFECTU POTESTATIS *in Metropoliticis Epiſcopis, ſed ex difficultate incurrentium quæſtionum; quæ dum ſæpiùs, & à pluribus examinantur, tandem ex ſapientiorum conſilio componuntur.* „ Et ſiverò (ait Queſnellius) ſaltem aliquas illarum ad conſultationem magis, quàm ad judicium evocat ſanctus Leo, ut ex his verbis *Epiſtola* 4. “ ad Anaſtaſium *cap.* 5. fit manifeſtum: „ Si qua (inquit) cauſa *major* evenerit, quæ fraternitate tua illic præſidente non potuerit definiri, relatio tua miſſa nos *conſulat*, ut revelante Domino, cujus miſericordia profitemur eſſe quod poſſumus, quod ipſe nobis aſpiraverit, reſcribamus. “

Ex verbis S. Leonis in citatâ *Epiſtola* 13. *cap.* 2. inſuper habemus, cauſas illas *majores*, maximaſque, quæ in Provinciis terminari nequibant; non ex ſolius Vicarii nutu pependiſſe, sed eaſdem ſo *Concilio Epiſcoporum* è diverſis Provinciis evocatorum diſcuſſas, finitaſque fuiſſe.

Licèt ergo hic videamus S. Leonem *majores* cauſas ſibi reſervatas, ſive ſibi referri voluiſſe, nequaquam ex his concludi poteſt, ævo S. Leonis *majores* cauſas fuiſſe Sedi Apoſtolicæ reſervatas ejus *ſolius* judicio terminandas: quandoquidem ex verbis S. Leonis evidens fit, dumtaxat, ipſum ſuo mandaſſe Vicario, ut ſi *major* emergeret cauſa, quæ *ibidem terminari non poſſet*, ipſe eam ſuo proprio arbitrio, & judicio non terminaret, ſed ejus deciſionem ſuſpenderet, donec Leonis ſententiam intellexiſſet: quod & habetur ex verbis ejuſdem Leonis *in Epiſtola* 12. relatis in textu *num.* 8.

VIII. Unde cùm poſteà Anaſtaſius Theſſalonicenſis Epiſcopus, cui hic ſuas vices & mandata dederat Leo, Atticum veteris Epiri Metropolitanum aſperè nimis tractaſſet, deque ea re idem Atticus querelas ſuas ad Leonem retuliſſet, ipſe ad Anaſtaſium reſcribens de indigniſſimo modo quo Atticum tractaſſet (quemadmodum diſertè & latè deſcribit Leo in *Epiſt.* 12. edit. Queſnellianæ) in memoriam ei revocat illa mandata, eum redarguens quòd ea non ſervaſſet. „ Nam cùm *majora* negotia & *difficiliorum* cauſarum exitus liberum tibi eſſet, ſub noſtræ expectationis ſententia expendere, nec ratio tibi, nec neceſſitas fuit in id, quod menſuram tuam excederet, deviandi. “

Et inferius eamdem cauſam repetit, pronuntians Anaſtaſium non debuiſſe cauſam Attici, qui Metropolitanus Epiſcopus erat, judicare, donec ad ejus conſulta Leo reſcripſiſſet. „ Præſertim; ait, cùm etiamſi tale aliquid mereretur, expectandum fuerat quid ad tua conſulta reſcriberem. “ Et paucis interjectis; „ Sed etiamſi quid *grave atque intolerandum* committeret, noſtra erat expectanda cenſura, ut nihil priùs ipſe decerneres, quam quid nobis placeret agnoſceres. Vices enim noſtras ita tuæ credidimus charitati, ut in *partem* ſis vocatus *ſolicitudinis*, *non in plenitudinem* poteſtatis. *Epiſt.* 12.

Sic caſtigato increpatoque Anaſtaſio ob tranſgreſſos ſuæ auctoritatis limites, nova dat mandata, ſumpta partim ex veteribus, quæ hic vel explicantur, vel illuſtrantur, partim de novo addita, atque ex his præcipuè notanda ſequentia.

Ex verbis S. Leonis ex ejus epiſtola 12. in textu relatis, ſat compertum eſt, Leonem per illa verba finalia: „ Vices enim noſtras ita tuæ credidimus Charitati, ut *in partem ſis vocatus ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis* aliud non voluiſſe ſignificare “ Epiſcopo Theſſalonicenſi, niſi quòd ipſum deſignando ſuum per *Illyricum Vicarium*; vices ſuas ei commiſerit, ſub ea moderatione, ut in arduis negotiis, quæ in Provinciis non poſſent facilè decidi, deberet conſulere Pontificem; ejuſque ſuper iis ſententiam expectare, uti in nota præcedenti oſtendimus.

Prætereà ex toto contextu epiſtolæ manifeſtum eſt, S. Leonem hic non loqui de *plenitudine poteſtatis*, quam Chriſtus dederit Petro & ſucceſſoribus ejus Romanis Pontificibus, quaſi *ſolus* ille *plenitudinem* iſtam habeat; cæteri verò Epiſcopi vocati tantùm ab eo ſint in partem ſolicitudinis; ſed de poteſtate Patriarchali, quam eo tempore, id eſt ætate Leonis Romanus Pontifex per Illyricum obtinebat, uti & obſervat, & fuſiùs probat Stephanus Baluzius in appendice ad Librum Quintum Petri de Marca de Concord. Sacerdot. & Imper. *cap.* 26.

Monet ibidem Baluzius *num.* 5. quòd occaſione hujus epiſtolæ S. Leonis, „ explicare intendat effatum illud *ultimorum temporum*, nimirùm, cæteros Epiſcopos vocatos eſſe in *partem ſolicitudinis*, ſed ſolùm Romanum habere *plenitudinem poteſtatis*: oſtendamque (ait) Leonem non cogitaſſe hoc loco de ſuprema auctoritate Romanæ Sedis in *Univerſum*, ſed tantùm de poteſtate, quæ Sedi Apoſtolicæ competebat in Provinciis Illyricianis, in cujus poteſtatis exercitio *vices* ſuas Anaſtaſio tribuerat, ita tamen ut ab eo evocatus fuerit in *partem ſolicitudinis*, non *in plenitudinem poteſtatis*; illius nimirùm Exarchicæ, vel Patriarchalis, quæ ſpeciali jure, vel conſuetudine, ævo S. Leonis per Illyricum competebat Romano Epiſcopo, non titulo Primatiæ, ſive ſui Primatus, qui ſe ad omnes Eccleſias protendit, ſed titulo Exarchatus, vel Patriarchatus intra fines & terminos concluſi; uti ibidem oſtendit Baluzius. “

Hic rurſus pateſcit, ſedulò in Romano Pontifice diſtinguendam qualitatem ſpecialis Epiſcopi Romani; itum Metropolitani, necnon Patriarchæ, ac ejuſdem Primatus, ne geſta ſub una earum qualitatum, credantur ſub alia qualitate, ac ſignanter titulum *Primatus*, Romanos Pontifices ſibi, etiam primis Eccleſiæ ſæculis vindicaſſe.

IX. Primum, quod his verbis exprimitur: „ Secundùm SS. PP. Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos, Metropolitanos ſingularum Provinciarum Epiſcopos, quibus ex delegatione noſtra fraternitatis tuæ cura protenditur, jus traditæ ſibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus, ita ut à regulis præſtitutis nullu aut negligentia, aut præſumptione diſcedant. “ Apud Gratianum 25. *qu.* 2. *Can.* 5.

Ex epiſtola S. Leonis in textu relata intelligimus S. Leonem, enixè injunxiſſe ſuis Legatis, ſive Vicariis, ut ita Vicarii functiones obirent, ut tamen conformiter ad ſanctos Canones, notanter Nicænos, jura Metropolitanorum intacta ſervarent.

Verùm huic ſaluberrimo, juſtiſſimoque monito Vicarii ſeu Legati Apoſtolici non per omnia obſequerentur; quin & ipſi Romani Pontifices nonnullis ſæculo nono, & ſequentibus poſt evulgatas & receptas *falſas* Decretales, jura & privilegia ſuorum Vicariorum in præjudicium Metropolitanorum ſenſim protendentes, varias horum querelas & oppoſitiones excitarunt.

Inter alia legimus, quòd Joannes VIII. conſtituens Anſegiſum Archiepiſcopum Senonenſem, ſuum per Gallias & Germaniam Vicarium, ei dedit auctoritatem, ut „ quoties utilitas Eccleſiaſtica dictaverit, ſive in evocanda Synodo, ſive in aliis negotiis exercendis, per Gallias & Germanias Apoſtolica vice fruatur, & Decreta Sedis Apoſtolicæ per ipſum Epiſcopis manifeſta efficiantur, & rurſus, quæ geſta fuerint, ejus relatione, ſi neceſſe fuerit, Apoſtolicæ

Sedi

„ Sedi panderentur, & *majora* negotia ac difficiliora quæque suggestione ipsius a Sede Apostolica disponenda & enucleanda quærantur: uti habet epistola Joannis VIII, qua Ansegiso Vicariatum committit.

Nequaquaquam obscurum est, hac commissione jura Metropolitanorum in convocandis Episcoporum Conciliis & *majoribus* negotiis terminandis labefactari. Quapropter cùm hæc epistola in Concilio præsente Rege Francorum Carolo Calvo legeretur; atque peteretur nomine Caroli ab Episcopis ibidem præsentibus, quod de his jussis Apostolicis responderent, responsio eorum fuit: „ Ut *servato singulis Metropolitanis jure privilegii*, secundum sanctos Canones, & juxta Decreta Sedis Romanæ Pontificum ex ejusdem Canonibus promulgata, Domini Joannis Papæ Apostolici mandatis obedirent.

„ Et cùm Imperator, & Legatus Apostolicus satagerent, ut *absolute & simpliciter* Episcopi responderent, se obedituros de Primatu Ansegisi sicut Apostolicus scripsit, aliud, nisi quod prædictum est, responsum ab iis extorquere non potuerunt. ...

Imperator autem volens exequi, quod Pontifex Ansegiso concesserat, illum jussit sedere ante omnes Episcopos in qualitate *Primatus*, seu Vicarii Apostolici, etiam ipsa ordinatione anteriores Rhemorum Archiepiscopo *reclamante* audientibus omnibus, hoc factum sacris regulis obviare. Referuntur hæc tom. 9. Conc. General. *col.* 281.

Ex hac Metropolitanorum, & Episcoporum resistentia, & reclamatione noscitur, rectè notasse virum eruditum Franciscum Florentem in commentario ad titulum de officio *Legati*. „ Novas hujusmodi Legationes Metropolitanis, & Episcopis Galliæ exosas fuisse, tamquam adversùs antiqua privilegia Metropolitanorum, quam in rem notanda quoque epistola, quam prædictus Rhemorum Archiepiscopus nomine Hincmarus scripsit adversùs novam illam Ansegisi Senonensis Archiepiscopi Legationem.

Et sanè sensim labentibus sæculis Vicarios, sive Legatos Sedis Apostolicæ omnia penè jura Metropolitanorum ad se traxisse ostenditur in notis *ad num.* 16. ut proinde non immeritò his initiis restiterint Gallicani Episcopi, ac signanter Rhemorum Metropolita Hincmarus.

X. Septimum pertinens ad gravissimum disciplinæ punctum, quod versatur in causarum judicio. „ De Conciliis autem Episcopalibus, ait, non aliud indicimus, quam Sancti Patres salubriter ordinarunt: ut scilicet bini conventus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querelis, quæ inter diversos Ecclesiæ ordines nasci adsolent, judicetur. Ac si fortè inter ipsos qui præsunt de majoribus, quod absit, peccatis causa nascitur, quæ Provinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuam de totius negotii qualitate Metropolitanus curabit instruere, ut si coram positis fratribus, nec tuo fuerit res sopita judicio, ad nostram cognitionem, quidquid illud est, transferatur.

XI. Decimum caput præscribit modum, quo Legatus se gerere debeat in evocandis Episcopis ad generalem Synodum totius Illyrici. „ In evocandis ad te Episcopis moderatissimum esse te volumus, ne per majoris diligentiæ speciem, fraternis videaris gloriari injuriis. Unde si causa aliqua major extiterit, ob quam rationabile ac necessarium sit, fraternum advocare conventum: binos de singulis Provinciis Episcopos, quos Metropolitani crediderint esse mittendos, ad fraternitatem tuam venire sufficiat; ita ut præstituto tempore non ultra 15. dies qui convenerint, retardentur.

XII. Ex his patet, jam tum tempore sancti Leonis non exiguam fuisse Vicariorum Sedis Apostolicæ auctoritatem; ita tamen moderatam, ut Synodorum Provincialium & Metropolitanorum jura illibata esse vellet Leo; necnon graviores ac difficiliores causas, quæ sine multis contentionibus in Provinciis terminari non poterant, ad Sedem Apostol. per Vicarium esse referendas.

XIII. Adhæc notandum, eam auctoritatem potissimùm creditam fuisse Episcopis amplissimarum civitatum; qui, uti supra monui, successu temporis titulo suæ dignitatis *Legatos* Sedis Apostolicæ se dixerunt; atque inde vocati *Legati nati*.

Hos verò, qui ad Principes aut Reges à Sede Apostolica mittebantur, nusquam legimus primis sæculis tanta auctoritate instructos; imò plerumque Diaconi duntaxat erant; *Responsales*, sive *Apocrisarii* dicti, nulla jurisdictione instructi, solis negotiis Sedis Apostolicæ gerendis apud Principes occupati: ideòque primitus auctoritas eorum, qui hodie Legati *nati* vocantur, amplior fuit, quàm eorum qui pro certis negotiis ad Provincias mittebantur, vel apud Principes nomine Pontificis residebant: quos hodie *Nuntios* dicimus.

XIV. At cùm lapsu temporis jus perpetuæ legationis esset quibusdam Ecclesiis annexum; viderentque Pontifices, personarum quæ illis præficiebantur Ecclesiis, delectum nequaquam à libero suo pendere arbitrio, cœperunt horum Legatorum auctoritatem imminuere; aliorum verò qui ab ipsorum libera dependebant nominatione augere; quæ auctoritas circa sæculum undecimum summum incrementum accepit.

XV. Legatorum mittendorum necessitatem Alexander II, circa annum 1062. ex eo capite accersit, quod *cura universalis* Ecclesiæ eum cogat mittere ad *vicem suam* personas, quæ visitent Ecclesias, cùm id ipse *per se* facere non possit; atque hinc sumit occasionem mittendi in Gallias Petrum Damiani Cardinalem & Episcopum Ostiensem, qui illic personam Pontificis repræsentaret. Epistola hæc scripta est ad Archiepiscopos Galliæ, & extat tomo 9. Concil. Generalium, *col.* 1131.

Altiùs hoc jus repetit Gregorius VII. qui Legatum in Gallias mittens Amatum Episcopum Oloronensem, dicit, „ se id facere quod Romana Ecclesia hanc consuetudinem habuit *ab ipsis suæ fundationis primordiis*, ut ad omnes partes, quæ Christianæ religionis titulo prænotantur, suos Legatos mitteret, quatenùs ea, quæ gubernator & Rector ejusdem Ecclesiæ per suam præsentiam expedire non prævalet vice sua Legatis concessa, monita salutis & morum honestatem per eos *cunctis per Orbem terrarum* constitutis Ecclesiis nuntiaret, eaque Apostolica doctrina in omnibus quæ sacræ Religioni conveniunt diligenter instrueret.

XVI. Eamdem veterem consuetudinem, & rationem allegarunt passim sequentes Pontifices, ut Legatorum mittendorum necessitatem & eorum auctoritatem astruerent; sed præ reliquis Innocentius Tertius magnificis verbis elocutus est, quod Prædecessores sui simplici sermone dixerant. Primùm igitur scribit, Dominum Jesum Christum Sedem Apostolicam instituisse, totius Christiani Orbis caput & Magistram, à qua panis intellectus & vitæ ad alias procedat Ecclesias. Pontificem Romanum portare onera gravia cum plenitudine potestatis. Verùm quia ipse cuncta per se facere non potest, multos sibi operarios & coadjutores adjungere, ac per eos exequi, quod per se non potest personaliter adimplere, sic vices suas aliis committendo, ut intelligatur ipsemet facere, quod per alios fieri decernit. Cùm autem necessitas Ecclesiæ Constantinopolitanæ postulet illuc mitti Legatum *à latere*, destinasse in eam rem Pelagium Episcopum Albanensem; „ cui nos vices nostras commisimus, inquit, ut juxta verbum Propheticum evellat, & destruat, ædificet & plantet, quæ secundùm Deum evellenda & destruenda, necnon ædificanda cognoverit, & plantanda.

Hæc Epistola scripta ad Imperatorem Constantinopolitanum extat, *Lib.* 16. *Epist.* 104.

In textu notavimus Pontifices sæculorum sequentibus necessitatem mittendi Legatos per varias Provincias cœpisse adstruere ex *plenitudine* Pastoralis officii in ipso Romano Pontifice residente, quàm & præ cæteris magnificis verbis expressit Innocentius III. Porrò hanc *Pastoralis officii plenitudinem* à nullo Pontifice in fundamentum mittendi suos Legatos per Provincias assumptam legimus ante sæculum x. vel xi. eamque auctoritate falsarum Decretalium Romanos Pontifices sibi asseruisse, supra ostendimus ad *titulum* 19. *cap.* 3. *num.* 15.

Notavit autem Dominus Fleury in sua Historia, ac signanter in suo quarto Discursu historico, quod postquam Pontifices auctoritate falsarum Decretalium, & Decreti Gratiani asseruerunt sibi eam officii Pastoralis

pleni-

plenitudinem, coacti fuerint aliis hanc auctoritatem delegare: nam impossibile erat, ut ipsi Pontifices omnes *personaliter* adirent, vel ut adessent, omnes evocarent; atque hinc frequens esse cœperunt Pontificum Legationes à sæculo XI.

Præterea ibidem monet, „ Quòd & sub idem tempus, Legati omnis negotia cœperint sua auctoritate tractare & absolvere; atque inde contigerit, ut omnis pene Metropolitanorum auctoritas evanuerit, nihilque Metropolitanis supra reliquos Episcopos superesset, nisi prærogativa consessus, nomen Metropolitani, & ornamentum Pallii. "

De hac amplificata Legatorum potestate ex hoc facto fundamento necessitatis mittendorum Legatorum; nec non diminutis Metropolitanorum & Episcoporum juribus fusiùs agit clarissimus Baluzius in appendice ad *lib. 5. Petri de Marca, de Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 47. observatque *n.* 6. quòd Legati, tametsi omnia pro suo arbitrio gererent, ut plurimùm tamen cuncta peragerent in Conciliis; ut quæ ipsi statuebant, etiam Episcoporum auctoritate tenerent. Hoc insuper notans, quòd postremis temporibus, postquam solidata fuit suprema illorum potestas, insuper habuerint nomen Episcoporum, satis dignitati illorum prospectum putantes, si coram illis Decreta conderentur.

Unde nonnumquam Decreta in Conciliis Episcoporum, quibus ipsi præsederant, edita suo dumtaxat nomine Legati publicabant, & ab omnibus Episcopis observari mandabant; uti à Gerardo Episcopo Sabinensi, & Apostolicæ Sedis per Siciliam Legato, in publicatione Decretorum in Concilio Generali apud Melphiam anno 1284. conditorum, factum fuisse ibidem notat Baluzius; ut proinde omnis pene Episcoporum auctoritas in solis Legatis Apostolicis residere videretur.

XVII. Hoc posito fundamento, Legatorum Sedis Apostolicæ ita crevit posterioribus sæculis auctoritas & dignitas, ut cuncta omninò Provinciarum negocia ad eos deferrentur, sive de judiciis ageretur, sive de confirmationibus privilegiorum; tum aliis quibuscumque negotiis tractaretur, uti ex actis illorum temporum manifestum est.

Et quidem sæculo undecimo ad Regem Anglorum scribebat Paschalis II. „ Universum siquidem terrarum Orbem Dominus & Magister suis discipulis dispertivit; sed Europæ fines Petro singulariter commisit & Paulo. Nec per eorum tantùm, sed per Successorum Discipulos, ac *Legatos* Europæ universitas conversa est, & confirmata. Unde usque ad nos (licèt indignos), eorum Vicarios hæc consuetudo pervenit; ut per *nostræ Sedis Vicarios* graviora Ecclesiarum per Provincias negotia pertractarentur seu retractarentur.

XVIII. Quin & licèt *Legati* vices agerent Pontificum ac ob id Sedis Apostolicæ *Vicarii* dicerentur; atque propterea *delegatam* dumtaxat auctoritatem vi suæ legationis viderentur obtinere, nihilominùs Clemens IV. cuidam Presbytero Cardinali Apostolicæ Sedis Legato scribit: „ Legatos quibus in certis Provinciis committitur legationis officium, ut ibidem evellant, & dissipent, ædificent atque plantent: Provinciarum sibi commissarum adinstar Proconsulum, cæterorumque Præsidum, quibus certæ sunt decretæ Provinciæ moderandæ, *Ordinarios* reputantes, " &c.

Hoc Clementis responsum refertur *in cap. 2. de Officio Legati in VI.* atque ejus auctoritate uno consensu tradunt Canonistæ, *Legatos* Sedis Apostolicæ habere *ordinariam* auctoritatem; atque *Ordinarios* per omnes suæ Legationis Provincias reputari.

XIX. Unde sicuti Ordinariorum est; auctoritate *ordinaria* statuta *perpetuò* duratura edere; ita & Legatorum statuta *perpetua* esse declararunt Pontifices: „ Nemini dubium esse volumus, inquit Gregorius Nonus, quin Legatorum Sedis Apostolicæ *Statuta* edita in Provincia sibi commissa, durent *tamquam perpetua*, licèt eamdem postmodum sint egressi, " *cap. 10. ꝟ. de Officio Legati.*

XX. Ulterius, quia *Ordinarii* reputabantur, atque tamquam *Ordinarii* in Provincia constituti qui vice Sedis Apostolicæ *evellant*, & *dissipent*, *ædificent atque plantent*, idcircò jure delegationis non tantùm poterant causas *per appellationem* ad se delatas cognoscere & decidere; sed etiam quæ per *simplicem querimoniam* pervenirent ad ipsorum audientiam, uti respondit Alexander III. *in cap. 1. ꝟ. de Officio Legati.*

XXI. Eodem fundamento declararunt, legationis Officium non expirare morte Pontificis, à quo missi fuere, *cap. 2. de Officio Legati in VI.*

XXII. Adhæc cùm Legati haberentur tamquam *Ordinarii*, qui vice Sedis Apostolicæ curam Provinciarum in spiritualibus agerent, tandem quoque invaluit, ut ipsis tamquam *operariis*, & *ministris* Ecclesiæ *necessarii sumptus* suppeditarentur. Et quidem Gregorius VII. in formula juramenti, quam à Metropolitanis in traditione Pallii exegit, & quæ successu temporis ad omnes Episcopos extensa est; addidit clausulam de procurationibus Legatorum, quam hoc verborum tenore expressit: *Legatum Romanum eundo & redeundo honorificè tractabo, & in* NECESSITATIBUS *suis adjuvabo.*

XXIII. Stabilita verò semel necessitate suppeditandorum sumptuum, præscriptus ab iis est ordo solutionis, coactique Provinciales immensas nonnumquam auri argentique moles pendere; quæ adeò publica erant ævo S. Bernardi, ut scribens ad Eugenium III. cum moneat, ut tales in Cardinales eligat, qui cùm legatione Sedis Apostolicæ ornati fuerint: „ *Ecclesias non spolient, sed emendent, qui marsupia non exhauriant, sed corda reficiant, & crimina corrigant*, qui cùm ad Apostolicam redierint, *redeant fatigati* quidem, sed non sufarcinati: simul & gloriantes, non quòd curiosa, seu preciosa quæque terrarum attulerint, sed quòd reliquerint pacem regnis, legem barbaris, quietem Monasteriis, Ecclesiis ordinem, Clericis disciplinam, Deo populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.

Hinc frequentes Pontificum atque Conciliorum sanctiones, quæ Legatorum in exigendis *procurationibus* excessum non semel castigarunt, atque intra moderatos *necessitatis* limites concluserunt, *ut nulla Ecclesia, vel Prælatus se indebitè prægravari rationabiliter conqueratur*, *cap. 17. & 23. ꝟ. de Censibus.*

XXIV. Constat ergo, *Legatos* Sedis Apostolicæ tamquam *Ordinarios* per omnia reputatos fuisse, quin eorum, præcipuè *Legatorum à latere*, ea fuit auctoritas, & dignitas, ut instar *Proconsulum cæterorumque Præsidum*, ad regendas Provincias mitti dicerentur, *cap. 2. de Officio Legati.*

Quanta esset Legatorum ambitio, quantoque fastu & pompa Provincias ingrederentur, & se supra Metropolitanos, & Episcopos efferre ambirent, atque in Conciliis Generalibus Episcoporum præsidere, & suffragii prærogativa gaudere, pluribus deducit Baluzius in dicta appendice ad lib. 5. Petri de Marca, *de Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 25. ibidem unà observans *n.* 15. Insignia Pontificia, de quibus loquitur Innocentius III. *in cap.* ANTIQUA *ꝟ. de privil.* fuisse indumenta Pontificalia; atque hinc concludit, indumenta Romanorum Pontificum, quæ rubea erant, communicata fuisse cum Legatis; sicut olim Pallium; conaturque ostendere, vestes Romanorum Pontificum olim fuisse purpureas.

Indubiè hæc ornamenta Legatis suis communicavere Romani Pontifices, ut hoc ornatu ipsam personam Pontificis manifestiùs exhiberent; & ita honor, & reverentia, quæ Romano Pontifici debetur, legatis personam ejus repræsentantibus exhiberetur.

Ad hæc *n.* 53. ostendit Baluzius, quòd tantus quondam fuerit Legatorum excessus, & insolentia, ac nimiæ auctoritatis suæ abusus, ut etiam ipsos Romanos Pontifices ad eos revocandos commoverint, ipsosque pœnituerit, tantam auctoritatis amplitudinem suis Legatis dedisse: quia uti rectè reflectit Baluzius ibidem *n.* 1. „ Ea est Romanæ Ecclesiæ consuetudo, quemadmodum observat Ivo Carnotensis Episcopus, ut neque soleat, neque velit Decretis suis *patenter* obviare; toleranda aliqua fuerunt, ne si statim quorumlibet Legatorum facta in quæstionem adducerentur, bona Romanæ Ecclesiæ fama periclitaretur, quam Sedi illi valdè necessariam esse ait idem Ivo.

Itaque cùm Legati gradus, & ordinis sui immemores, potestatem, quam acceperant, in assertam licentiam vertebant, tum verò fremere, & indignari Romanos Pontifices, & si decens fuisset, facta Le-

„ gatorum mittere in irritum: Verùm quia periculum „ erat, ne infamis Apostolicæ Sedis inconstantia notaretur; & quoniam (ut ait Baronius) *prudentia* „ *carnis, & non spiritus* perperam facta à Ministris „ defendi solent ab eorum Dominis; Romani Pontifices, non palam quidem rescindebant, quæ acta „ à Legatis essent in Provinciis, sed tamen interdum „ eos pœnituit, quòd amplissimam potestatem Legatis concessissent; hæc Baluzius.

Ex his intelligitur, quàm ægrè Romani Pontifices perperam gesta, etiam à suis Legatis & Ministris palàm improbare, & in irritum mittere, sive emendare jampridem soliti fuerint; quod meritò Cardinalis Baronius *non spiritus*, sed carnis prudentiæ adscribit.

XXV. Et quidem sicuti Proconsules Romani, euntes & redeuntes è Provinciis sibi concreditis utebantur insigniis suæ dignitatis, ita quoque Legati utuntur insigniis Apostolicæ dignitatis, puta, vestibus rubeis, palafreno albo, freno & calcaribus deauratis, ut post Hostiensem ad *Cap.* ANTIQUA ꝟ. *de Privilegiis* notant communiter Canonistæ; idque mox ut ex Urbe recesserint.

XXVI. Quin ea erat dignitas Legatorum, ut nec Archiepiscopi, immò nec Patriarchæ possent Dominicæ Crucis vexillum sibi jubere præferri ubicumque præsens esset Summi Pontificis Legatus utens insigniis Apostolicæ dignitatis, *Cap.* ANTIQUA ꝟ. *de Privilegiis*; quia in præsentia majoris deponitur potestas reverentialis minoris, inquit Barbos. *lib.* 1. *Juris Eccles. c.* 5. *n.* 21.

Unde, uti ibidem observat Barbosa, Episcopus in Civitate, & Diœcesi cui præest, non potest præsente Legato *de latere* benedicere populum, & deferre vestes, scilicet Mozzetam significantem jurisdictionem illius ordinariam.

XXVII. Simili ratione scripsit Gregorius IX. Patriarchæ Hierosolymitano: „ Fraternitati tuæ Legationis officium in Provincia tua duximus committendum, ita tamen quòd si Legatus ad partes illas *de* „ *latere nostro* contigerit destinari, *executionem* ipsius „ officii, *quamdiu Legatus ipse ibi fuerit*, pro Sedis „ Apostolicæ reverentia omnino *dimittas*, “ *Cap.* 8. *de Officio legati*.

XXVIII. Potestas & dignitas Legatorum *à latere*, & in hoc supra aliorum Legatorum dignitate eminet, quod ipsi quoque ad instar Romanorum *Proconsulum* aliquam jurisdictionem, saltem voluntariam exerceant extra fines Provinciæ sibi commissæ; v. gr. absolvendo aliquem ab excommunicatione pro injectione manuum violenta in Clericum; quemadmodum ad *Cap.* 9. ꝟ. *de Offic. Legati* post Glossam notant Canonistæ.

Potest quoque Legatus à latere conferre Beneficia in Provincia sibi credita, licèt sint Juris Patronatus Ecclesiastici; *cum plus juris habeat in concessione Prælatus*, ait Innocentius III. *quàm in præsentatione Patronus; nec præjudicetur Prælato, si quando per Apostolicæ Sedis Legatum eo inconsulto Ecclesia concedatur*, *Cap.* 6. ꝟ. *de Officio Legati*.

XXIX. Verùm, licèt amplissima fuerit posterioribus sæculis Legatorum, præsertim *à latere*, auctoritas ac potestas, nihilominus tamen plura in signum suæ supremæ potestatis Pontifices reservarunt, quæ eorum Legatis *à latere* non competunt, nisi specialiter & nominatim in eorum facultatibus & mandatis à Pontifice sint expressa; qualia sunt transferre Episcopos aut Archiepiscopos; unire duos Episcopatus, aut alteram Sedem Episcopalem alteri subjicere; aliaque quædam similia, quæ ad *Cap.* 4. ꝟ. *de Offic. Legati* annotavit Glossographus.

Si quis conferre voluerit ea, quæ in Decretalibus Gregorii IX. sub titulo *de Officio Legati*, nec non sub titulo *de Censibus, Exactionibus, & Procurationibus*: & in *sexto Decretalium* sub eisdem titulis referuntur de auctoritate, dignitate, ac juribus Legatorum, cum iis, quæ Vicariis & Apocrisariis Romanorum Pontificum à tempore S. Leonis, & aliquot sæculis sequentibus competebant, facilè intelligit pleraque, quæ de eorum dignitate, auctoritate, & juribus à Canonistis conformiter ad jus Decretalium dicuntur, sapere tempora illa, quibus dignitas, & auctoritas, necnon jura Legatorum in immensum excreverant; & quando Romani Pontifices Legatos ad Aulas Principum mittere cœperant, ad modum Imperatorum & Regum; quod circa sæculum XII. post tempora Gregorii VII. sua initia, & incrementa accepisse ex Scriptoribus, & Historicis illius temporis compertum est; apud quos de Legatorum, & Ecclesiæ Romanæ in hac missione excessibus querelæ loquuntur.

Unde in Decretalibus Gregorii IX. sub titulo de *Officio Legati* nulla occurrit Decretalis antiquior Decretali Alexandri III. qui sub finem sæculi XII. demum sedit: ut ea, quæ de juribus, ac dignitate & prærogativis Legatorum in libris Juris Canonici dicuntur, nota vix fuisse videantur.

Circa hæc quoque tempora videtur invaluisse, ut Ecclesia Romana dici cœperit *Curia* Romana, cùm huc usque instar aliarum Ecclesiarum dici soleret simpliciter *Ecclesia Romana*.

In hanc enim nominis mutationem quasi recenter inductam invehitur Gerchus Præpositus Recherspergensis, S. Bernardo coævus, in expositione in *Psalmum* 64. sive *libro de corrupto Ecclesiæ statu* ad Eugenium III. Papam, ubi Ecclesiæ Romanæ maculas describere satagens ait: „ Neque vel hoc ipsum carere macula “ videtur, quòd *nunc* dicitur *Curia Romana*, quæ “ *antehac* dicebatur *Ecclesia Romana*; nam si revol- “ vantur antiqua Romanorum Pontificum scripta, nus- “ quam in eis reperitur hoc nomen, quod est *Curia* “ in designatione sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, quæ “ rectius *Ecclesia*, quàm *Curia* nominatur: quia no- “ men *Curia*, ut ante nos dictum est, à *cruore* deri- “ vatur, sive à *curis*, ut ait quidam: “ *quia curarum genitrix, nutrixque malorum injustos justis, inhonestos æquat honestis*. Extat hic liber *tomo* 5. *Miscellaneorum* Stephani Baluzii *pag.* 63.

Cæterùm nec hodie in Belgio, aut Gallia pluribusque aliis Provinciis & Regnis nota & recepta sunt ea omnia, quæ in Decretalibus Legatis, sive Nuntiis Apostolicis attribuuntur; ac signanter, quæ de jure *Procurationum* dicuntur, uti sparsim in hoc opere notatum est.

XXX. Ex his verò causis Pontifici specialiter reservatis, Pontifices solent suis Legatis, vel plures vel pauciores committere, quatenus gratia vel auctoritate apud Pontificem prævalent; easque exprimere solent in mandatis & facultatibus, quas Legatis suis tradere consueverunt. Ex varia hac Pontificum delegatione nunc ampliore, nunc restrictiore factum est, ut verissimè annotarit Panormitanus in *Cap.* FIN. ꝟ. *de Confirmat. utili*, adeò perfunctoriè & generaliter de Officio Legati in Jure Canonico tractari, ut vix constitui possint ea quæ jure Legationis propriè ad Legatum pertinent.

XXXI. Hinc & prudenter hodie Pontifices solent mandatis sive facultatibus Legatorum seu Nuntiorum inserere ea omnia, quæ Legatis committenda esse censent. Unde etiam monet Cardinalis de Luca disc. 33. ad Concilium Tridentinum *num.* 21. quoad jura Legatorum certam regulam statui non posse, *cùm totum pendeat à tenore facultatum*. Facultates quas habuit Decius Carafa Nuntius Apostolicus in Belgio sub Alberto & Isabella, exhibet Zypæus titulo *de Officio Legati*; notatque eas esse, quales plerumque Nuntii habere solent.

CAPUT III.

Quid moribus hodiernis, præsertim Galliæ & Belgii circa Legatos & Nuntios Apostolicos obtineat?

1. *Legati & Nuntii Ordinarios in sua jurisdictione turbare non possunt.*
2. *Olim multùm soliciti fuerè Pontifices, ne per Legatos Ordinariorum jurisdictio & auctoritas impediretur.*
3. *Soliciti quoque erant, ut essent grati Principi, ad quem mittebantur.*
4. *A multis sæculis obtinuit, ut sine prævio Principis consensu non mittantur.*
5. *In Gallia id in usu erat tempore Bonifacii VIII.*

6. Con-

6. *Consuetudo Angliæ de non mittendis Legatis sine prævio Regis consensu, probata à Callixto II.*
7. *Legati debent Bullas suæ Legationis Regi exhibere.*
8. *In Gallia Facultatibus Nuntiorum & Legatorum modificationes addi solent.*
9. *Idem observatur in Hispania & Belgio.*
10. *Modificationes Facultatum Legatorum à Latere annotantur in Registris Curiæ; & ad quid?*
11. *Referuntur articuli modificationum in Gallia apponi soliti.*
12. *Legati etiam à Latere debent Legationem exercere per se.*
13. *Legatorum potestas hodie non censetur* Ordinaria.
14. *Legati non possunt exercere suam legationem, nisi quamdiu Regi placuerit.*
15. *Legatus discedens debet Legationis acta reponere ad manus alicujus à Curia Regia designati.*
16. *Articuli modificationum in Gallia apponi consueti multùm moribus Belgicis consonant.*
17. *In quibus potissimum hodie versetur Nuntiorum officium.*
18. *Legati & Nuntii plurimùm Ecclesiæ prodesse possunt, si debitis dotibus sint instructi: quæ ibidem referuntur.*

I. SYnodus Tridentina *Session.* 24. *cap.* 20. *de Reformation.* statuit: „ Legati quoque, etiam *de latere*, Nuntii, Gubernatores Ecclesiastici, aut alii, quarumcumque facultatum vigore, non solùm Episcopos in prædictis causis impedire, aut aliquo modo eorum jurisdictionem iis præripere, aut turbare non præsumant; sed nec etiam contra Clericos, aliasve personas Ecclesiasticas, nisi Episcopo priùs requisito, eoque negligente, procedant: aliàs eorum processus ordinationesvè nullius momenti sint: atque ad damni satisfactionem partibus illati teneantur.

Hic patet, Synodum Tridentinam in nullo velle auctoritatem & jurisdictionem Ordinariorum per Legatos aut Nuntios perturbari aut impediri: unde etiam notat Zypæus in Jure novo titulo *de Officio Legati*, quòd generatim Nuntiis præscribatur, ut procedant sine præjudicio Ordinariorum: quod & Rex in litteris *placeti* addere solet, ut infrà patebit.

II. Quam soliciti jam pridem fuerint Pontifices, ne Legati jurisdictioni vel auctoritati Episcoporum in aliquo detraherent, liquet ex verbis S. Leonis Legationi Juliani Episcopi Coensis, de quibus capite præcedenti. subjunctis: „ Consulenti autem dilectioni tuæ de his, in quibus putaveris ambigendum, non deerit relationibus tuis meæ responsionis instructio: ut sequestrata earum actione causarum, quæ in quibusque Ecclesiis Præsulum suorum debent cognitione firmari, hanc specialem curam vice mea functus assumas, ne hæresis vel Nestoriana vel Eutychiana in aliqua parte revirescat. “ &c.

III. Neque minus soliciti erant, ut Legati, præcipuè qui eum in finem ablegabantur ut in comitatu Principis morarentur, Principi grati essent; ejusque patrocinio foverentur. Unde nec facilè suos ad Principes Legatos mittebant, ni unà benevolentiam Principis sollicitarent, omnemque Legatorum erga Principem observantiam sponderent; quemadmodum in Epistolis S. Leonis ad Martianum & Pulcheriam, necnon variis Epistolis S. Gregorii videre licet.

IV. Imò à multis sæculis apud plerasque gentes invaluit, ut Legati Pontificii ad Provincias, sine prævio Principis consensu non admittantur; quemadmodùm nec Principum Legati à Pontifice, nisi de ejus consensu recipiuntur.

In textu notatum est hodie in Belgio, aliisque plerisque Provinciis & Regnis invaluisse, ut Legati, sive Nuntii Apostolici sine consensu Principis Provinciam intrare nequeant, seu functiones obire.

Quo tempore, & qua occasione eum consensum Principes requirere cœperint, non certò scitur. Verisimile est non ubique eodem tempore, nec eadem occasione inductum.

Extat hac de re notanda epistola Frederici Imperatoris sub medium sæculi XII. data ad Adrianum IV. Pontificem, qua respondit querelæ hujus Pontificis, quòd Cardinalibus à se ad Imperatorem destinatis, non tantùm Ecclesias, sed & portas civitatis occludi fecisset, respondet Imperator: „ Cardinalibus utique vestris clausæ sunt Ecclesiæ, & non patent civitates: quia non videmus eos Prædicatores, sed Prædatores; non pacis corroboratores, sed pecuniæ raptores; non orbis reparatores, sed auri insatiabiles corrasores; cùm autem viderimus eos, quales requirit Ecclesia, portantes pacem, illuminantes patriam, assistentes causæ humilium in æquitate, necessariis stipendiis & commeatu eos sustentare non differemus. “ Habentur hæ litteræ apud Goldast. tom. I. Constitut. Imper. edit. 1607. *pag.* 58.

Similiter narrat Hector Boetius, libr. 13. Historiæ Scotorum *fol.* 282, quod cùm Rom. Pontifices frequenter è suo corpore mitterent Legatos in Scotiam, qui Scotiam raptarent sub umbra Legationis, rem eò deductam esse anno 1221. ut cùm illuc missus esset ab Honorio Papa Legatus, Alexander Rex consulendos suos ratus, Concilium convocaverit, ubi Præsul quidam præfatus de avaritia & pravis moribus Legatorum, demum huc flexit, ut censeret, non modo hunc non admittendum reclamante populo, ac Regno exhausto, sed ne in posterum quidem hunc, aliumve.

Addit autem Hector Boetius, ea liberrima Præsulis illius oratione permotos, qui in Conventu aderant, Legatum censuisse in Regnum admittendum non esse. Quæ cum summo Regis (inquit) & assidentium assensu probata essent, Legatus in Regnum admissus non est.

Tandem cæteri quoque Principes in suas Provincias Nuntios, aut Legatos sine sua licentia recipere noluerunt, uti in textu de Regno Galliæ, & Ditionibus Belgii observatum est, ibidemque notatum, per Principem ejusque suprema Auditoria, eorum instructiones, sive Facultates examinari, pluresque modificationes adjici. Sed præ cæteris soliciti sunt Ministri Regii, ne quid jurisdictionem sapiens Nuntii sibi attribuant.

V. Illud in Regno Galliæ tempore Bonifacii VIII. & Philippi Pulchri Galliarum Regis obtinuisse, sat manifestum est ex articulo, quem inter alios Bonifacius per suum Legatum Philippo proponi voluit; ipsiusque Philippi dato responso. Articulus proponendus hic erat: „ Item ad denuntiandum, vel declarandum eidem Regi, quòd Romanus Pontifex Legatos de latere ac Nuntios liberè mittere potest ad quævis Imperia, Regna & loca, *prout vult*, *absque petitione* cujuslibet, vel *consensu*; usu, vel consuetudine contrariis nequaquam obstantibus. “ Huic articulo respondit Rex: „ quòd non impedivit, nec impedire intendit Legatos, Nuntios, vel alias quascumque personas, quominus ingredi valeant Regnum suum, nisi *sibi & regno sint legitima ratione suspecti*, vel aliàs habeant justam causam. “

VI. A Callixto Papa II. concessum fuisse Henrico I. Angliarum Regi, ut vetustæ Regni sui consuetudines firmæ manerent; atque inter alias hæc, ut nullus Legatus in Regnum ejus mitteretur, nisi à Rege postularetur, refert Rogerius de Hoveden in priore parte Annalium: verba ejus sunt: „ Rex à Papa impetravit ut omnes consuetudines, quas Pater suus in Anglia & in Normannia habuerat, sibi concederet, & maximè ut *neminem Legati* officio in Anglia fungi permitteret, si non ipse (aliqua præcipua querela exigente, quæ ab Episcopis regni terminari non posset) *hoc fieri à Papa postularet*. “

Hæc praxis non admittendi Legatos, seu Nuntios Apostolicos sine Regio consensu usque ad hæc nostra tempora, non in Gallia, aut Anglia dumtaxat, sed & in Hispania, ac Belgio nostro constantissimè servatur.

VII. Imò quemadmodum olim Proconsules Romani (quibus Legati Apostolici, præsertim *à Latere* comparantur) secum ferebant facultatum, seu mandatorum suorum articulos in Provincia sibi demandata exhibendos; ut juxta illos suam auctoritatem ac jurisdictionem exercerent; ita quoque moribus obtinuit, ut Legati sive Nuntii Apostolici Facultates suas habere debeant, easque Regi, ejusve Parlamento exhibere; ut iis visis & examinatis expendatur, num nihil in illis contineatur Juribus Regiis, aut Regni, vel subditorum contrarium.

VIII. „ Legati de Latere (ait Franciscus Marcus *decis. Delphin. part. 2. decis. 14.*) apud Gallos nusquam funguntur Legationis officio, nisi in eorum ingressu insinuaverint suæ potestatis litteras supremæ Curiæ Parlamenti, „ Et Renatus Choppinus de P. S. *lib. 2. tit. 4.* „ Sacri Legati potestas initium sumit apud Gallos, ex quo primum *Curia codicillos Pontificios approbaverit.*

„ Patiuntur Romani Pontifices (inquit Molinacius ad *l. 1. Cod. de summa Trinit.*) Legatos suos, quos mittunt in Galliam, Lugduni semper, atque in hunc diem gradum sistere, donec *singula Legationis capita temperentur à Senatu Francico*, qui indicit & cancellat liberè, si imminutum in aliquo jus in re profana seu temporali regium viderit.

IX. Quod de Gallia uno consensu Practici testantur & notoria praxis evincit, idem de Hispania & Belgio refert tamquam indubitatum & Caroli V. edicto firmatum, Didacus Covarruvias *Pract. qq. c. 35. §. 4.*

„ Sicuti apud Hispanos, ait, potestas Legatorum seu Nuntiorum Apostolicæ Sedis examinatur, ut admoneri possint à summo Regis prætorio, quibus uti conveniat dispensationibus & commissionibus, ne quid fiat in Reipublicæ dispendium : cùm plerumque Nuntii Apostolici exteri sint, nec satis noverint, quæ sint omninò præcavenda, ne falsis precibus & suggestionibus decipiantur; ita & idem fieri solet apud Gallos, teste Carolo Molin. ita Reg. Cancellariæ de infirmis resignantibus *n. 139.* Ita enim, inquit, de Regno Franciæ: in quo nec Legatus quidem Papæ, sive lateralis, sive missus quidquam auctoritate Papali exequi potest in regno, nisi priùs permissionem expressam à Rege obtinuerit homologatam à supremo Tribunali Regio, in quo Legatus aliquid exequi nec in terris Regni, quæ nuper adhuc erant in possessione Regis Franciæ, sine consensu Comitis Flandriæ, ut vidi per programma Caroli V. Imperatoris, qui ibidem jus conservat, cujus programmatis exemplar habeo sub data 13. die Maji ann. 1531. Hactenus Molinæus. Ex quo apparet, non tantùm in Hispania, sed & in Flandria & apud Gallos hoc ipsum frequentissimè fieri. " Hæc Covarruvias.

X. Ob reverentiam quidem Legatorum *à latere* solet Curia Regia, teste Fevretio, *lib. 3. de abusu, cap. 2.* ipsis reddere Bullas legationis nulla facta mentione restrictionum, sive modificationum, quæ in registris Curiæ dumtaxat annotantur, ut ad illas, cùm opus fuerit, recurri possit, Si tamen Legatus his contraveniat, sive voluntariam, sive contentiosam jurisdictionem concernant, abusus judicatur, atque ab illo actu *tamquam ab abusu* ad Curiam Regiam appellatur.

XI. Jacobus Thuanus *Lib. 3. Historia sua ad annum* 1547. in unum redegit & per ordinem retulit modificationes, quæ in verificatione, ut ajunt, facultatum, sive Bullarum Legatorum *à Latere* per Curiam Regiam diversis temporibus appositæ fuerunt, quemadmodum ex litteris ipsius verificationum relatis *tom. 2. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, cap.* 23. videri potest.

Cùm verò ex dictis articulis elucescat, quæ sit moderna circa auctoritatem, & facultates Legatorum, & Nuntiorum disciplina & praxis, non inutile fore credidi dictos articulos eo ordine, quo à Thuano recitantur, referre.

Ut Legatus „ mandatorum vi nullam jurisdictionem in Regis subditos, ne ipsis quidem consentientibus, exerceat, nec etiam in eos è Sacro Ordine, qui jurisdictioni ordinariæ exempti sunt, & directè ad S. S. pertinent, quibus si opus sit, judices in partibus delegatos dare tenebitur, qui de appellationibus eorum cognoscant, & finem liti imponant : natalium restitutionis beneficium spuriis non impertiatur, nisi ut ad Sacros ordines admitti, & Sacerdotia obtinere possint, modò ne eo beneficio privilegiis, immunitatibus ac juribus Sacrorum Collegiorum, quæ spurios nullo casu admittunt, derogetur; non autem beneficium ad id porrigatur, ut spurii ad successiones & Magistratus civiles, ac hujusmodi publica munia admittantur: nullam Sacerdotiorum unionem sanciat; tantùm rescripto Judices deleget juxta Synodi Constantiensis statutum : iis qui ob gradus prærogativam ad Sacerdotia per nominationem jus habent, studiorum curriculi gratiam non faciat: nulla pensione Sacerdotia, etiam consentientibus, qui ea obtinent, oneret, nisi commodo eorum, qui ea ejerabunt, aut litigii componendi causa; neque patiatur, ut qui ea ejerabunt, pensionis loco omnes fructus retineant, concedatve, ut qui ea tenent, bona soli ulla de causa aut quovis contractu alienare possint, etiam si ea Sacerdotia nulli regni jurisdictioni subjaceant, & nullo medio ad Sanctitatem suam pertineant: tantùm eo casu Judices in regno deleget, qui causa cognita juxta juris præscriptum auctoritatem Decreto interponant : Cœnobia Religiosorum utriusvis sexus, nulli, vita durante, aut ad tempus, cum titulo attribuere, aut commendare queat, citra Regis nominationem, juxta pacta cum Leone X. inita; neque Sacerdotiorum vacantium gratiam ulli faciat in indulti à P. P. Parisiensis Senatus assessoribus à Rege nominandis concessi præjudicium nullam inter Regi subjectos jurisdictionem exerceat de falso, usuris, separatione conjugatorum, quo ad petitionem dotis, & bonorum per contractus illicitos ablatorum restitutionem; de crimine item novæ sectæ, quæ quietem publicam turbet, cùm de facto tantùm quæretur, non cognoscat; quippe cùm eorum omnium cognitio ad Regem ejusque judices pertineat; neque Regis subditos in iis causis absolvat, nisi quoad conscientiam & pœnitentiam : testandi contra Provinciarum consuetudines, jure Regni ac Constitutiones in Curia promulgatas, ullis Sacerdotia in Regno tenentibus, aut in Cœnobiis Monasticam professis gratiam non faciat: in diplomatibus suis patronorum, aut aliorum Ordinariorum juribus non deroget contra statuta & laudabiles primariarum Ecclesiarum aut Collegialium consuetudines ac privilegia Regis postulatu à Pontificibus concessa gratiam nulli faciat; plura Sacerdotia uni sub eodem tecto non conferat : executoribus testamentorum tempus à lege præstitutum non proroget: legata pia in alios usus, quàm quos testator voluit, non convertat; nisi eo casu, quo voluntas defuncti planè impleri non possit, & dummodò commutatio in rem fiat, quæ testationi ejus ultimæ æquipolleat: regulæ *de verisimili notitia*, & *publicandis resignationibus* non deroget: de fructibus perceptis cum iis non paciscatur, qui in Sacerdotiorum possessionem se verè intruserint, aut eos ipsis omninò remittat; cùm scilicet in usum & utilitatem ipsarum Ecclesiarum, à quibus profecti sunt, resarciri debeant: in conferendis Sacerdotiis quæ ejerata fuerint, non statuat, ut fides diplomatibus suis adhibeatur, etiam non exhibitis procurationibus, quarum vi ea Sacerdotia ejerata fuerint. In diplomatibus suis clausula, *anteferri*, aut simili, in præjudicium juris jam alteri quæsiti, non utatur. Causas Ecclesiasticas ad se evocare, aut de iis cognoscere contra caput, *de causis*, aut rei sequestratione uti non possit: de criminibus, quæ verè Ecclesiastica non sunt, etiam si mixta fuerint, contra purè Laicos non cognoscat, sed tantùm contra Ecclesiasticos; neque in criminibus purè Ecclesiasticis mulctas pecuniarias Laicis irroget; ei tamen contra Ecclesiasticos, hujusmodi mulctis uti jus sit, secundùm sanctiones Canonicas, dum ne derogetur Sacris Conciliorum Decretis in Censura Canonica comprehensis : restitutiones in integrum, aut contractuum inter Laicos factorum rescissiones non concedat : de actionibus in rem, etiam si contrahentes Sacris addicti fuerint, aut de contractibus inter quascumque personas Laicas aut Ecclesiasticas factis, qui obligationes in personam contineant, si à Notariis Regiis publica auctoritate confirmati fuerint, non cognoscat : personas Laicas infamia notatas, famæ, & dignitati non restituat, sed tantùm Clericos, quoad Sacros Ordines & Sacerdotales dignitates: non permittat iis, qui Sacerdotia ejerando pensiones retinuerint, eas in alium transferre : Sacerdotia Regni, quæ conferre ei, quamdiu in regnô erit, jus est, cùm extra regnum erit, conferendi facultatem non habeat; & cum è regno discedet, in cujusdam viri spectatæ fidei manus acta Legationis suæ consignare teneatur: nihil postremò faciat, quod deroget, aut præjudicet sacris Decretis, pactis inter Reges & Pontifices initis,

Con-

„ Conciliis Oecumenicis, juribus, Immunitatibus, Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, Academiis, & publicis regni scholis, idque scripto manu propria idoneè subsignato promittat.

XII. Ulteriùs quia in Legatione electa est industria personæ, ideò in verificatione Facultatum, seu Bullarum injungitur, ut Legationem suam exerceat *per se, non per alios*. Unde Curia Regia anno 1519. admisit quidem Legationem Cardinalis Ambrosii, ut tamen ipse nequeat dare in sua absentia, aut alio quocumque prætextu aliquem Vicarium aut substitutum cum pari auctoritate aut facultate: sed posset committere, aut delegare dumtaxat aliquem Regentem Cancellariæ suæ, & alios Officiarios pro Legationis suæ exercitio. Habentur hæ litteræ verificationis *tom.* 2. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, *cap.* 23. *num.* 27.

XIII. Legatorum præsertim *à latere* potestatem jure communi *Ordinariam* reputari suprà notatum fuit: „ At in terra Gallica (ait Renatus Choppinus, *lib.* 2. *de sacra Politia, tit.* 4. *num.* 4.) quæ unius Regis profanum hactenùs dominatum experta est, Legati functionem nos *alienam* potiùs interpretamur, delatamque à Pontifice, quàm illius *propriam ac ordinariam*.

XIV. Monet quoque ibidem Choppinus, *numer.* 3. „ adjectum fuisse Senatus Consulto, Legatum tamdiu potestate usurum quamdiu ageret in Provincia dumtaxat (non si Regno Francico semel exisset) aut *quoufque placuisset Principi*.

Tomo 2. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, *c.* 23. *n.* 30. referuntur literæ Archiepiscopi Barensis Nuntiis Sedis Apostolicæ ad Curiam Regiam, in quibus hæc habentur: „ Per has præsentes promittimus & juramus per Ordines Sacros, quos ab Ecclesia recepimus, præfato Christianissimo (Regi Franciæ) quod jam d. Legatione non utemur in regno suo, terris & Dominiis sibi subditis nisi quamdiu suæ libuerit voluntati: adeòut cùm primùm certiores efficiemur; quod suæ voluntatis est, ut ampliùs illa non utamur, statim cessabimus & desistemus illa uti.

Idem scripto promisit Antonius de Prato Cardinalis tituli S. Anastasiæ & Archiepiscopus Senonensis, Legatus *à latere* anno 1529. & extat promissio dicto *cap.* 23. *num.* 39.

XV. Denique notat Choppinus loco citato: „ Gallicis autem finibus abscessuro Legato injunctum est, omnia suæ Legationis *acta*, & *commentaria* dimittere *penès Curiæ Præsidem*, aut *Consiliarium*, quemcumque ei idcircò *Senatus designasset*. Quorum omnium syngrapham tesseramque assertoriam Legatus Regi præberet: *Curiæ Regestis* posteà *inscribendam*, sicuti hæc omnia Senatorio Decreto expressa sunt 17. Kalend. Januarii anno 1551.

In formula juramenti Cardinalis Mauroceni Legati *à latere*, præstiti Henrico III. Francorum Regi anno 1576. ibid. *num.* 70. habentur sequentia: „ Juro, & promitto in verbo Cardinalis per Sacros Ordines meos manibus ad pectus positis Christianissimo Regi, me Legati munerè non functurum, nec Facultatibus mihi à S. Sede concessis usurum, nisi quamdiu in Regno ero, & suæ Majestati Christianissimæ placuerit, adeòut certior factus de illius voluntate, illi convenienter Legati nomen, & jus continuò sim depositurus: simulque omnium quæ gerentur à me, Legatione finita, codicillos relicturum in manibus ejus quem voluerit sua Christianissima Majestas: item leges & statuta & consuetudines Regni servaturum, nec ullo modo auctoritati & jurisdictioni Regiæ, juribus, Libertatibus, & Privilegiis Ecclesiæ Gallicæ, & Universitatum derogaturum.

XVI. Prædicti articuli modificationum, & reliqua usum Regni Galliæ exponentia si attendantur, & conferantur cum moderna Belgii nostri praxi, apparebit, in multis mores Belgicos hac in parte Gallorum moribus consentire.

Et quidem Philippus II. Hispaniarum Rex in literis *Placeti* super Legatione Caroli Caraffæ in has Provincias, datis Bruxellis 18. Decembris 1557. postquam declaravit, „ quòd dictus Caraffa sibi exposuisset, se nolle in hisce Provinciis uti Facultatibus, seu Bullis suæ Legationis sine notitia & consensu Regis, quem postulari fecit, dicit: se consensisse, atque per præsentes consentire, ut Legatus suis *Facultatibus*, & *Bullis* utatur; ita tamen, quòd non poterit præjudicare Indultis aut Privilegiis Regiis nominandi ad Monasteria, Dignitates ac Beneficia in his Provinciis; neque etiam ordinationibus aut edictis publicis harum Provinciarum: quòd non derogabit Juri Patronatus Laicorum; neque ulli fundationi quovis prætextu; quòd non utetur prævemione in præjudicium Ordinariorum Collatorum Beneficiorum; non poterit quoque dispensare super retentione duorum Beneficiorum Curatorum, neque duorum Beneficiorum in eadem Ecclesia: quodque hi, qui ab eodem Legato obtinebunt quamcumque gratiam, provisionem aut Bullam, iis uti non poterunt sine præviis litteris *Placeti Regii*, quemadmodum, ait, observare solemus in omnibus provisionibus & Bullis Apostolicis. “ Habentur hæ litteræ in quodam libello continente Privilegia nominationum Lovaniensium; necnon diversa alia Indulta nominandi ad Beneficia & Dignitates Principibus Belgii indulta, impresso Leodii apud Matthiam Hovium anno 1663. *pag.* 137.

XVII. Auctoritas itaque Nuntiorum Apostolicorum in Gallia ac Belgio ferè in his consistit.

Primò, in concedendis rescriptis, quibus designantur Judices Synodales in Partibus, qui de causis per appellationem aut alium quemcumque titulum ad Sedem Apostolicam devolutis, cognoscant & judicent.

Secundò, in concedendis dispensationibus, vel conferendis Beneficiis aliisve gratiis elargiendis, quæ privativè ad Sedem Apostolicam spectant: prout scilicet, Sedes Apostolica eas per Legationis Bullas, seu Facultates ipsis Legatis seu Nuntiis censuerit communicandas.

Tertiò, ipsi Nuntii etiamnum hodie vice Pontificis in Provinciis pro fidei integritate & conservatione, necnon Canonum custodia excubare debent; atque apud Reges & Principes tamquam Ministri Pontificii negotia Pontificis procurare. Solent quoque Pontifices per Nuntios tamquam suos Ministros apud Principes, & Reges in Provinciis agere: omniaque per manus ipsorum transire solent. Ipsi quoque omnia majoris momenti Romano Pontifici atque Curiæ Romanæ referunt: quæque agenda sint à Pontifice expectant, atque de singulis Pontificem, ac Curiam Romanam informant. Quare à vero aberrare non videntur, qui hodiernos Nuntios Apostolicos, pristinis Apocrisariis & Responsalibus (de quibus capite præcedenti) comparari posse credunt.

XVIII. Indubitatum quoque est, non exiguam etiam hodie esse Nuntiorum apud Principes & Ecclesiæ Prælatos auctoritatem, propter reverentiam & eminentiam Sedis Apostolicæ, cujus ipsi vices gerunt, & pro qua Legatione funguntur; quodque plurimùm Ecclesiæ sua auctoritate prodesse possint, præsertim si tales sint, quales Sanctus Bernardus *lib.* 4. *de Considerat. ad Eugenium, cap.* 4. describit: „ Qui missi post aurum non eant, sed Christum sequantur. Qui quæstum Legationem non æstiment, nec requirant datum, sed fructum. Qui Regibus Joannem exhibeant, Ægyptiis Moysem, fornicantibus Phinees, Heliam idololatris, Helisæum avaris, Petrum mentientibus, Paulum blasphemantibus, negotiantibus Christum. Qui vulgus non spernant, sed doceant: divites non palpent, sed terreant, pauperes non gravent, sed foveant; minas Principum non paveant, sed contemnant. Qui non cum turba intrent, nec cum ira exeant: qui Ecclesias non spolient, sed emendent. Qui marsupia non exhauriant, sed corda reficiant, & crimina corrigant; famæ provideant suæ, nec invideant alienæ. Qui orandi studium gerant, & usum habeant, ac de omni re orationi plus fidant, quàm suæ industriæ, vel labori. Quorum ingressus pacificus, non molestus exitus sit. Quorum sermo ædificatio, quorum vita justitia, quorum præsentia grata, quorum memoria in benedictione. Qui se amabiles præbeant non verbo, sed opere: reverendos exhibeant, sed actu, non fastu. Qui humiles cum humilibus, & cum innocentibus innocentes, duros durè redarguant, malignantes coerceant, reddant retributionem superbis. Qui

non

„ nou de dote viduæ, & patrimonio crucifixi se, vel „ suos ditare festinent, gratis dantes quod gratis ac- „ ceperunt, gratis facientes judicium injuriam patien- „ tibus, vindictam in nationibus, increpationes in populis. Qui de tuo denique spiritu illorum instar “ septuaginta Moysi accepisse cernantur, per quem “ sive absentes, sive præsentes contendant, placere “ tibi, placere Deo. “

TITULUS VIGESIMUSSECUNDUS.

De Congregationibus Cardinalium.

CAPUT I.

De Origine, & Dignitate, & Officio Cardinalium.

1. *Qui dicti olim fuerint, Episcopi, Presbyteri, & Diaconi* Cardinales?
2. *Unde olim dicerentur* Cardinales?
3. *Quomodo Episcopi, Presbyteri, & Diaconi* Cardinales *distinguerentur à* non Cardinalibus?
4. *Episcopum proprium Ecclesiæ S. Gregorius vocat* Cardinalem.
5. *Eodem sensu dicit Presbyterum* Cardinalem.
6. *Diaconum* Cardinalem *eodem sensu accepit.*
7. *Olim non tantùm in Ecclesia Romana, sed etiam in aliis erant Presbyteri, & Diaconi* Cardinales.
8. *Etiam Sæculo XI. Presbyteri Ecclesiarum Parochialium dicti sunt* Cardinales.
9. *Quæ primitùs fuerint* Diaconiæ *in Urbe Roma?*
10. *Quomodo paulatim transierit in titulos* Cardinalium?
11. *Quatuordecim primùm fuere Diaconorum Cardinalium tituli, quibus quatuor alii additi.*
12. *Primus Leo X. octodecim titulis Diaconorum* Cardinalium *novum addidit.*
13. *Olim fuere 38. tituli Presbyterorum* Cardinalium; *& quandiu numerus ille manserit immutatus?*
14. *Episcopi* Cardinales *Romæ multis sæculis ignoti fuere; & quomodo initium habuerint:*
15. *Quomodo numerus* Cardinalium *subinde diminutus, & subinde nimium auctus fuerit?*
16. *Synodus Basiliensis limitavit ad viginti quatuor.*
17. *Sixtus IV. numerum primus valdè ampliavit.*
18. *Hodie ad septuaginta redactus.*
19. *Antiquitùs Cardinales Ecclesiæ Romanæ erant ipse Clerus illius Ecclesiæ; quem* Presbyterium *dicebant.*
20. *Presbyteri aut Diaconi Cardinales olim supra reliquum Clerum non eminebant.*
21. *Multis Sæculis Episcopi Prælati præfuere* Cardinalibus.
22. *Dignitas Cardinalitia cum dignitate Romani Pontificis sensim crevit.*
23. *Circa Sæculum XII. cœperunt* Cardinales Episcopi.
24. *Pileus rubeus aliaque insignia Cardinalibus data.*
25. *Quando Cardinales dicti sint* Eminentissimi?
26. *Cardinales nullo alio titulo quàm* Cardinalitio *uti possunt.*
27. *Cardinalitia dignitas omnem aliam suo splendore absorbere videtur.*
28. *Cardinales nonnumquam Episcopos indignè tractarunt.*
29. *Bartholomæus de Martyribus conqueritur, Episcopalem dignitatem per Cardinalitiam in vilipendium venisse.*
30. *Præcipuum officium* Cardinalium *olim fuit intendere Ecclesiis suorum respectivè titulorum.*
31. *Hodie præcipuum ipsorum officium est, assistere Pontifici, ratione cujus postmodum suum nomen mutuarunt.*
32. *Cardinales hodie cum Pontifice majora Ecclesiæ negotia agunt.*
33. *Quæ qualitates in Cardinalibus requirantur?*
34. *Instituta sunt Cardinalium Congregationes pro negotiis dirigendis.*
35. *Variæ harum Congregationum species.*
36. *Quarum Congregationum notitiam habere hic conveniat.*

I. A Multis retro sæculis notissimum fuit *Cardinalium* in Ecclesia nomen; sed à modernis Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus planè diversorum.

Episcopus quippe *Cardinalis* antiquitùs dictus fuit, omnis ille Episcopus, qui Ecclesiæ alicui Cathedrali erat intitulatus, sive *incardinatus*, hoc est, proprius illius Ecclesiæ Episcopus.

Similiter Presbyter, aut Diaconus *Cardinalis* vocatus est, qui alicui Ecclesiæ, aut loco pio tamquam *ordinarius*, & *proprius* Presbyter, aut Diaconus erat intitulatus, sive *incardinatus*.

II. Hujusmodi Episcopi, Presbyteri & Diaconi vocabantur *Cardinales:* quia, sicut *cardo* fixus est, & immobilis; ac circa illum valvæ volvuntur; ita quoque circa illos Episcopos, Presbyteros ac Diaconos; tamquam *fixos* & proprios Ecclesiarum *cardines*, populus eorum curæ commissus in Ecclesiastico regimine, & animarum cura quodammodo volveretur.

III. Verbo, Episcopi, Presbyteri & Diaconi *Cardinales* in hoc unicè ab aliis *non Cardinalibus* differebant, quòd illi tamquam *proprii* & quasi *fixi* ac *immobiles* Ministri, Ecclesiis suis essent intitulati: hi verò tamquam *adventitii* & *subsidiarii* alicui Ecclesiæ essent assignati; atque ita juxta veterem *Cardinalium* nomenclaturam hodierni Parochi verè dicerentur Presbyteri *Cardinales*; Vice Pastores verò *non Cardinales*.

Hoc sensu Gelasius I. in litteris ad Cœlestinum Episcopum apud Gratianum *Dist.* 24. *Can.* 4. Pontificem *Cardinalem* opponit Pontifici, seu Episcopo *Visitatori*; qui scilicet dumtaxat ad tempus alicui Ecclesiæ tamquam *Visitator* invigilat.

Meminit quoque hujusmodi Episcoporum, Presbyterorum ac Diaconorum *Cardinalium* non semel Sanctus Gregorius.

In textu notatum est; per Gelasium I. qui Pontificatum gessit sub finem sæculi v. Episcopis, & Presbyteris, quin & Diaconis nomen *Cardinalis* fuisse tributum; notantque passim Eruditiores, ante hunc Pontificem, nomen Cardinalis non legi tributum Episcopis, Presbyteris, aut Diaconis. Occurrit quidem in quadam Synodo, quæ habita dicitur sub Sylvestro Papa sæculo iv. sed hanc Synodum, ejusque acta demum ævo Caroli Magni conficta, & Sylvestro Papæ supposita esse, plura in ea occurrentia evidenter evincunt, & hodie passim Eruditis sat est persuasum.

IV. Et quidem, cùm Isauriæ Episcopus, ob imminentes hostes refugium habuisset in insulam Corcyram, atque ad Ecclesiam quamdam istius insulæ se cum sua plebe recepisset: velletque in illa non tantùm corpus Sancti Donati, quod secum attulerat, collocare & consecrare; sed insuper *Pontificalia* exercere, atque ea de causa lis inter Episcopum Isauriæ & Episcopum hujus insulæ orta esset, rescribit huic Sanctus Gregorius *lib.* 12. *Ep.* 2. Sacerdotes, vel Clerum Isauriæ civitatis ab illa Ecclesia non esse repellendos, „ sic tamen, inquit, ut Dilectioni tuæ, in cujùs Parochia “ (id est Diœcesi) castrum ipsum est positum, emissa “ procuretur cautione munitio, per quam promittat “ Episcopus Isauriæ, *nullam* sibi in eo *potestatem*, nul- “ lum privilegium fore, nullam *jurisdictionem*, nullam “ tamquam *Cardinalis* Episcopus ulteriùs *auctoritatem* “ defendere: sed post pacem Deo propitio redditam “ ablato venerabili S. Donati, si maluerint, corpore, “ ad propria se modis omnibus reversuros. “

Hic Gregorium per Episcopum *Cardinalem* intelli-

gere

gare *proprium*, *fixum* & *ordinarium* Episcopum, perquàm manifestum est: quapropter Vir Eruditus Petrus Griffonvillæus in notis ad citatam Epistolam, verbo, *Cardinalis Episcopus*, fine ulla hæsitatione hanc notam apposuit, *id est*, TITULARIS five PRINCIPALIS, *ut in epistola sequenti*; five PROPRIUS, *ut in Epistola* 8.

V. Presbyterorum *Cardinalium* & *non Cardinalium* in eodem sensu frequens quoque apud S. Gregorium est memoria.

Et quidem rescribens Castorio Episcopo Ariminensi, ut postulante Timothea illustri fœmina Oratorium pro ejus devotione in honorem Sanctæ Crucis absque *Missis publicis* solemniter consecret, hanc cautionem apponit: „ Ita ut in eodem loco, nec futuris temporibus baptisterium construatur, nec Presbyterum constituas *Cardinalem*." *Lib.* 2. *indict.* 10. *Epist.* 9.

Similiter scribit Episcopo Firmano, ut cuidam suo Diœcesano Oratorium pro sua devotione exstruat; eadem rursus addita conditione, ut consecretur absque *Missis publicis*; & ut in eodem loco, nec futuris temporibus *baptisterium* construatur, nec Presbyterum *Cardinalem* constituat.

Hic videmus Gregorium nolle ordinari *Presbyterum Cardinalem*: at verò scribens eidem Episcopo pro consecratione Ecclesiæ, quam quidam ejus Diœcesis Comes in suo Castro, suoque sumptu construere & dotare valebat, vult, Presbyterum ibi constitui *Cardinalem*. *Lib.* 10. *indict.* 3. *Epist.* 12.

Ratio verò cur hic Presbyterum *Cardinalem* constitui præcipiat, & alibi inhibeat, hæc est; quòd Oratoria, de quibus in prioribus Epistolis, solummodo construerentur & dedicarentur ad alicujus privatam devotionem; nequaquam verò ad publicas synaxes, seu publicos populi conventus. Quare & absque publicis Missis consecrari debebant. Per Missas *publicas* enim intelligit Gregorius, juxta phrasim illius temporis, Missas ad quas unà cum suo Pastore *plebs* convenire debebat.

Oratorium autem de quo in postrema citata Epistola, non pro privata Comitis devotione destinabatur, sed insuper, ut ad illud populus convenire posset. Sic enim scribit Gregorius: „ Presbyterum quoque te illic constituere volumus *Cardinalem*, ut quoties præfatus Conditor fieri sibi Missas fortasse voluerit, *vel Fidelium concursus exegerit*, nihil sit, quod ad Missarum sacra exhibenda solemnia valeat impedire."

In hoc ergo Presbyterum *Cardinalem*, id est, *proprium* & *fixum*, quem hodie *Curatum*, five *Plebanum* diceremus, constitui vult pro populi ibidem convenientis directione; at in illis Presbyterum non *Cardinalem*; five, uti hodie diceremus, *Capellanum*, five Presbyterum non fixum; ab Episcopo tamen postulandum, si Fundator Oratorii ibi Missas celebrari velit; uti expressè monet S. Gregorius.

VI. De Gratiano Diacono ad Metropolitanum Episcopum ita scribit idem Pontifex *lib.* 5. *indict.* 14. *Epist.* 11. & refertur à Gratiano *Dist.* 71. *Can.* 5. „ Fraternitatem tuam à nobis petiisse recolimus, ut Ecclesiæ Benafranæ Diaconum tuæ concederemus Ecclesiæ *Cardinandum*. Et quoniam nec Episcopum, cui obsecundare, nec *propriam* habet Ecclesiam, hoste scilicet prohibente; quò suum debeat ministerium exhibere, petitionem tuam non prævidimus differendam. Idcircò scriptis tibi præsentibus eum necessariò duximus concedendum, habituro licentiam Diaconum illum, nostra interveniente auctoritate, Ecclesiæ tuæ, Deo propitio, constituere *Cardinalem*."

Itaque ætate S. Gregorii, Episcopi, Presbyteri & Diaconi *Cardinales* propriè erant, Episcopi, Presbyteri, ac Diaconi, qui Ecclesiis erant intitulati, seu *incardinati*, tamquam *fixi* ac *proprii*, illarum Ecclesiarum Pastores, & Ministri.

VII. Hinc non tantùm in Ecclesia Romana, sed in omnibus passim Ecclesiis erant Presbyteri, ac Diaconi *Cardinales*, præter *Cardinalem*, hoc est, *proprium* Episcopum. Et quidem usque ad sæculum undecimum, Curiones Ecclesiarum Parochialium in Ecclesiis Gallicania dictos fuisse *Presbyteros Cardinales*, ostendit ex illius temporis monumentis, author Tractatus Gallici *de Origine Cardinalium*, *pag.* 16. *edit.* 1670.

VIII. Atque hoc sensu intelliguntur Sacerdotes *Cardinales* in *Cap.* 2. ✠ *de Officio Archipresbyteri*; quos etiam antiquus Glossographus vocat *principales*; & in Corpore Juris Canonici correcto, editionis Antverpiensis anni 1648. ad marginem notatur ex Antonio Augustino: „ *Cardinales* Sacerdotes hoc loco non Urbis tantùm Romæ, sed *aliarum* etiam Civitatum *primos* interpretamur, quibus tituli, id est, *Parochiæ* committuntur."

Author dictæ Decretalis dicitur *Leo Papa*, absque expressione ulteriori; sed Antonius Augustinus monet, *Leonem IX.* appellari à quibusdam ex veteribus libris: quæ inscriptio si vera sit, vel ex hac Decretali habemus, etiam ætate Leonis IX. id est, circa medium sæculi XI. Parochialium Ecclesiarum Curiones, fuisse dictos Sacerdotes *Cardinales*.

Itaque *Cardinales* Ecclesiæ Romanæ, quemadmodum aliarum Ecclesiarum, erant Presbyteri & Diaconi, qui Ecclesiis, & titulis Presbyterorum, aut Diaconorum erant intitulati, seu *incardinati*, tamquam *fixi* ac *proprii* Ministri.

IX. Porrò Diaconiæ erant loca, in quibus per Diaconos Regionarios pauperes viduæ, pupilli, senes cujusque Regionis alebantur; habebantque hæc loca, quæ quasi publicæ domus hospitales erant, Oratoria, seu sacella adjuncta. Qui igitur hisce locis tamquam *proprius* Diaconus ad ministrandum dictis personis, & loca illa regenda præficiebatur, Diaconus *Cardinalis* appellabatur, erantque hujusmodi *Diaconiæ* five domus hospitales in singulis Urbis Regionibus; atque ideò *Diaconi* illi etiam dicti fuere *Regionarii*.

X. At usu harum Hospitalium domorum paulatim exolescente, ipsisque ædibus dirutis, solis sacellis, ac oratoriis nomen *Diaconiæ* adhæsit, à quibus tandem *Diaconi Cardinales Urbis Romæ* dicti fuere.

Porrò hæ Diaconiæ per quatuordecim Regiones Urbis distributæ erant; atque hinc primitùs Diaconi hisce præfecti, dicti sunt *Cardinales* primæ, secundæ, &c. Regionis: scilicet à Regione in qua titulus ipsius situs erat. At successu temporis antiquata hac appellatione, dici cœperunt, ad exemplum Cardinalium Presbyterorum, Diaconus Cardinalis hujus, vel illius Diaconiæ, v. g. *S. Theodori*, *S. Adriani*, &c. nimirum à titulo Diaconiæ.

XI. His quatuordecim Diaconiis, five titulis *Cardinalium* Diaconorum additi jam pridem fuerunt (ait Onuphrius Panvinius in libro *de Episcopatibus Titulis & Diaconiis Cardinalium*, *pag.* 25.) „ quatuor alii Diaconi Cardinales, quorum munus tantùm erat, Lateranensi Basilicæ, vel Pontifici Romano, ibidem celebranti ministrare, quos & Altaris Lateranensis ministros appellatos fuisse legi, sicque XVIII. numerus expletus."

XII. Hæc Onuphrius, qui ibidem *pag.* 27. enumeratis hisce octodecim Diaconiis, five Titulis Cardinalium addit: „ Porrò autem has Diaconias semper fuisse legi, & numquam, vel additis novis, vel antiquis sublatis mutatas usque ad Leonis X. Pontificatum, qui primus omnium Romanorum Pontificum, Diaconiam unam novam adjunxit, quæ fuit Diaconia *S. Onuphrii in Vaticano*, quam Joanni Cardinali Lotharingo à se creato tradidit."

XIII. Titulos *Cardinalium Presbyterorum* viginti octo qui ante millesimum & centesimum abhinc annum extiterunt, *pag.* 8. enumerat Onuphrius; quorum aliquos circa tempora Gregorii I. mutatos fuisse monet; ita tamen ut numerus viginti octo Presbyterorum Cardinalium integer permanserit, ut habetur ex Pandulpho Pisano in vita Gregorii II. usque ad Honorii Papæ II. tempora, annumque Christi 1125. quo id observari desitum, ut latiùs exponit Onuphrius *pag.* 17.

XIV. Quoad *Cardinales Episcopos*; cùm antiquitùs Episcopus *Cardinalis* alius non esset, nisi *proprius* & *intitulatus* Ecclesiæ cujusque Episcopus; nullus in Urbe Roma præter Episcopum Romanum five Pontificem dici potuit Ecclesiæ Romanæ Episcopus *Cardinalis*. Unde & multis sæculis ignoti fuere alii *Episcopi Cardinales* Ecclesiæ Romanæ; atque admodum verisimile est, nonnisi circa sæculum XI. aut XII. contigisse quod narrat Onuphrius *pag.* 13. nimirum quòd „ Ecclesiæ Lateranensi, quæ est specialis Sedes Romani Pontificis, propter suam, & Episcopi Romani excellentiam *septem* Episcopi ex circumvicinis civitatibus

assi-

„ assignati fine, qui suis statis solemnibusque diebus singuli coram Romano Pontifice in eadem Basilica celebrarent divina Mysteria, vel Pontifici celebranti assistentes essent. atque ob eam causam postea Episcopi & *Cardinales*, id est, *Principales*, quòd huic Ecclesiæ & Romani Pontificis ministerio adscripti essent, appellari cœperunt.

XV. Hi septem Cardinales Episcopi si jungantur cum 28. Cardinalibus Presbyteris, & 18. Diaconis, conficiunt 53. Cardinales; qui numerus tamen circa tempora Honorii II. id est, circa initium sæculi XII. minui cœpit, & ad incertum numerum sensim delabi: Imò teste Onuphrio *pag.* 18. ad eam paucitatem redacti sunt, ut non essent nisi septem Cardinales viventes, videlicet tres Presbyteri & quatuor Diaconi, quando creatus fuit Nicolaus III. anno 1277. quæ ibidem notat, post tempora Nicolai III. rursus cœpisse augeri numerum Cardinalium; qui ut nec graves Ecclesiæ essent, nec superflua numerositate vilescerent, quod numerum 24. excedere non possent, in Concilio Basil. cautum est.

XVI. „ Primus Papa Sixtus IV. nulla habita ratione Decreti Concilii Basiliensis, supra omnes Prædecessores suos (si Onuphrio, *pag.* 18. credimus) Cardinalium numerum maximè ampliavit; cujus exemplum optimè secutus est Alexander Papa VI. Nullus tamen horum Pontificum antiquum 53. numerum excessit, ut essent videlicet plures quàm 53. quum nec eum numerum attigerint; sed omnium Romanorum Pontificum primus fuit Leo X. qui antiqui statuti ratione non habita, in magna illa 31. Cardinalium creatione, veterem & antiquum atque à nullo umquam Romanorum Pontificum excessum numerumque longe superarit. Nam sub Leone X. plus minus 65. Cardinales simul viventes fuerunt; quod numquam aliàs contigerat post fundatam Romanam Ecclesiam. Ejus Exemplum secuti sunt Paulus III. & qui nunc vivit Paulus IV. Prior enim ad 63. numerum Cardinales auxit, sequens ad 70. quem quoque numerum numquam fuisse satis constat. “ Hæc ille.

XVII. Hunc numerum tamquam respondentem septuaginta viris, quos de Senioribus in suum adjutorium ex mandato Domini assumpsit Moyses, & septuaginta Discipulis, quos binos ante faciem misit Christus, retinendum decrevit Sixtus V. in sua Constitutione quæ incipit, *Postquam verus ille*, decernens „ ut imposterum connumeratis omnibus cujuscumque ordinis Episcopis, Presbyteris & Diaconis *Cardinalibus*, qui nunc sunt, quique in futurum creabuntur, cuncti simul numerum *septuaginta* nullo umquam tempore excedant, ac talis numerus quovis prætextu, occasione vel causa etiam urgentissima minimè augeatur. “ Declarans insuper electionem ac nominationem alicujus ultra dictum numerum *nullam, irritam ac inanem*.

Hic est ergo modernus Cardinalium numerus; quorum titulo, & à quibus Pontificibus novi erecti fuerint, in citato libro enumerat Onuphrius; hoc unà monens, hodie duntaxat esse sex Episcopos Cardinales, eò quòd Ecclesia Episcopalis SS. Ruffinæ & Secundæ aliàs Sylvæ Candidæ à Calixto II. unita fuerit Episcopatui Portuensi.

Quemadmodum circa numerum Cardinalium varia pro temporum varietate intercessit disciplina, ita nec minor circa Cardinalium eminentiam ac dignitatem intervenit mutatio.

XIX. Antiquitùs enim Cardinales Romanæ Ecclesiæ alii non erant, ut ex jam dictis facile est colligere, quam ipse Romanæ Ecclesiæ ordinarius Clerus, constans ex Presbyteris & Diaconis. Unde *Presbyterium* de quo S. Cornelius Papa ad S. Cyprianum, idem fuisse quoad officium & functiones cum hodierno Cardinalium Collegio, notat Pamelius in notis ad citatam Epistolam Cornelii: „ Presbyterium, ait, intelligit tum hic, tum paulò post Collegium, sive Senatum (ut loquitur D. Hieronymus Epistola ad Rusticum) *Cleri Romani*, utpotè sine quorum consilio arduum nihil soleat agere Romanus Pontifex. Atque adeò, tum hinc, tum ex Epistolis Cypriani ad Clerum Romanum constat, Presbyteros & Diaconos Ecclesiæ Romanæ, in eadem auctoritate jam olim fuisse, qua nunc pollent; eòdem etiam munere functos, quo *nunc Cardinales*; nempe ut essent Consiliarii, & Assessores Episcopi Romani. Quod planè perspicuum fit ex verbis illis Epistolæ 55. ad Cornelium: *florentissimo illic Clero tecum præsidenti*. Erant tamen illis Episcopi tum temporis superiores. “ Hæc Pamelius.

XX. Cùm ergo *Cardinales* Romanæ Ecclesiæ non essent nisi Presbyteri ac Diaconi suis respectivè Ecclesiis aut Titulis *incardinati*; ipsum Clerum Ecclesiæ Romanæ eo modo constituentes, quo aliarum particularium Ecclesiarum Presbyteri ac Diaconi suæ respectivè Ecclesiæ Clerum conficiebant, nulla quoque supra reliquos prærogativa in illa qualitate eminebant; quemadmodum sex aut septem illi Episcopi Romæ adjacentes, etiam postquam Romanæ Ecclesiæ Cardinales creari fuere, ob eam causam (uti monet Onuphrius *pag.* 30.) „ neque Patriarchis, neque Metropolitanis vel Archiepiscopis, neque etiam Episcopis aliarum Civitatum, licèt Cardinales non essent, ante se tamen consecratis, digniores erant, nec etiam eos præcedebant; sed eorum præcedentia erat ratione temporis, quo Episcopi creati fuerant: etenim Episcopus *Cardinalis* Ostiensis, si post Episcopum Veronensem, qui non erat Cardinalis, vel post alium quemque creatus fuisset, superiorem eo locum, neque in consessu, neque in procedendo habebat, eos tantùm Episcopos præcedebat, qui post eum creati fuerant: quæ omnia idcircò dico, *quòd nihil dignitatis aut præeminentiæ illis dabat viliùs, esse Oardinales* “ Hæc ille unà observans, quòd usque ad tempora Gregorii VII. & Urbani II. id religiosè observatum fuerit.

XXI. Et si Zerolæ in praxi Episcopi, verbo *Episcopus*, aliisque Canonistis credimus, Episcopi usque ad Clementem V. & Joannem XXII. erant in dignitate supra Cardinales; quinimò, uti post alios Canonistas asserit Barbosa *Lib.* 1. *juris Eccles. cap.* 3. *n.* 17. „ usque ad tempora Bonifacii VIII. nullus erat Episcopus, qui vellet *fieri Presbyter Cardinalis*, quia putabant non licere descendere *à majore dignitate ad minorem*.

Et Ludovicus Gomesius in proœmio ad Regulas Cancellariæ habet „ Episcopi usque ad tempora Clementis V. & Joannes XXII. in Ecclesia Dei, ita in excelso honoris & existimationis fastigio positi fuerant, ut dignitate deprimi, ac gradu minui arbitrarentur, si ex Episcopis ad Cardinalatus officium assumerentur.

XXII. Quo verò tempore crescere cœperit Cardinalium Romanæ Ecclesiæ dignitas, nequit præcisè determinari; illud sat constat, sensim atque gradatim ad eam, in qua modò conspiciuntur, eminentiam pervenisse.

Et quidem Cardinalium dignitatem cum Ecclesiæ & Romani Pontificis dignitate semper crevisse, monet Onuphrius, *pag.* 34. unà advertens dignitatem Pontificis Romani maximam fuisse tempore Alexandri III. „ Sub quo, ait, Romana Ecclesia ad maximum in terris fastigium evecta fuit, Imperatore potentissimo Federico Ahenobarbo, eoque Ecclesiæ Romanæ infestissimo hoste, conculcato, victo, pacemque ab Ecclesia petere coacto.

XXIII. Tunc ergo, teste Onuphrio, primum ex Episcopis Cardinales fieri cœpit; hac tamen moderatione, „ ut quoties accideret aliquos creari Cardinales, qui Episcopi vel Archiepiscopi essent, singulis una ex *Cardinalibus* Ecclesiis (Episcopalibus) tradebatur, quod tunc incongruum videretur, ex *Episcopo Presbyter* fieri, sed minus inconveniens ex Episcopo vel Archiepiscopo fieri *Episcopus Cardinalis*.

XXIV. Succedentes Pontifices Cardinalium eminentiam ac dignitatem continuò magis magisque elevarunt; pluraque eminentiæ atque dignitatis ornamenta & argumenta addiderunt.

Innocentium IV. ipsis Cardinalibus, cùm à summo Pontifice ad Terras Ecclesiæ regendas mitterentur, *rubeum pileum* tradidisse circa annum Domini 1244. „ ex relatis Canonistis refert Barbosa loco citato *n.* 8. additque: “ Quod postea vel per consuetudinem, aut expressam concessionem *omnibus* Cardinalibus datum est.

Pau-

Paulus II. „ publico Decreto mandavit, propositâ pœnâ (teste Ciaconio in ejus vita) ne quisquam *birretum coccineum* præter Cardinales ferret. Quibus etiam primo Pontificatus sui anno, *pannum* ejusdem coloris dono dedit, quo equos & mulas sternerent, dum equitarent.

Hæc Cardinalitia insignia cùm tantùm Cardinalibus è Clero sæculari assumptis, essent data, Gregor. XIV. etiam *Regularibus rubrum pileum* concessit, & aliquibus tunc præsentibus propria manu imposuit; uti videre est in ejus Constitutione quæ incipit: *Sanctissimus*, estque nona inter ejus Constitutiones in Bullario Romano.

XXV. Posthæc sub Urbano VIII. decretum fuit, ut jam non *Illustrissimi* vocarentur, prout hactenùs, sed *Eminentissimi*, huncque titulum non esse communicandum nisi solis Electoribus Ecclesiasticis Imperii, & vetitum Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis aliisque Prælatis, sub pœna anathematis titulum illum assumere.

XXVI. Denique Innocentius X. anno 1645. confirmavit Decretum Congregationis Sacrorum Rituum, quo præcipitur omnibus Cardinalibus, etiam quacumque natalium, seu præcellentium aliarum dignitatum prærogativa insignitis, ut *solo nomine Cardinalis* contenti, non aliis titulis nuncupentur, nec uti inter eos possint, quàm *Eminentissimi, ac Reverendissimi*; necnon *Eminentia Reverendissima*. Insuper jubentur omnes Cardinales è propriis sigillis & signis quibuscumque vulgò *armis* nuncupatis, amovere „ coronas, signa, ac omnes notas sæculares, præter eas, quibus intra scutum armorum, eorum familiæ tamquam de essentia, & integritate eorumdem armorum utantur, & ut imposterum ab illorum usu abstineant, *solo pileo, de pretioso Christi sanguine rubente insigniti*, ac decorati; ac ulteriùs sanctissimus Dominus noster inhibuit sub excommunicationis latæ sententiæ, ac aliis arbitrii sui pœnis, sculptoribus, pictoribus, ac aliis quibuscumque, ne prædictas notas sæculares in sigillis, & armis, aliisque insignibus S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalium sculpere, ac pingere, aut sculpi vel pingi mandare audeant.

Notatum est in textu, Innocentium X. inhibuisse Pictoribus, & Sculptoribus, pingere, vel sculpere in insignibus, vel *armis* Cardinalium quacumque prærogativa familiæ fulgentibus, coronas aliave signa sæcularis prærogativæ sub pœna *Excommunicationis latæ sententiæ*.

Sanè si ex gravitate pœnæ comminatæ, scilic. *Excommunicationis latæ sententiæ* judicandum esset de enormitate criminis, indubiè Pictores aut Sculptores hujus Decreti transgressores, judicandi essent *enormis criminis rei*: sed scitur, similem censurarum comminationem ex consueto, sed nequaquam probando hodierno Curiæ Romanæ stilo omnibus passim Decretis apponi.

Unde nec mirum, similes censurarum comminationes, ut meri stili passim reputari & in judiciis pro talibus haberi.

Optandum ut Curia Romana in censuris infligendis seriò attenderet ad Decretum Concilii Tridentini, *Sess. 25. cap. 3. de Reformat.* in verbis: „ Quamvis *Excommunicationis* gladius, nervus sit Ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valdè salutaris, sobriè tamen magnaque *circumspectione* exercendus est, cùm experientia doceat, si temerè aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quàm formidari, & perniciem potiùs parere, quàm salutem.

XXVII. Hæc non obscurè innuunt, Cardinalitiam dignitatem tunc tanti fastigii reputatam, ut reliquæ dignitates seu sæculares, seu Ecclesiasticæ illius splendore tamquam ad majus lumen, offuscari viderentur. Neque aliam de Cardinalitia excellentia ideam tempore Eugenii IV. habitam fuisse, manifestum est ex litteris ejus ad Henricum Archiepiscopum Cantuariensem relatis in Bullario Romano, *tom. 1. pag. 351.* in quibus asserit, tantæ esse dignitatis Cardinalatum, ut quasi absorbeat aliam quamcumque dignitatem; hoc utens argumento: „ Cardinales licèt certarum Ecclesiarum dum ad Cardinalatum assumuntur Episcopi sint, nihilominus eos *non Episcopos*, sed *Presbyteros Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales*, Sedes Apostolica appellat; quinimò si eis suas priores Ecclesias in titulum dimittat, non ampliùs sub *nomine Ecclesiarum*, sed *tituli Cardinalatus* scribit, quasi ad majorem dignitatem & jurisdictionem assumpserit; alioquin non ascendisse, sed descendisse, non honorari, sed dehonorari, viderentur. "

XXVIII. Imò in tantum videbatur aliquibus supra Episcopalem dignitatem Cardinalitia dignitas eminere, ut nonnulli Episcoporum ministerio ad vilia quæque munia uti non vererentur; quemadmodum refert, & reprobat Leo X. in Bulla reformationis Curiæ edita in Conc. Lateranensi, *Sess. 9.* statuitque: „ Eos, quos vel nunc habent, vel imposterum sunt habituri, *honorificè, ut fratres*, ac juxta eorum status condecentiam tractent.

XXIX. In hanc quoque Episcopalis auctoritatis dejectionem & vilipendium, vehementius in ipso Concilio Tridentino invectus scribitur nominatissimus ille Bracarensium Archiepiscopus Bartholomæus *de Martyribus*, qui dum durante Concilio unà cum Cardinale Lotharingiæ Romam ivisset; atque ibidem intelligeret, invaluisse consuetudinem, ut in Congregatione, aut Conventu coram Pontifice, Cardinales sederent *tectis* capitibus; Episcopi verò, & Archiepiscopi essent *erecti detectis* capitibus, tanta vehementia, totque argumentis indignitatem illius consuetudinis Pontifici exposuit, ut præter omnium expectationem, Pontifex resolverit, hunc morem tamquàm abusum, Episcopali charactéri nimiùm derogantem abrogare; uti & reipsa abrogavit, mandans in Congregatione eodem die habita, ut Episcopi æquè ac ipsi Cardinales sederent *tectis* capitibus. Historiam ac totum ejus coram Pontifice dissensum refert scriptor Gallicus ipsius vitæ, *lib. 2. cap. 22.*

XXX. Si officium Cardinalium expendamus; atque hodiernum cum pristino conferamus, etiam hìc mutationem non modicam intervenisse videbimus.

Cùm enim pristini Romanæ Ecclesiæ Cardinales, essent Presbyteri ac Diaconi, suis respectivè Ecclesiis & titulis tamquam *Ordinarii* atque *fixi* ministri adscripti, etiam *præcipuum* officium eorum erat, illarum Ecclesiarum, vel titulorum curam gerere; muniaque Presbyteri seu Parochi, aut Diaconi obire, iisque se totos impendere: quamvis & ipsi tunc etiam Presbyterium constituerent, cujus consilio & opera Romanus Episcopus uteretur, uti suprà notavimus.

XXXI. At si disciplinam à sex circiter seculis stabilitam expendamus, videbimus, præcipuum Cardinalium Romanæ Ecclesiæ officium esse, Romano Pontifici in negotiis gerendis consilio & opera assistere, atque ex hoc capite Cardinalium eminentiam atque dignitatem præcipuè, ne dicam unicè, fuisse desumptam & consideratam.

Et quidem Leo IX. scribens ad Michaelem Patriarcham Constantinopolitanum, cùm dixisset, quòd sicut cardine totum regitur ostium, ita in Petro & ejus Successoribus totius Ecclesiæ disponatur emolumentum, mox ut consequens infert: „ Unde & Clerici ejus *Cardinales* dicuntur; *Cardini* utique illi, quo cætera moventur; *vicinius* adhærentes. "

Itaque jam non ab intitulatione aut incardinatione alicujus Ecclesiæ, *Cardinales* vocantur, sed à majori adhærentia Pontifici Romano. Hinc & sub idem tempus *laterales* Pontificis dici cœperunt.

Quemadmodum Episcopi, & etiam ipse Romanus Pontifex primis sæculis Ecclesiarum suarum negotia tractabant cum suo Clero, ita quoque postmodum Pontifices soliti fuerunt cum Collegio Cardinalium, tamquam suo Clero, de negotiis majoris momenti universalem Ecclesiam spectantibus non tantùm tractare, sed & ex eorum resolutione, & assensu illa absolvere, & decidere, uti pluribus ostendit Petrus de Marca, *libro 2. de Concord. Sacerdot. & Imp. cap. 9. num. 7.*

Quin & notat, jampridem Pontifices jurasse in sua inauguratione, se Ministerium suum cum consilio Cardinalium gesturos. Imò non tantùm cum *consilio* Cardinalium, seu sui Cleri consuevisse jampridem causas *majores* decidere, aut quæstiones ad se delatas resolvere, sed convocatis Episcoporum Synodis, uti monet de Marca, & suprà latiùs ostendimus.

„ sed „ Hodie (ait de Marca ibid. *num.* 8.) eo jure „ utitur Romanus Pontifex, ut eos quidem in con- „ silium adhibeat, sed horum assensu non indigeat.

Quo tempore eo jure uti cœperint Pontifices: & quasi monarchicè Ecclesiam regere, incertum est. Interim illud notat ibidem de Marca, quòd etiam ævo Petri Damiani, idest, anno 1061. Episcopi Cardinales eum locum tenebant, ut de illis Damianus diceret. „ Patriarcharum & Primatum jura transcendunt; „ & super ipsos quoque Pontifices authenticam præ- „ valent proferre censuram. „ Quin & ætate S. Bernardi, imò, & pluribus sequentibus Sæculis Cardinales eam sibi vindicasse auctoritatem ibidem ostendit de Marca.

XXXII. Hac de causa ad Cardinales Romanæ Ecclesiæ sæculo 12. scribens S. Bernardus, ait: „ Nulli du- „ bium quin ad vos specialiter spectet de Regno Dei „ surgentes succidere spinas, sedare querelas.... Agite „ pro loco quem tenetis, pro dignitate qua polletis, „ pro potestate quam accepistis. *Epist.* 89.

Hic Bernardum reputare, & agnoscere Cardinales tanquam superintendentes *Regno Dei*, idest, *Ecclesiæ*, atque unà cum Pontifice illius curam agentes, manifestum est. Unde ad Eugenium III. dicit: „ Venia- „ mus ad *Collaterales* & Coadjutores tuos. Hi seduli „ tibi, hi intimi sunt.... An non eligendi de to- „ to orbe, *orbem judicaturi*?

XXXIII. Quin & inspiciantur citatæ litteræ Eugenii IV. aliorumque Bullæ, quibus dignitas Cardinalium adstruitur; videbitur, argumenta quibus adstruitur, in hoc unum refundi, quòd ipsorum consilio & opera negotia non tantùm Ecclesiæ Romanæ, sed universalis expediantur; ipsique præcipuas in hisce partes habeant; atque ideò tot quoque eximias dotes in Cardinalibus, tametsi dumtaxat *Diaconis*, posteriora Concilia & Pontifices desideraverint; quemadmodùm in Concilio Basileensi *Sess.* 23. & Trident. *Sess.* 24. *cap.* 1. *de Reformat.* Ubi „ ea omnia & singula, quæ de Episcoporum præ- „ ficiendorum vita, ætate, doctrina & cæteris qua- „ litatibus alliàs in eadem Synodo constituta sunt, ea- „ dem etiam in creatione S. Romanæ Ecclesiæ *Cardi-* „ *nalium*, etiamsi *Diaconi* sint, exigenda, quos SS. „ Romanus Pontifex ex omnibus Christianitatis na- „ tionibus, quantùm commodè fieri poterit, prout „ idoneos reperiet, assumet.

In textu notatum fuit, quòd cùm sciretur negotia majoris momenti, etiam Universalem Ecclesiam spectantia, hodie in Curia Romana per Cardinales, tametsi dumtaxat Cardinales *Diacones* tractari, & absolvi; atque ipsos à Pontifice saltem in consilium assumi, in Concilio Tridentino de qualitatibus in assumendis ad hanc dignitatem necessariis actum esse; atque hac de re editum Decretum; *Sess.* 24. *cap.* 1. *de Reformat.*

Porrò legitur, quòd Decreta hujus sessionis ante eorum promulgationem communicata fuerint Oratoribus Regis Christianissimi; quòd hi responderint, quòd „ quantùm attinet ad *Cardinales*, nihil aliud in hac „ parte placere nobis potest, quàm quod de illis ali- „ quando optimè constitutum est, scilicet, ut non plu- „ res sint *viginti-quatuor*, nec aliquis posthac creetur, „ aut in demortui locum subrogetur, antequam totus „ ordo ad illum numerum redierit. Item etiam, ut „ ex omnibus Christiani Orbis regnis, & provinciis „ assumantur, sic tamen ut ex eadem urbe, aut dice- „ cesi duo eligi non possint; illi autem, qui eligendi „ sunt, moribus, pietate & conditione præstentes; ne- „ que triginta annorum ætate minores sint: neque „ fratres sint, aut nepotes ex fratre, aut sorore Ro- „ mani Pontificis, aut alicujus Cardinalis viventis, „ nullo etiam Archiepiscopatus officio, beneficio Ec- „ clesiastico, aut alia quavis causa à perpetua illa assi- „ stendi Romano Pontifici solicitudine, quæ eis in- „ cumbit, revocentur: Denique providendum, ut quo- „ rum eadem est par dignitas, eorum quoque æqualis „ sit omninò reditus.

Hujus suggesti articuli reformationis meminere Regis Christianissimi Oratores in suis observationibus ad Decreta reformationis in d. *Sess.* 24. publicata, quas miserunt ad Regem; monentque se obtinere non potuisse, ut ab eis suggesta Decreto insererentur; eo quòd *persuasum esset, nemini licere præscribere Romano* *Pontifici*, quid in eligendis sibi Cardinalibus spectare, aut sequi debeat. Habentur hæ notæ in libello, cui titulus: *Memoire sur le Concile de Trente, page* 576.

Ex hac persuasione Curiæ Romanæ; necnon Episcoporum notanter Italiæ huic Curiæ præ cæteris obnoxiorum, scilicet, quòd Romano Pontifici in eligendis Ministris pro regimine Ecclesiæ à nemine leges præfigi possent, summum in reformandis abusibus, præsertim Curiæ Romanæ, obstaculum objectum fuisse, & historia & acta hujus Concilii abundè probant.

XXXIV. Porrò hoc Cardinalium munus in dirigendis negotiis maximè hodie elucet ex Congregationibus Cardinalitiis, quæ quidem antiquitus ignotæ, sed hodie admodum frequentes sunt.

Hæ Congregationes sunt quidam Cœtus, sive Collegia quodammodò Cardinalium per Pontifices instituta ad certa aliqua negotia dirigenda, discutienda, quin & terminanda; atque de illis etiam judicium ferendum speciem aliquam tribunalis referentia: ideòque & suos Officiales & inferiores Ministros singulæ habere solent.

XXXV. Harum Congregationum quædam sunt jampridem à Pontificibus erectæ, atque stabilem statum habentes; dicunturque *Ordinariæ*: aliæ verò *Extraordinariæ*, quæ scilicet, extra ordinem per Pontificem particulariter pro aliquibus negotiis ordinari solent; cessantque negotiis illis absolutis.

Inter Congregationes autem ordinarias & stabiles, quædam sunt, quæ explent ea omnia, quæ Pontificem non ut Caput Ecclesiæ universalis, aut regimen Ecclesiæ universalis spectant; sed quæ Pontifici tanquam Episcopo particulari Urbis ejusque districtus incumbunt; qualis v. gr. est Congregatio *Visitationis Apostolicæ*; uti ostendit Cardinalis de Luca in relatione Romanæ Curiæ, *disc.* 24.

Aliæ sunt, quæ concernunt regimen temporale Status Ecclesiastici; quales sunt Congregatio *super consultatione negotiorum Status Ecclesiastici*, quæ vulgò *Consulta* dicitur: item Congregatio *boni regiminis*, aliæque, de quibus Cardinalis de Luca in citata relat. *Disc.* 25. 26. & 27.

Aliæ denique Congregationes, illæque præcipuæ sunt, quæ versantur circa regimen universalis Ecclesiæ; sive quæ dirigunt atque expediunt ea negotia, quæ ad Pontificem & Curiam Romanam ex omnibus Provinciis undique deferuntur.

Cùmque hic in Belgio videamus multa Decreta ac Resolutiones sub nomine harum Congregationum, & signanter Congregationum *Inquisitionis*, sive *S. Officii*, *Indicis*, *Interpretum Concilii Tridentini*, *Sacrorum Rituum*, & *super negotiis Episcoporum & Regularium* circumferri, atque interdum etiam publicari, non inutile judicavi, si harum Congregationum notitia haberetur: cùmque omnes Episcoporum, & nonnullæ quoquè Abbatiarum Belgicarum provisiones *Consistorialiter* expediantur, etiam aliquid de *Consistorio* Papæ dicere non importunum credidi.

CAPUT II.

De Consistorio Cardinalium.

1. *Quid generaliter Consistorium?*
2. *Unde Congressus Cardinalium dicatur Consistorium?*
3. *Duplex est Cardinalium Consistorium.*
4. *Tempore Innocentii III. tertio per hebdomadam habebatur.*
5. *Hodie variùs ad beneplacitum Pontificis habetur.*
6. *Quo ritu ad Consistorium conveniant Cardinales.*
7. *Quomodo in Consistorio procedatur.*
8. *Olim in Consistorio minores causæ etiam judicialiter examinabantur.*
9. *Hodie nulla negotia in consistorio judicialiter, & contentiosè tractantur.*
10. *Inter negotia Consistorialia creatio Cardinalium est primaria.*
11. *Provisio Ecclesiarum Metropolitanarum & Cathedralium* Consistorialiter *fit.*
12. *Etiam aliquibus Abbatiis Consistorialiter providetur.*
13. *Alia negotia* Consistorialia *enumerantur.*

14. Con-

14. *Congregatio vulgò* Consistorialis *instituta est tamquam* Consistorii *consultrix*.

I. Consistorium generaliter accipiendo, est quivis locus ubi *consistitur*. Ita jampridem Tertullianus de Resurrectione mortuorum, *cap.* 20. terram in qua homines consistimus, *consistorium* dixit. Interdum verò in strictiori appellatione *Consistorium* Veteres dixere, locum in quo Princeps de rebus publicis consultat ac deliberat cum suis Consistorianis, uti multis probat Gothofredus in notis ad *l.* 3. *C. de Officio omnium judicum, lib.* 1. *tit.* 10.

II. Hinc postmodùm invaluit, ut Cardinalium consessus coram Pontifice in ejus palatio per modum Senatus, dictus sit *Consistorium*; atque in ea appellatione hodie sumitur, dum de *Consistorio* Papæ, atque de Beneficiis ac negotiis *Consistorialibus* sermo incidit.

III. Duplex autem hodie est *Consistorium*. Aliud, scilic. *extraordinarium*, magisque solemne; cui præter Cardinales intersunt alii quoque Prælati, Ministri, ac Principum Oratores, & Magistratus, qui Papæ præsidenti assistunt; quod & *publicum* dicitur.

Alia species *Consistorii* est, quod *ordinarium* vocatur, fitque in forma minus solemni cum solo interventu Cardinalium, pro negotiis pertractandis; soletque *secretum* dici.

IV. Ter in hebdomada Consistorium solemne haberi tempore Innocentii III. solitum fuisse probant ejusdem Pontificis acta, quæ *pag.* 28. ex editione Bosqueti hæc habent: „ Ter in hebdomada *solemne Consistorium*, quod in *consuetudinem* jam devenerat, *publicè* celebrabat, in quo auditis querimoniis singulorum, minores causas examinabat per se tam subtiliter, & prudenter, ut omnes super ipsius subtilitate, & prudentia mirarentur.

V. Hodie verò illud rariùs habetur ad Papæ beneplacitum, prout negotiorum urgentia (inquit Cardinalis de Luca *in relatione Curiæ Romanæ Discursu* 5. *num.* 6.) exigit. Pro frequentiore tamen praxi, bis in mense; atque ordinaria dies est feriæ secundæ de mane; quamvis aliquando alia etiam die habeatur; quia hoc à Pontificis dependet arbitrio.

VI. Resoluta ergo à Pontifice Consistorii in certum diem, horam & locum indictione, & Cardinalibus in Curia præsentibus die præcedente insinuata, „ singuli Cardinales cum solemni comitatu & obsequio ad illud accedunt, *more Regio*; adeò ut in hac functione (uti notat de Luca) magis quàm in aliis, Romanæ Curiæ majestas videatur elucere; atque ita verificari id, quod antiqui Scriptores de prophanæ triumphantis Romanæ Reipublicæ Senatoribus dicere solent, ut scilicèt *tot Reges* reputari mereantur.

VII. Congregatis Cardinalibus, Papa in Sede aliquantulum elevata sedente, atque adhuc januis apertis, patenteque omnibus Nobilibus, qualificatis Viris, ac Prælatis aditu singulis Cardinalibus petentibus præstatur à Papa privata auricularis audientia super propriis, vel Principum, aut amicorum, vel familiarium precibus aliisque negotiis.

Hac privata audientia, Pro Papæ beneplacito, absoluta, omnes à loco Consistorii ejiciuntur, *solis* Cardinalibus cum Papa remanentibus; atque tunc negotia *Consistorialia* tractari incipiunt.

VIII. Tempore Innocentii III. causas minores in Consistorio, auditis utrimque partibus, per Pontificem decisas fuisse, acta hujus Pontificis suprà relata evincunt: notatque de Luca, non ita pridem, „ *Consistorium* haberi solitum fuisse, pro brevioribus causis in forma *contentiosa*, etiam cum interventu Procuratorum & Advocatorum utriusque partis decidendis per Pontificem cum voto Cardinalium: atque ex hujusmodi decisionibus aliqua pars Canonum registratorum in quinque libris Decretalium, est desumpta.

IX. Negotia verò, quæ hodie in Consistorio explicantur, teste de Luca, forensem, & contentiosam formam ampliùs non habent: sed solùm *gratiosam*, vel *politicam*, ut Principis supremum Senatum decet.

X. Inter negotia *Consistorialia* hodierna, primaria est novorum Cardinalium creatio; atque juxta stylum consuetum (ait de Luca loco citat. *n.* 9.) „ Papa, vel in Consistorii initio, aut frequentiùs in fine, dicit Cardinalibus, quòd habent Fratres, atque nominando illos quos in Collegium cooptare vult, eos interrogat, quid ipsis videatur: eisque approbantibus, vel laudantibus fit Decretum promotionis, quæ illicò publicatur extra Consistorium per Curiam; quandoque tamen non exprimendo numerum eorum, qui promoveantur, aliquorum nomina publicare non solet, sed ea, ut dicitur, *reservat in pectore*. Et quamvis illa quandocumque etiam extra actum Consistorii aperire valeat; quinimò ex integro Cardinalium promotionem ita facere, cùm omnia pendeant à jure, & à formalitate positiva, dum, ut præcedenti discursu advertitur, Cardinalium interventus & consensus est voluntarius, & consultivus; attamen observantia huc usque dedit, quòd tam promotio, quàm publicatio jam promotorum, nonnisi in Consistorio fieri consuevit. „

In textu notatum fuit ex Cardinale de Luca, quòd tametsi negotia consistorialia, ut est promotio Cardinalium, proponantur Cardinalibus *Consistorialiter* congregatis; eorumque suffragia per Papam ibidem præsentem exquirantur, nihilominùs illorum omnium decisio dependeat à *solo* Pontifice; votaque Cardinalium dumtaxat reputentur *consultativa*; *quod in negotiis* ad alias Congregationes Cardinalium spectantibus, & à Pontifice ad eas remissis obtinere indubitatum reputatur in Curia Romana (quamvis jam pridem aliter obtinuerit, uti supra notatum est) utpotè, quæ omnem auctoritatem, & jurisdictionem in *solo* Romano Pontifice residere; ejusque regimen esse planè Monarchicum, existimat.

Nequaquam proinde hæc Consistoria, vel Cardinalium Congregationes paris auctoritatis reputanda sunt cum pristinis Synodis, quas in negotiis majoris momenti Romani Pontifices convocare consueverant: in his enim unà cum Romano Pontifice interveniebant Episcopi, non tamquam Pontificis simplices Consiliarii; sed ut *veri judices*, & suffragio *decisivo* cum ipso Pontifice gaudentes: ideòque in hisce Synodis decreta & decisa dicebantur *synodaliter* decreta & decisa, & tamquam Synodorum Decreta evulgabantur.

Interim ex his, quæ tum hoc capite de Consistorio, nec non in sequentibus de Officio Cardinalium in hisce Congregationibus observata sunt, verissimum esse constat, quod notavit Cardinalis Bellarminus, hodiernum officium Cardinalium esse Pontifici perpetuò assistere, eumque in regenda *Universa* Ecclesia consilio & industria adjuvare.

At perperam concludit Bellarminus, quòd Cardinalis non Episcopus, sed dumtaxat *Presbyter* aut *Diaconus* dignitate emineat supra Episcopum, propterea quod simplices Episcopi, non Cardinales numquam adhibeantur ad regimen *Universæ* Ecclesiæ, nisi rarissimè, id est, cum ad Generale Concilium convocantur; at Cardinales ferè quotidie præsto sunt Pontifici, neque ullum negotium majoris momenti sine eorum consilio peragitur.

Si enim hinc, vel in speciem peti posset Cardinalium præeminentia supra Episcopos, quidni eadem consequentia concludi posset Presbyteros, Diaconos, cæterosque Clericos, è quibus pluribus sæculis constitit, *Presbyterium* & *Senatus* Romanæ Ecclesiæ, sive quorum consilio Romani Pontifices in negotiis præsertim alicujus momenti utebantur (quemadmodum & reliqui Episcopi suo Presbyterio, sive Senatu) supra Episcopos reliquos dignitate excelluisse? Quod nemo umquam hactenùs prætendisse, aut asseruisse legitur.

Scimus quidem, Diaconos Romanæ Ecclesiæ jam pridem se voluisse Presbyteris ejusdem Ecclesiæ anteferre, sed eorum superbiam & supercilium acerrimo stilo in hoc perstrinxisse sanctos Patres, & signanter S. Hieronymum, passim notum est, de quo videri possunt, quæ observavi ad *Canonem* 18. Nicænum, in quo Canone ejus temporis Diaconorum insolentia reprimitur, quemadmodum & in *Canone* 7. Concilii Trullani.

XI. Altera Consistorialis functio est, provisio Ecclesiarum Patriarchalium, Metropolitanarum, & Cathedralium vacantium. Hæc provisio, qua forma expediatur in duplici Consistorio describit de Luca loco citato, & à nobis supra *titulo* 14. *cap.* 4. expositum est; hoc tamen monet de Luca, optimum quidem nimiumque commendabile esse institutum, quòd scilicet, dictæ provisiones non fiant nisi in Consistorio, & qui-

dem iterato ex voto Cardinalium: sed desiderandam „ videri aliquam meliorem ejus praxim; quoniam, ait, „ ut quandoque fert fama, sive vera, sive falsa, citra „ Papæ rectam intentionem sequuntur ejusmodi electio- „ nes in personis parum dignis, quarum mali mores, „ vel alii defectus innotescant. Et tamen ex quodam „ usu, vel ex alia causa, nemo loquitur, adeò ut istud „ optimum, nimiumque proficuum institutum quando „ practicaretur, ad formalitatem redactum videatur.

Quod verò Cardinales in Consistorio teneantur detegere crimina & defectus promovendorum, ostendit Cardinalis Palæotus de sacri Consistorii consultationibus, *part. 4. q. 2.*

XII. Consistorialiter quoque providetur nonnullis Monasterii Regularibus; quæ propterea communiter *Consistorialia* nuncupantur.

Pontifices enim (uti refert Perardus Castel in tractatu de usu & praxi Curiæ Romanæ *pag.* 55. edit. 1693.) jam pridem convenerunt cum Cardinalibus, provisiones de certis Monasteriis non daturos, nisi de eorum consilio *& Consistorialiter*, prout in litteris provisionis exprimitur; „ De persona tua nobis & *fratribus nostris* accepta, Ecclesiæ N. *de fratrum eorumdem consilio* Apostolica auctoritate providemus.

Quæ porrò Monasteria sint *Consistorialia*, præsertim in Belgio & Provinciis vicinis, videbitur infrà, ubi de Abbatibus eorumque electione & confirmatione agetur. Illud quoque advertendum, quòd Monasteria, quæ ex se sunt *Consistorialia*, interdum expediantur extra Consistorium & non Consistorialiter; sed per *Datariam*; cujus rationem sub titulo de *Dataria* videbimus.

XIII. Coadjutoriæ cum futura successione, tam Cathedralium, & Metropolitanarum Ecclesiarum, quàm Monasteriorum Consistorialium, similiter *Consistorialiter*, expediuntur.

Dimissio quoque sive libera, sive per translationem alicujus Ecclesiæ, vel Monasterii *Consistorialis* pariter in Consistorio admittenda est: prout etiam novæ erectiones Cathedralium aut Metropolitanarum cum dismembratione territorii, novæ Ecclesiæ assignandi; sive earumdem Ecclesiarum uniones vel divisiones in Consistorio fiunt; dicunturque causæ *Consistoriales*.

XIV. Quia verò in plerisque illis actibus *Consistorialibus* solent fieri oppositiones; deberque consequenter auditis hinc inde partibus examen institui, quod speciem disputationis, aut discussionis contentiosæ habet; quæ, ob majorem Consistorii majestatem, uti loquitur de Luca, ab eo exulavit, ideò erecta fuit particularis Congregatio, dictorum negotiorum Consistorialium præparatrix, seu Consistorii consultrix, quæ proinde *Consistorialis* nuncupatur; constituta ex aliquo competenti numero Cardinalium, ac etiam peritorum Prælatorum cum proprio Secretario, qui juxta hodiernam observantiam non est Prælatus, sed peritus togatus: atque in ista Congregatione priùs formitet examinantur materiæ, partibus opponentibus auditis in forma merè contentiosa, proportionata tamen stylo Congregationum Cardinalitiarum circa formalitatem telæ judiciariæ. Hæc de Luca.

Verbo, hæc Congregatio *Consistorialis* est ipsius Consistorii pars & quasi Assessor; adeò ut non nisi de ejus voto negotia, quæ controversiam pati possunt, expediantur.

CAPUT III.

De Congregatione S. Officii sive Inquisitionis, atque unà de origine inquisitionis.

1. *Episcopi vi Officii sui jubentur invigilare in hæreses.*
2. *Per 12. secula nulli fuere Fidei Inquisitores præter Episcopos.*
3. *Innocentius III. seculo 13. primùm aliquos Monachos Fidei Inquisitores constituit.*
4. *Episcopi eos aversabantur; sed Pontifex eos fulciebat.*
5. *Multas difficultates tum ab Episcopis, tum à Magistratibus illi Monachi patiebantur; contra quos illos animat Pontifex; eisque auctoritatem magnam impartitur.*
6. *Prædictis Monachis unà cum Episcopo Oxomensi jungitur S. Dominicus.*
7. *Dominicus socios aliquos sibi in adjutorium assumit; & Ordinis sui fundamenta Tolosa jecit.*
8. *Dominicus ejusque socii tanquam Fidei inquisitores in hæreticos insurgunt.*
9. *Primùm in Concilio Tolosano sub Gregorio IX. specialis modus contra hæreticos procedendi præscriptum fuit, sed totam auctoritatem procedendi contra hæreticos Episcopis committit.*
10. *Postmodum Gregorius IX. Officium Inquisitionis Fratribus Dominicanis commisit.*
11. *Hi nimio suo rigore populum contra se excitarunt.*
12. *Ipsis adjunxit Fratres Minores qui ipsorum rigorem temperarent.*
13. *Fredericus Imperator leges in favorem Inquisitionis evulgavit.*
14. *Has Innocentius IV. confirmavit.*
15. *Officium Inquisitionis commisit Dominicanis & Minoritis unà cum Ordinariis locorum.*
16. *Plures posthac Inquisitiones per Italiam erecta sunt, nulla tamen hactenus in Urbe Romana.*
17. *Primus anno 1542. Paulus III. Congregationem Inquisitionis instituit.*
18. *Eamdem confirmavit Pius IV. declarans, acta per majorem partem Cardinalium habenda esse pro actis Congregationis.*
19. *Pius V. declaravit, gesta per majorem partem Cardinalium præsentium esse reputanda ac si ab omnibus essent acta, licèt etiam duo duntaxat fuissent præsentes.*
20. *Auctoritatem Cardinalium hujus Congregationis latiùs exposuit Sixtus V.*
21. *Præter Cardinales plures Officiales ad hanc Congregationem spectant.*
22. *Qui sint* Consultores.
23. *Consultores cum aliis Officiales conveniant feria secunda.*
24. *Quæ in hac Congregatione expediantur?*
25. *Congregatio Cardinalium S. Officii habetur feria 4. cujus forma describitur.*
26. *Acta in hac Congregatione per Assessorem S. Officii Pontifici referuntur.*
27. *Qui sint* Qualificatores?
28. *Formula Decretorum, quæ ab hac Congregatione emanavit.*
29. *Feria 5. habetur Congregatio eorumdem Cardinalium coram Pontifice, quæ propriè est Congregatio S. Officii sive Inquisitionis.*
30. *Quid in hac Congregatione tractetur; & qua forma habeatur.*
31. *Decreta hujus Congregationis eduntur sub nomine Pontificis.*
32. *Hæc Decreta tamen sunt reverà Decreta Congregationis.*
33. *Decreta Congregationis quibus potissimùm adscribenda?*
34. *De quibus potissimùm hæc Congregatio cognoscat?*
35. *Licentia legendi libros prohibitos ab hac Congregatione postulanda.*
36. *An inquisitionis auctoritas hic in Belgio obtineat?*

I. EPiscopos vi sui muneris Episcopalis obligari, ut populum sibi commissum à periculo, aut infectione hæresis præservent, atque Ecclesiam sibi commissam ab omni fermento hæreticæ pravitatis immaculatam custodiant, indubitatum est, ideòque & Episcopos esse naturales Inquisitores Fidei, sive ipsis jure quodammodo naturali, ex Episcopali & Pastorali cura profluere, & competere jus inquirendi in hæreticos, aut de hæresi suspectos.

II. Quapropter per duodecim circiter secula, nullos Ecclesia Fidei Inquisitores præter Episcopos & Pastores noverat, neque ullam præter Episcopale notum erat Inquisitionis tribunal, aut speciale officium; sed pari cura eadémque auctoritate Episcopi invigilabant & procedebant contra hæresim, sicuti contra alia, non minùs subindè perniciosa, vitia; nec non contra hæreticos, atque alios homines sceleratos.

III. Primus sub initium seculi 13. Innocentius III. con-

contra hæresim Albigensium in Provinciam Tolosanam eique adjacentes misit Arnaldum Abbatem Cisterciensem, Petrum de Castro-novo, & Radulphum Monachos Cistercienses, idque plena auctoritate procedendi contra hæreticos, ut patet ex litteris ad ipsos datis 29. Maji anno 1204. in quibus plenam ac omnimodam potestatem eis concessam explicat his verbis: „ Ut autem injunctæ vobis non tam nostræ, quàm divinæ legationis imperio, officium possitis meliùs & liberiùs exercere, plenam vobis in Aquensi, Arelatensi, & Narbonensi Provinciis, & vicinis etiam Diœcesibus, si quæ sunt *hæreticorum* labe *polluta*, concedimus *facultatem destruendi*, *disperdendi*, & *evellendi* quæ destruenda, disperdenda & evellenda noveritis; & ædificandi & plantandi, quæ ædificanda fuerint & plantanda; illos qui contra prohibitionem vestram venire præsumpserint, canonicè punituri: si quis verò pro violenta manuum impositione in latæ sententiæ Canonem inciderit, auctoritate nostra suffulti, ei absolutionis beneficium impendatis, injungentes eidem, ut contra hæreticos accingantur.

IV. Episcopis autem aversantibus Legatos in causâ fidei, Petrus de Castro-novo litteris ad Innocentium III. scriptis, missionem petiit; cui Pontifex rescribens, eum ad fortiter ac viriliter progrediendum animat, ac tandem ita concludit; „ Devotionem tuam monemus & exhortamur in Domino per hæc scripta Apostolica mandantes, quatenus opportunè, importunè instans, arguens & obsecrans in operando in omni patientia, & doctrina, opus Evangelistæ, ac ministerium tibi commissum studeas adimplere: firmiter sperans in Domino Jesu Christo, quòd ipse, qui affectum tibi præstitit laborandi, ne tuus labor inutilis habeatur, effectum tribuet & affectum.

V. Hæc aliaque, è quibus intelligitur, quas difficultates & oppositiones Legati illi, tum ab Episcopis, tum sæcularibus Magistratibus passi sint: videri possunt apud Bollandum in Actis Sanctorum ad diem 5. Martii in commentario historico *de vita & gestis B. Petri de Castro-novo*; ubi quoque fit mentio litterarum Innocentii III. ad Archiepiscopum Narbonensem, quibus ipsum reprehendit ob auxilium dictis Legatis negatum. Item litterarum ejusdem Pontificis ad Episcopum Agathensem & Abbatem S. Pontii; in quibus inter alia scribit Pontifex, quòd Biterensis Episcopus requisitus à dictis Petro de Castro-novo, & Radulpho, cum iis ire noluerit ad commovendum super hoc negotio auctoritate Apostolica Comitem Tolosanum, nimirum Raymundum, qui impensè Albigensibus hæreticis favebat: deinde, quòd idem Episcopus rogatus ab ipsis Legatis, ut Consules civitatis Biterrensis ad abjurandam hæresim, atque contra hæreticos Ecclesiam defendendam commoneret, non solùm non obedierit, sed etiam id fieri penitus impedierit; cumque dicti Legati auctoritate Apostolica convocato Clero injunxissent Episcopo, ut nisi infrà præfixum diem Consules hæresim abjurarent, ipsos non differret excommunicationis vinculo innodare, nihil tamen præstitisset: atque ideò Petrus & Radulphus ipsum ab administratione, nec non & Episcopali officio suspenderint, donec se Pontificis conspectui præsentaret: Clero Biterrensi, ne interim ei obedirent in aliquo, in virtute obedientiæ, & sub excommunicationis pœna districtiùs inhibentes.

Verùm tametsi hæc sat ostendant, quanta esset Monachorum illorum tamquam Sedis Apostolicæ Legatorum auctoritas; nihilque ab Innocentio III. prætermissum fuerit, quominus suis hisce Legatis in hoc negotio sua auctoritate assisteret, nihilominus parum aut nihil prædicando contra hæreticos proficiebant; adeò ut præ tædio injunctæ sibi legationi renuntiare intenderent; eò quòd jam biennio prædicationi insistentes, nihil aut parum se profecisse viderent, uti testatur Petrus Monachus Cœnobii Vallum-Gernay in historia Albigensium, *cap.* 3.

VI. At cùm de his Petrus de Castro-Novo & Radulphus deliberarent, contigit, quòd Didacus Episcopus Oxomensis unà cum S. Dominico tunc ejusdem Ecclesiæ Canonico ad Curiam Romanam venerint. Hos idem Pontifex ann. 1206. in Provinciam Tolosanam pari auctoritate contra hæreticos misit, qui apud Montem Pessulanum d. Monachis se junxerunt; animosque fortiter ac viriliter in hoc prædicationis munere pergendi in ipsis addiderunt.

VII. Porrò transacto biennio, cùm Episcopus ad Ecclesiam suam coactus fuisset reverti, Dominicus, ut fœliciùs & efficaciùs operi huic incumbere posset, aliquot sibi Presbyteros sæculares socios, & coadjutores adscivit, quibus tandem circa ann. 1215. ab Episcopo Tolosano concessa fuit Ecclesia S. Romani in civitate Tolosana cum omnibus proventibus & juribus, ad quam Dominicus cum sociis illis Presbyteris migravit, primaque sui Ordinis fundamenta jecit; quem anno sequenti Honorius III. confirmavit.

VIII. Hi itaque Fidei Inquisitores quaquaversum per Provincias discurrentes, tum prædicatione, tum exhortatione hæreticis se opponebant; quin & subinde ipsos Magistratus, & Principes contra hæreticos incitabant; imò & populum concitabant, ut sub nomine Cruce Signatorum in hæreticos armarentur, indulgentias promittentes iis, qui arma contra hæreticos sumerent.

IX. Nihil tamen hactenus speciale constitutum erat circa modum contra hæreticos procedendi, nullumque certum Tribunal Inquisitionis erectum.

Gregorius IX. summo contra hæresim zelo animatus, Romanum S. Angeli Diaconum Cardinalem Legatum suum ad Provincias illas Albigensium hæresi infectas misit, qui anno 1229. celeberrimum Concilium celebravit Tolosæ, in quo de consilio Archiepiscoporum, Episcoporum, Prælatorum & Baronum, & Militum edidit 16. Decreta, quibus modus inquirendi ac puniendi hæreticos præscribitur, quæ legi possunt Tomo XI. Conciliorum Generalium, *col.* 427. Hoc unum notandum, quòd Concilium illud totam auctoritatem inquirendi & puniendi Episcopis, tamquam naturalibus Fidei Inquisitoribus, attribuat.

X. Verùm idem Gregorius IX. vehementi in hæreticos zelo succensus, existimans Episcopos flaccidiùs forsan, quàm oportet, in hæreticos armari, an. 1231. hoc Inquisitionis officium solis Fratribus Dominicanis, qui ad id officii obeundum præcipuè erant instituti, commisit per litteras ad Priorem Fratrum Ordinis Prædicatorum in Lombardia; quæ extant tom. XI. Conciliorum Generalium, *col.* 335.

XI. Hi ergo quasi defectum aut negligentiam Episcoporum suo zelo supplere volentes, tanto rigore processerunt contra illos, quos hæresi infectos, aut de ea suspectos, aut hæreticorum fautores existimabant, ut Comes & populus Tolosanus è Civitate sua omnes illos Fidei Inquisitores, nec non totum Dominicanorum Ordinem unà cum Episcopo Tolosano, qui erat ejusdem Ordinis, atque illis enixè favebat, expulerint.

XII. Ipsos quidem postmodum auctoritate Apostolica restituit Joannes Viennensis Archiepiscopus, & Inquisitionem exerceri jussit, adjuncto tamen Collega ex Ordine Fratrum Minorum, qui Prædicatorum *rigorem sua mansuetudine temperaret*, inquit Guillelmus de Podio-Laurentii in chronico, *cap.* 8. De quo vide etiam Spondanum ad annum 1234. *num.* 3.

XIII. Adhæc Fredericus II. Imperator circa annum 1244. Constitutiones acerbissimas contra hæreticos eorumque fautores evulgavit; ipsosque Fidei Inquisitores sub sua ac Magistratuum protectione esse voluit; ac insuper, ut Magistratus illos, quos ipsi Inquisitores illis ostendissent hæreticos, diligenti custodia detinerent; *ut post Ecclesiastica damnationis judicium*, ait, *pœnam subeant, quam merentur*. Hæ Constitutiones habentur apud Goldastium *in Constitutionibus Imperialibus tom.* 1. *pag.* 76. 77. *&* 78.

XIV. Has Frederici leges anno 1251. confirmavit Pontifex Innocentius IV. pluraque pro stabiliendo Inquisitionis Tribunali adjecit per Constitutionem, quæ incipit: *Ad extirpandas*, quæ dirigitur *Dilectis filiis, Potestatibus, sive Rectoribus, Consiliis, & Communitatibus Civitatum aliorumque locorum per Lombardiam, Romaniolam, & Marchiam Tervisinam constitutis*; in qua per. 38. capitula expressit, quæ à Magistratibus contra hæreticos eorumque fautores observanda sunt.

XV. Inquisitionis officium Fratribus Prædicatoribus & Minoribus cum Episcopis commisit, uti patet ex Constitutionibus ipsius partim Fratribus Prædicatoribus, partim Fratribus Minoribus Fidei Inquisitoribus inscri-

inscriptis; quæ omnes extant, ut inter Constitutiones d. Pontificis in tomo 1. Bullarii Romani.

XVI. Itaque jam Inquisitionis Tribunali formato, plures, præsertim in Italia & terris Pontifici Romano temporaliter subjectis, Inquisitiones fuere erectæ; ipsique Inquisitores præcipuè ex Ordine Prædicatorum designati fuere: At in Urbe, & Curia Romana (uti notat Cardinalis de Luca in relatione Romanæ Curiæ, *disc.* 14. *num.* 3.) Inquisitionis Tribunal, per ipsummet Pontificem cum iis Ministris & adjutoribus, quos juxta opportunitates assumere in tempore videbatur, regebatur.

XVII. Primus ann. 1542. Paulus III. sex Cardinales constituit, & deputavit suos & Apostolicæ Sedis in omnibus & singulis Reipublicæ Christianæ Civitatibus, oppidis, terris & locis, tum citra, quàm ultra Montes ubilibet etiam in Italia consistentibus, ac in Romana Curia super negotio Fidei Commissarios & Inquisitores Generales & Generalissimos; Constitutione quæ incipit, *Licèt ab initio* 34. in Bull. Rom.

XVIII. Pauli III. vestigia premens Pius IV. octo Cardinales ad idem negotium deputavit, addens & declarans, ut „ quidquid per *majorem* partem S. Romanæ „ Ecclesiæ Cardinalium, qui in Congregatione pro d. „ officio convenerint, dictum, gestum, statutum, de„ cretum, terminatum, seu sententiatum extiterit, sit „ validum & firmum, ita & taliter, quòd nullo mo„ do impugnari possit, perinde ac si omnes & sin„ guli Cardinales prædicti in d. Congregatione con„ venissent, & major pars consensisset; “ Constitu„ tione quæ incipit: *Cùm Nos* 79. in Bull. Rom.

XIX. Declarationem Pii IV. confirmans, & renovans ejus successor Pius V. declaravit, gesta per *majorem* partem præsentium esse reputanda, ac si ab omnibus essent ordinata, tametsi tantùm *duo* fuissent præsentes; Constitutione quæ incipit: *Cùm felicis* 23. in Bull. Rom.

XX. Denique Sixtus V. per Constitutionem quæ incipit: *Immensa æterna Dei* 72. in Bull. Rom. quindecim erigens Cardinalium Congregationes, primo loco Congregationem pro Inquisitione hæreticæ pravitatis, quæ & *Sancti Officii* dici consuevit, instituit sive institutam confirmavit his verbis, quibus, Cardinalium ad eam Congregationem pertinentium auctoritatem & officium expressit. „ Nos quoque confirmamus & corro„ boramus, illusque omnia instituta, omnesque & sin„ gulas facultates à Romanis Pontificibus prædecesso„ ribus nostris Cardinalibus ad eam Congregationem pro „ tempore delectis concessas; omnemque auctoritatem „ & potestatem eis communicatam, scilicet, inquiren„ di, citandi, procedendi, sententiandi, & definiendi „ in omnibus causis, tam hæresim manifestam, quàm „ schismata, apostasiam à fide, magiam, sortilegia, di„ vinationes, Sacramentorum abusus, & quæcumque „ alia, quæ etiam præsumptam hæresim sapere viden„ tur, concernentibus; non solùm in Urbe, & Statu „ temporali, nobis & huic Sanctæ Sedi subjecto, sed „ etiam in universo terrarum Orbe, ubi Christiana vi„ get Religio, super omnes Patriarchas, Primates, „ Archiepiscopos, & alios inferiores, ac Inquisitores, „ quocumque privilegio illi suffulti sint, quorum, ac „ aliorum prædictorum series his nostris litteris ad „ verbum expressa censeatur, confirmamus.

XXI. Præter Cardinales, qui hanc Congregationem propriè constituunt, ac propterea dicitur Congregatio *Cardinalium* Sancti Officii, ad illam quoque pertinent alii ordinarii & inferiores Officiales, qui hoc Inquisitionis Tribunal regunt & administrant in actuali jurisdictionis exercitio, ac processuum formatione, eorumque examine.

Horum unus, qui Judicis ordinarii partes subit, dicitur *Commissarius Sancti Officii*, de Ordine S. Dominici ex Lombardia.

Hinc in Consiliarium sive Assessorem habet Prælatum, vel Clericum sæcularem, qui vocatur *Assessor Sancti Officii*. Alii item sunt ministri, v. g. Fiscalis & Notarius.

XXII. Deinde ad hanc Congregationem quoque spectant Theologi & Canonum periti, qui *Consultores S. Officii* vocantur, atque ex diversis Religionibus pro Papæ beneplacito soliti assumi; quamvis interdum etiam è Clero sæculari assumantur.

Inter Regulares tamen (uti loco citato monet Cardinalis de Luca) fixum locum occupant duo Ordinis S. Dominici Professores, nimirum Magister generalis dicti Ordinis, & Magister sacri Palatii; ac etiam alter Professor Ordinis Minorum Conventualium, cui tamquam fixo & invariabili congruit singulariter nuncupatio Consultoris Sancti Officii habens hoc munus magis peculiariter, illudque præ cæteris Consultoribus exercet.

XXIII. Hi Consultores cum Patre Commissario, Assessore, Fiscali, & Notario Sancti Officii, conveniunt singulis feriis secundis in Palatio Sancti Officii prope Basilicam Vaticanam.

XXIV. In hac Congregatione (quæ à Consultoribus, qui præcipuam ejus partem constituunt, *Consulta* dicitur) leguntur processus criminales, ac etiam Episcoporum atque localium Inquisitorum litteræ, aut relationes, aliaque etiam gravioris momenti negotia, quæ Cardinales Consultoribus committunt; idque pro majore instructione Assessoris, ait de Luca, qui ea de relaturus est in alia Congregatione, ad quam conveniunt Cardinales.

XXV. Hæc Cardinalium Congregatio habetur singulis feriis quartis, in Conventu Patrum Prædicatorum prope Ecclesiam Beatæ Mariæ *super Minervam*. Congregatis Cardinalibus, primùm habetur Congregatio *secreta*, in qua soli Cardinales cum Commissario & Assessore interveniunt, & deliberatur de negotiis, quæ Consultoribus commissa non fuerunt, majusque secretum requirere videntur.

Postquam verò super his sufficiens discussio facta est, advocantur Consultores, eorumque consilium, seu votum expetitur.

XXVI. Eorum verò, quæ in hac Cardinalitia Congregatione decreta aut resoluta sunt, eodem die post meridiem per Assessorem Sancti Officii fit relatio ad Sanctissimum, qui huic Congregationi non intervenit.

Hac de causa, hujus Congregationis Decreta prodeunt sub nomine Cardinalium Sancti Officii, facta tamen mentione relationis ad Sanctissimum, ac etiam votorum Theologorum, si ad hoc negotium specialiter deputati fuerint.

XXVII. Notandum enim, quòd subinde examen Librorum, aut propositionum committatur quibusdam Theologis, qui examine facto, referant Congregationi, an aliquam, & qualem censuram libri aut propositiones mereantur; qui *Qualificatores* à qualificatione censuræ dici solent; nec umquam Congregationi intersunt, nisi cum relationem negotii ipsis commissi sunt facturi.

XXVIII. Formula ergo Decretorum hujus Congregationis ita concipi solet: „ Feria IV. Sacra Congregatio Eminentissimorum, & Reverendissimorum San- “ ctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium in tota Repu- “ blica Christiana contra hæreticam pravitatem Ge- “ neralium Inquisitorum, habita in Conventu S. Ma- “ riæ super Minervam post examen Theologorum spe- “ cialiter ad hoc deputatorum, facta relatione ad San- “ ctissimum, præsenti Decreto declarat, “ &c.

XXIX. Feria 5. habetur alia Congregatio eorumdem Cardinalium, idque coram Sanctissimo in Palatio Apostolico; hæcque videtur propriè esse Congregatio Inquisitionis, sive S. Officii, de qua in citata Constitutione Sixti V. *cui*, inquit, *ob summam rei gravitatem, Romanus Pontifex præsidere solet*.

XXX. In hac Congregatione præcipuè tractatur casus, seu negotium, quod ex omnibus illa hebdomada relatis præcipuum videtur, quodque præ cæteris coram sua Sanctitate discuti meretur.

Postquam casus propositus coram Pontifice maturè discussus fuit, atque Theologi, si negotium ipsorum examini commissum fuerit, relationem suam absolverunt, omnes dimittuntur, exceptis solis Cardinalibus. Hi coram solo Pontifice vota sua depromunt, atque ex eorum suffragiis ipse concludere solet. Quo facto, & signo dato, rursus intrat Assessor S. Officii cum Patre Commissario, quibus resolutionem Congregationis significat sua Sanctitas.

XXXI. Tametsi resolutiones quæ hic accipiuntur, & Decreta quæ eduntur, reverà sint resolutiones & Decreta Congregationis Inquisitionis; & ob id à Notario Congregationis signentur; tamen quia ipsi Congrega-

gregationi Papa præsidet, & concludit, ideircò in Decretis hujus Congregationis, non ipsi Cardinales, sed ipse Papa tamquam decernens & revolvens introducitur, hac ferè formula: „ Feria V. die .... mensis .... „ anni..... in generali Congregatione S. Romanæ & „ universalis Inquisitionis, habita in Palatio Apostolico „ Montis Quirinalis “ (vel aliàs, *apud S. Petrum*, si ibi Pontifex resideat) „ coram Sanctissimo D. N. ac „ Eminentissimis & Reverendissimis Dom. S. Romanæ „ Ecclesiæ Cardinalibus, in tota Republica Christiana „ contra hæreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus à S. Sede Apostolica specialiter deputatis: *Sanctissimus Pater* prædictus auditis votis eorumdem Dominorum Cardinalium (si negotium commissum fuerit examini Theologorum additur, *& Theologorum* „ *votis*) *statuit & decrevit*, “ &c.

XXXII. Porrò notandum, quòd licèt Decreta hæc, non secus ac Congregationis Feriæ IV. sint reverà Decreta Congregationis S. Officii, hæc tamen Pontifici potiori jure adscribi posse videantur, quàm Decreta Congregationis Feriæ IV. In illa enim quæ Feria V. ipso præsente habetur, ipsemet vota Cardinalium & Theologorum, eorumque rationes audit, & expendit; ubi Decreta Congregationis Feriæ IV. tantùm per Assessorem S. Officii ipsi Pontifici referuntur, ac compendiosè vota Cardinalium & Theologorum exponuntur: inter quæ quantopere intersit, nemo non videt.

XXXIII. Adhæc ex prædictis facile intelligitur, quòd Decreta & resolutiones tametsi in Congregatione coram Pontifice sint facta, potissimum tamen Cardinalibus sint adscribenda: utpotè è quorum votis & suffragiis Pontifex concludere consuevit.

Quinimò in negotiis, quæ Theologorum examini committuntur, præcipuè ipsis Theologis decisiones & resolutiones, quæ super illis accipiuntur, adscribendæ, quia ipsi Cardinales consueverunt sine novo examine se votis Theologorum conformare. Si tamen inter Theologos super resolutione negotii non conveniat, iteratò examen Theologis committitur; aut si res magni momenti sit, v. gr. si agatur de proscriptione alicujus Libri, qui auctorem habet in magna dignitate & auctoritate constitutum, subinde aliqui Cardinales librum illum per se legunt & examinant; quin & votum suum cum rationibus in scriptis exponunt, & aliis Cardinalibus communicant.

XXXIV. Hæc Congregatio præcipuè cognoscit de causis fidei, omnibusque eò spectantibus; ideòque & libris invigilat, eosque examinat, & censura dignos proscribit, neque hac in parte auctoritas hujus Congregationis per Congregationem Indicis vel in minimo læsa est aut imminuta; uti capite sequenti notabitur.

XXXV. Adhæc Gregorius XV. generatim revocavit omnes licentias legendi quoscumque libros prohibitos à quibuscumque concessas vetuitque deinceps eas concedi, nisi à Congregatione S. Officii, quæ singulis hebdomadis coram nobis, ait, haberi solet. Constit. quæ incipit, *Apostolatus Officium* 40. in Bull. Rom. Atque in conformitatem hujus Constitutionis, videmus passim licentias legendi libros prohibitos à Cardinalibus hujus Congregationis signatas.

XXXVI. Tametsi Belgium non agnoscat tribunal ullum Inquisitionis, ut coram illo Belgæ de hæresi accusati aut suspecti judicialiter conveniri queant, uti infrà Parte III. latiùs ostendetur, nihilominus Decreta hujus Congregationis super prohibitione librorum, aut propositionum aliquarum censura hic recipi & promulgari solent.

In textu notatum est, subindè hic in Belgio permitti publicationem Decretorum, quæ sub nomine hujus Congregationis prodeunt, cùm tamen certum sit, Belgium non recognoscere auctoritatem *Inquisitionis* Romanæ.

In Gallia autem Ministri Regii nullam volunt permittere horum Decretorum publicationem sub nomine hujus Congregationis, ne sensim Inquisitio Romana auctoritatem suam in Regnum Galliæ prætendere videretur.

Hac de re discursum prolixum coram Senatu Regio habuit Advocatus Regius Talonius anno 1647. occasione Decreti hujus Congregationis, quo condemnabatur hæc propositio. *Petrus & Paulus sunt duo Ecclesiæ capita, unum caput constituentes.*

Hoc Decretum Nuntius Apostolicus miserat ad Archiepiscopos, & Episcopos cum mandato illud per suas respectivè Diœceses publicandi; ipsumque Decretum cum annexo hoc Nuntii Apostolici mandato, sine prævia Regis licentia fuerat impressum, & publicè venum expositum.

Cùm autem contenderetur, hoc suo mandato Nuntium Apostolicum auctoritatem suam excessisse, & contra Regiam auctoritatem attentasse, jussum fuit Officium Fiscale contra hanc impressionem, & mandatum Nuntii Apostolici coram Consilio Regio, ad ejus cassationem agere.

Inter cætera igitur primo loco huic decreto opposuit Procurator Regius, quòd in Gallia publicatum esset decretum emanatum à Congregatione Inquisitionis, quam vocant *Sancti Officii*, sub hoc titulo, *Decretum Sanctissimi Domini Nostri Innocentii Divina Providentia Papæ* X. eo prætextu, quòd Papa fuerit præsens in confectione hujus Decreti.

Post hæc exponit Officium Fiscale, quòd Regnum Galliæ recognoscat quidem, quemadmodum & omnes Catholici, auctoritatem & potestatem Romani Pontificis, ut *Capitis* Ecclesiæ, omnium Christianorum Patris, eoque titulo ipso exhibendam omnem reverentiam & obedientiam, sed Gallos nequaquam recognoscere *auctoritatem*, aut jurisdictionem Congregationum, quæ Romæ habentur; quæ pro arbitrio Pontificis institui possunt: neque Decreta harum Congregationum in hoc Regno executionem, aut auctoritatem obtinere.

Unde ulteriùs observat, quòd quotiescumque aliquod Decretum in materia contentiosa ab aliqua Congregatione Romana emanatum in Consiliis Regiis fueris exhibitum, puta in materia Dispensationis, nullitatis votorum, translationis Religiosorum, Curia declaravit, *Breve*, seu Decretum ab hac Congregatione emanatum nullum & abusivum: remittens impetrantes pro obtinenda alia provisione recurrere ad Cancellariam, in qua acta expediantur, sub nomine Pontificis, in quo residet legitima auctoritas.

Monebat quoque, quòd si Decreta ab hac Congregatione *S. Officii* evulgata passim in Regno reciperentur, & executioni mandari permitterentur, esset introducere auctoritatem *Inquisitionis*: quandoquidem hæc Congregatio Romana assumat hunc titulum *Generalis & Universalis inquisitio in* UNIVERSA *Republica Christiana adversus hæreticam pravitatem*: atque ita tamdem prætenderet processum instituere contra subditos Regis, quemadmodum sibi attribuit auctoritatem procedendi contra quoscumque libros pro suo arbitrio.

Meritò & Ministri Principum nostrorum circa hæc Decreta eodem motivo attenderent; quandoquidem non magis in Belgio, quàm in Gallia Tribunal Inquisitionis receptum sit, aut recipi possit, sine multorum incommodorum sequela, neque Belgium Tribunal Inquisitionis Romanæ unquam agnoverit: ut energicè exponitur in Consulta Consilii Brabantiæ non ita pridem data, quæ integra habetur in appendice monumentorum Tractatus nostri *de Recursu ad Principem*, sub litt. S.

CAPUT IV.

De Congregatione Indicis.

1. *Synodus Romana anno 494. Catalogum Librorum confecit, quos legere vel non legere liceret.*
2. *Hic tantùm actum fuit de lectione publica.*
3. *Non erat hic Index Librorum prohibitorum, prout hodie accipitur.*
4. *Hic Index tantùm sæculo præterito confici cœpit.*
5. *Facultas Theologica Lovaniensis rogatu Caroli V. Indicem confecit.*
6. *Paulus IV. primus è Romanis Pontificibus Indicem confici jussit.*
7. *Hic Index Pauli IV. in quatuor classes erat distinctus.*
8. *Quid in hoc Pauli Indice à quibusdam reprehensum?*
9. *Varia fuerunt in Synodo Tridentina Patrum sententia circa Indicem formandum.*

10. *Tan-*

10. *Tandem delecti fuere Patres, qui Indicem conficerent,*
11. *Resolutio Patrum Decreto firmata.*
12. *Synodus complementum confectionis Indicis tandem ad Pontificem remisit.*
13. *Pius IV. Indicem probat & evulgat.*
14. *Confectio Regularum Indicis à Synodo Patribus Delectis commissa non fuit; & quare eas composuerint.*
15. *Indicem unà cum Regulis per speciale Breve probavit Pius IV.*
16. *Forma ipsius Indicis.*
17. *Hic Index in multis consentit cum Indice Pauli Quarti.*
18. *Quot sint Regulæ Indicis; & quid præcipuè contineant.*
19. *In prohibitione librorum fit relatio ad pœnas in his regulis præscriptas.*
20. *Qua ratione hic Index dici possit* Tridentinus.
21. *Regulæ Indicis non possunt pari ratione Synodo Tridentinæ adscribi.*
22. *De Instructione postmodum Indici & Regulis adjecta.*
23. *Libri aliqui interdum una in Provincia rectè vetantur, licèt non in altera, idque variis titulis,*
24. *Ad Episcopos ac Fidei Inquisitores præcipuè spectat librorum examen & censura.*
25. *Qua de causa instituta Congregatio Indicis?*
26. *Qui hanc Congregationem constituant.*
27. *Quid hodie circa librorum examen competat* Magistro S. Palatii?
28. *Habet etiam hæc Congregatio* Consultores.
29. *Soli Cardinales propriè Congregationem constituunt; Et quod eorum præcipuum officium?*
30. *Ob quosvis errores libri non passim prohibendi.*
31. *Huic Congregationi Pontifex non assistit.*
32. *Per hanc Congregationem non est derogatum auctoritati Congregationis S. Officii circa prohibitionem librorum.*
33. *Interdum liber relatus in Indicem, postmodum speciali Decreto Congregationis Sancti Officii alterius proscribitur.*
34. *Episcoporum ac Inquisitorum auctoritati detractum non est.*
35. *His in partibus Index Romanus in suo rigore non est receptus.*

I. SUb nomine Concilii Romani habiti tempore Gelasii I. Papæ anno 494. extat Decretum, quo declaratur, qui libri ab Ecclesia Romana recipiantur, & qui non recipiantur; & qui legi, & qui non legi debeant.

II. Verùm ut ex verbis Decreti manifestum est, hic duntaxat agitur de lectione *publica*, sive de lectione in Ecclesia tempore Divini Officii, ad instructionem & ædificationem populi.

Postquam enim acta Martyrum multis encomiis Synodus extulisset; utpotè qui multiplicibus tormentorum cruciatibus & mirabilibus confessionum triumphis irradiant; asseruitque nec quemquam Catholicorum dubitare, & majora eos in agonibus fuisse perpessos, nec suis viribus, gratia Dei & adjutorio universa tolerasse, subjicit: „ Sed ideò secundum antiquam consuetudi- „ nem singulari cautela in Sancta Romana Ecclesia „ non leguntur, quia & eorum, qui conscripsere, „ nomina penitus ignorantur, & ab infidelibus, aut „ idiotis superflua, aut minus apta, quàm rei ordo „ fuerit, scripta esse putantur.

Hæc satis ostendunt, hoc unum voluisse Synodum à publica lectione & Divino Officio amovere quidquid vel speciem falsitatis, aut aliquam fabulæ mixturam habere videbatur: quod adhuc manifestius circa finem Decreti indicatur his verbis: „ Cæterùm qui libri in „ *Ecclesiasticis Officiis* per anni circulum à nonnul- „ lis leguntur pro fidelium ædificatione, adnotandum „ censuimus.

III. Itaque Cathalogus sive index ille Librorum nequaquam dici potest, *Index Librorum prohibitorum*, juxta usitatam modernam phrasim; nimirum, index exhibens Libros, omnibus, tam *privatim*, quàm publicè legi prohibitos; qui Librorum *Index* ante proximè elapsum sæculum extitisse non reperitur.

IV. Circa medium verò elapsi sæculi, cùm invalescentibus Lutherana & Calviniana hæresi, Libri plurimi mentito nomine auctoris, ac hæretico fermento conspersi ederentur, qui nec facilè à libris Catholicis discerni possent; atque hinc multi simplices fucatâ horum Librorum lectione seducerentur, varii cœperunt à Theologis confici Cathalogi seu indices Librorum, in quibus ipsi notabant Libros, quos vel ob hæreticis confectos, vel hæresi conspersos credebant.

V. Et quidem rogatu & mandato Caroli V. Facultas Theologica Lovaniensis Indicem Librorum hæreticorum, & de hæresi suspectorum, quorum lectionem *pro eo saltem tempore*, uti loquitur, *populo haud convenire judicabat*, confecit, qui & auctoritate ejusdem Cæsaris 1546. publicatus fuit.

Cùmque continuò plures hæreticorum libri prodirent, pluresque hæresi respersi notarentur, rursus alium fusiorem Librorum illorum Indicem eadem Sacra Facultas concinnavit, quem addito speciali edicto, publicari idem Carolus mandavit anno 1556. Hi Librorum Indices unà cum Cæsareis Edictis referuntur in prima parte Edictorum Flandriæ *Lib.* 1. *Rubr.* 7.

VI. Theologorum atque Cæsaris exemplo excitatus Paulus IV. Pontifex, anno 1557. præcepit iis qui Inquisitioni contra hæreticam pravitatem erant Romæ præpositi, ut & ipsi Indicem Librorum prohibitorum conficerent; qui anno 1559. absolutus, auctoritate Pontificis publicatus fuit.

VII. Hic Index in tres classes erat distinctus. Prima classis exhibebat nomina eorum, quorum omnia opera cujuscumque argumenti, etsi profani, omninò vetantur: inter quos & quorumdam nomina Catholicorum occurrunt.

Secunda classe continebantur libri singulatim damnati, dum alii eorum auctorum libri non vetabantur.

Tertia classis complectebatur scripta quædam anonyma, adjecta clausula generali vetante libros omnes annonymos editos ab anno 1519. Denique adjiciebatur Cathalogus LX. Typographorum, quorum omnium libri, quos typis suis evulgarunt, prohibentur, à quocumque demum auctore, aut idiomate prodiissent.

VIII. Similem antehac Librorum prohibitorum Indicem à Roman. Pontificibus evulgatum fuisse haud reperitur: unde de hoc Pontifice dicere non dubitat Spondanus, „ quòd primus extiterit, qui *universalem* omnium perniciosorum Librorum, cujuscumque argumenti, etiamque profani, à quibuscumque, etiamque religione *Catholicis* scriptorum, vel etiam à suspectis Typographis de quacumque arte editorum Indicem contexere studuerit; cùm ad eum usque diem, Librorum prohibitiones, tam à Pontificibus, quàm Imperatoribus factæ, numquam excessissent terminos *Librorum hæreticorum*; aliivè pestilentes legi prohibiti fuissent, *nisi* quorum auctores etiam damnati extitissent. “ Hæc ille ad annum 1557. §. 5. ibidem addens. „ Illud in hoc Indice Pauli rigidiùs visum quòd pœna legentibus Libros eo Cathalogo comprehensos ac prohibitos denuntiata erat excommunicatio latæ sententiæ Pontifici reservata, privatio, ac incapacitas quorumcumque munerum, ac Sacerdotiorum, perpetua infamia, cum aliis pœnis arbitrariis. Quo factum est, ut Pius IV. Pauli Successor, rigorem hunc temperans, totum illud Librorum negotium ad Concilium Tridentinum retulerit. “ Hactenus Spondanus.

IX. Quod ad Concilium Tridentinum attinet, cùm post suspensionem 10. circiter annorum, rursus sub Pio IV. omni suspensione sublata, ejus resumptio in sessione habita 18. Januarii anno 1562. communi Patrum assensu declarata esset, habita fuit Congregatio 26. ejusdem mensis, in qua Præsidibus Concilii inter alia propositum fuit: „ ut Libri à diversis auctoribus post hæreses natas editi, unà cum Catholicorum contra eos censuris examinarentur, quo Synodus quid super illis habeat decernendum statuat. “

Super hoc articulo varias fuisse Patrum sententias ex actis Concilii constat. Et quidem inter alios Archiepiscopus Granatensis „ ab ea occupatione Patres dehortatus fuit, quippe longissima, & quæ Synodum ab-

stra-

„ straheret ab altioribus negotiis, magisque indigentibus ipsius proxima cura. “ Bartholomæus de Martyribus Archiepiscopus Bracarensis adjecit, *posse id committi Academiis*.

Petrus Contarenus Paphensis Episcopus „ non mediocri affectus benevolentia “ (uti monet Palavicinus *lib. 15. hist. Concilii Trident. cap. 19. n. 10.*) „ erga Paulum IV. cui familiaris intimus fuerat ante Pontificatum, & à quo postea thiaram acceperat, suadebat, ut nulla fieret in Indice Pauli mutatio: esse verius recentium ingeniorum intemperantiam, quam religionis studium, velle decessorum opera reformare, non quò illa meliora redderentur, sed quò ipsi præstantiores ostentarentur. Caverent, ne Sanctiones Majorum illi revocantes, posteros stimularent ad eorum exempla sequenda in eorumdem Decretis abolendis.

E contrà Daniel Barbarus Adjutor Patriarchæ Aquilejensis monuit Indicem Pauli IV. correctione plurima indigere, cùm eodem modo proscriberet opus licentiæ juvenilis, & opus hæreticæ pravitatis. Christophorus Patavinus existimavit, novum ab initio indicem construendum non esse, sed Indicem Pauli reformandum. Deinde monebat, „ quosdam etiam ex libris esse, qui inter bona plurima mali aliquid continebant, & hos emendandos quidem esse, non omnino refellendos: cùm ea sit terrenarum rerum conditio, ut is, qui mallet omne bonum quod purum non est eliminare, & non potiùs illas defæcando studeret, genus humanum omni bono privaret.

X. Inter has Patrum dissensiones & disputationes, tandem plerisque consentientibus, ut aliquibus conficiendi Indices cura demandaretur; ac rogatis Patribus, ut librorum Censores, qui eam curam susciperent, designarent, communi suffragio Præsidibus Concilii horum electio delata fuit: à quibus designati fuere Georgius Drascovitius Episcopus Quinqueecclesiensis, Orator Cæsareus pro regno Hungariæ, Joannes Trivisanus Patriarcha Venetus, 4. Archiepiscopi, 9. Episcopi, Abbas unus Cassinensis; & duo Generales, scilicet Minorum de observantia, & Eremitarum S. Augustini: „ Sed ita ut non ante finem Concilii Index publicaretur; “ uti refert Spondanus ad annum 1562. §. 17.

XI. Hanc Patrum resolutionem edito Decreto Synodus Tridentina publicavit *Session.* 18. declaravitque, Synodum censuisse, „ ut delecti ad hanc disquisitionem Patres de censuris, librisque, quid facto opus esset, diligenter considerarent, atque etiam *ad eamdem S. Synodum* suo tempore referrent; quo *faciliùs* ipsa possit varias, & peregrinas doctrinas tamquam zizania à Christianæ veritatis tritico separare, deque his *commodiùs* deliberare, & statuere, quæ ad scrupulum ex complurium animis eximendum, & tollendas multarum querelarum causas, magis opportuna videbuntur.

XII. Post hunc Patrum delectum & publicatum hoc Decretum, nihil de hoc Indicis negotio in Concilio ulterius actum legitur, usque ad illum diem, quo finis Concilio impositus fuit; quando inter alia, etiam Decretum Patribus prælectum & ab ipsis probatum fuit, in quo priùs relatis quæ Sessione XVIII. decreta erant, subditur: „ audiens nunc (Synodus) huic operi ab iis (quibus opus conficiendi Indicis fuerat demandatum) extremam manum impositam esse, nec tamen ob librorum varietatem, & multitudinem posse distinctè & commodè à S. Synodo dijudicari præcipit, ut quidquid ab illis præstitum est, Sanctissimo Romano Pontifici exhibeatur, ut ejus judicio & auctoritate terminetur & evulgetur.

Duo igitur in Tridentina Synodo circa Indicem librorum acta sunt. Primum, cura illius conficiendi demandata fuit quibusdam delectis Patribus cum relatione ad Synodum; quò ipsa tunc commodiùs deliberare ac statuere posset. Secundum, omnium eorum, quæ à delectis illis Patribus acta erant, relatio facta ad Sanctissimum, ut ejus judicio opus illud terminaretur & evulgaretur.

XIII. Conformiter ad hoc Decretum Concilii, Index à Patribus delectis confectus, Pio IV. tunc Pontifici oblatus fuit, uti ipse testatur Brevi quod incipit; *Dominici Gregis*; additque, quòd eum doctissimis, probatissimisque Prælatis accuratissimè legendum, examinandumque tradiderit; ipseque etiam legerit.

XIV. Porrò, licèt in Synodo Tridentina solummodò actum esset de conficiendo Indice librorum hæreticorum, vel de hæresi suspectorum, aut aliàs perniciosorum, nec aliud delectis Patribus commissum legatur: quò scilicet faciliùs ipsa Synodus *possit varias & peregrinas doctrinas tamquam Zizania, à Christianæ veritatis tritico separare*, ipsi tamen Prælati ad hoc opus deputati animadvertentes, in Indice Romæ jampridem confecto, „ nonnulla parum explicatè posita, quæ interpretatione indigerent, re multum diuque deliberationibus agitata, ac viris etiam ex omni natione, Theologicæ Facultatis scientissimis, in consilium adhibitis, *subjectas regulas* componendas judicarunt, ut quod ejus fieri posset, dictorum hominum commodis & studiis, salva veritate ac Religione, prospiceretur. “ Hæc ex præfatione P. Francisci Foretii Ord. Prædicat. Deputationis Tridentinæ ad conficiendum Indicem Secretarii.

Hæ sunt *regulæ*, quæ vulgò dicuntur, *Regulæ Indicis*, ipsique Indici præponi solent; quas non ex mandato aut præscripto Concilii Tridentini compositas esse, ex verbis mox relatis sufficienter constat.

XV. Prædictum ergo Indicem cum regulis subjectis, tandem litteris in forma *Brevis*, quæ incipiunt *Dominici Gregis* 24. Martii anno 1564. adeòque tribus à soluta Synodo mensibus, probavit; & ab omnibus observari mandavit Pius IV.

XVI. In hoc Indice unaquæque penè alphabeti littera tres classes habet, ad exemplum Indicis Pauli IV.

In prima classe non tam libri, quàm librorum Scriptores continentur, qui aut hæretici, aut nota hæresis suspecti fuerunt: „ horum enim (ait P. Franciscus Foretius in citata præfatione) Catalogum fieri oportuit, ut omnes intelligant, eorum scripta, non edita solùm, sed edenda etiam prohibita esse. “

Illud insuper monet Foretius, non in omnes hujusmodi auctores à Patribus inquisitum fuisse, *sed iis penè contenti fuere*, ait, *qui in Rom. Catalogo descripti sunt*.

In secunda classe referuntur libri „ qui propter doctrinam non sanam, aut suspectam, aut quæ offensionem etiam in moribus fidelibus afferre potest, rejiciuntur, etiamsi auctores à quibus prodiere ab Ecclesia numquam desciverint.

Tertia „ eos libros complectitur, qui sine scriptoris nomine exierunt in vulgus, & doctrinam continent, quam Ecclesia Romana tamquam Catholicæ fidei, aut morum integritati contrariam, refutandam ac refellendam esse decernit. Non enim omnes libros, qui nomen auctoris non præferunt, damnandos putarunt, quandoquidem sæpè viros doctos ac sanctos novimus, ut Respublica quidem Christiana ex eorum vigiliis fructum caperet, ipsi verò inanem gloriam evitarent, libros optimos sine nomine edidisse. “ Hæc ex præfatione Patris Francisci Foretii Tridentinæ deputationis ad confectionem Indicis Secretarii.

XVII. Hæc si conferantur cum his, quæ de Indice Pauli IV. dicta sunt, facilè apparebit, Patres ad Indicem concinnandum delectos, non quidem Indicem Pauli in omnibus probasse, ejus tamen in multis normam tenuisse.

XVIII. Regulæ à Patribus hisce concinnatæ, quæque Indici hodie præmitti, atque vulgò *Regulæ Indicis* vocari solent, sunt decem numero, multaque continent ab Episcopis; Inquisitoribus, Typographis aliisque circa librorum lectionem, expurgationem, venditionemque observanda; ac tandem edicitur; „ Ne quis audeat contra harum Regularum præscriptum, aut hujus Indicis prohibitionem libros aliquos legere, aut habere. Quòd si quis libros hæreticorum, vel cujusvis auctoris scripta ob hæreseos vel falsi dogmatis suspicionem damnata, atque prohibita legerit sive habuerit, statim in excommunicationis sententiam incurrat. Qui verò libros alio nomine interdictos legerit aut habuerit, præter peccati mortalis reatum, quo afficitur, judicio Episcoporum severè puniatur. “

XIX. Ad has pœnas in hodierna Romana librorum prohibitione fit allusio dum dicitur: *sed pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis*.

Sed quia pœnæ variæ sunt pro varietate librorum prohibitorum: neque juxta hodiernum Congregationis stylum solet exprimi, quo ex capite liber proscribatur, incerta quoque manet pœna, quam contravenientes incurrunt.

XX. Porrò cùm ex antedictis constet, Synodum Tridentinam nullum Indicem librorum prohibitorum composuisse; sed dumtaxat Patribus quibusdam ejus curam demandasse; & quidem expressè, *cum relatione ad Synodum*, ut facta relatione, ipsa demum commodiùs deliberare & statuere posset; atque tandem instante Synodi conclusione, opus à Patribus delectis confectum ad Romanum Pontificem remiserit, eo quod *ob librorum varietatem & multitudinem non posset distinctè & commodè à Sancta Synodo dijudicari*; evidens est, hunc *Indicem* non alio ex capite posse dici *Tridentinum*, nisi quòd Synodus quibusdam Patribus ejus conficiendi curam demandaverit; atque hi durante Concilio, huic operi *ultimam manum apposuissent*, aut saltem (ut loquitur Clemens VIII. in Bulla quæ incipit *Sacrosanctum*) *in negotio illo non parum essent progressi*; aut denique, quia totum illud negotium à Synodo ad Pontificem remissum fuit.

XXI. De Regulis verò *Indicis* non idem per omnia dici potest. Cùm enim, uti supra monui, Synodus Patribus ad Indicem delectis, nullam de componendis hisce Regulis curam dederit; atque de solo *Indice* librorum perniciosorum in Synodo actum fuerit, patet, non posse has *Regulas* hoc ex capite *Tridentinas* nuncupari; sed eas solis illis Delectis Patribus, qui illas, citra ullum Synodi mandatum, composuerunt, esse adscribendas.

Unde S. Carolus in Synodo sua quinta, Indicem librorum prohibitorum vocat quidem Indicem *jussu* Tridentini confectum; at in prima sua Synodo loquens de his regulis, ait: *Regulas Indicis de libris vetitis* AB IIS *qui illi negotio à Sacrosancta Synodo Tridentina prefecti fuerunt, ex auctoritate S. D. N. Pii IV. editas, &c.* ita eas simpliciter dictis Patribus attribuens.

XXII. His Regulis subjicitur insuper *instructio eorum, qui libris, tum prohibendis, tum expurgandis, tum etiam imprimendis, diligentem, ac fidelem (ut par est) operam sunt daturi*, non à Delectis Patribus à Synodo Tridentina ad concinnandum Indicem confecta, sed postmodum adjecta.

In hac instructione inter cætera sub titulo *de prohibitione librorum* §. 5. præscribitur: „ Episcopi & „ Inquisitores, seu ab iisdem subdelegati, & deputati, tam in Italia, quàm extra, penès se habeant „ singularum Nationum Indices, ut librorum, qui „ apud illas damnati ac prohibiti sunt, cognitionem „ habentes, faciliùs prospicere possint, an etiam à „ suæ jurisdictionis terris, eosdem recognitos arcere, „ vel retinere debeant.

XXIII. Hæc patenter supponunt, interdum libros aliquos in certa Provincia aut Natione prohiberi, quæ in aliis Provinciis non similiter prohiberi, aut non eodem rigore debeant; quod non uno ex capite contingere potest.

Certum imprimìs est, expressiones aliquas posse esse nocivas apud populum minùs in fide Catholica, aut Religione instructum, aut hæreticis permixtum, quæ nequaquam offenderent populum meliùs instructum, vel nullam cum hæreticis communionem habentem; adeoque librum aliquem ob hujusmodi expressiones, esse uno in loco prohibendum, & non in aliis, idem esto de tempore judicium.

Adhæc contingere subinde potest, ut liber aliquis in certa Provincia aut Diœcesi à Pastoribus & animarum Directoribus, tamquam pius & instructioni populi conveniens fuerit commendatus, & vicissim à populo avidè receptus, & sine offensione lectus: vel etiam à viris spectatæ doctrinæ & magnæ apud populum auctoritatis probatus. Quis porrò ambigat, quin hujusmodi circumstantiis concurrentibus fieri subinde posset, ut libri illius in tali loco prohibitio non conveniret, tametsi alio loco non esset improbanda?

Quid enim, si liber ille reverà quidem obscuriores quasdam contineat expressiones, aut etiam leviores aliquos errores, ita ut ex ejus lectione aliquod erroris periculum populo imminere possit; ideòque seposiitis particularibus circumstantiis meritò prohiberetur; sed si periculum ex hujusmodi obscurioribus expressionibus, aut levioribus erroribus populo imminens conferatur cum scandalo, quod ob particulares circumstantias concurrentes, ex libri illius prohibitione in tali loco imminet, fieri potest, ut periculum ex lectione istius libri imminens, nullatenus æquiparari queat scandalo ex prohibitione ejusdem orituro: ideoque convenientius foret à prohibitione supersedere; ipsorumque Pastorum curæ permittere, ut obscuriores expressiones populo clarius exponant.

Facilè quippe contingeret, ut ob libri hujusmodi prohibitionem, populus de Pastorum aut Prædicatorum, qui librum illum commendarunt, sinceritate vacillare inciperet; atque suspecta habere, quæ de articulis fidei, aut morum præceptis à Pastoribus audivit: quod malum multò gravius atque populo nocentius esse posse, quàm periculum erroris, quod ex lectione illius populo esset metuendum, dubitari nequit.

Cæterùm tota prædicta instructio eò præcipuè tendit, ut ostendat, qualiter Episcopi, Inquisitores & Universitates in prohibendis & corrigendis libris, procedere, quasque regulas tenere debeant.

XXIV. Ad Episcopos quippe atque Fidei Inquisitores præcipuè pertinet invigilare, ne populus ex librorum lectione hæresi aut aliis perniciosis in fide aut moribus erroribus inficiatur; quare & erecta in Urbe Congregatio *Inquisitionis* sive *Sancti Officii*, invigilare cœpit prohibitioni & correctioni hujusmodi librorum.

XXV. Cùm autem hac Congregatione in gravioribus actualibus negotiis fidei magis occupata (uti loquitur de Luca in relatione Romanæ Curiæ *disc.* 19.) ista materia revisionis & prohibitionis librorum forsan non adeò diligenter & accuratè ageretur, Sixtus V. hanc Congregationem *Indicis* tamquam dictæ Congregationis Sancti Officii Vicariam & adjutricem erexit, eadem primæva potestate penès ipsam matrem adhuc remanente.

XXVI. Congregatio autem hæc constituitur ex competenti numero Cardinalium pro Papæ beneplacito. Habet prætereà Secretarium ex Ordine S. Dominici, qui unà cum Cardinale Præfecto Decreta Congregationis signat.

XXVII. Prætereà habet perpetuum & fixum Consultorem, Magistrum Sacri Palatii similiter ex Ordine S. Dominici, qui primitus apparet assumptus, ut quasi Theologus in rebus fidei in privatis occurrentiis (ait Cardinalis de Luca in citata relatione *disc.* 8.) Papam informaret, antequàm sub Paulo III. erigeretur Congregatio Inquisitionis; quin & antè erectionem d. Congregationis Inquisitionis, ac Indicis, ipsi penè soli librorum revisio, expurgatio, ac impressio concredita erat.

Hinc etiamnum hodie impressio librorum in Urbe ejusque districtu sine ejus licentia inhibita est. Retinet quoque facultatem, quam fortè solus ante erectiones istarum Congregationum exercebat, ait de Luca, revidendi, si velit, libros alibi impressos, qui in urbe ejusque districtu venduntur seu leguntur: ut proinde mirum non sit, ipsum tamquam perpetuum ac fixum Consultorem his Congregationibus interesse.

XXVIII. Ad hanc insuper Congregationem pertinet magnus numerus Theologiæ aliarumque litterarum Professorum, qui, inquit de Luca, frequentius omnes vel pro majori parte sunt Religiosi diversarum Religionum, sub nomine seu vocabulo *Consultorum*.

Partes horum sunt, revidendi vel examinandi libros, qui tamquam suspecti denuntiantur, juxta distributionem, quæ per Secretarium eis fieri solet; cum obligatione referendi & examinandi in plena Congregatione, quæ diem certum non habet; ubi tum determinatur, an liber prohiberi aut expurgari, vel suspendi debeat, vel absolutè permitti possit: solentque ut plurimum Cardinales se judicio Consultorum, qui librum reviderunt & examinarunt, conformare.

XXIX. Soli tamen Cardinales votum decisivum obtinent, quibus à Sixto V. in erectione hujus Congregationis injunctum est, ut libros, „ qui post Indicem „ Concilii Tridentini jussu editum prodierunt, Catho- „ licæ doctrinæ, Christianorumque morum disciplinæ „ repugnantes, expendant & recognoscant, ac ubi no- „ bis retulerint, nostra auctoritate rejiciant, hominum „

vo-

„ verò injuria & dolo depravatos emendent, eos libros, qui paucis erroribus rejectis, alioquin utiles studiosis esse possent, expurgandi, atque corrigendi modum ineant, Indicesque expurgatorios conficiant, novos prætereà libros approbandi, & imprimendi rationem præscribant.

XXX. Hic obiter notandum; mentem Pontificis nequaquam fuisse, ut libri studiosis alioquin utiles, ob leviores aliquos errores, aut duriora aliqua dicta absolutè proscribantur. Et sanè (ut rectè monet de Luca citato *disc.* 19. *n.* 15.), id apud omnes commendabile reputatur, ut quò magis fieri potest, *parcè ac circumspectè* in hac prohibitione procedatur, ne facilitas, vel *frequentia* vilipendium causet, aliaque producat inconvenientia eo modo, quo in Ecclesiasticis censuris, Canones atque Concilia docent, ac monent.

XXXI. Huic Congregationi Pontifex non assistit; unde etiam dumtaxat sub nomine Cardinalium Congregationis Indicis nulla Pontificis facta mentione, Decreta edi solent.

Decreta quidem jam formata, priusquam imprimantur, per Secretarium Congregationis Pontificis exhiberi & ostendi consueverunt; sed quia Pontifex nec librum legit, nec Consultorum, qui illum examinarunt & reviderunt, relationem audit, sed Decreto formato simpliciter annuit, nulla ejus in Decreto mentio injicitur, sed sub solius Congregationis nomine publicatur.

XXXII. Cùm verò hæc Congregatio tantùm sit quasi Vicaria & adjutrix Congregationis Inquisitionis, per ejus erectionem auctoritas Congregationis Inquisitionis proscribendi libros, nec in minimo diminuta est.

XXXIII. Quin & nonnumquam contingit, ut liber aliquis per Decretum hujus Congregationis in Indicem relatus, postmodum etiam per speciale Decretum Congregationis Inquisitionis proscribatur: quemadmodum contigit circa librum Amadæi Guimenii, qui 5. Aprilis anno 1666. à Congregatione Indicis prohibitus, & in Indicem librorum prohibitorum relatus, versus diem 12. Septembris anno 1675. à Congregatione Inquisitionis prohibitus fuit, uti refertur in Brevi Innocentii XI. die 16. Septembris ann. 1680. quo eumdem librum iteratò proscribit: eò quòd non obstante iterata illa per Congregationem Indicis & Inquisitionis prohibitione, *nonnulli propriæ salutis immemores eumdem legere & retinere damnabili lectione, usu, & praxi præsumerent.*

XXXIV. Episcopis ac Fidei Inquisitoribus salvam manere in suis respectivè Diœcesibus, & districtibus facultatem libros proscribendi, expurgandi, & corrigendi, quotidiana praxi manifestum est: quinimò Inquisitio Hispanica (si fides sit Francisco Salgado in Supplicatione ad Sanctissimum *part.* 2. *cap.* 33. *num.* 145.) nec in Sicilia „ permittit expurgationem & prohibitionem emanatam à Congregatione de Indice Romæ existente publicari, nisi priùs per Concilium ipsum supremum Sanctæ Inquisitionis Hispaniæ, illi libri prohibiti, expurgati noviter, & accuratè examinentur & expurgentur, ita ut si quid prohibitionis, aut expurgationis dignum reperiat, sub censura dumtaxat sua, non attenta quæ à Congregatione de Indice emittitur, publicantur. Super quo, ait, plurima exemplaria præ manibus habui ex Registris hujus supremi Concilii, quæ facilè hìc potuissem inserere, nisi defessus calamus; tam ingentem laborem recusaret. “ Hæc ille.

In textu observatum est, quòd nec in Sicilia permittantur publicari Decreta à Congregatione *indicis* emanata, nisi fuerint revisa per Inquisitionem, teste Francisco Salgado, qui insuper monet *n.* 144. reflectendum: Quod assiduè practicari videamus circa libros catholicorum Authorum horum Regnorum tractantes, & fundantes Regis Catholici jurisdictionem, aut Regalias maximè in rebus Ecclesiasticis sibi competentes, aut de jure; aut indultis Apostolicis, sive etiam immemorabili consuetudine a Sede Apostolica diù tolerata, qui ob id solùm solent integraliter in Romana Curia prohiberi & vetari, & ad hoc Brevia Apostolica transmitti ad Inquisitionem supremam Hispaniæ publicanda.

Adjungit autem, quòd Rex Catholicus „ omni conatu, cultu tamen reverenti, huic violentiæ suis juribus Regalibus & sibi ipsi illatæ occurrat, agnoscens hanc prohibitionem dumtaxat tendere ad infringenda sua jura, nec non in grave, & intolerabile præjudicium suum, ac proinde impediens talis Brevis executionem ad evitanda scandala, penes se illud retineat, interim quod per supplicationem de damnis & inconvenientiis consulat Sedem Apostolicam, ut de remedio paternali clementer provideat.

Similem querelam de prohibitione librorum & Scriptorum jura Regia fundantium coram Senatu Regio deposuisse legimus Regis Christianissimi Advocatum Fiscalem Talonium in discursu super non admissione Decretorum à Congregatione *Inquisitionis* Romanæ emanatorum, de qua in nota præcedenti: inter alia enim inconvenientia ex publicatione horum Decretorum timenda hoc proponit: „ Quod per hanc Congregationem proscripta quondam fuerint Arresta Parlamenti prolata contra Joannem Chastel, Opera Præsidis Thuani, Libertates Ecclesiæ Gallicanæ, aliique libri concernentes personam Regis, Regiamve Jurisdictionem.

Nec minus rectè, ac verè advertit eruditus atque sat notus author difficultatum propositarum Doctori Martino Steyaert, *part.* 9. *difficult.* 93. quòd Theologi Romanæ Curiæ quasdam sibi adoptaverint opiniones, quas ab omnibus quasi pro Catholicis veritatibus haberi vellent; licèt sciant eas à plurimis Theologis, imò integris Ecclesiis impugnari: puta, quòd Papæ possint deponere Reges; quòd sint infallibiles; quòd sint supra Concilia generalia; quòd Episcoporum Jurisdictio immediatè proveniat à Pontifice & non immediatè à Jesu Christo; quòd solus Pontifex possit de materia fidei judicare, &c.

Sed cùm asserere non audeant, errorem esse oppositam sentire, aliud medium impendunt, ut opiniones stabiliant; necnon Theologos à propugnandis opinionibus oppositis deterreant, nimirum prohibendo libros, in quibus oppositæ opiniones reperiuntur, aut stabiliuntur. Quis enim ambigat, quin metu imminentis censuræ, seu prohibitionis plures deterreantur se pro opposita sententia declarare super his materiis: probè scientes, quantopere per hanc Romanam prohibitionem, apud plerosque ultramontanis opinionibus imbutos & sibi & scriptis suis præjudicium immineat?

Et quidem in regulis à correctoribus indicis expurgatorii observandis præscribitur regula septima. *Expungendæ sunt etiam propositiones, quæ sunt contra libertatem, immunitatem & jurisdictionem Ecclesiasticam.*

Cùm autem jura, quibus passim Principes supremi, eorumque auditoria utuntur in materiis Ecclesiasticis, à Curialibus Romanis reputentur contraria libertati, & immunitati, ac jurisdictioni Ecclesiasticæ, non mirum, si libros & scripta, in quibus hæc jura Principibus asseruntur & vindicantur, in Indicem librorum prohibitorum relata videamus.

De his latiùs egi in Tractatu *de publicatione legum, & placito Regio part.* 4. ubi fusiùs expositum est, quomodo, & quibus motivis ad proscriptionem librorum in Curia Romana procedatur; & ex quo capite frequenter contingere possit, hanc librorum proscriptionem sub & obreptitie impetrari; & quibus ex causis similia Decreta possint in publica commoda impingere, quibus præcavendis meritò suspendatur & interdicatur eorum publicatio, saltem donec placitum Regium accesserit.

XXXV. Sed neque hisce in Provinciis Indicem librorum prohibitorum in omnibus receptum esse notoria Belgii praxis evincit.

Quis enim inter Juris-Consultos aut Juris studiosos scrupulo angitur; aut cui scrupulus movetur, dum passim legunt Commentaria Joannis Schneidwini ad Institutiones Justiniani; Commentaria Francisci de Amaya in tres posteriores libros Codicis; Commentaria Donelli Enucleati; opera Andreæ Corvini, Matthæi Wesembeccii, aliosque libros quamplurimos Decreto Romano in Indicem librorum prohibitorum relatos?

Imò licèt nomen Caroli Molinæi esset relatum in primam classem Indicis Romani, quo indicabatur, omnia ejus scripta, non edita solùm, sed edenda etiam,

prohibita esse, nequaquam tamen crediderunt Viri auctoritate Philippi II. atque Albani Ducis Consilio anno 1571. delecti ad Indicem expurgatorium pro Belgio concinnandum, omnia generatim Molinæi opera hic in Belgio vi illius relationis in Indicem esse proscripta; sed ejus opera de novo examinanda censuerunt; atque post examen institutum quædam illorum, priùs facta aliquali majori, vel minori expurgatione, aliqua verò nulla purgatione, aut correctione adhibita, legi posse judicarunt. Et quidem de ejus ad Consuetudines Parisienses Commentario, hoc testimonium reddunt: *In hoc opere nihil est quod hæresim sapiat, quapropter illud admittitur*. Scripsit idem novum intellectum quinque legum: *Nihil*, inquiunt de illo Expurgatores, *continet quod repurgari debeat, quapropter admittatur*. Idem etiam scripsit novum & analyticum intellectum quatuor & aliarum plurium legum, de quo hoc proferunt judicium: *Nihil repurgatione dignum habet, quapropter admittatur*.

In textu observatum fuit, quòd tametsi opera Molinæi in primam classem indicis Romani essent relata, nihilominus à viris ad conficiendum indicem expurgatorium in Belgio auctoritate Regia Deputatis, plura ejus opera simpliciter, alia modica adhibita expurgatione fuerunt declarata ab omni censura, aut prohibitione exempta.

Et sanè non soli Galli, sed cæteri quicumque Jurisperiti agnoscunt plurima admodum utilia, atque summa eruditione ab hoc auctore, tam in civili, quam canonico jure esse scripta.

Inter cæteros nominatissimus jurisconsultus, & Episcopus Segoviensis, qui & Concilio Tridentino interfuit, Didacus Covarruvias pluribus locis suorum operum laudat Molinæum; atque signanter *lib. 3. variarum resolut. cap. 1. n. 4.* notat Molinæum eleganter interpretatum in commentario ad consuetudines Parisienses *c. 1.* §. *de feudis*, atque lectorem ad eum remittit.

Ad hanc Covarruviæ citationem reflectens Franciscus Pinsonius in nota ad observationes Molinæi ad tit. Decretalium *de feudis*, ait „ Non mirum esse à viro „ laudatissimo Hispano, & Catholico Segoviensis Ec„ clesiæ Præsule laudatum fuisse (Molinæum) *non* „ *inverso, vel immutato nomine, sed proprio*; ut fe„ cere Romani, & Itali, qui tractatum ejusdem Mo„ linæi *de Usuris*, cujus doctrina indigebant, impri„ mi curarunt, tum Latinè, tum Italicè sub *ementi*„ *to nomine Caballini*, ut nomen ipsius tacerent.

Bullam Clementis VIII. contra opera Molinæi, nec hic, nec in Gallia receptam esse, ostendi in præcitato *Tractatu de promulgatione legum, parte 4. cap. 2. §. 4.*

Ex his, quæ circa opera Caroli Molinæi, aliaque opera, quæ à confectoribus indicis expurgatorii declarata sunt à prohibitione, & censura exempta, sat constat, Indicem librorum prohibitorum per Pium IV. evulgatum hic in Belgio non fuisse simpliciter receptum, uti in citato tractatu fusiùs ostendimus.

Similiter idem ille index expurgatorius per speciale edictum Philippi II. Regis Catholici anno 1571. probatus, & recipi jussus probat; neque *Regulas Indicis* per Pium IV. indici Romano adjectas, hic simpliciter admissas esse.

Confectores quippè hujus indicis expurgatorii *quatuor* dumtaxat regulas, ex decem regulis per Pium IV. indici Romano subjectis, sub initium sui indicis expresserunt, reliquarum sex regularum nulla facta mentione.

Indicium non obscurum, visum fuisse hisce indicis expurgatorii confectoribus has quatuor regulas (quæ penè unicè spectans libros hæreticorum, vel hæresim continentes, aut res lubricas, seu obscœnas tractantes) præ cæteris in Belgio recipiendas & observandas.

Cùm autem Philippus II. per suum edictum voluerit, hunc indicem expurgatorium, prout ab his viris deputatis erat confectus, per omnia recipi; neque sciatur, aut legatur aliud Principis edictum, aut placitum super publicatione, vel receptione indicis Romani, aut regularum eidem subjectarum post emanasse, aut datum fuisse, concludendum est, nec indicem Romanum, nec regulas eidem adjectas, hactenus in Belgio receptas, nisi conformiter ad præscriptum hujus indicis expurgatorii.

Pro quo ulteriùs notandum, examen hoc per Collegium Censorum auctoritate Regia inchoatum fuisse, & absolutum demum ann. 1570. mense Julio, adeòque ab edita Bulla Pii IV. sex circiter annis, nec non post edictum Philippi II. die 15. Februarii 1569. Quo præcipiebatur, indicem Romanum prout per Pium IV. fuerat publicatus observari & recipi, ipsumque edictum ad omnia Consilia Regia transmitti, ut eorum auctoritate per provincias more solito publicaretur, atque de hoc edicto loquitur Haræus in Annalibus Belgicis ad annum 1570. atque ipsum secuti plures alii scribere non dubitarunt, indicem Romanum hic in Belgio promulgatum, & auctoritate Regia simpliciter receptum fuisse.

Verùm admodum verisimile est, Consilia Regia recepto hoc edicto advertisse, nullatenus convenire, ut hic index Romanus simpliciter promulgaretur ob multifaria incommoda, quæ ex hac promulgatione in hisce provinciis obventura prævidebant, & quæ in subsequenti edicto Rex ipse expressit.

Hinc & indubiè contigit, ut censuerint à publicatione illius prioris edicti esse supersedendum, & interim monendum, atque de iis incommodis instruendum Ducem Albanum, ejusque Ministros, qui re maturiùs examinata judicarunt expedire, ut quemadmodum super Decretis Concilii Tridentini factum fuerat, ita etiam circa hunc indicem fieret, nimirum ut index in hisce provinciis publicaretur ea moderatione, ut & populus ab iis, qui in libris hoc indice prohibitis continebantur, erroribus conservaretur, & nihilominus occurreretur incommodis, quæ ex simplici & generali illius indicis promulgatione secutura prævidebantur.

Itaque hunc in finem auctoritate Ducis Albani tunc Belgii Gubernatoris institutum fuit prædictum Collegium Censorum, & confectus præmemoratus *index expurgatorius* eo modo, quo suprà exposuimus; & in consequentiam illius prodiit edictum Philippi II. anni 1571. cujus suprà meminimus.

Porrò hoc Regio edicto prædictus index Romanus cum adjunctis regulis non simpliciter, sed magna cum moderatione, conformiter ad *indicem expurgatorium*, auctoritate Regia tandem receptus fuit, prout in hoc additamento, nec non in textu, & in Tractatu de Promulgatione Legum exposuimus.

Cùm autem post editum hoc posteriùs edictum non legatur super prædicto indice Romano, aut regulis eidem annexis aliud examen auctoritate Regia institutum fuisse, aut super iis prodiisse aliud aliquod speciale edictum, imò nec specialè aliquod *Placitum Regium* postulatum, multò minus concessum: concludendum est, hunc indicem Romanum, atque regulas eidem annexas hic in Belgio non esse ritè publicata & recepta, nisi cum ea moderatione, quam Collegium Censorum adhibitam voluit, & quam suprà indicatis locis latiùs exposuimus.

CAPUT V.

De Congregatione pro executione & Interpretatione Concilii Tridentini.

1. *Qua ratione Synodus Tridentina voluerit difficultates occasione suorum Decretorum emergentes, resolvi.*
2. *Pius IV. generaliter inhibuit omnibus, Decreta Synodi Tridentina interpretari.*
3. *Interpretationem Sedi Apostolica reservavit.*
4. *Congregationem Cardinalium pro executione Concilii Tridentini instituit.*
5. *Huic Congregationi non erat auctoritas interpretandi Decreta Synodi; sed tantum exequendi.*
6. *Aliquando dubitavit hæc Congregatio, an propter decisos casus ad Interpretationem Concilii Tridentini spectantes, non incidisset in censuram?*
7. *Sixtus V. interpretandi potestatem huic Congregationi attribuit; & dicitur*, Congregatio pro interpretatione Concilii Tridentini.
8. *Præcipuè versatur hæc Congregatio circa Interpretationem Synodi Tridentinæ.*
9. *Quæ executionem Concilii Tridentini spectant, interdum etiam ad alias Congregationes mittuntur.*
10. *Hæc congregatio curat, ut Synodi locales juxta* præscri-

præscriptum Synodi Tridentinæ habeantur; & Decreta Synodorum Provincialium ab ipsa revideantur.

21. *Audit quoque postulata Episcoporum visitantium Limina Apostolorum.*

22. *In hac Congregatione nulla adest mixtura Prælatorum, præter Secretarium: & inter Cardinales, unus dicitur* Cardinalis Præfectus.

23. *Resolutionibus nisi debitè munitis non creditur.*

24. *Declarationes ab hac Congregatione frequenter dantur super particularibus casibus.*

25. *Declarationes datæ pro casu particulari rarò alteri casui applicari possunt.*

26. *Declarationes hujus Congregationis rarò publicantur.*

27. *Non habent vim legis.*

28. *Interdum Congregatio à Declaratione data recedit; & contrariam dat.*

I. SYnodus Tridentina, *Seß. 25. in fine de recipiendis & observandis Decretis Concilii*, declaravit: „ Quòd si in his recipiendis aliqua difficultas oriatur; aut aliqua inciderint, quæ declarationem, quod non credit, aut definitionem postulent, præter alia remedia, in hoc Concilio instituta confidit sancta Synodus, Beatissimum Romanum Pontificem curaturum, ut vel evocatis ex illis præsertim Provinciis; unde difficultas orta fuerit, iis, quos eidem negotio tractando viderit expedire, vel etiam Concilii generalis celebratione, si necessarium judicaverit, vel commodiore quacumque ratione ei visum fuerit; Provinciarum necessitatibus pro Dei gloria, & Ecclesiæ tranquillitate consulatur.

Non ignorabant Patres Concilii Tridentini vix esse possibile, Decreta reformationis exteriorem Ecclesiæ disciplinam spectantia ita concipi, & efformari posse, ut omnium passim Provinciarum receptis moribus, & populorum genio conveniant: quapropter decreverunt, prout in textu notatum est, ut si quæ super his Decretis dubietas oriatur, Romanus Pontifex evocatis è singulis Provinciis, præsertim ex illis, unde difficultas orta est, viris intelligentibus remedium afferret.

Quis ambigat? Quin per hos è singulis Provinciis, præsertim ex illa unde difficultas orta est, viros intelligentes faciliùs & certiùs intelligi posse, qua ratione, & interdum aliqua moderatione, vel modificatione Decreti executio esset urgenda; attentis Provinciæ illius moribus, & populi genio, quàm ex Cardinalibus & Prælatis hujus Congregationis plerumque Italis & Curiæ Romanæ opinionibus, & unicè imbutis, & assuetis.

Ut proinde nec mirum, Decreta, seu Declarationes hujus Congregationis in plerisque extra Italiam, ac signanter in his Belgicis Provinciis non recipi; neque Decreta Concilii Tridentini conformiter ad has Declarationes executioni mandari, seu recipi, uti in hoc opere sæpiùs notatum est; & signanter in nota ad num. 7. hujus capitis.

II. Porrò nullum Concilium generale posthac celebratum est, neque evocationes ex Provinciis frequentatæ; sed Pius IV. in Bulla confirmationis ipsius Concilii quæ incipit: *Benedictus Deus*, „ Apostolica auctoritate inhibuit omnibus, tam Ecclesiasticis personis cujuscumque sint ordinis, conditionis, & gradus, quàm Laicis, quocumque honore ac potestate præditis; Prælatis quidem sub interdicti ingressus Ecclesiæ, aliis verò quicumque fuerint, sub excommunicationis latæ sententiæ pœnis, ne quis sine auctoritate nostra audeat ullos commentarios, glossas, annotationes, scholia, ullumque omninò interpretationis genus super ipsius Concilii Decretis quocumque modo edere; aut quidquam quocumque nomine, etiam sub prætextu majoris Decretorum corroborationis, aut executionis, aliove quæsito colore, statuere.

III. Deinde subjicit: „ Si cui verò in eis aliquid obscuriùs dictum & statutum fuisse, eamque ob causam interpretatione, aut decisione aliqua egere visum fuerit; accedat ad locum, quem Dominus elegit, ad Sedem videlicet Apostolicam, omnium fidelium magistram, cujus auctoritatem etiam ipsa sancta Synodus tam reverenter agnovit. Nos enim difficultates & controversias, si quæ ex eis Decretis ortæ fuerint, nobis declarandas & decidendas, quemadmodum ipsa quoque sancta Synodus decrevit, reservamus, parati, sicut ea de nobis meritò confisa est, omnium Provinciarum necessitatibus ea ratione, quæ commodior nobis visa fuerit, providere; decernentes nihilominùs irritum & inane, si secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. “

Constitutio Pii IV. (de qua in textu) reservans interpretationem Decretorum Concilii Tridentini privativè soli Cardinalium Congregationi, nec in Belgio, nec in plerisque aliis Provinciis recepta est; passimque Doctores in casuum resolutione Concilii Tridentini Decreta interpretantur, quemadmodum & plures, tam ex professo, tum incidenter in suis editis operibus Decreta commentantur, & interpretantur non secus atque aliorum Conciliorum Decreta.

IV. Mensibus aliquot post Concilii Tridentini confirmationem, & hanc interpretandi Decreta Sedi Apostolicæ factam reservationem, erecta fuit ab eodem Pontifice aliquorum Cardinalium (illorum præsertim, qui in Concilio interfuerant; quique de mente Concilii magis credebantur instructi) Congregatio per Constitutionem quæ incipit: *Aliàs nonnullas* 18. in Bull. Rom.

V. Hæc Congregatio tametsi non esset Instituta pro *interpretatione* dubiorum, quæ oriri possent circa Decreta Concilii Tridentini, quæ omnia vult Pontifex ad se referri; sed pro executione & observantia illorum Decretorum; tamen eo etiam tempore, uti observat Cardinalis de Luca, aliqua oriente dubietate, istæ partes interpretandi assumebantur; atque aliquæ, licèt pauciores declarationes prodierunt; quæ majoris, vel eo titulo auctoritatis reputandæ sunt, uti monet de Luca, „ quòd plures tunc in ea Congregatione sedebant Cardinales, qui, vel tamquam Præsidentes & Legati, vel tamquam Prælati postmodùm ad Purpuram assumpti, in ipso Concilio intervenerant; ideòque tamquam Sessionum, ac disputationum conscii, meliùs Patrum sensum callebant. “ In annotat. ad Concilium Trident. *dis. 1.*

VI. Quin & refert Fagnanus, hanc Congregationem aliquando dubitasse, an ipsa incidisset in censuram, de qua in citata Constitutione: *Benedictus Deus*, decidendo multos casus propositos ad interpretationem Concilii pertinentes, absque eo quòd ullam relationem Sanctissimo fecerit. Et cùm Congregatio hac de re consuluisset Pium V. Sanctitas sua dixit, se non credere Congregationem incidisse in hujusmodi censuras, quoniam opinabatur hanc prohibitionem eos tantùm comprehendere, qui proprio ausu interpretari præsumpsissent, ut indicant illa verba, *audeant interpretari*; tamen pro futuro, dixit, se tribuere facultatem Congregationi, ut absque alia delegatione posset decidere casus, quos Congregatio tamquam claros putaret decidendos; quos verò tamquam dubios putaret referendos Sanctitati suæ, referret, prout posteà fecit, ut disertis verbis est adnotatum in libris publicis Sac. Congregationis manu Cardinalis Caraffæ, “ *ad Cap. 12. de judiciis.*

VII. Postmodùm Sixtus V. in sua Constitutione quæ incipit: *Immensa 74.* in Bull. Rom. inter cæteras Congregationes, hujus quoque Congregationis meminit, eique clariùs, non tantùm exequendi, sed etiam interpretandi Concilii Tridentini Decreta, scilicet, *reformationis* (eorum quæ ad fidei dogmata pertinent interpretatione sibi reservata) facultatem impertitur; ideòque Congregatio, quæ in citata Constitutione Pii IV. dicebatur Congregatio *super* EXECUTIONE & OBSERVANTIA *Sacri Concilii Tridentini*, in hac Sixtina Constitutione vocatur *Congregatio pro executione, &* INTERPRETATIONE *Concilii Tridentini*; quamquam & ante hanc Sixtinam Constitutionem, quæ edita est ann. 1588. Cardinales eidem Congregationi præfecti dici cœperint Concilii Tridentini *Interpretes*; & Congregatio *Interpretum* Concilii Tridentini: uti constat ex litteris super confirmatione primæ Synodi Mechliniensis, de quibus *tit. 20. cap. 3. n. 6.*

Cùm hæc Congregatio super interpretatione Conci-

lii Tridentini (de qua in textu) ex solis Cardinalibus plerumque Italis constet; interpretatio Decretorum Concilii Tridentini consuevit ab hac Congregatione fieri conformiter ad praxim & opiniones in Curia Romana receptas, quæ cùm frequenter à Provinciarum exterarum moribus, & inveteratis Privilegiis dissentiant, non mirum, quòd interpretationes, & declarationes ab hac Congregatione emanantes Provinciarum moribus & institutis nonnunquam adversentur; quin & ipsa Decreta in eum sensum inflectantur, qui stylo, & opinionibus in Curia Romana receptis consonat: tametsi ipsa Decreti verba alium sensum non obscurè præferant; & Patribus Tridentinis aliud placuisse ex tenore Decreti appareat.

Quod & advertens Franciscus Zypæus *Consult.* 1. *de Elect. num.* 6. monet, Concilium Tridentinum in his Ditionibus receptum esse, prout sonat, *non ut quotidianæ interpretationes, Decreta aut Constitutiones Roma adferri possint.*

Certum quoque est, nec in Belgio, neć in plerisque aliis Provinciis hasce declarationes, & interpretationes super intellectu Decretorum Concilii Tridentini recipi tamquam decisiones Juris, quibus in judicio standum sit; sed ut summum tamquam resolutiones doctrinales reputari. Unde & Petrus de Marca, de Concord. Sacerd. & imp. *lib.* 6. *cap.* 24. *n.* 12. de hisce declarationibus ait: *Declarationes illæ vim legis non obtinent in Gallia*, uti & infrà *n.* 17. ex Bertrando Loth notatum fuit de Belgio.

VIII. „ Et quidem, uti monet de Luca, hujus „ Congregationis principale institutum versatur in „ hac parte *interpretandi*, atque proferendi oracula in „ abstracto super dubiis quæ proponuntur; & super „ hac parte *interpretativa* aliæ Congregationes se „ non intromittunt, undè propterea hæc facultas est „ privative; « Hoc est, privativè ad hanc Congregationem spectat.

IX. Quæ verò executionem ejusdem Concilii attinent, quamvis frequenter etiam ad hanc Congregationem remittantur; atque propterea Congregatio hæc non raro etiam particulares casus in forma contentiosa agitandos & decidendos assumat, nihilominùs subinde hujusmodi casus, licèt circa Decreta Concilii Tridentini versentur, ad aliam Congregationem, verbi gratia, Regularium & Episcoporum, mittuntur, seu referuntur.

X. Ulteriùs voluit Sixtus V. in dicta Constitutione, ut hæc Congregatio provideat, Synodos Provinciales & Diœcesanas, prout à Synodo Tridentina ordinatum est, celebrari: „ Provincialium verò, ait, „ ubivis terrarum illæ celebrentur, Decreta ad se mitti præcipiat, eaque singula expendet & cognoscet. Hinc stylus invaluit, quòd Decreta Synodorum Provincialium, dum pro confirmatione Romam mittuntur, ab hac Congregatione tantummodò recognoscantur, & emendentur; uti ex Fagnano suprà *Titulo* 2. *cap.* 3. *num.* 18. notatum fuit.

Juxta Constitutionem Sixti V. (de qua in textu) omnium Conciliorum Provincialium Decreta & Ordinationes ex judicio, & arbitrio hujus Congregationis pendere, manifestum est.

Cùm autem hæc Congregatio Cardinalium sollicitè attendat, ut omnia sint conformia constitutionibus summorum Pontificum, & praxi atque opinionibus in Curia Romana receptis, mirum videri non debet, per hanc Congregationem, Decreta Conciliorum Provincialium, tametsi spectatis Provinciarum institutis, & moribus, necnon populi genio admodum convenientia, reformari, ut Constitutionibus summorum Pontificum (quantumvis in Provinciis non sint receptæ) necnon praxi, & prætensionibus Curiæ Romanæ in omnibus conformia reddantur.

Hinc ulteriùs contingit, ut nonnulla Conciliorum Provincialium Decreta per hanc Congregationem reformata in Provinciis nec observari, nec executioni mandari permittantur; eò quòd sic reformata attentis Provinciarum institutis, & moribus nonnumquam plus obessent quàm prodessent. Exemplum illius habetur in reformatione Decreti Concilii Provincialis Mechliniensis anni 1607. super observantia Clausuræ Monialium, de quo vide, quæ notata sunt ex Zypæo *ad tit.* 20. *cap.* 3. *num.* 16. Imò, ut supra *ad tit.* 20. *cap.* 3. *num.* 3. notatum est, credunt Belgæ, Decreta Synodorum Provincialium independenter à confirmatione Sedis Apostolicæ plenam suam firmitatem & auctoritatem habere.

XI. Huic quoque Congregationi incumbit, audire postulata Episcoporum *Limina Apostolorum* ad præscriptum sui juramenti visitantium; eisque congrua responsa dare, cæteraque materiam hujus visitationis spectantia expedire, de quibus actum est *Titulo* 15. *cap.* 8.

XII. In hac Congregatione, quemadmodum monet de Luca, nulla adest mixtura Prælatorum, uno excepto, qui Secretarii munus gerit.

Inter Cardinales verò hujus Congregationis unus habet præfecturam pro subscriptione Litterarum & Decretorum, ipsiusque Congregationis cura & directione; diciturque *Cardinalis Præfectus*.

XIII. Subscriptione hujus Cardinalis Præfecti, & Secretarii, necnon sigillo ipsius Congregationis, resolutiones ab hac Congregatione emanantes [illegible]nciti debent; adeòut declaraverit hæc Congregatio probante Urbano VIII. 2. Augusti anno 1632. declarationibus, seu impressis, seu imprimendis, ac etiam manuscriptis nullam fidem in judicio, vel extra habendam, nisi in authentica forma solito sigillo, & subscriptione Cardinalis Præfecti & Secretarii ejusdem Congregationis, fuerint munitæ.

XIV. Declarationes in hac Congregatione frequenter dari occasione casuum particularium, qui ad hanc Congregation. deferuntur, suprà notatum fuit: „ Quapropter erroneum est (uti monet Cardinalis de Luca) in particularibus Declarationibus cum consueta cæca fide vim constituere; cum illæ, quæ singulos, vel particulares concernunt casus, ex eorum particulari qualitate & circumstantiis manare soleant; ideòque alteri diversas circumstantias habenti, non semper sunt applicabiles, cum diversimodè ob diversam facti qualitatem, sæpiùs decernere congruat. « Hæc ille in *Annotat. Concil. Trident. disc.* 1. *num.* 11.

XV. Ut ergo declaratio ab hac Congregatione emanata, alicui casui particulari applicetur, expendendum, ac inquirendum, num forsan hujusmodi declaratio non emanaverit occasione alicujus particularis casus quibusdam singularibus circumstantiis vestitæ aut certè non cum iisdem, quæ casum occurrentem circumstant.

XVI. Declarationes ab hac Congregatione emanantes per modum Legis aut Constitutionis publicari non consueverunt, sed per litteras sigillo Congregationis, necnon subscriptione Cardinalis Præfecti & Secretarii munitas, consulentibus intimari; nisi publicationem casus Pontifex fieri mandet quemadmodum quoad Decretum circa communionem quotidianam ab hac Congregatione 12. Februarii ann. 1679. emanatum, contigit.

XVII. Hinc facilè intelligitur, Declarationes has, non ut Leges generales esse habendas; neque pro hujusmodi Concilii Tridentini interpretatione, à qua recedi numquàm liceret; quemadmodum plurimis relatis auctoribus latiùs deducit Bertrandus Loth in Resolutionibus Belgicis, *Tract.* 2. *art.* 10.

XVIII. Et quidem ipsa Congregatio nonnumquam ab interpretatione alicujus Decreti Concilii Tridentini data, postmodum re maturiùs discussa recessit, uti notat Fagnanus contigisse circa intellectum *Cap.* 2. *Sess.* 24. *de Reformat.* „ Nam cùm antè censuisset, Decretum, quo ibidem disponitur, ne impostерum Episcopi Comprovinciales ad Metropolitanam Ecclesiam accedere inviti compellantur, intelligendum esse de *personali* accessu ipsorum Episcoporum, non autem de *Procuratore mittendo*: posteà tamen die 17. Julii 1578. de eadem re maturius deliberans censuit, Concilium liberasse Suffraganeos etiam ab onere mittendi *Procuratorem*, non obstante consuetudine etiam immemorabili. Sed quia priùs diversum senserat, dixit referendum Sanctissimo, qui probavit sententiam posteriorem Congregationis, jussitque dari litteras ad Episcopos, præsertim Regni Neapolitani, quibus eis significaretur, etsi aliàs Sacra Congregatio aliud censuisset; tamen posteà perpensis aliis rationibus Sanctitati suæ ità fuisse decretum. Et iterum cùm antea declarasset in Parochialibus jurispatronatus mixti Laicorum & Ecclesiasticorum, requi-

si for-

ri formam examinis per concursum; tamen postea animadvertens in mixto prævalere qualitatem, quæ magis favet patronatui; facta relatione Sanctissimo, ac de ejus mandato iterum articulo discusso recessit à prima declaratione.

CAPUT VI.

De Congregatione super negotiis Episcoporum & Regularium.

1. *Hodiernæ quæstiones inter Regulares olim penè erant ignotæ.*
2. *Quæ hodie quæstiones pariunt, olim erant ignota.*
3. *Unde & quando quæstiones originem sumpserint?*
4. *His controversiis decidendis erecta est hæc Congregatio.*
5. *Hodie unica est Congregatio super negotiis Episcoporum & Regularium.*
6. *Hæc Congregatio habet majorem numerum Cardinalium: & quare?*
7. *Ob multitudinem negotiorum dicitur* occupatissima.
8. *Est merè Cardinalitia; & feria VI. habetur.*
9. *Quas causas Regularium audiat?*
10. *Quis Congregationis stylus dum quæstio est cum Episcopis.*
11. *Quis item, dum quæstio est inter ipsos Regulares.*
12. *Pleræque quæstiones inter Regulares & Episcopos, aut Parochos, moribus hodiernis deciduntur in* Partibus.

I. PLerasque quæstiones, quæ hodie inter ipsos Regulares, vel etiam inter Regulares & Episcopos aliosvè de Clero agitantur, pluribus sæculis ignotas fuisse, nec nisi ex mutata Monastica ac Regulari disciplina variisque successu temporis impetratis privilegiis originem sumpsisse, manifestum est.

II. Nam uti rectè advertit Cardinalis de Luca, *Discur. 1. de Regularibus*: „ Certum est, atque apud omnes Scriptores concorde, quòd antiqui, sive Monachi, sive Anachoritæ; aliique Regulares, qui (à Monachis discreti Mendicantes dicuntur) non erant Clerici; quinimò Clericari prohibiti erant, ideòque more reliqui populi sæcularis sub Parocho vivebant, à quo Sacramenta, aliaque divina recipiebant; indeque prodiit, quòd decimas, reliqui populi more, solvebant; ac etiam ejusdem populi, & Cleri sæcularis more subjacebant loci Ordinario, seu Diœcesano ob adhuc non introductum usum privilegiorum super illa exemptione, quam hodie praxis docet.

„ Hinc proinde sequebatur, quòd nulla aderat controversiarum occasio inter Regulares, & Ordinarios, vel Parochos, aliosque Clericos sæculares, quoniam si more reliqui populi Ordinario, & Parocho respectivè in omnibus subjacebant, atque non se ingerebant in Divinorum & Sacramentorum administratione, minusque in funeribus, & anniversariis, utique nulla suberat controversiarum occasio.

„ Prout ferè nulla suberat occasio controversiarum, sive inter diversarum Religionum Professores, super præcedentiis, aliisque præeminentiis, ut hodierna praxis docet, aut inter ipsosmet Religiosos ejusdem Ordinis, vel Instituti; tum quia cùm non intervenirent in processionibus, aliisque Ecclesiasticis functionibus, deerat præcedentiæ occasio; tum etiam quia attento eo primævo statu, ejusdem Ordinis, vel Instituti Professores, ac Monasteria, non constituebant illam universitatem, quam penè omnes Religiones hodie constituunt sub uno Prælato Generali, aliisque Officialibus, ac Prælatis, qui sub Diffinitorum, vel Assistentium, seu Consultorum, ac Provincialium, & Visitatorum, seu alio vocabulo nuncupantur, cum formalibus comitiis generalibus, ac Provincialibus, quæ statutis temporibus celebrari solent, unde propterea manant inter eosdem Religiosos pro hujusmodi Prælaturis, aliisque muneribus contentiones, ac factionariæ æmulationes, & divisiones, cùm solùm aliqua rara discussio pro electione Abbatis, ac Prælati localis inter singulorum Monasteriorum alumnos, antiquitùs audiri solita esset, dum quodlibet Monasterium de per se, ac independenter regebatur.

III. Postquam verò per exemptiones Monasteria penè omnia præsertim Mendicantium, à jurisdictione & subjectione Episcoporum subtrahi cœperunt; atque Ordinum regimen ad formam Reipublicæ, vel universitatis redactum est; necnon Regularibus concessa fuerunt indulta se Clericandi, sacrosque Ordines suscipiendi, ac etiam Sacramenta, aliaque divina ministrandi; factum est, ut frequentissimæ essent Regularium quæstiones & difficultates, vel inter ipsos Religiosos in eadem Religione; vel inter diversarum Religionum Professores; vel cum locorum Ordinariis; aut cum Parochis, & cum Capitulis Canonicorum aliisque Clericis sæcularibus.

IV. Porrò cùm etiam ex Juris communis dispositione, Religiosorum causæ, non per juris apices, neque cum tela judiciaria, sed summariè, ac potiùs in forma extrajudiciali tractari debeant, Sixtus V. inter plures à se erectas Congregationes, hanc quoque erexit, super negotiis Regularium, eam conjungendo cùm altera super negotiis Episcoporum: „ Ita ut (ait de Luca *d. disc. num. 15.*) unam eamdemque constituant; & meritò, ob hujusmodi negotiorum frequentem connexionem, ut ita more Principis, absque strepitu & figura judicii, & absque processu, vel tela judiciaria, *summariè*, sola facti veritate inspecta, & quandoque, imò frequentiùs, etiam per solas extrajudiciales, ac secretas informationes, controversias terminet, prudentiales regulas sæpiùs adhibendo potiùs, quàm rigores legales.

V. Unica ergo est hodie Congregatio *super negotiis Episcoporum & Regularium*; cùm tamen in ipsa Sixti V. Constitutione duplex sit Congregatio: una nimirum, quæ dicitur, *pro consultationibus Regularium*; altera verò, *pro consultationibus Episcoporum & aliorum Prælatorum*.

VI. Cùm ergo duplex hæc Congregatio in unam redacta sit, rectè monet Cardinalis de Luca *disc.* 16. in Relatione Romanæ Curiæ, quòd hæc Congregatio duo peragat negotiorum genera, scil. Episcoporum & Regularium; „ quæ propterea, ait idem, quoad negotia Curialia fori Ecclesiastici, quæ non concernunt fidem, sed ad Christianæ Reipublicæ Regimen spirituale pertineant, videtur *omnium major*, ideòque *majorem* habere solet numerum Cardinalium, ob majorem negotiorum multiplicitatem.

VII. Quin & eodem Cardinale teste; „ Hæc Congregatio dicitur *occupatissima*, atque in negotiorum multitudine omnium major, ob faciles recursus, querelas, & contentiones Regularium.

In textu notatum fuit ex Cardinale de Luca quòd hæc Congregatio dicatur *major*, & occupatissima ob multitudinem negotiorum.

Porrò ex discursu ejusdem Cardinalis in textu relato, nequaquam obscurum est, hanc negotiorum & difficultatum multitudinem, quæ ad hanc Congregationem deferuntur, pro majori parte oriri ex exemptionibus, aliisque privilegiis per Romanos Pontifices sæculis posterioribus Regularibus notanter Ordinum Mendicantium indultis.

Ob has multiplices difficultates quotidiè exorientes, integram horum privilegiorum revocationem urgere non destiterunt zelosiores Ecclesiarum Prælati, uti in hujus operis decursu non semel notatum est, ac unà qua de causa Curia Romana in his Prælatorum postulatis obstiterit; nec ad horum Privilegiorum revocationem inclinari potuerit; ac notanter in hoc Supplemento ad Partem 2. *tit.* 6. & ad Partem 3. *tit.* 12.

VIII. Congregatio merè *Cardinalitia* vocatur; quia nullos præter Cardinales alios inferiores Prælatos habet, nisi unum, qui Secretarii officium exercet, à quo Litteræ & Decreta Congregationis scribuntur & signantur; unà cum subscriptione unius è Cardinalibus, qui *Cardinalis Præfectus* appellatur.

Hæc Congregatio haberi consuevit feria sexta cujuslibet hebdomadæ in Palatio Apostolico.

IX. „ Causas Regularium non solùm publicas sive super regimine Religionis in universum, sive inter unam Religionem & alteram, sed etiam privatas inter Religiosos super electionibus, officiis & Prælaturis, aut super præcedentiis, aliisque præeminentiis,

„ tiis, cæterisque occurrentiis generaliter, inquit de „ Luca, hæc S. Congregatio cognoscit & determinat „ summariè & de plano, sola facti veritate inspecta, „ quandoque cum extrajudicialibus probationibus, vel „ cum sufficientibus probationibus, per Scripturas, „ nullo tamen adhibito formali processu, cum Nota„ rio, & cum tela judiciaria.

X. Stylus autem hujus Congregationis est, ut, si quis exhibito libello conqueratur, se à suo, v. g. Episcopo gravatum, scribatur Epistola familiaris nomine Congregationis signata per Cardinalem Præfectum, & Secretarium cum incluso libello supplici ad Episcopum, vel alium Superiorem, ut super expositis in libello supplici Congregationem informet; qua informatione habita, si Congregatio videat, quòd circa facta conveniatur; totaque difficultas ad punctum juris reducatur, tunc negotium in Congregatione discutitur & resolvitur; ipsaque resolutio rursus per litteras, ut antè, signatas intimatur.

Si verò informatio accepta ipsi Congregationi non appareat sufficiens, aut super factis non conveniat cum libello supplici, tunc Congregatio interdum per alias litteras libellum supplicem pro ulteriori informatione mittit ad Metropolitanum, aut viciniorem Episcopum, vel etiam alium personam in dignitate constitutam.

XI. Idem est Congregationis stylus, quando quæstio seu controversia agitur inter ipsos Regulares; hoc uno excepto, quòd hoc casu litteræ pro informatione inscribantur Procuratori Ordinis, qui in Curia semper assistit; quandoque tamen & ipsi Generali Ordinis; à quibus accepta informatio (si Congregationi insufficiens, aut minùs sincera appareat, nec in factis conveniatur) capiuntur aliæ informationes ea via, quæ Congregationi videtur opportunior.

In hac Congregatione, quemadmodum nec in aliis Congregationibus Cardinalitiis, non admittuntur recusationes ex causa suspicionis, sive suspectationes, uti monet de Luca, *disc.* 16. *num.* 6.

XII. Moribus hodiernis, præsertim Belgicis, controversiæ inter Regulares & Episcopos aut Parochos ferè solent in possessorio tractari coram Tribunalibus Regiis, & in petitorio apud Judices Ecclesiasticos ordinarios, aut Delegatos in Partibus.

CAPUT VII.

De Sacra Congregatione Rituum.

1. *In quem finem hæc Congregatio instituta?*
2. *Qui huic Congregationi interveniant?*
3. *Præcipuè circa ritus Ecclesiasticos occupatur.*
4. *Aliæ subinde quæstiones ad illam mittuntur.*
5. *Hæ quæstiones etiam ad alias Congregationes interdum mittuntur.*
6. *Stylus hujus Congregationis.*
7. *Congregatio super Canonizatione Sanctorum hodie ab hac nonnihil diversa; & qui hanc constituant?*
8. *Describitur compendiosè modernus ritus Canonizationis.*
9. *Canonizatio Sanctorum hodie privativè ad Sedem Apostolicam spectat.*
10. *Olim sola Episcoporum auctoritate aliquis, ut* Sanctus *publicè coli poterat.*
11. *Id sine multis cæremoniis peragebatur.*
12. *Sedes Apostolica Canonizare renuebat sine assensu* plenariæ *Synodi.*
13. *Primus cum suo Consistorio Canonizavit Eugenius Tertius, quem sequentes Pontifices sunt imitati.*
14. *Sæculo XII. Pontifices Canonizationem Sanctorum sibi privativè reservare cœperunt.*
15. *Etiam Beatificatio Sedi Apostolicæ reservata.*
16. *Belgium* publicum *Sanctorum cultum à* privato *aliquando distinxit.*
17. *Hic privatus cultus Decreto Urbani VIII. sublatus videtur.*
18. *De ritibus Ecclesiasticis jampridem Episcopi judicarunt.*
19. *Pius V. vetuit aliquid immutari circa Breviarium Romanum inconsulta Sede Apostolica.*
20. *Ecclesiæ quæ receperunt Breviarium Romanum nihil circa Breviarium mutare possunt sine approbatione Sedis Apostolicæ.*
21. *Auctoritas mutandi aut corrigendi Breviaria mansit integra penès Ecclesias, quæ non receperunt Breviarium Romanum.*

1. HAnc Congregationem unà cum pluribus aliis primùm instituit Sixtus V. in Constitut. 74. in Bullario Romano, eique quinque Cardinales præfecit; „ quibus, ait, hæc præcipuè cura incumbere „ debeat, ut veteres ritus sacri ubivis locorum, in om„ nibus Urbis, Orbisque Ecclesiis, etiam in Capella „ nostra Pontificia, in Missis, divinis Officiis, Sacra„ mentorum administratione, cæterisque ad divinum „ cultum pertinentibus, à quibusvis personis diligen„ ter observentur, cæremoniæ si exoleverint, restituan„ tur; si depravatæ fuerint, reformentur, libros de sa„ cris ritibus, & cæremoniis, imprimis Pontificale, „ Rituale, Cæremoniale, prout opus fuerit, refor„ ment, & emendent, Officia divina de Sanctis Pa„ tronis examinent, & nobis prius consultis, conce„ dant. Diligentem quoque curam adhibeant circa „ Sanctorum Canonizationem, festorumque dierum „ celebritatem, ut omnia ritè, & rectè, & ex Pa„ trum traditione fiant. „

II. Ex his colligitur, quòd si primævam hujus Congregationis erectionem attendamus, soli quinque Cardinales eam constituant; at hodie præter Cardinales, quorum numerus dependet à beneplacito Papæ, interveniunt huic Congregationi plures Prælati, quorum unus est Secretarius (inquit Cardinalis de Luca in Relatione Romanæ Curiæ *discursu* 18.) ac etiam aliqui Religiosi Theologiæ Professores, & præ cæteris Magister Sacri Palatii, & Sacrista Papæ; ac etiam unus, aut plures Magistri cæremoniarum Papæ.

III. Ulteriùs ex citatis verbis Constitutionis colligitur, quòd primarius finis institutæ hujus Congregationis sit, ut omnia in divinis Officiis, Sacramentorum administratione atque Dei cultu ritè & religiosè, prout dignitas, ac majestas tanti operis exigit, peragantur; nihilque in ritibus aut cæremoniis irreligiosum aut indecens occurrat: ac per consequens, Cardinales, aliosque ad hanc Congregationem spectantes, oportere multum esse versatos circa verum ac genuinum Ecclesiæ sensum, in ritibus ac cæremoniis præscribendis; necnon in discernendis ritibus quos Ecclesia jampridem probavit, & ad populi devotionem excitandam, ipsiusque divini operis majestatem imprimendam induxit, ab illis, quos posterioribus sæculis, vel irreverentia, vel superstitio, vel avaritia, vel Prælatorum & Pastorum incuria aut ignorantia invexit.

Quandoquidem primarius finis institutæ hujus Congregationis rituum (de qua in textu) sit ut invigilet, ne quid in Divina Officia irreligiosum, aut horum Officiorum majestati contrarium irrepat, mirum sanè est, quòd nec postquam Eruditorum opera, & communi omnium consensu plurima in hodierno Breviario Romano apocrypha, & fabulosa fuere reperta, & recognita (uti & nonnullis adductis exemplis notavi in Dissertationibus de *Horis Canonicis*, *cap.* 4. §. 2.) quæ & propterea è Breviariis particularium Ecclesiarum, maximè in Gallia, instituta revisione, fuerunt expuncta, nulla Breviarii revisio, aut reformatio instituatur ab hac Congregatione.

Illud ampliùs mirandum etiam hodie ab hac Congregatione officia Sanctorum probari Breviario Romano jungenda, incertis historiis & divina majestate indignis referta.

Admodum verisimile est, id contingere à nimis facili Divinorum Officiorum approbatione: ad unius enim *Cardinalis relationem permittuntur, seu approbantur*, ait Pater Daniel Papebrochius in Chronico Historico ad vitam S. Cleti Papæ, ibidem arguens illos, qui ex his, quæ similibus Officiis inserta reperiunt suis opinionibus faventia, magni ponderis argumentum reperisse arbitrantur.

IV. Præter quæstiones, quæ ritus cæremoniasque concernunt, quæque primariò ad hanc Congregationem spectant, plures aliæ etiam quæstiones ad ipsam referri

referri solent, ut v. gr. præcedentiarum, aliarumque præeminentiarum in processionibus aliisque publicis functionibus; aut etiam super jure funerandi, vel celebrandi Officium funebre, aliisque quæ Divinum Officium turbare possent: quæque eo pertinent, ut ritè & recto ordine omnia in Ecclesia peragantur.

V. Hæ tamen quæstiones, præsertim si inter Regulares incidant, non rarò ad Congregationem super negotiis Episcoporum & Regularium mittuntur, atque ab ea deciduntur; adeòut privativa singularis cognitio hujus Congregationis Rituum, (quemadmodum monet de Luca *in Relat. Curiæ Romanæ, disc. 18. num. 24.*) versetur in præscribendis ritibus in divinis Officiis, ac etiam super Canonizatione Sanctorum.

VI. Stylus hujus Congregationis circa examen controversiarum, earumque decisionem, necnon scriptionem litterarum planè conformis est stylo, quem observat Congregatio super negotiis Episcoporum & Regularium, qui capite præcedenti descriptus est.

VII. Juxta Constitutionem Sixti V. eadem Congregatio, quæ de ritibus & cæremoniis Ecclesiasticis cognoscit & statuit, curam quoque habere debet circa Canonizationem Sanctorum. Inspecta nihilominus hodierna praxi Curiæ Romanæ, Congregatio super Canonizatione Sanctorum vel eorum Beatificatione nonnihil ab hac diversa est; eamque Cardinalis de Luca *extraordinariam* vocat; eò quòd in ea ultra Cardinales & Prælatos ad Congregationem *Rituum* spectantes, quasi extra ordinem adjungantur alii Prælati; nimirum Promotor fidei, tres seniores Auditores Rotæ, qui tamquam periti Canonistæ munus Assessorum gerere videntur. Unus quoque ex Protonotariis participantibus. Adhibentur quoque alii Theologi, qui Consultores, vel respectivè Qualificatores dicuntur. Quin & pro consilio adhiberi solent Medici & Philosophi aliique Professores, qui judicent, an operationes quæ miraculis adscribuntur, reverà dici debeant supernaturales, an verò provenire queant à causa aliqua naturali.

In textu notatum est ex Constitutione Sixti V. etiam negotium Canonizationis Sanctorum ad hanc Congregationem pertinere; at & una notatum est ex Cardinale de Luca quòd juxta modernum stylum Curiæ Romanæ pro negotio Canonizationis Sanctorum præter Congregationem *Rituum*, habeatur alia Congregatio *extraordinaria;* cui ultra Cardinales, & Prælatos ad Congregationem hanc spectantes plures intersunt personæ, ut acta gestaque, ac signanter miracula in probationem sanctitatis canonizandi adducta examinent, & discutiant.

Si igitur in hac Congregatione acta, & gesta canonizandi, nec non miracula, quæ per canonizandum, sive in vita, sive post mortem patrata, & facta esse prætenduntur, examinari, & discuti debeant; quis ambigat, quin horum veritas faciliùs, & certiùs haberi potuerit; dum juxta veterem disciplinam & stylum adscriptio in catalogum Sanctorum fiebat auctoritate Episcoporum, qui *per se* in locis, in quibus canonizandus, sive in catalogum Sanctorum referendus vitam peregerat, ipsaque miracula perpetrata dicebantur, super his inquirere, omniaque accuratè examinare, & discutere poterant; atque ita per hanc informationem assequi possent de omnibus accuratiorem, & solidiorem notitiam, quàm ex relatione aliorum Romanus Pontifex accipere queat; ut proinde nec mirum sit, hunc stylum per novem, aut decem sæcula constanter servatum esse?

Quantumvis certum sit, etiam ex moderno stylo præcipuum argumentum pro sanctitate canonizandi peti ex miraculis, quæ per canonizandum, seu in vita, seu ad ejus invocationem post mortem perpetrata probantur, rectè tamen monet Christianus Lupus, tom. 4. Schol. in Can. *pag. 571. quod non quævis licèt miraculis illustrata justitia ad canonizationem sufficit: esse debet eminens & ab omni etiam* FAMÆ *nævo immaculata.* In probationem hujus sui asserti adducit Constantinum Magnum, quem (ait) *ob summa in Rempublicam ac Ecclesiam merita Romanus Senatus receptum in cœlos motarios post mortem picturis est protestatus, quem item in solemnes Sanctorum tabulas accepit omnis Orientalis Ecclesia: hunc inquam Constantinum in laudatas tabulas numquam admisit* LATINA ECCLESIA, *quod is sub vita finem vafris Eusebianæ criminationis artibus circumductus, licèt nullo pacto orthodoxam fidem, ejus tamen defensorem S. Athanasium malè tractasset.*

Post hæc pergit Lupus: „ Aurelii Carthaginensis „ Archiepiscopi in Africanam Ecclesiam singularissima „ merita, vitamque *verè* Episcopalem quis ignoret? „ Ipsum tamen, quòd adversùm *Romanas appellationes, & Sardicenses Canones* pertinaciter „ quasi pro suæ Diœceseos juribus litigasset, Sanctorum numero „ Apostolica Sedes numquam adscripsit. „

Deinde exemplum adducit Roberti Episcopi Lincolniensis, de quo hæc scribit: „ Adversùm Romanæ Ecclesiæ exactiones, & Apostolicas Ecclesiasticorum „ Beneficiorum reservationes durè olim recalcitravit: „ etenim excommunicatus, Innocentium quartum Pontificem appellavit, ac evocavit ad divinum Tribunal; „ evocatioque à quibusdam dicitur accepisse effectum. „ Quidquid sit, scribit Henricus Cayghtonus, „ *lib. 2. cap. 16. Hac de causa quamvis Robertus perspicuis effulgeret miraculis, non est permissus canonizari.* „ Quod ipsum latè exponit Matthæus Parisiensis, „ addens, etiam Sewallum Eboracensem Archiepiscopum „ fuisse eadem de causa excommunicatum ab „ Alexandro IV. appellasse item ad divinum judicium, „ & tamquam Martyrem in ipso mortis lecto miraculis „ coruscasse. „ Hæc Lupus.

Ad exempla per Lupum adducta reflectens vir eruditus A. Bailletius in præfatione ad vitas Sanctorum *num. 97.* monet nonnumquam contingere, ut in catalogum Sanctorum Roma non referat, quantumvis & meritis & miraculis fulgentes, qui Curiæ Romanæ molestiam causarunt, aut scandalum dederunt Ecclesiæ facto, vel scripto: „ Ceux qui ont donnè *quelque chagrin à la Cour de Rome*, ou quelque scandale à „ l'Eglise, soit par leur conduite, soit par leurs ecrits.

VIII. Postquam verò probationes maturè in pluribus Congregationibus discussæ fuerunt, atque negotium Canonizationis jam præparatum est, tunc habetur Congregatio magis solemnis coram ipso Pontifice, qui audito voto Congregationis interponit quidem Decretum super Beatificatione aut concessione cultus particularis in aliqua Ecclesia aut Ordine; sed Canonizationem, seu absolutam adscriptionem in Catalogum Sanctorum non decernit.

Sed hoc examine peracto in hac solemni Congregatione coram Papa, aliud instituitur in pleno Consistorio secreto; ac denique habetur Consistorium solemnius & publicum, ad quod conveniunt omnes Archiepiscopi & Episcopi, qui in Curia præsentes sunt, quorum omnium etiam votum exquiritur, per quamdam Concilii (cui pridem Sanctorum Canonizatio deferebatur) imaginem.

In hoc Consistorio præmissis precibus aliisque cæremoniis, quæ in Cæremoniali Romano, *lib. 1. sect. 6.* latè describuntur, instante Procuratore causæ Pontifex alta voce sedens cum mitra pronuntiat in hunc modum: „ Ad honorem Sanctæ Individuæ Trinitatis, „ & exaltationem fidei Catholicæ, & Christianæ religionis „ augmentum, auctoritate ejusdem Dei Omnipotentis, „ Patris & Filii & Spiritus Sancti, & Beatorum „ Apostolorum Petri & Pauli & nostra, de Fratrum „ nostrorum consilio decernimus & definimus, „ bonæ memoriæ N. Sanctum esse, & Sanctorum Catalogo „ adscribendum, ipsumque Catalogo hujusmodi „ adscribimus. „

Quandoquidem veritas & notitia Sanctitatis ex actis & miraculis canonizandi hauriri debeat, uti ex discursu Cardinalis de Luca, de quo *n. 7.* intelligitur, mirum videri non debet, quòd jampridem Romani Pontifices, priusquam judicium canonizationis proferrent, hanc præmitterent protestationem: *Antequam ad pronuntiationem veniamus, protestamur publicè apud vos omnes hic præsentes, quòd per hunc actum canonizationis non intendimus aliquid facere,* quod sit contra fidem, aut Ecclesiam Catholicam, seu honorem Dei.

Hanc protestationis formulam descripsit Christianus Lupus ex opere Ecclesiasticorum Rituum Christophori Marcelli, *sect. 6. cap. 6.* ad quam reflectens tom. 3. Schol. in Canones, *pag. 574.* ait: *quæ protestatio palam supponit errandi possibilitatem.*

Eamdem errandi possibilitatem supponunt, quæ in Ordine Romano XIV. apud Joannem Mabillonium tomo 2.

mo 2. Musei Italici (cujus auctorem esse credit, & probat Jacobum Cajetanum Cardinalem, qui floruit sæculo XIV.) in hoc Ordinario Rubrica 115. describitur *modus, qui servari consuevit circa canonizationem alicujus Sancti:* atque inter cætera dicitur: *finito vero sermone*, Dominus Papa prædicet *se oraturum, & hortetur alios, ut orent, ut supra, scilicet quòd Deus non permittat eum errare in hoc negotio.*

Et sanè, cùm hic actus super pluribus particularibus factis & testium depositionibus fundetur, in quibus etiam Ecclesiam Universalem errare posse, communi consensu docent Doctores, non mirum, si & ipsi Romani Pontifices, se in hoc actu canonizationis errori obnoxios esse professi fuerint.

Quapropter & Communiter Canonistæ secuti glossam in *cap. unic. de Reliqu. & venerat. sanct. in 6.* verbo *Sedi Apostolicæ*, docuerunt, accidere posse, ut Ecclesia in canonizatione Sanctorum erraret. Rectè tamen monet ibidem Glossographus, „ quòd preces in „ honorem talis acceptæ, & gratæ sint; *per fidem enim* „ *Christi* (ait) *omnia purgantur, & sic quod veritas* „ *canonizationis deficiat, non deficiat fides.*

Similiter Pater Veronius in doctissima sua fidei Regula ab illustrissimis Fratribus Wallemburgicis laudata, & probata *cap.* 2. §. 7. advertens, „ Sanctos maximè „ canonizari ex miraculis factis post tempora Aposto„ lorum; quorum miraculorum plenæ sunt vitæ San„ ctorum, tum in vita, tum post mortem ab eis edi„ torum, & nullum talium miraculorum esse reve„ latum in verbo Dei, proinde nullum esse de fide di„ vina; quomodò ergo (concludit Veronius) canoni„ zatio ex illis facta; seu judicium Ecclesiæ, quòd sint „ Sancti, esset fide divina credendum?

„ Ex quo (pergit) rursus dicimus, ne quidem *in-* „ *fallibilem* esse in his Canonizationibus Papam, aut „ Concilia etiam Generalia. “ Quam suam assertionem & conclusionem ibidem pluribus probat Veronius.

IX. Si modernam Ecclesiæ disciplinam spectemus, hoc Canonizationis negotium privativè ad hanc Congregationem spectat. Nullus enim hodie tamquam Sanctus de novo coli, & honorari *publicè* potest, nisi per Pontificem ritu jam descripto in Catalogum Sanctorum relatus; seu, ut vulgò dicitur, Canonizatus fuerit.

In textu notatum est, quòd juxta modernam Ecclesiæ disciplinam penes solum Pontificem sit auctoritas per solemnem Canonizationem aliquem referendi in catalogum Sanctorum: licèt enim, antequam ad ultimum actum hujus canonizationis procedat, & super eo pronuntiet, habeatur consistorium solemne & publicum, ad quod conveniunt omnes Archiepiscopi, & Episcopi, qui in Curia præsentes sunt, quorum omnium etiam votum exquiritur, uti in textu ex Cardinale de Luca *num.* 8. notatum est; quia tamen Episcopi ad hoc consistorium convenientes, nec examini, nec discussioni factorum, & allegatorum interveniunt; nec in hoc solemni Consistorio acta illa Episcopis, cæterisque ibidem præsentibus Prælatis exhibeantur examinanda & discutienda, nequaquam judices esse possunt, sed si quod eorum votum exquiritur, ad meram actus solemnitatem contingit: ut proinde meritò notaverit Cardinalis de Luca, in hoc Consistorio Episcoporum votum exquiri per quamdam *Concilii imaginem.*

Priminùs autem dum per Pontifices, aut Metropolitanos relatio in Sanctorum catalogum auctoritate Synodorum decernebatur, omnis discussio & examen meritorum & miraculorum coram Synodo peragebatur; ipsumque Decretum canonizationis omnium, qui Synodo assistebant, auctoritate, & nomine edebatur; omnesque *judicis* partes in hoc actu obtinebant. Et quidem in ipso Conventu Lateranensi, in quo ab Episcopo Augustano confirmatio, sive approbatio canonizationis Udalrici Episcopi Augustani postulata fuit, gesta ipsius Udalrici, atque miracula, quæ per ipsum patrata ferebantur, in ipso Conventu prælecta & exposita fuere; cunctorumque præsentium judicium expetitum fuit, videmusque non tantùm Pontificem, sed & Episcopos, aliosque in Synodo præsentes eadem formula cum ipso Pontifice Decretum canonizationis subscripsisse.

Licèt igitur coram Pontifice peragerentur actus canonizationis, non tamen à solius Pontificis judicio sides canonizationis dependebat, sed omnium Episcoporum ipsi in hoc actu assistentium.

At verò hodie existimatur, quòd fides canonizationis à solius Pontificis judicio dependeat, quòdque consistoria, aliaque in hoc actu canonizationis juxta præscriptum Romanæ Curiæ stylum intervenire solita, non ad substantiam, sed solummodo ad solemnitatem actus pertineant.

Unde infrà ad num. XI. notavimus ex Bailletio, quòd omissis omnibus actus hujus solemnitatibus per simplex breve Pontificis, & Decretum Congregationis relatio in Sanctorum catalogum fiat.

Quin & jampridem Gregorium VII. non existimasse solemnem hunc canonizationis ritum, aut actus illos quasi judiciales, & prævias informationes requiri, ut quis per Romanum Pontificem, ut *Sanctus* publico cultu honorari permittatur, probant, quæ de hoc Pontifice referuntur, atque inter alios de ipso scribit Christianus Lupus, *tom.* 3. Schol. in Canones pag. 573. *omnium usque ad Siricium antiquorum Pontificum festa Romano Breviario inseruit, adeoque ipsos canonizavit.*

X. Multis quidem sæculis auctoritate Episcopali hæc Canonizatio, sive relatio in Sanctorum Catalogum facta fuit; idque sine ullo exteriori penè ritu, seu ceremonia.

In textu probatum fuit, auctoritate Episcoporum pluribus sæculis relationem in catalogum Sanctorum peractam fuisse; faceturque Bellarminus, ante sæculum VIII. pro canonizatione Sanctorum ad Romanum Pontificem non fuisse recursum. Imò credit vir eruditus Joannes Mabillonius in præfatione ad sæculum V. Benedictinorum *num.* 101. demum sæculo X. id fieri cœpisse; nec ullum extare authenticum, & indubitatæ fidei monumentum de solemni per Romanum Pontificem facta canonizatione, antiquius diplomate Joannis XV. (qui sedit sæculo decimo) hic in frequenti Episcoporum Conventu, ad preces Luvitolfi Episcopi Augustani Udalricum ejusdem Ecclesiæ Episcopum in Sanctorum album retulit anno 995. extant integræ hæ litteræ Joannis XV. super hac canonizatione apud præfatum Mabillonium ad calcem vitæ hujus Udalrici in prædictis actis *pag.* 471.

Mabillonio consentit Daniel Papebrochius in *Dissertatione* 20. ad calcem vitæ Joannis XV. in suo conatu chronico-historico, similiter credens, nullum antiquius extare exemplum canonizationis ab extero à Pontifice postulatæ: una tamen monens, quòd Episcopi *suburbicarii* ad *specialem* ordinationem Romani Episcopi spectantes, auctoritate referendi aliquem in numerum Sanctorum per elevationem corporis defuncti non uterentur sine licentia Episcopi Romani; putatque per Episcopum Romanum tunc temporis hanc in Sanctorum catalogum relationem, in Synodis Romanis, quæ quotannis Romæ habebantur, factam fuisse.

Credit præterea Papebrochius admodum verisimile esse, Episcopos *suburbicarios*, qui ordinationi Episcopi Romani suberant, pro corporis alicujus tamquam sancti elevatione, sive, ut hodie loquimur, canonizatione; recurrisse ad Romanum Pontificem, quemadmodum aliarum Provinciarum Episcopi pro eadem solemnitate peragenda ad suos *Metropolitanos*, aut *Primates* recurrere consueverant; ut quemadmodum in Synodis Provincialibus, aut Metropolitanis visitantibus Provincias, vel etiam ad comitatum Regium accedentibus, & ibidem pluribus Episcopis Comprovincialibus convenientibus hæc solemnitas in Provinciis peragеretur, ita quoque in Synodis Romanis Præsidente Pontifice, & Episcopis *suburbicariis* convenientibus absolveretur: atque hunc morem durasse, quoad usque magis, magisque invaluit usus, etiam apud cæteras Nationes recurrendi in his, aliisque majoribus causis ad Sedem Romanam.

Arbitratur autem ibidem Papebrochius cum Mabillonio, quòd id demum circa finem sæculi X. cœperit; ac per consequens, quòd ad illud usque tempus idem fuerit Ecclesiæ Romanæ mos canonizationis, qui in aliis Provinciis ab Episcopis servabatur: quòd consequenter nec creditum fuerit prioribus illis sæculis, ampliorem esse effectum canonizationis factæ in Synodis Romanis per Episcopum Romanum cum Episcopis suburbicariis, quàm esset similis canonizationis per alios Primates, sive Metropolitanos in suis respectivè Synodis

dis

diis Provincialibus petadm: sed eam persuasionem demum sub finem seculi x. invalescere cœpisse ac propterea tunc à quibusdam pro obtinenda, aut confirmanda canonizatione ad Romanum Pontificem cœpisse recurri.

Quin & ex dictis etiam verisimile est, dum Pontifices ac signanter Urbanus II. responderunt, similes relationes in Sanctorum catalogum fieri non posse, nisi in Concilio *Generali* (uti notavimus *num.* 12. in textu) per Concilium *Generale* non intellexerint Concilium *Universale*, sive *Oecumenicum*, sed dumtaxat Synodum ex pluribus Episcopis & Prælatis constantem; uti reflexit vir eruditus Bailletius in præfatione ad tomum 1. de Vitis Sanctorum *num.* 97.

Monet autem supra citatus Mabillonius, quòd licèt circa hæc tempora, scilicet seculum x. & xi. nonnulli Episcopi pro obtinenda canonizatione recurrerent ad Sedem Apostolicam, nihilominus Episcopi, præsertim Metropolitani in pluribus locis antiquam hac in re facultatem retinerent, eaque uterentur, uti manifestum est ex canonizatione S. Guiberti per Obertum Leodiensem Episcopum facta seculo xii. de qua dixi *numer.* 11. in textu.

Verisimile est, hanc Episcopis libertatem remansisse, donec auctoritate Gregorii IX. fragmentum Epistolæ sub nomine Alexandri III. in Collectione Decretalium relatum fuit in *cap.* 1. ✠ *de Reliquiis & venerat. Sanctor.* & pro jure communi à Canonistis & Theologis sensim haberi cœpit.

Verumtamen liber hic Decretalium non statim ubique receptus fuit; neque Decretales in eo contentæ tantæ apud omnes auctoritatis fuerunt, ut Episcopi, aliique Ecclesiarum Prælati crederent, se jure, & auctoritate, quibus hactenus gavisi fuerant, vigore harum Decretalium esse spoliatos.

Unde notat Bailletius quòd etiam post tempora Innocentii III. quidam Episcopi adhuc usi fuerint auctoritate declarandi Sanctum pro districtu suæ Diœcesis. Imò legitur de Episcopo Mindensi (Minde) in Westphalia, qui anno 1363. (idest centum & ampliùs annis post evulgatas Decretales Gregorii IX.) instituit festum Episcopi Feliciani per totam *suam Diœcesim*, mox ut ejus sanctitas per miracula cœpit se manifestare.

Evidens est, quòd hæc Feliciani Episcopi in catalogum Sanctorum relatio esset dumtaxat particularis, ultra eam Episcopi Diœcesim se non extendens.

Notat autem Mabillonius, quòd hæc sola particularis canonizatio, usque ad seculum x. in usu fuerit, quæ tamen accedente totius Ecclesiæ consensu, & approbatione *generalis* evadebat.

XI. Cùm enim Episcopis de sanctitate vitæ alicujus defuncti sufficienter constaret, facultas dabatur populo eum publicè tamquam Sanctum colendi; ejusque reliquiæ publicè populi venerationi exponebantur; atque hoc simplici ritu Sanctorum Catalogo adscriptus censebatur.

Unde Baldericus Tornacensis Episcopus, *lib.* 1. Chronici sui Cameracensis, & Atrebatensis Ecclesiæ, *cap.* 35. describens Canonizationem Hadulfi Episcopi Atrebatensis per Engranum Episcopum Cameracensem, simpliciter dicit: *Sanctum corpus levavit*; id est, publicè exposuit. *In qua elevatione, ad declaranda Sancti Viri merita, mulier quædam ab immundo spiritu mirificè liberata est. Unde Episcopus lætus, verbo facto ad populum, B. Hadulfi solemnia in numero Sanctorum notificavit.*

Et de Oberto Leodiensi Episcopo scribit ad annum decimum seculi duodecimi Sigebertus Gemblacensis: „ S. Guibertus Fundator Gemblacensis Monasterii, quem Deus multis miraculis per annos 12. clarificaverat, assensu generalis Synodi ab Oberto Leodiensi Episcopo *elevatur*, cum mirabili concursu & gaudio populorum.

Quemadmodum posterioribus seculis relatio in Sanctorum numerum, quæ hodie canonizatio dicitur, Sedi Apostolicæ fuit reservata, ita quoque peragi cœpit non tantum cum majoribus ceremoniis, sed actibus quasi judicialibus.

Quin & ipse actus canonizationis tanto cum fastu, & exteriori apparatu absolvi consuevit, ut sine ingentibus sumptibus fieri nequeat.

De hoc fastu & apparatu, sumptibusque ad eum necessariis, aliquando graviter conquestum fuisse Adrianum VI. in ejus vita testatur Blazius Ortizius, & in canonizatione sanctorum Antonini & Benonis illos fugi voluisse. Verba hujus auctoris sunt: „ Quamvis summa pecuniarum non exigua in ejusmodi actu, tum in Pontificia familia toganda, tum in aliis impendiis soleat insumi, circumspectissimus tamen Papa tales sumptus, quasi alienos à sanctimonia & puritate canonizationis fieri vetuit.

Et licèt hujus Pontificis pio desiderio non fuerit per omnia satisfactum, soleantque etiamnum hodie ingentes sumptus fieri in hoc actu canonizationis, nihilominùs subinde Pontifices pepercisse leguntur.

Et quidem monet vir eruditus Bailletius in præfatione ad vitas Sanctorum, *numer.* 99. quòd interdum per simplicem insertionem nominis alicujus defuncti in Breviario Romano censeatur canonizatus, vel etiam per speciale Breve Pontificis, & Decretum Congregationis Cardinalium, uti patuit (ait) nostra ætate in Joanne de Matha, & Felice Valesio, quorum Ordines parcere voluerunt sumptibus canonizationis, quia fieri debuissent ex ærario captivorum.

XII. Circa seculum undecimum hæc Canonizatio à Sede Apostolica postulari à nonnullis cœpta fuit; sed eam nonnisi comprobante generali Synodo annui consuevisse, respondebant Pontifices.

Benedicto Rempeslegiensi Abbati, Guolgosium Antecessorem suum Canonizari postulanti, facilè concedi non posse, respondit Urbanus II. hanc addens rationem: „ Non enim Sanctorum quisque debet Canonibus admisceri, nisi & testes adsint, qui ejus miracula visa suis oculis attestentur, *& plenaria Synodi* firmentur assensu.

Similiter Ulricus Constantiensis in Germania Episcopus, Sanctum Conradum Antecessorem suum Canonizari supplicans, ad crebras suas litteras hoc immutabilis sententiæ responsum accepit à Romana Ecclesia, vitam ejus in Concilio recitandam & comprobandam fore generali. Hæc ex Chronico Ecclesiæ Constantiensis recitat Christianus Lupus, *tom.* 3. *Scholior. pag.* 569.

XIII. Notat autem ibidem, quòd primus fuerit Eugenius III. qui sine Concilio solus in suo Consistorio Canonizavit Sanctum Henricum de potestatis plenitudine, usus hoc fundamento, quòd *Romanæ Ecclesiæ auctoritas sit omnium Conciliorum firmamentum*; tametsi unà fateretur, *quòd hujusmodi petitio* Canonizationis, *nisi in generalibus Conciliis admitti non soleat*. Extat diploma Canonizationis, tom. 1. Bull. Rom. *pag.* 61. „ Quem (Eugenium) ait Lupus, in Sancto Eduardo & S. Thoma Cantuar. Alexander III. & in aliis Sanctis Canonizandis alii Pontifices sunt deinceps imitati.

XIV. Quin & circa idem tempus, Pontifices sibi auctoritatem Canonizandi privativè cœperunt reservare; eaque reservatio generaliter & ab omnibus tandem Ecclesiis recepta fuit, potissimùm auctoritate cujusdam Decretalis Alexandri III. relatæ in Decretales Gregorii IX. *in Cap.* 1. ✠ *de Reliquiis & veneratione Sanctorum*, asserentis & edicentis: *etiamsi per eum miracula fierent, non liceret vobis ipsum pro Sancto absque auctoritate Romanæ Ecclesiæ venerari.*

Et de eodem Pontifice Alexandro scribitur: „ Hic Papa constituit, ut nullus novus Sanctus in veneratione haberetur, nisi ex auctoritate Apostolica, & nisi sit Canonizatus, à Papa tamen. Antè quilibet Episcopus suum Sanctum solemniter Canonizavit. « Hæc Lupus ex incogniti Scriptoris historica compilatione.

XV. Neque tantùm Canonizatio, sive relatio alicujus in Catalogum Sanctorum, qua tamquam Sanctus toti Ecclesiæ proponitur, permittiturque, ut *publico* cultu ubique & per universalem Ecclesiam, seu Sanctus colatur, hodie Sedi Apostolicæ reservata est; sed etiam *Beatificatio*, qua permittitur non quidem *ubique* & ab *omnibus* tamquam Sanctus coli; at particulari dumtaxat Ordini, Provinciæ, aut Ecclesiæ.

XVI. Publicum Sanctorum cultum à privato olim Belgium nostrum palàm distinxisse, advertimus ex Molano in Natalibus Sanctorum Belgii ad 5. Januarii in Sancto Gerlaco, quòd inter decantandas Litanias tum Sancti Canonizati sonora voce invocarentur, non Ca-

nonizati cantu rogarentur, quasi privatam cujusque preæ. Molanus enim de Beato Gerlaco Eremita in Territorio Falkenburgensi agens: ait: „ Commemoratio ejus fit in vigilia Epiphaniæ Domini; sed quia non est Canonizatus, Missæ Sacrificium peragitur de æterna Sapientia, & dum Litaniæ canuntur *submissa voce* interseritur, *Sancte Gerlace ora pro nobis*.

XVII. Verùm Urbanus VIII. plura circa Canonizationem Sanctorum servanda præscribens, Constitutione edita 3. Octobris 1625. inter cætera vetuit, ne cujusquam cum sanctitatis aut martyrii fama quacumque defuncti imagines, aut quidquid venerationem, aut cultus præseferat, in Ecclesiis, Oratoriis, locis publicis, seu privatis, ante Apostolicam Beatificationem, seu Canonizationem ponantur. Vide latiùs Zypæum *Consult. 2. de Relig. & Venerat. Sanct.*

Hoc Urbani Decreto sublatum quoque esse prædictum *privatum* cultum olim Sanctis non Canonizatis impendi solitum, obscurum non est: quandoquidem dubitari nequeat, per illum aliquam venerationem impendi illi, quem populus, licèt voce submissiore, tamquam *Sanctum* invocat: unde nec ulli novo Sancto non Canonizato, aut ut minùs Beatificato, hodie impendi similem cultum videmus, vel audimus.

Privativè ergo ad Sedem Apostolicam hodie spectat Sanctorum Canonizatio & Beatificatio; eamque per hanc Congregationem, juxta ritum jam descriptum, expedire solet; neque aliæ Congregationes huic materiæ se immiscent.

XVIII. Quoad ritus verò Divinorum Officiorum, de his Episcopos in sua respectivè Diœcesi potuisse liberè statuere & judicare, etiam usque proximè elapsum sæculum inclusivè, constat ex Synodis quas suprà, *tit. 16. cap. 9.* allegavimus.

XIX. At Pius V. Breviarium Romanum correctum evulgans, statuit, „ Breviarium ipsum nullo umquam tempore vel totum, vel in parte mutandum, vel ei aliquid addendum, vel omninò detrahendum. "

Hac proinde Constitutione factum, ut si quid *Breviario Romano* judicaretur addendum vel demendum, aut in parte mutandum, id à Sede Apostolica esset postulandum; præ pro hujusmodi quæstionibus aut caussis decidendis, Congregationem Rituum instituit.

XX. Quapropter, Ecclesiæ quæ Breviarium Romanum receperunt (uti penè omnes Ecclesiæ sæculares Belgicæ) nulla nova Officia Breviario addere, vel vetera detrahere, aut electiones, aliave in Breviario præscripta mutare, propria auctoritate possunt; sed ea à Congregatione Rituum & Sede Apostolica postulare & expectare tenentur & solent.

XXI. Ecclesiæ verò sæculares, vel Ordines Regulares, in quibus usus Breviarii Romani non est receptus, etiam auctoritatem pristinam sua Breviaria revidendi, corrigendi, & mutandi retinent; eaque pacificè utuntur; & plura tum Episcoporum, tum Prælatorum Regularium auctoritate Breviaria correcta, & in aliam planè formam redacta, hoc sæculo edita & evulgata vidimus.

Neque Ecclesiæ illæ aut Ordines, nova Sanctorum Officia, quæ hodie sub titu duplici aut semiduplici à Congregat. Rituum frequentiùs prodeunt, passim recipiunt; sed præscripta Breviariorum suorum sequuntur.

TITULUS VIGESIMUSTERTIUS.

De Officialibus Curiæ Romanæ.

CAPUT I.

De Vice-Cancellario, & Cancellaria Romana.

1. *Cancellarii olim unde dicti, & eorum dignitas.*
2. *Cancellaria quid significet?*
3. *In Ecclesiis Cathedralibus jam pridem erat Cancellarius,*
4. *A quo tempore creverit authoritas* Cancellarii *Romani?*
5. *Quare vocetur* Vice-Cancellarius?
6. *Vice-Cancellarius habet fixum titulum Cardinalitium.*
7. *Graviora negotia in Cancellaria expediuntur.*
8. *Primus Officialis Cancellariæ post Vice-Cancellarium, est* Regens *Cancellariæ; & quod hujus officium?*
9. *Qui sint Præsidentes de* majore *vel minore Parco?*
10. *Præsidentes de majore* Parco *etiam dicuntur, Abbreviatores, à conficiendis abbreviaturis.*
11. *Qua forma* abbreviaturæ *expediantur.*
12. *Præsidentes de* majore Parco *dubia plura per modum Collegii decidunt.*
13. *Præsidentes de minore* Parco *quid agant?*
14. *Quomodo ex abbreviatura fiat* Bulla?
15. *Plures enumerantur inferiores Cancellariæ Officiales, qui omnes sua habent emolumenta, quæ dicuntur* taxæ Cancellariæ Apostolicæ.
16. *In harum exactione excessus repressus per Gregorium XV.*
17. *Habet Cancellaria suas Regulas; quæ Regulæ Cancellariæ dicuntur.*
18. *Hæ Regulæ pro directione Cancellariæ primitus fuere editæ.*
19. *Hæ Regulæ perpetuæ non sunt; sed à singulis Pontificibus de novo publicantur.*
20. *Hodie etiam quædam ex his Regulis extra Cancellariam se extendunt, & earum usus quoque in Belgio obtinet.*

I. CAncellarii olim dicti potissimùm fuere, qui ad *cancellos forenses*, seu judicum stabant, Papias: *Cancellarius qui in cancellis primus est.* Hi supplicantes introducebant ad judicem, uti legitur apud Cassiodorum *libr. 11. Epistol. 1.* ex quo satis colligitur, *Cancellarios* dictos, quòd ad *cancellos* judicum starent, eorumque jussa ac mandata exequerentur; potestque non exiguam fuisse eorum auctoritatem & dignitatem: uti ostendit Gothofredus ad *l. 3. Cod. Theod. de Assessoribus.*

„ II. Cancellaria; vox barbara, inquit Budæus ad Pandectas, usurpata pro loco, ubi publicæ litteræ à Scribis Principum & Magistratuum conficiuntur. Hinc Cancellarius dicitur, cujus eæ primæ sunt partes, videre, ut nulla Principis constitutio, nulla sanctio, nullum rescriptum, nulli codicilli Regii, non à Republica, atque etiam à dignitate Reipublicæ principalique exeant. " Hæc ille.

III. Legitur quoque in Ecclesiis Cathedralibus jam pridem munus Cancellarii fuisse, sigilla ad causas & negotia conferre, litteras Capituli facere & consignare, ut habetur in Statutis Leichtveldensis Ecclesiæ, in Monastico Anglicano *tom. 3. pag. 24.*

IV. Quando verò Cancellarii munus ad eam pervenerit eminentiam & prærogativam, in qua hodie in Romana Curia conspicitur, non omninò constat.

„ Qui hujus eminentissimæ dignitatis originem ex antiquis historiarum monumentis disquisierunt (ait Joannes à Chokier) tradunt illam demum post tempora Innocentii III. inventam, & erectam fuisse, eamque etiam exercuisse privatæ sortis homines, sed probitate & eruditione spectatissimos: postea sub Bonifacio VIII. dignitatem hanc uni ex Illustriss. Cardinalibus tributam; idque ex congruentia rationis, & quoniam justitiæ regimen penès Vice-Cancellarium residebat, par erat munus illud commendare personis illustribus, in quibus maximè excellunt, familiamque ducunt Illustrissimi Cardinales. "

V. At illud quæritur, cur hodie, etiam Cardinale eo munere fungente, non dicatur *Cancellarius*, sed *Vice-Cancellarius*; quasi vices duntaxat ageret Cancellarii. Varii varia commenti sunt, uti refert Cardinalis

dinalis de Luca in Relatione Romanæ Curiæ *discurs.* 10. qui verisimilius credit, Vice-Cancellarium dici cœpisse, cùm dignitas Cardinalitia ad tantum fastigium elevata est, ut non videretur huic dignitati Cardinalitiæ congruere, assumere officium inferius sive Prælativum; quod tamen *provisionaliter*, seu jure cujusdam commendationis per Cardinalem administrari non sit incongruum; quemadmodum & in munere *Datarii* praxis docet. Si enim Cardinalis eo munere fungatur, non vocatur *Datarius*, sed *Prodatarius*. Ergo illud adjectum, *vice*, quod partes *vicarias* denotat, non statum inferiorem; sed potiùs digniorem hic significat.

VI. Vice-Cancellarius habet fixum titulum Cardinalitium, eumque admodum conspicuum & illustrem, scilicet Ecclesiæ Collegiatæ S. Laurentii in Damaso: sicque commodam & amplam habitationem in insigni vereque Regio Palatio, quod *Cancellaria* dicitur: in quo ipsa *Cancellaria* tamquam per speciem magni Tribunalis, statutis diebus tenetur, aliæque functiones publicæ peraguntur.

VII. Primaria & graviora Sedis Apostolicæ negotia publica & solemnia, qualia sunt Consistorialia aliaque plurima, per ejus manus transeunt; adeò ut cum quadam proportione dicendus sit *Cancellarius* Papæ, eo modo, quo in singulis Diœcesibus quilibet Episcopus habet Notarium & Cancellarium majorem, qui acta Synodalia & judicialia, ac etiam Pontificalia conscribit & Authentizat; uti notat Cardinalis de Luca loco citato *num.* 5.

Plures habet Vice-Cancellarius Officiales, quorum aliqui sunt majores Prælati, Prælaturam annexam habentes.

VIII. Primarius post Vice-Cancellarium est ille, qui dicitur *Cancellariæ Regens*. Hujus non exigua est auctoritas, quæ ad longum describitur in ultima Regula Cancellariæ, quæ inscribitur: *De potestate Reverendiss. D. Vice-Cancellarii, & Cancellariam* REGENTIS. Imprimis ipse revidet Bullas expeditas & promulgatas, & si quis error irrepserit, eum corrigit, ac ad calcem Bullæ reformatæ manu sua scribit: *Correcta prout jacet*.

IX. Præterea inter Officiales Cancellariæ, qui Prælaturam habent, sunt Præsidentes de *majori* vel *minori Parco* ita dicti à loco Cancellariæ in quem conveniunt, qui vulgò *Parcus* dicitur.

X. Hi de *majori Parco* nominantur etiam *Abbreviatores*, à conficiendis litterarum Apostolicarum *breviaturis* sive minutis, quas ex signatura Cardinalis Vice-Cancellarii ejusdemque *contra-cedula*, tamquam matrice conficiunt.

XI. Pro quo notandum, quòd facta in Consistorio provisione per Pontificem de Ecclesia Cathedrali, Cardinalis Vice-Cancellarius accipiat Decretum provisionis Papalis, illudque in libro materiarum Consistorialium consignet sub hac formula: *Romæ apud Sanctam Mariam Majorem.*

Cardinalis Vice-Cancellarius accipit Decretum Provisionis Papalis, quod consignat in libro materiarum Consistorialium sub hac formula: *Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, die . . . mensis . . . anno . . . fuit Consistorium, in quo Sanctissimus Dominus noster, referente Cardinale N. providit Ecclesiæ N. per obitum N. vacanti de persona N. cum retentione compatibili, absolutione, clausulis, &c.* Post hæc Cardinalis Proponens conficit *scedam* sive *scedulam*, quæ dicitur, *scedula Consistorialis Cardinalis proponentis*, per quam significat Cardinali Vice-Cancellario Pontificem in Consistorio providisse tali personæ de Ecclesia Cathedrali; qua recepta Vice-Cancellarius conficit aliam scedulam, quæ vocatur, *contra-cedula*, in qua summariè narrat, qualiter Pontifex in Consistorio providerit Ecclesiæ N. de Episcopo & Pastore; eamque cedulam Secretarii sui subscriptione, proprii sigilli impressione, & manus suæ subscriptione munit.

XII. Ulteriùs Prælati de *majori Parco* quoddam quasi Tribunal constituunt, in quo collegialiter convenientes decidunt dubia, quæ oriri contingit super litterarum formula, vel clausulis, & Decretis iu eis adjiciendis, ac etiam super emolumentorum solutionibus aliisque contingentiis.

XIII. Prælati de *minori Parco* (ait Petrus Gallelius in sua praxi Curiæ Romanæ, *pag.* 24. *edit.* 1693.) propriè sunt *Officiales otiosi*, exiguam habentes jurisdictionem; in id unum intendentes, ut Bullæ ferantur & tradantur Prælatis *de majori Parco*.

XIV. Facta minuta per Prælatum, seu *Abbreviatorem de majori Parco*, qui est in turno, mittitur deinde ad alium Abbreviatorem ut eam revideat, quæ revisa traditur Scriptori Bullarum.

Tum „ per Apostolicos Scriptores, ait de Luca, juxta eorum formulas efformantur litteræ, quæ *Bullæ* dicuntur, sub plumbo, in ejusdem Vice-Cancellarii aula, seu palatio, quod *Cancellariæ* nomen seu Vocabulum habet; eodem modo quo per ejusdem Cancellariæ Scriptores & Officiales aliæ efformantur litteræ super provisionibus aliorum Beneficiorum, necnon super Apostolicis dispensationibus, aliisque gratiis & concessionibus, quæ fiunt extra Consistorium per organum Datarii.

XV. Plures sunt Cancellariæ Officiales qui Bullis illius revidendis, transcribendis, plumbandis, registrandis occupantur; quorum „ alii, inquit de Luca, vocantur Summistæ, alii Scriptores, alii Secretarii, alii Plumbatores; alii Equites, alii Cubicularii, & Scutiferi; alii Prothonotarii, alii Subdiaconi, & alii sub diversis vocabulis nuncupantur.

Hi omnes participant, vel in annatis, vel in emolumentis quæ pro litterarum expeditionibus solvuntur; atque jura hæc communiter dicuntur; *taxa Cancellariæ Apostolicæ*.

In textu notatum fuit, quòd plurimi sint hodie in Cancellaria Romana Officiales, qui expediendis Bullis & litteris Cancellariæ occupantur; quodque eorum singulis certa sint constituta emolumenta, quæ vulgò *Taxæ Cancellariæ Apostolicæ* dicuntur; & quibus non solutis *Litteræ*, aut *Bullæ* non relaxantur.

Inter Extravagantes Joannis XXII. legitur sub *titulo* 13. Extravagans, quæ incipit, *cùm ad Sacrosancta*, in qua designantur, & taxantur jura Abbreviatoribus, & scriptoribus litterarum & gratiarum solvenda. Hinc communiter existimatur, hunc Pontificem fuisse eorum emolumentorum, quæ hodie Taxæ Cancellariæ Apostolicæ dicuntur, primum auctorem.

Quidquid sit, hoc habetur ex Joannis XXII. Constitutione, quòd eo tempore scriptores, & abbreviatores, aliique expediendis in Cancellaria Romanis litteris præpositi, in exigendis juribus multùm excederent; atque eorum excessus excitasse multorum murmura, quasi nihil gratis Romæ obtineretur.

Ulteriùs ex eadem Constitutione habetur, quòd ad obviandum his excessibus Joannes XXII. *taxaverit* quid his ministris pro singulis litteris esset solvendum.

Cùm igitur hæc jura per hunc Pontificem fuerint pro singulis litteris determinata, & *taxata*, non mirum, quòd ab eo tempore *taxæ* Cancellariæ hæc jura fuerint vocata; & hic Pontifex creditus primus earum auctor: tametsi antea quædam jura exigerentur.

Cùm autem plurimi essent in Curia Romana ministri & officiales Bullis & litteris scribendis, revidendis, & plumbandis, signandis, ac registrandis præpositi; ac insuper hæ taxæ essent non tantùm proportionatæ labori, & operæ in conficiendis his litteris impendendis, sed insuper majores, vel minores pro ratione gratiarum, vel provisionum, super quibus Bullæ, vel litteræ expediendæ erant, non mirum has taxas multorum querelas excitasse; & tamquam simoniacas, aut saltem ut de ea admodum suspectas fuisse reputatas.

Accedebat, quòd litteræ, seu Bullæ non relaxarentur nisi his taxis solutis; summa autem facilitate, imò vix negarentur his taxis solutis.

Inter alios sæculo XV. scribens Paulus Anglus Decret. Doctor in suo *speculo aureo* in has taxas invehitur; atque ex illo habetur, quòd eo tempore accepissent suam stabilitatem, & pro ratione gratiarum, & provisionum essent *taxatæ*: uti retuli in nota ad *partem* 2. *tit.* 30. *cap.* 3. *num.* 10.

Quo autem tempore hæ *taxæ*, sive jura ad commoditatem ministrorum litteris Cancellariæ expediendis præpositorum typis mandatæ, & evulgatæ fuerint, incertum est.

Hoc scitur, quod anno 1514. sedente Leone X. Romæ apud Marcellum Silber in Campo Floræ expressus fuerit libellus sub hoc titulo: *Taxæ* Cancellariæ Apostolicæ,

licæ, & taxæ Sanctæ Pœnitentiariæ, in quo per ordinem designatur quantitas taxæ solvendæ pro quibuscumque litteris dispensationum, absolutionum, &c. in Cancellaria, & Pœnitentiaria Romana obtinendis.

Hujus libelli meminit vir eruditione & pietate clarissimus Claudius Espencæus Doctor Theologus Parisiensis in Commentario Epistolæ Apostoli ad Titum *cap.* 1. qui ibidem describens abominandam Curiæ Romanæ avaritiam, & pecuniæ cupiditatem, in ejus probationem inter cætera adducit hunc libellum dicens; „ *Prostat & in quæstu pro meretrice sedet*, Liber palam ac „ publicè hic impressus, hodieque, ut olim venalis *sacræ Cameræ seu Cancellariæ Apostolicæ* inscriptus, in „ quo plus scelerum discas licet, quàm in omnibus „ omnium vitiorum summistis, & summariis, & plurimis quidem licentia, omnibus autem absolutio „ empturientibus proposita.

Quidquid sit de hac Espencæi durissima in hunc libellum redargutione, necnon de Curiæ Romanæ pecuniarum aviditate & gratiarum, absolutionum, atque dispensationum venalitate, per hunc auctorem descripta, illud sanè optandum esset, ut tandem Curia Romana suo agendi modo, hunc libellum adeò scandalosum improbaret; omnibusque notum faceret, Romanos Pontifices tamquam fideles dispensatores mysteriorum Dei in mitigandis Canonibus, delictisque condonandis solam ædificationem Ecclesiæ; & fidelium salutem præ oculis habere; atque ab ipsis tamquam Christi Vicariis præ cæteris observari, quod à Christo omnibus mandatum fuit, *gratis accepistis, gratis date*, atque ita palam probarent, falsum esse, quod de Curia Romana vulgò dicitur, quòd in relaxandis Canonibus, seu Decretis positivis, tam diversa sit in Curia Romana divitis, atque pauperis conditio, ut vix quidquam prohibeatur, quàm ut ne quis gratis contraveniat, & quod vetatur, numerata pecunia statim dispensetur, quasi nullum sit peccatum majus, quàm nummis carere, uti fusius describit præcitatus Espencæus.

XVI. In harum exactione cùm plures excederent, Gregorius XV. hanc Regulam Cancellariæ proposuit: „ Item, idem D. N. exactionibus, quas Sanctitas sua „ non sine displicentia plerumque fieri intellexit per „ Officiales Romanæ Curiæ, qui constitutis sibi emolumentis pro exercitio officiorum, quæ obtinent non „ contenti, ultra à prosequentibus negotiorum quorumdam expeditionem in eadem exigere non verentur, obviare volens, districtè præcipiendo inhibuit „ omnibus & singulis, quævis officia in eadem Curia „ obtinentibus, ne de cætero quicquam prætextu officiorum, quæ obtinent, quovis colore, etiam celeritatis expeditionis ultra emolumenta ejusmodi exigere, seu ad hunc effectum expeditionem eorum, quæ „ eis incumbunt, malitiosè differre; sub excommunicationis, & præter illam suspensionis à perceptione „ emolumentorum hujusmodi pro prima ad semestre, „ & pro secunda ad annum, & pro tertia vicibus, „ quibus sic excederent, privationis officiorum per eos „ obtentorum, in quibus sic excesserint, pœnis: ac „ voluit, quòd S. R. E. Vice-Cancellarius, & Camerarius excedentes ipsos respectivè; prout eis subsunt „ per subtractionem emolumentorum eorum, ac aliis, „ ut præmittitur, compellant ab hujusmodi illicitis „ exactionibus abstinere, & contra eos per prædictas „ pœnas, & alias, prout melius expedire viderint, „ procedant.

XVII. Habet Vice-Cancellarius, seu Cancellaria quasdam a Pontificibus Regulas, juxta quas ipse Vice-Cancellarius ejusque Officiales negotia ad Cancellariam spectantia, nec non litteras necessarias gerere & expedire debent; quæ propterea *Regulæ Cancellariæ* vocantur.

XVIII. Unde Ludovicus Gomesius in proœmio ad Regulas Cancellariæ, *quæst.* 2. notat, quòd „ Regulæ „ Cancellariæ ab initio introductæ fuerint, ut Officiales Cancellariæ per eas in litteris expediendis instruerentur, ut patet, ait, ex Regulis Joannis XXII. & „ Benedicti ac aliorum. Et licet à tempore Nicolai V. „ aliquid plus ad eas circa judicia additum fuit, il„ lud tamen respicit actum in Curia gerendum.

XIX. Hæ Regulæ *perpetuæ* non sunt, sed morte Pontificis extinguuntur, quòd in earum proœmio indicatur his verbis: *Et suo tempore duraturas*. Quare singuli Pontifices altero suæ assumptionis die eas denuo evulgant, atque in Cancellaria per Vice-Cancellarium publicari jubent; idque nonnumquam novis Regulis additis, vel antiquis immutatis, vel etiam subinde aliquibus expunctis & omissis.

XX. Itaque si ipsam harum Regularum originem primumque instituendi finem attendamus, dumtaxat regimen ac directionem Cancellariæ Romanæ spectare videntur; at hodie inter has Regulas non paucæ reperiuntur, quæ etiam collationes Beneficiorum aliasque materias concernunt; & quarum usus se extra Cancellariam Romanam quoque extendit; pluresque in Belgio & Provinciis vicinis receptæ sunt; de quibus in materia Beneficiorum Part. II. hujus Operis singillatim tractabitur; ostendetur, in quibus recentiores Regulæ à veteribus discrepent; & quomodo in hisce Provinciis receptæ sunt.

CAPUT II.

De Datario, & Dataria.

1. *Datarii officium olim ignotum.*
2. *Quæ hodie per Datariam expediuntur, olim penè incognita fuerunt.*
3. *Quomodo reservationes Beneficiorum, & Pensionum circa sæculum 14. invaluerint.*
4. *Ex illis aliisque reservationibus originem habuit Dataria.*
5. *Quare Cardinalis assumptus ad officium Datarii, dicatur* Pro-Datarius?
6. *Quod sit officium Subdatarii?*
7. *De Officiali Datariæ, qui dicitur* Concessum; *& qua forma hic signet libellos.*
8. *Subdatarius subinde mittit libellos ad aliquam Congregationem Cardinalium; & qua forma remittantur?*
9. *De Summario libelli à Subdatario conficiendo: debet esse libello conforme.*
10. *Datarius unà cum Subdatario, & Officiali qui dicitur* Per obitum, *discutiunt libellos Papæ offerendos.*
11. *Qua forma Papa signet.*
12. *Libelli Supplices hodie dupliciter signari solent.*
13. *Tres dicuntur partes Signaturæ; quæ describuntur; & quid sit* Signatura?
14. *Cur tertia pars Signaturæ apponatur?*
15. *Subdatarius Supplicam signatam mittit ad Revisorem; & quid officium* Revisorum?
16. *Revisor mittit Signaturam ad Officialem parvæ Datæ; & unde dicatur* parva Data?
17. *Ab hoc Officiali Signatura transit ad secundum Revisorem.*
18. *Frequenter mittitur deinde ad Officialem, qui vocatur* Componenda.
19. *Post hæc ponitur* magna Data: *& quid hæc sit?*
20. *Tum mittitur ad Officialem qui dicitur,* Missis.
21. *Ab hoc mittitur ad* Registratores; *& qui sit Registrationis effectus.*
22. *Post Registrationem mittitur ad Cancellariam, ut expediantur* Bullæ *necessariæ.*
23. *De differentia inter modum quo Litteræ fiunt per Papam signatæ.*
24. *Quid circa parvas Datas obtineat in Gallia?*

I. OFficium *Datarii*, prout hodie accipitur in Curia Romana, antiquum dici haud posse probat Cardinalis de Luca in sæpius citata Relatione Romanæ Curiæ *Discursu* 9.

II. „ Antiquitùs enim (ait de Luca loco citato „ *n.* 6.) Papa forte nihil vel parùm se ingerebat in illis „ negotiis, circa quæ penè totum Datarii munus hodie „ versatur; ut nempe sunt collationes Beneficiorum reservatorum vel affectorum, nec non reservationes „ pensionum super iisdem, ac dispensationes Matrimoniales, aliæve dispensationes, putà super natalibus, „ vel super irregularitate, aut super bigamia, vel super ætate, & similes; ac etiam sunt Apostolica beneplacita super alienationibus bonorum Ecclesiæ, vel „ concessiones officiorum venalium, & similia, quæ „ omnia

„ omnia moderna sunt, dictis antiquis temporibus incongrua.

III. Hæc Cardinalis de Luca; qui deinde ibidem *num.* 32. & 33. deducit, qua ratione circa sæculum 14. introductæ sint reservationes Beneficiorum; atque ex his deinde originem sumpserint frequentiores pensionum Ecclesiasticarum reservationes.

Quandoquidem (uti in textu ex Cardinale de Luca notatum est) constet reservationes Beneficiorum potissimum à temporibus Joannis XXII. frequentari cœpisse, atque per has reservationes factum esse, ut necesse fuerit per Pontificem institui officialem, qui *Datarius* dictus est: admodum quoque verisimile est, totam hanc praxim *Dataria* cum omnibus suis ministris, nec non taxis, quas vocant Cancellariæ, à temporibus hujus Pontificis curiam Romanam intrasse, aut saltem suum accepisse incrementum, ut vel inde pateat, quàm funestam sequelam habuerint odiosæ illæ Beneficiorum reservationes: & quàm perniciosa fuerit Ecclesiæ ea Jurisperitorum persuasio, Pontificem esse *Dominum* omnium beneficiorum; ac per consequens Pontifici liberum esse, omnia beneficia suæ dispositioni reservare, atque de iis pro libitu disponere.

IV. „ Cùm itaque (pergit de Luca *num.* 14.) hujusmodi provisiones non publicè in Consistorio, sed privatim in Aula, per supplices libellos, aut per supplicationes manu Papæ signatas fierent, casus interim præberet, quòd idem Papa ex negotiorum multiplicitate non valens omnia memoria retinere, eadem Beneficia pluribus personis conferret; unde propterea continua oriebantur jurgia, super temporis anterioritate, quæ etiam in beneficialibus, atque in gratiarum concessionibus attendenda est, quòd scilicet gratia anterior posteriori præferatur; *Burat. & add. dec.* 421. *& passim*. Idcircò quemdam privatum potius, seu fiduciarium ministrum, tanquam per speciem Secretarii, ad id deputare congruum fuit, qui curam hujusmodi supplicationum, & expeditionum haberet, atque postquam Papa per ejus signaturam gratiam perfecit, ipse adnotaret tempus seu diem, ut ita dignosceretur, quænam essent gratiæ anteriores, & quæ posteriores; ac etiam (& fortiùs) ut ita convinci posset, an congruo tempore, gratia petita & respectivè concessa esset, eo quia absque verisimili notitia mortis, Beneficia adhuc non vacantia, quando recens vacatio spectabatur, extorqueri solebant, ut etiam hodierna praxis quandoque docet.

„ Idemque minister, vel Officialis qui hanc habebat curam, adnotandi scilicet *datam* temporis, tanquam rerum beneficialium peritus, gerebat quoque munus Consiliarii, vel Auditoris Papæ, ad effectum inspiciendi, idemque consulendi, an ea vacatio caderet, nec ne, sub ejus reservationibus, ac provisione; seu quomodo pro Beneficiorum qualitate provisio facienda esset; aut an Oratores, qui supplicationes porrigebant, essent digni, ac idonei, nec ne.

„ Exinde propterea prodiit hoc Datarii nomen, seu vocabulum; non quidem à verbo *dare*, quoniam non ipse, sed Papa dat Beneficia, aliasque gratias, sed ab alio barbaro, ac linguæ Latinæ Professoribus ignoto vocabulo *Datare*, quis scilicet adnotabat *datam*, quæ in Principum legibus, ac provisionibus, & gratiis, ab antiquo tempore adhiberi consuevit, ut docet tenor plurium Imperialium Constitutionum in Codice, ac etiam docent Apostolicæ Constitutiones, aliaque diplomata etiam antiqua.

V. Porrò Datarii officium juxta modernum Curiæ Romanæ stylum, inter præcipua munia reputatur; adeò ut subinde etiam Cardinales ad id assumantur: ea tamen differentia; quòd si Cardinalis sit, tunc non *Datarius*, sed *Pro-Datarius* dicatur: „ Fortè (ait de Luca) quia non congruat eximiæ Cardinalitiæ dignitati, assumere officium inferius ac Prælatitium, quod ita provisionaliter, seu jure cujusdam commendationis per Cardinalem administrari non incongruat.

VI. Habet Dataria præter Datarium plures Officiales & adjutores ipsius Datarii; ex quibus duo primi seu majores, alter *Subdatarius*, & alter *Per obitum* dicitur.

Subdatarius propriè loquendo est substitutus Datarii; nequaquam tamen à Datario dependens, sed à Papa immediatè constituitur, & Prælatis Curiæ annumeratur.

Ipsius est revidere omnes libellos supplices, qui Papæ offerri postulantur, exceptis illis, qui sunt pro impetrandis Beneficiis vacantibus per mortem in terris *Obedientiæ*; qui revideri debent per Officialem, qui dicitur *Per obitum*. Subdatarius visis libellis, eos pro varietate materiæ distribuit.

VII. Et quidem si in libellis agatur de aliqua ex materiis ordinariis, v.g. de resignatione simplici Beneficiorum, quæ à Papa signari non debent, remittuntur ad Officialem qui vocatur, *Concessum*; qui signat libellos supplices sibi à Subdatario transmissos, cum hac nota ad marginem libelli apposita, *Ad Ordin.* quæ significat *ad Ordinarium*. Hic Officialis signat libellos hac forma. *Concessum ut petitur in præsentia Sanctissimi Domini Nostri Papæ:* & hoc si fuerit factum in præsentia Papæ; alioquin signat simpliciter, *Concessum:* deinde apponit nomen suum.

VIII. Si Subdatarius videat ex ipsa materia libelli quòd Papa petitioni non annuet, nisi prævio judicio Congregationis Cardinalium, ad quam illa materia pertinet, tunc Subdatarius libellum ad illam Congregationem remittit, cum hac apostilla: *Ad Congregationem Rituum*, aut aliam. Secretarius autem Congregationis solet respondere per chartulam quam ipsi libello inferiùs annectit hac ferè forma: *Sacra Congregatio Rituum*, vel alia, *censuit gratiam hanc concedendam, si S. D. N. placuerit*.

IX. Quod attinet ad libellos supplices pro gratiis, quæ à solo Papæ arbitrio dependent; illos *Subdatarius* aut aliquis ejus substitutus examinat, atque ad calcem illorum apponit summarium libelli supplicis.

Hoc verò summarium debet esse conforme ipsi libello, quia Pontifex priusquam gratiam annuat, vel neget, non solet integrum libellum supplicem, sed tantùm hoc *summarium* legere.

X. Datarius antequam accedat Papam pro signatura, vocare solet *Subdatarium* & *Per obitum*, ut sciat quos libellos Papæ offerre debeat. Ipsi verò inter se discutiunt illos, qui aliquam difficultatem habere videntur, ad informandum Papam. Posthæc plures simul libellos Papæ offerunt signandos; cui tunc Datarius una cum *Subdatario* assistit; Officialis verò *Per obitum* nonnisi Subdatario infirmo.

XI. Hi exponunt Pontifici rationes ob quas gratia sit concedenda vel neganda; iisque auditis, si Papa renuat, Subdatarius scribit, *Nihil*, vel, *Non placet Sanctissimo:* si verò annuat, signare solet hac formula; *Fiat ut petitur*, & apponit primam litteram sui nominis, non quidem Pontificatus, sed baptismatis: v. g. modernus Pontifex Innocentius XII. ponit litteram A. quia ante Pontificatum vocabatur *Antonius*.

XII. Hodie ferè, ait Rebuffus, omnes signaturæ solent dupliciter signari; atque primum *fiat* collocatur inter partis petitionem & concessionem; secundum verò *fiat* in margine clausularum seu dispositionis conscribitur.

XIII. Pro quo notandum, supplicam conscribi solere in medio folio chartæ. In summitate exprimitur Diœcesis in qua Beneficium est situm, si de Beneficio agatur; sin verò quæstio sit de gratia Beneficium non concernente, exprimitur Diœcesis supplicantis; v. gr. *Mechlin. Antverp.* &c. Ad latus autem dextrúm supplicæ exprimitur gratia petita, ut *Provisio, Resignatio simplex, Dispensatio in* 3. *&* 4. *gradu consanguinitatis*, &c. Deinde supplica incipit, *Beatissime Pater*, &c. Ac tum sequitur nomen Oratoris, sive Supplicantis, gratia quæ petitur, ac reliqua necessariò exprimenda pro impetratione similis gratiæ; diciturque hæc prima pars Signaturæ, eamque vocant Pragmatici Romani, *Corpus Signaturæ*. Tum relinquitur aliquod spatium vacuum pro Signatura Papæ, à qua Papæ Signatura hæc charta dicitur *Signatura*, uti observat Rebuffus. Post hæc supplica concluditur sub hac solita verborum formula: *Et cum absolutione à censuris ad effectum dumtaxat, &c.* cum omnibus decretis, restrictionibus & clausulis, quibus gratiæ hujusmodi concedi consueverunt: unde, uti monet Rebuffus, hæc tertia pars Signaturæ, est dispositio & Papæ concessio; & quod ipse simpliciter concessit, dicendo, *fiat ut petitur*, hic singillatim exprimitur.

XIV. Itaque hæc tertia pars apponitur, quia supponitur, quod Papa in spatio illo vacuo, apponat ordinariam signaturam; quam Rebuffus vocat secundam partem Signaturæ. In Praxi Benefic. tit. *De forma Signaturæ simplicis provisionis*; agens de hac secunda parte Signaturæ, inquirit, quid intersit, num signetur per *Fiat*, an verò per *Concessum*.

XV. Postquam supplica fuerit signata, Subdatarius eam mittit ad primum *Revisorem*. Porrò duo sunt in Dataria *Revisores*, quibus incumbit revidere omnes supplicas signatas (exceptis Matrimonialibus, pro quibus est specialis Revisor) utrùm nimirum *summarium* ad calcem supplicæ adjectum, & cui Papa gratiam annuendo se conformat, uti suprà monuimus; sincerè exprimat totum contentum supplicæ.

Si primus *Revisor* deprehendat aliquid contineri in supplica non expressum in *summario*, subinde ipse illud è supplica eradit, subinde verò eam supprimit, interdum verò Datarium, aut Subdatarium adit, atque cum illis super defectu supplicæ tractat: Et quidem hi judicant, utrùm non obstante illo defectu expediri queat; quia primarii hi Officiales censendi sunt *Organum Papæ*; & quia quotidie cum Papa agunt, judicantur scire intentionem Papæ. Dum ergo in casu dubio hi significant primo *Revisori* ut pergat, hic signat ponendo primam litteram sui nominis ad initium *summarii*.

XVI. Hic Revisor pro ulteriore expeditione mittit Signaturam ad Officialem *parvæ Datæ*, qui in calce ipsius summarii ponit *parvam Datam*; quæ propterea dicitur *parva*, quia paucis verbis inscribitur, scilicet, *S. M. M. Kalendas Martii anno 4.* eaque postmodum per Datarium extenditur; cujus proprium officium est, supplicas *Datare*; imò ipsa *parva Data* (uti observat Pyrrhus Corradus in praxi Dispensationum, *lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 30.) tantùm inservit in signum memoriæ super gratia concessa, vel concedenda, ut ad datam illius temporis retrotrahatur.

XVII. Post positam *parvam Datam*, transit Signatura ad secundum *Revisorem*, qui revidet rursus quod à primo jam revisum est; & si nullum defectum reperiat, ipsamque Signaturam admittendam judicet, illam signat apponendo suum nomen infra nomen primi Revisoris, exprimendo primam nominis sui litteram.

XVIII. Si materia supplicæ sit subjecta juribus *Componendæ*, ut sunt Prioratus titulares, Abbatiæ, Coadjutoriæ, Indulta, &c. tunc ab Officiali *parvæ Datæ* Signatura transit per manus illius, qui *Componendæ* Officialis, vel Administrator est: eoque casu unus Revisorum ponit litteram *C.* vel *Comp.* quo insinuatur, esse *componendum* antequam Datarius ponat magnam *Datam*. Si autem materia non sit subjecta *Componendæ*, & requirantur Bullæ, tunc ponitur, *Expediantur litteræ*.

In variis materiis jura non adeò fixa sunt, quin frequenter super iis cum Officiali *Componendæ*, & Datario componendum sit; quod in his materiis spiritualibus, quàm malè nonnunquam oleat, nemo non videt.

In textu notatum fuit, in Curia Romana esse quasdam materias, quæ dicuntur subjacere *componendæ*; quo significatur, super his materiis non esse fixa & determinata jura; sed super jus esse pro varietate casuum & circumstantiarum *componendum* cum Officiali Datariæ, qui ab hac compositione dicitur *componendæ*.

De hoc Officiali scribens Petardus Gastelius in sua praxi Curiæ Romanæ gallicè conscripta sub hoc tit. *Usage & Pratique de la Cour de Rome*, *pag.* 27. editionis 1693. observat hunc Officialem præferre quamdam speciem *Thesaurarii*, seu Receptoris dependentis à Datario; cui incumbit recipere jura solvenda in materia subjecta *componendæ*; uti sunt (ait Gastellus) *causæ matrimoniales*, *pensiones sine causa*, & quæ procedunt *ex fructibus malè perceptis*, quales sunt confidentiarii, simoniaci, & cæteri qui fructus beneficiorum perceperunt sine titulo, consequenter supponuntur fructus *suos* facere non potuisse.

Similiter & pro obtinenda dispensatione, absolutione, & nova provisione ob commissam simoniam; vel vitium quod provisionem reddidit invalidam; quæ solent passim in omnibus casibus concedi.

Hoc notari meretur; ex stylo Curiæ Romanæ, uti ibidem monet Gastellus, per Pontificem quidem interdum concedi absolutionem à crimine, puta simoniæ, confidentiæ, &c. sed non propterea Pontificem per hanc absolutionem *rehabilitare* ad beneficium, super quo (ait) *nova* provisio impetranda: idest, non solet Pontifex dispensando super simonia, aut alio vitio reddente provisionem invalidam; ipsam provisionem per datam dispensationem reddere validam; sed vult ut post hanc impetratam super vitio dispensationem & absolutionem, impetretur nova ejusdem beneficii, & quidem in Curia Romana provisio; & litteræ provisionis solutis juribus, seu taxis leventur.

Cùm autem (ait Gastellus) fructus *malè* percepti sint frequenter restitutionis incertæ, sive incertum sit, cui debeant restitui; aliquibus sustinentibus, restitui debere Ecclesiæ, aliis successori, nonnullis sustinentibus eos elargiendos esse pauperibus; tandem quæstio hæc decisa fuit in *favorem Cameræ Apostolicæ*, sub obtentu, quòd omnium proventuum Ecclesiasticorum dispensatio, & administratio ad nullum in particulari spectantium censeantur pertinere ad Pontificem.

Itaque hoc titulo Officiales Curiæ Romanæ sustinent, hos fructus *malè perceptos* pertinere ad Cameram Apostolicam; & consequenter cum hac Camera super his fructibus esse *componendum*, priusquam litteræ *novæ* provisionis, aut rehabilitationis expediantur.

Verùm, uti ad hunc locum Gastelli notat Guillelmus Noyer: „ Hæc Curialium prætensio super fructibus *malè perceptis* in Gallia nec probata, nec recepta fuit, nam (ait) Pontifici jus non est applicandi Cameræ Apostolicæ fructus beneficiorum Regni Galliæ; neque permittitur, ut intrusi, simoniaci; aliique qui gavisi sunt fructibus beneficiorum absque legitimo titulo, componant super fructibus *malè* perceptis in præjudicium Ecclesiarum, quibus sunt restituendi, in usum ornamentorum, aut earum reparationem. De hac praxi Regni Galliæ etiam consuli poterit commentarius Pythœorum ad *articul.* 51. libertatum Ecclesiæ Gallicanæ. "

Monet & hic Gastellus, provisiones beneficiorum consistorialium, ut sunt Abbatiæ, frequenter ad hunc Officialem, qui dicitur *componendæ* remitti, priusquam litteræ expediri queant; eò quòd per Cancellariam super his provisionibus litteræ non expediantur, si requiratur aliqua dispensatio, vel alia specialis difficultas occurrat, quæ Pontificiam dispensationem, aut declarationem requirat.

Pro faciliori horum notitia; observandum, in Curia Romana tribus diversis modis litteras Apostolicas, super provisione beneficiorum expediri.

Primus modus est per speciale Breve Apostolicum, qui rarior est, nec nisi in favorem *sublimium Principum*, & dum gratis Pontifex alicui providere intendit, impendi consuevit.

Alius modus est, qui observatur in provisione beneficiorum consistorialium per viam *Cancellariæ*, sive *consistorialem*: dum nimirum in provisione omnia sunt sine difficultate; ita ut nulla specialis dispensatio, aut declaratio Pontificis requiratur.

Tertius denique modus est per *Datariam*, sive Cameram Apostolicam, qui est modus frequentior: eò quòd per hanc expediri debeant omnes provisiones beneficiorum non Consistorialium; imò & Consistorialium, quandocumque in horum provisione defectus, dubietas, aut difficultas per Pontificiam dispensationem, aut declarationem tollenda occurrit.

Nec mirum, Curiales solicitos esse, ut provisiones potiùs in *Dataria*, vel Camera Apostolica debeant expediri, quàm in *Cancellaria*; quia in *Dataria* majora jura, quam in Cancellaria solvenda sunt.

Et quidem si provisio beneficiorum Consistorialium expediatur per Cameram, aut Datariam cum *derogatione consistorialitatis*, ultra taxam Cancellariæ debet in Dataria solvi prætereà *tertia pars istius taxæ*: uti hic monet Guillelmus Noyer in Curia Romana quondam Banquarius expeditionarius.

XIX. Quando Officiali *Componendæ* est satisfactum, ponit super plicam Signaturæ inferiùs, *Solvit*: atque ab hoc Officiali transit supplica rursus ad Subdatarium, qui nomine, seu vice ipsius Datarii ponit magnam Datam; v. g. *Datum apud S. Mariam Majorem Kalendis*

dis Julii anno 4. Pontificatus Innocentii Divina Providentia Papæ XII.

XX. Hac *Data* expedita transit Signatura ad Officialem qui dicitur *Missus*; eò quòd *mittat* Signaturas ad registra.

XXI. Unus ex Registratoribus supplicam registrat, atque in dorso Signaturæ notat librum & folium registri, ac deinde cum ipso registro fert ad unum è quatuor Magistris registrorum, ad *auscultandum*, ut ajunt, *supplicam*; hoc est, videndum, num supplica planè conformis sit registro. Quo facto, hic Magister registri ponit in dorso supplicæ magnum *R.* & in superiore parte istius litteræ ponit primam litteram sui prænominis, & in calce suum cognomen integrum, Hæc verò littera *R.* significat, *Registrata*.

„ Per hunc registrationis actum, ait de Luca, fe„ qui dicitur omnimoda gratiæ perfectio, adeòut jus „ quæsitum esse dicatur Gratiato, non autem prius.

XXII. Notandum denique, quòd secuto hoc registrationis actu, supplica sive Signatura dimittatur à Dataria, & consignetur Expeditoribus, ut per Officiales Cancellariæ expediantur litteræ, quæ pro gratiæ executione necessariæ sunt, & sine quibus supplicationes, quamvis perfectæ & registratæ, non suffragantur impetrantibus, ob Regulam Cancellariæ 26. *De non judicando juxta formam supplicationum, sed litterarum expeditarum.*

Observat tamen Joannes à Choquier ad Regulam 31. Cancellariæ, dictam Regulam non obstare nec procedere, quando Supplicatio producitur pro declaratione litterarum, & ad probandum circumstantias, & qualitates gratiæ, & an illa sit per *Fiat*, an per *Concessum*.

XXIII. Multùm quippe refert, num uno an alio modo signatura sit expedita; quod tamen ex Bulla dignosci nequit: quia Bulla eodem modo expeditur, sive uno, sive alio modo signatura facta sit.

Si enim unus habeat signaturam per *Fiat*, & alter eodem die habuerit per *Concessum*, illa huic præferatur juxta Regulam Cancellariæ, quæ est 34. Innocentii X. & hoc tenore exprimitur; „ Item voluit D. „ N. quòd concurrentibus eadem die super quocum„ que Beneficio per *Fiat* & *Concessum*, signaturis, „ ex iis, per *fiat etiam ut petitur*, habens, alteri per „ *Concessum* etiam *motu proprio* habenti præferatur, „ etiamsi in illa per *Concessum*, prægnantiores, & „ quantumlibet privilegiatæ essent clausulæ. „ Ideò„ que bonum est (inquit Rebuffus loco citato, *n.* „ 13.) producere signaturam, alioqui ex Bullæ te„ nore dignosci non potest. Unde quis cautus esse „ debet, ut tam Bullam, quàm signaturam conspi„ ciat, & ex illis veritatem elicere poterit.

XXIV. Notandum quòd circa *parvas Datas* sit speciale Gallorum privilegium. Mox enim ut Cursor è Gallia attulit supplicas in materia Beneficiali, Bancquarius Romanus supplicam præsentat Officiali *parva Data*, qui *datam* ejus diei, quo Cursor advenit, apponit, modò ante mediam noctem illius diei supplica exhibeatur; alias diei sequentis: & licèt signatura nullo post tempore expediatur, semper tamen manet eadem *data*; scilicet quæ posita fuit eo die quo Cursor è Gallia advenit; hocque est particulare Gallis privilegium. Aliæ enim Nationes accipiunt signaturas *data* currente. Vide latiùs Perardum Castel in praxi Curiæ Romanæ.

CAPUT III.

De Pœnitentiario & Pœnitentiaria.

1. *Sicuti Episcopi suum habent Pœnitentiarium, ita & Pontifex.*
2. *Pleraque negotia olim tam pro foro externo, quàm interno per Pœnitentiarium expediebantur.*
3. *Quomodo erecta Pœnitentiaria?*
4. *Auctoritatem Pœnitentiarii primus restringere cœpit Pius IV.*
5. *Novam planè Pœnitentiariæ formam induxit Pius V.*
6. *Numerum Officialium diminuit.*
7. *Officia Pœnitentiariæ non sunt venalia.*
8. *Primus Minister Pœnitentiariæ est* Major Pœnitentiarius.
9. *Sunt insuper Pœnitentiarii Minores ex diversis Ordinibus Religionum assumpti.*
10. *Hi in communi vivunt subjecti Pœnitentiario Majori in his quæ Pœnitentiariam spectant.*
11. *Præter hos plures sunt Pœnitentiariæ Officiales; quorum primus est* Regens *Pœnitentiariæ.*
12. *Quod* Regentis *officium?*
13. *De Datario Pœnitentiariæ; & qua forma ponat* Datum.
14. *De Procuratoribus Pœnitentiariæ, & quod horum munus?*
15. *Consultores Pœnitentiariæ.*
16. *De* Sigillatore *Pœnitentiariæ.*
17. *Quis* Corrector, *sive* Revisor.
18. *De Scriptoribus Pœnitentiariæ.*
19. *Juramentum Officialium Pœnitentiariæ.*
20. *Major Pœnitentiarius quolibet mense Officiales convocat, ad casus occurrentes decidendos.*
21. *Interdum Papam consulit.*
22. *Negotia ad Pœnitentiariam spectantia.*
23. *Litteræ expediuntur sub nomine Pœnitentiarii Majoris, vel Pœnitentiariæ, in forma commissoria.*
24. *Quibus hæ Litteræ dirigi soleant.*
25. *De qualitate Doctoris seu Magistri in Commissario requisita.*
26. *De Qualitate Confessarii requisita.*
27. *Qua forma concipiatur supplicatio, & commissio.*
28. *Nonnisi super* occultis *impedimentis Matrimonialibus in Pœnitentiaria dispensatur.*
29. *Absolutiones à censuris, etiam* non occultis *conceduntur; & qua forma expediantur.*
30. *Formula Litterarum, quibus absolutio à censuris committitur.*
31. *Omnia* gratis *in Pœnitentiaria expedienda.*

I. QUemadmodum Episcopi jampridem habuerunt *Pœnitentiarium* generalem, ad quem tamquam ad ipsum Episcopum pro absolutione gravium criminum recursus haberetur, & quem in perplexis atque difficilioribus casibus inferiores Confessarii consulerent (uti sup. *tit.* 12. *cap.* 3. ostensum fuit) ita & Romanus Pontifex jampridem Pœnitentiarium suum habuit.

Cùmque labentibus seculis, plurium criminum ac censurarum absolutiones, necnon votorum atque irregularitatum dispensationes, atque Canonicorum impedimentorum relaxationes ad Sedem Apostolicam devolutæ sunt, etiam major & frequentior pro iis obtinendis fuit ad Sedem Apostolicam accedendi necessitas.

II. His verò solus Pontifex examinandis & decidendis insufficiens, ea omnia Pœnitentiario suo plenè commisit; idque primitus, uti notat Cardinalis de Luca, tam in foro externo, quàm interno; adeòut pleraque negotia, quæ hodie per *Datariam* & *Secretariam Brevium* expediuntur, concederentur per organum *Pœnitentiariæ*: ita ut tunc temporis non esset necesse super dispensatione v. g. Matrimoniali, pro foro interno recurrere ad Pœnitentiariam, & pro foro externo ad Datariam, quemadmodum hodie fieri debet.

Pristina illa praxis, quam jampridem in Ecclesia Romana viguisse monet de Luca (de qua in textu) quod nimirum, tam in foro externo, quàm interno valeret dispensatio, vel absolutio obtenta à Pœnitentiario, sive in Pœnitentiaria; nec esse pro foro *externo* recurrendum ad Datarium, & pro foro *interno* ad Pœnitentiarium, indubitanter conformior erat pristinæ Ecclesiæ disciplinæ, quæ forum internum ab externo non distinguebat. Hinc videmus Curiam Romanam continuò magis à pristina disciplina deflexisse, dum non tantùm in materiis contentiosis, sed & in voluntariis, & gratiosis, putà in dispensationibus, absolutionibus, & similibus, forum externum ab interno separare cœpit; atque utriusque diversum esse effectum voluit.

III. Verùm cùm tractu temporis plura continuò negotia ad Pœnitentiariam Apostolicam devolverentur, tandem necesse fuit, alios Officiales ei adjungere, qui unum quasi cum ipso Pœnitentiario tribunal constituunt, quod *Pœnitentiaria* dicitur.

IV. Duravit hæc summa Pœnitentiarii auctoritas us-

que ad tempora Pii IV. qui anno 1562. Bullam reformationis Pœnitentiariæ Apostolicæ edidit, quæ incipit: *In sublimi* 53. in Bull. Rom.

In hac Bulla præfatur Pontifex, quod ad Pœnitentiariæ Apostolicæ officium considerationis oculis directis, attenderit, in Pœnitentiariæ officio, in quo *morum censura, & animarum salus præcipuè vertitur*, plures & diversos abusus, propter superiorum temporum licentiam & injuriam irrepsisse, ideòque hanc præsentem reformationem decrevisse, qua plurimas facultates Pœnitentiario & ejus Officialibus adimit.

V. Ulteriùs progressus Pius V. novam planè formam ipsius Pœnitentiariæ, priore in totum renovata & abolita, induxit per Bullam quæ incipit: *In omnibus* 83. in Bull. Romano; „ Qua, ait, ipsum Pœnitentiariæ officium cæteris quibusdam facultatibus, „ quæ aliis magis convenerunt; exoneratum atque „ expeditum, dehinc ea quæ *animarum salutem* præ- „ cipuè concernunt, *attentiore* studio prosequatur.

VI. Functionibus Pœnitentiarii imminutis, consequens erat, ut & Officialium & Ministrorum quoque numerus diminueretur. Unde in citatâ Constitutione suppresso & abolito magno numero Officialium & Ministrorum, certos ac paucos, qui hoc Tribunal regant, negotiaque ad illud pertinentia expediant, Pontifex designavit.

VII. „ Illorum autem omnium Officiorum in ipso „ Pœnitentiariæ officio constitutorum (ait Pius V.) „ venditionem, aut quamvis aliam voluntariam, ta- „ citam vel expressam ea dimittentium dispositionem „ expressè prohibemus; sed illa omnia probis & pe- „ ritis *gratis omninò*, & sine aliqua dimittentium, „ aut aliorum quorumcumque acceptione concedan- „ tur; quod si secus factum fuerit, quæcumque con- „ cessiones de illis pro tempore factæ, nullius sint „ roboris vel momenti.

Optandum esset, ut id ad omnia ubique officia, præsertim quæ circa spiritualia versantur, extenderetur; ut scilicet nulla essent *venalia*: notum quippe est illud vulgare: Qui emit, vendere debet.

VIII. Primus Pœnitentiariæ Minister est Pœnitentiarius Apostolicus, qui *Pœnitentiarius Major* dicitur; isque juxta Constitutionem Pii V. officium suum per *seipsum* exercere debet; *quare*, ait, *sit Presbyter Magister in Theologia, seu Decretorum Doctor*.

IX. Præter Pœnitentiarium *majorem* sunt insuper in tribus Patriarchalibus Ecclesiis Urbis *Pœnitentiarii Minores*: qui ex diversis Religionibus assumuntur. In *Lateranensi* Basilica Religiosi Ordinis Minorum Observantium reformatorum. In *Vaticana*, Societatis Jesu. In *Liberiana*, sive *S. Mariæ Majoris*, Ordinum Prædicatorum. Illi omnes confessiones excipientes, in signum majoris potestatis, *virgam* in manibus tenent, quibus pœnitentes tangere consueverunt.

X. Hi respectivè in domu Basilicæ propinqua sub obedientia unius eorum, qui superior deputatur, regulari modo, tamquam in claustro vivunt; atque in „ pertinentibus ad hoc munus, ait Cardinalis de Lu- „ ca, sunt subjecti Pœnitentiario, ejusque visitationi „ & correctioni; in iis verò quæ concernunt disci- „ plinam regularem, sunt subjecti Prælato propriæ „ Religionis.

Hic obiter nota notabilem regulam in materia exemptionis; nimirùm quòd concurrente diversa qualitate in eamdem personam, illa persona possit esse exempta in una, & subjecta in alia qualitate.

Ad hos minores Pœnitentiarios à majori Pœnitentiario mitti solent absolvendi, aut à voto vel impedimento relaxandi, qui in Curia præsentes, absolutionis aut relaxationis gratiam mereri judicantur.

In textu notatum est, hodie litteras expediri per Pontificem, interdum in forma *Brevis*, interdum per Bullas.

Has expediendi formulas in Curia Romana hodie usitatas, an antiquiores sint quàm taxæ Cancellariæ, nescio. Hoc sat certum est, primis sæculis Episcopum Romanum in scribendis litteris, simplici formula, ac aliis Episcopis communi usum esse, uti probant litteræ pristinorum Pontificum, quæ nobis hodie supersunt, nec aliam præter communem litterarum scribendarum formam præferunt.

Imò eas expediendi formulas in forma *Brevis*, & per *Bullas*, nec sæculo XIII. notas fuisse; vel inde habetur, quòd nec inter Innocentii III. litteras hæc distinctio observetur; videturque indicare Cardinalis de Luca verbis in textu relatis, eam diversam formam præcipuè invaluisse sæculo XIV. unà cum beneficiorum reservationibus, & Annatarum solutionibus.

XI. Alia species Officialium est illorum, qui regunt Pœnitentiariam per quamdam speciem tribunalis, audiendo, scilic. Supplicationes super petitis absolutionibus & dispensationibus, præcipuè absentium ab Urbe, pro quibus expediendæ sunt litteræ in forma.

Juxta hodiernum Curiæ stylum, & prætactam reformationem Pii V. primus post Pœnitentiarium Officialis est ille, qui vocatur *Regens Pœnitentiariæ*; teneturque ex Constitutione Pii V. esse *Magister in Theologia, vel Decretorum Doctor, vir eximia doctrina præstans, casuumque conscientiæ peritus*: uti & alter Officialis, qui *Datarius* vocatur.

XII. Regens vices Majoris Pœnitentiarii gerit, habens etiam facultatem plures absolutiones & dispensationes, quæ nimirum negari non solent, non consulto *Majore Pœnitentiario*, concedendi. Has ipse quoque signat, idque per *Fiat*, quemadmodum ipse Pœnitentiarius, sed aliter quàm Papa. Hic enim signat hac forma: *Fiat ut petitur*; Pœnitentiarius verò, aut ejus Regens: *Fiat de speciali*; vel: *Fiat de expresso*; si nimirum, facto priùs verbo cum Sanctissimo concedatur gratis; uti observat Marcus Leo in praxi Pœnitentiariæ, *part.* 1. *cap.* 1. *num.* 8.

XIII. Datarius Pœnitentiariæ in calce supplicationum scribit datam diei, mensis & anni Pontificatus Papæ viventis in hunc modum: *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub sigillo Pœnitentiariæ*, si Pontifex in Palatio Vaticano resideat; si verò in monte Quirinali, ponitur: *Apud S. Mariam Majorem, quinto Idus Julii Pontificatus Sanctissimi D. N. Innocentii Papæ Duodecimi anno quarto*.

In textu notatum est ex Cardinale de Luca, quòd magna cautione asserventur litteræ Apostolicæ, quæ in forma Brevis expediuntur, „ illis forsan gratiis vel brevibus exceptis, quæ conceduntur super rebus “ consuetis, modicique momenti. “

Si ea quæ in textu recensita sunt, adeò sint modici momenti, ut nemini negentur (teste Cardinale de Luca) mirum profectò, tot edita fuisse Decreta Conciliorum, quibus allaboratum fuit, ut disciplina, quæ per has dispensationes, & concessiones evertitur, stabiliretur, vel collapsa restauraretur; uti & in novissima Synodo œcumenica Tridentina quoque factum fuit.

Præterea, si hæc adeò sint exigui momenti, ut omnibus *indifferenter* concedantur, quid necesse fuit, ut Episcopis, quibus tamquam Apostolorum successoribus plena auctoritas dispensandi, necnon ligandi, & solvendi, vigore clavium, de jure competit, & per novem ut minùs sæcula integra permansit, auferri debuerit, & Romano Pontifici reservari; necnon ipsos fideles ad Romanam Curiam pro illis obtinendis remitti ac impensis gravari oportuerit?

XIV. Adsunt præterea in hoc tribunali, uti asserunt Marcus Leo & de Luca, tres Procuratores (quamvis duo duntaxat assignentur à Pio V.) seu Secretarii in hac materia bene periti, qui per turnum, ait de Luca, inter se distribuunt libellos, qui porriguntur sine nomine, sub aliquo signo vel cifera, ut dignoscantur ab iis qui negotia gerunt; ipsique Procuratores desuper efformant supplicationes juxta stylum Tribunalis, quas in Congregatione (de qua mox dicetur) proponunt.

XV. Præterea habet Pœnitentiaria duos Consultores, unum scilicet Theologiæ Magistrum, qui Theologus Pœnitentiarii vocatur, & alterum Doctorem in Decretis.

XVI. Habet insuper suum *Sigillatorem*. „ Hic (ait Marcus Leo, loco cit. *num.* 14.) publicum “ sigillum Sacræ Pœnitentiariæ apud se retinet, lit- “ teras Majoris Pœnitentiarii nomine expediendas, “ *intus & extra*, Bullas verò *intus* subscribit tantùm “ post *Correctorem*, subsequenti forma: “ *Gratis ubique. J. Rospigliosus.* Hæc ille, cujus tempore Sigillator erat Julius Rospigliosus.

XVII. Corrector seu Revisor est Officialis, qui supplicationes à Procuratoribus Pœnitentiariæ confectas perlegit, & cùm necessitas exposcit, corrigit; & pro

adim-

adimpleti sui muneris signo notulam peculiarem imprimit in extremis Supplicationum paginis: litteras demum omnes in forma Brevis, ac Bullas secundùm præscriptam supplicationis formam expediendas, & expeditas subscribit.

XVIII. Demum in hoc Tribunali sunt tres Scriptores, qui postquam Supplicatio signata est, de commissione Procuratorum, litteras vel Brevia juxta formam supplicationis scribunt, ut postmodum subscribantur, & claudantur, ac sigillentur, Oratoribus, vel eorum agentibus consignanda.

XIX. Omnes hi Pœnitentiariæ Officiales juramento interposito promittunt, „ quòd officium suum fideliter exercebunt, cujusque ratione nihil ab aliquibus etiam sponte oblatum, vel donatum accipient, præterquam salarium sibi constitutum; Secreta Sacræ Pœnitentiariæ, & occultos casus, ac personas, de quibus in ea tractabitur, numquam cuiquam extra officium revelabunt.

XX. „ Major Pœnitentiarius (inquit Marcus Leo, cap. 2. num. 1.) semel quolibet mense, & sæpiùs si necessitas poscat, suos convocat Officiales, unà cum Procuratoribus, seu Secretariis, per Capellanum ejusdem Pœnitentiariæ, quæ convocatio appellatur Signatura Pœnitentiariæ, eò quòd spectantibus Majori Pœnitentiario, prædictisque Officialibus, Memorialia signentur à D. Regente; illorumque interventu graviores casus à prædictis Procuratoribus de mandato ipsius Domini Regentis propositos discutit, & cum eorum voto gratias concedit, vel negat.

XXI. Interdùm tamen, ut monet de Luca, ibi dubitatur de potestate dispensandi, ipsemet Pœnitentiarius, vel quandoque Regens Papam adit, atque ab eo tam oraculum, quàm auctoritatem recipit.

XXII. Negotia, quæ cum Brevibus sive litteris in forma Brevis expeditis in Pœnitentiaria explicantur, sunt dispensationes super *occultis* irregularitatibus ex causa homicidii vel illegitimorum natalium, aut alterius defectus; ac etiam revalidationes Matrimoniorum contractorum cum impedimento dirimenti, sed planè *occulto*; item revalidationes simoniacarum provisionum, modò simonia sit *occulta*.

Item absolutiones à censuris, præsertim ab excommunicatione ob percussionem Clerici; hocque casu in hoc Tribunali conceditur absolutio, tametsi negotium sit publicum, atque excommunicatio judicialiter declarata sit.

XXIII. Porrò litteræ ab hoc Tribunali emanantes, semper prodeunt sub nomine *Pœnitentiarii Majoris*; aut Sacræ Pœnitentiariæ; idque frequentiùs in forma commissoria; idest, committendo aliquem in partibus, qui super irregularitate, vel impedimento dispenset, & à crimine absolvat.

XXIV. Diriguntur autem alicui Confessario sub hac formula: *Discreto Viro Confessori Magistro in Theologia; vel Decretorum Doctori, ex approbatis ab Ordinario, per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo, salutem in Domino.*

Hæc formula communis omnibus hisce dispensationibus, exprimit qualitates personæ, cui earum executio committitur; sive cui auctoritas dispensandi à Pœnitentiario auctoritate Apostolica specialiter munito, committitur.

Duplex autem in Delegato qualitas exprimitur & requiritur.

XXV. Primò, ut sit *Doctor* Decretorum, vel *Magister* in Theologia, quod est idem (uti benè monet Sanchez de Matrimonio, *lib. 8. disp. 34. num. 5.*) quod in Theologia *Doctor*.

Hinc consequens, has litteras illos exequi non posse, qui in aliqua Universitate publicè Theologiam, vel Jus Canonicum prælegunt & docent, si revera ad *Doctoris* gradum non sint promoti; nec enim Pœnitentiarius has dispensationes committit, nisi illis, qui revera hoc gradu sunt insigniti, quia, ait Sanchez loco citato, *publicum Academiæ testimonium suæ peritiæ habent.*

Hic rursus obiter nota, quomodo Ecclesiæ perniciosè imponant, qui hos gradus inidoneis annuunt.

Ulteriùs infertur, non posse dispensationes has expediri per Regulares, qui juxta suorum Ordinum instituta quibusdam Magistrorum privilegiis fruuntur; atque in ipso Ordine *Magistri* creantur & vocantur; nisi ipsi verè ad Magisterii gradum in aliqua Academia promoti sint; eò quòd ad hos litteræ dirigantur ob publicum Academiæ testimonium.

XXVI. Secunda qualitas in Delegato requisita, est approbatio ab ordinario; id est, ut ultra gradum Doctoratus sit approbatus ab Ordinario, ut possit excipere confessiones hujus personæ, cum qua est dispensandum. Unde approbatus ad excipiendas confessiones certarum dumtaxat personarum, non potest exequi has litteras, si lator earum non sit de numero illarum personarum.

XXVII. Post hæc exprimitur in litteris ipsa Supplicatio Oratoris; quæ pro varietate ejus, quod petitur, varia est.

Subsequitur deinde ipsa commissio dispensandi, quæ pariter diversimodè nonnihil concipitur pro diversitate materiæ; adhibita semper cautione, „ *Audita priùs ejus Sacramentali confessione . . . . . . In foro conscientiæ, & in ipso actu Sacramentalis confessionis* TANTUM *& non aliter*, „ neque ullo alio modo; ita quòd hujusmodi absolutio & dis- “ pensatio in foro judiciario nullatenus suffragen- “ tur; nullis super his adhibitis testibus, aut litte- “ ris datis, seu processibus confectis, sed præsenti- “ bus laniatis, quas sub pœna excommunicationis “ latæ sententiæ laniare tenearis, ita ut nullum il- “ larum exemplum extet, neque eas latori restituas; “ quòd si eas restitueris, nihil ipsi præsentes litteræ “ suffragentur. “

Hæc ostendunt, quàm solicitè caveatur, ne dispensationes, præsertim Matrimoniales in hoc Tribunali expeditæ ad forum externum extendantur, ut ita frequentiùs ad Datariam recursus habeatur.

XXVIII. Additur præterea clausula, *Dummodò impedimentum ex præmissis proveniens sit* OCCULTUM: eò quòd super solis *occultis* in Pœnitentiaria, super aliis verò in Dataria dispensationes concedantur: sed de his plura Parte secunda, ubi de Dispensationibus Matrimonialibus ex professo agetur.

XXIX. Illud hic observandum, quòd licèt dispensationes, præcipuè Matrimoniales, non nisi super *occultis* in Pœnitentiaria concedantur, tamen absolutio à censuris, etiam publicis, in Pœnitentiaria sæpius expediatur.

Et quidem si innodatus censura ob percussionem, v. gr. Clerici, *personaliter* ad Curiam Romanam accedat, se primò præsentat Pœnitentiario Majori, vel ejus Regenti, atque ab altero eorum absolvitur; vel juxta stylum consuetum ab eis petit facultatem, ut ab aliquo ex ejus minoribus Pœnitentiariis possit absolvi; qua facultate obtenta, Pœnitentiarium minorem adit, à quo absolvi petit. Absolutione obtenta, adire debet unum ex tribus Procuratoribus Pœnitentiariæ, qui conficiat litteras in forma Brevis ad Ordinarium ipsius absoluti dirigendas, quibus Ordinario intimatur, illum in forma Ecclesiæ consueta à censura esse absolutum; eumque ut talem recipiendum.

XXX. Formulam hanc litterarum, uti & illarum, quibus absolutio à censuris committitur Ordinario, eò quod ipse Orator ad Urbem *personaliter* accedere nequeat, refert & exponit Marcus Leo *parte 3.* Hoc unum notandum, quòd in litteris quæ Ordinario diriguntur, Pœnitentiarius Major titulos Episcoporum, aut Archi-Episcoporum præmittat suo nomini hac similiva formula: *Venerabili in Christo Patri Episcopo, vel Archi-Episcopo N. Leander Colorado, &c. salutem in Domino.*

XXXI. „ Illud autem (inquit Pius V. in citata Constitutione) sanctè & inviolatè apud officium “ prædictum (Pœnitentiariæ) volumus observari, ut “ nihil prorsus pro litterarum confectione & expedi- “ tione, nec aliàs etiam pro charta, atramento, ce- “ ra, capsula, cordulis, aliisque rebus ad ipsam ex- “ peditionem pertinentibus, exsolvatur. “

XXXII. Unde monet de Luca, omnes expeditiones in Pœnitentiaria concedi *gratis*, absque solutione, ne quidem mercedis Procuratorum, & Scriptorum: ideoque aliud solvendum non est, nisi aliquid modicum ipsi Correspondali; „ & ad quod adverti debet “

(ait de Luca) ne ab iniquis Curialibus crumenarum „ tortoribus, qui furibus, vel grassatoribus assimilari „ debet, decipiantur, cum assertione, quòd expensas „ pro ejusmodi expeditionibus facere oportuerit.

CAPUT. IV.

De Secretario Brevium; & de differentia inter Brevia & Bullas.

1. *Olim in Curia Romana nulli erant Secretarii; & quare?*
2. *Primus Secretariorum est Secretarius* Status.
3. *Quis dicatur Secretarius* Brevium?
4. *Quid sit* Breve *Apostolicum?*
5. *Jam pridem Pontifices in signandis litteris* privatis *usi sunt annulo Piscatoris.*
6. *Quid sit* Bulla *juxta stylum Curiæ Romanæ?*
7. *Quando incœperint Pontifices litteras* plumbo *obsignare?*
8. *Prima differentia inter Bullam & Breve, ex diversitate sigilli;*
9. *Secunda ex diversitate membranarum.*
10. *Tertia ex diversitate characteris.*
11. *Litteræ Pœnitentiariæ, quæ* Brevia *dicuntur, aliam ab his* Brevibus *Pontificiis formam habent.*
12. *Quæ negotia per* Brevia *expediri soleant?*
13. *Quæ cautio adhibeatur, ne falsitas circa Brevia fieri contingat.*

I. ANtiquo tempore, quemadmodum observat Cardinalis de Luca in Relatione Curiæ Romanæ, *disc.* 7. nulli erant in Curia *Secretarii*; quia quæ hodie per Secretarios expediuntur, expediebantur per Vice-Cancellarium, qui erat Secretarius Papæ. At postremis hisce temporibus excrescentibus negotiis, plures fuere constituti Secretarii; iique varii pro diversitate negotiorum & litterarum per ipsos expediendarum.

II. Primus inter illos est, qui vocatur *Secretarius Status*. Hic licèt non sit in Ordine Hierarchico Officialium, aut Magistratuum Papæ, est tamen summæ confidentiæ & auctoritatis; „ Atque de facto, ait de „ Luca, secundum locum occupare videtur in iis, „ quæ concernunt politicam ac etiam in parte civi„ lem utriusque status administrationem, dum gravio„ ra negotia majoris confidentiæ cum Regibus & „ Principibus, ac etiam cum Legatis & Nuntiis A„ postolicis, per hoc organum junctum cum altero „ Cardinalis Nepotis pertractantur, & quandoque „ etiam in civilibus, & Ecclesiasticis negotiis, Or„ dinariis Locorum, vel Gubernatoribus, aliisque „ Officialibus, & Magistratibus Status Ecclesiastici, „ oracula & mandata Papæ explicantur.

III. Secretarius *Brevium* dicitur, per cujus organum expediuntur litteræ Apostolicæ, quæ dicuntur in forma *Brevis*. Quædam enim negotia expediuntur per litteras, quæ *Brevia* Apostolica vocantur, alia verò per *Bullas*.

IV. Breve Apostolicum ita definit Rebuffus: „ Scri„ ptura modica in parvis concessa negotiis, in papy„ ro frequenter scribi solita, rubea cera annuloque „ *Piscatoris* sigillata, ac signo Secretarii subscripta. In praxi Benef. titulo *de Brevi Apostolico*.

V. Jam pridem Pontifices in signandis *privatis* litteris usos fuisse *Annulo Piscatoris*, probat Epistola Clementis IV. ad Petrum Grossum nepotem suum data anno 1265. cujus hæc est finalis clausula: „ Non „ scribimus tibi nec familiaribus sub Bulla, sed sub „ *Piscatoris annulo*, quo Romani Pontifices in suis „ secretis utuntur.

VI. Bulla verò juxta stylum Curiæ Romanæ sumitur pro litteris Pontificum plumbeo sigillo notatis; eorum Decreta continentibus.

VII. Originem hujus moris investigans Polydorus Virgilius *lib.* 8. *de Invent. rerum*, *cap.* 2. ait, satis constare Agatonem in cera annulo impressisse sigilla: „ Ve„ rùm, ait, postea cùm Romanus Pontifex multa in„ cogaret privilegia, & diplomata diuturniora forent, „ placuit Stephano III. ac deinde Hadriano I. tabulas „ Apostolicas plumbo obsignari. Fuit is annus salutis 772. cùm ipsu Hadrianus factus est Pontifex; ac„ nam *antiquiùs* non reperitur sigillum *plumbeum*; „ quemadmodum constat, ante Carolum M. Impera„ torem, litteras auro obsignasse Principum. Roma„ norum neminem. „

Vetustiora tamen diplomata Pontificum *plumbo* obsignata reperiri, asserit Dominicus Raynaldus Bibliothecæ Vaticanæ custos, apud D. du Cange in Glossario suo Verbo, *Bulla plumbea*. Et quidem Bullam plumbeam Sylvestri Papæ asservari in Archivio Aretino asserit; uti & Leonis I. Gregorii Magni, ac Sergii, vetustissima diplomata in Papyro, ex frutice confecta, plumbo obsignata, in Archivio Castri S. Angeli.

Observat quoque idem Raynaldus, *in plumbo* diplomatum vetustissimorum Pontificum non impressas fuisse imagines Petri & Pauli, sed tantùm illius Pontificis nomen, cujus litteræ obsignabantur. Vetustiorem quippe usque adhuc Bullam cum imaginibus Petri & Pauli non se reperisse ait, quàm sub Adriano IV. qui 1153. vixit.

VIII. Quidquid sit de antiquitate ritus hodierni obsignandi Litteras Pontificias, quas hodie *Bullas* dicimus, illud constat, *Bullas* à litteris in forma *Brevis* in hoc à se mutuò differre, quòd Bulla sigillo *plumbo* pendente quidem ex *chordis sericeis*, si sit Bulla *gratiosa*; si verò sit *justitiæ*, ex *filo cannabis*; Breve verò sub Annulo Piscatoris expediatur.

IX. Circa membranas quoque characteris differentia est. Pro Brevibus enim in usu sunt membranæ subtiles & albæ, pro Bullis autem membranæ magis nigræ & grossæ.

X. Brevia scribuntur in charactere latino, nitido & eleganti ac intelligibili; „ in Bullis autem (ait de Luca) retinetur antiquus stylus characteris gal„ lici, eo quia in Gallia de tempore, quo Sedes „ Apostolica residentiam habebat in Civitate Avenio„ nensi, magis practicari cœperunt reservationes, & „ affectiones Apostolicæ Beneficiorum, cum expedi„ tione Bullarum, & cum solutione Annatarum alio„ rumque emolumentorum. „

XI. Adhibetur etiam in Curia vocabulum *Brevium* in illis expeditionibus, ait de Luca, quas concedit Tribunal Pœnitentiæ, sed aliam omninò formam habent, diversumque sigillum, uti supra notavimus.

XII. Quæ provisiones & gratiæ expediantur per *Bullas* in Cancellaria Apostolica; quæ verò per *Brevia* per Secretarium Brevium, enumerat Cardinalis de Luca, & fusiùs Rebuffus in Praxi titulo *de Brevi Apostolico*; notatque de Luca, in summa omnia per *Breve* expediri, „ quæ per Papam concessa, ex „ Regulis Cancellariæ, vel ex stylo non exigunt ne„ cessitatem Litterarum sub plumbo per viam Can„ cellariæ. „ Rebuffus verò monet, „ quòd Breve „ in parvis materiis concedatur, & ubi non est mul„ ta pecunia exponenda: & sic in casibus conscien„ tiæ & in absolutionibus dari potest; & pauperibus „ ac viduis. „

Ulterius monet idem Rebuffus, quòd per *Breve* „ concedi potest, ubicumque in *Signatura* est expres„ sum, ut in forma *Brevis* expediri possit. Et hoc „ solet, inquit, à cunctis Pragmaticis Curiæ Romanæ „ in Signatura poni, quòd hoc expediatur per *Bre*„ *ve*, vel quod sola Signatura sufficiat, & maximè „ in modicis, ut expensæ vitentur. „

XIII. Porrò quia Brevia aliud non habent signum authenticum nisi subscriptionem Secretarii, & impressionem *Annuli Piscatoris* in rubea cera facilè delebili & amovibili, hinc pro certitudine expeditionis, non tantùm registrantur in libris seu regestis sub fidei custodia, sed insuper minutæ, seu matrices manu ipsius Papæ subscriptæ, per Secretarium pro sua indemnitate conservantur, ac etiam pro verificatione gratiæ concessæ in Archivio Apostolico diligenter custodiuntur, „ illis forsan gratiis, vel Brevibus exceptis, quæ conce„ duntur super rebus *consuetis*, modicique momenti, „ adeò ut penè *nemini* negentur, unde propterea ge„ neralis commissio, seu probata fides Secretarii, ac „ impressio dicti annuli Piscatoris sufficientes videntur, „ ut ex. gr. sunt Brevia super dispensatione Interstitio„ rum pro suscipiendis sacris Ordinibus in tribus die„ bus festivis, aut super dispensatione ætatis 13. men„

sium

„ sium ad suscipiendum Ordines sacros, sive quædam species Indulgentiarum, quæ sub certa forma omnibus conceduntur; putà pro Altari Privilegiato in una die hebdomadæ, & in Octava Mortuorum; pro Indulgentia Plenaria in una tantùm solemnitate totius anni alicujus Ecclesiæ, cum similibus gratiis, quæ sub certa & generali formula inalterabili, cuique petenti conceduntur: quoniam tùm fraudis, vel falsitatis timor desuper verisimiliter non cadat, idcircò superfluæ videntur dictæ majoris diligentiæ; potissimè ob hujusmodi expeditionum multiplicitatem, magnamque copiam, unde propterea quando desideratur aliquid speciale & alterativum formulæ consuetæ, tum dictæ diligentiæ intrant, pro diversa negotiorum qualitate, diversisque stylis, quibus in his materiis deferendum est. "

TITULUS VIGESIMUSQUARTUS.

De Instituto Regularium & eorum Admissione.

CAPUT PRIMUM.

De primævo Monachorum instituto, eorum Regulis & Constitutionibus.

1. *Vita Monastica è vita primorum fidelium originem accepit.*
2. *Probatur ex Cassiano.*
3. *Primi Monachismi Auctores privata sua electione & instinctu vitam illam assumpserunt.*
4. *Vita Monastica principaliter tantùm spectat privatam Monachorum salutem.*
5. *Probatur auctoritate SS. Basilii & Hieronymi.*
6. *Superiorum ex tempore data præcepta erant primitùs Monachis pro* Regula.
7. *Probatur ex S. Augustino.*
8. *Veteres Patrum Regulæ tantùm sunt privatæ Institutiones Monachis ex tempore datæ.*
9. *Etiam Regula S. Augustini non nisi privata instructio primitùs fuisse videtur.*
10. *Primis sæculis vix ulla Regula litteris fuere consignata.*
11. *Antiquitùs Regularum frequens mutatio; & plures frequenter in eodem Monasterio receptæ.*
12. *Primus Sanctus Benedictus Regulas mutandi licentiam tantisper castigavit: & qua occasione id factum.*
13. *Multis sæculis nulla aut Episcoporum, aut Sedis Apostolicæ approbatio Regulæ Monasticæ necessaria fuit.*
14. *Primus approbationem Sedis Apostolicæ requisivit Innocentius III.*
15. *Non dicitur hodie vera* Religio Monastica, *quæ non profitetur* Regulam *ex* approbatis.
16. *Olim nota non erant discrimina inter* Regulas *Monachorum, & Ordinis* Constitutiones.
17. *Primum discrimen, quod hodie inter* Regulam *& Constitutiones intercedere dicitur.*
18. *Secundum discrimen.*
19. *Tertium discrimen cum quadam reflexione.*

I. Vitam Monasticam, præcipuè Cœnobitarum sive in communi viventium, originem sumpsisse è vita primorum fidelium, de quibus in Actibus Apostolorum legitur: *Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una; nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia*, notavit & pluribus expressit Cassianus.

II. Postquam enim tria Monachorum genera annotavit *Collat.* 18. *cap.* 4. deinde *cap.* 5. Cœnobitarum originem ita describit: „ Cœnobitarum itaque disciplina, à tempore prædicationis Apostolicæ sumpsit exordium. Nam talis extitit in Hierosolymis omnis illa credentium multitudo, quæ in Actibus Apostolorum ita scribitur: Multitudinis credentium erat cor unum & anima una, nec quisquam eorum quæ possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Possessiones & substantias vendebant, & dividebant ea omnibus prout cuique opus erat. „ Et iterùm: " Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis prout cuique opus erat. Talis, inquam, erat tunc omnis Ecclesia, quales nunc perpaucos in Cœnobiis invenire difficile est. Sed cùm post Apostolorum excessum tepescere cœpisset credentium multitudo, ea vel maximè quæ ad fidem Christi de alienigenis, ac diversis gentibus confluebat; à quibus Apostoli pro ipsis fidei rudimentis ac inveterata gentilitatis consuetudine nihil ampliùs expetebant, nisi ut ab immolatitiis idolorum & fornicatione, & suffocatis & sanguine temperarent, atque ista libertas quæ gentibus propter infirmitatem primæ credulitatis indulta est, etiam illius Ecclesiæ quæ Jerosolymis consistebat, perfectionem paulatim contaminare cœpisset, & crescente quotidie vel indigenarum numero vel advenarum, primæ illius fidei refrigesceret fervor, non solùm hi qui ad fidem Christi confluxerant, verùm etiam illi qui erant Ecclesiæ Principes, ab illa districtione laxati sunt. Nonnulli enim existimantes id, quod videbant gentibus pro infirmitate concessum, sibi etiam licitum, nihil se detrimenti perpeti crediderunt, si cum substantiis ac facultatibus suis fidem Christi, confessionemque sequerentur. Hi autem quibus adhuc Apostolicus inerat fervor, memores illius pristinæ perfectionis; discedentes à civitatibus suis, illorùmque consortio qui sibi vel Ecclesiæ Dei remissioris vitæ negligentiam licitam esse credebant, in locis suburbanis ac secretioribus commanere, & ea quæ ab Apostolis per universum corpus Ecclesiæ generaliter meminerant instituta, privatim ac peculiariter exercere cœperunt, atque ita coaluit ista quam diximus discipulorum, qui se ab illorum contagio sequestraverant, disciplina. Qui paulatim tempore procedente segregati à credentium turbis, ab eo quòd à conjugiis abstinerent, & à parentum se consortio mundique istius conversatione secernerent, Monachi sive Monazontes singularis ac solitariæ vitæ districtione nominati sunt. Unde consequens fuit, ut ex communione consortii Cœnobitæ, cellæque ac diversoria eorum Cœnobia vocarentur. "

III. Ex hoc Cassiani discursu non obscurum est; quòd nonnulli salutis suæ securiùs faciliùsque agendæ desiderio succensi, privata ac propria electione & instinctu secesserint; & quod hodie vocatur *Monachale* Institutum, assumpserint, eique originem dederint.

IV. Patet insuper, hanc secessionem Monasticam non publicum & commune Ecclesiæ bonum (nisi in quantum privatorum virtutes, & vitæ sanctitas, totam Ecclesiam exornant & juvant) sed privatum ipsorum recedentium seu eam vivendi normam amplectentium commodum & emolumentum, sive salutem propriam principaliter spectasse; eumque in finem à primis illis Monachis fuisse arreptam: quod & manifestum est ex iis, quæ passim à Patribus de Monachis, & eorum vivendi Instituto dicuntur.

V. Basilius enim ait: „ Monachorum vitæ ratio, *unum* sibi tantummodò propositum habet, *animæ salutem*: & quidquid prodesse ad eum finem potest. "

Sanctus Hieronymus de se & Vincentio Monachis loquens idem asserit: „ Ob id enim & ego Antiochiam, & ille Constantinopolim, Urbes celeberrimas reliquimus, non ut te in populo prædicantem (alloquitur Joannem Constantinopolitanum) laudaremus; sed ut in agris, & in solitudine adolescentiæ "

peccata

„ peccata deflentes, Christi in nos misericordiam deflecteremus. “ Et rursus libro adversùs Vigilantium, hæc de Monachis habet: „ Monachus non *Doctoris*, sed *plangentis* habet officium; qui vel *se*, vel *mundum* lugeat, & Domini pavidus præstoletur adventum; qui sciens imbecillitatem suam, & vas fragile, quod portat, timet offendere, ne impingat, corruat, atque frangatur; unde & mulierum maximè adolescentularum vitat aspectum; & in tantum castigator sui est, ut etiam quæ tuta sunt pertimescat. “ Verbo, perlegantur omnes omninò Patrum Regulæ Monasticæ, videbitur, in hoc unum directas, ut Monachi propriam suam salutem & profectum faciliùs securiùsque, juxta normam Evangelicam, operari queant.

VI. Hinc quidquid pro temporum, locorum, & personarum circumstantiis, in eum finem utilius atque opportunius videbatur, id à præpositis & Superioribus statuebatur. Voluntas Superiorum eis pro regula erat; atque Superioribus obedire prima Monachorum virtus, & Monasticæ disciplinæ fundamentum.

Neque enim primis sæculis Monachi certam fixamque Regulam profitebantur, aut promittebant; sed quidquid ad profectum Monachorum videbatur hic & nunc conveniens, à Superioribus ordinabatur; idque Monachis pro Regula erat.

VII. De Patribus Cœnobitarum seu Monachorum in communi viventium scribit Augustinus; *lib.* 1. *de Moribus Ecclesiæ*, *cap.* 31. „ Hi Patres non solùm sanctissimi moribus, sed etiam divina doctrina excellentissimi, omnibus rebus excelsi, nulla superbia consulunt iis, quos filios vocant, *magna sua in jubendo auctoritate, magna illorum in obtemperando voluntate*. Conveniunt autem illci tempore extremo de suis quisque habitaculis, dum adhuc jejuni sunt, ad audiendum illum Patrem, & conveniunt ad singulos Patres terna, ut minimum, hominum millia: nam etiam multò numerosiores sub uno agunt. Audiunt autem incredibili studio, summo silentio, affectiones animorum suorum, prout eos pepulerit disserentis oratio, vel gemitu, vel fletu, vel modestò, & omni clamore vacuo gaudio significantes.

VIII. Si quis, seu Orientalium, seu Occidentalium antiquas Monachorum regulas, quas Lucas Holstenius nuper sub titulo *Codicis regularum* evulgavit, attentiùs expenderit, non difficulter intelliget, plerasque earum non esse, nisi particulares aliquibus Monachis ex tempore aut data occasione datas vivendi formulas, sive privatas instructiones; successu temporis aliis communicatas; & à pluribus tamquam disciplinæ Monasticæ utiles & convenientes Regulas receptas; quod etiam ipse Holstenius in præfatione ad dictum Codicem, *cap.* 3. notavit.

Loquens quippe de antiquis Regulis in suo Codice contentis, ait: „ Illæ à singulis, ut *præsens usus poscebat*, Patribus scriptæ, aliorum similia cupientium studiis descriptæ in commune proponebantur, ut ex his quique pro locorum & nationum differentia vitam uniformi, quoad præcipua, disciplina temperarent. Primaria sanè & quasi fundamentalis Monachorum regula Evangelium erat: illa, inquam, Christi consilia, quæ castrare seipsum propter regnum cœlorum; quæ abnegare se, & crucem tollere, quæ patrem & matrem, uxorem, agros propter Christum relinquere, quæ vendere patrimonia & dare pauperibus, sicque nudos Christum sequi suadebant. Regulæ particulares nihil nisi ejus primæ, ac *universalis* regulæ *applicationes* aut *declarationes* locis & personis *plerumque aptatæ* habebantur.

IX. Quin & S. Augustini Regulam nunc toto orbe per tot Religiosorum virorum ac fœminarum cœtus diffusam, non nisi planè extemporaneam fuisse, quamvis in se dignissimam scriptionem, ad unius solius Parthenonis usum, in quo ipsa sancti Doctoris soror præposita fuerat, observat R. P. Papebrochius ad vitam S. Alberti 8. Aprilis. „ Etenim, ait, neque Possidius, qui vitam Magistri sui scripsit, neque ipse Sanctus Doctor, ex cujus scriptis plurima pars rerum ab eo gestarum nobis innotescit, uspiam mentionem fecere curæ impensæ sanctimonialibus per regulæ scriptionem, & ipsa regula nusquam inter Augustini scripta numeratur: licèt Possidius post vitam catalogum texuerit omnium quorum potuit notitiam consequi, etiam singularium epistolarum, adeò ut videatur planè extemporanea, quamvis in se dignissima, fuisse scriptio; cujus, tamquam alium deinceps usum non habituræ, exemplar servare S. Doctor neglexerit, & tamen ex illis aliquando producta angustiis quantam approbationem non retulit! “

In textu notavimus, quòd Pater Daniel Papebrochius asserat, Regulam S. Augustini, nonnisi planè extemporaneam fuisse scriptionem, ad unius solius Parthenonis usum; in quo S. Augustini soror præposita fuerat. Verùm Pater Sebastianus à S. Paulo Ordinis B. Mariæ de Monte-Carmelo in *exhibitione errorum*, quos in Actis Sanctorum per Papebrochium evulgatis se reperisse contendit, inter alios exhibet & hunc, *art.* 13. „ Papebrochius cum Erasmo Roterodamensi S. Augustini regulam negat esse scriptam viris. “

Huic *errorum exhibitioni* responsionem apologeticam reponens Papebrochius ostendit in responso ad dictum *articulum* 13. non solùm Erasmum Roterodamensem (uti prætendere videbatur P. Sebastianus) sed & plures alios viros doctissimos id asseruisse; quod & pluribus ibidem relatis eorum textibus evincit, unà notans, Sancti Augustini Regulam *viris* demum aptatam fuisse per Sanctum Benedictum Abbatem Monasterii Anianensis, qui sæculo IX. *Concordiam regularum* compilavit, & plures alias regulas seu instructiones primitus solis fœminis datas, *viris* adaptavit; uti observat Papebrochius.

X. Itaque rectè observavit Haeftenus Disquisit. Monast. *lib.* 1. *tract.* 1. *Disquisit.* 2. quòd „ primis sæculis vix ullæ litteris consignatæ fuerint Regulæ; & ipsimet Regularum Conditores, ait, antequam eas scriberent, communi tantùm traditione, consuetudine & usu suos regebant; eratque iis *Superioris imperium instar vivæ cujusdam Regulæ*, sicut Regula mutus quidam Superior. “

XI. Hinc antiquitùs mutatæ passim Regulæ, & plures etiam in eodem Monasterio non rarò servatæ, uti de Athanensi testatur Gregorius Turonensis, *lib.* 10. *histor. cap.* 29. in quo, ait, servatas *fuisse Regulas Sancti Basilii, Cassiani, & reliquorum Abbatum*, detractis scilicet, & usurpatis iis, quæ pro locorum ac temporum conditione intempestiva, aut opportuna videbantur.

XII. Si viro erudito Joanni Mabillonio credimus, vagam illam Regulas mutandi licentiam primus tantùm castigavit S. Benedictus, cujus discipulis susceptam semel Regulam abdicare numquam fas fuit. „ Id verò inde processit, ait Mabillonius, quòd cùm sanctissimus Legislator primus, aut certè inter primos, solemnis professionis formam, modumque præscripserit; intra professionis terminos incluserit Regulæ suæ observationem, à qua deinceps recedere non liceat. “ In præfatione ad primam partem sæculi IV. Benedictinorum, *num.* 53.

Observat verò Holstenius in citata præfatione, quòd nec ipse Sanctus Benedictus, „ Regulam universalem suis ubique omnibus promulgarit; sed *peculiarem* dumtaxat Cassinensi Cœnobio cui præerat: quæ inde *privata* diligentia descripta, & imitandi studio publicata est. “

Quandoquidem admodum varius sit hominum genius; atque pro varietate temporum & locorum, plurima conveniant uni populo, & non alteri, pro climatis, & morum diversitate, non sine fundamento ambigi posset, num disciplina, quæ inter primos Monachos viguit, nimirum regulam & normam vivendi pro cujusque Monasterii, & temporum ac locorum conditione moderandi & præscribendi (de qua in textu) non foret convenientior, quàm hodierna, quæ sub una generali Regula universum Ordinem, per dissitas inter se Provincias diffusum immutabiliter vigore ejusdem professionis obstringit; signanter quoad ea, quæ vitæ monasticæ, & trium votorum solemnium substantiam non attingunt.

XIII. Quia ergo Monachorum Regulæ à Præpositorum voluntate primitùs dependebant, mirum non est, si in antiquis Patrum Regulis, nec Episcoporum, neque Sedis Apostolicæ approbatio, vel confirmatio appareat.

XIV. Pri-

XIV. Primus Innocentius III. in Concilio Lateranensi in *Cap. fin. 5. de Religiosis domibus*, decrevit, ut *qui voluerit religiosam domum de novo fundare*, REGULAM *& institutionem accipiat de* APPROBATIS.

Hoc Decreto vetitum creditur, sine auctoritate seu approbatione Sedis Apostolicæ novam Religionis *Regulam* condere; dicitur que ipse Innocentius Tertius, Beato Dominico Ordinis sui confirmationem petenti respondisse, ut Regulam aliquam *approbatam* eligeret; quam & elegit, nimirum Regulam Sancti Augustini, quæ tum totius Ecclesiæ consensu recepta & probata erat.

In textu monuimus hodie non reputari veram, & propriè dictam Religionem, neque veros Monachos seu Religiosos, professos etiam cum emissione trium votorum, nisi profiteantur Regulam à Sede Apostolica approbatam, seu confirmatam.

Verùm circa hanc receptam opinionem duo sunt observanda. Primum ad veram Religionem nec hodie requiri, ut ipsa Religio sive institutum cum omnibus suis constitutionibus per Sedem Apostolicam sit approbata, vel confirmata, ut reputetur vera Religio, & in ea professi veri Religiosi, vel Religiosæ, etiam ad effectum dirimendi matrimonium, post emissum in ea votum castitatis; sed sufficere, quòd emittant professionem juxta *Regulam* per Sedem Apostolicam expressè, vel tacitè approbatam, puta SS. Augustini, Basilii, Benedicti, Francisci, & similium, sub quibus passim omnes, licèt instituti admodum diversi Ordines, tam virorum, quàm mulierum militant; & pro veris Religiosis reputantur, tametsi aliquorum institutum nunquam per Sedem Apostolicam sciatur probatum.

Secundò notandum, quòd ea Sedis Apostolicæ Approbatio sive confirmatio, quæ hodie necessaria reputatur, ut vera sit Religio, & in ea professi habeantur veri Religiosi, nequaquam extulerit hodiernum Monachorum, sive Regularium institutum, vel professionem suprà pristinos Monachos, quorum Regulæ neque auctoritate Sedis Apostolicæ, aut etiam Episcoporum erant approbatæ, aut in aliam Monachorum sive Regularium speciem mutaverit.

Hæc enim vel Pontificia vel Episcopalis approbatio Regulæ, vel Instituti Monachalis nihil ipsi Regulæ vel Instituto addit, sed dumtaxat eum in finem posterioribus seculis requiri cœpit, ut provideretur, ne sub prætextu novæ Religionis improba conventicula in Ecclesiam irreperent.

Hinc tandem & Principes noluerunt ad suas ditiones sine sua licentia admitti novos Ordines, aut Monasteria, ne sub titulo Religionis intrarent hominum conventicula reipublicæ suæ minus convenientia, uti infrà ostendemus.

Itaque hodierni Religiosi regulam approbatam per Sedem Apostolicam professi manent nihilominus in ordine laicorum non minus quàm veteres monachi.

Similiter nec hodie per solam religiosam professionem Monachi ad Ordinem Hierarchicum magis pertinere noscuntur quàm pristini illi Monachi, qui se in simplici laicorum statu consistere existimabant, donec ab Episcopis per ordinem Clericalem & Hierarchicum ordinati essent; credebantque se per eam ordinationem in alium statum & ordinem translatos & se tunc Monachatum exuisse censebant, uti in decursu hujus operis non semel annotatum est.

XV. Quin si quæ mulierum, aut virorum hodie congregatio sit, quæ privatim sibi vivendi Regulam præscripserit, atque illam professi vitam solitariam etiam cum emissione trium votorum agant, nequaquam dicetur Religio; neque *vota* in illa emissa dicentur vota *solemnia* Religionis; eò quòd regulæ & Religionis approbatio desit.

XVI. Adhæc quamdiu Monachis præcepta & ordinationes Superiorum pro regula fuerunt, quidquid pro bono disciplinæ & vitæ Monasticæ observantia à Præpositis ordinabatur, vice *Regulæ* erat: neque nota erant discrimina inter *Regulam* Monasticam, & inter Constitutiones Ordinis, quas postrema ætas invexit; quorum hæc præcipua à recentioribus allegantur.

XVII. Primum desumitur à diversitate auctorum: Regulæ enim dicuntur, quæ à SS. Patribus Ordinum Fundatoribus, aut aliquibus Episcopis jampridem præscriptæ sunt, & ipsius professionis formulæ solent sub nomine *Regulæ* includi, Constitutiones verò dicuntur quæ à Capitulis generalibus, aut Ordinum Congregationibus, diversis temporibus emanarunt.

Quòd soli Pontifici credatur esse auctoritas derogandi Regulæ, aut super ea dispensandi, uti ex S. Antonino in textu notatum est, id verisimiliter invaluit, postquam creditum fuit, nullam esse propriè dictam Religionem, nisi in qua emittitur professio juxta Regulam à Sede Apostolica approbatam.

Postquam enim receptum fuit, Regulam debere esse à Sede Apostolica approbatam, ut vera sit Religio; neque verus sit Monachus, vel Religiosus, qui juxta Regulam sic approbatam professionem non emisit; consequens visum fuit, neminem præter Pontificem in Regula sic approbata posse dispensare. Ut proinde hæc inter Regulam, & Constitutiones Ordinis differentia quoad perpetuitatem (de qua in textu) demum circa seculum XIII. invaluisse videatur, unà scilicet, cum opinione eam Sedis Apostolicæ confirmationem requirente, ut vera & propriè dicta Religio habeatur, atque eam professi reputentur veri & propriè d. Religiosi.

XVIII. Secundum discrimen desumitur à duratione, vel perpetuitate. Regula enim vix aut ne vix quidem mutari solet: Constitutiones verò pro temporum & locorum varietate non rarò mutantur. Unde S. Antoninus *part.* 1. *titul.* 16. *cap.* 1. §. 4. ex Joanne Andrea scribit, quòd Regulæ mutari non possint, nisi à Summo Pontifice: Constitutiones verò mutari queant per Prælatos Religionum, qui tantæ sunt auctoritatis, quantæ fuerunt eas instituentes. Hanc S. Antonini sententiam veram esse, moderna Religiosorum Praxis evincere videtur. Passim enim Religiosi Ordines potestate mutandi suas Constitutiones, sive Statuta utuntur; Regulam verò mutandi nequaquam.

XIX. Tertium discrimen nonnulli constituunt inter Regulam & Constitutiones; quòd illa arctiùs & sub graviori culpa obliget, quam hæ. Et quidem apud Patres Discalceatos declaratum est (uti ex eorum Statutis refert Haeftenus loco cit. *Disquisit.* 3.) Regulam, exceptis votis & Officio divino, ad culpam tantùm venialem obligare. Constitutiones autem non ad culpam, sed ad pœnam impositam, vel à Superiore imponendam, nisi contemptus adsit, aut contrarium ejus quod statuitur, ex natura sua, aut aliunde culpa sit.

Quidquid sit circa hoc Regulam inter & Constitutiones discrimen, illud indubitatum, neque hoc, neque præcedentia discrimina inter Regulam & Constitutiones antiquitus nota fuisse; nullumque in Canonibus aut Patrum scriptis illorum discriminum esse vestigium; sed jampridem ipsis Monachis omnia Superiorum Statuta in pari fuisse veneratione.

CAPUT II.

Multis seculis Ordinum Monasticorum ignota diversitas; quomodò postmodum inducta; & quomodò restricta novorum Institutio?

1. *Varietas circa exteriorem disciplinam diversitatem Ordinum primitus non faciebat.*
2. *Una erat Monachorum societas; & facilis de uno Monasterio ad aliud transitus.*
3. *Uniformitatem Monachorum durasse usque ad seculum 11. observarunt Lucas Holstenius, & Christianus Lupus.*
4. *Primus Benedictinos ab aliorum Ordinum Monachis distrexit Trithemius; optandumque ut hodie super hac discretione quæstiones cessarent.*
5. *Diversitas Ordinum à S. Odone incœpisse videtur.*
6. *Sæculo 11. & sequenti multùm invaluit.*
7. *Concilium Lateranense sub Innocentio III. novum Ordinem institui vetuit; & quare?*
8. *Hoc Decretum non observatum.*
9. *Prædictum Decretum renovavit Concilium Lugdunense sub Gregorio X.*
10. *Etiam post hoc Concilium nimia Religionum excrescentia.*
11. *Primi approbationem sui Ordinis à Sede Apostolica petierunt SS. Dominicus & Franciscus.*

12. *Quare requiratur approbatio Sedis Apostolicæ?*
13. *Approbatio novæ Religionis hodie Sedi Apostolicæ est reservata.*
14. *Quis hodie hujus approbationis effectus?*

I. QUumquam olim etiam inter Monachos pro temporum & locorum varietate, varia esset exterior aliquantulum disciplina, prout hanc illamve Monasteriorum Præpositi Monachis magis convenire judicabant; nullam tamen hæc exterior disciplinæ varietas Ordinum diversitatem inducebat; ita nimirum, ut ob eam diversi, ac distincti Monachorum Ordines haberentur, sicut in uno professi liberè ad alium transire non possent.

„ II. Una quippe erat eorum societas (ait Mabillonius in præfatione ad primam partem sæculi IV. Benedictinorum, *n.* 52.) facilis & promiscuus in alia Monasteria Monachorum invicem cum Præfectorum licentia commeatus: tametsi omnia separata erant; sed una charitatis lege confœderata. Primaria vitæ Monasticæ Regula erat abdicatio rerum omnium, tum propriorum studiorum, qualis in Evangelio præscribitur. Adhæc secessio à sæculi tumultu: Officia divina statis horis, obedientia summa, juge silentium; labor manualis, ciborum tenuitas & delectus, corporis castigatio, delictorum etiam levium pœnæ graves; in summa, propriæ salutis una ferè & maxima cura; pro aliena continuæ ac sollicitæ preces; pro Ecclesia etiam suscepti labores, ubi postulabat charitas, aut necessitas. Legumlatorum omnium Regulæ eò spectabant: & quæ ad id magis conducere videbatur, eam suscipiebant Monachi cujusque Monasterii pro Rectorum arbitrio & voluntate apud Occidentales, seu Latinos.

III. Hanc Monachorum uniformitatem usque ad sæculum XI. perdurasse observavit quoque Vir eruditus Lucas Holstenius in præfatione ad Codicem Regularum; asseritque, diversitatis Ordinum, qualis hodie inter varios Ordines præsertim Mendicantium cernitur, ne vestigia quidem sibi ante annos sexcentos apparere: „ Qui quocumque intueor, inquit, *uniformem* ubique Monachatus rationem, & *facilem* ac *promiscuum* invicem transitum, mutuumque commeatum, professionum & Cœnobiorum cerno. Orientales Monachi quando in Occidentem venerant, cum ibi profitentibus religiosam vitam sine discrimine censebantur: vicissim Occidentales in Oriente; quod cùm innumeris exemplis demonstrari possit, unum tantùm hîc afferam Cassiani & Germani Gallorum Monachorum, qui Ægypti Monasteria peragrarunt instituti Monastici cognoscendi causa, & animo in patriam referendi haustam inde notitiam disciplinæ, in suum & popularium suorum usum, undè satis apparet existimasse ipsos unum esse in commune omnium ubique Monachorum modum & usum Religionis profitendæ.

Nullos fuisse *diversos* Monachorum Ordines tempore Gregorii VII. id est, sub finem sæculi 11. annotavit quoque Christianus Lupus tomo 5. Schol. *pag.* 279.

IV. Et Mabillonius in citata præfatione, *num.* 50. asserit, neminem Antiquorum, qui de Monachis scripsere, Benedictinos ab aliis usquam discrevisse ante Tritbemii ætatem; idest, ante finem sæculi 15.

Optandum, ut & hodie cessarent inutiles illæ altercationes, quæ de Sanctis certo Ordini vindicandis præter modum excitari, ac progredi solent: vigeretque charitas veterum Monachorum, quibus unus Ordo erat, sicque eadem societas; atque omnes invicem æquali charitate complecterentur.

V. Circa sæculum 10. per Sanctum Odonem Abbatem Cluniacensem, quem Flodoardus in Chronico ad annum 842. *multorum restauratorem Monasteriorum, sanctæque Regulæ reparatorem* appellat, erecta fuit Cluniacensis Congregatio, propriis Ritibus adstricta Regulæ S. Benedicti. Tunc quæ priscos ritus retinebant Monasteria, alterius Ordinis dici cœperunt, tametsi ejusdem Regulæ unione confœderata: sed exigua erat hæc diversitas.

VI. At sæculo XI. Carthusiensi, Camaldulensi, Vallumbrosa, Grandimontensi, ac Cisterciensi familiis exortis, major facta Monachorum discretio, ob varias vestes aut Regulas, variosque ritus, quibus singuli utebantur, *Nigros* appellabant veteres Benedictinos; Cistercienses primum *griseos*, tum *albos* seu *candidos*. Hinc S. Bernardus in Apologia ad Guillelmum Abbatem: *Unum Ordinem professione teneo, cæteros charitate.*

Hoc verò sæculo, ac sequenti ita multiplicari Religiones, totque novæ continuò exurgere cœperunt, ut ex earum multitudine & varietate confusio in Ecclesia timeretur, quin & subinde ne sub specie virtutis ac Religionis superstitio, imò & hæresis ac impietas nonnunquam se intermiscerent; quemadmodum in illis qui se *Humiliatos*, aut *Pauperes de Lugduno* vocabant, compertum fuit, quos Lucius III. in *Cap. 9. de Hæreticis, in Integra*, tamquam hæreticos damnavit.

VII. Itaque his providere volens Ecclesia, sub initium sæculi XIII. in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. statuit: „ Ne nimia Religionum diversitas gravem in Ecclesia Dei *confusionem* inducat, firmiter prohibemus, ne quis de cætero novam Religionem inveniat: sed quicumque ad Religionem converti voluerit, unam *de approbatis* assumat. " Refertur in *Cap. 9. fin. ∷ de Religiosis Domibus.*

Meminit hujus Decrati Matthæus Parisiensis ad annum 1246. scribens: „ In quo Concilio (Lateranensi) post Ordines *Prædicatorum* & *Minorum* initiatos & authorizatos, irrefragabiliter sancitum, & statutum fuit, assensum Fratribus Cardinalibus, cum tota sacri Concilii Universitate præbentibus, ne ex tunc ampliùs *novi* Ordines adinvenirentur, vel adinventi admitterentur, ne scilicet authentici ac jam recepti Ordines vilescerent, spreti & similiter damnificati. "

VIII. Verùm non obstante hoc Conciliari Decreto, variæ nihilominus, ac novæ quotidie Religiones exoriebantur, „ admirantibus, imò obstupentibus (ait Matthæus Parisiensis loco citato) viris sapientibus & discretis, super tot *novis* Ordinibus quotidie exorientibus, & emergentibus, quòd spretis Beatissimi *Benedicti* pleni spiritu omnium Sanctorum, & magnifici Augustini disciplinis, contra Statutum Concilii sub gloriosæ memoriæ Domino Papa Innocentio III. celebrati, tot viri litterati ad inauditos, ac noviter inventos Ordines subitò convolarunt. "

IX. Cùm igitur contra Decretum Concilii Lateranensis „ non solùm importuna petentium inhiatio Religionum multiplicationem extorsisset (uti loquitur Concilium Lugdunense sub Gregorio X.) verum etiam præsumptuosa temeritas diversorum Ordinum præcipuè Mendicantium (quorum nondum approbationis meruere principium) effrænatam quasi multitudinem adinvenisset: repetita Constitutione idem Concilium districtiùs inhibuit, ne aliquis de cætero novum Ordinem, aut Religionem adinveniat, vel habitum novæ Religionis assumat. Cunctas affatim Religiones & Ordines Mendicantes post d. Concilium adinventos, qui nullam confirmationem Sedis Apostolicæ meruerunt, perpetuæ prohibitioni, ait, subjicimus, & quatenus processerant, revocamus. " Refertur in *Cap. Unico, de Religiosis Domibus in 6.*

X. Ingentem numerum Religionum Mendicantium per hoc Decretum reduxisse Concilium, notat Fagnanus, „ cùm tamen, ait, ab eo tempore usque adeò excreverint, ut à multis viris piis Apostolicæ Sedis provisio hac in re desideretur. " Ad *Cap.* CUM SIT ARS, *∷ de ætate, & qualit. Ordinand. n.* 15.

XI. Monet Cardinalis Bellarminus, *lib.* 2. *de Monachis, cap.* 4. ante Concilium Lateranense sub Innocentio III. Ordinis, seu Religionis novæ institutionem non indiguisse approbatione, seu confirmatione Sedis Apostolicæ, primosque fuisse SS. Dominicum & Franciscum, qui sui Ordinis confirmationem petierunt; una monens, Innocentium III. ad edendum jam dictum Decretum, permotum fuisse, ob periculum Ecclesiæ imminens superstitionum ac rituum à Catholica & solida pietate alienorum, si cuilibet privato novam Religionem instituere liceret.

XII. Si ergo Bellarmino credimus, Sedis Apostolicæ approbatio requiritur vice testimonii, quo constet, ex judicio Sedis Apostolicæ, novum hoc institutum nihil à doctrina Evangelii aut Ecclesiæ dissentaneum continere.

XIII. Quidquid sit, id certum est, nullam hodie Religionem de novo institui aut admitti posse sine Sedis Apostolicæ prævia approbatione seu confirmatione,

atque

atque admissionem & institutionem novæ Religionis numerati inter causas Sedi Apostolicæ reservatas.

XIV. Declaravit insuper Bonifacius VIII. in *Cap. unico de voto in* VI. votum Religionis demum esse *solemne* atque ad dirimendum Matrimonium contractum efficax, *per professionem tacitam vel expressam factam alicui de Religionibus per Sedem Apostolicam approbatis*.

„ Ergo, ait Glossa, si profitetur Religionem non „ approbatam, si postea contrahat, tenet Matrimo„ nium: quod verum puto (pergit Glossa) etiamsi, „ quando profitebatur, credebat illam approbatam.

Neque juxta modernam disciplinam, *Regulares* sive *Religiosi* dicuntur, tametsi in communi vivant & tria vota Religionis emittant, si ea non emittant in Religione *approbata*; uti observat Zypæus ad *Tit. de Regularibus*. Elenchum Ordinum approbatorum habemus apud Miræum ad calcem Codicis Regularum.

CAPUT III.

De nova constructione Monasteriorum.

1. *Nova Monasteria sine consensu Episcopi loci exstrui non possunt.*
2. *Hæc disciplina hodie magis quàm olim necessaria.*
3. *Eam innovavit Synodus Tridentina.*
4. *Causa cognita & auditis interesse habentibus, consensum dare debent Episcopi.*
5. *Regulares aliorum Ordinum in eodem loco existentes audiendi.*
6. *Locorum Incolæ audiendi.*
7. *Hæc conformia moribus Belgicis.*
8. *Expendendum num Incolæ sufficientes sint novis & antiquis intertinendis.*
9. *Ecclesiarum Parochialium Æditui & Pastores audiri debent.*
10. *Multiplicatio Monasteriorum nocere potest Ecclesiis Parochialibus: & quæ ex capite?*
11. *Jam pridem Principis consensus expetitus.*
12. *Hic etiam hodie necessarius est.*
13. *Moribus nostris in admissione novi Conventus adjici solent variæ modificationes.*
14. *Modificatio adjecta admissioni PP. Societatis in Galliam & Belgium, de non præjudicandis juribus Ordinariorum & Parochorum.*
15. *Hæc clausula solet in omni passim admissione addi.*
16. *Variæ modificationes adjectæ admissioni PP. Oratorii ad Urbem Rothomagensem.*
17. *Variæ conditiones adjectæ per Concordata inter Parochum & Regulares in admissione Conventus, quoad jura Parochialia, & celebrationem Divini Officii.*
18. *Interdum modus adjicitur facultati quæstuandi, & numerus admittendorum Fratrum limitatur.*
19. *Restringitur facultas recipiendi temporalia eorum qui Monasterium ingrediuntur.*
20. *In omni passim Regularium admissione hujusmodi modificationes & restrictiones adjectæ fuerunt.*
21. *In admissione novi Conventus meritò examinatur num disciplina Regularis in Ordine illo vigeat.*
22. *Sacra Congregatio interdum suspendit receptionem Novitiorum ob collapsam disciplinam.*
23. *Rex Galliæ aliquando institit ut non admitterentur Novitii, nisi pristina disciplina esset restituta.*

I. „ PLacuit (ait Synodus Chalcedonensis, *Can.* 4.) „ nullum quidem usquam ædificare, aut con„ struere *Monasterium*, vel Oratorii domum, præter „ *consensum Episcopi civitatis*.

„ Est antiquus (inquit Lupus ad dictum Canonem) „ attamen apud Orientales in desuetudinem abierat Ca„ non. Etenim hac Synodo dudum prior S. Augusti„ nus nullum in Africa Monasterium constituit, nisi „ de licentia Episcoporum. Causam scribit S. Ivo Carnot. „ Episcopus in litteris ad Goffredum Abbatem Vindo„ cinensem: *Omnis traditio Religionis novitate, ac* „ *raritate viget & floret: antiquitate & numerositate,* „ *nisi districtè ligetur & servetur, frigescit ac vile-*

scit. Gentis multiplicatio lætitiæ magnificationem quandoque suboervat. Quocirca nonnisi sub Episcopali oculo; & examine congruit Monasteria multiplicari.

II. Hæc disciplina hisce nostris temporibus magis necessaria est eo titulo; quòd Monachi sive Religiosi præsertim Ordinum Mendicantium hodie ampliùs, quàm olim hierarchicis functionibus applicentur; imò tamquam Episcoporum & Pastorum copiæ auxiliares reputentur. „ Ordinariorum quippe est (uti benè advertit Zypæus, *tit. de Regular. n.* 35.) in ea statione quemque collocare, quàm non admittendorum commoditas, qui non sibi, sed ovibus pascendis opportuna quæsituri veniunt, cùm salus populi ab eis requiratur.

III. Quapropter Canonicam hanc disciplinam injuria temporum collapsam renovare haud dubitavit Synodus Trident. *Sess.* 25. *de Regularibus cap.* 3. statuens. „ Ne de cætero ulla Monasteria seu virorum, seu mulierum erigantur sine *Episcopi*, in cujus Diœcesi erigenda sunt, licentia priùs obtenta.

IV. Hujus salobertimi Decreti executionem plures Romani Pontifices editis Constitutionibus urserunt; atque inter cæteros Clemens VIII. in Constitutione, quæ incipit: *Quoniam ad institutum* 99. in Bull. Rom. Atque insuper addit; „ Locorum *Ordinarios* non posse licentiam ad novos Conventus cujusque Ordinis Mendicantium, in civitatibus, & locis ordinariæ eorum jurisdictioni subjectis erigendos impertiri, nisi *vocatis & auditis* aliorum in iisdem civitatibus & locis *existentium Conventuum Prioribus*, seu Procuratoribus, & aliis *interesse* habentibus; & causa servatis servandis cognita constiterit, in iisdem civitatibus & locis *novos* hujusmodi erigendos Conventus, sine aliorum detrimento *commodè* sustentari posse.

V. „ Ut ita, ait Zypæus, novis admissionibus gratificatio fieret, ut veteribus penuriam, egestatem & famem non ingereret.

Hanc Clementis Constitutionem Paulus V. an. 1618. observari injunxit Episcopis Belgii, litteris ad eos datis, ait Zypæus, *tit. de Regularibus n.* 35. eamque innovans Gregorius XV. per Bullam quæ incipit. *Cùm aliàs* 31. in Bull. Rom. addit: „ Ne de cætero ullum Monasterium aut domus cujuscumque Ordinis, aut Instituti de novo erigatur, nisi in eo *duodecim* saltem Fratres, aut Monachi seu Religiosi inhabitare, ac ex reditibus, & consuetis eleemosynis sustentari valeant, ac Priores seu Procuratores aliorum Monasteriorum, non solùm in prædictis, sed etiam in aliis per quatuor millia passuum circumvicinis locis, ad id vocati & auditi fuerint, ac tali erectioni consenserint; vel aliàs Ordinariis locorum constiterit, Religiosos Monasterii, vel Conventus sic erigendi, absque detrimento Religiosorum in Monasteriis seu Conventibus anteà in civitatibus, seu locis hujusmodi erectis degentium; ibi in numero duodecim commodè & congruè manuteneri & ali posse.

VI. „ Si verò novi Conventus, Domus, Congregatio, vel Societas hujusmodi Instituendæ erunt, nullique alii Regulares inibi reperiantur, Ordinarii locorum (pergit Gregorius XV.) nihilominùs diligenter inquirant, an locorum *Incolæ* & habitatores, quorum & *consensum* requirant, ac adhibeant, hujusmodi duodecim Religiosos in Conventibus, ut præmittitur, instituendos, *commodè* alere & manutenere valeant.

Constitutionem Gregorii XIV. de non construendis novis Monasteriis sine consensu Ordinarii (de quo in textu) rursus renovavit Urbanus VIII. per Bullam, quæ incipit *Romanus Pontifex*, quæ & in Belgio placetata habetur integra, *Parte* 3. *Edict. Fland. lib.* 1. *Rubr.* 4. In hac Bulla Pontifex revocat quascumque licentias à Romanis Pontificibus quocumque modo obtentas citra consensum Ordinarii; nec non formam ibidem præscripsit, juxta quam nova Monasteria ædificanda sunt.

Insinuat insuper Urbanus idcircò censuisse revocandas licentias à suis prædecessoribus indultas, eo quòd per has indulgentias Decreta Concilii Tridentini, necnon Prædecessorum Decreta enervarentur; imò quodummodo inutilia, & sine effectu redderentur.

Si seriò expenderentur licentiæ & indulta, quæ pas-

sim per Pontifices conceduntur, seu potiùs per sub & obreptionem, vel nimiam etiam importunitatem extorquentur, appareret per ea frequenter Decreta Conciliorum, & Romanorum Pontificum enervari & quodammodo inutilia reddi.

VII. Hæc omnia & Belgicis, vicinarumque Provinciarum moribus consona sunt. Neque enim novi Conventus aut Domus Religiosorum, præcipuè Mendicantium solent admitti, nisi priùs auditis Conventuum, Domorum, & Congregationum Regularium, signanter Mendicantium præexistentium Superioribus aut Procuratoribus: atque insuper Incolis loci, in quo de novo Conventus aut Domus constituenda est.

VIII. „ Expendere debemus (ait Carolus Fevret. *Tract. de Abusu, lib.* 2. *cap.* 1. §. 10.) num Conventus, quorum nova constructio prætenditur, sint dotati, & utrum civitates sint amplæ & abundantes, ut queant & novis & antiquis Conventibus sufficere. Nam in parvis civitatibus recipere multitudinem Conventuum Fratrum Mendicantium, est extrahere panem è manibus pauperum, & suffocare avitam pietatem per novam: oportet sanguinis extractionem attemperare viribus ægri, efficereque ne pietas in quandam degeneret inhumanitatem, mendico suum auferendo panem, ut alteri detur.

IX. Præter locorum Magistratum & Incolas, qui in *Corpore*, ut ajunt, congregati, novi Conventus, seu Domus exstructioni consentire debent, insuper audiendi omnes interesse *habentes*; uti loquitur Clemens VIII. in præcitata Constitutione.

His imprimis accersendi sunt Parochialium Ecclesiarum Rectores, & Magistri.

Ecclesiæ Parochiales sunt pristinæ, & primitus constructæ Ecclesiæ; ac per consequens, ait Carolus Fevret. loco citat. §. 11. præcipuè earum interest; quia populus inescatus novitate, facilè abstrahitur ab ea assidua frequentatione, quam Ecclesiæ Parochiali tamquam matri, quæ eos per Baptismum genuit, debent. Tantum autem Parochiali Ecclesiæ decrescit, quantùm diminuto concursu accedit aliis. Quapropter, cessante necessitatis causa, non debent novæ Ecclesiæ & Monasteria in præjudicium Ecclesiarum Parochialium ædificari; uti post Glossam in *Cap.* 1. ¶ *de Novi operis nunt.* tradit Panormitanus ad *Cap.* 1. ¶ *de Ædificand. Eccles.*

X. Quantùm Parochialibus Ecclesiis, quæ olim maximè floruerunt; & in quibus extruendis ac dotandis Fidelium avita pietas eluxit, Fratrum Mendicantium similiumque Religiosorum multiplicatio detraxerit, Parochiæ ubique penè dejectæ ac collapsæ sat superque testantur.

Porrò hanc Parochialium Ecclesiarum collapsionem atque egestatem provenire à neglectu frequentationis; atque ex eo quòd populus ad alias Ecclesias & Oratoria divertat, jampridem advertit S. Carolus: qui, ut populum ad frequentationem Ecclesiarum Parochialium incitaret, incommoda ex neglectu frequentationis profluentia recens, inter alia dicit: „ Hinc Ecclesiis Parochialibus, quæ à Majoribus tanto pietatis studio exædificatæ sunt, instaurandis, ornandis, sartis tectisque habendis cura multis ex partibus neglecta, in illisque nulla penè aut exigua Ecclesiastica ad divina Officia obeunda supellex.

XI. Principis quoque consensum jampridem expetitum fuisse, probat Epistola Pipini Regis Francorum ad S. Bonifacium Archiepiscopum Moguntinum; In qua loquens de quodam Monasterio, quod Bonifacius de novo construi jusserat in *solitudine Buconia* juxta flumen Fuldæ, hæc habet: „ Sicut ex authoritate sancti Petri Principis Apostolorum, pro quo legatione fungeris, privilegio Sedis Apostolicæ sublimatum constat esse Monasterium, à te noviter constructum, ita etiam *nostra auctoritatis præcepto*, quod actum est, *roborari* convenit.

XII. Si modernam Belgii & vicinarum Provinciarum disciplinam spectemus, nullus novus Ordo admitti, aut novum Monasterium construi sine Principis licentia potest.

Ludovicus XIII. Rex Galliæ, edicto die 21. Novembris 1629. & 13. Decembris sequenti per Parlamentum Parisiense probato, vetuit, ne quodcumque Monasterium, domus, aut Conventus Regularium sive virorum, sive mulierum in quocumque loco aut Civitate sui Regni, etiam Ordinis jam ante recepti & admissi, construatur, sine *expressa licentia Regis* per litteras ab uno è Secretariis Status signatas, & majori Regis sigillo munitas; ut Rex judicare queat de prædicta constructione, & juxta circumstantias decernere, quibus in locis & civitatibus talis nova constructio admittenda sit pro fidei & Religionis Catholicæ augmento.

Et Carolus V. in ordinatione die 19. *Octobris* 1520. vetuit, in Brabantia novas Ecclesias, aut Capellas ædificari, sub pœna ædificatori infligenda & demolitionis.

Per Edictum Caroli V. vetitum fuisse novas Ecclesias, aut Capellas in hisce Ditionibus sine licentia Principis extruere, in textu notatum est: & postmodum per plura recentiora Edicta renovatum; ac nominatim, ne sine præviis litteris Regiis nova Monasteria, aut Conventus extrui queant, quæ habentur *part.* 3. *Edict. Brabantiæ, lib.* 1. *tit.* 10. atque inter alia, *cap.* 7. referuntur litteræ Regiæ ad Concilium Provinciale Namurcense, quibus significatur, quòd, cùm litteræ Placiti Regii fuerint negatæ Monialibus Cœlestinis, intentio Regis sit, ut eas jubeant recedere; bonaque ab eis acquisita in manus sæcularium transferantur.

Insuper scribitur mentem Regis esse, ut *filiæ de pœnitentia*, vulgò dictæ, *Repentines*, non recipiantur in modum Congregationis, aut Conventus Religiosi, nec ulla bona habeant in communi.

Similis quoque lex jampridem nota fuit apud plerasque gentes: legimusque, quòd anno 1337. Respublica Veneta hanc stabiliverit legem: *Ne vel Ecclesiæ, Monasteria, Hospitalia, vel aliud quidquam Venetiis ipsis sine Magistratus licentia & consensu fabricaretur*; eamque legem tum 1515. tum 1561. confirmasse.

Cùm autem postmodum hæc Respublica animadverteret, talem provisionem, non tantùm ipsi Civitati Metropoli, sed etiam cæteris suæ Ditionis Civitatibus ad mare & alibi sitis necessariam fore, earumdem Rectoribus mandavit, ut nec Religiosis, nec laicis erectionem Ecclesiarum, Monasteriorum, aut Hospitalium sine Superiorum consensu permitterent; sed illud omne sub pœna excommunicationis, & confiscationis tum erectorum ædificiorum, tum etiam ipsius fundi prohiberent.

Hæc fusius enarrat Paulus Venetus in Tractatu, cui titulus: *Considerationes Censurarum Pauli Quinti Pontificis contra Serenissimam Rempublicam Venetam*, in quo solidis rationibus & auctoritatibus ostenditur, per hanc à Republica latam legem, nec libertati Ecclesiasticæ, nec auctoritati Pontificiæ ullum præjudicium generari: neque condere talem legem, esse (prout voluit Pontifex Paulus V. in litteris ad Rempublicam Venetorum,) „ Exercere potestatem supra Ecclesiam, sed dominari super fundum, aream aut superficiem, super qua ædificium illud erigitur, quod etiam nemo negare potest, purum & merum sæculare esse. Neque sanè (ut rectè notat is Auctor) ullus privatus, qui Ecclesiastico fabricaturam alicujus Ecclesiæ super suo ipsius fundo recusat, dici potest, quòd Ecclesiæ, vel Ecclesiastico aliquid præscribat; sed quòd in proprio suo fundo, prout ipsi placet, disponat; & tantùm prohibeat, ad quod à legibus non obligatur. Non enim illud Ecclesiæ dici potest quod fabricari potest, sed quod jam ædificatum & dedicatum est. Et habet privatus quilibet dominium super fundum suum proprium; Principes verò super omnes fundos simul totius, seu dominii habent potestatem majorem. "

Hinc Auctor hic concludit: „ Quemadmodum itaque iniquum est, ædificare Ecclesiam super fundum cujusdam privati, absque illius permissu; ita etiam æquum esse non potest, in loco Principis, ubicumque libuerit, contra ipsius voluntatem talequid moliri. "

Quod argumentum ibidem fusiùs prosequitur; ostenditque non minus Principi, quàm cuilibet privato liberum esse, suum territorium, sive fundos certis ædificiis ædificandis, etiam ad rem sacram, vel cultum divinum dicandis, negare. Extat hic Tractatus apud Melchiorem Goldastum, *tom.* 3. *Monarchiæ pag.* 286. cum aliis pluribus Tractatibus hujus legis æquitatem,

& ju-

& justitiam adstricti fuissent; atque inter alios, Tractatus Antonii Quirini Patricii & Senatoris Veneti, qui inter alia rectè advertit, quòd finis hujusmodi legis sit „ Publica pax, & tranquillitas, quæ occasione novorum Monasteriorum facilè turbaretur; siquidem „ novi hominum cœtus hoc modo sæpè sunt introducti, & cum iis etiam plerumque novi mores, per „ quos simpliciores, nobiles, & ignobiles, sub vario „ prætextu Religionis non rarò seducuntur, ut huic, „ vel illi parti, cum ingenti publicæ libertatis præjudicio, & summo dissensionum periculo adhæreant; „ Et quis quæso Princeps (pergit Quirini) æquo „ animo ferret, ut cœtus quilibet sibi antea nec visus; nec notus pro suo libitu in quocumque loco „ suæ Ditionis vellet pedem figere? Nonnè priùs de „ ejusdem conditione, propter quid scilicet venerit, „ & quid rerum agat, inquireret, aut num sibi ipsi, „ suisque subditis periculum, vel detrimentum aliquod „ afferre posset, bono jure investigaret? Sæpè enim „ sub pallio & tegumento Religionis res aliæ occultantur, uti benè hic Auctor reflectit, & ostendit.

Cùm verò objiceretur, mentem Pontificis non esse, loqui de omnibus Monasteriis in Republica Veneta ædificandis, sed de illis solùm ædificiis, seu Monasteriis licentiam à Pontifice factam esse, quæ in locis non periculosis, aut suspectis eriguntur, respondet idem Auctor: „ Necessarium esse, ut illa distinctio „ loci, temporis, & aliarum circumstantiarum alicui „ sit nota, quæ tamen cognitio nulli alio debetur, „ quàm Domino fundi, utpotè de cujus periculo, & „ securitate agitur, quæ nullius alterius præjudicio „ debet submitti; ex quo consequitur, penès ipsum „ solummodò esse, permittere, aut non permittere, „ & licentiam dare, vel denegare, hæc, vel illa ædificandi, quod unicum est legis nostræ (ait) argumentum.

XIII. Illud quoque notoria praxi & moribus nostris receptum est, quòd Senatus Regii in expeditione litterarum, quibus novas Religiones, aut Conventus admittunt, solent adjicere varias conditiones & modificationes, prout, auditis quorum interest, & expensis privilegiis ac legibus Patriæ, Ecclesiæ & Reipublicæ expedire judicaverint.

XIV. Parlamentum Parisiense admittens Bullas & Institutiones Patrum Societatis, quæ priùs communicatæ fuerant Episcopo Parisiensi, Decano & Facultati Theologicæ, aliisque quorum intererat, decrevit, ut dictæ Bullæ in libris Parlamenti registrarentur, & Patres Societatis illis uti possent, iis exceptis, in quibus Bullæ illæ contrariari aut præjudicare possent legibus Regni, Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, Concordatis inter Pontificem & Regem, juribus Episcopalibus & Parochialibus, in quorum præjudicium nullis Bullis, Indultis, aut privilegiis uti possent. Hæc latiùs cum modificationibus ac conditionibus admissioni adjectis videri possunt relata in Actis Cleri Gallicani *Tomo* 1, *tit.* 2. *cap.* 14.

Similiter Philippus II. admittens dictos Patres Societatis in hisce Belgicis Provinciis, litteris admissionis hanc clausulam adjecit, quòd Socii illius Societatis se non poterunt ingerere exercitio ullius rei spectantis ad Officium Pastorale, sine scitu, consensu & beneplacito tam Curatorum, quàm Episcoporum & aliorum Ordinariorum, quibus auctoritas competit.

XV. Quin & monet Carolus Fevretus *lib.* 2. *de Abusu cap.* 1. *num.* 12. prædictam clausulam admissioni Patrum Societatis adjectam adjici generaliter omnium Regularium utriusque sexus admissioni.

XVI. Tom. 2. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *Cap.* 32. *num.* 8. refertur admissio Patrum Oratorii ad Civitatem Rothomagensem anno 1616. cui per Senatum Regium præter dictam clausulam generalem, adjectum fuit, quòd dicti Patres, nullam publicam functionem facient in suo Conventu aut Ecclesia diebus Dominicis & Festis solemnibus, illis horis quibus Divinum Officium in Ecclesiis Parochialibus celebratur; ne Parochiani a solita Officiorum illorum Parochialium frequentatione abstrahantur. Deinde quòd non administrabunt Sacramenta etiam Pœnitentiæ ulli illorum Parochianorum, nisi de consensu Ordinarii, vel licentia Parochorum; neque ulla Parochorum jura occupabunt. Quòdque nullus hujus Congregationis poterit disponere de suis bonis mobilibus aut immobilibus in favorem Congregationis, sive per testamentum sive inter vivos de ampliore portione, quàm uni ipsorum hæredi cedere posset, idque sub pœna nullitatis.

XVII. Anno 1664. cùm ageretur de admissione Patrum Recollectorum S. Francisci ad oppidum & territorium de Eecloo Diœcesis Brugensis, initum fuit concordatum inter Pastorem, Clerum, & juratos Ecclesiæ Parochialis Rectores ex una, & Patrem Provincialem nomine sui Ordinis ex altera; partibus desuper etiam præviè auditis & interpellatis Dominis Ballivo, Burgimagistris & Scabinis præfati oppidi; conclusumque concordatum in palatio Episcopi Brugensis 19. Januarii 1664.

In hoc Concordato inter cætera articulis 7. 8. 9. habetur: „ Similiter non licebit prædictis Patribus Recollectis celebrare Missam vel quodcumque aliud Officium, nec concionari, aut Sodalitatem habere eo tempore quo in Ecclesia Parochiali fiet vel Matutina vel Summa Missa, Concio, Processio, Officium Vesperarum vel Laudis, uti nec Missam cantare Dominicis & Festis, nisi finita Concione seu Catechismo, qui pro tempore fiet in dicta Ecclesia Parochiali, neque ante horam undecimam auditam, ad quam tamen ad quadrantem antea poterunt pulsare. Concionari etiam non poterunt in sua Ecclesia tempore matutino Dominicis & Festis, nisi fortè in Festis S. Francisci, Portiunculæ & Patroni. Quandocumque ab hora octava usque ad undecimam contigerit per peregrinos aut adventantes Patres celebrari aliquam Missam in Ecclesia PP. Recollectorum, non poterit ad eandem Missam præviè pulsari. Non poterunt etiam in Ecclesia PP. Recollectorum (omissa Parochiali) celebrari solemniter Missæ Confraternitatum, Opificum, & aliæ ordinariè in Parochiali celebrari consuetæ.

Item art. 14. „ Nullo modo populum directè vel indirectè divertere poterunt à supradicta Ecclesia Parochiali, sed hortabuntur ut illam diligenter frequentet, Missæ solemni, aliisque Officiis & Concionibus ac Catechismo ibidem intersit, & proprio Pastori debitum honorem, reverentiam ac obedientiam impendat, illique ad minus semel in anno, idque circa Festum Paschæ confiteatur; si qui tamen Patribus Recollectis etiam tunc confiteri voluerint, audiri ab illis poterunt & absolvi, dato aliquo signo per quod Pastori de illorum Confessione constare possit.

Denique art. 17. & 18. „ Præterea quia ratione Communionis Paschalis sæpè oritur contentio inter Pastores & Clerum Regularem: Rustici etiam aliique imperiti decipiuntur, dum putant se præcepto Ecclesiæ apud Regulares satisfacere posse, non licebit Patribus Recollectis intra quindenam Paschalem Venerabile publicè in sua Ecclesia exponere, nec etiam privatim Sacram Synaxim administrare, nisi illis, quos constabit præviè in Parochia satisfecisse. Sicut nec ægrotis privatim in occulto, neque publicè, nisi de consensu Pastoris, & eo impedito Sacram Synaxim deferre poterunt.

Eodem Concordato plura continentur, quibus jura Parochialia tam circa sepulturas Parochianorum, & Officia & jura funeralia, quam Processiones conservantur, de quibus suo loco dicetur.

Cùmque super observantia hujus concordati quæstio orta esset inter Pastorem dictæ civitatis & Patres Minores Recollectos, per sententiam Vicariatus Brugensis vacante Sede Episcopali 6. Octob. 1683. mandatum & injunctum fuit dictis Patribus, ut præcisè & punctualiter præfatum ipsorum concordatum, & contractum admissionis observent; nec non virtute illius inhibitum ipsis, ne Missam celebrent diebus Dominicis & Festis ab octava usque ad undecimam, etiamsi in Ecclesia Parochiali *nullum* Officium fiat; nisi casu peregrini aut adventantes eò venientes, cùm ii absque prævio pulsu tum excipiantur.

XVIII. Frequens quoque modificatio adjicitur, præsertim admissioni Ordinum Mendicantium, circa numerum Fratrum recipiendorum, vel etiam modum & limites quæstuandi; item quantitatem bonorum acquirendorum.

Sic Parlamentum Rothomagense admittens Fratres Minores vulgò *Recollectos* Gæsortii, quæstuandi facul-

tatem restrinxit ad ipsam civitatem ejusque suburbium, Fevret. *Tract. de abusu, lib. 2. cap. 1.*

In admissione PP. Minorum S. Francisci ad civitatem & Territorium Turnhautanum Diœcesis Antverpiensis, cautum fuit, ut numerus eorum tantum 8. aut 9. esset; quodque tantum esset eorum Conventus quasi quoddam refugium cui dumtaxat præesset *Vicarius* à Guardiano Herentalensi omninò dependens; ipsique Fratres nullatenùs essent oneri ipsi Communitati, neque Ecclesiæ Parochiali in aliquo præjudicarent; quin & sua divina Officia peragere deberent in Ecclesia Parochiali; neque ipsi Capellam, multò minùs Ecclesiam habere possent; sed ad summum altare *portatile* usque ad revocationem. Uti latiùs exprimunt Acta admissionis die 23. Januarii 1652.

Senatus Burgundiæ anno 1610. in conformitatem litterarum Regis, consensus Episcopi Cathaulonensis, & Magistratus ac Incolarum Civitatis, admisit Fratres Montis Carmeli ad Civitatem Cathaulonensem sub expressa conditione, quòd *quæstuare non possent*; uti refert Feyretius loco citato.

XIX. Parlamentum Divionense admittens litteras Regias obtentas per Ursilinas Cabilonenses in Martio anno 1620. & ut in conformitatem earum construeretur Conventus Ursilinarum in dicta civitate ad instructionem & eruditionem puellarum, has conditiones adjecit; quòd Conventus construi non posset in veteri civitatis parte, neque ipsæ Ursilinæ mendicare possent; quòd priùs quàm domicilium figerent, ostenderent ipsi Magistratui Civitatis, quòd haberent in capitalibus quinque millia librarum Gallicarum. Non possent recipere in suum Conventum puellas habentes Patrem & Matrem, sine horum consensu; neque puellas parentibus orbatas, sine consensu Tutorum vel Curatorum; quòdque nulla harum puellarum habentium liberam rerum suarum dispositionem, si habeat 12. millia librarum, possit dare Conventui plusquam tria millia, & si minus quam 12. millia librarum Gallicarum in bonis habeat, nequeat dare ultra quartam partem; idque dumtaxat quousque dictus Conventus fuerit constructus, & dotatus usque ad 4. millia florenorum; quo casu nihil poterunt à puellis accipere præter pensionem aliquam vitalitiam morte earum extinguendam.

Ita refert Carolus Fevretius loco citato; qui testatur in particularibus casibus conformiter ad jam dictum Arrestum non semel judicatum fuisse.

XX. Si quis Regularium utriusque sexus admissiones scrutari velit, reperiet, tum in litteris Regiis, tum etiam in Concordatis cum Capitulis, Magistratibus, & Parochialium Ecclesiarum Curatis & Magistris initis, similes passim conditiones & modificationes fuisse additas; at illud experientia docet, lapsu temporis, conditiones & modificationes negligi; atque ex illo neglectu incommoda, quibus per illas restrictiones occurri posse credebatur, plura in dies oriri, in grave sæpè populi atque Ecclesiarum, præsertim Parochialium gravamen & nocumentum, adeout non raro satius esset, novorum Conventuum exstructionem non admittere, quàm hujusmodi modificationibus, & conditionibus, commendatisque, futuris incommodis velle occurrere.

XXI. Adhæc in admissione novorum Conventuum meritò attenditur, num in ordine illo Regularis disciplina sit integra; an verò non ita collapsa, ut nisi priùs in suum primævum statum restituatur, potiùs expediret numerum Conventuum atque Religiosorum diminui, quàm multiplicari.

XXII. Ita Sacra Congregatio sub Urbano VIII. die 14. Junii 1628. & die sequenti, Fratrum Minorum de observantia S. Francisci Familiæ Cismontanæ consultationibus proposita, volens, quantum potest in Domino ipsorum postulatis satisfacere circa Novitios ad habitum & professionem admittendos; Sanctitate sua approbante, censuit, tunc demum esse illis permittendum, ut Novitios recipiant, cùm constiterit ex ipsorum Conventibus eos sustulisse *abusus omnes*, qui Regulæ S. Francisci observantiæ adversantur, Fagnanus ad *Cap.* NIMIS PRAVA *de excess. Prælat. num.* 55. subjiciens ibidem abusus, quos S. Congregatio emendatos volebat.

Meminit rursus ejusdem resolutionis idem Fagnanus ad *Cap.* CUM VIRUM 18. *de Regularibus num.* 50. Additque, ab eadem Congregatione decretum fuisse, "ut Fratribus ad certum numerum decedentibus, illorum Conventus traderentur Fratribus *Reformatis*, seu *strictioris* observantiæ ejusdem Ordinis, à quibus tantùm reciperentur Novitii." Et in hujusmodi prohibitione multos annos perduratum est. "Et utinam, ait Fagnanus, paulò diutiùs perseveratum fuisset: nam ubi numerus Fratrum reformationis multùm excrevisset, pauci in familia superstites deposita jam spe vestiendi Novitios, & majores dignitates assequendi, facilè ad reformationem transiissent. Atque ita nulla esset in Religione divisio, vel scissura, sed tota ad primum institutum, & Regulæ puritatem redacta fuisset. Verùm fratribus reformationem pollicentibus, tandem oportuit illis ad vestiendos Novitios aditum aperire. Docuerunt enim Ordinariorum attestationibus, se adimplevisse conditiones sibi præscriptas, & legatis annuis in Curiis Episcopalibus solemniter renuntiasse. Et sic tributa fuit illis licentia vestiendi usque ad certum numerum in singulis Provinciis præfinitum. Nobis tamen quantùm per modestiam licuit *semper reluctantibus*.

Memini etiam, pergit ibidem Fagnanus, Regem Christianissimum superioribus annis supplicasse S.D.N. ut in regno Galliæ de cætero non vestirentur Novitii, nisi in Religionibus, in quibus *verè* servatur regularis disciplina juxta primævum institutum; quod tamen etsi sanctissimum foret, nihilominus magnopere hæsitatum est, ne prohibitio tam generalis magnos motus excitaret, ita ut diu posteà sustineri non posset, cùm tamen satius sit legem non condere, quàm conditam protinus abrogare. Multò securiùs & fructuosiùs hæc præstari possent in generali Concilio, quemadmodum factum legimus in Concilio Lugdunensi sub Gregorio X. ut patet ex *Cap.* UNICO *de Relig. Domibus, lib.* 6."

TITULUS VIGESIMUSQUINTUS.

De Admissione ad Religionem, & Novitiatu.

CAPUT I.

Qualiter probandus admittendus ad Religionem.

1. *Multùm nocet disciplinæ Regulari praceps & inconsiderata admissio ad Religionem.*
2. *Nec tantùm Religioni, sed & ipsis intrantibus est nociva.*
3. *Quam probationem requirat Regula Benedictina.*
4. *Similem requirit Clemens VIII.*
5. *Quanto tempore & circa quæ postulans examinari debeat, priusquam ei ingressus annuatur.*
6. *Postulans aliquo tempore in Cella Hospitum probandus.*
7. *Hi probandi modi an semper adhibendi.*
8. *Semper diligenter probandus.*

I. QUi collabentis collapsæque Monasticæ disciplinæ causas propiùs attenderit, haud difficulter intelliget, unam è præcipuis esse, præcipitem ac improvidam ad Religionem admissionem.

Hinc quippe contingit, ut inepti, atque Religionis Monasticæ spiritu vacui, imò mundi adhuc spiritu turgidi in Monasteria irrepant, qui tum reliquos inficiant; sensimque omnem Monasticam disciplinam enervent; quin & evertant.

II. Neque ipsi Ordini dumtaxat nocet hæc indiscreta & præceps ad Religionem receptio, sed ipsis quo-

quoque ita admissis periculosa est, & plurimùm nociva esse solet.

Dum enim sine serio examine discussioneque admittuntur, fit ut sibi ipsis haud sat cogniti, neque de vita Religiosa satis instructi, eam vivendi institutionem amplectantur, ad quam posteà experiuntur, se reverà à Deo vocatos non fuisse; neque eas animi corporisque dotes & qualitates habere, quæ huic vitæ instituto ritè obeundo sunt necessariæ, dum interim votorum suorum vinculis ad eam vivendi rationem constricti, in eo vitæ instituto, non rarò maximo cum renisu, ac salutis periculo continuare tenentur. Quæ inde anxietates, gemitus, & pejora ex illis resultantia incommoda sequantur, quotidiana experientia nimium probat.

Mirum ergo videri nequaquam debet, si prima Patrum cura semper fuerit, ut super vocatione, moribus, animi corporisque dotibus ad Religionem admitti postulantium serium examen instituerentur.

III. „ Noviter veniens quis ad Religionem (ait S. Benedictus, *cap.* 58. *suæ Regulæ*) *non ei facilè tribuatur* ingressus, sed sicut ait Apostolus: *Probate spiritum si ex Deo est.* “ Idest, utrum spiritus, quo ad vitam religiosam amplectendam ducitur, verè ex Deo sit: utrùm ad Religionem impellatur, ut Deo liberiùs serviat; suamque salutem securiùs operetur; an non potiùs alicujus temporalis commodi adipiscendi, aut incommodi evitandi motivo impellatur; nihilque humani respectus sese immisceat.

IV. S. Benedicti tot Monachorum Patris vestigia premens Clemens VIII. in Decretis pro Novitiorum receptione, §. 23. mandat, ut „ Superiores *diligenter inquirant*, quo spiritu, qua mente ac voluntate id Regularis vitæ genus elegerint, quem sibi finem proposuerint, num zelo melioris frugis, ac perfectioris vitæ, & ut Deo liberiùs famulari possint, an potiùs levitate, vel humano aliquo affectu, aut inordinato animi motu ducantur. “ In Bullario Rom. *part.* 3. *pag.* 128. dixerat jam ante §. 19. ipse Clemens, compertum esse, „ nihil ad gravem illam ac laudatissimam priscorum Patrum vivendi rationem *relaxandam*, *majorem vim* habuisse, quàm vel nimiam in recipiendis Novitiis *facilitatem* supra numerum quem capere atque alere Monasteria ipsa possent; vel *negligentiam in probando & examinando* eorum spiritu, an verè esset ex Deo, atque ex præcipuo desiderio illi inserviendi; vel denique incuriam in eis educandis atque instituendis.

De modo & tempore, quo hoc examen institui debeat, non una fuit omnium Patrum & temporum disciplina.

V. S. Benedictus post citata verba modum & tempus probationis subjungens, ait: „ Ergo si veniens perseveraverit pulsans, & illatas sibi *injurias & difficultates* ingressus, post quatuor aut quinque dies visus fuerit patienter portare, & persistere petitioni suæ, annuatur ei ingressus.

Primum ergo examen institui vult S. Benedictus super vocatione postulantis ingressum per illius humilitatem; ut ex illa appareat, num aliquousque in spiritu humilitatis profecerit; ac se ut reum seu pœnitentem & vilem tractari & despici sustinere possit, quæ dispositio ad statum Monasticum, qui status est humiliationis & pœnitentiæ, cum primis necessaria est. Unde & in omnium Patrum regulis, super hoc spiritu humilitatis primum examen institui mandatur.

VI. Post hoc examen annuitur quidem ei ex præscripto Regulæ Benedictinæ *Ingressus*; at nequaquam ad Cellam *Novitiorum*; sed, ait Regula, *sit in cella hospitum paucis diebus.*

Hic erat quasi secundùm postulantium examen. Quid verò facere deberet *noviter* veniens in cella hospitum, S. Benedictus non declarat; sed id ex aliorum Regulis facilè eruitur.

Auctor Regulæ Tarnatensis habet: „ Ubi de Senioribus deputatus tam diu jubeatur advenientibus deservire, quousque devotio ejus fuerit patientia teste monstrata. “ Et S. Fructuosus *cap.* 22. „ Hospitibus, sive peregrinis stramina comportabat, aquam pedibus lavandis calefaciens.

Hæc ergo in cella hospitum mora instituta videtur, ut interim in mores & actiones ipsius noviter venientis adverteretur; atque hinc major de ejus spiritu ac vocatione certitudo haberi posset. Unde S. Isidorus, *cap.* 4. *Regulæ*, ait: „ *Vitam* enim uniuscujusque in *hospitalitatis* servitio tribus mensibus *considerari* oportet: quibus peractis ad cœtum sanctæ Congregationis accedere. Neque enim suscipi intus quemquam convenit, nisi priùs foris positus ejus *humilitas* sive patientia probetur. “

Verbo, hujus ac præcedentis examinis probationis scopus est, ut noviter venientium spiritus, ac vita aliquousque sit perspecta, priusquam ad Congregationem, ac intra Monasterium cum Novitiis admittantur.

VII. Proinde non sine fundamento jampridem sustinuit Petrus Venerabilis Abbas Cluniacensis, S. Benedictum hoc suæ Regulæ præscripto, solam præcipitem ac temerariam postulantium admissionem improbare; neque vetare alicujus ad Religionem, sine hujus ritus observantia, admissionem; si modò sat de ejus vocatione constet, & admissionem saluti ejus conducere sat appareat, *lib.* 1. *Epist.* 28.

VIII. Quare S. Basilius multa circa examen recipiendorum disserens, omnia ad unum hoc reducit; quòd oporteat inquirere de præterita vita, & conversatione: *ne fortè simulata quis mente, & fallaci animo* ad Religionem *accedat*. In regulis fus. disput. *Interrog.* 10.

His consonant Patrum Eremitarum S. Augustini Constitutiones, *part.* 2. *cap.* 2. „ Si quis in Ordine nostro recipi petierit, non statim annuatur ei quicumque sit ille, sed *probetur* spiritus ejus si ex Deo est, quia desideria *dilatione* crescunt: & in *privatis* colloquiis voluntas, mens, & intentio ipsius à Priore Conventus, vel à Magistro Novitiorum, seu ab alio *perfectè exploretur*; quòd si perseveraverit in proposito, Prior eum faciat *diligenter* examinari à duobus examinatoribus ad hoc munus deputatis. “

CAPUT II.

De Novitiatu.

1. *Postulans ad Religionem satis probatus admittitur ad Cellam Novitiorum.*
2. *Hujus Cellæ frequens mentio in Regulis Patrum.*
3. *Erat separata à reliquorum Religiosorum habitaculo; & quare?*
4. *Separationem Novitiorum à reliquis Fratribus Professis multùm urget Clemens VIII.*
5. *Novitiis præficiendus aliquis Senior, qui hodie dicitur* Magister Novitiorum.
6. *Qualis eligendus in Magistrum Novitiorum? Et circa quæ præcipuè debeat esse solicitus?*
7. *Quid circa Magistrum Novitiorum statuerit Clemens VIII.*
8. *Novitio diligenter exponenda Regula & obligationes Monasticæ.*
9. *Idipsum enixè commendant Synodi Belgicæ.*
10. *Ex Decreto Clementis VIII. etiam Fratres Conversi de omnibus ritè instruendi.*
11. *Novitiis persuadendum, esse vivendum secundùm Regulam, non autem juxta normam vivendi multorum.*
12. *Quid eum in finem statuerit Innocentius XII.*
13. *Tempus Novitiatus non ubique fuit uniforme.*
14. *Jure Decretalium poterant Abbates tempus Novitiatûs præfixum ex causa abbreviare.*
15. *Ob excessus in hac abbreviatione commissos multis Decretis opus fuit; quibus Fratres Mendicantes illudebant.*
16. *Contra præcipitem Novitiorum Mendicantium admissionem plures editæ Decretales; & efficacissimè illi occurrit Synodus Tridentina.*
17. *Synodus Tridentina sequuta Regulam Benedictinam, tempus Novitiatus esse voluit annale.*
18. *Professionem ante tempus Novitiatus expletum declaravit absolutè* nullam; *sustulitque Decisionem* Cap. 2. & 3. de Regularibus in 6.
19. *Nec renunciatio Novitii, nec consensus Monasterii Professionem anticipatam reddere possunt validam.*

20. An-

20. *Annus Novitiatus debet esse integer.*
21. *Requiritur annus continuus.*
22. *Quæ interruptio anni Novitiatus reddat Professionem nullam, interdum apparet.*
23. *An qui extra Monasterium aliqua parte anni mansit de licentia Superioris, possit validè profiteri sine novo Novitiatu?*
24. *Si ex speciali Statuto Ordinis prolixius quàm annale tempus pro Novitiatu requiratur, huic Synodus Tridentina non derogavit; facta tamen ante tempus ex Statuto præscriptum Professio est invalida.*
25. *Qui anno Novitiatus expleto Monasterium deseruit, reversus validè sine novo Novitiatu profiteri potest.*

I. POstquam postulans ritè examinatus, ac discussus sufficientia signa vocationis dedit, ad Novitiatum, juxta S. Benedicti aliorumque Patrum Regulam recipiendus est. „ Postea autem fit, inquit Benedictus, in cella „ *Novitiorum*, ubi meditetur, & manducet, & dormiat.

II. Hujus cellæ Novitiorum meminere & aliæ Patrum Regulæ. Ferreoli Regula *Cap.* 5. de tempore probationis, seu Novitiatus tractans, ait: „ *Vicinam* tamen „ Monasterio *cellulam*, dum prænotatum tempus ob„ servat, accipiat; Victumque quotidianum à Mona„ sterio, si inter reliquos operetur, expectet, lectioni „ ante omnia & orationi dans operam.

Sanctus Fructuosus *Cap.* 21. *Regulæ* hæc habet: „ Neque interna Fratrum diversoria accedat, sed delegata in exteriore curte *cella* perfruatur.

III. Manifestum ergo est jam pridem ex præscripto Regularum, Novitios ab aliis Fratribus fuisse separatos; „ Ne (ait Hugo Menardus ad *Cap.* 65. §. 1. „ *Concord. Regul.*) quæ in Monasterio geruntur in „ eorum notitiam venirent, & discedentes ea sæcu„ laribus revelarent. Id etiam eorum tranquillitati „ maximè congruum erat; ut ab omni consortio se„ juncti, faciliùs contemplationi & vitiorum extir„ pationi studerent.

IV. Hanc Novitiorum à cæteris Fratribus separationem multùm urget, & observari præcepit Clemens VIII. in citatis Decretis §. 26. „ Quod verò ad loci „ qualitatem uniuscujusque Novitiatus spectat, ait, „ locus hujusmodi propria clausura ab ea parte Con„ ventus & Monasterii in qua degunt professi, segre„ gatus sit, atque distinctus; habeatque tot ad dor„ miendum cellulas separatas, quot erunt numero No„ vitii, vel dormitorium ita capax, ut pro singulis sin„ guli lectuli commodè sterni possint; in quo etiam „ cellula, vel certus ac determinatus locus pro Magi„ stro, ejusque Socio separatus. In eo etiam præter „ alias communes commoditates, aptus locus adsit ad „ spirituales collationes, seu conferentias faciendas, ac „ lectiones, Instructionesque Magistri audiendas, & in „ quem hiemis tempore ad calefaciendum se igne com„ muni recipiant. Oratorium insuper, seu Capella, si „ commodè fieri poterit, ad Novitios in spiritualibus, „ præsertim in cæremoniis, Ecclesiasticisque functio„ nibus exercendos. Hortus quoque peculiaris ad ho„ nestam recreationem, benè conclusus atque muniius „ adsit: sin minus, horarum cæteris Fratribus commu„ nium recreationis tempore ingrediantur. Ipsis verò „ Novitiis ibi commorantibus, curabit Magister cum „ loci Superioris authoritate, (si opus fuerit) ne in „ eundem quisquam alius ingrediatur. Ad hujusmodi „ locum Novitiatus nemini, ejusdem vel alterius Or„ dinis Regulari, etiam Conventus & Monasterii Offi„ ciali; ullo unquam tempore sub quovis prætextu „ aditus pateat, præterquam Magistro, ejusque Socio, „ ac etiam Monasterii, aut Conventus Superiori, si „ quandocumque ingrediendum ibi necessariò existi„ maverit; qui tamen casu aliquem semper ex senio„ ribus Conventus, vel Monasterii Patribus socium as„ sumat. Hujus loci clausuræ clavis apud Magistrum „ semper asservetur, illique soli liceat ex gravi omnino „ causa ingressum illuc alicui permittere; si quis au„ tem Novitiorum quempiam aliqui voluerit, Ma„ gistro præsente, & non aliter alloquatur.

V. Subjicit deinde S. Benedictus: „ Et Senior ei talis „ deputetur, qui aptus sit ad lucrandas animas, qui „ super eum curiosè omninò intendat, & solicitus sit, „ si reverà Deum quærit, si sollicitus sit ad opus Dei, „ ad obedientiam, ad opprobria.

Senior, cujus hic meminit Benedictus, est ille, qui hodie appellatur *Magister Novitiorum*. An autem singulis Novitiis Seniores dandi sint, non expressit Benedictus. „ Nec puto, ait Menardus, hanc esse mentem „ S. Benedicti, qui forte sequitur Ægyptiorum Mona„ chorum normam, juxta quam *uni* Seniori *decem* „ juniores dantur instruendi, ut constat ex Cassiano, „ *lib.* 4. *de Institut. cap.* 7. “ Quod & modernæ disciplinæ Monasticæ est conforme, quæ uni plerumque Magistro plures Novitios committit.

VI. Requirit Benedictus, ut pro Novitiis instruendis eligatur *Senior* aliquis, id est, in exercitiis Monasticis benè exercitatus, qui verbo & exemplo Novitium instruere sit idoneus; qui insuper *aptus sit ad lucrandas animas*: hoc est, aptus ad imprimendum Novitio contemptum mundi, & rerum temporalium, eique inspirandum amorem rerum cœlestium; necnon magnam ideam eorum, quæ mundus despicere solet.

Posthæc, qui *curiosè omninò intendat*, & *sollicitus sit, si Novitius reverà Deum quærat*: idest, num in exercitiis Religionis, ac ipsa vitæ Monasticæ electione unicè Deum quærat; utrùm nulla humana consideratio se immisceat, quæ ipsum ad hoc vitæ genus eligendum impellat. Denique sollicitè attendat, num ita Novitius in omnibus se gerat, ut meritò ac cum fundamento judicari possit, ipsum ad Religionem à Deo esse vocatum. Quæ sat ostendunt, quanta prudentia non carnis, sed Spiritus in Magistro Novitiorum opus sit.

Meritò ergo Patres Eremitæ S. Augustini decreverunt, „ in Magistrum Novitiorum eligi Fratrem honestum, ac *probatum*, & sui Ordinis *præcipuum Zelatorem* provectæque ætatis, quantùm fieri poterit, „ à quo ad Dei laudem & Ordinis decorem, cum „ *omni sanctimonia & bona doctrina* diligenter eru„ diantur & instruantur. “

VII. Clemens VIII. in Constitutione sua de recipiendis Novitiis, hæc de Magistro Novitiorum, & ejus Socio habet, §. 27. „ Ipse Magister Sacerdotali Ordine sit initiatus, ac in quinto saltem suprà trigesimum ætatis suæ anno constitutus, & per decennium à professione emissa in Religione perstiterit, „ Socius verò trigesimum annum excedat; sintque ambo „ doctrina, & quantum per Superiorum diligentiam „ & vires fieri poterit, *vitæ etiam anteactæ exemplo* „ *præstantes*, *orationis* prætereà & *mortificationis ope*„ *ribus addicti*; *prudentia, charitateque referti*, non „ sine affabilitate graves, *zelum Dei* cum mansuetudine „ præseferentes, ab omni cordis & animi perturba„ tione, ira præsertim & indignatione, quæ in se & „ erga alios charitatem impedire consueverunt; quàm „ longissimè alieni, & tales demùm qui *in omnibus* „ *seipsos bonorum operum exemplum* præbeant, ut ii „ qui eorum curæ subsunt, illos non tam metuant „ quàm revereantur, nec illis unquam detrahere quid„ quam possint. “

VIII. Prosequitur Regula Benedictina citat. *cap.* 58. „ Prædicentur ei omnia *dura & aspera*, per quæ „ itur ad Deum. Si promiserit de stabilitatis suæ per„ severantia, post duorum mensium circulum legatur „ ei hæc *Regula* per ordinem, & dicatur ei: Ecce lex „ sub qua militare vis; si potes observare, ingredere; „ si verò non potes, liber discede. Si adhuc steterit, „ tunc ducatur in supradictam cellam Novitiorum „ & iterum *probetur in omni patientia*. Et post sex „ mensium circuitum legatur ei *Regula*; ut sciat ad „ quod ingreditur. Et si adhuc stat, post quatuor men„ ses iterum *relegatur* ei eadem Regula. Et si habita „ secum deliberatione promiserit omnia custodire, & „ cuncta sibi imperata servare, tunc suscipiatur in „ Congregatione, sciens se jam sub lege Regulæ con„ stitutum, quòd ei ex illa die non liceat egredi de „ Monasterio, nec collum excutere de sub jugo Re„ gulæ, quam sub tam morosa deliberatione licuit, aut „ excusare, aut suscipere. “

Unicus in his omnibus scopus S. Benedicti fuit, ut Novitius exactè de Regula reliquisque vitæ Monasticæ exercitiis & obligationibus instruatur; nihilque leviter & inconsideratè arripiat, ejusque animi ac spiritus in his omnibus constantia benè probetur.

Et

Et quia ab hoc puncto totius disciplinæ Regularis recta observantia, atque ipsorum etiam Novitiorum salus plerumque dependet, in eo observantia illius non tantùm priscorum Patrum Regulæ, sed & recentiorum Ordinum Constitutiones, & Synodorum Decreta urserunt.

IX. Synodus Cameracensis P. I. *Tit. de Monasteriis cap.* 14. „ Mandat omnibus Monasteriorum Superioribus, ut *Regula* ac Statutorum Monasterii, in quo juvenes cupiunt profiteri, *lectio & explicatio* eisdem Novitiis fiat; ne *imprudentiùs* voveant; si ipsis minus constet, ad quid se per professionem obligent.

„ Novitiorum *diligens* institutio fiat (inquit Synodus Audomarensis) neque solùm Ecclesiæ Officium, sed & *professionem* ipsam ac *Religionis vota* & *Regulam*, necnon Monasterii Statuta doceantur, *probèque* ea intelligant, ac *in eis exerceantur*, priusquam ea profiteri aut vovere sinantur. „ *Tit.* 17. *cap.* 4. Idem mandat Synodus Mechl. *D. tit.* 22. *cap.* 5.

X. Quia præcipit Clemens VIII. in jam sæpiùs citata Constitutione, „ ut omnes etiam *Conversi* recipiendi de omnibus prædictis, priusquam ad habitum Regularem admittantur, ab iis quibus munus illud incumbit, diligenter instruantur.

XI. Verùm frustranea erit, quod & passim experientia docet, Regulæ, Statutorumque prælectio; atque rigida etiam votorum explanatio, ni unà persuadeant Novitiis, vivendum esse juxta præscriptum Regulæ & Statutorum prout sonant; tametsi fortitan vita multorum non sit conformis, neque ipsis attendendum esse, quid passim alicujus Ordinis aut Monasterii Religiosi faciant, sed quid Regula Statutaque præscribant; & ad quid ipsa Religiosa professio Religiosos obliget. Ni enim hæc Novitiis fortiter imprimantur, facilè fiet, ut quantumvis aspera ac difficilia in Regula ac Statutis contineri audiant; illa credant tamen cum commoda ac mundana vita componi posse; dum vident Religiosos eandem Regulam ac Statuta professos similem vitam ducere.

XII. Ut verò Novitii ac recenter Professi haberent ob oculos exactæ Regularis disciplinæ exemplar, quo ipsi efficaciùs ad illam incitarentur, modernus Pontifex Innocentius XII. ex sententia Congregationis Cardinalium specialiter super reformatione Regularium institutæ, edito Decreto 18. Julii 1695. præcepit singulorum Ordinum Regularium Superioribus, „ ut in unaquaque Provincia per Italiam & Insulas adjacentes, quamprimum deputent aliquos Conventus, quos magis aptos censuerint, vel unum saltem; ibique authoritate Apostolica statuant omnimodam observantiam Regulæ, Constitutionum uniuscujusque Ordinis, & Decretorum Apostolicorum, præcipuè verò exactæ Vitæ Communis ad formam eorumdem Decretorum, ab omnibus Religiosis, qui in Conventibus, ubi recipiendi Novitii, & Professi educandi sunt, morabuntur, omninò servandæ.

Quæ omnia, quò faciliùs, efficaciùs & durabiliùs ad praxim deduci valeant, in virtute S. Obedientiæ eisdem Superioribus præcipitur, „ ut in supradictis Conventibus non collocent, nisi Religiosos graves, devotos, exemplares, Regularis observantiæ, & puritatis Regulæ studiosos, orationi præsertim, ac mortificationi, sine quibus non potest Religiosa vita consistere, addictos, quique consentiant exactè servare Vitam Communem, atque indè amoveant eos omnes, qui tam Sanctæ Ordinationi contradicere, seu verbis, aut factis quoquomodo sese opponere audeant.

Novitiorum in rectè instituto Monasterio educatio, & probatio (de qua in Decreto Innocentii XII. in textu relato) uti & Novitiorum à reliquis Religiosis professis separatio (de qua *num.* 3.) indubiè rectæ educationi & institutioni Novitiorum congruit.

Notandum tamen, quòd ex hac separatione Novitiorum à cæteris Religiosis professis unum fit contingens, quòd Novitiis nimium occultentur, tum monasticæ disciplinæ collapsio, tum multorum Religiosorum à regulæ observantia deflexio; quæ si Novitiis apprimè essent cognitæ, non tarò intelligerent, quàm difficile ipsis postmodum erit, in tanta disciplinæ monasticæ deformitate ac collapsione, & inter tam defectuosos fratres, veram atque integram vitæ monasticæ disciplinam observare & emissis votis per omnia satisfacere.

Ex his quoque parentes, necnon adolescentium directores intelligere possunt, sui muneris, & officii esse eos, quos sciunt ingressum in Monasterium meditari, subinde de hac disciplinæ & regulæ collapsione præmonere & instruere, difficultatesque exponere, quas ob hanc deformationem sint habituri, si vitam verè religiosam in his Monasteriis ducere, & votis suis per omnia satisfacere intendant.

XIII. Anno integro Novitium probandum esse, Regula Benedictina supponit. Antiquorum Monachorum, præsertim Ægyptiorum Regulæ ad triennium Novitiatum passim produxerunt: quas sequutus Imperator Justinianus sancivit, ut accedentes ad vitam Monasticam per *triennium* in veste *laica* maneant, divina addiscentes eloquia; & ut reverendissimi eorum Abbates requirant eos, undè eis desiderium vitæ singularis accesserit: & discentes ab eis, quòd nulla maligna occasio ad hoc eos adduxit, habeant eos inter eos, qui adhuc docentur, & moneantur: & experimento percipiant eorum tolerantiam & honestatem: *Non enim facilis est vitæ mutatio*, inquit, *sed cum animæ fit labore*. Novella 5. *cap.* 2.

In textu notatum fuit, ex præscripto regulæ S. Benedicti requiri annum dumtaxat novitiatus; at apud Orientales ex præscripto Justiniani in *Novella* 5. *cap.* 2. requisitum fuisse triennium novitiatus.

Utriusque hujus disciplinæ monasticæ meminit Gratianus. Et quidem *causa* 17. *quæst.* 2. *Can.* 1. refert sub nomine Alexandri Papæ II. quòd tum S. Benedicti, tum S. Gregorii Papæ constitutio Canonica interdicat, *Monachum ante unius anni probationem effici*.

Deinde *can.* 3. sub nomine Decreti Bonifacii (sed quod re ipsa desumptum est, ex Novellis Justiniani, ut notant Correctores Romani) refert: „ Si quis *incognitus* monasterium ingredi voluerit, ante *triennium* Monachi habitus ei non præstetur. «

Ut autem has auctoritates conciliet Gratianus, ad calcem *Canonis* 2. subjungit: „ Auctoritas illa Alexandri secuta est institutionem Beati Gregorii & Beati Benedicti, quæ probandis annum indulget, sed tantùm *notis*, *ignotis* verò triennium concedit. «

Absona planè restrictio, cujus nulla aut in regula S. Benedicti, aut apud S. Gregorium mentio habetur.

Similiter nec apud Justinianum ullum inter *notos* & *ignotos* discrimen constituitur: sed simpliciter *triennium* probationis præscribitur. Neque in Novellis Justiniani legitur, quemadmodum hic apud Gratianum in prætenso Decreto Bonifacii, *si quis* INCOGNITUS, sed indefinitè: *Si quis autem ad monasticam vitam venire voluerit*.

Si Gratianus loca & tempora distinxisset, obvia fuisset conciliandi ratio; scitur enim, nec ubique nec semper eamdem fuisse circa tempus probationis disciplinam.

XIV. Verùm cùm tempus illud annuum aut triennale unicè spectare videretur, ut & Novitii sitè de vita Monastica essent instructi, & Monasterium de Novitio cepisset experimentum, nullatenus ad substantiam professionis pertinere visum fuit; quod multis jam pridem probavit Petrus Venerabilis Cluniacensium Abbas *Lib.* 1. *Epist.* 28. & evidenter supposuit Innocentius III. in *Cap.* 16. *ii de Regularibus*, Annalem probationem asserens esse Patrum institutum, Novitii pariter & Monasterii gratia inductum; cui tamen utriusque consensu renuntiari posse asserit: ideoque professionem ante expletum probationis annum factam validam esse: *Quia*, ait, *multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem*. Post hæc subjungit: „ Prohibendum est autem Abbatibus, ne passim ante tempus probationis quoslibet ad professionem admittant. «

XV. Quia tamen in potestate Abbatum manebat tempus probationis abbreviare, eam abbreviationem vel importunis precibus victi, aut aliquo humano respectu impulsi sæpiùs annuebant: atque inde sursum fiebat, non satis probatos ad professionem admitti; ut propterea iteratis Decretis ad hunc abusum coercendum opus fuerit.

Sed cùm „ hi Canones spectare viderentur ad solum S. Benedicti Ordinem (inquit Christianus Lupus *tom.* 3. *Schol. pag.* 527.) novelli tunc Fratres Prædi- «

cam-

„ catores & Minores pergebant sine *probationis anno* „ ad professionem admittere. Admittebant etiam *inhabiles* personas, atque ita suos Ecclesiæ utilissimos Ordines *gravabant*, ac *vitiabant*.

XVI. Plura quidem tam ab Innocentio IV. quàm Bonifacio VIII. contra hanc præcipitem Fratrum Mendicantium ad professionem admissionem edita fuere Decreta, quæ in sexto Decretalium sub titulo de Regularibus referuntur; sed eorum vel non observantiam, vel inefficaciam advertentes Patres Tridentini decreverunt, *Sess. 25. cap. 15. de Regularibus*. „ Ne in quacumque Religione tam virorum, quàm mulierum, qui *minore* tempore, quàm *per annum*, post „ susceptum habitum in probatione steterit, ad professionem admittatur. Professio autem facta sit *nulla*, *nullamque* inducat *obligationem* ad alicujus Regulæ, vel Religionis, vel Ordinis observationem, „ aut ad alios quoscumque effectus.

XVII. Sequuta est ergo Synodus Benedictinam Regulam annuam probationem præscribentem. Quam Regulam S. Benedicti, uti rectè notat Lupus loco citato, *esse omnium Regularum Dominam semper censuit Apostolica Sedes*.

XVIII. Omnimodam tamen illam professionis *nullitatem*, ad robur & firmitatem sui Decreti superaddidit Benedictinæ Regulæ Synodus: quo etiam sublatam esse decisionem, *Cap. 2. & 3. de Regularibus* in VI. ex resolutione S. Congregationis annotavit Fagnanus ad *Cap.* PRÆLATUM *de his quæ vi metusvè causa*, *n. 29. & 30.* quatenùs ibi declarabatur, quòd professio facta durante anno probationis non obligaret quidem ad individuam religionem, quam esset professus, sed tamen professum astringeret ad aliquam religionem in genere: ita ut professo integrum non esset ad sæculum reverti. At juxta Decretum Tridentinum, professio ante expletum annum Novitiatus emissa est nulla *nullitate absoluta*; ut ipsi professo liberum sit non obstante illa professione ad sæculum redire.

XIX. Neque ipsius Novitii renuntiatio validam reddere potest professionem: quia annus ille probationis, ut rectè notat Zypæus in *Jure novo tit. de Regularibus*, non in illius privati favorem, sed *publicæ* politiæ causa inductus est: quæ etiam ex indiscreta & præcipiti ad professionem admissione non exigua incommoda sæpiùs experitur.

XX. Annum Novitiatus debere esse integrum; ut etiam defectus unius horæ professionem redderet nullam, latè docet Fagnanus ad *Cap.* AD NOSTRAM ꝫ *de Regularibus*.

XXI. Annum probationis ex mente Synodi Tridentinæ, debere esse continuum, seu nullatenùs interruptum, post alios resolvit Zypæus *Consult. 18. de Regularib.* in tantùm ut si Novitius, vel die uno religionem deseruerit, reversus teneatur rursus integrum annum probationis, sub pœna nullitatis professionis, absolvere. Et duarum horarum interruptionem reddere Novitiatum nullum, resolvit S. Congr. apud Fagn. ad *Cap.* AD NOSTRAM *de Regularib. num. 27.*

XXII. Contrarium tamen innuunt Constitutiones PP. Eremitarum Sancti Augustini, *pag. 2. cap. 3.* ubi statuunt: „ Si aliquis Novitius infrà assignatum sibi tem„ pus probationis, aspexerit retrò, si postmodum trans„ facta die eadem suæ egressionis redire voluerit, „ non recipiatur, nisi ea conditione & modo, ut „ iterùm per annum & diem debeat in probatione „ manere; nisi ejus vita & conversatio talis fuerit, „ quòd videatur discretioni Prioris Provincialis *mise„ ricorditer esse dispensandum*. “ Hæc dispensandi facultas data Provinciali videtur indicare, non credidisse Statuti illius conditores, ex mente Synodi Tridentinæ annum probationis debere ita esse continuum, ut vel modica illius interruptio Novitiatum inchoatum omninò reddat invalidum. Supposita enim illa nullitate per Concilium inducta, non posset Provincialis super novo Novitiatu dispensare.

At videntur Patres illi supposuisse, modici temporis interruptionem pro interruptione non esse considerandam, nec impedire, quominùs id obtineatur, ob quod requiratur annus Novitiatus *continuus*, sive *non interruptus*; nimirùm, ut Novitius vitæ Monasticæ austeritates omnes experiatur; quæ uno anni tempore majores esse possent, quàm alio; & difficilius est, vitæ alicujus molestias per annum *continuum*, quàm per interrupta intervalla sustinere; quæ ratio tunc dumtaxat obtinere videtur, dum notabilis esset interruptio. Unde in prædicto statuto additur: „ Non tamen cum eo, qui ultra mensem extra Ordinem “ permanserit, ullo modo dispensari debet. “

Nihilominùs, si Fagnano credimus, „ Procuratori generali Ordinis Minimorum quærenti, an Novi- “ tius, qui à Monasterio ut aliam Religionem ingre- “ deretur, abierat, ac *duas tantùm horas* in alio “ Conventu moram traxerat, moxque facti pœnitens “ reversus fuerat, teneretur incipere novum annum “ probationis: Responsum est, teneri ab eo die, quo “ rediit. “ Ad *Cap.* INSINUANTE ꝫ *qui Clerici, vel Voventes*, &c. *n. 36.*

Incertum ergo aliquousque apparet, quæ interruptio Novitiatum vitiet, ipsumque Novitium ad novum Novitiatum peragendum obstringat, sub pœna nullitatis Professionis secututæ; uti etiam apparet ex auctoribus in utramque partem adductis per Barbosam in Jure Ecclesiastico, *Lib. 1. cap. 42. n. 124.*

XXIII. Illud certius esse videtur, quòd si aliquam partem Novitiatus Novitius in Monasterio peregerit, atque durante Novitiatu de mandato Superioris exiverit, ac sub illius obedientia, & ex rationabili causa residuo anni tempore extra Monasterium manserit; si expleto anno professionem sine alio Novitiatu emiserit, professionem valere, quemadmodum resolvisse S. Congregationem testatur Fagnanus loco citato, *n. 38.* eamque resolutionem multis argumentis adstruens; unà tamen monens *n. 41.* id hodie non procedere in eo, qui extra Monasterium habitum Regularem assumpsisset; nec umquam per anni circulum Monasterium esset ingressus.

XXIV. Cùm verò Synodus Tridentina annum probationis requirat, ut & Novitius plenè sit instructus de his, quæ professio secum trahit, & Monasterium de capacitate & spiritu ipsius Novitii, nequaquam Synodus reprobare intendit Statuta aut consuetudines Religionum, quæ prolixius probationis tempus requirunt; sed illa integra ac inviolata permittit: ita tamen, ut si anno probationis expleto, at nondum evoluto ulteriori tempore per Statuta, aut consuetudinem requisito, ad Professionem admittatur Novitius, professio propterea non sit invalida: eò quòd Statuta tempus illud requirere non soleant sub pœna nullitatis: & ita quoad Novitios in Societate Jesu expressè docet Barbosa loco citat. *n. 133.*

XXV. Si autem integro anno Novitiatus absoluto ante emissam Professionem Monasterium deseruerit, reversus poterit sine novo Novitiatus anno ad Professionem admitti: quia verum est, annum integrum ac continuum in probatione fuisse: & ita respondit S. Congregatio apud Fagnanum ad *Cap.* PRESBYTERUM ꝫ *de Pœnit. & remiss. n. 116.* nisi Religionis, aut personæ conditio sit immutata; idque Superiores Religionis diligenter animadvertere debere.

CAPUT III.

De Libertate Novitii deserendi Religionem ante Professionem; & ad eam spectantibus.

1. *Ante emissam Professionem manet Novitio integra libertas redeundi ad sæculum.*
2. *Novitii olim probabantur in veste* laicali.
3. *Hæc disciplina sæculo 12. adhuc erat in Ordine Cisterciensi.*
4. *Hinc originem sumpsisse videtur* tacita *professio.*
5. *Quomodo hæc disciplina mutata?*
6. *Quare distinctus habitus Novitiorum ab habitu Professorum.*
7. *Non mutabatur habitus Novitii, ut major maneret libertas egrediendi.*
8. *Eumdem in finem capilli puellarum ante Professionem non abscinduntur.*
9. *Pueri à parentibus oblati hac oblatione hodie non astringuntur; secùs olim.*
10. *Jure communi & ex moderna disciplina nemo ex oblatione parentum Religioni astringitur.*

11. *Æquum*

11. *Æquum est, ut meditantes ingressum Religionis consulant parentes; professio tamen facta invitis parentibus est valida.*
12. *Interdum auctoritate Regia filii-familias jubentur extra Monasterium collocari, ut parentibus detur ad ipsos liber accessus.*
13. *Neque id à jure dissonum est.*
14. *Nulla renuntiatio aut obligatio à Novitio fieri potest, nisi sub certis conditionibus, ut major maneat Novitio libertas.*
15. *Etiam procedit in eo qui meditatur ingressum.*
16. *Decretum Concilii Tridentini loquitur de omni renuntiatione, modò appareat factam esse animo ingrediendi Religionem.*
17. *Renuntiatio facta à Novitio post 10. menses probationis valet; licèt professio ultrà annum protrahatur.*
18. *Decretum Synodi Tridentinæ vetans donari ex bonis Novitii ipsi Monasterio.*
19. *Synodus loquitur de* gratuita, *&* ultronea *donatione.*
20. *Synodus non dicit aliquid posse exigi pro expensis Novitiatus.*
21. *Nullatenus probat praxim Monasteriorum etiam opulentorum* exigendi *expensas Novitiatus.*
22. *Hæc praxis à multis improbatur.*
23. *Est contra mentem Fundatorum.*
24. *Decretum habet locum in bonis parentum.*
25. *Etiam in Novitio qui est sui juris.*
26. *Etiam facta donatio sub cautione de restituendo.*

I. DUrante Novitiatu, vel etiam eo finito, necdum tamen emissa Professione, integra manet Novitio libertas Monasterium deserendi, & ad sæculum redeundi, *Cap.* 23. ;; *de Regularib.* Et in *Cap.* 2. *eodem in VI.* Fratribus Minoribus & Prædicatoribus in virtute obedientiæ, & sub pœna excommunicationis districtiùs inhibetur, ne aliquem intra annum probationis constitutum, ante emissam Professionem tacitam, vel expressam impedire præsumant, ne ad sæculum rediret.

II. Olim Novitii probabantur in veste *laicali*; neque ante emissam Professionem vestem mutabant; uti colligitur ex Regula Benedictina, *cap.* 58. ubi præcipitur, ut post Novitiatum expletum & emissam Professionem „ suscipiendus Frater in Oratorio exuatur „ rebus propriis, quibus *vestitus* est, & *induatur rebus* Monasterii „.

Conformiter ad hanc ejus temporis disciplinam scribit sanctus Gregorius apud Gratian. *Distinct.* 53. *Can.* LEGEM: milites ad Religionem divertentes, „ juxta „ normam Regularem debere in *suo habitu* per triennium *probari*, & tunc *Monachicum* habitum Deo „ auctore suscipere.

Et in Conventibus Regum Francorum de suscipiendo ad Religionem præcipitur: „ Ipse verò nec *tondeatur*, nec *pristina vestimenta* immutet, *priusquam* obedientiam promittat.

III. Hanc disciplinam tempore S. Bernardi apud Cistercienses in usu fuisse sat apertè innuit S. Bernardus, *Epistol.* 1. ad Robertum, eumdem obsecrans, ut meminerit, quòd demum anno Novitiatus transacto, post annum *sponte* professus; *tunc primùm sæculari veste relicta habitum Religionis susceperit.*

IV. Hinc forsan successu temporis originem sumpsit *tacita* professio per habitus Monastici susceptionem, cujus frequens in Decretalibus Gregorii IX. mentio occurrit. Cùm enim ante professionem *habitus* Monasticus suscipi non soleret, qui eum suscipiebat, *profiteri* censebatur.

V. Cùm verò, uti suprà notavimus, circa sæculum 12. aut 13. in pluribus Religionibus annus Novitiatus negligeretur, etiam mox à receptione *habitum* Monasticum inducere cœperunt. Hoc autem ritu sic introducto; quòd scilicet habitus Monasticus mox à receptione ad Religionem traderetur, quia Novitiatus tum prætermittebatur; cùm posteà Pontifices, & Concilia Novitiatum urserunt, nec ante illum expletum professionem emitti voluerunt, remansit consuetudo tradendi habitum Monasticum in ipsa receptione; atque ita introducta disciplina ipsum Novitiatum in habitu Monastico peragendi, quæ hodie apud omnes Regulares servatur; neque Novitiatus ante habitum susceptum inchoatus reputatur.

VI. Porrò quia eo tempore adhuc vigebat tacita professio per susceptionem *habitus Professorum*, ne ex susceptione vestis Monasticæ in ipso Novitiatu dubium oriretur, num professionem emisisset, decrevit Gregorius IX. *Cap. penult.* ;; *de Regularibus*; " Quòd cùm in locis Religiosis Novitiorum habitus non " distinguatur ab habitu Professorum: professionis tem- " pore benedicantur vestes, quæ profitentibus conce- " dantur, ut Novitiorum habitus à Professorum ha- " bitu discernatur. "

VII. Quidquid sit de origine mutatæ hujus disciplinæ, causam Statuti sui (idest, ut Novitiatus in veste laicali fieret) eam Sanctum Benedictum habuisse „ crediderim (ait Haeftenius, *Disq. Monast.* " *lib.* 5. *tractat.* 2. *disquis.* 2.) ut *libertati* Novi- " tiorum consuleretur: eoque minori cum infamia " Monasterio egredi possent, quòd numquam Mona- " sticum habitum detulissent. "

Quòd pluribus sæculis Novitiatus peractus fuerit in veste *laicali*; atque demum emissa professione daretur vestis Monastica, idque ut major maneret Novitiis egrediendi libertas, ex Hugone Menardo, in textu observatum est.

Et sanè non dubium, quin major esset libertas Novitiis ad sæculum revertendi, si Novitiatus in veste laicali etiamnum hodie perageretur. Scitur enim vulgò non nihil ignominiosum reputari, si semel susceptus Religionis habitus exuatur; eò quòd per exteriorem vestis Religiosæ gestationem, quasi jam Monachi, seu Religiosi reputati, redeuntes ad sæculum Monachum exuisse videantur, & existimentur. Interim nec dubitandum, quin durante moderna disciplina monastica peragendi Novitiatum in habitu monastico, & à laicali planè distincto minor quasi videatur novitio egrediendi libertas, adeòque major & exactior in recipiendis ad Novitiatum cura, & morum & spiritus discussio & inquisitio meritò requiratur.

VIII. Eodem spiritu Synodus P. II. Mechliniensis, *tit.* 24. *cap.* 7. libertati professionis Virginum Deo dicandarum consulens, renovansque omnia statuta, ac consuetudines huic libertati contraria, inter alia prohibet: *Ne quarumcumque virginum* CAPILLI *ante professionem recesentur.*

IX. Ob eamdem libertatem, tandem posterioribus sæculis data est facultas integra illis, qui ante pubertatem, idest, masculi ante 14. & puellæ ante 12. ætatis annum à parentibus Religioni erant oblati, dum ad pubertatem venerint, relicta Religione ad sæculum redeundi; contra veterem disciplinam, quæ pueros à parentibus ante pubertatis annos oblatos ipsi Religioni ita obstringebat, ac si ipsi per se professionem emisissent; juxta illud Concilii Toletani IV. *Can.* 48. apud Gratian. *Caus.* 20. *quæst.* 1. *Can.* 3. „ Monachum aut *paterna* " *devotio*, aut propria professio facit. Quidquid ho- " rum fuerit, *alligatum* tenebit. " Plures in hujus disciplinæ probationem Canones citat Gratianus, ac tandem concludit. „ Ex his auctoritatibus colligitur, " quòd *paterna professio* pueros tenet *obligatos*; nec " liceat eis à proposito discedere, quod paterna de- " votione in *puerilibus* annis susceperunt. " De hac puerorum oblatione ejusque ritu & effectu latè tractat Haeftenius, *Disq. Monast. lib.* 5. *tract.* 1.

X. At juxta responsum Cœlestini III. datum anno 1191. & relatum in *Cap.* 14. ;; *de Regularibus* mutata veteri disciplina, puer in minore ætate à parentibus oblatus, postquam ad annos pubertatis, sive discretionis pervenit, si Monachalem habitum retinere noluerit, non est ullatenus compellendus: „ quia tunc liberum sibi erit eum dimittere, & bona paterna, " quæ ipsi ex successione provenerint, postulare. "

Cui responso moderna Monastica disciplina est conformis; maximè cùm nec ante 16. ætatis annum ullam sive virorum, sive mulierum professionem admittat; uti infrà dicetur.

XI. Quamvis justum sit, ac obedientiæ & reverentiæ parentibus debitæ planè consonum, ut liberi inconsultis, ac reluctantibus parentibus statum facilè non assumant, nequaquam tamen ipsa professionis validitas à parentum dependet consensu; licitumque subinde esse potest, invitis, ac reclamantibus parentibus Monaste-

tium ingredi, & professionem emittere. Unde est illud apud Gratian. *Caus.* 20. q. 2. *Can.* 2. „ Si verò in *fortiori* ætate (id est, ultra annos pubertatis) adolescentula, vel adolescens servire Deo elegerit, non est *potestas parentibus* prohibendi.

XII. Si tamen ex circumstantiis & conjecturis fit non infundata suspicio, quod per fraudes aut minas, vel alia nonnulla humana motiva ad Religionem, insciis parentibus juvenes aut puellæ fuerint invitati & allecti, nonnumquam officio judicis, petentibus parentibus aut etiam tutoribus, Superiores compelluntur illos parentibus, vel curatoribus reddere; aut saltem eos in loco aliquo à Monasterio separato collocare, ut ibidem à parentibus examinentur, atque eorum voluntas, num libera sit & recta ac firma, discutiatur; quemadmodum frequenter auctoritate Senatus Regii factum fuisse refertur, *Tom.* 2. *Libert. Eccles. Gall. cap.* 33. & nuper à Concilio Sanctiori Bruxellis ordinatum fuit in causa Josephi Vande Walle Novitii ap. PP. Societatis.

XIII. Neque id dissonum est à jure communi, quo statuitur, pueros ante annos pubertatis non posse invitis parentibus aut tutoribus Religionem ingredi; & si contra fecerint, posse repelli, & Religiosos officio judicis compelli ad reddendum, *Cap.* 8. *&* 11. ☧ *de Regularibus*,

XIV. Ad eamdem libertatem Monasterium deferendi, Novitio conservandam, Synodus Trident. *Sess.* 25. *cap.* 16. *de Regularibus*, decrevit: „ Nulla renunciatio, aut obligatio ante professionem facta, etiam cum juramento, vel in favorem cujuscumque causæ piæ, valeat, nisi cum licentia Episcopi, sive ejus Vicarii fiat intra *duos* menses *proximos* ante professionem; ac non aliàs intelligatur effectum suum sortiri, nisi *secuta* professione: aliter verò facta, etiamsi cum hujus favoris *expressa renuntiatione*, etiam *jurata*, sit *irrita*, & *nullius effectus*.

Renuntiatio, de qua in Decreto, non tantùm complectitur renunciationem rerum aut jurium temporalium, sed etiam renuntiationem Beneficii, quod ante ingressum ipse Novitius possidebat; adeout Beneficium illud nequeat validè conferri, nisi renuntiatio juxta formam hujus Decreti facta sit.

Verba enim imprimis generalia sunt, omnem renuntiationem complectentia. Ipse quoque scopus Concilii, ne scilicet per similem renuntiationem adimatur libertas Novitiis Religionem deserendi, in hac renuntiatione militat; quandoquidem dubium non sit, quin per ejusmodi renuntiationem, Novitius mediis vivendi destitutus, cogeretur quodammodò invitus in Religione perseverare; quapropter & S. Congregationem sæpiùs illa resolvisse refert Fagnanus *ad Cap.* STATUIMUS ☧ *de Regularib. n.* 19. ac per consequens derogatum esse, *Cap.* 4. *de Regularib. in* 6. in quantum ibidem Episcopo permitti videtur, conferre Beneficium ejus, qui Religionem ingreditur, intra annum probationis, *si ad id ipsius Novitii accesserit consensus*.

XV. Insuper Decretum Concilii Tridentini procedere, quando renuntiatio fit quidem ante ingressum Religionis, sed tamen *intuitu ingressionis* in Monasterium, declaravit Sacr. Congregatio referente Azorio, *part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 20. *quæst.* 6. quia aliàs fraus fieret Decreto.

XVI. Insuper Decretum intelligi de quacumque renuntiatione; aut alienatione facta ante ingressum; modò appareat, eam intuitu & animo ingrediendi factam, sustinet post Navarr. & alios Zypæus in Jure Novo, *Tit. de Regularib. n.* 29. creditque Declarationem Cardinalium, quo contrarium declaratum dicitur, esse accipiendam de casu, quo renuntiatio facta est in sæculo, absque intuitu aut intentione ingrediendi; „ alioquin, ait, non id satis cum intentione Concilii & indistinctis verbis conveniet; adeoque an Declaratio authentica esset, dubitandum esset.

XVII. Porrò renuntiationem sive obligationem factam à Novitio, qui decem mensibus in Novitiatu fuisset, futuram validam, si cum consensu Episcopi ejusve Vicarii facta sit, tametsi Superior ex justa causa professionem ultrà annum distulerit, notat ibidem Zypæus: eò quòd facta sit infrà duos menses proximos tempori, quo professio legitimè emitti potuisset; atque ita resolvisse S. Congregationem.

XVIII. Adhæc pro asserenda libertate Novitii deserendi Religionem, decrevit Synodus Trident. *Sess.* 25. *cap.* 16. *de Regularib.* „ Sed neque ante professionem, excepto victu & vestitu Novitii vel Novitiæ illius temporis, quo in probatione est, quocumque prætextu, à parentibus, vel propinquis, aut curatoribus ejus Monasterio aliquid ex bonis ejusdem tribuatur: ne hac occasione discedere nequeat, quòd totam, vel majorem partem substantiæ suæ Monasterium possideat: nec facilè, si discesserit, id recuperare possit.

XIX. Hoc Decreto imprimis decernitur, nihil à parentibus, vel propinquis aut curatoribus ex bonis Novitii Monasterio ante emissam professionem quocumque prætextu tribui posse, etiam *liberaliter*, seu *ultroneè*, citra ullum pactum aut conventionem cum Monasterio; excepto victu & vestitu illius temporis, quo in probatione est.

XX. Nullatenùs ergo ex hoc Decreto elici potest, mentem Concilii fuisse, Monasterium posse *exigere* atque *pacisci*, cum ingrediente ejusvè parentibus super expensis & vestitu Novitii; nam dumtaxat declarat Synodus, quòd Parentes nihil queant tribuere Monasterio ex bonis Novitii, excepto victu & vestitu Novitii vel Novitiæ illius temporis, quo in probatione esse quod Suaresius aliique recentiores quoque annotarunt. Verum est, (ait Suaresius, *Lib.* 4. *de Simonia*, *c.* 17. *n.* 19.) „ Concilium Tridentinum non loqui de *pacto*, nec de *modo* recipiendi, idest, an possit Monasterium ita sustentationem petere, ut sine illa nolit Novitium recipere.

XXI. Hinc ulteriùs infertur, nec in speciem, Tridentinum hoc loco favere hodiernæ multorum Monasteriorum, etiam admodum opulentorum praxi, exigendi ab ingredientibus eorumvè parentibus ea, quæ pro victu & vestitu Novitii, aut Novitiæ illius temporis, quo in probatione est, necessaria creduntur.

XXII. Unde prædicta praxis à non paucis, etiam post Concilium Tridentinum reprobata fuit. Et quidem Directorium Ecclesiasticæ disciplinæ, Coloniensi præsertim Ecclesiæ accommodatum, sub initium hujus sæculi evulgatum auctoritate Episcopi Tricaricensis Sedis Apostolicæ per Germaniam inferiorem & Belgarum Provincias Nuntii, & à Facultate Theologica Lovaniensi probatum, relato hoc Concilii Tridentini Decreto, ait: Quin nec pro ipso victu aut vestitu Novitii aliquid *ex pacto* detur. Cùm enim Novitiatus res sit spiritualis, cui annexum est jus ad victum & vestitum, à Simonia abesse non potest, de his pacisci, vel pro jure Novitiatus acquirendo ad victum & vestitum contribuere. Si, quis autem jure Novitiatus acquisito sumptus liberaliter refundere velit, licitè id facere potest, modò nullum intercedat pactum, conventio, spes aut mutuus intellectus.

Sententiam hanc ex professo propugnat, & pluribus adstruere conatu Petrus à S. Audomaro, aliàs Wallon Capelle, Prior Monasterii Montis Dei. Guinoci; cujus verba retuli in dissertatione de peculiaritate & Simonia circa ingressum Religionis, *part.* 2. *c.* 5. §. 3.

XXIII. Quidquid sit de Simonia, illud indubitatum est, improbandum esse, Monasteria aliundè fundata, ab ingredientibus Religionem exigere expensas pro victu & vestitu, etiam frequenter non sine magno ac notabili Parentum incommodo, ac fidelium scandalo; quia, uti benè advertit Zypæus in Jure novo, *tit. de Regularib. n.* 26. Monasteriorum fundationes tam pro Novitiis, quàm pro professis institutæ sunt.

Omnium quippè Fundatorum mens fuit, quam in testamento suo expressit Fundator Cluniacensis Monasterii, his verbis: „ Ut illis essent Monasteria ad perpetuum refugium, qui pauperes de sæculo egressi, *nihil* secum præter bonam voluntatem attulerunt, *ut nostrum*; ait, *supplementum sit abundantia illorum*.

Latiùs de hac Fundatorum intentione consule S. Augustinum, *conc.* 3. *in Psal.* 103. Vide citatam Dissertat. *part.* 2. *cap.* 5. §. 4.

XXIV. Ut rursus ad Decretum Concilii, à quo nonnihil deflexinus, redeamus, notandum, quòd Decretum quidem tantùm loquatur verbis expressis de bonis Novitii aut Novitiæ; sed quia bona parentum quodammodo sunt bona liberorum, & Novitii libertas ad redeundum ad sæculum non parùm læderetur, si bona parentum alienata sciret, nec facilè recuperari posse;

poſſe; meritò S. Congregatio reſolvit apud Fagnanum loco citato *num.* 55. Decretum Concilii habere locum etiamſi aliquid tribuatur non ex puellæ propriis bonis, ſed parentum, vel conſanguineorum.

XXV. „ Et rurſus oborto dubio pergit Fagnanus, an ſi Novitius ſit ſui juris & non habeat parentes; poſſit in Religionis ingreſſu, præter victum aliquid donare Religioni amore Dei, cenſuit non poſſe, ex verbis expreſſis, *d. cap.* 16.

XXVI. Denique teſte Fagnano reſolvit eadem Congregatio, Decretum obtinere, etiamſi aliquid ex bonis Novitii aut Novitiæ à Monaſterio recipiatur ſub nomine depoſiti, ſeu ſub cautione de reſtituendo profeſſione non ſecuta. "

CAPUT IV.

Quomodo Novitii de bonis ſuis diſponere poſſint & debeant.

1. *Novitii liberè poſſunt de bonis ſuis per teſtamentum diſponere.*
2. *In hac diſpoſitione Novitius meritò attendit ad verba Chriſti:* Vade & vende omnia & da pauperibus.
3. *Id inculcant Regulæ Monaſticæ.*
4. *Regulæ Patrum nequaquam interdicunt Novitiis aliquid ex ſuis bonis Monaſterio donare.*
5. *Qua ratione datum Monaſterio cenſeatur datum pauperibus.*
6. *Cavendum Religioſis ne quem intuitu rerum temporalium ad Religionem admittant.*
7. *In receptione rerum temporalium Novitii cautè procedendum, ne ſcandalum detur.*
8. *Malebat S. Thereſia ut pauperes, quàm divites ſe offerrent: & quare?*
9. *Quid in diſpoſitione rerum temporalium Novitiorum obſervari voluerit S. Franciſcus?*
10. *Aliqui nihil à Novitiis recipi voluerunt.*
11. *Cavere debent Religioſi ne à Novitiis diſpoſitionem in favorem Monaſterii extorqueant.*
12. *Odioſa ac ſuſpecta ſunt donationes factæ à Novitiis ipſis Monaſteriis.*
13. *Quid in Gallia circa illas obtineat?*
14. *Quid in Belgio?*

I. NOvitium ante emiſſam profeſſionem liberè poſſe per teſtamentum de bonis ſuis diſponere jampridem expreſſit Juſtinianus in *Novella* 5. *cap.* 4. neque id per Concilium Tridentinum, *Seſſion.* 25. *c.* 16. *de Regular.* mutatum eſſe; omnes conſentiunt, & quotidiana praxi notorium eſt.

II. Porrò in hac temporalium diſpoſitione, oportet, ut Novitius ſpecialiter meminerit hujus ſententiæ Evangelicæ: *Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus.* Hæc enim tamquam ſpeciatim dicta ad illos, qui vitam Monaſticam amplecti volunt; Novitiis proponi Monachorum Patres deſiderarunt; ut nimirum ex illis normam diſponendi de rebus ſuis temporalibus aſſumerent.

III. „ Si dives eſt, ait Regula Patrum, habens multas divitias & converti voluerit, debet primò Dei voluntatem implere, & conſequi præceptum illius, præcipuè quod Adoleſcenti diviti dicitur: *Vende omnia tua, & da pauperibus, & tolle crucem tuam, & ſequere me.*

Et S. Fructuoſus in Regula, *cap.* 4. „ Qui ingredi petunt acriùs percunctentur, ſi fecerint illud quod dives quondam adoleſcens: qui omnia, quæ in lege præcepta ſunt, ſe impleſſe jactabat, ad quem Dominus ait: *Si vis perfectus eſſe, vade,* & *vende omnia quæ habes, & da pauperibus,* & *veni ſequere me, & habebis theſaurum in Cælo.*

Auctor Regulæ, qui vulgò *Magiſter* dicitur, quemque non multò poſt tempora Gregorii M. vixiſſe credit Hugo Menardus, qui & de ejus Regula dicere non dubitat: „ Hæc Regula magna cum ſimplicitate, fervore, & Regularis obſervantiæ cura procedit. " Hic, inquam, cùm oſtendit Religionem ingredienti convenire, ut ante omnia, rebus ſecularibus ſe privet, mox recipi poſtulantem alloquens, ait: „ Ideòque conſtituimus ſalubre conſilium, ut audias vocem Domini tibi dicentem: *Vade, vende omnia, & da pauperibus & veni, ſequere me.* Quam ergo ſi ſequi vis vocem, vade & vende quæ habes, & omne pretium huc ante me defer, ut te præſente à me *pauperibus* erogetur. " Rationem deinde ſuggeſti conſilii ſubjicit; „ Hanc ideò voluntatem Abbas ingredientibus tribuit, ut non ab introeuntibus judicetur, potius res hominum deſiderare, quàm animas. "

IV. Sed petet quis, num ergo Ingredientes Monaſterium ita res ſuas *pauperibus* dare debent, ut numquam in favorem Monaſterii diſponere poſſint? Nequaquam: nam S. Benedictus in ſua Regula expreſſis verbis recipiendo ad Religionem optionem dat, ſi quidem ſit ætate major, ut res, ſi quas habet, aut eroget pauperibus aut conferat Monaſterio.

V. Nec mirum, quia juxta mentem Patrum, qui res ſuas offert Monaſterio, eas etiam *pauperibus* tribuit: ut nimirùm, vel pauperes de ſæculo egreſſi, & nihil præter bonam voluntatem afferentes, ex iis ſuſtententur; aut certè per ipſos Monaſterii Præfectos pauperum uſibus impendantur, juxta naturam ac conditionem proventuum Monachalium; nec alia intentione Monaſteria ſibi ab Ingredientibus oblata recipere poſſunt. Unde citatus *Magiſter* poſtquam loco ſuprà allegato dixiſſet; Novitium ſi noluerit ſua vendere & dare pauperibus, poſſe ea Monaſterio offerre, monendo adjungit: „ Jam de ipſis rebus Ingreſſi Abbas in ſua poteſtate mutatis, quidquid *neceſſariæ utilitati Monaſterii* abundare viderit, pro anima fratris ipſius *propter præceptum ſupradictum ſequendi Dominum per eleemoſynam diſtracta illa re ſupervacua pretium ejus pauperibus tribuat*: ut quod ille imperitus frater non meruit facere, pro illo iſte quaſi doctus Magiſter valeat adimplère. "

Ad hæc *Magiſtri* verba reflectens Hugo Menardus; Notanda, inquit, hominis integritas, ſinceritas, ſimul & charitas. Quàm longè abeſt à quorumdam avaritia, aut curioſitate, qui aut bona Novitiorum in arca recondunt, aut ea inſanis ſubſtructionum molibus erigendis ſimilibuſque vanitatibus impendunt, Chriſto in ſuis membris algente & eſuriente. "

Nequaquam ergo Patrum Regulæ interdicunt Novitio, aliquid Monaſterio hac intentione offerre; neque illicitum Religioſis ea recipere, modò tamen caveant.

VI. Primò, ne quem recipiant amore pecuniæ, ita quod ſi poſſent illam pecuniam habere ſine perſona iſta, non reciperent perſonam, ſed ut habeant pecuniam, perſonam recipiunt: & hoc *penitùs impurum eſt & Simoniacum,* ait S. Bonaventura: „ Quia ibi pecunia cauſa eſt receptionis perſonæ, non è converſo. Et hoc plerique (pergit Doctor Seraphicus) etiam ex mera inopia faciunt, optantes aliquem venire cum pecunia, quem reciperent, ut eorum inopia repararetur, vel debita contracta ſolverentur, vel bona concupita emerentur, vel ædificia conſtruerentur. "

VII. Secundò, monet idem Doctor, illicitum quidem non eſſe, perſonam recipere non pro pecunia, ſed cum pecunia, ita ut ſi nihil afferret, tamen reciperetur pro Deo; *Sed,* ait, *cautè agendum coram hominibus, ne detur eis occaſio ſcandali, & ne ſit ibi affectus avaritiæ ex ſpe lucri.*

VIII. Hæc omnia expendens Seraphica Mater Thereſia, intelligenſque quàm facilè, ac quaſi inſenſibiliter aliquid ex jam dictis interveniat, dum perſona, à qua temporalia, præſertim notabilia, ſperantur, Religioni ſe præſentat, ad Confeſſarium ſuum ſcribit: Pater quoties filias nihil ſecum in Conventum adferentes ex ſolo Dei amore ſuſcipio, inexplicabile mihi gaudium eſſe pro certo habeas. " *Epiſt.* 16.

IX. Et S. Franciſcus, *cap.* 2. *ſuæ Regulæ* vult, „ Ingreſſuris dicant Miniſtri Provinciales verbum Sancti Evangelii, quòd *Vadant & vendant omnia ſua, & ea ſtudeant pauperibus erogare.* Quod ſi facere non potuerint, ſufficit eis bona voluntas. Et caveant Fratres, & eorum Miniſtri, *ne ſoliciti* ſint de rebus temporalibus; ut liberè faciant de rebus ſuis, quidquid Dominus inſpiraverit eis. Si tamen conſilium requiratur, licentiam habeant Miniſtri mittendi eos ad aliquos Deum timentes, quorum conſilio bona ſua pauperibus diſtribuant. "

Hæc Franciſcus, ut omnem inordinatum affectum

ac sinistram suspicionem in receptione rerum temporalium à Fratribus amoliretur.

X. Quin ut occasionem malorum, quæ tum ipsis offerentibus, tum recipientibus Fratribus imminent, efficaciùs removeret S. Fructuosus Episcopus Bracarensis *cap.* 18. *Regulæ*, statuit: „ Ut *nihil* de facultatibus Ingredientis in eumdem locum, ubi ingredi se „ petit Monasterium, vel *ad unum nummum* recipiatur; „ sed & ipse *manu sua* cuncta *pauperibus* eroget.

XI. Tertiò, summoperè cavendum Religiosis, ne dum gratanter, & ex mera offerentium liberalitate superficie tenus recipere videntur, blandimentis, variisque persuasionibus, aut falsis subinde adductis motivis, ab Introeuntibus temporalia extorqueant; quo contingat, ut coactè potiùs extorta, quàm voluntariè oblata accipiant; quod jampridem Synodus Cabilonensis „ secunda acriter perstrinxit: „ Constituit sanè facer „ iste Conventus, ut Episcopi, sive Abbates, qui non „ in fructum animarum, sed in avaritiam, & turpe „ lucrum inhiantes, quoslibet homines illectos cir„ cumveniendo totonderant, & res eorum tali per„ suasione non solùm acceperant, sed potiùs subri„ puerunt, pœnitentiæ Canonicæ, sive Regulari, ut „ purà turpis lucri sectatores subjaceant.

XII. Et licèt non semper ex parte Religiosorum similes inductiones interveniant, fatendum tamen, raro donationes & oblationes, quæ fiunt à Novitiis in favorem Monasterii, procedere à libera omninò ac spontanea voluntate; sed frequenter ex timore ut minus reverentiali, atque zelo non satis discreto & prudenti; atque hac præcipua ratione jampridem suspectæ admodum & odiosæ fuere hujusmodi donationes & oblationes, uti latè ostendit Ludovicus Servin Advocatus in Parlamento Parisiensi, *plaidoyé* 21.

XIII. Et quidem in Gallia (uti testatur Julianus Brodean in Notis ad Lovetium *Litt. C. n.* 8.) Regula generalis est, quòd Religiosus Novitius neque professione instante, neque ante quidquam possit directè aut indirectè donare aut legare Monasterio in quo professionem est emissurus in præjudicium suorum hæredum, sive ex propriis bonis sive acquisitis aut etiam mobilibus, tam quoad proprietatem, quàm usumfructum; atque ita decisum esse Edicti Aurelianensis *artic.* 19. & expressiùs *art.* 28. Edicti Blesensis: quemadmodum, ait, per alias Ordinationes Regias cautum est, quòd pupillus nec directè nec indirectè aliquid possit dare suo tutori, pædagogo, aut alteri suo curatori; æger durante suo morbo medico, apothecario, chirurgo, aut suo custodi; discipulus suo pædagogo; famulus aut famula suo hero aut heræ: eò quòd præsumantur, hujusmodi donationes numquam procedere à voluntate omni ex parte planè libera, sed ex aliquo affectu reverentiali ut minùs, cum quadam violentia & metu, vel ex aliquo zelo immoderato, & liberalitate indiscreta, non condita sale prudentiæ: & uti rectè notat Balsamon in Notis ad Can. 40. Epistolæ Canonicæ S. Basilii: *Eorum qui in potestate sunt, consensus infirmi sunt.*

Senatus Regius, pergit Brodeau, conformiter ad citata Edicta sæpiùs judicavit, idque tam quoad donationes inter vivos, quàm testamentarias factas in favorem Monasteriorum; idque tam in patria juris scripti, id est, quæ jure Civili utitur & regitur, quàm patria consuetudinaria, quæ scilicet proprio jure consuetudinario regitur, quicumque prætextus aut favor donationem comitaretur.

Plura Curiæ Regiæ Arresta ibidem notat & refert Brodeus; atque inter illa occurrunt nonnulla cum specialibus circumstantiis, quæ ostendunt, ægrè admodum admitti donationes factas à Novitiis in favorem Monasteriorum, ad exclusionem consanguineorum hæredum ab intestato.

Ulteriùs refert, quòd an. 1635. 11. Jan. editum fuerit celebre regulamentum, per quod ad instantiam Advocati Regii, vetitum fuit generaliter Superioribus Monasteriorum Monialium, recipere, aut permittere ut recipiantur ullæ pecuniæ pro admissione alicujus ad Religionem vel professionem; sed dumtaxat recipere possint aliquam pensionem vitalitiam moderatam, & quæ respectu ditiorum excedere nequeant summam quingentarum librarum Parisiensium; idque sub pœna nullitatis, & restitutionis ulterioris summæ; quod & aliis pluribus sententiis postmodum confirmatum fuisse testatur.

Ac rursus ann. 1667. ad instantiam Advocati Regii, generalior inhibitio facta fuit per Arrestum in modum Regulamenti emanatum à Parlamento Parisiensi, relatum in Libro, cui titulus Journal du Palais, *part.* 2. *pag.* 169.

XIV. Similiter cùm quædam nobilis puella ingressa Monasterium Urselinarum in Urbe Bruxellensi, dedisset tum donatione inter vivos, tum per testamentum Monasterio quantitatem suorum bonorum ascendentem circiter ad 36. millia florenorum, fratribus puellæ se opponentibus huic dispositioni, quæstio coram Judicibus Regiis dudum agitata, tandem 24. Decembris 1682. per sententiam Parlamenti Mechliniensis limitata & taxata fuit tam ipsa pensio Novitiatus, quàm ipsa dos d. puellæ, & quæ inde dependent, ad summam octo millium florenorum; tametsi hi ipsi Fratres puellæ consensissent, & judicassent, quòd Rex posset illi, non obstante sua minorennitate, dare *veniam ætatis*, ad disponendum *liberè* de suis bonis; quam etiam *veniam* à Rege obtinuerat.

Rursus cùm altera soror suprà nominatæ puellæ ingressa esset Monasterium Urselinarum in civitate Gandensi; ac ejus mater tam pro expensis Novitiatus, quàm dote promisisset quatuor millia florenorum; ac postmodum ante professionem matre mortua d. puella Monasterio donasset bona sua, quæ ascendebant circiter ad 20. millia florenorum, rursus fratres puellæ hanc donationem impugnarunt cor. Concilio Flandriæ, à quo 7. Maji anno 1688. declaratum fuit, quòd Moniales Urselinæ deberent esse contentæ dictis quatuor millibus florenorum; omnem ulteriorem donationem & dispositionem in favorem Monasterii Indebitè & nulliter factam. A qua sententia cùm esset appellatum ad Parlamentum Mechliniense, declaravit 2. Septembris 1690. malè appellatum, & benè fuisse à Concilio Flandriæ judicatum.

Hinc apparet, non tantùm in Gallia, sed & Belgio hujusmodi donationes & dispositiones Novitiorum aut Novitiarum in favorem Monasterii, præsertim excessivas, esse odiosas, & multis titulis suspectas, & rescissioni ac annullationi obnoxias.

CAPUT V.

De Examine Puellarum ante habitus susceptionem, & Professionem.

1. *Decretum Synodi Tridentinæ circa hoc examen.*
2. *Decretum Tridentinum quando duplex examen requirat?*
3. *An hodie duplex requiratur.*
4. *Episcopus ejusvè Vicarius vocari debet ad examen Puellarum etiam in Monasteriis* exemptis.
5. *Primò examen institui vult Synodus Tridentina super voluntate & intentione Puellarum; & ideò solæ examinandæ.*
6. *Potest etiam examen institui extra septa Monasterii.*
7. *Inquiri debet quo motivo inducatur ad Religionem.*
8. *Inquirendum non satis deliberavit priusquam resolverit ingredi Religionem.*
9. *Quærendum utrum nullus metus aut violentia interveniat?*
10. *Interroganda Puella super his, quæ ad vitam Religiosam spectant.*
11. *Examinator tenetur Puellæ explicare, quid vota Religionis contineant, & ad quæ vita Religiosa obstringat.*
12. *Quid de hac re decrevit S. Carolus?*
13. *Episcopi soliciti sint, ut doctos & prudentes Commissarios huic examini deputent.*
14. *Debet inquiri circa conditiones Puellæ.*
15. *Item utrum Monasterium sit idoneum.*
16. *Unde desumenda idoineitas? & quomodo hic subinde monenda Puella.*
17. *Sac. Congregat. aliquando prohibuit recipi Puellas ad Professionem ob relaxationem disciplinæ Regularis.*
18. *Quid inquirendum circa Directores Monialium?*

1. SYnodus Tridentina libertati professionis Virginum Deo dicandarum prospicere volens, statuit

atque

atque decrevit: „ Ut si puella, quæ habitum Regularem suscipere voluerit, major duodecim annis sit, non ante eum suscipiat; nec postea ipsa vel alia professionem emittat, quàm exploraverit Episcopus, vel eo absente, vel impedito, ejus Vicarius, aut aliquis eorum sumptibus ab eis deputatus, virginis voluntatem diligenter, an coacta, an seducta sit, an sciat quid agat: & si voluntas ejus pia ac libera cognita fuerit; habueritque conditiones requisitas juxta Monasterii illius & Ordinis Regulam, nec non Monasterium fuerit idoneum; liberè ei profiteri liceat, cujus professionis tempus ne Episcopus ignoret, teneatur Præfecta Monasterio eum ante mensem certiorem facere: quòd si Præfecta certiorem Episcopum non fecerit; quamdiu Episcopo videbitur, ab officio suspensa sit.

II. Ex verbis Decreti sat manifestum est non tantùm ante professionem, sed etiam ante habitus susceptionem, puellam majorem annis duodecim ab Episcopo ejusvè Commissario examinandam esse; & ita sæpiùs à S. Congregatione decisum esse refert post Piasecium, Zerolam aliosque Fagnanus ad *Cap.* Cum virum 12 *de Regularib.* Et ita mandat fieri Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 24. *cap.* 7. Unde & duplex extat formula examinis, juxta quam in hac Mechliniensi Diœcesi Commissarius Episcopi puellam, tum ante susceptionem habitus, tum ante professionem interrogare debet.

III. Credit quidem Diana, uti refert Zypæus, consuetudine obtentum, ut unicum in professione examen sufficiat, non tamen, ait Zypæus, illa est ubique uniformis: sed magis reverentes Canonum Sacrorum utrumque examen observant. " In Jure Novo *Tit. de Regularibus.*

IV. Utrumque examen etiam requirit Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 20. *cap.* 10. additque: *Etiamsi Monasterium sit exemptum*; quod non tantùm S. Congregatio sæpiùs declaravit, sed etiam quotidiana & notoria praxis confirmat, juxta quam Commissarius Episcopi solet vocari ad examinandas puellas professuras in Monasteriis etiam *exemptis*, & quæ Regularium directioni & jurisdictioni subsunt.

Examen circa tria potissimùm institui vult Synodus Tridentina.

V. Primùm quidem circa libertatem ac piam voluntatem puellæ habitum suscepturæ, aut professionem emissuræ.

Hunc in finem vult Synodus P. II. Mechliniensis, ut Episcopus ejusve Commissarius, non aliter puellas examinet, *quàm eas solas esse certò cognoscat*: ut hoc pacto major sit puellæ, omnia quæ in corde habet, eloquendi libertas.

VI. Quin addit S. Carolus in Synodo P. Mediolanensi V. „ Quòd si causa sit, probabilisvè Episcopi judicio suspicio, quamobrem potiùs esse censuerit, ut etiam è septis Monasterii puella egrediatur, & ut alio loco ejus voluntas perquiratur, tunc vel in Ecclesiam Monasterii exteriorem, vel in aliam proximam, prout commodiùs, decentiusve fieri viderit, illam perduci jubeat.

Itaque Episcopi judicio permissum credidit S. Carolus, ut eo loco puellam examinet, quo pro indaganda ac assequenda ejus sincera voluntate ac intentione opportuniùs judicaverit.

VII. Pro assequenda faciliùs recta ac pia puellæ in assumenda vita Religiosa intentione & voluntate, meritò ante omnia examen instituitur circa motivum, quo inducta fuit ad hunc statum; ubi prudens ac sagax Commissarius per interrogationes ac responsiones facilè deprehendet, num humana consideratio sese non nimis immisceat.

VIII. Deinde inquiret, à quo tempore cœperit hanc resolutionem; exponendo, quàm periculosum sit, hujusmodi statum stabilem, ac perpetuum præcipiti resolutione arripere, ideòque ulteriùs seriò interrogabit, an saltem super negotio tanti momenti maturè deliberaverit, & consilium cum proprio Confessario, aut alia persona gravi cœperit. Hic meritò advertet Commissarius num Confessarius, aut persona cui consilium communicavit, non habeat interesse, ut persona Religionem ingrediatur; aut sit satis doctus & prudens qui sanum consilium det; de quo indubiè per Commissarium puella monenda, ac instruenda est.

IX. Diligenter ac summa cum sagacitate exploranda, num nullus metus, saltem reverentialis ex parte parentum aut consanguineorum, ut minùs indirectè vel obliquè interveniat: quod eò diligentiùs inquirendum, quò circumstantiæ magis aut minùs metum hunc insinuant: v. g. quòd sit familia quidem illustris, aut juxta vulgi existimationem notabilis, sed multis prolibus gravata, nec sufficiens, quæ omnibus prolibus honestè secundùm mundi existimationem in statu Matrimoniali provideat.

X. Ulteriùs interroganda puella, an sciat quid agat, & ad quæ per Religionis professionem sit obliganda; an Regulam & statuta, ac austeritates Religionis expenderit. An expenderis, quid sit vovere perpetuam castitatem, paupertatem, obedientiam, clausuram, &c.

XI. Hæc sunt præcipua puncta præscripta in formula examinandi Novitias ante professionem & susceptionem habitus Regularis in hac Provincia Mechliniensi, quæ tamen parùm ad dignoscendam voluntatem ac vocationem Novitiæ valebunt; nisi ipse Commissarius non tantùm probè sciat quid contineant, & ad quid obligent tria vota Religionis juxta mentem Patrum, & Regulæ; sed etiam sciat ea breviter & perspicuè Novitiæ explicare, atque ostendere, quòd non sufficiat, vota ac Regulam, quam vovere intendit, observare, prout in nonnullis relaxatis Monasteriis observatur; sed vota esse exsolvenda, prout verè coram Deo sonant, & Regula præscribit.

XII. Hinc S. Carolus in prima sua Synodo Provinciali vult, ut Commissarius Episcopi „ Novitiæ demonstret, quàm gravis ea res sit, quàmve multas res tria illa Religionis vota requirunt, ut vinculi vim intelligat, quo se obstringi vult. "

XIII. Ex quibus patet, quàm Episcopi soliciti esse debeant, ut prudentes ac experti doctique Commissarii ad hoc examen deputentur; ne aliàs saluberrimum hoc Concilii Tridentini Decretum inane planè reddatur nihilque exinde proveniat, nisi aliquis nummus; aut munusculum in commodum Archi-Presbyterorum, aut aliorum Commissariorum.

XIV. Secundò, inquiri vult Synodus Tridentina; num puella *habeat conditiones requisitas juxta Monasterii illius & Ordinis Regulam*: quod indubiè tam de conditionibus corporis, quàm animæ intelligendum est: idque non tantùm ut sustineat Regulam; prout forsan in Monasterio à relaxatis aliquibus servatur, sed prout ea juxta normam professionis servanda est.

XV. Tertiò, ex præscripto Synodi Tridentinæ inquirendum à Commissario Episcopi, an *Monasterium sit idoneum*; hoc est, tale sit, in quo ea sit Regularis disciplina, ut meritò sperari queat, quòd in illo ipsa puella vota sua exactè exsolvere, & vitam Religiosam sine salutis discrimine agere queat.

XVI. Quid enim si Episcopus ejusvè Commissarius intelligat, omnes aut plerasque Moniales in illo Monasterio *peculia* possidere, atque vitio proprietatis infici, aliavè vitia & Regularis disciplinæ relaxationes ibidem inolevisse; nonne meritò judicabit, Monasterium illud esse *inidoneum*, in quo ipsa puella securè vota sua exsolvat, & vitam Religiosam agat: adeòque puellam jure meritò monebit, ut attendat, an inter Moniales, & Sorores à Regula sua recedentes poterit ipsa Regulam inviolatam observare.

XVII. Sic legimus apud Fagnanum ad *Cap.* Monachi 11 *de Statu Monach.* quòd S. Congregatio Cardinalium in pluribus Monasteriis Monialium, in quibus ex relatione Episcoporum intellexerat non servari vitam *communem*, inhibuerit receptionem puellarum ad professionem; *periculosum* existimans profiteri in Monasterio, in quo Moniales omnes essent proprietariæ.

Quidni quoque Episcopus ejusvè Commissarius præsertim in Monasteriis *exemptis* attendat ad Confessarios & Directores spirituales ipsius Monasterii? Quis enim nescit, quòd ab idoneitate, aut inidoneitate illorum pro magna parte dependeat bonum, vel malum regimen Monialium; quòdque graves molestias experiantur, si malos aut saltem parùm idoneos Directores sortiantur: ut meritò etiam de hoc puncto puella moneatur; ubi seriò expendat, num difficultates, quæ hoc ex capite non rarò oriuntur, sustinere poterit; ac sufficienter ponderabit.

TITU-

TITULUS VIGESIMUSSEXTUS.

De Simonia circa ingressum Religionis.

CAPUT PRIMUM.

Est Simonia aliquid exigere pro sustentatione Professuri, dum Monasterium est sufficiens.

1. *Disciplinam Monasticam multum enervat temeraria & praeceps ad Religionem admissio.*
2. *Ne hoc fiat cavenda est omnis temporalis lucri ex admissione cupiditas.*
3. *Connexio hujus materiae cum praecedenti.*
4. *Aliquem admittere ad Religionem amore pecuniae Simoniacum est.*
5. *Pro admissione ad Religionem pecuniam accipere est aequè Simoniacum, ac eam exigere ad Canonicatum.*
6. *Simoniacum est exigere pecuniam pro sustentatione Professuri, quando Monasterium est sufficiens.*
7. *Eadem ratione, qua illicitum est vendere Praebendam annexam Canonicatui, etiam illicitum est vendere jus sustentationis, quando Monasterium est sufficiens.*
8. *Jus sustentationis annexum est admissioni ad professionem.*
9. *Primò, ex intentione Fundatorum.*
10. *Secundò, ex mente Ecclesiae.*
11. *Admissus ad professionem etiam consequitur jus ad sustentationem.*
12. *Nihil potest accipi pro jure sustentationis, quin unà censeatur acceptum pro admissione ad professionem.*
13. *Probatur ex Gratiano.*
14. *Dum quis gratis admissus est ad Religionem, nihil potest accipi titulo sustentationis.*
15. *Proponitur novus titulus, quo aliqui exactiones dotium à Simonia vindicare volunt.*
16. *Primum argumentum quo tituli illius infirmitas ostenditur.*
17. *Secundum argumentum.*
18. *Tertium argumentum.*
19. *Quartum argumentum.*

I. Nihil esse quòd ipsam disciplinam Monasticam, ipsamque Religionem ita natum sit enervare, imò pessumdare ac totaliter corrumpere, quàm indiscretam ac praecipitem ad Religionem non satis probatorum admissionem, titulo praecedenti notatum fuit, ac unà ostensum, nihil adeò à Monachorum Patribus & Ecclesiae Praelatis inculcatum, quàm Postulantium atque Novitiorum sedulam probationem, & diligens circa mores & vocationem illorum examen.

II. Ut verò justum de vocatione & idoneitate postulantium ac Novitiorum formetur judicium, summoperè cavendum, ne judicium per spem aliquam lucri vel commodi temporalis ex admissione Postulantis aut Novitii consequendi corrumpatur; atque hinc contingat, ut non tam morum integritas ac vocationis signa in ipso Postulante expendantur, quàm commodum temporale quod ex ejus admissione speratur: Nam uti in simili notat S. Gregorius, amor pecuniae facit, ut nulla de actu probatio, nulla sollicitudo de moribus, nulla de vita discussio; sed solummodo dignus, qui dare pretium sufficerit, aestimetur. *Lib. 7. Epist. 111.*

III. Priusquam ergo de ipsa Religiosa professione agam, priùs de Simonia, ex ipsa pecuniae cupiditate seu avaritia profluente, agendum credidi; quam vel eo titulo studiosè cavendam in admissione ad Religionem & Ecclesiae Canones & Monachorum Regulae ac Constitutiones inculcant, quòd per eam contingat, ineptiores non rarò ad Religionem admitti, & capaciores excludi.

IV. Amore pecuniae alicui Religionis ingressum annuere, cui ille negatus fuisset, si pecunia sine illa persona haberi potuisset; ita ut consequenter persona ad Religionem admittatur *propter pecuniam*, Simoniacum esse cum S. Bonaventura tradunt Theologi & Canonistae.

„ Frequenter contingit (ait S. Bonavent. in Libello *Apol. q. 18.*) ut personam recipiant *amore pecuniae*, " ita, quòd si possent illam pecuniam habere sine persona ista, non reciperent personam; sed ut habeant " pecuniam, personam recipiunt, & hoc penitus impurum est & *Simoniacum:* quia ibi pecunia *causa* est " *receptionis* personae, & non è converso. Ubi ergo recipitur persona *propter pecuniam*, *Simonia est*, quia " ibi venditur spirituale, id est, consortium spiritualis societatis pro temporali, scilicet pro pecunia. "

V. Imò si pro ingressu Religionis, seu admissione ad consortium spiritualis Societatis, sive vitae Monasticae pecunia exigatur, aequè expeditum est apud omnes, Simoniam committi à Religiosis exigentibus; non secus atque à Canonicis exigentibus pecuniam pro admissione alicujus ad Canonicatum sive consortium spiritualis Societatis Canonicalis.

VI. Illud quoque expeditum est, quod sicuti Patronus, aut Collator Canonicatus est Simoniacus, atque ipsum Canonicatum vendere censeatur, si pecuniam non quidem directè & principaliter exigat pro Canonicatu, sed pro Praebenda temporali, seu jure recipiendi temporalia emolumenta Canonicatui annexa, ita quoque Simoniam committi à Monasteriis *opulentis*, seu *sufficienter dotatis*, si à Postulantibus admitti ad Religionem exigant pecuniam, non quidem directè & principaliter pro *ipso ingressu*, sed pro *sustentatione*, sive alimentatione, quam ei post professionem, tamquam uni de communitate Monasterium subministrare tenebitur.

VII. Ratio enim, ob quam Patronus, sive Collator Canonicatus per hujusmodi exactionem fiat Simoniacus, haec est, quòd Praebenda, seu jus percipiendi temporalia sit ita annexum Canonicatui, ut Canonicatu obtento necessario illud sequatur; adeòque Canonicatu *gratis* obtento, etiam unà obtineatur jus percipiendi temporalia, tamquam ipsi Canonicatui inseparabiliter ex constitutione Ecclesiae, & mente Fundatorum annexum: ita ut de similibus sibi mutuò eo modo annexis, & se concomitantibus, rectè dixerit S. Thomas 2. 2. *quaest.* 100. *art.* 4. *Rebus istis venditis, etiam spiritualia venditioni subjici.* Quia, teste Paschali II. in *Can. 7. caus.* 1. q. 3. *Quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit.*

VIII. Porrò jus ad sustentationem non minùs annexum esse admissioni ad Religionem, sive Professionem Religiosam non minùs tribuere jus ad alimentationem ex proventibus Monasterii ipsi Professo, quàm admissio ad Canonicatum tribuit jus ad Praebendam temporalem Canonicatui annexam; ipsa conditio proventuum Monasticorum, sive mens Fundatorum, sive ipsius Ecclesiae praescripta attendantur, evincit.

IX. Ea enim est, & semper fuit Fundatorum ac dotantium Monasteria intentio, illudque desiderium, ut ex rebus eorum temporalibus alerentur ii, qui omnibus renuntiantes, tamquam *pauperes* in hoc saeculo Christo unicè vivere volunt, quemadmodùm piè ac doctè exponit S. Augustinus in *Psal.* 103. & ex omnium penè Fundatorum atque dotationum antiquis monumentis est manifestum; eamque prae caeteris fusiùs ac luculentiùs in suo testamento expressit piissimus Cluniacensium Fundator Guilelmus Dux Aquitaniae: qui postquam diutiùs secum deliberasset, qua ratione per temporales sibi datas divitias aeternas mercari posset, dicit; „ Hoc nulla specie vel modo, fieri posse videtur, nisi ut juxta Domini praeceptum amicos mihi " faciam *pauperes* ejus: utque hujusmodi actio non " ad tempus, sed continuè peragatur, *Monastica* pro- " fessione congregatos ex propriis sumptibus sustentem. " Ea siquidem fide, ea spe, ut quamvis ipse cuncta " contemnere nequeam, tamen dum mundi contem- "

protris,

„ptores, quos justos credo, susceperim, justorum mercedem accipiam...... Præcipimus siquidem, ut *maximè* illis sit hæc nostra donatio ad perpetuum refugium, qui *pauperes* de sæculo egressi, *nihil secum præter bonam voluntatem* attulerint, ut *nostrum supplementum* sit *abundantia* illorum.

E quibus perspicuum est, intentionem pii fundatoris fuisse, ut his bona sua essent in sustentationem & supplementum, qui *pauperes* de sæculo egressi non pecuniam, aut aliud quidpiam temporale, sed *bonam* solummodò *voluntatem* secum attulerunt.

X. De hac Fundatorum mente persuasus S. Gregorius, scribit ad Fortunatum Episcopum Neapolitanum: „Alicui Monasterio nec tu, nec Presbyteri tui præter diligentiam disciplinæ aliquid molestiæ inferatis. Aut si quid illic pro diversorum devotione accesserit, vobis vindicare æstimetis: *Cùm Monachis ibi servientibus debeat proficere quidquid à fidelibus taliter offerri contingit.* “ Refertur *in Cap.* 3. *de Statu Monach.*

Deinde quidquid ex labore aut industria aliovè titulo Religiosis obvenit: non ipsis Monachis *in particulari*, sed ipsi Monasterio seu Communitati acquiritur; ut in omnium, qui de Communitate sunt, necessitates cedat, juxta illud Cannnistarum vulgare axioma: *Quidquid Monachus acquirit, Monasterio acquirit.*

XI. Quæ ostendunt rectè jam pridem notasse Dionysium Carthusianum, *Lib.* 1. *de Simonia, art.* 11. „Quòd (Regilares) recipiendo ad Ordinem seu vitam Monasticam, recipiant eum ad vitam communem, & *eorum* quæ habent faciant *eum participem* secundùm institutionem & intentionem SS. Patrum, qui Ordines fundaverunt.“

XII. Cùm ergo Monachi vi suæ professionis & admissionis ad Societatem Monasticam consequantur jus vivendi ex bonis Monasterii, æquè ac Canonicus vi suæ admissionis adipiscitur jus ad Præbendam, consequens est, quòd si quid pro jure alimentationis seu sustentationis ab ingrediente exigatur, nec ipsum quoque ingressum *gratis* dari; atque hìc quoque applicari posset illud dictum Paschalis II. supra relatum: *Quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit.*

XIII. Neque hìc illud applicare jam pridem dubitavit Gratianus noster: „Sed adhuc objicitur, ait, quòd qui ingressuri Monasterium pecuniam tribuunt, *non propositum* Religionis, sed *participationem stipendiorum* Ecclesiæ emunt. *Temporalia ergo*, non spiritualia ementes, nequaquam Simoniaci habendi sunt. His itaque respondetur, non solùm qui *spiritualia*, sed etiam qui *temporalia eis annexa pretio* accipiunt vel tribuunt, *Simoniaci* judicantur.“ Hæc Gratianus *Causa* 1. *quæst.* 3. qui in suæ dictionis confirmationem, inter cæteras Patrum & Canonum auctoritates, jam allegatum Paschalis II. dictum adducit.

XIV. „Itaque spiritualibus (scilicet admissione ad Ordinem & Professionem) primò *gratis* exhiberi non possunt, Religiosi (ait Dionysius Carthusianus *lib.* 2. *de Simonia, art.* 4.) à recepto aliquid temporale exiggre per modum *debiti* persolvendum aut exhibendum, nec tamquam pretium Religionis, nec *tamquam sustentaculum vitæ*, ad quod exhibendum *jam seipsos* obligaverunt.“

XV. Sunt nonnulli qui Simoniam committi fatentur, si vel pro Religionis ingressu, vel pro *sustentatione* ingressi post Professionem *temporale* quidquam exigatur; sed secus, inquiunt, *si ut Monasterio provideatur de mediis unde sustentare Professum poterit, & liberetur ab incommodis ex alimentatione Professuri secuturis.*

XVI. Sed nonnè dum aliquid exigitur à Professuro, ut Monasterio provideatur de mediis unde sustentare Professurum poterit, reipsa exigitur pro sustentatione vel alimentatione, ipsi Professuro tamquam uni de communitate ex proventibus Monasterii subministranda?

XVII. Num quisquam credat, Simoniam non in verbis dumtaxat consistere, si dicamus, Simoniam committi, dum ab ingrediente aliquid exigitur pro sustentatione, nequaquam verò committi, si exigatur *ut Monasterio provideatur de mediis unde sustentare Professurum poterit?*

XVIII. Insuper si hoc colore exigere liceat: atque simili formatione intentionis, & verborum adornatione & expressione, exactiones rerum temporalium à labe Simoniaca eximi possint; nonne non inutilia dumtaxat, sed & ridicula reputanda tot Ecclesiæ Decreta, & Monachorum statuta, quibus cavetur, ne ab iis qui ad Religionem transire volunt, aliqua pecunia exigatur? quibus itidem districtè inhibetur Religiosis universis, ne à volentibus ingredi eorum Monasteria, nec ante, nec post receptionem, pecunias aut res alias, etiam ad usum Ecclesiasticum, seu quemvis pium usum deputatas vel deputandas, directè vel indirectè petere vel exigere quoquo modo præsumant; quemadmodum loquitur Extravagans *Sanè in vinea, de Simonia*, nec non alia Decreta inferiùs citanda.

XIX. An dicemus, Monasteria illa *gratis* ad Religionem postulantes admittere; eò quòd Religiosi sciant suam formare intentionem, quòd non exigant pro admissione ad Religionem, aut sustentatione Professuri, sed ut *Monasterio provideatur de mediis unde sustentare Professurum poterit?*

XX. Denique quid opus erat tot iteratis Decretis ad eliminandam hanc Simoniam, si Ecclesia credidisset, Monasteriorum Supetiores & Regulares exigentes & stipulantes pecuniam, seu dotem ab Ingressuris, à Simonia immunes, modò intentionem suam formarent, se pecuniam non exigere pro receptione ad Religionem, aut sustentatione Ingressuri post Professionem, at solùm ut Monasterio provideatur de mediis unde sustentari Professus poterit, & liberetur Monasterium ab incommodis ex alimentatione Professuri sequuturis? Quid enim movere potuisset Regulares, ut hac formatione intentionis à Simonia non abstinuissent? cùm nihil minus pecuniæ aut commodi temporalis, quod unicè intenditur, habuissent?

Utinàm illi qui hujusmodi verborum formulis & intentionum restrictionibus Sacris Canonibus & Ordinum suorum Statutis illudunt, attendant ad illud Apostoli: *Deus non irridetur.*

CAPUT II.

An titulus paupertatis *exactiones* dotium justificet?

1. *A multis sæculis Regulares palliare voluerunt exactiones Simoniacas titulo paupertatis.*
2. *Frequenter prætexitur paupertas Monasterii, quæ reverà non subest.*
3. *Plura Monasteria videntur insufficientia, quia proventus malè impendunt.*
4. *Falsò creditur, quòd supellectilem, mensam, aliaque liceat augere auctis proventibus.*
5. *Unde proveniat, quòd Monasteria quædam quò ditiora, eò majorem dotem requirant?*
6. *Exigere aliqua ultra necessaria ad sustentationem Professuri in commodum Monasterii est Simoniacum; etiamsi Monasterium sit* pauper.
7. *Fœda Simonia exigere pecuniam pro extruendis conviviis in die vestitionis aut professionis.*
8. *Non excusantur à Simonia Monasteria, si exigant pecuniam in communes Monasterii necessitates.*
9. *Monasteria etiam insufficientia incurrunt Simoniam, quia personam recipiunt propter pecuniam.*
10. *Ostenditur quòd Ecclesia potuerit generaliter inhibere omnem temporalem exactionem.*
11. *Quòd titulum paupertatis excluserit, probatur ex generalitate Canonum.*
12. *Probatur ex Extravagante* Sanè in vinea.
13. *Hæc Extravagans clarissimè titulum paupertatis excludit.*
14. *Extravagans illa in plurium Ordinum Constitutionibus observari præcipitur.*
15. *Plures Pontifices illam innovarunt.*
26. *Probatur quòd Concilium Lateranense sub Innocentio III. titulum paupertatis excluserit.*

17. *Idem*

17. Idem probatur ex Constitutionibus Patrum Eremitarum S. Augustini.

I. PLures è Regularibus præsertim mulieribus sub prætextu *paupertatis* Simoniacas exactiones in receptione ad Religionem jam pridem exercuisse testatur Synodus Lateranensis sub Innocentio III. in *Cap. 40. ꝟ. de Simonia*, his verbis: „ Quoniam Simoniaca labes adeò *plerasque* Moniales infecit; ut *vix aliquas sine pretio* recipiant in Sorores, *prætextu paupertatis* volentes hujusmodi vitium *palliare*, &c.

Num hic verus an falsus fuerit *paupertatis prætextus* parùm refert; hoc constat, Moniales illo prætextu Simoniacas suas exactiones, teste ipsa Synodo, voluisse palliare.

Et circa idem tempus de Monialibus sui temporis scribit Jacobus à Vitriaco Cardinalis Historiæ Occidentalis, *cap. 15.* „ quæ *passim* & *publicè* pro miserabili Cœnobiorum ingressu pecuniam exigebant; allegantes *suam paupertatem*, & de Simoniæ pessimo crimine non curantes, domum orationis in forum negotiationis convertebant.

Multis autem titulis contingit falsum, atque infundatum esse paupertatis prætextum.

II. Primò, quòd paupertatem ac insufficientiam Monasterii prætexant, quæ revera non subest, eò quòd multa prætendant esse necessaria, quæ necessaria non sunt.

„ Religiosi, ait Dionysius Carthusianus, si sub *paupertatis colore* aliquid volunt à recipiendis aut receptis personis exigere, imprimis considerent, quæ, ut ait Dominus Antisiodorensis in Summa sua, *parcitas* seu *tenuitas* victus atque vestitus voto paupertatis indispensabiliter est annexa: imò & secundùm Philosophos natura paucis minimisque contenta est. Et sicut ad abstinentiam, prout est virtus naturalis & acquisita, pertinet non plus de cibo ac potu accipere, quàm expedit homini ad usum rationis expeditum, & convenientem naturæ sustentationem; ita ad abstinentiam (ut est virtus infusa) spectat etiam aliquid necessariorum naturæ subtrahere, ut pro peccatis aliqua recompensatio fiat, & Passioni Christi conformet se Christianus per quotidiam quamdam sanguinis sui minorationem, ac sui ipsius salubrem mortificationem. Hinc juxta Apostolum, *Qui sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis*. Certumque est illud ad Religiosos potissimum pertinere. Antequam ergo *sub paupertatis prætextu* aliquid exigere audeant, diligenter seipsos examinent, an ante omnia prætacta jam fine observent ne superfluitatem judicent necessitatem, & sic sufficientiam judicent indigentiam: ne delicatioribus, abundantioribus, pretiosioribus cibis ac potibus, vestimentis ac cæteris utensilibus atque ad corpus pertinentibus utantur, quàm regula instruit, præcipit seu permittit, & ne dispositione utantur nimis laxa.

III. Indubiè si proventus Monasteriorum juxta Religiosam paupertatem & modestiam impenderentur, plurima Monasteria, quæ indigentiam ac insufficientiam prætendunt, eoque titulo dotes ab Ingredientibus exigunt, convenienti numero Religiosorum intertinendo plusquam sufficientia deprehenderentur.

IV. Et unde tot Monasteria abundè fundata & dotata insufficientiam & paupertatem hodiè prætendunt? nisi quòd persuasum videatur multis Monasteriorum Superioribus; licitum esse pro modo & abundantia proventuum Monasterii, supellectilem, necnon mensam Religiosorum ac hospitum augere & splendidiùs, lautiùsque instruere; adeò ut in Monasteriis quibusdam opulentioribus, quæ vulgò *Abbatia* vocantur, supellex etiam argentea, quin & deaurata conveniens, ac quasi necessaria credatur; cœnacula Abbatum ac Hospitum aulæis tapetibusque, non secus ac Principum aulæ decorata esse oportere; Religiosorum ac Hospitum mensam pro ratione proventuum, ferculorum varietate instructam esse debere supponant. His denique Abbatum famulitium atque externum apparatum conformem esse oportere, existimeat.

Hoc agendi modo, quis miretur, si Monasteria, etiam abundè fundata & dotata, *paupertatem* & *insufficientiam prætexant*?

Quid enim faciliùs, quàm ita redditus Monasterii impendendo, debitis aliquibus gravari, aut aliis, quin & sibi etiam persuadere, redditus annuos Monasterii non esse sufficientes oneribus ferendis, & impensis quotidianis sustinendis, dum jam semel persuasum sibi habent, eam debere esse vivendi rationem?

V. Ex hac quoque perversa Regularium quorumdam persuasione, originem cepisse videtur abusus, quem suo tempore communem esse dicebat S. Antoninus in Summa, *lib. 2. tit. 1. cap. 5. num. 18.* & nostro tempore deploravit Joannes Wiggers, nimirum: *Quantò Monasterium est abundantius, tantò velint majores dotes*. Cùm enim supellex, mensa, totaque Monasterii instructio proventibus Monasterii abundantioribus commensuretur, etiam majores prætendi posse dotes existimant; ut ita data respondeant aliqualiter recipiendis.

VI. Adhæc si Monasterium sit reverà *pauper*, ac insufficiens ut ingressum intertineat, paupertatis titulus ipsos Religiosos temporalia à Professuris exigentes à Simonia totaliter non eximet; si non contenti iis quæ alimentationi Professuri sufficiunt, plura in commodum ipsius Monasterii extorqueant; uti post alios etiam ipse Navarrus *Tract. de redditibus Eccles.* tamquam indubitatum tradit. „ Illud *pro certo* habeant & animadvertant, nec ex pacto aliud accipere *ultra illud quod necessarium sustentationi Monialis* judicio communi censeatur, esse Simoniacum: nam ex pacto nihil aliud possunt accipere præter *illud quod illenda Moniali sit necessarium*, eò quòd ei Monasterium præ inopia non potest tribuere. Si ergo aliquid *ultra* acceperint, vel si dotem exegerint, quando Monasterium posset eam alere, illicitè recipiunt. “

VII. Post hæc subjungit Navarrus. „ Quòd si hæc vera sunt, quid, quæso, dicemus ad prodigas illas expensas, & profanos apparatus fieri solitos ex pacto tacito, vel expresso, dum vel ingrediuntur Monasterium, vel professionem emittunt? Quid aliud moderatius, quàm ut hæc vehementer interdicantur & culpentur, ac puniantur illæ, quæ talia faciunt? Et simul etiam doceantur, quantò honestior appareret cunctis hæc inspicientibus, modesta quædam humilisque temperantia spirituali conjuncta contemplationi, quàm pomposa intemperantia mundanæ cuidam admixta voluptati in *funeralibus ejus, quo per professionem moritur mundo, & nascitur vel excrescit Deo*. “

Hunc abusum in Cap. 19. ꝟ. *de Simonia*, necnon in *Extrav. Sanæ de Simonia*, aliisque Conciliorum ac Pontificum Decretis frequenter reprobatam, deplorante Christiano Lupo: *Belgica infirmitas etiamnum hodiè* AB SAVA DISCIPLINÆ DAMNA RETENTAT. Utinam Superiores remedium efficax adhibeant!

VIII. Quia & Monasteria etiam *verè* insufficientia ultra necessaria ad alimentationem Ingressuri exigentia, Simoniam non evadent, si Joanni Wiggerio credamus, tametsi per illa, quæ exigunt, intendant communibus Monasterii necessitatibus occurrere: „ Nam, inquit, non magis potest Monasterium quæstum facere ex admissione, aut receptione ad Novitiatum, aut Professionem, quàm Montes Pietatis possunt facere quæstum ullum ex mutuo, quantumvis essent indigentes & in posterioribus: eaque fundantur, pergit idem auctor, *non in prohibitione humana, sed in jure Divino*. “

IX. Ulteriùs prætextu paupertatis in Monasteriis *verè* insufficientibus, ac inopia laborantibus, committitur Simonia; quia „ frequenter contingit ut personam recipiant (inquit S. Bonaventura loco supra citato) *amore pecuniæ*, ita ut si possent pecuniam habere *sine persona* ista, non reciperent personam; sed ut habeant pecuniam, personam recipiunt; & hoc *penitùs impurum* est & *Simoniacum*..... Et hoc faciunt plerique etiam ex *mera inopia*, optantes aliquem venire cum pecunia, quem reciperent, ut eorum inopia repararetur, vel debita contracta solverentur. De talibus dicit Ecclesiasticus: *Propter inopiam multi deliquerunt*. “

X. Cùm ergo titulus paupertatis non rarò falsus sit & infundatus, merumque pallium ad tegendas Simoniacas exactiones; aut certè plures eo abutantur, atque in Simoniacas pactiones ejus occasione incidant, satis apparet, quòd meritò Ecclesia potuerit prætextum hunc

Reli-

Religiosis eripere; atque ut ab omni pactione & exactione Simoniaca ejusque periculo, & suspicione sint remotiores & tuti, præcipere, ut nullam, etiam *titulo paupertatis* in admissione ad Religionem pactionem stipulationemvè interponant; tametsi casu aliquo per se & ex natura sua posset esse licitum, ut Monasterium *verè* insufficiens ab Ingressuro peteret, ut necessaria suæ alimentationi subministraret; diceretque se non aliter admittere posse, eò quòd Monasterium reverà destituatur mediis temporalibus alimentationi ejus necessariis: quæ si adessent, libenter *gratis* admitterent; nec quidquam ex ejus velint admissione lucrari.

Si tamen quis attendat, quàm facilè in Simoniacas, suspectas ac scandalosas exactiones Monasteria incidant, si titulus paupertatis admittatur, non difficulter intelliget, quàm meritò Ecclesia omnem in admissione ad Religionem pactionem atque exactionem prohibuerit: neque titulum paupertatis in ullo suo Decreto tamquam sufficientem ad justificationem hujusmodi exactionis admiserit; quod & revera fecisse multis argumentis probari potest.

XI. Omnia imprimis Decreta has exactiones proscribentia generaliter ac indistinctè loquuntur; nulla inter opulenta & non opulenta Monasteria facta distinctione.

Imprimis Synodus Nicæna II. *Can.* 19. deplorat tantam execrabilem avaritiam Ecclesiarum Præfectos invasisse, ut nonnulli eorum virorum ac mulierum, qui pii ac Religiosi dicuntur, Domini mandati obliti fallantur, & eos qui ad vitam Monasticam accedunt, pecunia admittant; ac deinde indistinctè in eos advertens, decernit: „ Si quis inventus fuerit hoc facere, si quidem sit Monasterii Præfectus, ex Sacerdotali Ordine deponatur; sin autem Præfecta, à Monasterio extrudatur, & alii Monasterio tradatur ad subjectionem.

Concilium Turonense anno 1163. sub Alexandro III. in *Cap.* 8. ꝟ *de Simonia*, rursus generaliter ac indefinitè ita loquitur: „ Non satis utiliter in populo avaritia redarguitur, si ab his, qui in Clero constituti videntur, & *præcipuè* qui *contempto* sæculo Religiosum nomen profitentur & regulam, modis omnibus non cavetur. Prohibemus igitur, inquit, ne *ab iis* qui ad Religionem transire volunt, *aliqua* pecunia *requiratur*.

Et in Concilio Lateranensi III. sub eodem Pontifice in *Cap.* 2. ꝟ *de Statu Monach.* indistinctè iterùm dicitur: *Monachi non pretio recipiantur in Monasterio.*

XII. His generalibus Conciliorum Decretis insistens Urbanus V. in *Extravag.* Ne in vinea *de Simonia in Communib.* Universis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Præpositis & Magistris, necnon Abbatissis & Priorissis, aliisque Prelatis, quovis nomine nuncupatis, & eorum Officialibus quarumcumque etiam Ecclesiarum, Monasteriorum, Prioratuum, Domorum & locorum quorumlibet, Religionum, Ordinum etiam militarium, tam exemptorum, quàm non exemptorum, quocumque nomine censeantur, ac Capitulis & Conventibus & singularibus eorum, tenore præsentium auctoritate Apostolica (*quamvis*, ait, *sit eis à jure inhibitum*) districtiùs inhibet, ne tam à maribus, quàm à mulieribus volentibus ingredi eorum Religionem, Ecclesias, Monasteria, Prioratus, Domos seu loca, in earumdem personarum receptione, aut ante, aut post illam quoscumque pastus, prandia seu cœnas, pecunias, jocalia, aut res alias etiam ad usum Ecclesiasticum, seu quemvis pium usum alium deputata, vel deputanda, directè, vel indirectè petere, vel exigere quoquomodo præsumant. Sed eas potiùs cum omnimoda pietate recipiant, ac in victu & vestitu sicut alias personas suarum Ecclesiarum, Monasteriorum, Prioratuum, Domorum & locorum sincera charitate pertractent: illa duntaxat, quæ personæ ipsæ ingredientes purè & spontè, & plena liberalitate, omnique pactione cessante dare, vel offerre Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, Domibus, & locis hujusmodi voluerint, cum gratiarum actione licitè recepturi.

Quomodo clariùs & expressiùs omnem quemcumque prætextum, aut titulum excludere potuisset Pontifex? Unde Dionysius Carthusianus, *Lib.* 1. *de Simonia*, *art.* 14. de hac Urbani Constitutione agens dicit, eam tam evidenter excludere titulum *paupertatis*, ut verba *nullam recipiant evasionem, aut palliationem.*

Et *Lib.* 2. *art.* 10. ait, quòd „ Urbanus V. tam evidenter, imò *clarissimè*, omnifariè & rigorosè prohibuit omnem hujusmodi exactionem directè indirectève factam, sive sub ratione pretii, sive colore *indigentiæ & sustentaculi vitæ*, ut Constitutio illa nullam prorsus recipiat *inflexionem*, *retorquentiam*, *epykizationem*, *seu interpretationem ad oppositum*, quemadmodum luce clariùs ex verbis ipsius est demonstratum. Quam etiam Urbani Constitutionem, pergit prædictus Doctor, confirmavit successor ejus Gregorius absque exceptione & interpretatione. Ideò dato, inquit, (Nota Bene) quòd *Thomas*, *Raymundus*, *Joannes*, *& qui ante Urbanum V. fuerunt*, intenderint dicere, quòd aliquid *per modum sustentaculi vitæ exigi possit* à persona recipienda, seu recepta, & quòd hoc *non sit Simoniacum ex sua natura*, attamen omnia illorum scripta & dicta cessant atque solvuntur per hoc quòd Dominus Apostolicus, post eos determinavit & jussit oppositum, per cujus diffinitionem & prohibitionem omnis talis exactio, quæ per verba Doctorum jam prædictorum à quibusdam licita probatur, ac reputatur, absolutè prohibetur, imò & *Simoniaca* esse censetur, itaque Simoniaca est ad minus de *jure positivo*, ut puta, *quia prohibita*. “

Hanc Constitutionem Urbani amplexi Canonici Regulares Capituli Windesemensis, statuerunt: „ A Novitiis nec vestis, nec *aliud aliquid exigatur*, ne exigens, quod absit, illius Extravagantis Domini Urbani quæ incipit, Ne in vinea: pœnam incurrat. “ *Parte* 3. *cap.* 1.

Canonici Præmonstratenses anno 30. hujus sæculi decernunt: „ Ut si supplicantes admitti ad Ordinem, examinati & probati, fini Ordinis convenire putentur, exclusa omni Simonia, & Constitutione Urbani Papæ quæ incipit. Ne in vinea Domini, &c. *integrè* observata admittantur. “

Hæc Extravagans tam dilucidè & specificè omnem prætextum aliquid ab Ingredientibus *exigendi* excludit, ut Dionysius Carthusianus de ea loquens dicere non vereatur, verba adeò clara & plana esse, ut *nullam recipiant evasionem aut palliationem*. Lib. 1. *de Simonia*, *art.* 14. Et *lib.* 2. *art.* 10. ait, quòd Urbanus V. tam *evidenter* imò *clarissimè*, omnifariè & rigorosè prohibuit omnem hujusmodi exactionem directè *indirectevè* factam sive sub ratione pretii, sive sub colore *indigentiæ & sustentaculi vitæ*, ut Constitutio illa nullam prorsus recipiat inflexionem, retorquentiam, epykizationem seu interpretationem ad oppositum, quemadmodum *luce clariùs* ex verbis ipsius est demonstratum. Hæc ille, qui deinde subjungit: „ Quam Constitutionem confirmavit successor ejus Gregorius absque exceptione & interpretatione. Ideò dato, inquit, (Nota bene) quòd *Thomas*, *Raymundus*, *Joannes*, *& qui antè Urbanum V. fuerunt*, intenderint dicere, quòd aliquid per *modum sustentaculi vitæ exigi possit* à persona recipienda seu recepta, & quòd hoc *non sit Simoniacum ex sua natura*, attamen omnia illorum scripta & dicta cessant atque solvuntur per hoc, quòd Dominus Apostolicus post eos determinavit & jussit oppositum, per cujus definitionem & prohibitionem omnis talis exactio, quæ per verba Doctorum jam prædictorum à quibusdam licita probatur ac reputatur, absolutè prohibetur, imò & *Simoniaca* esse censetur, itaque Simoniaca est ad minus de *jure positivo*, ut puta *quia prohibita*. “

Adhæc si Concilium Lateranense in *Cap.* 40. ꝟ *de Simonia*, titulum *paupertatis* sufficientem existimasset, ut Moniales ab Ingredientibus dotem sive pecuniam pro alimentatione exigere, atque de ea stipulari citra Simoniam possent, quomodo omnes illas Moniales tam dantes, quàm recipientes sine *ulla distinctione* aut *inquisitione*, num Monasterium *reverà* esset *insufficiens*, potuisset Concilium tamquam *Simoniacas* damnare, & gravissimis pœnis subjectas declarare? cùm omnes illæ Moniales exactiones illas *prætextu paupertatis* vellent palliare; hoc est, non secus ac hodie titulum *paupertatis* in justificationem harum exactionum allegarent. Neque dubium videtur, si Synodus credidisset titulum *veræ paupertatis* sufficientem, ut exactiones illas ab omni labe Simoniæ purgaret, quin plures è Monialibus illis se à culpa potuissent probare immunes. Quis enim dubitet, etiam eo tempore Monasteria aliqua fuisse

æquè ac hodiè indigentia & insufficientia: & quæ consequenter exactiones suas justificare potuissent, si titulus paupertatis tamquam legitimus agnitus fuisset.

Similiter non apparet dubitari posse, quin sub initium currentis sæculi, in Ordine PP. Eremitarum S. Augustini fuerint Conventus non minùs quàm hodie paupertate gravati; & tamen sine ulla distinctione inter opulenta & insufficientia sive indigentia, anno 25. hujus sæculi, generaliter „ *omnibus* & singulis Prioribus & quibuscumque Superioribus, ac aliis Fratribus nostræ Religionis, inquiunt, strictè præcipimus & mandamus, *ut nullus ex eis fratrem aliquem ad Ordinem recipiat, vel recipi faciat, vel ut recipiatur consentiat vel permittat*, RE ALIQUA ACCEPTA VEL DETENTA, VEL PACTIONE ALIQUA INTERVENIENTE TACITA VEL EXPRESSA: quod si quis immemor suæ salutis contrà fecerit, si officium habuerit cum cura animarum, ipso facto sit tali officio privatus, & ad aliquod officium cum prædicta cura in nostro Ordine nullatenus assumatur, nisi super hoc secum per Capitulum generale fuerit dispensatum, & per quinquennium voce activa & passiva careat. Quicumque verò Frater subditus inveniatur Simoniam in eodem casu commisisse, eidem pœnæ subjaceat, & pœnam gravioris culpæ per mensam sustinere cogatur.

CAPUT III.

Media convenientia ad extirpandas pactiones Simoniacas.

1. *Convenit ut amputetur prætextus* paupertatis.
2. *Non facilè admittenda Monasteria non sufficienter dotata.*
3. *Sententia S. Caroli super hoc articulo.*
4. *Votum Christiani Lupi de eodem articulo.*
5. *Non admittendi plures ad Religionem, quàm à Monasterio ali possunt.*
6. *Quid circa hoc decreverit Synodus Tridentina?*
7. *Synodus suo Decreto omnia Monasteria, etiam Mendicantium, complectitur.*
8. *Quid sint* consuetæ eleemosynæ *ex mente Synodi?*
9. *Synodus per suum Decretum palam exclusit titulum* insufficientiæ.
10. *Probatur ex Synodis particularibus post Synodum Tridentinam celebratis.*
11. *Pontifices Decretum Synodi Tridentinæ sæpius innovarunt.*
12. *Primum incommodum, quod ex his exactionibus provenit.*
13. *Secundum incommodum.*
14. *Tertium incommodum.*
15. *Quartum incommodum.*
16. *Ostenditur æquitas Decreti Tridentini de non admittendis pluribus, quàm ali possunt è proventibus Monasterii.*
17. *Non semper utile est Religioni, multiplicari numerum Religiosorum.*
18. *Canones exactiones dotium vetantes* perpetuam *rationem habent.*
19. *An per consuetudinem dici possint abrogati.*
20. *Quid de dotibus Monialium senserit S. Carolus?*

I. UNicum penè prætextum exigendi dotes ab ingredientibus Religionem esse, aut prætendi, Monasterii *paupertatem*, aut insufficientiam ad alendum ingressurum ex communibus Monasterii obventionibus, suprà ostensum est. Quapropter præcipuum adversùs Simoniacas hasce exactiones remedium est, auferre, sive amputare hunc paupertatis prætextum.

II. Hunc in finem conveniet, ut Episcopi aliique ad quos novi Conventus admissio spectat, nullos novos, præsertim Monialium, admittat, nisi constet, convenientem Monialium numerum, vel ex redditibus Monasterii, vel consuetis eleemosynis posse sustentari.

III. Sanctus Carolus tantoperè hanc in Monasteriis sufficientiam judicavit necessariam, ut in primo ejus Concilio Provinciali decretum sit: „ Monasteria in quibus duodecim non sunt, quæ professæ velo utantur, quæque eum numerum propriis fructibus, aut consuetis eleemosynis alere non possunt, transferre, & cum aliis Monasteriis ejusdem, aut alterius Ordinis unire studeat Episcopus diligenter: vocatis ad id Superioribus Regularibus, si modò res agatur ejus Monasterii, cujus cura ad illos pertineat. Si verò ejusmodi unio minimè expedire videatur, eum numerum Monialium tempore interire, & ad nihilum redigi sinat, adempta omninò illis Monialibus facultate recipiendi Novitias. “

IV. Christianus Lupus, quamvis pacta super dote danda cum ingredientibus aut eorum parentibus interdum licita esse crederet, titulo *transactionis super futura hereditate* per professionem ingredientis ad Monasterium devolvenda (cujus tituli insufficientiam latè probavi in Dissertatione Canonica de Simonia circa ingressum Religionis,) tamen pro animi sui candore fatebatur, pacta illa esse de fœdo isto ulcere (Simoniæ) graviter suspecta, frequenterque infecta, esse semper sordida, statui Monastico dedecorosa, imò & graviter perniciosa, ideòque eliminanda. Quid enim, ait, possit esse fœdius, aut perniciosius, quàm stipulata pecunia solos opulentos ad Monasteria admittere? „ Quare ob inopiam patientibus & necessarium fratrum & sororum numerum alere non valentibus Monasteriis, servanda est antiqua, quam Regulæ suæ S. Benedictus inseruit Patrum lex, ut spontè oblatum accepterur, & nihil penitus exigatur. Quam legem diversæ generales Synodi innovarunt, & usque ad paucos abhinc annos Belgium nostrum observavit sanctissimè. Reducenda omninò est illa animi castitas, rogandique Episcopi nostri, ut novis & superfluis, à quibus nobis oriuntur tantæ sordes, præsertim Monialium Monasteriis, non sinant suas Ecclesias gravari.

Hæc ille in responsione ad quæstionem: *Num licita pacta de dote danda ab Ingredientibus Monasterium*, cujus responsionis seu resolutionis originale servatur in Monasterio Carmelitissarum in civitate Alostana; ejusque copiam mihi submisit D. Papebrochius Ecclesiæ Collegiatæ B. Martini ibidem Præpositus.

V. Alterum remedium eodem collimans subministravit Concilium Arelatense relatum in *cap. 1.* 31 *de Instit.* ut non ampliùs in Monasterio Canonicorum atque *Monachorum* suscipiantur, seu etiam puellarum, nisi quantum ratio permittit; & in eodem Monasterio *absque necessariorum penuria* degere possunt.

Hæc Canonica disciplina manifestè titulum paupertatis sive insufficientiæ, in justificationem dotalitii pacti adduci solitum, excludit: cùm prohibeat admitti plures, quàm ex proventibus Monasterii ali possunt.

VI. Hanc disciplinam innovans Synodus Tridentina, postquam omnibus Monasteriis utriusque sexus, exceptis domibus Fratrum S. Francisci Capucinorum, & eorum qui Minorum de Observantia vocantur, indulsit, ut bona immobilia in communi possidere eis liceret, subjicit: „ In prædictis autem Monasteriis & domibus tam virorum quàm mulierum bona immobilia possidentibus, vel non possidentibus, is tantùm numerus constituatur, ac in posterum conservetur, qui ex redditibus propriis Monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis, commodè possint sustentari: nec de cætero similia loca erigantur sine Episcopi, in cujus Diœcesi erigenda sunt; licentia priùs obtenta. “ *Sess. 25. cap. 3. de Regularibus.*

VII. Ex contextu verborum sat patet, Synodum voluisse suo Decreto generaliter complecti *omnia* Monasteria, etiam Ordinum Mendicantium, tametsi immobilia possidere nequeant, sed ex *solis eleemosynis* vivant. „ Neque obstat (ait Fagnanus ad citatum *cap. 1. n. 13.*) impossibilitas taxationis, quoniam in Monasteriis non possidentibus bona stabilia fieri potuit *taxatio secundum* CONSUETAS *eleemosynas.* “

VIII. Ulteriùs contextum Decreti expendenti obscurum non erit, per *consuetas eleemosynas* ibidem designari eleemosynas, quas Fratres Ordinum Mendicantium à populo petere & accipere consueverunt; & è quibus penè solis vivunt illi, qui bona stabilia in communi non possident.

Unde Pius V. in Constitutione, quæ incipit: *Cura Pastoralis* 8. in Bull. Rom. dicit, *consuetas eleemosynas*, quarum inspecta quantitate, numerus Monialium, juxta præscriptum Concilii Tridentini, figendus est, per Con-

Conversas Sorores extra Monasterii claustra commorantes colligendas esse, aut si eo modo necessitatibus Monialium provideri nequeat, Ordinarii locorum, aut earum Superiores provideant de aliis personis piis & Deo devotis, quæ *fidelium eleemosynas colligant*: E quibus satis intelligitur, Pium V. per *consuetas eleemosynas*, de quibus in Decreto Tridentino; intellexisse eleemosynas, quæ *ostiatim* à Fidelibus petuntur & colliguntur.

Dicimus ergo cum Joanne Wiggerio de Jure & Justitia *tract. 7. cap. 4. dub. 10.* „ quòd nullam habeat probabilitatis speciem commentarius ille, quem aliqui faciunt super verbis Concilii, quod dum dicitur, vel *ex consuetis eleemosynis*, ibi sub *consuetis eleemosynis* comprehendi *dotes*, quas vocant, inferendas à Novitiis.

„ Quomodo enim illæ sunt *eleemosynæ*, ut rectè advertit dictus Author, quæ ad tam certam summam solemni stipulatione seu pactione determinantur, & quomodo illæ possunt dici *consuetæ eleemosynæ*, cùm per accidens & quasi extra ordinem accedant?

IX. Cùm ergo Synodus Tridentina velit generaliter in omnibus Monasteriis eum tantùm numerum Religiosorum conservari, qui ex redditibus Monasterii vel *consuetis* eleemosynis, hoc est, *eleemosynis* quæ à Fidelibus colliguntur, commodè possit sustentari, consequens est, Synodum omnem paupertatis aut insufficientiæ prætextum exclusisse. Si enim numerus qui ex prædictis commodè sustentari potest expletus est, jam vetante Concilio plures recipere fas non est.

X. De hac Synodi sententia haud dubitasse videntur Patres Synodi Cameracensis P. I. quorum plures Concilio Tridentino interfuerant eo tempore, quo prædictum Decretum confectum & evulgatum fuit. Cùm enim declarassent, se velle omnem etiam speciem detestabilis Simoniæ à Religionis ingressu amovere, tum seriò præcipiunt sacros Canones insecuti, „ ne Monachi vel Moniales aliquem vel aliquam ad professionem recipiant, mediante alicujus pecuniæ aut muneris pacto; ne ea quidem ex causa, inquiunt, quòd plures alere non possint sine aliquo subsidio: cùm Tridentina Synodus *Cap. 3. de Regularib.* apertè velit, ne plures recipiantur in Monasterium, quàm ex propriis Monasteriorum redditibus, vel ex consuetis eleemosynis commodè ali possint.

Plura in eamdem rem Synodorum Decreta retuli in citata Dissertatione Canonica *parte 2. cap. 4. §. 9.* Et §. 10. judicium Joannis Hesselii, qui Synodo Tridentinæ tempore formati allegati Decreti interfuit, atque tamquam indubitatum supponit, quod Decretum illud à Synodo editum sit, ut omnem Simoniæ committendæ prætextu *paupertatis* occasionem Monasteriis adimeret.

XI. Ostendi insuper in citata Dissertatione eodem capite §. 7. quòd varii Pontifices Decretum hoc Tridentini Concilii innovarint, & ejus executionem urserint; quòdque inter alios Innocentius X. in Constitutione quæ incipit: *Inter cætera* 23. in Bulla Romana dixerit: „ Inter cætera, quæ ad Regularem disciplinam instaurandam conservandamque Sacro-sancta Tridentina Synodus salubriter decrevit, illud semper *præcipuum* & *maximi* momenti habitum est, quo injungitur, ut in singulis Monasteriis & Domibus is *tantùm* numerus constituatur, & imposterum conservetur, qui vel ex *redditibus propriis* Monasteriorum, vel *consuetis* eleemosynis commodè sustentari possit.

Ulteriùs, ut Monasteria ab his exactionibus pactionibusque caveant, admodum utile erit expendere incommoda, quæ exactiones pactionesque illæ parere solent.

XII. Imprimis per similes pactiones *decori Ecclesiasticæ & immaculatæ Religionis detrahitur, & in multorum mentibus fidelium scandalum generatur. Extravag.* Sane *de Simonia in Commun.*

Notorium enim est, quomodo per hujusmodi pactiones & contractus super dotibus ingredientium passim notam avaritiæ, quin & Simoniæ Monasteria incurrant; atque sæculares de ipsis Religiosis eam concipiant ideam, quòd etiam in ipsa ad Religionem admissione lucrum quærant, & augmento rerum temporalium studeant tametsi verbo paupertatem profiteantur; atque hinc contingit, ut minus illis afficiantur, quin & ipsam Religionem despicere incipiant.

XIII. Deinde cùm hominibus sæcularibus passim Monasteriorum paupertas non innotescat; imò in Ecclesiarum, ædificiorum, supellectilis aliorumque exteriorum apparatu ipsa sæpè Monasterii paupertas non appareat, imò frequenter illorum apparatus contrarium innuat, etiam nonnumquam ob scandalum Fidelium ab exactione dotis esset abstinendum; etiamsi daretur, eo seposito, dotem licitè peti posse; quemadmodum latè ostendit Dionysius Carthusianus *Lib. 1. de Simonia art. 6.* Locum integrum retuli in Dissertatione citato *cap. 4. §. 11.*

XIV. Nec tantùm sæculares, sed etiam Religiosi aliorum Monasteriorum opulentorum offenduntur. Dum enim intelligunt hæc aliavè Monasteria sine scrupulo dotes exigere; facilè sibi persuadent, se æquè ac illa indigere; atque ita fit, inquit Joannes Wiggerius, ut Monasteria satis dotata idem intitentur, etiamsi possint quoque numerum longè majorem quàm habeant, commodè alere, " *de jure & justitia, tract. 7. cap. 4. dub. 10. n. 57.*

XV. Prætereà teste Pontifice in citata Extravagante Sane, per hujusmodi pactiones & exactiones contingit, ut *quamplures tam execratione hujusmodi criminis, quàm expensarum onere, à sacra Religionis proposito retrahantur.*

Nec dubium (uti rectè advertit Dionysius Carthusianus *lib. 2. de Simonia art. 2.*) quin exactio, pactio, seu temporalium exhibitio ita gravat & à Religione impedit pauperes, dum fit pro *sustentaculo* vitæ ipsorum, sicut si fiat pro spiritualium exhibitione. Et proh dolor! exclamat idem Doctor, quàm multæ bonæ *pauperculæ* quotidie clamant, conqueruntur, & dicunt se esse paratas ad Religionis & vitæ reclusæ ingressum, sed non posse acquirere locum, eò quòd jam undique temporalia exigantur. Similiter quædam puellæ & fœminæ divites, Deum timentes, Religionemque ingredi cupientes, paratæ quoque ad comportandum pro se sufficientiam temporalem, ex consideratione usitatæ exactionis & pactionis Religiosarum quarumdam, retrahuntur ab ingressu ad eas. "

Dum verò pauperes defectu temporalium rejiciuntur, & aliæ timoratæ conscientiæ, & vero Religionis spiritu plenæ, horrore hujusmodi pactionum ut minùs de labe Simoniæ suspectarum à Monasteriis hujusmodi retrahuntur; quid inde natum evenire, nisi quòd minùs idoneæ, & spiritum Religionis non habentes ad Religionem admittantur cum maximo Regularis disciplinæ nocumento. Nam, uti benè advertunt Patres Synodi Burdigalensis anno 1583. *tit. 25.* „ Experientia docet, disciplinam Religiosam eorum vitio ex parte collapsam esse, qui in Religiosas familias intrusi, aut alia quavis ratione humana inducti potiùs, quàm à Spiritu Sancto vocati fuerant. "

XVI. Qui hæc aliaque incommoda, quæ hasce stipulationes contractusque super dotibus ingredientium sequuntur, seriò expenderit, haud difficulter percipiet, quam meritò Synodus, ut omnem eorum prætextum præscinderet, præceperit, „ Ut is tantùm numerus constituatur ac imposterum conservetur, qui vel ex redditibus propriis Monasteriorum, vel ex *consuetis* eleemosynis commodè possit sustentari. "

XVII. Nec obstat, quòd ex hac Decreti exacta observantia numerus Regularium subindè minor solito esset; nam rectè dixit citata Synodus Burdigalensis: „ Sancta & Religiosa paucorum congregatio, quantumvis magna ineptorum hominum multitudine, Deo & hominibus acceptior est, & Ecclesiæ utilior. "

Quin advertit Cardinalis Bellarminus, quòd postquam Regulares cœperunt multiplicari sine numero, multi non à Deo vocati, ad statum perfectionis, sed aliis rationibus adducti, Monasteria repleverint: „ & impletum est, ait, illud Isaiæ; *Multiplicasti gentem, non magnificasti lætitiam.* Inde nata sunt scandala gravia & multiplicia omnibus nota, quæ materiam uberem præbent columbæ gemendi & plangendi relaxationem, ne dicam corruptionem Ordinum Religiosorum. " *Lib. 2. de Gemitu columbæ, c. 6.*

XVIII. Si quis incommoda, quæ exactiones & stipulationes dotium, tametsi titulo paupertatis vestitas, comitantur, expenderit; haud difficulter quoque intelliget, Canones dictas exactiones generaliter vetantes,

rationem quamdam *perpetuam* habere; ideòque hisce meritò applicari illud S. Thomæ: „ si maneat ratio eadem, propter quam lex primò utilis erat, non consuetudo legem, sed lex consuetudinem vincit: nisi forte propter hoc solùm inutilis lex videatur, quoniam non est possibilis secundùm consuetudinem patriæ, quæ erat una de conditionibus legis, " 1. 2. *q.* 79. *art.* 3. *ad* 2.

XIX. Hinc consequens est, periculosè hisce Canonibus contrariam consuetudinem opponi; præsertim, quia si quid humani, ac positivi juris in Canonibus illis occurrat, illud tale est, ut sine illius exacta observantia admodum difficulter caveatur, quod jure etiam naturali vetitum omnes agnoscunt; ut suprà, *cap.* 3. ostendimus.

Adhæc (uti rectè advertunt Doctores Lovanienses in resolutione casus, quam in Dissertatione Canonica, *part.* 2. *cap.* 4. §. 10. exhibui) „ consuetudo hæc stipulandi dotes non est universalis, & sic ubi sit, non est attendenda; ubi adeò enixa est adversus præfatas exactiones Pontificum voluntas, & tam seria, sollicita; & expressa totiesque repetita Canonum prohibitio, prout est in præsenti materia.

XX. His quæ hucusque dicta fuerunt opponi solet Decretum Concilii Mediolanensis II. sub. S. Carolo, his verbis expressum: „ Episcopus præterea tum impensas æstimet, quæ & in Religionis ingressu, & tempore professionis fieri solent pro vestitu, aut pro aliis rebus; ad ipsius puellæ, vel Monasterii usum commoditatemvè pertinentibus; tum pecuniæ etiam summam præscribat, quam puella alimentorum nomine Monasterio det; nisi censuis, aut alia bona immobilia, quorum annui fructus, ejusdem judicio, ad ea alimenta satis sint, Monasterio attribuantur. Ea autem omnis pecuniæ summa, eo nomine ab Episcopo decreta, reipsa apud certum hominem, & virum bonum deponatur, qui professione confecta, illam statim Monasterio tradat. "

Advertendum hic nullatenus probari, quòd Moniales ab Ingressuris aliquam dotem exigant; aut de ea cum Ingressura ejusve parentibus stipulentur, vel contrahant: sed Episcopo duntaxat injungitur, ut iis consideratis, in *singularibus* casibus, omnibus circumstantiis tum ex parte Ingressuræ, tum ex parte Monasterii determinet, an æquum aut justum sit aliquid dari Monasterio.

Quin enim frequenter justum esse possit, ut parentes suas proles Monasterio offerentes, aliquid in earum alimentationem offerant, dubium non est; imò nonnunquam contingere posset, ut etiam ob avaritiam ac tenacitatem parentum, qui proles suas in Monasteria intrudere volunt, ut alias proles ditare & secundùm seculum extollere possint, à Monasterio proles repellantur.

Itaque quidquid ex hoc Concilio haberi potest, illud est, ut Episcopus in *singulis* casibus determinet & judicet, quid hic & nunc Monasterio ex bonis Ingressuræ sit attribuendum; nequaquam Monialibus, quæ ex proprio interesse hic sæpiùs procedunt, permittat dotes exigere aut stipulari; sed hæ recipiant Novitias prout Episcopus hic & nunc spectatis omnibus circumstantiis judicaverit, qui indubiè spectatis circumstantiis sæpius judicare debebit, nihil ab Ingressura ejusve parentibus petendum esse.

TITULUS VIGESIMUS SEPTIMUS.

De Professione & ejus effectu.

CAPUT PRIMUM.

De Professione solemni ejusque ritu, & an tacita hodie obtineat?

1. *Quam vim habeat solemnis Monachorum benedictio antiquitus ignota?*
2. *Ritus professionis à S. Benedicto præscriptus.*
3. *Regula Benedictina requirit, ut Professus petitionem suam signet; quod modernæ disciplinæ est conforme.*
4. *Ritus externi in Regulis & Constitutionibus præscripti non sunt de essentia professionis.*
5. *Jure Decretalium professiones* tacitæ *admittuntur; neque per Synodum Tridentinam omninò sunt sublatæ.*
6. *Moribus Galliæ & Belgii professio nonnisi per* scripturam *probari potest.*
7. *Professio* tacita *hodiernis moribus non admittitur.*
8. *Puella quæ 30. annis post Novitiatum habitum professarum gestaverat, & tamquam professam se gesserat; admissa fuit ad hæreditatem paternam tamquam* non professa.
9. *Carthusiani in suis Constitutionibus excludunt* tacitas *professiones.*

I. SOlemnem ac publicam Monasticam benedictionem variis ritibus, ac cæremoniis vestitam in Professione adhiberi solitam, aliam vim non habere, quàm habet super populum Sacerdotis oratio; visum jampridem fuit S. Ivoni Carnotensi. Eam S. Antonio ac aliis antiquis dicit fuisse ignotam: multiplicatis verò postmodum Monachorum gregibus. Inductam ex quadam cautela, tamquam Religionis vinculum humanæ infirmitati provisum. „ Ut Monasticus Ordo, inquit, quantò firmiùs in conspectu Dei & hominum, & solemniùs ligaretur, tantò robustiùs ac devotiùs à Monachis servaretur: & qui vellent ab hoc proposito recedere, testimoniis pluribus convincerentur, & tamquam jurati in Christi Sacramenta tyrones ad propositum suum reverti cogerentur. Quibus liquet, traditiones hujusmodi nihil esse aliud quàm quædam Religionis vincula, humanæ instabilitati provisa. " *Epist.* 41.

Hanc S. Ivonis reflexionem probans Christianus Lupus ad *Canonem* 40. *Trullanum*, rectè consequenter notat, „ Dionysium illum, qui nobis Monachorum benedictiones producit, non esse *Areopagitam* Apostoli discipulum, sed S. Antonio, ac primis ejus Discipulis posteriorem. "

Quo tempore hæ Monachales benedictiones, ac professionis ritus primùm invaluerint, incertum est.

II. Extat ritus professionis in Regula S. Benedicti non absimilis ei, quem omnes passim Religiones observant; si quasdam orationes ac preces, quas posterior ætas addidit, excipias.

„ Suscipiendus in Oratorio coram omnibus (ait Regula Benedictina, *cap.* 58.) promittat de stabilitate sua & conversione morum suorum, & obedientia, coram Deo & Sanctis ejus: ut si aliquando aliter fecerit, ab eo se damnandum sciat, quem irridet. De qua promissione sua faciat petitionem ad nomen Sanctorum, quorum reliquiæ ibi sunt, & Abbatis præsentis. Quam petitionem manu sua scribat, aut certè si non scit litteras, alter ab eo rogatus scribat. Et ille Novitius signum faciat, & manu sua eam super altare ponat. Quam dum posuerit, incipiat ipse Novitius mox hunc versum: *Suscipe me Domine secundùm eloquium tuum, & vivam: & non confundas me ab expectatione mea.* Quem versum omnis Congregatio tertiò respondeat, adjungentes: *Gloria Patri*, &c. Tunc ille frater Novitius prosternatur singulorum pedibus, ut orent pro eo, & jam ex illa die in Congregatione reputetur. "

III. Quod Regula requirit, ut petitionem suam profitens *manu sua scribat*, aut certè ab alio scriptam *signo Crucis* signet ad majorem cautelam in casu, quo professio negaretur, meritò in omnibus passim Monachorum Congregationibus receptum est: quin & in Constitutionibus Fratrum Eremitarum S. Augustini legitur,

gitur, „ ut quandocumque fit aliqua professio, præsens semper sit *publicus Notarius;* qui eadem die de omnibus quæ viderit, & audierit, *publicum* conficiat instrumentum, in quo *distinctè* notetur, professum liberè, & sponte, & non vi, vel metu spopondisse; idque verbo protulisse.

IV. Verùm hæc scriptura, uti & reliqui ritus in Regulis Constitutionibusve Religiosorum quovis modo præscripti, essentiam professionis attingere non solent.

V. Ideòque Jure Decretalium, etiam professiones sine ulla solemnitate; imò & sine verbis, solo aliquo facto exteriori validè declarantur; easque sine verborum formula, & non expressè factas Canonistæ *tacitas* professiones appellant; quarum species occurrit in *Cap.* 22. *ii de Regularib.* & fusius exponitur in *c.* 1. *eodem in* 6. creditque Fagnanus ad *cap.* AD NOSTRAM *ii eodem*, nec per Concilium Tridentinum professionem *tacitam* sublatam, quæ de jure communi censebatur emissa & facta per susceptionem *habitus* professorum; modò hæc nunc fiat completo probationis, & expleto 16. ætatis anno.

VI. Apud Gallos, ex Constitutione Molitensi, *art.* 551. cautum est, professionem Monachalem non nisi per scripturam probari posse. Similiter apud nos Edicto perpetuo Alberti & Isabellæ *art.* 21. est statutum, ut professio Religiosa fiat per litteras, & non per testes, nisi allegaretur registra esse deperdita; quo casu probatio per testes recipi posset. Qui verò deperdita registra allegat, ei probationis onus incumbit; uti monet Antonius Anselmo ad Edictum perpetuum, *art.* 37.

VII. Cùm igitur neque in Gallia, neque in Belgio nostro alia professionis quàm per scripturam probatio admittatur, facile colligere est, non professiones *tacitas*, quæ ex solis quibusdam factis, seu modo agendi colliguntur, & de quibus per nullum authenticum, scriptumque instrumentum constat; sed solas professiones *expressas*, de quibus per scripturam constare potest, in judiciis admitti posse.

VIII. Unde non ita pridem certam puellam, quæ post annum probationis per triginta circiter annos habitum Monialium professarum gestaverat, & cum aliis Monialibus tanquam professa Capitulo & deliberationibus intervenerat, ad hæreditatem paternam tanquam *non professam* admittendam judicavit Senatus Parisiensis, eò quòd de *expressa* professione non constaret; uti refert D. de Fresne, *part.* 2. *du Journal des Audiences.*

IX. Refert quoque Wamesius in additione ad *consilium* 454. ex secunda parte novæ collectionis Statutorum Ordinis Carthusiensis, *c.* 18. *Professionem tacitam in nostro Ordine non habemus, neque permittimus, sed omnes volumus expressè & publicè professos.*

CAPUT II.

De Ætate Profitentium.

1. *Sanctus Basilius ætatem 16. aut 17. annorum requisivit.*
2. *Hoc tempus Synodus Trullana ad 10. annorum ætatem contraxit; & quare.*
3. *Tempore S. Ambrosii eadem ætas ad professionem Monasticam sufficiebat, quæ ad Matrimonium requirebatur.*
4. *Hæc disciplina Juri Decretalium videtur conformis.*
5. *Nonnulli Ordines ob disciplinæ asperitatem maturiorem ætatem requisierunt.*
6. *Ne aliquis immaturæ ætatis ad Religionem admitteretur, ætas 20. aut 18. annorum requisita.*
7. *A Patribus Tridentinis exaratus Canon requirens ætatem 18. annorum; & quare ab eo recessum.*
8. *Perniciosa vulgi opinio, quòd Professurum oporteat mundum novisse.*
9. *Decretum Synodi Tridentinæ requirens annum 16. completum.*
10. *Synodus non improbat statuta majorem ætatem requirentia.*
11. *Professio facta completo anno 16. ætatis, sed ante ætatem per statutum requisitam, est valida.*

VAria jam pridem fuit disciplina circa ætatem in recipiendis ad Vitam Monasticam requisitam.

I. Sanctus Basilius in Epistola sua Canonica, *Can.* 18. professiones Virginum validas non reputabat, quæ ante 16. aut 17. annum fiebant. „ Professiones, inquit, ab eo tempore judicamus, quo ætas rationis complementum habuerit. Non enim pueriles voces omninò in his ratas esse existimare oportet: sed eam quæ suprà 16. vel 17. annos nata fuerit, rationisque compos; & diu examinata, probataque perseveraverit. “

II. Synodus Trullana ætatem à Sancto Basilio requisitam ad ætatem 10. annorum contraxit; volens ut qui Monachicum jugum est subiturus, non sit minor quam 10. annorum natus; ejus quoque rei examinatione in Præsulis arbitrio sita, an augeri tempus conducibilius existimet ad introductionem & constitutionem in vita Monastica. Post hæc Patres illius Synodi rationem allegant, ob quam à Regula Sancti Basilii nonnihil recedendum crediderint: de qua vide notas nostras ad *Can.* 40. *Trullanum.*

III. Si Sancto Ambrosio credimus, *lib. de Virginibus*, ætas sufficiens ad matrimonium carnale, etiam ad matrimonium spirituale per professionem sufficere debet; adeò ut ætas 12. annorum in puellis, & 14. in adolescentibus sufficiens judicaretur.

IV. Hanc disciplinam Ecclesia Latina tandem recepisse videtur, eamque, si jus commune, seu Decretalium spectemus, firmavit; uti colligere est ex *c.* 8. 11. *&* 12. *ii de Regularibus;* addita tamen hac exceptione desumpta ex *Epist.* 48. *lib.* 1. Sancti Gregorii: Quia dura est in insulis Congregatio Monachorum, etiam pueros in iisdem Monasteriis ante 18. annum suscipi prohibemus. “ *Cap.* 6. *ii eod.*

V. Ex hac consideratione ex vitæ austeritate desumpta, aliqui Monachorum Patres & Superiores ætatem nonnihil majorem, quàm jure communi statuebatur, requisierunt.

Et quidem Carthusiani, ut ipsorum pristina Ordinis statuta indicant, ante 20. *annum* nullum ad suum Ordinem recipiebant; haud idoneum judicantes militiæ adeò laboriosæ ante eam ætatem sustinendæ. „ Pueros sive adolescentes non recipimus, inquiunt, sed viros, qui juxta præceptum Domini per manus Moysi, 20. ad minus annorum, ad bella sacra possint procedere. “

VI. Inter statuta Congregationis Cluniacensis à Petro Venerabili sæculo 12. collecta, habetur: „ Statutum est, ut nullus etiam ex concessione futurus Monachus *Regularibus* usque *ad* 20. *annos* vestibus induatur.

Causa hujus instituti fuit (inquit Petrus Venerabilis) *immatura, nimisque celer infantium susceptio*, qui antequam aliquid rationabilis intelligentiæ habere possent, sacræ Religionis vestibus induebantur, & admixti aliis, puerilibus ineptiis omnes perturbabant. “ *Biblioth. Cluniacens. pag.* 1364. *Statuto* 36.

Anno 1238. Otto Sedis Apostolicæ in Anglia Legatus convocatis totius Regni Abbatibus Ordinis Sancti Benedicti, quædam Statuta eis proposuit, quorum primum erat: ut nullus *ante* 20. *annum completum* ad professionem, & ante 19. ad probationem *in Monasterium* de cætero admittatur. Apud Matthæum Parisien. ad annum 1238.

Synodus Parisiensis sub initium seculi 13. vetuerat quemquam ante 18. annum in Monasterium recipi; quod & sub idem tempus Synodus Oxionensis decreverat.

VII. Si Cardinali Pallavicino credimus, à Patribus Concilii Tridentini paratus fuit Canon, quo statuebatur fas non esse regularem professionem emitti ante annum 18. „ Sed Archiepiscopus Pragensis, Bartholomæus de Martyribus) vir claustri peritus, ait Pallavicinus, prævalidè dehortatus est Patres ab eo consilio, affirmans, deteriorem fructum reddi plerumque Cœnobiis ab iis, qui à teneris annis illic sati non fuerint, adeòque adhuc illæsi à vitiis laxioris libertatis: satius esse, sancire, ut probationis tempus ad duos annos produceretur; ita tamen ut fas esset, professionem emitti anno decimo sexto, “ *Lib.* 24. *cap.* 6.

Ve-

Verum est, quod notavit Bartholomæus de Martyribus; deteriorem fructum reddi plerumque Cœnobiis, ab iis, qui *à teneris annis illic sati non fuerint*, adeòque adhuc illæsi à vitiis laxioris libertatis.

Sed illud in tenera illa ætate frequenter occurrit, ut non ea sit adolescentium, aut puellarum maturitas, ut sufficienter cognoscant, ad quæ per professionem monasticam se obstringant, & quas difficultates secum trahat integra votorum persolutio, præsertim in monasteriis, in quibus disciplina sensim relaxata, & à præscripto regulæ, quam profitentur, receditur.

Vix dubium, quin ob hanc judicii imbecillitatem, plures etiam sanctissimi Ordinum fundatores, in admittendis ad professionem majorem & maturiorem ætatem requisierint: quod nec Synodus Tridentina improbavit, quæ licèt permittat emitti professionem anno decimo sexto, nequaquam tamen improbat statuta Ordinum, majorem in profitentibus ætatem exigentia: uti nec prolixiorem, quàm annalem novitiatum, si eum regula aut statuta requirant.

VIII. Hic obiter nota, quàm longè abesset magnus ille Præsul ab ea vulgi opinione, quòd priusquam Monasticam vitam quis profiteatur, eum oporteat *mundum novisse*; hoc est, ejusdem vulgi sensu, vitiis & voluptatibus mundi nonnihil fuisse immersum, quod quàm ipsis adolescentibus perniciosum, multis ostendit Petrus à S. Audomaro vulgò *Pvallon Capelle*, Prior Monasterii Sancti Wignoci, *lib.* 3. *Instit. Monast. cap.* 24. exclamatque: „ O utinam nulli Religiosorum unquam audissent, vidissent, & gustassent „ quidquam sæcularium, non sanè adeò multi perditè viverent in suis Cœnobiis, nec tot apostatæ essent, jugumque Christi suave detrectarent.

IX. Hac Archiepiscopi Pragensis aliisque rationibus inducti Patres Tridentini tandem decreverunt, ut in „ quacumque Religione, tam virorum, quàm mulierum, professio non fiat ante 16. *annum expletum*. „ Professio autem antea facta sit *nulla*, *nullamque* inducat obligationem ad alicujus regulæ, vel Religionis, vel Ordinis observationem, aut alios quoscumque effectus: “ *Session.* 25. *de Regularibus*, *cap.* 15.

X. Si quis verba hujus Decreti attendat, facilè intelliget, mentem Patrum quidem fuisse, ut *antè* 16. *annum* facta professio esset nulla & invalida; adeòque noluerit in minori ætate ad professionem nullum, seu virum, seu mulierem admitti posse: sed tamen nequaquam improbasse particulares Ordinum quorumdam Constitutiones, *majorem* ætatem requirentes; quod & Sacram Congregationem aliquando declarasse testatur Fagnanus ad *cap.* Nullus 12 *de Regularibus*, *n.* 19. „ Quippè quòd Concilium non ponit, inquit, ut „ Professio fiat anno 16. sed non possit fieri *antè*, „ sed post. “ Qui & ibidem, *num.* 13. observat in Religione Fratrum Capucinorum Sancti Francisci, ex statutis Ordinis Novitios non recipi ad habitum *antè* 17. *annum* completum si Clerici sint, & antè 19. si Laici, & per consequens, non admitti Clericos ad professionem, nisi *exacto* 18. & Laicos 20. *anno*. Et in Religione Minorum Conventualium sancti Francisci Novitii Clerici prohibentur ad professionem admitti ante *annum* 19. & Laici ante 25. *completum*, ex Constitutione Pii V. quæ incipit: *Illa nos*. Hæc Fagnanus; qui insuper, *num.* 16. monet, generaliter à Clemente VIII. in Decretis super receptione & educatione Novitiorum, prohiberi *Conversos* recipi ad habitum Regularem ante annum ætatis 20. & consequenter ad professionem non ante annum 21.

Quousque hoc Decretum extendatur, ac receptum sit, ex usu & consuetudine ipsi Superiores Ordinum intelligere possunt.

XI. Si tamen anno ætatis 16. *expleto* professio fuerit facta, non expectato anno ætatis ulteriore per statuta Ordinis requisito, non videtur propterea professio futura invalida: eò quòd statuta, dum majorem ætatem sequirunt, invaliditatem aut nullitatem professionis adjunctam habere non soleant: quemadmodum suprà de longiori quàm annali Novitiatus tempore in aliquibus Ordinibus præscripto notatum est.

CAPUT III.

De Formula Professionis, & quid contineat?

1. *Pristina professionis formula nullum particulare votum exprimebat.*
2. *Qui vitam Monasticam profitetur, omnia ejus essentialia promittere censetur.*
3. *Olim formula professionis nullam determinatam regulam exprimebat.*
4. *S. Benedictus primus formulæ professionis observantiam suæ regulæ inclusit.*
5. *Quæ hodierna formula professionis Benedictina expressè includantur.*
6. *Paupertatis & castitatis vota tacitè censentur comprehensa.*
7. *Quod tria vulgaria Religionis vota formula Benedictina reipsa conveniat cum recentioribus.*
8. *Etiam votum* stabilitatis *tacitè continetur in formulis recentioribus.*
9. Stabilitas *loci in formula Benedictina* expressa, *quid significet?*

I. SI pristinas Monachorum regulas actaque revolvamus, nullam reperiemus professionis formulam, quæ aliquod particulare votum alicujus virtutis, aut actionis exprimat; sed simplicem duntaxat Monasticæ vitæ professionem.

II. Noverant enim pristini Monachi, eum, qui se dedicat Monachatui, voveteque vitam ac professionem Monachalem, *virtualiter* vovere omnia, quæ sunt *substantialia* Monachatui: uti sunt vera morum conversio, cœlibatus sive continentia, voluntaria paupertas, obedientia, loci stabilitas, aliaque eò pertinentia.

III. Imò per quinque circiter sæcula adeò indeterminata ac generalis erat Monachorum professio, ut nequidem certam determinatamque regulam profiterentur; sed eam, quæ ad observantiam vitæ Monasticæ magis conducere videbatur, judicio Superiorum suscipiebant Monachi; ad eamque servandam vi suæ professionis se adstrictos credebant.

IV. Hinc mutatæ passim regulæ, & plures in uno eodemque Monasterio servatæ, uti monet Vir eruditus Joannes Mabillonius in præfatione ad *part.* 1. *Seculi* 4. *Sanctorum Benedictinorum*; & addit, quòd „ Sanctissimus Legislator Benedictus, primus aut “ certè inter primos solemnis professionis formam, “ modumque præscripserit, atque intra professionis “ terminos incluserit Regulæ suæ observationem, à “ qua deinceps recedere non liceat. “

V. Juxta formulam à S. Benedicto præscriptam, prout hodie extat & à Benedictinis usurpatur, tria explicitè promittuntur, nimirum *stabilitas loci*, *conversio morum*, atque *obedientia* secundùm Regulam à S. Benedicto conscriptam. „ Quamquam (uti monet Mabillonius in citata præfatione, *n.* 59.) in veteri Benedictinæ professionis formula apud Theodemarum: & duabus aliis in appendice nostra, ait, “ relatis, atque in Regula Magistri, *c.* 89. (quæ Re- “ gula non tam specialis est, quàm commentatio Be- “ nedictina) nulla etiam occurrat mentio *conversio- “ nis morum*: nimirùm quia *obedientia secundùm Re- “ gulam* voto satis contineri videbatur. “

VI. Verùm sicuti ipsa *morum conversio*, tametsi in formula professionis non expressa, satis videbatur comprehensa eò quòd observantia Regulæ promitteretur, ita quoque voluntariæ paupertatis, ac cœlibatus seu castitatis vota inclusa censebantur; quia etiam illa tamquam vitæ Monasticæ *essentialia* Regula percipit, & complectitur.

VII. Quapropter formula Benedictina reipsa quoad tria illa vitæ Monasticæ ordinaria vota, non differt à recentioribus quorumdam Ordinum formulis, quibus tria illa vota *explicitè* continentur: v. g. in formula Fratrum Minorum S. Francisci, qua promittit profitens, toto tempore vitæ suæ servare Regulam Fratrum Minorum per Dominum Honorium Papam confirmatam: vivendo in *obedientia*, *sine proprio*, *& in castitate*. Sic quòd recentiores formulæ explicitè promitti volunt, id Benedictina, ac pristina Monachorum professio virtuali-

tualiter semper continebat, & modò continet; & hanc profitentes eadem quoque vovent, quæ illæ complectuntur.

VIII. Similiter loci *stabilitas* quam exprimit professio Benedictina, etiam in recentioribus professionis formulis *virtualiter* continetur, tametsi explicitè de ea mentio non fiat.

IX. Si enim Benedictina Regula ritè expendatur, notum erit, voto *stabilitatis* Monachum ita obstringi, ut nunquam vitam Monasticam deserere; aut sine licentia Superioris Monasterio egredi possit, uti rectè advertit Cardinalis à Turre-Cremata in commentario ad Regulam S. Benedicti, *tract.* 127.

Postquam enim Novitius anno integro probatus fuit, Regulamque tertiò sibi prælectam seriò expediit, „ si habita secum deliberatione, ait Regula, *promiserit* se omnia custodire, & cuncta sibi imperata servare, tunc suscipiatur in congregatione, sciens se sub lege Regulæ constitutum, quod ei ex illa die *non liceat egredi de Monasterio, nec collum excutere de sub jugo Regulæ*, quam sub tam morosa deliberatione licuit, aut excusare, aut suscipere.

Ecce ipsi Monacho clarissimè proponitur, ad quid facta professione voto suo sit constringendus, nimirum, posthac liberum ipsi nequaquam futurum de Monasterio egredi, nec jugum Regulæ excutere; quod omnibus professionibus Monasticis, ac Religiosis commune esse, nemo negaverit.

CAPUT IV.

Professio Religiosa an Professum astringat stabiliter Monasterio? Et quid ab exeunte Monacho observandum?

1. *Regula Benedictina Monachis solitudinem commendat.*
2. *Eadem passim in Regulis, & Canonibus commendata.*
3. *Votum stabilitatis Monachos ad perpetuam clausuram non adstringit.*
4. *Multa circa egredientes Fratres præscripsit S. Benedictus à moderna disciplina Monastica non dissona.*
5. *Egressuri debent se Superioris, & Fratrum orationi commendare; hinc hodierna* benedictionis *postulatio.*
6. *Benedictina Regula non sinit Monachum* solum *egredi.*
7. *Regula Orientalium non permittebat Monachum* solum *cum extraneo colloqui.*
8. *Etiam posteriores Regularium, præsertim Mendicantium Constitutiones præcipiunt, egredienti socium adjungi.*
9. *Monachi ad Monasterium revertentes orationem propter excessus petere debent.*
10. *Monachi mensas laicorum declinare debent dum egrediuntur.*
11. *Quid de hoc articulo recentiores Ordinum Constitutiones?*
12. *Decretum Synodi Tridentinæ circa Regulares sine licentia à suis Conventibus recedentes.*
13. *Quid circa illos habeant Ordinum Constitutiones?*
14. *Non facilè admittenda Regularium evagatio.*

I. PRæcitata Regulæ Benedictinæ verba sat insinuant, mentem S. Patris esse, Regulamque, quam profitentur, exigere, quòd Monachis suo arbitrio, & propria voluntate de Monasterio exire non liceat. Quod ipsum clariùs expressit *cap.* 66. suæ Regulæ, ubi ait: „ Monasterium (si fieri potest) ita construi debet, ut omnia necessaria, id est, aqua, molendinum, hortus, pistrinum, vel artes diversæ intra Monasterium exerceantur: *ut non sit necessitas*, ait, *Monachis vagandi foras*: Quia omninò non expedit animabus eorum.

II. Neque soli Benedicto hic solitudinis amor insedit, sed omnibus Monachorum Patribus fuit communis, & passim in omnibus Regulis solitudo inculcata, atque Ecclesiasticis Decretis præcepta tamquam perfectionis Monasticæ assequendæ & conservandæ primarium instrumentum: uti videre est in *Can.* 4. Chalcedonensi, & *46. Trullano*. Hinc illud sub nomine Eugenii Papæ apud Gratianum 26. *quæst.* 1. *Can.* 8. „ Monachus claustro sit contentus: quia sicut piscis sine aqua caret vita, ita sine Monasterio Monachus. Sedeat itaque solitarius, & taceat; quia mundo mortuus est, Deo autem vivit.

III. Nequaquam tamen hinc quis concludat, ex S. Benedicti, aut Ecclesiæ intentione Monachos seu Religiosos voto stabilitatis obstrictos; vi illius perpetua clausura esse Monasterio conclusos; quia & ipse Benedictus in sua Regula non semel supponit, Monachos à Monasterio causa necessitatis, aut utilitatis cum licentia Superioris egredi posse.

IV. Et quidem *cap.* 67. de Fratribus itinerantibus agens, expressit quæ in exitu, quæ in reditu ipsis agenda sint: quæ nec ab hodierna Religiosorum, etiam recentiorum disciplina aliena sunt.

V. Ac imprimis vult, ut „ dirigendi Fratres in via, *omnium Fratrum vel Abbatis se orationi commendent*.

Ad idem collimat quod in sua Regula *cap.* 8. habet S. Fructuosus: „ Nemo Monachus uspiam sine *benedictione* sui Senioris progrediatur.

Ad quæ verba reflectens Hugo Menardus ad *c.* 61. §. 9. Conc. Reg. ait: „ Antiquus & laudabilis in Monasteriis mos invaluit, ut numquam Monachus *sine benedictione* vel oratione sui Rectoris foras progrediatur, ut hac veluti circumvallatus mundi pericula & dæmonum tela declinare possit.

Hujus porrò disciplinæ non tantùm in *Can.* 64. Trullano, sed etiam in hodiernis ac recentioribus Religiosorum Constitutionibus mentio passim occurrit; nec praxis dissonat.

„ Fratres (inquiunt Constitutiones Fratrum Eremitarum S. Augustini *part.* 2. *cap.* 17.) antequam domum exeant, *genu flexo benedictionem petant à Superiore*, dicentes, *Benedicite Pater*: Superior verò det illam tamquam *deprecans Deum*, quòd in eundo, stando, & redeundo, eos ab omnibus animæ & corporis periculis servare dignetur.

VI. Observat insuper Vir eruditus Hugo Menardus, quòd Sanctus Benedictus loquatur in plurali, *Dirigendi Fratres*, Quia, ait, numquam solus Monachus, sed duo, vel tres in via dirigendi sunt, ob *mutuam custodiam animi* præsertim.

VII. Quin & ex Regula Orientali notat idem Menardus, „ disciplinam antiquam illorum Patrum non permisisse Monacho *soli cum extraneo colloqui*, sed dedisse comitem, & sermonum testem, non quemvis de trivio, sed *probatum moribus*; ne daretur occasio maligno.

VIII. Ab hac provida Patrum disciplina nec recentiores Monachorum ac Religiosorum Regulæ Constitutionesque recesserunt.

Statuimus, ut nullus Frater nostri Ordinis sive conventualis sit, sive hospes (verba sunt Constitutionum Eremitarum S. Augustini) cujuscumque dignitatis vel gradus, vadat ad civitatem, vel oppidum *absque socio Fratre* Ordinis nostri Clerico, vel laico, seu converso à Priore assignando, neque aliquem Prior *solum* mittat, nisi ob gravem, & urgentem necessitatem.... Sed nec ipse Prior *solus* vadat, nisi pro inevitabili necessitate.

Similia in aliorum Ordinum Constitutionibus ac Statutis passim occurrunt, refertque Petrus Martyr in Compendio Constitutionum Ordinis FF. Prædicatorum *part.* 2. *cap.* 74. statutum: „ Cùm discursus inutilis & vagus Fratrum turbationem & scandalum pariat, & ex defectu *combinationis* Fratrum, dissolutiones, & insolentiæ crescant; ideò neque sine licentia, neque *sine socio* itinera conficiant Fratres, & combinati nullo modo se separent ab invicem, quin se videre possint, & valeant mutuò testimonium perhibere, in quocumque sint loco, vel negotio, & transgressores acrius puniantur.

IX. Pergit ulteriùs Benedictus: „ Revertentes autem de via Fratres, ipso die, quo redeunt, per omnes horas Canonicas, dum expletur opus Dei, prostrati solo Oratorii, ab omnibus petant orationem propter excessus; ne quid forsan subripuerit in via visus, aut auditus malæ rei, aut otiosi sermonis.

Lau-

Laudabilis planè praxis, ut nimirùm per hanc humiliationem, atque Fratrum communes preces mundentur regredientes de via ab infectione, si quam à mundana conversatione contraxerint.

Ad idem tendit, quæ in plerisque Religionibus servatur & præscripta est disciplina, ut Fratres ad Monasteria revertentes *benedictionem* à Superiore petant & accipiant.

Addunt Constitutiones Eremitarum sancti Augustini, *part. 2. cap. 17.* „ Cùm Fratres debent aliquò „ ire, eadem die non reversuri, in eundo, & rede- „ undo ante majus Altare dicant *Psalmum cum pre-* „ *cibus*, & *orationibus*, prout in Officiis nostri Or- „ dinis continentur.

X. Præterea S. Benedictus, *cap. 51. Regulæ* habet, „ Frater qui pro quovis responso dirigitur, & ea die „ speratur reverti ad Monasterium, non præsumat *fo-* „ *ris manducare*, etiamsi omninò rogetur à quovis, „ nisi fortè ei ab Abbate suo præcipiatur.

„ Hæc est (ait Hugo Menardus ad *Cap. 58. §. 1.* „ Concord. Regul.) antiqua Monachorum disciplina „ *nobis sanè imitanda*, ut *mensas laicorum* præser- „ tim nobilium & divitum, quantum in nobis si- „ tum erit, declinemus. " Hactenus ille, qui ibidem latiùs exponit pericula Monachis ex hisce laicorum conviviis imminentia.

XI. Eodem indubiè collimat, quod in plerisque, præsertim Fratrum Mendicantium Constitutionibus sæpiò inculcatur, ut extra Monasteria in Civitatibus, *nec bibant, nec manducent*.

Et quidem inter novissima Decreta ann. 1678. instante Patre Christiano Lupo tunc Ordinis Eremitarum S. Augustini in Belgio Provinciali, per Cardinalem Protectorem, probante Sacra Congregatione Cardinalium, edita, decimum quartum est: „ Omnibus „ *cujuscumque conditionis*, aut *præeminentiæ* Patribus, „ ac Fratribus in salutaris obedientiæ merito præce- „ ptum sit, ne quis extra Conventum in Civitate, „ vel oppido, aut suburbiis intra ejusdem Civitatis, „ aut oppidi muros comprehensis, audeat *comedere*, „ vel *bibere*, sine expressa & in *scriptis* habita li- „ centia Patris Provincialis.

XII. Novissimè decrevit Synodus Trident. *Sess. 25. cap. 4. de Regul.* „ Nec liceat Regularibus à suis „ Conventibus recedere, etiam prætextu ad Superio- „ res suos accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vo- „ cati fuerint. Qui verò sine prædicto mandato *in* „ *scriptis obtento* repertus fuerit, ab Ordinariis loco- „ rum tamquam desertor sui Instituti puniatur.

Hoc Superiorum *mandatum* vulgò dicitur hodie *obedientia*. Unde in Constitutionibus PP. Eremitarum S. Augustini, *part. 2. cap. 17.* ubi de licentia exeundi danda à Priore agitur, ad marginem notatur: *Quando* OBEDIENTIA *in scriptis debet dari*.

XIII. Et ibidem præcipitur: „ Si autem Frater ali- „ qui extra Provinciam sine litteris *testimonialibus* „ sui Provincialis exiverit, veniens ad Conventum „ aliquem nostri Ordinis ab ostiario intromittatur, „ & postquam prædictas litteras non ostenderit, Prior „ eum in Carcerem includi faciat, nec inde extra- „ hatur, donec Provincialis providerit quid de eo sit „ agendum. Idem sit omninò judicium de Fratribus „ ejusdem Provinciæ sine litteris testimonialibus ve- „ nientibus.

In aliorum Ordinum Constitutionibus graves quoque pœnæ intentantur iis, qui sine hujusmodi litteris à suis Conventibus recedunt.

XIV. Ex hactenùs dictis facilè colligi potest, quòd licèt, nec votum stabilitatis, nec professio Monastica astringat profitentem ad perpetuam clausuram, nihilominus Patres Monachorum judicaverint, evagationem Monachorum, ac frequentem cum sæcularibus conversationem Monasticæ professioni esse contrariam, & Religiosæ perfectioni conservandæ periculosam; undè non nisi ex causa, & multis adhibitis cautionibus egressum è Monasterio concedendum esse præceperunt.

„ Evitentur quoad fieri poterit " (inquiunt Constitutiones Eremitarum S. Augustini, *part. 2. cap. 17.*) „ Fratrum discursus per Civitates & oppida; nec „ enim Religionis opinio ac *devotio* apud sæculares „ ex eo augetur, imò in dies magis ac magis minuitur.

Et in compendio Constitutionum PP. Prædicatorum *part. 2. cap. 71.* refert Petrus Martyr: „ Licentiæ autem hujusmodi *difficulter* à Prælato concedi debent. Unde Romæ 1601. ordinatur, & præcipitur Conventuum Præsidentibus sub pœna absolutionis ab officio, ne facilè facultatem præbeant, etiam de consilio Patrum, Fratribus vagandi extrà Conventum, vel eundi ad alios Conventus, seu oppida, etiam prætextu alicujus necessitatis, nisi vera sit & urgentissima, cùm constet hujusmodi discursus magna parere incommoda & scandala. Idem confirmatur Romæ 1608. "

CAPUT V.

An Professio Religiosa permittat transitum de una Religione ad aliam.

1. *Primitus liber erat & frequens Monachorum de uno ad aliud Monasterium transitus.*
2. *Quid circa peregrinos Monachos statuerit sanctus Benedictus.*
3. *Rarior cœpit esse Monachorum transitus: & quare?*
4. *Rationes quæ rariorem transitum suadent.*
5. *Legitima causa transitus Monachorum.*
6. *Aliquando Monachus tenetur ad aliud Monasterium aut Ordinem transire.*
7. *Suspectus aliquando visus fuit crebrior Monachorum transitus: & quis transitus hic intelligatur.*
8. *Ex Decreto Tridentino nullus potest transire ad* laxiorem *Religionem, etiam prætextu privilegii.*
9. *Nulla Regularis superioris licentia ad hoc sufficit; & à quo licentia transeundi peti debeat.*
10. *Qualiter transitus Regularium Mendicantium prohibitus?*
11. *Quæ de causa concedatur transitus ad* laxiorem *Religionem?*
12. *Ad* Strictiorem *Religionem qualiter permissus trasitus?*
13. *Unde judicandum de* rigore, *aut* laxitate *Religionis?*
14. *Non facilè ob relaxationem Disciplinæ in aliquo Monasterio transeundum ad diversum planè Ordinem.*
15. *Quid si dubitetur, num Religio sit* arctior?
16. *Monachus meditans transitum tenetur consulere suum Superiorem.*
17. *Quid si Superior consensum transeundi neget?*
18. *In Italia transitus etiam ad* Strictiorem *non fit, nisi de licentia S. Congregationis.*
19. *Transiens ad aliam Religionem, an novum* Novitiatum *absolvere debeat?*
20. *Monachus transitum postulans* exactè *probandus, antequam ad professionem admittatur.*

I. PRimitùs dum *una* quasi erat omnium Monachorum congregatio, unumque institutum, facilior ac frequentior quàm hodie erat Monachorum de uno Monasterio ad aliud transitus.

II. Hinc in Regula sancti Benedicti extat caput integrum 61. *de Monachis peregrinis, qualiter suscipiantur*; vultque Benedictus, ut; „ Si quis Monachus peregrinus de longinquis Provinciis supervenerit, si pro hospite voluerit habitare in Monasterio, & contentus est consuetudine loci, quam invenerit, & non fortè superfluitate sua perturbet Monasterium, sed simpliciter contentus sit, quod invenerit, suscipiatur quanto tempore cupit. "

„ Si verò posteà, pergit Regula, voluerit *stabilitatem* suam firmare, *non renuatur* ei talis voluntas; & maximè, quia tempore hospitalitatis potuit ejus vita dignosci. Quòd si superfluus aut vitiosus inventus fuerit tempore hospitalitatis, non solùm non debet sociari corpori Monasterii, verùm etiam dicatur ei honestè, ut discedat, ne ejus miseria etiam alii vitientur. Quòd si non fuerit talis, qui mereatur projici, non solùm, si petierit, suscipiatur Congregationi sociandus; verùm etiam suadeatur, ut

stet;

„ stet: ut ejus exemplo alii erudiantur: quia in omni loco uni Domino servitur, & uni Regi militatur.

III. Et quantumvis Benedictus loqui videatur de Monachis, qui nullam loci stabilitatem, aut determinatam Regulam fuerint professi; nihilominus, etiam postquam Monachi loci stabilitatem, certamque Regulam vovere cœperunt, ipsis licitum fuit, non tantum Monasterium, sed & Ordinem mutare; id tamen rariùs contigit, nec nisi ferè urgentibus ex causis. Illa enim Monasterii Ordinisque semel suscepti mutandi prurigo tamquam levis animi nota suspecta habita est à Patribus, multisque titulis improbata.

IV. Et quidem S. Bernardus *lib. de præcepto & dispens. cap.* 16. multis de causis hanc mutationem improbat. Primò, „ propter scandalum ipsorum quos deseruit. Deinde, quia certa pro dubiis relinquere tutum non est, forsan enim hæc tenere potest. Tertiò, suspectam habeo, ait, levitatem qua id, quod facilè volumus antequam probemus, experti jam nolimus, uno propè momento id ipsum & cupientes & respuentes tam leviter, quàm & irrationabiliter.

V. Bernardo consonans S. Anselmus pluribus idem argumentum prosequitur; at tandem concludit: „ Quapropter, quicumque Cœnobitarum fortè propositum aggreditur; expedit ei, ut in quocumque Monasterio professus fuerit, nisi tale fuerit, ut ibi *malum invitus facere cogatur*, tota mentis intentione amoris radicibus ibi radicare studeat; atque aliorum mores, aut loci consuetudines, si contra divina præcepta non sunt, etiamsi inutiles videantur, dijudicare refugiat. *Lib.* 1. *Epist.* 29.

Legitimam proinde causam mutationis aliam agnoscere non videtur Anselmus, nisi *peccandi necessitatem*, quam quis sibi imminere videt, si in Monasterio manere cogatur. Quam rationem S. Bernardus his verbis expressit: „ Nam si hæc (conversio morum & obedientia) ibidem prò improbitate nimirùm atque irreligiositate cohabitantium *obtineri* fortè nequiverint, duce spiritu libertatis *indubitantèr* suadeo *transire ad alium locum*; ubi non impediatur homo reddere Deo vota sua, quæ distinxerunt labia sua. “ Et rursus *Epist.* 7. *ad Adamum Monachum*; reddens rationem ob quam in suo Monasterio reciperet Monachos propria Monasteria deserentes, ait: „ Hac ratione illos suscipimus, quoniam non putamus esse malum, si vota labiorum suorum, quæ in locis suis potuerunt quidem promittere, sed *nequaquam* persolvere Deo, qui ubique est, ubicumque reddere.

VI. Si itaque religiosus, seu Monachus videat communitatem suam adeò deformatam, ut nulla videat, nec in Fratribus, nec Superioribus observantiæ Regularis exempla, sed è contrario continuas transgressiones, atque ad prævaricandum Regulam, quam vovit, incitamenta; ita ut spectata sua fragilitate videat sibi moraliter impossibile esse, in tali Communitate posse vota labiorum suorum Deo dignè persolvere, vitamque verè Religiosam agere, indubiè duce spiritu libertatis poterit, imò debet se à tali Communitate, si fieri potest, separare, tutioremque locum quærere.

VII. Ex dictis satis apparet, quòd suspecta ac multis incommodis obnoxia jam pridem visa fuerit Monachorum, qui *loci stabilitatem* promiserunt, & *certam* Regulam vivendi voverunt, mutatio, sive translatio ad aliud Monasterium sive Religionem, eo nimirum sensu, ut desinant esse Monachi Monasterii, vel Congregationis, cui semel per professionem solemnem erant incorporati; atque unà à Regula, cui se astrinxerunt, absolvantur, & alteri Monasterio incorporentur, alterique Regulæ & Religioni alligentur.

VIII. Juxta disciplinam modernam per Concilium Tridentinum, *Sess.* 25. *cap.* 9. de Regular. „ *Nemo Regularis cujuscumque facultatis vigore transferri potest ad* LAXIOREM *Religionem*.

IX. Quin nec Superioris cujuscumque Regularis licentia; sed sola Pontificis ex justa causa dispensatio sufficit; quod & in praxi servari notat Fagnanus ad *Cap.* CUM DILECTI ꝫ *de Renunc.* Et hujusmodi licentiæ, ait, transeundi ad *laxiorem* Religionem, etiam legitimis subsistentibus causis, consueverunt concedi à Papa in signatura gratiæ, & à Sacra Pœnitentiaria, à qua conceduntur plerumque ad supplicationem Generalis, vel Procuratoris Ordinis, & de utriusque Religionis consensu S. Pœnitentiariæ exhibito, ut sæpissimè vidi observatum, ait Fagnanus; atque ita ipsimet Superiores Regulares agnoscunt, se non habere potestatem super hoc dispensandi; cùm pro ea obtinenda recurrant ad Sedem Apostolicam. Hæc ille *n.* 28.

X. Ulteriùs cùm experientia constaret, nonnullos è Religiosis Mendicantibus ad alios Ordines, præsertim Monasticos convolare, fucatis quidem coloribus, asserentes id fieri ob frugem melioris vitæ aut arctioris observantiæ, sed revera, ut liberiùs degerent, dignitatesque & Beneficia Monastica consequi valerent; & ex certis aliis causis honestati non consonis (uti loquitur Pontifex in *Extravagante* 1. *de Regularib. in comm.*) generaliter prohibitus fuit Fratribus Mendicantibus transitus ad alium quemcumque Ordinem non Mendicantium, excepto solo Ordine Carthusianorum, sine licentia Papæ; idque sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ & soli Papæ reservatæ. *Dicta Extravagante*.

XI. Dispensat autem sacra Pœnitentiaria super transitu ab Ordine strictiori ad laxiorem ob ægritudinem aut infirmitatem: quam esse solam justam causam dispensandi credit Fagnanus, additque: Quinimò bonæ memoriæ Antonius Cardinalis Caraffa olim Signaturæ Sanctissimi Præfectus in sua *Glossa manuscripta ad Cap.* 19. *Sess.* 25. *de Regularib.* testatur, se numquam vidisse in Signatura gratiæ concedi transitum ab arctiore ad *laxiorem* Religionem, nisi ob infirmitatem vel debilitatem provenientem ex observantia ipsius Regulæ arctioris, cùm non possit ipsius statuta servare.

Verùm, ut etiam hæc causa sit justa, videtur expendendum esse, num incommoda quæ sequerentur in Religione, à qua transitus petitur, ex relaxatione aliquali Statutorum aut Regulæ in gratiam illius, qui illa in omni rigore ob corporis infirmitatem servare non potest, tanta sint, ut præponderent incommodis, quæ sequi solent ex translatione Regularis ad aliam Religionem, præsertim laxiorem.

XII. Si quis autem inspirante Spiritu Sancto desideret, non fictè, sed sincerè ad frugem melioris vitæ transmigrare, eumque in finem Religionem *arctiorem* amplecti, nequaquam prohibendus, etiam sub prætextu, quòd quibusdam Monachis & Canonicis, necnon Hospitalariis aut Templariis à Sede Apostolica sit indultum, ne postquam aliquis fuerit professus apud eos, ad alium locum *ipsis invitis*, arctioris etiam Religionis obtentu transire valeat: quia *ubi Spiritus Dei est*, ait Pontifex in *Cap.* 18. ꝫ *de Regularib. ibi libertas: & qui Dei Spiritu aguntur, non sunt sub Lege, quia lex non est posita justo.*

XIII. Porrò ut hoc ex capite fiat transitus, ad sensum hujus Decretalis nequaquam est attendendum, uti observat Fagnanus, an Monasterium, ubi primò quis fecit professionem, à principio suæ Fundationis fuerit strictioris Regulæ, quàm Monasterium, ad quod fit transitus, sed an secundum Monasterium *modò* sit arctioris observantiæ. Itaque sive laxior vita oriatur ex transgressione Regulæ, sive ex inobservantia Constitutionum, à Religione, in qua remissius vivitur, potest quis licitè transire ad minorem meliùs observatam.

Idem observat Cardinalis de Luca *Discursu* 38. *de Regularibus*, aitque rectè adverti à Canonistis, „ quòd *strictius* est Monasterium Religionis *laxioris*, in quo servatur Regula, quàm illud *strictioris* Religionis, in quo Regula non servatur. Neque refert, ait, quòd Regula sit stricta, si vita est larga, neque perfectio consistit in Instituto, sed in observantia. “

XIV. Quia tamen Monacho certam Regulam professo manendum est in ejusdem Regulæ & Religionis observantia, ni notabilis causa avocet, non immeritò post Joannem Andream monet Fagnanus, transitum ad aliam Religionem sive Ordinem, ob disciplinæ collapsionem, fieri non posse, nisi totus Ordo sit collapsus, nec subsit spes reformationis. Unde si Monasterium v. g. S. Benedicti sine spe reformationis sit collapsum; nihilominus si plura Monasteria ejusdem Ordinis, saltem in patria vel Provincia reperiantur non collapsa, tunc minimè licebit ad aliam Religionem transmigrare. Hæc ille ad *Cap.* SANE ꝫ *de Regularibus*, qui & ad *Cap.* LICET ꝫ *eodem n.* 21. juxta prædicta, ait, quempiam posse transire de Arctiore Religione, in qua remissius vivitur, ad minorem Religionem meliùs

observatam; uti docet S. Thomas 2. 2. *quæst.* 189. *art.* 8. ubi refert in Collationibus Patrum, Abbatem Joannem dicere de seipso, quòd à vita solitaria, in qua professus fuerat, transiit ad minorem, scilicet eorum, qui vivunt in societate, propter hoc, quòd vitæ Eremitica cœperat declinare, & laxiùs observari.

XV. Si verò dubitetur, num secunda Religio sit arctior, necessarium videtur judicium Superioris, uti post alios Canonistas notat ibidem Fagnanus.

XVI. Adhæc ne zelo sanctioris vitæ Monachus decipiatur, atque Angelus sathanæ se transformet in Angelum lucis, tenetur Monachus, transire volens, petere licentiam Superioris, eique causam transitus exponere, qui eam sedulò expendat, perspiciatque utrum reverà ex zelo sanctioris vitæ hunc transitum meditetur, nihilque sit quod hic & nunc eum transitum impediat.

XVII. Si Superior licentiam transeundi neget, poterit quidem juxta juris communis dispositionem, movente Spiritu Sancto, transire; sed meritò hic prudentum atque expertorum judicium expetet, ne aliàs seipsum Monachus fallat, vel etiam zelo præcipiti magna in Religione scandala & contentiones excitet.

XVIII. Quare notat Cardinalis de Luca, „ neque à *laxiore* ad *strictiorem* transeundi licentiam concedi sine licentia Sacræ Congregationis Regularium, quæ audito Superiore primæ Religionis, id concedere solet certas præscribendo Religiones, in quibus benevoli receptores inveniantur, pro facti qualitate ac singulorum casuum circumstantiis. „ *Disc.* 41. *ad Concilium Tridentinum*. Quod an extra Italiam obtineat, dubitato. Quod hic dicitur, Sacram Congregationem hanc licentiam non annuere, nisi *audito Superiore primæ Religionis*, conforme est Regulæ Benedictinæ, quæ ait: “ Caveat autem Abbas, ne aliquando de alio noto Monasterio Monachum ad habitandum suscipiat sine consensu Abbatis, aut ejus litteris commendatitiis: quia scriptum est: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Cap.* 61.

XIX. Cùm verò per vetam translationem Monachus à Monasterio sive Religione, in qua professionem emisit, absolvatur, & alteri Monasterio, vel Religioni per professionem incorporetur; vitamque suam juxta normam vivendi in hac Religione, aut Monasterio observatam instituere debeat; ipsaque Religin eum pro sua facta professione debeat agnoscere, etiam novum Novitiatum, seu annum probationis præmittendum esse benè probat Fagnanus ad *Cap.* Ad Apostolicam *ii de Regularibus*, & post ipsum Cardinalis de Luca, *Disc.* 38. *de Regularibus*, qui tamen ibidem monet, „ quòd S. Congregatio passim dispensare soleat, aliquo brevi termino contenta, quoties præsertim non agitur de transitu ad *strictiorem magisque asperam* vitam: quoniam rigor integri & continui anni, qui regulariter dispensari non solet, procedit, ubi agitur de imprimendo statum Regularem in genere, cum formali ac omnimoda mutatione status irretractabilis, de sæculari in Regularem, ac de libero in servum, seu de vivo in mortuum. Secùs autem ubi, isto statu jam impresso, agitur tantùm de accidentali mutatione vitæ potiùs sub una, quàm sub altera Regula.

XX. Monet nihilominùs sæculi nostri Monasticæ disciplinæ zelosus instaurator Abbas Trappensis, majorem exactioremque probationem meritò exigi in receptione Monachi transeuntis, quàm in receptione alicujus de sæculo. „ Et sanè, qui per experientiam noverunt, inquit, difficilius esse reformare, seu potiùs totaliter immutare aliquem venientem ex aliquo Monasterio, quàm si è medio sæculo veniret, non dubitabunt, quin novus Novitiatus sit necessarius, non tantùm, uti loquitur quidam Pontifex, ob bonum Postulantis qui se obligat, sed etiam in securitatem Congregationis quæ eum recipit. Qui de sæculo immediatè egreditur, est quasi tabula rasa, cui quidquid libuerit insculpitur & imprimitur; essetque res insolita, ut is adeò esset præsumptuosus, ut non reciperet cum submissione, & docilitate instructiones, & præcepta in re, cujus hactenus nullam notitiam habet. At non idem dici potest de Monachis: hi veniunt ab observantiis suis Monasticis pleni principiis, præventionibus, & imaginationibus falsis, habitibus ibidem contractis ferè in perpetuum addicti, ad ea contradicenda atque carpenda, quæ nec suis judiciis, nec ideis de Religionis statu præconceptis conformia sunt, promptissimi. Tandem tam multa in eis priùs sunt evertenda, quàm fiant capaces eorum, quibus & mente & corde imbuendi sunt, ut tempus Novitiatus & probationis non tam contrahendum sit quàm protrahendum. Equidem ex hujusmodi translationibus tam rarus est profectus, ut antiqua Instituta, quæ Ordini, Regularitati, ac paci studuerunt, iis aditum præcluserint, aut saltem eas, nisi quàm maximè præconsultè non admittant.

Antiquis majorem admittendi facilitatem conferre potuit integra & non impedita libertas, pacem Congregationis turbantes dimittendi, sed jam cùm non adsit amplius æqualis potestas, & etiam ab invitis Religiosi morum non integrorum, quantumcumque sese efferat eorum depravatio, retineri debeant, nulla cura, nullum studium, quo deceptio in ejusmodi Institutis evitetur, non est subeundum. Et dici potest, sanctum Benedictum, si nostris viveret diebus, perspexissetque quàm raro in fines expectatos mutationes hujusmodi deveniant, non tantùm tempus probationi Religiosorum extraneorum destinatum ad unam diem diminuturum non fuisse, sed potiùs eorum Novitiatum in annos duos protracturum. “ Hæc ille ad *Cap.* 61. *Regul. Bened.*

CAPUT VI.

Quid observandum à Regulari prætendente Professionem suam fuisse invalidam.

1. *Olim liberum fuit omni tempore allegare & probare nullitatem professionis.*
2. *Decretum Synodi Tridentinæ circa licentiam allegandi dictam nullitatem.*
3. *Nullitas professionis hodie proponi debet intra quinquennium à die professionis.*
4. *Id etiam procedit tametsi nullitas prætendatur ex* impedimento perpetuo.
5. *Per lapsum quinquennii non inducitur tacita professio.*
6. *Reclamatio post quinquennium admittitur, si impedimentum sit* notorii *facti permanentis.*
7. *Contra lapsum quinquennii non admittitur excusatio ignorantiæ.*
8. *Metus aut vis tametsi perpetua non admittitur contra lapsum quinquennii.*
9. *De Stylo Curiæ Romanæ datur restitutio in integrum adversùs lapsum quinquennii; & qua forma expediatur.*
10. *In Gallia restitutio illa non admittitur.*
11. *Causa nullitatis debet tractari coram Ordinario & Superiore Regulari.*
12. *Quis hic dicatur Superior Regularis; & quis Ordinarius?*
13. *Synodus Tridentina Superiori Regulari adjungens Ordinarium, non recedit à jure communi.*
14. *Conventus prætendens nullitatem alicujus professionis, eam coram Ordinario, idque intra quinquennium allegare debet.*
15. *In Gallia deduci debet coram delegatis per Rescriptum Apostolicum Judicibus* in partibus.
16. *Qui spontè habitum Religiosum dimisit, causam nullitatis allegans, non auditur antequam habitum reassumpserit.*
17. *Neque hic attenditur, num justa causa fuerit habitum dimittendi.*
18. *Edictum Caroli V. contra Religiosos abjicientes habitum Religiosum.*

I. Olim, uti notant Canonistæ ad *cap.* 1. *ii de his quæ vi metusvè causa fiunt*, si professus qui è Monasterio exiverat, justam causam timoris, seu nullitatis suæ professionis prætendebat & allegabat, ad suum Monasterium redire non compellebatur, nisi causa priùs deducta atque decisa.

II. At cùm similis à Monasterio recessus atque indefinita ac illimitata contra professionem semel emissam reclamandi licentia, varia secum traheret incommoda,

modis, Synodus Tridentina hisce obviare volens, statuit *Sess. 24. cap. 19. de Regularibus.* „ Quicumque Regularis prætendat se per vim & metum ingressum „ esse Religionem; aut etiam dicat, ante ætatem debi„ tam professum fuisse, aut quid simile; velitque ha„ bitum dimittere quacumque de causa, aut etiam „ cum habitu discedere sine licentia Superiorum, non „ audiatur, *nisi intra quinquennium tantùm à die Pro„ fessionis*, & tunc non aliter, nisi causas, quas præ„ tenderit, deduxerit coram Superiore suo, & Ordi„ nario. Quòd si anteà habitum spontè dimiserit, „ nullatenus ad allegandam quamcumque causam ad„ mittatur; sed ad Monasterium redire cogatur, & „ tanquam apostata puniatur; interim verò nullo pri„ vilegio suæ Religionis juvetur.

III. Tria hic statuit Synodus. Primò, ut Regularis prætendens professionem suam esse nullam ob *vim metumvè* illatum, aut *defectum ætatis*, aut *quid simile*, debeat causas nullitatis allegare, & deducere intra quinquennium à die Professionis, aliàs non audiendus.

IV. Cùm verò Synodus nullam causam nullitatis excipiat, sed duabus expressis generaliter dicat, aut *quid simile*; id est, similiter inducens nullitatem professionis, non videtur distinctio facta à Synodo, inter impedimenta temporalia, & perpetua; uti benè probat Fagnanus ad *cap. 1. ;; de his quæ vi metusvè causa fiunt*; asseritque sententiam asserentem, invaliditatem professionis ex impedimento *perpetuo* etiam lapso quinquennio posse proponi, semper à sancta Congregatione Regularium fuisse reprobatam; ac discusso articulo respondisse, quòd etsi impedimentum sit *perpetuum*, illud tamen deducendum fuisse infra legitima tempora.

Insuper refert, Gregorium XIII. ex sententia sanctæ Congregationis declarasse, Regularem elapso quinquennio non esse audiendum, tametsi professus alleget, vim & metum semper durasse.

V. Hinc ulteriùs infert Fagnanus, Synodi mentem haud fuisse, ut per lapsum quinquennii inducatur tacita professio, sed tantùm, ut post tanti temporis silentium *audientia* negetur: Neque enim absurdum est, ut qui tamdiu tacuit, deinceps non audiatur.

VI. Si tamen impedimentum sit notorium facti permanentis, adeò ut nulla super ejus existentia aut non existentia quæstio moveri queat, sed ad oculum pateat, tunc post quinquennium proponi poterit; non quia *perpetuum* est, sed ob notorietatem *facti permanentis*: Ut v. g. si vir in habitu muliebri professionem emiserit in Monasterio Monialium; quo item casu, quemadmodum monebat ibidem Fagnanus, non obstat quinquennium Concilii, propter periculum scandali, & peccati.

VII. Quinquennium autem ex verbis Synodi currit à die professionis; ideòque lapso quinquennio à die professionis via ordinaria, & juxta Decretum Synodi, Regularis causas nullitatis deducere volens, non est audiendus; tametsi ignorantiam nullitatis, aut impedimenti prætendat, aut fuisset aliunde impeditus, quominus ipsam causam nullitatis deducere potuerit. Quod & ipsa Synodus non obscurè innuit, cùm dicit: *audiendum non esse, nisi intra quinquennium* TANTUM *à die professionis*.

VIII. Huic conforme est, quod dicitur Gregorium XIII. ex sententia Congregationis Concilii declarasse, nempè eos, qui per vim & metum se Religionem professos prætenderent, nisi intra quinquennium reclamaverint, eo lapso non esse audiendos, tametsi allegarent vim & metum semper durasse.

IX. Hunc tamen quinquennii lapsum non impedire, quin ex justa causa detur restitutio in integrum, plures Canonistæ contendunt; eamque opinionem confirmat praxis Curiæ Romanæ; uti notat Cardinalis de Luca, *Discurs. 41. de Regularibus*; monens ibidem, „ non pertinere ad Judices de hujus restitutionis in in„ tegrum concessione cognoscere vel judicare; cùm „ id *privativè* pertineat *ad Papam*; qui eamdem restitu„ tionem concedere non solet, ait, nisi prævia consul„ tatione Sacræ Congregationis Concilii, cui frequen„ tiùs commissiones super hujusmodi restitutionis peti„ tione dirigi solent, licèt quandoque, sed *nimium ra„ rò*, etiam huic Congregationi Regularium directæ „ fuerint: ac propterea in una, vel altera Congrega„ tione assumitur formalis disputatio, an constet necnè „ de sufficienti causa dictæ restitutionis; istaque consultatione accedente, signatur commissio directa præ„ fatis Judicibus à Concilio demandatis.

X. Et hæc quidem juxta praxim Romanam; at in Galliæ ubi Decretum Concilii Tridentini quoad hanc quinquennii præfixionem etiam Regio Decreto firmatum est, restitutio in integrum contra hunc quinquennii lapsum recipi non solet; neque executio Rescripti Pontificii cum clausula hujusmodi restitutionis admitti; nisi in casu admodum extraordinario, uti docet Brodeau in notis ad Lovet, *litt. C. num.* 8. ibidem referens plura Parlamentorum Judicata, quibus hujusmodi restitutiones abusivæ declaratæ fuere; & latiùs prosequitur Carolus Fevret, *Tract. de Abusu, lib. 5. cap. 3.* Et admodum notandum exemplum refertur in libro cui titulus, *Journal du Palais, tom. 7. p. 65.*

Monet insuper Fevretius ibidem, *num. 26.* non sufficere, intra quinquennium fuisse reclamatum; sed constare debere de reclamatione per instrumentum authenticum in scriptis; quemadmodum professio ipsa Religiosa per scriptum, non autem per testes probari debet; ut suprà monuimus.

XI. Secundò, juxta Decretum Concilii Tridentini debet Regularis causas nullitatis, quas prætendit, deducere coram Superiore suo & Ordinario.

XII. Superior, de quo in Decreto, intelligitur Superior localis, id est, illius Monasterii, in quo professionem emiserit, seu ubi à Superioribus collocatus fuerit: cùm sub nomine Superioris regularis, inquit de Luca, *Dis. 41. ad Concil. Trident.* veniat ille, qui est Prælatus illius Monasterii, vel Conventus, non autem totius Ordinis.

Huic convenit Arrestum Parlamenti Parisiensis, quo declaratum fuit, Provincialem Minimorum abusive processisse propria sua auctoritate ad declarationem nullitatis professionis alicujus sui Religiosi. *Fevret, dicto loco.*

Similiter Ordinarius habetur ad mentem Synodi, qui est Ordinarius loci in quo situm est Monasterium Regularis nullitatem deducentis.

XIII. Porrò Synodus ad majorem cautelam Superiori Regulari adjungens Ordinarium, non planè corrigit jus commune, uti benè observat Fagnanus ad *cap.* NULLUS ;; *de Regularibus*; „ Quoniam de jure veteri, ait Monasteria subjecta erant Episcopo Diœce- " sano, *Can. Monasteria* 18. *q.* 2. & ad eum specta- " bat cura & solicitudo Monachorum: unde ipse po- " terat nulliter professos ejicere, sicut poterat illos " ad Religionem admittere. " Hæc Fagnanus; ex his " ulteriùs concludens, Concilium Tridentinum dum jubet adhiberi Episcopum in judicio nullitatis professionis, esse favorabile, & latè interpretandum, cùm per illud reditus fiat ad jus commune.

XIV. Quamvis ergo Synodus Tridentina verbis expressis dumtaxat loquatur de Regulari *subdito* volente nullitatem professionis deducere, nihilominus prætendit Fagnanus, juxta naturam correlativorum, quòd si Religio ipsa seu Conventus contendat nullitatem professionis, eadem quoque deducenda sit coram Ordinario, quin & ex eadem ratione correlativorum, ac insuper ex eo quòd sit professio quidam contractus ultrò citroque obligatorius inter Professum & Monasterium, in quo consequenter utrimque æqualitas servanda est, conficit, Monasterium seu Religionem teneri intra *quinquennium* causas nullitatis deducere; eoque elapso non ampliùs audiendum; quod & sanctam Congregationem censuisse testatur.

XV. Refert autem Fevret loco citato, *n.* 28. in terris Ecclesiæ, & quibusdam Provinciis, quas *Obedientiæ* vocant, causam hanc ad præscriptum Synodi Trident. peragi; at in Gallia usu receptum esse, ut professionis nullitatem prætendens, recurrere teneatur ad Pontificem, à quo obtineat Rescriptum, quo causa delegetur Judicibus *in partibus*; & si aliter fiat, processum tanquam abusivum rescindi.

XVI. Tertiò, mandat Synodus, ut si Regularis antequam causam nullitatis coram Superiore suo & Ordinario deduxerit, habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandam causam admittatur, sed ad Monasterium redire cogatur, & tanquam apostata puniatur, interim verò nullo privilegio suæ Religionis juvetur.

XVII. Porrò ut ad Monasterium redire, habitumque assumere cogatur, donec causa integrè deducta & finita sit non attenditur, num justa causa dimittendi habitum

bitum fuerit, vel non; uti monet de Luca citato *Disc.* 41. *de Regularibus*. Mandat enim Synodus simpliciter, ut Regularis, qui sponte habitum dimisit, priusquam causa legitimè deducta fuit; restituatur, ac si numquam habitum dimisisset; ne alias, ait, „ Ita Religioso sub hoc prætextu concedatur licentia vivendi extra claustra durante lite; quæ ita in longum protrahi posset, quamvis agnosceretur, quòd litis eventus futurus esset malus, dum ita obtineretur intentum vivendi interim in sæculo.

XVIII. His consonat, quod Carolus V. Edicto anni 1535. Brusellis edito, declarat, „ Ne quis Apostatas Religiosos, aut sine licentia exeuntes recipiat aut hospitetur vel assistat; sed denuntient Officiario loci, qui apprehensos restituat Monasteriorum præfectis, unde fugerunt, & si super dispensatione, aut professione litigandum sit, Judex in habito eos manere, & in aliquo loco Religioso interim degere jubebit. “ Zyp. in Jure novo, *tit. de Apostatis*, *num.* 9.

CAPUT VII.

An Monachi contumaces & rebelles possint post professionem è Monasterio ejici, & à Religione abscindi?

1. *Olim licitum fuit, Monachum rebellem & incorrigibilem è Monasterio ejicere.*
2. *Tentanda omnia pro ejus emendatione priusquam ejiciatur.*
3. *Monachus ejiciendus induebatur veste sæculari, & abscindebatur absolutè à Religione; & à Superiorum Regularium cura & regimine solvebatur & Episcopo subdebatur.*
4. *Hæc disciplina etiam sæculo 9. quin & 13. obtinuit.*
5. *Hæc tamen disciplina paulatim mutari cœpit: & quare?*
6. *Jus Decretalium non admittit ejectionem absolutam è Monasterio, vel Ordine.*
7. *Jus Decretalium repugnat antiquis Monachorum Regulis.*
8. *Aliquando acriter disputatum, num jus Decretalium hac in parte esset in usu, & an conveniret in usum deduci?*
9. *Decretum Urbani VIII. circa ejectionem incorrigibilium, aliquo-usque veterem disciplinam renovans.*
10. *Num moribus nostris hoc Decretum sit receptum.*
11. *Circa Monachos Apostatas hodierna disciplina à pristinis Monachorum Regulis recedit.*
12. *Magna cura adhibenda à Superioribus, ut rebelles ad meliorem frugem reducant.*
13. *Veteres Monachorum Patres soliciti fuerunt, ne ovis morbida alias inficeret.*
14. *Meritò exactius examen hodie circa recipiendos ad professionem, quàm olim præmittitur.*

I. MOnachos incorrigibiles olim potuisse ejici è Monasterio, ex Monachorum Regulis manifestum est.

Et quidem S. Benedictus, *cap.* 28. *Regulæ*, præscribens modum, quem Superior in correctione Monachi inobedientis servare debet, si omnibus adhibitis nihil profecerit, vult, ut à Congregatione abscindatur. „ Si quis Frater frequenter correptus pro qualibet culpa, inquit, si etiam excommunicatus non emendaverit, acrior ei accedat correptio; id est, ut verberum vindicta in eum procedat. Quòd si nec ita correxerit, aut fortè, quod absit, in superbiam elatus, etiam defendere voluerit opera sua, tunc Abbas faciat quod sapiens Medicus. Si exhibuit fomenta, si unguenta adhortationum, si medicamina Scripturarum Divinarum, si ad ultimum ustionem excommunicationis, vel plagarum virgas, etiam si viderit nihil suam prævalere industriam, adhibeat etiam, quod majus est, suam & omnium Fratrum pro eo orationem; ut Dominus, qui omnia potens est, operetur salutem circa infirmum Fratrem. Quòd si nec isto medio sanatus fuerit, tunc jam utatur Abbas ferro abscissionis, ut ait Apostolus: *Auferte malum ex vobis*: Et iterùm: *Infidelis si discedit, discedat*; ne una ovis morbida omnem gregem contaminet. “

II. Vult ergo Benedictus, ut quidem nihil à Superiore omittatur, quo Monachus ad obedientiam, & meliorem frugem, ac præcipuè ad humilitatem reducatur; sed si pertinax atque rebellis perseveret, ne modicum fermentum totam massam corrumpat, eum ex Congregatione & Monasterio ejici præcipit.

Sanctus Isidorus vult Monachum inobedientem priùs ergastulo coarctari, eoque ad obedientiam reduci. „ Quòd si tum in malo perseverans perduraverit, & prona voluntate pœnitentiam agere noluerit, & sæpè ac sæpè contumax murmurator patulè contra Seniores, vel Fratres in facie perstiterit, & cum propinquis se vindicare maluerit, in collatione deductus *exuatur* Monasterii *vestibus*, & *induatur*, quas olim adduxerat, *sæcularibus*, & cum confusionis nota *à Monasterio expellatur*, ut cæteri emendentur, dum fortassis solus tali correptione ille delinquens corrigitur. “ *Apud Menardum ad cap.* 37. *Conc. Reg.* §. 4.

III. Hinc elucet, Monachos rebelles & incorrigibiles è Monasterio non tantùm fuisse ejectos, sed etiam veste Monachali exutos, & sæculari indutos, à Monastica disciplina, & Abbatum, ac Superiorum cura & regimine solutos; atque ita cum reliquis laicis Episcoporum, ac Pastorum solicitudini concreditos.

IV. Quod & sæculo 9. obtinuisse sat apertè declarant Patres Concilii Meldensis anno 845. decernentes *Canone* 59. „ Ut Monachus de Monasterio, sine consultu vel præsentia *Episcopi* aut Vicarii ejus ad hoc regulariter deductus non ejiciatur; *cujus dispositione* & authoritate *de cætero* vita & conversatio *ejecti*, ne perditus perpetuò fiat, si aliquo modo salvari potest, ordinari debet atque decerni. “

Quin & sæculo 13. scripsit S. Thomas, *Quotlib.* 12. *q. fin.* „ Quandoquidem Apostolus velit, ut auferatur malum de Communitatibus nostris, ne modicum fermentum totam massam corrumpat, justum est, ut abscindamus ac ejiciamus Monachum incorrigibilem & insolentem. “

Nequaquam igitur repugnat professioni Monasticæ, quominus Monachi post emissam professionem propter inobedientiam & rebellionem è Monasteriis, ejiciantur, ne contagio ipsorum reliqui inficiantur.

V. Verùm cùm experientia compertum fuerit, quòd nonnulli Prælati ad ejiciendos suos Monachos essent proniores, atque exindè vagandi occasionem acciperent Monachi cum evidenti salutis suæ detrimento, necnon publico Fidelium scandalo, hinc disciplina circa hanc ejectionem mutari cœpit.

Et quidem Gregorius IX. in *cap. fin.* *ii de Regularib.* Ut Præsidentes Capitulis celebrandis secundùm Statutum Concilii Generalis, seu Patres Abbates, seu Priores fugitivos suos, & ejectos de Ordine suo solicitè requirant annuatim. Qui si in Monasteriis suis recipi possint secundùm Ordinem Regularem, Abbates seu Priores eorum, monitione prævia per Censuram Ecclesiasticam compellantur ad receptionem illorum, salva Ordinis disciplina. Quòd si hoc Regularis Ordo non patitur, auctoritate nostra provideat, ut apud eadem Monasteria in locis competentibus, si absque gravi scandalo fieri poterit, alioquin in aliis Religiosis Domibus ejusdem Ordinis ad agendum ibi pœnitentiam, talibus vitæ necessaria ministrentur. “

VI. Hæc Decretalis, dum mandat ejectos annuatim perquiri, necessariò supponit (ut rectè post alios Canonistas advertit Fagnanus ad dictum *cap. fin. num.* 37. & 38.) „ de cætero illos ejici non posse, ita ut extra loca ipsorum vagentur, sed tantùm ne stent cum aliis Religiosis; alioquin inutilis esset circuitus, ut cogendi essent Superiores Regulares ad recipiendos ejectos incorrigibiles, si statim iterum possent illos Monasterio ejicere..... Præcipit ergo Gregorius, ut expulsi de cætero ita recipiantur, ut ampliùs ab Ordine expelli non possint, sed in locis competentibus intra idem vel aliud Monasterium detineantur ad agendam pœnitentiam; quod clariùs probatur communi intelligentia, ad *cap.* CUM IN ECCLESIIS *ii de majoritate & obedientia*, in verbis: *Alioquin de Fratrum consortio penitùs excludatur*; non enim dixit, *incorrigibiles excludi debere à Monasterio*, sed *à Consortio*, ita ut non stent cum aliis, sed recludantur in locis competentibus. “

„ tibus, ut hîc præcipitur, ad agendam pœnitentiam. " Hactenus Fagnanus; qui & ibidem plures refert famosos Canonistas, qui notarunt, per hanc Decretalem expulsionem incorrigibilium è Monasterio vel Ordine esse sublatam; eamque Sententiam probatam esse à S. Congregatione sub Pio IV. edito Decreto, & Procuratoribus Ordinum intimato, quo prohibetur, ne quis Regularium imposterum ejiciatur è Monasterio, etiamsi sit incorrigibilis, sed peccantes à Superioribus ignominia & carcere castigentur, & acriùs etiam, si opus fuerit, pro modo delictorum puniantur.

VII. Non diffitetur equidem Fagnanus huic Decreto, ac Decretali contrariari non tantùm S. Benedicti, sed & Augustini, aliorumque Patrum Regulas, quæ satis clarè permittunt omnimodam expulsionem incorrigibilium ex Religione.

VIII. Neque pariter dissimulat, acriter disputatum fuisse sub initium hujus sæculi tempore Urbani VIII. num hæc Decretalis, necnon prædictum Congregationis Decretum usu recepta essent, conveniretque in usum deduci; prægnantesque rationes à Regularibus fuisse adductas, quibus suadebatur, expulsionem è Monasterio esse permittendam; quas ibidem etiam proponit; sed nec rationes deerant, quæ hujus Decretalis, & Decreti observantiam postulare viderentur.

IX. Omnibus perpensis, S. Congregatio probante Urbano VIII. inter cætera Decreta de Regularibus Apostatis & Ejectis statuit sequentia: „ Adhæc, ut „ imposterum nullus legitimè professus ejici possit, „ nisi *sit verè incorrigibilis*; verè autem incorrigibi- „ lis minimè censeatur, nisi non solùm concurrant „ ea omnia, quæ ad hoc ex juris dispositione requi- „ runtur, sublatis in hac parte Statutis, & Constitu- „ tionibus cujusque Religionis & Ordinis, etiam à „ Sede Apostolica approbatis & confirmatis; verùm „ etiam *unius anni spatio in jejunio, & pœnitentia* „ *probetur in carceribus*: proindeque Religio priva- „ tos habeat carceres in qualibet saltem provincia. „ Elapso autem anno si nihilominùs non resipuerit, „ sed animo indurato in sua pervicacia perseverave- „ rit, *ne contagione pestifera* plurimos perdat, tam- „ quam pecus morbidum ac membrum putre *tandem* „ *ejici possit*, sed ab ipsomet Generali tantùm, ex „ consilio, & assensu sex Patrum ex gravioribus Re- „ ligionis eligendis in singulis Capitulis, vel Con- „ gregationibus Generalibus; tumque nonnisi instru- „ cto secundùm eorum stylum & Constitutiones pro- „ cessu, & plenè probatis causis expulsionis ad san- „ ctorum Canonum præscriptum.

X. Juxta hujus Decreti tenorem, revocata aliquatenus videtur pristina Monachorum circa incorrigibilium & rebellium Monachorum expulsionem disciplina; sed multum dubito, num moribus nostris hæc congruant; haneque etiam cum tanta moderatione expulsionem patiantur.

Et quidem teste Zypæo in jure novo, *tit. de Apostatis*, mandavit S. Congregatio Nuntio Belgii 29. Februarii 1608. ut Decretalem Gregorii IX. de qua suprà, in his regionibus juberet, efficeretque observari per Superiores Regularium.

Neque in Gallia hujusmodi expulsionem permitti, sat indicat Renatus Choppinus in suo Monastico, *lib.* 1. *tit.* 3. atque in contradictorio judicio declaratum fuisse, fas non esse Superiori Monachum è Monasterio ejicere, aut ad triremes condemnare, refert Boniface, *lib.* 2. *tit.* 31. *cap.* 4.

XI. Quoad Apostatas jam notavimus, Edicto Caroli V. cautum fuisse, ne quis Apostatas Religiosos, aut sine licentia exeuntes recipiat, aut hospitetur, vel assistat; sed denunties Officiario loci, qui apprehensos restituat Monasteriorum Præfectis unde fugerant.

Sat apertè significat Edictum, Religiosos Apostatas etiam invitos ac rebelles Monasteriorum Præfectis esse restituendos, ac in Monasterium retrudendos, quo rursum à pristina Monastica disciplina nonnihil recedimur.

Pristina enim disciplina nonnisi pœnitentes, & emendationem promittentes, qui à Monasterio propria voluntate se subtraxerant, readmittebat: atque illos quos in sua Apostasia obstinatos videbat, à Monasterio repellebat.

„ Frater (ait Regula Benedictina, *cap.* 29.) " qui proprio vitio egreditur de Monasterio, si *re-* " *verti voluerit*, spondeat priùs omnem emendatio- " nem vitii, pro quo egressus est; & sic in ultimo " gradu recipiatur, ut ex hoc ejus humilitas compro- " betur. Quòd si denuò exierit, usque tertiò ita re- " cipiatur; jam postea *sciens* omnem sibi *reversionis* " *aditum denegari*. "

XII. Interim ex illa Patrum disciplina quisque sat intelligere potest, quam curam & solicitudinem, ac prudentiam desideraverint ac requisierint Patres in Monasteriorum Præfectis, quò subditos suos ad obedientiam ac meliorem frugem quacumque via reducerent.

XIII. Discere quoque poterunt Monasteriorum Moderatores, ac Monasticæ disciplinæ Zelatores, quàm soliciti fuerint Monachorum Patres, ut morbidas, atque putridas ac penè desperatas oves à suis gregibus separarent, scientes quàm facilè, vel ab una infecta ove totus grex inficiatur.

XIV. Denique cùm moderna disciplina non permittat, Monachos rebelles, ipsamque Religionem quantumcumque turbantes expellere, & à Congregatione omninò dimittere, major meritò hodie in recipiendis ad Monasticam professionem cura, diligentiusque atque exactius examen & probatio adhibenda sunt, quàm olim, dum similes è Monasterio ejicere licebat, uti rectè advertit & monet zelosissimus Monasticæ disciplinæ Abbas Trappensis in commentario ad *cap.* 61. Regulæ Benedictinæ; cujus verba suprà *cap.* 5. retulimus.

TITULUS VIGESIMUSOCTAVUS.

De Voto Obedientiæ.

CAPUT PRIMUM.

Qualis debeat esse obedientia.

1. *Præcipua virtus Monachorum est* Obedientia.
2. *De ea Magister Novitios præcipuè instruere debet.*
3. *Qua ratione* Obedientia *dicatur primus gradus humilitatis.*
4. *Obedientia debet esse generalis.*
5. *Obedientia requirit plenam à voluntate Superioris dependentiam.*
6. *Debet esse sine mora.*
7. *Requiritur ut sit* fervens, *non tepida.*
8. *Debet exhiberi* hilari *ac* prompto *animo.*
9. *Debet verus* Obediens *renuntiare propriæ voluntati.*
10. *Tenetur etiam renuntiare proprio judicio.*

I. DE Monachis sui temporis loquens S. Hieronymus, *Epistol.* 22. ad *Eustochium*, ait: Prima " apud eos confœderatio est, *obedire* majoribus, & " quidquid jusserint, facere. " Similiter Sulpitius Severus, *Dialogi* 1. *cap.* 11. „ Præcipua, inquit, ibi virtus & prima est *obedientia*. "

II. Et Cassianus Magistri Novitiorum officium describens, *Lib.* 4. *Instit. cap.* 8. ait: „ Hæc erit ejus solicitudo & eruditio principalis, ut doceat juniorem " primitùs suas vincere voluntates; quem studiosè in " his ac diligenter exercens, hæc illi semper imperare " de industria procurabit, quæ senserit animo ejus esse " contraria. Multis siquidem experimentis edocti tradunt,

„ dunt, Monachum, & maximè juniores, ut voluptatem quidem concupiscentiæ suæ refrænare posse, nisi priùs mortificare per *obedientiam* suas didicerint voluntates.

III. *Primus humilitatis gradus est obedientia sine mora*, ait S. Benedictus in Regula, *cap.* 5. Non quidem ordine, sed utilitate, uti notat Smaragdus, *c.* 13, Diadematis Monachorum: „ Obedientia, ait, salus est omnium fidelium, obedientia genitrix est omnium virtutum, obedientia regni cœlorum inventrix est, cœlum aperiens, hominem de terra elevans, obedientia cohabitatrix est Angelorum, obedientia Sanctorum omnium cibus est; ex hac enim ablactati sunt, & per hanc ad perfectionem venerunt.

Cui convenit illud S. Ferreoli Ucetiensis Episcopi in Regula *cap.* 1. Primùm ut Monachus, quem propriè monet multas in se virtutes ædificare, *obedientia* in se collocet fundamentum. " Ut verò *Obedientia* Religiosa vera sit ac perfecta, requiritur.

IV. Primò: *Præceptis Abbatis in omnibus* (uti loquitur S. Benedictus *cap.* 4.) *obedire, etiamsi aliter, quod absit, agat*. Vel ut *cap.* 7. dicit, „ Pro Dei amore cum *omni* obedientia se subdere Majori.

„ Nihil itaque recusandum est (inquit S. Columbanus in Regula *cap.* 1.) obedientibus veris Christi discipulis, quamvis *durum* & *arduum* sit: sed cum *fervore*, cum *lætitia* arripiendum est. Quia si talis non fuerit obedientia, non erit acceptabilis Deo, qui ait: *Et qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus*. „ (Et S. Benedictus *cap.* 68.) „ Si cui Fratri aliqua fortè gravia, aut impossibilia injunguntur, suscipiat quidem jubentis imperium cum omni mansuetudine & obedientia. Quòd si omninò virium suarum mensuram viderit pondus excedere, impossibilitatis suæ causas ei, qui sibi præest, patienter & opportunè suggerat, non superbiendo, aut resistendo, vel contradicendo. Quòd si post suggestionem suam in sua sententia Prioris imperium perduraverit, sciat junior ita sibi expedire, & ex charitate confidens de adjutorio Dei obediat.

V. Secundò, perfecta Monachi obedientia exigit, ut Monachus in omnibus à voluntate Superioris dependeat, nihilque sine ejus agat consensu. Hinc S. Benedictus *cap.* 49. suæ Regulæ loquens de operibus supererogationis, vult ut „ hoc ipsum, quod unusquisque offert priùs Abbati suo suggerat, & cum ejus fiat oratione & voluntate: quia quod sine permissione Patris spiritualis fit, præsumptioni deputabitur & vanæ gloriæ, non mercedi. Ergo, ait, cum voluntate Abbatis *omnia* agenda sunt. " Et *cap.* 67. vindictæ regulari vult subjacere eum, „ qui præsumpserit *quidpiam*, etiam *parvum*, sine Abbatis jussione facere.

VI. Tertiò, debet esse Obedientia *sine mora*. Hanc conditionem exponens S. Benedictus, *cap.* 5. ait de veris obedientibus. „ Mox ut aliquid imperatum à Majore fuerit, ac si *divinitus* imperetur, moram pati nesciunt in faciendo: de quibus Dominus dicit: *obedit auris obedient mihi*. Et item dicit Doctoribus: *Qui vos audit, me audit*. Ergo hi tales relinquentes statim quæ sua sunt, & voluntatem propriam deserentes mox ex occupatis manibus, & quod agebant imperfectum relinquentes vicino obedientiæ pede jubentis vocem factis insequuntur: & veluti uno momento prædicta magistri jussio, & perfecta discipuli opera, in velocitate timoris Dei, ambæ res communiter citiùs explicantur.

Benedicto congruens S. Columbanus, ait. „ Ad *primum verbum* Senioris *omnes* ad obediendum audientes *surgere oportet*: Quia obedientia Deo exhibetur, dicente Domino nostro Jesu Christo: *Qui vos audit, me audit*.

Et S. Bonaventura: „ Obediens non est, sed negligens, qui *secundum expectat mandatum*. Ut obedientia Religiosi Deo sit acceptabilis, debet esse prompta sine dilatione.

VII. Quartò, obediendum *non tepidè* monet Regula Benedictina *cap.* 5. sed ferventer, solicitè & diligenter: & hoc est ex charitate obedire. Charitas enim excitat fervorem & solicitudinem. Unde *cap.* 71. dicitur: Omnes juniores Prioribus suis *omni charitate* & solicitudine obediant.

VIII. Quintò, obedientia exhibeatur *hilariter*, sive ut Regula Benedictina exponit; *cum bono animo*; quia HILAREM *datorem diligit Deus*. Nam cum " malo animo si obedit discipulus, & non solùm " ore, sed etiam in corde si murmuraverit, etiamsi " impleat jussionem, tamen acceptum jam non erit " Deo, qui cor respicit murmurantis, " *dicto cap.* 5.

IX. Porrò talis nequaquam erit Religiosa obedientia nisi priùs propriæ renuntietur voluntati. Unde & sanctus Benedictus veros obedientes dicit, *voluntatem propriam deserentes*. Et inter instrumenta bonorum operum reponit, *voluntatem propriam odisse*. Et *cap.* 7. suæ Regulæ vult, ut *quis propriam non amans voluntatem desideria sua non delectetur implere*.

Nec tantùm propriæ voluntati renuntiare, atque Superiorum se voluntati subjicere tenetur obediens Religiosus; sed etiam proprio judicio renuntiando alienum sequi; juxta illud de veris obedientiæ Filiis dictum sancti Benedicti, citato *cap.* 5. „ Non *suo arbitrio* viventes, vel desideriis suis & volu- " ptatibus obedientes, sed ambulantes *alieno judi-* " *cio*, & imperio in cœnobiis degentes, Abbatem si- " bi præesse desiderant; " Vel, ut ait *cap.* 72. „ non quod sibi utile *judicat* sequatur, sed quod magis " alii. " Atque hæc est illa priscis recentioribusque toties commendata OBEDIENTIA CÆCA; de qua latiùs capite sequenti.

C A P U T II.

De Obedientia *cæca*.

1. *Verè obedientes alieno judicio vivunt; & hinc obedientia* cæca.
2. *Obedientia an exigat, ut in omnibus obediatur Superioribus.*
3. *Interdum magna in obediendo discretione opus est.*
4. *Non semper Monachum excusat præceptum, aut licentia Prælati.*
5. *Qua ratione obedientia dicitur* cæca?
6. *In quibus obedientia debeat esse cæca?*
7. *In aliquibus cum magna discretione & discussione obediendum est.*
8. *Valdè perversum est obedire Superioribus contra legem Dei aliquid præcipientibus.*
9. *Aliquorum obedientia meritò dicenda inobedientia.*
10. *Quandonam voluntas Prælati suscipienda ut voluntas Dei.*
11. *Obedientia fiduciam conciliat Monacho in agendis, si Prælatus sit talis, qualis esse debet.*
12. *Subinde major difficultas est, majusque meritum in refragando, quàm obediendo Prælatis.*

I. SAnctus Benedictus de veris obedientibus ait: *Non suo arbitrio viventes, & desideriis suis & voluptatibus obedientes, sed ambulantes* ALIENO JUDICIO, *& imperio*. Cap. 5. Regulæ.

Cui congruit illud S. Gregorii in 1. *Regum c.* 14. Vera obedientia nec Præpositi *interiora discutit*, nec „ præcepta discernit, quia qui omne vitæ suæ *ju-* " *dicium* Majori subdidit, hoc solo gaudet, si quod " sibi præcipitur, operetur: *Nescit enim judicare*, " *quisquis perfectè didicerit obedire*: quia hoc tan- " tùm bonum putat, si præceptis obedist. "

Et Joannes Climacus *Gradu* 4. „ Obedientia est *inexaminatus*, atque *indiscussus* motus, spontanea " mors.... Obedientia est sepulchrum voluntatis, & " excitatio humilitatis: nihil resistit, nihilque discer- " nit, mortua in malis & in bonis apparentibus. " Ita legit editio Veneta.

Hinc illa à Patribus aliisque vitæ Monasticæ Magistris, tot encomiis celebrata *obedientia cæca*.

II. Quid igitur, obediendumnè indifferenter ac generaliter Superiorum mandatis, nullumque subditis periculum obediendo imminere potest: adeòut sine discussione, aut examine, *cæca obedientia* in omnibus Prælatorum præceptis obtemperantes in suis actionibus sint omninò securi, quòd nihil Dei voluntati contrarium faciant? Nequaquam sanè.

III. Admonendi sunt subditi (ait S. Gregorius "

apud

apud Gratian. 2. *quæst. 7. Can. 57.*) ne plus *quàm expedit* sint subjecti, ne cùm studeant plusquàm necesse est hominibus subjici, compellantur vitia eorum venerari.

IV. Cui consonat quod Adamo Monacho, se ob præceptum Superioris quod sequutus fuerat, excusare volenti respondit S. Bernardus.

„ Sed quid ad me, inquiebat Monachus, ille viderit cui mihi contradicere fas non erat. Non est discipulus super Magistrum. Docendus, non doctorus, ejus lateri adhærebam. Sequi debui, non præire præceptorum auditor. “ Ad hæc exclamabat Doctor mellifluus „ O Monachum obedientissimum, cui ex quibuslibet Seniorum verbulis ne unum quidem jota prætervolet. Non attendit quale sit quod præcipitur, hoc solo contentus, quia præcipitur. Et hæc est obedientia sine mora. Si ita oportet, sine causa legitur in Ecclesia: *Omnia probate, quod bonum est tenete.* Si ita oportet, deleamus jam de libro Evangelii: *Estote prudentes sicut serpentes*, sufficienter quippè quod sequitur: *Et simplices sicut columba.* Nec dico à subditis mandata Præpositorum esse dijudicanda, ubi nil juberi deprehenditur divinis contrarium institutis, sed necessariam assero & prudentiam, qua advertatur si quid adversatur, & libertatem qua & ingenuè contemnatur.

Prudentia ergo Christiena etiam in obediendo necessarie est Monacho.

Et senè quia omnis Superior homo est, isque peccatis & ignorantiis obnoxius, quidni & in præcipiendo à lege Dei incommutabili recedere possit? Quod si contigerit, *indubitanter*, uti loquitur Bernardus, *pergendum in Petri sententiam: Quia oportet Deo magis obedire, quàm hominibus.*

V. Qua ratione ergo *cæca* obedientia? Respondeo, *cæca* est ad ea quæ cupiditas seu amor proprius suggerit. Vera enim ac perfecta obedientia non solet discutere, aut inquirere, quæ contra Superiorum mandata amor proprius, sive cupiditas suggerit, ut se à mandatis eximere possit; utpote, quòd naturæ nimiùm dura & aspera, imò quodammodo *impossibilia*: quòd alteri potiùs quàm sibi id injungendum esset; quòd importuno præcipiatur tempore; quòd ultra Regulam; quòd indiscretè; imò malo & averso animo, aliaque similia: Ad ista, inquam, *cæca* est perfecta obedientia, nihilque eorum solicita attendere, aut discutere; Prælatorum judicio, tamquàm Dei Ordinationi se subjiciens.

VI. De his intelligi oportet illud Bernardi tractatu de præcepto & dispensatione, *cap.* 10. „ Porrò *imperfecti cordis & infirmæ* prorsus *voluntatis* indicium est, statuta Seniorum *studiosiùs* discutere; *hærere ad singula* quæ injunguntur, *exigere de quibusque rationem; & malè* suspicari de omni præcepto, cujus *causa latuerit*, nec umquam libenter obedire, nisi cùm audire contigerit, quod *fortè libuerit*: aut quòd non aliter licere, seu expedire monstraverit, vel *aperta* ratio, vel *indubitata* auctoritas. Delicata satis, imò nimis molesta est hujuscemodi obedientia. Non planè hæc illa est, quæ ex Regula traditur, *obedientia sine mora.*

VII. At cùm de transgressione legis divinæ agitur, nequaquam vera obedientia *cæca* est; sed tota luminosa, & undequaque prospiciens & attendens utpotè ex luminosa Dei charitate Superioribus tamquàm Deo obediens, solicitè cavet, ne Superioribus obediens, Deo inveniatur inobediens.

VIII. Sciant hi quod ad Adamum Monachum dicebat S. Bernardus in citata *Epistola* 7. Valdè autem „ perversum est profiteri te obedientem; in quo nosceris superiorem propter inferiorem, idest, divinam propter humanam solvere obedientiam. Quid enim? quod jubet homo, prohibet Deus, & ego audiam hominem, surdus Deo? Non sic Apostoli. Clamant quippè dicentes: *Melius est obedire Deo, quàm hominibus.* Igitur facere malum quolibet etiam jubente, constat non esse obedientiam, sed potiùs inobedientiam.

IX. Illa ergo obedientia, quæ nonnulli se in omnibus sine ulla discussione Superiorum voluntati subjiciunt; præsertim in his, quæ corruptæ naturæ & concupiscentiis magis favent, & ad Regulæ ac disciplinæ Monasticæ relaxationem tendunt; idque non rarò ut sibi Abbatum aut Superiorum gratiam, & favorem concilient, sæpiùs potiùs *inobedientia*, quàm obedientia dicenda erit; atque hic meritò applicari potest, quod Adamo Monacho similem obedientiam obtendenti respondit S. Bernardus: „ Vanissimam præsumptionem, turpissimam levitatem, crudelissimam dissensionem, *obedientiæ*, modestiæ, mansuetudinis nominibus velas, & velatis sordibus sacra illa vocabula maculas. “

X. Itaque dicamus cum S. Basilio in *Regulis breviter disputatis, quæst.* 114. „ Quòd si quid nobis imperatum sit, quod idem sit cum mandato Domini, adjuvetvè, illud tamquam voluntas Dei studiosiùs diligentiùsque à nobis suscipi debet, idque servari convenit, quod dictum est: *supportantes invicem in charitate Christi.* Quoties verò aliquid, quod mandato Domini aut repugnat, aut aliqua ex parte vitiet contaminetvè, facere ab aliquo jussi fuerimus, tunc commodè illud usurpabimus: *Oportet obedire Deo magis, quàm hominibus.* “

XI. Illud equidem indubitatum est, per obedientiam Religiosam conciliari fiduciam ac pacem internam, si Monachi nacti fuerint Superiorem, qui rectum iter ad Deum volentibus pergere (uti loquitur S. Basilius) „ sciat commonstrare, qui ornatus virtutibus sit, cujus universæ totius ipsius vitæ actiones testimonio sint, charitatem in eo erge Deum inesse, qui divinarum litterarum scientiam habeat, virum integrum, nec ulli distractioni indulgentem, ab avaritia abhorrentem, minimè libenter gerendis se negotiis admiscentem, quietum, amantem Deum, egentium studiosum, minimè iracundum, injuriarum immemorem, natura propensum ad eos docendos, qui ad ipsum accedant, quem gloria inanis non inflet, superbia non extollat, adulatio non frangat, severum atque constantem, cui denique nihil sit præstantius honore Dei. “ Tunc Monacho rectè dicetur: „ Voluntatem tuam exuito, ac foras projicito: atque ubi hoc feceris, debe te illi, ut sincerissimum veluti vas quoddam existas, qui quæ in te infundantur virtutes, ad laudem Dei gloriamque ab omni vitio castas conserves.

XII. At è contrario si Superior scientia convenienti appareat destitutus, plus habens de mundi, quàm Religionis spiritu, magis ad relaxationem, quàm Religiosam observantiam inclinatus; tunc indubiè non tantùm prudentia ac discretione magna in obediendo; sed etiam non rarò magna virtute & constantia opus erit, ut Superiorum voluntati & inclinationi non pareatur: quin & subindè difficilius erit in Monasteriis, quibus similes Superiores præsunt, Deo fideliter servire, & vota sua exactè persolvere, quàm in Monasteriis reformatis ardua quæque, ac aspera vitæ Monasticæ exercitia, cum plena ac perfecta obedientia subire.

CAPUT III.

An obediendum Superiori aliquid contra, vel supra Regulam præcipienti.

1. *Quod ante professionem erat libertatis, post professionem fit necessitatis.*
2. *Superiori obediendum est juxta Regulam.*
3. *Promissio obedientiæ fit, salva professione, sive* secundùm Regulam.
4. *Abbas non potest suo arbitrio Regulam infringere.*
5. *Differentia eorum, quæ in Regula occurrunt.*
6. *In his, quæ ad substantiam Regulæ pertinent Superior dispensare nequit.*
7. *Vitam communem relaxare Superior non potest.*
8. *Superioribus eam auctoritatem sibi asserentibus credendum non esse, declaravit Clemens VIII.*
9. *Quædam in Regula præcipiuntur, quæ ad substantiam Regulæ non spectant.*
10. *Quomodo in his Superiores interdum dispensare possint.*
11. *Obedire Superiori relaxanti aliquid de Regula plus meriti habet, quàm exteriori Regulæ observantiæ insistere.*

12. *Su-*

12. *Superiori fas non est arctiorem vivendi normam suis præscribere, quàm in Regula continetur.*
13. *Potest aliquando Superior aliquid subditis imponere, quod Regula non præscribit.*
14. *Id permittit S. Benedictus.*
15. *His non refragatur S. Bernardus.*
16. *Non facilè recusanda obedientia, dum aliquid imponitur quod suprà Regulam videtur.*

I. QUod de Regula S. Benedicti dixit S. Bernardus, id universim de omnium Ordinum Regulis dicendum, nimirùm quòd illa „ quæ omni homini proponitur, imponitur nulli: prodest, si devotè suscipitur & tenetur: non tamen, si non suscipitur, obest. Quod autem in voluntate est suscipientis, non in potestate proponentis, voluntarium meritò dixerim, non necessarium. Attamen hoc ipsum quod dico voluntarium, si quis ex propria voluntate semel admiserit, & promiserit deinceps tenendum, profectò in necessarium sibi ipse convertit; nec jam liberum habet dimittere, quod ante tamen non suscipere liberum habuit. Ideòque quod ex voluntate suscepit, ex necessitate jam tenebit: quia omninò necesse est eum reddere vota sua, quæ distinxerunt labia sua, & ex ore suo aut condemnari jam aut justificari.“ Uno verbo, quæ in Regula continentur, nec tamen à Deo aut Ecclesia præcepta sunt, non profitentibus quidem libera sunt, nec eos gravant non observata: cùm tamen Profitentibus, ait ibidem Bernardus, *in præcepta, prævaricantibus, in crimina fiant.*

II. Quemadmodum ergo non sufficit Religioso velle Superiori obedire, ni unà & Deo obediat; quia, ut ait Bernardus loco citato *cap.* 14. „ ut interior oculus verè simplex sit, duo illi arbitror esse necessaria, *charitatem* in intentione, & in electione *veritatem*; “ ita nec Superiori obediendum, nisi secundùm Regulam imperet. Regulam enim quam professus est, tenetur Religiosus servare; & consequenter obedientiam ita exhibere Superiori, ut Regulæ votique non inveniatur prævaricator.

III. Quod & in ipsa professionis formula indicatum voluit Benedictus, cùm obedientiam exigit, non simpliciter, sed *secundùm Regulam.*

Hoc advertens S. Bernardus, ait: „ Hic qui profitetur spondet quidem obedientiam, sed *non omnimodam*, sed *determinatè secundùm Regulam.* “ Et alibi: Dico ergo Abbati per omnia obtemperandum, sed *salva professione*, “ *Epist.* 7.

IV. Nequaquam ergo Abbati, aut Superiori obedientia exhibenda, si obediendo constitueretur Regulæ transgressor. Neque enim Abbatis est Regulam invertere, aut ab ea pro suo recedere arbitrio. „ Notum est (ait Bernardus, *Epist.* 7.) solemniter ac regulariter profiteri quemque in præsentia Abbatis. In *præsentia* ergo *tantùm*, non etiam *ad nutum* ipsius fit cujusque professio. *Testis* proindè adhibetur Abbas non *dictator* professionis; *adjutor* non *fundator* adimpletionis; *vindex* non *auctor* prævaricationis. Quid igitur? Ponam in manu Abbatis quod absque ulla exceptione coram Deo & Sanctis ejus propria manu & ore firmavi audiens ex Regula, siquando aliter fecero, à Deo me esse damnandum, quem irrideo? Si Abbas meus aut etiam Angelus de cœlo contraria jusserit, liberè recusabo hujusmodi obedientiam, quæ me transgressorem voti proprii, & pejerare faciat nomen Dei mei .... Viderit denique Abbas meus quid sibi faciendum putet de eo quod ex Regula ad ipsum specialiter dirigitur, ut *præsentem Regulam in omnibus conservet*; & item quod universaliter præcipitur, & nemò excipitur: ut omnes scilicet *per omnia magistram sequantur Regulam, nec ab ea temerè devietur à quoquam.* Ego sic ipsum sequi decrevi semper & ubique magistrum, ut nequaquam à Regulæ, quàm teste ipso juravi & statui custodire, deviem magisterio.“

V. Sed numquid Abbas aliusvè Regularis Superior in Regula dispensare potest, eique dispensanti à subditis obedientia exhibenda? Pro hujus quæstionis elucidatione & resolutione prænotandum, quædam in Regula esse, quæ etiam inviolabili, & immobili lege Dei præcepta sunt; ut v. g. quidquid de amore Dei & proximi, de humilitate, mansuetudine cæterisque virtutibus Regula præscribit. Alia sunt, quæ quidem præcepto divino omnibus non sunt imposita, sed tamen talia sunt, ut sine illis professio Religiosa, seu vota emissa nequaquam servari queant.

VI. Quoad hæc nulla est Superiori dispensandi auctoritas; quia ipse non destructor professionis, sed vindex professionis constituitur: nec Regulam ipse destruere, sed conservare jubetur. Unde inter monita, quæ Abbati proponit S. Benedictus, illud est *præcipuum, ut præsentem Regulam in omnibus conservet.* „ Neque enim, ait Bernardus, Abbas suprà Regulam est, cui semel & ipse spontanea se professione submisit. “

VII. Si ergo Abbatis alteriusvè Prælati jussio servari nequeat sine manifesta relaxatione, vel infractione votorum, aut vitæ communis, quæ, ut ait Synodus Tridentina, *Sess.* 25. *de Regularibus cap.* 1. „ ad *substantiam* Regularis vitæ pertinent; & *bases* sunt & *fundamenta* totius Regularis disciplinæ, quibus non exactè conservatis, totum corruat ædificium necesse est, “ nequaquam ei obediendum erit; sed dicere poterit subditus, quod in simili dixit Bernardus: „ Liberè recusabo hujusmodi obedientiam, quæ me transgressorem voti proprii constituit, & pejerare faciat nomen Dei mei. “

VIII. Hisce principiis insistens Clemens VIII. in Constitutione quæ incipit; *Nullus omninò*, proposita vita communi, ad quam vi suæ professionis Regulares obligantur, pœnisque in non observantes decretis, monet universos, se à dictis pœnis nequaquam futuros immunes ob Superiorum quamcumque indultam licentiam: „ etiamsi, ait, Superiores asseverent se ejusmodi dispensationes, aut licentias dare posse: quibus ea in re fidem minimè adhiberi volumus. “

IX. Tertii denique generis præcepta in Regulis Monasticis occurrunt, quæ quidem ad legis divinæ, ipsiusque professionis Monasticæ observantiam plurimùm conducunt, atque pro facilitanda votorum impletione ordinatissimè præscripta fuere, nequaquam tamen ita necessaria sunt, quin interdum sine illis non tantùm lex divina, sed etiam ipsa Religiosa professio exactè observari queat; imò si ad litteram Regulæ semper deberent observari, nonnunquam legis divinæ, aut professionis Monasticæ impletioni plùs obessent, quàm prodessent, cujus generis sunt jejunia, vigiliæ, aliæque corporales exercitationes.

X. Hæc, quia & per ipsam Regulam, cui & Abbas subjectus est, ordinata sunt, quamdiu charitati (cui augendæ & fovendæ unicè Regula subservit) militant, immobiliter fixa sunt, inquit S. Bernardus, immutarique omninò ne ab ipsis quidem Præpositis sine offensa possunt. At si contraria aliquando charitati visa fuerint, his dumtaxat, quibus hoc posse videre datum est, & providere creditum est, nonnè justissimum esse liquet, ut quæ pro charitate inventa fuerunt, pro charitate quoque, ubi expedire videbitur, vel omittantur, vel intermittantur, vel in aliud fortè commodius demutentur? Hæc Bernardus *Tractatu de Præcepto, & Dispensatione cap.* 2. qui ibidem *cap.* 4. fusè ostendit, neque hæc in Abbatis ita voluntate sita esse, ut ejus serviant voluntati, sed magis charitati. „ Esto proinde (pergit Bernardus,) ut interdum Regulæ littera cedat pro tempore charitati, cùm ratio *necessitatis*, vel *charitatis* exegerit, absit tamen ut hominis cujuspiam subdatur voluntati.... Arbitror namque sanctas illas observantias Prælatorum prudentiæ, & fidei creditas, non subditas voluntati. “

Licèt ergo Prælati nec in his externis atque corporalibus observantiis Regulam abolere aut mutare queant, possunt tamen pro temporum, ac personarum circumstantiis in illis ex justa causa dispensare, ut charitati subserviant. Neque in hoc Regulæ repugnant, sed obsequuntur, quæ hæc non quidem Prælatorum voluntati, sed providæ dispensationi relinquit.

XI. Proinde obedientia Religiosa, tametsi à Regula recedere non debeat, nec Prælatus Regulæ prævaricationem sequi; tamen Prælato pro tempore, aut personis ex rationabili causa in hisce dispensanti obsequi tenetur; imò & in hisce subinde locum habere potest cæca obedientia, ac interdum plùs meriti erit in obediendo, quàm in arctioris ipsius Regulæ exteriore & literali observantia.

XII. Porrò sicuti Prælato fas non est, Regulam pro

fua arbitrio relaxare, subditosque ab ejus observantia generaliter & in perpetuum eximere; ita nec illi fas est, ejus rigorem augere, atque subditos arctiori Regulæ subjicere.

„ Is qui profitetur, (verbis loquor sancti Bernardi) spondet quidem obedientiam, non tamen omnimodam, sed determinatè secundùm Regulam,..... ut oporteat eum, qui præest, non fræna suæ laxare voluntati super subditos: sed præfixam ex Regula sibi scire mensuram... Ergo Prælati jussio vel prohibitio non prætereat terminos professionis. Nec ultra extendi potest, nec contrahi citra. Nil me Prælatus prohibeat horum quæ promisi, nec plus exigat quàm promisi. Vota mea nec augeat sine mea voluntate, nec minuat sine certa necessitate... Ponant ergo Præpositi metam obedientiæ subjectorum ex votis labiorum ipsorum, non suorum desideriorum: monentes eos, non cogentes ad celsiora; condescendentes eis cùm necesse fuerit ad remissiora, non cadentes cum eis, *de Præcept. & disp. cap. 4. & 5.*

XIII. Verùm hinc nullatenus consequens, Abbatem aliumvè Superiorem non posse subinde in certis circumstantiis, & justis de causis, vel in pœnam delinquentis, vel pro exercitio virtutis huic illivè Religioso injungere aliquod opus magis arduum, v. g. jejunium prolixius, quàm regula præscribit.

XIV. In his rursus ipsa Religiosa obedientia elucere debet: quod & non obscurè supponit sanctus Benedictus; *cap. 68.* suæ Regulæ, præcipiens, ut Monachus etiam obediat, si aliqua fortè *gravia* aut *impossibilia* injungantur; apertè satis innuens, illa à Prælato ultra Regulam imponi subindè posse.

XV. Dicta igitur S. Bernardi nequaquam accipienda sunt de Præpositis, qui justa de causa in casu aliquo particulari aliquid ultra Regulam imponunt; sed de his, qui *generaliter* atque pro *omni* tempore, subditis suis duriorem arctioremque vivendi normam, quàm per Regulam præscripta est, imponere vellent; atque ita quodammodo alia ipsis Regula præscriberetur: quo casu locum haberet illud Bernardi: *Solùm id à me exigi posse arbitror, quod promisi.*

XVI. Quoad ea verò quæ in particulari casu, atque de certis causis ultrà Regulam subindè injunguntur, verificatur illud ejusdem Doctoris immediatè subjunctum: „ Perfecta obedientia legem nescit, terminis non arctatur: neque contenta angustiis professionis, largiore voluntate fertur in latitudinem charitatis... Quamquam nec istam Regula ipsa tacuerit, ubi monet, si fratri impossibilia injunguntur, *ut confidens de adjutorio Dei, obediat ex charitate.* In eadem denique Regula tertius humilitatis describitur gradus, ut *omni obedientia Monachus se subdat majori.* Dicens quippe, *omni*, non vult nos in obediendo mensura esse contentos professionis, non attendere promissi debitum, non de pacto sumere modum; sed transire alacriter etiam votum, & obedire in omnibus.

CAPUT IV.

An Regularibus à præcepto Superiorum appellare liceat.

1. *Quid agendum Religioso, qui credit sibi aliquid durius, aut suprà vires à Superiore imponi?*
2. *Quomodo dura & quasi impossibilia subindè acceptare debeat Religiosus.*
3. *Olim incognita erat à præceptis Superiorum appellatio.*
4. *Alexander III. scribit non admittendas appellationes à correctione Regulari: & quare?*
5. *Concilii Lateranensis sub Innocentio III. Decretum contra similes appellationes.*
6. *Appellatio à correctione Prælatorum de Jure communi non datur, quoad effectum suspensivum.*
7. *Facultas appellandi impedit fructum correctionis Monasticæ.*
8. *Nonnulli Ordines contra has appellationes specialibus Pontificum Bullis sibi providerunt.*
9. *Ordo Cisterciensis speciali privilegio munitus est contra appellationes ad Sedem Apostolicam.*
10. *Aliquando per Statuta Ordinum prohibita fuit appellatio à correctione sub pœna excommunicationis.*
11. *Senatus Regius similia Statuta subindè in contradictorio Judicio probavit.*
12. *Innocentius IV. concessisse dicitur Ordini sancti Benedicti quòd Superiores appellationi deferre non debeant.*
13. *In aliquibus casibus particularibus Parlamenta Regia solent Regularium appellationes admittere.*
14. *Moribus nostris à correctione Regulari appellatio ordinariè non admittitur.*

I. Contingit, ut Religiosus credat, sibi à Prælato aliquid ultra vires, aut extra Regulam impositum: quid hic tum agere debeat, docet S. Benedictus *cap. 68. Regulæ*: „ Quòd si omninò virium suarum mensuram viderit pondus excedere, impossibilitatis suæ causa ei qui ibi præest, patienter & opportunè suggerat, non superbiendo, aut resistendo, vel contradicendo.

Admittit igitur in duris ac penè impossibilibus excusationem subditi; sed quæ fiat *patienter*, *opportunè*, non *superbiendo*, non *resistendo*, non *contradicendo*; suggeratque potius, quàm multa exaggeratione sibi displicere ostendat.

II. Post hæc subjungit Benedictus: „ Quòd si post suggestionem suam in sua sententia Prioris imperium perduraverit, sciat Junior ita sibi expedire, & ex charitate confidens de adjutorio Dei, obediat.

„ Divino enim adjutorio (ait Haeftenus *Disquis. Mon. lib. 6. tr. 2. disq. 7.*) per obedientiam fit nonnumquam possibile, quod erat impossibile per naturam; faciet namque gratia, quod abhorret natura; adimplebit charitas, quod abhorret infirmitas.

III. Procul ergo abest à mente Patrum, ut Religiosis, ubi credunt sibi durius aliquid, quàm oportet, à suis Prælatis impositum aut imperatum, non tantùm contradicendi, sed & à judicio Prælatorum appellandi sit indulta facultas, cujus, vigente avita Monachorum simplicitate, nec vestigium occurrit; immò ubi illa appellandi potestas à Monachis etiam usurpari cœpit, mox illa reprobata fuit tamquam malum præsentissimum, quo discoli atque inobedientes Monachi se à correctione Prælatorum subtrahere, malitiamque suam liberiùs exercere possent.

IV. Et quidem sæculo 11. Abbati S. Petri scribit Alexander III.: „ Ad nostram noveris audientiam pervenisse quòd siquando subditos tuos vis pro suis excessibus *secundùm Regulam S. Benedicti*, & institutionem tui Ordinis corrigere & castigare, ipsi ut *malitiam suam liberius valeant exercere, ad remedium appellationis confugiunt.* Quia verò remedium appellationis non ideò est inventum, ut alicui à Religionis & Ordinis observantia exorbitanti debeat in sua nequitia patrocinium exhibere; mandamus, quatenus, siquando quilibet subditorum tuorum ad remedium *appellationis* convolaverit; non ideò minus eum juxta tenorem mandati, quod in prædicta Regula continetur, & institutionem corrigas & castiges.

Hoc Alexandri responsum relatum in *cap. 3. de Appellat.* jus commune constituit.

V. Similiter Concilium Lateranense sub eod. Pontifice celebratum advertens, quòd nonnulli „ dum Superioris sententiam & disciplinam Canonicam reformidant, sine ullo gravamine appellationem objiciunt, & ad defensionem iniquitatis usurpant, quod ad præsidium innocentum dignoscitur institutum; voluit observari, ne Religiosi, cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra Regularem (sivè ut alii legunt *Regulam*) Prælati sui & Capituli sui disciplinam *appellare* præsumant, sed ut humiliter ac devotè suscipiant, quod pro salute sua fuerit eisdem injunctum. “ *Cap. 26. de Appellat.*

VI. Ex his aliisque juris testibus statuunt Canonistæ, à correctione Prælati Regularis non dari appellationem, saltem quoad effectum suspensivum, si limites correctionis non excedat, neque tela judiciaria procedat in puniendo; uti latiùs exponit Fagnanus ad citatum *Capitulum 3.*

VII. Et sanè quis non videat, omnem disciplinam Regularem pessumdari, omnemque correctionis fructum impediri, si Subditis licitum sit passim à Superiorum correctione appellare, atque per appellationem correctionis executionem suspendere?

VIII. Quapropter nonnulli Ordinum Superiores, ut se contra has appellationes firmiùs & efficaciùs munirent, etiam specialibus Bullis & declarationibus à Sede Apostolica sibi providerunt; uti videre est apud Renatum Choppinum in Monastico *lib.* 2. *tit.* 3. *num.* 16. & Carolum Fevrerium in tractatu de abusu *lib.* 9. *capit.* 2. *num.* 8.

IX. Refertur inter alia monumenta Bulla Alexandri III. qua, auctoritate Apostolica conceditur & indulgetur Ordini Cisterciensi, „ ut Abbates hujus Or„ dinis, qui de aliquo crimine convicti, à Patribus „ Abbatibus secundùm formam Ordinis depositi, suæ „ prælationi cedere noluerint, *appellandi* ad Sedem „ Apostolicam facultatem non habeant; districtiùs et„ iam inhibemus, ait Pontifex, ne Religiosus, aut „ Monialis prætextu cujuslibet quæstionis, vel diffi„ cultatis in Ordine emergentis, extra ipsum appel„ lare præsumant, decernentes eos, qui sic egerint, „ si sint Abbates, sive Monachi, sive Conversi, vi„ gore dicti Ordinis inibi introducti omni appella„ tione cessante subjacere,

Bonifacius VIII. anno 1296. eadem confirmavit his verbis: „ Authoritate verbis Apostolica indulgemus, „ ut ad correctiones & punitiones Monachorum & „ Monialium delinquentium infligendas, Prælati Or„ dinis vestri, ad quos ea spectare noscuntur, liberè „ providere valeant, secundùm generalia facta, & fa„ cienda d. Ordinis Instituta: ita ut non liceat Mona„ chis, Monialibus & Sororibus ab eisdem appellare.

X. Conformiter ad has aliasque Pontificum declarationes, necnon Patrum Regulas, & jus commune, sæpiùs per ejusdem Ordinis Constitutiones ac Deliberationes cautum fuit sub pœnis gravissimis, ne quis, præsertim in materia correctionis & disciplinæ appellare audeat. Notanter in Capitulo generali an. 1223. dictum fuit: „ Statuimus atque præcipimus in virtu„ te obedientiæ, ne quis de cætero in Ordine nostro „ vocem *appellationis* emittat; excommunicamus et„ iam & anathematizamus omnes tam Conventum, „ quàm personam, quæ contra Ordinis Instituta, seu „ contra obedientiam taliter appellaverit, sciatque se „ statim in Canonem latæ sententiæ incidisse. Deni„ que quicumque contra præsentem Constitutionem „ appellare præsumpserit; si sit Abbas, sciat se esse „ depositum; si Monachus aut Conversus, pœnam „ conspiratorum sustineat.

XI. Cùmque hæc admodum conducant, imò penè necessaria sint disciplinæ, quietique Monasticæ conservandæ, nequaquam facilè eis derogari permittendum.

Unde cùm Generalis hujus Ordinis contra quamdam sui Ordinis Abbatissam mandasset inquiri, ac ad pœnam condignam procedi; hæcque ad Sedem Apostolicam appellasset, & ab ea Rescriptum ad Judices in Partibus obtinuisset, qui de causa appellationis seu conjunctim, seu separatim cognoscerent & judicarent; à Promotore d. Ordinis interjecta appellatione *tamquam ab abusu*, tam ab executione Rescripti Apostolici, quàm commissione uni è Judicibus facta, Parlamentum Regium Diense 4. Februarii 1551. declaravit, benè appellatum, malè & injustè impetratum, & fulminatum fuisse prædictum Rescriptum per Abbatissam; atque Judicem delegatum vi illius malè processisse; uti refert Fevretius *loc. cit.*

XII. Scribitur quoque, Innocentium IV. dedisse Bullam Ordini Benedictinorum anno 1252. in hæc verba: „ Quia Monachi refugi disciplinæ frequen- " ter obstaculum interponunt; sicque hujusmodi ap- " pellationis obtentu, remanent taliter excessus im- " puniti, mandamus quatenus illarum appellationum " obtentu non obstante, Superiores officii sui debi- " tum exequi non omittant. "

XIII. Similiter Parlamentum Parisiense advertens, frequentes appellationes Monachorum ad Judices Regios plurimum nocere correctioni morum, atque discolorum & indisciplinatorum audaciam fovere, solemni Arresto 19. Octobris 1543. inhibuit universis Regularibus sub pœna arbitraria recurrere ad Judices Regios *subalternos* per viam *appellationis*; sed solùm per viam requisitionis ac implorationis brachii sæcularis, idque duntaxat in casum seditionis, tumultus, aut gravis scandali: permittens nihilominus idem Supremus Senatus recursum ad suum Tribunal casu quo esset *clarus & notorius* abusus, infractio Legum & Ordinationum Regni, Arrestorum Curiæ, Statutorum Ordinis per Regem probatorum, Canonum & Decretorum Conciliorum, quo casu & non alio, permittitur Regularibus habere recursum ad Senatum Supremum, idque vel via appellationis tamquam *ab abusu*, aut implorationis brachii sæcularis. Et si quando pro alio casu ad Curiam recursum haberent, Curia permitteret Superioribus cogere subditos ad obedientiam; atque contra rebelles ea correctione regulari uti, quæ ipsis opportuna videretur.

XIV. Itaque sive spectemus pristinam Monasticam disciplinam, sive jus Decretalium, sive mores nostros, dicere possumus cum Renato Choppin in Monastico *lib.* 1. *tit.* 3. *n.* 16. Sublàtum est meritò omnis appellationis ad Superiorem Judicem perfugium ab indicta pœnali Cœnobitæ vitiorum emendatione, ne impunitatis spe irrita fierent Monasticæ Religionis præcepta, neglectisque iis regulares pœnæ condictæ.

TITULUS VIGESIMUS NONUS.

De Voto Paupertatis.

CAPUT PRIMUM.

Abdicatio *omnis* proprietatis est *essentialis* Statui Religioso.

1. *In omni professione Religiosa includitur votum paupertatis.*
2. *Abdicatio* proprii *est essentialis Monasticæ professioni.*
3. *Professio Monastica includit observantiam Consilii Evangelici de abdicatione rerum temporalium.*
4. *Quam rerum abdicationem Consilium Evangelicum exigat?*
5. *Monachus omnibus rebus temporalibus se nudare debet.*
6. *Monachus nihil vel minimi sibi appropriare potest.*

I. TAmetsi formula professionis Religiosæ usitata nullam *paupertatis* aut *proprii* abdicationis expressam mentionem faciat, votum tamen *paupertatis* in omni professione Religiosa includi, ipsumque paupertatis votum esse unum è tribus substantialibus votis Religionis, nemo dubitat.

II. Imò ipsa abdicatio *proprietatis* adeò annexa censetur Regulæ Monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere, uti respondit Innocentius III. in *Cap.* 6. *ii de Statu Monach.* „ *Proprii* carentia (inquit Lupus *tom.* 4. *Schol.* pag. 55.) est E- " vangelicæ perfectionis ac Monasticæ professionis por- " tio *essentialis*, ideòque clarum est, quòd nec Sum- " mus Pontifex possit in ipsa dispensare. "

Unde jamprìdem ad Monachos dixit Sanctus Basilius: *Si quis* PROPRIUM *esse dicit, absque dubio alienum se facit ab Electis Dei.* In regulis brevioribus, *cap.* 17.

III. Nemo enim unquam dubitavit, quin Monachalis professio includeret Evangelicorum consiliorum observantiam; atque illud præsertim, quod Christus tamquam assequendæ Evangelicæ perfectioni opportunissimum expressit his verbis: *Si vis perfectus esse, vade*

de & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, Matth. 19. v. 21.

IV. Quibus verbis Christus eam rerum terrenarum abdicationem ab hujus consilii Evangelici observatore requisivit, qualis est illius, qui simpliciter res suas omnes venderet, ac earum pretium titulo simplicis & absolutæ donationis in pauperes effunderet, atque ita omnimodò se rebus omnibus terrenis plenè exuens nihil sibi proprium retineret.

V. Hinc illud Cassiani in Regula *cap. 7.* „ Qui convertitur, præ omnibus erudiri debet, ut nihil ei peculiare liceat possidere, sed ita *nudatum* ex omni parte cognoscat, ut præter tunicam, pallium, calciarium, vel matulam suam nihil ampliùs habeat.

Et S. Benedictus: „ Ne quis præsumat aliquid habere *proprium*, *nullam omninò rem*, neque codicem, neque tabulas, neque graphium, sed *nihil omninò*. Cap. 33. Reg.

VI. Itaque vi voti paupertatis Religiosus imprimis nihil sibi proprii, etiam vel minimi vindicare potest, neque rem quamcumque tametsi victui suo subservientem ita habere, ut de illa independenter à voluntate Superioris disponere prætendat. Unde illud S. Isidori in sua Regula *cap. 5.* „ Monachi neque in suis cellulis, quidpiam quod *ad victum*, vel ad quamlibet rem aliam pertineat, sine regulari dispensatione habere vel possidere præsumant.

CAPUT II.

Religiosi privati sunt omni jure successionis.

1. *Jure Justinianæo Monachi vi suæ professionis à successione parentum non excluduntur.*
2. *Leges Justinianeæ de Monachorum jure ad hereditatem parentum jampridem hic abrogatæ.*
3. *De immemoriali consuetudine Regni Galliæ excludente Monachos à jure succedendi, testatur Guilielmus Benedictus.*
4. *Ejusdem consuetudinis testis est Rebuffus.*
5. *De simili Belgii consuetudine testantur Petrus Gudelinus & Franciscus Zypæus.*
6. *Hanc Belgii consuetudinem speciali Edicto firmavit Carolus V.*
7. *Succedendi incapacitas omnes generaliter veros Religiosos complectitur.*
8. *Non habet locum in obstrictis voto paupertatis, sed non Religiosis.*
9. *Quid circa Patres Societatis, obtineatne?*
10. *Dispensatio Papæ an Religiosum reddat successionis capacem?*
11. *Ob penuriam Monasteriorum aliquando parentes tenentur Monacho alimenta subministrare.*

I. INspecto Jure Justinianæo, si parentes testamentum faciant, eandem portionem hæreditatis, sive legitimam relinquere tenentur suo filio Monasterium ingresso & professo, quam illi assignare debuissent, si in sæculo mansisset. Si verò sine testamento parentes decesserint, ipse eo modo parentibus succedit, quo successisset, si Monachus factus non esset: *Nullo eis* (ait Justinianus in *L. 56. Cod. de Episcopis & Clericis*) *impedimento ex sanctimoniali conversatione generando, sive soli, sive cum aliis ad successionem vocantur.*

II. Hæ Justinianæ Sanctiones an unquam in Gallia aut hisce in Provinciis receptæ fuerint, non constat. Illud certum est, jam pridem, sive per contrarias Leges, sive per contrariam consuetudinem omninò fuisse abrogatas, ipsosque Monachos quoad successionem in bona parentum reputatos fuisse *civiliter mortuos*.

III. Hujus inveteratæ consuetudinis apud Gallos testis est Guilielmus Benedictus, qui à duobus circiter sæculis scribit, hanc tunc fuisse consuetudinem *immemorabilem*, quòd Religiosi Parentibus non succedant. Ad *Cap.* RAYNUTIUS ꝫ *de Testam. c. 220. & seq.*

Verba ejus sunt: „ Et idem quod in Cordigeris & Mendicantibus, ut Parentibus succedere non possint, servatur in præsenti Regno Franciæ ex ipsius generali consuetudine, de quolibet alio Religioso, etiam non Mendicante cujuscumque Ordinis existat: in quo Regno fuit *immemorabiliter* observatum, quòd Religiosi numquam suis *ab intestato* successerunt Parentibus patri nec matri; & minus cæteris eorum consanguineis; nec jura *suitatis* profitendo retinuerunt, & per consequens non succedunt.

Nec pariter servatur *lex fin. Cod. de Episcop. & Cler.* nec quod ibi dicunt Doctores, maximè Joannes Faber, quòd Monachus jure suitatis transmittat in Monasterium hæreditatem paternam, sicut filius in potestate patris tempore mortis constitutus illam transmittit in quoscumque hæredes: quoniam hæc omnia juris communis statuta *in Regno Franciæ non servantur quoad Religiosos*: quia non subest Imperatori, qui tales leges concedit. In quo Regno etiam Monasteria *numquam successerunt*, nec succedunt: nec visum fuit *umquam Monasteria succedere*, nec successiones petere ex personis professorum viventium aut mortuorum, saltem quam obtinuerunt: nec etiam jure proprio tamquam loco filiorum existunt. Cùm etiam verè Monasterium loco filii non sit, ut clarè decidit Panormit. 15. *Constit.* Felinus magis plenè 18. *col. in C. In præsentia* ꝫ *de probationibus*. Immò notoriè eis & quibuscumque Religiosis partagium ab intestato petentibus à suis fratribus vel aliis Parentibus, in Cancellaria Regia litteræ denegantur, obstante eis generali Regni consuetudine.

IV. De eadem consuetudine testatur Rebuffus dicens: „ Nullus Religiosus professus, quamvis filius vel propinquior cognatus sit, ex consuetudine Regni Franciæ potest suis succedere Parentibus vel consanguineis, nec Monasterium pro eo.... Ratio hujus consuetudinis esse potest, quia Religiosi pro mortuis habentur. Ideò non tenetur Pater in hoc Regno de consuetudine observata filium suum Religiosum hæredem instituere; vel aliquam ei ficto mortuo legitimam relinquere. “ In Prooemio ad *Constit. Reg. glossa 5. n. 22. & 24.*

Moribus Galliæ in hoc articulo planè conformes esse Belgii nostri mores & consuetudines, & quotidiana praxis ostendit, & Practici Nostrates uno consensu testantur.

V. Et quidem Petrus Gudelinus in suo tractatu de Jure novissimo *Lib. 6. cap. 10.* variis propositis quæstionibus pro elucidatione Juris Justinianæi, deinde jus consuetudinarium more suo subjiciens, ait: „ Magna pars superiorum quæstionum cessat moribus seu legibus harum Regionum & Regni Franciæ, utpotè quibus is, qui professus est Religionem, adeò pro mortuo, adeò ex numero hominum civiumque per omnia sublatus habetur, ut sit deinceps omnis hæreditatis expers atque incapax, nec legitima portio liberorum ipsi debeatur, omnemque testamenti factionem etiam inter liberos amittat; ac succedant ei mox propinqui ipsius ab intestato, non secùs quàm si è vita migrasset; nihilque prorsus rerum ejus Monasterio, quod intrat, acquiratur, absque expressa dedicatione seu donatione. “

Franciscus Zypæus in Notitia Juris Belgici *Tit. de Episc. & Cler. n. 10.* de hac Belgica consuetudine testatur his verbis: „ Professus Religionem adeò *pro mortuo* est apud nos, *ut omnis hereditatis* sit *incapax*, legitima liberorum ei non debeatur, testamenti factionem etiam inter liberos non habeat, succedant ei propinqui ab intestato tamquam mortuo, nihil Monasterio cedat, nisi quod expressè donavit, aut legavit. “

VI. Hanc Belgicam inveteratam consuetudinem speciali Edicto firmavit Carolus V. 21. Februarii an. 1588. ordinans & statuens. „ Ut nulli Religiosi professi, neque ulla Monasteria aut claustra pro eis, se possint dicere hæredes in aliqua domo mortuaria, neque titulo successionis habere aut capere aliqua bona. “

VII. Hæc verò succedendi incapacitas, & omnimoda exclusio omnes Religiosos voto paupertatis obstrictos comprehendit, quocumque etiam Sedis Apostolicæ privilegio vel indulto munitos; etiam Fratres & Sorores tertii Ordinis Sancti Francisci vulgò *de Pœnitentia*; si claustraliter, & instar Religiosorum in unum claustrum congregati vivant: quemadmodum judicatum fuisse Fevretius loco citato refert, & tradit Choppinus de S. P. *Lib. 2. Tit. 8.*

VIII. Monet tamen ibidem Choppinus eos non excludi à Parentum successione, si certis votis aut regulis vivant extra claustrum in domo Parentum, aut inter seculares.

Eadem distinctio adhibenda circa Eremitas & Hospitalarios, uti videri potest apud Fevretium, & ab ipso citatos, *lib. 4. de Abusu, cap. 7. num. 15.*

IX. In admissione PP. Societatis in Regno Galliæ addita fuit clausula, quòd Sodales hujus Societatis, tam hi qui tantùm vota *simplicia* emiserant, quàm alii, non poteruot acquirere in hoc Regno quæcumque bona immobilia quocumque titulo, sine Regis licentia: Item quòd non poterunt Sodales ejusdem Societatis capere ullam successionem, sive directam, sive lateralem, non magis quàm cæteri Religiosi: in casu tamen, quo è Societate dimitterentur, in suum jus reintrarent sicut ante.

Itaque juxta hanc Declarationem, post emissionem votorum simplicium Patres Societatis omnis successionis sunt incapaces, ea tamen limitatione, quæ in aliorum Ordinum Religiosis non obtinet, quòd si post emissa Religionis vota dimittantur, rursus successionis capaces reddantur; & ita aliquo tempore post dictam Declarationem observatum fuisse refert Carolus Fevretius *lib. 4. de Abusu, cap. 7. num.* 14. ibidem unà monens, quòd cùm experientia constaret, multas familias turbari, & in multa graviaque incommoda incidere, dum paternorum bonorum facta divisione, & bonis nonnumquam distractis, ipsaque familia juxta statum bonorum instituta, tandem aliquis de eorum familia per plures annos in Societate professus post emissionem votorum simplicium dimittitur, & cum aliis ad successionem admitti prætendit; ac ipsam consequenter hæreditatis divisionem, & bonorum applicationem invertere, tandem, ait Fevretius, hæc moderatio adhibita fuit, ut si quis è Societate dimittatur ante elapsum quinquennium ab emissione votorum simplicium, is admittatur ad petendam successionem; secùs verò si dimittatur elapso quinquennio à die professionis; idque, inquit Fevretius, hodie ubique observatur; ita ut de eo ampliùs non dubitetur; annotatis pluribus Parlamentorum Regiorum Arrestis, quæ idipsum confirmarunt. Quin & judicatum est anno 1631. Jesuitas dimissos è Societate, qui absoluto biennali Novitiatu emiserunt vota simplicia, non posse, exemplo aliorum Religiosorum, succedere; uti refertur apud Le Prestre *Centur. 1. cap.* 28. in Annotationibus.

X. Tanta est Religiosorum moribus nostris succedendi incapacitas, ut teste Masuero in sua Praxi, *tit. 32. n. 18.* per consuetudinem Regni Franciæ, Papa non possit dispensare, ut Monachus succedat, etiam dato, quòd factus sit Episcopus, & maximè in his, in quibus non habet jurisdictionem temporalem. Quapropter Rescripta Apostolica Religiosos à voto absolventia cum facultate *succedendi*, in Gallia nequaquam admittuntur, „ Quinimò (ait Durant. *quæst.* 13.) „ licet ab executione hujusmodi dispensationis appel- „ lare ad Senatum tamquam *ab abusu.* " Videri potest Julianus Brodeau in notis ad Lovetium, *litt. C. num.* 8. ubi allegat plura Arresta, quibus declaratum fuit, Milites Ordinis S. Joannis Hierosolymitani excludi à successione in hæreditatem eò quòd essent veri Religiosi.

Neque promotionem Monachi ad Episcopatum, illum reddere capacem successionis in bona Parentum, non semel judicatum esse refertur in recentioribus Additionibus ad *cap. 27. Cent. 1.* Claudii Le Prestre.

XI. Si tamen Monasterium per injuriam temporis, aliove infortunio destrui, aut in ruinam cadere contingat, impotensque fiat Monachis necessaria subministrandi, æquitas sanè hoc suadet, ut hi ad quos Monachi notabilis hæreditas devoluta est, eo casu illis in necessariis subveniat; atque ita in certis casibus & circumstantiis judicatum fuisse, refert Torner, *litt. P. n.* 85. condemnatosque hæredes Monachi ad aliquam annuam & alimentariam portionem Monacho subministrandam, attenta & paupertate Monasterii, & quantitate bonorum ad hæredes per professionem Monachi devoluta.

CAPUT III.

Paupertas Religiosa permittit bonorum etiam immobilium possessionem in communi, hodie necessaria *amortizatio*.

1. *Monachi olim in Ægypto ex quotidiano manuali opere victitarunt.*
2. *Opus manuale semper & ubique Monachis commendatum.*
3. *An prætextu orationis Monachus ab opere manuali excusandus sententia S. Augustini.*
4. *Sanctus Benedictus opus* manuum *suis discipulis commendat.*
5. *Monachus non tantùm sibi, sed etiam aliis opere manuum succurrere studeat: neque prætextu lectionis ab eo excusandus.*
6. *Varia Monachorum opera, quorum præcipuum aliquando fuit describere libros.*
7. *Seculo 12. S. Albertus in Regula opus* manuum *commendabat, & seculo 13. S. Franciscus.*
8. *Aliqua etiam olim fuere Monasteria, in quibus non è solo opere manuum Monachi victitabant.*
9. *S. Benedictus supponit aliqua esse Monasteria, in quibus è solo opere manuum Monachi vivere non deberent.*
10. *Id ipsum indicat S. Augustinus.*
11. *Fideles multa offerebant Monasteriis in sustentationem Monachorum.*
12. *Tanta divitiarum copia ad Monasteria sensim devoluta est, ut etiam quadam deberent* militiam *Regibus præstare.*
13. *Seculo 11. summa fuit Fidelium ad fundanda & dotanda Monasteria propensio.*
14. *Collapsionem disciplinæ in Ordine Cisterciensi ex abundantia divitiarum deplorat Alexander III.*
15. *Prohibita rerum immobilium in Monasteria, & alia corpora vulgò* manus mortuæ, *translatio.*
16. *De prima hujus prohibitionis lege.*
17. *Constitutio Philippi Pulchri.*
18. *Edictum Caroli V.*
19. *Abbates se huic Edicto opposuerunt.*
20. *Edictum alterum Caroli V. quod hodie est in usu.*
21. *Quid Carolum ad hoc edendum moverit?*
22. *Quod hic statuit Carolus, etiam primis seculis ab Imperatoribus decretum fuit.*
23. *Quid intelligatur in Edicto Carolino per* manum mortuam.
24. *Ut aliquid censeatur relictum* manui mortuæ, *debet esse relictum Corpori* ut *Corpori.*
25. *Quid propriè sit* amortizatio?
26. *In Gallia solus Rex amortizat.*
27. *Quæ bona in Brabantia censeantur amortizata ex Concordato inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem?*
28. *Amortizatio denegari non solet, quando Pastoribus, aut Monasteriis de competentia non est provisum.*
29. *Quomodo incommodis ex translatione bonorum in manus mortuas orituris, occurratur.*

I. COEnobitarum, seu Monachorum suo tempore per Ægyptum in communi viventium Institutum describens S. Augustinus de Moribus Ecclesiæ, *lib. 1. cap.* 31. ait: „ Nemo quidem possidet proprium, nemo *cuiquam onerosus* est. *Operantur manibus* ea, quibus & corpus pasci possit, & à Deo mens impediri non possit.... Sanè quidquid necessario victui redundat (nam redundat plurimum ex *operibus* manuum & epularum restrictione) tanta cura egentibus distribuitur, quanta non ab ipsis qui distribuunt comparatum est. Nullo modo namque satagunt ut hæc sibi abundent, sed omni modo agunt, ut non apud se remaneat quod abundaverit, usque adeò ut oneratas etiam naves in ea loca mittant, quæ inopes incolunt. "

Theodoretus scribit: „ In Ægypto ferunt quædam esse Monasteria, quæ virorum habeant quinque millia *opus facientium*, Deumque interea laudantium, qui *opificio* suo non solùm victum parant necessarium, sed peregrinis etiam egentibus subveniunt. "

Hæc.

Hæc non obscurè evincunt Monachos Ægyptios nihil præter quotidianum opus manuum suarum unde victitarent habuisse; unde & quidam Solitarius apud Socratem, *lib. 4. hist. cap.* 23. dixisse fertur: *Monachum qui opus non faceret, non secus ac alieni cupidum, judicatum iri.*

II. Sanè *opus manuum* universis Monachis, tam per Occidentem, quàm Orientem summoperè commendatum fuisse, tum ex scriptis & historiis pristinis, tum Monachorum Regulis notum est.

III. Et quidem „ cùm Carthagine cœpissent esse Monasteria (ait Hugo Menardus in Concord. Regul. *cap.* 55. §. 5.) orta inter Monachos contentione, an è re Monastica magis esset, aut animum dumtaxat ad orationem & contemplationem appellere, & piorum Christianorum oblationibus vitam sustentare, juxta illud Evangelii: *Nolite soliciti esse quid manducetis aut bibatis*: aut juxta Apostolum: *Qui non laborat, non manducet?* labore manuum victum sibi comparare: Aurelius Carthaginensis Antistes totam litem S. Augustini arbitrio permisit, qui obtemperans librum illum præstantissimum de Opere Monachorum composuit, atque ita, qui laborem manuum à Monachorum disciplina removendum esse contendebant, lite ceciderunt, ut ipse testatur *cap.* 1. ejusdem libri & *lib.* 2. *Retractationum*; *cap.* 25.

IV. Utque veterum Orientalium Regulas omittam, S. Benedictus in Regula sua *cap.* 48. ait: „ Otiositas inimica est animæ. Et ideò certis temporibus occupari debent Fratres in *labore manuum*; certis iterum horis in lectione Divina... Si autem necessitas loci aot paupertas exegerit, ut ad fruges colligendas per se occupentur, non contristentur, quia tunc verè Monachi sunt, si *labore manuum* vivunt, sicut & Patres nostri & Apostoli.

V. Sanctus Isidorus Regulæ suæ, *cap.* 6. „ Monachus semper *operetur manibus suis*, ut quibuslibet variis opificum artibus laboribusque studium suum impendat, sequens loquentem Apostolum, qui dicit: *Neque panem gratis manducavimus; sed in labore & fatigatione nocte & die laborantes.* Et iterum: *Qui non vult operari, non manducet.* „ Deinde adducto exemplo Patriarcharum, Apostolorum, aliorumque multorum summæ auctoritatis virorum, qui corporale opus fecerunt, unde vitam corporis sustentabant, subjicit: „ Si igitur tantæ auctoritatis homines laboribus & operibus, etiam rusticanis inservierunt, quantò magis Monachi, quos oportet non solùm vitæ necessaria propriis manibus exhibere, sed etiam indigentiam aliorum laboribus suis reficere.... Qui sic volunt vacare lectioni ut non operentur, ipsi lectioni contumaces existunt, quia non faciunt quod ibi legunt. Ibi enim scriptum est: *Operantes suum panem manducent.* Et iterum: *Ipsi enim scitis, quomodo oportet imitari nos: quia non inquieti fuimus apud vos, neque panem gratis ab aliquo manducavimus, sed in labore & fatigatione die & nocte operantes, ne quem vestrum gravaremus.* Qui per infirmitatem corporis operari non possunt, humaniùs, clementiùsque tractandi sunt: nec contra eos murmuraodum est ab eis qui vires laborandi habent; sed magis consulendum est eis, quos sciunt corpore infirmos. Ipsi autem, qni non possunt, eos qui laborant & possunt, meliores sibi fœlicioresque fateantur. Qui verò languidus est, & laborem operum corporalium sustinere non potest, consulendum est illi, & ejus infirmitas temperanda est. Qui verò sani sunt, & fallunt, proculdubio dolendi atque lugendi sunt: quia non corpore, sed (quod pejus est) meore ægroti sunt: quique, etsi humanis oculis convinci non possunt, Deum tamen non fallunt. Tales igitur ferendi sunt, si ægritudo latet; aut distringendi, si sanitas pateat. Monachi operantes, meditari aut psallere debent: ut carminis verbique Dei delectatione consolentur ipsum laborem. Si enim sæculares opifices inter ipsos labores suorum operum amatoria turpiaque cantare non desinunt, atque ita horam suam in canticis & fabulis implicant, ut ab opere manus non subtrahant: quantò magis servus Christi sic manibus operari debet, ut semper laudem Dei in ore habeat, & lingua ejus psalmis atque hymnis inserviat! Laborandum est ergo corpore, animi fixa in Deum intentione: sicque manus in opere implicanda est, ut mens non avertatur à Deo. Propriis autem temporibus oportet operari Monachum, & propriis, orationi, lectioni incumbere. “

VI. Aliæ Patrum Occidentalium Regulæ idem passim inculcant, discernitque S. Ferreolus Episcopus Regulæ *cap.* 28. Monachum absque certis solemnitatibus, vel manifesta ægritudine diem sine operatione transigentem à convivio excludendum, jubente B. Apostolo: *Qui non laborat, non manducet.* Hic deinde varia Monachorum illius temporis opera recenset; atque inter cætera ait, *scribere* esse *præcipuum opus*. Nec sanè dubium, antiquum & usitatissimum Monachorum opus fuisse, libros scribere.

Id abundè testantur veteres Bibliothecæ Monasteriorum multis adhuc codicibus MS. refertæ, in quibus scribendis Monachi desudantes doctrinam posteritati conservaverunt.

VII. Ex hactenùs allegatis habemus, Monachis ubique commendatum fuisse *opus manuale*, illudque & S. Albertus sæculó 13. Fratribus Montis Carmeli in Regula multùm commendans exemplo sancti Pauli, concludit his verbis: *Hæc via sancta & bona; ambulate in ea.* Et S. Franciscus idem inculcat, ut capite sequenti videbimus.

Insuper nequaquam obscurum est, plurimos Monachos ex opere manuum suarum victitasse.

VIII. Sed illud quoque constat; nonnulla etiam antiquitùs fuisse Monasteriorum claustra, in quibus non è solis Monachorum laboribus quotidianis Monachi sustentarentur, sed vel ex oblationibus parentum eorum, qui ingrediebantur, vel etiam ex bonis Fidelium in sustentationem Monachorum ipsis Monasteriis donatis.

IX. Regula enim S. Benedicti, uti ex allegatis verbis patescit, Monachos ad colligendas *per se* fruges obstringit sub hac expressa conditione: *Si necessitas loci, aut paupertas exegerit*, non obscurè supponens, non semper loci *necessitatem*, aut *paupertatem* opus illud manuale à Monachis exigere.

Et *cap.* 58. vult, ut Novitius ante professionem, „ res si quas habet, aut eroget priùs pauperibus, aut facta solemniter donatione, *conferat Monasterio*, nihil sibi reservans ex omnibus. “ Et S. Isidorus *cap.* 4. „ Qui relicto sæculo ad militiam Christi pia & salubri humilitate convertuntur, omnia sua primùm aut indigentibus dividant, aut *Monasterio* conferant..... Qui aliquid habentes in sæculo convertunt, non extollantur, si de *suis facultatibus* quodcumque *Monasterio contulerunt*, sed potiùs timeant, ne per hæc in superbiam labantur, & pereant, quibus melius esset, si divitiis cum humilitate in sæculo perfruerentur, quàm ut jam pauperes effecti, de earum distributione elatione superbiæ extollerentur. “

X. Quio duobus ut minùs sæculis ante hos scribit Sanctus Augustinus: „ Quæ aliquid habebant in sæculo, quando ingressæ sunt Monasterium, libenter velint esse *commune.* “ *Epist.* 109. *cap.* 4.

Non tantùm ergo ex labore manuum, sed etiam ex oblationibus eorum, qui Monasterium ingressi sua Monasterio obtulerant, Monachi vivebant.

Nec ingredientes dumtaxar io sustentationem eorum, qui pauperes è sæculo ad Monasteria divertebant, de suis rebus offerebant; sed, vel præcipuè ipsi Fideles Laici Monasteria ex bonis suis fundantes, vel fundata dotantes.

Sanctus Augustinus explicans *Psalmum* 103. dicit per *Cedros Libani* posse intelligi nobiles sæculi, excelsi genere, opibus & honoribus; per *Passeres* verò, minutos & parvus ac humiles hujus sæculi, „ id est, ait, sunt quidam servi Dei audientes in Evangelio, dimitte omnia tua, vel, vende omnia tua, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlis, & veni & sequere me. “

Quomodo hi pauperes tamquam Passeres nidificent in Cedris Libani, subjicit: „ Etenim & Cedri Libani, nobiles & divites & excelsi hujus sæculi, quoniam cum timore audiunt: *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem*, attendunt res suas, villas suas, & omnes superfluas copias, quibus videntur excelsi, & *præbent illas servis Dei*, dant agros, dant hortos, ædificant Ecclesias, *Monasteria*, colligunt Passeres,

ut in

„ ut in Cedris Libani nidificent Passeres. Ergo *saturantur* Cedris Libani; quas plantavit Dominus, & illic Passeres nidificabunt. Attendite totam terram si non ita est.

XII. Quanta fundorum ac divitiarum copia, tum per oblationes ingredientium, atque effusam fundatorum, aliorumque fidelium liberalitatem ad Monasteria sensim devoluta fuerit, notius est, quàm probari debeat: in tantùm, ut sæculo 9. legamus, Abbatias plures ad eas divitias pervenisse, ut etiam ipsis Regibus dona annua & *militiam* suppeditare deberent; uti videre est apud Labbeum, *tom. 7. Conciliorum General. col.* 2513. ubi refertur Constitutio Ludovici Pii edita circa annum 817. seu notitia de Monasteriis, „ quæ in Regno, vel Imperio suo *dona* & *militiam* facere possunt, quæ sola dona sine militia, quæ verò nec dona, nec militiam, sed solas orationes pro salute Imperatoris, vel filiorum ejus; & stabilitate Imperii.

XIII. Quæ fuerit sæculo XI. Laicorum in Monachos liberalitas, & ad fundanda dotandaque Monasteria propensio, ex iis solis quæ sub initio Ordinis Cisterciensis acta sunt, colligi potest.

Vix enim primum hujus Ordinis Monasterium, scilicet Molismense, fundatum erat à S. Roberto Ordinis hujus Auctore, quin ex iis, uti narrat historia, à Principibus in vicinia viris, ad nova in eorum fundis constituenda cœnobia, petiti sint. Quin & adhuc vivente Molismi primo Fundatore S. Roberto, ad tantas divitias ascendit, ut brevi sancta Molismi initia collapsa sint, & ex nimia temporalium fœlicitate & abundantia remissior facta disciplina: tanta paulatim eam remissionem subsequente morum corruptela, ut quantumcumque Sanctus Robertus exemplo & monitis anniteretur, revocari Monachi non possent ad pristinam integritatem. Vide Papebrochium in commentario prævio ad vitam sancti Roberti 29. Aprilis §. 1. *n.* 7.

XIV. Quin & unius sæculi spatio Ordo ille tanta divitiarum affluentia auctus fuit; atque in illa affluentia à pristina vitæ sanctitate, & disciplinæ Monasticæ integritate adeò decidit, ut de illo hæc sæculo duodecimo scribat Alexander III. „ Recolentes qualiter hæc plantatio sancta, hæc vitis fructifera, hæc denique vinea Domini Sabaoth sub primis Ordinis patribus pullulavit; & palmites longè latèque producens ad mortifera circumquaque venena pellenda protulit flores, & odores effudit, pervigili custodia custodiatis eorum in omnibus inhærere vestigiis, per quos cooperante domino in deserto hujus mundi flos hujuscemodi plantatus est honestatis. Hi enim Monasticæ frugalitatis contentissimi, optimum ponentes in paupertate principium, totius sufficientiæ assecuti sunt complementum, Ecclesiæ chari, Episcopis & Prælatis accepti, atque in conspectu Regum ac Principum fama & merito gloriosi. Nunc autem, quod dolentes dicimus, & si non ab omnibus, neque in omnibus, à plerisque tamen, & in pluribus ab illa sancta institutione dicitur declinatum, in tantum, ut aliqui ex vobis primæ institutionis obliti penitus, vel ignorantes contra Ordinis vestri Regulam, villas, molendina, Ecclesias, & altaria possident, fidelitates, & dominia suscipiunt, justitiarios, & tributarios tenent, & omne studium adhibent, ut termini eorum dilatentur in terris, quorum conversatio debet esse in cœlis. Læditur hinc Ordo penitus, & viriatur, (nec est mutatio dexteræ excelsi,) quin imò potius de dextera transeunt in sinistram; qui cùm relicto sæculo sub paupertatis habitu Deo militare decreverunt, in negotiis denuo sæcularibus implicantur. Inde est quòd vobis ab iis, qui foris sunt, contentiones, & litigia suscitantur, & Abbatibus in causis forensibus occupatis, plurimùm in commissis domibus & tepor Ordinis, & dissolutio nascitur charitatis, maximè quia charitas in paupertate plùs proficit, & cupiditatis dedignata consortium, nisi illa restringatur, hæc tepescit. Ideò sanctum, ac venerabile collegium vestrum precibus, & monitis, quibus possumus, exhortamur; quatenus domus illæ, quæ à prima sui origine in Ordine ipso sunt fundatæ, constitutis, & ordinatis terminis sint contentæ; nec velint inordinatè ad ea manus extendere, quæ sine laboribus, & periculis multis, & demum sine criminibus, & magna confusione non poterunt retinere. " *Cap.* 3. *ii de Statu Monach.*

XV. Cùm verò continuò magis ad Monasteria, aliaque Corpora Ecclesiastica, bona devolverentur; idque non sine gravamine Principum & Laicorum: eò quòd bona sic ad Corpora illa devoluta eximerentur à variis oneribus, quibus Respublica sublevari, & Principis ærarium conflari debet; tamdem Principes huic ad Corpora Ecclesiastica bonorum devolutioni modum ponere debuerunt.

Et quidem Principes nostri edixerunt, ne res *immobiles* cujuscumque naturæ, & conditionis in Monasteria, Capitula, aliaque Corpora, quæ vulgò *manus Mortuæ* dicuntur, quovis titulo transferri possent.

In textu notatum est, per Principes nostros vetitum esse bona *immobilia* transferri in Monasteria, aliaque corpora Ecclesiastica, sive, ut vocant, *manus mortuas*, nisi obtentis litteris amortizationis.

Non desunt, qui ausu temerario scribere & docere tentarunt Principes sæculares similem legem ferendo suam excedere potestatem, eamque legem tamquam immunitati & libertati Ecclesiasticæ contrariam omninò esse reprobandam.

Et quidem legitur, quòd cùm Respublica Veneta sub initium præcedentis sæculi similem legem edidisset, eam Paulus V. declaraverit per specialem Bullam, ut libertati, & immunitati contrariam, atque per Rempublicam revocari mandaverit.

Cùm verò Respublica mandato Pontificis non parendum; editamque hanc legem nullatenus libertati, aut immunitati adversam arbitraretur, imò eam conservationi Reipublicæ planè necessariam; tamdem idem Pontifex Rempublicam Ecclesiastico interdicto subjecit; cui interdicto tamquam sub vel obreptitiè à Pontifice extorto nullatenus obtemperandum censuit Respublica, omnibusque suis subditis tam laicis, quàm Ecclesiasticis, seu sæcularibus, seu regularibus vetuit sub gravissimis pœnis huic interdicto obtemperare; sed illud voluit, ut nullum atque invalidum ab omnibus haberi, & ut tale publico edicto declaravit.

Hac occasione plures singulares tractatus editi leguntur, quibus æquitas, & justitia hujus legis solidissimè astruitur, & Principum auctoritas in ferenda simili lege vindicatur.

Plures ex his tractatibus inserti leguntur tomo 3. Monarchiæ Imperii per Melchiorem Goldastum; atque inter alios doctissimus tractatus Pauli Veneti sub hoc titulo: *Considerationes censurarum Pauli V. Pontificis contra Serenissimam Rempublicam Venetam*, ubi advertit, quòd lex, quæ prohibet, ne quis laicorum *immobilia* sua bona ad Ecclesiasticos transferat, „ nihil Ecclesiasticis præcipiat, sed laicis solummodo, & sæcularibus legem imponat, & quam injuriam facere Princeps ei potest, dum subditis, nec cum hoc vel illo certo hominum genere contractus ineant, prohibet? In omnibus enim regnis usitatissimum est, ut prohibeatur, ne omnis generis merces, aut exportentur; aut etiam sine discrimine inferantur, hoc itaque fiet in offensionem exterorum? Non credo quemquam in hanc consequentiam assensurum; idque tanto magis, quando privati talem legem de suis ipsorum bonis statuunt, & in contractibus has conditiones inserunt, ne is, quicumque ipsis in societate est, commodum suum Ecclesiis vendere, aut alio quovis modo ad easdem alienare possit. Quemadmodum etiam nonnulli, ut bona ab iis parta inter suos maneant, in testamentis præcavent, ne quid ad Ecclesias transferatur: & ita sanè omnes leges fideicommissis libertati Ecclesiæ repugnarent, dum scilicet bona Ecclesiis relinquere prohibent. "

Post hæc probat, in hac lege Principem non disponere de rebus Ecclesiæ, sive ad Ecclesiam jam spectantibus, sed de rebus suæ jurisdictioni planè subjectis; & eatenus sibi propriis disponere; ac propterea posse statuere, ne ad Ecclesiasticos, sive *manus mortuas* bona illa transferantur; præsertim quòd per eam translationem quodammodo ejus jurisdictioni subtrahantur, nec jura Principis salva & integra esse possint.

Quapropter sicut privatus quisque potest præcave-

re,

te, ne sua bona ad Ecclesiam transferantur citra violationem libertatis ecclesiasticæ, non dubium, quin idem liceat Principi, si ex ea translatione sua jura inverti prævideat.

XVI. „ Primum in Belgio Edictum prohibitorium, „ ait Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico, „ *cap.* 50. §. 6. quod ad manus meas pervenit) est „ Guidonis Comitis Flandriæ de anno 1293. Verùm „ illud promulgatum pro Flandris solis, & non pro „ Brabantis. “ Hæc ille; qui §. 7. dicit, „ primò „ Religiosis & Monasteriis bona stabilia in Brabantia acquirere vetitum est in Tabulis Ducis Joannis „ de anno 1312. *art.* 12. “ Extat *Vol.* 1. Edictorum Brabantiæ, *Lib.* 2. *tit.* 5. *cap.* 1. Loquiturque generaliter de personis Ecclesiasticis.

XVII. Huic prohibitioni accessit deinde Constitutio Philippi Pulchri de 20. *Sept.* 1451. extans in citato volumine Edictorum, *Lib.* 2. *tit.* 3. *cap.* 4. vetaturque Ecclesiasticis Brabantinis titulo emptionis acquirere bona immobilia sita in Brabantia, nisi sub conditione, quòd venditor aut ejus hæredes ea semper poterunt redimere ad nummum 18.

XVIII. Cùm verò, uti loco citato §. 8. notat Anselmus, hæc Constitutio usu recepta non esset, nova prohibitio de non acquirendo Ecclesiasticis facta est *art.* 14. in additione novi Introitus Caroli V. 26. Aprilis 1515. extatque in dicto volumine, *Lib.* 2. *tit.* 1. *cap.* 17. quo cavetur, nulla bona seu allodialia, seu feudalia, seu emphyteuticaria, vel censualia posse vendi, transferri, aut cedi quacumque ex causa vel titulo in Monasteria, Hospitalia, Capitula, Collegia, aut alias Manus mortuas; nisi hujusmodi translatio fieret de unanimi Principis, & Magistratus Metropolis Civitatis, sub qua bona illa sita sunt, consensu.

XIX. Sed neque hæc Constitutio statim suum habuit effectum. Nam Abbates, sive Status Ecclesiasticus Ordinum Brabantiæ, Libello supplice exposuerunt Concilio Brabantiæ, dictam Constitutionem à Civitatibus Brabantinis subreptitiè, ipsis inauditis, fuisse extortam; super quo libello ordinatum fuisse, ut partes hinc inde summariè coram Commissariis audirentur; ac interim executio istius Constitutionis esset in suspenso, 26. April. 1516. Habentur litteræ in allegato volumine Edictorum, *Lib.* 1. *tit.* 4. *cap.* 2.

XX. Verùm cùm Abbates & Prælati eorumque Mandatarii causam non prosequerentur, tandem ad instantiam Fiscalium suspensio sublata fuit, prodiitque Constitutio Caroli Quinti per formam Edicti Perpetui 19. Octob. 1520. relata in citato volumine Edictorum, *Lib.* 1. *tit.* 4. *cap.* 4. quia statuitur, quòd nemo quocumque titulo, prætextu, vel colore, neque quacumque de causa, ratione, aut occasione, poterit quamcumque rem immobilem sitam in Brabantia vendere, aut quocumque modo alienare in usum aut favorem alicujus Monasterii, Ecclesiæ, Collegii, Conventus, Hospitalis, vel personarum Ecclesiasticarum, seu in *Manus mortuas*, sine expresso consensu Principis, Vassallorum, & Magistratus Civitatis Metropolis, sub cujus districtu bona erunt sita: quòdque nulli Prætores, Viri Feudales, Scabini, Magistratus, aut alii Judices & Officiales interveniant, aut patiantur hujusmodi venditiones, cessiones, vel permutationes in *Manus mortuas* fieri; neque dicta Corpora Ecclesiastica in bona illa inhæredari.

Declarans insuper omnem hujusmodi translationem bonorum immobilium in dictas *Manus mortuas*, nullam & sine effectu.

Denique decernit, ut nulla bona immobilia per particularem & generalem successionem, vel testamentum, ordinationem, donationem, vel ab intestato, devolvantur, vel cedant quibuscumque Monasteriis, Collegiis, Capitulis, vel aliis Manibus mortuis; declarans quidquid in contrarium forsan statueretur à quocumque & quacumque ex causa, nullum ac nullius effectus; utque in perpetuum tamquàm nullum reputetur & habeatur.

Non obstantibus iteratis, iisque admodum rigorosis Principum nostrorum edictis, vetantibus omnem bonorum *immobilium* quocumque titulo alienationem, & translationem in corpora ecclesiastica, sive *manus mortuas*, nihilominus deprehensum fuit, plurima hujusmodi suppositis aliorum privatorum hominum nominibus in Monasteria, aliasque *manus mortuas* cum non exiguo Reipublicæ detrimento transferri. Quare ad obviandum hisce fraudibus, necessaria visa est nova rursus Principis ordinatio, quæ prodiit 3. Decemb. anni 1638. relata Parte 1. Edict. Brab. *lib.* 1. *tit.* 4. *cap.* 9. qua inter cætera ad præveniendas fraudes, per quas nonnulli nomen suum supponebant in alienatione bonorum immobilium, quasi in ipsos bona illa immobilia transferrentur, cum tamen revera hæc alienatio esset in commodum *manus mortua*, injungitur tam venditoribus, quàm emptoribus dictorum bonorum immobilium, ut in venditione & emptione, eorumque inhæredatione declarent sub *juramento* hanc alienationem non fieri *directè*, seu *indirectè* in commodum alicujus *manus mortua*: utque in ipsa acta inhæredationis fiat expressa mentio factæ hujus declarationis.

Dolendum sanè, quòd Ecclesiasticorum, & Religiosorum quorumdam nimia aviditas copulandi agrum agro, Principes coegerit, subditis suis simile juramentum imponere, eos periculo perjurii sæpiùs exponendo; ita ut hic meritò applicaretur, quod occasione similis legis suo tempore dixit S. Ambrosius: legem non reprehendo, sed doleo, quod talem legem meriti fuerimus.

XXI. In narrativa ipsius Constitutionis declarat, se ad hanc Constitutionem edendam impulsum fuisse, quòd expendisset, tantam jam bonorum tam feudalium, quàm allodialium & aliorum copiam penes Corpora Ecclesiastica possideri, ut ex illis se honestè ac sufficienter intertinere possint. Attenta quoque magna Ecclesiarum, Monasteriorum, Hospitalium, Conventuum, Capellaniarum & fundationum multitudine, per quam suos subditos & Vassallos multum gravari asserit.

Neque ergo in odium Ecclesiasticæ immunitatis, aut libertatis hæc constituit Carolus V. aliique ante ipsum Principes nostri; sed ne cives & incolæ suis facultatibus exhaurirentur.

XXII. De hac Carolina Constitutione ita loquitur Tuldenus noster in Codice *Tit. de Sacrosanctis Ecclesiis*, *n.* 4. „ Vetuit Edicto suo Carolus quintus bona immobilia Ecclesiis aliisque piis locis ultra acquiri absque consensu Principis. Quod providentissimus Imperator neque sine magna ratione, neque sine exemplo constituit. Idem enim olim Imperator Nicephorus Phocas edixerat, Zonar. *Tom.* 2. *Annal.* aliique Christiani Imperatores, *lib.* 20. & 27. *C. Theod. de Episcopis, & Cleric.* etiam D. Hieronymo laudante, *lib.* 2. *ep.* 12. *Non de lege*, inquit, *conqueror, sed de causa, qua hanc legem meruimus*. Namque in sacri Officii reverentiam congestæ Majorum pietate opes penè causam reverentiæ imminuerant, quorumdam (ante salubrem Concilii Tridentini medelam) fastu, luxu, desidia. Nam, ut ait Salvianus, *lib.* 2. *ad Eccles. Cathol.* „ *Nimia profusione opum non suffulcitur Religio, sed evertitur.*

XXIII. Pro intellectu hujus Carolinæ, qua hodie utimur, notandum, *manum mortuam* in hac materia appellari. „ Ecclesiam, civitatem, Collegium (ait Pecquius Tractatu de Amortizatione, *cap.* 2.) sive illud quodcumque Corpus, vel Ecclesiasticum, vel sæculare, quod bonorum capax est. “ Ideò verò *manus mortua* hujusmodi Corpus appellatur, „ quod quemadmodum, ait Pecquius, morientis hominis manus, id quod comprehendit, firmissimè conclusum tenet, neque facilè remittit: sic etiam, quidquid Ecclesia, seu Corpus istiusmodi semel adquirit, & in manum, hoc est, potestatem suam semel accipit, non nisi magna cum difficultate, & solemnitate in commune hominum commercium deinde remittit, sed accumulando conservat. “

XXIV. Ut ergo aliquid censeatur relictum *manui mortua*, debet illud esse relictum *Corpori* ut *Corpori*: nam si singulis de Corpore sit relictum, non censetur relictum *manui mortua*.

Hoc ex capite, si quis pauperes certæ urbis, vel Parochiæ instituit hæredes, vel cognitioni suæ annua cibaria reliquerit in sumptus studiorum, instituta fundatione in Collegio Academico, defendi probabiliter potest (ait Stockmannius *Decis. Brabantina* 4.) non *manum mortuam*, seu Corpus aliquod vel Collegium esse vocatum, sed singulas personas esse vocatas certo ordine,

dine, inter quæ multùm interesse ostendit *L.* Cum Senatus 30. *ff. de rebus dubiis*, in verbis: *Nisi singulis legetur, hi enim non quasi Collegium, sed quasi certi homines admittentur ad legatum*. Hæc Stoekmannius, qui & addit: „ Unde & res immobiles „ sic relinqui posse non improbabiliter audivi sustineri in lite quapiam.

XXV. Amortizatio juxta hodiernum loquendi usum, nihil aliud est, quàm indulgentia, dispensatio, & concessio facta iis, quos *manus mortuas* vocamus, bona immobilia acquirendi, & possidendi.

XXVI. Hanc hodie in Gallia solus Rex indulget, uti testatur Paponius in suis Arrestis, *Lib.* 1. *tit.* 14. *Arresto* 1. In his Regionibus Carolus V. in sua Constitutione cavit, Amortizationem non concedendam, nisi de expresso, unanimi, & communi assensu ipsius Principis, & Magistratus urbis Metropoliticæ, sub qua bona Amortizanda sita sunt.

XXVII. In Concordatis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem initis 10. Martii 1541. *tit.* 3. *n.* 1. dicitur: „ Illa bona *tantùm* censeri debent *amor-* „ *tizata*, quæ à jurisdictione sæculari per Principem „ sunt exempta, litteris desuper ritè expeditis, vel „ quæ à 70. aut 80. annis tamquam amortizata per „ Ecclesiam possessa sunt.

XXVIII. „ Diploma Amortizationis, (ait Anselmanus in suo Triboniano Belgico, *cap.* 87. §. 2.) „ vix negari solet, quando Principi cæterisque constat, Pastoribus, seu Monasteriis non esse provisum „ de competentia.

XXIX. „ Quia verò (pergit Anselmus) per hu- „ jusmodi concessionem Regi, vel Dominis loci dam- „ num infertur propter laudemia & publicationes, „ seu confiscationes, & per eas bona immobilia sub- „ ducuntur è potestate sæculari, adeòque impositioni- „ bus gravari non possunt, sicut cætera bona in ma- „ nibus Laicorum existentia: hinc pro obtinendo ju- „ re morticinii solent supplicantes Regi pro jure con- „ fiscationis offerre censum aliquem irredimibilem, „ & cum Domino loci ratione laudemiorum compo- „ nere, & denique bona amortizanda subjicere, & „ obnoxia reddere impositionibus, talliis, contribu- „ tionibus, precariis aliisque oneribus, perinde ac si „ essent in potestate sæculari. Hoc modo cessant in- „ commoda, seu rationes, ob quas prohibitum est „ Ecclesiasticis, & Monasteriis acquirere.

Si quis plura scire desideret de hac Amortizationis materia, consulat Pecquium in tractatu *de Amortizatione bonorum*; & Zypæum in Jure novo, tit. *de foro competenti*, & alios ab illis citatos.

CAPUT IV.

Qui Ordines *Mendicantes*; & eorum specialis paupertas; ac quæ Religiosa *Mendicitas*.

1. *Qui Religiosi dicantur* Mendicantes?
2. *Ordines* Mendicantes *olim reditus habere non poterant.*
3. *Aliqui sunt Mendicantes ex* Regula; *alii ex* Constitutionibus.
4. *Soli Franciscani sunt Mendicantes ex* Regula.
5. *Meritò S. Franciscus dicitur primus* Mendicantium *auctor.*
6. *Ordo S. Dominici in prima sua fundatione reditus in communi possedit.*
7. *Similiter Ordo Eremitarum S. Augustini.*
8. *Ordo Carmelitarum dici non potest Mendicantium ex* Regula.
9. *Tempore editi libri Decretalium non videntur Ordines Eremitarum S. Augustini & Carmelitarum fuisse Ordines* Mendicantes.
10. *Hi Ordines videntur sensim Ordinibus* Mendicantibus *fuisse annumerati.*
11. *Circa medium sæculi 13. videtur Ordo Carmelitarum Ordinum Mendicantium institutum cœpisse arripere.*
12. *Similiter circa idem tempus Ordo Eremitarum S. Augustini eam vitæ normam cœpit imitari.*
13. *Ex Decreto Concilii Lugdunensis sub finem sæculi 13. constat hos Ordines needum tamquam Ordines Mendicantes fuisse* approbatos.
14. *Decretum Concilii Lugdunensis mutilatum tempore Bonifacii VIII.*
15. *Ex illa mutilatione colligitur Ordines illos tunc fuisse tamquam* Mendicantes *probatos.*
16. *Ordo Minimorum Ordinibus Mendicantibus annumeratus.*
17. *Ordo Societatis Jesu declaratur esse* verè *de Ordinibus Mendicantibus: & quo titulo?*
18. *Similiter Ordo Discalceatorum Ordo Mendicantium declaratur.*
19. *Ordines Mendicantes olim renuntiarunt possessioni bonorum etiam in* communi.
20. *Creditum fuit hanc paupertatem Ordinibus illis maximè convenire: & quare?*
21. *Experientia postmodum docuit, quòd multiplicato Religiosorum, & Monasteriorum numero difficile esset sine multis incommodis hanc paupertatem servare.*
22. *Imbecilliores & imperfecti difficulter molestias ex hac paupertate provenientes sustinere possunt.*
23. *Hi ut molestias & incommoda evadant, pro vita subsidiis ad media inordinata recurrere cœperunt.*
24. *Id evincitur ex Epistolis S. Bonaventuræ.*
25. *Plures Ordines Mendicantes cœperunt etiam ante Concilium Tridentinum reditus in* communi *possidere.*
26. *Synodus Tridentina id omnibus concessit, exceptis Minoribus de observantia & Capuccinis.*
27. *Synodus non vult plures recipi quam ex reditibus Monasterii, & consuetis eleemosynis sustentari possunt.*
28. *Cur Minores de observantia & Capuccini in Decreto Tridentino excepti.*
29. *Quid in publicatione Concilii Tridentini in Belgio circa prædictum Decretum fuerit notatum?*
30. *Licèt Ordinibus Mendicantibus concessum sit possidere reditus in* communi, *non tamen desierunt dici* Mendicantes *à* Mendicitate.
31. *Quod S. Franciscus de Mendicitate dixit, id, meritò pro norma Religiosa Mendicitatis accipitur.*
32. *S. Franciscus noluit ut Fratres mendicarent, nisi deficientibus aliunde vitæ subsidiis.*
33. *Ut Fratres a solicitudine anxia vitæ necessariis acquirendis liberaret, voluit ut non erubescerent in necessitate eleemosynas* ostiatim *petere.*
34. *Petere aut accipere eleemosynas extra necessitatem & ultra necessitatem, speciem* furti *reputavit Franciscus.*
35. *S. Franciscus tantum voluit Fratres mendicare, dum ex labore manuum vivere non possunt.*
36. *Nicolaus III. declaravit à labore manuum exemptos, qui studiis aut Ecclesiasticis ministeriis obeundis vacant.*
37. *S. Thomas docet tribus titulis Religiosos posse ex eleemosynis vivere.*
38. *Hodie penè solo titulo ministerii populo impensi Religiosi ad eleemosynas petendas admittuntur.*
39. *Sine consensu civilis Magistratus ægrè hic admittitur collectio eleemosynarum.*
40. *Viventes eleemosynis debent tamquàm pauperes* paucis *esse contenti.*
41. *Non debent Ordines otiosis & non laborantibus gravari.*
42. *Cavere debent in eleemosynarum collectione speciem avaritiæ, & turpis quæstus.*
43. *Solicitè cavere debent vitia & abusus* Quæstorum.

I. HI dicuntur Mendicantes (ait Glossographus " ad *C. Unic. de Excessibus Prælat. in* 6. in " Verbo *Mendicantes*) quibus victum tribuit incerta " mendicitas: & qui reditus aut possessiones ex Regu- " la, vel Constitutionibus habere non possunt. " Quæ definitio accepta ex *Cap. Unico* §. Confirmatos *de Religiosis Domibus in* 6. in quo dicitur, Ordines aliquos per Sedem Apostolicam confirmatos, & post Concilium Lateranense sub Innocentio Tertio institutos, „ quibus ad congruam sustentationem reditus, " aut possessiones habere professio sive Regula quæli- " bet interdicunt, sed per *quæstum publicum* tribuere " victum solet *incerta mendicitas*. "

II. Ss

II. Si igitur jus commune inspiciamus, Religiosi quos *Mendicantes* dicimus, nec *in communi* reditus aut possessiones ad congruam sustentationem habere possunt, victumque tamquam pauperes ex eleemosynis etiam, si opus fuerit nec ultrò offerantur, *ostiatim* emendicatis accipere debent.

III. Duo verò, ut ex allegatis intelligitur, sunt hujusmodi Ordinum Mendicantium genera. Alii enim sunt tales ex *Regula*, alii verò ex *Constitutionibus* ipsi Regulæ quam profitentur postmodum adjectis.

IV. Prioris generis sunt soli Franciscani; quorum Regula à S. Francisco dictata, & ab Honorio III. probata in Constitutione quæ incipit: *Solet annuere 5. in Bull. Rom. cap. 6.* hæc habet: „ Fratres *nihil* sibi *approprient*, nec domum, nec locum, nec aliquam rem, sed tanquam peregrini, & advenæ in hoc sæculo, in paupertate & humilitate Domino famulantes, *vadant pro eleemosyna* confidenter. Non oportet eos verecundari, quia Dominus pro nobis se fecit pauperem in hoc mundo. Hæc est illa altissima paupertas, quæ vos charissimos fratres meos, hæredes & reges regni Cœlorum instituit, pauperes rebus fecit, virtutibus sublimavit. Hæc est portio vera quæ perducit in terram viventium, cui dilectissimi Fratres totaliter inhærentes, nihil aliud pro nomine Domini nostri in perpetuum sub cœlo habere velitis.

Et rursus in suo Testamento, quod in Bullario Romano ipsi Constitutioni Pontificiæ subjicitur, de hac paupertatis professione ita loquitur: „ Et ego manibus meis laborabam & volo laborare, & omnes alii fratres mei firmiter volo quòd laborent de laboritio, quod pertinet ad honestatem. Et qui nesciunt, discant, non propter cupiditatem accipiendi pretium laboris, sed propter bonum exemplum, & ad repellendam otiositatem. Et *quando non daretur nobis pretium laboris, recurramus ad mensam Domini petendo eleemosynas* OSTIATIM.

V. Nullæ aliæ Monachorum Regulæ hujus abdicationis redituum ac possessionum etiam in *communi*, aut *mendicitatis* ullibi meminere; ut meritò S. Franciscus primum hujus instituti fundamentum posuisse dicatur; atque primus Ordinum Mendicantium Fundator eo titulo jure merito dici queat.

Tametsi enim alii Ordines, qui hodie Mendicantes dicuntur, instituto Ordinem S. Francisci præcessisse potuerint, nonnisi tamen post institutum Ordinem S. Francisci, atque ab eo exaratam hanc Regulam, hoc vivendi institutum acceperunt: ac propterea Mendicantes non *ex Regula*, sed ex *Constitutionibus* dicuntur.

VI. Et quidem Dominicani Regulam S. Augustini à suo Fundatore acceperunt, nec aliam hucusque receperunt, quæ de hac abdicatione redituum aut mendicitate non loquatur.

Unde & Ordinem Dominicanorum in suo exordio reditus ac fundos quin & decimas, & Ecclesias cum suis proventibus *in communi* possedisse, evidens est ex Bulla Honorii III. hujus Ordinis confirmatoria, quæ incipit: *Religiosam vitam*. Quinimò nonnisi quadriennio post Ordinis confirmationem in generali Conventu Bononiæ coacto, à Beato Dominico aliisque Ordinis Fratribus omnium bonorum abdicatio facta est; & ne imposterum habere liceat, Constitutione edita sanxerunt; atque tunc ex eleemosynis, etiam *Mendicato* acquirendis, vivere cœperunt: idque ad exemplum & imitationem, ut dicitur, S. Francisci.

VII. Similiter Eremitas S. Augustini eamdem cum Dominicanis Regulam S. Augustini profitentes nequaquam Mendicantes *ex Regula* dici posse, compertum est.

VIII. Nec Ordo Montis Carmeli, sive Carmelitarum talis dici potest. Regula enim S. Basilii sive Regula Albertina Regulæ Basilianæ conformis, quam hi primitùs acceperunt & nunc profitentur, redituum & bonorum immobilium *in communi* possessionem non prohibet: imò ex ipsa Regula Albertina *cap. 7.* sat constat, Fratres Montis Carmeli primitùs bona *in communi* possedisse.

IX. Quo verò tempore hi duo Ordines, nimirum Eremitarum S. Augustini & Carmelitarum, fuerint Ordinibus Mendicantibus annumerati, & tamquam tales à Romanis Pontificibus recogniti ac probati, non satis constat.

Illud sat constare videtur, tempore Gregorii IX. neutrum illorum Ordinum *Mendicantibus* fuisse annumeratum: quia uti observat Azorius *Institutionum Moralium part. 1. Lib. 12. c. 23.* in toto libro Decretalium jussu hujus Pontificis collecto, solummodò referuntur duo Ordines Mendicantes, *Prædicatorum* scilicet & *Minorum*.

X. Verisimile est, hos Ordines *sensim* & citra ullam specialem & expressam Pontificiam Constitutionem Ordinibus Mendicantibus fuisse annumeratos.

XI. Siquidem Innocentius IV. in Bulla, qua Regulam à S. Alberto Fratribus Eremitis de Monte Carmelo traditam declaravit, & in aliquibus mitigavit, quæ incipit, *Quæ honorem 6.* in Bull. Rom. *cap. 13.* testatur, Fratres Ordinis illius *mendicare consuevisse*: „ Ab esu carnium abstineatis, nisi pro infirmitatis vel debilitatis remedio sumantur. Et quia, ait, oportet vos frequenter *mendicare* itinerantes, ne sitis hospitibus onerosi, extra domos vestras sumere poteritis pulmenta cocta cum carnibus. "

Plura in eadem Regulæ mitigatione contineri, quæ innuunt, jam tum Carmelitas (qui primùm more Eremitico vixerant, atque adhuc *Eremitæ de Monte Carmelo* in Bulla Honorii III. Regulæ Albertinæ confirmatoria dicebantur) ad vitam Cœnobiticam, atque ad normam aliorum Mendicantium cœpisse regulari; ut ex collatione Regulæ Albertinæ, quemadmodum in Bulla Honorii III. continetur, cum eadem Regula per Innocentium IV. mitigata & mutata facilè videri potest.

XII. Alexander IV. immediatus Innocentii IV. successor in Bulla qua diversas Eremitarum Congregationes, quarum quædam *S. Guillelmi*, quædam *S. Augustini* Ordinum, nonnullæ autem Fratris *Joannis Boni*, aliquæ verò *de Fabali*, aliæ verò *de Britinis* censebantur, univit in unam Congregationem sub denominatione *Fratrum Eremitarum S. Augustini*, ejusque Regula, ac uniformis habitus delatione, ibidem §. 6. hæc habet: „ Vos universos, & successores vestros à baculis & ferulis deportandis, & quòd non cogamini ad *recipiendas possessiones aliquas, vel habendas*, decernens perpetuò liberos, & exemptos. " Incipit Bulla, *Licet Ecclesiæ 6.* in Bull. Rom.

Refert insuper Azorius Institutionum Moralium *parte 1. lib. 12. c. 23.* ex S. Antonino, quòd Innocentius IV. immediatus Prædecessor Alexandri IV. decrevisset jam dictos Eremitas sub variis nominibus & Ordinibus viventes in unum corpus redigere, ut more Prædicatorum & minorum *cibo mendicato* viverent, ad populum conciones haberent, pœnitentium confessiones exciperent, & cæteras functiones Ecclesiæ obirent, sed cùm morte præventus perficere non potuerit Alexander IV. ejus successor profecit.

Ex his non obscurum est, circa hoc tempus, scilicet sub medium sæculi 13. hos Ordines incœpisse reditus ac possessiones etiam in *communi* abdicare; atque ad exemplum Fratrum Minorum & Prædicatorum ex *eleemosynis* vivere; ac in cæteris quoque *Mendicantium* Institutum arripere.

XIII. Hos tamen Ordines inter Ordines Mendicantes *specialiter* nec eo tempore fuisse relatos, neque pro talibus à Sede Apostolica recognitos, indicat Gregorius X. in Concilio Lugdunensi an. 1247. celebrato; ubi Ordinum præcipuè Mendicantium multiplicationem nimiam redarguens; ipsosque Ordines Mendicantes post Concilium Lateranense subinductos & S. A. approbationem necdum commeritos, censens supprimendos: atque unà declarans, quòd ad *Prædicatorum* & *Minorum* Ordines (quos evidens ex eis utilitas Ecclesiæ universali proveniens perhibet *approbatos*) præsentem non patiatur Constitutionem extendi; de Eremitarum S. Augustini & Carmelitarum Ordinibus ita loquitur: „ Cæterùm *Carmelitarum* & *Eremitarum* Ordines, quorum institutio dictum Concilium generale præcessit, in *suo statu manere concedimus*, donec de ipsis aliter fuerit ordinatum. Intendimus siquidem tam *de illis*, quàm de reliquis, etiam non Mendicantibus, Ordinibus, prout animarum saluti, & eorum statui expedire viderimus, providere. "

Ita habet Decretum à Gregorio X. in Concilio Lugdunensi editum, extatque tomo 11. Conciliorum generalium *col. 989.* Ex quo non obscurum est, Gregorium X. concessisse quidem, ut hi Ordines in *suo statu*, prout tunc erant, permanerent, donec de ipsis aliter

provideretur, sed nequaquam *positivè* probasse, aut positivè *probatos* credidisse.

XIV. Scio quidem in *Cap. unico* §. SANE *de Religiosis domibus in* VI. ubi hoc Decretum refertur, pro his verbis, in suo *statu*, legi, in SOLIDO *statu*; sed scio quoque jam pridem Glossographum ad citatum Capitulum, verbo *in solido*, notasse: *aliàs* SOLIDO: „ Et hoc, ait, detrahit Bonifacius (scilicet VIII. „ Sexti Decretalium Auctor) de Concilio Gregorii: „ sic enim dicebat littera, *in* SUO *statu* volumus per- „ manere, donec de ipsis fuerit ordinatum: Intendi- „ mus siquidem, &c. " prout suprà ex Concilio re- „ latum est. Subjungit deinde Glossographus: „ Et „ dicebatur quòd Gregorius nolebat aliquem de Men- „ dicantibus dimittere, nisi Prædicatores & minores: „ De non Mendicantibus tres, Cisterciensem, Ordi- „ nem Nigrorum, & de Templariis & Hospitalariis „ unum Ordinem facere. " Hæc Glossa.

XV. Interim ex illa textus mutatione & mutilatione non obscurum est advertere, tempore Bonifacii VIII. id est, sub finem sæculi XIII. aut initium XIV. Ordines Carmelitarum & Eremitarum S. Augustini Ordinibus Mendicantibus fuisse *stabiliter* annumeratos, atque ut tales agnitos ac receptos; ideòque & ab eo tempore passim quatuor famosi Ordines Mendicantium recensiti fuere; scilicet, Prædicatorum, Minorum, Eremitarum S. Augustini & Carmelitarum, de quibus loquens Synodus Coloniensis anno 1536. *parte 4. cap. 7.* ait: „ Aliquot retro sæculis in Ecclesiam recepti sunt qua- „ tuor Mendicantium Fratrum Ordines, quò Paro- „ chorum in verbi Ministerio cooperatii forent.

XVI. His quatuor Ordinibus successu temporis plures accesserunt, atque inter Ordines Mendicantes recensitos, Ordinem S. Francisci de Paula vulgò *Minimorum*, inter Ordines *Mendicantes* comprehendi speciali Bulla declaravit Pius V. quæ incipit, *Apostolica Sedis 49. in Bull. Rom.*

XVII. Idem Pontifex per Bulla, quæ incipit, *Dum indefessa 131. in Bull. Rom.* Religionem Clericorum Regularium Societatis Jesu esse *verè de Ordinibus Mendicantibus* declaravit; „ Tum quia, ait, ipsa Societas „ MENDICANS existit, quippe quæ ex ejus Instituto & „ Constitutionibus à Sede Apostolica confirmatis, *bo-* „ *na stabilia possidere nequit*, sed *incertis* eleemosy- „ nis, fideliumque largitionibus & subventionibus vi- „ vit; tum quia non minùs quàm cæteri Mendican- „ tes in *excolenda* vinea Domini assiduè laborant.

XVIII. Carmelitarum Discalceatorum Ordinem esse unum è quatuor Ordinibus Mendicantibus, scilicet, Ordinem *Carmelitarum*, cujus Religiosi Regulam ab Alberto Patriarcha Hierosolymitano habitantibus in Monte Carmelo traditam & ab Innocentio IV. confirmatam, profitentur & observant; declaratur in Bulla Clementis VIII. quæ incipit, *Romanum Pontificem* 101. in *Bull. Rom.*

XIX. Ex hactenus dictis habemus, Ordines Mendicantes, partim ex Regula, uti S. Francisci, partim ex Constitutionibus & consuetudine, jam pridem renuntiasse redditibus & possessionibus non tantùm in particulari, sed etiam *in communi*; ita ut nec ipsa *Communitas* redditus & possessiones, è quibus singuli sua necessaria acciperent, habere posset.

XX. Hanc paupertatem Ordinibus sive Religionibus Mendicantibus, quæ non tantùm ad contemplandum, sed etiam ad *contemplata* aliis tradendum ordinantur, magis convenire docuit S. Thomas 2. 2. q. 187. *art.* 7. „ Quia, inquit, illis Religionibus quæ „ ordinantur ad contemplata aliis tradenda, compe- „ tit vitam habere maximè ab exterioribus solicitudi- „ nibus expeditam. Quod quidem fit dum *modica*, „ quæ sunt *necessaria vitæ*, *congruo tempore procura-* „ *ta* conservantur.

Non dubium, quin, si vitæ necessaria suo tempore subministrarentur iis, qui ad contemplandum ac contemplata per prædicationem aliis tradendum sunt ordinati, sine minore solicitudine, ac consequenter sine minore impedimento suis functionibus insistere possent: „ Nam, ut ait idem Doctor, possessiones „ communes multas solicitudines ingerunt de ipsis „ conservandis, & custodiendis & excolendis.

XXI. Verùm vix Ordinibus hisce exortis, & nonnihil multiplicatis, visum fuit, quàm difficile, quàmque molestum sit, tantum Religiosorum numerum Fidelium eleemosynis sustentari; adeò ut ex Matthæo Parisiensi ad an. 1258. in suo Monastico referat Dadinus Alteserra, *lib.* 1. *cap.* 11. „ Universitas insuper Parisiaca per Prædicatores & Minores non mediocriter " est perturbata; tot autem Ordines exorti sunt, quòd " hi hos & è converso supplantant: *nec sufficit*, ut consuevit populus, eos *plebeiis eleemosynis* sustentare. "

XXII. Insuper altissima illa paupertas, quæ nec *in communi* reditus possessionesque admittit; sed jubet vitæ necessaria à Fidelium mera liberalitate, quasi *mendicato* expectare, frequenter non exigua secum trahit incommoda ac molestias, quibus ferendis penè non sufficiunt etiam illi, qui ad vitæ Monasticæ perfectionem jam aliquatenus pervenerunt.

Unde S. Thomas in Opusculo 17. *cap.* 16. expressè fatetur, quòd expediat propter eos, qui non sunt *summæ* perfectionis capaces; *communes* possessiones possideri.

Hinc plurimæ inordinationes, & ipsa quoque Regularis disciplinæ collapsio tandem in multis Monasteriis secutæ sunt.

XXIII. Cùm enim multiplicatis Ordinum Mendicantium Fratribus, cœpissent & imbecilliores minùsque perfecti inter ipsos reperiri, qui molestias & incommoda, ex summa illa & utilissima paupertate provenientia, animo Christiano ferre non possent; compertum fuit, quòd multi, ut se à molestiis ac indigentiis eximerent, recurrerent ad media ab Instituto suo, & mente Patrum aliena; ac ipsius Religionis disciplinam enervantia, imò quæ ipsi populo ac Clero hos Ordines odiosos redderent.

XXIV. Et quod mirum, eodem sæculo, quo primùm exorti fuerunt Mendicantes, ad Provinciales & custodes sui Ordinis scribit Seraphicus Doctor Bonaventura, tunc Ordinis Minorum Minister Generalis electus: „ Perquirenti mihi causas, cur splendor nostri Ordinis quodammodò obscuratur, Ordo exteriùs inficitur, & nitor conscientiarum interius defœdatur; " occurrit negotiorum multiplicitas, qua pecunia nostri " Ordinis paupertati super omnia inimica avidè petitur, " incautè recipitur, & incautius contrectatur. Oc- " currit quorumdam Fratrum otiositas, quæ sentina est " omnium vitiorum; qua plurimi consopiti, monstruo- " sum quemdam statum inter contemplativam & acti- " vam eligentes, non tam carnaliter, quàm crudeliter " sanguinem comedunt animarum. Occurrit evagatio " plurimorum, qui propter solatium suorum corporum " gravando eos per quos transeunt, non exempla post " se relinquunt vitæ, sed scandala potiùs animarum. " Occurrit importuna petitio, qua omnes transeuntes " per terras adeò abhorrent Fratrum occursum, ut eis " timeant, quasi prædonibus obviare. Occurrit ædi- " ficiorum constructio sumptuosa, & curiosa; quæ pa- " cem Fratrum inquietat, amicos gravat, & homi- " num perversis judiciis multipliciter nos exponit. " Occurrit multiplicatio familiaritatum, quam Regu- " la nostra prohibet, ex qua suspiciones, infamationes " & scandala plurima oriuntur. Occurrit improvida " commissio officiorum, qua Fratribus nondum usque- " quaque probatis, nec carne maceratis, nec spiritu " roboratis, imponuntur officia vix portanda. Oc- " currit etiam sepulturarum & testamentorum avida " quædam invasio, non sine magna turbatione Cle- " ri, & maximè Sacerdotum. "

Similia deploravit idem sanctus Doctor in alia Epistola ad eosdem Provinciales & Custodes Ordinis sui iteratò data, & in Ordinis Annalibus ac temporis illius historiis latiùs relata.

Neque alii Mendicantium Ordines ab iis incommodis immunes fuisse eorum chronica & antiqua monumenta, & iis eliminandis opposita Statuta, abundè evincunt.

XXV. Prudentiores autem propiùs expendentes, aucto Religiosorum numero, nec non ipsis primo Religionis fervore; & Laicorum in eos affectu defervescente, difficulter posse sine magnis incommodis, absque communibus reditibus & possessionibus Ordinem ejusque disciplinam in sua puritate stare, consultiùs credidere, ut illi saltem Ordines, quibus non *ex Regula*, sed solùm *ex Constitutionibus* vetitum erat *in communi* reditus & possessiones habere, ab his Constitutionibus nonnihil recederent: atque ad Regulam, quæ redims

& pos-

& possessionis *in communi* possidendas permittebat, redirent.

XXVI. Quòd cùm jam pluribus in Religionibus esset per licentiam Sedis Apostolicæ, vel Ordinis contrarias Constitutiones inductum, tandem Synodus Tridentina probavit, „ concedendo omnibus Monasteriis „ & Domibus, tam virorum quàm mulierum, & Mendicantium, exceptis Domibus Fratrum S. Francisci „ *Capucinorum*, & eorum qui Minorum *de Observantia* „ vocantur, etiam quibus ex Constitutionibus suis „ erat prohibitum, aut ex privilegio Apostolico non „ erat concessum, ut deinceps bona immobilia possidere liceat. *Sess.* 25. *de Regularibus cap.* 3.

XXVII. Utque Synodus efficaciùs occurreret incommodis, quæ ex nimia Monasteriorum egestate, & necessariorum ad vitæ sustentationem carentia, nasci sunt orirì, eodem Decreto sancivit: „ In prædictis autem „ Monasteriis tam virorum quàm mulierum bona im„ mobilia possidentibus, is tantùm numerus consti„ tuatur, ac imposterum conservetur, qui vel ex re„ ditibus propriis Monasteriorum, vel ex consuetis „ eleemosynis commodè possit sustentari.

XXVIII. Ab hoc Decreto circà possessionem bonorum immobilium excipi voluere *Capucini & Minores de observantia*, eò quòd non tantùm eorum Constitutiones, sed ipsa S. Francisci *Regula*, quam profitentur, hujusmodi bonorum possessionem interdicat, ipsosque ad altissimam illam paupertatem adstringat.

XXIX. Circa Decretum Tridentinum bonorum immobilium possessionem Monasteriis Ordinum Mendicantium permittens, præviè ad publicationem ipsius Concilii in Belgio, id notarunt Regia Concilia, non aliter admitti posse, ut Monasteria illa bona immobilia deinceps possideant: quàm si ex *consensu Principis bona amortizentur*. Brabanti addiderunt, si id aliter acciperetur, fore contra articulos inaugurationis, seu læti Introitus suæ Provinciæ, quibus custodiendis Regia Majestas jurejurando adstringitur. Ita refert Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 32. §. 43.

XXX. Quantumvis verò Monasteriis Ordinum Mendicantium, exceptis Capucinis & Minoribus de Observantia S. Francisci, facta sit licentia possidendi bona immobilia *in communi*; atque ea facultate pleraque hodie utantur; nequaquam tamen propterea desierunt esse, & vocari Ordines *Mendicantes*:

Mendicantes quippe præcipuè dicti fuor à *Mendicitate*, quam etiam hodie cum bonorum immobilium & redituum *in communi* possessione tamquam partiale medium, quo sibi vitæ subsidium procurare queant, adhuc retinent.

XXXI. Porrò sicuti nulla Monachorum Regula antè S. Franciscum vetuit bonorum, redituumque in communi possessionem, ita primus ipse Franciscus in sua Regula, *Mendicitatis* seu conquirendi eleemosynas *ostiatim* mentionem fecit; occasionemque nomenclaturæ *Mendicantium Fratrum* dedit.

Quidnam igitur quod S. Franciscus de hac mendicitate dixit, pro norma Religiosæ Mendicitatis habeatur ac reputetur?

XXXII. Voluit S. Franciscus in sua Regula, ut Fratres, quibus dedit Dominus gratiam *laborandi*, laborent fideliter & devotè; ita tamen ut per laborem sanctæ orationis & devotionis spiritum non extinguant, cui debent cætera temporalia deservire.

Insuper vult, „ ut de mercede laboris, pro se & „ suis Fratribus necessaria corporis recipiant, & hoc „ humiliter sicut decet servos Dei, & *paupertatis sanctissimæ* sectatores.

Hæc *cap.* 5. ac tum *cap.* 6. subjungit: „ Fratres „ nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, „ nec aliquam rem, sed tamquam peregrini & adve„ næ in hoc seculo, in paupertate & humilitate Do„ mino famulantes, *vadant pro eleemosyna*. „ Quasi diceret: si merces laboris vitæ necessariis non sufficiat, tunc Fratres tamquam peregrini & advenæ in hoc seculo *vadant pro eleemosyna*. Quod apertiùs indicat in suo Testamento.

Hinc enim rursus non verbis dumtaxat, sed suo exemplo Fratres ad laborandum excitans, dicit: „ Et „ ego manibus meis *laborabam & volo laborare*; & „ omnes alii Fratres mei firmiter volo quòd laborent „ de laboritio, quod pertinet ad honestatem. Et qui nesciunt discant, *non propter cupiditatem* recipiendi „ pretium laboris, sed propter bonum exemplum, & „ ad repellendam otiositatem.

XXXIII. Ut verò ampliùs Fratres à cupiditate & solicitudine lucri ex laboritio suo acquirendi avocaret, §. sequenti subdit. „ Et quando non datur „ nobis pretium laboris, recurramus ad mensam Do„ mini, petendo *eleemosynas ostiatim*.

Quasi diceret, laboremus strenuè manibus nostris; sed sine anxietate, & cupiditate lucri. Si enim contingat nobis non dari *pretium laboris*, tunc nos exhibeamus, ut tamquam peregrini & advenæ in hoc seculo in paupertate & humilitate Domino famulantes, *vadamus pro eleemosyna confidenter*, sive recurramus *ad mensam Domini*, petendo eleemosynas ostiatim.

Quare nequaquam obscurum est, S. Franciscum noluisse, Fratres recurrere ad mensam Domini petendo eleemosynas ostiatim, nisi dum jam omnibus rebus & facultatibus, etiam in communi abdicatis, ipsi, laboris pretio deficiente, necessariis vitæ subsidiis destituuntur.

XXXIV. Hinc illud ejusdem Patris legitur apophthegma 41. „ Fratres quantoties hortabatur ut inanes „ discursus, & nimias sollicitudines in acquirendis „ vel colligendis eleemosynis vitarent, & omninò „ quæstus superfluos abhorrerent, dicens: Fratres, pe„ tite tantùm victui & vestitui necessaria. Ergo de „ me fateor & gratias ago Deo, quòd numquam fui „ fur aut latro eleemosynarum; semper enim minus „ accepi, quàm me contingeret, ne alii pauperes sua „ sorte fraudarentur; quia contrarium facere semper „ furtum reputare.

Nihil ergo superflui quæstus ex eleemosynis conquiri voluit S. Franciscus, ipsius mendicitatis Religiosæ atque altissimæ illius paupertatis primus inter Monachorum Patres institutor; quin & *furtum* eleemosynarum aliis pauperibus debitarum esse reputavit, si quid præter victui & vestitui necessaria acciperetur.

XXXV. Adhæc manifestum est, S. Franciscum enixè commendasse Fratribus, ut *manibus laborarent*: & casu quo ex laboritio pretium sufficiens victui & vestitui non acciperent, tunc in subsidium, tamquam pauperes & advenæ in hoc seculo, *ad mensam Domini recurrerent, petendo eleemosynam ostiatim*.

XXXVI. Verum Nicolaus III. in *Cap.* Exiit. *de Verborum Significatione in* VI. elucidans nonnulla dubia circa Regulam S. Francisci, quam ipse aliquando professus fuerat, & exponens verba illa Regulæ, quibus Fratribus labor MANUUM præcipitur, declarat: „ Quòd consideratis verbis prædictis & forma seu „ modo loquendi, sub quibus Fratres ad hujusmodi exer„ citium inducuntur, non videatur ea fuisse instituentis „ intentio, quòd *vacantes studio* vel *Divinis Officiis*, „ *& ministeriis* exequendis, manuali labori seu ope„ rationi subjiceret, vel ad hoc illos arctaret.

XXXVII. Et ante Nicolaum III. S. Thomas docuit, Religiosos posse ex eleemosynis vivere: primò propter *necessitatem*, quæ provenit vel ex corporis infirmitate, ex qua contingit, quòd non possint sibi labore manuum victum quærere, vel si illud, quod ex opere manuum conquirunt, eis ad victum non sufficiat.

Secundò possunt juxta S. Thomam Religiosi ex eleemosynis vivere, si *prædicent* auctoritate Prælatorum, aut altari ministrent & Sacramenta administrent; vel etiam si *studio Sacræ Scripturæ* ad communem utilitatem totius Ecclesiæ insistant.

Post hæc subdit S. Thomas. „ Si verò aliqui sint „ Religiosi, qui absque necessitate & utilitate, quam af„ ferant, velint *otiosi* de eleemosynis quæ dantur pau„ peribus, vivere, hoc est iis *illicitum*; Unde S. Au„ gustinus dicit in libro *de Opere Monachorum*: Ple„ rumque ad hanc professionem servitutis Dei & ex „ conditione servili aliqui veniunt, & ex vita rustica„ na, & ex opificum exercitatione & plebejo labore, „ de quibus non apparet utrum ex proposito servitutis „ Dei venerint, an vitam inopem & laboriosam fu„ gientes vacui pasci atque vestiri voluerint, & insu„ per honorari ab eis, à quibus contemni conterique „ consueverant. Tales ergo se, quominùs operentur, „ de infirmitate corporis excusare non possunt. Præ„ teritæ quippe vitæ consuetudine convincuntur. „ Et posteà subdit: Si nolunt operari, non manducent. „

„ Neque enim propterea ad pietatem divites humilian-tur, ut pauperes ad superbiam extollantur. Nullo enim modo docet, ut in ea vita ubi Senatores fiunt laboriosi, ibi fiant opifices otiosi, & quò veniunt relicti deliciis suis, qui fuerant prædiorum Domini, ibi fiunt rustici delicati. „ Hactenus S. Thomas 2. 2. q. 187. *art.* 4. *in C.* qui ibidem cùm sibi objecisset in argumento 5. quòd " Apostolus nolebat vivere de sumptibus Fidelium, ut occasionem auferret pseudo Apostolis, & ne scandalum poneretur infirmis, ergo videtur, quòd propter easdem causas Religiosi debeant abstinere, ne de eleemosynis vivant. „ Respondet. " Quòd quando apparet *manifesta* necessitas & utilitas; propter quam aliqui Religiosi de eleemosynis vivant absque opere manuali, non scandalizantur ex hoc infirmi; sed malitiosi, more Pharisæorum, quorum scandalum contemnendum Dominus docet *Matth.* P. Sed si non esset *evidens* necessitas & utilitas; posset exinde generari scandalum infirmis, quod esset vitandum. „

Igitur juxta S. Thomam, cui & S. Bonaventura variis in locis consentit, Religiosi ex eleemosynis vivere possunt, tametsi *manibus* non laborent, si pro Ecclesia spiritualiter ac utiliter *laborent*; atque hoc ferè unico titulo hodie Fratres Mendicantes ad colligendas eleemosynas admittuntur.

XXXVIII. Moribus siquidem Belgii vicinarumque Provinciarum passim obtinuit, ut Religiosi ad civitates cum facultate eleemosynas ostiatim petendi, sive *quæstuandi*, ut ajunt, admittantur, modò veniant tamquam Parochialium Ecclesiarum, & Ordinariorum Sacerdotum ac Ministrorum coadjutores & subsidiarii, & cum onere inserviendi populo in spiritualibus, ubi id necessitas postularit.

Neque extra civitates alii è Religiosis ad quæstuandum sive ad eleemosynas quærendas admitti solent, nisi qui iis in locis stationes habentes, certis diebus ibidem Parochis in prædicatione, aut Sacramentorum administratione assistunt.

XXXIX. Pro hoc notandum, quòd hodie in hisce aliisque Provinciis ægrè permitteretur, ut Religiosi etiam ex Ordine Mendicantium aliquo in loco eleemosynas colligerent, vel peterent, nisi consentiente Magistratu loci. Neque licitum esse, sine consensu Regis, collectam aliquam publicam, etiam pro pauperibus, aut Religiosis, tametsi Bulla Pontificia muniti instituere in Gallia aliisque Regnis, ostendit Carolus Fevretius, *lib.* 3. *de Abusu*, *cap.* 3. *n.* 28. quod & in Belgio ægrè permitteretur; præsertim si de notabili collecta ageretur.

XL. Porrò quocumque titulo hæc Religiosa Mendicitas, sive quæstuatio instituatur, semper in illa observanda est moderatio & modestia, quam ipsi Ordinum Fundatores, & ipsæ Regulæ Religiosæ paupertatis & modestiæ requirunt.

Atque imprimis in hac eleemosynarum collectione ipsi Religiosi *ex iis* viventes, meritò attendere debent, se tamquam *pauperes & advenas* in hoc sæculo vivere; hancque esse præ cæteris Religionibus, Fratrum Mendicantium professionem; atque eo titulo *paucis*, tam in victu, quàm vestitu debere esse contentos.

Quod evidenter supponit S. Thomas 2. 2. q. 188. *art.* 7. *in C.* probans Religionibus institutis ad contemplandum & contemplata aliis tradenda convenire, non habere *possessiones* in *communi*; quia minorem adfert solicitudinem, dum *modica*, inquit, quæ sunt *necessaria* vitæ, congruo tempore procurata conservantur; non obscurè supponens, quòd Religiones hujusmodi *modicis* debeant esse contentæ.

Ad quæ reflectens S. Thomæ Commentator Cardinalis Cajetanus, ait, unam ex causis, ob quas experientia teste hodie plus solicitudinis adferat, vivere ex eleemosynis, quàm ex moderatis possessionibus, esse *nimios* Religiosorum *sumptus*. „ Nam, inquit, „ quod triginta Religiosi hodie exigunt, paulò ante „ *centum* forte sufficiebat. „

XLI. Ulteriùs cùm hodie penè solo titulo *laboris spiritualis* eleemosynæ à populo petantur; easque eo intuitu populus det, meritò quoque Ordines illi attendunt; ne populus nimium gravetur sustentatione eorum, qui ad spiritualem hunc laborem impendendum nullatenus conducunt. Quare, ut ait Cajetanus loco citato, „ non deberent omnes ad harum Religionum professionem recipi, sed soli idonei ad officium prædicandi & confessiones audiendi, & ministri eorum „ necessarii. „

Hac de causa Magistratus locorum in admissione Ordinum Mendicantium nonnumquam numerum admittendorum ad hunc Conventum limitant, ne aliàs excessivus eorum numerus administrandis populo spiritualibus haud necessarius, nimium oneri sit; uti supra notavimus.

XLII. Solicitè insuper adlaborare debent, ut ita in hac eleemosynarum collectione se exhibeant, ut notam cupiditatis, & avaritiæ non incurrant, ipsique populo suadeatur, prædicationem cæteraque spiritualia officia quæstus causa non institui.

Hac de re laudabile est Ordinis PP. Prædicatorum statutum: " Cùm prædicatores se tamquam veros Religiosos, & viros Apostolicos exhibere debeant, & nulli materiam scandali præbere, & ab omni specie mali abstinere, idcircò nullo modo debent permittere, ut dum actu prædicant, colligantur pecuniæ, sive pro domo, sive pro quacumque persona, ne notam cupiditatis, vel avaritiæ incurrant, & prædicationis officium in vilipendium veniat. Et ob id sub pœna excommunicationis mandatur omnibus fratribus, ne de cætero prætextu cujuscumque extranei quæstus, & indulgentiæ prædicandæ quovis modo discurrant, pretium, aut salarium, pro hujusmodi prædicationibus accipiant, vel ad hoc fratrem aliquem inducant. Et nihilominùs tales divini verbi corruptores, qui labe cupiditatis, & quæstuaria illusione splendorem nostræ Religionis offuscant, officio prædicationis, & bonis ad usum concessis, sunt ipso facto privati, & per annum ad carceres deputentur. Poterunt tamen Prædicatores, & fratres Conventum commendare, & populo paupertatem, & necessitatem exponere, ut suo tempore ei eleemosynas conferat, & ad hoc adhortari. " Hæc ex Summario Constitutionum, declarationum & ordinationum, pro regimine Sacri Ordinis Prædicatorum, *parte* 3. *cap.* 59.

XLIII. Denique in hac quæstuatione se ita exhibere debent, ut suo modesto & religioso agendi modo ab odioso illo *quæstorum* hominum genere à Concilio Tridentino abolito se planè distinguant; non minis, aut fraudibus inducant Fideles ad eleemosynas, non petant tamquam debitum, aut solitum, neque ulla arte, etiam prætextu dicendi aliquas orationes, aut lucrandi certas indulgentias, aut aliter extorqueant pecunias, aut alia bona, sed *simpliciter*, *piè*, & *modestè* petendo eleemosynam pro sustentatione Fratrum, accipiant tantùm quod sibi spontè offertur, nec super iis eleemosynis ullam quovis nomine conventionem faciant, etiam in utilitatem ipsorum Monasteriorum, quemadmodum Pius V. & Gregorius XIII. ex sententia S. Congregationis Concilii Tridentini in simili quoad collectionem eleemosynarum, ac intertentionem Hospitalium responderunt; uti refert Fagnanus ad *Cap.* Cum ex eo ;; *de Pœnit. & remission. num.* 21. 22. *&* 23.

CAPUT V.

Omnia undecumque Religiosis obvenientia in communes usus Fratrum sunt dispensanda.

1. *Norma dispensandi Monasteriorum proventus rectè desumitur à norma primorum Christianorum.*
2. *Inter primos Christianos omnia erant communia.*
3. *Erant communia, ut in singulorum usus pro cujusque necessitate distribuerentur.*
4. *Eandem dispensandi normam inculcat Regula S. Augustini; estque basis totius vitæ Monasticæ.*
5. *Augustino consonat S. Benedictus.*
6. *Quidquid à parentibus datur Religioso, debet dari Prælato ut in communes usus distribuatur.*
7. *S. Benedictus voluit ut res alicui Religioso à parentibus donata, potiùs uni quàm alteri, per Abbatem detur; & quare?*

I. *Hanc*

8. *Hanc proventuum in communes usus dispensandorum normam probat Synodus Tridentina.*
9. *Mentem Synodi Tridentinæ exposuit Clemens VIII.*
10. *Hanc Clementis declarationem & Constitutionem innovavit Urbanus VIII. ac novissimè Innocentius XII.*
11. *Synodus P. I. Cameracensis sequuta mentem Concilii Tridentini, declaravit omnia undecumque Religiosis obvenientia, ut communia esse dispensanda.*

I. BOna ac proventus Religiosorum in *communi viventium*, quos Cœnobitas dicimus, quomodo sint dispensanda, ostendit ipsa dispensationis norma, quam servarunt primi Christiani Hierosolymis *in communi viventes*, qui ipsam Cœnobitarum vivendi rationem prælinearunt. Hanc Sacer Textus his verbis expressit: *Multitudinis autem Credentium erat cor unum & anima una: nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis* OMNIA COMMUNIA, *Act. 4. v. 32.*

II. Asserit Sacer Textus, quòd nemo illius multitudinis aliquid *suum* esse diceret; idest, nihil sibi appropriaret, sed illis *omnia* essent *communia*; nimirum ut in *communem* multitudinis *usum*, non tamquam uni magis quàm alteri propria, sed tamquam *omnibus* indifferenter *communia* dispensarentur; quemadmodum Scriptura in sequentibus exponit: *Quotquot enim*, ait, *possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem* SINGULIS *prout* CUIQUE *opus erat.*

Et alio loco: *Omnes etiam qui credebant, erant pariter, & habebant omnia* COMMUNIA. Ad quid erant *communia*? Mox exponit sacer textus dicens: *Possessiones & substantias vendebant, & dividebant ea omnibus, prout* CUIQUE OPUS *erat. Act. 2. v. 44. & 45.*

III. Erant ergo omnia illis *communia*, ut multitudini sive Congregationi illorum Fidelium, seu Credentium in *communem* usum, sine respectu à quo plura, vel pauciora obvenissent, distribuerentur; imo *singulis* indifferenter prout *cuique opus* erat.

IV. Hæc est illa dispensandi norma, quam Patres tamquam vitæ Cœnobiticæ primarium fundamentum, & totius disciplinæ Regularis basim in suis Regulis fortissimè inculcarunt.

In Regula, quæ S. Augustini dicitur, quamque hodie tum Canonici Præmonstratenses, & qui vulgò simpliciter *Canonici Regulares* dicuntur, tum Eremitæ S. Augustini, item Dominicani pluresque alii utriusque sexus Ordines profitentur, hæc habentur, *Cap.* 1. „ Primum propter quod in unum congregati estis, ut unanimes habitetis in domo, & sit vobis anima una & cor unum in Deo, & non dicatis aliquid *proprium*, sed sint in vobis *omnia communia*, & distribuatur unicuique vestrum à Præposito vestro victus & tegumentum, non æqualiter omnibus, quia non æqualiter valetis omnes, sed potiùs unicuique sicut opus fuerit. Sic enim legitur in Actis Apostolorum: *Quia erant illis omnia communia.*

Ecce Augustinus voluit, ut nullus aliquid haberet *proprium*, sed omnia essent *communia*; ita scil. *commune* opponens *proprio*. Sed quare *omnia communia*? Ut distribuatur unicuique de Congregatione prout *opus est*; sive ut in *communem omnium usum* pro cujuscumque *necessitate* omnia *indifferenter* dispensarentur.

Audiamus id Augustinum clarius *capite* 8. suæ Regulæ exponentem: „ Etiam cùm quis suis filiis aut aliqua necessitudine ad se pertinentibus in Monasterio constitutis, aliquam contulerit vestem, sive quodlibet aliud inter necessaria deputandum, non occultè accipiatur, sed sit *in potestate Præpositi, ut in rem communem redactum cui necesse fuerit præbeatur.*

Augustinus ergo communia esse *omnia* voluit, etiam à parentibus, aut consanguineis alicui *particulari* de Congregatione oblata, ut *cui necesse fuerit præbeantur*; idest, indifferenter dispensentur, tamquam toti Congregationi sive *omnibus communia*, nulli autem peculiaria.

V. S. Benedictum etiam audiamus: „ Ne quis, inquit, præsumat aliquid habere *proprium*, *nullam omninò rem*, neque codicem, neque tabulas, neque graphium, sed nihil omninò; quippe fratribus nec corpora sua, nec voluntates suas licet habere in propria potestate: omnia verò necessaria à Patre sperare Monasterii: nec quidquam licet habere, quod Abbas non dederit aut permiserit: *Omniaque omnibus sint communia*: ut sicut scriptum est: *Nec quisquam suum aliquid dicat, vel præsumat.*

Nulli aliquid *proprii* esse vult Benedictus, sed omnia *communia*; ut scilicet ex illis quisque omnia necessaria à Patre Monasterii speret, sive accipiat.

VI. Utque hanc communionem ampliùs persuaderet, mandat: „ Ut si à parentibus Religioso quidquam directum fuerit, non præsumat suscipere illud, nisi priùs indicatum fuerit Abbati, quòd si jusserit suscipi, in Abbatis sit potestate, cui illud jubeat dari. Et non contristetur Frater cui fortè directum fuerit, ut non detur occasio diabolo, “ *Cap. 54. Regulæ.*

Ergo etiam filiis à parentibus directa sive oblata, ita voluit esse *communia*, ut in potestate Abbatis sit, cui voluerit illa jubere dari.

VII. Et ne *occasio diabolo detur*, persuadendi scilicet filio Religioso, rem sibi à parentibus directam magis sibi, quam alteri esse debitam, neque omnibus planè communem, voluisse S. Benedictum potiùs alteri dari, quàm filio cui erat directa, non obscurè citata verba Regulæ innuunt; & jampridem observavit Dionysius Carthusianus, dum citatis hisce Regulæ verbis subjicit: „ Rursus ex hoc, quod rem alicui Monacho missam voluit S. Benedictus *potiùs alteri* datam, quàm illi, concluditur quam *strictè & integrè* volebat omnem à suis proprietatem, peculiumque excludi, “ *in Tract. de Reformat. Claustr. art.* 14.

VIII. Hanc rerum omnium perfectam communionem in omnium Patrum Regulis, & Ordinum Constitutionibus expressam & enixè commendatam, Synodus Tridentina tamquam fundamentum ac basim totius Regularis disciplinæ ab omnibus Superioribus observari præcipit; eamque inter substantialia Regularis vitæ reponere non dubitavit: mandatque superioribus, ut omnis cura diligentiaque ab iis adhibeatur, ut ab illa non recedatur. „ Cùm compertum sit, ab eis non posse ea, quæ ad *substantiam* Regularis vitæ pertinent, relaxari: si enim illa, quæ *bases* sunt & *fundamenta* totius Regularis disciplinæ exactè non fuerint conservata, totum corruat ædificium necesse est, *Sess. 25. de Regularib. cap.* 1.

Post hæc subjicit tamquam ex priori Decreto consequens: „ Nemini ergo Regularium, tam virorum, quàm mulierum, liceat bona immobilia, vel mobilia, cujuscumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita, tamquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere, vel tenere; sed statim ea Superiori tradantur, Conventuique incorporentur. Nec deinceps liceat Superioribus bona stabilia alicui Regulari concedere, etiam ad usumfructum, vel usum, administrationem, aut commendam.

Quasi diceret, vita Regularis requirit, ut *omnia* sint *communia*; idest, in usum communem totius Communitatis, sive Fratrum dispensentur: igitur nemini Regularium quocumque prætextu licet aliqua bona tamquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere, & tenere; sed ea Conventui incorporanda sunt, tamquam bona ipsius Conventus, sive Congregationis, in usum Conventus & Congregationis dispensanda.

IX. Hunc Synodi Tridentinæ sensum clarius exposuit Clemens VIII. in Constitutione edita pro reformatione Regularium, quæ incipit: *Nullus omninò* 60. in Bull. Rom. ubi §. 2. de hoc Concilii Decreto ita loquitur: „ Quo Tridentini Concilii Decreta de paupertatis voto custodiendo fidelius observentur, præcipitur, ut nullus ex Fratribus, etiamsi Superior sit, bona immobilia, aut pecuniam, proventus, census, eleemosynas sive ex concionibus, sive ex lectionibus, aut pro Missis, tam in propria Ecclesia, quàm ubicumque celebrandis, aliove ipsorum justo labore & causa, & quocumque nomine acquisita, etiamsi subsidia consanguineorum, aut piorum largitiones, legata aut donationes fuerint, tamquam propria, aut etiam nomine Conventus possi-

„ possidere possit; sed ea omnia statim Superiori tradantur, & Conventui incorporentur, atque cum cæteris illius bonis, redditibus, pecuniis ac proventibus confundantur, quo communis indè victus & vestitus omnibus suppeditari possit.

Manifestum est ex sententia Pontificis, *Conventui bona incorporari*, idem esse, atque omnia undecumque Religiosis obvenientia cum cæteris Monasterii seu Conventus bonis, redditibus, pecuniis, ac proventibus confundi, quo *communis inde victus & vestitus omnibus* suppeditari possit; sive ut verbo dicatur: ut omnia inter Regulares sint communia, & dividatur *singulis prout cuique opus erit*.

X. Citatam Clementis Constitutionem innovavit Urbanus VIII. in Constitutione, quæ incipit; *Sacra Congregatio* 28. in Bull. Rom. ac novissimè modernus Pontifex Innocentius XII. in Decreto edito 18. Julii 1695. in quo enixè mandat; vitam *communem* juxta Decreta suorum Prædecessorum in Monasteriis observari; atque certos Conventus designari ad Novitios educandos, in quibus vita communis exactè observetur, uti suprà, *tit.* 25. *cap.* 2. *num.* 12. annotavimus.

XI. Biennio post absolutam Synodum Tridentinam habita Synodus Provincialis Cameracensis, cui & plures, qui Synodo Tridentinæ interfuerant, astiterunt, decrevit: „ Ut omnis illa pecunia vel res „ quam Monachus vel Monialis acquirere labore, „ sive industria, sive amicorum liberalitate, seu denique alia qualibet occasione possit, Superiori tradatur, ita ut ad nutum ejus *tamquam res communis* „ expendatur. “ *Tit.* 8. *cap.* 10.

Nequaquam ergo dubitarunt hujus Synodi Patres; quin mens Synodi Tridentinæ esset, ut res omnes Religiosis undecumque obvenientes, Superiori essent tradendæ eum in finem, ut tamquam *res communes* expenderentur.

CAPUT VI.

Peculia Monachorum contrariantur voto Paupertatis, & vitæ communi.

1. *Describitur peculium servorum, cum quo peculium Monachorum in multis convenit.*
2. *Ostenditur quomodo hæc duo peculia conveniant.*
3. *Peculium Monachorum est separatum à proventibus Monasterii, sicuti peculium servorum à rationibus Dominorum.*
4. *Ubi habentur peculia, non possunt esse omnia communia.*
5. *Quemadmodum peculium servi rectè dicitur patrimonium servi; ita & peculium Monachi, ejus* patrimonium *benè dicitur.*
6. *Peculium Monachi rectè asseritur spectare ad Monachum, licèt proprietas* civilis *esset penes Monasterium.*
7. *Peculium, &* proprium *in Monacho sunt synonyma.*
8. *Monachi peculia habentes reputantur* proprietarii.
9. *Reservationes redditnum vitalitiorum aut cujuscumque alterius rei in* particulares *usus voto paupertatis adversantur.*
10. *Rerum reservationes in particulares usus adversantur vitæ communi, quam Religiosi profitentur.*
11. *Sententia Christiani Lupi de similibus reservationibus.*
12. *Superiorum dissimulatio, aut dispensatio has reservationes licitas reddere nequit.*
13. *Reservationes illæ diametraliter professioni Religiosæ opponuntur.*
14. *Subditi credere non debent Superioribus asserentibus se posse in vita communi dispensare.*
15. *Non eximuntur à vitio proprietatis qui peculia tenent* dependenter *à voluntate Superiorum.*
16. *Licentia Superiorum facit subinde Religiosos liberius peccare.*

I. PEculium Monachorum, cujus frequenter in Regulis Monachorum & Canonibus Conciliorum mentio occurrit, in multis cum peculio servorum (de quo in Jure Romano multa dicuntur) convenit; imò ex hoc originem sumpsisse non difficilè ex utriusque descriptione apparebit.

Peculium servorum ita definiri potest: „ Patrimonium *pusillum*, quod servus Domini permissu *separatum* à rationibus Dominicis habet. “ *Lib.* 5. *ff. de Peculio.*

Peculium (ait Florentinus in *l.* 39. *ff. eodem*) „ & ex eo consistit, quod *parsimonia* sua quis paravit, vel *officio* meruit à quolibet sibi donari: idque „ *velut proprium* patrimonium servum suum habere „ quis voluerit.

II. Hæc quomodo conveniant peculio Monachorum, nequaquam obscurum est videre.

Quid enim aliud est peculium Monachorum, nisi aliqua pusilla pecunia, aut pusillus reditus, aliudvè simile, quod Monachus parsimonia, vel propriò labore, aut parentum, consanguineorum, sive amicorum liberalitate sibi acquisivit, atque à rationibus Conventus permissu Superioris *separatum*, servat sive retinet in suos usus *particulares*, & non in *communes* totius Conventus sive Fratrum, tamquam rem omnibus ad usum communem expendendam?

III. Sicuti ergo peculium servi est separatum à rationibus, seu proventibus Dominicis, eò quòd *permissu* Domini in *particulares* usus servi sit concessum; ita & peculium Monachi à rationibus, sive proventibus Monasterii verè dicitur separatum; eò quòd reservetur in usus, non totius Conventus, quemadmodum reliqui proventus ipsius Conventus, sed in *singulares hujus Monachi*.

Hinc non difficulter intelligitur, qua ratione peculia Monachorum vitam communem, quam Religiosa professio requirit, labefaciant.

IV. Neque enim possibile est, inter illos Religiosos *omnia* esse communia, ut *dividatur singulis prout cuique opus erit*; sive ut ex illis tamquam ex rebus communibus victus & vestitus aliaque necessaria indifferenter subministrentur, ubi aliqua reservantur ad *usus particulares* hujus illiusvè Monachi, & consequenter nec Conventui incorporantur, sive cum cæteris Monasterii redditibus ac proventibus non confunduntur, ut omnium usus *indifferenter*, prout cuique opus erit, dispensentur.

Id rectè advertit pius ac eruditus Petrus Wallioncapelle Prior Monasterii S. Winoci, dicens: Quod *alicui certò præfixum servatur, commune* dici non potest.

V. Ulteriùs quemadmodum peculium servi rectè vocatur *patrimonium*; imò *proprium patrimonium* servi, tametsi proprietas *civilis* (cujus servus Jure Romano est incapax) sit penes Dominum; quia tota utilitas & plenus usus est apud servum, ita quoque peculium Monachi rectè dicitur pusillum, imò & *proprium patrimonium* Monachi, tametsi ipsa civilis & nuda proprietas sit apud Monasterium: eò quòd peculii sive reditus vitalitii aliarumque rerum plenus usus Monacho sit reservatus.

VI. Cùm enim rerum temporalium utilitas unicè ferè in earum usu consistat, quidni res aliqua dicatur *propria* sive *appropriata* illi, cui ejus usus est *appropriatus*, seu reservatus?

Neque rerum temporalium nuda proprietas vel possessio multùm prodest aut nocet, sed earum usus. Quod jam pridem in Monachis notandum duxit Dionysius Carthusianus; dicens: „ Magis nocet Religioso habere *usum peculii* sine proprietate *civili*, quàm „ habere *proprietatem sine usu*. Proprietas namque in „ se non est peccatum, nec ad peccandum inducit, „ nisi *per usum rei*.... Imò quantum ad progressum „ de malo in malum, parum aut nihil refert, an habeatur *usus sine proprietate*, *an cum proprietate*. „ Tract. de Reformat. Claustr. art. 16.

VII. Meritò ergo *peculium* & *proprium* pro synonymis accipiuntur à Glossographo, qui in nota marginali ad *Cap.* Monachi 2. *de Statu Monachi*, ad verbum *peculium* apposuit hanc notam, *Idest*, proprium.

Idipsum præterito sæculo in Conventu Canonicorum Regularium Congregationis Windesemensis, quidam ejusdem Congregationis Canonicus in sua contra *proprietarios* oratione notavit & expressit. „ Quamvis, ait,

„ nis, secundùm proprietatem vocum aliud sit *peculium*, aliud *proprium*; in præsenti tamen materia, *proprium* SEMPER *pro peculio* sumitur. " Habetur hæc oratio ad calcem libri cui titulus, *Regula S. Augustini cum Constitutionibus Canonicorum Regularium Capituli Windesemensis*, &c. impressi Ultrajecti ann. 1553. in qua fortissimè ipsa Religiosorum peculia retunduntur, omnesque prætextus præscinduntur.

Vidimus quoque capite præcedenti, quòd Augustino omne id sit *proprium*, quod non est *commune*, ad hoc ut singulis de Congregatione ex eo distribuatur *prout cuique opus erit*; ideòque quodcumque reservatur in unius *particulares usus*, ab Augustino *proprium* dici.

VIII. Non mirùm proindè si passim proprietariis, & vitam communem infringentibus annumerentur Religiosi, qui reditus vitalitios, aut pecunias aliasvè res propria industria, labore, aut parentum vel amicorum liberalitate partas, in suos *particulares* usus reservant.

„ Proprietarii (inquit Directorium Coloniense) similiter censeantur, & *contra vitam communem* agere Religiosi, qui in *proprios*, ac *particulares* usus, reditum aliquem sibi emunt, aut emptum retinent. " Directorium hoc Ecclesiasticæ disciplinæ Coloniensi præsertim accommodatum, editum est à Domino Octavio Frangipano Mirtho Episcopo Tricaricensi, Apostolicæ Sedis per inferiorem Germaniam & Belgarum Provincias Nuntio; & à Sacra Facultate Theologica Lovaniensi probatum.

IX. Synodus P. I. Mechliniensis volens vota Religionis exactè observari, inter alia præcipit: „ Pensiones autem vitales, aut reditus perpetuos nulli permittantur recipere, neque liceat *eis* ratione officiorum, vel ministeriorum pecuniam corradere, aut *conservare*, etiamsi in *pios usus* convertere velint, sed omnia in *communem usum* convertantur. *Tit. de Regularib. cap.* 2.

Nequaquam obscurum est, Synodum hanc supposuisse, voto paupertatis esse contrarium, rem quamcumque in usus particulares reservare, nec in *communem usum* convertere.

Similiter Synodus P. I. Cameracensis, ut „ huic pestifero vitio (proprietaris) obviam eatur, omnibus omnium Ordinum Superioribus mandat, ut rescindant & aboleant prorsus universa illa emolumenta, & jura, quæ antiquo more quibusdam Monasteriorum Officialibus concedi solebant. Breviter pergit Synodus, omnis illa pecunia, vel res, quam Monachus, vel Monialis acquirere sive labore, sive industria, sive amicorum liberalitate, seu denique qualibet alia occasione possit, Superiori mox tradatur: ita ut ad nutum ejus, tamquam *res communis*, expendatur, " *Tit. de Monasteriis cap.* 10.

Judicavit hæc Synodus, vitio proprietatis haud obviam iri, nisi omnis pecunia Monacho quocumque titulo obveniens Superiori mox tradatur, ut ad ejus nutum tamquam *res communis* expendatur: argumento haud obscuro, Synodum judicasse, reservationes pecuniarum aliarumque rerum ad usus *particulares* hujus illiusvè Religiosi, voto paupertatis & vitæ communi esse contrarias.

X. Viderunt id quoque Patres Ordinis Eremitarum Sancti Augustini, qui advertentes, quòd *radix & fomes omnium ferè malorum sit* PROPRIET S, injungunt Ordinis Generali, ut *eam omninò eradicare procuret*, „ nulloque modo in nostra Religione, inquiunt, tolerari permittat, sed quòd juxta Sanctorum Apostolorum morem, & D. P. N. Augustini Regulam *communis omnibus* vita, ac *omnium* rerum temporalium inter ipsos Fratres sit beata *communitas*, undè omnia bona profluenter prosperèque succedant. " *Part.* 3. *cap.* 4.

Patenter supponunt hi Patres, nullatenus vitium *proprietatis* eradicari posse, nisi *communis omnibus* vita, & *omnium rerum* temporalium inter Fratres beata *communitas*, rerum reservationi ad usus particulares hujus illiusvè Religiosi è diametro repugnans, stabiliatur.

XI. Quapropter Christianus Lupus ejusdem Ordinis Professus, & quondam Prior Provincialis, tertiæ classis *proprietarios* (de quibus Cassianus *Monast. Instit. lib.* 7. *cap.* 14.) ait esse illos, qui omnia quidem sua Monasterio dant aut pauperibus, sed sibi aliquam *reservant* pensionem aut censum. „ Ipsorum, ait, exordium est omninò vitiosum. Monastica quippè professio non est aliud, quàm omnium temporalium abrenuntiatio, atque ita adversum illos rectè dixit in tertia collatione Abbas Panutius: *Necdum Evangelicum implet mandatum; qui omninò sibi adhuc ex suis facultatibus aliquid* RESERVAT. " Et adjungit: „ *Sicut nonnulli tepidorum faciunt.* Utroque pede claudicant: nec Monachum induunt, nec sæcularem deponunt. " Hæc Lupus *tom.* 4. *Schol. ad Canon.* 4. *Tholosanum*; qui deindè relatis variis vitiis ex hac pensionum, aut censuum reservatione profluentibus, quæ ipsa Cœnobia pedetentim ad universam formam omnis Monasticæ disciplinæ expertem transvertunt, infert: „ Quare qualiscumque professioni adjecta pensionis reservatio est *adversa* substantiæ, aut certè *fœda* conditio, ideòque habenda pro non apposita. Eam Præfecti obligantur circumducere & in communem substantiam evocare. Nulla hic dotalis eleemosyna, nec similis quis humanæ infirmitatis palpo fucus valeat patrocinari. "

XII. Si ergo hujusmodi peculiorum, vel pensionum reservationes adversæ sint professioni Religiosæ, utpotè voto paupertatis & vitæ communi contrariæ, sequitur, quòd eas nec Superiorum dispensatio, vel indulgentia licitas reddere queat: " Cùm compertum sit, ait Synodus Tridentina, ab eis (Superioribus) non posse ea, quæ ad *substantiam* Regularis vitæ pertinent, relaxari. " *Sess.* 25. *de Regularib. cap.* 1.

XIII. Undè Synodus Audomarensis habita præterito sæculo sub Joanne Six, in hac Universitate quondam Majoris Collegii Theologorum Præside, deplorans, ex quo in oblivionem abiit exemplum initio nascentis Ecclesiæ in Ananiam & Saphiram editum, invasisse pleraque Monasteria exitiosam rerum proprietatem, ex diametro Monasticæ professioni contrariam; præcipit, ut Præfecti & Præfectæ vigilent, si suæ suorumque saluti consultum velint, ut exterminetur hæc pestis, curentque, ut ablatis ab omnibus iis omnibus rebus, quas ut proprias possident, victus & vestitus, cæteraque vitæ necessaria, æqualiter omnibus, pro indigentiæ uniuscujusque necessitate & Monasterii facultate, placidè ac benignè ex *communi* thesauro ac penu subministrentur, non pecuniis æstimata ac compensata, sed ipsis rerum speciebus præsentia. Id enim, inquiunt, eis in virtute sanctæ obedientiæ Dei loco præcipimus, quam id quòd Superiores quidem ex officio prorsus curare tenentur, *nulla ipsis relicta dispensandi facultate*; Religiosi verò, ex ea quam Deo fecerunt sponsione, observare. Deindè postquam ostenderunt ex *Cap.* CUM AD MONASTERIUM :: *de Statu Monach.* quòd nec Summus Pontifex possit super proprietate habenda cum Monacho dispensare, tamquam ex præcedentibus consequens subjiciunt: „ Quare aboleatur ea consuetudo, qua consueverunt Superiores Religiosis singulis annuam numerare aut permittere pensionem, atque ita redimere necessaria vitæ eorum: nec alicui pecunia permittatur, nisi pro injuncta à Prælato administratione; sed *prorsus omnia in communem usum convertantur*; ita ut impleatur à Religiosis, quod sibi imitandum sumpserunt, & ad *quod Religione sempiterna se obligarunt (non potest res ista inculcari satis)* illud primitivæ Ecclesiæ: *Multitudinis credentium erat cor & anima una: nec quisquam eorum quæ possidebat aliquid suum esse dicebat, sed omnia illis erant communia, dividebatur autem singulis prout cuique opus erat.* "

XIV. Et ne Religiosi crederent se Superiorum auctoritate aut indulgentia posse reddi securos; aut temerè Superioribus dispensandi facultatem sibi asserentibus fidem haberent, Clemens VIII. in citata Constitutione, postquam declaravit, ac præcepit, ut res omnes undecumque & quacumque ex causa Religiosis obvenientes cum cæteris Conventus redditibus, pecuniis, ac proventibus confundantur, quò *communis* victus & vestitus *omnibus* suppeditari possit, addit: „ Nulla quorumcumque Superiorum dispensatio, nulla licentia, quantùm ad bona mobilia, vel immobilia fratres excusare possit, quominùs culpæ & pœnæ ab ejusdem Concilii Decreto impositæ, & ipso facto incurrendæ, obnoxii sint: etiamsi Superiores assererent se ejusmodi dispen-

„ dispensationes, aut licentias concedere posse: quibus in ea te fidem minimè adhiberi volumus.

Ad quæ verba reflectens Fagnanus, ait: „ His verbis improbantur opiniones illorum, qui asserunt Regulares excusari à *proprietate*, cùm habent peculium de *licentiâ Superiorum*, & *dependenter ab eorum voluntate & nutu*: Jam enim patet non pendere à *volantate & dispensatione Superiorum*, pergit Fagnanus, *quin omnia sint confundenda cum cæteris bonis Monasterii* pro commu[illegible] necessitatibus. «

Non ineptè proinde Religiosis peculia ac pensiones suas vitalitias auctoritate Superiorum vindicantibus respondit Petrus à Wallon-Capelle Pri[illegible] Monasterii S. Winoci: „ Utinam non es consensu eorum & indulgentia fierent. Siquidem minus in Deum peccaretur. « Nam per crudelem hanc dispensationem, & conniventiam fit, ut sine ullo conscientiæ scrupulo, ac « proinde sine ullo pœnitentiæ remedio peccetur. «

ADDITAMENTA

AD CAP. VI. & VII.

Decretum Episcopi Tornacensis contra vitium Proprietatis.

GILBERT DE CHOYSEUL DU PLESSIS-PRASLAIN par la Providence de Dieu Eveque de Tournay, à nos tres cheres Filles en Jesus Christ, la Prieure & les Religieuses de l'Opital de N. Ordre de S. Augustin, en notre Diocèse, Salut & Benediction.

SUR ce qui nous à ete representé de l'etat de votre Monastère, & què nons en avons reconnu par nousmemes, Nous avons statue & statuons, ordonne & ordonnons, qu'à chaque Chapitre que vous tiendrez, vous ne manquerez jamais de lire quelque partie de la Regle de S. Augustin que vous professez, en sorte que vous la lisez de suite, & que vous en recommenciez perpetuellement & sans discontinuation la lecture, lorsque vous l'aurez achevee, en sorte qu'elle vous soit toujours presente à l'esprit, à la memoire & au cœur; & commennus ne voulons y ajouter aucune chose, quelque douce qu'elle soit, Nous entendons aussi que vous la gardiez exactement & sans aucun relachement; & cefaisant, Nous vous enjoignons tres-expressement de retrancher toute propriete, & tout ce qui en pourroit avoir meme la moindre apparence; non seulement parce que votre Vœu vous y oblige, mais encore parce que rien n'est plus exprès dans ladite Regle que ce retranchement & cette desapprobation. C'est pourquoi Nous vous defendons, sous peine d'encourir l'indignation de Dieu, qui ne veut pars qu'on se mocque de lui, en lui promettant ce qu'on ne lui veut pas tenir, d'avoir aucune chose en particulier, soit qu'il provienne de votre travail manuel, ou d'autre part. Et si quelquesunes de vous ont quelque pension, dons, gratifications de leurs parens ou autres, Nous leur ordonnons sous les peines portees par les Saint Canons contre les proprietaires, de le mettre dans le depot commun, sans qu'elles puissent etre à couvert desdites peines, en laissant les choses susdites entre les mains de la Prieure, dans les boetes, coffres ou autrement, avec des marques qui se raportent à elles en particulier; mais Nous entendons que tout soit dans la masse commune, sans que rien soit affecte à aucune plus qu'aux autres. Nous chargeons particuliermént la Prieure de tenir la main à l'execution de notre presente Ordonnance, sous peine d'en repondre au redoutable Jugement dé Dieu, qui demandera compte aux Superieurs du salut des ames qui sont commises à leur conduite: Et Nous enjoignons aussi aux Confesseurs ordinaires & extraordinaires de faire connoitre à toutes celles qui se confesseront à eux, l'obligation de conscience qu'elles ont d'obeir à notre presente Ordonnance, ou plutot à celle de Dieu & de l'Eglise, sans quoi elles ne pourroient etre à l'avenir aucunement excusées de peche contre leur Vœu expres & solemnel, ni en etat de recevoir l'absolution. Et neanmoins Nous ordonnons tres-expressement à la Prieure, de pourvoir abondamment, autant que le revenu de la Maison le pourra permettre, à toutes les Sœurs de ce dont elles auront besoin, selon l'etat, les forces, & les offices & fonctions de chacune d'icelles; laquelle Prieure rendra compte tous les ans de son administration, pardevant Nous ou nos Deleguez. Ordonnons de surplus, que tout se fasse avec tant d'amour & de charite, que chacune n'ayant rien en particulier, toutes neanmoins possedent tout, selon les termes de S. Paul; & que conformement a la Regle de S. Augustin, qui est celle des Apotres, vous n'ayez toutes qu'un cœur & qu'une ame. Donnons charge expresse à notre Promoteur de tenir la main a l'execution des Presentes, de vous les notifier, de tout nous en rendre un fidele compte.

Locus † Sigilli.

Donne à Tournay le 18. Juliet 1676.

Et etois figné,

GILBERT Eveque de Tournay.

Et plus-bas, par mondit Seigneur,
Deschamps Secr.

Statutum Capituli Generalis Cisterciensis contra vitium Proprietatis anni 1683.

CUM ad audientiam Capituli Generalis clamosa relatione pervenerit pessimum ac detestabile proprietatis vitium, quod ipsamet Religionis fundamenta evertit, in Provincia Vasconiæ quodammodo impunè regnare in perditionem animarum manifestam: hoc malum radicitus extirpare cupiens Capitulum Generale, injungit ac mandat Reverendo Admodum Abbati de Claravalle, ut omni mora postposita ad dictam Provinciam Vasconiæ personaliter accedat, eamdemque visitando inter cæteros abusus dictum proprietatis vitium singulariter damnet, inhibeat ac proscribat sub pœnis in jure ac Ordinis statutis contentis. Et ut hæc damnatio, ipsius inhibitio ac proscriptio efficaciorem sortiatur effectum, idem Reverendus Admodum Dominus de Claravalle in Capitulis singulorum Monasteriorum residens, peculiares omnium personarum Regularium pecunias ad se deferri jubeat,

easque

casque in communes confusas Cellerariis tradat in commune servatutas: similiter faciat de blado, vino aliis-que rebus tam mobilibus, quàm immobilibus. Insuper strictissimè præcipit idem Capitulum Generale Vicario Generali aliisque Superioribus Monasteriutum aliorumque locorum Regularium supradictæ Provinciæ Vasconiæ, ut ordinationes à dicto Reverendo Admodum Domino Abbate de Claravalle faciendas, manuteneant ac executioni mandent sub pœna depositionis & inhabilitatis ad quæcumque officia consequenda. Et ut omnibus terror salutaris injiciatur, præcipit etiam Capitulum Generale, ut si quæ persona Regularis Ordinis nostri in hoc detestabili proprietatis vitio obsordescens è vita discesserit, in sterquilinio unà cum suæ libertatis substantia projiciatur. Quas omnes supradictas ordinationes, inhibitiones & pœnas præsens Capitulum Generale extendit ad omnes Regulares personas Ordinis universi. Mandatur etiam Abbatibus, Prioribus, & Abbatissis sub pœna standi extra stallum & locum præsidentiæ suæ, & aliis arbitrio Visitatoris infligendis, ut Religiosis necessaria administrent, ne occasio eis detur ad habendam proprietatem.

C A P U T VII.

Omnibus ex *communi* Monasterii substantia necessaria subministranda, & quæ in horum usu observanda?

1. *Vitio proprietatis occasionem dant Superiores vitæ necessaria non subministrantes.*
2. *Sanctus Benedictus omnibus vult necessaria dari, ut vitium proprietatis extirpetur.*
3. *Idem solicitè inculcat S. Augustinus.*
4. *Palmare fundamentum communitatis Monachalis est subministratio necessariorum.*
5. *Quid Synodi Tridentinæ & Synodorum Belgicarum de hac obligatione Superiorum Decreta?*
6. *Unica via eliminandi vitium proprietatis est necessariorum placida subministratio.*
7. *Ut huic obligationi satisfacere queant Superiores, voluit Synodus Tridentina, ut non plures quàm ex obventionibus ali possunt, recipiantur.*
8. *Hunc fuisse scopum Synodi ostenditur ex Bellarmino.*
9. *Multùm conducit ad observantiam Regularem observantia d. Decreti Tridentini.*
10. *Religiosi cavere debent, ne quidquam eorum, quæ ad usum conceduntur, possideant ut proprium.*
11. *Qui eo affectu possidet coram Deo est proprietarius.*
12. *Ut veteres Monachi se ab eo affectu immunes ostenderent, dicere non poterant tunicam* meam, *tabulas* meas, *&c.*
13. *Quid ad præcavendum hunc affectum in Religiosis fecerit S. Theresia?*
14. *Quantò meritò eodem, quo usa est, remedio utantur Superiores Religiosorum.*
15. *Cavere debet insuper Religiosus ne concessis ad usum* utatur ut propriis.
16. *Hoc præcipuè cavendum in his, qui extra Monasteria morantur.*
17. *Prudentissimum circa hoc Canonicorum Præmonstratensium Decretum.*

I. EXperientia semper compertum fuit, nullo ex capite vitium proprietatis tantum in Monasteriis sumere incrementum, quàm ex negligentia & duritia Superiorum subditis placidè, ac benignè vitæ necessaria, ex *communi* Monasterii substantia non subministrantium.

Hinc nihil tantopere in Patrum atque Conciliorum Regulis commendatum Superioribus, quàm ut cuique prout opus est, ex communi Monasterii penu placidè ac benignè suppeditent; tamquàm efficacissimum vitio proprietatis arcendo ac extirpando remedium.

II. „ Ut hoc vitium *peculiare* radicitùs amputetur „ (ait sanctus Benedictus in Regula *cap.* 55.) dentur ab Abbate omnia, quæ sunt necessaria; idest, „ cuculla, tunica, pedules caligæ, bacile, cultellus, „ graphium, acus, mappula, tabula: *ut omnis auferatur necessitatis excusatio.*

III. Quàm solicitè inculcet S. Augustinus, ut Prælati omnibus, non quidem æqualiter, sed pro cujusque necessitate, victus & vestitus ex communi Monasterii substantia suppeditent, tota ejus Regula clamat.

IV. Synodus Tolosana anno 1056. jussu Victoris II. Pontificis convocata assistentibus tribus Archiepiscopis Arelatensi, Aquensi & Narbonensi, aliisque Coepiscopis, *Canone* 6. decrevit, „ ut Abbates curam „ Monachorum, & Monasteriorum exerceant, & eis „ victum & vestitum secundùm Regulam S. Benedicti præbeant, & hoc agentes *proprium* eos habere nul- „ latenus permittant.

Ad hunc Canonem notas suas apponens P. Lupus: Ad eradicandam plenè *proprietatis* lepram, Canon, „ inquit, rectè addit, *eis victum & vestitum præbeant*. Hoc enim est primum & palmare Monachalis communitatis fundamentum. “

V. Synodus similiter Tridentina postquam vitium proprietatis è Monasteriis eradicandum esse monuit; mox etiam Superioribus præcipit, ut *nihil subditis, quod sit necessarium, denegetur.*

Quamque hac in parte Synodi nostræ Belgicæ solicitè monuerint Monasteriorum Prælatos, hæc bina earum Decreta ostendunt.

Synodus Cameracensis apprimè intelligens omnia à se Decreta ad eliminandum proprietatis vitium fore inutilia & inefficacia, ni ex communi Monasterii proventu necessaria Religiosis suppeditentur, hæc suo Decreto adjicere voluit: „ Tandem quò ea omnia facilius, diligentiùs, necnon absque tædio queant observari, præcipit Sancta Synodus cunctis cunctorum Monasteriorum sexus utriusque Superioribus: quatenùs secundùm Regulam, ac Majorum Instituta benignè, necnon placidè subministrent omnia in universum, quæ suis subditis necessaria fuerint & convenientia, ne inferioribus præbeant ansam detrimenti voto paupertatis valdè gravidi; in qua quidem re, si negligentiores extiterint, admoniti à suo Superiore omninò compellantur. “

Eodem motivo Synodus P. I. Mechliniensis, cùm pestiferum hoc proprietatis vitium penitùs eliminandum censuisset, tamquam consequens præcipit, „ ut victus, vestitus, cæteraque vitæ subsidia singulis ex *communi* pro necessitate indigentiæ, & Monasterii facultatibus subministrentur, “ *Titul. de Regularibus*, *cap.* 2.

VI. Non sine fundamento proindè suprà nominatus Canonicus Regularis in Oratione coram Congregatione Canonicorum Regularium Windesemensi, volens Prælatis ostendere excellentiorem & breviorem viam ad obviandum vitio *proprietatis*, hanc ostendit; „ ut faciatis quæ fecit Dominus & discipuli ejus. Cùm enim vidisset Jesus turbas esurientes, nec haberent quod manducarent, noluit ut irent in villas & vicos, & procurarent sibi; nec etiam voluit eos dimittere jejunos in domos proprias, ne deficerent in via; sed ait Discipulis suis: vos date illis quod edant. Ita, Venerandi Patres, vos date subditis vestris necessaria, ne opus habeant ab amicis quidquam emendicare. Si vestes, si cultellos, si devotos libellos, aut simile quid desideraverint, vos (si tamen superflua non quæsierint) in charitate emite illis: sic occasionem *proprietatis* amputabitis, & ex domibus vestris eliminabitis.

Sed reperiuntur, proh dolor! Prælati parùm curantes quid subditi faciant, aut unde sibi quæ desiderant, acquirant: dummodò ipsi sua marsupia resolvere non cogantur, pecunias plùs diligentes, quam Fratrum animas Christi Sanguine redemptas. Hinc est quòd Fratres sibi ipsis provideant. Hinc proprietas incrementum capit. Quæ ubi ingressa semel fuerit, multas secum trahit pedissequas, inobedientiam, intemperantiam, ebrietatem, & id genus pestes alias. “

VII. Ne verò Superioribus detur prætextus negandi subditis necessaria, eò quòd Monasterii proventus communes omnibus non sufficiant, meritò conformiter ad anteriores Canones & jus commune *in Cap.* 1. *& de Institut.* præcepit Synodus Tridentina, „ ut in Monasteriis & domibus tam virorum, quàm mulierum, bona immobilia possidentibus vel non possidentibus, is *tantum* numerus constituatur, ac imposterum conservetur, qui vel ex reditibus propriis Monasteriorum,

dine, inter quæ multùm interesse ostendit *L. Cum* SENATUS 20. *ff. de rebus dubiis*, in verbis: *Nisi singulis legetur, hi enim non quasi Collegium, sed quasi certi homines admittentur ad legatum*. Hæc Stockmannius, qui & addit: „ Unde & res immobiles sic relinqui posse non improbabiliter audivi sustineri in lite quapiam.

XXV. Amortizatio juxta hodiernum loquendi usum, nihil aliud est, quàm indulgentia, dispensatio, & concessio facta iis, quos *manus mortuas* vocamus, bona immobilia acquirendi, & possidendi.

XXVI. Hanc hodie in Gallia solus Rex indulget, uti testatur Paponius in suis Arrestis; *Lib.* 1. *tit.* 14. *Arresto* 1. In his Regionibus Carolus V. in sua Constitutione cavit, Amortizationem non concedendam, nisi de expresso, unanimi, & communi assensu ipsius Principis, & Magistratus urbis Metropoliticæ, sub qua bona Amortizanda sita sunt.

XXVII. In Concordatis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem initis 10. Martii 1541. *tit.* 3. *n.* 1. dicitur: „ Illa bona *tantùm* censeri debent *amortizata*, quæ à jurisdictione sæculari per Principem sunt exempta, litteris desuper ritè expeditis, vel quæ à 70. aut 80. annis tamquam amortizata per Ecclesiam possessa sunt.

XXVIII. „ Diploma Amortizationis, (ait Anselmanus in suo Triboniano Belgico, *cap.* 87. §. 2.) vix negari solet, quando Principi cæterisque constat, Pastoribus, seu Monasteriis non esse provisum de competentia.

XXIX. „ Quia verò (pergit Anselmus) per hujusmodi concessionem Regi, vel Dominis loci damnum infertur propter laudemia & publicationes, seu confiscationes, & per eas bona immobilia subducuntur è potestate sæculari, adeòque impositionibus gravari non possunt, sicut cætera bona in manibus Laicorum existentia: hinc pro obtinendo jure morticinii solent supplicantes Regi pro jure confiscationis offerre censum aliquem irredimibilem, & cum Domino loci ratione laudemiorum componere, & denique bona amortizanda subjicere, & obnoxia reddere impositionibus, talliis, contributionibus, prerariis aliisque oneribus, perinde ac si essent in potestate sæculari. Hoc modo cessant incommoda, seu rationes, ob quas prohibitum est Ecclesiasticis, & Monasteriis acquirere.

Si quis plura scire desideret de hac Amortizationis materia, consulat Pecquium in tractatu *de Amortizatione bonorum*; & Zypæum in Jure novo, tit. *de foro competenti*, & alios ab illis citatos.

CAPUT IV.

Qui Ordines *Mendicantes*; & eorum specialis paupertas; ac quæ Religiosa *Mendicitas*.

1. *Qui Religiosi dicantur* Mendicantes?
2. *Ordines* Mendicantes *olim redutus habere non poterant*.
3. *Aliqui sunt Mendicantes ex* Regula; *alii ex* Constitutionibus.
4. *Soli Franciscani sunt Mendicantes ex* Regula.
5. *Meritò S. Franciscus dicitur primus* Mendicantium *auctor*.
6. *Ordo S. Dominici in prima sua fundatione reditus in commune possedit*.
7. *Similiter Ordo Eremitarum S. Augustini*.
8. *Ordo Carmelitarum dici non potest Mendicantium ex* Regula.
9. *Tempore editi libri Decretalium non videntur Ordines Eremitarum S. Augustini & Carmelitarum fuisse Ordines* Mendicantes.
10. *Hi Ordines videntur sensim Ordinibus* Mendicantibus *fuisse annumerati*.
11. *Circa medium sæculi* 13. *videtur Ordo Carmelitarum Ordinum Mendicantium institutum cœpisse arripere*.
12. *Similiter circa idem tempus Ordo Eremitarum S. Augustini eam vitæ normam cœpit imitari*.
13. *Ex Decreto Concilii Lugdunensis sub finem sæculi* 13. *constat hos Ordines necdum tamquam Ordines Mendicantes fuisse* approbatos.
14. *Decretum Concilii Lugdunensis mutilatum tempore Bonifacii VIII.*
15. *Ex illa mutilatione colligitur Ordines illos tunc fuisse tamquam* Mendicantes *probatos*.
16. *Ordo Minimorum Ordinibus Mendicantibus annumeratus*.
17. *Ordo Societatis Jesu declaratur esse verè de Ordinibus Mendicantibus: & quo titulo?*
18. *Similiter Ordo Discalceatorum Ordo Mendicantium declaratur*.
19. *Ordines Mendicantes olim renuntiarunt possessioni bonorum etiam in* communi.
20. *Creditum fuit hanc paupertatem Ordinibus illis maximè convenire: & quare?*
21. *Experientia postmodum docuit, quòd multiplicato Religiosorum, & Monasteriorum numero difficile esset sine multis incommodis hanc paupertatem servare*.
22. *Imbecilliores & imperfecti difficulter molestias ex hac paupertate provenientes sustinere possunt*.
23. *Hi ut molestias & incommoda evadant, pro vita subsidiis ad media inordinata recurrere cœperunt*.
24. *Id evincitur ex Epistolis S. Bonaventuræ*.
25. *Plures Ordines Mendicantes cœperunt etiam ante Concilium Tridentinum reditus in* communi *possidere*.
26. *Synodus Tridentina id omnibus concessit, exceptis Minoribus de observantia & Capucinis*.
27. *Synodus non vult plures recipi quam ex reditibus Monasterii, & consuetis eleemosynis sustentari possunt*.
28. *Cur Minores de observantia & Capuccini in Decreto Tridentino excepti*.
29. *Quid in publicatione Concilii Tridentini in Belgio circa prædictum Decretum fuerit notatum?*
30. *Licèt Ordinibus Mendicantibus concessum sit possidere reditus in* communi, *non tamen desierunt dici* Mendicantes *à* Mendicitate.
31. *Quod S. Franciscus de Mendicitate dixit, id, meritò pro norma Religiosæ Mendicitatis accipitur*.
32. *S. Franciscus noluit ut Fratres mendicarent, nisi deficientibus aliunde vitæ subsidiis*.
33. *Ut Fratres à sollicitudine anxia vitæ necessariis acquirendis liberaret, voluit ut non erubescerent in necessitate eleemosynas* ostiatim *petere*.
34. *Petere aut accipere eleemosynas extra necessitatem & ultra necessitatem, speciem* furti *reputavit Franciscus*.
35. *S. Franciscus tantum voluit Fratres mendicare, dum ex labore manuum vivere non possunt*.
36. *Nicolaus III. declaravit à labore manuum exemptos, qui studiis aut Ecclesiasticis ministeriis obeundis vacant*.
37. *S. Thomas docet tribus titulis Religiosos posse ex eleemosynis vivere*.
38. *Hodie penè solo titulo ministerii populo impensi Religiosi ad eleemosynas petendas admittuntur*.
39. *Sine consensu civilis Magistratus ægrè hic admittitur collectio eleemosynarum*.
40. *Viventes eleemosynis debent tamquàm pauperes* paucis *esse contenti*.
41. *Non debent Ordines otiosis & non laborantibus gravari*.
42. *Cavere debent in eleemosynarum collectione speciem avaritiæ, & turpis quæstus*.
43. *Solicite cavere debent vitia & abusus* Quæstorum.

I. HI dicuntur Mendicantes (ait Glossographus ad *C. Unic. de Excessibus Prælat. in* 6. in Verbo *Mendicantes*) quibus victum tribuit incerta mendicitas: & qui reditus aut possessiones ex Regula, vel Constitutionibus habere non possunt. “ Quæ definitio accepta ex *Cap. Unico* §. CONFIRMATOS *de Religiosis Domibus in* 6. in quo dicitur, Ordines aliquos per Sedem Apostolicam confirmatos, & post Concilium Lateranense sub Innocentio Tertio institutos, „ quibus ad congruam sustentationem reditus, aut possessiones habere professio sive Regula quælibet interdicunt, sed per *quæstum publicum* tribuere victum solet *incerta mendicitas*. “

II. Si

II. Si igitur jus commune inspiciamus, Religiosi quos *Mendicantes* dicimus, nec *in communi* reditus aut possessiones ad congruam sustentationem habere possunt, victumque tamquam pauperes ex eleemosynis etiam, si opus fuerit nec ultrò offerantur, *ostiatim* emendicatis accipere debent.

III. Duo verò, ut ex allegatis intelligitur, sunt hujusmodi Ordinum Mendicantium genera. Alii enim sunt tales ex *Regula*, alii verò ex *Constitutionibus* ipsi Regulæ quam profitentur postmodum adjectis.

IV. Prioris generis sunt soli Franciscani; quorum Regula à S. Francisco dictata, & ab Honorio III. probata in Constitutione quæ incipit: *Solet annuere* 5. *in Bull. Rom. cap.* 6. hæc habet: „Fratres *nihil* sibi *approprient*, nec domum, nec locum, nec aliquam rem, sed tanquam peregrini, & advenæ in hoc sæculo, in paupertate & humilitate Domino famulantes, *vadant pro eleemosyna* confidenter. Non oportet eos verecundari, quia Dominus pro nobis se fecit pauperem in hoc mundo. Hæc est illa altissima paupertas, quæ vos charissimos fratres meos, hæredes & reges regni Cœlorum instituit, pauperes rebus fecit, virtutibus sublimavit. Hæc est portio vera quæ perducit in terram viventium, cui dilectissimi Fratres totaliter inhærentes, nihil aliud pro nomine Domini nostri in perpetuum sub cœlo habere velitis.

Et rursus in suo Testamento, quod in Bullario Romano ipsi Constitutioni Pontificiæ subjicitur, de hac paupertatis professione ita loquitur: „Et ego manibus meis laborabam & volo laborare, & omnes alii fratres mei firmiter volo quòd laborent de laboritio, quod pertinet ad honestatem. Et qui nesciunt, discant, non propter cupiditatem accipiendi pretium laboris, sed propter bonum exemplum, & ad repellendam otiositatem. Et *quando non daretur nobis pretium laboris, recurramus ad mensam Domini petendo eleemosynas* OSTIATIM.

V. Nullæ aliæ Monachorum Regulæ hujus abdicationis redituum ac possessionum etiam in *communi*; aut *mendicitatis* ullibi meminere; ut meritò S. Franciscus primum hujus instituti fundamentum posuisse dicatur; atque primus Ordinum Mendicantium Fundator eo titulo jure merito dici queat.

Tametsi enim alii Ordines, qui hodie Mendicantes dicuntur, instituto Ordinem S. Francisci præcessisse potuerint, nonnisi tamen post institutum Ordinem S. Francisci, atque ab eo exaratam hanc Regulam, hoc vivendi institutum acceperunt: ac propterea Mendicantes non *ex Regula*, sed ex *Constitutionibus* dicuntur.

VI. Et quidem Dominicani Regulam S. Augustini à suo Fundatore acceperunt, nec aliam hucusque receperunt, quæ de hac abdicatione redituum aut mendicitate non loquatur.

Unde & Ordinem Dominicanorum in suo exordio reditus ac fundos quin & decimas, & Ecclesias cum suis proventibus *in communi* possedisse, evidens est ex Bulla Honorii III. hujus Ordinis confirmatoria, quæ incipit: *Religiosam vitam*. Quinimò nonnisi quadriennio post Ordinis confirmationem in generali Conventu Bononiæ coacto, à Beato Dominico aliisque Ordinis Fratribus omnium bonorum abdicatio facta est; & ne imposterum habere liceat, Constitutione edita sanxerunt; atque tunc ex eleemosynis, etiam *Mendicato* acquirendis, vivere cœperunt: idque ad exemplum & imitationem, ut dicitur, S. Francisci.

VII. Similiter Eremitas S. Augustini eamdem cum Dominicanis Regulam S. Augustini profitentes nequaquam Mendicantes *ex Regula* dici posse, compertum est.

VIII. Nec Ordo Montis Carmeli, sive Carmelitarum talis dici potest. Regula enim S. Basilii sive Regula Albertina Regulæ Basilianæ conformis, quam hi primitùs acceperunt & nunc profitentur, redituum & bonorum immobilium *in communi* possessionem non prohibet: imò ex ipsa Regula Albertina *cap.* 7. sat constat, Fratres Montis Carmeli primitùs bona *in communi* possedisse.

IX. Quo verò tempore hi duo Ordines, nimirum Eremitarum S. Augustini & Carmelitarum, fuerint Ordinibus Mendicantibus annumerati, & tamquam tales à Romanis Pontificibus recogniti ac probati, non satis constat.

Illud sat constare videtur, tempore Gregorii IX. neutrum illorum Ordinum *Mendicantibus* fuisse annumeratum: quia uti observat Azorius *Institutionum Moralium part.* 1. *Lib.* 12. *c.* 23. in toto libro Decretalium jussu hujus Pontificis collecto, solummodò referuntur duo Ordines Mendicantes, *Prædicatorum* scilicet & *Minorum*.

X. Verisimile est, hos Ordines *sensim* & citra ullam specialem & expressam Pontificiam Constitutionem Ordinibus Mendicantibus fuisse annumeratos.

XI. Siquidem Innocentius IV. in Bulla, qua Regulam à S. Alberto Fratribus Eremitis de Monte Carmelo traditam declaravit, & in aliquibus mitigavit, quæ incipit, *Quæ honorem* 6. in Bull. Rom. *cap.* 13. testatur, Fratres Ordinis illius *mendicare consuevisse*: „Ab esu carnium abstineatis, nisi pro infirmitatis vel debilitatis remedio sumantur. Et quia, ait, oportet vos frequenter *mendicare* itinerantes, ne sitis hospitibus onerosi, extra domos vestras sumere poteritis pulmenta cocta cum carnibus."

Plura in eadem Regulæ mitigatione contineri, quæ innuunt, jam tum Carmelitas (qui primùm more Eremitico vixerant, atque adhuc *Eremitæ de Monte Carmelo* in Bulla Honorii III. Regulæ Albertinæ confirmatoria dicebantur) ad vitam Cœnobiticam, atque ad normam aliorum Mendicantium cœpisse regulari; ut ex collatione Regulæ Albertinæ, quemadmodum in Bulla Honorii III. continetur, cum eadem Regula per Innocentium IV. mitigata & mutata facilè videri potest.

XII. Alexander IV. immediatus Innocentii IV. successor in Bulla qua diversas Eremitarum Congregationes, quarum quædam *S. Guillelmi*, quædam *S. Augustini* Ordinum, nonnullæ autem Fratris *Joannis Boni*, aliquæ verò *de Fabali*, aliæ verò *de Britinis* censebantur, univit in unam Congregationem sub denominatione *Fratrum Eremitarum S. Augustini*, ejusque Regula, ac uniformis habitus delatione, ibidem §. 6. hæc habet: „Vos universos, & successores vestros à baculis & ferulis deportandis, & quòd non cogamini ad *recipiendas possessiones aliquas, vel habendas*, decernens perpetuò liberos, & exemptos." Incipit Bulla, *Licet Ecclesiæ* 6. in Bull. Rom.

Refert insuper Azorius Institutionum Moralium *parte* 1. *lib.* 12. *c.* 23. ex S. Antonino, quòd Innocentius IV. immediatus Prædecessor Alexandri IV. decrevisset jam dictos Eremitas sub variis nominibus & Ordinibus viventes in unum corpus redigere, ut more Prædicatorum & minorum *cibo mendicato* viverent, ad populum conciones haberent, pœnitentium confessiones exciperent, & cæteras functiones Ecclesiæ obirent, sed cùm morte præventus perficere non potuerit Alexander IV. ejus successor profecit.

Ex his non obscurum est, circa hoc tempus, scilicet sub medium sæculi 13. hos Ordines incœpisse reditus ac possessiones etiam in *communi* abdicare; atque ad exemplum Fratrum Minorum & Prædicatorum ex *eleemosynis* vivere; ac in cæteris quoque *Mendicantium* Institutum arripere.

XIII. Hos tamen Ordines inter Ordines Mendicantes *specialiter* nec eo tempore fuisse relatos, neque pro talibus à Sede Apostolica recognitos, indicat Gregorius X. in Concilio Lugdunensi an. 1247. celebrato; ubi Ordinum præcipuè Mendicantium multiplicationem nimiam redarguens; ipsosque Ordines Mendicantes post Concilium Lateranense subinductos & S. A. approbationem necdum commeritos, censens supprimendos: atque unà declarans, quòd ad *Prædicatorum* & *Minorum* Ordines (quos evidens ex eis utilitas Ecclesiæ universali proveniens perhibet *approbatos*) præsentem non patiatur Constitutionem extendi; de Eremitarum S. Augustini & Carmelitarum Ordinibus ita loquitur: „Cæterùm *Carmelitarum* & *Eremitarum* Ordines, quorum institutio dictum Concilium generale præcessit, in *suo statu manere concedimus*, donec de ipsis aliter fuerit ordinatum. Intendimus siquidem tam *de illis*, quàm de reliquis, etiam non Mendicantibus, Ordinibus, prout animarum saluti, & eorum statui expedire viderimus, providere."

Ita habet Decretum à Gregorio X. in Concilio Lugdunensi editum, extatque tomo 11. Conciliorum generalium *col.* 989. Ex quo non obscurum est, Gregorium X. concessisse quidem, ut hi Ordines in *suo statu*, prout tunc erant, permanerent, donec de ipsis aliter

provideretur, sed nequaquam *positivè* probasse, aut positivè *probatos* credidisse.

XIV. Scio quidem in *Cap. unico §.* SANE *de Religiosis domibus in VI.* ubi hoc Decretum refertur, pro his verbis, *in suo statu*, legi, *in* SOLIDO *statu*; sed scio quoque jam pridem Glossographum ad citatum Capitulum, verbo *in solido*, notasse: *aliàs* SOL TO: „ Et hoc, ait, detrahit Bonifacius (scilicet VIII. „ Sexti Decretalium Auctor) de Concilio Gregorii: „ sic enim dicebat littera, *in suo statu* volumus per„ manere, donec de ipsis fuerit ordinatum: Intendi„ mus siquidem, &c. “ prout supra ex Concilio re„ latum est. Subjungit deinde Glossographus: „ Et „ dicebatur quòd Gregorius nolebat aliquem de Men„ dicantibus dimittere, nisi Prædicatores & minores: „ De non Mendicantibus tres, Cisterciensem, Ordi„ nem Nigrorum, & de Templariis & Hospitalariis „ unum Ordinem facere. “ Hæc Glossa.

XV. Interim ex illa textus mutatione & mutilatione non obscurum est advertere, tempore Bonifacii VIII. id est, sub finem sæculi XIII. aut initium XIV. Ordines Carmelitarum & Eremitarum S. Augustini Ordinibus Mendicantibus fuisse *stabiliter* annumeratos, atque ut tales agnitos ac receptos; ideòque & ab eo tempore passim quatuor famosi Ordines Mendicantium recensiti fuere; scilicet, Prædicatorum, Minorum, Eremitarum S. Augustini & Carmelitarum, de quibus loquens Synodus Coloniensis anno 1536. *parte 4. cap. 7.* ait: „ Aliquot retro sæculis in Ecclesiam recepti sunt qua„ tuor Mendicantium Fratrum Ordines, quò Paro„ chorum in verbi Ministerio cooperarii forent.

XVI. His quatuor Ordinibus successu temporis plures accesserunt, atque inter Ordines Mendicantes recensitos, Ordinem S. Francisci de Paula vulgò *Minimorum*, inter Ordines *Mendicantes* comprehendi speciali Bulla declaravit Pius V. quæ incipit, *Apostolica Sedis 49. in Bull. Rom.*

XVII. Idem Pontifex per Bulla, quæ incipit, *Dum indefessa 131. in Bull. Rom.* Religionem Clericorum Regularium Societatis Jesu esse *verè de Ordinibus Mendicantibus* declaravit; „ Tum quia, ait, ipsa Societas „ MENDICANS existit, quippe quæ ex ejus Instituto & „ Constitutionibus à Sede Apostolica confirmatis, *bo„ na stabilia possidere nequit*, sed *incertis* eleemosy„ nis, fideliumque largitionibus & subventionibus vi„ vit; tum quia non minùs quàm cæteri Mendican„ tes in *excolenda* vinea Domini assiduè laborant.

XVIII. Carmelitarum Discalceatorum Ordinem esse unum è quatuor Ordinibus Mendicantibus, scilicet, Ordinem *Carmelitarum*, cujus Religiosi Regulam ab Alberto Patriarcha Hierosolymitano habitantibus in Monte Carmelo traditam & ab Innocentio IV. confirmatam, profitentur & observant; declaratur in Bulla Clementis VIII. quæ incipit, *Romanum Pontificem* [illegible]. in *Bull. Rom.*

XIX. Ex hactenus dictis habemus, Ordines Mendicantes, partim ex Regula, uti S. Francisci, partim ex Constitutionibus & consuetudine, jam pridem renuntiasse redditibus & possessionibus non tantùm in particulari, sed etiam *in communi*; ita ut nec ipsa *Communitas* redditus & possessiones, è quibus singuli sua necessaria acciperent, habere posset.

XX. Hanc paupertatem Ordinibus sive Religionibus Mendicantibus, quæ non tantùm ad contemplandum, sed etiam ad *contemplata* aliis tradendum ordinantur, magis convenire docuit S. Thomas 2. 2. q. 187. *art. 7.* „ Quia, inquit, illis Religionibus quæ „ ordinantur ad contemplata aliis tradenda, compe„ tit vitam habere maximè ab exterioribus solicitudi„ nibus expeditam. Quod quidem fit dum *modica*, „ quæ sunt *necessaria* vitæ, *congruo tempore procura„ ta* conservantur.

Non dubium, quin, si vitæ necessaria suo tempore subministrarentur iis, qui ad contemplandum ac contemplata per prædicationem aliis tradendum sunt ordinati, sine minore solicitudine, ac consequenter sine minore impedimento suis functionibus insistere possent: „ Nam, ut ait idem Doctor, possessiones „ communes multas solicitudines ingerunt de ipsis „ conservandis, & custodiendis & excolendis.

XXI. Verùm vix Ordinibus hisce exortis, & nonnihil multiplicatis, visum fuit, quàm difficile, quàmque molestum sit, tantum Religiosorum numerum Fidelium eleemosynis sustentari; adeò ut ex Matthæo Parisiensi ad an. 1258. in suo Monastico referat Dadinus Altiserra, *lib. 1. cap. 11.* „ Universitas insuper Parisiaca per Prædicatores & Minores non mediocriter “ est perturbata; tot autem Ordines exorti sunt, quòd “ hi hos & è converso supplantant: *nec sufficit*, ut con- “ suevit populus, eos *plebeiis eleemosynis* sustentare. “

XXII. Insuper altissima illa paupertas, quæ nec *in communi* reditus possessionesque admittit; sed jubet vitæ necessaria à Fidelium mera liberalitate, quasi *mendicato expectare*, frequenter non exigua secum trahit incommoda ac molestias, quibus ferendis penè non sufficiunt etiam illi, qui ad vitæ Monasticæ perfectionem jam aliquatenus pervenerunt.

Unde S. Thomas in Opusculo 17. *cap.* 16. expressè fatetur, quòd expediat propter eos, qui non sunt *summæ* perfectionis capaces; *communes* possessiones possideri.

Hinc plurimæ inordinationes, & ipsa quoque Regularis disciplinæ collapsio tandem in multis Monasteriis secutæ sunt.

XXIII. Cùm enim multiplicatis Ordinum Mendicantium Fratribus, cœpissent & imbecilliores minùsque perfecti inter ipsos reperiri, qui molestias & incommoda, ex summa illa & utilissima paupertate provenientia, animo Christiano ferre non possent; compertum fuit, quòd multi, ut se à molestiis ac indigentiis eximerent, recurrerent ad media ab Instituto suo, & mente Patrum aliena; ac ipsius Religionis disciplinam enervantia, imò quæ ipsi populo ac Clero hos Ordines odiosos redderent.

XXIV. Et quod mirum, eodem sæculo, quo primùm exorti fuerunt Mendicantes, ad Provinciales & custodes sui Ordinis scribit Seraphicus Doctor Bonaventura, tunc Ordinis Minorum Minister Generalis electus: „ Perquirenti mihi causas, cur splendor nostri Ordinis quodammodò obscuratur, Ordo exteriùs inficitur, & nitor conscientiarum interius defœdatur; occurrit negotiorum multiplicitas, qua pecunia nostri Ordinis paupertati super omnia inimica avidè petitur, incautè recipitur, & incautius contrectatur. Occurrit quorumdam Fratrum otiositas, quæ sentina est omnium vitiorum; qua plurimi consopiti, monstruosum quemdam statum inter contemplativam & activam eligentes, non tam carnaliter, quàm crudeliter sanguinem comedunt animarum. Occurrit evagatio plurimorum, qui propter solatium suorum corporum gravando eos per quos transeunt, non exempla post se relinquunt vitæ, sed scandala potiùs animarum. Occurrit importuna petitio, qua omnes transeuntes per terras adeò abhorrent Fratrum occursum, ut eis timeant, quasi prædonibus obviare. Occurrit ædificiorum constructio sumptuosa, & curiosa; quæ pacem Fratrum inquietat, amicos gravat, & hominum perversis judiciis multipliciter nos exponit. Occurrit multiplicatio familiaritatum, quam Regula nostra prohibet, ex qua suspiciones, infamationes & scandala plurima oriuntur. Occurrit improvida commissio officiorum, qua Fratribus nondum usquequaque probatis, nec carne maceratis, nec spiritu roboratis, imponuntur officia vix portanda. Occurrit etiam sepulturarum & testamentorum avida quædam invasio, non sine magna turbatione Cleri, & maximè Sacerdotum. “

Similia deploravit idem sanctus Doctor in alia Epistola ad eosdem Provinciales & Custodes Ordinis sui iteratò data, & in Ordinis Annalibus ac temporis illius historiis latiùs relata.

Neque alii Mendicantium Ordines ab iis incommodis immunes fuisse eorum chronica & antiqua monumenta, & iis eliminandis opposita Statuta, abundè evincunt.

XXV. Prudentiores autem propiùs expendentes, aucto Religiosorum numero, nec non ipsis primo Religionis fervore; & Laicorum in eos affectu defervescente, difficulter posse sine magnis incommodis, absque communibus reditibus & possessionibus Ordinem ejusque disciplinam in sua puritate stare, consultiùs credidere, ut illi saltem Ordines, quibus non *ex Regula*, sed solùm *ex Constitutionibus* vetitum erat *in communi* reditus & possessiones habere, ab his Constitutionibus nonnihil recederent: atque ad Regulam, quæ reditus

& pos-

& possessionis *in communi* possidendas permitteba-redirent.

XXVI. Quod cùm jam pluribus in Religionibus esset per licentiam Sedis Apostolicæ, vel Ordinis contrarias Constitutiones inductum, tandem Synodus Tridentina probavit, „ concedendo omnibus Monasteriis „ & Domibus, tam virorum quàm mulierum, & Mendicantium, exceptis Domibus Fratrum S. Francisci „ *Capucinorum*, & eorum qui Minorum *de Observantia* „ vocantur, etiam quibus ex Constitutionibus suis „ erat prohibitum, aut ex privilegio Apostolico non „ erat concessum, ut deinceps bona immobilia possidere liceat. *Sess.* 25. *de Regularibus cap.* 3.

XXVII. Utque Synodus efficaciùs occurreret incommodis, quæ ex nimia Monasteriorum egestate, & necessariorum ad vitæ sustentationem carentia, nata fuerant, eodem Decreto sancivit: „ In prædictis autem „ Monasteriis tam virorum quàm mulierum bona immobilia possidentibus, is tantùm numerus constituatur, ac imposterum conservetur, qui vel ex reditibus propriis Monasteriorum, vel ex consuetis „ eleemosynis commodè possit sustentari.

XXVIII. Ab hoc Decreto circa possessionem bonorum immobilium excipi voluere *Capucini & Minores de observantia*, eò quòd non tantùm eorum Constitutiones, sed ipsa S. Francisci *Regula*, quam profitentur, hujusmodi bonorum possessionem interdicat, tosque ad altissimam illam paupertatem adstringat.

XXIX. Circa Decretum Tridentinum bonorum immobilium possessionem Monasteriis Ordinum Mendicantium permittens, prævie ad publicationem ipsius Concilii in Belgio, id notarunt Regia Concilia, non alitèr admitti posse, ut Monasteria illa bona immobilia deinceps possideant: quàm si ex *consensu Principis bona amortizentur*. Brabanti addiderunt, si id aliter acciperetur, fore contra articulos inaugurationis, seu læti Introitus suæ Provinciæ, quibus custodiendis Regia Majestas jurejurando adstringitur. Ita refert Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 32. §. 43.

XXX. Quantumvis verò Monasteriis Ordinum Mendicantium, exceptis Capucinis & Minoribus de Observantia S. Francisci, facta sit licentia possidendi bona immobilia *in communi*; atque ea facultate pleraque hodie utantur; nequaquam tamen propterea desierunt esse, & vocari Ordines *Mendicantes*.

Mendicantes quippè præcipuè dicti sunt à *Mendicitate*, quam etiam hodie cum bonorum immobilium & redituum *in communi* possessione tanquam partiale medium, quo sibi vitæ subsidium procurare queant, adhuc retinent.

XXXI. Porrò sicuti nulla Monachorum Regula ante S. Franciscum vetuit bonorum redituumque in communi possessionem, ita primus ipse Franciscus in sua Regula, *Mendicitatis* seu conquirendi eleemosynas *ostiatim* mentionem fecit; occasionemque nomenclaturæ *Mendicantium Fratrum* dedit.

Quidni igitur quod S. Franciscus de hac mendicitate dixit, pro norma Religiosæ Mendicitatis habeatur ac reputetur?

XXXII. Voluit S. Franciscus in sua Regula, ut Fratres, quibus dedit Dominus gratiam *laborandi*, laborent fideliter & devotè; ita tamen ut per laborem sanctæ orationis & devotionis spiritum non extinguant, cui debent cætera temporalia deservire.

Insuper vult, „ ut de mercede laboris, pro se & „ suis Fratribus necessaria corporis recipiant, & hoc „ humiliter sicut decet servos Dei, & *paupertatis sanctissimæ* sectatores.

Hæc *cap.* 5. ac tum *cap.* 6. subjungit: „ Fratres „ nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, „ nec aliquam rem, sed tamquam peregrini & advenæ in hoc seculo, in paupertate & humilitate Do„ mino famulantes, *vadant pro eleemosyna*. „ Quasi diceret; si merces laboris vitæ necessariis non sufficiat, tunc Fratres tamquam peregrini & advenæ in hoc sæculo *vadant pro eleemosyna*. Quod apertiùs indicat in suo Testamento.

Hinc enim rursus non verbis duntaxat, sed suo exemplo Fratres ad laborandum excitans, dicit: „ Et „ ego manibus meis *laborabam & volo laborare*; & „ omnes alii Fratres mei similiter volo quòd laborent „ de laboritio, quod pertinet ad honestatem. Et qui nesciunt discant, *non propter cupiditatem* recipiendi „ pretium laboris, sed propter bonum exemplum, & „ ad repellendam otiositatem.

XXXIII. Ut verò ampliùs Fratres à cupiditate & sollicitudine lucri ex laboritio suo acquirendi avocaret, §. sequenti subdit. „ Et quando non datur „ nobis pretium laboris, recurramus ad mensam Do„ mini, petendo *eleemosynas ostiatim*.

Quasi diceret, laboremus strenuè manibus nostris; sed sine anxietate, & cupiditate lucri. Si enim contingat nobis non dari *pretium laboris*, tunc non erubescamus, ut tamquam peregrini & advenæ in hoc sæculo in paupertate & humilitate Domino famulantes, *vadamus pro eleemosyna confidenter*, sive recurramus *ad mensam Domini*, petendo eleemosynas ostiatim.

Quare nequaquam obscurum est, S. Franciscum noluisse, Fratres recurrere ad mensam Domini petendo eleemosynas ostiatim, nisi dum jam omnibus rebus & facultatibus, etiam in communi abdicatis, ipsi laboris pretio deficiente, necessariis vitæ subsidiis destituantur.

XXXIV. Hinc illud ejusdem Patris legitur apophthegma 41. „ Fratres quantoties hortabatur ut inanes „ discursus, & nimias sollicitudines in acquirendis „ vel colligendis eleemosynis vitarent, & omninò „ quæstus superfluos abhorrerent, dicens: Fratres, pe„ tite tantùm victui & vestitui necessaria. Ergo de „ me fateor & gratias ago Deo, quòd numquam fui „ fur aut latro eleemosynarum; semper enim minus „ accepi, quàm me contingeret, ne alii pauperes sua „ sorte fraudarentur; quia contrarium facere semper „ furtum reputare.

Nihil ergo superflui quæstus ex eleemosynis conquiri voluit S. Franciscus, ipsius mendicitatis Religiosæ atque altissimæ illius paupertatis primus inter Monachorum Patres institutor; quin & *furtum* eleemosynarum aliis pauperibus debitarum esse reputavit, si quid præter victui & vestitui necessaria acciperetur.

XXXV. Adhæc manifestum est, S. Franciscum enixè commendasse Fratribus, ut *manibus laborarent*: & casu quo ex laboritio pretium sufficiens victui & vestitui non acciperent, tunc in subsidium, tanquam pauperes & advenæ in hoc sæculo, *ad mensam Domini recurrerent, petendo eleemosynam ostiatim*.

XXXVI. Verum Nicolaus III. in *Cap.* Exiit. *de Verborum Significatione in* VI. elucidatis nonnullis dubiis circa Regulam S. Francisci, quam ipse aliquando professus fuerat, & exponens verba illa Regulæ, quibus Fratribus labor MANUUM præcipitur, declarat: „ Quòd consideratis verbis prædictis & forma seu „ modo loquendi, sub quibus Fratres ad hujusmodi exer„ citium inducuntur, non videatur ea fuisse instituentis „ intentio, quòd *vacantes studio vel Divinis Officiis*, „ *& ministeriis exequendis*, manuali labori seu ope„ rationi subjiceret, vel ad hoc illos arctaret.

XXXVII. Et ante Nicolaum III. S. Thomas docuit, Religiosos posse ex eleemosynis vivere: primò propter *necessitatem*, quæ provenit vel ex corporis infirmitate, ex qua contingit, quòd non possint sibi labore manuum victum quærere, vel si illud, quod ex opere manuum conquirunt, eis ad victum non sufficiat.

Secundò possunt juxta S. Thomam Religiosi ex eleemosynis vivere, si *prædicent* auctoritate Prælatorum, aut altari ministrent & Sacramenta administrent; vel etiam si *studio Sacræ Scripturæ* ad *communem* utilitatem totius Ecclesiæ insistant.

Post hæc subdit S. Thomas. „ Si verò aliqui sint „ Religiosi, qui absque necessitate & utilitate, quam af„ ferant, velint *otiosi* de eleemosynis quæ dantur pau„ peribus, vivere, hoc est iis *illicitum*; Unde S. Au„ gustinus dicit in libro *de Opere Monachorum*: Ple„ rumque ad hanc professionem servitutis Dei & ex „ conditione servili aliqui veniunt, & ex vita rustica„ na, & ex opificum exercitatione & plebejo labore, „ de quibus non apparet utrum ex proposito servitutis „ Dei venerint, an vitam inopem & laboriosam fu„ gientes vacui pasci atque vestiri voluerint, & insu„ per honorari ab eis, à quibus contemni conterique „ consueverant. Tales ergo se, quominùs operentur, „ de infirmitate corporis excusare non possunt. Præ„ teritæ quippe vitæ consuetudine convincuntur. „ Et posteà subdit: Si nolunt operari, non manducent. „

„ Neque enim proptereà ad pietatem divites humilian„tur, ut pauperes ad superbiam extollantur. Nullo „enim modo docet, ut in ea vita ubi Senatores fi„unt laboriosi, ibi fiant opifices otiosi, & quò ve„niunt relicti deliciis suis, qui fuerant prædiorum „Domini, ibi sint rustici delicati. „ Hactenus S. „Thomas 2. 2. q. 187. art. 4. in C. qui ibidem cùm „sibi objecisset in argumento 5. quòd „ Apostolus „nolebat vivere de sumptibus Fidelium, ut occasio„nem auferret pseudo Apostolis, & ne scandalum po„neretur infirmis, ergo videtur, quòd propter easdem „caussas Religiosi debeant abstinere, ne de eleemosy„nis vivant. „ Respondet. „ Quòd quando apparet „*manifesta* necessitas & utilitas; propter quam aliquì „Religiosi de eleemosynis vivant absque opere ma„nuali, non scandalizantur ex hoc infirmi; sed ma„litiosi, more Pharisæorum, quorum scandalum con„temnendum Dominus docet *Matth.* P. Sed si non es„set *evidens* necessitas & utilitas; posset exinde ge„nerari scandalum infirmis, quod esset vitandum.

Igitur juxta S. Thomam, cui & S. Bonaventura variis in locis consentit, Religiosi ex eleemosynis vivere possunt, tametsi *manibus* non laborent, si pro Ecclesia spiritualiter ac utiliter *laborent*; atque hoc ferè unico titulo hodie Fratres Mendicantes ad colligendas eleemosynas admittuntur.

XXXVIII. Moribus siquidem Belgii vicinarumque Provinciarum passim obtinuit, ut Religiosi ad civitates cum facultate eleemosynas ostiatim petendi, sive *quæstuandi*, ut ajunt, admittantur, modò veniant tamquam Parochialium Ecclesiarum, & Ordinariorum Sacerdotum ac Ministrorum coadjutores & subsidiarii, & cum onere inserviendi populo in spiritualibus, ubi id necessitas postularit.

Neque extra civitates alii à Religiosis ad quæstuandum sive ad eleemosynas quærendas admitti solent, nisi qui iis in locis stationes habentes, certis diebus ibidem Parochis in prædicatione, aut Sacramentorum administratione assistunt.

XXXIX. Pro hoc notandum, quòd hodie in hisce aliisque Provinciis ægrè permitteretur, ut Religiosi etiam ex Ordine Mendicantium aliquo in loco eleemosynas colligerent, vel peterent, nisi consentiente Magistratu loci. Neque licitum esse, sine consensu Regis, collectam aliquam publicam, etiam pro pauperibus, aut Religiosis, tametsi Bulla Pontificia munitis instituere in Gallia aliisque Regnis, ostendit Carolus Fevretius, *lib.* 3. *de Abusu*, *cap.* 3. *n.* 18. quod & in Belgio ægrè permitteretur; præsertim si de notabili collecta ageretur.

XL. Porrò quocumque titulo hæc Religiosa Mendicitas, sive quæstuatio instituatur, semper in illa observanda est moderatio & modestia, quam ipsi Ordinum Fundatores, & ipsæ Regulæ Religiosæ paupertatis & modestiæ requirunt.

Atque imprimis in hac eleemosynarum collectione ipsi Religiosi ex iis viventes, meritò attendere debent, se tamquam *pauperes & advenas* in hoc sæculo vivere; hancque esse præ cæteris Religionibus, Fratrum Mendicantium professionem; atque eo titulo *paucis*, tam in victu, quàm vestitu debere esse contentos.

Quod evidenter supponit S. Thomas 2. 2. q. 188. *art.* 7. *in C.* probans Religionibus institutis ad contemplandum & contemplata aliis tradenda convenire, non habere *possessiones in communi*; quia minorem adfert solicitudinem, dum *modica*, inquit, quæ sunt *necessaria* vitæ, congruo tempore procurata conservantur; non obscurè supponens, quòd Religiones hujusmodi *modicis* debeant esse contentæ.

Ad quæ reflectens S. Thomæ Commentator Cardinalis Cajetanus, ait, unam ex causis, ob quas experientia teste hodie plus solicitudinis adferat, vivere ex eleemosynis, quàm ex moderatis possessionibus, esse *nimios* Religiosorum *sumptus*. „ Nam, inquit, „ quod triginta Religiosi hodie exigunt, paulò ante „ *centum* fortè sufficiebat.

XLI. Ulteriùs cùm hodie penè solo titulo *laboris spiritualis* eleemosynæ à populo petantur; easque eo intuitu populus det, meritò quoque Ordines illi attendunt, ne populus nimium gravetur sustentatione eorum, qui ad spiritualem hunc laborem impendendum nullatenus conducunt. Quare, ut ait Cajetanus loco citato, „ non deberent omnes ad harum Religionum professionem recipi, sed soli idonei ad officium prædicandi & confessiones audiendi, & ministri eorum „ necessarii.

Hac de causa Magistratus locorum in admissione Ordinum Mendicantium nonnumquam numerum admittendorum ad hunc Conventum limitant, ne aliàs excessivus eorum numerus administrandis populo spiritualibus haud necessarius, nimium oneri sit; uti supra notavimus.

XLII. Solicitè insuper adlaborare debent, ut ita in hac eleemosynarum collectione se exhibeant, ut notam cupiditatis, & avaritiæ non incurrant. Ipsique populo suadeatur, prædicationem cæteraque spiritualia officia quæstus causa non institui.

Hac de re laudabile est Ordinis PP. Prædicatorum statutum. „ Cùm prædicatores se tamquam veros Religiosos, & viros Apostolicos exhibere debeant, & „ nulli materiam scandali præbere, & ab omni specie „ mali abstinere, idcircò nullo modo debent permit„tere, ut dum actu prædicant, colligantur pecuniæ, „ sive pro domo, sive pro quacumque persona, ne „ notam cupiditatis, vel avaritiæ incurrant, & præ„dicationis officium in vilipendium veniat. Et ob id „ sub pœna excommunicationis mandatur omnibus „ fratribus, ne de cætero prætextu cujuscumque ex„tranei quæstus, & indulgentiæ prædicandæ quovis „ modo discurrant, pretium, aut salarium, pro hu„jusmodi prædicationibus accipiant, vel ad hoc fra„trem aliquem inducant. Et nihilominùs tales divi„ni verbi corruptores, qui labe cupiditatis, & quæ„stuaria illusione splendorem nostræ Religionis offu„scant, officio prædicationis, & bonis ad usum con„cessis, sint ipso facto privati, & per annum ad „ carceres deputentur. Poterunt tamen Prædicatores, „ & fratres Conventum commendare, & populo pau„pertatem, & necessitatem exponere, ut suo tempo„re ei eleemosynas conferat, & ad hoc adhortari. „ Hæc ex Summario Constitutionum, declarationum & ordinationum pro regimine Sacri Ordinis Prædicatorum, *parte* 3. *cap.* 59.

XLIII. Denique in hac quæstuatione se ita exhibere debent, ut suo modesto & religioso agendi modo ab odioso illo *quæstorum* hominum genere à Concilio Tridentino abolito se planè distinguant; non minis, aut fraudibus inducant Fideles ad eleemosynas, non petant tamquam debitum, aut solitum, neque ulla arte, etiam prætextu dicendi aliquas orationes, aut lucrandi certas indulgentias, aut aliter extorqueant pecunias, aut alia bona, sed *simpliciter*, *piè*, & *modestè* petendo eleemosynam pro sustentatione Fratrum, accipiant tantùm quod sibi spontè offertur, nec super iis eleemosynis ullam quovis nomine conventionem faciant, etiam in utilitatem ipsorum Monasteriorum, quemadmodum Pius V. & Gregorius XIII. ex sententia S. Congregationis Concilii Tridentini in simili quoad collectionem eleemosynarum ac intertentionem Hospitalium responderunt; uti refert Fagnanus ad *Cap.* CUM EX EO ;; *de Pœnit. & remission. num.* 21. 22. & 23.

CAPUT V.

Omnia undecumque Religiosis obvenientia in communes usus Fratrum sunt dispensanda.

1. Norma dispensandi Monasteriorum proventus rectè desumitur à norma primorum Christianorum.
2. Inter primos Christianos omnia erant communia.
3. Erant communia, ut in singulorum usus pro cujusque necessitate distribuerentur.
4. Eandem dispensandi normam inculcat Regula S. Augustini; estque basis totius vitæ Monasticæ.
5. Augustino consonat S. Benedictus.
6. Quidquid à parentibus datur Religioso, debet dari Prælato ut in communes usus distribuatur.
7. S. Benedictus voluit ut res alicui Religioso à parentibus donata, potiùs uni quàm alteri, per Abbatem detur; & quare?

8. Hanc

8. *Hanc proventuum in communes usus dispensandorum normam probat Synodus Tridentina.*
9. *Mentem Synodi Tridentinæ exposuit Clemens VIII.*
10. *Hanc Clementis declarationem & Constitutionem innovavit Urbanus VIII. ac novissimè Innocentius XII.*
11. *Synodus P. I. Cameracensis sequuta mentem Concilii Tridentini, declaravit omnia undecumque Religiosis obvenientia, ut communia esse dispensanda.*

I. BOna ac proventus Religiosorum in *communi viventium*, quos Cœnobitas dicimus, quomodo sint dispensanda, ostendit ipsa dispensationis norma, quam servarunt primi Christiani Hierosolymis *in communi viventes*, qui ipsam Cœnobitarum vivendi rationem prælinearunt. Hanc Sacer Textus his verbis expressit: *Multitudinis autem Credentium erat cor unum & anima una: nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis* OMNIA COMMUNIA, *Act. 4. v. 32.*

II. Asserit Sacer Textus, quòd nemo illius multitudinis aliquid *suum* esse diceret; idest, nihil sibi appropriaret, sed illis *omnia* essent *communia*; nimirum ut in *communem* multitudinis *usum*, non tamquam uni magis quàm alteri propria, sed tamquam *omnibus* indifferenter *communia* dispensarentur; quemadmodum Scriptura in sequentibus exponit: *Quotquot enim, ait, possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem* SINGULIS *prout* CUIQUE *opus erat.*

Et alio loco: *Omnes etiam qui credebant, erant pariter, & habebant omnia* COMMUNIA. Ad quid erant *communia*? Mox exponit sacer textus dicens: *Possessiones & substantias vendebant, & dividebant ea omnibus, prout* CUIQUE OPUS *erat. Act. 2. v. 44. & 45.*

III. Erant ergo omnia illis *communia*, ut multitudini sive Congregationi illorum Fidelium, seu Credentium in *communem* usum, sine respectu à quo plura, vel pauciora obvenissent, distribuerentur; imo *singulis* indifferenter prout *cuique opus* erat.

IV. Hæc est illa dispensandi norma, quam Patres tamquam vitæ Cœnobiticæ primarium fundamentum, & totius disciplinæ Regularis basim in suis Regulis fortissimè inculcarunt.

In Regula, quæ S. Augustini dicitur, quamque hodie tum Canonici Præmonstratenses, & qui vulgò simpliciter *Canonici Regulares* dicuntur, tum Eremitæ S. Augustini, item Dominicani pluresque alii utriusque sexus Ordines profitentur, hæc habentur, *Cap. 1.* „ Primum propter quod in unum congregati estis, ut „ unanimes habitetis in domo, & sit vobis anima „ una & cor unum in Deo, & non dicatis aliquid „ *proprium*, sed sint in vobis *omnia communia*, & „ distribuatur unicuique vestrum à Præposito vestro „ victus & tegumentum, non æqualiter omnibus, „ quia non æqualiter valetis omnes, sed potiùs uni„ cuique sicut opus fuerit. Sic enim legitur in Actis „ Apostolorum: *Quia erant ipsis omnia communia.*

Ecce Augustinus voluit, ut nullus aliquid haberet *proprium*, sed omnia essent *communia*; ita scil. *commune* opponens *proprio*. Sed quare *omnia communia*? Ut distribuatur unicuique de Congregatione prout *opus est*; sive ut in *communem omnium usum* pro cujuscumque *necessitate* omnia *indifferenter* dispensarentur.

Audiamus id Augustinum clarius *capite* 8. suæ Regulæ exponentem; „ Etiam cùm quis suis filiis aut ali„ qua necessitudine ad se pertinentibus in Monasterio „ constitutis; aliquam contulerit vestem, sive quodli„ bet aliud inter necessaria deputandum, non occultè „ accipiatur, sed sit *in potestate Præpositi, ut in rem* „ *communem redactum cui necesse fuerit præbeatur.*

Augustinus ergo communia esse *omnia* voluit, etiam à parentibus, aut consanguineis alicui *particulari* de Congregatione oblata, ut *cui necesse fuerit præbeantur*; idest, indifferenter dispensentur, tamquam toti Congregationi sive *omnibus communia*, nulli autem peculiaria.

V. S. Benedictum etiam audiamus: „ Ne quis, inquit, præsumat aliquid habere *proprium*, *nullam omninò rem*, neque codicem, neque tabulas, neque graphium, sed nihil omninò; quippè fratribus nec corpora sua, nec voluntates suas licet habere in propria potestate: omnia verò necessaria à Patre sperare Monasterii: nec quidquam licet habere, quod Abbas non dederit aut permiserit: *Omniaque omnibus sint communia*: ut sicut scriptum est: *Nec quisquam suum aliquid dicat, vel præsumat.* "

Nulli aliquid *proprii* esse vult Benedictus, sed omnia *communia*; ut scilicet ex illis quisque omnia necessaria à Patre Monasterii speret, sive accipiat.

VI. Utque hanc communionem ampliùs persuaderet, mandat: „ Ut si à parentibus Religioso quidquam directum fuerit, non præsumat suscipere illud, nisi " prius indicatum fuerit Abbati, quòd si jusserit suscipi, in Abbatis sit potestate, cui illud jubeat dari. Et " non contristetur Frater cui fortè directum fuerit, " ut non detur occasio diabolo, " *Cap. 54. Regulæ.*

Ergo etiam filiis à parentibus directa sive oblata, ita voluit esse *communia*, ut in potestate Abbatis sit, cui voluerit illa jubere dari.

VII. Et ne *occasio diabolo detur*, persuadendi scilicet filio Religioso, rem sibi à parentibus directam magis sibi, quàm alteri esse debitam, neque omnibus planè communem, voluisse S. Benedictum potiùs alteri dari, quàm filio cui erat directa, non obscurè citata verba Regulæ innuunt; & jampridem observavit Dionysius Carthusianus, dum citatis hisce Regulæ verbis subjicit: „ Rursus ex hoc, quod rem alicui Monacho missam voluit S. Benedictus *potiùs alteri* datam, " quàm illi, concluditur quam *seriosè & integrè* volebat omnem à suis proprietatem, peculiumque excludi. " *in Tract. de Reformat. Claustr. art. 14.*

VIII. Hanc rerum omnium perfectam communionem in omnium Patrum Regulis, & Ordinum Constitutionibus expressam & enixè commendatam, Synodus Tridentina tamquam fundamentum ac basim totius Regularis disciplinæ ab omnibus Superioribus observari præcipit; eamque inter substantialia Regularis vitæ reponere non dubitavit: mandatque superioribus, ut omnis cura diligentiaque ab iis adhibeatur, ut ab illa non recedatur: „ Cùm compertum sit, ab eis non " posse ea, quæ ad *substantiam* Regularis vitæ pertinent, relaxari: si enim illa, quæ *bases* sunt & " *fundamenta* totius Regularis disciplinæ exactè non " fuerint conservata, totum corruat ædificium necesse " est. *Sess. 25. de Regularib. cap. 1.*

Post hæc subjicit tamquam ex priori Decreto consequens: „ Nemini ergo Regularium, tam virorum, quàm mulierum, liceat bona immobilia, vel mo" bilia, cujuscumque qualitatis fuerint, etiam quovis " modo ab eis acquisita, tamquam propria, aut et" iam nomine Conventus possidere, vel tenere; sed " statim ea Superiori tradantur, Conventuique incor" porentur. Nec deinceps liceat Superioribus bona " stabilia alicui Regulari concedere, etiam ad usum" fructum, vel usum, administrationem, aut com" mendam.

Quasi diceret, vita Regularis requirit, ut *omnia* sint *communia*; idest, in usum communem totius Communitatis, sive Fratrum dispensentur: igitur nemini Regularium quocumque prætextu licet aliqua bona tamquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere, & tenere; sed ea Conventui incorporanda sunt, tamquam bona ipsius Conventus, sive Congregationis, in usum Conventus & Congregationis dispensanda.

IX. Hunc Synodi Tridentinæ sensum clarius exposuit Clemens VIII. in Constitutione edita pro reformatione Regularium, quæ incipit: *Nullus omninò* 60. in Bull. Rom. ubi §. 2. de hoc Concilii Decreto ita loquitur: „ Quo Tridentini Concilii Decreta de paupertatis voto custodiendo fidelius observentur, præ" cipitur, ut nullus ex Fratribus, etiamsi Superior " sit, bona immobilia, aut pecuniam, proventus, " census, eleemosynas sive ex concionibus, sive ex " lectionibus, aut pro Missis, tam in propria Eccle" sia, quàm ubicumque celebrandis, aliove ipsorum " justo labore & causa, & quocumque nomine ac" quisita, etiamsi subsidia consanguineorum, aut pio" rum largitiones, legata aut donationes fuerint, " tamquam propria, aut etiam nomine Conventus " possi-

„ possidere possit; sed ea omnia statim Superiori tradantur, & Conventui incorporentur, atque cum „ cæteris illius bonis, redditibus, pecuniis ac proventibus confundantur, quo communis indè victus & „ vestitus omnibus suppeditari possit.

Manifestum est ex sententia Pontificis, *Conventui bona incorporari*, idem esse, atque omnia undecumque Religiosis obvenientia cum cæteris Monasterii seu Conventus bonis, redditibus, pecuniis, ac proventibus confundi, quo *communis inde victus & vestitus omnibus* suppeditari possit; sive ut verbo dicatur: ut omnia inter Regulares sint communia, & dividatur *singulis prout cuique opus erit*.

X. Citatam Clementis Constitutionem innovavit Urbanus VIII. in Constitutione, quæ incipit; *Sacra Congregatio* 28. in Bull. Rom. ac novissimè modernus Pontifex Innocentius XII. in Decreto edito 18. Julii 1695. in quo enixè mandat; vitam *communem* juxta Decreta suorum Prædecessorum in Monasteriis observari; atque certos Conventus designari ad Novitios educandos, in quibus vita communis exactè observetur, uti suprà, *tit.* 25. *cap.* 2. *num.* 12. annotavimus.

XI. Biennio post absolutam Synodum Tridentinam habita Synodus Provincialis Cameracensis, cui & plures, qui Synodo Tridentinæ interfuerant, assistunt, decrevit: „ Ut omnis illa pecunia vel res „ quam Monachus vel Monialis acquirere labore, „ sive industria, sive amicorum liberalitate, seu denique alia qualibet occasione possit, Superiori tradatur, ita ut ad nutum ejus *tamquam res communis* „ expendatur. “ *Tit.* 8. *cap.* 10.

Nequaquam ergo dubitarunt hujus Synodi Patres, quin mens Synodi Tridentinæ esset, ut res omnes Religiosis undecumque obvenientes, Superiori essent tradendæ eum in finem, ut tamquam *res communes* expenderentur.

CAPUT VI.

Peculia Monachorum contrariantur voto Paupertatis, & vitæ communi.

1. *Describitur peculium servorum, cum quo peculium Monachorum in multis convenit.*
2. *Ostenditur quomodo hæc duo peculia conveniant.*
3. *Peculium Monachorum est separatum à proventibus Monasterii, sicuti peculium servorum à rationibus Dominorum.*
4. *Ubi habentur peculia, non possunt esse omnia communia.*
5. *Quemadmodum peculium servi rectè dicitur patrimonium servi; ita & peculium Monachi, ejus patrimonium benè dicitur.*
6. *Peculium Monachi rectè asseritur spectare ad Monachum, licèt proprietas civilis esset penes Monasterium.*
7. *Peculium, & proprium in Monacho sunt synonyma.*
8. *Monachi peculia habentes reputantur proprietarii.*
9. *Reservationes redditmum vitalitiorum aut cujuscumque alterius rei in particulares usus voto paupertatis adversantur.*
10. *Rerum reservationes in particulares usus adversantur vitæ communi, quam Religiosi profitentur.*
11. *Sententia Christiani Lupi de similibus reservationibus.*
12. *Superiorum dissimulatio, aut dispensatio has reservationes licitas reddere nequit.*
13. *Reservationes illæ diametraliter professioni Religiosæ opponuntur.*
14. *Subditi credere non debent Superioribus asserentibus se posse in vita communi dispensare.*
15. *Nec eximuntur à vitio proprietatis qui peculia tenent dependenter a voluntate Superiorum.*
16. *Licentia Superiorum facit subinde Religiosos liberiùs peccare.*

I. PEculium Monachorum, cujus frequenter in Regulis Monachorum & Canonibus Conciliorum mentio occurrit, in multis cum peculio servorum (de quo in Jure Romano multa dicuntur) convenit; imò ex hoc originem sumpsisse non difficilè ex utriusque descriptione apparebit.

Peculium servorum ita definiri potest: „ Patrimonium *pusillum*, quod servus Domini permisso *sepa- „ ratum* à rationibus Dominicis habet, “ *Lib.* 5. *ff. de Peculio.*

Peculium (ait Florentinus in *l.* 39. *ff. eodem*) „ & ex eo consistit, quod *parsimonia* sua quis para- „ vit, vel *officio* meruit à quolibet sibi donari: idque „ *velut proprium* patrimonium servum suum habere „ quis voluerit.

II. Hæc quomodo conveniant peculio Monachorum, nequaquam obscurum est videre.

Quid enim aliud est peculium Monachorum, nisi aliqua pusilla pecunia, aut pusillus reditus, aliudvè simile, quod Monachos parsimonia, vel propriò labore, aut parentum, consanguineorum, sive amicorum liberalitate sibi acquisivit; atque à rationibus Conventus permissu Superioris *separatum*, servat sive retinet in suos usus *particulares*, & non in *communes* totius Conventus sive Fratrum, tamquam rem omnibus ad usum communem expendendam?

III. Sicuti ergo peculium servi est separatum à rationibus, seu proventibus Dominicis, eò quòd *permissu* Domini in *particulares* usus servi sit concessum, ita & peculium Monachi à rationibus, sive proventibus Monasterii verè dicitur separatum; eò quòd reservetur in usus, non totius Conventus, quemadmodum reliqui proventus ipsius Conventus, sed in *singulares hujus Monachi*.

Hinc non difficulter intelligitur, qua ratione peculia Monachorum vitam communem, quam Religiosa professio requirit, labefaciant.

IV. Neque enim possibile est, inter illos Religiosos *omnia* esse communia, ut *dividatur singulis prout cuique opus erit*; sive ut ex illis tamquam ex rebus communibus victus & vestitus aliaque necessaria indifferenter subministrentur, ubi aliqua reservantur ad *usus particulares* hujus illiusvè Monachi, & consequenter nec Conventui incorporantur, sive cum cæteris Monasterii redditibus ac proventibus non confunduntur, ut omnium usus *indifferenter*, prout cuique opus erit, dispensentur.

Id rectè advertit pius ac eruditus Petrus Walloncapelle Prior Monasterii S. Winoci, dicens: Quod *alicui certò* præfixum servatur, *commune* dici non potest.

V. Ulteriùs quemadmodum peculium servi rectè vocatur *patrimonium*; imò *proprium patrimonium* servi, tametsi proprietas *civilis* (cujus servus Jure Romano est incapax) sit penes Dominum, quia tota utilitas & plenus usus est apud servum, ita quoque peculium Monachi rectè dicitur pusillum, imò & *proprium patrimonium* Monachi, tametsi ipsa civilis & nuda proprietas sit apud Monasterium: eò quòd peculii sive reditus vitalitii aliarumque rerum plenus usus Monacho sit reservatus.

VI. Cùm enim rerum temporalium utilitas unicè ferè in earum usu consistat, quidni res aliqua dicatur *propria* sive *appropriata* illi, cui ejus usus est *appropriatus*, seu reservatus?

Neque rerum temporalium nuda proprietas vel possessio multùm prodest aut nocet, sed earum usus. Quod jam pridem in Monachis notandum duxit Dionysius Carthusianus: dicens: „ Magis nocet Religioso habere *usum peculii* sine proprietate *civili*, quàm „ habere *proprietatem sine usu*. Proprietas namque in „ se non est peccatum, nec ad peccandum inducit, „ nisi *per usum rei*.... imò quantum ad progressum „ de malo in malum, parum aut nihil refert, an habeatur *usus sine proprietate*, *an cum proprietate*. “ Tract. de Reformat. Claustr. *art.* 16.

VII. Meritò ergo *peculium* & *proprium* pro synonymis accipiuntur à Glossographo, qui in nota marginali ad *Cap.* MONACHI 2. *de Statu Monachi*, ad verbum *peculium* apposuit hanc notam, *idest*, PROPRIUM.

Idipsum præterito seculo in Conventu Canonicorum Regularium Congregationis Windesemensis, quidam ejusdem Congregationis Canonicus in sua contra *proprietarios* oratione notavit & expressit. „ Quamvis, ait,

„ sit, secundùm proprietatem vocum aliud sit *peculium*, aliud *proprium*; in præsenti tamen materia, „ *proprium* SEMPER *pro peculio* sûmitur. " Habetur hæc oratio ad calcem libri cui titulus, *Regula S. Augustini cum Constitutionibus Canonicorum Regularium Capituli Windesemensis*, &c. impressi Ultrajecti ann. 1553. in qua fortissimè ipsa Religiosorum peculia resecantur, omnesque prætextus præscinduntur.

Vidimus quoque capite præcedenti, quòd Augustino omne id sit *proprium*, quod non est *commune*, ad hoc ut singulis de Congregatione ex eo distribuatur *prout cuique opus erit*; ideòque quodcumque reservatur in unius *particulares usus*, ab Augustino *proprium* dici.

VIII. Non mirùm proindè si passim proprietariis, & vitam communem infringentibus annumerentur Religiosi, qui reditus vitalitios, aut pecunias aliasvè res propria industria, labore, aut parentum vel amicorum liberalitate partas, in suos *particulares* usus reservant.

„ Proprietarii (inquit Directorium Coloniense) „ similiter censeantur, *& contra vitam communem* „ agere Religiosi, qui in *proprios*, ac *particulares* „ usus, reditum aliquem sibi emunt, aut emptum retinent. " Directorium hoc Ecclesiasticæ disciplinæ Coloniensi præsertim accommodatum, editum est à Domino Octavio Frangipano Mirtho Episcopo Tricaricensi, Apostolicæ Sedis per inferiorem Germaniam & Belgarum Provincias Nuntio; & à Sacra Facultate Theologica Lovaniensi probatum.

IX. Synodus P. I. Mechliniensis volens vota Religionis exactè observari, inter alia præcipit: „ Pensiones autem vitales, aut reditus perpetuos nulli „ permittantur recipere, neque liceat *eis* ratione of„ficiorum, vel ministeriorum pecuniam corradere, „ aut *conservare*, etiamsi in *pios usus* convertere ve„lint, sed omnia in *communem usum* convertantur. *Tit. de Regularib. cap.* 2.

Nequaquam obscurum est, Synodum hanc supposuisse, voto paupertatis esse contrarium, rem quamcumque in usus particulares reservare, nec in *communem usum* convertere.

Similiter Synodus P. I. Cameracensis, ut „ huic pe„stifero vitio (proprietatis) obviam eatur, omnibus „ omnium Ordinum Superioribus mandat, ut rescin„dant & aboleant prorsus universa illa emolumenta, „ & jura, quæ antiquo more quibusdam Monasterio„rum Officialibus concedi solebant. Breviter pergit „ Synodus, omnis illa pecunia, vel res, quam Mo„nachus, vel Monialis acquirere sive labore, sive „ industria, sive amicorum liberalitate, seu denique „ qualibet alia occasione possit, Superiori mox tra„datur: ita ut ad nutum ejus, tamquam *res com„munis*, expendatur, " *Tit. de Monasteriis cap.* 10.

Judicavit hæc Synodus, vitio proprietatis haud obviam iri, nisi omnis pecunia Monacho quocumque titulo obveniens Superiori mox tradatur, ut ad ejus nutum tamquam *res communis* expendatur: argumento haud obscuro, Synodum judicasse, reservationes pecuniarum aliarumque rerum ad usus *particulares* hujus illiusvè Religiosi, voto paupertatis & vitæ communi esse contrarias.

X. Viderunt id quoque Patres Ordinis Eremitarum Sancti Augustini, qui advertentes, quòd *radix & fomes omnium ferè malorum sit* PROPRIETAS, injungunt Ordinis Generali, ut *eam omninò eradicare procuret*, „ nulloque modo in nostra Religione, inquiunt, to„lerari permittat, sed quòd juxta Sanctorum Apo„stolorum morem, & D. P. N. Augustini Regulam „ *communis omnibus* vita, *ac omnium* rerum tempo„ralium inter ipsos Fratres sit beata *communitas*, „ undè omnia bona profluenter prosperèque succe„dant. " *Part.* 3. *cap.* 4.

Patenter supponunt hi Patres, nullatenus vitium *proprietatis* eradicari posse, nisi *communis omnibus vita*, & *omnium rerum* temporalium inter Fratres beata *communitas*, rerum reservationi ad usus particulares hujus illiusvè Religiosi è diametro repugnans, stabiliatur.

XI. Quapropter Christianus Lupus ejusdem Ordinis Professus, & quondam Prior Provincialis, tertiæ classis *proprietarios* (de quibus Cassianus *Monast. Instit. lib.* 7. *cap.* 14.) ait esse illos, qui omnia quidem sua Monasterio dant aut pauperibus, sed sibi aliquam *reservant* pensionem aut censum. „ Ipsorum, ait, exordium est omninò vitiosum. Monastica quippè professio non est aliud, quàm omnium temporalium abrenuntiatio, atque ita adversum illos rectè dixit in tertia collatione Abbas Panutius: *Necdum Evangelicum implet mandatum; qui omninò sibi adhuc ex suis facultatibus aliquid* RESERVAT. " Et adjungit: „ *Sicut nonnulli tepidorum faciunt.* Utroque pede claudicant: nec Monachum induunt, nec sæcularem deponunt. " Hæc Lupus *tom.* 4. *Schol. ad Canon.* 6. *Tholosanum*; qui deindè relatis variis vitiis ex hac pensionum, aut censuum reservatione profluentibus, quæ ipsa Cœnobia pedetentim ad universam formam omnis Monasticæ disciplinæ expertem transvertunt, infert: „ Quare qualiscumque professioni adjecta pensionis reservatio est *adversa* substantiæ, aut certè *fœda* conditio, ideòque habenda pro non apposita. Eam Præfecti obligantur circumducere & in communem substantiam evocare. Nulla hic dotalis eleemosyna, nec similis quis humanæ infirmitatis palpo fucus valeat patrocinari. "

XII. Si ergo hujusmodi peculiorum, vel pensionum reservationes adversæ sint professioni Religiosæ, utpotè voto paupertatis & vitæ communi contrariæ, sequitur, quòd eas nec Superiorum dispensatio, vel indulgentia licitas reddere queat: " Cùm compertum sit, ait Synodus Tridentina, ab eis (Superioribus) non posse ea, quæ ad *substantiam* Regularis vitæ pertinent, relaxari. " *Sess.* 25. *de Regularib. cap.* 1.

XIII. Undè Synodus Audomarensis habita præterito sæculo sub Joanne Six, in hac Universitate quondam Majoris Collegii Theologorum Præside, deplorans, ex quo in oblivionem abiit exemplum initio nascentis Ecclesiæ in Ananiam & Saphiram editum, invasisse plerasque Monasteria exitiosam rerum proprietatem, ex diametro Monasticæ professioni contrariam; præcipit, ut Præfecti & Præfectæ vigilent, si suæ suorumque saluti consultum velint, ut exterminetur hæc pestis, curentque, ut ablatis ab omnibus iis omnibus rebus, quas ut proprias possident, victus & vestitus, cæteraque vitæ necessaria, æqualiter omnibus, pro indigentiæ uniuscujusque necessitate & Monasterii facultate, placidè ac benignè ex *communi* thesauro ac penu subministrentur, non pecuniis æstimata ac compensata, sed ipsis rerum speciebus præsentia. Id enim, inquiunt, eis in virtute sanctæ obedientiæ Dei loco præcipimus, quam id quòd Superiores quidem ex officio prorsus curare tenentur, *nulla ipsis relicta dispensandi facultate*; Religiosi verò, ex ea quam Deo fecerunt sponsione, observare. Deindè postquam ostenderunt ex *Cap.* CUM AD MONASTERIUM ;; *de Statu Monach.* quòd nec Summus Pontifex possit super proprietate habenda cum Monacho dispensare, tamquam ex præcedentibus consequens subjiciunt: „ Quare aboleatur ea consuetudo, qua consueverunt Superiores Religiosis singulis annuam numerare aut permittere pensionem, atque ita redimere necessaria vitæ eorum: nec alicui pecunia permittatur, nisi pro injuncta à Prælato administratione; sed *prorsus omnia in communem usum convertantur*; ita ut impleatur à Religiosis, quod sibi imitandum sumpserunt, & ad *quod Religione sempiterna se obligarunt (non potest res ista inculcari satis)* illud primitivæ Ecclesiæ: *Multitudinis credentium erat cor & anima una: nec quisquam eorum quæ possidebat aliquid suum esse dicebat, sed omnia illis erant communia, dividebatur autem singulis prout cuique opus erat.* "

XIV. Et ne Religiosi crederent se Superiorum auctoritate aut indulgentia posse reddi securos; aut temerè Superioribus dispensandi facultatem sibi asserentibus fidem haberent, Clemens VIII. in citata Constitutione, postquam declaravit, ac præcepit, ut res omnes undecumque & quacumque ex causa Religiosis obvenientes cum cæteris Conventus reditibus, pecuniis, ac proventibus confundantur, quò *communis* victus & vestitus *omnibus* suppeditari possit, addit: „ Nulla quorumcumque Superiorum dispensatio, nulla licentia, quantùm ad bona mobilia, vel immobilia fratres excusare possit, quominùs culpæ & pœnæ ab ejusdem Concilii Decreto impositæ, & ipso facto incurrendæ, obnoxii sint: etiamsi Superiores asseverent se ejusmodi dispen-

„ possidere possit; sed ea omnia statim Superiori tradantur, & Conventui incorporentur, atque cum cæteris illius bonis, redditibus, pecuniis ac proventibus confundantur, quo communis indè victus & vestitus omnibus suppeditari possit.

Manifestum est ex sententia Pontificis, *Conventui bona incorporari*, idem esse, atque omnia undecumque Religiosis obvenientia cum cæteris Monasterii seu Conventus bonis, redditibus, pecuniis, ac proventibus confundi, quo *communis inde victus & vestitus omnibus* suppeditari possit; sive ut verbo dicatur: ut omnia inter Regulares sint communia, & dividatur *singulis prout cuique opus erit*.

X. Citatam Clementis Constitutionem innovavit Urbanus VIII. in Constitutione, quæ incipit; *Sacra Congregatio* 28. in Bull. Rom. ac novissimè modernus Pontifex Innocentius XII. in Decreto edito 18. Julii 1695. in quo enixè mandat, vitam *communem* juxtà Decreta suorum Prædecessorum in Monasteriis observari; atque certos Conventus designari ad Novitios educandos, in quibus vita communis exactè observetur, uti suprà, *tit.* 25. *cap.* 2. *num.* 12. annotavimus.

XI. Biennio post absolutam Synodum Tridentinam habita Synodus Provincialis Cameracensis, cui & plures, qui Synodo Tridentinæ interfuerant, adstiterunt, decrevit: „ Ut omnis illa pecunia vel res „ quam Monachus vel Monialis acquisiverit labore, „ sive industria, sive amicorum liberalitate, seu denique alia qualibet occasione possit, Superiori tradatur, ita ut ad nutum ejus *tamquam res communis* „ expendatur, “ *Tit.* 8. *cap.* 10.

Nequaquam ergo dubitarunt hujus Synodi Patres, quin mens Synodi Tridentinæ esset, ut res omnes Religiosis undecumque obvenientes, Superiori essent tradendæ eum in finem, ut tamquam *res communes* expenderentur.

CAPUT VI.

Peculia Monachorum contrariantur voto Paupertatis, & vitæ communi.

1. *Describitur peculium servorum, cum quo peculium Monachorum in multis convenit.*
2. *Ostenditur quomodo hæc duo peculia conveniant.*
3. *Peculium Monachorum est separatum à proventibus Monasterii, sicuti peculium servorum à rationibus Dominorum.*
4. *Ubi habentur peculia, non possunt esse omnia communia.*
5. *Quemadmodum peculium servi rectè dicitur patrimonium servi; ita & peculium Monachi, ejus* patrimonium *benè dicitur.*
6. *Peculium Monachi rectè asseritur spectare ad Monachum, licèt proprietas* civilis *esset penes Monasterium.*
7. *Peculium, &* proprium *in Monacho sunt synonyma.*
8. *Monachi peculia habentes reputantur* proprietarii.
9. *Reservationes redditutum vitalitiorum aut cujuscumque alterius rei in* particulares *usus voto paupertatis adversantur.*
10. *Rerum reservationes in particulares usus adversantur vitæ communi, quam Religiosi profitentur.*
11. *Sententia Christiani Lupi de similibus reservationibus.*
12. *Superiorum dissimulatio, aut dispensatio has reservationes licitas reddere nequit.*
13. *Reservationes illæ diametraliter professioni Religiosæ opponuntur.*
14. *Subditi credere non debent Superioribus asserentibus se posse in vita communi dispensare.*
15. *Non eximuntur à vitio proprietatis qui peculia tenent* dependenter *à voluntate Superiorum.*
16. *Licentia Superiorum facit subinde Religiosos liberius peccare.*

I. PEculium Monachorum, cujus frequenter in Regulis Monachorum & Canonibus Conciliorum mentio occurrit, in multis cum peculio servorum (de quo in Jure Romano multa dicuntur) convenit; imò ex hoc originem sumpsisse non difficilè ex utriusque descriptione apparebit.

Peculium servorum ita definiri potest: „ Patrimonium *pusillum*, quod servus Domini permissu *separatum* à rationibus Dominicis habet, “ *Lib.* 5. *ff. de Peculio.*

Peculium (ait Florentinus in *l.* 39. *ff. eodem*) „ & ex eo consistit, quod *parsimonia* sua quis paravit, vel *officio* meruit à quolibet sibi donari: idque „ *velut proprium* patrimonium servum suum habere „ quis voluerit.

II. Hæc quomodo conveniant peculio Monachorum, nequaquam obscurum est videre.

Quid enim aliud est peculium Monachorum, nisi aliqua pusilla pecunia, aut pusillus reditus, aliudvè simile, quod Monachus parsimonia, vel propriò labore, aut parentum, consanguineorum, sive amicorum liberalitate sibi acquisivit; atque à rationibus Conventus permissu Superioris *separatum*, servat sive retinet in suos usus *particulares*, & non in *communes* totius Conventus sive Fratrum, tamquam rem omnibus ad usum communem, expendendam?

III. Sicuti ergo peculium servi est separatum à rationibus, seu proventibus Dominicis, eò quod *permissu* Domini in *particulares* usus servi sit concessum, ita & peculium Monachi à rationibus, sive proventibus Monasterii verè dicitur separatum; eò quod reservetur in usus, non totius Conventus, quemadmodum reliqui proventus ipsius Conventus, sed in *singulares hujus Monachi*.

Hinc non difficulter intelligitur, qua ratione peculia Monachorum vitam communem, quam Religiosa professio requirit, labefaciant.

IV. Neque enim possibile est, inter illos Religiosos *omnia* esse communia, ut *dividatur singulis prout cuique opus erit*; sive ut ex illis tamquam ex rebus communibus victus & vestitus aliaque necessaria indifferenter subministrentur, ubi aliqua reservantur ad *usus particulares* hujus illiusvè Monachi, & consequenter nec Conventui incorporantur, sive cum cæteris Monasterii redditibus ac proventibus non confunduntur, ut omnium usui *indifferenter*, prout cuique opus erit, dispensentur.

Id rectè advertit pius ac eruditus Petrus Wallon-capelle Prior Monasterii S. Winoci, dicens: Quod *alicui certò* præfixum servatur, *commune* dici non potest.

V. Ulteriùs quemadmodum peculium servi rectè vocatur *patrimonium*; imò *proprium patrimonium* servi, tametsi proprietas *civilis* (cujus servus Jure Romano est incapax) sit penes Dominum; quia tota utilitas & plenus usus est apud servum, ita quoque peculium Monachi rectè dicitur pusillum, imò & *proprium patrimonium* Monachi, tametsi ipsa civilis & nuda proprietas sit apud Monasterium: eò quòd peculii sive reditus vitalitii aliarumque rerum plenus usus Monacho sit reservatus.

VI. Cùm enim rerum temporalium utilitas uniecè ferè in earum usu consistat, quidni res aliqua dicatur *propria* sive *appropriata* illi, cui ejus usus est *appropriatus*, seu reservatus?

Neque rerum temporalium nuda proprietas vel possessio multùm prodest aut nocet, sed earum usus. Quod jam pridem in Monachis notandum duxit Dionysius Carthusianus; dicens: „ Magis nocet Religioso habere *usum peculii* sine proprietate *civili*, quàm „ habere *proprietatem sine usu*. Proprietas namque in „ se non est peccatum, nec ad peccandum inducit, „ nisi *per usum rei*.... Imò quantùm ad progressum „ de malo in malum, parum aut nihil refert, an habeatur *usus sine proprietate*, *an cum proprietate*. “ Tract. de Reformat. Claustr. *art.* 16.

VII. Meritò ergo *peculium* & *proprium* pro synonymis accipiuntur à Glossographo, qui in nota marginali ad *Cap.* Monachi 2. *de Statu Monachi*, ad verbum *peculium* apposuit hanc notam, *idest*, PROPRIUM.

Idipsum præterito sæculo in Conventu Canonicorum Regularium Congregationis Windesemensis, quidam ejusdem Congregationis Canonicus in sua contra *proprietarios* oratione notavit & expressit. „ Quamvis, ait,

„ ais, secundùm proprietatem vocum aliud sit *peculium*, aliud *proprium*; in præsenti tamen materia, „ *proprium* SEMPER *pro peculio* sumitur. " Habetur hæc oratio ad calcem libri cui titulus, *Regula S. Augustini cum Constitutionibus Canonicarum Regularium Capituli Windesemensis*, &c. impressi Ultrajecti ann. 1553. in qua fortissimè ipsa Religiosorum peculia rejunduntur, omnesque prætextus præscinduntur.

Vidimus quoque capite præcedenti, quòd Augustino omne id sit *proprium*, quod non est *commune*, ad hoc ne singulis de Congregatione ex eo distribuatur *prout cuique opus erit*; ideòque quodcumque reservatur in unius *particulares usus*, ab Augustino *proprium* dici.

VIII. Non mirùm proindè si passim proprietariis, & vitam communem infringentibus annumerentur Religiosi, qui reditus vitalitios, aut pecunias aliasvè res propria industria, labore, aut parentum vel amicorum liberalitate partas, in *suos particulares usus* reservant.

„ Proprietarii (inquit Directorium Coloniense) „ similiter censeantur, & *contra vitam communem* „ agere Religiosi, qui in *proprios*, ac *particulares* „ usus, reditum aliquem sibi emunt, aut emptum retinent. " Directorium hoc Ecclesiasticæ disciplinæ Coloniensi præsertim accommodatum, editum est à Domino Octavio Frangipano Mirtho Episcopo Tricaricensi, Apostolicæ Sedis per inferiorem Germaniam & Belgarum Provincias Nuntio; & à Sacra Facultate Theologica Lovaniensi probatum.

IX. Synodus P. I. Mechliniensis volens vota Religionis exactè observari, inter alia præcipit: „ Pensiones autem vitales, aut reditus perpetuos nulli „ permittantur recipere, neque liceat eis ratione officiorum, vel ministeriorum pecuniam corradere, „ aut *conservare*, etiamsi in *pios usus* convertere velint, sed omnia in *communem usum* convertantur. *Tit. de Regularib. cap.* 2.

Nequaquam obscurum est, Synodum hanc supposuisse, voto paupertatis esse contrarium, rem quamcumque in usus particulares reservare, nec in *communem usum* convertere.

Similiter Synodus P. I. Cameracensis, ut „ huic pestifero vitio (proprietatis) obviam eatur, omnibus „ omnium Ordinum Superioribus mandat, ut rescindant & aboleant prorsus universa illa emolumenta, „ & jura, quæ antiquo more quibusdam Monasteriorum Officialibus concedi solebant. Breviter pergit „ Synodus, omnis illa pecunia, vel res, quam Monachus, vel Monialis acquirere sive labore, sive „ industria, sive amicorum liberalitate, seu denique „ qualibet alia occasione possit, Superiori mox tradatur: ita ut ad nutum ejus, tamquam *res communis*, expendatur. " *Tit. de Monasteriis cap.* 10.

Judicavit hæc Synodus, vitio proprietatis haud obviam iri, nisi omnis pecunia Monacho quocumque titulo obveniens Superiori mox tradatur, ut ad ejus nutum tamquam *res communis* expendatur: argumento haud obscuro, Synodum judicasse, reservationes pecuniarum aliarumque rerum ad usus *particulares* hujus illiusvè Religiosi, voto paupertatis & vitæ communi esse contrarias.

X. Viderunt id quoque Patres Ordinis Eremitarum Sancti Augustini, qui advertentes, quòd *radix & fomes omnium ferè malorum sit* PROPRIETAS, injungunt Ordinis Generali, ut *eam omninò eradicare procuret*, „ nulloque modo in nostra Religione, inquiunt, tolerari permittat, sed quòd juxta Sanctorum Apostolorum morem, & D. P. N. Augustini Regulam „ *communis omnibus* vita, ac *omnium* rerum temporalium inter ipsos Fratres sit beata *communitas*, „ undè omnia bona profluenter prosperèque succedant. " *Part.* 3. *cap.* 4.

Patenter supponunt hi Patres, nullatenus vitium *proprietatis* eradicari posse, nisi *communis omnibus* vita, & *omnium rerum* temporalium inter Fratres beata *communitas*, rerum reservationi ad usus particulares hujus illiusvè Religiosi è diametro repugnans, stabiliatur.

XI. Quapropter Christianus Lupus ejusdem Ordinis Professus, & quondam Prior Provincialis, tertiæ classis *proprietarios* (de quibus Cassianus *Monast. Instit. lib.* 7. *cap.* 14.) ait esse illos, qui omnia quidem suo Monasterio dant aut pauperibus, sed sibi aliquam *reservant* pensionem aut censum. „ Ipsorum, ait, exordium est omninò vitiosum. Monastica quippè " professio non est aliud, quàm omnium temporalium " abrenuntiatio, atque ita adversum illos rectè dixit " in tertia collatione Abbas Panutius: *Necdum Evangelicum implet mandatum; qui omninò sibi adhuc ex suis facultatibus aliquid* RESERVAT. " Et adjungit: „ *Sicut nonnulli tepidorum faciunt.* Utroque pede " claudicant: nec Monachum induunt, nec sæcularem " deponunt. " Hæc Lupus *tom.* 4. *Schol. ad Canon.* 6. *Tholosanum*; qui deindè relatis variis vitiis ex hac pensionum, aut censuum reservatione profluentibus, quæ ipsa Cœnobia pedetentim ad universam formam omnis Monasticæ disciplinæ expertem transvertunt, infert: „ Quare qualiscumque professioni adjecta " pensionis reservatio est *adversa* substantiæ, aut certè *fœda* conditio, ideòque habenda pro non apposita. Eam Præfecti obligantur circumducere & in " communem substantiam evocare. Nulla hic dotalis " eleemosyna, nec similis quis humanæ infirmitatis " palpo fucus valeat patrocinari. "

XII. Si ergo hujusmodi peculiorum, vel pensionum reservationes adversæ sint professioni Religiosæ, utpotè voto paupertatis & vitæ communi contrariæ, sequitur, quòd eas nec Superiorum dispensatio, vel indulgentia licitas reddere queat: " Cùm compertum sit, ait Synodus Tridentina, ab eis (Superioribus) non posse ea, quæ ad *substantiam* Regularis vitæ pertinent, relaxari. " *Sess.* 25. *de Regularib. cap.* 6.

XIII. Undè Synodus Audomarensis habita præterito sæculo sub Joanne Six, in hac Universitate quondam Majoris Collegii Theologorum Præside, deplorans, ex quo in oblivionem abiit exemplum initio nascentis Ecclesiæ in Ananiam & Saphiram editum, invasisse plerasque Monasteria exitiosam rerum proprietatem, ex diametro Monasticæ professioni contrariam; præcipit, ut Præfecti & Præfectæ vigilent, si suæ suorumque saluti consultum velint, ut exterminetur hæc pestis, curentque, ut ablatis ab omnibus iis omnibus rebus, quas ut proprias possident, victus & vestitus, cæteraque vitæ necessaria, æqualiter omnibus, pro indigentiæ uniuscujusque necessitate & Monasterii facultate, placidè ac benignè ex *communi* thesauro ac penu subministrentur, non pecuniis æstimata ac compensata, sed ipsis rerum speciebus præsentia. Id enim, inquiunt, eis in virtute sanctæ obedientiæ Dei loco præcipimus, quam id quòd Superiores quidem ex officio prorsus curare tenentur, *nulla ipsis relicta dispensandi facultate*; Religiosi verò, ex ea quam Deo fecerunt sponsione, observare. Deindè postquam ostenderunt ex *Cap.* CUM AD MONASTERIUM ;; *de Statu Monach.* quòd nec Summus Pontifex possit super proprietate habenda cum Monacho dispensare, tamquam ex præcedentibus consequens subjiciunt: „ Quare aboleatur ea consuetudo, qua consueverunt Superiores Religiosis singulis an- " nuam numerare aut permittere pensionem, atque " ita redimere necessaria vitæ eorum: nec alicui pe- " cunia permittatur, nisi pro injuncta à Prælato ad- " ministratione; sed *prorsus omnia in communem usum* " *convertantur*; ita ut impleatur à Religiosis, quod " sibi imitandum sumpserunt, & ad *quod Religione* " *sempiterna se obligarunt* (non potest res ista inculcari satis) illud primitivæ Ecclesiæ: *Multitudinis* " *credentium erat cor & anima una: nec quisquam* " *eorum quæ possidebat aliquid suum esse dicebat, sed* " *omnia illis erant communia, dividebatur autem singulis prout cuique opus erat.* "

XIV. Et ne Religiosi crederent se Superiorum auctoritate aut indulgentia posse reddi securos; aut temerè Superioribus dispensandi facultatem sibi asserentibus fidem haberent, Clemens VIII. in citata Constitutione, postquam declaravit, ac præcepit, ut res omnes undecumque & quacumque ex causa Religiosis obvenientes cum cæteris Conventus reditibus, pecuniis, ac proventibus confundantur, quò *communis* victus & vestitus *omnibus* suppeditari possit, addit: „ Nulla quorumcumque Superiorum dispensatio, nulla licentia, " quantùm ad bona mobilia, vel immobilia fratres excusare possit, quominùs culpæ & pœnæ ab ejusdem " Concilii Decreto impositæ, & ipso facto incurrendæ, " obnoxii sint: etiamsi Superiores asseverent se ejusmodi " dispen-

„ dispensationes, aut licentias concedere posse: qui- „ bus in ea re fidem minimè adhiberi volumus.

Ad quæ verba reflectens Fagnanus, ait: „ His ver- „ bis improbantur opiniones illorum, qui asserunt „ Regulares excusari à *proprietate*, cùm habent pe- „ culium de *licentia Superiorum*, & *dependenter ab* „ *eorum voluntate & nutu*: jam enim patet non pen- „ dere à *voluntate & dispensatione Superiorum*, per- „ git Fagnanus, *quin omnia sint confundenda cum ce-* *teris bonis Monasterii pro communibus necessitatibus*. „

Non ineptè propinde Religiosis peculia ac pensiones suas vitalitias auctoritate Superiorum vindicantibus respondit Petrus à Wallon-Capelle Prior Monasterii S. Winoci: „ Utinam non ex consensu eorum & indul- „ gentia fierent. Siquidem minus in Deum peccaretur. „ Nam per crudelem hanc dispensationem, & conni- „ ventiam fit, ut sine ullo conscientiæ scrupulo, ac „ proinde sine ullo pœnitentiæ remedio peccetur. „

ADDITAMENTA

AD CAP. VI. & VII.

Decretum Episcopi Tornacensis contra vitium Proprietatis.

GILBERT DE CHOYSEUL DU PLESSIS-PRASLAIN par la Providence de Dieu Eveque de Tournay, à nos tres cheres Filles en JESUS CHRIST, la Prieure & les Religieuses de l'Opital de N. Ordre de S. Augustin, en notre Diocèse, Salut & Benediction.

SUR ce qui nous à ete represente de l'etat de votre Monastère, & què nous en avons reconnu par nous memes, Nous avons statue & statuons, ordonne & ordonnons, qu'à chaque Chapitre que vous tiendrez, vous ne manquerez jamais de lire quelque partie de la Regle de S. Augustin que vous professez, en sorte que vous la lisez de suite, & que vous en recommenciez perpetuellement & sans discontinuation la lecture, lorsque vous l'aurez achevee, en sorte qu'elle vous soit toujours presente à l'esprit, à la memoire & au cœur; & commenous ne voulons y ajouter aucune chose, quelque douce qu'elle soit, Nous entendons aussi que vous la gardiez exactement & sans aucun relachement; & cefaisant, Nous vous enjoignons tres-expressement de retrancher toute propriete, & tout ce qui en pourroit avoir meme la moindre apparence; non seulement parce que votre Vœu vous y oblige, mais encore parce que rien n'est plus exprès dans ladite Regle que ce retranchement & cette desapprobation. C'est pourquoi Nous vous defendons, sous peine d'encourir l'indignation de Dieu, qui ne veut pars qu'on se mocque de lui, en lui promettant ce qu'on ne lui veut pas tenir, d'avoir aucune chose en particulier, soit qu'il provienne de votre travail manuel, ou d'autre part. Et si quelquesunes de vous ont quelque pension, dons, gratifications de leurs parens ou autres, Nous leur ordonnons sous les peines portees par les Saint Canons contre les proprietaires, de le mettre dans le depot commun, sans qu' elles puissent etre à couvert desdites peines, en laissant les choses susdites entre les mains de la Prieure, dans les boetes, coffres ou autrement, avec des marques qui se raportent à elles en particulier; mais Nous entendons que tout soit dans la masse commune, sans que rien soit affecte à aucune plus qu'aux autres. Nous chargeons particuliermenr la Prieure de tenir la main à l'execution de notre presente Ordonnance, sous peine d'en repondre aux redoutable Jugement de Dieu, qui demandera compte aux Superieurs du salut des ames qui sont commises à leur conduite: Et Nous enjoignons aussi aux Confesseurs ordinaires & extraordinaires de faire connoitre à toutes celles qui se confesseront à eux, l'obligation de conscience qu'elles ont d'obeir à notre presente Ordonnance, ou plutot à celle da Dieu & de l'Eglise, sans quoi elles ne pourroient etre à l'avenir aucunement excusees de peche contre leur Vœu expres & solemnel, ni en etat de recevoir l'absolution. Et neanmoins Nous ordonnons tres-expressement à la Prieure, de pourvoir abondamment, autant que le revenu de la Maison le pourra permettre, à toutes les Sœurs de ce dont elles auront besoin, selon l'etat, les forces, & les offices & fonctions de chacune d'icelles; laquelle Prieure rendra compte tous les ans de son administration, pardevant Nous ou nos Deleguez. Ordonnons de surplus, que tout se fasse avec tant d'amour & de charite, que chacune n'ayant rien en particulier, toutes neanmoins possedent tout, selon les termes de S. Paul; & que conformement à la Regle de S. Augustin, qui est celle des Apotres, vous n'ayez toutes qu'un cœur & qu'une ame. Donnons charge expresse à notre Promoteur de tenir la main à l'execution des Presentes, de vous les notifier, de tout nous en rendre un fidele compte.

Locus † Sigilli.

Donne à Tournay le 18. Juliet 1676.

Et etoit signé,

GILBERT Eveque de Tournay.

Et plus-bas, par mondit Seigneur,
DESCHAMPS *Secr.*

Statutum Capituli Generalis Cisterciensis contra vitium Proprietatis anni 1683.

CUM ad audientiam Capituli Generalis clamosa relatione pervenerit pessimum ac detestabile proprietatis vitium, quod ipsamet Religionis fundamenta evertit, in Provincia Vasconiæ quodammodo impunè regnare in perditionem animarum manifestam: hoc malum radicitus extirpare cupiens Capitulum Generale, injungit ac mandat Reverendo Admodum Abbati de Claravalle, ut omni mora postposita ad dictam Provinciam Vasconiæ personaliter accedat, eamdemque visitando inter cæteros abusus dictum proprietatis vitium singulariter damnet, inhibeat ac proscribat sub pœnis in jure ac Ordinis statutis contentis. Et ut hæc damnatio, ipsius inhibitio ac proscriptio efficaciorem sortiatur effectum, idem Reverendus Admodum Dominus de Claravalle in Capitulis singulorum Monasteriorum residens, peculiares omnium personarum Regularium pecunias ad se deferri jubeat,

eas que

casque in communes confusas Cellerariis tradat in commune servaturas: similiter faciat de blado, vino aliisque rebus tam mobilibus, quàm immobilibus. Insuper strictissimè præcipit idem Capitulum Generale Vicario Generali aliisque Superioribus Monasteriorum aliorumque locorum Regularium supradictæ Provinciæ Vasconiæ, ut ordinationes à dicto Reverendo Admodum Domino Abbate de Claravalle faciendas, manuteneant ac executioni mandent sub pœna depositionis & inhabilitatis ad quæcumque officia consequenda. Et ut omnibus terror salutaris injiciatur, præcipit etiam Capitulum Generale, ut si quæ persona Regularis Ordinis nostri in hoc detestabili proprietatis vitio obsordescens è vita discesserit, in sterquilinio unà cum suæ libertatis substantia projiciatur. Quas omnes supradictas ordinationes, inhibitiones & pœnas præsens Capitulum Generale extendit ad omnes Regulares personas Ordinis universi. Mandatur etiam Abbatibus, Prioribus, & Abbatissis sub pœna standi extra stallum & locum præsidentiæ suæ, & aliis arbitrio Visitatoris infligendis, ut Religiosis necessaria administrent, ne occasio eis detur ad habendam proprietatem.

CAPUT VII.

Omnibus ex *communi* Monasterii substantia necessaria subministranda, & quæ in horum usu observanda?

1. *Vitio proprietatis occasionem dant Superiores vitæ necessaria non subministrantes.*
2. *Sanctus Benedictus omnibus vult necessaria dari, ut vitium proprietatis extirpetur.*
3. *Idem solicitè inculcat S. Augustinus.*
4. *Palmare fundamentum communitatis Monachalis est subministratio necessariorum.*
5. *Quid Synodi Tridentinæ & Synodorum Belgicarum de hac obligatione Superiorum Decreta?*
6. *Unica via eliminandi vitium proprietatis est necessariorum placida subministratio.*
7. *Ut huic obligationi satisfacere queant Superiores, voluit Synodus Tridentina, ut non plures quàm ex obventionibus ali possunt, recipiantur.*
8. *Hunc fuisse scopum Synodi ostenditur ex Bellarmino.*
9. *Multùm conducit ad observantiam Regularem observantia d. Decreti Tridentini.*
10. *Religiosi cavere debent, ne quidquam eorum, quæ ad usum conceduntur, possideant ut proprium.*
11. *Qui eo affectu possidet coram Deo est proprietarius.*
12. *Ut veteres Monachi se ab eo affectu immunes ostenderent, dicere non poterant tunicam* meam, *tabulas* meas, *&c.*
13. *Quid ad præcavendum hunc affectum in Religiosis fecerit S. Theresia?*
14. *Quantò meritò eodem, quo usa est, remedio utantur Superiores Religiosorum.*
15. *Cavere debet insuper Religiosus ne concessis ad usum* utatur ut propriis.
16. *Hoc præcipuè cavendum in his, qui extra Monasteria morantur.*
17. *Prudentissimum circa hoc Canonicorum Præmonstratensium Decretum.*

I. EXperientia semper compertum fuit, nullo ex capite vitium proprietatis tantum in Monasteriis sumere incrementum, quàm ex negligentia & duritia Superiorum subditis placidè, ac benignè vitæ necessaria, ex *communi* Monasterii substantia non subministrantium.

Hinc nihil tantopere in Patrum atque Conciliorum Regulis commendatum Superioribus, quàm ut cuique prout opus est, ex communi Monasterii penu placidè ac benignè suppeditent; tamquàm efficacissimum vitio proprietatis arcendo ac extirpando remedium.

II. „ Ut hoc vitium *peculiare* radicitùs amputetur „ (ait sanctus Benedictus in Regula *cap.* 55.) dentur ab Abbate omnia, quæ sunt necessaria; idest, cuculla, tunica, pedules caligæ, bacile, cultellus, graphium, acus, mappula, tabula: *ut omnis auferatur necessitatis excusatio.*

III. Quàm solicitè inculcet S. Augustinus, ut Prælati omnibus, non quidem æqualiter, sed pro cujusque necessitate, victus & vestitus ex communi Monasterii substantia suppeditent, tota ejus Regula clamat.

IV. Synodus Tolosana anno 1056. jussu Victoris II. Pontificis convocata assistentibus tribus Archiepiscopis Arelatensi, Aquensi & Narbonensi, aliisque Coepiscopis, *Canone* 6. decrevit, „ ut Abbates curam „ Monachorum, & Monasteriorum exerceant, & eis „ victum & vestitum secundùm Regulam S. Benedicti præbeant, & hoc agentes *proprium* eos habere nullatenus permittant,

Ad hunc Canonem notas suas apponens P. Lupus: Ad eradicandam plenè *proprietatis* lepram, Canon, „ inquit, rectè addit, *eis victum & vestitum præbeant*. Hoc enim est primum & palmare Monachalis communitatis fundamentum. "

V. Synodus similiter Tridentina postquam vitium proprietatis è Monasteriis eradicandum esse monuit; mox etiam Superioribus præcipit, ut *nihil subditis, quod sit necessarium, denegetur.*

Quamque hac in parte Synodi nostræ Belgicæ solicitè monuerint Monasteriorum Prælatos, hæc bina earum Decreta ostendunt.

Synodus Cameracensis apprimè intelligens omnia à se Decreta ad eliminandum proprietatis vitium fore inutilia & inefficacia, ni ex communi Monasterii proventu necessaria Religiosis suppeditentur, hæc suo Decreto adjicere voluit: „ Tandem quò ea omnia faciliùs, diligentiùs, necnon absque tædio queant observari, præcipit Sancta Synodus cunctis cunctorum Monasteriorum sexus utriusque Superioribus: quatenùs secundùm Regulam, ac Majorum Instituta benignè, necnon placidè subministrent omnia in universum, quæ suis subditis necessaria fuerint & convenientia, ne inferioribus præbeant ansam detrimenti voto paupertatis valdè gravidi; in qua quidem re, si negligentiores extiterint, admoniti à suo Superiore omninò compellantur. "

Eodem motivo Synodus P. I. Mechliniensis, cùm pestiferum hoc proprietatis vitium penitùs eliminandum censuisset, tamquam consequens præcipit, „ ut victus, vestitus, cæteraque vitæ subsidia singulis ex *communi* pro necessitate indigentiæ, & Monasterii facultatibus subministrentur, " *Titul. de Regularibus, cap.* 2.

VI. Non sine fundamento proindè suprà nominatus Canonicus Regularis in Oratione coram Congregatione Canonicorum Regularium Windesemensi, volens Prælatis ostendere excellentiorem & breviorem viam ad obviandum vitio *proprietatis*, hanc ostendit; „ ut faciatis quæ fecit Dominus & discipuli ejus. Cùm enim vidisset Jesus turbas esurientes, nec haberent quod manducarent, noluit ut irent in villas & vicos, & procurarent sibi; nec etiam voluit eos dimittere jejunos in domos proprias, ne deficerent in via; sed ait Discipulis suis: vos date illis quod edant. Ita, Venerandi Patres, vos date subditis vestris necessaria, ne opus habeant ab amicis quidquam emendicare. Si vestes, si cultellos, si devotos libellos, aut simile quid desideraverint, vos (si tamen superflua non quæsierint) in charitate emite illis: sic occasionem *proprietatis* amputabitis, & ex domibus vestris eliminabitis.

Sed reperiuntur, proh dolor! Prælati parùm curantes quid subditi fariant, aut unde sibi quæ desiderant, acquirant: dummodò ipsi sua marsupia resolvere non cogantur, pecunias plùs diligentes, quàm Fratrum animas Christi Sanguine redemptas. Hinc est quòd Fratres sibi ipsis provideant. Hinc proprietas incrementum capit. Quæ ubi ingressa semel fuerit, multas secum trahit pedissequas, inobedientiam, intemperantiam, ebrietatem, & id genus pestes alias. "

VII. Ne verò Superioribus detur prætextus negandi subditis necessaria, eò quòd Monasterii proventus communes omnibus non sufficiant, meritò conformiter ad anteriores Canones & jus commune *in Cap.* 1. *de Institut.* præcepit Synodus Tridentina, „ ut in Monasteriis & domibus tam virorum, quàm mulierum, bona immobilia possidentibus vel non possidentibus, is *tantùm* numerus constituatur, ac imposterum conservetur, qui vel ex redditibus propriis Monasterio-

„ tum, vel ex consuetis eleemosynis *commodè* possit sustentari, " *Sess. 25. de Regularib. cap. 3.*

VIII. Qoin etiam in formando hoc Decreto fuerit is Patrum Tridentinorum scopus, haud dubitavit Cardinalis Bellarminus, dum inter media extirpandi vitium proprietatis, reponit hujus Decreti maximè necessarii observantiam: „ Tunc enim Præpositi, ait, jure cogere poterunt ad omnem proprietatem fugiendam & execrandam, si Ordo ipse singulis ea præbeat omnia quæ singulis necessaria sunt, " *de gemitu columba, lib. 3. cap. 6.*

IX. Ob hæc aliaque quæ exacta illius Decreti custodia à Monasteriis incommoda avertere posset, dixit Innocentius X. in Bulla quæ incipit, *Inter cætera* 23. in Bull. Rom. quòd „ inter cætera quæ ad Regularem disciplinam instaurandam conservandamque Sacrosancta Tridentina Synodus salubriter decrevit, illud semper præcipuum & maximi momenti habitum est, quo injungitur ut in singulis Monasteriis, & domibus Regularibus is tantùm numerus constituatur, & imposterum conservetur, qui vel redditibus propriis Monasteriorum, vel consuetis eleemosynis commodè possit sustentari.

Quantoperè Pontifices allaboraverint, quotque Decreta iteratò edita fuerint, ut hoc Concilii Tridentini Decretum exactè observaretur, colligi potest ex illis, quæ de hac re recitat Fagnanus ad *Cap.* RELATUM 41. *Ne Clerici vel Monachi sæcularibus negotiis se immisceant.*

X. Sed ne in ipso *necessariorum* usu vitium proprietatis se immisceat, duo à Religioso observanda sunt, quæ Clemens VIII. in sæpiùs citata Constitutione his verbis expressit: „ Ne eorum quæ ad necessitatem concessa erunt, ullus quidquam possideat, *ut proprium*, neque *ut proprio* utatur.

Primùm igitur in his quæ ad *necessitatem* Religioso conceduntur, cavendum est, ne quidquam eorum possideat *ut proprium*; idest, eo loco habeat, quasi in illud *aliquid juris præ aliis* de Conventu prætenderet; illudque *ad nutum* Superioris sibi auferri, atque alteri applicari posse haud crederet.

XI. Quin Religiosus, qui hoc animo res sibi ad necessitatem concessas possidet, affectu *proprietarius* sit, nemo ambigit. Hinc illud S. Augustini in sua Regula, *cap.* 8. „ Si fieri potest, non ad vos pertineat, quòd vobis indumentum pro temporum congruentia proferatur; utrùm hoc *recipiat* unusquisque, *quod deposuerat, an aliud quod alter habuerat*; dum tamen unicuique, prout cuique opus est, non negetur.

XII. Imò ut ab hoc affectu Monachi se ostenderent planè exemptos, jam pridem vitio vertebatur Monachis, si vel verbo dixissent, *tunicam* MEAM, *tabulas* MEAS, *graphium* MEUM; uti videre est in Concordia Regularum edita per Hugonem Menardum, *cap.* 42. qui ibidem ad §. 18. ait: „ Non minima hæc hominis infirmitas, ut qui in mundo multas opes & pretiosa quæque reliquerit, in claostro ad nescio quas gerras & quisquilias *animum* adjungat, quæ sanè nos à Deo separant, cùm illis affectu serviamus, non Deo; nobisque illæ dominentur, non Deus. Quamobrem, ait, antiqui illi Patres id unum maximè studebant, ut animum discipulorum ab ejusmodi rerum affectu averterent: quemadmodum fecit S. Dorotheus, qui discipulum suum Dositheum elegantis cujusdam cultelli usu prohibuit, quòd animum ejus erga ejusmodi regulam propensum videret. Ut ipse Dorotheus in ejus vita refert.

XIII. Patrum spiritu plena S. Theresia in suis Constitutionibus *cap.* 53. habet, „ ut si quam Sororum adverterit Priorissa cuipiam rei, sive cellæ, sive cuilibet alteri rei cum affectu tenacius adhærere, magna sollicitudine curet ab illa Sorore rem illam auferri; idque in omnibus Monasteriis, sive ea proprios habeant proventus sive non, exactè & cum rigore observetur. Hoc ipsa Superior solicitè exequatur, nec patiatur ab aliis contrairi, quod si factum fuerit, ipsa à Provinciali severè puniatur.

XIV. Hoc saluberrimo remedio meritò utentur Ordinum quorumcumque Prælati & Superiores, dum ex modo agendi aut loquendi advertunt, aut non infundatè metuunt, ne quis subditorum rem aliquam sibi ad usum concessam, affectu *proprietatis*, sive *ut propriam* detineat, quemadmodum suprà citatum Directorium Coloniense monet; ac de hoc præ cæteris esse suspectos, qui aliqua pretiosiora, aut elegantiora in usum suum habent, quàm reliqui de Communitate, quæ non *sine murmure* resignare vellent; monetque, vel eo solo titulo res hujusmodi Religiosis esse auferendas, *quia erga res minimas potest esse inordinatissimus affectus, qui sit peccatum mortale.*

XV. Alterum in his, quæ *ad necessitatem* conceduntur, à Religiosis solicitè cavendum est, ne concessis utantur ut *propriis*; sive ne utantur rebus suo usui & ad necessitatem concreditis, tamquam *proprietarii*. Quod tunc facere censebuntur, si rebus illis utantur non tamquam *alienis* & ad *necessitatem* sibi concessis, sed de illis tamquam *Domini* & *proprietarii* liberè disponant.

XVI. Hoc verò præcipuè metuendum in his, qui extra Monasteriorum septa morantur, quorum conditio non permittit, ut *necessaria* sua *quotidie* à Superiore accipiant, sed requirit, ut aliqua pecuniæ summa eis credatur, quam in conquirendis sibi necessariis suo tempore expendant; qua occasione contingit, ut illa pecunia non tamquam *pauperes & nihil proprii* habentes, sed tamquam pleni domini & proprietarii in quoscumque usus etiam non *necessarios*, nec à Superiore intentos, utantur.

XVII. Prudentissimè ergo Canonici Præmonstratenses in suis Constitutionibus, *Distinct.* 2. *c.* 23. monuerunt „ sui Ordinis Parochos, eorumque Capellanos, & quosvis alios foris aliquod Beneficium, vel Officium obtinentes, ut memores sint se Religiosos esse, *& tamquam pauperes nihil possidere.* " Cui Decreto tamquam consequens præcipiendo subnectunt, ut nulla notabilia dona sive Parentibus, sive quibuscumque absque suorum Prælatorum consensu largiantur: aliaque nonnulla adjungentes, quæ pro *usus* illius *restrictione* servire possunt; quo fiat ut nec ipsi, utpotè voto paupertatis obstricti, rebus ad usum concessis *ut propriis* utantur.

CAPUT VIII.

Quomodo bona Monasterii à Superioribus dispensanda?

1. *Modum dispensandi præscribit norma Apostolica in Actibus Apostolorum descripta.*
2. *Hanc à Superioribus servari volunt Regulæ Monasticæ.*
3. *Superior singulorum necessitates sine personarum acceptione attendere debet.*
4. *Ægrorum solicitam curam habere debent.*
5. *Præcipua radix* peculiorum *est neglecta cura infirmorum.*
6. *Providendum infirmis de necessariis, etiamsi exinde Monasterium debita aliqua contrahere deberet.*
7. *Ita dispensandæ res Monachis à parentibus aut aliundè obvenientes, ne videantur hi plus juris habere quàm reliqui de Communitate.*
8. *Periculum hujus persuasionis erit, si Superiores rerum illarum usum passim illis concedant, quibus illæ obveniunt.*
9. *Statutum Canonicorum Regularium, quo huic periculo occurritur.*
10. *Ut necessitatibus singulorum ex communi Monasterii substantia queat provideri, congruit, ut necessaria statui paupertatis sint commensurata.*
11. *Religiosi vi suæ professionis debent omnem in vestibus & supellectile fastum vitare.*
12. *Decretum Canonicorum Præmonstratensium de servanda modestia & paupertate Religiosa.*
13. *Difficile est in magna divitiarum affluentia paupertatem servare.*
14. *Collapsio disciplinæ & observantiæ Monasticæ ex affluentia divitiarum profluit.*

I. MOdum, quem in dispensandis bonis *communibus* inter primos Fideles (qui normam vivendi Cœnobitarum sive Religiosorum in communi viventium delineaverunt) Sacer Textus paucis his verbis expressit:

pressit: *Distribuebatur singulis prout cuique opus erat*; hoc est, secundùm uniuscujusque indigentiam.

II. Hanc dispensationis normam ut Prælati & Superiores servent, solicitè Monachorum Regulæ inculcant: *Est ejus*, ait S. Basilius, *penès quem dispensandi munus est, illud exequi diligenter*: DISTRIBUEBATUR SINGULIS PROUT CUIQUE OPUS ERAT, *in Regulis breviorib. Resp.* 131.

„ Victus & tegumentum (inquit S. Augustinus in Regula *cap.* 8.) *non æqualiter* omnibus distribuatur, quia *non æqualiter valetis omnes*, sed potiùs unicuique, sicut *cuique opus* fuerit: sic enim legitur in Actibus Apostolorum: *Quia erant eis omnia communia, & distribuebatur unicuique*, PROUT CUIQUE OPUS ERAT.

Quibus consonat illud S. Benedicti in Regula *cap.* „ 34. Sicut scriptum est: *dividebatur singulis prout cuique opus erat*. Ubi non dicimus ut personarum, quod absit, acceptio sit, sed *infirmitatum* consideratio. Ubi qui minùs indiget agat Deo gratias, & non contristetur; qui verò plùs indiget, humilietur pro infirmitate, & non extollatur pro misericordia; & ita omnia membra erunt in pace.

III. Igitur Superior ut justam rectamque dispensandi normam teneat, debet singulorum conditiones & infirmitates considerare, atque ita singulis sine personarum acceptione ex communibus Monasterii proventibus, ad quos nullus præ alio plùs juris habet, distribuere, *prout cuique opus fuerit*. „ Non ab eo (uti loquitur de Abbate S. Benedictus *c.* 2.) persona in Monasterio discernatur, non unus plùs ametur, nisi quem in bonis actibus & obedientia invenerit meliorem; æqualis sit ab eo omnibus charitas; una præbeatur omnibus secundùm merita disciplina.

IV. Illud verò solicitè in hac temporalium dispensatione attendere debent Superiores, ut ægrorum & infirmorum curam habeant, providentes ut nihil necessarii ipsis desit.

„ Infirmorum (ait S. Benedictus *cap.* 36.) cura *ante omnia & super omnia* adhibenda est, ut sicut reverà Christo, ita eis serviatur, quia ipse dicturus est: *Infirmus fui, & visitastis me*. Et: *Quod fecistis uni de his minimis meis, mihi fecistis*..... Ergo cura *maxima* sit Abbati, ne aliquam negligentiam patiantur. Quibus Fratribus infirmis sit cella super se deputata, & servitor timens Deum, & diligens, ac solicitus... Curam autem *maximam* habeat Abbas, ne à Cellariis, aut servitoribus negligantur infirmi: quia ad ipsum respicit, quidquid à discipulis delinquitur.

De Monachis sub Regula S. Pachomii viventibus scribit in præfatione ejusdem Regulæ S. Hieronymus: *Ægrotantes ministrorum sustentantur obsequiis, & ad omnem copiam præparatis cibis*.

„ Ægrotantium cura, sive post ægritudinem reficiendorum, sive aliqua imbecillitate etiam sine febribus laborantium, uni alicui debet injungi (ait S. Augustinus in Regula) ut ipse de Cellario petat, quod *cuique opus* esse prospexerit.

Sanctus Fructuosus in Regula *cap.* 7. vult, ut infirmi „ tanto ministerio foveantur, ut nec propinquorum affectus, nec urbium delicias requirant; sed quod *necesse habuerint*, Cellarius & Præpositus provideant.

V. Et quid mirum, in omnium Ordinum Regulis & Constitutionibus adeò anxiè commendari curam infirmorum! Experientia enim manifestum est, nullam esse Religiosis majorem tentationem, privata peculia sibi corradendi, & conservandi, quàm si videant, ex communi Monasterii penu infirmis necessaria non subministrari?

Unde citatum Directorium Coloniense deplorans, quòd procul à *voluntaria paupertate* abessent, qui ut „ in lecto ægritudinis suæ non egeant, & penuriam aliaque paupertatis incommoda non sentiant, pecuniam corradunt atque seponunt, vel reditus vitales aut perpetuos habent, undè tempore ægritudinis & necessitatis suæ consolationem habeant, & se à molestiis paupertatis tueantur atque defendant. " Causam horum abusuum in ipsos Prælatos refundere non dubitat. „ Quorum, ait, immisericordia huic irreligiosæ sollicitudini, & nefariis ausibus occasionem dedit, & januam aperuit; ut qui famulos Dei, qui omnia propter Christum dereliquerunt, dum ægrotabant, ita dereliquisse visi sunt, ac si eorum cura tum ad eos non pertineret. "

VI. Meritò proindè Patres Eremitæ S. Augustini in suis Constitutionibus, *part.* 2. *cap.* 14. volunt, ut „ solicitè intendat Prior ne aliquid desit *infirmario*, quod necessitati expediat infirmorum, etiamsi ob remedium eorum opus esset apud creditores *magna debita* contrahere, vel etiam *bona* Conventus *distrahere, & vendere*; quando aliter *mendicari* non possent. "

VII. Attendere quoque tenentur Superiores; ut res quas Religiosi vel sua propria industria vel labore, aut Parentum sive amicorum liberalitate acquirunt, ita in ipsorum Fratrum necessitates dispensentur, ne ex modo dispensandi ipsis Religiosis ingeratur opinio, quasi plus juris ad harum usum haberent ipsi, quorum industria & labore sunt acquisitæ, vel in quorum gratiam à Parentibus datæ sunt, quàm cæteri de Communitate.

VIII. Hujus verò persuasionis periculum erit, si advertant, Superiores aut difficulter usum earum rerum concedere his, quorum labore partæ sunt, aut in quorum gratiam à parentibus oblatæ fuerunt, tametsi aliundè sciatur, Religiosos illos præ cæteris illarum rerum usu non indigere; imò esse interdum non paucos in communitate, quibus usus earum rerum magis conveniret, quin & subindè esset necessarius.

IX. Hoc periculum ut præveniant Superiores, admodum est conveniens, ut sæpiùs observent, quod in Constitutionibus Canonicorum Congregationis Windesemensis legitur, *part.* 2. *cap.* 7. „ Quòd si alicui nostrum, vestis aut cultellus aut aliud quid missum fuerit, ad Priorem deferatur; *& ex bona consuetudine non ei* CUI *missum sit, sed* ALII *potiùs detur*. "

X. Ut autem omnium necessitatibus provideri possit ex *communibus* Monasterii *proventibus*, multùm juvare poterit, si *necessaria* dispensentur secundùm quod ipsa professio Religiosæ *paupertatis* requirit.

„ Mobilium verò usum (ait Synodus Tridentina) ita Superiores permittant, ut eorum supellex statui *paupertatis*, quàm professi sunt, conveniat; nihilque superflui in ea sit, " *Sess.* 25. *cap.* 2. *de Regularib.*

XI. Si omnibus in Christo baptizatis rectè dixerit Augustinus: *Quid tibi cum pompis seculi, quibus renuntiasti?* Nonnè potiore ratione id Religiosis dicitur, qui præ reliquis Christi Fidelibus specialiter paupertatem & mundi contemptum profitentur; ita ut diametraliter eorum professioni videatur opponi, quidquid in eorum supellectile, aut Monasterii divitias aut mundi fastum præfert? Quod intelligens S. Benedictus in Regula *cap.* 7. ait: „ Sextus humilitatis gradus est, si *omni vilitate*, vel extremitate contentus sit Monachus. "

Vilitate, ait Hugo Menardus, *in cibo & potu, vestimento, calceario, & quocumque opere injuncto*. Ad Concord. Regul. *cap.* 16. §. 1.

Et *cap.* 55. loquens S. Benedictus de vestibus Monachorum, post varias earum designatas species, ait: „ De quarum rerum omnium colore, & *grossitudine* non causentur Monachi, sed quales inveniri possunt in Provincia, in qua habitant, aut quod *vilius* comparari potest. "

Si Sanctus Thomas rectè resolvat, *vilitatem* vestium Religiosis convenire, *quia Religio est status pœnitentiæ, &* CONTEMPTUS MUNDANÆ GLORIÆ; quidni eadem consequentia inferatur, vilem supellectilem, humilia ædificia, cæteraque quæ *mundanæ gloriæ contemptum* exhibent, Religiosis convenire?

Unde jampridem S. Bonaventura sui Ordinis Provinciales monuit, „ ut sumptuositatem ædificiorum, librorum ac ciborum ita statuant amputare, ut à *professionis excellentia vitæ observantia non discordet*. "

Et ante S. Bonaventuram, dixerat S. Bernardus de Ordine Cisterciensi: *Ordo noster abjectio est, humilitas est, voluntaria paupertas est*. Epist. 142.

XII. Utque Patrum ac veterum de hac *paupertate* & moderatione in supellectile ac toto vitæ genere exhibenda omittam, unum hìc è novissimis Canonicorum Præmonstratensium statutis adducam. Monent ipsi Ordinis sui Prælatos, „ ut memores *suæ professionis*, ac SS. Patrum vestigiis inhærentes, modesta supellectili & mensa, ac frugali victu semper utantur. In "

„ reliquo etiam vitæ genere, ac in tota sua domo caveant, ut quid appareat, quod à sancto *paupertatis* instituto sit alienum, vel quod non simplicitatem, Dei zelum ac contemptum vanitatum præ se ferat, " *Dist.* 3. *c.* 4. §. 1. & 2.

XIII. Scio quidem difficile esse Religiosis & Abbatibus in magna illa divitiarum abundantia, quæ hodie in pluribus Abbatiis habetur, paupertatem in *omni* vitæ genere conservare; nihilque vel in suppellectili, vel mensa, aut domo, vel comitatu habere, quod non paupertatem & mundanæ gloriæ contemptum præseferat: Sed nec illud ignoro, quòd in ipsam divitiarum copiam, Religiosæ disciplinæ & perfectionis casum & collapsionem plures veri Religiosi refuderint.

XIV. „ Posteaquam census Monachi habere cœperunt & reditus (inquit Trithemius *Homil.* 7.) pristina mox *humilitatis* studia defecerunt, crevitque paulatim cum divitiis, rerum temporalium *superbia*. Quamdiu fuerunt pauperes Monachi, Deum in veritate coluerunt, posteà verò quando *divitiis abundare* cœperunt, *simplicitatem* fugavit duplicitas; Integritas namque observantiæ regularis abundantiam pepetit rerum temporalium; sed paulatim *divitiæ* Monachorum *puritatem* Ordinis *funditus* extinxerunt. Item *Sermone* 2. ad Monachos, cùm dixisset, Ordinem Benedictinum mirum in modum orbem illustrasse, à suoque splendore tandem sensim decidisse; causam illius casus assignans, ait: „ Contulit Monachis Religio sancta divitias, donec matrem filia suffocavit. Nam, ut Scriptura dicit: *Omnes qui volunt divites fieri, incidunt in tentationes diaboli*: incrassatus est dilectus, & recalcitravit; impinguatus & dilatatus terrenis possessionibus, dereliquit institutionis *primæ sancta studia*: abiit post *vanitates* falsas, quem copia rerum temporalium, divitiis spiritualibus inopem & miserum fecit.

Sed de his latiùs infrà, ubi de causis collapsionis disciplinæ Monasticæ agetur.

CAPUT IX.

Titulus administrationis in simplici Monacho est pallium *proprietatis*.

1. *An in* Cap. 2. ;; de Statu Monach. *permittatur Monacho peculium de licentia Abbatis titulo administrationis?*
2. *Sententia Glossæ.*
3. *Veteres Canonistæ docuerunt administrationem tantùm posse concedi* Officialibus.
4. *Decretum Synodi Tridentinæ Veterum Canonistarum expositioni conforme.*
5. *Superiores non possunt Bonorum* stabilium *administrationem simplici Monacho committere.*
6. *Synodus etiam vetat administrationem concedi* simplici *Monacho cum* dependentia *à voluntate Superioris.*
7. *Licentia Superiorum non reddit Monachum immunem à vitio* proprietatis; *nec fidem adhibere debet Superiori asserenti se talem licentiam dare posse.*
8. *Ostenditur Synodum Tridentinam non permittere, ut concedatur administratio* simplici *Manacho, tametsi ad* nutum *Superioris* revocabilis.
9. *Nulla ex causa, nec ullo casu administratio* simplici *Monacho dari potest.*
10. *Dum concedit ur* simplici *Monacho, constituitur in effectu usufructuarius.*
11. *Tametsi concedatur tantùm* dependenter *à nutu Superioris.*
12. *Administratio concessa Officiali illum non facit proprietarium; & quare?*
13. *Officialis potest constitui* proprietarius, *si proventus expendat in usus* proprios.
14. *Proprietarii erunt, si emolumenta seu jura recipiant & reservent in usus proprios.*
15. *Decretum Synodi Cameracensis contra jura Officialium.*
16. *Titulus administrationis pallium proprietatis aliquando erit, tametsi administratio committatur Officialibus Monasterii.*

I. CRedunt nonnulli, Monachis permissa esse peculia titulo administrationis de consensu Abbatis aut Superioris, juxta illud quod ex Concilio Lateranensi refertur in *Cap.* 2. ;; *de Statu Monach.* „ Qui verò peculium habuerit, nisi ab Abbate fuerit ei pro injuncta administratione permissum, à communione removeatur altaris. "

Ergo, inquiunt, Monacho peculium habere licet, si ei ab Abbate injuncta fuerit administratio; atque ipso peculio utatur de *licentia* Abbatis, & *dependenter* ab ejus voluntate.

II. Verùm, uti rectè notat Glossa ad citatum Capitulum, Monachus potest habere peculium de licentia Abbatis, sed *causa administrationis*; id est (uti advertit Fagnanus ad dictum Capitulum *n.* 42.) propter officium administrandi, quia Officialis est Monasterii. Et Innocentius famosus & antiquus Canonista explicat in Officialibus putà *Vestiariis*, vel *Eleemosynariis*.

III. Et Hostiensis in Commentario ad hunc textum expresè dicit, non comprehendi nisi Officiales pro administratione *temporalium* deputatos. „ Puta, ait, quia est Vestiarius vel Eleemosynarius, vel Cellarius, vel alius quicumque certum habens officium, ratione cujus habet recipere & expendere in *usus Monasterii* sive Monachorum temporalia, sive sint pecuniæ vel quæcumque alia. "

Idem asserit Joannes Andreas, additque, „ Monachum non posse etiam *de licentia* Abbatis habere peculium, si ejus officium tantùm versetur *circa spiritualia*; ut si sit Prior Claustralis, Sacrista, vel quis alius audiens confessiones, vel tantùm vacans observantiæ Regulari. "

Verbo, juxta mentem Glossographi & veterum illorum Canonistarum, permittitur Monacho habere peculium, si ab Abbate sit constitutus Officialis Monasterii, qui vi sui officii administrationem habeat peculii in utilitatem Monasterii, nequaquam verò in utilitatem propriam.

IV. Hanc Doctorum responsionem tamquam menti Concilii Lateranensis consonam amplexa Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 2. *de Regularibus*, statuit: „ Nec deinceps liceat Superioribus bona stabilia alicui Regulari concedere, etiam ad usumfructum vel usum, administrationem aut commendam. Administratio autem bonorum Monasteriorum aut Conventuum ad solos Officiales eorumdem, ad nutum Superioris amovibiles, pertineat. "

V. Nulli ergo Regularium bonorum stabilium administrationem concedi à Superioribus posse declarat Synodus, sed *solis* Officialibus; idque *dependenter* & ad nutum Superiorum; id est, quod etiam illam administrationem possint illis Officialibus semper auferre.

VI. Unde (ut monet Fagnanus loco citato *n.* 49.) „ valdè inepta est illorum interpretatio, qui asserunt Concilium hoc loco non prohibere administrationem, quam habent Regulares *dependenter à voluntate suorum Superiorum*. Siquidem verba Concilii non diriguntur in subditos, sed *in Superiores* tantùm, ibi: (*nec deinceps liceat Superioribus*) unde cum improbetur administratio illa, quæ conceditur à Superioribus, sequitur evidenter ut propriè improbetur administratio, quam habent Regulares *dependenter à voluntate* eorumdem Superiorum; nam si Superioribus non liceat concedere alicui administrationem stabilium, ergo non pendet ab eorum voluntate efficere administrationem licitam, vel illicitam: sicuti videmus usum superfluum bonorum non fieri licitum ex eo, quòd Regularis dicat: *Ego teneo immobilia superflua dependenter à voluntate meorum Superiorum, & ad eorum nutum*, quia Superiores non habent super hoc dispensandi facultatem.

VII. Testatur quoque ibidem *n.* 51. quod „ consulta S. Congregatio, an propter talem dispensationem seu licentiam Superiorum possidentes vel tenentes bona immobilia, vel mobilia superflua, à culpa vel pœna excusentur; responderit, non excusari neque à culpa, neque à pœna ipso facto incurrenda; ac insuper, Superioribus asseverantibus hujusmodi se licen-

„ licentias posse concedere, fidem non esse adhibendam.

VIII. Præterea cùm Concilium Tridentinum primò constituat regulam negativam per hæc verba: *Non liceat deinceps Superioribus, &c.* ac deindè subjiciat exceptionem à regula, dicens: ***Administratio autem ad*** SOLOS ***Officiales ad*** NUTUM AMOVIBILES ***pertineat:*** Si Concilium in dicta regula (ait Fagnanus loco citato *n.* 52.) „ non prohibuisset simplici Monacho administrationem ad nutum; regula non differret ab exceptione, quia eodem modo esset permissa administratio ad nutum simplici Monacho, atque Officiali Monasterii, quod esset absurdum, quia de natura exceptionis est ut sit contra regulam, & eam vitiet in casibus exceptis.

IX. Ex his aliisque argumentis ex ipso Decreto Tridentino desumptis concludit tandem Fagnanus *n.* 59. „ Administrationem bonorum stabilium, seu peculium, ex nulla causa & nullo casu Regularibus esse permissam, *solis* Officialibus dumtaxat exceptis.

Ratio verò diversitatis inter simplicem Monachum & Officialem quoad administrationem rerum temporalium nequaquam obscura est.

X. Dum enim *simplici* Monacho conceditur administratio, ea conceditur ut proventus in suos particulares usus convertat; atque ita „ *in effectu* potest dici usufructuarius bonorum, (ait Fagnanus *n.* 42.) nam cùm possit de fructibus disponere, dicitur habere jus utendi & fruendi, & sic *usumfructum*. Nec refert quòd non possit de illis disponere, nisi in honestos usus: nam nec Clerici sæculares possunt erogare fructus superfluos Beneficiorum suorum, nisi in usus pios, & tamen in vita dicuntur usufructuarii.

XI. „ Et similiter, pergit Fagnanus, nihil refert quòd administratio possit eidem auferri ad nutum Abbatis; siquidem hoc non tollit quin durante administratione habeat jus utendi & fruendi. Unde propriè dici potest usufructuarius ***ad beneplacitum***.

„ Quapropter, infert idem, Titulus ***administrationis*** nihil est aliud quàm ***palliamentum*** quoddam ad cohonestandum *proprium*; verè enim usufructuarius est Dominus fructuum. "

XII. At secus est in Officiali Monasterii, quia is constituitur administrator in utilitatem Monasterii sive Communitatis; adeòque de proventibus nequaquam disponere potest in usus proprios; sed omnia convertere ac dispensare debet in usus Monasterii, sive illos ad quos ejus officium, seu administratio illum adstringit; alioquin si in privatos suos usus impendat, nec furti, nec *proprietatis* crimen evadet.

XIII. „ Solicitè etiam observabit Procurator (inquiunt Constitutiones Canonicorum Regularium Capituli Windesemensis *parte* 2.) ut concreditas sibi pecunias in *nullas* quam *officii sui* usus expendat, exactè ad id Prioris sui ordinationem & voluntatem exequendo, ne alioquin *furti* judicio, & tamquam *proprietarius* condemnetur. "

Quin nec Officiales immunes erunt à vitio proprietatis, si ipsi ratione suæ administrationis seu officii aliqua jura accipiant, eaque non in communes, sed privatos suos usus reservent impendenda; cùm non minus illa, quàm alia quæcumque Religiosis quocumque titulo obvenientia debeant Conventui incorporari, ut in communes usus expendantur.

Hinc Synodus P. I. Cameracensis *tit. de Regularib. cap.* 10. volens pestifero proprietatis vitio obviare inter alia mandat: „ Rescindant insuper Superiores & aboleant prorsus universa illa *emolumenta*, & *jura* quæ antiquo more quibusdam Monasteriorum Officialibus concedi solebant. "

Si ergo Officialibus ad nutum Superiorum etiam amovibilibus tantùm possit concedi bonorum stabilium administratio, ut proventus in usus *communes*, tamquam *Communitatis* Officiales administrent, facile est videre, quòd titulus administrationis non desinit esse merum *palliamentum* ad *cohonestandum proprium*, si v. g. administratio redituum vitalitiorum Officialibus quidem Monasteriorum committitur, non in communem Monasterii, sed in privatam illius, in cujus favorem sunt reservati, utilitatem.

TITULUS TRIGESIMUS.

De Voto Castitatis.

CAPUT PRIMUM.

Professio Religiosa includit votum Castitatis saltem implicitè: & ad quid obliget?

1. *In pristinis Monachorum formulis professionis nulla occurrit* expressa *voti Castitatis mentio.*
2. *Etiam plures recentiores illius* expressam *mentionem non faciunt.*
3. *Primus illius expressam mentionem fieri voluit S. Franciscus.*
4. *Hodierna Franciscanorum formula votum Castitatis expresse continet.*
5. *Exemplo S. Francisci nonnulli Ordines cœperunt votum Castitatis in formula professionis exprimere.*
6. *Formula professionis Eremitarum S. Augustini hodie exprimit votum Castitatis.*
7. *Similiter formula Carmelitarum, licet Regula id non exprimeret; quare, & quando exprimere cœperit?*
8. *Etiam Monachi in quorum professionis formula votum Castitatis non exprimitur, voto Castitatis obstringuntur; & quomodo?*
9. *Votum Castitatis duo includit.*
10. *Monachi Matrimonium contrahentes olim excommunicabantur.*
11. *An votum Castitatis olim dirimeret Matrimonium, incertum; at hodie certum est.*
12. *Ut votum Religionis* dirimat *Matrimonium, debet emitti in Religione per Sedem Apostolicam* approbata.
13. *Solemnitas voti, uti & efficacia ad* dirimendum, *pendet à jure positivo.*
14. *Ipsa professio non dat voto illam efficaciam, sed positiva Constitutio ei accedens.*
15. *Primum votum, quod emittunt Scholares Societatis* Jesu, *quodam sensu rectè dicitur* solemne.

I. IN nullis Veterum Monachorum Regulis, quin nec in Benedictina, ulla expressa & specialis professio sive promissio servandæ Castitatis, sive continentiæ occurrit; imò nec in hodierna Benedictinorum professionis formula Castitatis servandæ ulla mentio habetur.

II. De suo similiter Carthusiensium aliisque Ordinibus testatur Petrus Dorlandus. „ Nos Carthusienses, sed & Cluniacenses, & Camaldulenses & Cistercienses & Canonici Regulares, nec paupertatis, nec *Castitatis* votum palam emittimus. "

Neque in primigenia Carmelitici Ordinis Regula à S. Alberto exarata nulla *Castitatis* professio continetur; sed *capite* 1. dicitur dumtaxat, quòd Priori ***obedientiam promittat quilibet aliorum, & promissam studeat operis veritate servare.***

III. Primus qui Castitatis & paupertatis expressam mentionem professionis formulæ adjecit, videtur fuisse S. Franciscus, qui *capite* 1. suæ Regulæ habet: " Regula & Vita Fratrum Minorum hæc est, scilicet Domini Nostri Jesu Christi sanctum Evangelium observare, ***vivendo in obedientia, sine proprio & in*** CASTITATE. "

Deinde *capite* 2. ait: „ Finito verò anno probationis, recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam & Regulam istam semper observare. "

Ex

Ex quibus sat manifestè habetur, quòd juxta Regulam S. Francisci Professuri promittere deberent, idque verbis *expressis*, vivere in obedientia, *sine proprio*, & in CASTITATE.

IV. His consonat hodierna formula professionis Fratrum Minorum, quæ hoc tenore exprimitur. „ Ego „ frater N. voveo & promitto Deo & Beatæ Mariæ „ Virgini & Beato Francisco, ac omnibus Sanctis, „ & tibi Pater, toto tempore vitæ meæ servare Re„ gulam Fratrum Minorum per Dominum Hono„ rium Papam confirmatam, vivendo *in obedientia*, „ *sine proprio*, *& in* CASTITATE.

V. Ordinis Minorum formulam tamquam clariùs & expressiùs tria illa vota exprimentem, nonnulli alii Ordines postmodum imitati sunt; atque tria illa, vivere in *obedientia*, *sine proprio*, *& in Castitate*, in formula suæ professionis exprimere cœperunt.

VI. Ita Fratres Ordinis Eremitarum S. Augustini expressè vovent obedientiam, & *vivere sine proprio & in Castitate*; secundùm Regulam Patris Augustini usque ad mortem: quamquam ipsa Regula Augustini nullam professionem expressam *Castitatis* præscribat: quam nec Ordo Prædicatorum, nec Canonicorum Regularium, tametsi Regulam Augustini profiteantur, in suæ professionis formula exprimunt.

VII. Professioni quoque Carmelitarum per Innocentium IV. in Constitutione, qua Regulam Albertinam declarat & mitigat, addita fuere hæc verba: *cum Castitate & abdicatione proprietatis*. „ Verebantur enim „ (ait R. P. Papebrochius in commentario prævio ad „ vitam S. Alberti 8. Aprilis *cap.* 11. *n.* 115.) ne „ absque *explicita* trium Religiosorum votorum pro„ fessione, negarent aliqui pro verè Religiosis haben„ dos Carmelitas; ex vulgi scilicet imperiti sensu: „ Nam explicita trium votorum professio usitata non „ fuit in Monachatu veteri. Additque, quòd ante „ *Mendicantium* tempora numquam fuit tam clarè „ expressa trium votorum Religiosorum distinctio.

VIII. Num igitur veteres Monachi, atque etiam moderni, qui in suæ professionis formula *Castitatis* mentionem non faciunt, CASTITATIS voto non obstringuntur? Omninò. Nam qui se Deo per susceptionem vitæ Monachalis dedicat, voverque, is se obstringit vivere secundùm eam vivendi normam, quam vovet.

Porrò vita Monastica includit, ac semper inclusit *essentialiter* cœlibatum, sive custodiam continentiæ seu obligationem vivendi *in Castitate*; ita ut si cœlibatum destruas, ipsum Monachatum destruas.

Qui ergo Regulam ac vitam Monasticam olim vovebat, quique hodie eam vovet, etiam consequenter vovet vivere *in Castitate*; tametsi formula professionis votum Castitatis explicitè non contineat; eò quòd Regula & vitæ norma, quam professus est, obligationem vivendi in Castitate *essentialiter* includit; juxta illud Innocentii III. in *Cap.* CUM AD MONASTERIUM ;; *de Statu Monach.*.. „ Abdicatio proprie„ tatis & *custodia Castitatis* adeò est annexa Regulæ „ Monachali, ut contra eam nec summus Pontifex „ possit dispensare.

IX. Duo verò includit votum *Castitatis* in Religione emissum. Primùm, vivere in *Castitate* extra Matrimonium; sive omnia peccata, seu interna, seu externa contra *Castitatem* vitare; idque etiam ex voto: adeò ut, si Religiosus peccet contra Castitatem, non tantùm committat simplex peccatum *carnis*; sed etiam contra votum; & votifragus sit.

Secundum; quod includit votum *Castitatis*, est abstinere à conjugio, & ab omni actu conjugali.

X. Unde jam pridem in Concilio Chalcedonensi *Can.* 16. Decretum legitur: „ Virginem quæ se Do„ mino Deo dedicavit, similiter & *Monachos* non „ licere matrimonio conjungi. Sin autem hoc fecisse „ inventi fuerint, sint excommunicati. Ostendendæ „ autem in eos humanitatis auctoritatem habere sta„ tuimus Episcopum ejus loci. “ Gratianus *caus.* 27. *q.* 1. *Can.* 22.

XI. Num professio Monachalis, ipsumque votum Castitatis *implicitè* saltem in professione Monastica contentum, etiam olim matrimonium contractum *dirimeret*, nullumque redderet, non æque expeditum est.

Illud expeditum est, votum Castitatis sive explicitè sive implicitè in Religione approbata emissum, hodie matrimonium contractum *dirimere*: atque tale votum ponere impedimentum *dirimens*; uti expressum est in *Cap. unico*, *de Voto in* 6.

XII. Hoc quoque ex eadem Decretali habetur, hodie illud votum dumtaxat dici „ solemne, ac ad matrimonium dirimendum efficax; quod solemnizatum “ fuerit per susceptionem sacri Ordinis, aut professio- “ nem expressam, vel tacitam factam alicui de Reli- “ gionibus per Sedem Apostolicam approbatis. “

XIII. Constat insuper, hanc efficaciam votorum dirimendi matrimonium contrahendum, esse ex mero jure positivo.

Si enim præveniendo jus positivum votum Castitatis à Monacho emissum efficaciam habuerit dirimendi matrimonium postea contractum, indubiè etiam illam efficaciam habuit votum Castitatis emissum in Religione per Sedem Apostolicam *non approbata*.

Certum quippè est, ante sæculum 13. nequaquam receptum fuisse, ut nova Monachorum institutio à Sede Apostolica approbationem, vel confirmationem habere deberet, uti suprà *tit.* 24. *cap.* 2. notavimus.

Cùm verò hodie hæc efficacia solis votis in Religione per Sedem Apostolicam approbata emissis tribuatur, manifestum est, hoc totum à jure positivo dependere. Unde illud Glossæ ad citatum Capitulum unicum: „ Non est ipsum votum quod matrimonium dirimit: sed est ipsa *Constitutio* Ecclesiæ. “

XIV. Hinc quoque elicitur, non esse ipsam externam formam professionis, seu emissionis, quæ faciat votum *solemne* ad hunc effectum *dirimendi* matrimonium; sed ipsa Constitutio positiva dans hanc efficaciam alicui voto, unà illud reddit *solemne* ad hunc effectum; atque ita juxta modernam phrasim, vota dicuntur *solemnia*, quibus jus positivum similem vim attribuit: & hoc titulo rectè dicitur in allegato Capitulo unico, „ quòd voti *solemnitas* ex *sola* Constitutione Ecclesiæ est. “

XV. Hinc consequens, quòd propriè loquendo votum primum in Societate, postquam à Gregorio XIII. in Bulla, quæ incipit, *Ascendente Domino*, efficax factum est ad dirimendum matrimonium, non incongruè *solemne* dici possit; quamvis adhuc *simplex* vulgò dicatur ideò forsan, quòd non *stabiliter* statui alicui adstringat: eò quòd post emissionem hujusmodi voti, possit adhuc è Societate dimitti, & à voto absolvi.

C A P U T II.

Mulierum ad claustra & Oratoria Monachorum ingressus quomodo vetitus?

1. *Antiqua Patrum Regula omnem mulierum conversationem Monachis severè interdixit.*
2. *Quarumcumque mulierum ingressus in Monasteria Monachorum vetitus.*
3. *Ægerrimè tulit S. Gregorius mulierum in Monasteria ingressum; & vetuit Monachis habere Commatres.*
4. *Abbas permittens mulierem ingredi Monasterium festivitatis tempore vivendi causa, pœnitentia subjicitur.*
5. *Interdum etiam excommunicandus dicitur.*
6. *Nonnullæ mulieres illustriores obtinuerunt licentiam intrandi Monasteriorum septa; at eam revocavit Pius V.*
7. *Gregorius XIII. Constitutionem Pii V. renovavit; & declaravit in illa* omnes *generaliter mulieres comprehendi.*
8. *Decretum Eremitarum S. Augustini contra ingressum mulierum in Monasteria.*
9. *Olim etiam ad Ecclesias Monachorum mulieribus non patebat accessus.*
10. *Ea disciplina fuit sæculo 7. in Monasterio Laubiensi.*
11. *Etiam sæculo X. in Monasterio S. Bertini.*
12. *Ut Mulieres à suis Oratoriis Monachi arcerent, Missas* publicas *in iis fieri noluerunt: Quid Missa publica?*
13. *Hæc disciplina etiam usque ad sæculum 13. durasse videtur.*

14. *Hæc*

14. *Hæc disciplina etiam hodie & populo & Monachis sæpè esse conveniens & utilis.*
15. *Dum mulieres ad Ecclesias Religiosorum admittuntur, curandum ut à Religiosis sint sejunctæ.*
16. *Laudabile quoad hoc PP. Prædicatorum Decretum.*
17. *Etiamsi juxta modernam disciplinam liberior sit mulierum ad Ecclesias & Monasteria Religiosorum accessus, omnis tamen familiarior conversatio vitanda.*
18. *Salubre in hoc Eremitarum Sancti Augustini Decretum.*

I. Mulierum conversationem Monachis in Castitate vivere desiderantibus, & ad eam servandam vi suæ professionis adstrictis admodùm periculosam existimantes Patres, omne, quantum possibile est, commercium mulierum Monachis interdixerunt.

„ Familiaritatem omnium mulierum (ait vetus Patrum Regula quam Lucas Holstenius *tertiam* vocat) tam parentum, quàm extranearum pro custodienda vita, vel cavendis laqueis diaboli, ab omnibus Monasteriis, vel culturis Monachorum; seu frequentationem Monachorum à Monasteriis puellarum, sicut Regula docet, prohibere censemus. Neque ulla mulier in interius atrium Monasterii ingredi audeat. Quòd si cum consilio, vel voluntate Abbatis Monasterium, vel cellulas Monachorum quædam fuerit ingressa, meritò ipse Abbas & nomen Abbatis deponat, & inferiorem se omnibus Presbyteris cognoscat, quia talis sancto gregi præponi debet, qui eos immaculatos Deo offerre procuret; non per quaslibet familiaritates diabolo sociare festinet.

II. Regula S. Cæsarii Episcopi Arelatensis *cap.* 11. „ Mulieres in Monasterio numquam ingrediantur. “ Et fortiùs alius Arelatensis Episcopus S. Aurelianus in Regula *cap.* 15. „ Mulieres verò, nec Religiosæ, nec sæculares, nullæ omninò, nec Abbatis, nec cujuscumque Monachi mater, aut qualibet propinqua, aut nota ad salutandum, aut ad orationem ingredi permittatur.

III. Quàm ægrè tulerit S. Gregorius mulierum in Monachorum domos ingressum, colligi potest ex Epistola ejus ad Valentinum Abbatem *Lib.* 3. *Epist.* 40. in qua scribit: „ Pervenit ad nos, quòd in Monasterio tuo passim mulieres ascendant, & quod adhuc est gravius, Monachos tuos sibi commatres facere, & ex hoc incautum eum eis communionem habere. Ne ergo hac occasione humani generis inimicus fua eos, quod absit, calliditate decipiat, ideò hujus te præcepti feriò commonemus, ut neque mulieres in Monasterio tuo deinceps qualibet occasione permittas ascendere, neque Monachos tuos eas commatres sibi facere. Nam si hoc denuò ad aures nostras quocumque modo pervenerit, sic te severissimæ noveris ultioni subdendum, ut emendationis tuæ qualitate cæteri sine dubio corrigantur.

IV. Quin & jam pridem Antissiodorensi Concilio decretum fuit: „ Si quis Abbas mulierem in suo Monasterio ingredi permiserit, aut festivitates aliquas ibi spectare præceperit, tribus mensibus in alio Monasterio retrudatur, pane & aqua contentus. “ *Can.* 26.

V. Et Concilium Turonense II. *Can.* 15. „ Ut mulier intra septa Monasterii *nullatenus* introire permittatur. Si Abbas in hac parte, aut Præpositus negligens apparuerit, qui eam viderit, & non statim ejecerit, *excommunicetur*.

Plures in hanc rem Canones refert Gratian. *caus.* 18. *q.* 12.

VI. Cùmque nonnullæ mulieres, præcipuè illustrium familiarum à Romanis Pontificibus licentiam contra hanc Canonicam institutionem accepissent; atque hac licentia prætenderent sibi liberum in ipsa Monasteriorum etiam virorum septa patere introitum, Pius V. expendens periculum ex hujusmodi mulierum ingressu & conversatione Religiosis imminens, Constitutionem in forma *Brevis* edidit, qua omnes hujusmodi licentias quocumque titulo, & quibuscumque mulieribus concessas revocavit & annullavit, „ districtè prohibentes, ait, mulieribus quidem prædictas facultates & licentias prætendentibus, sub excommunicationis latæ sententiæ pœna, postquam harum litterarum notitiam habuerint, a qua non possint nisi à nobis, aut Romano Pontifice, qui pro tempore fuerit, absolvi, præterquam in mortis articulo, ne dictas domos & Monasteria ingredi audeant.

Ipsis verò Monasteriorum, & Conventuum Abbatibus, Præpositis, Prioribus, & aliis Præsidentibus quocumque nomine vocentur, & totum Monachis, Canonicis, & Fratribus, sive mendicantibus, sive non mendicantibus, sub privationis officiorum, quæ in præsentia obtinent, & inhabilitatis imposterum ad illa & alia omnia, & suspensionis à divinis ipso facto, sine alia declaratione, incurrendis pœnis, ne eas introducere, admittereve præsumant. “

VII. Hanc Constitutionem rursus renovavit Gregorius XIII. in Constitutione, quæ incipit, *Ubi gratia* 38. in Bull. Rom.

Cùmque postmodum dubitaretur, num hoc Decreto tantùm comprehendere voluisset mulieres hujusmodi licentias habentes, respondit idem Pontifex, mentem suam fuisse, comprehendere *omnes & quascumque mulieres alias tam in genere, quàm in specie*. Habetur hæc declaratio in Bull. Rom. ad calcem citatæ Constitutionis.

Disciplinam hanc Patrum Regulis, atque Conciliorum, & Pontificum Decretis expressam & firmatam, passim Ordinum Constitutiones inculcant, serioque ac solicitè conservari præcipiunt.

VIII. Et Constitutiones Eremitarum S. Augustini *part.* 2. *cap.* 13. de hac disciplina ita loquuntur: „ Strictè prohibemus, ne aliquis frater Prælatus, vel subditus mulierem cujuscumque status, gradus, Ordinis, conditionisvè sit, quacumque etiam dignitate ac præeminentia præditam, etiam Comitissam, Marchionissam, aut Ducissam in Monasteria Fratrum Ordinis nostri introducere, vel admittere præsumat, *sub privationis officiorum, quæ in præsentia obtinuerit & inhabilitatis imposterum ad illa, & alia omnia, ac suspensionis à divinis ipso facto* sine alia declaratione, pœnis incurrendis, præterquam in casibus sequentibus. Videlicet; quando fiunt processiones, vel mortui sepeliuntur, ac etiam pro iis suffragia fiunt: tunc namque ad illa loca, in quibus dicta pia opera exercentur, accedere mulieribus licitum est; ita tamen quòd porta qua intratur ab Ecclesia in claustrum, non claudatur ullo modo quamdiù mulieres intra steterint, quæ eo finito propter quod intraverunt, exire compellantur. “

IX. Non tantùm ingressus mulierum in *interiora* ipsorum Monasteriorum septa olim vetitus erat; sed etiam ab ipsis Ecclesiis, sive Oratoriis Monachorum mulieres passim arcebantur; neque ad ea ipsis patebat ingressus.

X. Refertur à Fulcuino in libro de gestis Abbatum Laubiensium *cap.* 2. de S. Ursinato Abbate Laubiensi, & Episcopo in *functoria* tantùm prædicatione sacrato (de quo Episcoporum genere, vide Mabillonium in præfatione ad partem I. sæculi 3. Benedictinorum *n.* 33. 34. & 35.) quòd cùm Ecclesiam Monasterii dedicasset anno 697. nolens „ pollui cadaveribus mortuorum, fecerit aliam in honore B. Mariæ in montis vertice, cui subjacet prædictum Monasterium; ubi cœmiterium esset Fidelium, & ad quam conflueret populus. Nam *illicitus*, ut *nunc quoque*, tisi certo tempore, apud aliam (Monasterii Ecclesiam) erat *fæminarum* accessus. “ Extat apud Mabillonium in Actis Benedictinorum sæculo 3. *part.* 1. *pag.* 247.

XI. In *libro* 2. *de miraculis S. Bertini Abbatis Sithivensis* narratur: „ Adala nobilissima conjux Arnulfi Comitis, cùm sæpissimè magnia infirmitatibus esset aggravata, cœpit desiderare, ut in hoc Monasterio (S. Bertini) ei licentiam Monachi darent intrare, ut coram *Altari S. Bertini* pro salute sua deprecatura liceret se prosternere. Hujus igitur rei causa, ait auctor, advocatis venerabilibus Episcopis Wicfrido Tarvennensis Ecclesiæ Episcopo, & Folberto Cameracensi, denudavit eis desiderium suum, accepta etiam licentia à Monachis anno Nativitatis Domini 938. annoque quinto Ludovici Regis feria secunda Paschæ introduxerunt eam præfati Episcopi in eodem Monasterio, non sine *tremore maximo*: quoniam hoc illa *prima* facere præsumpserat, quod ante *Reginarum nulla* concupiscere vel audebat. “ Apud Mabillonium loco citato *pag.* 138.

En

En sæculo decimo quanta cum difficultate, & Episcoporum auctoritate huic Comitissæ ad *Altare* S. Bertini datus est accessus!

XII. Quid plura? cùm notorium sit, plurimis sæculis in more positum fuisse; Imò & vice privilegii interdum in Fundatione cautum, ut Missæ *publica*, idest, ad quas populus conveniret, in Monachorum Ecclesiis non fierent; „ ne scilicet, (ut ait Gregorius, *Lib.* 4. *Epist.* 43.) in servorum Dei successibus occasio præbeatur popularibus Conventibus, & simpliciores ex hoc animas plerumque, quod absit, in scandalum trahat: frequentior *etiam introitus mulierum* arceatur.

XIII. Hancque disciplinam, Missas *publicas*; sive ad quas esset publicus populi conventus, in Monasteriorum Ecclesiis non celebrandi, usque ad tempora S. Bernardi permansisse, ex Philippo Abbate Bonæ Spei, *Lib. de continentia Clericorum cap.* 83. observat Cardinalis Bona, *Lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 13. *num.* 3. quin & Innocentium III. Veterum vestigiis insistentem prohibuisse, ne Diœcesis Episcopus in Monasterio Carroffensi, cujus privilegia confirmabat, Missas *publicas* ageret.

XIV. Scio quidem contrariam Disciplinam hodie præsertim post exortos Ordines Mendicantes invaluisse, atque in Ecclesiis sive Oratoriis Monachorum *publicas* Missas, à conventu populi adstantis & offerentis ita dictas, passim celebrari: at & illud scio, quòd non raro magis cautum esset & populo & Monachis, si juxta disciplinam Patrum suorum, à suis Ecclesiis præcipuè hi, qui ad instructionem populi specialiter non sunt vocati, publicum populi conventum arcerent. Populo quidem ut in matrice seu Parochiali Ecclesia à suis nutrirentur Pastoribus; Monachis verò, ne sæcularium contagione polluerentur, aut in sua devotione saltem distraherentur.

XV. Similiter, quamvis horum temporum disciplina Mulieres ad plerasque Religiosorum Ecclesias admittat, illud tamen solicitè cavendum, ut quantùm fieri potest, Religiosi à mulieribus sint sejuncti; neque psallentium choris intermisceantur.

XVI. Qua de re prudenter in suis Constitutionibus caverunt PP. Prædicatores: „ Mulieres Claustrum vel *Oratorium*, vel alias officinas nostras non ingrediantur, nisi in die consecrationis Ecclesiæ, & *tunc* licebit eis ingredi *chorum* & Claustrum. In Parasceve verò *tantùm chorum* intrare poterunt usque ad officium.

Quin ut chorus à sæcularium conventu magis esset liber, decreverunt sequentia: „ In Ecclesiis nostris debent esse *intermedia*, quæ dividunt *chorum à sæcularibus*, & debent ubique ita esse disposita, ut Fratres *chorum* ingredientes non possint à sæcularibus videri, nec ipsi sæculares videre. Poterunt tamen aliquæ fenestræ aptari, ut tempore elevationis Dominici Corporis aperiantur, & Sacramentum à sæcularibus adoretur. “ Constitutionibus editis per Petrum Martyrem, *part.* 1. *cap.* 16.

XVII. Insuper quæcumque disciplinæ intervenerit pro temporum varietate immutatio, illud tamen invariatum manet, omnem Religiosis, non minùs ac Clericis, familiariorem & non necessariam cum mulieribus conversationem esse interdictam: ipsisque Superioribus solicitè esse invigilandum, ut omnem similem conversationem rescindant, & occasionem præveniant.

XVIII. Qua in re notandæ Constitutiones Eremitarum S. Augustini, quæ, *part.* 2. *cap.* 13. hæc habent: „ In Ecclesia, seu ad ostium Conventus nullus Frater cum mulieribus loquatur sine licentia Prioris & socio à Priore assignato, qui audiat, & videat, nisi talis cum matre vel sorore carnali, seu alia muliere maximè sibi consanguinitate, vel affinitate conjuncta loqueretur. In quo casu sufficit quod socius videat, licèt non audiat: excipimus tamen viros graviores & ætate maturiores. Omnia tamen supradicta quoad omnes Fratres serventur, quoties contigerit aliquem extra Monasterium egredi, ut cum mulieribus loquatur.

„ Caveat autem Prior ne nimis frequenter eidem Fratri licentiam concedat cum eadem vel eisdem mulieribus colloquendi, vel eas ad proprias domos visitandi, nisi fortè talis persona esset tantæ scilicet authoritatis & tam claræ famæ, quòd ex ejus collocutione potiùs Religioni nostræ honor quàm dedecus accederet.

Fratres verò foras missi pro necessariis domui petendis, loqui poterunt cum mulieribus etiam alter sine altero, si tunc necessitas sic loqui exigit, intrare tamen domum ad sedendum vel confabulandum non licebit.

Procurator & Fratres alii cùm ad procurandum necessaria Fratribus vadunt, poterunt præsente socio suo & vidente de hujusmodi cum muliere sola loqui, ita tamen quòd cum una eademque muliere frequens non sit talis collocutio. “

CAPUT III.

De Clausura Monialium vetante egressum Monialium.

1. *Ab initio Ecclesiæ fuerunt nonnullæ mulieres in perpetua castitate viventes.*
2. *Pro conservanda castitate convenit sæcularium personarum fuga.*
3. *Egressus è Monasterio Monialibus jampridem interdictus.*
4. *Qua cura olim haberetur ut castitati Virginum extra Monasteria habitantium consuleretur.*
5. *Sæcula V. Clausura Monialium nota fuit.*
6. *Fixa & generalis non fuit circa Monialium Clausuram disciplina ante sæculum* 13.
7. *Constitutio Bonifacii VIII. circa Clausuram Monialium.*
8. *Decretum Concilii Tridentini eamdem Constitutionem innovans.*
9. *Pius V. declaravit omnes quascumque Moniales Decreto Tridentino comprehendi.*
10. *Idem Pontifex egrediendi licentiam nonnisi ex tribus causis concedi posse, edixit.*
11. *Vigore Concilii Tridentini Episcopus habet auctoritatem in omnia generatim Monasteria Monialium in his quæ Clausuram concernunt.*
12. *Episcopus potest visitare Monasteria Monialium etiam Regularibus subjecta, quoad ea quæ* Clausuram *spectant.*
13. *Primus effectus Clausuræ est prohibitus egressus Monialium è Monasterio.*
14. *Quæ sit* justa *causa dandi licentiam egrediendi, non determinavit Tridentinum: tres expressit Pius Quintus.*
15. *Prima causa est*, magnum incendium; *& quid per illud intelligatur.*
16. *Quæ sit* infirmitas, *ratione cujus egressus sit permittendus?*
17. *Causa à Pio V. expressa etiam in Synodis fuerunt probata.*
18. *An aliquando liceat indulgere egressum ob rationes à Pio V. non expressas.*

I. AB ipso Ecclesiæ exordio fuisse mulieres virginitatem servantes, etiam ipsa Acta Apostolorum testantur, *Cap.* 21. *vers.* 9. ubi de Philippo refertur: *Huic autem erant quatuor filiæ* VIRGINES *prophetantes.*

Idem confirmant Patrum de Virginibus multiplicia scripta; de quibus suam erga illas specialem curam, ac solicitudinem expresserunt.

Nunc nobis (ait S. Cyprianus *de disciplina & habitu Virginum*) ad Virgines sermo est, quarum quò sublimior gloria est, major & cura est. Flos est ille Ecclesiastici germinis, decus atque ornamentum gratiæ spiritalis, læta indoles, laudis & honoris opus integrum atque incorruptum; Dei imagò respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi. Gaudet per illas atque in illis largiter floret Ecclesiæ matris gloriosa fœcunditas: quantoque plus copiosa virginitas numero suo addit, tantò plus gaudium matris augescit. Ad has loquimur, has adhortamur affectione potiùs quàm potestate: non quòd extremi & minimi & humilitatis nostræ admodum con-

„ conscii, aliquid ad censuram licentiæ vindicemus; sed quòd ad sollicitudinem magis cauti, plus de diaboli infestatione timeamus.

II. Inter cætera autem, quæ pro custodia Virginitatis Patres suggessere, fuit hominum sæcularium, atque præcipuè alterius sexus fuga, atque ab omni mundana & externa hominum conversatione sequestratio.

III. Et quidem, dum circa sæculum IV. formari cœperunt Virginum Monasteria, cœpit quoque eis egressus è Monasterio, si non aliter, saltem extra necessitatis casus, & citra Superioris licentiam interdicti.

S. Basilius de Institutione Monachorum, inter alia præcepta seu regulas habet: „ Egredi verò *extra Monasterium*, præterquam ubi statutis temporibus *necessitas* postulaverit, nemini licitum est.

Ne verò crederetur quæ ab eo tradita sunt ad solos Monachos spectare, monet ea non tantùm in Virorum, sed & Virginum Monasteriis esse servanda; atque in his eò accuratius, quantò in his majus est periculum. „ Verùm, ait, quoniam non Virorum modò Conventus sunt, sed etiam *Virginum*, cætera quidem omnia quæ hactenus præcepta tradidimus, æquè utrisque communia sint. Unum tamen illud scire convenit, longè accuratiorem, majoremque in fœminarum vita quàm in virorum, disciplinam requiri, veluti voluntariæ paupertatis virtutem, quietem atque silentium, obedientiam, studium in sorores, cautionem *in publicum prodeundi*, diligentem, quibuscum colloquium fit, animadversionem, parem inter ipsas mutuò benevolentiam, & illud, quòd nulla seorsim apud eas conventicula sint. In his enim omnibus in virginum vita accurandis, majore quodam multo opus est studio. “ Hæc Basilius *de Instit. Monach.*

Hinc lucet, quàm solicitè Basilius Virginibus clausuram Monasterii commendaverit.

De Monasterio Virginum in Thebaide, in quo sæculo IV. vivit S. Euphrasia, legitur in hujus vita: „ Nulla earum *januas exibat*. Erat autem janitrix per quam responsa omnia fiebant natura. “ Apud Bollandum ad 13. Martii.

IV. Eodem sæculo in Concilio Carthaginensi III. *Can.* 33. decernitur: „ Ut Virgines sacræ, cùm parentibus, a quibus custodiebantur, privatæ fuerint, Episcopi, vel Presbyteri, ubi Episcopus absens est, providentia, gravioribus fœminis commendentur, aut simul habitantes invicem custodiant: ne passim vagando, Ecclesiæ lædant existimationem.

V. S. Cæsarius in Regula ad Virgines *cap.* 1. „ Si qua relictis parentibus suis sæculo renuntiare, & sanctum ovile voluerit introire, ut spiritualium luporum fauces Deo adjuvante possit evadere, usque ad mortem suam de Monasterio non *egrediatur*, nec de Basilica, ubi ostium esse videtur.

VI. Qua solicitudine Virginibus clausura omnibus sæculis inculcata fuerit, speciali Tractatu novissimè ostendit Joannes Baptista Thiers, qui tamen rectè advertit, non semper nec ubique eamdem fuisse circa clausuram sacrarum Virginum disciplinam; neque fuisse aliquam generalem Ecclesiæ legem, omnibus indifferenter Monialibus clausuram perpetuam imponentem ante Bonifacium VIII. qui sub finem sæculi XIII. & initium XIV. Pontificatum gessit.

VII. Hic edita Constitutione, quæ refertur in *Cap.* Periculoso, *de Statu Regular. in VI.* generaliter omnibus Monialibus perpetuam clausuram imposuit. „ Periculoso & detestabili quarumdam Monialium statui (quæ honestatis laxatis habenis, & Monachali modestia, sexusque verecundia impudenter abjectis, extra sua Monasteria nonnumquam per habitacula sæcularium personarum discurrunt, & frequenter intra eadem Monasteria personas suspectas admittunt, in illius, cui suam integritatem voluntate spontanea devoverunt, gravem offensam, religionis opprobrium & scandalum plurimorum) providere salubriter cupientes, præsenti Constitutione perpetuò irrefragabiliter valitura, sancimus, universas & singulas Moniales præsentes atque futuras, cujuscumque Religionis sint vel Ordinis, in quibuslibet mundi partibus existentes, sub perpetua in suis Monasteriis debere de cætero permanere clausura: ita quòd nulli earum Religionem tacitè vel expressè professæ, sit vel esse valeat quacumque ratione vel causa (nisi fortè tanto & tali morbo evidenter earum aliquam laborare constaret, quòd non posset cum aliis absque gravi periculo seu scandalo commorari) Monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas. “

VIII. Hanc Bonifacii Constitutionem innovavit Synodus Tridentina *Sess.* 25. *de Regularib cap.* 5. atque „ universis Episcopis, sub obtestatione Divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ, præcipit, ut in omnibus Monasteriis sibi subjectis, ordinaria; in aliis verò Sedi Apostolicæ auctoritate, clausuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui; & ubi inviolata est, conservari maximè procurent: inobedientes atque contradictores per Censuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas, quacumque appellatione postposita, compescentes, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis. Quod auxilium ut præbeatur, omnes Christianos Principes hortatur S. Synodus; & sub excommunicationis pœna, ipso facto incurrenda, omnibus Magistratibus sæcularibus injungit. Nemini autem Sanctimonialium liceat post professionem exire à Monasterio, etiam ad breve tempus, quocumque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa, ab Episcopo approbanda: indultis quibuscumque & privilegiis non obstantibus. “

IX. Pontifices Romani, signanter Pius V. & Gregorius XIII. d. Bonifacianam Constitutionem, necnon hoc Concilii Decretum suis respectivè Bullis non tantùm particulatim approbarunt, ac denuò innovarunt, sed aliquatenùs etiam adauxerunt.

Etenim cùm dubitari potuisset, num Synodus Tridentina suo Decreto comprehenderet Monasteria Monialium, in quibus clausura numquam fuit recepta, & quæ ex sua Regula aut institutione ad clausuram non adstringuntur, Pius V. declaravit, „ universas & singulas Moniales, præsentes atque futuras, cujuscumque Religionis, Ordinis vel Militiarum, etiam Hierosolymitanæ sint, quæ vel jam receptæ sint, vel imposterum in quibusdam Monasteriis sive Domibus recipientur, & tacitè vel expressè Religionem professæ, etiamsi *conversæ*, aut quocumque alio nomine appellentur, etiamsi ex institutis, vel fundationibus earum regulæ ad clausuram non teneantur, nec umquam in earum Monasteriis, seu domibus, etiam ab immemorabili tempore ea servata fuerit, sub perpetua in suis Monasteriis, seu domibus debere de cætero permanere clausura, juxta formam dictæ Constitutionis felic. record. Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri, quæ incipit, *Periculoso*, in S. Concilio Tridentino approbatam, & innovatam, quam nos auctoritate præfata etiam approbamus & innovamus, in omnibus & per omnia, ac illam districtè observari mandamus. “

Insuper cùm Synodus causam legitimam egrediendi Monasterium Episcopi judicio permisisset, Pius V. in determinationem ac generalitatem restringens, nulla occasione, nullovè alio prætextu licentiam indulget, „ *nisi ex causa magni incendii, vel infirmitatis lepræ, aut epidemiæ*, quæ tamen infirmitas, præter alios Ordinum Superiores; quibus cura Monasteriorum incumberet, etiam per Episcopum, seu alium loci Ordinarium, etiamsi prædicta Monasteria ab Episcoporum & Ordinariorum jurisdictione exempta esse reperiantur, cognita & expressè in scriptis approbata sit, à Monasteriis præfatis exire, sed nec in prædictis casibus extra illa, nisi ad necessarium tempus, stare licere. “

X. Si ergo ad Bonifacianam Constitutionem, atque Decretum Synodi Tridentinæ, unà cum Bulla Pii V. spectemus, in omnibus Monialium Monasteriis indistinctè clausura erit servanda; atque per Episcopos partim ordinaria, partim delegata auctoritate, ubi recepta non fuit, aut violata, introducenda aut reducenda erit, & ubi hactenus inviolata mansit, solicitè conservanda.

XI. „ Ex quo manifestè fundata dignoscitur (ait Stephanus Weyms) Episcoporum, & Ordinariorum quoad clausuram hanc aliaque eò spectantia, jurisdictio in cujusvis Ordinis Moniales, etiam eas quæ à Regularibus reguntur, & aliàs sunt exemptæ. “ Hæc ille ad Constitutiones 24. per Tridentinum innovatas, *Constit.* 15. *num.* 11. quod clarè expressit Pius in citata

Bulla *Cura Pastoralis*; & manifestè supponit §. 10. ejusdem Bullæ, qui ita habet: „ Per hoc autem in Monasteriis exemptis, Ordinarii locorum, *quò ad alia* nullam credant sibi jurisdictionem vel potestatem aliquatenùs attributam.

XII. Unde fertur declaratum à Sacra Congregatione Concilii 17. Julii 1597. „ Episcopos posse Moniales *Regularibus subjectas*, in iis quæ clausuram concernunt, toties visitare, quoties verè cognoverint expedire.

Et Concilium Aquense ann. 1585. *Tit. de Visitatione*, ait: „ Monialium Monasteria *Regularium juri omninò subjecta*, Episcopi quò ad *clausuram* attinet, accuratè visitent. Loca ipsa introspectent, atque è superiori etiam parte circumlustrent, & cautè solerterque inspiciant prospectus omnes, aditus, & cætera denique omnia, quæ ad clausulam rectè tuendam ullo quovis modo pertinent.

Atque ita in contradictorio judicio in Concilio Privato Regio Parisiensi pro Episcopo Podiensi contra Moniales S. Claræ, judicatum fuisse 26. Augusti 1563. refert Claudius Henrys in suis Decisionibus sive Arrestis *Tomo* 2. *lib.* 2. q. 1.

XIII. Porrò hujus clausuræ modus & effectus est, uti ex citatis Pontificum Bullis, & Decreto Concilii Tridentini constat, primò, ut Monialibus post professionem egredi non liceat Monasterii sui claustra sive interiora septa, etiam ad *breve* tempus, quocumque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa, ab Episcopo approbanda, indultis quibuscumque & privilegiis non obstantibus, uti loquitur Tridentinum.

XIV. Quæ autem censenda sit *justa causa*, Synodus Tridentina non expressit; eamque judicio Episcopi permisisse videtur: at Pius V. nulla occasione aut prætextu egressum permittit, *nisi ex causa magni incendii, vel infirmitatis lepræ, aut epidemiæ.*

XV. „ Nomine *magni incendii*, ait Barbosa, intelligitur incendium ita magnum & evidens, ut certum sit, aut saltem probabile multùm esse videatur, quòd nisi Moniales omnes statim à Monasterio exeant, omnes simul sint moriture ac consumendæ præ nimia exustione ignis.

XVI. „ Sub nomine verò *infirmitatis lepræ*, ait idem, intelligitur infirmitas quædam adeò contagiosa, quòd si ipsius radix & origo foras non ejiciatur, (hoc est Monialis eo morbo infecta) citò omnes ejusdem Monasterii Sorores inficeret... Sub nomine denique *epidemiæ*, quantùm ad præsens attinet propositum, intelligitur morbus quidam *pestiferus*, similiter ac eadem ratione contagiosus Communitati & præjudicialis. " Hæc Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccles. cap.* 44. post plures alios ibidem *num.* 73. relatos.

XVII. Et longo tempore ante Pium V. Synodus Moguntina ann. 1549. *cap.* 79. egressum non permittit, nisi fuerint *inevitabili* necessitate compulsæ, *aut tali morbo infectæ, unde ex contagione aliis periculum immineat.*

Synodus quoque Cameracensis D. ann. 1550. inter causas concedendi egressum, reponit, *morbum quo cum aliis absque gravi periculo commorari non possee.*

XVIII. Credit nihilominùs idem Barbosa post alios ab ipso citatos, quòd non obstante restrictione Pii V. Moniales possint exire è Monasterio ex aliis causis similibus aut urgentioribus in Bulla Pii V. nominatim non expressis, v. g. tempore belli, cùm periculum imminet invasionis à militibus, multaque incommoda sustinendi, nisi se in locum tutum recipiant.

Synodus Tridentina causam exitus ab Episcopo *approbandam* statuit; Pius V. verò vult, ut „ *infirmitas* ratione cujus egressus permittitur, præter alios Ordinum Superiores, quibus cura Monasteriorum incumberet, etiam per Episcopum seu alium loci Ordinarium, etiamsi prædicta Monasteria ab Episcoporum & Ordinariorum jurisdictione exempta esse reperiantur, cognita & *expressè* in *scriptis* approbata sit. „ Additque. " Sed nec in prædictis casibus extra illa (Monasteria) nisi ad *necessarium* tempus stare liceat.

CAPUT IV.

De Clausura vetante ingressum in Monasteria; quæ sit circa Clausuram Belgica disciplina?

1. *Per clausuram Monialium vetitus personarum extranearum in Monasteria ingressus.*
2. *Nullus Monasteria Monialium intrare potest sine licentia in* scriptis *obtenta; nec illa dari potest nisi in casibus* necessariis.
3. *Quando Episcopi aliive Superiores ingredi possint; & quid ab illis observandum?*
4. *Casus* necessarii *quibus ingressus annui potest, intelligi debent respectu Monasterii*, non respectu Ingredientis.
5. *Synodus Cameracensis non permittit Episcopum ingredi nisi causa visitationis, aut necessitatis.*
6. *Non licet Sacellanis ingredi chorum Monialium, prætextu ibi celebrandi aut concionandi.*
7. *Neque in Vestitione, aut professione licitus est ingressus; nec personis necessariis, nisi cum magna cautela.*
8. *Per frequentiora ad cancelles colloquia violari clausura potest.*
9. *Ad Episcopum spectat hujusmodi colloquiis modum ponere, etiam in Monasteriis cura Regularium subjectis.*
10. *Episcopus punire potest Regularem etiam exemptum ob colloquium cum Moniali.*
11. *Multum conducit ad conservationem clausura prohibitio colloquendi cum Monialibus.*
12. *Episcopis Belgii volentibus introducere clausuram multa difficultates opposita.*
13. *Synodus Cameracensis ratione Monialium* clausuram *recusantium censet Pontifici exponendas.*
14. *Proponuntur rationes, que potuerunt introductioni clausura opponi.*
15. *Clausura non in omnibus Belgicis Monialium Monasteriis recepta.*
16. *Concilium Tridentinum quò ad clausuram in Belgio in omni suo rigore non est receptum; uti nec Constitutio Pii V.*
17. *Multa in Belgio sunt Moniales, quarum institutum rigorem clausura non compatitur.*
18. *Non dubium per clausuram multis periculis occurri.*
19. *Allaborare debent Superiores, ut in Monasteriis exteriori clausuræ rigore non subjectis, finis clausura habeatur.*
20. *Vetitus sæcularium personarum in Monasteria clausura non subjecta ingressus.*
21. *Omnis periculosa & suspecta conversatio generaliter Monialibus interdicenda.*
22. *Vetita institutio conviviorum, quibus intersint personæ extranea in Monasteriis Monialium etiam clausura non subjectis.*
23. *Egressus è Monasterio Monialibus quamvis clausura non adstrictis, concedi debet cum magna moderatione.*
24. *Septa Monasterii facta sunt, ut Moniales sejuncta à sæculo vivant.*
25. *Circumspecti esse debent Superiores dum egressum permittunt; Decretum Synodi Cameracensis circa egressum Monialium ægris ministrantium.*
26. *Simile Decretum Archiepiscopi Mechliniensis pro* nigris *Sororibus.*
27. *Olim in plerisque Xenodochiis erant* utriusque *sexus Religiosi ad serviendum* utrique *sexui infirmo.*
28. *Laudabile hoc institutum, modò caveantur incommoda ex simultanea cohabitatione timenda.*
29. *Meritò advocantur viri ut sexui virili ministrent.*
30. *Decretum Tridentinum de transferendis Monasteriis Monialium ad urbes.*
31. *Hoc Decretum hic effectum habere non potuit.*

I. SEcundus effectus clausuræ Monialium est, prohibitus quarumcumque personarum extranearum ad Moniales accessus, quem hisce verbis expressit Bonifacius VIII. „ Nullique aliquatenus inhonestæ personæ, " nec etiam honestæ (nisi rationabilis & manifesta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia)

„ centia) ingressus vel accessus pateat ad easdem: ut sic à pudicis & mundanis conspectibus separatæ, omninò servire Deo valeant liberiùs, & (lasciviendi opportunitate sublata) eidem corda sua, & corpora in omni sanctimonia diligentiùs custodire.

II. Synodus verò Tridentina vetat, quemquam „ ingredi intra septa Monasterii, cujuscumque generis, sexus, vel ætatis fuerit, sine Episcopi vel Superioris licentia in scriptis obtenta, sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda. Dare autem tantùm Episcopus aut Superior licentiam debet, ait Synodus, in casibus *necessariis*; neque alius ullo modo possit, etiam vigore cujuscumque facultatis, vel indulti hactenus concessi, vel imposterum concedendi.

III. Hæc autem *necessitas* ingrediendi à Tridentino requisita, sic accepta & intellecta est, ut etiam ipsi Prælati tam sæculares, quàm regulares, quibus cura & regimen Monasteriorum incumbit, ita demum auctoritate sibi ex officio attributa ingrediendi Monasteria Monialium uti possint, si id faciant in casibus *necessariis*, & à paucis iisque *senioribus*, ac religiosis personis comitati, quemadmodùm declaravit Gregorius XIII. in Bulla quæ incipit: *Dubiis*, edita pro majore declaratione alterius Bullæ ejusdem Pontificis quæ incipit: *Ubi sacra* 28. in Bull. Rom. per quam revocatis quibuscumque licentiis seu indultis, etiam à Romanis Pontificibus concessis, ingrediendi Monialium Monasteria, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ prohibet ac interdicit „ omnibus & quibuscumque personis Ecclesiasticis & Sæcularibus, ac etiam Ordinum quorumcumque etiam Mendicantium Regularibus, ne prætextu licentiarum ab Episcopis vel Superioribus quibus illas concedendi in casibus necessariis tantùm ex Decreto Concilii Tridentini tribuitur, Monasteria ipsa Monialium pro libito, sed necessitatibus urgentibus dumtaxat ingredi, nevè Moniales sub eisdem pœnis illos aliter admittere præsumant.

IV. Casus *necessarii*, quibus Episcopis liceat ingressum personarum sæcularium permittere, intelliguntur *respectu Monasterii*, non autem respectu ingredientis; sive necessitas debet se tenere ex parte *Monasterii*; uti sæpiùs declarasse S. Congregationem, testatur Fagnanus ad *cap.* Cùm virum ;; *de Regularib. n.* 20.

V. Ad citatam Gregorii XIII. Constitutionem respexisse apparet Synodus P. II. Cameracensis, ann. 1586. *tit. de Regularib. cap.* 14. ubi habet: „ Sed nec ipsi Episcopi, aut eorum Vicarii, aut alii Superiores Monialium unquam ingrediantur septa clausuræ, nisi *visitationis*, aut alia *necessaria causa*, sub pœnis contra ingredientes à jure decretis.

VI. Præcedenti verò capite de Præfecto Monialium ita loquitur: „ Præfectus quoque ejusmodi Monialium, seu ejus Capellanus, aut alius Sacerdos eam Ecclesiæ partem ubi ipsæ psallunt, ne quidem prætextu ibidem celebrandi vel concionandi ingrediatur. Quòd si quis ibi celebrare, aut concionari ausus fuerit, suspensionis à divinis, Præfecta quæ eum admiserit, excommunicationis pœnam ipso facto incurrat.

VII. Similiter *cap.* 12. vult: ut „ ad eas (Moniales) nullus omninò aut viris aut mulieribus etiam illustribus, etiam in *vestitionum* aut *professionum* solemnitatibus pateat accessus, sed per cancellos, cùm *necessitas* erit, colloquantur, exceptis tamen personis *necessariis*, utpotè Confessario, (cùm ad ægrotantium Monialium, quæ ad confessionale accedere non possunt, confessiones audiendas, aut sanctissimum Eucharistiæ vel Extremæ Unctionis Sacramentum ipsis deferenda, & similia charitatis officia iisdem ægrotis impertienda, erit admittendus) Medico, Chirurgo, bajulo vini aut cerevisi, fabris, & similibus personis, quibus tamen nonnisi in necessitate ingressus pateat, quos duæ antiquiores Sanctimoniales comitentur.

VIII. Quòd verò Synodus Cameracensis citato *c.* 12. nonnisi cùm *necessitas* habuerit etiam ad cancellos colloquia Monialium cum viris, aut mulieribus permittat, omninò ad finem clausuræ obtinendum conducit.

Quis enim nesciat, ex hujusmodi colloquiis non tantùm quietem atque tranquillitatem Monialium turbari, sed & corda earum humano & Mundano pulvere conspurcari; quin & nonnunquam castitati earum periculum imminere, earumque integritatem violari?

IX. Hinc consequens est, per illa colloquia clausuram aliquatenùs violari; & consequenter ad Episcopum pertinere, hujusmodi colloquutionibus modum ponere, etiam in Monasteriis regimini Regularium subjectis.

Ideòque cùm Episcopus Bellunensis olim retulisset “ S. Congregationi Concilii nonnullos abusus circa “ facultatem *alloquendi* Moniales Regularibus subjectas, S. Congregatio respondit, hoc caput, quod “ *clausuram*, ejus conservationem ac restitutionem respicit, ad Jurisdictionem Episcopi tamquam Sedis “ Apostolicæ delegati pertinere. “ Hæc Fagnanus ad *cap.* Quanto ;; *de Privilegiis num.* 13.

X. Cumque Gregorius XV. in Constitutione sua quæ incipit: *Inscrutabili* 18. in Bull. Rom. declaraverit, Episcopum punire posse Regulares etiam exemptos delinquentes *circa clausuram*, ex consequenti resolutum fuit (uti asserit idem Fagnan. loco cit. n. 9.) Regularem accedentem sine legitima licentia ad Monasterium Regularibus subjectum, ibique in loco *colloquiis* destinato cum Moniali colloquentem ab Episcopo puniri posse.

XI. Experientia enim docet (ait Fagnan. ad *c.* “ Quanto ;; *de Privilegiis*, *n.* 11.) ad clausuræ “ conservationem magnoperè pertinere, ut Regulares “ ad Monasteria Monialium non accedant, nec *cum* “ *Monialibus colloquantur*, absque legitima licentia: “ idcircò enim tot prohibitiones sub gravibus pœnis “ hac in re à Sede Apostolica emanarunt; ergo Episcopus potest illos arcere, & contrafacientes punire. Et reverà maximè absurdum videtur, ut Episcopi gravissimo illo Decreto præcipiantur clausuram inviolatam custodire; & tamen nequeant ab illa arcere, quos expedire judicaverint. “

Hactenus Fagnanus, qui & ibidem docet, Episcopum posse prohibere, ne quis sine sua, aut Commissarii sui licentia ad Monasteria Monialium etiam colloquendi causa accedat, (quemadmodum decrevit S. Carolus in sua Synodo P. VI. *tit. de Monialibus*) atque eo Decreto Regulares quantumvis exemptos ligari; & contravenientes puniri ab Episcopo posse.

XII. Episcopos Belgii non parùm solicitos fuisse, ut conformiter ad Sacros Canones, necnon Concilii Tridentini Decretum & Apostolicas Bullas, clausura Monialium, vel violata restitueretur, vel inviolata conservaretur, ex citatis Synodis & pluribus eorum Decretis manifestum est; at & illud constat, nec paucas, nec leves ipsis oppositas difficultates, dum Moniales, quæ hactenus clausuram non erant professæ, neque ex sua Regula ad illius rigorem adstringebantur, ad rigorosam illam clausuram juxta Decretum Tridentinum & Pontificias Constitutiones, constringere voluerunt; quod vel ex ipsa Synodo Cameracensi, quæ multa circa clausuram Monialium decrevit, manifestum est.

XIII. Immediatè post Decreta de clausura subdit, *cap.* 16. „ Quia verò *non pauca*, *neque leves* in plerisque Monasteriis claudendis difficultates suboriuntur, supplex totius Synodi nomine libellus conficiatur, qui expressis omnibus & singulis incommodis difficultatibusque, necnon Monialium clausuram recusantium rationibus, & argumentis diligenter expositis, Sanctissimo Domino nostro offeratur, rogeturque illius Sanctitas, ut hujus Provinciæ necessitatibus, & incommodis pro sua paterna charitate peculiari aliqua ratione providere ac succurrere dignetur: habito autem ab illius Sanctitate responso, & cum Reverendissimis Dominis Episcopis per litteras communicato, quæcumque ad hanc materiam pertinebunt, certiùs explicari poterunt. “

XIV. Quæ fuerint rationes, & argumenta ex parte Monialium proposita, atque ex Decreto Synodi per libellum supplicem Pontifici exhibita; aut quid ad libellum responderit Pontifex, hactenus mihi assequi non licuit.

Verisimile verò est, rationes Monialium potissimùm fuisse, quòd in Belgio haud ita militare videantur ea, quæ alibi clausuræ hujus rigorem exigunt, ut etiam propterea Moniales *clausuram* non professæ, neque vi Regulæ suæ ad eam obstrictæ, nihilominus ad eam suscipiendam constringi deberent; tamquam medium conservandæ castitati atque virginali integritati promissæ penè necessarium.

Si enim Belgici climatis constitutio, genius populi & mores gentis attendantur, non apparet eum clausuræ rigorem esse adeò necessarium, ut etiam Monia-

les ad clausuram non professæ, neque ad eam vi suæ Regulæ constrictæ, invitæ ac reluctantes per Censuras & pœnas essent cogendæ; præsertim ubi etiam quædam ex sua fundatione ad ægrorum curam agendam destinantur, quæ cum rigorosa & arcta clausura nequaquam consistit,

Accedit quòd hic in Belgio laudatæ matronæ intaminatæque Virgines plateas ac templum publicè passim frequentent sine ullius offensa aut scandalo populi, ita quidem ut si quæ hic clausura Italica teneretur, proxima videretur infamiæ & censuræ. Videmus insuper tot millia Beginarum ab aliquot jam sæculis in Belgio sine illo clausuræ rigore castè & religiosè viventium, quæ simplici voto castitatis adstrictæ sunt: totidem Virgines, quas Filias *devotas* vulgò vocant, in ædibus paternis, aut simul commorantes absque ulla clausura, sine periculo, scandalo aut opprobrio à Bonifacio indicatis, castè & devotè viventes.

Hæc aliaque videntur Moniales nonnullæ contra introductionem rigorosæ clausuræ ursisse.

XV. Quidquid sit, certum & indubitatum est, nequaquam in omnibus Monasteriis Monialium hic in Belgio clausuram in omni suo rigore, prout in Constitutione Bonifacii & Decreto Concilii Tridentini expressum est, esse receptam; multaque Monialium Monasteria partim sub regimine Regularium, ut Cisterciensium, partim sub regimine Episcoporum, sine clausura tolerari, & vivere.

XVI. Unde Tridentinum quoad clausuræ rigorem hic in Belgio universaliter receptum negat Zypæus *Consultat. 9. de Regularibus*, multò minùs Constitutionem Pii V. notatque quidem in Synodo P. II. Mechliniensi *Tit. de Regularibus*, *cap.* 3. haberi, quod „ Sanctimoniales etiam *exempta* scire debeant, sibi non „ licere post professionem, etiam ad *breve* tempus, „ Monasterium egredi; nisi ob aliquam ex tribus cau„ sis expressis in Constitutione sanctæ memoriæ Pii V. „ hac de re edita, quæ *inviolabiliter est observanda*; “ sed observat quòd Synodus cum Principi probanda offerretur, in iis articulis qui Principi fuerunt exhibiti, haberet, *ut Episcoporum conscientia committeretur observantia clausura, qui eam urgerent, prout promptitudo, vel pervicacia Monialium permitteret*. Verùm Romani substituerunt, *ne Sanctimoniales egrederentur, nisi tribus ex causis in Piana expressis*, *eaque* INVIOLABILITER *observaretur*. Hæc Zypæus, qui & inde infert non constare, Constitutionem Pianam hic esse debitè placitatam & publicatam.

XVII. Et reverà si Bulla Pii V. hic esset ritè publicata & recepta, etiam clausura obstringerentur Moniales illæ, quarum fundatio cum clausura non consistit: nam dicta Bulla absolutissimas habet derogationes etiam *fundationum*, & tamen, uti observas Zypæus in Jure Novo *tit. de Regularib. n.* 4. „ in in„ finitis per Belgium Xenodochiis mulierum *Grisea„ rum* & *Nigrarum*, ut vocant, Sororum Monaste„ riis, etiam reformatissimis, & sub Episcopis Reli„ giosissimis æquè ut doctissimis, videmus clausuram „ eam non observari, quòd earum fundatio & insti„ tutum cum ea incompatibile sit.

Hæc licèt in Belgio ita tolerentur, quæ Monialibus, quæ hactenus strictam clausuram non receperunt, scrupulus moveri debeat ex dictis Pontificiis Constitutionibus, „ fatendum tamen est, uti rectè advertit Zypæus „ loco citato, pericula multa per clausuram submove„ ri. Perire solet, qui amat periculum. Et quamvis „ de more gentis majus id minusvè sit, meritò ta„ men & ibi vigilatur, ubi non est summum.

XVIII. Quapropter & in Monasteriis strictè ac rigorosæ clausuræ non subjectis, invigilare solicitè debent eorum Superiores, ut eatenus clausura servetur, atque sæcularium conversatio cum Monialibus ita limitetur, ut ipsæ Moniales sine offensa, Religionis opprobrio, & scandalo populi vivere, à publicis ac mundanis conspectibus separatæ omninò Deo liberiùs servire, & eidem corda sua, & corpora in omni sanctitate custodire valeant.

XIX. Hinc Synodus P. II. Cameracensis in dicto *cap.* 16. quo declaravit, aliqua Monasteria sine clausura permittenda donec Sanctissimus fuerit consultus, ait; „ interea verò in dictis Monasteriis, quæ clausu„ ram non admittunt, observari curent Episcopi ut nec viris, nec mulieribus intrà loca regularia dictorum „ Monasteriorum pateat accessus. „

XX. Sanctus Augustinus, *lib.* 1. de moribus Ecclesiæ *cap.* 31. de Sanctimonialibus in Ægypto sine rigore clausuræ suo tempore viventibus, loquitur „ quæ habitaculis segregatæ ac remotæ viris quàm *longissi-* “ *mè* decet, pia tantùm charitate illis junguntur & “ imitatione virtutis: ad quas juvenum nullus acces- “ sus est, neque ipsorum quamvis *gravissimorum* & “ *probatissimorum senum*, nisi usque ad vestibulum “ necessaria præbendi quibus indigent, gratia. “

Itaque Episcopi, aliique, Monasteriorum strictam clausuram non habentium, meritò impediunt omnem quamcumque periculosam ac familiariorem Monialium cum sæcularibus, aliisvè etiam viris Religiosis conversationem, atque congressum.

XXI. Cùm verò non parùm periculosus multisque incommodis obnoxius sit congressus Monialium cum sæcularibus in conviviis; meritò Alphonsus Archiepiscopus Mechliniensis Decreto suo 19. Novembris 1679. inhibuit omnibus Monasteriis Monialium sive clausuræ subjectis, sive *non subjectis*, institui convivium in die professionis, vel vestitionis Monialium, aut occasione jubilæi aut medii jubilæi alicujus Monialis in die Regalium, aut Patroni vel Patronæ, cum invitatione aut congressu personarum extranearum sive Laicarum sive Ecclesiasticarum, tametsi etiam consanguinitate conjunctæ fuerint.

XXII. Quoad egressum, is sanè etiam in Monasteriis clausuræ non subjectis, cum magna cautela & moderatione permittendus est.

Si ad Eustochium Virginem nullo claustro inclusam scribat S. Hieronymus: *Rarus* sit egressus in publicum. Martyres tibi quærantur in *cubiculo* tuo. Numquam causa deerit procedendi, si semper quando *necesse* est processura sis... Sorores tuæ cursitent & quærant quomodo Christum hospitem suscipiant. Tu semel, sæculi onere projecto sede ad pedes Domini, & dic: *Inveni eum, quem quærebat anima mea: tenebo eum nec dimittam*... Semper te cubiculi *secreta* custodiant, semper tecum Sponsus ludat intrinsecus... Cave ne domo exeas, & velis videre filias regionis alienæ: quamvis fratres habeas Patriarchas, & Israel parente læteris. *Dina egressa corrumpitur*.

Si hæc Hieronymus ad Eustochium in domo parentum commorantem scribat pro custodia castitatis, quidni potiori ratione ad Moniales dicta censeantur, quæ non tantùm voto castitatis solemni obstrictæ, sed etiam vi sui status & professionis specialiter à mundana conversatione sejunctæ sunt, nec nisi volentè quodammodo, & Ecclesia dissimulante ab omnimoda & absoluta clausula eximuntur?

XXIII. Ad hoc enim septa Monasterii vobis fa- “ cta sunt (scribebat sæculo 11. S. Ivo Carnotensis “ ad Sanctimoniales Dunenses) ne mundi amatores “ intra claustra mundum fugientium recipiatis, ne ad “ *publicum prodeatis*, ac de corporali mundi visione “ tractis introrsum fœdis imaginibus, atque expu- “ gnata intus virginitate, corpus quoque corruptioni “ subjici permittatis. “

XXIV. Valdè ergo circumspecti, & parci esse debent Monasteriorum Directores, ut Monialibus egressum concedant, & si illum necessitate urgente concedant, eam adhibeant cautelam, quæ periculum aut scandalum ejusmodi egressui conjunctum præveniat.

XXV. Eam circa Moniales infirmis curandis ex fundatione aut instituto deputatas observatam cupientes Patres Synodi P. II. Cameracensis, statuunt. „ Religiosæ verò etiam Mendicantes quæ ægrotorum ab immemora- “ bili tempore, atque adeò ex fundatione agunt, *sola* “ numquam emittantur ad ægrotos, nec *juniores* quan- “ tum fieri potest, sed eæ quæ Matris seu Præfectæ “ judicio probabuntur. “ *Tit. de Regul. c.* 17.

XXVI. Hæc cautio in omnibus passim Nigrarum atque Grisearum similiumque Monialium Constitutionibus occurrit.

Et signanter in Constitutionibus *Nigrarum* Sororum hujus Mechliniensis Diœcesis à Jacobo Boonen Archiepiscopo Mechliniensi præscriptis, habetur: “ Mater numquam permittet aliquam Sororum *solam* “ ire ad infirmos, quæcumque sit, sed *duas* simul; quæ “ numquam se mutuò possint dimittere, sive vadant “

ad

„ ad templum, ſive forum, ſive alio quocumque, & „ quando una ſororum in cubiculo infirmorum dor- „ miet, tunc altera pro ſervitio infirmi vigilabit.

Quàm ejus exacta obſervantia optanda ſit, nemo non intelliget, qui expenderit pericula imminentia hiſce Monialibus, dum ſolæ inter ſæculares in domo ſæculari verſantur.

XXVII. Quæ pericula augentur in junioribus præcipuè dum etiam alteri ſexui inſervire debent; ut proptereà non ſine magno fundamento Majores noſtri Xenodochia ac domos leproſarias fundantes, voluerint eſſe Inſtituti religioſi utriuſque ſexus, ut utrique ſexui ægroto miniſtrarent. Tales ſunt (ait Zypæus Jure Novo *Tit. de Regularib. n.* 41.) fundationes Xenodochii Antverpienſis, Lirani, & aliorum.

Fundatio etiam *Leproſaria* extra mœnia hujus oppidi Lovanienſis vulgò *Ter Bank*, primitus fuit pro novem mulieribus, & novem viris, qui utrique ſexui lepra infecto ſervirent; uti patet ex Bulla Honorii III. qua domum illam directioni Abbatis Villarienſis ſubjicit; & inter monumenta hujus domus aſſervantur.

XXVIII. Indubiè laudabile eſſet inſtitutum, ut utrique ſexui infirmo ſui reſpectivè ſexus perſonæ aſſiſterent; modò tamen ipſi inſervientes mulieres & viri ita eſſent ſeparati & à ſe mutuò ſejuncti, ut ex mutua cohabitatione nullum periculum, nullumque ſcandalum eſſet metuendum.

XXIX. Ex iis interim facile eſt intelligere, laudabiliter ac prudenter nonnullos Collegiorum Academicorum Moderatores advocare potiùs Viros aliquos Religioſos, quàm mulieres, qui infirmis ſtudioſis aſſiſtant.

XXX. Et quia Monaſteria Sanctimonialium ex- “ tra mœnia urbis, vel oppidi conſtituta, malorum “ hominum prædæ, & aliis facinoribus ſine ulla ſæ- “ pè cuſtodia ſunt expoſita; curent Epiſcopi, & alii “ Superiores, ſi ita videbitur expedire, ut Sanctimo- “ niales ex iis ad nova, vel antiqua Monaſteria in- “ tra urbem vel oppida frequentia reducantur, invo- “ cato etiam auxilio, ſi opus fuerit, brachii ſæcula- “ ris. Impedientes verò, vel non obedientes, per “ Cenſuras Eccleſiaſticas parere compellant. “ Synod. Trident. *Seſſ. 25. de Regularib. cap.* 5.

XXXI. Verùm cùm de publicatione Concilii Tridentini in Belgio tractaretur, cumque in finem ad Concilia Regia ejus Decreta reformationis examinanda eſſent tranſmiſſa, circa hoc Decretum notatum fuit in litteris reſponſoriis ad Gubernatricem Belgii Margaritam Parmenſem: *Negant Concilia id in Belgio ad effectum perduci poſſe, ob ſumptus ingentes, aliaque incommoda.* Ita refert Antonius Anſelmu in ſuo Triboniano Belgico *cap.* 32. §. 45.

Unde etiam videmus plurima etiamnum hodie Sanctimonialium Monaſteria extra mœnia urbis & oppidi; prudenter tamen invigilant Superiores, ut tempore bellorum tempeſtivè ad urbes transferantur: ut hoc pacto ſaltem ab incommodis & periculis, de quibus Synodus Tridentina, eximantur.

TITULUS TRIGESIMUSPRIMUS.

De Monaſteriorum Superioribus.

CAPUT PRIMUM.

Quid Abbates & Abbatiſſæ; & varia eorum diſtinctio.

1. *Præfectis Monachorum & Canonicorum in* communi *viventium, nomen* Abbatis *generaliter datum.*
2. *In aliquibus Eccleſiis ſæcularium Canonicorum nomen* Abbatis *manſit.*
3. *Quid propriè ſignificet* Abbas?
4. *Qua ratione nomen illud congruat Monaſteriorum Præfectis.*
5. Abbas *ſemper meminiſſe debet quid nomen illud ſignificet.*
6. *Idem qui dicitur Abbas, etiam aliquando vocatur* Major.
7. *Etiam olim* Prælatus *dicebatur, uti & hodie, ſed alia ratione quàm olim.*
8. *Dictus quoque* Præſul: *& qua de cauſa?*
9. *Quid hodie nomen* Præſulis *indicare ſoleat.*
10. *Olim iidem qui dicebantur & erant* Abbates, *etiam vocabantur* Priores.
11. *Olim omnium Monaſteriorum Præfecti dicti ſunt Abbates.*
12. *Quare recentiores Ordines nomen* Abbatis *rejecerint.*
13. *Præfecta Monialium dicta* Abbatiſſæ.
14. *Sicut nomen* Abbatis, *ita &* Abbatiſſæ *in quibuſdam Religionibus rejectum.*
15. *Olim Monaſteriorum Præfecti omnes erant* perpetui.
16. *Aliqui Ordines qui perpetuos habuerant, poſterioribus ſæculis maluerunt* temporales, *uti & Ordines Mendicantes, & quare?*
17. *Abbates alii* perpetui, *alii* Triennales.
18. *Olim Abbates & Monachorum Præfecti, uni tantùm Monaſterio erant præfecti, neque alteri Superiori Regulari ſubjecti.*
19. *Sæculo X. cœperant conſtitui Abbates* generales.
20. *Quid* Pater Abbas, *& quæ ejus auctoritas?*
21. *Recens eſt Abbatum* Commendatariorum *exordium.*

I. COEnobii Præfectum atque Monaſticæ Congregationis Caput veteres Monachi, & ipſe Sanctus Benedictus *Abbatem* nominarunt. Similiter Præfectis Canonicorum, dum in *communi* vivebant; atque Monaſticam diſciplinam aliquatenus tenebant, nomen *Abbatis* tributum legimus. Concilium Turonenſe II. *Can.* 24. „ Simili modo & *Abbates* Monaſteriorum, in quibus *Canonica* vita antiquitùs fuit, “ vel nunc videtur eſſe, ſolicitè ſuis provideant Ca- “ nonicis. „ Et Pariſienſe VI. *Can.* 37. “ Decet imò “ neceſſe eſt, ut *Abbates Canonicorum* attendant, ut “ quid *Abbates* vocentur. “

II. Atque hinc factum, ut etiam poſtquam Canonici ad vitam ſingularem tranſierunt, in aliquibus Eccleſiis adhuc nomen *Abbatis* penes eorum primarium Præfectum manſerit, uti oſtendit Molanus, *Lib.* 2. *de Canonicis*, *cap.* 5. obſervatque, non rectè colligi, Eccleſiam Canonicorum olim fuiſſe *Monachalem*, eò quòd nomen *Abbatis* Præfecto Canonicorum tribuatur.

III. Porrò Præfectus, ſeu Superior Congregationis Monaſticæ, ſive Monaſterii dictus fuit *Abbas* ab officio; quod ſingulari ratione inter Monachos debet eſſe *paternum*. Abbas enim lingua Hebraica & Syriaca idem ſonat quod Latinè *Pater*. Hieronymus in *Epiſtol. ad Galatas*, *cap.* 4. Abba Pater, *Abba Hebraicum* eſt, idipſum ſignificans quod & Pater: & hanc conſue- “ tudinem in pluribus locis Scriptura conſervat, ut “ Hebraicum verbum cum interpretatione ſua ponat. “

IV. Itaque jam pridem Monachorum Præfecti, *Abbates* ſive *Patres* appellabantur, ut etiam ipſa expreſſione nominis, officii ſui admonerentur. Nam, ut ait Tertullianus, *lib. de Oratione*, *cap.* 2. *appellatio iſta & pietatis eſt, & poteſtatis. Pietatis*, quia Superiores inſtar parentum debent ſubditos tamquam filios diligere. *Poteſtatis*, quia eoſdem peccantes corrigere & caſtigare debent.

Hinc S. Benedictus *Abbatem* monet, *ut miſcens terroribus blandimenta; dirum magiſtri, Pium Patris oſtendat affectum.* In Reg. *cap.* 2.

V. Hanc nomenclaturam inculcat & urget idem Sanctus Legislator, dicens: „ Meminiſſe *ſemper* debet *Abbas* quod eſt, meminiſſe *quod dicitur.* “ In Reg. *cap.* 2. quod caput ita exorditur: „ Abbas qui præeſſe dignus eſt Monaſterio, ſemper meminiſſe debet, quod “ dicitur, & nomen Majoris factis implere. Chriſti “ enim agere vices creditur in Monaſterio, quando ip- “ ſius prænomine vocatur, dicente Apoſtolo: *Accepiſtis* “ *Spi-*

„ *Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus:* Abba Pater.

VI. Interdum Abbas etiam *Major* dictus fuit, sumendo nomen illud substantivè; adeò ut ipsam dignitatem & præeminentiam Abbatis denotet; atque ita accipitur in Regula Benedictina *cap.* 5. „ Mox ut aliquid imperatum à *Majore* fuerit, ac si divinitùs „ imperetur, moram pati nesciunt in faciendo.

In Regula Pachomii: „ Ægrotantem absque con„ cessu *Majoris* nullus audeat visitare. „ Et in Regula Magistri. „ Nam non ad veniam *Majoris* & „ ipse pertineat, nisi pœnitentiæ similis satisfactio ab „ eis æqualiter fuerit operata. “ In his nomen *Majoris* pro Abbate sumi sat apertum est; unde etiam hodie apud Camaldulenses Eremitas, Monasterii Præfectus dicitur *Major*.

VIII. Abbas quoque communiter vocatur *Prælatus*, quòd subditis suis præferatur. Unde de Præposito dicit Regula Benedictina; „ Quantò *Prælatus* præest cæteris, tantò eum oportet solicitius observare præce„ pta Regulæ. „ *Cap.* 65.

Hodie Abbates dicuntur *Prælati*, & Prælatis annumerantur tamquam quamdam præeminentiam & dignitatem obtinentes, uti communiter observant Canonistæ ad *cap.* 2. ꝟ *de Judiciis*, quos citat Ascanius Tamburinus, de jure Abbatum *tom.* 1. *disp.* 1. *q.* 2.

VIII. Abbates etiam vocati sunt *Præsules*. „ Dici„ tur autem *Præsul* (inquit Haeftenus, *lib.* 3. *tract.* 5. „ *disq.* 2.) quasi *præsultor*, qui in sacris præsiliebat: „ nam in omnibus pompis, ludisque Circensibus juve„ nes ibant in numerum saltantes, & subsilientes, qui „ ludii, & ludiones dicebantur, ut annotat Turnebus, „ *Præsul* dicebatur, qui primus erat inter salios, id est, „ Martis Sacerdotes, à saliendo dictus. Onomasticum: „ *Præsul* χορείτης, id est, qui chorum instituit, & ei „ canitu, vel saltu præit. Unde non ineleganti me„ taphora *Præsul* vocatur, qui cæteris in officio, aut „ munere, præsertim Ecclesiastico, præest.

IX. Moribus hodiernis *Præsul* nomen dignitatis sonat, & Abbatibus tamquam in dignitate constitutis tribuitur; quamquam non immeritò Abbates attendant, qua de causa eis hoc nomen primitus datum sit; atque opere complere satagant, quod nomine præferunt.

X. Abbates subinde quoque *Priores* olim dicti fuere; sive Priores iidem fuere quod Abbates. Ita in Regula Benedictina aliisque nonnullis, *Priores* pro Abbate sumptos esse multis ostendit Haeftenus, *lib.* 3. *tract.* 6. *disq.* 2. quasi *Prior* sive *primus* inter suos.

XI. Distinctio enim hodierna, ut in quibusdam Religionibus, Monasteriorum atque Congregationum primi Præfecti dicantur *Abbates*, *Prælati*, &c. & in aliis verò vocentur Priores, Guardiani, Rectores, &c. recentioris est disciplinæ. Ante enim recentiores Ordines sæculo 11. & sequentibus exortos, omnium Monasteriorum Præfecti, sive Capita dicebantur *Abbates* sive *Patres*; quæ voces officium Superioris in subditos convenienter exprimunt.

XII. Quod verò recentiorum Ordinum Fundatores nomen *Abbatis* Monasteriorum Præfectis datum noluerint, inde contigisse apparet. Cùm disciplina Monastica sensim collabente, & una Monachorum humilitate & pietate imminuta, cœpissent Monasteriorum Præfecti, *Abbates* dicti, ad non exiguum tum in Ecclesia, tum Republica eminentiæ gradum elevari, nomen quoque *Abbatis* dignitatem & gradum eminentiorem sonare cœpit; atque ita *Abbates* reputari pro personis in dignitate constitutis. Itaque recentiorum Ordinum sanctissimi Fundatores, omnem suis filiis superbiæ ac fastus occasionem eripere volentes, aliud eis nomen humilius & mundo abjectius indultum voluere.

XIII. Quemadmodum Monachorum summi Præfecti *Abbates*, seu Patres jam pridem dicti fuere, eadem ratione Monacharum, seu Monialium Præfectæ *Abbatissæ* dictæ sunt: eò quòd & ipsæ tamquam *Matres* erga sibi subditas sese exhibere debeant. Unde Abbatissa in Concilio Parisiensi VI. *Can.* 39. *Mater spiritualis* dicitur.

XIV. Abbatissæ autem ad exemplum Abbatum cœperunt quoque sensim aliquam sibi dignitatis & eminentiæ sæcularis speciem arrogare; adeò ut *Abbatissæ* nomen aliquid mundanæ excellentiæ præferre cœperit; atque hinc contigisse apparet, ut posteriores Monialium Ordines, humilitatis causa nomen *Abbatissa* declinaverint, ipsasque Præfectas potiùs *Priorissas*, Matres, aliovè simili nomine appellandas censuerint.

XV. Antiquitùs Monasteriorum Præfecti, sivè Abbates perpetui, sive ad vitam fuisse videntur; neque in ulla veteri Monastica Regula, aut Constitutione, de Abbatibus, aut Abbatissis triennalibus mentio fit.

XVI. Verùm postremis hisce temporibus plures Congregationes & Ordines, qui hucusque perpetuos habuerant, maluerunt habere temporales; & quidèm Congregationi Cassinensi Eugenius IV. & Alexander VI. concesserant facultatem uniendi sub eadem Congregatione omnia ejus Monasteria, & Abbates in eis *ad tempus* creandi juxta determinationem Capituli Generalis & Diffinitorium; quorum Bullæ extant apud Tamburinum in appendice ad Tomum I. De Jure Abbatum; qui ibidem *Disp.* 1. *quæst.* 3. notat idcircò hoc factum fuisse, quia omnes ferè Abbatiæ, & Prælaturæ Regulares excedentes valorem 200. florenorum auri de Camera, Clericis sæcularibus commendabantur; ad quod evitandum Congregationes Regulares nisæ sunt, illas *manuales* efficere mediante indulto Apostolico; quia tunc „ Summus Pontifex non solet de illis providere; cùm enim collatio debeat esse “ de sua natura perpetua, Papa non solet providere “ de manualibus ad evitandum absurdum, quòd pro- “ visus ab illo possit ab inferiori removeri. “

Hac aliisque rationibus moti Mendicantium Ordinum & eorum qui sub iis comprehenduntur Moderatores, suorum Ordinum Prælatos & Superiores ad tempus dumtaxat constitui voluerunt, atque plerumque triennales constituerunt.

XVII. Itaque juxta hodiernam disciplinam, Abbates, Priores aliique Monasteriorum Præfecti, alii dicuntur *perpetui*, alii verò *temporales*, seu etiam *triennales*.

Et quidem ex Constitutione Gregorii XIII. quæ incipit: *Exposcit*, *Abbatissa* nonnisi ad *triennium* eligi possunt; at in Belgio quoad hoc punctum Constitutio hæc recepta non est; sed passim eliguntur Abbatissæ perpetuæ. Triennales verò & perpetuos quoad dignitatem ac privilegia inter se non differre multis astruit Tamburinus loco citato; ita ut Abbates triennales aut ad tempus gaudeant iisdem privilegiis, quibus Abbates perpetui, nihilominus quoad jus nominationis Regiæ & electionis, inter hos esse differentiam infrà ostendetur.

XVIII. Adhæc olim omnes Abbates erant *locales*, sive uni dumtaxat Monasterio præpositi: atque unumquodque Monasterium suum dumtaxat *Abbatem* ut Superiorem agnoscebat, ac illi tantùm & non alteri subjiciebatur & obtemperabat: „ Nec unus Abbas (ait Tamburinus de Jure Abbatum, *tom.* 1. *disput.* 3. “ *q.* 1.) alteri Abbati, sed omnes Episcopis locorum subditi erant juxta *Can.* Abbates, & *Can.* Monasteria 18. *q.* 2. atque ita observatum fuisse tem- “ pore SS. Basilii, Augustini, & Benedicti ex eorum “ Regulis arguitur. “

XIX. Hæc disciplina penè intacta mansit usque ad sæculum 10. quando primùm per S. Odonem Abbatem Cluniacensem ejusque Successores, infinita propemodum Monasteria sub unius Abbatis regimine se unierunt, & *Principi* Monasterio Cluniacensi subjecerunt; ex quo originem traxit Congregatio Cluniacensis: cujus Monasteriorum Abbates *locales* Abbati Cluniacensi tamquam Abbati *generali*, ab eo tempore subjecti fuerunt.

Hanc Cluniacensem Congregationem sæculo 11. & sequente secutæ sunt Camaldulensis Congregatio auctore S. Romualdo, Vallumbrosana auctore S. Joanne Gualberto, Cisterciensis auctore S. Roberto Abbate Molismensi, aliæque quamplures; quæ omnes unum Generalem constituerunt, cui singulorum Monasteriorum Abbates subjicerentur.

Atque ita tandem Abbatum *localium* & *generalium* distinctio primitùs ignota invaluit.

XX. Abbatibus Generalibus aliquomodo similes sunt quos hodie vocamus *Patres Abbates*. Dicitur enim *Pater Abbas*, Domus illius Abbas quæ alteram genuit; sive Monasterii à quo aliud Monasterium ortum habuit; qui *Abbas Majoris Ecclesiæ* dicitur apud Cistercienses

in

in charta vulgò *Charitatis*, *cap.* 5. Qui quidem Abbas jus superioritatis & visitationis habebat in Monasteriis quæ genuerat, ut babent Institutiones Capituli generalis ejusdem Ordinis.

XXI. Recentior est Abbatum Titularium & Commendatariorum distinctio, atque ipsius disciplinæ Monasticæ declinantis surculus; uti infrà ubi ex professo de Abbatibus Commendatariis, quorum in Gallia & Italia frequens usus est, ex professo tractabitur.

CAPUT II.

De Priore Claustrali, Obedientiario, & Conventuali, eorumque differentiis.

1. *Qui olim dicebatur* Præpositus, *hodie dicitur* Prior.
2. *Hodie primus post Abbatem solet vocari* Prior.
3. *Priores alii hodie* Claustrales, *alii* Conventuales.
4. Claustralis *quis: & unde dicatur; & quis hodie* Superior?
5. *Claustrali non absimiles Priores* Obedientiarii: *& hi unde dicti?*
6. *Quæ olim dictæ* Obedientiæ?
7. Cellæ *Obedientiariæ unde originem sumpserint?*
8. *Ab his* Cellis *originem habuerunt* Prioratus forenses.
9. *His Prioratibus praesse debet unus* Prior.
10. *Hujusmodi Prioratus uni* soli *Monacho tradi non potest.*
11. *Prioratus hi per Clericos* sæculares *deserviri debent, si* plures *Monachi poni nequeant.*
12. *Priores horum Prioratuum dicti Obedientiarii, & forenses debent esse* amovibiles.
13. *Prioratus illi ad* firmam *dari vetantur: & quid sit firma?*
14. *Abbates Monachis Prioratus dantes ad* firmam, *Simoniam committebant, & proprietatem fovebant.*
15. *Littera Pontificia quibus conceditur Monachis facultas hujusmodi Prioratus in perpetuum possidendi, subreptitia judicantur.*
16. *Synodus Tridentina improbat dari* Prioratus *in perpetuum possidendos.*
17. *Priores Claustrales & Obedientiarii semper sunt ad* nutum *Abbatum amovibiles, tametsi non consueverint revocari.*
18. *Priores Conventuales etiamsi sint tantùm* triennales, *non possunt amoveri, nisi ex causa & servato juris ordine.*
19. *Minor causa requiritur, ut amoveatur Prior Conventualis, quàm ut amoveatur Clericus à suo Beneficio.*
20. *Prior* Claustralis *sub Abbate* Commendatario *ad hujus* nutum *amoveri non potest.*
21. *Provinciales & Generales non sunt ad* nutum *amovibiles.*
22. *Priores* Conventuales *censentur* in *dignitate constituti.*
23. *Prior Conventualis potest delegari* judex *à Sede Apostolica, secus* Claustralis.

I. QUi olim apud Monachos *Præpositi* dicebantur, posterioribus sæculis *Priores* dicti fuere.

Præpositus enim antiquitùs dicebatur in Regulis Monachorum, qui curam Monasterii gerebat post Abbatem, atque ita accipitur in Regula S. Benedicti *c.* 65. ubi præcipitur. „ Ut Præpositus illa agat cum „ reverentia, quæ ab Abbate suo ei injuncta fuerunt, „ nihil contra Abbatis voluntatem aut ordinationem „ faciens.

Sicuti ergo qui primam post Abbatem curam Monachorum agebat, olim *Præpositus* vocatus fuit, ita posterior ætas eum vocavit Priorem. Hinc illud in Statutis Lanfranci, *cap.* 3. „ Servata Abbati in om„ nibus reverentia, *Prior*, qui & *Præpositus in Re„ gula* nominatur, *honorabilior* est reliquis Ministris „ Domus Dei.

II. Hac notione à tempore Petri Damiani *Priorem* dictum esse constat ex ejus Opusculo 13. *cap.* 16. ubi ordine describens officia Monasterii, immediatè post Abbatem subjicit *Priorem*, nulla facta mentione Præpositi; „ quod posteà quoque (ait Haeftenus, *lib.* 3. *tract.* 6. *disq.* 2.) servatum videri potest in usu Cisterciensi, Ceremoniali Bursfeldensi, Constitutionibus Vallisolitanis. “ Quin & generaliter usus obtinuit, ut in Monasteriis Abbatialibus prima post Abbatem persona dicatur *Prior*.

III. Cùm verò, uti suprà notavimus, in quibusdam Ordinibus & Congregationibus usus obtinuerit, ut primarius Monasterii Præfectus non dicatur *Abbas*, sed *Prior*, hinc etiam tandem invaluit, ut quidam Priores dicti fuerint *Claustrales*, quidam *Conventuales*.

IV. Prior *Claustralis* dicitur, qui curam Monasterii & Monachorum gerit sub Abbate; ita ut ipse Abbati subsit.

Claustralis dictus fuit hujusmodi Prior, tamquam ipsius *Claustri* continuam curam agens. “ Cùm enim (ait Haeftenus loco citato) in aliqua parte Claustri, sive peristylii, aut ambitus, Monachi communiter ad lectionem residerent, nec sine licentia *claustrum* egrederentur; constitutus est, qui ex officio illis intenderet, dictusque *Prior claustri*, vel *claustralis*. “ Hinc Lanfrancus in statutis, *capit.* 3. „ *Prior Claustri* quocumque *Major* Prior eat, si fieri potest, in *claustro* semper, aut circa *claustrum* debet semper esse, & *ordinem Claustri* in omni sollicitudine servare.

Notandum hic dici Priorem *majorem*, qui Monasterio tamquam Caput & primarius Prælatus præest; quem hodie Priorem *Conventualem* dicimus: Priorem verò *Claustri* dici illum, qui Priori illi *Majori* subest, & sub illo curam Claustri agit; quem hodie *Superiorem* dicere solemus. Nec enim juxta hodiernam disciplinam & modum loquendi Prior *claustralis*, sive *Claustri* dici consuevit, nisi in Monasteriis, quibus præest Abbas *Regularis*; in Monasteriis verò, quibus præest Prior Conventualis, ille qui sub tali Priore Monasterio præest: *Superior* appellati solet.

V. Prioribus *Claustralibus* non absimiles sunt Priores *obedientiarii*, sive etiam *Forenses*, ita dicti, quòd in *Obedientiis*, sive *Cellis* à principalibus Monasteriis dependentibus (quas etiam *Prioratus* recentior ætas vocavit) curam haberent Monachorum extra Monasterium sive *foris*, sub ipso tamen Abbate principalis Monasterii.

VI. *Obedientiæ* dictæ fuerunt *Cellæ*, *Præpositura*, & *grangia* (ait D. Du Cange in Glossario mediæ & infimæ latinitatis, Verbo: *Obedientia*) à Monasteriis dependentes, quòd Monachi ab Abbate illuc mitterentur vi *ejusdem obedientia*, ut earum curam agerent, aut eas deservirent.

Cellæ verò dicebantur Monasteriola, seu ut eas olim vocabant, *Abbatiola*, quæ *majoribus* Abbatiis suberant.

VII. Cùm enim Monachi variis in locis prædia possiderent; eò interdum aliquot è suis mittebant, qui fruges colligerent, vel reditus reciperent, & ad Monasterium suo tempore deferrent; unde nonnumquam *Grangiæ* dictæ. Subinde verò ad eas destinati Monachi, ut vitam solitariam agerent; vel denique *Cellæ* subinde ædificatæ propter nimium Monachorum numerum, ut ex Monasteriis eò mitterentur Monachi, aliisque identidem *pulsantibus* locum darent, uti notat Du Cange in citato Glossario, Verbo: *Cella*.

VIII. Ab istis cellis obedientiariis originem duxere *Prioratus* rurales, seu forenses. Cùm enim interdum plures ad eamdem *obedientiam*, sive cellam mitti necesse esset; „ Monachi obedientiarii subinde capellas, & Ecclesiolas ibi construxere, quo in iis sacrum peragerent Officium, & monastica munia obirent, quibus præerat, qui *Prior* dicebatur. “ Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis, *cap.* 51. „ Fratres qui ad obedientias commorantur singulis locis *tres*, si fieri potest, aut *duo* ad minùs esse debent. In victu & vestitu & tonsura à communi institutione non recedant; ad mensam silentium teneant; in Ecclesia non loquantur: Completorium & in æstate & in hyeme tempestivè dicant: per vicos non discurrant, &c. In quocumque loco ubi duo vel plures simul habitant, *unus* eorum, cui *Abbas* hoc injunxerit, inter eos *Prioris* officium agat, & cæteri obediant ei. “

IX. Et-

IX. Et in Concilio apud Montempesulanum à Petro Beneventano Legato Sedis Apostolicæ, à quinque Archiepiscopis & 28. Episcopis anno 1214. celebrato, statuitur *Can.* 30. „ Ut si talis fuerit Prioratus, in quo *tres* Fratres valeant commorari, tres ad minus Fratres ibidem ponantur, & unus ex iis *Prior* fiat, qui *curam* omnium habeat.

X. De his obedientiis seu Prioratibus loquitur Concilium Lateranense in *Cap.* 2. ¦ *de Statu Monach.* „ Prioratus quoque seu *obedientiæ* pretii donatione nulli tradantur. “ Et in *Cap.* 3. ¦ *de Capellis Monach.* Litteræ, quibus concessum dicebatur à Sede Apostolica Monachis quibusdam, ut in *singulis* ipsorum Prioratibus *singuli* Monachi commorentur, si pluribus non suppetunt facultates eorumdem, judicantur ab Apostolica Sede non emanasse: quia obviant Concilio Lateranensi, vetanti Monachos *singulos* extra Monasterium in Ecclesiis commorari, nulla facta ipsius Concilii Lateranensis mentione.

XI. Archiepiscopo Burdegalensi rescripsit Honorius III. „ Cùm ad audientiam nostram pervenit, quòd nonnulli Monachi lege tibi diœcesana subjecti, in quibusdam Prioratibus habitant *solitarii*, contra statutum generalis Concilii: ldeòque mandamus, quatenus ipsorum Abbates, seu Priores, ut vel ipsos ad claustrum revocent, facientes in ipsis Ecclesiis deserviri per Clericos sæculares: vel alios Monachos eisdem associent, cum quibus vitam possint ducere regularem, monitione præmissa, per Censuram Ecclesiasticam compellas, “ Refertur in *Cap.* 4. ¦ *de Capellis Monach.*

XII. Priores ergo in hisce Cellis, seu obedientiis constituti, dicti fuere *obedientiarii*, seu *forenses*; erantque *Claustralibus* in hoc similes, quòd similiter ut hi, ab Abbate constituerentur, & ad *nutum* Abbatis essent amovibiles, sive revocari possent; imò nec ad vitam constitui poterant juxta Decretum Innocentii III. in *Cap.* 6. ¦ *de Statu Monach.* ubi dicitur: „ nec alicui committatur aliqua obedientia *perpetuò* possidenda tamquam in sua sibi vita locetur, sed cùm oportuerit amoveri, sine *contradictione* revocetur.

XIII. Circa idem tempus Synodus Oxoniensis ait: „ Monachus Ecclesiam, vel Monasterium, vel quodlibet prædium Ecclesiæ suæ non audeat retinere *ad firmam*.

„ Firma (ait D. Du Cange in citato Glossario, Verbo *Firma*) est prædium, seu villa alteri elocata ad *certum* tempus, sub præstatione annua, vel annonaria, vel rerum ad victum necessariarum, vel denique pecuniaria. Hinc *datio ad firmam* pro contractu, quo sub annuo reditu fundi ad aliquot annos possidendi dantur.

XIV. „ Vacuas *Cellas*, seu Præposituras Abbates elocabant suis Monachis, atque ita Simoniam committebant (ait Christianus Lupus) fovebantque proprietatem ac inobedientiam. Conductor enim Monachus gerebat se, non ut *manualem*, sed ut *firmum* ac *immobilem*, & tam quò ad administrationem, quàm ejus resignationem dependere nolebat à voluntate Abbatis. „ Hæc Lupus in Scholiis ad *Can.* 6. Concilii Tolosani, *tom.* 4. *pag.* 77.

XV. Deinde addit: Et Monachi & Regulares Clerici, quòd *Cellas*, aut Præposituras à suis Abbatibus aut Episcopis deinceps conducere, & ad vitæ finem *firmi* retinere non possent, firmitatem illam ab Apostolica Sede flagitabant, & quandoque impetrabant: Et quidem suæ professionis qualitate suppressa. Omnes hujusmodi gratias esse subreptitias, communis vitæ professioni, ac paupertatis voto *substantialiter* adversas, ideòque nullas, declarat Pontifex, & ab omnibus exsufflandas, *in Cap.* 5. & 6. ¦ *de Confirmatione utili, vel inutili*.

XVI. His consonat Synodus Tridentina, *Sess.* 25. *cap.* 2. *de Regularib.* in verbis: „ Nec deinceps liceat Superioribus bona stabilia alicui Regulari concedere, etiam ad usumfructum, vel usum, administrationem aut commendam. Administratio autem honorum Monasteriorum, seu Conventuum ad solos Officiales eorumdem ad *nutum* Superiorum *amovibiles* pertineat.

XVII. Ex his unanimi consensu concludunt Canonistæ, Priores *Minores*, quales sunt Claustrales & Obedientiarii, aliosque Monasteriorum Officiales ad *nutum* & *beneplacitum* Abbatum esse amovibiles & revocabiles, quemadmodum videre est apud Fagnanum ad C. CUM AD MONASTERIUM ¦ *de Statu Monach.* *n.* 23. & sequentibus; ampliatque *n.* 37. conclusionem, ut „ locum habeat non obstante quòd Priores manuales *non consueverint* revocari: quia cùm sit in facultate Abbatis, si non sit usus tali facultate, consuetudo non introducitur, cùm in actibus *merè facultativis* non inducatur consuetudo. “

XVIII. Priores autem Conventuales, qui ut suprà dictum est, sunt Monasteriorum primarii Præfecti & Capita, quique à Capitulo, sive Congregatione eligi, & per Superiorem confirmari solent, nequaquam sunt *ad nutum* amovibiles. Et quamvis in pluribus Religionibus præsertim Mendicantium sint triennales, tamen (ait Fagnanus *ad Cap.* PER TUAS ¦ *de Simonia*, *n.* 8.) durante triennio removeri non possunt, nisi ex justa causa, & juris ordine servato. Textus est clarus in *Cap.* MONACHI ¦ *de Statu Monach.* cujus hæc sunt verba: *Priores autem cùm in Ecclesiis* CONVENTUALIBUS *per electionem Capitulorum suorum fuerint Canonicè instituti, nisi pro manifesta & rationabili causa non mutentur.*

XIX. Notat tamen ibidem Fagnanus ex *Cap.* QUALITER ¦ *de Accusationib.* in mutatione Priorum & Prælatorum Regularium, causam non requiri adeò gravem, sicuti exigitur ad privandum Clericos sæculares suis dignitatibus & Beneficiis, sed quòd ex levioribus causis ab administratione removeri possint.

XX. Et quamvis in Monasteriis habentibus Abbatem Commendatarium, ex usu Regni Galliæ Prior intendens Regulari disciplinæ dicatur *Claustralis*, quia tamen quò ad disciplinam est Caput Monasterii, neque in his quæ disciplinam Regularem concernunt ab Abbate Commendatario dependeat, etiam ab Abbate amoveri non potest; & ita non semel judicatum fuisse pro Priore Claustrali contra Abbatem Commendatarium, refert Joannes Tornet in sua Collectione Arrestorum, *lit.* *A.* *cap.* 9.

XXI. Quod de Prioribus *Conventualibus* docuere communiter Canonistæ, idem obtinet in *Provincialibus*, qui à Capitulo provinciali; & *Generalibus*, qui à Capitulo generali eliguntur; ut nimirum durante termino sui regiminis sine causa & ordine judicii amoveri nequeant.

XXII. Cum Priores *Conventuales* sint non secus, ac ipsi Abbates Conventuum suorum quasi Prælati & Capita: quin & vi suæ electionis, seu institutionis *perpetui*, nisi ex speciali statuto, aut præscripto Regulæ ad tempus dumtaxat eligantur, etiam & ipsi in dignitate constituti intelliguntur; secus verò Priores *Claustrales* & *Obedientiarii*.

XXIII. Quapropter cùm ex Constitutione Bonifacii VIII. in *Cap.* STATUTUM *de Rescriptis in* 6. nullis nisi dignitate præditis, aut Personatum obtinentibus, seu Ecclesiarum Cathedralium Canonicis, causæ auctoritate literarum Sedis Apostolicæ, vel legatorum ejusdem committi possent, dictum est in *Clementina* 2. *de Rescriptis*, causas à Sede Apostolica delegari posse Priori *Conventuali*, non autem *Claustrali*; idque non alia de causa, nisi quòd *Conventuales* in dignitate constituti intelligantur, secus Claustrales, uti ad dictam Clementinam notant Canonistæ.

C A P U T III.

De Auctoritate Prælatorum regendi & corrigendi Subditos.

1. *Abbates & Priores Conventuales sunt Monasteriorum Pastores.*
2. *Curam animarum habent.*
3. *In deligendis Prioribus Conventualibus maturè procedendum.*
4. *Abbates & Priores debent Subditos verbo & exemplo instruere.*
5. *Debent ea esse doctrina instructi, ut omnibus prodesse possint.*

6. *Præ-*

6. *Præcepto Divino illis mandatum est, Oves suas agnoscere & eas pascere.*
7. *Debent habere exactam subditorum notitiam; & quare?*
8. *Quomodo se diversimodè ad omnes pro varietate dispositionis ipsorum habere debeant.*
9. *Debent continuò suis invigilare, ut notitiam habere queant.*
10. *Quid de hac Prælatorum vigilantia senserint Canonici Præmonstratenses?*
11. *Penes Abbates est corrigendi ac puniendi auctoritas.*
12. *Multa mala timenda, si hac auctoritate Superiores abutantur.*
13. *Prudentia hic præcipuè in Superiore exigitur.*
14. *Primò, expendere debet qualitatem personarum, & qui duriùs increpandi.*
15. *Qui obsecrandi, & qui arguendi.*
16. *Correctio fit verbis aut verberibus; & quibus hæc illavè impendenda?*
17. *Superiores in correctione considerare debent causam.*
18. *Tempus quoque attendendum est.*
19. *Superior modum in puniendo servare debet.*
20. *Superiori cavendum, ne nimis culpas Subditorum dissimulet.*
21. *Variæ sunt pœnæ Monasticæ.*
22. *Etiam pœnæ corporales inter Monachos usitatæ.*
23. *Etiam carceris pœna olim nota, sed hodie usitatior.*
24. *Excommunicatio usitata apud Monachos.*
25. *Qui ex Regula Benedictina excommunicationi subjecti.*
26. *Effectus excommunicationis Monasticæ.*
27. *Colloquens aut conversans cum excommunicato, incidit in excommunicationem.*
28. *Quam curam circa excommunicatos habere debeat Abbas.*
29. *Quomodo excommunicati reconciliatio fiat.*
30. *Etiam pro levioribus delictis excommunicatio inflicta.*
31. *Excommunicatio non accipitur hic pro Censura Ecclesiastica.*
32. *Quid cum Monacho incorrigibili agendum remissivè, & quare hodie frequentior incarcerationis usus?*

I. ABbatibus Regularibus, uti & prioribus Conventualibus incumbere curam animarum, sive eos esse non tantùm Patres, sed & quasi Pastores Religiosorum, quibus præsunt, non tantùm veteri disciplinæ, sed etiam modernæ conforme est. Hinc etiam Abbatiæ & Prioratus à Canonistis, Beneficiis & dignitatibus *curam animarum* annexam habentibus annumerantur, in *cap.* CUM IN CUNCTIS 7. *de Electione.*

II. „ Semper cogitet (Abbas) ait Sanctus Benedi- „ ctus, quia *animas* suscepit *regendas*, de quibus & „ rationem redditurus est ... Sciatque, quia qui su- „ scipit *animas regendas*, præparet se ad rationem „ reddendam. Et quantum sub *cura sua* Fratrum se „ habere sciverit numerum, agnoscat pro certo, quia „ in die judicii ipsarum *omnium animarum* est red- „ diturus Domino rationem. *Cap.* 2. *Regulæ.*

III. Ad institutionem Priorum Conventualium matura deliberatione procedendum esse monent Constitutiones PP. Eremitarum Sancti Augustini, hac addita ratione: „ Nam licèt omnia maturè debeant Pater Præu- „ dens & alii Diffinitorii Patres determinare, specialem „ nihilominus ac *præcipuam diligentiam* debent adhibe- „ re in institutione *Priorum*, quibus ex officio incumbit „ *cura animarum*, quæ est *ars artium* & *scientia scien-* „ *tiarum*, scientes nihil esse quod Religioni magis of- „ ficiat, quàm quòd ad curam animarum assumantur in- „ digni: necesse est enim, ut tales sint familiæ, quales „ earum existunt Priores, “ *Parte* 3. *cap.* 7.

IV. Imprimis ergo Abbates & Priores tamquam Pastores & animarum sibi creditarum Directores, debent verbo & exemplo suos instruere, & ad ipsam observantiam Regulæ & professionis Monasticæ incitare & urgere.

V. Unde Sanctus Benedictus postquam dixisset, Abbatem magnum onus, scilicet curam animarum in se suscipere, mox tamquam consequens infert: „ Opor- „ tet ergo eum esse *doctum lege divina*: ut sciat, & sit „ unde proferat nova & vetera, “ *Cap.* 64. *Reg.*

Et *cap.* 2. suæ Regulæ, idem ex eodem fundamento latiùs adstruit, dicens: „ Ergo cùm aliquis suscipit nomen Abbatis, duplici debet doctrina suis præesse di- “ scipulis: id est, omnia bona & sancta *factis* amplius “ quàm verbis ostendat: ut capacibus discipulis man- “ data Domini verbis proponat; duris verò corde & “ simplicioribus, *factis* suis divina præcepta demon- “ stret. Omnia verò, quæ discipulis docuerit esse con- “ traria, in suis factis indicet non agenda; ne aliis “ prædicans, ipse reprobus inveniatur. “

Sanctus Isidorus, *cap.* 2. Regulæ, ita de Abbate loquitur: „ Iste *se imitandum* in cunctis operum exem- plis exhibebit ... Singulos autem hortamentis mu- “ tuis excitabit, alloquens cunctos, exhortans, vel “ ædificans in eis; si quid eorum vitæ pro uniuscu- “ jusque gradu prodesse perspexerit. “

VI. Quid plura? Synodus Tridentina, *Session* 23. *cap.* 1. *de Reformat.* supponit & declarat, præcepto *divino* mandatum esse omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, verbi divini prædicatione, ac bonorum omnium *operum* exemplo pascere.

Ad hoc Decretum reflectentes Canonici Præmonstratenses anno hujus seculi 30. edixerunt, ut „ omnes Prælati (prout sibi *à Domino mandatum* atque commissum “ est) subditis suis, *tum verbis*, *tum factis* (si enim “ absint opera, parùm efficient verba) vera dogmata, “ & vitæ perfectæ normam tradant. “ *Dist.* 2. *cap.* 2. §. 7. Et rursus eadem *dist. c.* 3. §. 1. Prælatos monent, „ ut ante omnia anxiè caveant, ne vel scandalosa, “ vel aliqua statum suum minus decentia perpetrent, “ considerantes quòd tot mortibus digni sint, quot “ ad subditos perditionis exempla transmittunt; sed “ econtrà sic virtutibus studeant, ut eorum vitam qui- “ cumque intueantur, omnium virtutum exemplar “ ante oculos propositum habeant. “

VII. Ut Abbates aliique Monasteriorum Superiores *boni Pastoris* partes ritè expleant, necesse est, ut subditorum suorum exactam notitiam habere satagant. Nec enim oves rectè pasci poterunt, nisi Pastor exactam earum notitiam habeat, alia enim, & alia pascua & alimenta spiritualia conveniunt, aliter & aliter dispositis.

Non una eademque cunctis exhortatio congruit “ (ait Sanctus Gregorius in *Prologo* 3. *partis de Cura* “ *Past.*) quia non cunctos par morum qualitatem astrin- “ git. Sæpe namque aliis officiunt, quæ aliis prosunt: “ quia & plerumque herbæ, quæ hæc aliaque animalia “ nutriunt, alia occidunt: & lenis sibilus equos mitigat, “ catulos instigat. Et medicamentum quod hunc mor- “ bum imminuit, alteri vires jungit, & panis qui vi- “ tam fortium roborat, parvulorum necat. Pro qua- “ litate igitur audientium formari debet sermo Do- “ ctorum, ut & ad sua singulis congruat, & tamen “ à communi ædificatione numquam recedat. “

VIII. Quæ ad Pastores generaliter dixit Sanctus Gregorius, jam dixerat ab Abbates Sanctus Benedictus *cap.* 2.

Sciat Abbas quàm difficilem & arduam rem su- “ scepit, regere animas, & *multorum servire mori-* “ *bus* .... Et alium quidem blandimentis, alium ve- “ rò increpationibus, alium suasionibus: & secundùm “ uniuscujusque qualitatem vel intelligentiam, *ita se* “ *omnibus conformet & aptet*, ut non solùm detri- “ menta gregis sibi commissi non patiatur, verùm in “ augmentatione boni gregis gaudeat. “ Et paulò su- “ prà „ Tantumdem erit liber (Abbas) ut si inquie- “ to, vel inobedienti gregi Pastoris fuerit omnis di- “ ligentia attributa, & morbidis earum actibus uni- “ versa fuerit cura exhibita. “

IX. Porrò hæc omnia nullatenus præstare Superior poterit, nisi assiduè, tamquam vigilans Pastor, omnibus suis attendat, ut per continuam vigilantiam non exteriora tantùm, sed vel præcipuè interiora, id est affectus ac animi motus ovium suarum exquirat; sicque oves suas agnoscat, quod præcepto quidem divino, declarante Concilio Tridentino, mandatum est omnibus, quibus cura animarum commissa est.

X. Quid de memorata indefessa solicitudine, ac continua super gregem vigilantia Prælatis incumbente senserint anno 30. hujus sæculi Canonici Præmonstratenses, ex statutis illo anno conceptis & evulgatis cognoscere

licet. „ Qui Abbatialem functionem suscipiunt, inquiunt, quæ sumtum sunt partium, agnoscere studeant; & intelligant se non ad propria commoda, ad divitias & luxum, sed ad labores & sollicitudines pro Dei gloria vocatos: & se obstrictos esse, ut attendant sibi, & gregi sibi commisso; & proinde obligatos, juxta Apostolum, ut vigilent, in omnibus laborent.

„ Omnes Prælati, prout omni jure obligantur, strictè residant, ut suo gregi, cujus sanguis a Supremo Pastore de ipsorum manibus aliquando requiretur, vigilanter intendere queant.

„ Rarissimè autem absint, nisi aliud officii eorum ratio postulet; quo in casu domui suæ benè prospiciant, ac assiduè curent ne subditi per eorum absentiam, aliquod detrimentum patiantur; scientes quòd non sit admittenda Pastoris excusatio, si oves lupus comedit, & ipse, earum custodiæ minimè incumbens, nescit.

„ Habeant cum Priore, aliisque Superioribus, de suorum moribus, profectu atque defectu, frequentes inquisitiones & collationes.

„ Sæpe Filios suos visitent, vel ad se vocent, eosque tamquam veri Patres, in spiritu lenitatis instruant, moneant, consolentur ac dum opus est, corripiant, objurgent atque castigent.

„ Vultum pecoris sui agnoscere studeant, & omnia interiora penetrare nitantur, quò faciliùs, & interiorum vitia extirpare, virtutes inserere queant.

Hisque non contenti, ulteriùs adjiciunt: tempus sua ac subditorum saluti, necessitatibus, atque profectu (prout sunt obligati) addantes ac numquam intermissas fundant preces.

XI. Penes Abbates & Priores Conventuales, qui sunt Monasteriorum Capita & Pastores, esse auctoritatem subditorum excessus corrigendi & puniendi indubitatum est, atque omnes Regulæ Monasticæ illam auctoritatem Abbatibus jam pridem attribuerunt.

XII. Non minima sanè officii Abbatis aliusvè cujuscumque Superioris pars est, hac auctoritate ritè defungi. Ut enim correptio subditorum cum fructu fiat, magna opus est prudentia & dexteritate; imò & discretione & charitate erga subditos.

Si enim hæc in Superiore desint, fortitudo quæ Superiori inesse debet, degenerabit in asperitatem, suavitas in remissionem, zelus in furorem; compassio vertetur in noxiam conniventiam; patientia sine discretione audaciam & consuetudinem gignet peccandi.

XIII. Monet Abbatem S. Benedictus *cap. 64. Regulæ. Oderit vitia, diligat fratres. In ipsa autem correptione prudenter agat.*

Prudentia hæc requirit, ut Abbas in correctione hæc quatuor seriò expendat & diligenter distinguat.

XIV. Primò, personarum, quibus correctio impendenda, qualitatem & conditionem consideret. Quam considerationem clarissimè explicat S. Benedictus.

Apostolicam enim illam sententiam 2. *ad Timoth. 4. Argue, obsecra, increpa*, tribus hominum generibus ab Abbate vult applicari, *cap. 2.* suæ Regulæ.

Indisciplinatos & inquietos, ait, *debet Abbas* Durius *arguere*.

Indisciplinati propriè dicuntur, qui disciplinam recipere nolunt, sive qui nullatenus corrigi volunt.

Inquieti verò dici possunt, qui nullo loco quodammodo consistentes, continuò per monasterium vagantur & cursitant de uno loco ad alium. Hi quia suo exemplo & modo agendi alios provocant ad relaxationem, & ordinem perturbant, duriùs argui debent: uti latiùs exponit Haeftenus, *lib. 8. tract. 8. disq. 5.*

XV. Ad alterum genus personarum pergens Benedictus, ait: *Obedientes autem & mites, & patientes, ut in melius proficiant, obsecrare debet Abbas.*

Hi sunt, qui cum deliquerunt, mox aut intus moti à Spiritu, aut foris correpti ab homine, ad pœnitentiæ remedium confugiunt.

De tertio hominum genere sic loquitur Benedictus: *Negligentes & contemnentes, ut increpet & corripiat.*

XVI. Cùm verò correptio vitiorum *verbis* fieri possit & *verberibus*, quibus hæc illave impendenda sit subjicit: „ Honestiores quidem atque intelligibiles animos prima vel secunda admonitione *verbis* corripiat: improbos autem & duros ac superbos, vel inobedientes, *verberum* & corporis castigatione ipso initio peccati coerceat.

XVII. Secundò, prudentia Superioris attendere debet causam, sive gravitatem culpæ: Nam, ut ait S. Benedictus *c. 29. Secundùm modum culpæ, excommunicationis, vel disciplinæ debet extendi mensura.*

Spectandum igitur quale peccatum sit quod reprehenditur; an Communitati valde noxium, an relaxationi viam sternat; an malo exemplo & contagio alios inficiat; an ex consuetudine sæpius perpetratum, an vanâ satiate & ex infirmitate.

Culparum distinctio in leviores & graviores in Regulis Monasticis notissima est; & quæ leviores, quæ graviores reputandæ sint passim indicatur.

XVIII. Tertiò, consideret *prudens* Superior, *quando* corripiendum. Hoc intendit Benedictus cùm Abbatem monuit *miscere temporibus tempora*: Quod explanans S. Bernardus *Sermone 2. de Resurrect.* ait: „ Habeat mens nostra spiritum discretionis, ut misceat aptè *temporibus tempora*, opportunè æmuletur, & nihilominus ignoscere sciat, Samaritanus sit custodiens & observans quando vinum misericordiæ, quando vinum fervoris exhibeat.

XIX. Denique prudens Superior in corripiendo & puniendo modum servare debet, juxta illud Benedicti *cap. 64.* „ In ipsa correptione prudenter agat (Abbas) & ne quid nimis: Ne dum nimis cupit eradere æruginem, frangatur vas: suamque fragilitatem semper suspiciat; memineritque *calamum quassatum non conterendum*. In quibus non dicimus, ut permittat nutriri vitia, sed prudenter & cum charitate ea amputet, ut viderit cuique expedire, sicut jam diximus: & studeat plùs amari, quàm timeri. Non sit turbulentus & anxius: non sit nimius & obstinatus: non sit zelotypus, & nimis suspiciosus, quia numquam requiescet.

XX. Sed dum timet Superior in correctione excedere, cavendum ne in alterum extremum labatur; nimiaque remissione sive indulgentia delinquat. Quare monet Abbatem S. Benedictus *cap. 2.* „ Neque dissimulet peccata delinquentium, sed mox ut cœperint oriri, radicitùs ea, ut prævalet, amputet; memor periculi Heli Sacerdotis de Silo.

Hæc omnia evincunt, quàm verè dixerit Benedictus: *Sciat (Abbas) quam difficilem & arduam rem suscepit, regere animas, & multorum servire moribus.*

XXI. Quemadmodum in Regulis Monasticis defectuum leviorum & graviorum varia distinctio occurrit, ita quoque magna pœnarum varietas passim legitur.

XXII. Et quidem præter pœnas leviores, quæ ad humiliationem sive confusionem Monachorum potissimum spectabant, vel ad aliquam mortificationem & pœnitentiam pertinebant, ut dierum aliquot jejunium; aut abstinentia è certo potu vel cibo, etiam corporales pœnæ usitatæ erant. Nihil enim usitatius in Regulis Monasticis quàm virgarum inflictio.

In Regula Pachomii, *art. 37.* de eo, qui fratres ad peccandum sollicitat, & simpliciorum animos pervertit: *Separabunt*, ait, *eum extra Monasterium, &* VERBERABUNT *eum ante fores triginta novem*: id est, triginta novem plagis, idque juxta morem Judæorum, qui in flagellatione non excedebant numerum 39. plagarum; uti notat Menardus ad *Concordat. Regul. cap. 30. 4.*

Apud S. Isidorum in Regula *cap. 17. Gravior culpa diuturna excommunicatione purgatur, &* FLAGELLIS *emendatur.*

In Regula Benedictina crebra hujus pœnæ fit mentio; quidem *cap. 28.* vocat *acriorem correctionem*, *id est*, VERBERUM *vindictam* & PLAGAS VIRGARUM; & *cap. 23.* vocat *vindictam* CORPORALEM.

XXIII. Subindè etiam carcere includebantur; & quidem vinculis nonnumquam constricti, uti legitur in Regula S. Fructuosi *c. 16.* VINCULISQUE *arctatus ferreis*, CARCERALI *sex mensibus angustia maceretur.*

In recentioribus tamen Ordinum Constitutionibus frequentior quàm in pristinis Monachorum Regulis incarcerationis mentio occurrit, cujus ratio infra notabitur.

XXIV. Præ-

XXIV. Præter has pœnas corporales, frequens, & in regula præsertim Benedictina notissima erat *excommunicatio*; de qua multis capitibus suæ Regulæ disseruit Benedictus.

XXV. „ Si quis frater contumax, aut inobediens, aut superbus, aut murmurans, aut in aliquo contrarius existens sanctæ Regulæ, & præceptis Seniorum suorum contemptor repertus fuerit (ait Benedictus *cap.* 23.) hic secundùm Domini nostri præceptum admoneatur semel & secundò secretè à Senioribus suis. Si non emendaverit, objurgetur publicè coram omnibus. Si verò neque se sic correxerit; si intelligit qualis pœna sit, *excommunicationi* subjaceat.

XXVI. Deinde *cap.* 25. ait: „ Si autem Frater, qui gravioris culpæ noxa tenetur, suspendatur à mensa simul & ab Oratorio; nullus ei Fratrum in ullo jungatur consortio neque in colloquio. Solus sit ad opus sibi injunctum, persistens in pœnitentiæ luctu, sciens illam terribilem Apostoli sententiam, dicentis: Traditum hujusmodi hominem sathanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini. Cibi autem refectionem solus percipiat, mensura, vel hora, qua prævideris ei Abbas competere. Nec à quoquam benedicatur transeunte, nec cibus qui ei datur.

Sanctus Fructuosus loquens de Monacho excommunicato, *cap.* 14. decernit: „ Ut in solo pane & aqua vespera post cœnam Fratrum medium accipiat paximatium, & non ad satietatem aquam, & hoc ab Abbate *exsufflatum*, *non sanctificatum*. „ Nimirum hoc est, quod Benedictus dixit. *Neque benedicatur cibus, qui ei datur.*

Paximatium, cujus hic fit mentio, videtur fuisse panis *bis coctus* & siccus; de quo consule Menardum ad *Concord. Regul. cap.* 32. §. 27.

XXVII. In tantum Fratrum separationem ab excommunicatis urſit S. Benedictus, ut *cap.* 26. decernat: „ si quis Frater præsumpserit sine jussione Abbatis fratri excommunicato quolibet modo se jungere, aut loqui cum eo, vel mandatum ei dirigere, similem sortiatur excommunicationis vindictam.

XXVIII. Porrò quia omnis hæc pœna tendit unicè in emendationem ac correctionem excommunicati, declarat S. Benedictus *cap.* 27. quàm solicitus esse debeat Abbas circa excommunicatos, ex quo discere possunt Superiores, quam curam & affectum erga delinquentes & infirmiores Fratres exhibere debeant. „ Omni sollicitudine curam gerat Abbas, inquit, circa delinquentes fratres; quia *non est opus sanis medicus*, *sed malè habentibus*. Et ideò uti debet omni modo, ut sapiens medicus: immittere sympæctas, id est Seniores sapientes fratres, qui quasi secretè consolentur fratrem fluctuantem, & provocent ad humilitatis satisfactionem: & consolentur eum, ne abundantiori tristitia absorbeatur; sed sicut ait Apostolus: *Confirmetur in eo charitas, & oretur pro eo ab omnibus*. Magnopere enim debet sollicitudinem gerere Abbas, & omni sagacitate & industria curare, ne aliquam de ovibus sibi creditis perdat. Noverit enim se infirmarum curam suscepisse animarum, non super sanas tyrannidem: & metuat Prophetæ comminationem, per quem dicit Deus: *Quod crassum videbatis, assumebatis; & quod debile erat, projiciebatis*. Et pastoris boni pium imitetur exemplum, qui relictis nonaginta novem ovibus in montibus, abiit unam ovem, quæ erraverat, quærere, cujus infirmitati in tantùm compassus est, ut eam in sacris humeris suis dignaretur imponere, & sic reportare ad gregem.

XXIX. Quomodo tandem excommunicatus, si se emendaverit, reconciliandus esset, exponitur, *cap.* 44. Regulæ Benedictinæ: „ Qui pro gravioribus culpis ab Oratorio & à mensa excommunicatur, hora qua opus Dei in Oratorio celebratur, ante fores Oratorii prostratus jaceat, nihil dicens, nisi tantùm posito in terra capite stratus pronus omnium de Oratorio exeuntium pedibus se projiciat. Et hoc tamdiu faciat, usque dum Abbas judicaverit satisfactum esse. Qui dum jussus ab Abbate venerit, volvat se ipsius Abbatis, deinde omnium vestigiis, ut orent pro ipso. Et tunc si jusserit Abbas, recipiatur in Choro, vel in ordine, quo Abbas decreverit, ita sanè, ut Psalmum, & lectionem, vel aliud quid non præsumat in Oratorio imponere, nisi iterum Abbas jubeat. Et omnibus horis, dum completur opus Dei, projiciat se in terra in loco, in quo stat: & sic satisfaciat, usque dum ei jubeat iterum Abbas, ut quiescat jam ab hac satisfactione.

Hic notandum, quòd excommunicatus paulatim & per partes communioni & officiis restituatur; in quantùm nimirum viderit Abbas illum sensim magis humiliatum & pœnitentem.

XXX. Subjicit deinde S. Benedictus: „ Qui verò pro *levibus* culpis excommunicantur tantùm à mensa, in Oratorio satisfaciant usque ad jussionem Abbatis: & tamdiu hoc perficiant, usque dum benedicat, & dicat, sufficit.

XXXI. Porro cùm Benedictus etiam pro levioribus culpis *excommunicationem* infligendam supponat, admodum verisimile est, neque apud Benedictum, neque alios pristinos Monachorum Patres, *excommunicationem* sumptam esse pro Censura Ecclesiastica, sive propriè dicta excommunicatione *majori*; qua Monachus ab ipso *corpore* Ecclesiæ abscissus censeretur; quàm nonnisi pro gravissimis criminibus infligi posse in confesso est, & infrà *parte* 3. *Titulo de Censuris* latiùs ostendetur.

Accedit quòd *c.* 24. mensuram *excommunicationis* velit extendi juxta *modum culpæ*, quod excommunicationi propriè dictæ applicari nequit, quæ simpliciter excommunicatum à corpore Ecclesiæ rescindit.

Adhæc cùm Abbates olim essent *laici*, non apparet qua ratione Censuras Ecclesiasticas à potestate Clavium dependentes infligere potuissent.

Verisimilius proinde est, hujusmodi *excommunicationes* tantùm fuisse aliquas pœnas Regulares Monachis inflictas ad propriam & aliorum emendationem & præcautionem.

Nihilominus quia per illam Monachi separabantur à reliquorum consortio, & oratione, pro magna sanè habebatur pœna, & qui illa mulctabantur, sathanæ tradi videbantur; eò quòd jam reliquorum oratione & consolatione destituti, viderentur sathanæ insidiis magis expositi. Uti latiùs exponit & ostendit Josephus Mege in Commentario ad *caput* 25. Regulæ Benedictinæ.

Quòd tamen hodie Abbates aliivè Monasteriorum Prælati excommunicationem *majorem*, quæ sit Censura Ecclesiastica, ferre possint, ostendemus, dum de Censuris Ecclesiasticis agemus; ubi unà regulas observandas notabimus.

XXXII. Si Frater excommunicatus, neque *excommunicatione*, neque corporali correctione emendatur, potest Abbas juxta præscriptum Regulæ Benedictinæ aliarumque Regularum, è Monasterio illum ejicere & abscindere, quemadmodum suprà *Titulo* 27. *cap.* 7. probavimus; ubi tamen unà observavimus, hanc disciplinam moribus hodiernis esse mutatam: neque posse Superiores hodie Monachos incorrigibiles à Monasterio rescindere; sed esse ergastulis coercendos; ut & apostatas, si ad Monasteria reducantur; quemadmodum rectè observasse Boetium observo, cujus verba hìc addo: „ Oportet supplere hodie ubicumque invenitur in Regula, Monachus *projiciatur* vel *expellatur à Monasterio*: id est, *retrudatur in ergastulum*, sive in carcerem, sive in aliud Monasterium ad agendam pœnitentiam transmittatur.

Hinc non obscurum est, cur in posterioribus Regulis frequentior *incarcerationis* mentio fiat, quàm in antiquis; dum olim rebelles & incorrigibiles è Monasterio expelli, & à Religione abscindi poterant.

CAPUT IV.

Quandonam Superior debeat petere *consilium* vel *consensum* Capituli: & qui Capitulum constituant?

1. *Regimen Abbatis ex præscripto S. Benedicti est* Monarchicum.
2. *Abbati opus est* consilio.
3. *Consiliarios ab Abbate adhiberi vult S. Benedictus.*
4. *In rebus arduis totam Congregationem consuli vult Benedictus.*

5. *Ad Congregationem spectant tam laici, quàm Clerici.*
6. *Ex Regulis Monasticis tam laici, quàm Clerici in Capitulis* suffragium *habent; quod & nunc in Ordine S. Francisci obtinet.*
7. *Sæculo XIV. admitti cœperunt ad Capitulum* soli *qui in Ordine* Subdiaconatus *sunt.*
8. *Ratio hujus Decreti.*
9. *Aliquando Regulares ad Ordines suscipiendos cogi debuerunt.*
10. *In quibus Ordinibus id præcipuè contigerit.*
11. *Hodie nimius in Regularibus ad Ordines suscipiendos pruritus; & unde hæc mutatio?*
12. *Hodie in omnibus penè Monasteriis Fratres laici, & Clerici sacro Ordine non insigniti, suffragio etiam consultivo privati sunt.*
13. *In Monasteriis Monialium solæ Moniales* Choristæ, *exclusis* Conversis*, Capitulum constituere solent.*
14. *Sorores* Conversæ *in Ordine Sancti Francisci manutenta in electione Abbatissæ: & unde distinctio Sororum* Conversarum *&* Choristarum.
15. *Quando requiritur consilium aut consensus Capituli, debent* Capitulariter *dari.*
16. *Abbatis est negotium Congregationi proponere; & quomodo proponendum?*
17. *Quomodo consilium Fratrum Abbas excipere debeat.*
18. *Quid Abbati faciendum audito* Fratrum *consilio.*
19. *Abbas cavere debet præformare suam opinionem.*
20. *Abbas consilium audire,* non sequi *tenetur.*
21. *Tenetur Abbas in omnibus sequi Regulam.*
22. *In causis* levioribus *vult S. Benedictus adhiberi consilium* Seniorum.
23. *Qui nomine* Seniorum *intelligantur?*
24. *Hodie in plerisque Ordinibus regimen Superiorum est pro parte* aristocraticum.
25. *Quæ sint negotia graviora, quæ expediri nequeunt si*ne consensu *Capituli, sive Congregationis.*
26. *Abbas etiam hodie tenetur habere consensum Capituli, nisi in casibus specialiter designatis.*
27. *Dum* consensus *Congregationis exigitur, non requiritur* omnium.
28. *Actus est nullus si Abbas* consilium *non petierit, si petere teneretur, etiamsi sequi non deberet.*

I. REgimen Monarchicum instituisse Sanctum Benedictum, manifestum est ex *cap.* 65. suæ Regulæ,

Cum enim advertisset per ordinationem *Præpositi*, qui quasi secundus Abbas esse prætendebant, „ scandala gravia in Monasteriis oriri, dum sunt aliqui, ait, maligno spiritu superbiæ inflati, existimantes se *secundos Abbates* esse, assumentes sibi „ tyrannidem, scandala nutriunt, & dissensiones in „ Congregationibus faciunt.

Deinde ut his aliisque incommodis obviet, subjicit: „ ideoque nos prævidemus expedire propter pacis charitatisque custodiam, in *Abbatis* pendere *arbitrio ordinationem* Monasterii sui; “ ita ut alii omnes, quocumque etiam officio fungantur, illi subditi, non æquales sint, aut parem cum eo magistratum gerentes.

II. Sed cùm arduam & difficilem rem susceperit, scilicet, *regere animas*, opus ipsi est consilio, ut videat quæ eum agenda sint. Nam ut ait Sapiens, *Proverb.* 13. *Qui agunt omnia cum consilio, reguntur sapientia.*

III. Quapropter Sanctus Benedictus postquam Abbati oneris sibi impositi gravitatem, & agendorum difficultatem fusè & distinctè proposuit, *cap.* 2. suæ Regulæ, capite sequenti subjungit de ejus *Consiliariis*, sive quos in *consilium* adhibere debeat; & quæ in expetendo consilio ab Abbate, & quæ à *Consiliariis* sunt observanda.

„ Quoties aliqua præcipua agenda sunt in Monasterio, inquit, convocet Abbas omnem Congregationem, & dicat ipse unde agatur. Et audiens consilium Fratrum, tractet apud se, & quod utilius „ judicaverit, faciat.

IV. Imprimis vult S. Benedictus in rebus præcipuis tractandis per Abbatem convocari *omnem* Congregationem: idest, omnes qui sunt de Congregatione, sive Monasterio; etiam *juniores*, *quia*, ait, *sæpè juniori Dominus revelat quod melius est.*

V. Cùm ergo omnes tam laici, quàm Clerici ad Congregationem pertineant; imò tempore S. Benedicti nulli, aut pauci essent in Monasterio Clerici, manifestum est ex præscripto Regulæ, tam *laicos*, sive ut hodie loquuntur, *Fratres conversos*, quàm Clericos, seu *ad Chorum* professos, Congregationem sive Capitulum (quod in causis arduis congregari & consuli debet) constituisse; atque æquale suffragium habuisse.

Tametsi in pristinis Monachorum regulis non occurrat distinctio illa Monachorum ad chorum professorum, & illorum, quos hodie *Fratres Conversos* dicimus, qui ad opera manualia, & externa obeunda recipiuntur (uti in textu notatum est) nihilominus quidam è Monachis olim *conversi* dicebantur; nimirum hi, qui ad provectam usque ætatem sæcularem vitam duxerant & postmodum vitam monasticam amplectebantur; & morum *conversionem* profitentes ab ea *conversi* appellati: iique distinguebantur hac appellatione ab iis, qui ab *infantia* in Monasteriis enutriti, eamdem vitam amplexati erant; atque indè *nutriti*, sive *oblati* propter oblationem parentum de ipsis factam dicebantur, uti observat du Cange in Glossario mediæ & infimæ latinitatis, verbo *conversi*; atque de his *nutritis & conversis* agi apud Sanctum Anselmum in libro *de similitudinibus*, *cap.* 78. ex ipso contexto manifestum est: quapropter rectè notavit dictus Auctor, errasse Haeftenum, qui credit ibidem agi de his, quos hodie fratres *conversos* dicimus, qui & *laici* dicuntur, & à Monachis *ad chorum* professis distinguuntur, quos nonnisi circa sæculum XII. ortum habuisse observat Claudius Fleury in historia sua Eccles. *lib.* 63. *n.* 58. qui occasionem hujus distinctionis inde ortam credit, quòd *laici* litteras non discerent, & lingua latina vulgaris esse desiisset; atque ita *laici* idioma latinum non callentes, officio divino, quod latinè peragebatur, inidonei essent.

Quidquid sit de origine, indubitatum est, distinctionem modernam inter *laicos* sive *conversos*, & professos *ad chorum* prout hæc in plerisque Monasteriis est in usu, recentioris disciplinæ esse: quòdque in ratione Monachatus non distinguantur; sed omnes eodem vinculo, iisdemque votis Religioni sint adstricti.

VI. Neque in antiquis Monachorum, neque recentioribus, ut S. Francisci, ulla hujus distinctionis inter Fratres laicos & Clericos mentio fit.

Unde etiamnum hodie in Ordine Fratrum Minorum Fratres *laici* concurrunt, & suffragium habent cum aliis Clericis in electione *Discreti*; modò tamen à *quinque* annis professionem emiserint; cùm illi qui Ordine Sacro sunt insigniti suffragio gaudeant, tametsi *duobus* tantùm annis sint professi, *Cap.* 7. §. 3. *Constitut.*

VII. Hæc disciplina, quæ omnes indifferenter ad Congregationem, sive Capitulum admittebat, primùm mutari cœpit sæculo XIV. quando sub nomine Concilii Viennensis in *Clementina* Ut 11. *de Ætate & qualit. Ordinand.* decretum fuit: „ Ut nullus de cætero in hujusmodi Ecclesiis (Cathedralibus vel Collegiatis, sæ- “ cularibus, vel *Regularibus*) vocem in Capitulo ha- “ beat, etiamsi hoc sibi ab aliis liberè concedatur, nisi “ saltem in *Subdiaconatus* Ordine fuerit constitutus. “

VIII. Ratio Decreti in præfatione exprimitur: „ Ut ii, qui Divinis in Cathedralibus vel Collegia- “ tis sæcularibus, vel *regularibus* sunt mancipati Offi- “ ciis, vel mancipabuntur imposterum, ad *suscipiendos* “ Sacros Ordines *propensius inducantur*. “

IX. Hìc obiter notandum, eo tempore in quibusdam Ecclesiis *Regularibus* Religiosos ita fuisse morosos in suscipiendis *Sacris* Ordinibus, ut etiam pœnis ad id adigi deberent; quod & indicat aliud sub nomine ejusdem Concilii Decretum in *Clementina* Ne IN AGRO *de Statu Monach.* quo decernitur: „ Ad ampliationem autem cultus Divini statuimus, quòd “ Monachi *quilibet* ad monitionem Abbatis se faciant “ ad omnes Ordines Sacros (excusatione cessante le- “ gitima) promoveri.

X. Nomen *Abbatis* insinuat, hoc Decretum potissimùm Monachos *Abbatiales* spectasse; utpotè qui aliunde divitiis abundantes, nihil è susceptione Ordinis Sacri lucri aut commodi sperarent, malebant otii delicias,

elas, quàm Ordine Sacro initiari Divinis Officiis peragendis vacare. Unde ad hoc Decretum reflectens Christianus Lupus, ait: „ Post ablatum per divitias opus manuum cœperunt Monachi ab otio invadi, ideòque „ sacro saltem ministerio adversùs illud muniendos Pontifex judicavit. " Ad *Can. 6. Chalced.*

XI. Hodie verò postquam ex susceptione Ordinis Sacri aliquod emolumentum, uti ex celebratione Missarum apud Mendicantes, vel aliqua Prærogativa haberi cœpit; tantus est ad Sacros Ordines pruritus, ut nullus penè nisi ætate destitutus ad eos non ascendat; imò ascendere ambiat; idque ferè nulla capacitatis habita ratione; ut meritò hodie desiderarentur Decreta, quibus à Sacris Ordinibus suscipiendis arcerentur; uti infrà, *parte 2. Titulo* de Sacramento Ordinis ostendetur.

XII. Itaque post hoc Viennensis Concilii Decretum, & præscitim sequutam ejusdem innovationem per Synodum Trident. *Sess. 22. cap. 4. de Reformat.* cœperunt in plerisque Religionibus Fratres *Laici* aliique Sacro Subdiaconatus Ordine non insigniti, à Congregationibus Capitularibus excludi, & suffragio activo etiam *consultivo* privari.

XIII. Cùm verò in Monasteriis virorum Fratres *Laici*, seu *Conversi* à Congregationibus Capitularibus essent exclusi, solique Clerici, seu *ad chorum*, ut ajunt, *professi*, Congregationem sive Capitulum conficerent, eorum exemplo in Monialium Monasteriis sub eisdem Regulis militantibus, sensim etiam primò recepta fuit distinctio Sororum *Laicarum*, seu *Conversarum*, & Sororum *Choristarum*, sive *ad chorum professarum*; ac dein Sorores illæ *Laicæ* à Congregationibus Capitularibus excludi cœperunt, prout hodie in plerisque Monasteriis excluduntur.

XIV. Quia tamen omnes Moniales, seu *Laicæ*, seu *Choristæ*, verè sunt de Congregatione, seu Conventu, nec ullum Ecclesiæ Decretum sit hanc exclusionem probans, meritò Senatus Parisiensis anno 1642. per sententiam manutenuit Sorores Laicas, seu Conversas Ordinis S. Claræ sive Urbanistas, in possessione dandi suum suffragium in electione Abbatissæ, uti refertur in appendice ad Opera *Claudii Le Prestre*, *pag. 86.* narraturque discursus Advocati Regii in favorem Sororum *Conversarum*; qui inter alia notabat, primitùs nullam fuisse inter Sorores eamdem Regulam professas differentiam, sed successu temporis eam distinctionem esse inductam potiùs ex necessitate divitiarum, quàm meritorum aut alia rationabili consideratione; ut nimirum solæ *pauperes* admittantur tamquam *Conversæ*, *divites* verò *ad chorum*: tametsi subinde illæ capaciores sint præ his ut Divinis Officiis occuperentur, & hæ manualibus operibus exerceantur. Hi qui Monasteriis intendunt, expendere poterunt, quid in hisce fieri conveniat.

Ut ad Regulam Benedictinam, à qua nonnihil defleximus, redeamus, dicit ab Abbate *convocandam Congregationem*.

XV. Pro quo notandum, quòd si negotium aliquod sit *Capitulariter* tractandum; sive ut *consilium* Capituli exquiratur, sive *consensus* obtineatur, tunc debeant omnes *Capitulariter* congregati audiri, & consilium aut consensum suum dare; neque sufficiat, si *singuli* audiantur & suffragium suum singuli privatim deponant; imò actus sic expeditus ob defectum non *congregati Capituli* esset nullus; uti communiter docent Canonistæ relati à Tamburino de Jure Abbatum *tom. 3. disp. 1. qu. 2. num. 25.*

XVI. Deinde ait Benedictus: *Dicat ipse, unde agatur*. Hoc est, negotium ipse Abbas proponat, idque juxta modernam disciplinam Præsidentis Congregationis competere solet.

Ita autem proponat, ut meri proponentis partes agat; & suam *propriam celet sententiam*, ait Haeftenus, *lib. 3. tract. 5. disq. 6.* „ Ne fortè assentatores ei placere studentes, ejus potius sequantur voluntatem, „ quam rei utilitatem: aut ne timidiores metu displicendi, verum dicere vereantur. Vitabit proinde, „ ne quis in unam, quàm alteram partem propensum „ ejus animum percipiat.

XVII. Pergit Benedictus: „ *Audiat consilium Fratrum*: scilicet *omnium*, qui Congregationem constituunt, " „ Audiendi autem benignè, patienter, sine molesta interruptione, concesso loquendi spatio & libertate, nec verbo, aut signo alienum à quoquam se animo ostendat, " ait Haeftenus.

XVIII. Audito omnium consilio, *tractet apud se*, ait Benedictus, id est, singulorum sententias & rationum momenta expendat, examinet & ponderet; nec enim semper quod plures sentiunt, hoc melius. Proinde ubi negotium non dependet à pluralitate suffragiorum, quæ numeranda sunt, Abbas non tam numeret sententias, quàm æqua lance appendat. Ac præcipuè attendat illud monitum Tobiæ ad filium suum; *Omni tempore benedic Deum, & pete ab eo ut vias tuas dirigat, & omnia* CONSILIA *tua in ipso permaneant*. Tobiæ 4.

XIX. Ut verò æqua lance consilia Fratrum appendat Abbas, necesse est, ne uni potiùsquàm alteri opinioni ex humana aliqua ratione adhæreat, quousque Fratrum consilia audiverit; quod rectè expressit S. Dorotheus *Doct. 7.* his verbis: *Nihil decretum & præfixum in mente, vel sensu habeat*. Si enim antequam consilium petit, aliquam animo agglutinatam opinionem habeat, vix umquam ullo Fratrum consilio, quàmvis salubri, ab ea deducetur.

XX. Post expensa Fratrum consilia, *quod utilius judicaverit*, ait Benedictus, *faciat* Abbas.

Hæc manifestè supponunt, ex præscripto Regulæ Benedictinæ non competere Monachis in rebus tractandis, nisi solùm votum *consultivum*; ultimam verò decisionem pendere à *solo* Abbate: adeòque regimen Abbatis, ut suprà monuimus, à sancto Benedicto fuisse institutum *monarchicum*.

Quod ulteriùs in verbis sequentibus inculcat, dicens: „ Sic autem dent Fratres *consilium* cum omnì humilitatis subjectione, ut non præsumant procaciter defendere quod eis visum fuerit; sed magis in Abbatis pendeat *arbitrio*, ut quod salubriùs *judicaverit*, ei cuncti obediant.

XXI. Ne tamen *Abbas* hac sua auctoritate abutatur, & subditis graviora quàm professio eorum exigit, imponat, addit: „ In omnibus igitur *omnes* magistram sequantur *Regulam*, neque temerè ab ea declinetur à quoquam. "

Et ne quis ambigat, num sub hac generali expressione comprehendatur ipse Abbas, mox subjungit: „ Ipse tamen *Abbas* cum timore Dei, & observatione *Regulæ* omnia faciat, sciens, se procul dubio de omnibus judiciis suis æquissimo judici Deo rationem redditurum. "

XXII. Totius Congregationis *consilium* exposci vult S. Benedictus; si *præcipua* agenda sint in Monasterio; hoc est, in causis *gravioribus*: „ Si qua verò, ait, *minora* agenda sunt in Monasterii utilitatibus, *Seniorum* tantùm utatur consilio, sicut scriptum est: Omnia fac cum consilio, & post factum non pœnitebis. "

XXIII. Qui hîc per *Seniores* intelligantur, non determinat Benedictus. Cardinalis à Turrecremata *Tract. 15. in cap. 3. Regulæ*, ait: „ Senior hoc loco non semper videtur notare senectutem ætatis, aut prioritatem conversionis: quia quandoque in multis hujusmodi nec abundat consilii maturitas, nec rerum experientia. Sed Seniores credimus hîc prudentiores & magis expertos appellandos, secundùm illud Tobiæ: *Consilium à Sapiente require*. " Verùm quia invidiosum sæpè est, relictis professione senioribus, designare alios tamquam prudentiores, & magis discretos; hinc apud quosdam in usu est, consulere seniores secundùm Ordinem professionis.

In aliis nonnullis Ordinibus eliguntur *Assistentes*, aut *Discreti*; quorum *consilio* vel *assensu* Superiores omnia agant; de quorum electione & auctoritate singulorum Ordinum Constitutiones consulendæ & sequendæ sunt.

XXIV. Illud insuper ex omnium penè Ordinum & Congregationum Constitutionibus, etiam eorum qui sub Regula Benedictina militant, intelligi potest, hodie ob depravatos hominum mores, ac naturæ humanæ corruptionem, & quia (ut ait Ascanius Tamburinus loco citato *quæsito 2. num. 2. & 3.*) non omnes, qui regunt, esse possunt Augustini aut Benedicti, nec subditi Possidii, factum esse, ut Religiones loco Monarchiæ absolutæ, cum ea simul Aristocratiam amplexatæ sint: imò ferè omnes Religiones tam Mendicantium,

norum, quàm non Mendicantium, regimen Aristocraticum elegerunt, relicto Monarchico, ait Tamburinus; qui ibidem relatis variorum Ordinum Constitutionibus ostendit, eorum regimen esse Aristocraticum.

XXV. Atque inter alia recitat ex Joanne Trithemio aliqua, quæ Abbas non tantùm sine consilio, sed nec sine *consensu* Monachorum exequi potest: ut sunt v. gr. „ Res Monasterii immobiles, agros, prata, & „ alia hujusmodi vendere. Secundò dicit, quòd non „ potest recipere ad professionem Monachum sine con„ sensu Conventus. Tertiò, quòd non potest Mona„ sterium gravare pignoribus, & aliis cautionibus, ma„ gnam summam recipiens pecuniarum super bona Mo„ nasterii, absque evidenti necessitate, & Fratrum suo„ rum *consensu*. Quartò, quòd non licet Abbati di„ mittere Monachum ad aliud Monasterium ejusdem „ Ordinis, sine prædicto *consensu*. Quintò, non po„ test aliqua Statuta ipsis imponere, quæ se ultra Re„ gulam extendant, nisi *consentiant* Monachi. Sextò, „ non potest aliquem ad Confraternitatem spiritualem „ totius Monasterii accipere, nisi concurrant Mona„ chi subditi. Septimò, non potest præbendarios per„ petuos recipere ad Monasterium, sine *voluntate* „ Conventus. Deinde subdit hæc verba: Sunt & alii „ casus, in quibus, si non est semper necessarium, „ est tamen honestum, ut Abbas sine Fratrum suo„ rum assensu, eorum nihil attentet: In disciplina „ autem conservanda potest Abbas, sine ipsorum con„ sensu, vel voluntate, si tamen expedit, limites Re„ gulæ non omittens, agere, prout sibi meliùs visum „ fuerit expedire.

Quæ hic asserit Trithemius sine *consensu* Monachorum à solo Abbate expediri non posse; etiam hodie in plerisque Religionibus cum *consensu* totius Congregationis expediri consueverunt.

Inter ea, quæ per Abbatem *de consensu* Congregationis expedienda sunt, in textu ex Ascanio Tamburino notata refertur receptio, & admissio Novitii ad professionem.

Verùm si inspiciantur sola verba Regulæ Benedictinæ, videtur quòd admissio ad professionem *soli* Abbati competat *de consilio* Congregationis: quod & supponere videtur Josephus Meige in Commentario ad hanc Regulam; unà tamen asserens, quòd jus commune hac in parte Regulæ Benedictinæ derogaverit; & auctoritatem Abbatis restrinxerit: ita ut hodie non tantùm *consilium*, sed & consensum Congregationis habere debeat; atque non tantùm ex Constitutionibus totius Ordinis, prout existimasse videtur Trithemius, & post eum Ascanius Tamburinus; sed etiam ex jure communi receptio & admissio Novitii ad professionem esset una ex caussis gravioribus, quæ sine *consensu* Congregationis per solum Abbatem absolvi non posset: qua in re ordinum & Monasteriorum constitutiones, & continuata praxis maximè sunt attendenda.

Contingere enim potest, ut alicujus Congregationis, aut Provinciæ Monasteria pressiùs, & constantiùs Regulæ Benedictinæ adhæserint, atque conformiter ad regulam Abbatibus hac in re pristina auctoritas fuerit conservata.

Quidquid sit de hac Abbatum auctoritate, hoc certum est, quòd Abbas tamquam Pater suorum Monachorum, nonnisi summa cum prudentia hac sua auctoritate, in admittendis Novitiis ad professionem sine consensu sui capituli, uti debeat: quandoquidem similis admissio ad professionem vix fieri queat, sine charitatis & unionis inter fratres detrimento; ac potenter si ex parte Abbatis carnalem aliquem erga Novitium affectum in hac ad professionem admissione concurrere circumstantiæ ostendant.

XXVI. Quia tamen ex sua institutione Abbatum regimen est monarchicum, nec nisi *consilium* etiam in rebus arduis expetere debet ex præscripto Regulæ, dicendum, quòd *consensus* Capituli, sive Congregationis ad validitatem actus non exigitur, nisi in casibus à Jure, vel Constitutionibus Ordinis *specialiter* expressis; quemadmodum Episcopus *consensum* sui Capituli habere non debet, nisi in casibus à jure designatis, uti suprà, *tit.* 8. *cap.* 4. *num.* 5. notavimus.

XXVII. Illud insuper notandum, quòd dum *consensus* Congregationis requiritur, non *omnium* de Congregatione requiratur; sed ordinariè sufficiat *major* pars totius Congregationis; aut etiam interdum sufficiat, præsertim in electionibus, *major* pars comparata ad alias partes, quæ alios elegerunt, nisi aliquo statuto aliud fuerit expressum.

XXVIII. Denique licèt Abbas aliusvè Superior in casibus, in quibus tantùm debet requirere *consilium*, non teneatur *consilium* datum sequi; tamen actus esset nihilominus *nullus*, si à Capitulo aut Congregatione debitè convocata consilium non expetiisset; uti docent communiter Canonistæ, quos citat Ascanius Tamburinus loco cit. *quæsito* 8. *num.* 1.

CAPUT V.

De Cura temporalium Abbatibus incumbente; & Officialibus ab ipsis constituendis.

1. *Cura temporalium primariò Superioribus Monasteriorum incumbit.*
2. *Superior dispensare debet sine acceptione personarum usus Communitatis.*
3. *Superiores tantùm sunt* Dispensatores, *& finem à Fundatoribus præfixum attendere debent.*
4. *Monitum Synodi Cameracensis.*
5. *Quibus debeantur bona Monasterii, quæ necessitatibus Religiosorum supersunt.*
6. *Prælati utentes rebus Monasterii ut* propriis, *censendi sunt* proprietarii.
7. *Alienatio rerum Monasterii soli Abbati vetita, etiamsi sint annexa* mensæ *Abbatiali.*
8. *Superiores tenentur reddere computum suæ administrationis.*
9. *An Episcopus interveniat computui?*
10. *Superiores ita circa temporalia versentur, ut spiritualia non negligant.*
11. *Superiores temporalibus curandis deputant Officiales.*
12. *Præcipuus inter hos Cellerarius, sive Procurator; & qualis eligendus?*
13. *Cavendum ne Procurator ita circa temporalia versetur, ut exercitia spiritualia omittat.*
14. *Periculosum est in Procuratorem constitui qui in virtute non est multum exercitatus; & quare?*
15. *Convenit, ut negotia Monasterii multùm distrahentia committantur sæcularibus.*
16. *Officiales in administratione temporalium dependent à Superiore Monasterii.*
17. *Potest Abbas eorum auctoritatem restringere vel ampliare.*
18. *Cavenda in administratione temporalium species avaritiæ.*

I. PRæcipuam rerum temporalium inspectionem, & superintendentiam esse penes Abbates aliosque Monasteriorum primarios Præfectos, eosque esse præcipuos rerum illarum dispensatores, tam ex Sacris Canonibus, quàm Regulis Monasticis constat.

Universa (ait Gelasius Papa in *Can.* NULLAM “ *caus.* 18. *qu.* 2.) quæ vel ad Divini cultus reveren- “ tiam, vel ad *utilitatem* Monasterii pertinent, *Ab-* “ *batis solicitudo*, ad quem potestas *tota* pertinere con- “ venit, debeat adimplere. “

Regula Benedictina pluribus locis, ac signanter, *cap.* 2. 32. 33. 54. & 57. hanc in dispensandis rebus temporalibus auctoritatem in Abbate manifestè supponit, quam Regula S. Augustini non obscurè expressit, ubi ait: „ Non dicatis vos aliquid habere pro- “ prium, sed sint vobis omnia communia; & distri- “ buatur unicuique vestrùm *à Præposito vestro*. “

Circa hanc Abbatum aliorumque Superiorum dispensandi ac regendi res temporales potestatem plura observanda sunt.

II. Imprimis Superiores in rebus communibus dispensandis tenere debent normam sibi in Actis Apostolicis his verbis præformatam: *Dividebatur autem* SINGULIS *prout* CUIQUE *opus erat*: hoc est, ut sine personarum acceptione *singulis* Religiosis distribuatur prout *cuique* opus erit; de qua dispensandi norma egimus *tit.* 29. *cap.* 5. & 7. atque insuper in hac dispen-

fatione eam tenere moderationem, ut ea quæ Religiosis ad *necessitatem* dantur, limites paupertatis Religiosæ non excedant; uti eodem titulo, *cap.* 8. ostendimus.

III. Cùm verò rerum proventuumque Monasterii sola dispensatio Abbatibus concredita sit, non autem eorum ipsis data sit proprietas, tenentur ipsi Abbates se tamquam fideles dispensatores & administratores, nequaquam verò, ut *proprietarios*, aut *rerum dominos* exhibere; ac per consequens in rebus illis dispensandis semper præfixum habere finem, quem ipsi Fundatores, qui hanc eis dispensationem crediderunt, intenderunt.

IV. De hoc puncto seriò monet Abbates & Abbatissas Synodus P. I. Cameracensis, titulo de Monasteriis, *cap.* 16. „ Cæterùm monet S. Synodus Abbates, „ Abbatissas, & alios Monasteriorum Præfectos, & „ Præfectas, ut sui meminerint officii, seque non esse „ dominos bonorum Monasterii, imò ne fructuum qui„ dem; sed tantum dispensatores & administratores: „ neque se pro libitu dispensare posse, sed secundùm „ intentionem Ecclesiæ & piorum Fundatorum. Pro„ inde valdè reprehensibile esse eorum factum, qui ex „ bonis, vel etiam fructibus Monasterii sui ditant pro„ pinquos, vel amicos suos. Itemque eorum, qui su„ perfluum & nimis fastosum habent famulitium & „ comitatum, nimium equorum numerum, quique „ nimium splendidè & sumptuosè ædificant, præser„ tim ædificia non sacra.

V. Hoc Decretum innovans ejusdem Provinciæ Cameracensis Synodus Diœcesana Audomarensis sub Joanne Six anno 1585. addit: „ Id quod necessariis usibus „ superfluit, debetur Pastoribus, quibus tenujusquàm „ oportet provisum est, debetur alendis pauperibus, ædificandis Dei templis, augendæ ornandæque Christianæ Reipublicæ, & similibus finibus.

Deinde monet Prælatos, ut meminerint, *nec se à votopaupertatis absolutos; sed bonorum communium duntaxat dispensatores esse.*

VI. Et reverà si Prælati bona Monasterii non tantùm non fideliter dispensent, sed tamquàm *propriis* in quolibet usus pro arbitrio suo utantur, & de iis disponant, non tantùm *infideles*, quemadmodum alii rerum temporalium dispensatores, sed *proprietatis* & voti infractionis rei reputabuntur coram Deo; uti apposité jam pridem notavit Petrus à S. Audomaro vulgò Walion Capelle, *lib.* 2. *Institut. Monast. cap.* 9. „ Quò „ ad dispensationem rerum temporalium ipsis (Prælatis) commissam, inquit, iis casibus quibus contin„ git Dispensatorem dominorum temporalium *furtum* „ in sua dispensatione committere opere, vel volunta„ te, *peccatum proprietatis* incurrunt.... *Proprietarii* „ reputantur, inquit dictus Auctor, imò fures & sacri„ legi, non minus quàm Judas loculos Christi expilans, „ quoties facultatibus Christi & Ecclesiæ utuntur, vel „ possident tamquam *proprias*: quod maximè cavebat „ S. Augustinus, ipso teste: Cùm datur mihi vestis „ pretiosa, ait, vendo eam, ut quia vestis non potest „ esse communis, pretium commune sit. Maximè verò „ *proprietarii* sunt, pergit Auctor, quando iis abutun„ tur in statuendis sibi magnificis monumentis, aut „ celebribus exequiis, vel anniversariis sibi præfigen„ dis, magnis Ecclesiæ sumptibus, in erigendis su„ perbis ædificiis, eisque decorandis tapetibus variis„ que picturis, in luxu, in exquisitioribus cibis, & „ vinis pretiosis, mensæ superfluo apparatu, in vasis „ argenteis & aureis, in ludis, in alenda multitudi„ ne famulorum, canum, equorum, &c.

Non immeritò ergo notavit Joannes Hesselius in *Decalogum*, c. 147. Præfectis Monasteriorum *speciale* periculum imminere peccandi vitio *proprietatis*, propter *temporalium dispensationem* eis creditam.

VII. Adhæc, quia sola administratio & dispensatio Abbati credita est, idcircò admissa aliorum administratorum nullam habet auctoritatem bona immobilia, aut etiam pretiosiores res mobiles sine consensu Conventus alienandi; quod & locum habere quoad bona mensæ Abbatiali specialiter addicta, iis in Monasteriis in quibus bona inter Conventum & Abbatem sunt divisa, notat Renatus Choppinus, *lib.* 2. *Monastici*, *tit.* 1. *num.* 16. refertque sæpiùs in judicio contradictorio ita fuisse declaratum.

VIII. Sicuti administratores & Curatores rerum alienarum tenentur suæ administrationis, & curatelæ reddere rationes, sive computum, ita „ in multis Or„ dinibus (uti observat Zypæus *consult.* 6. de Regu„ laribus) Regula, Constitutiones, aut mores ha„ bent, ut Abbates & Abbatissæ quotannis coram „ Conventu *computum* faciant.

IX. Insuper decrevit Gregorius XV. in Constitutione quæ incipit, *Inscrutabili* 18. in Bull. Rom. „ Sed „ & administrantes bona ad eadem Monasteria Sancti„ monialium, ut præfertur, etiam Regularibus sub„ jectarum, pertinentia, sive Regulares extiterint, si„ ve sæculares quomodolibet exempti, Episcopo loci, „ adhibitis etiam Superioribus Regularibus, singulis „ annis rationes administrationis, gratis tamen exi„ gendas, reddere teneantur, ad idque juris remediis „ cogi, & compelli queant.

Sed (uti monet Zypæus citata Consultatione) „ ea Bulla nondum hic omninò recepta est: Et Ab„ bas S. Vedasti, ait, contra Episcopum Atrebaten„ sem Concilii Mechliniensis judicio obtinuit, ne il„ lam ibi vis regia possit exequi.

Neque hactenus in Belgio usu obtinere videmus, ut Episcopi computibus Monasteriorum exemptorum interveniant, ut illorum, quæ sub Episcopi directione & auctoritate consistunt, Episcopus *per se*, aut per suum Commissarium, idque frequentiùs intervenire solet.

X. Abbatibus aliisque Monasteriorum Superioribus administrationem habentibus, seriò expendendum illud S. Benedicti monitum *cap.* 2. *Regulæ*: „ Ante omnia „ ne dissimulans, aut parvipendens salutem animarum „ sibi commissarum, non plùs gerat sollicitudinem de „ rebus transitoriis, terrenis atque caducis; sed sem„ per cogitet, quia animas suscepit regendas, de qui„ bus rationem redditurus est. Et ne causetur de mi„ nori fortè substantia, meminerit scriptum: *Primum* „ *quærite regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc om*„ *nia adjicientur vobis*. Et iterum: *Nihil deest timen*„ *tibus eum*. Sciatque, quia qui suscepit animas regen„ das præparet se ad rationem reddendam.

XI. Ne autem Abbates & Superiores, quibus cura spiritualis Monasterii incumbit, nimium se debeant temporalibus negotiis immergere, passim in Regulis, Constitutionibus Monasticis, & Synodorum Decretis cautum fuit, & moribus comprobatum, ut rebus temporalibus administrandis, & curandis aliqui inferiores Officiales à Superioribus deputentur.

XII. Inter hos præcipuus reputatur, qui in Regula Benedictina *cap.* 31. dicitur *Cellerarius*, vel ut alii legunt, *Cellarius*, atque idem est, qui hodie in quibusdam Monasteriis *OEconomus*, *Provisor*, vel *Procurator* appellatur.

Qualis esse debeat Cellarius dicit S. Benedictus: „ Eligatur, ait, de Congregatione sapiens, maturus „ moribus, sobrius, non multum edax, non elatus, „ non turbulentus, non injuriosus, non tardus, non „ prodigus, sed timens Deum: qui omni Congrega„ tioni sit sicut Pater. Curam gerat de omnibus; sine „ jussione Abbatis nihil faciat. Quæ jubentur, custo„ diat; fratres non contristet. Si quis frater ab eo for„ tè aliqua irrationabiliter postulat, non spernendo „ eum contristet, sed rationabiliter cum humilitate ma„ lè petenti deneget. Animam suam custodiat, memo„ retur semper illud Apostolicum: *Quia qui bene mi*„ *nistraverit, gradum bonum sibi acquirit.*

XIII. Ad hæc verba, *animam suam custodiat*, addunt Patres Congregationis Cassinensis, *num.* 2. „ Cel„ lerarii non sic se immergant temporalibus, quin va„ cent spiritualibus, sed sic transeant per bona tem„ poralia, ut non amittant æterna.

Eumdem in finem monent Bursfeldenses, *Distinct.* 2. *cap.* 5. „ Cellerarius quàmvis exemplo Marthæ „ circa multa sollicitari & turbari necesse habeat, non „ tamen se prorsùs à Conventualibus alienare, aut „ silentium & quietem cellæ penitus abjicere & ab„ horrere; sed potiùs quantùm sinit opportunitas, „ necessariis expeditis ad opus Dei & Conventum, sed „ & ad cellam, tamquam ad quietissimum & tutissi„ mum portus sinum recurrat, ut legendo, orando, „ meditando turbulentos animi sui motus ex cura & „ dispositione exteriore surgentes, sedare possit, & „ spiritualibus consolationibus refrigerari.

Eadem

„ Eadem iisdemque penè verbis habent Constitutiones Canonicorum Regularium Capituli Windesemensis, *parte* 2. *cap.* 38. & Constitutiones Eremitarum S. Augustini, *parte* 3. *cap.* 17.

Canonici quoque Præmonstratenses in ultimis suis Constitutionibus monent Abbates, ne Oeconomum, seu Provisorem alium constituant quàm Sacerdotem, nisi gravis premat necessitas, adducta hac ratione: *Quia in ruinam agitur, qui nondum in virtute bene roboratus, suæ libertati relinquitur.*

XIV. Ante omnia ergo in electione eorum, qui administrandis temporalibus præficiuntur, à Superioribus attendendum, ut præficiendi in omni virtutum genere in tantum sint exercitati, & in charitate adeò fundati & radicati, ut meritò confidere liceat, quòd interiorum curam per exteriorem occupationem non minuent, atque exteriorum providentiam, interiorum sollicitudine sedulò curabunt; qui, ut de Gerardo ait Sanctus Bernardus, non petulanti (ut assolet) in eo officio detinentur affectu, sed solo intuitu charitatis; qui quantùm in ipsis est, semper optent quietem sibi intendere, Deo vacare, nec implicitos teneant, nisi timor Dei, voluntas Fratrum, ac studium obediendi. Nisi enim solitudini piisque Religionis exercitiis, quibus anima pascitur, & mens à terrenis ad cœlestia revocatur, multùm afficiantur; magnopere verendum, ne sensim, illis neglectis, rerum terrenarum curis impleantur: atque ita paulatim gustum rerum spiritualium amittentes, tandem sub habitu Religionis cor sæculare inveniant. Quod vel eò magis in Officialibus metuendum, quia ipsis, ob varia quæ in temporalium administratione occurrere solent negotia, major præ reliquis Fratribus concedi debet absentandi ab ordinariis Religionis exercitiis libertas: per consequens nisi tantum in Religione profecerint, ut non timore ad ea pietatis exercitia adigendi sint, sed spiritu charitatis ad illa agantur; non parùm timendum, ne libertate illa abutantur.

XV. Porrò ne Procuratores Monasterii nimium distrahantur, ac vagandi nimiam occasionem habeant, providè decernitur in Constitutionibus Eremitarum S. Augustini loco citato: „ Poterit etiam in principalioribus Conventibus Procurator *sæcularis* constitui pro „ illis negotiis, quæ per laicum tractari poterunt, „ ad evitandos nimios discursus Procuratoris Religiosi, & ne etiam habitus nostræ sacræ Religionis in „ locis indecentibus quandoque compareat.

Optandum sanè, ut id in omnibus Monasteriis præsertim Abbatialibus, in quibus negotia sæpiùs in judiciis, & foris agenda occurrunt, observaretur.

XVI. His officialibus concredita administratio non impedit, quin penes Abbatem & Superiores remaneat primaria ipsa cura; atque ipsi Officiales in hac administratione ab ipsis dependeant.

De Cellerario ait S. Benedictus: *Sine jussione Abbatis nihil faciat.* Item: *Omnia mensuratè faciat, & secundum jussionem Abbatis.*

XVII. Quin non obscurum est, quòd ex præscripto Regulæ Benedictinæ liceat Abbati Cellerarii potestatem ampliare aut restringere; plura aut pauciora ei committere; ait enim; „ Omnia quæ ei *injunxerit* „ *Abbas*, ipse habeat sub cura sua; à quibus *eum* „ *prohibuerit*, non præsumat.

XVIII. Dicit insuper Sanctus Benedictus, *cap.* 57. Regulæ, ut si quid ex operibus artificum Monasterii aliquid vendendum sit, illi, quibus cura vendendi facta est, videant, ne in ipsis pretiis subripiat avaritiæ malum; sed semper aliquantulum *vilius* detur, quàm ab aliis sæcularibus datur, ut in omnibus glorificetur Deus.

Indubiè monitum hoc Sancti Benedicti à Superioribus & Officialibus Monasteriorum meritò attendendum; ut hoc pacto in administratione rerum temporalium omnem avaritiæ speciem apud homines sæculares evadant.

CAPUT VI.

De usu *Pontificalium* Abbatibus indulto.

1. *Quo tempore Abbates uti cœperint* Pontificalibus, *incertum.*
2. *Sæculo XII. Abbates Pontificalibus usi fuerunt.*
3. *Quid de hoc usu senserint Abbates Ordinis Præmonstratensis, & Congregationis Bursfeldensis remissivè.*
4. *Usus Pontificalium competit Abbatibus jure privi*legiario.
5. *Quæ singulis competant ex tenore privilegiorum, judicandum.*
6. *Usus* Baculi *ante alia Pontificalia Abbatibus competit, & quare?*
7. *Quid* Sudarium *baculo appensum indicet; & qui illud appensum habeant?*
8. *Pontificalibus non contenti etiam* Benedictionem solemnem *impartiendi auctoritatem impetrarunt.*
9. *Solemniter benedicendi auctoritas olim Pontificalium usui non erat annexa.*
10. *Inter Pontificalia hodie reponitur collatio Ordinum, quamvis ea usui Pontificalium non sit annexa.*
11. *Potestas conferendi Tonsuram & Lectoratum Abbatibus asseritur Canone Synodi Nicænæ II.*
12. *Synodus Nicæna nullam mentionem fecit specialis &* solemnis *Benedictionis Abbatialis.*
13. *Tempore hujus Synodi nondum nota erat solemnis hodierna Abbatum Benedictio, nec distinctio inter Abbates & Priores Conventuales.*
14. *Gratianus Canonem referens Benedictionis Abbatialis mentionem addit.*
15. *Canon ex Gratiano in Decretales relatus, pro jure communi receptus est.*
16. *Hinc invaluit, Monasterii Præfectum non posse Tonsuram & Ordines conferre, nisi sit Abbas* solemniter *benedictus.*
17. *Error Gratiani mutationi disciplinæ occasionem dedit.*
18. *Synodus Nicæna II. non permittebat Monasteriorum Præfectis Ordinem conferre, nisi* solis *Monachis sibi subjectis.*
19. *Abbates potestatem suam paulatim extenderunt.*
20. *Decretum Synodi Tridentinæ potestatem Abbatum restringens.*
21. *Juxta hoc Decretum Abbas non potest Tonsuram Monachis alterius Monasterii conferre etiam de consensu Abbatis; nec sæcularibus habentibus* Dimissoriales *sui Episcopi.*
22. *Abbates jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, sive* nullius *Diœcesis, comprehenduntur Decreto Concilii Tridentini.*
23. *Qui censeantur Abbates* nullius *Diœcesis.*
24. *Simplex exemptio Monasterii non facit illud esse* nullius *Diœcesis.*
25. *Abbates non possunt citra* speciale *privilegium solemniter* Benedicere *populo, nisi in Ecclesiis sibi* pleno *jure subjectis.*
26. *Neque alia Pontificalia extra dictas Ecclesias exercere.*
27. *Præsente Episcopo Abbas* solemniter *benedicere non potest: & quare?*
28. *Abbates in Synodis cum Episcopis comparentes quibus* mitris *uti possint?*
29. *Usus Pontificalium in Abbatibus metiendus ex tenore privilegii.*
30. *Abbates Pontificalibus cum humilitate uti debent.*

I. QUo tempore Abbates uti cœperint ornamentis, sive insignibus Pontificalibus, incertum est. Christianus Lupus, *tom.* 5. *Scholiorum in Canones*, *pag.* 527. de his loquens, ait; „ Joannes decimus „ octavus, quem alii vigesimum dicunt (sedit hic „ sub initium sæculi XI.) *primus* incœpit Abbatibus „ permittere ornamenta *Pontificalia*: & quanto im- „ petu Episcopi intercesserint, docent plura tragica „ exempla. „

In textu notatum est, incertum esse quo tempore ornamenta Pontificalia ex privilegio Romani Pontifi-

cis

eis fuerint Abbatibus indulta illod sat constat, ante sæculum septimum, aut octavum, nullum hujusmodi privilegium per Romanos Pontifices fuisse Abbatibus concessum; sed demum sæculo oono, aut decimo similia privilegia per Romanos Pontifices cœpisse concedi: postquam scilicet auctoritate falsatum decretalium sibi plenitudinem potestatis asseruerunt; atque ea potestate prætenderunt, se posse aliis communicare, quæ Episcopis erant propria.

Quin & credit Christianus Lupus, uti in textu dictum est, inter Pontifices primum fuisse Joannem XVIII. qui dederit Abbatibus usum Pontificalium sub initium sæculi XI.

Hoc prætereà notatne, quòd primitùs non omnia, sed quæ minora reputabantur, dumtaxat Abbatibus fuerint indulta; puta sandaliorum, Dalmaticæ & Chirothecarum usus; uti observavit vir eruditus Joannes Mabillonius in præfatione ad primam partem sæculi VI. Benedictinorum, *num.* 54. ibidem inter alia observans, quòd Leo IX. qui sedit sub medium sæculi XI. indulserit Richerio Abbati Cassinensi, ad exemplar suorum prædecessorum, usum *sandaliorum*, Dalmaticæ, nec non, Chirothecarum.

Insuper notat quòd idem Pontifex eumdem usum Pontificalium tribuerit Warmino Abbati S. Arnulphi, exceptis, ait, Chirothecis.

Hæc ostendunt, primitùs in concedendo Pontificalium usu Pontifices admodum fuisse moderatos atque Leonem IX. existimasse usum *Chirothecarum* quid amplius, quàm sandaliorum, aut Dalmaticæ.

Hoc sat constat inter ornamenta illa, externa Pontificalia semper enituisse usum *mitræ*, quem Abbatibus seriùs communicatum fuisse credit Mabillonius; primumque credit Egelsinum Abbatem S. Augustini, prope Cantuariam, cui Alexander II. usum *mitræ* indulsit, *ob ipsius* (ait) *Romanorum alumni, & Anglorum Apostoli dignitatem*.

II. Sæculo XII. nonnullos Abbates ex privilegio Sedis Apostolicæ more Pontificum usos fuisse *mitra*, *annulo* atque *sandaliis*; multosque eo tempore Abbates usum illorum non sine labore solicitasse, testis est S. Bernardus, *Epist.* 42. ad Archiepiscopum Senonensem; sive tractatu *de Moribus & Offic. Episcop. cap.* 9. ubi unà ostendit, sibi hunc *Pontificalium* usum in Abbatibus haud placuisse.

Ex verbis Epistolæ S. Bernardi (de qua in textu) nequaquam obscurum est, privilegia illa, etiam illo tempore à ditioribus Abbatibus, sive Monasteriis in Curia Romana fuisse impetrata; quandoquidem ipse Bernardus apertè redarguat Abbates, quòd similia privilegia non tantùm labore, sed & *pretio* sibi compararent. Postquam enim graviter reprehendisset Abbates, qui sub obtentu libertatis privilegia emancipationis, sive exemptionis à jurisdictione Episcoporum in Curia Romana, non sine multo labore & *pretio* impetrabant, tandem verum & genuinum in hisce impetrandis Monachorum scopum esse ambitionem & superbiam sat exinde lucere scribit: „ Multò (ait) „ labore, & *pretio* Apostolicis adeptis privilegiis per „ ipsa sibi vindicant *insignia Pontificalia*, utentes „ & ipsi more Pontificum, *mitra*, *annulo*, atque „ *sandaliis*.

„ Sanè si attenditur (pergit Bernardus) rerum di„ gnitas, hanc Monachi abhorret professio, si mini„ sterium, solis liquet congruere Pontificibus; profe„ ctò esse desiderant, quod videri gestiunt, meritò„ que nequeunt esse subjecti, quibus jam ipso se „ comparant desiderio. Quid si & nomen eis con„ ferre privilegiorum posset auctoritas, quanto putas „ *auro* redimerent ut appellarentur *Pontifices*? Quo „ ista ò Monachi! ubi timor mentis, ubi rubor fron„ tis? quis unquam probatorum Monachorum tale „ aliquid aut verbo docuit, aut reliquit exemplo! „ Hæc Bernardus de Abbatibus sui temporis.

Illud habetur ex verbis S. Bernardi, quod suo tempore Abbates non tantùm multo labore, sed & *pretio* usum insignium Pontificalium obtinerent, quod & de sui temporis Abbatibus testatur Thomas Cantipratanus, „ *lib.* 1. de Apibus, *cap.* 6. ubi de infulis „ loquens ait: Secundùm statuta Ecclesiæ ferè *solis* „ Episcopis uti licet: *abusivè* tamen quidam Abbates de „ novo *in magna pecuniæ mole his* utuntur.

III. Quid de illis senserint sub initium sæculi 13. Ordinis Præmonstratensis primi Abbates, intelligi potest ex Innocentio III. *lib.* 1. *Epist.* 197. Abbati Præmonstratensi & ejusdem Ordinis Abbatibus inscripta: & quid ipsi Abbates Congregationis Bursfeldensis, cognosci potest ex *cap.* 28. suarum Constitutionum, cujus verba refert post Choppinum *lib.* 1. *Monast. tit. num.* 18. Ascanius Tamburinus, *tom.* 1. *de Jure Abbatum*, *Distinct.* 20. *quæst.* 5. Constat autem Pontificalium usum successu temporis, ac præcipuè sæculo 15. & sequenti omnium penè Congregationum Abbatibus sensim fuisse indultum; ut relatis singularum Congregationum specialibus privilegiis ostendit Ascanius Tamburinus loco citato.

In textu notavimus, aliquando Abbatibus Ordinis Præmonstratensis usum Pontificalium displicuisse; atque per statutum Capituli Generalis fuisse reprobatum, atque per literas Innocentii III. hoc fuisse laudatum, & probatum.

Ex his autem litteris habemus Innocentium III. usum hunc Pontificalium in Abbatibus existimasse contrarium humilitati religiosæ, & incentivum esse superbiæ, & ambitionis, ideò & statutum, quo iis usus inhibetur, in favorem esse Religionis; utpotè ad subtrahendam dissolutionis materiam conveniens, ac propterrà merito Apostolico communiendum præsidio. Verba ejus sunt: „ Quæ in favorem Religionis ad subtrahen- “ dam dissolutionis materiam sunt provide instituta, “ firma debent, & illibata servari, & ne infringi va- “ leant, Apostolico præsidio communiri. Significasti “ siquidem nobis, quòd communi consilio Abbatum “ vestri Ordinis statueritis, quòd nullus Abbatum ve- “ strorum *mitra*, vel *chirothecis* utatur, ne forsan ex “ ipsis supercilium elationis assumat, aut sibi videatur “ sublimis, cùm his uti se viderit, quæ Pontificibus, “ & majoribus Ecclesiarum Prælatis à Sede Apostoli- “ ca sunt concessa. Nos igitur institutionem ipsam sic- “ ut à vobis providè facta est & recepta, auctoritate “ Apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina “ communimus, statuentes, ut si qua forsan Ecclesia “ laxioris Ordinis vestram voluerit regulam profiteri, “ hujusmodi Pontificalibus, etiamsi ea prius habuerit, “ ulteriùs non utatur, imò potiùs humilitatem ser- “ vet, & in ea statuta vestri Ordinis imitetur. “

Similiter Abbates Congregationis Bursfeldensis non absimilem de hoc usu Pontificalium ideam habuisse verba constitutionis probant: „ Nemo (inquiunt) “ ex Abbatibus nostris etiam Apostolico suffultus pri- “ vilegio, mitra, & cæteris hujusmodi insignitis, & “ apparatibus Pontificalibus uti præsumat: hæc enim “ licet interdum simplici animo rationabiliter fieri “ possint, tamen à sapientibus & ad judicandum pro- “ nis curiosæ vanitati magis, quam religiosæ sim- “ plicitati deputari solent. “

Insuper ex supra relatis verbis Innocentii III. constat, usum Pontificalium in Ordine Præmonstratensi tunc temporis assumptum fuisse in quibusdam Monasteriis *relaxata* disciplinæ; rejectum verò fuisse in Monasteriis reformatis; ut proinde mirum non sit, quod labentibus sæculis relaxata in plerisque Monasteriis regulari prorsus disciplina, usus Pontificalium assumptus fuerit & toleratus.

Et sanè legimus jam pridem nonnullos Abbates hunc Pontificalium usum modestiæ causa & ad suorum reprimendam superbiam, etiam ultro oblatum, vel indultum, recusasse.

Refert Mabillonius in præfatione ad partem primam sæculi VI. Benedictinorum, Leonem IX. *sandaliorum* usum obtulisse Gervino Abbati Centulensi; *sed ille* (ait) *ut insigniter modestus erat, hæc ornamenta recusavit*.

Refert & post Baronium Christianus Lupus, Urbanum II. sub finem sæculi XI. Beneventano Petro Abbati Monasterii Cavensis concessisse usum *mitræ*: *At ille uti noluit ad reprimendam superbiam aliorum Abbatum*.

IV. Adhæc certum est (uti etiam notat Tamburinus ibidem, *disp.* 25. *quæst.* 1.) *Pontificalium* insignium exercitium & usum Abbatibus ex jure *privilegiario* competere, non autem *ratione dignitatis*. Unde nullus Abbatum uti potest Pontificalibus insignibus, nisi jus *privilegiarium* ostendat; quod sat evidenter expressit Pontifex

sex in *Cap.* Ut Apostolicæ, *de Privilegiis in 6.* in verbis: „ Ut Apostolicæ Sedis *benignitatis*, quæ non„ nullis Abbatibus, aliisque Prælatis, quibus non com„ petit ex propria dignitate, concessit in Ecclesiarum „ suarum gloriam & honorem quòd mitra & aliis Pon„ tificalibus uti possint, provideat, ne inde, &c.

Ad quæ verba reflectens Tamburinus post Panormitanum aliosque Canonistas, ait: „ Ex quibus pla„ nè *expressè* probatur, Abbatibus non ratione *digni„ tatis*, Pontificalium Insignium usum & exercitium, „ sed jure *privilegiario* competere.

V. „ Unde provenit, ait idem Tamburinus, ut „ non omnes Abbates eadem habeant insignia: sed „ alii plura, alii verò pauciora juxta *tenorem* privi„ legiorum, & prout à Sede Apostolica eis indultum „ fuerit: ideò si unumquodque privilegium percur„ ramus, quo Pontificalia hæc Monachorum Reli„ gionibus concessa sunt, inveniemus aliquibus so„ lius *Baculi* usum, aliis verò majora concessa fuis„ se, quæ omnia ex privilegiis colligi possunt.

VI. Inter Pontificalia hîc enumerat Tamburinus *Baculi* usum, atque hujus *solius* usum aliquibus Abbatibus privilegio Sedis Apostolicæ concessum.

Verùm Benedictus Haeftenus, *lib. 3. Disquisit. Monast. tract. 5. Disquisit. 5.* postquam ostendit, jampridem variis nominibus appellatum fuisse *Insigne, quod* hodie *Baculum*, aut frequentius *Pedum* dicimus, tandem quærit. „ An ex veteri Monachorum consuetu„ dine Abbatibus relictus, an ex similitudine & par„ ticipatione quadam Episcopalis solicitudinis, aucto„ ritatisque eis sit communicatus.

Quidquid sit de hac quæstione, hoc sat constat, *Baculum* Pastoralem Abbatibus competiisse, antequam alia Pontificalia insignia, ut sunt *mitra, annulus, sandalia* & similia, ipsis fuerint communicata.

Unde S. Bernardus, aliique ejus temporis Scriptores, dum loquuntur de insignibus Pontificalibus, quæ Abbates à Sede Apostolica solicitabant; quæque sibi in Abbatibus haud placere ostendebant, nequaquam *Baculum* enumerant; quem quasi jure *Pastorali* Abbatibus competere supponebant.

Hinc quoque videmus, Abbatibus, imò & Abbatissis, nullam aliorum Pontificalium communicationem habentium, Baculum Pastoralem competere.

Admodum proinde verisimile est, hoc ornamentum primitùs fuisse *simplex Abbatiale*, sive Pastorale ornamentum; at successu temporis *Pontificalibus* fuisse annumeratum.

VII. Hoc addendum, Abbatiali *Baculo* appendi jampridem solitum fuisse *sudarium*; ad differentiam (ait Gavantus in Rubricis Missalis, *part. 1. tit. 9.*) Baculi Episcopalis. Quod etiam in Actis Ecclesiæ Mediolanensis exprimitur; ibi enim inter varias de suppellectile Ecclesiastica instructiones legitur hæc tit. *de Baculo Pastorali:* „ Orario aut sudario non ornatur, si „ Episcopalis est: quo *Insigne Abbatialis* ab illo *di„ stinguitur*, “ Pag. 523. edit. anni 1683.

Notat quoque Haeftenus, hoc sudarium, seu velamen appendi solitum in signum *subjectionis*; quemadmodum mulieri datur velamen supra caput, *subjectionis* inditium sub viro. Quare Abbatissæ etiam hodie *Baculo* hujusmodi *velamen* appensum habent; at Abbates *exempti*, uti observat Haeftenus, hoc *sudarium* prætermittunt. Additque: „ Significat porrò hoc „ *sudarium* multo labore & sudore Dominicum gre„ gem pasci.

VIII. Sed nec ornamentis Pontificalibus contenti, ut etiam ad instar Pontificum *solemnem* populo *benedictionem* impendere, & Ordines conferre, aliaque Pontificalia sive Episcopalia exercere possent, solicitarunt.

IX. Neque enim privilegio utendi ornamentis Pontificalibus primitùs annexa erat ipsa *solemnis* benedictio, uti ex S. Bernardo manifestum est. Ipse enim adversùs infulatos Abbates declamans, ait: *Cur non & sacros Ordines celebratis, & datis* benedictiones *in populis?* Tamquam absonum planè supponens, quòd Abbates darent benedictiones in populis.

X. Inter Pontificalia, quæ Abbatibus competere solent, etiam hodie numeratur potestas conferendi Tonsuram Clericalem, & minores Ordines; quamvis ipse usus Pontificalium ornamentorum secum non trahat hanc potestatem, ut notant Doctores ad *Cap.* Abbates *de Privilegiis in 6.* & declaravit Sacra Congregatio apud Fagnanum ad *Cap.* Quanto ii *de consuet. num.* 30.

XI. Hanc potestatem Abbatibus jampridem competiisse compertum est ex *Canone* 14. Synodi Nicænæ II. sive septimæ, in quo dicitur; „ *Lectoris* autem “ manuum impositionem licet in proprio Monasterio “ etiam *soli unicuique Præfecto* facere; si ad ejus præ- “ fecturam ab Episcopo *manuum impositio* fiat ipsi “ Præfecto, qui scilicet & ipse est Presbyter. “

XII. His verbis refertur hîc Canon apud Balsamonem & alios Græcos Commentatores; è quo non obscurum est, è tempore omnibus Monasteriorum Præfectis licuisse *Lectoratum* in suo Monasterio conferre, modò manuum impositionem ab Episcopo accepissent; idest, modò Presbyteri ab Episcopo essent ordinati. Neque enim de alia manuum impositione hîc agi, & contextus Canonis satis insinuat, & Balsamon cæterique Græci Commentatores uno consensu supponunt.

XIII. Et reverà tempore hujus Synodi, idest, sæculo VIII. nondum *solemnis* illa, quæ postmodum unà cum Pontificalium usu invaluit, Abbatum benedictio fiebat, neque distinctio Abbates inter & Priores Conventuales aliosvè similes Monasteriorum Præfectos nota erat: uti suprà notatum est.

XIV. Gratianus hunc Canonem, *Dist. 69. Can.* 1. ita refert: „ Lectoris autem manus impositione li- “ centia est Abbati solummodo in proprio Monaste- “ rio faciendi, si dumtaxat eidem Abbati manus im- “ positio facta noscatur ab Episcopo, *secundùm mo- “ rem præficiendorum Abbatum*, dum constet illum “ esse Presbyterum. “

Qua lectione non obscurè specialis Abbatum benedictio ab ipsa Presbyterali ordinatione distincta insinuatur. At omnibus notum est; quàm parum Gratiano in relatione Canonum fidendum; quàmque frequenter ab ipso originali Canonum textu recedat. Et quidem ad hunc Canonem monent Correctores Romani, hæc verba, *secundùm morem præficiendorum Abbatum* non esse in Græco Canone.

XV. Innocentius III. sequutus Gratianum & neglecto textu originali ipsius Canonis, rescribens Archiepiscopo Rothomagensi, ipsum Canonem eisdem verbis, quibus apud Gratianum extabat, retulit: quod præscriptum relatum in Decretales Gregorii Noni, *in Cap.* Cum contingat ii *de Ætate & qualitat. præficiendorum*, partem Juris communis constituit.

XVI. Hinc uno consensu conclusere Decretalium Interpretes, duo necessaria esse, ut jure communi Abbas sit fundatus in collatione Tonsuræ & Minorum Ordinum; Ordinem, scilicet, *Presbyteratus*, ac insuper benedictionem *solemnem* Abbatialem.

Unde juxta modernam disciplinam, si quis non sit Abbas *solemniter benedictus*, Tonsuram conferre nequit, nisi speciali & expresso privilegio Sedis Apostolicæ sit munitus.

Quapropter cùm quæreretur à Sacra Congregatione Cardinalium, an Generalis Ordinis Sylvestrinorum facultatem haberet conferendi Tonsuram & Minores Ordines, responsum fuit, teste Fagnano, de jure ipsi hanc facultatem non competere: „ Nam, ait Fagna- “ nus, ex Juris communis dispositione ad hoc ut Ab- “ bas suos subditos Ordinibus Minoribus initiare va- “ leat, duo necessariò requiruntur, idest, ut sit *so- “ lemniter benedictus*, & sit Presbyter, ut statutum “ est in *Can.* Quoniam *69. Dist. & cap.* Cum contin- “ gat *de etat. & qualit. Præficiend.* “ Hæc ille *ad cap.* Quanto ii *de consuetud. num* 20. *&* 21.

XVII. Hîc obiter nota, quòd error Gratiani mutationi disciplinæ occasionem dederit; ut nimirùm facultas dandi Tonsuram, & Lectoratum cuilibet Monasterii Præfecto, modò Presbyter esset, ex Decreto Synodi competens, ad solos Abbates *solemniter* benedictos restricta sit: quod & in nonnullis aliis disciplinæ punctis contigisse, in Commentario ad Canones notatum fuit; ac notanter ad *Can. 6.* Chalcedonensem.

XVIII. Hæc autem facultas juxta dictum Canonem Synodi VII. limitata erat ad Monasterium cujuslibet Abbatis; sive quòd cuilibet Abbati in *proprio* Monasterio tantummodo liceret ea facultate uti.

XIX.

XIX. At Abbates continuò magis ad Pontificalem auctoritatem dignitatemque aspirantes, hac limitata facultate non contenti, ejus extensionem à Sede Apostolica sensim extorserunt; atque imprimis obtinuerunt, ut non tantùm in proprio Monasterio *suis* subditis Tonsuram conferre possent, sed *omnibus* in quos Ecclesiasticam & quasi Episcopalem jurisdictionem obtinent: obtentis insuper sæpenumero privilegiis omnibus indifferenter eam impartiendi, ut videre est in *Cap.* Abbates *de Privilegiis in VI.*

XX. Cùm autem hæc extensio non parùm Episcopale regimen, & Hierarchicum ordinem turbaret, Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 10. *de Reform.* pristinam disciplinam renovans, statuit: „ Abbatibus ac aliis quibuscumque quantumvis *exemptis*, non liceat imposterum, intra fines alicujus Diœcesis consistentibus, etiam si *nullius* Diœcesis, vel exempti esse dicantur, cuiquam Regulari, qui subditus sibi non sit, Tonsura, vel Minores Ordines conferre: nec ipsi Abbates, & alii exempti aut Collegia vel Capitula quæcumque, etiam Ecclesiarum Cathedralium, litteras dimissorias aliquibus Clericis sæcularibus, ut ab aliis ordinentur concedant, sed horum omnium ordinatio servatis omnibus, quæ in hujus sanctæ Synodi Decretis continentur, ad Episcopos, intra quorum Diœcesis fines existant, pertineat: non obstantibus quibusvis privilegiis, præscriptionibus, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus.

XXI. Orta difficultate super intellectu hujus Decreti inter Episcopum Cathaniensem, & Monachos Ordinis S. Benedicti Congregationis Cassinensis, Sacra Congregatio auditis utrimque rationibus, inhærendo anterioribus ejusdem Congregationis resolutionibus resolvit die 23. Novembris 1641. „ Abbates Regulares *Benedictinos* ejusdem Congregationis Cassinensis, seu alterius Congregationis vel Ordinis aut Instituti, habentes etiam *jura Episcopalia*, seu quasi Episcopalia, usumque Mitræ, baculi, & benedicendi, ac facultatem primam Tonsuram, & minores Ordines conferendi, non posse dictam primam Tonsuram, nec alios Ordines Minores, nisi *suis* subditis *Regularibus* conferre, non autem Regularibus alterius Congregationis, Ordinis, vel Instituti, etiamsi habeant litteras dimissorias suorum Superiorum, & consensum Ordinariorum, intra quorum Diœcesum fines ipsi Regulares ordinandi existant; & multò minus personis sæcularibus, etiam habentibus litteras dimissorias à suis Ordinariis. Ac propterea inhibuit Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Prælatis inferioribus, ut in futurum concedere non audeant supradictas litteras dimissorias hujusmodi Abbatibus directas, nec ab istis recipi. Quod si secus fiat, tam concedentes, quàm ordinantes à collatione Ordinum suspensi remaneant, præter alias pœnas arbitrio ejusdem Congregationis reservatas.

XXII. Hactenus Fagnanus ad *Cap.* Aqua ꝟ *de Consecrat. Eccles. n.* 19. referens idipsum rursus anno 1658. à Sacra Congregatione responsum. Atque ita per Synodum Tridentinam derogatum est, citato *Cap. Abbates*, in quantum ibidem conceditur Abbatibus, Tonsurare illos omnes etiam *non Regulares*, in quos jurisdictionem Ecclesiasticam & *quasi Episcopalem* obtinent, uti etiam advertit Fagnanus ad *Cap.* Cum inter vos ꝟ *de sent. & re judicata n.* 6.

XXIII. Abbates Ecclesiasticam & quasi Episcopalem jurisdictionem habentes, sunt illi qui distinctum habent territorium, sive quasi separatam Diœcesim nulli Episcopo subjectam, neque in *ullius* Episcopi Diœcesi consistentem; in qua tamquam Ordinarii omnem Episcopalem jurisdictionem exercent; atque Ordinarii in illo territorio reputantur; dicunturque Abbates *nullius Diœcesis*, quorum non semel in Synodo Tridentina mentio occurrit; & de quibus latè Fagnanus ad *Cap.* Cum contingat ꝟ *de foro competenti*, ibidem *num.* 35. monens, quòd quotiescumque Abbates, vel alii inferiores Prælati habent territorium *separatum*, illud dicitur esse *nullius Diœcesis*; ita ut nec in Diœcesi, nec de Diœcesi alterius censeri possint, sed sit *proprium* territorium, respectu cujus etiam ipsi, *Diœcesani* vocantur.

XXIV. Deinde *num.* 39. notat, simplicem & ordinatiam exemptionem non eximere à Diœcesi: ideòque esse incompatibilem cum statu *nullius Diœcesis*: cùm constituti in hoc statu non agnoscant ullum Diœcesanum Episcopum, in cujus Diœcesi consistant, & à cujus jurisdictione sint exempti; sed habeant ipsi *propriam* quasi Diœcesim, sive territorium extra omnem Episcopi Diœcesim constitutum; in quo ipsi ordinariam jurisdictionem exercent, & quasi Ordinarii reputantur, adeò ut etiam de causis matrimonialibus & criminalibus cognoscere queant, non obstante Decreto Concilii Tridentini *Sess.* 24. *cap.* 20. *de Reform.* uti latè probat Fagnanus ad *Cap.* Accedentibus ꝟ *de Excessibus Prælat.*

XXV. Cùm verò Abbates passim usum Pontificalium ornamentorum, atque una ipsa munia Episcopalia obeundi auctoritatem, obtentu privilegiorum sibi arrogarent; ac eisdem cum vilipendio & imminutione dignitatis & auctoritatis Episcopalis uterentur, Alexander IV. in *cap.* 3. *de Privilegiis in VI.* declaravit, quòd „ Abbates, quos Sedes Apostolica in exhibitione *benedictionis* super populum speciali privilegio insignivit, in Ecclesiis quæ ad eos pertinent, *pleno jure* quando in eis Divina Officia celebrant, possint post Missarum solemnia, & vespertinas ac matutinas Laudes benedictionem *solemnem* super populum elargiri. Alibi autem *publicè*, aut per vias, civitates, castra & villas, populis & plebibus *benedictionem* facere vel impartiri non valeant; nisi hoc eis *expresso* Apostolico privilegio sit concessum. "

Hinc colligunt Canonistæ, Abbates, quibus *simpliciter* privilegium impartiendi *solemnem* benedictionem datum est, quantumcumque etiam generaliter loquatur privilegium, illam non posse extra Ecclesias *pleno jure* sibi subjectas impartiri, nisi id in privilegio specialiter sit expressum.

XXVI. Idem à paritate seu identitate rationis statuendum censent de quocumque usu Pontificalium: eò quòd usus Pontificalium non secus ac ipsa benedictio solemnis, jurisdictionem seu auctoritatem quamdam in utente demonstret. Unde sicut Episcopis non licet Pontificalibus extra propriam Diœcesim uti; quemadmodum supra *tit.* 16. *cap.* 2. ostensum fuit, ita nec Abbatibus extra Ecclesias *pleno* sibi jure subjectas, id est, in spiritualibus & temporalibus; uti exponit Glossa ad citatum *Capitulum* 3. ibidem quoque notans hoc privilegium Abbatum, „ non extendi extra Monasterium ipsius Abbatis, & loca sibi *pleno* jure subjecta, nam, ait, istud privilegium tendit in diminutionem auctoritatis Episcopalis: ideò debet strictè interpretari, ut minùs lædat. "

XXVII. Adhæc, jure communi privilegium *solemniter benedicendi* locum non habet *præsente Episcopo*; uti jam pridem notavit Joannes Andræas in additione ad Glossam in *cap.* 3. *de Privilegiis in VI.* Rationem assignat Tamburinus de jure Abbatum *tom* 1. *disp.* 21. *quæst.* 9. quia minor non debet majorem benedicere, subditque: Jure etiam communi consona sunt quamplurima privilegia per Sedem Apostolicam Abbatibus concessa, ut possint in Ecclesiis *pleno* jure sibi subjectis populum benedicere, & in his addita est clausula. *Dummodo in benedictionibus hujusmodi aliquis Antistes, vel Sedis Apostolicæ Legatus præsens non fuerit.* Vide quoque Chappinum *lib.* 1. *Monast. tit.* 2. *num.* 18. ubi referentem privilegium simile Pauli III. in favorem Valischolarium, cum eadem clausula, addita tamen hac disjunctiva: *Vel si præsens fuerit, ejus ad id expressus accedat assensus.*

XXVIII. Ulterius cùm Episcopi offenderentur, quòd in Synodis Abbates mitrati ab Episcopis in habitu non distinguerentur, Clemens IV. de consilio suorum Fratrum statuit *Cap.* 6. *de Privil. in VI.* ut „ Abbates & alii, quibus *mitræ* usus est ab eadem Sede (Apostolica) concessus, exempti quidem in Provincialibus Conciliis & Episcopalibus Synodis (quibus nonnulli eorum interesse tenentur) mitris tantummodo *aurifrisiatis* (non tamen aureas vel argenteas laminas aut gemmas habentibus) uti possint: Non exempti verò *simplicibus & albis ac planis* utantur. In aliis verò locis exemptis & non exemptis mitris liceat illis uti, prout concessa eis ab eadem Sede indulta permittunt. "

XXIX. Ex hac Decretali aliisque statuunt Canonistæ, Abbatibus nulla ornamenta Pontificalia jure suæ

dignitatis competere; sed tantùm ex speciali privilegio; atque ipsum privilegii tenorem esse inspiciendum, ut de usu ejus judicari queat: nihilque Abbatibus in hoc usu licere, nisi quod in ipso privilegii tenore expresse est comprehensum: *Inspiciendus est*, ait Glossa, *tenor privilegii & servandus*.

XXX. Ex hactenùs dictis intelligi potest, Pontificalium usum ab Abbatibus, in quorum Monasteriis hactenùs non est receptus, non esse ambiendum; & ubi receptus est, magna cum simplicitate & cautione esse assumendum.

CAPUT VII.

De Abbatibus Laicis & Commendatariis; & horum origine & Juribus.

1. *Ecclesiam* commendare, *est idem quod* custodiendam *dare*.
2. *Commendarum olim usus probatus quò ad Ecclesias Pastores destitutas*.
3. *Commenda illa non erant incommodum Commendatarii, sed Ecclesia* Commendatæ.
4. *Exempla hujusmodi* Commendarum *quò ad Ecclesias Cathedrales, & Parochiales apud veteres nota*.
5. *Idem primitùs contigit circa Monasteria*.
6. *Ha Commenda sensim in* perpetuas, *& in commodum Commendatarii commutata sunt*.
7. *Monasteria cæperunt etiam Laicis tradi; & Laici* Abbates *constitui*.
8. *Etiam Belgii nostri Abbatia Laicis sic data fuerunt*.
9. *Nobiles hac Monasteria obtinentes, se* Abbates *dicebant; atque hinc* Abbi-comites.
10. *Hi Abbates constituebant* Decanos, *qui curam spiritualem Monasteriorum haberent*.
11. *Episcopi Imperatoribus exponunt quanto cum animarum suarum periculo Monasteria* Laicis *concedant*.
12. *Postulant Viros Religiosos Monasteriis præfici; & ne ob paucorum nequitiam loca sacra Laicis committantur*.
13. *Discrimen salutis eorum, qui res Ecclesia inutiliter dissipant*.
14. *Quomodo ob necessitatem temporis permittantur Canonicorum & Sanctimonialium Monasteria* Laicis *committi*.
15. *Consectaria ex hactenus dictis*.
16. *Qua ratione se Reges tuerentur contra Episcopos*.
17. *Adhuc seculo decimo erant Abbates saculares; & qualis esset Monasteriorum sub illis Abbatibus status*.
18. *Abbatia à Patre in filium quasi hereditario jure transibant*.
19. *Abusus hic duravit usque ad regnum Hugonis* Capeti.
20. *Episcopi cæperunt, præsertim saculo undecimo & duodecimo, Monasteria in* commendam *retinere subventionis gratia*.
21. *Prætextu reformationis cæperunt Episcopi & Cardinales Monasteria habere in.* commendam.
22. *Apparuit reformandi studium merum fuisse* prætextum *insumendi proventus Monasteriorum in proprios usus*.
23. *Monasteria, & Ecclesia Cathedrales à Pontificibus dabantur Clericis sacularibus in* perpetuas commendas.
24. *Quibus motivis ad eas concedendas Pontifices interdum inducerentur*.
25. *Qua mala ex hujusmodi* commendis *orta sint*.
26. *Clemens V. omnes hujusmodi* commendas *improbavit*.
27. *Constitutionem Clementis V. non habuisse effectum suum constat ex libello Durandi Concilio Viennensi oblato*.
28. *Usus* Commendarum *incrementum accepit durante schismate inter Pontifices saculo quartodecimo*.
29. *Seculo quintodecimo Commendarum usus sub quibusdam conditionibus, & intuitu quarumdam personarum probari videbatur*.
30. *Refertur quid in hac re à Leone X. in Concilio Lateranensi decretum sit*.
31. *Qualiter ex præscripto Leonis X.* Commendatarii *proventus Monasteriorum percipere valeant*.
32. *Post hoc Leonis X. Decretum, Commendarum usus per Italiam passim invaluit*.
33. *In Gallia per Concordata inter Franciscum I. & Leonem X.* Commendæ *Monasteriorum videbantur sublata*.
34. *Qua ratione post Concordatum, in Gallia usus* Commendarum *manserit*.
35. *Usus Commendarum in Gallia etiam hodie perseverat*.
36. *Ob auctoritatem Concilii Tridentini à Commendis libera manent Abbatia, qua sunt* Ordinum Capita.
37. *Commenda hodierna dantur in utilitatem* Commendatarii, *antiqua verò in utilitatem* Ecclesiæ.
38. *Pristina* Commendæ *erant* ad tempus; *hodierna* perpetuæ.
39. *Pristini Commendatarii non poterant de proventibus Ecclesia* Commendatæ *disponere; secus hodierni*.
40. *Hodierni* Commendatarii *censentur veri* Titulares.
41. *Solus Papa Beneficium Regulare Clerico saculari in Commendam dare potest*.
42. *Commenda hodierna cum aliis Beneficiis permutari possunt, & per mortem Commendatarii Beneficium vacat*.
43. *Commendatarius factus Religiosus non potest sine nova collatione Beneficium retinere*.
44. *Alibi Commendatarii etiam jurisdictionem in Monachos quò ad disciplinam regularem exercent*.
45. *In Gallia eam non habent* Commendatarii, *nisi sint Cardinales*.
46. *Nonnulli Ordines speciali privilegio obtinuerunt, quòd Commendatarii jurisdictionem exercere nequeant; nec Officiales Claustrales destituere*.
47. *Qua cautio in provisione Commendarum adhibeatur, ut Monachis & Monasterio de necessariis provideatur*.
48. *Qua cautio adhibita à Leone decimo, qua non observatur*.
49. *Ut magis cautum esset Monasteriis Commendatis, ordinata est separatio mensa Abbatialis à Conventuali*.
50. *Quem locum inter Abbates titulares, & alios dignitatem habentes, habere debeant* Commendatarii?
51. *Commendatarii tenentur aliquatenus ad normam vita* Regularis *suam instituere*.
52. *Breve Sixti IV. ad Ducem Brabantia, quo eum à datione Commendarum dehortatur*.
53. *Abbates Belgii se* Commendis *opposuerunt; & Principes nostri promiserunt, quòd* Commendas *non permittent*.
54. *Qua media maximè efficacia ad* Commendas *excludendas*.

I. COmmendæ à verbo *commendare*, originem suam ducunt. Commendare verò propriè significat *deponere*, sive *custodia* alicujus committere, sive commendare. Unde Ecclesiam alicui commendare, est Ecclesiam alicui custodiendam committere. Quapropter Ecclesiam habere in *commendam*, idem sonat, quòd habere Ecclesiam suæ *custodia* commissam, sive depositam.

II. Hoc sensu antiquissimus est, ac probatissimus in Ecclesia *Commendarum* usus. Cùm enim interdum contingeret, ut Ecclesiæ vacanti non statim de Pastore aut Rectore provideri posset, ne intereà ob defectum Rectoris, Ecclesia detrimentum pateretur, cura illius alicui Episcopo, aut Clerico committebatur, qui ad tempus illi intenderet.

III. Hic non in *suam*, sed in *Ecclesia* utilitatem Ecclesiam commendatam accipiebat, seu, ut curam ejus ageret atque quantùm in se esset electionem novi Pastoris promoveret; neque ut fructus, & emolumenta Ecclesiæ in suum usum acciperet; at ea tamquam

quam fidelis Administrator, seu *Commendatarius*, aut *Depositarius* Pastori futuro servaret; unicè intentus, ne vacatione durante Ecclesia detrimentum pateretur, ipsique populo spiritualia non deessent.

IV. Similium *Commendarum* plurima in Epistolis S. Gregorii exempla occurrunt; atque de hisce intelligendum, quod sub nomine Leonis IV. refertur apud Gratianum: „ Qui plures Ecclesias retinet, unam quidem *titulatam*, alteram verò sub *Commendatione* retinere debet. " *Can.* 3. *caus.* 21. *qu.* 1.

V. Quod circa Ecclesias Cathedrales, & Parochiales primitùs contigit, id quoque nonnumquam circa Monasteria evenit; ut nimirum cura eorum ad tempus alicui commendaretur; qui illis non in suam, sed dumtaxat Monasteriorum utilitatem, ad tempus intenderet, atque commendata haberet.

VI. Verùm sicuti lapsu temporis Commendæ Ecclesiarum Cathedralium & Parochialium seosim in *perpetuas* commutatæ sunt; idque non tam in Ecclesiarum utilitatem, quàm Commendatariorum emolumentum; atque Clericis pro pallio tegendi pluralitatem Beneficiorum subservierunt, (uti infrà *parte* 2. *tit. de pluralitate Beneficiorum ostendetur*) ita circa Monasteriorum commendas contigit; ut scilicet injuria temporis in *perpetuas* transiverint: atque Laicis & Clericis occasionem dederint, proventus Monasteriorum *titulo Commendarum* sibi appropriandi; atque *Abbatum* nomen usurpandi.

VII. Circa sæculum octavum & nonum proventus non tantùm Abbatiarum, sed ipsas Abbatias à Regibus & Imperatoribus datas fuisse Laicis, ut etiam nomen Abbatum sibi arrogarent, ex Historiis & Conciliis illorum temporum est manifestum.

Legi possunt Epistolæ Lupi Ferrariensis, signanter 11. 24. & 42. in quibus deplorat Monasteriorum proventus a Fundatoribus in Monachorum & pauperum usus ac eleemosynas destinatos, à Laicis possideri ex largitione Regum. Testatur Amoinus, *lib.* 5. *de gestis Francorum*, *cap.* 24. Carolum Calvum filio suo Carolomanno plurimas dedisse Abbatias; quem propterea vocat Amoinus, *plurimorum Monasteriorum Abbatem*; quin & de eodem testatur, quod, ut quosdam sibi conciliaret, iis Abbatiolas, sicut erant, *integras* dederit; quibusdam de Abbatia Marciana *quam diviserat*, *beneficiolas* dederit; refertque ibidem ab eodem Rege Carolo datam fuisse Abbatiam Sancti Mauritii Comiti Bosoni. Et *cap.* 36. De Ludovico Caroli filio & hærede hæc refert: „ Ludovicus autem accepto nuntio in Andriaca villa de morte patris sui Caroli, quos potuit conciliavit sibi, dans eis *Abbatias*, & Comitatus ac villas, secundùm *uniuscujusque postulationem*.

VIII. De Isaaco Comite Cameracensi scribit in suo Chronico Baldericus, *lib.* 1. *cap.* 70. „ Comes *Abbatiunculam* Beati Humberti possidebat, ipsamque regiam, ac locupletem Abbatiam sanctissimi Gaugerici, cum omnibus appendicitis sibi *beneficiatam* de regio jure tenebat.

In Diplomate Caroli Calvi, quo confirmat donationem prædiorum factam Monasterio Sancti Bavonis in civitate Gandensi, apud Miræum, in Codice piarum donationum, *cap.* 18. hæc habentur. „ Charissimus fidelis noster Adelmus Comes, qui & *largitu* nostro *Rector Monasterii* Sancti Petri & Sancti Bovonis, quod vocatur GAND. super fluvium SCHALD. siti, " &c.

IX. Hi autem Comites ex beneficentia Regum Abbatias obtinentes, etiam se Monasteriorum *Abbates* nuncupabant; atque hinc in antiquis monumentis passim dicuntur *Abbacomites*, vel *Abbicomites*; uti videre est apud D. Du Cange in Glossario, verbo: *Abbicomites*.

X. Hi verò *Abbates* nihil nisi temporalia Abbatiarum desiderantes, & ambientes, statuebant *Decanos* (quos hodie *Priores* dicimus) *qui curam Monachorum haberent*, ut est apud Continuatorem Amoini, *cap.* 42.

XI. Quanta ex hac Laicorum Abbatum usurpatione Monasteriis, tum in temporalibus, tum in spiritualibus ruina inferretur, abundè testantur & probant sæculorum illorum historiæ, necnon Summorum Pontificum atque Episcoporum adversùs illas usurpationes querelæ.

Illustre illius ruinæ testimonium reddunt Episcopi anno 844. in Synodo apud Theodonis villam congregati, cui Drogo Metensis Episcopus præfedit. Hi Apostolico zelo succensi, Lothario, Ludovico, & Carolo Calvo Imperatoribus intrepidè exponunt, se dolere, „ Sacrum Monasticum Ordinem à Deo inspiratum, & ab ipsis Apostolis fundatum, seu à nominatissimis ac Sanctissimis Patribus excultum; atque à vestris, ajunt, piæ memoriæ prædecessoribus propagatum, & quædam etiam loca specialiùs venerabilia, contra omnem auctoritatem ac rationem, ac Patrum vestrorum, seu Regum præcedentium consuetudinem, *Laicorum* curæ & potestati, in maximo vestro periculo, & illorum perditione, & Dei ac Sanctorum non modica ad irascendum provocatione vos commisisse dolemus. "

XII. Deinde obsecrant, ut tam magnam offensam & justam reprehensionem, atque periculosam sine exemplo præcedentium præsumptionem ab animabus suis & felicitate sui regni pellant; postulantes, „ ut viris ex Clericali, & *Ecclesiastico*, vel *Monastico* Ordine Religiosis, seu & in suo sexu fœminis Deo dicatis atque devotis, & in Schola Christi devotis, loca venerabilia, atque Ordinem sacrum ad custodiendum & providendum committant, qui & quæ Dei sunt Deo, & quæ sunt Cæsaris Cæsari reddant. Qui, inquiunt, si minus perfectè & in divina religione, & in reipublicæ utilitate profecerint, aut corripiantur, aut meliores & utiliores in locis eorum substituantur; & non propter *parvorum nequitiam* Ordo Religionis, & loca sacratissima eis, quibus licitum non est, committantur. "

XIII. Tum vivaciter Principibus ob oculos ponunt discrimen salutis, quod ipsis ex illa horribili rerum Ecclesiasticarum dissipatione ac profanatione imminet; afferuntque, quòd *peccata populi comedant*, „ qui contra auctoritatem divinam res Ecclesiasticas indebitè pervadunt, & nec intercessionis ope, nec prædicationis consilio, vel quocumque divino auxilio, pro peccatis eorum, qui eas dederant, laborant, nec pio operi ad quod fides fidelium eas tradiderat inservire permittunt. "

XIV. Considerantes verò eas esse temporum ac rerum conditiones, ut nec Principum auctoritate omnia ad rectum ac integrum Ordinem reduci possent, dicunt, quædam dissimulanda, quædam etiam gemenda & usque ad tempus perferenda. „ Et ideo, ajunt, *cap.* 5. de Canonicorum Monasteriis & Sanctimonialium, quæ sub eadem forma vivere dicuntur, consideravimus, sicut Apostolus Paulus dicit, *secundùm indulgentiam*, non secundùm imperium, ut si propter imminentem Reipublicæ necessitatem Laicis interim committuntur; Episcopi providentia, in cujus Parochia consistunt, adjuncto sibi aliquo Abbate viro religioso, studeatur qualiter restauratio locorum, & studium ac custodia officii & Religionis, atque subsidium temporalis necessitatis in eisdem locis degentibus, juxta qualitatem & quantitatem moderationis, adhibeatur & ministretur. Et qui eadem loca tenuerint, eis inde, sicut & de aliis Christianæ Religionis negotiis, pro Christi & vestra reverentia obediatur. "

XV. Ex his intelligimus, sæculo nono non virorum, sed & mulierum Monasteria à Laicis fuisse occupata.

Secundò, quòd Episcopi non probaverint, Laicis bona Monasteriorum dari, eo prætextu seu motivo, quòd Præfecti, seu Prælati rebus Monasterii abutantur; aut minùs religiosè conversentur. Nec enim ob *paucorum pravitatem debent eis Ordo Religionis, aut loca sacratissima, quibus licitum non est, committi*.

Tertiò, habemus quòd ex illo abusu, ædificia Monasteriorum jacerent destructa; studium ac custodia Officii Divini & Religionis periisset, & temporaria subsidia Monachorum defecissent.

XVI. Sub idem tempus frequentes fuere coactæ Episcoporum Synodi, quæ omnes in hanc Laicorum sacrilegam usurpationem acerrimè insurrexerunt; nec tamen remedium integrum afferre potuerunt; cùm Principes dicerent, res Ecclesiasticas sublatas ex integro se restituere non posse, *ne sua Republica militiam defraudare viderentur*, ut est in Epistola Nicolai I. ad Odonem Episcopum Belvacensem, in qua hæc præterea habentur: „ Non est leve ante oculos summi Judicis discrimen

crimen

„ crimen religiosis locis & Monasteriis Deo dicatis sæcularem præficere potestatem, & ei contradere Pastoralis curæ sollicitudinem qui quid sit Pastor ignorat, nec quæsit lucrum animarum, sed pecuniæ censum; nec ut in Divinis cultibus servitium impendantur, sed ut suis usibus ad dominationis votum deserviatur.

XVII. Neque sæculo decimo Abbates hosce sæculares desiisse palam facit Concilium Troslejanum habitum ab Archiepiscopo Rhemensi ejusque Suffraganeis, inter quos erat quoque Episcopus Cameracensis, qui & eidem Concilio subscripsit.

Itaque, *Canones* 3. vivis coloribus miserum, ac planè deflendum Monasteriorum statum describens hæc Synodus, eum potissimum Abbatibus sæcularibus attribuit. „ Respectum siquidem timoris Dei habentibus, ait, auditu lugubre, dictu nefas, actu dignoscitur horribile, quando contra omnem paratum, & totius Christianæ Religionis auctoritatem & consuetudinem, in Monasteriis regularibus Laici in medio Sacerdotum, & cæterorum Religiosorum, ut Domini ac Magistri residentes, velut Abbates de illorum vita & conversatione ac regula sibi penitus ignota, inverso ordine dijudicant. Quæ pro certo abominatio illa est, quam Dominus in Evangelio præsignat, dicens: *Cùm videritis abominationem desolationis stantem in loco ubi non debet, qui legit, intelligat.*

Deinde adjungunt: „ Censemus igitur, ut status Monasteriorum inviolatus, juxta antiquam Regulæ traditionem & Canonum constituta, servetur: & ut *Abbates* sint *Religiosæ* personæ, & regularem noverint disciplinam.

XVIII. At nec Conciliorum statuta, nec Episcoporum exhortationes, & comminationes, Monasteria è manibus Comitum & Laicorum liberare potuerunt: Nam Robertus Comes Parisiensis sæculo decimo *cupiditate* magis ductus (ait Amoinus, *lib.* 5. *cap.* 41.) „ quàm de cura animarum sollicitus, *Abbatiam* Sancti Germani accepit, seque *Abbatem* vocitari fecit. “ Roberto mortuo, Hugo ejus filius *Abbatis* nomen sumpsit, ait Amoinus ibidem, *cap.* 42. enumerans quoque Decanos, qui sub Hugone Abbate curam Monachorum gesserunt.

Transivit dicta Abbatia quasi jure hæreditario & successionis usque ad Hugonem Capetum, qui uti refertur, speciali Spiritus Sancti instinctu eidem Abbatiæ renunciavit in favorem Gualonis, qui eamdem sanctissimè rexisse fertur.

XIX. Quin de hoc Hugone Capeto legitur: „ Pietate Regnum stabilivit, Ecclesiis Monasteriisque jus electionis & reditus à Carlovingiæ familiæ postremis Regibus usurpatos, publicarum necessitatum specie, restitui; & quantum in novi Principatus exordiis fieri poterat, à Proceribus restitui curavit. Quam ob rem *Ecclesiæ sanctæ amator* appellatus fuit, “ ut docet fragmentum Historiæ Aquitanicæ apud Duchesnium, *tom.* 4. *pag.* 80.

Quidquid sit post hujus Hugonis imperium non legitur, à Laicis Monasteria ulterius occupata fuisse, neque Laicis a Principibus Abbatias fuisse concessas, atque ita ab eo tempore abusus cessasse videtur.

XX. Verùm Episcopi subinde, vel propria auctoritate, vel auctoritate Romani Pontificis sibi Abbatias titulo *commenda* vel administrationis adhuc retinebant: quod circa sæculum XII. & XIII. frequentiùs contigit. Cùm enim sub id tempus Terra sancta ad infidelibus occuparetur, multi Episcopi suis Ecclesiis deturbati fuere, qui consequenter tunc erant quasi Episcopi *titulares in partibus*; quibus propterea in sustentationem Pontifices alios Episcopatus, vel Monasteria in *commendam* perpetuam concedebant.

XXI. Post hæc, cùm disciplina Monastica in multis tum Monachorum, tum Canonicorum Monasteriis multum esset collapsa; vita communis penè ubique desiisset; bona Monasteriorum dilapidarentur; Abbates Regulares viverent, non ut Monachi, aut Canonici paupertatem professi, sed ut Comites, aut Barones; suosque consanguineos & familiares ex bonis Monasterii ditare studerent; jamque bona Monasterii, & bona Abbatiæ essent in pluribus Monasteriis divisa, hujusque uterentur Abbates tamquam pleni domini: hinc occasionem arripuere Cardinales, aliique Prælati auctoritate apud Pontifices & Reges pollentes, postulandi ea Monasteria sibi *in commendam* dari, prætextu ea reformandi & restaurandi; atque ita Monasteria è Laicorum manibus erepta, in Cardinalium, Prælatorum, ac Clericorum manus devenerunt prætextu commendæ, seu administrationis, speciosiori, ut apparebat, titulo, sed haud feliciori fortuna.

XXII. Mox quippe apparuit reformandi atque restaurandi studium, non fuisse nisi merum *prætextum* deglutiendi Monasteriorum proventus. Monasteria enim sic *commendata* non restaurabantur, aut reformabantur, sed magis continuò collabebantur, & deformabantur. Hoc enim unicum agebant Abbates illi Commendatarii, ut ampliores proventus haberent; quo fiebat, ut parum, aut nihil Monachis intertinendis, Divino Officio celebrando, hospitalitati exercendæ, pauperibus sublevandis, fabricæ Monasterii sustinendæ, aut reparandæ relinquerent.

XXIII. Quàm frequens esset sub initium sæculi 14. *Commendarum* usus, declarat Clemens V. in Constitutione edita anno Pontificatus sui II. id est anno 1305.

In hac Constitutione imprimis fatetur Pontifex, se in primordio sui Pontificatus, nonnullis Clericis & personis Ecclesiasticis, religiosis, & sæcularibus, diversorum Ordinum Monasteria destituta suis Pastoribus, sub *commenda*, vel custodiæ, seu curæ, vel guardiæ, aut administrationis titulo nomineve duxisse perpetuò, ad vitam, seu ad certi temporis spatium committenda.

XXIV. Deinde subjungit, quæ ipsum ad concedendas has *commendas* impulerint: „ Ex antiqua notitia Regum, Prælatorum, Magnatum & aliarum nobilium personarum Ecclesiasticarum & sæcularium, ac ipsorum aliquibus, inquit, tum quia in terris morantes eorum gradum hujusmodi promotioni habuimus, tum quia soliti ad eos amicitiæ effectibus ducebamur: aliquibus verò ex assueta Romanorum Pontificum liberalitate, quam in suis exercere soliti sunt novitatibus, volentes honoris & liberalitatis affluentia complacere; ad eorum *importunas* tamen & *multiplicatas* precum instantias. “

Refertur hæc Constitutio in *Extrav.* 2. *de Præbendis in Communib.* Ex qua hoc primùm discimus, Pontifices agnoscere, se homines esse, & in suis actionibus interdum etiam humanis affectibus subjacere; neque velle, suas particulares actiones esse normam aliis agendi.

XV. Deinde in eadem Constitutione narrat, quòd mala ex hujusmodi *commendis* provenientia haud satis perspexerit, quo-usque ipsum *infirmitate satis periculosa* visitavit Omnipotens; tum enim à negotiorum utcumque discussione remoti, ait „ ad hoc sub diligenti examine direximus aciem nostræ mentis, demumque prospeximus evidenter, quòd Ecclesiarum & Monasteriorum eorumdem cura negligitur, bona & jura dissipantur ipsorum, ac subjectis eis personis & populis spiritualiter plurimum & temporaliter derogatur, eisque redundant ad noxam, quæ dicebantur cedere ad profectum. “

XXVI. Post hæc, malis hisce remedium afferre cupiens, „ omnes & singulas promissiones hujusmodi per nos, ut præmittitur, factas, ait, quibuscumque cujuscumque Ordinis, dignitatis aut status: sed etiam S. E. R. Cardinalibus quocumque modo, vel tempore facta noscantur, auctoritate Apostolica ex nunc ex certa scientia revocamus, cassamus, annullamus, & decernimus de cætero non habere aliquam roboris firmitatem. “

XXVII. Hanc ordinationem non habuisse optatam executionem, fat manifestum est ex libello reformationis à Durando vulgò *Speculatore* Episcopo Mimatensi, Concilio Viennensi quatuor annis post dictam ordinationem exhibito, in quo, *part.* 2. *tit.* 21. deplorat, quòd Cardinales „ Ecclesias etiam Cathedrales & ultramarinas sub diversis coloribus faciant commendari. Ex hac peste etiam noviter, inquit, introductum est contra jura, quòd *Prioratus Conventuales*, & alia Beneficia Ecclesiastica consueta regi per Monachos & alios Regulares, Domini Cardinales, ac si Beneficia secularia nequaquam sufficiant, sibi & suis faciunt assignari, quamquam non efficiantur Monachi, &c. Ex quibus in d. Prioratibus & Beneficiis Regularium perit in totum Regularis observantiæ disciplina:

cum

„ cùm non sit inter eos, qui corrigat, non sit qui „ doceat, &c. Fraudatur hospitalitas in dictis Prioratibus & Beneficiis consueta, & jura ac bona Prioratuum hujusmodi dissipantur.

XXVIII. Hunc Commendarum usum neque auctoritate Concilii Viennensis abolitum fuisse, sed lapsu temporis præsertim durante schismate quod incœpit ab Urbano VI. usque ad Martinum V. majus continuò incrementum & firmiores radices egisse, ex actis illorum temporum constat.

Referente Cardinale Papiensi *Epist.* 93. respondit Paulus II. (qui sedit circa sæculum 15.) Cardinali Portuensi exaggeranti mala ex commendis promanantia, *credere se à Pontificatu Calixti* (qui 10. circiter annis ipsum præcesserat) *in eam diem*, *amplius quam* QUINGENTA *Monasteria esse jam commendata*.

XXIX. Tantum abest, ut post hæc, maximè in Italia & Gallia, commendæ minus frequentes fuerint, ut etiam usus earum jam palam, si non omninò probari, saltem sub quibusdam conditionibus, ac intuitu quarumdam personarum tolerari posse videretur.

XXX. Leo X. in Concilio Lateranensi anno 1514. in Bulla reformationis Curiæ *Session.* 9. publicata, primò deplorat, quòd „ ex commendis Monasterio„ rum (ut magistra rerum experientia sæpius do„ cuit) Monasteria ipsa tam in spiritualibus, quàm „ in temporalibus graviter læduntur, quippe quorum „ ædificia, partim Commendatariorum negligentia, „ partim avaritia & incuria collabuntur, & indies „ Divinus cultus in his magis diminuitur, passim„ que obloquendi materia personis præsertim sæcula„ ribus præbetur, non absque dignitatis Apostolicæ „ Sedis diminutione, à qua commendæ hujusmodi „ proficiscuntur.

Indemnitati Monasteriorum consulere volens, vetat quidem Monasteria hactenus *non commendata* cuiquam posse commendari, hanc tamen subjiciens clausulam: „ Nisi pro conservatione auctoritatis Apostolicæ Se„ dis, & ad occurrendum malitiis eam impugnan„ tium, pro temporum qualitate aliter nobis de Fra„ trum nostrorum consilio visum fuerit expedire.

„ Ea verò Monasteria, pergit, quæ *commendata* „ *fuerint*, cùm per eorum cessum vel decessum, qui„ bus erant commendata, commendæ hujusmodi ces„ saverint, Cardinalibus dumtaxat ac personis quali„ ficatis & bene meritis, commendari possint.

XXXI. Postmodum subjicit quasdam modificationes, sub quibus hujusmodi Commendatarii proventus Monasteriorum percipiant: ut scilicet cujuscumque conditionis Commendatarii, etiamsi Cardinales fuerint, „ si mensam habuerint separatam, ac seorsim à men„ sa Conventuali, quartam suæ mensæ partem pro „ instauratione fabricæ, seu pro ornamentis, vestibus, „ paramentis emendis sarciendisque, aut pauperum „ alimonia, aut sustentatione, ut major exigere sua„ debit necessitas; si verò mensa fuerit communis, „ tertiam omnium fructuum dicti Monasterii sibi com„ mendati partem pro supra dictis oneribus supportan„ dis, & sustentatione Monachorum, omnibus aliis „ deductis oneribus, impartiri teneantur. Ac litteræ, „ quæ super Monasteriorum hujusmodi commendis „ expedientur, cum clausula hoc ipsum specificè ex„ primente debeant expediri. Alioquin, si aliter expe„ diantur, nullius sint roboris vel momenti.

XXXII. Hinc tandem videmus Commendarum usum intuitu certarum personarum, ac sub certis quibusdam modificationibus permitti, aut saltem tolerari, earumque concessionem judicio Sedis Apostolicæ reservari; unde & post hoc Concilium usus Commendarum per Italiam sine ulla interruptione usque modò subsistit.

XXXIII. At in Concordatis inter illum eumdem Pontificem & Franciscum I. anno 1515. initis, ipse Commendarum usus planè sublatus apparet.

In his enim cavetur, quòd Rex vacatione Monasterii occurrente, Religiosum ejusdem Ordinis in ætate 23. annorum ad minùs constitutum, Sedi Apostolicæ nominare teneatur, quòd si Rex nominaret Presbyterum sæcularem, aut Religiosum alterius Ordinis, tunc Pontifex aliquem nominare possit; quod ipsas commendas palam excludit. Nam si Pontifex Clericum sæcularem in Abbatem aut Priorem instituere posset, qua specie nominationem Regiam respueret eo solo titulo, quod *Presbyterum sæcularem* nominasset? Quin ipsum Concordatum expressè declarat, quòd casu quo libera collatio ad Pontificem spectare continget, provisi qualitates ante expressas habere debeant in verbis: *Prioratus verò personis ut refertur qualificatis dumtaxat conferri liberè possint*.

Deinde pro majore præmissorum robore subjicit Pontifex: „ Electiones autem necnon provisiones per “ nos & successores nostros *contra præmissa* pro tem- “ pore factas, *nullas*, *irritas* & *inanes* esse decernimus. “

XXXIV. Verum quia Concordatum hoc Regem inter & Pontificem sive Sedem Apostolicam dumtaxat initum est, etiam utriusque consensu ab eo recedi nihil vetat. Unde etiam post hoc Concordatum, usus Commendarum in Regno Galliæ usque modò perdurat; atque Rex ad plerasque Abbatias & Prioratus Clericos sæculares in *Commendatarios* perpetuos nominat & Papæ præsentat; quibus Papa Commendas annuendo, à Concordato communi consensu recedi videtur; & nunc longo temporis usu quodammodo videtur recessum.

Et quidem Rebuffus quadraginta circiter annis post dictum Concordatum, Commendarum quidem abusus latè describit, eas tamen in Gallia & Italia communiter receptas supponit; ac stylum in earum collatione servari solitum exponit.

XXXV. Quin & *Commendarum* usum tam firmiter stabilitum & profundas radices egisse viderunt Episcopi Gallicani etiam post Concilium Tridentinum, ut de earum totali abolitione desperarent, unicè propterea solliciti, ut dum totaliter aboleri non possent, saltem abusus, quantùm possibile esset, rescinderentur.

„ Nihil nisi desiderium nobis superest (inquiunt “ Patres Concilii Rhemensis anno 1583. *Tit. de Re-* “ *gularibus*) ut Abbatiæ Prioratusque nonnisi Regu- “ laribus spectatæ virtutis & per electionem confe- “ rantur. Quod à Deo optimo maximo supplicibus “ votis contendimus, ut ad id excitare dignetur Do- “ minus nostros Sanctissimum Romanum Pontificem “ & Regem nostrum Christianissimum. “

Quæ pro bono usu Commendarum Synodi præscripserint mox dicentur, si ante disciplina moderna, præsertim Regni Galliæ, circa Commendas & Commendatarios Monasteriorum expressa sit.

XXXVI. Itaque tam in Gallia, quàm in Italia *commendarum* usus usque modò quoad Abbatias & Prioratus Conventuales, quibus Abbates & Priores perpetui Regulares aliàs præfici solebant, perdurat, si ea sola penè exceperis, quæ ordinum Capita sunt; idque ob Decretum Concilii Tridentini *Session.* 25. *cap.* 21. *de Reformation.* quemadmodum observat Fagnanus ad *Cap.* CUM AD NOSTRAM *de Election.*

Creditum enim fuit, quòd Concilium in priore parte, ubi de Monasteriis inferioribus agit, non loquatur *præceptivè*, sed *consultivè* eò quòd utatur verbo *confidit*; At in posteriore parte agens de *Capitibus Ordinum*, loquatur *præceptivè*, utendo verbo *teneantur*.

Quidquid sit de hac Concilii interpretatione, illud certum est, quod Romani Pontifices, qui pleraque Monasteria sancti Benedicti & Cisterciensis Ordinis (uti ibidem refert Fagnanus) dederunt in *commendam* sæcularibus Clericis, non commendaverint Monasterium Cassinense, quod est *Caput* illius Congregationis: nec Monasterium *Cistercii*, quod est *caput* Ordinis Cisterciensis.

In textu notatum est, quòd in Italia usus Commendarum etiam post Concilium Tridentinum ibidem publicatum & receptum perseveret; ac passim omnes Abbatiæ dentur in Commendam Clericis sæcularibus, si sola Monasteria, quæ *Ordinum Capita* dicuntur, exceperis, idque conformiter ad resolutionem Cardinalium super interpretatione Decreti Concilii Tridentini, *Sess.* 25. *cap.* 21. *de Regularibus*, qua declaravit per hoc Decretum vetari in Commendam dari Monasteria, quæ sunt *Ordinum Capita*: quoad reliqua verò Monasteria nequaquam positivè vetitum esse, ea in Commendam Clericis sæcularibus concedi: sed id conscientiæ, & judicio Romani Pontificis committi, uti refert Prosper Fagnanus in textu citatus.

Ve-

Verùm si textus Concilii Tridentini ritè expendatur, non obscurum apparebit per hoc Decretum Concilii Tridentini absolutè & indistinctè, ac generatim vetari *vacatura* Monasteria quæcumque ulteriùs in Commendam Clericis sæcularibus dari.

Imprimis in hoc Decreto deplorat Concilium: ,, Quod pleraque Monasteria, etiam Abbatiæ, Prioratus, & Præposituræ, ex eorum, quibus commissa ,, fuerunt, administratione non levia passa fuerint, tam ,, in spiritualibus, quàm in temporalibus detrimenta.

Post hæc declarat Concilium, ,, cupere se ut hæc ,, Monasteria ad congruam vitæ Monasticæ disciplinam revocarentur.

Porro advertunt Patres, uti in ipso Decreto significant: ,, Quòd adeò dura, difficilisque ejus esset ,, temporis conditio, ut nec statim omnibus, nec ,, commune ubique, quod optaret, remedium possit adhiberi.

Cùm igitur Patres attenderent ob hanc duram ac difficilem temporis conditionem, nec omnibus, nec ubique remedium quod optarent, adferri posset, utnimirùm Monasteria tum temporis, Clericis sæcularibus *commendata*, possent *statim* & *ubique* commendatariis illis eripi, & regularibus in titulum conformiter ad sacros Canones & Patrum Regulas assignari, curam illius Romano Pontifici committendam censuit Synodus, ,, *confidens*, quòd ipse pro sua pietate & prudentia curaturus sit, quantùm hæc tempora ferre posse ,, viderit, ut iis, quæ *nunc* commendata reperiuntur, ,, & quæ suos Conventus habent, regulares personæ ,, ejusdem Ordinis, expressè professæ, & quæ gregi ,, præire & præesse possint, præficiantur.

Ex his evidens est Synodum Tridentinam in hac priori parte Decreti duntaxat loqui de Monasteriis, quæ tunc in Commendam à Clericis sæcularibus possidebantur, & quæ sic possessa, non videbantur ob duram difficilemque temporis conditionem, statim omnibus & ubique Commendatariis illis auferri posse; & ad regulares personas Ordinem expressè professas transferri. Unde satius duxit Synodus curam providendi his ita Commendatis Monasteriis Romano Pontifici committere, ut ipse pro sua pietate & prudentia provideret.

Hæc autem difficultas cùm non occurreret quoad Monasteria etiam hactenùs Commendata, quæ per cessum, vel decessum Commendatariorum vacare contingeret, Synodus quoad similia *vacatura*, seu *vacantia* Monasteria decrevit in verbis: ,, Quæ verò *in* ,, *posterum* vacabunt, nonnisi regularibus spectatæ ,, virtutis & sanctitatis conferantur.

Planum est ex textu Decreti, Synodum in priori parte loqui de solis Monasteriis, quæ *tunc* in Commendam possidebantur, atque iis providendi curam confidisse Romano Pontifici, atque verbum illud *confidit*, nonnisi ad similia commendata Monasteria referri posse.

In altera verò periodo quæ incipit ab his verbis: *Quæ verò*, evidenter Synodus loquitur de Monasteriis, in posterum vacaturis atque ibidem modum præscribens quo iis provideri desiderat evidenter *præceptivè*, non autem *consultivè* loquitur in verbis: *Regularibus spectatæ virtutis & sanctitatis conferantur*.

Præterea nequaquam obscurum est periodum, qua præscribitur forma providendi Monasteriis in posterum vacaturis, omninò sensum perfectum habere, neque verbum illud *confidit* ullatenùs posse referri ad Decretum in posteriori hac periodo expressum, sed in hac Decreti parte, sive periodo absolutè mandari, ut Monasteria *in posterum vacatura*, *regularibus spectatæ virtutis & sanctitatis conferantur*.

Cùm autem inter Commendata Monasteria reperirentur quoque quædam Monasteria, quæ essent *capita* & Primates Ordinum, voluit Synodus ut hæc non tantùm, cùm in posterum per cessum, vel decessum Commendatariorum vacare contingeret, Regulares personæ iis præficerentur, sed insuper voluit Synodus: ,, Ut teneantur illi, qui *in præsenti* ea in ,, Commendam obtinent, nisi sit eis de Regulari ,, successore provisum, infrà sex menses Religionem ,, illorum Ordinum propriam solemniter profiteri, ,, aut iis cedere, aliàs Commendæ prædictæ ipso ,, jure vacare censeantur.

Non itaque in hac periodo Synodus loquitur de Monasteriis vacaturis, sed de Monasteriis, quæ in Commendam possidebantur.

Igitur à verbis & mente Patrum Concilii Tridentini alienum est quòd Synodus sola Monasteria, quæ sunt *capita* & Primates Ordinum, præceperit dum ea vacare contingeret *ulteriùs* in Commendam non dari, uti conformiter ad quoddam Decretum Congregationis Cardinalium prætendit Fagnanus in textu relatus.

Sed (uti ex verbis Decreti probatum est) Synodus voluit ut quæcumque Monasteria *in posterum vacatura* regularibus spectatæ virtutis, & sanctitatis conferantur.

Non dubium proinde quin conformius ad textum Concilii Tridentini processerint Domini de Rota dum referente Prospero Fagnano ad Cap. *Cùm ad nostrum* x. de Elect. *num.* 10. declararunt hanc periodum, *quæ verò in posterum vacabunt*, *regularibus spectatæ virtutis & sanctitatis conferantur*, habere sensum perfectum, ne de cætero alicui non regulari conferantur.

Ut proinde hæc Congregationis Cardinalium interpretatio non immeritò reputari posse videatur ex iis, per quas Decreta Concilii Tridentini nonnumquam in alienum sensum inflexa reperiuntur, de quibus loquitur Zypæus *Consult.* 1. *Elect.* *n.* 6. ibidem properea monet, Decreta Concilii Tridentini hìc in Belgio esse recepta, prout verba sonant, non autem juxta interpretationes Cardinalium. Denique ex his patescit, praxim Belgii, quæ similes Commendas non agnoscit neque admittit, esse satis conformem Decreto Concilii Tridentini.

XXXVII. Porrò *commendæ* juxta hodiernum stylum & praxim multùm à *commendis* antiquitùs cognitis, & à Sacris Canonibus jam pridem probatis, distant.

Commendæ enim antiquæ concedebantur principaliter in favorem Ecclesiarum; ut scilicet, Ecclesiæ Pastore viduatæ interea de rectore esset provisum: commendæ verò nostri temporis, ait Fagnanus, fiunt principaliter non in favorem Ecclesiæ, sed personæ, ut ex fructibus sustentari valeat. Quapropter ubi olim in concessionis diplomate causa his verbis reddebatur: *Ut Ecclesia interea rectè atque ordinè administretur, eam vobis commendamus*; hodie hoc tenore exprimitur ,, ut *commodiùs* sustentari valeas, de ali- " cujus subventionis auxilio providere cupientes, tale " Monasterium auctoritate Apostolica concedimus, " & commendamus, " &c. "

XXXVIII. Priftinæ commendæ tantùm erant ad tempus, pro tempore nimirum vacationis, quemadmodum hodie solent esse *deservituræ* Ecclesiarum Parochialium vacantium: hodiernæ verò perpetuæ sunt, id est, ad vitam Commendatarii juxta clausulam diplomatis: *Per te quamdiu vixeris tenendum & possidendum*.

XXXIX. Commendatarii ad exemplum dictorum Deservitorum olim non poterant de fructibus Ecclesiæ commendatæ disponere; nec præter moderata alimenta quidquam percipiebant: at moderni liberè de proventibus Beneficii Commendati adinstar veri Beneficiati & Titularis disponunt juxta consuetam formulam diplomatis Pontificii: ,, Ita quòd durante com- " moda hujusmodi de fructibus, redditibus & pro- " ventibus Monasterii *disponere & ordinare* valeas, sic- " uti *veri* Abbates, aut Priores ipsius Monasterii, " qui fuerunt pro tempore, ordinare potuerunt, & " etiam debuerunt; alienatione tamen bonorum im- " mobilium & pretiosorum mobilium ipsius Mona- " sterii tibi penitus interdicta.

Hinc hodie Commendatarius potest præsentare ad Beneficia; item eligere & conferre (ait Rebuffus in Praxi Benefic. *Tit. de Commendis*) sicut alius qui titulum habet, quia præsentare, eligere & conferre est *fructus* Beneficii.

,, Locare etiam potest fructus, ait Rebuffus, & " possessiones sicut habens titulum. " Uno verbo, moderni Commendatarii quoad perceptionem fructuum eorum administrationem sunt per omnia similes veris Titularibus.

XL. Quin & ,, Commendatarii hodie pro veris " *Titularibus* habentur (ait Fagnan. ad *cap.* In Ec- " CLESIIS *ii de Capellis Monach.* *n.* 5.) tam in "
Gal-

„ Galliis, quàm extra, & jura *omnia* de Abbatibus & Prioribus loquentia habent etiam locum in hisce Commendatariis.

Commenda quoque rationem veri tituli habet; & pro titulo reputatur.

XLI. Cùm ergo Clerici sæculares de jure Beneficium Regulare in *titulum* possidere nequeant juxta Regulam, *Regularia Regularibus*; & tamen Commenda perpetua pro *titulo* reputetur; solus Papa similem *Commendam dispensativè* concedere potest; unde juxta Canonistas commenda hodierna est provisio Papæ *dispensatoria*: & vis providendi per commendam dicitur *extraordinaria* & *dispensatoria*.

Ut tamen jura aliquatenus servari viderentur, Papa Clericis sæcularibus in *Commendam* dare mavult Beneficia Regularia, quàm in *titulum*.

XLII. Hinc ulterius contigit, quòd licèt olim *Commenda* adinstar hodiernæ *deservituræ*, permutari cum alio Beneficio non posset, hodie tamen non secus ac verum Beneficium cum alio Beneficio permutari possit: quia, ait Rebuffus loco citato *num.* 53. „ reputamus Commendam *verum titulum*, & sic *permutari* potest. Unde sæpiùs vidi Beneficium commendatum permutari cum alio in titulum, etiam cor. Ordinario. " Hæc ille: qui ibidem *num.* 51. quoque observat, quòd in Francia per mortem Commendatarii impetretur vacans Beneficium, *sicut si vacavisset in titulum*.

XLIII. Cùm verò juxta Canonistas, mutatio tituli semel collati non fiat sine nova collatione, hinc praxis Galliæ habet, quòd si Commendatarius profiteatur in Monasterio, cujus est *Commendatarius*, illud Beneficium quod habebat in *commendam*, sine nova provisione non transeat in *titulum*; neque illud tanquam *regulare* retinere queat; sed Beneficium vacare censeatur, non secus ac si sæcularis Clericus obtinens Beneficium in *titulum*, professionem Regularem emisisset; & tanquam vacans, mox è professione Commendatarii de novo possit conferri, ut post Lovetium tradit Fevretius, *lib.* 3. *de Abusu*, *cap.* 6. *num.* 25.

XLIV. Ulteriùs, „ Commendatarius Monasterii perpetuus licèt non sit professus Regulam Ordinis, cujus est Monasterium, habet tamen (ait Antonius Faber, *in Cod. lib.* 1. *tit.* 2. *defin.* 34.) in Monachos *eandem* jurisdictionem, quam haberet si ex vero titulo Beneficium possideret: quia pro *vero Prælato* & *Titulario* habetur, etiam quò ad hoc, quandoquidem Commenda ipsa est *titulus dispensatorius*: nec inter Commendatarium & Titularium Ecclesiæ Rectorem *effectu* ipso quidquam interest, sed nominis tantùm *sono*. " Hæc ille, qui & ibidem asserit, Commendatarium posse jurisdictionem in Monachos exercere, tametsi in eodem Monasterio sit aliquis ex Monachis Prior Claustralis; quin & Priorem illum ad *nutum* Commendatarii esse *amovibilem*: testaturque anno 1591. in Senatu Sabaudiæ pro Abbate Ambroniecensi Commendatario, qui jurisdictione sua in Monachos usus fuerat ad morum correctionem, judicatum fuisse contra Monachos, qui ab illa correctione *tanquam ab abusu* appellaverunt ad Senatum; ac rursus an. 1617. contra eosdem Monachos: „ Hoc tamen, ait, adhibito æquissimo temperamento, ut non aliter jurisdictionem hanc exercere posset Commendatarius, quàm si in Beneficio ipse resideret, & ordinarius Prælatus, ejusvè Vicarius abesset, cujus sanè jurisdictionem præcipuam conservari, & salvam esse convenit, ut Commendatarii jurisdictio tantùm subsidiaria esse videatur.

XLV. Hæc verò simplex potestas, seu jurisdictio in Monachos de moribus Galliæ Abbatibus Commendatariis, exceptis *solis Cardinalibus*, non competit: Sed omnis jurisdictio & correctio, ac omnia disciplinam interiorem Monasterii spectantia ad Priorem Claustralem spectant; nec iis Abbas Commendatarius se immiscere potest, uti sæpiùs à Senatu Regio conformiter ad *art.* 11. Decretorum Aurelianensium judicatum fuisse, refert Joannes Tornet, *litt. A. num.* 9. ipsaque Novitiorum ad habitum & professionem receptio, ad Priorem Claustralem non ad Commendatarium spectat; neque Priorem illum Commendatarius removere potest; *alioquin*, ait Tornet, *Abbas Commendatarius semper revocaret Priorem utilem Monasterio, quod non esset ferendum*.

Quinimò si Commendatarius obtinuisset indultum à Sede Apostolica cognoscendi de disciplina regulari, esset locus appellationi tanquam *ab abusu* ab executione hujusmodi Rescripti, inquit Fevretius loco citato, *num.* 26.

XLVI. Refert insuper Fagnanus ad *cap.* Ecclesiæ *de Rescriptis*, Breve Innocentii X. quo ad instantiam Generalis Ordinis Cisterciensis, statuitur, „ non licere Commendatariis, Priores, Superiores aut Officiales Claustrales instituere ac destituere, visitare Monachos, eosdemque corrigere, nec facultates eisdem in litteris Apostolicis (scilicet provisionis Commendarum) concessas expressas, ad ea quæ institutum *regulare* concernunt; ac tenore prælibatorum privilegiorum, & S. Concilii dispositione Monastico regimini relinquuntur, trahi posse, ac debere. " Hæc in illo Brevi quod ibidem integrum refertur; additque Fagnanus: „ Similes litteræ expeditæ fuerunt pro Monachis Camaldulensibus, sub die 20. Martii 1657. "

XLVII. Ut verò Monasterium non destituatur convenienti numero Monachorum, neque divinum servitium intermittatur; hospitalitas ac consuetæ eleemosynæ non negligantur; nec Monasterii fabrica collabatur, in litteris Commendarum adjici solet hæc clausula: „ Volumus autem quòd propter hujusmodi commendam divinus cultus, ac solitus Monachorum & Ministrorum numerus in d. Monasterio N. nullatenus minuatur: sed illius ac dilectorum filiorum Conventus ejusdem congruè supportentur onera consueta, &c. "

XLVIII. Deinde juxta Decretum Concilii Lateranensis sub Leone X. suprà relatum, injungitur Commendatariis, etiam *Cardinalibus*, ut si mensam habuerint separatam à Conventuali, *quartam* suæ mensæ, aliàs *tertiam* partem *omnium* proventuum Monasterii, impartiri teneantur pro instauratione fabricæ, seu pro ornamentis, vestibus & paramentis emendis faciendisque, aut pauperum alimonia, aut sustentatione, ut major exiget, aut suadebit necessitas.

Hæc latiùs referuntur à Rebuffo loco citato, qui & *num.* 18. sic concludit: „ Ex his constat Papam velle, ut cultus divinus non diminuatur, & onera consueta solvantur: ut patet in litteris commendæ. " *Sed*, ait, *nihil fit à multis*. Ostendens, quòd ratione istarum commendarum. Monasteria tam in spiritualibus, quàm temporalibus prorsus collabantur; *quia extranei*, ait, *qui istas Abbatias possident, nil nisi lac & lanam quærunt, id est, utilitatem*.

XLIX. Porrò Gregorius XIII. in sua Constitutione, quæ incipit *Superna* 18. in Bull. Rom. edita pro Ordine Cisterciensi, ut securiùs ipsis Monachis ac Monasterio de proventibus annuis cautum sit, §. 9. statuit, ut in Monasteriis omnibus commendatis, vel commendandis, „ ubi non fuerit, instituatur mensa Conventualia ab Abbatiali mensa distincta & separata, cum omnibus fructibus, redditibus, & proventibus, juxta Monasteriorum ipsorum facultates competentibus, & honestis, pro sufficienti Conventus & Monachorum, aliorumque Religiosorum ejusdem Ordinis numero, in unoquoque ex ipsis Monasteriis per ipsum Generalem, & cæteros Ordinis ipsius Superiores, aut eorum Vicarios ordinandos; quam quidem mensam quia etiam ædificiorum, & locorum ad disciplinæ monasticæ observationem pertinentium, scilicet templorum, ornamentorum jocalium, librorum Ecclesiasticorum, dormitorii, refectorii, aliorumque locorum regularium, necnon Monasteriorum clausuræ necessariis, & ordinariis reparationibus faciendis obligatam & obstrictam esse volumus, ut in ea instituenda expensarum annuarum ad hæc necessariarum ratio habeatur, statuimus, & mandamus, ac ad eamdem mensam sic instituendam, congruosque reditus assignandos ipsi Commendatarii omninò teneantur, & ad id etiam per Censuras Ecclesiasticas, fructuum, redituum, & proventuum sequestrationes, & alia opportuna juris remedia cogi possint, & debeant. "

L. In Concilio Rothomagensi anno 1581. orta est difficultas, an Abbates Commendatarii in Synodis Provincialibus recipiendi essent inter Abbates ad sedendum & deliberandum? Item, inter Dignitates ac Procuratores Capitulorum Cathedralium, contra Abbates Regulares & Commendatarios, de præeminentia in processione, sessione, & deliberatione. Difficultatibus ad

Sedem Apostolicam delatis, ab eadem responsum est. Quoad primam; *Commendatarios inter Abbates recipiendos esse*. Ad secundam: *Canonicos Cathedralium Ecclesiarum praeferendos esse, quando capitulariter procedunt: Abbates benedictos, & qui usum Mitræ habent, procedere Commendatarios: post hos locum obtinere dignitates; & post dignitates collocandos esse Procuratores*.

LI. Eadem Synodus expendens, Commendatarios quodammodo in locum Regularium succedere, atque proventus Monasteriorum tamquam beneficiarios & Ecclesiæ ministros percipere, eosdem monet: Ut „quamvis ad regularem observantiam non obligentur, ne tamen sint sine jugo atque omni regula, decet eos medium statum atque ordinem sequi ac ostendere inter regulares & sæculares Clericos in vestitu, in victu, & in omni ornatu. Tonsura utantur ampliori quàm Sacerdotali, habitu propiùs ad regularem accedente; ne existiment sibi commendatum Monasteriorum regimen ad luxum & prodigalitatem, aut ad augendum rem suam, & consanguineorum familiam; sed ad piam & justam alienarum rerum dispensationem, & quarum non habent proprietatem, Deoque de omnibus reddendam esse rationem.

LII. Sub finem seculi XV. via sterni videbatur, ut & in Belgio Commendarum usus introduceretur. Quod advertens Theodoricus Abbas Parcensis totius Ordinis Præmonstratensis in Curia Romana Agens, à Sixto IV. impetravit *Breve* ad Carolum Ducem Burgundiæ & Brabantiæ, in quo relatis variis incommodis, quæ ex Commendarum usu ipsa Monasteria tam in spiritualibus, quàm temporalibus paterentur, dicit; se „Commendis hujusmodi quæ non nisi ob gravem Ecclesiarum necessitatem, ac in illarum favorem, cùm aliàs instaurari nequirent, admittendæ noscuntur, finem imponere cupere; atque propositi sui esse, quantum cum adjutorio Dei posset, ab hujusmodi *Commendis* & concessionibus penitus abstinere; " ac deinde ad Ducem se convertens, ait: „Et sicuti plerisque aliis Principibus Catholicis, quibus pari modo scribimus, Excellentiæ tuæ notum esse volumus, eamdem exhortantes in Domino, ac requirentes, ut sacras nobiscum Religiones confovens, ac conscientiæ tuæ consulens, quæ in supplicando super hujusmodi commendis, non parum gravari creditur, nosque & te à multis molestiis eximens, commendas hujusmodi à nobis petere amplius non fatigeris, & nobis desuper scribere nolis, quin potiùs talia petentium ambitiones, sic pro tempore refellas, ut nemo nos & te desuper inquietare præsumat.

Subjungit deinde hæc meritò notanda: „Etsi suggestionibus quorumdam movearis, quod propter religiosarum personarum fortè corruptos mores, eorum loca sæcularibus commendanda veniant, easdem personas & loca tam in capite, quàm in membris reformare, & corrigere multò satius est, quàm in commendam & direptionem dare: ad quod faciendum operam adhibere, & diversis per orbem Religionibus scribere decrevimus.

Datæ fuere hæ literæ 2. Martii 1476. & juxta copiam authenticam servatam in archivio Parcensi editæ sunt in Chronologia Parcensi, *cap*. 14.

Post hæc eodem capite subjicitur Bulla ejusdem Pontificis, quæ declarat, liberam electionem Abbatum Ordinis Præmonstratensis spectare ad singulos Conventus, neque Abbatias Ordinis illius sub ullis quantumvis generalibus reservationibus Apostolicis, etiam in Regulis Cancellariæ expressis, comprehendi; omnesque *Commendas* illarum Abbatiarum quacumque auctoritate concedendas, *nullas & irritas* declarat.

LIII. Verùm, ut refertur in d. Chronologia, Lucas Episcopus Sibinicensis in partibus Belgii Nuntius Apostolicus cum potestate Legati *à latere*, & Philibertus, titulo *Sanctæ Luciæ in Silice* Presbyter Cardinalis Matisconensis, ita sub & obreptitiè Romæ egere noverunt, ut præscriptis Bullis non obstantibus, eodem anno 1476. à *Sixto IV*. impetraverit Episcopus Sibinicensis Abbatiam *Sancti Michaelis*, & Cardinalis Matisconensis Abbatiam *Tongerloensem* sibi dari in *Commendam*.

Hic exurgens Ordo Præmonstratensis, ac signanter Theodoricus Abbas Parcensis, causam Ordinis sui prosequens, totis viribus se opposuit, quibus & Ordines Brabantiæ, Duces & Principes patriæ se junxerunt; omnique studio & via *Commendatarios* à capienda possessione dictarum commendarum impedire studuerunt, uti fusiùs ibidem narratur: referturque quomodo tandem post quatuor annorum concertationem, nec non septem Bullas in favorem dicti Episcopi Sibinicensis ab eodem Pontifice datas, emanaverit Bulla, qua declaratur, „in Bullis datis Episcopo Sibinicensi non fuisse sufficienter derogatum privilegiis Ordinis Præmonstratensis; adeoque Episcopo Sibinicensi per reservatorias, & alias Bullas nullum jus in Monasterii S. Michaelis administrationem umquam quæsitum fuisse, vel quæri potuisse; & eadem *Commenda* prout de facto processit, cassatur, revocatur, irritatur & annullatur; & Sibinicensi perpetuum silentium imponitur. Integra Bulla ibidem refertur, additque auctor *Chronologiæ*; „Eodem anno 1480. aliam Bullam emisit Pontifex, qua annullavit *Commendam* Abbatiæ *Tongerloensis* datam Cardinali Matisconensi."

Sic *Commendarum* memoria in Belgio quievit usque ad annum circiter 20. præteriti seculi, quando (ut narratur in citata Chronologia) Carolus V. Erardo à Marca Episcopo Leodiensi addixit primam vacantem Abbatiam dare in *Commendam*; cumque sors cecidisset super Abbatiam Sancti Michaelis Ordinis Præmonstratensis Antverpiæ, Carolus ad eam vacantem nominavit dictum Episcopum Leodiensem; cui nominationi fortiter restiterunt Conventuales dictæ Abbatiæ, memores eorum quæ ob *Commendam* datam Episcopo Sibinicensi à quadraginta circiter annis facta essent; ac inter alia Carolo exposuerunt, ipsum in suo læto introitu Abbatibus addixisse & promisisse, numquam Abbatiam aliquam dandam in *Commendam*. Quibus aliisque tandem effectum, ut agente Rege & Episcopo condescendente, mediante aliqua notabili pensione Episcopus à prætensione Abbatiæ destiterit, & is qui electus à Conventu fuerat, Abbas institutus sit.

Num ab eo tempore aliquid ultra pro introducendis *Commendis* in Belgio tentatum sit, nescio; hoc scio, Principes nostros in suo Læto Introitu, *art*. 56. promittere, quòd nullas Abbatias, Prælaturas, aut „Dignitates Brabantiæ dabunt in *Commendas*, nec „jubebunt aut sinent dari ullo modo."

LIV. Ut hoc jus sibi illibatum conservent Abbatiæ & Monasteria; Abbatesque Laicos & Commendatarios excludant: nihil efficacius aut convenientius, quàm ut in ipsis Monasteriis habeatur perfecta bonorum omnium, ac proventuum communio; rejecta distinctione seu separatione mensæ Abbatialis à Conventuali; quæ distinctio (uti observat P. Thomasinus, de Disciplina Ecclesiæ, *part*. 4. *lib*. 2. *cap*. 3.) pro magna parte occasionem *Commendis* subministravit. Deinde ut juxta leges Ecclesiæ, intentionem Fundatorum, necnon Regulas professionis Monasticæ, proventibus Monasteriorum ita moderatè Abbates utantur, ut in omni ipsorum supellectile, aut domo nihil appareat à professione *paupertatis* alienum, vel quod mundi fastum redoleat; & quod reliquum fuerit in Christianam hospitalitatem, & pauperum alimoniam impendant; ut hoc pacto reipsa ostendant, bona Monasteriorum esse *patrimonium pauperum*, quod sine sacrilegio in usus profanos impendi non potest.

CAPUT VIII.

De Electione & Nominatione Superiorum.

1. *Regula Monastica Monachis dant liberam electionem Abbatis.*
2. *His consonat lex Justiniani.*
3. *Canones etiam hanc electionem Monachis deferunt.*
4. *Jure Decretalium electio spectat ad Monachos.*
5. *In electione Abbatum servanda forma præscripta in Cap.* Quia propter 42. *de Elect.*
6. *Quæ forma servanda in electione Abbatissæ.*
7. *Qui Prælati eligendi juxta formam præscriptam in Cap.* Quia propter.
8. *Quomodo eligendi Abbates & Abbatissæ temporales.*

9. *An Concilium Tridentinum derogaverit formæ præscriptæ in dicto Cap.* Quia propter.
10. *Decretum Concilii Trident. super forma electionis.*
11. *Electio censetur secreta, licèt Episcopus aliquos deputet ad excipienda vota.*
12. *An publicatio voti, post vel ante electionem, reddat electionem nullam ex mente Concilii Tridentini:*
13. *Quibus competat electio vel nominatio Superiorum: petendum etiam est ex Regulis & Constitutionibus singulorum Ordinum.*
14. *In Italia vigore Regulæ Cancellariæ, pleraque Abbatiæ sunt Pontifici reservatæ.*
15. *Regula Cancellariæ non concernit nisi Beneficia Regularia* perpetua.
16. *In Gallia vi Concordati Rex nominat ad Abbatias virorum.*
17. *Concordatum non comprehendit nisi viros Prælatos, qui habent titulum* perpetuum.
18. *Hoc titulo Abbatiæ* triennales *à nominatione Regia sunt exempta.*
19. *Priores Charthusianorum etiam exempti.*
20. *Similiter & Cælestinorum.*
21. *Ordinis Sanctissimæ Trinitatis quoque sunt exempti; & quare?*
22. *Videtur separatio mensæ Abbatialis à Conventuali occasionem dedisse nominationi Regis.*
23. *Verba Concordati non comprehendunt Monasteria* Monialium; *usu tamen ad illa extenditur Concordatum.*
24. *Nominatio Regia non extenditur ad Abbatissas triennales.*
25. *Neque ad Abbatissas Ordinis Sancti Francisci; & quare?*
26. *In quo disciplina Belgica cum jure Gallicano in hac parte conveniat.*
27. *Principes Belgii Monasteriis sæpius liberam electionem addixerunt.*
28. *Difficultas orta inter Principem & Abbates occasione indulti Leonis X.*
29. *Compromissum fuit in arbitros.*
30. *Pendente controversia inito Concordato super forma providendi vacantibus Abbatiis.*
31. *Quomodò hodie juxta hanc formam in electione & nominatione procedatur.*

I. UT Monachi suum eligant Abbatem, antiquorum Patrum Regulæ, necnon Ecclesiasticæ ac Civiles Sanctiones jampridem præscripserunt.

Regula Benedictina *cap.* 64. „ In Abbatis ordinatione illa semper consideretur ratio, ut hic constituatur, quem sibi *omnis concors Congregatio* secundùm timorem Dei, sive etiam pars, quamvis parva, Congregationis *saniori* consilio *elegerit*. Vitæ autem merito & sapientiæ doctrina eligatur, qui ordinandus est; etiamsi *ultimus* fuerit in *ordine* Congregationis. Unum circa citatum locum notandum, vocem *parvæ* ibidem accipi pro voce *minor Hellenismus* (ait Vir eruditus Hugo Menardus ad Conc. Reg. *cap.* 5. §. 1.) *positivus pro comparativo*. Id est *minor*, comparatione ad totam Congregationem eligentium, ut rectè notat & explicat Josephus Mege in Commentario ad *Cap.* 64. Regulæ Benedictinæ.

II. Huic legi Benedictinæ planè conformis est sanctio Justiniani Imper. in *L.* 47. *Cod. de Episcopis & Clericis*: „ Sacris nostris legibus existimavimus oportere, & hanc addi; quæ ex virtute, non autem ex temporibus Religiosas Abbatias seu præfecturas tribuit: ita videlicet, ut in piis Monasteriis aut asceteriis, non omnimodo mortuo Abbate, vel Abbatissa, is vel ea, qui vel quæ tempore antiquior est, aut secundus, secundave deinceps eligatur. Consentimus enim naturæ, neque omnes similiter bonos, neque omnes in æquo facienti malos; sed quem utique & vita optima, & mores honesti & circa pium exercitium constantia, & *communio reliquorum Monachorum* complimentum, aut *maxima* eorum pars idoneum ad hoc putaverit, & Sacris Evangeliis propositis *elegerit*, ad præfecturam vocari.

III. Electionem Abbatis ab Ecclesia Monachis deferri fat manifestum est ex Canonibus relatis à Gratiano *caus.* 18. *qu.* 2. ubi notat Glossa, quòd hæc sit secunda pars quæstionis à Gratiano per 7. Canones probata, quo de *jure communi ad Monachos tantùm spectabat electio Abbatum.*

IV. Glossam uno de consensu sequuti Canonistæ docent, de jure communi, etiam *Decretalium*, electionem Abbatum spectare ad Monachos illius Monasterii, cui Abbas est præficiendus; idem & in Priori Conventuali, qui in suo Monasterio est quasi Abbas (uti suprà dictum fuit) & Abbatissis respectu Monialium obtinere asserunt.

V. Quin & in electione Abbatum, qui scilicet verè intitulati, hoc est, *perpetui* sunt, observandam esse formam electionis præscriptam in *Cap.* Quia propter *ii de Elect.* communiter asserunt; & latè probat Fagnanus ad dictum Capitulum.

VI. Eamdem formam servari quoque volunt in electione Abbatissarum, hoc *uno* excepto, quòd electio Abbatissæ debeat fieri à *duabus* Collegii *partibus*, nulla habita collatione zeli ad zelum, nec meriti ad meritum, juxta *Cap.* Indemnitatibus §. Sane *de elect. in* 6. quæ collatio quamvis per dictum *Cap.* Quia propter requiri videatur; eò quòd requiratur major & *sanior* pars, hodie tamen in desuetudinem abiit; solentque in electionibus *vota numerari, non ponderari*; nisi ob aliquod Canonicum impedimentum alicujus votum annullari queat.

VII. Hæc forma electionis in dicto Capitulo Quia propter, generaliter servanda est in electione ad omnes dignitates tam Regulares, quàm sæculares, per quas earum possessores constituuntur, ac dicuntur *Sponsi* Ecclesiæ, & per quorum obitum Ecclesia dicitur *viduata*: quales reputantur inter Regulares, Abbates & Abbatissas; item Priores & Priorissæ Conventuales, eas dignitates in titulum *perpetuum* & ad vitam obtinentes: uti notat Fagnanus ad dictum Capitulum. De forma hujus electionis agemus infrà *parte* 2. ubi de electione ad dignitates tractabimus.

VIII. Abbates verò & Abbatissæ *temporales*, aliique Officiales Monasteriorum titulum perpetuum non habentes, non reputantur *Sponsi* Ecclesiæ, nec per ipsorum mortem Ecclesia dicitur *viduata*; „ ideòque (ait Fagnanus) in eorum electione non sunt necessariæ formæ hic (in Capitulo Quia propter) præfixæ, sed sufficiunt singulares consensus Capitularium dummodò præstentur in communi, & omnibus collegialiter congregatis, & electio fiat à majori & saniore parte Capituli. „ Hæc ille.

IX. Ostendit quoque ibidem Fagnanus, Concilium Tridentinum *Sess.* 25. *cap.* 6. *de Regularibus*, præscribens formam in electione Regularium observandam, non derogare Constitutioni Concilii Lateranensis, de qua in sæpius citato *Cap.* Quia propter; sed hanc communem hodie observari debere in electione Abbatum *perpetuorum* & *intitulatorum*; formam verò à Concilio Tridentino præscriptam in electione aliorum Superiorum Regularium: quod etiam insinuasse videtur Concilium ad vocem *Abbatum* addendo vocem *temporalium*.

X. Vult ergo Concilium *Sess.* 25. *de Regularib. cap.* 6. „ In electione Superiorum quorumcumque, Abbatum *temporalium* & aliorum Officialium, ac Generalium & Abbatissarum, atque aliarum Præpositarum, quò omnia rectè & sine ulla fraude fiant.... omnes supradictos eligi debere per vota *secreta*: ita ut singulorum eligentium nomina *nunquam publicentur*. Nec imposterum liceat, Provinciales, aut Abbates, Priores aut alios quoscumque titulares ad effectum electionis faciendæ, constituere, aut voces & suffragia absentium supplere. Si verò contra hujus Decreti Constitutionem aliquis electus fuerit, electio irrita sit: & is qui ad hunc effectum se in Provincialem, Abbatem aut Priorem creari permiserit, deinceps ad omnia officia in Religione obtinenda, inhabilis existat: facultatesque super his concessæ eo ipso abrogatæ censeantur, & si imposterum aliæ concedantur, tamquam subreptitiæ habeantur. „

XI. Reputatur electio *secreta* ad mentem Concilii, licèt Episcopus, aut Capitulum designaverit aliquos, qui omnium eligentium vota secretò exciperent, modò posteà nomina singulorum eligentium non publicentur: atque ita censuit Sacra Congregatio, quòd in electione Abbatissarum, de qua in *cap.* 6. Concilii Tridentini,

tioni, possit Episcopus cum suo Vicario vel Secretario, vel alio ab ipso assumpto vota singularum Monialium *oretenus* expressa audire; apud Garciam de Benefic. *part.* 5. *cap.* 4. *num.* 190. & huic resolutioni praxis hodierna conformis est. Solent enim Episcopi Archipresbyteros aliosvè Commissarios deputare, qui in electione Superiorum excipiant Monialium suffragia; eaque in scriptum redacta *secretò* Episcopo mittuntur, qui iis visis & computatis, electionem publicat & confirmat, nulla facta votorum publicatione.

XII. Quinimò si aliquis eligentium, vel ante electionem diceret quem esset electurus: vel post electionem factam publicaret quem elegisset, non propterea electio desineret esse *secreta* & valida, uti à S. Congregatione resolutum esse refert Garcias loco citato *num.* 196. quia aliàs in potestate particularium esset, electionem Canonicam sibi non placentem irritare.

Sed neque publicationem votorum factam post electionem ac confirmationem ritè peractam, electionem irritare rectè notat Zypæus *Tit. de electione*, *num.* 8. „ Quamquam enim, ait, id sit adversùs intentionem Concilii, in verbis: *nunquam publicentur*; tamen extra causam finalem est illius Decreti, in verbis: *Quo omnia rectè & sine ulla fraude fiant*. Is finis cùm electione ritè facta confirmataque obtentus sit, eam quæ ex post facto accidunt, infectam seu nullam reddere nequeunt.

XIII. Hactenus dicta de jure Conventus in electione Abbatum & Abbatissarum aliorum Superiorum, procedunt de *jure communi*: à quo per speciales Constitutiones & consuetudines in aliquibus Ordinibus nonnihil recessum est; dum electionem, seu designationem transtulerunt ad Generalem Ordinis, vel ad Provincialem cum suis Diffinitoribus, seu assistentibus, uti videri potest ex singulorum Ordinum usu, & particularibus Constitutionibus.

XIV. Adhæc in Italia Abbatum & Priorum *perpetuorum* & *intitulatorum* electio hodie ferè cessat, postquam per *regulam* 2. *Cancellariæ* Pontifex sibi reservat *omnia Monasteria virorum valorem annuum ducentorum florenorum auri communi æstimatione excedentia, nunc quomodocumque vacantia, & imposterum vacatura.*

XV. Hanc regulam non comprehendere Monasteria, quæ ex indulto Apostolico sunt *manualia*, notat Ascanius Tamburinus de Jure Abbatum *tom.* 1. *disp.* 5. *quæst.* 1. Neque de illis Pontifex providere solet: Unde cum Abbatissæ in Italia passim sint *triennales* ex Constitutione Gregorii XIII. non consuevit Pontifex de Monasteriis Monialium providere.

XVI. In Gallia vigore Concordatorum vacantibus Monasteriis & Prioratibus *verè electivis*, videlicet in quorum electionibus forma Capituli QUIA PROPTER servatur, & confirmationes electionum hujusmodi solemniter peti consueverunt, Conventus ad electionem, seu postulationem Abbatis, seu Prioris procedere non possunt; sed Rex, illorum occurrente vacatione, Religiosum ejusdem Ordinis in ætate 23. annorum ad minus constitutum infrà sex menses à die vacationis Sedi Apostolicæ nominat; ut per Sedem Apostolicam Monasterio vacanti de persona nominata provideatur.

XVII. Cùm autem Concordatum tantùm loquatur de Monasteriis *verè electivis*, in quorum electionibus servatur forma *Cap.* QUIA PROPTER, & quorum confirmationes solemniter peti consueverunt, deducitur, Concordatum non comprehendere nisi *Abbates & Priores* qui sunt veri *Prælati*, id est, juxta Rebuffum, quorum obitu Ecclesia est *viduata* Pastore, de quibus suprà. „ Unde si probetur, ait, quòd Prior habeat alium supra se, non dicitur Ecclesia *viduata*: ergo in illo non habebit locum dictum *Cap.* QUIA PROPTER, nec consequenter Concordatum.

Adhæc, uti suprà notatum est, Abbates & Priores non censentur *Sponsi* Ecclesiæ, per quorum obitum Ecclesia *viduata* dicitur, nisi in *titulum* eumque *perpetuum* dentur; unde etiam Concordatum intelligendum esse, post Rebuffum tradit Choppinus, *lib.* 1. *Monast. tit.* 1. *num.* 5. „ cum civili moderatione de *perpetuis* jurisque perpetui Sacerdotiis, non de *temporariis* Ecclesiæ dignitatibus, quæ vivo abrogari possint aliquando, ex statuta Ordinis regula ac disciplina.

XVIII. Hoc titulo à Regia nominatione quædam Monasteria Ordinis Benedictini Congregationis Casæ exempta sunt, „ quod *triennii* lege teneantur factæ ejusmodi potestates, nec ultra *triennium* vulgò producantur.“

Similiter ibidem teste Choppino, *Gulielmitæ*, seu *Albi Mantelli* Priorem sibi eligunt, eò quòd in Ordine Priores sint *triennales*.

XIX. Regia insuper ad Sacrosanctas Potestates nominatio non procedit in Cartusiensi ejusque Primatu Conventus Monastici, ait Choppinus. „ Nam etsi is Primatus purè demandetur Cœnobitæ, nec præfinitum in tempus: abrogari tamen huic ex causa potest à summo Ordinis Præsule, post inspecta lustraque regionatim ejusdem familiæ Cœnobia. Singulorum adhæc Conventuum Præfecti ita decernunt statuuntque de profanis Monasterii redditibus annuis, ut nihil *proprium*, sed *commune* in usum omnia referant; quorum etiam proventuum ratiocinia quotannis medio in cœtu sacrorum sodalium excutiuntur, dispunguntur.“

XX. In Ordine Cœlestinorum, „ qui Conventibus singulis præficiuntur, haud nominantur à Principe, quasi *Priores Conventuales*, juxta cit. §. *Monasteriis* in Concordatis (ait Choppinus ibid. *n.* 7.) sed legitimis suffragiis designantur à Monastico Provinciali Magistratu, “ Rationem illius subjicit: „ hi sacro sodalitio præsunt *nuda* temporarii officii auctoritate veriùs, quam *Beneficii* Ecclesiastici: nec *privatim* suos faciunt fructus Monasticorum prædiorum.“

XXI. Ex hisce non obscurum est, Choppinum haud dubitasse, eos solos Prioratus, sive Abbatias Regiæ nominationi subjacere, qui instar *Beneficii* Ecclesiastici possidentur; & vi quorum ipsi Priores partem proventuum quasi sibi *propriam* administrant ac dispensant. Unde probans Ministros Ordinis SS. Trinitatis vulgò *de redemptione captivorum*, esse à Regia nominatione exemptos, inter alia adducit d. Ordinis regulam, qua præcipitur: „ Omnes res undecumque licitè veniant in tres partes dividantur æquales: & in quantum duæ partes sufficiunt, exequantur ex illis opera misericordiæ, cum sui ipsorum, & eis necessariò famulantium moderata sustentatione; tertia verò pars reservetur ad redemptionem captivorum, qui sunt incarcerati pro fide Christi à Paganis, vel dato pretio rationabili pro redemptione ipsorum, vel pro redemptione Paganorum captivorum: ut postea rationabili commutatione redimatur Christianus pro Pagano.“

Deinde his relatis subjicit: „ Unde elicias, Cœnobii cujusque Magistrum, seu Ministrum potiùs vulgò dictum, omnia habere cum Sodalitio communia, nec fructuarii instar *Beneficiarii* profanos templi reditus privatis dispensare. “ Quasi diceret, non mirum si Ministri hi nominationi Regiæ non subjacent, cùm *non instar Beneficiarii* proventus dispensent.

XXII. Quare credendum est, quòd separatio mensæ Abbatialis à Conventuali occasionem dederit non tantùm introducendis Commendis; sed etiam *nominationi* Regiæ, dum per hanc divisionem, Abbates facti sunt quasi *Beneficiarii*, & Abbatiæ & Prioratus transierunt in Dignitates & Beneficia, quibus annexum esset jus percipiendi certos proventus: quamquam jam introducta nominatione, etiam extensa fuerit ad Abbatias, quæ hanc divisionem non fecerunt: uti & in Commendis contigit.

XXIII. Monialium Monasteria Concordato non comprehendi post Rebuffum notat Choppinus *nu.* 11. Quapropter vi Concordati, Regiæ nominationi nulla Monialium Monasteria subjacent, uti etiam in contradictorio judicio per Senatum Regium aliquando judicatum esse refert Choppinus; qui tamen observat, sensim nominationem Regiam ad Abbatias Monialium esse extensam, Regemque personas Monasterio præficiendas Pontifici nominasse, quamvis ipsi Pontifices ægrè ejusmodi nominationem admittere voluerint. „ Ideò vidi (inquit Rebuffus ad Concordata *pag.* 559. edit. Paris. 1664.) quasdam nominationes per Regem factas, in quibus dicebat Papa, providemus tali N. dummodò Monialium majoris & sanioris partis consensus intervenerit. ” Quin & postquam nominatio Regia invaluit, adhuc tamen, teste Choppino, in litteris provisionis à Pontifice additur hæc clausula: *Dummodò consensus majoris partis Monialium accedat.*

XXIV. Ul-

XXIV. Ulteriùs, sicuti Regis nominatio vigore Concordati non respicit Abbates aut Priores *temporales*; ita nec Concordati extensio posteà facta ad Monasteria Monialium comprehendit Abbatissas, aut Priorissas *temporales*, quemadmodum observat Rebuffus.

XXV. Adhæc, usum illum Regiæ nominationis ad Virginum Monasteria „ benignè interpretati sunt Judi„ ces (ait Choppinus, *Lib. 1. Monast. tit. 1. num. 11.*) „ ex animo sensuque Principis non habere locum in „ muliebribus Franciscanæ sectæ Monasteriis. Quam„ quam enim bonum Magistræ, titulo decorentur Ab„ batum fœminarum, communibusque nunc fruantur „ possessionibus, parando victui idoneis: haud proptereà utique à Franciscanis Constitutionibus descive„ re, quæ singulis proprium quidvis abnuerint rerum „ profanarum. Nil quippè Monastica Antistes particu„ lare sibi sumit ex communi fundorum Ecclesiæ pro„ ventu ac reditu: verùm annui & ordinarii illorum „ fructus communem in mensam Conventus haud du„ biè inferuntur & insumuntur.

Hic rursum videmus, Choppinum exemptionem horum Monasteriorum à Regia nominatione in hoc refundere, quòd nulla in Ordinis istius Monasteriis *mensa Abbatialis* à Conventuali fuit unquam *divisa*.

XXVI. In Belgio, quoad Monasteria Regiæ nominationi non obnoxia, praxis ac usus congruit cum usu Regni Gallicani, non autem per omnia quoad Monasteria seu virorum, seu mulierum Regiæ nominationi obnoxia.

XXVII. Prælatis enim sive Abbatibus Brabantiæ multoties à Principibus libera electio juxta sanctiones Canonicas & Ordinum Constitutiones, eorumque privilegia addicta fuit.

XXVIII. Porrò circa initium præteriti sæculi Carolus V. à Leone X. obtinuit indultum, ut his Ditionibus Belgicis nullos ad Dignitates Abbatiales, aut quorumcumque Monasteriorum, etiam per Priores, aut Præpositos regi & gubernari solitorum, regimina per Pontificem aut Sedem Apostolicam, seu ejus Legatos, & Nuntios præfici; nec illis de quorumcumque personis quovismodo provideri possit: nisi, ait Pontifex, habitis priùs per Nos, aut Sedem Apostolicam, intentionem & consensum, tuis de personis ad hujusmodi dignitates & regimina promovendi. Ita est expressum in Bulla, prout habetur parte 1. Edictorum Brabantiæ, *lib. 1. tit. 7. cap. 2.* & in citata Chronologia Parcensi; at credo legi debere: *Intentione & consensu tuis*; ut sit sensus: *Nisi habitis priùs per Nos, aut Sedem Apostolicam intentione & consensu tuis*, de personis, &c.

Vigore hujus Bullæ cùm instinctu quorumdam suorum ministrorum vellet Carolus, neglecta Religiosorum libera electione nominare personas sibi *gratas* ad dignitates Abbatiales; unanimiter Abbates & Abbatissæ, Propositi ac Priores Conventuales se opposuerunt; allegantes tum vi suarum fundationum, tum titulo variorum privilegiorum ac immemorialis consuetudinis, Religiosis competere liberam electionem suorum respectivè Abbatum, Abbatissarum, Præpositorum, & Priorum; neque huic juri electionis per Bullam ullatenus esse derogatum; imò Bullam in corroborationem, ac præservationem istius juris in favorem Monasteriorum à Carolo fuisse sollicitatam & impetratam: quemadmodum hæc omnia latiùs deducuntur in Compromisso, quo de consensu Caroli & Abbatum & aliorum hæc difficultas quibusdam arbitris commissa fuit 12. Febr. 1521. Habetur parte 4. Edictorum Brabantiæ, *lib. 4. tit. 1. cap. 6.*

Verùm cùm quæstio hæc ob varias difficultates per arbitros non decideretur, tandem sub Philippo II. Caroli immediato successore inita est Concordia super modo Monasteriis vacantibus de Abbatibus providendi, quæ saltem *provisionaliter* quousque quæstio principalis coram arbitris indecisa pendens terminaretur, observari deberet. Cùm autem quæstio nec hactenus decisa fuerit, is modus providendi *provisionalis* quasi in absolutum transiit, atque hodie juxta illum proceditur. Impressa est hæc Concordia in dicta parte 4. Edictorum loco cit. *cap. 12.*

XXIX. In hac Concordia promittit Princeps, quòd si quando aliquam Abbatiarum vacare contigerit, mittet aliquos Commissarios, duos nimirùm ex Abbatibus Brabantiæ ejusdem Ordinis quatenùs reperiantur, & quos judicaverit magis idoneos, aut alterius Ordinis illis deficientibus, unà cum aliquo alio tertio Commissario (qui hodie esse solet Cancellarius Concilii Brabantiæ) qui Commissarii super idoneitate & qualitate Religiosorum ejusdem Monasterii diligenter inquirant, ac informationem suam Principi cum suo *adviso* (idest, *judicio*) remittant, ac deinde eum, ait Princeps, quem maximè idoneum invenie„ mus, si quis modò idoneus reperiatur, desumemus „ habita ratione tam advisi eorum Commissariorum „ quàm vitæ conversationis & idoneitatis electorum, „ idque ex depositionibus eligentium, ex quibus constabit, quis ex electis in spiritualibus & temporalibus sit magis idoneus: „ Et casu, quo (pergit Prin„ ceps) aliquod Canonicum, seu legitimum obstite„ sit impedimentum contra hujusmodi electos, seu, „ ut præfertur, per Religiosos designatos, curabimus „ novam informationem capi, tam super ejusdem „ Monasterii, quàm aliorum ejusdem Ordinis in Bra„ bantia successivè Religiosis, ad finem ut ex desi„ gnatis desumamus, seu approbemus, quem reperie„ mus magis idoneum. „

XXX. Itaque juxta normam hujus Concordiæ, qua hodie hic utimur, Religiosi coram Commissariis Regiis aliquos in Abbatem eligunt, sive proponunt, idque ordine illo, quo eos ad Prælaturam digniores credunt; atque tres ex illis pluralitate suffragiorum electos, solent Commissarii suo adjuncto super designatorum capacitate, & meritis judicio Principi proponere; è quibus Princeps unum designat, qui Religiosis Capitulariter congregatis per Episcopum, vel alium Superiorem auctoritatem confirmandi, seu installandi habentem, proponitur; atque ab ipsis per quamdam imaginem, seu speciem electionis in Abbatem recipitur.

XXXI. Eadem forma servari solet in designatione & electione Abbatissarum; sustinentque, Principem vi prædictæ Concordiæ non posse nominare nisi unam ex electis & propositis à Monialibus.

C A P U T IX.

De Confirmatione & Benedictione Abbatum.

1. *Abbates electi vel nominati debent à Superiore confirmari.*
2. *Abbates à suo Episcopo confirmandi; nisi sint exempti.*
3. *Interdum Abbates & Superiores electi unà censentur confirmati.*
4. *A quo confirmatio postulanda juxta Concordata Germaniæ.*
5. *In Gallia Abbates à Rege in vim Concordati nominati, tenentur à Sede Apostolica confirmationem habere.*
6. *In Belgio aliquando quæstio suborta fuit circa Abbates à Rege nominatos.*
7. *Usus obtinuit, ut Abbates in Belgio confirmentur, juxta jus commune & Ordinum particularia privilegia.*
8. *Quomodo Abbatum confirmatio & provisio expediatur juxta stylum Curiæ Romanæ.*
9. *Ex taxa Cameræ Apostolicæ constat, Abbatias Belgicas plerasque esse* consistoriales.
10. *Abbates in vim provisionis Apostolicæ possessionem non accipiunt sine placito Regio.*
11. *Solemnis Benedictionis Abbatialis nulla in Regulis Monasticis mentio.*
12. *Verisimiliter unà cum Pontificalium usu invaluit.*
13. *Benedictio* solemnis *non facit Abbatem.*
14. *Etiam hodie sine illa benedictione potest esse verus Abbas.*
15. *Ante benedictionem vocatur simpliciter Abbas.*
16. *A quo benedicendus Abbas?*
17. *Ritus in multis convenit cum ritu consecrationis Episcopalis.*
18. *Promittit fidelem rerum Monasterii dispensationem.*
19. *Traditur ei Regula ad regendum Monasterium.*

20. *Ab-*

20. *Abbatissæ etiam solemniter benedicuntur; & regere Monasterium juxta Regulam promittunt.*
21. *Abbatissæ spirituale & temporale regimen Monasterii committitur.*

I. Abbates aliique Monasteriorum Superiores, qui vel per electionem Conventus, vel per nominationem Regiam constituuntur, necessariò à Superiore confirmandos esse, priusquam se administrationi immisceant, uno consensu tradunt Canonistæ ad *Cap.* Qualiter § *de Electione.*

II. Jure communi Abbates *non exempti*, postquam à suo Conventu fuerint electi, ab Episcopo Diœcesano, cui *immediatè* subjiciuntur, confirmandi sunt; uti communiter tradunt Canonistæ ad *Cap.* Statuimus § *de Suppl. neglig. Prælat.* Exempti verò confirmationem petere debent à Pontifice; quando scilicet, exempti *immediatè* sunt Papæ subjecti: „ Secus autem (ait Ascanius Tamburinus de Jure Abbatum, *tomo* 1. *disput.* 6. *quæst.* 2. *num.* 2.) si Abbas habet alium Prælatum *medium* cui subsit, prout Abbates & Prælati locales habentes Abbatem & Præsidentem *Generalem*, vel *Provincialem*, à quo confirmentur.

III. Deinde Abbates & Prælati locales qui non per electionem *Conventuum* eliguntur, sed à Generali cum definitorio constituuntur, non indigent confirmatione, uti rectè ibidem *num.* 4. monet Tamburinus: „ Quia quando ad eumdem spectat electio, & confirmatio eodem jure, tunc eo ipso, quòd eligit, etiam confirmare censetur.

Hinc in Italia Abbates *perpetui*, qui à Pontifice *consistorialiter* designantur, nulla alia indigent confirmatione.

IV. Concordata Germaniæ concedunt, quòd in Monasteriis *immediatè* subjectis Sedi Apostolicæ fiant Canonicæ electiones, quæ ad *dictam Sedem deferantur*, „ quas etiam, ait Nicolaus V. ad tempus Constitutionis, felicis recordationis Nicolai Papæ III. quæ incipit *Cupientes*, expectabimus, & elapso dicto termino, si non præsentatæ, vel si præsentatæ minùs Canonicæ fuerint, providebimus, & si Canonicæ fuerint, *confirmabimus* . . . . Et in Monasteriis dictæ Sedi *immediatè non subjectis*, & aliis regularibus Beneficiis, super quibus pro *confirmatione*, vel provisione ad dictam Sedem non consuevit haberi recursus, electi, seu illi, quibus providendum est, pro *confirmatione* & provisione hujusmodi ad Curiam Romanam venire non tenebuntur.

V. In Gallia vigore Concordatorum Rex nominat personas ad Monasteria vacantia Sedi Apostolicæ, ut ab hac Sede *provisionem* accipiant; quæ provisio pro confirmatione reputatur. Quare quoad Abbatias, & Prioratus Regiæ nominationi subjectos, *confirmationes* seu provisiones à Sede Apostolica peti, & obtineri debent.

VI. In Belgio aliquando quæstio fuisse legitur, num Abbates per Regem designati à Sede Apostolica *confirmationem*, sive provisionem obtinere tenerentur: eò quòd in indulto Caroli V. Philippi II. & Alberti Archiducis, de nominando ad primarias Ecclesiarum dignitates habeatur, *quòd sic nominati à Sede Apostolica obtineant confirmationem*; sed quoad primas dignitates seculares post Episcopales, quoad hoc punctum indultum non est receptum: nec enim ullus à Rege ad hujusmodi dignitatem nominatus, confirmationem à Sede Apostolica petit. Quoad Abbatias verò, Principes hoc indulto uti non viderunt, sed jure quo priùs potiebantur; ut nimirum Monasteriis quidem sua maneat Canonica electio, hoc tamen temperamento, ut eligant quem Princeps, priùs facta inquisitione juxta supra citata Concordata, sibi *gratum* & maximè idoneum designaverit.

VII. Unde moribus Belgii, Abbatum confirmatio peti, & obtineri consuevit juxta jus commune, & particulares cujusque Ordinis Constitutiones & privilegia. Paucissima autem, eaque à jurisdictione Ordinariorum *exempta* Ordinis *Benedictini* Monasteria, à Sede Apostolica provisionem, seu *confirmationem* petere consueverunt.

VIII. Provisio Abbatiatum excedentium valorem annuum ducentorum florenorum *auri* de Camera expeditur consistorialiter, sive in Consistorio Cardinalium, idque prævia informatione ac propositione, quæ in Cathedralium Ecclesiarum provisione servari consuevit; uti expressè declaravit Gregorius XIV. in sua Constitutione, quæ incipit: *Onus Apostolica*, de qua suprà *tit.* 14. *cap.* 3. actum fuit; ubi & ritus informationis latiùs descriptus fuit.

IX. Ex taxa autem Abbatiarum & Monasteriorum, quam exhibet Ascanius Tamburinus ad calcem tomi 1. de Jure Abbatum, *ad exemplar libri Sacri Collegii, & Reverendissimæ Cameræ Apostolicæ*, patet, Abbatias Belgii omnes futuras *Consistoriales*, si earum provisio Romæ peteretur: taxa enim illarum ibidem notata, multùm excedit valorem annuum *ducentorum* florenorum auri de Camera.

X. Circa Abbatias, quarum provisio à Sede Apostolica habenda est, notandum, quòd licèt Pontifex in Consistorio det provisionem, nequaquam tamen in vim istius provisionis, possessionem Abbatiæ, aut ejus administrationem accipere queat provisus, ante expeditionem Bullarum; & priusquam placetum Regium hisce in partibus accesserit, quemadmodum in provisione Cathedralium Ecclesiarum obtinere, suprà *tit.* 14. *cap.* 5. ostensum est.

XI. De solemni, quæ hodie in usu est, Abbatum benedictione nihil in Regulis Monasticis, aut antiquis historiis, aut Ecclesiasticis monumentis occurrit.

Meminit quidem Canon 14. Synodi VII. Abbatum, qui ab Episcopo *manus impositionem* acceperunt; sed uti benè notant ad dictum Canonem Balsamon, Zonaras aliique Græci Commentatores, tantùm sermo est de impositione manus, quia Abbas in Presbyterum ab Episcopo fuit ordinatus. Unde errat Glossa dum ad *Can.* 1. *dist.* 69. apud Gratianum *hanc manus impositionem* pro *benedictione Abbatiali* accipit.

XII. Admodum verisimile est, solemnem illam Abbatum benedictionem, quæ ad Episcopalem consecrationem non parùm accedit, invaluisse, quando Abbates cum ornamentis Pontificalibus ad ipsam quodammodo Pontificalium, sive Episcopalem eminentiam, ac dignitatem ascendere cœperunt.

XIII. Quidquid sit, illud certum est, benedictionem illam *solemnem* non constituere aut efficere Abbatem; nec ita necessariam esse hanc benedictionem in Abbate, uti est consecratio in Episcopo. Unde sæculo XI. scripsit S. Ivo Carnotensis: *Promotionem Abbatis non facit Episcopalis Benedictio, sed Fratrum communis electio.*

XIV. Adhæc Alexander III. *in Cap.* 1. § *de Suppl. negl. Prælat.* concessit Cisterciensibus, ut „ si Episcopus *tertiò* cum humilitate, ac devotione, sicut „ convenit, requisitus, Abbates *benedicere* renuerit, „ liceat Abbatibus proprios Monachos benedicere, & „ alia quæ ad hoc officium pertinent, exercere. „ Ex quo conficitur, benedictionem nullatenus esse Abbati constituendo necessariam.

Quin nec hodie Abbates *triennales* benedicuntur (ait Tamburinus de Jure Abbatum, *tom.* 1. *disput.* 12. *quæst.* 3.) & tamen gaudent prærogativis, quibus benedicti.

XV. Notantque ulteriùs Canonistæ, electum & confirmatum, tametsi *needum benedictum*, vocari simpliciter *Abbatem* in citato *cap.* 1. & *cap.* 13. § *de Accusationibus*; idemque de stylo Cancellariæ Romanæ servari scribit Oldradus, *consil.* 14. subdens, Abbatis Beneficia vacare post adeptam possessionem *ante benedictionem*.

XVI. Benedictionem de jure communi Abbates accipere debent à proprio Episcopo, uti notatur in citato *cap.* 1.

Martinum Quintum Abbati S. Pancratii de Florentia Congregationis Vallis Umbrosæ; & Eugenium Quartum Congregationi Cœlestinorum concessisse privilegium, ut à quocumque maluerint Antistite gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habente, benedictionem accipiant, refert Tamburinus loco citato *quæstione* 10.

Et teste Choppino, *lib.* 2. *Monast. tit.* 1. *n.* 7. per Bullam Innocentii VIII. Cistercienses habent privilegium speciale pro Abbate capite Ordinis, ut possint novis Abbatibus & Abbatissis sui Ordinis sacræ benedictio-

dictionis munus impendere, *citra Episcopi* auctoritatem, edita Bulla ann. 1484.

Deinde hoc privilegium extendit Clemens VIII. per Bullam 24. Julii 1599. concedendo Abbati Capiti Ordinis Cisterciensis constituendi, ac delegandi Abbates Commissarios per Provincias cum potestate benedicendi novos Abbates & Abbatissas sui Ordinis: quo privilegio etiamnum hodie utitur in Belgio Ordo Cisterciensis.

XVII. Ritus hodiernus benedicendi Abbates, penè per omnia coincidit cum ritu consecrationis Episcopalis, refertùrque in Pontificali Romano, in quo hæc duo notanda occurrunt.

XVIII. Primò, quòd inter articulos examinis hic recenseatur: *Vis res Monasterii tibi commissi fideliter custodire, & in usus Ecclesiæ, Fratrum, Pauperum & Peregrinorum distribuere?* Respondet Benedicendus: *Volo*.

XIX. Secundò, ubi Episcopo consecrando traditur liber Evangeliorum, Abbati traditur Regula sui Ordinis, his verbis: *Accipe Regulam à Sanctis Patribus traditam, ad regendum custodiendumque gregem tibi à Deo creditum, quantùm Deus ipse te confortaverit, & fragilitas humana permiserit.*

XX. Abbatissæ etiam solemniter benedici consueverunt ritu in Pontificali descripto, in quo inter cætera hæc notanda sunt.

Primùm, quòd Prælatus benedicens tradat electæ Abbatissæ Regulam, dicens: „ Accipe Regulam à Sanctis Patribus traditam, *ad regendum custodiendumque gregem* tibi à Deo commissum, quantùm Deus ipse te confortaverit, & fragilitas humana permiserit. Accipe gregis Domini *maternam* providentiam, & *animarum procurationem*; & per divinæ legis incedendo præcepta, sis ei Dux ad cœlestis hæreditatis pascua.

XXI. Denique absoluta benedictione Prælatus eam intronizat, dicens: „ Accipe *plenam & liberam* potestatem regendi hoc Monasterium, & Congregationem ejus, & omnia quæ ad illius regimen *interius & exterius*, spiritualiter & temporaliter pertinere noscuntur.

Ex his videmus, Abbatissæ regimen non tantùm exterius & temporale, sed & interius ac spirituale, quin & *procurationem animarum* committi.

CAPUT X.

Quis Ordo & ætas in Superioribus Regularibus requiratur?

1. *Abbates olim non erant Presbyteri.*
2. *Hanc disciplinam supponit Conventus Aquisgranensis sæculo IX.*
3. *Non refragatur huic disciplinæ Regula Benedictina.*
4. *Gratianus censuit ex Regula Benedictina Abbates debere esse Presbyteros.*
5. *A mente Regulæ aberravit Gratianus.*
6. *Alius Gratiani Error.*
7. *Ad disciplinam sui temporis respexisse videtur Gratianus.*
8. *Jure Decretalium Abbates tenentur ad Presbyteratum promoveri.*
9. *Idem est de Priore Conventuali.*
10. *Hodiè cura Animarum requirit Sacerdotium: & quare?*
11. *Jure communi requiritur ætas 25. annorum in Abbate & Priore.*
12. *Per Concordatum Gallicanum recessum est ab hoc jure communi.*
13. *Qua ratione in Gallia Abbates compellantur ad suscipiendum Presbyteratum.*
14. *Quæ ætas jure communi in Abbatissa & Priorissa requiratur.*
15. *Concilium Tridentinum requirit annum 40. completum.*
16. *Quid Concilium Tridentinum velit dum in Monasterio non reperitur, quæ has qualitates habeat.*
17. *Quandonam ex alio Monasterio eligi possit vel debeat.*
18. *In electione Superiorum magis ad merita, quàm ad ætatem attendendum.*

I. OLim non omnes Abbates, Presbyteros fuisse ex antiquis Monachorum Regulis & vitis fat manifestum est; unde jampridem sine ulla hæsitatione, Rupertus Abbas *lib.* 2. *in Regulam Benedictinam c.* 10. postquam loquutus esset de disciplina requirente in Abbate Presbyteratum, ait: *Olim non ita erat, multi Abbates erant, qui sacros Ordines non habebant.*

Ad quæ aliaque reflectens Hugo Menardus in appendice 3. *ad caput* 23. *Concordiæ Regularum*, ait: „ Quare quorumdam Recentiorum opinioni suffragari non possum, qui dicunt Abbatem teneri ad Sacerdotium ex Regulæ S. Benedicti instituto. "

Deinde refert plura exempla Abbatum, qui numquam Presbyteri fuerunt; atque inter alia Sancti Eugendi qui numquam ad hunc Ordinem promoveri voluit: „ & cùm de hoc Ordine suscipiendo sollicitaretur, dixit, utilius multò esse Abbati propter *juniorum ambitionem* liberum à Sacerdotio præesse fratribus. "

II. Hanc pristinam disciplinam non obscurè supponit conventus generalis Abbatum anno 817. Aquisgrani coram Ludovico Pio habitus ad reformationem Monachorum, ubi *cap.* 62. dicitur: „ Ut Abbas, Præpositus, vel Decanus, quàmvis *Presbyter non sint*, Lectoribus benedictionem tribuant. "

III. Neque his refragatur, quòd ex Regula S. Benedicti, Abbas animas regendas suscipiat; atque ita *curam animarum* habeat; quæ videtur Sacerdotium supponere; ita ut communiter tradant Canonistæ, Beneficium curam animarum annexam habens exigere in Beneficiato, ut saltem ad Sacerdotium intra tempus à jure definitum promoveatur. Verùm *regimen animarum*, de quo S. Benedictus, comprehendebat quidem omnem auctoritatem & jurisdictionem in Monachos, statuendi, præcipiendi, corrigendi, puniendique, quantùm saluti Monachorum, & disciplinæ Monasticæ congruit: sed Eucharistiæ, pœnitentiæ, aliorumque Sacramentorum administrationem, quæ Ordinem Sacerdotalem exigunt, non complectebatur; quo sensu etiamnum hodie Abbatissis, necnon quibusdam Superioribus laicis, ut apud Cellitas, seu Alexianos, cura seu regimen animarum, & spiritualis jurisdictio absque potestate Clavium, competere dicitur, uti latè probat Zypæus, *Resp.* 10. *de Regularibus*; & quoad Abbatissas, manifestè supponit Pontificale, eis *animarum procurationem* incumbere, ut capite præcedenti notatum est.

IV. Gratianus tamen censuisse videtur, quòd ex præscripto S. Benedicti Abbas deberet ad Sacerdotium promoveri; eò quòd Abbatis sit egredientibus Fratribus *benedictionem* impartiri; quam nonnisi à Sacerdote dari posse credidit Gratianus. Verba ejus sunt, subjecta *Canoni* 39. *caus.* 16. *qu.* 1. „ Superiori auctoritate non prohibemur Abbates Sacerdotes fieri: cùm beatus Benedictus jubeat Abbatem fratribus egredientibus, & regredientibus *benedictionem* dare: quod nonnisi *Sacerdotum* est. "

V. Verùm, ut notat Haeftenus in *prolegomeno* 18. §. 11. in vitam S. Benedicti, Gratianus hic à sensu ac mente Patrum aberravit, dum credidit *Benedictiones*, de quibus in Regulis Monasticis, nonnisi à *Presbyteris*, dari potuisse. Nam, uti benè monet Haeftenus, hæ Monasticæ observantiæ, uti & benedictiones Ministrorum & lectorum mensæ nullam cum Sacerdotali Ordine habent connexionem, nec ab eo dependent. Paternas potiùs has dixerim, ait Haeftenus, quibus abeuntes, vel redeuntes prosequuntur filios.

Plura ibidem ait Haeftenus, quibus etiam ex ipsa Regula Benedictina evincit, *Benedictiones* hujusmodi non fuisse Presbyterales; multisque ostendit, Abbates ex præscripto Regulæ non debuisse esse Presbyteros, atque contrariis argumentis occurrit.

VI. Notat insuper Haeftenus ibidem, Gratianum multùm aberrare, ac sibi quasi contradicere, dum eodem loco ait: *Lectionem Evangelii cum subsequente oratione dicere, Sacerdotalis esse officii*; cùm ipsemet,

Dist. 25.

Dist. 25. *Can.* Perlectis ex Isidoro scripserit, ad *Diaconum* pertinere *Evangelium prædicare*. *Nam sicut Lectoribus vetus Testamentum, ita Diaconis Novum prædicare præceptum*.

VII. Cæterùm Gratianus benedictiones Monasticas, atque lectionem Evangelii asserens esse *officii Sacerdotalis*, forsan ad disciplinam sui temporis reflexit; eo quippè tempore Abbates plerique Presbyteri erant. Imò tum in Synodo Pictaviensi sub finem sæculi 11. decretum erat, *Canone* 7. „ Ut *Abbates*, Decani & „ Præpositi, qui Presbyteri non sunt, *Presbyteri* „ *fiant*, aut Prælationes amittant.

VIII. Hic Canon postmodum relatus in Decretales Gregorii IX. in *Cap.* 1. ꝑ *de Ætate & qualit. Ordinand.* partem juris communis constituit.

Hinc nullus dubitat, quin juxta Juris communis dispositionem atque hodiernam disciplinam, Abbates Regulares & Titulares debeant esse Presbyteri, aut infra annum ad Presbyteratum, quemadmodum alii Dignitatem aut Beneficium cum cura animarum annexa possidentes, promoveri.

IX. Quod de Abbatibus hìc statuitur, idem quoque in *Priore* Conventuali juxta modernam disciplinam ex eadem ratione obtinere receptum est; utpotè cui non minus, quàm Abbati cura animarum imminet; atque ita Beneficiis *curatis* annumeratur; quæ Presbyteratum requirere nullus ambigit.

X. Curam enim animarum hodie involvere potestatem Clavium aliaque à Sacerdotali charactere dependentia, receptum est; nec illi *propriè curam animarum* juxta modernam phrasim habere censentur, qui vi sui muneris non debent Sacramenta & cætera à Clavibus & Sacerdotio dependentia suis subditis administrare; quamvis aliàs lato sensu curam animarum habere dici possint; ut suprà est expositum.

XI. Ulteriùs, quamvis in Regula Benedictina, aut aliis Regulis Monasticis non determinetur *ætas* Abbatum, aut Priorum Conventualium, hodie tamen ex jure communi, nec Prioratus Conventuales, uti nec Abbatiæ, sunt conferendi aut committendi cuiquam, nisi annum 25. attigerit *Clemen.* 1. §. Cæterum *de statu Monach.* quæ est ætas legitima ad Sacerdotium. Priore ergo disciplina quoad Sacerdotii necessitatem in Abbate stabilita, consequens erat, & hanc introduci.

XII. Hinc Rebuffus reflectens, quod vi Concordati Rex Galliæ possit ad Abbatiam nominare Regularem in 23. duntaxat ætatis anno constitutum, non dubitat concedere, non tantùm esse derogatum Juri communi quoad ætatem, sed etiam per consequens dispensatum censeri in susceptione Sacerdotii; ut nimirùm illud infrà annum conformiter ad Jus commune suscipere non teneatur. Ad Concordata titulo *de Regia & Prælat. Nominatione*, §. *Monasteria*, Verbo: *viginti trium annorum*; ibidemque addit, quòd de Jure communi requireretur, quod Abbas esset Sacerdos: „ tamen hodie, ait, consuetudo se habet in „ contrarium . . . . sed non est secundùm Lucam, „ Abbatiæ fructus devorare, & Deo non servire, & „ non promoveri (ad Sacerdotium) & tales sunt „ Deo exactam rationem reddituri, sed conscientias „ eorum oneramus.

XIII. Huic abusui obviam itum est Decreto Blesensi, *art.* 9. quo cavetur, ut Abbates & Priores Conventuales, qui ætatem legitimam attigerint, teneantur intra annum ad Ordinem Presbyteratus promoveri à tempore provisionis computandum: quòd si infrà biennium subsequens non fuerint promoti ad illum Ordinem, Beneficia per ipsos obtenta declarabuntur vacantia & impetrabilia; ac insuper cogentur restituere fructus perceptos impendendos in pios usus. Le Prestre, *Cent.* 2. *cap.* 78. *in Annotationibus*.

Ibidem quoque in corpore notat, pro obtinendo simplici Prioratu Regulari, sive in titulum, sive in Commendam, requiri ætatem 14. annorum; tametsi nullus Ordo requiratur, sed simplex Tonsura sufficiat, & ita sæpiùs judicatum fuisse asserit.

XIV. In Abbatissa & Priorissa Conventuali jure communi in *Cap.* Indemnitatibus *de Elect. in* 6. requiritur ætas 30. annorum completorum; neque per Concordata Galliæ huic articulo derogatum esse monet Rebuffus loco citato; quia Concordata non loquuntur de Monialibus.

XV. Concilium Trident. *Sess.* 25. *cap.* 7. *de Regularibus*, vult, ut „ Abbatissa & Priorissa, & quocumque alio nomine appelletur, eligatur non mi- „ nor annis quadraginta, & quæ octo annis post „ expressam professionem laudabiliter vixerit. „

Requiri annum quadragesimum *completum* post Garziam probat Fagnan. ad *Cap.* Cum in cunctis ꝑ *de Elect. num.* 125.

XVI. „ Quòd si his qualitatibus non reperiatur „ in eodem Monasterio, pergit Synodus, ex alio ejus- „ dem Ordinis eligi possit. Si hoc etiam incommo- „ dum Superiori, qui electioni præest, videatur; ex „ iis, qui in eodem Monasterio annum trigesimum „ excesserint, & quinque saltem annis post professio- „ nem rectè vixerint, Episcopo, vel alio Superiore „ consentiente, eligatur. „

XVII. Refert autem Fagnanus ad *Cap.* Cum in cunctis ꝑ *de Elect. num.* 114. quòd si reperiatur in Monasterio Monialis quadragenaria cum qualitatibus à Synodo requisitis, tunc non possit eligi ex alio Monasterio etiam ejusdem Ordinis. Sin autem talis in ipso Monasterio reperiatur, tunc etiam poterunt de consensu Episcopi aut Prælati electioni præsidentis, eligere aliam quæ *trigesimum* annum excesserit, & *quinque* annis saltem post professionem rectè vixerit. Quòd si nec talis in proprio Monasterio reperiatur, nec quadragenaria in alio Monasterio ejusdem Ordinis, tunc poterunt ex alio Monasterio ejusdem Ordinis eligere, quæ *trigesimum* ætatis annum explevérit, & ad præscriptum Decreti Tridentini professa sit. Nulla tamen, ait, minoris ætatis eligi poterit, sed postulanda à Sede Apostolica; idque ob prohibitionem in citato *Cap. Indemnitatibus*.

XVIII. Cæterùm in electione Abbatum, & Abbatissarum præcipuè ad merita & capacitatem attendendum est, quemadmodum optimè expressit Sanctus Benedictus in Regula, & Justinianus in sua Sanctione; quorum verba capite præcedenti, *num.* 2. & 3. relata sunt; neque certa ætas, aut tempus professionis jure positivo præscripta fuerunt, nisi quia credebatur, quòd hæc conducerent, ut meliùs de capaciore provideretur Monasteriis.

TITULUS TRIGESIMUS SECUNDUS.

De Regularium Reformatione & Visitatione:

CAPUT PRIMUM.

Præcipuæ causæ collapsæ disciplinæ Monasticæ recensentur.

1. *Omnia humana mutabilitati obnoxia.*
2. *Ordines etiam sanctissimè instituti eam senserunt.*
3. *Prima causa relaxationis peculiarius.*
4. *Hæc eradicanda est.*
5. *Recessus à paupertate in victu, vestitu, ædificiis, & supellectile disciplinæ Monasticæ exitialis.*
6. *Hic recessus trahit ad Monasteria homines carnales.*
7. *Facit ut in admissione ad Religionem humana multa intercurrant.*
8. *Similis ad Religionem introitus & admissio relaxationi Religionis occasionem subministrat.*
9. *Sæcularium hominum ad Monasteria confluxus Monasticam disciplinam labefactat.*

10. *Omis-*

10. *Omissio orationis Religionis spiritum extinguit.*
11. *Hæque & alia multa oriri solent ex divitiarum affluentia.*
12. *Ex rerum temporalium nimia abundantia collapsam Monasticam disciplinam plures deplorarunt.*
13. *Rerum temporalium abundantia non omninò repugnat cum perfectione vitæ Monasticæ.*
14. *Est tamen difficile utramque simul componere.*
15. *Quid ad obviandum periculis orituris ex hac abundantia, statuerit Ordo Carthusianorum?*
16. *Ordines Mendicantes omnem rerum temporalium possessionem ideò abdicarunt.*
17. *Penuria horum Ordinum ex nimia Fratrum multiplicatione orta, plures relaxationis causas dedit.*
18. *Prima est negotiorum multiplicitas.*
19. *Secunda, evagatio nimia.*
20. *Tertia, affectata amicitia & familiaritas cum divitibus & Magnatibus sæculi.*
21. *Quarta, occupatio jurium Parochialium.*
22. *S. Bonaventura restrictum voluit numerum Fratrum uti & primi Capuccinorum Patres.*
23. *Penuria facit, ut plures non satis probati ad Religionem admittantur, quod Monasticæ disciplinæ exitiale est.*
24. *Regularum interpretationes & mitigationes, disciplinæ rigorem relaxandi occasionem dederunt.*
25. *Sæcularium confessiones excipere Ordinum Mendicantium prolapsioni occasionem dare potest.*
26. *Applicatio ad functiones Hierarchicas hisce Ordinibus relaxandis materiam subministrare nata est.*

I. „ ÆTerna lex (ait Lipsius *Lib. 1. de Constantia sua capit. 16.*) à principio dicta omni „ huic mundo, nasci, denasci, oriri, aboriri: nec „ quidquam stabile aut firmum arbiter ille rerum esse „ voluit, præter ipsum. " *Apud quem*, teste Apostolo, *non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.*

II. Hanc rerum humanarum vicissitudinem ac mutabilitatem experti quoque fuere quotquot etiam sanctissimè instituti sunt Monachorum atque Religiosorum Ordines.

Quis nescit, quàm sancta fuerint Ordinum illorum initia! quàm bonum per Ecclesiam universam sparserint odorem! quàm sanctè Patres illorum, ac etiam horum filii vixerint! Sed nec hoc ignoratur, à perfectione & sanctitate sua Ordines illos sensim ad magnam subinde prolapsos fuisse deformitatem; cujus prolationis penè tot sunt testimonia, quot de rebus Monasticis sunt Scriptores.

Illi consuli poterunt. Nos hic eorum testimoniis omissis, causas præcipuas collapsionis & defectionis Monasticæ disciplinæ breviter annotabimus, ut qui reformationi Monasteriorum intendere ac invigilare jubentur, causas & radices collapsæ disciplinæ intelligentes, iis tollendis & eradicandis præcipuè incumbant & allaborent.

III. Harum facilè præcipua jam pridem reputata est *peculiaritas*, sive vitium *proprietatis*.

Et quidem S. Gregorius, *lib. 10. Epist. 22.* mandat Episcopo Mariano, ut *peculiaritatem* à 4. aut 5. Monachis, in quibus hactenus corrigi minimè potuit, studiosissimè compescat, & Monasterium à tali *peste* mundare festinet: „ Quia, ait, si illic peculiaritas à „ Monachis habetur, neque *concordia*, neque *charitas* in Congregatione eadem poterit permanere.

Si autem *concordia* & *charitas* à Congregatione Monastica exulet, sanè quid exurget nisi confusa Babylon, & vitiorum spelunca?

Unde Dionysius Carthusianus tractatu *de Reform. Claustr. art. 16.* dans rationem cur Patres Monachorum proprietatem sive peculium tam rigorosè prohibuerint, ait: „ Consideraverunt enim quòd ex pro„ prietate seu peculio tamquam ex venenosa radice „ multa peccata proveniunt, utpote contumacia, su„ perbia, contentio, partialitas, avaritia, vana glo„ ria, invidia, mendacium, luxuria, occupatio in„ fructuosa, cura superflua, multiplex dissolutio, va„ ria mentis distractio, accedia, negligensque Divini „ Officii persolutio, atque similia.

IV. Pluribus hæc ibidem prosequitur Dionysius, uti videri poterit in Dissertatione mea Canonica *de Peculiaritate parte 1. cap. 3. §. 5.* ubi plura eam in rem referuntur.

Qui igitur reformationi intendunt ante omnia allaborare debent, ut vitium hoc radicitus evellant, occasionesque peculiaritatis Monachis adimere studeant, juxta ea, quæ tum in citata dissertatione, tum supra *titulo 29.* notavimus.

V. Facillimè quoque Monasticæ disciplinæ est motus à paupertate religiosa in victu, vestitu, supellectile, ædificiorum structura & ornatu, totoque vitæ genere.

Dum enim semel à paupertate ac simplicitate Monastica in his deflectitur, facilè ad delicias & excessus in cibo & potu, mollitiem in vestibus, sæcularem pompam & fastum in supellectile, superfluitatem in ædificiis; & à Christiana hospitalitate ad sæcularia & mundana convivia & epulas devenitur.

Hæc verò ubi semel invaluerint, sensim omnem paupertatis, simplicitatis necnon mortificationis & pœnitentiæ spiritum in Monachis extinguent, ac de spiritualibus carnales & mundanos efficient quemadmodum de similibus suo tempore dixit S. Bernardus in Apologia ad Guillelmum Abbatem.

VI. Præterea, dum in Monasteriis mensa lautè instructa, ædificia ut Principum penè palatia, supellex superba habentur, natum est fieri, ut Monasteria hujusmodi non tam ambiant illi, qui rejectis pompis ac deliciis mundi Christo pauperi in paupertate & humilitate vivere desiderant, quàm illi, qui commodè & lautè vivere volunt, ac sub Christo paupere quærunt, quod in sæculo invenire non possunt.

Hinc deinde fit ut plures in similia Monasteria irrepant, „ quos non traxit Divina vocatio ad hu- " militatem Christi (verba sunt Bellarmini *lib. 2. cap. " 6. de Gemitu columbæ*) sed carnalis affectus, qui " mentem excæcat, duxit illos, vel ad vitam commo- " diorem, cùm essent pauperes, vel ad honores ambien- " dos in Religione, cum in sæculo non invenerunt, " qua via possent ascendere: vel alio humano consi- " lio vestem induerunt, sed mores non mutaverunt. "

VII. Quin & ipsa quotidiana experientia docet, quòd Monasteria hujusmodi secundùm sæculum commoditatibus & apparatibus externis instructa reputent pro non exiguo, etiam juxta mundi æstimationem, beneficio, quòd multa sollicitatione & amicorum interpellatione interdum obtinendum est, alicujus ad Religionem admissionem: in tantùm, ut non tardò hic humanæ plures considerationes interveniant.

VIII. Hujusmodi autem ad Religionem introitus & admissiones, quid aliud quàm ipsi Monasticæ disciplinæ integram ruinam parere possunt?

Senserant malum illud sæculo 9. Monachi Fuldenses, supplicantes idcircò Carolo Magno, ut „ nullus " ante probationem suscipiatur, neque corpori Mo- " nasterii societur: ne fortè inquiunt, aliquis pro- " pter *commoda terrena* potiùs quàm propter *æternæ* " *vitæ* amorem se sociare voluerint; & receptus in- " honesto suo more conturbet fratres. "

IX. Adhæc dum ita omnia in Monasteriis splendent & abundant; atque Monastica paupertate, frugalitate & simplicitate receditur, quantus ad Monasteria hominum mundanorum confluxus? qui ipsis Monachis non tantùm quietem adimunt, sed sua visitatione, conversatione & colloquiis spiritum sæculi inspirant, eosque totos sæculares efficiunt, ut de Monachis propterea non tardò verificari queat illud Prophetæ Regii: *Commixti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum.*

X. Quam facilè insuper in Monasteriis hisce orationis ac meditationis spiritus extinguatur, propè intelligit, qui novit, quàm parum cum abundantia ac deliciis in cibo & potu aliisque corporis oblectamentis hujusmodi spiritus consistat. Spiritu verò orationis semel refrigescente etiam ipsa religio refrigescat necesse est; uti benè & fusè ostendit Joannes de Lezana De Reformatione Regularium *cap. 3. & 4.*

XI. Hæc aliaque, ut sunt otium, evagandi libertas, rerum temporalium cura, atque de hisce cum hominibus sæcularibus tractandi, imò & lites ac forenses contentiones sustinendi & prosequendi necessitas, Monasticæ disciplinæ adeo exitialia, unde primitus oriri solent, nisi ex ipsa divitiarum & rerum temporalium nimia affluentia, è qua & ipsos Abbates Laicos & Commendatarios progenitos esse supra vidimus.

Hinc jam pridem à multis animadversum est, ipsam divitiarum affluentiam Monasticam disciplinam avitamque pietatem in multis Ordinibus extinxisse.

XII. Quid hac de re dixerit Trithemius supra *Tit. 29. cap. 7. num. 14.* notatum est: Cui adde Arnoldum Abbatem Lubecensem in supplemento Helmoldi *Lib. 3. cap. 9.* „ Crevit possessio, & evanuit Religio, siqui-„ dem ex *temporalium abundantia*, dum cœperunt „ *carnaliter vivere*, cœperunt etiam carnaliter sape-„ re; refrixit charitas, subintravit mundialitas.

Quid mollem ac dissolutam Monachorum vitam, luxum & ornatum in vestibus & supellectile, splendidum Prælatorum apparatum, nec non luxum & abusum in templis & ædificiis, à S. Bernardo tam acriter exagitatum, in Ordinem Benedictinum invexerat, nisi ipsa rerum temporalium abundantia?

Quid rursus Ordinis Cisterciensis, qui tamquam *vitis fructifera*, & *Vinea Domini Sabaoth sub primis suis Prioribus florebat*, & *palmites suos longè lateque producens ad mortifera appellenda circumquaque tenera flores protulit*, uti loquitur Alexander III. quid inquam, Ordinis hujus sanctitatem labefactavit, nisi ipsa rerum temporalium affluentia (quemadmodum idem Pontifex deplorat in epistola ad Abbates Cistercienses relata in *Cap. 3. de Statu Monach.* & supra *tit. 29. cap. 3. n. 14.* exhibita.)

XIII. Ex his nequaquam tamen concludendum, divitias, multarumque rerum temporalium abundantiam nullatenus cum integritate disciplinæ Monasticæ, ipsoque spiritu Religionis posse consistere.

„ Certè multas opes olim possedit Ordo S. Benedi-„ cti in quibusdam Monasteriis (uti notat Mabillo-„ nius in præfatione ad primam partem seculi IV. „ Benedictinorum, *n.* 143.) sed ita rectè usi sunt, „ ait, Majores nostri. In Cœnobio Cluniacensi una „ die septemdecim millia pauperum congrua stipe do-„ nati sunt, ut legitur apud Udalricum *lib. 3.* Con-„ suetudinum Cluniacensium, *cap.* 12.

Nostra quoque ætas conspicit Monasteria in magna rerum temporalium copia, summam austeritatem & paupertatem, cum summa in pauperes effusione & Christiana hospitalitate conjunctam, servantia, atque per totam Europam vitæ Monasticæ perfectionis odorem spargentia.

XIV. Negari tamen nequit, quin summæ difficultatis, magnæque perfectionis sit, inter divitias, eam tenere moderationem, ut à paupertate & simplicitate Monastica non devient, easque omnes supra memoratas collapsionis & dissolutionis causas totaliter evitare.

Unde qui reformandæ Monasticæ disciplinæ intendunt, nequaquam abundantiam divitiarum desiderare debent; & si adsit, multum ac præcipuè satagere, quomodo dissolutionum rivulos ex hac abundantia divitiarum tamquam ex infecto fonte emanantes, occludere vel exsiccare queant.

XV. Hoc expenderunt primi Ordinis Carthusiensis Fundatores, de quibus refert Robertus Montensis in supplemento Sigiberti ad *ann.* 1133. „ Carthusienses „ præ cæteris continentes, pesti avaritiæ, qua pluri-„ mos sub religionis habitu laborare videmus, ter-„ minos posuerunt, dum certum numerum homi-„ num, (id est, colonorum seu feudatariorum) „ animalium, possessionum, quem eis prætergredi „ nullo modo liceat, statuerunt. “ Et de eisdem Jacobus à Vitriaco in historia Occidentis *libr. 2. cap.* 28. „ Habent autem certum animalium numerum & „ certas metas possessionum, quibus *mediocriter au-„ steram* vitam valeant sustentare.

XVI. Similiter S. Franciscus aliique Ordinum Mendicantium Patres videntes ex ipsa rerum temporalium possessione, præcipuè Monasticæ disciplinæ relaxationem & dissolutionem promanasse, omnem rerum temporalium possessionem non tantùm in particulari, sed etiam in communi, suis interdixerunt, uti supra notatum fuit: ut ita occasiones relaxationis è divitiarum abundantia profluentes in ipsa radice amputarent.

XVII. Verùm ea est rerum humanarum instabilitas, ut nec hi Ordines in ea paupertate fundati, diu ipsam relaxationem & casum evitare potuerint; quin & ipsa paupertas, quam pro firmanda ac fortiter stabilienda disciplina Patres sanctissimè ordinarunt, causas relaxationis subministravit.

Cùm enim Ordines illi sensim multiplicarentur, modusque certus & moderatus in recipiendis Fratribus non servaretur, eorum paupertas, & necessariorum defectus, & quæ hinc consequuntur molestiæ, eos ad conquirenda vitæ subsidia etiam cum relaxatione disciplinæ quodammodo coegit.

XVIII. Hinc est illa (quam ordine primam inter causas collapsionis Ordinis sui exprimit S. Bonaventura in *Epist.* 2. ad Provinciales sui Ordinis) „ negotiorum *multiplicitas*, qua pecunia (ait ipse „ Doctor) nostri Ordinis paupertati super omnia ini-„ mica, avidè petitur, incautè recipitur, & incautiùs „ contrectatur. “

XIX. Ex eadem multiplicatione Fratrum, & exinde proveniente mediorum temporalium penuria, profluebat quoque „ evagatio plurimorum, qui propter sola-„ tium suorum corporum (ait Doctor Seraphicus) „ gravando eos, per quos transeunt, non exempla „ post se relinquunt, sed scandala potiùs animarum. “

XX. Inde ulterius cum divitibus ac Magnatibus hujus seculi familiaritas nimia: adeo ut vix 30. annis ab ipso FF. Minorum & Prædicatorum exortu de quibusdam eorumdem Ordinum scribat Matthæus Parisiensis Monachus Benedictinus, ad ann. 1235. „ Erant enim „ Magnatum consiliatores & Nuncii, etiam Domini „ Papæ Secretarii, nimis in hoc gratiam sibi secula-„ rem comparantes. “ Testaturque idem auctor Pontificem iisdem Fratribus torvo vultu dixisse: „ Quid „ est hoc, Fratres? quò prorumpitis? Nonne professi „ estis paupertatem spontaneam, ut discalceati & in-„ glorii peragrantes vicos & castella & loca remo-„ tiora, prout opus Dei exigit, Verbum Dei humi-„ liter seminetur? Præsumitis jam indutis dominis „ feudorum mansiones vobis usurpare? Jam videtur „ in magna sui parte Religio vestra expirare. “

XXI. Ulterius, paupertatis ac necessitatis sublevandæ prætextu in Ordinem paulatim invecta est, uti ibidem deplorat Bonaventura, sepulturarum & testamentorum avida quædam invasio, non sine magna turbatione Cleri & maximè Sacerdotum. Sic in alia ad eosdem Provinciales epistola scribit: *Sed & sepulturarum et testamentorum litigiosa & avida quædam invasio cum exclusione illorum, ad quos animarum cura spectare dignoscitur, non modicum nos Clero toti fecit exosos, sicut experientia docente percepimus.*

XXII. Has similesque dissolutionis Ordinum Mendicantium causas & occasiones, quid ni Fratrum nimiæ multiplicationi, & ex ea profluenti necessariorum defectui adscribamus; ut proptereà S. Bonaventura in citata epistola his abusibus remedia adhibere volens, inter alia Ordinis sui Provincialibus præcipit: *Restringatis receptionem multitudinis; quia modis omnibus volo, quòd constitutio de receptione strictè servetur.*

Quare in illa reformatione Fratrum Minorum, quæ Ordini Capucinorum originem dedit, in primis illius Constitutionibus hæc habentur: „ statuimus „ ut Conventus familiæ *septimum* vel *octavum* Fra-„ trum numerum non excedant præterquam in ma-„ gnis civitatibus, ubi decem vel duodecim circiter „ Fratres commodè habitare poterunt. In reliquis ur-„ bibus aut oppidis non ampliùs quàm septem vel octo „ Fratres commorentur: ob id potissimùm ut perfe-„ ctiùs & sine impedimento, Regula ac *sancta pau-„ pertas* observentur. Ea siquidem erat S. Patris Fran-„ cisci voluntas, ut in chronico Ordinis habetur; ut „ *pauci* dumtaxat Fratres in locis degerent. “

XXIII. Præterea temporalium rerum penuria, nec non Ordinem multiplicandi studium, fecit, ut plures haud sat probati & exercitati ad Ordinem reciperentur: ut ex multis contra præcipitatam ac indiscretam admissionem Ordinum illorum, nec non Pontificum Decretis, variis temporibus editis cognoscitur, quæ supra *tit. 25. cap. 2. num.* 16. notata sunt. Præcipuè verò præcipitanter, & sine sufficienti examine admittebantur à quibus temporalia suis Monasteriis obventura sperabant; ut hoc pacto suæ inopiæ consulerent.

Quod notavit S. Bonaventura. Scribens enim quòd Simonia committeretur à recipientibus ad Ordinem; „ si personam recipiant *amore pecuniæ*, ita quòd si pos-„ sent illam pecuniam habere sine persona illa, non „ reciperent personam; sed ut habeant pecuniam, per-

sonam

„ sonam recipiunt, " subjicit: „ Et hoc plerique faciunt etiam ex *mera inopia*, operantes aliquem venire cum pecunia quem reciperent, ut eorum inopia repararetur, vel debita contracta. De talibus dicit Ecclesiasticus: *Propter inopiam multi deliquerunt*. Hæc Bonaventura in Apolog. *q. 18.*

Hi porrò haud sat probati, & ex humana aliqua consideratione faciliùs quàm oportebat admissi, rigorem Regulæ non ferentes, eam per subtiles interpretationes mitigare studebant.

XXIV. Hisce interpretationibus, quæ omnes ad rigorem Regulæ mitigandum tendebant, accesserunt mitigationes & privilegia successu temporis à Sede Apostolica importunè sæpiùs impetrata, quibus à Regulæ ipsius rigore sensim recedebatur, uti videre est in *Cap.* EXIIT *de V.S. in* VI. Clem. EXIVI; item Extravag. Joannis XXII. *Quorundam*, & QUIA NONNUMQUAM eodem titulo; in quibus de difficultatibus & mitigationibus Regulæ Franciscanæ agitur; qualia & super aliorum Ordinum Regulis Romanorum Pontificum Bullæ & Brevia extant in Bullario Romano.

Regulæ suæ ac Ordinis collapsionem ex illa glossarum & interpretationum inventione prævidens Franciscus, in suo Testamento omnibus suis Fratribus Clericis & Laicis præcepit per obedientiam, „ ut non „ mittant *glossas* in Regula, neque in istis verbis, „ dicendo, ita voluit intelligi: sed sicut Dominus „ dedit mihi simpliciter, ait, & purè dicere, & scri„ bere Regulam & ista verba, ita purè & simpliciter „ sine glossis intelligatis; & cum sancta operatione „ observetis usque in finem.

XXV. Allegatis prolapsionis causis, non immeritò tamquam non minima accensenda est, sæcularium utriusque sexus confessionum exceptio; cui functioni Fratres nonnumquam non satis in virtute ac vita religiosa exercitati & solidati, præfecti, dum ipsi à peccatorum sordibus alios purgare volunt, nonnumquam contingit, ut plus ipsi inficiantur, quàm pœnitentes ipsorum opera expurgentur. Quare in Ordinum Constitutionibus nihil adeò felicitè inculcatur, quàm ut non nisi admodum probati & ætate jam provecti ad sæcularium, præsertim mulierum, confessiones excipiendas admittantur.

Imò ut hoc a Fratribus periculum averterent, primi Ordinis Capucinorum Patres; à Gregorio XIV. impetrarunt Bullam, qua omnibus Ordinis Fratribus quacumque dignitate vel auctoritate suffultis interdictum fuit sæcularium quorumcumque etiam Clericorum confessiones excipere; prout refertur in Bulla Clementis VIII. quæ incipit, *Aliàs* 82. in Bullario Romano, quâ dictam Gregorii XIV. Constitutionem nonnihil mitigat & moderatur, nimirum, „ ut Minister generalis „ ejusdem Congregationis Capucinorum & diffinitores „ in capitulo generali congregati, & in eodem capitu„ lo tantùm, quibusvis ejusdem Congregationis Reli„ giosis, ad confessiones audiendas approbatis, prout „ ipsis Ministro generali & diffinitoribus videbitur, li„ centiam audiendi sæcularium utriusque sexus confes„ siones usque ad novi capituli generalis celebrationem „ & non ultra, & sic de capitulo generali in capitulum „ generale concedere respectivè possint & valeant.

XXVI. Adhæc quis nescit, quàm multas hæc Hierarchicarum functionum occupatio hisce Mendicantium Ordinum Religiosis subministraverit, cum sæcularibus & mundanis hominibus conversandi occasiones, ipsius Religionis sævissimas pestes!

Quot hìc non habentur evagandi & egrediendi occasiones & prætextus, imò & necessitates, quæ tamen sine dispendio vitæ Religiosæ rarò contingunt!

„ Religiosum & honestum Monachum (ait S. Tho„ mas à Villa-Nova *Serm. 2. in Dominica* 1. *Quadr.*) „ sub charitatis prætextu, ad pacem inter fratres com„ ponendum, ad solatium infirmis exhibendum, & „ alia pietatis opera exercenda extra Cœnobium ducit „ Satan: ut sic per plateas vagantem, libidine infi„ ciat; curiositate sauciet; ambitione inflet; curis sæ„ cularibus disturbet, & à devotionis fervore distra„ hendo tepefaciat & infrigidet.

Quàm soliciti fuerint Monachorum Patres ne facilè è Conventu Fratres egrederentur; quorque præcautionibus usi sint, ostendimus suprà *tit.* 27. *cap.* 4.

Van Espen, Pars I.

Singulari sanè titulo Religiosis congruit illud Augustini, *lib. 19. de Civitate Dei Cap. 19.* „ Otium " sanctum quærit charitas veritatis; negotium justum " suscipit necessitas charitatis. Quam sarcinam si nul- " lus imponit, percipiendæ atque intuendæ vacandum " est veritati: si autem imponitur, suscipienda est " propter charitatis necessitatem. "

Interim expendant hi, quibus reformandi & corrigendi cura & auctoritas credita est, qua ratione hisce relaxationis causis & occasionibus pro tempore & loco occurrere aut mederi possint; ipsamque Religionem collapsam ad pristinam perfectionem reducere (qui est unicus reformationis scopus, ut infra videbitur) vel integram conservare, & contra prolapsionis pericula munire queant.

CAPUT II.

Ad quos reformandi auctoritas pertineat?

1. *Olim Episcopi & Abbates reformationi Monasteriorum intendebant.*
2. *Præcipua penes Episcopos erat Auctoritas.*
3. *Juxta hodiernam disciplinam prima correctio Monachorum est penes Abbates; & his negligentibus penes Episcopos.*
4. *Episcopus solus procedere non potest; sed assumptis Religiosis ejusdem Ordinis.*
5. *Abbates Commendatarii non habent auctoritatem reformandi disciplinam Regularem.*
6. *Statuta circa disciplinam Regularem fieri possunt sine interventione Abbatis Commendatarii, secus circa temporalia.*
7. *Sæpiùs ad effectum reformationis necessaria est Principum auctoritas.*
8. *Auctoritate Ludovici Pii multa pro reformatione Monasticæ disciplinæ facta.*
9. *Principes olim mittebant suos legatos ad inspiciendum statum Monasteriorum.*
10. *Parlamentum Regium aliquando compellit Episcopum ut nominet Consiliarium Regium, qui reformationi præsit.*
11. *Senatus quomodo nominet subinde personas pro reformandis Monasteriis.*
12. *A Senatu Regio Superiori Regulari mandatum ut ad reformationem procedat, adjuncto Consiliario Regio.*
13. *Episcopis aliisque Reformatoribus adjunguntur interdum à Senatu Regio præter Consiliarios certæ personæ Regulares.*
14. *Aliquando injunctum fuit Episcopis ut Consiliariis aut aliis personis reformandi curam darent.*
15. *Quando Superior non est Regnicola, injungitur ut committeat Vicario.*
16. *Non minor hodie, quàm olim in hac re Principum auctoritas; & Synodus Tridentina curam Principum hac in parte excitat.*
17. *Reformationis executio non suspenditur per appellationes.*
18. *Generales Ordinum in Regno non residentes, sine licentia Regis ad reformandum non admittuntur.*
19. *Delegatus ad reformandum non potest alium subdelegare.*

I. Si pristinam Monasticam vivendi normam attendamus, reformationem Monasteriorum tum penes Episcopos, tum Abbates fuisse; atque hos illosque indifferenter Ordinum ac Monasteriorum reformationi intendisse, constabit.

Et quidem sæculo IX. Episcopos Abbatesque reformandis Monasteriis, atque ad pristinam disciplinam reducendis, in ipsis etiam Synodis intentos legimus.

In Concilio Moguntino anno 813. in secunda Turma concessisse dicuntur: „ Abbates ac probati Mo- " nachi Regulam S. Benedicti legentes, atque tra- " ctantes diligenter, qualiter Monachorum vitam in " meliorem statum atque augmentum cum Dei gratia " perducere potuissent. "

II. Quæ autem post discussionem Regulæ reperta sunt pro observantia disciplinæ Monasticæ opportuna,

Synodi, quæ præcipuè ex Episcopis constabat, auctoritate decreta fuerunt.

Simili auctoritate usi fuere Episcopi in Conciliis sub idem tempus coactis, non dubitantes, quin præcipua reformandi Monasteria auctoritas sibi competeret, juxta illud Concilii Arelatensis apud Gratianum *caus.* 18. *q.* 2. *Can.* 17. „ Monasteria, vel Monachorum disciplina ad eum pertineat Episcopum, in cujus sunt territorio constituta.

III. At inspecta disciplina in Decretalibus Gregorii IX. expressa, Abbatibus ac Ordinum Regularium Moderatoribus prima reformandi, ac corrigendi Monachos cura & auctoritas incumbere videtur; uti colligitur ex *cap.* QUANTO ꝟ. *de Officio Ordinarii*; ubi dicitur, tum demum correctionem Monachorum delinquentium circa disciplinam & regulam Monasticam pertinere ad Episcopum, si ipsi Prælati, sive Abbates post factam ab Episcopo monitionem neglexerint: quod hic notat Glossographus, dicens: „ Nota quòd *correctio* Regularium *primò* pertinet ad *Prælatos* ipsorum, & si Prælati sunt negligentes, tunc Episcopi eos corrigant secundum quod hic dicitur.

Sicuti Monachorum correctio Abbatibus aliisvè Prælatis negligentibus, ad Episcopum spectat, ita & reformatio Regularium saltem quoad non exemptos.

IV. „ Hoc autem Episcopus potest, ait Rebuffus, vocatis aliquibus Abbatibus & Religiosis reformatis: sed non solus, ut fuit dictum in Senatu contra Episcopum Carnotensem, qui *solus* processerat contra Religiosos S. Patrii anno 1526. die 13. mensis Decembris. “ Hæc ille in Commentario ad Concordata *pag.* 557. Verbo: *Reformatis*, edit. 1664.

Imò in negotio reformationis assumendos esse Religiosos ejusdem Ordinis, & eamdem Regulam professos, cujus sunt Monasteria reformanda, docet Panormitanus ad *Cap.* EA QUÆ ꝟ. *de Statu Monachor.* atque ita judicatum fuisse 9. Martii anno 1473. refert Fevretius, *Lib.* 3. *de Abusu*, *cap.* 4.

V. Porrò sicuti Abbates Commendatarii in his, quæ disciplinam Monasticam ac observantias Regulares concernunt, nullam planè habent auctoritatem nisi fuerint Cardinales, ut supra *Tit.* 31. *cap.* 7. notatum est; sed tota illorum directio est penes Priores Claustrales, ita quoque reformatio Monasteriorum, quantum ad disciplinam modumque vivendi, ad solos Superiores Regulares pertinet exclusis Commendatariis.

VI. Unde cùm anno 1581. quædam Abbatiæ certa statuta pro stabilienda suorum Monasteriorum reformatione edidissent sub hoc titulo: *Statuta & reformationes Congregationis* ***Benedictinorum exemptorum***, *& Abbatiarum trium Provinciarum Senonensis, Turonensis & Bituricensis a* ***Sancta Sede dependentium***, interjecta appellatione tamquam *ab abusu* per quosdam Abbates-Commendatarios ad Supremum Regia Parlamentum, à quibusdam dictorum statutorum articulis, dictum fuit per arrestum 30. Octobris 1583. rectè statutum fuisse quoad ea, quæ concernunt statum spiritualem Religiosorum, Regulam & disciplinam Monasticam: quoad verò concernentia temporalia Monasterii, malè, abusivè & nulliter fuisse statutum; idque rectè, ait Fevretius, quia ad statuendum, aut ordinandum quidpiam circa temporalia, consensus Abbatum Commendatariorum requiritur.

VII. Porrò frequenter contingit, ut Episcoporum & Prælatorum reformandi studium & labor sint sine fructu, ni Principes manum adjutricem addant.

Quod sciens piissimus Imperator Ludovicus cognomento *Pius*, in diplomate de Ordine in Monasterio S. Dionysii ejus auctoritate per Episcopos restituto, ita loquitur: „ Quapropter sæpissimè Sacerdotes Domini, quorum id officii esse noveramus, admonere curavimus, ac nostram principalem authoritatem *adjutricem* ad eorum ministerium juxta voluntatem Dei exequendum, promptè exhibuimus: ut quidquid in Ordinibus Ecclesiasticis, vel in quacumque persona emendatione dignum invenirent, pastorali auctoritate, postposita qualibet torporis negligentia, vel personarum acceptione, incunctanter corrigere, & ad statum rectitudinis perducere decertarent. *Tom.* 7. *Concil. Col.* 1674.

VIII. De hoc Ludovico inter alia refert Amoinus de Gestis Regum Francorum, *lib.* 5. *cap.* 9. „ Itidemque constituit Deo amabilis Imperator Benedictum Abbatem, & cum eo strenuæ Monachos per omnia vitæ, qui per omnia Monachorum euntes redeuntesque Monasteria, uniformem traderent cunctis Monasteriis (tam viris, quàm Sanctimonialibus fœminis) vivendi secundùm Regulam S. Benedicti incommutabilem morem. “

Eodem pietatis zelo „ anno quarto sui imperii idem Imperator, Aquisgrani in Palatio cum pluribus Monachis Conventum faciens (ait Leo Ostiensis Monachus Benedictinus in Chronico Cassinensi, *L.* 1. *c.* 16.) utilissima nostri Ordinis observationi septuaginta duo generalia Capitula constituit. “ Deinde subjicit de his Capitulis dictus auctor: „ Quæ omnia apud nos perinde ferè ac Regula S. Benedicti observantur. “

Extant hæc Capitula apud Labeum tomo 7. Conciliorum *ad annum* 817. & apud Haeftenum ad calcem Disquisitionum Monasticarum, eruditis notis illustrata.

IX. Ulterius, ad promovendam Monasteriorum reformationem mittebant Imperatores suos Legatos, quos *Missos* dicebant, qui Monasteria adirent; quæque esset Monachorum vita & conversatio diligenter inspicerent: quemadmodum in Capitularibus Regum Francorum videmus, atque Capitulare quintum anni 806. *cap.* 4. habet: „ Ut prædicti *Missi* per singulas civitates ... diligenter inquirant de conversatione singulorum, vel quomodo emendatum habeant, quod jussimus de eorum lectione, & cantu, cæterisque disciplinis & Ecclesiasticæ Regulæ pertinentibus. “

Hæc Principum auctoritas non minor est hodie quàm olim fuit; nec minus etiam hodie necessaria, ut reformatio executionem sortiatur.

X. „ Parlamentum in hoc Franciæ Regno (ait Rebuffus loco citato) concessit & compulit Episcopum, ut circa Vicarios generales certus *Consiliarios* Clericos, qui faciant statuta & alia ad *reformationem* pertinentia, ut vidi sæpiùs, inquit, servari in hoc Senatu. “

XI. Testatur quoque Joannes Tournetius in sua collectione Arrestorum, *Litt. A. art.* 9. quòd incidente quæstione & materia reformationis, Senatus Regius consueverit ad hoc deputare unum è Consiliariis suis, vocatis, seu adjunctis uno vel duobus ejusdem Ordinis Religiosis, qui subindè per ipsam Curiam nominantur; subinde verò eorum electionem ipsi Consiliario deputato committit.

XII. Anno 1513. 18. Novembris evocatus ad Curiam Regiam Provincialis PP. Prædicatorum Provinciæ Franciæ, cui insinuatis arrestis Curiæ super reformatione Prioratus Pisciaci eidem injunctum fuit ab eadem Curiâ, dictæ reformationi diligentissimè incumbat, eamque absque ulla dissimulatione, aut fictione perficiat; quod ni faciat, Curia providebit; atque efficaciùs, aut convenientiùs reformationem exequi valeat, ipsaque reformatio pleniorem sortiatur effectum, Curia unum è suis Consiliariis adjunxit; qui secum accipiat unum è Clericis Cameræ Computorum, cui exhibeantur computus temporalium ipsius Prioratus. Ita refertur à Pithæo tomo 2. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 34. *art.* 11. Et rursus (ut *art.* 12. dicitur) 20. Decembris 1520. eidem Provinciali per Curiam Regiam mandatum fuit, ut indilatè ad dicti Monasterii reformationem realiter procedat, eamque indilatè perficiat, ac de ejus perfectione Curiam informet ante festum Purificationis proximum; atque ad executionem ejusdem reformationis viriliter pergat, ipsasque Religiosas dicti Prioratus ad ejusdem observationem modo ac forma in arresto Curiæ expressis compellat; deputans dicta Curia unum è suis Consiliariis, qui eidem reformationi assistat, ac manum adjutricem concedat.

XIII. Item eodem anno 1520. injunctum fuit per arrestum Parlamenti Tholosani Archiepiscopo Tholosano reformare Conventum PP. Augustinianorum dictæ Civitatis Tholosanæ, in eum finem ipsi adjungendo Inquisitorem Fidei, Guardianum Conventus Minoritarum extra muros dictæ civitatis, & Priorem Carmelitarum ejusdem civitatis; deputans idem Parlamentum duos Consiliarios, qui ipsi Archiepiscopo ejusvè Officialibus in facienda reformatione assistant: injungendo Officiariis & Magistratui Tholosanis porrigendi manum adjutricem pro executione reformationis.

Similiter injunctum fuit Priori S. Martini in Campis,

ut

ut titulo Vicariatus sibi per Abbatem Cluniacensem dati, procederet ad reformationem Collegii Cluniacensis in Civitate Parisiensi, advocatis sibi in consilium Abbate Sancti Victoris, Priore Cælestinorum, & Vicario Sancti Germani, conformiter ad arresta antehac data, adjuncto uno Consiliario. Ita per Curiam resolutum 1529.

XIV. Et anno 1532. cùm Episcopus Silvanectensis exposuisset, se non esse sufficientem, ut reformationem cujusdam Conventus Ordinis S. Augustini sibi à Curia injunctam perficiat, dictum fuit, ut aliquos ex Consiliariis Regiis suos pro facienda reformatione Vicarios constitueret, qui tum reformationem in ea qualitate præscriptam, auctoritate Regia observari juberent, *Art.* 20.

Quin interdum injunctum fuit Episcopo, ut aliquibus Religiosis per Curiam designatis committat potestatem reformandi Monasterium in capite & in membris, *Art.* 21.

In textu notatum est, quòd in Gallia, Senatus Regii subinde se protegularum reformatione impendant; quin & nonnumquam unum alterumvè Episcopo Monasteria visitanti, & reformationem meditanti è suo corpore adjungant ut visitatio, & meditata reformatio faciliorem & promptiorem effectum habere queat; uti statuque Rebuffus in Concordatis, titul. de Regia ad Prælatutas nominatione, §. 1. In verbo *reformatis*, se pluries vidisse Senatum Regium ex officio extra ordinem cognoscere de reformatione Monasteriorum, & solere compellere Episcopum Diœcesanum, ut creet Vicarios Generales quosdam Senatores Clericos, qui edant statuta & alia, quæ pertinent ad reformationem.

Similiter in Belgio nostro Principes eorumque Magistratus nequaquam dubitarunt, sibi jus esse Monasticæ ac regularis disciplinæ conservationi, & restaurationi intendere, & suam, ad eam conservandam, aut restaurandam, auctoritatem impendere.

Et quidem cùm circa annum 1556. Principi innotuisset, in quadam Abbatia disciplinam monasticam admodum esse collapsam, gravesque abusus irrepsisse, adeòque reformatione omninò opus esse, Princeps ad vacantem hanc Abbatiam novum Abbatem nominando, ipsi nominato instructionem pluribus articulis constantem dedit, secundùm, quam, ipse & Religiosos suos reformare teneretur, sub pœna destitutionis quantùm *ad se*; & sub pœna translationis ad aliud Monasterium reformatum, vel pœna carceris, quantum ad Religiosos, si in his, quæ in hac instructione continebantur, non obedierint.

» Huic instructioni in hæc verba consensit & sub-
» scripsit nominatus Abbas: Suprascriptam instructio-
» nem, & articulos in ea contentos ex jussu Regiæ
» majestatis mihi exhibitos ego N........ ab eadem
» majestate sua ad dignitatem Abbatialem Monasterii
» N........ nominatus promitto in verbo sacerdotis
» cum omni diligentia observare, & observari face-
» re, executionique fideliter mandare. Actum Bru-
» xellis die 27. mensis Augusti anno 1556. ego Fra-
» ter N....... fateor ita esse, & manu propria hoc
» scripsi anno 1683. simile regolamentum à Concilio
» privato Brusellis præscriptum fuit alteri Abbatiæ
» N..... in Belgio.

Et rursus circa annum 1702. cùm Principi innotuisset quoddam Monasterium Canonicorum Regularium tam in spiritualibus, quàm temporalibus, admodum collapsum atque in multis indigere reformatione, per supremum suum Senatum Brabantiæ provisionale præscripsit regulamentum, quo tam circa administrationem temporalium, quàm circa spiritualia exercitia in posterum regi deberet. Tria hæc regulamenta exhibentur in Appendice monumentorum, in fine Partis tertiæ sub litt. H. I. K.

XV. Et anno 1543. Curia Regia informata de dissolutione cujusdam Conventus PP. Augustinianorum, injunxit Generali Ordinis, ejusvè Commissario residenti ultra Montes, ut Vicarios suos designet duos ejusdem Ordinis notabiles & reformatos Religiosos, qui secum adjunctis quatuor aliorum Ordinum Religiosis in Arresto designatis, aut saltem duobus ex illis, reliquis impeditis, ad integram illius Monasterii reformationem procedant; atque statuant & ordinent, quæ eum in finem necessaria videbuntur; adjunctis pro faciliore executione duobus Consiliarii Regiis, Ibid. *art.* 25.

XVI. Plura similia Parlamentorum arresta; ac Regia mandata super reformatione, ejusque forma, nec non executione & confirmatione reformationis, referuntur tum in citato tomo Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, *cap.* 34. tum à Joanne Tournetio loco suprà indicato; è quibus patescit, non minorem nunc esse Principum, ac Magistratuum curam & auctoritatem circa negotium reformationis, quàm olim fuerit. Quæ Principum cura in reformationis negotio promovendo menti & desiderio Synodi Tridentinæ planè consonat, quæ hortatur Principes, atque in virtute sanctæ obedientiæ præcipit, ut Episcopis & aliis Prælatis in reformationis executione suum auxilium & auctoritatem impendant, quoties requisiti fuerint; *Sess.* 25. *cap. ult. de Regularibus.*

XVII. Intelligimus quoque ex hactenus indicatis Parlamentorum arrestis, quòd juxta hodiernum stylum, ipsa reformatio per appellationem etiam tamquam *ab abusu*, nequaquam suspendatur. Passim enim in Arrestis Curiarum in negotio reformationis additur expressa clausula, quòd reformatio suum sortietur effectum, *non obstante oppositione, aut appellatione quacumque.*

XVIII. Patet insuper, quòd Generales Ordinum Romæ residentes, ad reformationem seu visitationem Monasteriorum in Gallia procedere nequeant, nisi de consensu Regis; neque Vicarios, nisi Regnicolas deputare queant, uti videre est *tomo* 2. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, *cap.* 33. ac signanter, *art.* 45. & *cap.* 34. *artic.* 31. 36. 39. Eadem est & Belgii nostri notoria praxis.

XIX. Notat quoque Tournetius, quòd Commissarii super reformatione *Reformatores* alios subdelegare nequeant; atque ita ex Joanne Gallo, *quæst.* 18. judicatum refert; quod etiam juri communi conforme est: eò quòd in hac delegatione præsumatur electa industria personæ; quæ sanè nec mediocris in hoc negotio requiritur.

C A P U T III.

De Congregationibus & Capitulis Regularium.

1. *Multis sæculis ignota fuit plurium Monasteriorum in unum corpus adunatio.*
2. *Sæculo IX. aliqua illius species fuit: sed evanuit.*
3. *Prima Congregatio fuit Cluniacensis, exorta Sæculo Decimo.*
4. *Quantopere aucta sit hæc Congregatio?*
5. *Monasterio Cluniacensi hujus Congregationis capiti præest tamquam Abbas Commendatarius Cardinalis Bullionius; cujus auctoritate prodiit Breviarium reformatum Cluniacense.*
6. *Quædam circa hoc Breviarium observata.*
7. *Sæculis sequentibus ad exemplum hujus Congregationis, plures institutæ sunt.*
8. *Exordium Congregationis Bursfeldensis; cui & Monasteria Belgica nonnulla subjecta sunt.*
9. *Hæc Congregatio à reformatione originem sumpsit.*
10. *Describitur origo Congregationis Windesemensis Canonicorum Regularium.*
11. *Unde nomen acceperit.*
12. *In humilitate & paupertate fundata fuit; & multa Belgica Monasteria complectitur.*
13. *Ordines Mendicantes qua ratione dici queant* Congregationes?
14. *Plurium Monasteriorum in unam Congregationem unio servit ad reformationem.*
15. *Ordo Cisterciensis instituit Capitulum* generale.
16. *Capitula generalia ad reformationem sunt opportuna; eaque celebrari voluit Concilium Lateranense.*
17. *Nomine* Priorum, *qui Capitulis intervenire debent, qui intelligantur?*
18. *Decretum Concilii Lateranensis sæpiùs innovatum.*
19. *Decretum Concilii Tridentini de redigendis Monasteriis in Congregationes.*

20. *In*

20. *In Ordinibus Mendicantibus duplicis generis sunt Capitula* communia.
21. *Quoties hæc Capitula instituenda sunt?*
22. *Præter Capitula generalia habenda etiam Capitula* quotidiana.
23. *Hæc Capitula haberi solebant à Canonicis & Monachis post recitatam* Primam.
24. *In his Capitulis legebatur* Martyrologium.
25. *Deinde Versus* Pretiosa *cum subsequentibus precibus; & quare?*
26. *Sequebatur lectio Regulæ; quæ hodiernæ* lectioni Brevi *ad finem Primæ recitari solitæ, respondet.*
27. *Versus* Pretiosa, *& sequentia propriè ad* Primam *non pertinent.*
28. *Regula in Capitulo etiam exponebatur; quod & juri communi conforme est.*
29. *Quomodò se habere debeant Monachi tempore lectionis Regulæ.*
30. *Capitula hæc præcipuè pro defectuum ac abusuum correctione & reformatione habenda.*

I. PEr septem facilè sæcula ignota fuit plurium Monasteriorum in unam Congregationem, seu Corpus adunatio, quæ unum ac eumdem Præfectum, sive Abbatem generalem recognoscerent; sed singula Monasteria ab invicem erant omninò discreta ac separata, proprios suos habentia Abbates & Rectores; idque sub eadem, vel sub diversa Regula; nullatenùs sibi mutuò, aut uni subjecta.

II. Primus sæculo nono fuit Benedictus Abbas Anianensis, cui Ludovicus Pius plura Monasteria sub Regula Sancti Benedicti militantia regenda commisit; quibus omnibus ipse loco Abbatis Primarii præesset: atque hic prima plurium Monasteriorum adunationis, seu unionis, vel Congregationis species emicuit; sed quæ citò evanuit. Mortuo enim Benedicto Aniano eadem illa Monasteria, quæ sub ipso tamquam *primario* Abbate aliquousque unita fuerant, rursus translata sunt ad proprios Rectores, qui hanc Benedictinæ Congregationis veluti primam idæam violarunt, & ad diversos ritus iterum redacti sunt, uti observat Mabillonius in præfatione ad Sæculi quarti Benedictinorum *part.* 1. *num.* 26.

III. At sæculo decimo fundato per Guilielmum Arverniæ Comitem Monasterio Cluniacensi in Burgundia, S. Odo, secundus ejusdem Monasterii Abbas, reformationem strenuam Ordinis Benedictini aggressus, plurima Monasteria Cluniacensi Monasterio adunavit, ut unum corpus constituerent; atque ritus & disciplinam Cluniacensis Monasterii sequerentur; ipsumque Cluniacensem Abbatem pro suo *Primario* Abbate recognoscerent.

De hoc Odone scribit Glaber Rodulfus, *lib.* 3. *dist. cap.* 5. „ Hic in tantùm hujus instituti (Benedictini) „ propagator extitit, ut à Beneventana Provincia, quæ„ que habebantur in Italia, & in Galliis usque ad „ Oceanum mare potiora Monasteria, illius ditioni „ gratularentur esse subjecta.

Illum à studio reformationis, & Ordinis propaga tione mirificè deprædicat Petrus Venerabilis Abbas Cluniacensis, *lib.* 6. *Epist.* 17 unà describens miserandam Monasticæ disciplinæ collapsionem tempore Odonis; adeòut dicat: *In cunctis penè Europa nostra finibus, de Monacho, præter Tonsuram, & habitum nihil.* „ Institit ille Divino operi ferè tunc solus, & „ Cluniaci prima jaciens fundamenta, post hùc il„ lucque Religionis semina, quandiu advixit, serere „ non cessavit.

IV. Reformationem atque Monasteriorum sub Cluniacensi adunationem Odonis successores continuò promoverunt, ac propagarunt, in tantùm, ut infinita penè Monasteria sensim huic Congregationi se univerint, & Abbati Cluniacensi subjecerint; quæ omnia recensentur in Bibliotheca Cluniacensi sub hoc titulo: *Catalogus Abbatiarum, Prioratuum, & Decanatuum, mediatè, & immediatè Abbatiæ, seu Monasterio Cluniacensi subjectorum.* In hac quoque Bibliotheca referuntur Pontificia ac Regia diplomata, quibus hæc Congregatio variis temporibus firmata, ac privilegiis & rebus temporalibus aucta fuit; ac insuper varia Statuta quæ in variis hujus Congregationis seu Ordinis generalibus conventibus edita fuere.

V. Hæc prima videtur fuisse sub Regula S. Benedicti instituta Congregatio, sive plurium Monasteriorum sub uno Abbate Cluniacensi adunatio; quæ hodie dicitur Congregatio, vel etiam Ordo Cluniacensis; cui modò tamquam Abbas Commendatarius præest Eminentissimus Cardinalis Bullionius, sub cujus nomine & approbatione anno 1683. prodiit novum & reformatum *Breviarium Monasticum ad usum sacri Ordinis Cluniacensis:* in quo Breviario præcipuè observatum fuit, ut Officium Divinum ad Regulam S. Benedicti, & veterem, ac probatum Ecclesiæ morem, ac Patrum mentem dirigeretur.

VI. Atque hinc nonnulla à Breviario Romano, ac ritu hodierno, etiam Benedictinorum, diversa occurrunt; ut verbi gratia, quòd in Officio tridui ante Pascha canitur Psalmus, *Venite*, & *Hymnus*, item versiculus, *Gloria Patri*; quòd tempore Adventus & Quadragesimæ canitur *Te Deum laudamus*, quorum hæc sola ratio est, quia illa Sancti Benedicti Regulæ consona sunt.

Insuper ea Psalmorum servata distributio, ut singulis hebdomadibus omnes recitentur: in quo non tantùm mens Sancti Benedicti servata, sed, & pristinus Ecclesiæ mos retentus est; ut hac ratione Psalterium Scripturæ Sacræ quasi compendium, Clericis, & Monachis familiare redderetur; quod ut etiam memoriter scirent, jampridem Synodus Nicæna II. *Can.* 2. desideravit.

Hoc insuper observatum, ut omnia ferè, tum in Responsoriis, Antiphonis, Versibus, aliisque ex Scriptura Sacra sint desumpta; quod in Ecclesia jampridem usitatum fuisse sat constat; adeòut in Concilio Coloniensi I. *cap.* 6. hæc legantur: „ Cùm olim à Sanctissimis Patribus institutum fuit, ut *sola Scriptura Sacra* in Ecclesia recitarentur, nescimus qua incuria acciderit, ut in eorum locum successerint alia cum his neutiquam comparanda, “ &c.

Cura quoque fuit, ut per annum tota Scriptura legeretur, & si quando Scriptura occurrens in choro legi non posset, legeretur in refectorio.

Denique studium sedulum impensum fuit, ne quid falsi aut de falsitate suspecti in Sanctorum festis adferretur; quod Ecclesiæ menti conforme esse, & Divini Officii majestati congruum alibi ostendimus. Cætera in compilatione hujus Breviarii observata breviter in præfatione exponuntur.

VII. Post hanc Cluniacensem Congregationem, plures sub Regula S. Benedicti exortæ sunt Congregationes, sive Ordines, quorum Monasteria in unum corpus adunata uni *supremo* Moderatori subjiciuntur; ut Camaldulensis auctore S. Romualdo; Vallis-Umbrosæ auctore S. Joanne Gualberto; Cisterciensis à Sancto Roberto Abbate Molismensi primùm institutus, à Stephano ejus successore auctus, ac demum à S. Bernardo Abbate Claravallensi mirum in modum propagatus. Post has aliæ plurimæ sequentibus sæculis exortæ fuere; tam sub S. Benedicti, quàm Basilii, Augustini & Francisci Regulis militantes Congregationes, quas post Miræum in Originibus Monasticis recenset Ascanius Tamburinus de Jure Abbatum, *Tom.* 2. *quæst.* 24.

Inter has sub Sancti Benedicti, ac Augustini Regula militantes Congregationes, duæ sunt admodum famosæ, & per Germaniam, ac Belgium latè diffusæ; nimirùm una Benedictinorum, quæ dicitur *Bursfeldensis*, Canonicorum Regularium, altera dicta *Windesemensis*.

VIII. Bursfeldensis demum sæculo XV. initium sumpsit; nimirum post finitam Synodum Constantiensem anno circiter 1420. à qua Synodo Joannes Rodius Abbas Cœnobii S. Mathiæ apud Treviros Visitator generalis per Germaniam constitutus, seipsum imprimis ac Monasterium suum reformavit, & Decretorum à se editorum confirmationem à Romano Pontifice impetravit; uti refert Aubertus Miræus in Originibus Monasticis, *Lib.* 2. *cap.* 25. originem & progressum hujus Congregationis his verbis exponens: „ Inter cætera verò Ordinis hujus Monasteria *Bursfeldia*, pauperculum Saxoniæ Cœnobium, Reformationis Decreta primum suscepit anno millesimo quadringentesimo trigesimo septimo, & in *Reinhausense*, aliaque vicina aliquot Saxoniæ Monasteria derivavit. Mortuo deinde Joanne Rodio, *Joannes Hagensis*, Abbas Bursfel„ densis,

„ densis, qui in Monasteriis aliquot veterem disciplinam jam instauarat, agente *Jacobo* Trevirensi Archiepiscopo successor illi datus est. Sed cum nollet is pauperculum Bursfeldense suum Cœnobium relinquere, alius in Rodis locum ut generalis Reformator est suffectus, sed exiguo admodum fructu. Itaque temporibus istis in Germaniam venit *Nicolaus Cusanus*, Cardinalis, & Sedis Apostolicæ Legatus, qui *Joannem Hagensem* pietatis opinione celebrem ad se evocatum generalem Ordinis Reformatorem pronuntiavit. Quo factum est, ut idem Cusanus conventum seu Capitulum, ut vocant, annuum pro conservatione Reformationis institueret, Præsidis seu Præfecti domicilium è S. Mathiæ Trevirensis Cœnobio Bursfeldiam transferret, omniaque Reformationis Decreta à Romano Pontifice curaret approbanda.

IX. Deinde *cap.* 26. Catalogum Monasteriorum huic Congregationi variis temporibus unitorum subjicit, inter quæ plura è Belgicis sunt; unà notans annum quo singula Congregationi accesserunt.

Hic observa, Congregationem hanc à reformatione sumpsisse exordium; sive Monasteria reformationem desiderantia in unam Congregationem coaluisse. Unde de hac nascente Congregatione loquens Trithemius, ait: „ Hæc est quæ carnem castigat, vitia fugat, abstinentiam colit, pauperes pro posse largiter sustentat. O Sancta Monachorum unio, in qua charitas imperat, humilis subjectio obtemperat, obedientia militat, castitas sancta triumphat, oratio vigilat, perseverantia bonorum operum fructificat. " Hæc Trithemius de viris illustribus Ord. S. Benedicti, *cap.* 12.

X. Sæculo XIV. fuit in Oppido Daventriæ quidam Gerardus vulgò *de Groot*. Hic zelo Religionis excitatus, Conventum Clericorum Daventriæ collegit, inter quos erat Florentius Radivini Daventriæ Episcopi Vicarius, cujus suasionibus, „ iidem Clerici, probante Gerardo, vitam communem inter se statuerunt, quam posteà summa cum laude non modico tempore tenuerunt, quin & considerantes communem vitam esse viam ad eam vitæ perfectionem assequendam, quæ vigebat in primitiva Ecclesia, quæque summopere laudatur in Actis Apostolorum, illud vitæ communis institutum perpetuò tenere sub obedientia ejusdem Domini Florentii, excepta solemni professione Votorum, communi Decreto firmaverunt, victum, vestitum & cætera necessaria labore manuum in communi procurantes.

Hæc ex Joanne Buschio in Chronico Capituli Windesemensis refert Gabriel Pennotus in historia Canonicorum Regularium, *lib.* 2. *cap.* 63. qui ibidem subdit: Cum autem præfatus vir Venerabilis Gerardus animadverteret, illud vitæ genus, quod sub nullo instituto regulari à Sede Apostolica probato esset fundatum, diu subsistere non posse, maximè quòd infensos sibi haberet nonnullos ex Ordinibus Mendicantium, morti proximus Fratribus suis persuasit, ut Ordinem Canonicorum Regularium assumerent: „ Quia, inquiebat, non multum à vestra jam devota conversatione videtur discrepare, nisi quòd in illo professi servant ea professione & voto, vos sine voto servatis charitatem & tria vota substantialia.

XI. Defuncto Gerardo, Florentius unà cum aliis hujus Congregationis Fratribus consilium ipsius Gerardi de constituendo Monasterio & assumendo Ordine Canonicorum Regularium, sedulò cogitare ac deliberare cœperunt; ac tandem omnibus expensis locum opportunum propè Swollam, *Windesem* nuncupatum, nacti, ibidem de consensu Episcopi Trajectensis anno 1386. Monasterium ædificare cœperunt; quod, adjuvantibus collata pecunia viris piis, anno sequenti absolutum fuit, atque mox in eodem Monasterio sex de Fratribus Daventriensibus sub Gerardo Magno piè institutis, Ordinem, & Regulam Canonicorum Regularium professi sunt: atque in summa paupertate ac humilitate vitam Regularem instituentes, plura sensim Monasteria ipsis reformationis causa, unita fuere, atque in unam Congregationem seu Capitulum, quod a loco fundati primi Monasterii *Windesemense* nuncupatur, coaluerunt.

XII. Unde rectè notavit Pennotus, hujus amplissimæ Congregationis exordia humilia quidem fuisse secundùm sæculum, sed alta secundùm Deum, in humilitate, & paupertate profunda & asperitate fundata. Catalogum Monasteriorum, quorum plura in Belgio sita sunt, huic Congregationi sive Capitulo unitorum, exhibet Miræus in Originibus Canonicorum Regularium, *cap.* 13.

XIII. Ordines Mendicantes aliique post illos instituti, unum Corpus sub uno Capite coadunati sunt, & tot dici possunt Congregationes seu Corpora, quot Ordines; licèt & ipsi tamen in plures particulares quasi Congregationes seu Capitula soleant per Provincias dividi; ita tamen, ut hæ Congregationes seu Capitula simul in unam generalem Congregationem sive Capitulum sub uno generali Ministro conveniant.

XIV. Porrò unio illa Monasteriorum in unum Corpus seu Congregationem ad disciplinam Monasticam, aut regimen Monasteriorum ritè ordinandum & conservandum, vel collapsum restaurandum, maximè conveniens, & opportunum apparuit; eo præcipuè titulo, quòd frequentiùs in unum convenientes Monasteriorum Superiores, communi consilio deliberare, & communi opera ac studio allaborare in bonum ipsius Religionis meliùs & efficaciùs valeant.

XV. Unde Cisterciensis Congregatio seu Ordo in sua primigenia Constitutione (quæ vulgò dicitur, *Charta charitatis*) probata ab Eugenio III. in Constitutione quæ incipit: *Sacrosancta Romana* 2. in Bull. Roman. (cui ipsa *charta charitatis* subjicitur) statuit, „ ut omnes Abbates de Ordine nostro, singulis annis ad generale Capitulum Cisterciense omni postposita occasione conveniant; illis solis exceptis, quos corporis infirmitas retinuerit: qui tamen idoneum nuntium delegare debebunt, per quem necessitas remorationis eorum valeat Capitulo nuntiari. Et illis item exceptis, qui in remotioribus partibus habitantes eo termino venient, qui eis fuerit in Capitulo constitutus. Quòd si quis, alia quacumque occasione quandoque remanere à nostro generali Capitulo præsumpserit, pro culpa veniam petat, nec sine gravi animadversione transeat. "

Hujus Capituli generalis meminit S. Bernardus, *Epistol.* 28. ad Petrum Abbatem Cluniacensem scribens: „ Decretum est nihil ultra non egredi Monasterio nisi ad *Conventum Abbatum* apud Cistercium. "

Refert Matthæus Parisiensis ad an. 1151. „ In *Capitulo* Cisterciensi statutum est, ne de cætero aliquis novam construeret Abbatiam, quia numerus Abbatiarum illius Ordinis usque ad quingentas excrevit. "

Et in *Cap.* Nuper 34 *de Decimis*, fit mentio Constitutionis factæ per Abbates Ordinis in *generali Concilio* congregatos, ne de cætero Fratres ipsius Ordinis emant possessiones; de quibus decimæ Ecclesiis debeantur, &c.

XVI. Cùm verò deprehenderetur, hæc *Capitula in* Ordine Cisterciensi instituta, & annuatim celebrari solita, admodum convenientia esse disciplinæ Monasticæ sustinendæ, aut collapsæ rursus restaurandæ, Concilium Lateranense IV. sub Innocentio III. desiderans, disciplinam in multis Monasteriis & Ordinibus non parum collapsam restaurari & primævam Regulam reformari, statuit: „ Ut in singulis Regnis sive Provinciis fiat, de triennio in triennium (salvo jure Diœcesanorum Pontificum) *commune* Capitulum Abbatum atque Priorum, Abbates proprios non habentium, qui non consueverunt tale Capitulum celebrare: ad quod universi conveniant præpeditionem Canonicam non habentes, apud unum de Monasteriis ad hoc aptum. "

Additque deinde Concilium: „ Hoc ipsum Regulares *Canonicos* secundùm Ordinem suum volumus & præcipimus observari. "

Et quia Cistercienses præ cæteris erant in celebrandis hisce Capitulis magis experti, ordinat Concilium: „ Advocent autem in hujusmodi novitatis exordiis duos Cisterciensis Ordinis Abbates ad præstandum sibi consilium & auxilium opportunum, cùm sint in hujusmodi *Capitulis* celebrandis ex longa consuetudine *plenius* informati. "

XVII. Nomine *Priorum* in Decreto Concilii Lateranensis, videntur intelligi omnes illi Priores, qui curam animarum in Monasterio sustinent; nec alium in eodem Monasterio Superiorem in regimine immediatè Monasterii agnoscunt; quales sunt Priores *Conventuales*: de quibus suprà, *tit.* 30. *cap.* 3.

XVIII. Hanc Concilii Lateranensis Constitutionem plures

plures Pontifices, ac inter alios Benedictus XII. in Constitutionibus pro reformatione Benedictinorum, & Canonicorum Regularium; & Clemens V. in *Clem.* NE IN AGRO §. *fin. de Stat. Monach.* expressè innovarunt, & observari mandarunt.

XIX. Demum Synodus Tridentina perpendens non obstante prædicta Concilii Lateranensis Ordinationa, ejusque iterata innovatione, multa esse Monasteria admodum desormata, & de quorum reformationa nulla spes superesse videretur, quamdiu ab omni Congregationa ac Capitulo, præsertim si etiam ab Episcoporum jurisdictione & visitatione essent exempta; voluit, ut „ Monasteria omnia quæ generalibus Capitulis, aut Episcopis non subsunt, nec suos habent Ordinarios regulares Visitatores, sed sub *immediata* Sedis Apostolicæ protectione ac *directione* regi consueverunt, teneantur infra annum à fine præsentis Concilii, & deinde quolibet triennio sese in Congregationes redigere, juxta formam Constitutionis Innocentii III. in Concilio generali, quæ incipit, *In singulis:* ibique certas Regulares personas deputare, quæ de modo & ordine, de prædictis Congregationibus erigendis, ac statutis in eis exequendis deliberent & statuant: Quòd si in his negligentes fuerint, liceat Metropolitano, in cujus Provincia prædicta Monasteria sunt, tamquam Sedis Apostolicæ delegato, eos pro prædictis causis convocare. Quòd si intra limites unius Provinciæ non sit sufficiens talium Monasteriorum numerus ad erigendam Congregationem, possint duarum vel trium Provinciarum Monasteria unam facere Congregationem. “ *Sess.* 25. *cap.* 8. *de Reform.*

XX. Hæc Capitula sive comitia in Ordinibus Mendicantibus, aliisque recenter institutis sub uno Præfecto *generali*, solent esse duplicis generis: alia nimirum *generalia*, ad quæ omnium Provinciarum Præfecti & Deputati conveniunt, atque universum Ordinem repræsentant; & in quibus totius Ordinis *generalis* Præfectus eligi consuevit.

Alia verò *Provincialia*, ita nuncupata, quia ad illa conveniunt soli Monasteriorum Præfecti & Deputati, unius Provinciæ. Ordinum enim Mendicantium aliorumque sub eadem forma viventium Monasteria, dividuntur in varias Provincias; atque unicuique Provinciæ, unus præficitur, dictus *Provincialis*, tamquam totius Provinciæ moderator.

In Ordine autem Benedictinorum & Canonicorum Regularium, quorum Monasteria ex prima institutione sunt magis à se mutuò distincta, tantùm habetur unius generis Capitulum *generale*, nimirum omnium Monasteriorum singularum Congregationum, in quas tandem Monasteria illa se redegerunt, & uniuntur.

XXI. Qua forma & ritu hæc Concilia sint celebranda, ex singulorum Ordinum Constitutionibus præcipuè peti debet. Hoc unum monet Concilium Lateranense, & novissimè Tridentinum, ut saltem de *triennio in triennium* commune Capitulum habeatur; id est, ut ultra triennium non differatur; nequaquam improbans Ordinum illorum Constitutiones, aut consuetudines, frequentiorem Conciliorum illorum celebrationem præscribentes.

Unde cum dubitatum esset, an ob hoc Decretum Concilii Lateranensis & Tridentini aliquid esset immutandum in illis Religionibus, vel Congregationibus Monachorum, in quibus Capitula celebrantur *singulis annis*, & Præsides eliguntur *annales*, responsum fuit à S. Congregatione, nihil esse immutandum; imò retinendos esse Præsides *annales*, ne si *triennales* fierent, etiam forsan Capitula non ampliùs singulis annis haberentur, quæ fieri potissimum solent pro electione Præsidis; „ & tamen, inquit, quis neget frequentem Capitulorum Congregationem prodesse ad regularem disciplinam, vel conservandam, vel ubi collapsa est, reparandam? “ Apud Fagnanum ad *Cap.* IN SINGULIS *de Statu Monach. n.* 12.

XXII. Præter Capitula generalia & Provincialia, jampridem usitata fuisse, tam apud Monachos, quàm Canonicos in communi viventes Capitula quotidiana, tum ex Conciliis, tum Monachorum Regulis & Constitutionibus notissimum est, uti ex mox dicendis patebit.

XXIII. Hæc verò Capitula haberi solebant post Primam absolutam, priusquam ad sua opera Fratres diverterent. Unde in Constitutionibus Congregationis, sive Capituli Bursfeldensis, *Dist.* 1. *cap.* 4. legitur: „ *Omni* tempore, *Prima* regulari finita, itur ad locum capitularem. “

XXIV. In hoc Capitulo primò legi consueverat Martyrologium. In Synodo Aquisgranensi anno 817. *Cap.* 69. *Ut ad Capitulum primitùs Martyrologium legatur*, & Radulphus de Rivo Decanus Tungrensis enumerans quæ suo tempore, idest, sæculo XV. in Capitulo, quod fit post Primam, legebantur, dicit: *Primò, memoria Sanctorum in recitatione Martyrologii*. De Canonum observantis *propos.* 14.

XXV. Sequebatur deinde, eodem Radulpho teste, Versus *Pretiosa* cum Capitulo *Sancta Maria*. Quod & citatus Canon Aquisgranensis significat, ubi post allegata verba subjungit: *Et dicatur* VERSUS.

Post hæc, uti scribit Radulphus, & ante ipsum Amalarius Fortunatus, „ quia tunc ad labores diurnos præparari debemus, adduntur preces congruentes, dicendo ter, *Deus in adjutorium*. Deinde ter *Kyrie eleison*. *Pater noster* cum versu *Respice*, & Orationa *Dirigere*. “

XXVI. Tandem sequebatur lectio Regulæ, uti in dicto Canona Aquisgranensi præscribitur; & sæculo VIII. Monachi Fuldenses supplicantes Carolo M. ut liceat eis orationum & salmodiæ modum tenere, quem Patres eorum habuerunt inter olim usitata referunt: *Manè quando in unum convenimus*, CAPITULUM DE REGULA *coram fratribus legebatur*. *Lib.* 3. *antiq. Fuld. cap.* 12.

Hæc quotidiana lectio Regulæ non dissonat à mente S. Benedicti, qui *cap.* 64. Regulæ, ait: „ Hanc autem Regulam *sæpiùs* volumus *in Congregatione* legi, ne quis fratrum se de ignorantia excuset. “

Ab hac lectiona alicujus *Capituli* ex Regula, postmodum locus ipsius consessus, *Capitulum* dictus fuit, ut observat Haeftenus, *Lib.* 8. *disq. Monast. tract.* 1. *disq.* 1. unà observans, hanc lectionem Regulæ, respondere *lectioni Brevi*, quæ hodie juxta ritum Breviarii Romani dicitur in fine *Primæ*. Cùmque diceretur olim sub finem consessus, sive post preces alias in Capitulo recitatas, facilè intelligitur, antiquæ illius disciplinæ vestigium esse, quod etiamnum hodie in rubrica Breviarii Romani præscribitur, hanc brevem lectionem dicendam *ad absolutionem Capituli*.

XXVII. Obiter quoque hic observat, multisque probat Haeftenus, lectionem Martyrologii, versum *Pretiosa* & reliqua quæ sequuntur in Breviario Romano post orationem Primæ, consuetamque clausulam *Benedicamus Domino*, non esse propriè partem Primæ, sed recenter, Capitulis quotidianis, præsertim apud Canonicos abolitis, per modum appendicis adjecta esse, uti etiam testatur Durandus, *lib.* 5. *Divin. Offic. cap* 5.

XXVIII. Nec tantùm legebatur Regula in Capitulo, sed ut eam præcipuè juniores intelligerent, à Superiore erat exponenda.

Unde Clemens V. in *Clem.* NE IN AGRO §. SANE *de Statu Monach.* ait: „ Regula quoque cùm in Capitulo legitur, ab illo qui præest ipsi Capitulo, vel alio, cui hoc ipse injunxerit, propter juniores vulgariter exponatur. “ Idipsum mandat Benedictus XII. in Constitutione super reformationa Monachorum S. Benedicti, *cap.* 5.

His conformes sunt Constitutiones Capituli Bursfeldensis quæ præcipiunt: „ Lector finita lectione Regulæ, præsentet librum Præsidenti omni tempore; At ille omnibus expeditis *exponat* lectionem Capituli, si expositione indigeret. “

XXIX. Ad hanc autem Regulæ lectionem, pium admodum ac utile exercitium tradit Trithemius in *Exercitat. Monast. tract.* 3. *consid.* 2. „ Dum lector, ait, passum unum de more ex regula recitat, devotus Cœnobita in corde dicat: Adjuva me, dulcissime Domine JESU CHRISTE, ut secundùm hanc normam servi tui *Benedicti* religiosè possim vivere, & in tuo sanctissimo servitio fideliter permanere. Deinde cogiter, quoniam, sicuti regula bonis & devotis ad profectum quotidie legitur, sic tepidis, malis, seu negligentibus, ut sint inexcusabiles, ad damnationis cumulum recitatur. Denique noverit se ad fidelem conatum obligari omnium quæ regula continet, quemadmodum tenor professionis habet. “

XXX. Ultimus isque, præcipuus Capituli actus est,

culpa

culparum ac defectuum Monachorum ultronea confessio & agnitio, de qua latè tractat Haeftenus, *lib. 8. Disq. Monast. tract. 2.*) atque earum correctio & abusuum reformatio.

In citata Benedicti XII. Constitutione *Capite 5.* postquam dictum esset, quòd per quotidianam & ordinariam factionem Capituli regularis fortificatur & durat nervus Monasticæ disciplinæ; statutumque, ut quotidie hujusmodi Capitulum habeatur, subjungitur: „In „quo priusquam ad quævis alia procedatur, plenè „(secundum Regulam Monasticam & Ecclesiarum, „Monasteriorum Conventualium & aliorum loco- „rum præfatorum consuetudines approbatas) Mona- „chorum, seu Fratrum excessus, transgressiones, & „negligentiæ corrigantur, ac de disciplina & refor- „matione regulari agatur in illo.

Similiter in ejusdem Pontificis Constitutione totius Ordinis Canonicorum Regularium S. Augustini, post ordinatum Regulare Capitulum præcipitur §. 7. „In „quo antequam ad tractanda alia procedatur, Cano- „nicorum excessus, transgressiones & negligentiæ „corrigantur, ac de disciplina & reformatione regu- „lari tractetur salubriter & agatur, nullo ibidem „protervè aut clamosè, seu irreverenter se habere „quomodolibet præsumente.

Similia passim in aliorum Ordinum Constitutionibus occurrunt, quæ si sedulò observarentur, appareret, Capitula hæc ad conservandam vel restaurandam Monasticam disciplinam morumque correctionem piè utiliterque esse instituta.

CAPUT IV.

De Visitatione Monasteriorum.

1. *Frequens Visitatio multùm ad conservandam disciplinam Monasticam conducit.*
2. *Visitatio Monasteriorum pluribus sæculis ad Episcopos pertinuit.*
3. *Etiam sæculo IX. eadem erat Episcoporum auctoritas.*
4. *Exemptio Monasteriorum Visitationi Episcoporum obicem injecit.*
5. *In Capitulis debent designari* Visitatores.
6. *Quandonam Episcopus Monasteria* immediatè *Sedi Apostolicæ subjecta visitare possit?*
7. *Monasteria Commendata etiam* exempta *quando ab Episcopo visitari possint?*
8. *Exemptio non se extendit ad functiones hierarchicas.*
9. *Monasteria, quibus cura Animarum personarum sæcularium imminet, Episcoporum Visitationi subjacent.*
10. *Constitutio Gregorii XV. pro faciliori hujus Decreti executione.*
11. *Beneficia curata Monasteriis* exemptis *unita subjecta Visitationi Episcoporum.*
12. *Confraternitates personarum sæcularium erectæ in Ecclesiis Regularium, Episcoporum Visitationi subsunt.*
13. *A quibus visitanda Monasteria Monialium?*
14. *In Capitulis generalibus designandi* Visitatores *Regulares.*
15. *Hi Visitatores cumulativè cum Episcopo concurrunt.*
16. *Synodus Lateranensis volens Visitatores designari, etiam de* non exemptis *loquitur.*
17. *Synodus Tridentina non præcipit, omnia Monasteria in Congregationes redigi, & Visitatores Regulares accipere.*
18. *Monasteria Episcopis subjecta possunt in Congregationem redigi, & habere* Visitatores *Regulares.*
19. *Habere* Visitatores *Regulares non est sufficiens argumentum exemptionis.*
20. *Generales & Provinciales Ordinis etiam visitare tenentur.*
21. *Si sint extranei solent petere veniam Principis.*
22. *In Regno Galliæ tenentur constituere Vicarios Regnicolas.*

I. DUo sunt præcipui disciplinæ Monasticæ axes: Capitulorum exacta, & crebra celebratio, in quibus Monachorum culpæ & defectus discutiuntur & emendantur, & *visitatio* frequens Monasteriorum, *Cap.* In singulis ii *de Statu Monach.*

His duobus axibus in suis primordiis sustentatus fuit Ordo Cisterciensis, si Cæsario *lib. 1. cap. 1. de Initiis Cisterciensium* credimus hæc scribenti: „Quid est *visitatio*? Disciplinæ conservatio. Duo enim Primitivi Patres instituerunt ad vitiorum correctionem & charitatis conservationem, videlicet generale Capitulum, & *singulis annis visitationem* Monasteriorum.“

II. Primis sæculis, quibus incognita erat Monasteriorum, vel Monachorum à jurisdictione Episcoporum exemptio, Episcopis visitandi Monasteria suæ Diœcesis, tam virorum, quàm mulierum, cura incumbebat.

Hinc illud apud Gratianum ex Synodo Aurelianensi: „Non semel, sed *sæpius* in anno Episcopi *visitent Monasteria Monachorum*; & si aliquid corrigendum fuerit, corrigatur.“ *Can. 29. caus. 18. q. 2.*

Et in Canone præcedenti ex S. Gregorio, *lib. 7. Epist. 18.* refertur: „*Visitandi* exhortandique gratia ad Monasterium, *quoties placuerit* ab Antistite civitatis accedatur: sed sic charitatis officium illic Episcopus impleat, ut gravamen aliquod Monasterium non incurrat.“

III. Quin & sæculo IX. Concilium Tullense jus visitandi Monasteria ipsius Episcopis competere supponit, ubi *Can. 9.* statuit: „Ut Congregationes Canonicorum & Monachorum ac Sanctimonialium, secundùm Canonicam Institutionem à *propriis Episcopis* strennè visitentur, & eorum religio & habitus exquiratur.“

IV. At labentibus sæculis exorta Monasteriorum, ac Regularium à jurisdictione Episcoporum exemptione, cœperunt Monasteria exemptionis privilegio munita visitationem Episcoporum rejicere, atque ab ea se exemptos prætendere; utpotè quæ superioritatem aliquam & jurisdictionem in visitante respectu visitati requirit.

V. Cùmque experientia ostenderet Monasteria ita exempta paulatim defectu debitæ visitationis in summam dissolutionem prolabi, ipsosque Abbates ab omni penè correctione exemptos pro libitu dominari, ac ipsam Monasterii substantiam dilapidare, Concilium Lateranense sub Innocentio III. statuit, ut in Capitulis generalibus, quæ de triennio in triennium celebrari mandat, (de quibus capite præcedenti actum est) „ordinentur religiosæ ac circumspectæ personæ, quæ *singulas* Abbatias ejusdem regni ac Provinciæ, non solùm Monachorum, sed etiam Monialium, secundùm formam sibi præfixam, vice Sedis Apostolicæ studeant *visitare*, corrigentes & reformantes, quæ correctionis & reformationis officio viderint indigere.“

VI. Quod Decretum probans Synodus Tridentina, decernit: Quòd si Monasteria, quæ generalibus Capitulis, aut Episcopis non subsunt, nec suos habent Ordinarios Regulares Visitatores, sed sub immediata Sedis Apostolicæ protectione ac directione regi consueverunt, si nec instante Metropolitano in Congregationem se redegerint, neque Capitulis generalibus subdiderint, *Episcopis in quorum Diœcesibus sita sunt, tamquam Sedis Apostolicæ delegatis subdantur. Sess. 25. cap. 8. de Regul.*

VII. Ulterius Synodus Tridentina considerans Episcopis primariò ac quasi naturaliter ipsam Monasteriorum curam, atque ex ea resultantem visitandi auctoritatem, incumbere, decernit *Sess. 21. cap. 8. de Reformat.* „Ut si quæ sint Monasteria commendata, etiam exempta, & si vigeret in iis regularis disciplina, provideant Episcopi paternis admonitionibus, ut eorum Regularium Superiores juxta eorum regularis instituta debitam vivendi rationem observent, & observari faciant, & sibi subditos in officio contineant, ac moderentur. Quòd si admoniti intra sex menses eos non visitaverint, vel correxerint; tunc iidem Episcopi, etiam ut Delegati Sedis Apostolicæ eos visitare possint & corrigere, prout ipsi Superiores possent juxta eorum instituta: quibuscumque appellationibus, privilegiis, & exemptionibus penitùs remotis, & non obstantibus.“

VIII. Deinde quia Regularium exemptio ultra regularem disciplinam, & ea quæ Regulares *ut tales* concernunt,

cernunt, non extenditur; neque ad hierarchica sine confusione hierarchiæ divinitùs institutæ extendi potest, (uti infra parte 3. titulo de Exemptionibus Regularium ostendetur) etiam Monasteria quacumque exemptione munita quoad hierarchicam Episcoporum visitationem recipere tenentur.

IX. Hinc Synodus Tridentina *Sess. 25. cap. 11. de Reform.* decrevit: „ In Monasteriis seu domibus virorum seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum sæcularium, præter eas, quæ sunt de illorum Monasteriorum seu locorum familia, personæ, tam regulares, quàm sæculares, hujusmodi curam exercentes subsint *immediatè* in iis quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, jurisdictioni, *visitationi* & correctioni *Episcopi*, in cujus Diœcesi sunt sita.

X. Pro Decreti hujus elucidatione, atque faciliori & efficaciori ejus executione edita est Constitutio à Gregorio XV. quæ incipit, *Inscrutabili* 18. in Bull. Rom. in qua inter cætera §. 4. hæc habentur: „ Matura deliberatione nostra, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, hac generali ac perpetuò valitura Constitutione decernimus, statuimus, & declaramus, ut deinceps tam regulares, quàm sæculares, quomodolibet exempti, sivè animarum curam personarum sæcularium Monasteriis, seu domibus regularibus, aut quibusvis aliis Ecclesiis, vel Beneficiis sive regularibus, sive sæcularibus incumbentem exerceant; sive aliàs Ecclesiastica Sacramenta, aut unum ex illis ministrent prævia Episcopi licentia & approbatione, sive quoquo modo in dictæ curæ exercitio, aut in eorumdem Sacramentorum, vel alicujus ex illis administratione de facto, absque ulla auctoritate se ingerant, in his, quæ ejusmodi curam seu administrationem concernunt, omnimodæ jurisdictioni, visitationi, & correctioni Diœcesani Episcopi, tamquam Sedis Apostolicæ delegati, *plenè* in omnibus subjiciantur.

XI. Eodem fundamento, Beneficia curata Monasteriis annexa seu unita, ab Ordinario loci visitanda esse, non obstante ipsorum Monasteriorum quacumque exemptione, declaravit Synodus Trident. *Session. 7. cap. 7. de Reform.*

Plura Regia Edicta, & Parlamentorum Arresta, quibus Episcopis jus visitandi Ecclesias Parochiales Monasteriis *exemptis* unitas; aut etiam ipsas *Ecclesias Regulares*, quibus cura personarum sæcularium incumbit, asseritur, referuntur in actis Cleri Gallicani *tomo 1. tit. 2. cap. 12.*

XII. Confraternitates personarum sæcularium erectas in Ecclesiis Regularium, tametsi *exemptis* Episcopus jure Ordinario visitare potest; quin & earum sacella, & oratoria quantum ad administrationem Confratrum attinet, uti decisum à S. Congregatione refert Fagnanus ad *Cap.* GRAVE *ii de Officio Ordinarii num. 46.*

XIII. Quoad Monialium Monasteria statuitur in *Clem.* ATTENDENTES *de Statu Monach.* „ ut singula Monialium Monasteria per Ordinarios *exempta*, videlicet, quæ ita Sedi Apostolicæ subjiciuntur, quòd nulli alii subjecta noscuntur *Apostolica: non exempta* verò, *ordinaria* auctoritate, ac exempta alia per alios, quibus subsunt, annis singulis debeant visitari.

His conforme est Decretum Tridentinum *Sess. 25. cap. 9. de Regularib.* quo decernit, ut „ Monasteria Sanctimonialium Sedi Apostolicæ *immediatè* subjecta, etiam sub nomine Capitulorum sancti Petri, vel sancti Joannis, vel aliàs quomodocumque nuncupentur, ab Episcopis tamquam Sedis Apostolicæ Delegatis gubernentur, non obstantibus quibuscumque. Quæ verò à Deputatis in Capitulis generalibus, vel ab aliis Regularibus reguntur, sub eorum cura & custodia relinquantur.

Quomodo Episcopi vi Concilii Tridentini visitare possint Monasteria Monialium, quantumvis *exempta*, & à Regularibus *regi* solita, circa ea quæ clausuram ejusque custodiam concernunt, supra *tit. 39. cap. 3.* notatum fuit.

XIV. Præter Episcopos naturales quodammodo Monasteriorum in suis Diœcesibus consistentium Visitatores, sunt insuper Visitatores Regulares à Capitulis generalibus seu Provincialibus designandi, quemadmodum ex verbis Concilii Lateranensis supra relatis constat.

XV. Hi Visitatores nec per Visitationem Episcoporum à sua visitatione excluduntur; nec ipsi Visitationem Episcopi, quoad Monasteria illi subjecta, aut circa ea, in quibus Monasteria etiam *exempta* Episcopis subjiciuntur, impedire possunt: & ita judicatum fuisse anno 1602. refert Tournetius in sua collectione Arrestorum *Lit. A. c. 11.* idque conformiter ad jus commune.

XVI. Synodum enim Lateranensem in hac Constitutione non tantùm de Monasteriis *exemptis*, sed etiam de *non exemptis* sive jurisdictioni ac Visitationi *Ordinariorum immediatè* subjectis loqui, dubitari non sinunt, tum verba in initio Decreti apposita: *Salvo jure Diœcesanorum Pontificum*, tum hæc finalia: „ Porrò Diœcesani Episcopi Monasteria *sibi subjecta*, ita studeant reformare, ut cùm ad ea *prædicti Visitatores accesserint*, plus in illis inveniant, quod commendatione, quàm quod correctione sit dignum. "

XVII. Sed rectè advertit Zypæus *consult. 1. de Censibus num. 16.* quòd Synodus Tridentina licèt velit à Monasteriis in Congregatione redactis observari formam à Concilio Lateranensi in Capitulo *In singulis* præscriptam, non tamen jubeat omnia generaliter Monasteria etiam *non exempta & Ordinariorum Visitationi subjecta*, quemadmodum Synodus Lateranensis voluit, in Congregationes redigi; sed dumtaxat Monasteria, quæ Episcopis *non subsunt*, nec suos habent *Ordinarios* Regulares *Visitatores*; sed sub *immediata* Sedis Apostolicæ protectione ac *directione* regi consueverunt.

Quare hodie multa, etiam in Belgio, sunt Monasteria, præcipuè mulierum, Episcopis *immediatè* subjecta, *nulli* Congregationi Regularium unita; neque ullos *Regulares Visitatores* habentia.

XVIII. Nullatenus tamen repugnat juri communi, nec Concilio Tridentino Monasteria in Congregationem esse redacta, & consequenter Visitatoribus à Capitulis generalibus designatis subjecta, & tamen non Episcoporum jurisdictioni ac Visitationi subjici. Nec enim Synodus Tridentina vetuit, uti monet Zypæus, Monasteria *Episcoporum* jurisdictioni ac *Visitationi* subdita, in Congregationem redigi, ipsosque Regulares Visitatores ab eadem Congregatione accipere: licèt idipsum quoad similia Monasteria non mandaverit.

XIX. Itaque Monasteria esse in Congregationem redacta, atque *Visitatoribus Regularibus* subjecta, nullum est exemptionis argumentum; neque titulus sufficiens, ut Episcopus à visitatione excludatur; ut infra *parte 3. titulo de Exemptionibus*, latiùs ostendetur.

XX. Insuper „ Abbates, qui sunt Ordinum Capita, ac cæteri prædictorum Ordinum Superiores Episcopis non subjecti, quibus est in alia inferiora Monasteria Prioratusque legitima jurisdictio, eadem illa sibi subdita Monasteria & Prioratus, suo quisque loco atque ordine, ex officio *visitent* (ait Tridentinum *Sess. 25. cap. 20. de Regularib.*) etiamsi *commendata* existant.... Teneanturque, quicumque prædictorum Ordinum Monasteriis præsunt, prædictos *Visitatores* recipere, & illorum ordinationes exequi. "

Unde in omnium passim Ordinum Mendicantium, iisque communicantium Constitutionibus, injungitur Ordinum illorum Generalibus & Provincialibus, ut Monasteria sibi subjecta solicitè visitent.

XXI. Sed quia Ordinum istorum Generales ferè solent esse Itali aut saltem extranei, suam in hisce partibus visitationem, utpotè jurisdictionis aliquam speciem præferentem, sine consensu Principis facere ægrè permittuntur; videmusque passim, quòd priùs quàm ad has Provincias veniant, ipsum Principem aut ejus Ministros certiores reddant; ejusque beneplacitum expetant, cujus plura exempla referuntur *tomo 2. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ cap. 33.* ac signanter *art. 41. 42. & 45.*

In textu notatum est Generales Ordinum extra hasce ditiones residentes, ad visitanda Monasteria ipsis subjecta hisce in partibus sita nequaquam solere admitti sine prævio placito Regio. Conformiter ad hanc praxim & jus harum Provinciarum legitur quod anno 1593. Generalis Ordinis Cisterciensis in Gallia residens, desiderans visitare Monasteria sui Ordinis in his partibus sita, jussit per duos Prælatos à Principe facultatem

tem

tem illam visitandi postulare, quam facultatem Princeps reformationem Monasteriorum impedire nolens benignè annuit, ea tamen conditione, quòd Generalis in ipso actu visitationis deberet secum adhibere duos Prælatos ejusdem Ordinis hisce in Provinciis residentes.

Cùmque anno 1551. quidam Religiosi Ordinis FF. Prædicatorum in Gallia residentes, sine Regio *Placito* tentassent quædam in his partibus Monasteria ejusdem instituti visitare: Regina Hungariæ Belgii gubernatrix eosdem visitatores ad se evocavit, eisdemque ulteriorem visitationem interdixit: quorum per litteras actiones die 6. Junii horum Monasteriorum Provincialem & Religiosos reddidit certiores; unà, sub pœna regiæ indignationis, seriò inhibens ullos visitatores Gallos, aut alios in posterum admittere, nisi priùs eis de *placito* & consensu suæ majestatis constiterit. Anno 1616. Belgii Gubernator similes scripsit litteras 27. Junii ad Abbates Truncinianensem juxta Gandavum, ac sanctorum Cornelii & Cypriani Ninoviæ Ordinis Præmonstratensis super eo quòd sui Ordinis Generalem etiam sine prævio Regis *placito* ad visitationem admisissent. Extant hæ literæ in fine Partis tertiæ sub litt. L. M.

Ad hæc praxis Belgii in hoc conformis est praxi regni Galliæ (de qua in textu num. 22.) quòd Generales Ordinum extra has Provincias residentes, nullam possint *per se* in Monasteria, aut Religiosos harum Provinciarum auctoritatem, aut actum jurisdictionis exercere; sed teneantur in hisce partibus constituere Commissarium Generalem, qui nomine eorum, Monasteriis in hisce Provinciis sitis intendat; quemadmodum videmus Ordinem Cisterciensem, necnon Præmonstratensem suum respectivè habere Commissarium Generalem, eo quòd horum Ordinum Generales habeant fixam residentiam in Regno Galliæ.

XXII. Refert insuper Fevretius, *lib. 3. de Abusu cap. 5. §. 12.* quòd in Gallia, Generales Ordinum extra regnum residentes, debeant constituere Vicarium Generalem regnicolam, qui Monasteriis in Gallia sitis intendat: atque ita non semel judicatum fuisse testatur. Idem testatur Broodæus in notis ad Lovetium, *Lit. D. num. 49.*

CAPUT V.

De Scopo, & Forma Visitationis, & reformationis.

1. *Scopus visitationis est corrigere & reformare Monasteria in spiritualibus & temporalibus.*
2. *Hic scopus exprimitur in formula delegationis Visitatoris Apostolici.*
3. *Idem patet ex Ordinum Constitutionibus.*
4. *Visitatores eligendi, qui sunt observantiores strictioris disciplinæ.*
5. *Forma visitationis petenda ex singulorum Ordinum Constitutionibus: & qualem præscribat Congregatio Bursfeldensis? & quid in hac præcipuè notandum?*
6. *Visitatorum auctoritas ex singulorum Ordinum Constitutionibus plurimùm dependet.*
7. *Visitatorum Apostolicorum ex Pontificum diplomate petenda.*
8. *Quomodo fiat hodiè Visitatorum Monialium deputatio per Episcopos.*
9. *An acta Visitatorum Regularium per appellationem suspendantur.*
10. *Reformationis scopus est Regulæ restauratio.*
11. *Monachi ultra Regulam, quam professi sunt, non sunt constringendi.*
12. *Omnes jam pridem factæ reformationes unicè ad Regulæ restaurationem factæ. Ostenditur exemplo Cisterciensium.*
13. *Exemplo Patrum Capucinorum.*
14. *Exemplo item Patrum Discalceatorum.*
15. *Nihil aliud intendit in sua reformatione Synodus Tridentina.*
16. *In reformando distinguenda essentialia Religionis ab accidentalibus.*
17. *In his moderatiùs, quàm in illis procedendum.*
18. *Interior reformatio præcedere debet exteriorem.*
19. *Monasteria solùm exteriùs reformata facilè deformantur.*
20. *Reformatio suaviter & pedetentim introducenda.*
21. *Reformationes Ordinum ab uno passim Monasterio inchoatæ.*
22. *Ad firmandam reformationem conducit Monasteriorum in unam Congregationem adunatio.*
23. *Ex reformatione ortæ sunt pleræque Congregationes.*
24. *Ostenditur origo Congregationis quatuor Abbatiarum Belgicarum.*
25. *Ex articulis, & actis hujus Congregationis ostenditur, hanc Congregationem ad stabiliendam reformationem institutam esse.*
26. *Qua ratione pro firmanda reformatione Congregationes in distinctos Ordines transiverint?*
27. *Extensio & multiplicatio reformationis frequenter reformationi retinendæ nocet, eamque destruit.*

I. SCopum visitationis expressit Honorius III. in *Cap. fin. ii de Statu Monachorum*, his verbis: „Cùm Visitatores secundùm Statutum generalis Concilii ordinati à generali Capitulo Abbatum processerint ad visitationis officium exequendum, de statu Monasteriorum & observantiis regularibus diligenter inquirant, & tam in spiritualibus, quàm temporalibus corrigant & reforment, quæ corrigenda viderint: ita tamen quòd Monachos delinquentes per Abbatem loci corrigi faciant, eisque injungi pœnitentiam salutarem juxta *beati Benedicti Regulam*, & Apostolica Instituta, non secundùm normam pravæ consuetudinis, quæ quasi pro lege in quibusdam Ecclesiis inolevit.“

II. Et in formula facultatis visitandi Monasteria Monialium ex delegatione Apostolica apud Barbosam inter formulas Episcopales, *form. 44.* injungitur Visitatori, ut „de ipsorum Monasteriorum statu, ac ipsarum Monialium vita, & moribus, regularibus institutis, ac Monasticæ disciplinæ observantiis diligenter inquirant, ac super his & quibuscumque abusibus, nec non criminibus, excessibus & delictis, si quæ deprehenderit, processus faciat, informationes quascumque sumat, & quæcumque in præmissis, & circa ea necessaria, seu quomodolibet opportuna fuerint, faciat, gerat & exequatur.“

III. Hic est visitationis ac reformationis scopus, quem Visitatores præ oculis præcipuè habere debent, & singulorum Ordinum Constitutiones, diversis quidem verbis, sed eodem planè sensu exprimunt inculcantque: ut nimirum Visitatores tam in spiritualibus, quàm in temporalibus Provinciam reformare, & ad debitum modum vivendi redigere conentur; uti loquuntur Constitutiones Eremitarum S. Augustini *parte 3. cap. 12.*

IV. Meritò ergo monent Patres Capituli, seu Congregationis Bursfeldensis, ut „singulorum Monasteriorum Visitatores maturiori deliberatione, aliorique consilio tales deputentur, qui districtionem regularis disciplinæ promovere & efficaciter conservare posse præsumuntur. Ex illorum quippe idoneitate, diligentia, & fidelitate, inquiunt, directio & observatio totius observantiæ non mediocriter dependere creditur.“ Et rursus de visitatione loquentes, dicunt: „Visitatores esse convenit Religionis præcipuos zelatores, moribus maturos & discretos, necnon circa caplendum actum visitationis suæ, multùm sollicitos & circumspectos.“ *In Constitut. dist. 1. cap. 2. & 3.*

Unicus ergo Visitatorum scopus esse debet, ut videant, num tam in spiritualibus, quàm temporalibus Monasteria juxta Regulam ac laudabiles Constitutiones regantur; & quidquid his contrarium invaluisse intelligant, corrigere & reducere ad normam Regulæ & regularis observantiæ studeant.

V. Circa formam & modum in visitatione servandum, Ordinum singulorum Constitutiones præcipuè attendendæ sunt, quæ formam modumque visitationis latiùs, prout Ordini magis convenire videbatur, exprimere solent. Illud in omnibus penè saltem in substantia præscribitur, quòd in Constitutionibus Bursfeldensibus his verbis exprimitur: „Quòd quidem Fratres per Visitatores moneantur atque in virtute sanctæ obedientiæ ipsis præcipiatur, ut de Abbate, de

„ Priore, vel de seipsis, Fratres invicem, de Conversis etiam, ac totius domus statu, quidquid super iis, de quibus interrogati fuerint, accusatione dignum, vel emendatione cognoverint, nullatenus amore vel odio, seu timore cujuscumque veritate suppressa, singuli edoceant evidenter. Eadem Abbas loci Fratribus suo auctoritate præcipiat, “ addita tamen hac clausula: „ Aliàs indiscretè nemo constringatur, utpotè per extorsionem juramenti, aut excommunicationem; nisi forsan quis deprehendatur, malitiosè veritatem celans, “ Clausula hodie non immeritò notanda: cùm non rarò videamus, subditorum conscientias, etiam in levibus ac modicis materiis exactione juramentorum, & censurarum comminatione nimium constringi & vexari.

VI. Potestas, seu auctoritas Visitatorum rursus non parùm à Constitutionibus & consuetudine singulorum Ordinum dependet; quæ nonnonquam limites, aut formam; quos in statuendo, aut decernendo observent, præscribunt.

Sic videmus in Constitutionibus Eremitarum S. Aug. *parte* 3. *cap.* 13. statutum: „ Cùm autem ad determinationem visitationis ventum fuerit, si aliquas novas ordinationes relinquere voluerint custodiendas, debent primò super his cum Priore & quatuor Patribus deputatis, vel duobus in minoribus Conventibus conferre, & eorum sensui, qui noverunt pleniùs statum domus, & patriæ fidem adhibere.

Item *cap.* 11. dicunt: „ Ad officium Prioris Provincialis pertinere saltem semel in anno omnes Conventus, tam Fratrum, quàm Monialium suæ Provinciæ personaliter visitare, & in eis corrigere ac reformare quæ secundùm Regulam S. Augustini, & Constitutiones ac ordinationes sui Ordinis, ac diffinitiones tam generalis Capituli, quàm Provinciæ invenerit corrigenda ac reformanda. “ Deinde addunt: „ Nihil tamen poterit Prior Provincialis præcipere toti Provinciæ sub pœna sanctæ obedientiæ, vel excommunicationis, nisi de consilio & assensu Diffinitorum. Idem intelligi volumus de Provinciæ Visitatoribus.

VII. Si qui sint per speciale diploma Pontificium, aut litteras Regias, vel per Episcopum deputati alicujus Monasterii, vel Provinciæ Visitatores, eorum auctoritas & potestas ex ipso litterarum tenore dignosci debet.

VIII. Docet quotidiana praxis ab Episcopis deputari, qui Monasteria, præsertim Monialium, visitent, non quidem ut ipsi sua auctoritate aliquid statuant aut decernant, sed acta visitationis fideliter ac secretò ad Episcopum mittant; qui iis visis & examinatis, statuat ac decernat, prout convenire judicaverit. Quales deputati dici consueverunt *Commissarii* potiùs quàm *Visitatores*: cujus generis nonnumquam & à Rege deputari contingit, præsertim ut circa temporalia Monasteriorum inquirant & referant.

IX. Decreta ac ordinata in visitatione ejus sunt auctoritatis ac firmitatis, ut nulla appellatio, aut ad Superiorem recursus, eorum suspendat executionem, quemadmodum suprà titulo 17. *cap.* 4. circa acta visitationis Episcoporum ostensum est; modò tamen nec circa materiam, nec circa modum limites visitationis excesserint Visitatores. Nam si hos limites excedi contingat, nonnumquam etiam Regularium appellatio effectum suspensivum habebit; quemadmodum notat Zypæus *Consult.* 1. *de Majorit. & Obed.* & *Resp.* 1. *de Appellat.*

X. Scopus reformationis idem esse debet, qui visitationis, idemque Reformatorum studium. Quid enim est reformatio, nisi deperditæ formæ restauratio? Forma autem sive norma vivendi Monachorum, est ipsa, quam professi sunt, *Regula*; adeòque reformatio Monastica non aliud sonat, quàm formæ illius vivendi deperditæ restaurationem.

Unde, ait Haeftenus in notis ad *Canonem* 1. *Conventus Aquisgranensis* anni 817. ad calcem Disquisitionum Monasticarum: „ Qui collapsam Monasticæ vitæ disciplinam meditantur restaurare, primò omnium in ipsam *Regulam*, ceu *primigeniam formam* oculos conjiciunt, ut ad ejus amussim observantiam, quidquid vel hominum negligentia, vel temporum malignitate dilapsum fuerit, postliminiò revocetur.

XI. Et sanè uti post Glossographum in *Canone* Integritas *caus.* 33. *q.* 1. tradunt Canonistæ, Monachi *inviti* non possunt compelli ad districtiorem vitam, quàm Regula præscribit: quia ea res est magis voti, quàm præcepti; magis liberæ voluntatis, quàm coactionis.

XII. Pervolvantur omnium Ordinum reformationes, & primæ Regulæ restaurationem intentam fuisse facilè reperietur.

De S. Roberto ejusque Sociis, qui Ordinis Benedictini reformationi (unde Cisterciensium Ordo exortus est) initium dederunt, scribit auctor *Exordii Magni*, *lib.* 1. *cap.* 24. „ *Regulam* B. Benedicti in loco illo ordinare, & *unanimiter* statuerunt *tenere*, rejicientes à se *quidquid Regulæ refragabatur*. Sicque *rectitudinem Regulæ* supra cunctum vitæ suæ tenorem ducentes, tam in Ecclesiasticis, quàm in cæteris observationibus, Regulæ vestigiis sunt adæquati & conformati. “ Quare in ipsa sui Ordinis *charta* fundamentali, quam *charitatis* vocant, articulo primo præscribitur: *Regula D. Benedicti observetur sine novo sensu, sine mutatione aliqua.*

XIII. Utque antiquiores Ordinum varias reformationes prætercam, quid sæculo præterito aliud intenderant, Matthæus Baschius aliique qui reformationi intenderunt, unde Ordo Capucinorum exortus est, nisi genuinam Regulæ S. Francisci, rejectis mitigationibus diversis temporibus adjectis, observantiam; uti ex Constitutione Clementis VII. quæ incipit: *Religionis zelus* 21. in Bullario Romano, manifestum est.

XIV. Similiter S. Theresia reformando Ordinem Carmeliticum, unde originem habet Ordo Carmelitarum Discalceatorum, quid voluit, nisi primævam Regulam S. Alberti Patriarchæ Hierosolymitani, rejecta illius mitigatione per Eugenium IV. facta, reducere? uti latè refertur in Constitutione Gregorii XIII. quæ incipit: *Pia consideratione* 64. in Bull. Rom. in qua relata mitigatione Eugeniana, dicit, hosce Fratres huic mitigationi ac relaxationi renuntiasse, atque *primitivam* Regulam observare: Unde Clemens VIII. hunc Ordinem eximens ab omnimoda dependentia & subjectione Patrum Carmelitarum, qui à dicta mitigatione dicuntur *Mitigati*, voluit, ut hujus Generalis imposterum vocaretur, *Præpositus Generalis Discalceatorum sive* Primitivorum, *videlicet* Primitivam *Regulam Ordinis B. Mariæ de Monte Carmelo observantium*, in Constitutione quæ incipit: *Pastoralis* 23. in Bullario Romano.

XV. Quid plura? cùm ipsa etiam Synodus Tridentina reformationi Regularium intenta hoc unum præ oculis habuerit; hocque unum Superioribus reformationi invigilantibus præceperit, ut in hoc sedulò incumbant, ut „ omnes regulares, tam viri, quàm mulieres, ad *Regulæ*, quam professi sunt, præscriptam vitam instituant, & componant; atque imprimis, quæ ad suæ professionis perfectionem, ut obedientiæ, paupertatis, & castitatis, ac si quæ alia sunt alicujus Regulæ, & Ordinis peculiaria vota & præcepta, ad eorum respectivè *essentiam*, necnon communem vitam, victum, & vestitum pertinentia, fideliter observent. “

XVI. Potiò in hoc reformationis negotio, plura notanda & observanda sunt.

Imprimis distinguenda sunt, quæ ad Religiosæ professionis perfectionem, ut obedientiæ, paupertatis, & castitatis, ac si quæ alia sunt alicujus Regulæ & Ordinis particularia vota & præcepta, ad eorum respectivè *essentiam*, necnon communem vitam, victum & vestitum conservanda pertinent, ab his quæ minùs principalia, & quasi *accidentalia* sunt: & sine quibus ipsa Religiosæ professionis perfectio absolutè, licèt forsan difficiliùs, obtineri & conservari potest: uti non obscurè distinguit Synodus Tridentina loco citato.

XVII. Si quid circa priora collapsum sit, omni modo Superiores ad ejus reformationem intendere tenentur, nihilque omittere, quod huic reformationi conveniens & opportunum judicaverint: quia, ut ait Synodus Tridentina, „ si illa, quæ bases sunt & fundamenta totius Regularis disciplinæ, exactè non fuerint conservata: totum corruat ædificium necesse est. “

Si circa posteriora verò, id est, *accidentalia*, minusque necessaria ad Religiosæ professionis perfectionem assequendam, aliquid relaxatum sit; atque in

his

his ipse rigor Regulæ nonnihil mitigatus fuerit, major potest esse Superiorum moderatio in reductione ipsius Regulæ: præsertim si hæc mitigatio longo usu, aut forsan etiam auctoritate Sedis Apostolicæ aliquando probata sit.

XVIII. Secundò, ut vera reformatio Ordinis alicujus aut Monasterii ritè fiat, & stabiliatur, oportet primùm & ante omnia, Superiores allaborent, ut verbo & exemplo subditos doceant & inclinent, ut *voluntariè* & affectuosè mores suos ad Regulæ præscriptum componant; atque ita priùs reformationi interioris hominis studeant, quàm ad exteriores Regulæ austeritates cogant.

Si enim solùm reformatio circa exteriora quædam fiat, atque ad eam *inviti* quodammodo pœnarum forsan metu, aliovè humano motivo constringantur, non vera, sed simolata quædam erit reformatio; nec stabilis, utpotè carens firmo fundamento, aris: Perruptis enim & disjectis humanis illis vinculis sive claustris, quibus ad exteriorum illorum aliqualem observantiam Monachi constringebantur, rursus ad laxitates recident; & ubi impunè possunt, ab exteriore illa se reformatione eximent, & ad ea quibus animus afficitur, relabentur.

XIX. Quis enim confidat firmum & stabile permansurum, quod ab *invitis* laxitatem aucupante pendeat? ait pius Joannes Midotius in Commentario communitatis Norbertinæ *antiqui rigoris*, *pag. 99.* edit. 1633. Qui ibidem subjicit: „ In quo si me ratio deficeret, id tamen abundè comprobant exempla Ordinum, qui reformationem ceperunt ab ista tantùm exteriori observantia regulari. Meminisse enim potes (ita loquitur ad suum Ethiconem) coram qui à vigintiquinque annis tentarunt suorum reformationes, ob idque severè regularem observantiam juxta Ordinis instituta suis edixerunt, frequentiores congressus cum sæcularibus, itiones crebras ad amicos & mansiones diutinas, certam religiosæ puritatis perniciem planissimè vetuerunt, cœlestium rerum meditationem, & corporis afflictationes desuetudine omissas ad reliquam Regulæ observantiam addiderunt. Diceres nullum hoc sæculo specimen aliud reformationis sanctius vel religiosiùs excogitatum. At quàm diuturna stetit hæc pulchra species reformationis? Semestris ut maximum, seusimque observantia revoluta est ad consuetudinem.

XX. Tertiò, si de reformatione alicujus Ordinis agatur, ea non simul ad omnes, sed pedetentim introducenda: Neque enim facilè Religiosi alicujus Ordinis omnes & simul reformantur, aut à mitigata disciplinæ, solitaque vivendi norma abducuntur; sed pedetentim ab ea monitionibus & suasionibus suaviter abducendi sunt.

Uti enim advertit citatus auctor, „ quia potissimum in animo consistit, isque liber & voluntarius ad reformationem adferendus est, neque omnibus tanquam cœleste quoddam beneficium inest, aut contrario affectu obsistente inesse potest, fit ut universus aliquis Ordo ex tot hominibus sensu affectuque diversis compositus, simul statim restitui non possit, singulorum animis non ferentibus hanc morum recoctionem & veluti repastinationem.

XXI. Hinc videmus, reformationes Ordinum, passim ab uno Monasterio inchoatas, sensim ac pedetentim ad plura Monasteria propagatas; imò & unius Monasterii reformationem subinde non ab omnibus, sed à quibusdam duntaxat, ac præsertim junioribus, laxioris disciplinæ necdum assuetis, primò fuisse susceptam: ipsiusque Abbates aliosvè Superiores etiam ipsam laxiorem disciplinam in Senioribus dissimulasse & tolerasse.

XXII. Ulteriùs, ut firmior esset Monasteriorum reformatio, jampridem opportunum visum fuit, ut Monasteria eodem spiritu animata, & sub eadem severiori disciplina militare desiderantia, se in unam Congregationem redigant; ut ita communia inter Capitula Conventusque celebrantia communi opera & consilio reformationem, ipsamque puriorem disciplinam fovere & integram servare possent.

XXIII. Hinc ex reformatione Congregationem Cistercitensem, Bursfeldensem, & Windesemensem originem habuisse capite 2. notavimus; atque nostra penè ætate ortum habuit unio, sive Congregatio quatuor Abbatiarum sub nomine & patrocinio Beatæ Mariæ, scilicet S. Dionysii juxta Montes in Hannonia, Sancti Adriani Gerardimonte, Affligemensis juxta Alostum, & S. Gisleni.

XXIV. Anno enim 25. hujus sæculi in Monasteriis S. Dionysii & S. Adriani suscepta fuit reformatio, quæ paulò post ad Monasterium Affligemense transivit, quando Cornelius Jansenius S. T. Doctor & Sacrarum Litterarum Professor Regius in hac Lovaniensi Academia, ac postmodum Iprensium Episcopus, piam illam ac nunquam satis laudatam orationem de interioris hominis reformatione ibidem pronunciavit.

Hæc verò tria reformata Monasteria ut se in suscepta reformatione firmarent, anno 1628. univerunt se, & in Congregationem redegerunt; cui se anno 1643. Abbas S. Gisleni cum suo Monasterio adjunxit.

XXV. Quòd verò hæc Congregatio ad stabiliendam reformationem unicè facta fuerit; solamque stabilitatem reformationis in hac unione ob oculos habuerint ipsius Congregationis Auctores, ex conditionibus & articulis ipsius unionis sat manifestum est.

Acta unionis sic incipit: „ Ad stabiliendam reformationem introductam, seu inchoatam in Monasteriis SS. Petri & Pauli Affligemensis, S. Dionysii in Borgueroja, & S. Adriani Gerardimonte Ordinis S. Benedicti, Prælati eorumdem sequentes articulos conceperunt, & exactè in perpetuum observare promiserunt.

Deinde articulo primo statuitur: „ Singulis annis Capitulum celebrabitur, in quo convenient præfati Prælati, necnon Deputati singulorum Conventuum; ita tamen quòd soli Prælati sint habituri vocem decisivam, alii tantùm consultivam.

Quid verò in hisce Capitulis præcipuè tractandum sit, sequenti articulo declaratur: „ Tractabitur autem & ordinabitur in iisdem Capitulis de iis quæ pertinebunt ad fœlicem statum præfatorum Monasteriorum, & *exactam observantiam dictæ reformationis*, juxta Regulam S. Patris Benedicti & Constitutiones seu declarationes super ea editas, & cum Regula impressas Tulli apud Simonem Belgrand anno 1625. quatenus nimirum concernunt ritus, mores, observantiasque Monasticas, & exceptis capitibus & articulis Constitutionum, seu declarationum, qui tangunt jurisdictionem, regimen, exemptiones, & alia ejusmodi textu Regulæ non specificè determinata.

Articulo V. hæc habentur: „ Visitatores in prædictis Capitulis à Prælatis deputandis singulis saltem annis aut sæpiùs, si ita visum fuerit, prædicta Monasteria visitabunt, & corrigenda absque mora *secundùm Regulam*, & præfatas Constitutiones seu declarationes suprà receptas debitè corrigent.

Articulus decimus habet: „ Nihil umquam fiet aut statuetur, quod directè aut indirectè vergat *in detrimentum reformationis*, pro cujus *conservatione* omnes strenuè semper laborare tenebuntur.

Quæ omnia evincunt, unicum scopum institutæ hujus Congregationis fuisse, per eam firmiùs susceptam reformationem stabilire, & conservare atque promovere.

Ut verò ostendant, se nolle per hanc unionem subterfugere correctionem & vigilantiam Ordinariorum, articulo 2. hanc expressam adjiciunt clausulam: „ Per hæc omnia nihil intendimus, neque umquam quovis modo aut prætextu quidquam attentabitur, vel contra Jus Principis, vel contra jurisdictionem, sive auctoritatem Ordinariorum, neque etiam Archiepiscopi Mechliniensis, tamquam Prælati Monasterii Affligemensis: Sed omnia eorum jura & auctoritas (non modò Abbates confirmandi aut benedicendi, sed etiam Monasteria visitandi, defectus corrigendi, & quæcumque alia ad ipsorum jurisdictionem & officium pertinentia faciendi) integra & illibata manebunt, qualia erant ante reformationem: hoc unico excepto, quòd nihil in ejusdem reformationis detrimentum dicti Ordinarii neque Archiepiscopus ut Prælatus Affligemensis agi vel pati poterunt.

XXVI. Denique, quia admodum difficile, imò penè impossibile est, ut in una Congregatione ac Conventu laxioris ac strictioris observantiæ Monachi concorditer vivant, aut reformatio stabilis maneat in Mo-

naste-

nasteriis, si illa à Superioribus non reformatis dependeant, idcircò Congregationes Monasteriorum reformatorum se paulatim à dependentia ac subjectione non reformatorum eximere studuerunt, atque Superiores suæ Congregationis accipere; quemadmodum & in recentioribus etiam nonnullis, ut Capucinis, Discalceatis, aliisque plurimis visum est; qui propterea tandem in Ordinem planè è non reformato seu *mitigato* distinctum transierunt, & à Sede Apostolica per speciales Bullas ab omni aliorum Superiorum non reformatorum subjectione & dependentia subtracti sunt.

XXVII. Sed sicuti difficile est integrum Ordinem collapsum simul reformare; atque ab inveterata vivendi norma ad strictiorem reducere; ita quoque summæ difficultatis est, Congregationem aut Ordinem jam multiplicatum in primævo reformationis spiritu conservare. Cùm enim Ordo aut Congregatio est Conventibus multiplicata, natum est fieri ut sensim nonnulli irrepant, qui spiritu reformationis destituuntur: quique laxiorem vivendi disciplinam strictiori præferant: eamque sensim in alios etiam propagent, juxta illud Apostoli: *Modicum fermentum totam massam corrumpit*. Quod maximè verendum in illis Ordinibus & Congregationibus, quorum Monasteria ita inter se uniuntur, sibique conjunguntur, ut Religiosi passim de uno ad aliud migrent: tunc enim contingit, ut si aliquot Monasteria reformationis spiritu destituantur, etiam alia facilè per communicationem corrumpantur.

TITULUS TRIGESIMUSTERTIUS.

De quasi Regularibus.

CAPUT PRIMUM.

De Patribus Oratorii.

1. *Sanctus Philippus Nerius sermones ad populum instituens Congregationi Oratorii initium dedit.*
2. *Postulatur à Florentinis ut Ecclesiæ eorum curam suscipiat.*
3. *Philippus postulatis annuens Congregationis fundamenta ponit.*
4. *Quam vivendi normam tenuerint primi Congregationis Patres.*
5. *Congregatio hæc specialem sibi Ecclesiam assignari petit, & suam Congregationem à Sede Apostolica confirmari.*
6. *Erigitur Congregatio auctoritate Sedis Apostolicæ; & Ecclesia Parochialis eidem unitur.*
7. *Eidem conceditur facultas condendi statuta.*
8. *Quando prima Congregatio* Oratorii *plenè formata?*
9. *Hæc Congregatio primitus specialia statuta non habuit.*
10. *Sub initium hujus sæculi statuta collecta sunt, & à Paulo V. confirmata.*
11. *Institutum hoc in Belgium aliasque Provincias propagatum.*
12. *In Gallia alia Congregatio* Oratorii *instituta, & à Paulo V. probata.*
13. *Petrus Berullus hujus Congregationis Generalis institutus, & quæ ejus auctoritas?*
14. *Huic impartitur Pontifex auctoritatem Congregationem ubique terrarum instituendi, & statuta condendi, vel mutandi.*
15. *Hæc Congregatio à Neriana independens in varias Provincias propagata.*
16. *Cura Jacobi Boonen Archiepiscopi Mechliniensis hujus Congregationis fundamenta hic jacta sunt.*
17. *Accersitus è Gallia qui recenter institutas domos visitaret, & formaret.*
18. *Epistola Archiepiscopi ad Superiores domorum, ut Visitatori obediant.*
19. *Visitator hic è Gallia missus domos Oratorii Provinciæ Mechliniensis in unam Congregationem univit.*
20. *Hæc Congregatio amplectitur institutum Congregationis Gallicanæ; est tamen ab ea* independens.
21. *Nulla alia Congregatio hujus instituti est à Gallicana independens.*
22. *Domus instituti Neriani nullam inter se habent communionem; nec Congregationem generalem constituunt.*
23. *Congregatio Oratorii nulla vota religionis, aut professionem religiosam in suis alumnis agnoscit.*
24. *Præcipuus scopus Congregationis est, alumnos suos functionibus Sacerdotalibus applicare: & quid Neriana hic præstet.*
25. *Congregatio Gallicana suos vult ad omnia munia Sacerdotalia obeunda esse paratos.*
26. *Vult ut hæc munia suscipiantur, & exerceantur ad nutum & arbitrium Episcoporum.*
27. *Describitur status Congregationis Gallicanæ & Belgicæ.*
28. *Regimen Congregationis quoad personas & res ipsas spectat ad Præpositos, & primariò residet in Congregatione.*
29. *Quando, & qua forma indicenda Congregatio?*
30. *A Congregatione eligitur Præpositus, & duo Assistentes: Quæ horum auctoritas?*
31. *Præpositi est Superiores domorum constituere & mutare.*
32. *Ipsius est novos ad Congregationem admittere.*
33. *Præpositi est domos visitare; novas erigere non potest.*
34. *Cujus sit statuta condere?*
35. *Singularum domorum sunt immediati Superiores, iique* triennales.
36. *Quod horum officium?*
37. *Quomodo domus sibi mutuò in temporalibus succurrere debeant?*
38. *Quid Superiores præcipuè inculcare debeant?*
39. *Ad Superiores spectat inferiorum Ministrorum deputatio.*
40. *Tempus* institutionis *supplet vices* novitiatus.
41. *Institutionis tempore elapso probati Congregationi incorporantur; & quis hujus incorporationis effectus?*
42. *De Fratrum laicorum incorporatione.*
43. *Incorporati pro libitu è Congregatione recedere possunt; sed non facilè* inviti *dimitti.*
44. *Incorporati retinent rerum suarum dominium; & liberam de iis disponendi facultatem.*
45. *An divites de proventibus communibus domus vivere possint?*
46. *Disciplina vivendi ostendit institutum Oratorii, meritò dici* quasi Regulare.

I. SAnctus Philippus Nerius Presbyter Romanus annis aliquot in Ecclesia Sancti Hieronymi crebros ad populum sermones, & exhortationes, magno cum fructu & populi concursu habuit; atque nonnullos discipulos, qui in hoc opere assistebant, adscivit.

II. Deinde circa annum sexogesimum quartum præcedentis sæculi cives Florentini ejus fama excitati, illum conveniunt postulantes, ut Ecclesiæ suæ in Urbe Romana, quæ S. Joannis Baptistæ nomine celebris habetur, curam susciperet.

III. Philippus post maturam rei discussionem, & cum Deo factam consultationem, Florentinorum precibus annuit, sibique id placere dicit; cupere tamen aliquot è suis discipulis Sacerdotio primùm initiari; seque prætereà è templo S. Hieronymi haudquaquam recessurum eisdem significat. Accipiunt Florentini conditionem, domum ad habitandum attribuunt: stipendium unde vivant offerunt. Tres igitur è suis Philippus Sacris initiari facit; inter quos unus erat Cæsar Baronius ob Annalium Ecclesiasticorum editionem toti orbi notissimus.

Cùm his tribus ad Sacerdotium promotis, quibus

alii

alii duo se junxerunt, Philippus se ad domum à Florentinis assignatam contulit, communem victum instituit, atque Congregationem instituere aggressus est. Hæc ex vita ejusdem Sancti scripta per Antonium Gallonium, & descripta per Papebrochium ad 26. Junii.

IV. Deinde, *cap.* 8. *num.* 89. vitam occupationesque dictorum Sacerdotum ita prosequitur: „ Qui Patres unanimes in Domino ambulantes, magno cum animorum fructu in Christi vinea excolenda apud Florentinos pro viribus laborare cœperunt; accedentium confessiones audire: Eucharistiæ Sacramentum, qui per Sacerdotium poterant, ministrare; à prandio ad Ecclesiam S. Hieronymi se recipere, ut ibi de more sermones de rebus piis ad multitudinem facerent. Dominicis diebus, præter Oratorii sermones quotidianos, modò Baronius, modò Bordinus in æde sacra Florentinorum, populo qui aderat cupidissimè audiente, è suggestu concionabantur. Quibus rebus brevi factum est, ut tam Sacerdotum numerus, quàm confluentium ad eum locum multitudo mirificè augeretur.

Deinde *num.* 90. ait: „ Hoc quidem vivendi genere plures annos asi sunt Patres, eadem domo viventes, seque suaque Divino obsequio & animarum lucro tradentes. Erat omnium marsupium unum, communis mensa, eaque sobria ac frugalis: oratio & meditatio plurima: Sacerdotibus, qui illis initiis quinque erant, rem Divinam facientibus: cæteri aut quotidie, aut alternis diebus cœlesti pane reficiebantur. Id vitæ institutum ita multis probatum est, & plerique ingeniis doctrinaque præstantes, cùm Sacerdotes tum laici, ultrò sese in Patrum contubernium contulerint: non enim omnes religionis vinculis se astringere omnino audent. Hæc igitur fuere nostris hominibus Congregationis initia.

V. Porrò cùm maximus hujus Congregationis fructus continuò magis se manifestaret, nec tamen hactenus esset ei firmitas, nullaque propria Ecclesia, tandem circa annum septuagesimum quintum à Gregorio XIII. petierunt hujus Congregationis Sacerdotes, ut Ecclesiam B. Mariæ *à Valli Sella* huic Congregationi assignare, ac in perpetuum unire vellet; atque in ea Congregationem Presbyterorum & Clericorum sæcularium *de Oratorio* nuncupandam, erigere & instituere.

VI. Huic petitioni annuens Gregorius, per Bullam quæ incipit, *Copiosus* tot. in Bull. Rom. in prædicta Ecclesia Congregationem Presbyterorum & Clericorum sæcularium *de Oratorio* nuncupandam auctoritate Apostolica perpetuò erexit & instituit: illique Congregationi sic erectæ & institutæ præfatam Ecclesiam cum onere curæ animarum Parochianorum, aliisque omnibus & singulis oneribus & honoribus ac annexis, necnon omnibus bonis, & proventibus auctoritate Apostolica concessit & assignavit.

VII. Insuper eidem Congregationi illiusque Rectori ac Presbyteris & Clericis pro tempore existentibus liberam concessit facultatem, ut pro salubri statu & directione ejusdem Congregationis, illiusque personarum quæcumque honesta & rationabilia Statuta & Ordinationes de novo edere, aut edita limitare aut mutare valeant; quæ à Sede Apostolica approbata ab omnibus inviolabiliter observari deberent.

VIII. Huic Congregationi sic institutæ & probatæ non statim se junxit Philippus. Scribit enim Antonius Gallonius, *cap.* 10. *num.* 126. „ Quamquam Philippus omnium, quæ à suis alumnis apud Vallicellam gerebantur, auctor esset & dux; non tamen ita subito habitationem templi S. Hieronymi ut desereret, induci potuit; id enim multis annis post, Petri Donati Cæsii Cardinalis opera impetratum est: anno scilicet 1583. Atque tunc primùm Congregationis Corpus, arctiore vinculo colligatum, totum integrum capite cum membris conjuncto conspici cœpit.

IX. Statuta aliqua vivente Philippo Congregationi præscripta fuisse non legitur. „ Etenim Philippus omnium consilia pro cujusque ingenio, solius paterno moderari affectu, satis habuit ad pietatem simul inflammatos in ipsa rerum humanarum despicientia amore ferventiores videre suos & quæ diuturna experientia ad probitatem assequendam, Deumque promerendum eis placere noverat, & indies prodesse, tamquàm à Domini spiritu probare & confirmare.

X. Hæc ille, qui circa annum 12. hujus sæculi, illa quæ ipse Philippus hac ratione condenda curavit, vel ab ejus institutione inter Congregationis hujus homines consuetudine recepta, ac deinceps perpetuò servata erant, in unam collegit, atque in septemdecim capita distinxit: quæ Paulus V. post cognitionem aliquam auctoritate Apostolica etiam approbavit, illisque omnibus & singulis perpetuæ & inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjecit, anno 1612. per Bullam quæ incipit: *Christi fidelium* 92. in Bull. Rom.

Hæc sunt Congregationis *de Oratorio* vulgò *Nerianæ* Statuta, quæ prædictæ Bullæ Paulinæ inseruntur; & referuntur à Miræo inter Regulas, & Constitutiones Clericorum in Congregatione viventium unà cum præfatione Collectoris, è qua præfatione superiora verba accepta sunt.

XI. Hæc Congregatio, quæ primum fundamentum Romæ in Ecclesia B. Mariæ *à Vallicella* accepit, longè latèque sensim suos palmites extendit & protrusit, non tantùm per Italiam, sed in Belgium usque.

Hujus enim Congregationis *Oratoria*, idest, quæ Statuta normamque ejus vivendi tenent, atque filias Congregationis Nerianæ se profitentur, hæc in Belgio enumerat Miræus.

Aspricollense in Brabantia ab Alberto & Isabella Belgarum Principibus fundatum ac dotatum; cum onere Parochiali Duacense in Gallo-Flandria ab Hermano Ortembergio Episcopo Attrebatensi fundatum anno 1626. Cerviense in Hannonia cum onere Parochiali. Brainiense in Hannonia etiam cum onere Parochiali.

XII. Alia Congregatio sub nomine *Oratorii* Jesu Christi *D. N.* sub initium hujus sæculi instituta, & à Paulo V. per Bullam quæ incipit, *Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ* 91. in Bull. Rom. approbata est.

In hac Bulla ad postulationem Mariæ Reginæ Francorum & Henrici Parisiorum Episcopi; Pontifex erigit & instituit unam Congregationem sub nomine *Oratorii* Jesu Christi *Domini Nostri*, „ in honorem, ait, *orationum* quas in diebus carnis suæ fudit, ut ii qui Congregationem ipsam ingrediuntur, eumdem Jesum Christum pro nobis in *oratione* positum, & pernoctantem revereantur; atque etiam Instituti, ad quod vocati sunt, moneantur, & præsertim semper hanc præcipuam omnibus, communem & omni tempore congruentem Officii eorum partem, quæ in orationibus pro populo, ac in Dei laudibus celebrandis versantur, habeant. "

XIII. Adhæc cùm dicta Regina & Episcopus à Pontifice petiissent, ut Petro de Berulle Presbytero Parisiensi (cujus ministerium felici progressui & directioni ipsius Congregationis utile futurum confidebant) cura erectionis & institutionis committeretur, Pontifex illorum precibus hac in parte annuens, eumdem Petrum in Præpositum generalem hujus Congregationis deputat & assumit.

XIV. Impertitur itidem Pontifex auctoritatem dicto Petro, ut hanc Congregationem tam in civitate Parisiensi, quàm in omnibus aliis civitatibus, oppidis, terris, & locis ad quæ à locorum Episcopis vocatus fuerit, & non aliàs, instituat.

Ipsi unà dans facultatem condendi nova Statuta pro felici directione & statu Congregationum opportuna; factaque, edita & condita quoties pro rerum ac temporum qualitate & vicissitudine, seu aliàs videbitur, corrigendi, immutandi, alterandi, aliaque omnia, & singula à similium Congregationum, necnon quorumcumque Ordinum approbatarum Constitutionibus, aut aliis Superioribus etiam generalibus, de jure vel consuetudine; sive ex privilegio aut aliàs quomodocumque fieri & exequi solita, faciendi & exequendi.

XV. Hæc Congregatio Oratorii Jesu Christi Domini Nostri planè independens à Romana, quæ à suo primo sancto Institutore dicitur *Neriana*, mox non tantùm per Galliam, sed hoc etiam Belgium nostrum propagata fuit: Domos ac familias à Congregatione progenitas recenset Miræus loco citato, sub titulo: *Congregatio* Jesu Christi *à Petro Berullo Cardinale instituta*, cap. 3.

XVI. Ad Belgium quidem, rogante ac instante zelosissimo ac nominatissimo Mechliniensium Archi-Præsule Jacobo Boonen, missus fuit à Petro Berullo tunc S.R.E. Cardinale, Pater Franciscus Bourgoing cum

uno

uno alterove Congregationis hujus Patribus, qui sub auctoritate prædicti Archi-Præsulis prima Lovanii anno 1626. Oratorii fundamenta posuerunt; quæ postmodum Mechliniam anno 1629. deinde Bruxellas, aliaque loca vicina propagata sunt.

XVII. Ut verò novellæ plantæ incrementum majus acciperent, atque adinstar Congregationis Gallicanæ dirigerentur; eodemque spiritu animatæ cohærerent, dictus Mechliniensium Archi-Præsul Superioribus Domorum Lovaniensis & Mechliniensis significavit datis literis 21. Octobris 1631. quòd præfato Patri Bourgoineo (qui à Generali Congregationis Gallicanæ Visitator generalis constitutus fuerat) dederit facultatem & auctoritatem, easdem domos tam quoad spiritualia, quàm temporalia, quoad personas & res, visitandi; ac in visitatione corrigendi, immutandi, statuendi & ordinandi, prout judicaverit; idque, quantum poterit, conformiter Constitutionibus Congregationis generalis in Gallia habitæ; quæ omnia latiùs continentur in dictis literis Archi-Episcopi Mechliniensis, quas hic ex originali, quod asservatur in domo Lovaniensi, subjiciam.

XVIII. „ Jacobus Dei & Apostolicæ Sedis gratia, Archiepiscopus Mechliniensis, omnibus & singulis Presbyteris & Clericis Congregationis Oratorii D. N. Jesu Christi, Domorum Lovaniensis & Mechliniensis nostræ Diœcesis, Gratiam, Benedictionem, & Pacem in Christo Jesu, qui est pax nostra.

„ Cùm jampridem plurimi in hac nostra Belgica, & peculiariter in hac nostra Diœcesi, ad pium aliquod Sacerdotum in Congregatione viventium Institutum adspirare præseferrent, qui propriæ perfectioni Sacerdotali incumbendo, fervorem antiquæ pietatis in Clero renovare, ac velut ignem, quem Dominus misit in terras, accendere pro viribus studerent; illud autem Institutum à fel. mem. Eminentiss. Cardinale Petro de Berulle cœptum, & in Galliis, Burgundia & aliis in locis longè latèque cum bono Christi odore jam propagatum, maximè nostris desideriis conveniens esse cerneremus; utpotè cujus sit proprium functiones Ordini Sacerdotali essentialiter convenientes & sibi à Reverendissimis Hierarchis præscriptas exercere, eisdemque Reverendissimis in illarum exercitiis obedire, & ad illorum nutum præsto esse, necnon & alios Sacerdotes in usu scientiæ & in pietatis exercitiis instituere, atque omnem pro modulo suo operam Pastoribus aliisque curam Animarum habentibus impendere, & opem ferre; ad præfatum Cardinalem, velut ad fontem, unde Congregationis illius spiritus manavit, recurrendum esse, cum bona eorum, ad quos spectat, venia duximus. Quiquidem nostris benignè votis annuens Reverendum admodum Patrem Franciscum Bourgoing unum è primis hujusce spiritualis ædificii vivis lapidibus, atque in multis aliis probatum, cum uno aut altero suæ Congregationis in has partes, rei hujusce causa, destinavit. A quo, sub nostra auctoritate, prima, Lovanii, Oratorii Fundamenta posita, & postmodum Mechliniæ, & aliis in locis collocata fuerunt, adeò ut felicioris & amplioris indies progressus major spes affulgeat. Cùm insuper à Reverendissimo Patre Generali dictæ Congregationis in Gallia facta potestate tanquam primus ejusdem Assistens & Visitator Generalis ad universas domos, non sine fructu & renovatione animorum, idem P. Bourgoing nuper missus fuerit, & postmodum habita sint ejusdem Congregationis generalia Comitia, in quibus multa ad bonum illius regimen & ordinationem constituta fuerunt. Ut hæ novellæ plantæ in agro nostro, divina irrigante gratia, incrementum, ad Christi Domini gloriam, accipiant; & quatenus opportunum sit, adinstar ejusdem Gallicæ Congregationis, dirigantur, eodemque spiritu animatæ cohæreant, eidem Reverendo Patri Superiori Domorum Lovaniensis, & Mechliniensis nostræ dictæ Diœcesis, easdem tam quoad spiritualia, quàm temporalia, quoad personas & res nostra Authoritate, visitandi, & in Visitatione corrigendi aut immutandi, quæ correctione, aut immutatione indigere judicaverit, necnon statuendi & ordinandi, quantùm fieri poterit, conformiter Constitutionibus dictæ Congregationis generalis in Gallia habitæ, aliaque monita & Statuta pia, & patriæ moribus convenientia dandi, omnia à nobis posteà videnda, ac probanda, & confirmanda facultatem concedimus; ac singulos & omnes dicti Oratorii in hac nostra Diœcesi in Domino plurimùm exhortamur, ut in ejus honorem, qui fuit obediens usque ad mortem, hanc visitationem, debita cum animorum submissione & devotione suscipiant, & omnia in illa, ut suprà, statuta & ordinata humiliter observent. Ita Deus & Pater Domini nostri Jesu Christi benedicat vos in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo Jesu. Datum Lovanii nostræ Diœcesis sub manu & Sigillo nostris, anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo primo, die vigesima prima Octobris. Rev. P. Franciscus Bourgoing, Jacobus Archiepiscopus Mechliniensis. De Mandato Illustriss. & Reverendiss. Domini Archiepiscopi, Tim. Hojus Secret. 1631. "

XIX. Post varias visitationes, in quibus etiam pia valdè ac utilia exercitia, & ordinationes pro directione Domorum illarum præscripsit; necnon post habitas multiplices deliberationes, tandem anno trigesimoquarto currentis sæculi visum fuit dicto Patri Bourgoineo, necnon Mechliniensium Archi-Episcopo, & Antonio Triest Gandensium Antistiti (in cujus etiam Diœcesi nonnullæ Congregationis Oratorii Domus erectæ erant) particularem Congregationem ex omnibus Domibus seu familiis in Diœcesi Mechliniensi & Gandavensi, aut etiam aliis Archi Episcopo Mechliniensi suffraganeis, jam institutis aut posthac instituendis erigere; prout dictus Bourgoineus erexit, probantibus dictis Prælatis; eique Constitutiones decem capitibus comprehensas præscripsit; quibus & hodie hæc Congregatio utitur & regitur.

XX. Voluit quidem ut in omnibus, quantum fieri posset, esset hæc Congregatio conformis Congregationi Gallicanæ, ejusque spiritu animaretur; sed eam tamen in regimine à Congregatione Gallicana independentem esse voluit.

Unde in dictis Constitutionibus habetur, *cap. 4.* „ Domus *Oratorii Domini* Jesu erectæ, vel erigendæ in *Provincia* Mechliniensi, constituent simul unam Congregationem à *nulla* alia *dependentem*. "

XXI. Et quidem hæc unica est Congregatio à Gallica progenita, ejusque vivendi normam imitata, quæ ab ea sit independens.

Sunt enim & aliæ Congregationes ejusdem Instituti, quæ è pluribus particularibus domibus sive familiis unam Congregationem constituunt; atque unum Præpositum Congregationis habent, qualis in Hannonia est Congregatio Montensis; sed omnes hæ à Congregatione Gallicana dependent, atque Præpositum hujus Congregationis pro suo Generali agnoscunt; à quo etiam Præpositi singularum Congregationum confirmationem accipere debent: secùs Præpositus Congregationis Provinciæ Mechliniensis, ut infrà dicetur.

XXII. Hæc dependentia & unio minor est inter Domos, quæ normam vivendi Congregationis Romanæ, sive Nerianæ sequuntur.

Hæ enim Domus omnes separatim & per se independenter planè à se mutuo per suos respectivè immediatos superiores reguntur, sine ulla ab alia dependentia aut mutua unione; ideòque nec ulla harum domorum sive familiarum nota communia aut generalia comitia; nullusque generalis Præpositus aut Superior, qui omnibus familiis intendat.

XXIII. Congregationi Oratorii tam Romanæ, quàm Gallicanæ, atque ab his progenitis Congregationibus commune est, quòd Congregationi adscripti, nullo Religionis voto, aut religiosa professione Congregationi obstringantur; sed in simplici ac primævo statu Sacerdotali ac Clericali vivant; imò nec ulla similia vota Congregatio admittere queat; sed „ ipsa Congregatio in primævo & puro statu Sacerdotii, quale Christus Dominus instituit, & in Ecclesia sua reliquit, nihil addendo, vel detrahendo, perpetuò sit permansura, adeòut quocumque loco & tempore & Congregationis Conventu, nulla in ea *professio*, sive *vota* admittantur: & casu, quo aliqui *professionem* emittere, vel admittere vellent, quamvis essent plures numero, ipso tamen facto à corpore Congregationis separati erunt, & bona quælibet & cujuscumque naturæ ac domos, cæteris qui in primævo

„ mævo Instituto ac purè Sacerdotali, licèt pauciores numero remanserint, relinquere tenebuntur. “ Ita Constitutiones Congregationis Belgicæ *cap.* 2. quæ iisdem pene verbis in statutis Netianis exprimuntur, *cap.* 4.

XXIV. Presbyterorum verò hæc Congregatio potissimum instituta fuit, ut in communi viventes functionibus Sacerdotalibus fructuosiùs & cum populi majore ædificatione incumbere possent.

Netianæ seu Romanæ Congregationis scopus sive spiritus fuisse videtur, Parochialis alicujus Ecclesiæ curam agere, eamque dirigere; nequaquam verò omnibus indifferenter Sacerdotalibus functionibus applicari.

Hinc in Congregationis statutis, *Cap.* 8. legitur: „ Cùm sint multi in Ecclesia Dei, qui audiendis Monialium confessionibus aut dant operam, aut dare optimè possint; propterea nequis ab instituto Congregationis nostræ proprio possit abduci, statutum est, ne nostrorum aliquis sese obliget aut dedat confessionibus audiendis, moribus reformandis, rebusque earum gerendis. Idem dicimus de Seminariis, Collegiis, Congregationibus, Societatibus, aut aliis Universitatibus, rebusque earum quomodolibet tractandis.

Hinc passim domus seu familiæ hujus Netiani instituti uni Ecclesiæ Parochiali regendæ præfectæ sunt, eamque jure parochiali regunt; nullas præterea hierarchicas functiones obeuntes.

XXV. At Congregationis Gallicanæ, & Belgicæ ab ea progenitæ præcipuum Institutum est, ut illis adscripti omnibus quibuscumque functionibus hierarchicis, ad quas ab Episcopis locorum vocabuntur, applicentur.

Unde in Constitutionibus Congregationis nostræ Belgicæ sive Provinciæ Mechliniensis, unus è præcipuis finibus institutæ Congregationis assignatur, „ ut omnia quæ sunt Sacerdotum munia & functiones, ex fonte gratiæ & Spiritu Christi summi Sacerdotis & Sacerdotii institutoris peragat: hinc Congregatio gratiæ spiritum & institutum *Catholicum* seu *universale*, non autem ad certas aliquas functiones limitatum, habet. “ *Cap.* 8.

Deinde tamquam consequens subjicitur: „ Proinde mores regionis & ritus Ecclesiæ loci, in quo fundata est, quantum potest & decet, sequitur, aut etiam *omnia planè* munia Ordini Sacerdotali aut Pastorali officio convenientia (uti sunt SS. Sacramentorum administratio, prædicandi, exhortandi, catechizandi munus, juventutis institutio, Monialium directio, & hisce similia) exercere potest, & sese ad ista ministeria paratam exhibere debet.

XXVI. Has autem functiones nonnisi ad arbitrium & nutum Episcoporum exercendas ac subeundas eadem Congregatio profitetur, his verbis in citato cap. 8. expressis: „ Ad illas porrò functiones obeundas, nullam Congregatio facultatem, jurisdictionem aut potestatem sibi vindicet, aut propriam habere à summo Pontifice, sed omnimodam accepit à Reverendissimis Dominis Episcopis, ita ut ipsi non tantùm impediendi, prohibendi, interdicendi, sed etiam præcipiendi, injungendi, & in virtute sanctæ obedientiæ ad exercenda dicta munia Sacerdotalia & Pastoralia, ubi & quæ expedire videbitur, obligandi erga Congregationem, & singulos ex ea, authoritate polleant. Intendit namque Congregatio quantum in se est, normam vitæ Sacerdotalis ad primævam Christi Domini institutionem continua priorum & puriorum temporum praxi observatam reducere, ac ad originem sui revocare principii, & votum seu promissionem obedientiæ, quam Sacerdotes in consecratione emittere solent, quasi renovare, & in praxim omnino reducere. Ut sicut Religiosi postmodum in Ecclesia magno ejus bono exorti, ex vi votorum suorum, Prælatis suis per omnia obediunt, ita sint in hac Congregatione è clero simul viventes, qui Reverendissimis Dominis Episcopis in usu sui Ordinis omnino & immediatè subjaceant, eisque ex amore ejus qui Patri suo obediens fuit usque ad mortem, plane submittere se debeant: unde ipsi Reverendissimi DD. Episcopi plures ad manum semper habeant operarios, quibus ad omnia munia prædicta uti possint ad nutum.

XXVII. Quare in ipsa præfatione harum Constitutionum declaratur, quòd hujus Congregationis „ status firmus & perpetuus alius non est: *Quàm institutum Sacerdotum vel ad Sacerdotium aspirantium simul & in communi viventium, sub directione Præpositorum sive Superiorum*, & sub plena authoritate & Jurisdictione Illustrissimorum seu Reverendissimorum Hierarcharum: quorum principale & præcipuum institutum sit perfectioni Sacerdotali totaliter incumbere, & in humilitatis spiritu ac piæ vitæ studiis Altissimo famulatum exhibere, singulasque actiones & functiones Ordini Sacerdotali propriè convenienter, sibi à Reverendissimis præscriptas & non alias amplecti, nec non Sacerdotum & aliorum ad Sacros Ordines aspirantium in usu præsertim scientiæ & in pietatis exercitiis institutioni vacare, &c. “

XXVIII. Porrò hæc omnimoda in exercitio functionum Sacerdotalium ab Episcopis dependentia nequaquam impedit quominùs directio, „ sive regimen Congregationis quoad personas, bona, & domus ad ejusdem Præpositos spectat: cujus quidem directionis potestas primaria in ipso corpore sive Conventu Congregationis legitimè convocato, cui etiam Præpositus Congregationis suberit, & in quo pluralitatem suffragiorum tenebitur sequi, residere dicernitur, “ Ita Constitutiones Belgicæ *Cap.* 2.

XXIX. Convocatio verò Congregationis juxta dictas Belgicas Constitutiones fieri debet unoquoque triennio de consensu Episcoporum, loco & die indicendis ab ejusdem Patre Præposito; neque ultra tres menses post expletum triennium prorogari poterit.

Penès Congregationem legitimè convocatam est jus eligendi Præpositum Congregationis; „ qui debebit pro hac Mechliniensi Diœcesi per Archiepiscopum confirmari; imò & pro Provinciis, petito tamen priùs consilio Episcopi Ordinarii ejus, qui electus erit, si is alterius, quàm Mechliniensis Diœcesis in hac Provincia fuerit “ *Cap.* 4.

XXX. Præter Præpositum, à Congregatione legitimè convocata & congregata ex pluralitate suffragiorum, eliguntur duo *Assistentes*, qui Præposito in negotiis dirigendis assistant.

Hi unà cum Præposito in omnibus deliberationibus circa res *temporaneas* jus habent votis *decisivæ* „ quoad spiritualia verò, directionem, ordinem, politiam & regulas, & res hujusmodi, etiam exteriores, *consultivè* solum. “

XXXI. Solius item Præpositi est, Superiores domorum ab Episcopis loci approbandos constituere, vel destituere, seu deponere & mutare, quandocumque judicaverit: idem tamen ex causa faciendi jus est etiam penes Congregationem convocatam.

XXXII. Item ejusdem Præpositi est, quos à Deo vocari viderit, admittere; & alia omnia circa personas, domos, spiritualem profectum & bona Congregationis, ex consilio tamen Assistentium peragere.

XXXIII. Præterea quamvis Congregatio à visitatione Episcopi non eximatur, nihilominus quoad ea quæ sunt directionis, jus etiam visitandi ad præpositum Congregationis spectat; qui à visitatione domestica per se, vel alium numquam prohiberi potest; eamque ad minimum unoquoque triennio instituere debet.

Novas domos erigere solus Præpositus non potest, sed id ad Episcopos loci Ordinarios spectat.

XXXIV. Nova statuta quoque & leges condere ad solam Congregationem convocatam spectat, postmodum ab Episcopis confirmanda: potest tamen Præpositus mandata & ordinationes ad tempus seu usque ad proximam convocationem servandas, ad omnes domos, modò his Constitutionibus ac Episcoporum authoritati nihil detrahant, destinare.

XXXV. Præter generalem Congregationis Præpositum, penes quem omnium domorum totiusque Congregationis cura & directio quædam eminens residet, sunt insuper singularum domorum sive Conventuum immediati Superiores: quorum tempus Superioritatis triennio concludi debet; & ad secundum triennium duntaxat & non ultra prorogari potest.

XXXVI. Horum proprium officium est „ personas & domos suæ curæ commissas tam quoad spiritualem statum, quàm quoad temporalium admini-

„ strationem dirigere & conservare, & quantum in „ se est, promovere, *Cap.* 6.

Quoad temporalem tamen domorum statum, aut exteriorem ejus faciem, nihil innovare aut mutare, vel contractum aliudvè negotium notabiles res temporales spectans concludere, sine auctoritate Præpositi Congregationis possunt.

XXXVII. Licèt singulæ domus, seu familiæ sua habere soleant bona separata, tamen quia in unam Congregationem omnes sunt unitæ, ut unitas spiritus per charitatis vinculum conservetur, & fortiùs colligetur, monentur Superiores domorum, „ ut studeant & se in„ vicem charitate complecti, atque etiam quando se„ cundùm Deum se posse judicabunt, præsertim cùm „ domus certis & perpetuis redditibus fundatæ erunt, „ aliqua domibus magis indigentibus subsidia tempo„ ralia præstare ex iis, quæ honestæ & modestæ suo„ rum sustentationi & intertentioni superesse possent.

XXXVIII. In spiritualibus studium Superiorum eò præcipuè collimare debet, ut Spiritum vitæ Jesu Christi D. N. Sacerdotis in æternum, in suis excitent; atque intendant maximè Animarum profectui & perfectioni, occurrendo omnibus impedimentis, succurrendo infirmitati & necessitatibus singulorum: denique firma in illis solidæ virtutis, veræque pietatis fundamenta jaciant & stabiliant.

XXXIX. Ad domorum Superiores præthereà pertinet, inferiores quoscumque singularum suarum respectivè domorum ministros, sive officiales instituere, & mutare prout judicaverint; & illis in eorum exercitio superintendere, eosque dirigere, atque defectus supplere.

XL. Quia Congregatio *Oratorii* nulla Religionis vota, nullamque religiosam professionem agnoscit, idcircò nec propriè *novitiatum* habet; ne tamen haud probati Congregationi incorporentur, probationis tempus præmitti quoque voluit, quod *institutio* dicitur, eò quòd illo durante in exercitiis pietatis, aliisque ad Congregationem spectantibus functionibus *institui* debeant, & probari.

Hoc *institutionis* tempus ex præscripto Congregationis Belgicæ extenditur ad triennium cum trimestri ad honorem ejusdem spatii vitæ conversantis Jesu Christi in terris, quo suos Apostolos formavit atque instituit.

XLI. *Institutionis* tempore elapso, si reperti sint tales, qui Congregationi judicantur convenire, „ Sacer„ dotes vocem activam habebunt, atque omnes cense„ buntur *incorporati*: nec poterunt quacumque occasio„ ne è Congregatione dimitti; nisi ob causam valdè no„ tabilem, quæ de novo acciderit, & talis à Patre Præpo„ sito Congregationis, necnon à tribus Patribus domo„ rum, in quibus illi habitarent, judicata sit, vel ab ipso „ solo, si res communicari non possit. “ *Cap.* 9.

XLII. Fratres verò *servientes* sive Laici debent scripto declarare, se nulla spe mercedis velle servire: atque per duos ut minus annos conversari & servire debent in habitu sæculari, & tunc vestiri poterunt, & post duos alios annos censebuntur *incorporati*: nec dimitti poterunt nisi ob rem valdè gravem, & modo quo Sacerdotes, aut ad Sacerdotium aspirantes. Poterit tamen Præpositus dispensare ut citiùs vestiantur, vel etiam tempus prorogetur, *Cap.* 10.

XLIII. Porrò quamvis, jam *incorporati*, è Congregatione nisi ob gravem causam inviti dimitti nequeant, ipsi tamen nulla assignata causa semper pro libito à Congregatione recedere possunt.

XLIV. Adhæc cùm nullum paupertatis votum emittant, per hanc *incorporationem* nihil perdunt aut amittunt de suis juribus, gradibus, Beneficiis, aut bonis temporalibus; de quibus etiam liberè non secus ac alii Clerici sæculares disponere possunt.

XLV. Si qui tamen reditus sufficientes vel ex Beneficiis, vel ex patrimonio habent, meritò tantum in commune conferent, quantum eorum necessitatibus impendi debet, ne aliàs ex proventibus communibus in usum pauperum destinatis viventes, suum censum cum aliorum detrimento augere velint.

Qua de re in Statutis Congregationis Nerianæ *c.* 8. hæc leguntur: „ Quicumque admittuntur in Congre„ gationem, sciant cujuslibet anni reditus expenden„ dos in bonos, quos ipsi judicaverint, usus, neque quidquam cumulandum: ne quis scilicet è nostra “ Congregatione ullam curam ponat in divitiis parandis: imò verò ex censu pro suis quique facultatibus in commune commodum Congregationis liberè “ conferendum est. Quod à nostris adeò servatum est “ hactenus, ut si quis ob inopiam id non præstiterit, “ vel præstare intermiserit, statim atque de suo abundantiùs quoquo modo factus est, pecuniam pro rata “ portione dare ac solvere non destiterit. Ita eis conveniens ac consentaneum semper visum est stipendiis “ propriis militare, & à rebus etiam Congregationis “ tamquam ab alienis abstinere, quibus ipsa debet imprimis non habentes unde vivant sustentare suos. “

Hæc planè consona sunt regulis, quas in rebus temporalibus dispensandis observare debebant Canonici in communi viventes (quorum vivendi normam Congregationis hujus Presbyteri æmulantur) quarum summarium *cap.* 107. in Synodo Aquisgranensi expressum ita habet: *Cùm quo damno animæ suæ ab Ecclesia, quæ pauperes pascit, accipiunt illi, qui sibi de suo sufficiunt.*

Porrò sicuti Canonici in *communi* viventes, licèt non essent verè *Regulares*, utpotè voto paupertatis non adstricti, tamen quasi Regulares reputabantur; atque propterea eorum domus tunc *claustra*, *Monasteria* & *Abbatiæ* dicebantur; & eorum Superiores *Abbates*; quidni ob earumdem vivendi rationem Monasticæ disciplinæ multùm similem, Sacerdotes Oratorii dicantur *quasi Regulares*?

Unde videmus, quòd etiam subinde quasi pro Regularibus aliquatenus reputentur; atque in eorum admissione ipsi Magistratus adjiciant modificationes similes iis, quæ Regularium admissioni adjici consueverunt; cujus exemplum suprà, *Tit.* 24. *cap.* 3. *n.* 16. relatum est.

XLVI. Hactenus tamen dicta sufficienter ostendunt, Institutum Oratorii nullatenus dici posse institutum *Religiosum*, prout id hodie accipitur; utpotè ipsa Religionis substantialia vota non agnoscens. Si tamen vivendi disciplina in ipsis Constitutionibus præscripta, & hucusque observata attendatur, apparebit, eam esse planè conformem cum disciplina Clericorum & Canonicorum in communi viventium, quam Synodus Aquisgranensis anno 816. expressit; & compendiosè descripsi in Dissertatione Canonica de Instituto Canonicorum *part.* 3. *cap.* 6. §. 2.

C A P U T II.

De Canonissis.

1. *Canonissarum Belgica Collegia.*
2. *Judicium Miræi de Canonissarum origine.*
3. *An hodierna Collegia Canonicorum fuerint Monasteria duplicia Sanctimonialium & Monachorum?*
4. *An Canonissæ hodiernæ successerint Sanctimonialibus? & quo tempore primùm audiri cœperit nomen* Canonicarum?
5. *Canonissis in Synodo Aquisgranensi Sæculo IX. Regula præscripta; sed ab his multùm desciverunt hodiernæ.*
6. *Canonicæ, de quibus Synodus Aquisgranensis, votum* perpetuæ *castitatis, stabiliter emittebant.*
7. *Disciplinam planè Regularem & communem vivendi normam observabant; neque* ignobiles *excludebantur.*
8. *In Canonicarum Monasteria virorum introitus solicitè cavetur.*
9. *Erant Sanctimonialibus similiores, quàm hodiernæ Canonissæ.*
10. *In quo à veris Monialibus differrent?*
11. *Quamdiu disciplina hæc inter Canonicas fuerit servata?*
12. *Ad exemplum Canonicorum videntur Canonicæ Sæculo XII. & XIII. ad vitam singularem transiisse.*
13. *Exemplo Canonicorum cœperunt Canonicæ se à voto castitatis eximere.*
14. *Ad exemplum Canonicorum singulariter viventium, Canonicæ dictæ sunt sæculares.*

15. Ca-

15. *Canonicarum secularium meminit Seculo XIII. Bonifacius VIII.*
16. *Quomode Seculo XIII. ad vitam secularem transiissent Canonicæ; & quæ earum vivendi norma?*
17. *Ad Collegia Canonicarum hodie nonnisi* nobiles *puellæ admittuntur.*
18. *Ad nuptias transire possunt, excepta Abbatissa, & quibusdam Officialibus: & quæ hujus exceptionis ratio?*
19. *Quis hodiernus Canonicarum vestitus?*
20. *Canonici hodie Collegiis Canonicarum adjuncti; quod eorum officium?*
21. *Unde contingat Canonicos à Canonissis despici?*
22. *Abbatissa aliquando jurisdictionem in Clericos exercet.*
23. *De jurisdictione Abbatissæ Collegii Canonicarum Nivellensis.*
24. *Qualis data sit, & hodie competat Collegio Canonicarum Montensi.*
25. *Malbodiensium Canonicarum jurisdictio.*
26. *Canonicæ seculares ex mente Fundatorum debent etiam* Canonice *vivere.*
27. *Eas reformari superiori seculo desideravit Synodus Coloniensis.*
28. *Quid in illis observatum voluerit Synodus Augustensis?*
29. *Collegium Canonicarum adjecta vita seculari ad Regularem transivit.*
30. *Collegia Canonicarum reputantur corpus* Ecclesiasticum.
31. *Abbatissæ horum Collegiorum ad Synodos vocantur.*
32. *Collegia hæc solent esse sub* immediata *Principis protectione; & consequenter sine ejus consensu visitari nequeunt.*

I. HAbemus hic in Belgio nostro nonnulla Canonicarum, sive Canonissarum Collegia, quæ unà cum aliis in Germania & Lotharingia fundatis & hodiedum exstantibus recenset Miræus ad calcem notarum in Regulam Canonicorum. Et in notis ad *cap.* 13. *Cod. Donat.* de Canonissis Belgicis, hæc habet: „ Canonissarum nobili stirpe progenitarum, quæque ad „ nuptias transire possunt, Collegia in Hannonia sunt „ duo, Montense, & Malbodiense: totidem in Comitatu Namurcensi, Andennense & Monasteriense, „ & unum in Brabantia Nivellense, omnium apud „ Belgas (ut arbitror) antiquissimum.

II. De origine Canonicarum hæc scribit idem Auctor libro de Collegiis Canonicorum, *cap.* 19. „ Non „ sum nescius multos contendere olim Canonicarum „ statum, ut cæterarum virginum Collegia, si non „ omnia, saltemque pleraque *voto* sese *castitatis perpetuæ* solita obstringere; etsi id ipsæ Canonicæ ægrè forsan admittant.

III. Vir eruditus Joannes Mabillonius de Canonicarum exordio disserens, contendit in plerisque Canonicarum Collegiis primitùs fuisse ordinatas *Sanctimoniales* sub Regula S. Benedicti; iisque Monachos Præfectos; atque ita primitùs fuisse *duplicia* Monasteria, scilicet Sanctimonialium & Monachorum. „ Quemadmodum, ait, in Belgica illis Cœnobia successerunt Collegia *Canonicarum* Monachabus, ita & „ Monachis Canonicorum Conventus: ut sicut primitus Monachi Monachabus, ita postmodum Canonici Canonicabus Sacramenta administrarent. „ Puellas in illis Cœnobiis degentes (pergit Mabillonius) velo consecratas, & voto castitatis obstrictas „ fuisse, clarius est, quàm ut probatione indigeat.

IV. Hæc ille in præfatione ad sæculum II. Benedict. *num.* 32. qui & alibi asserit: „ Ante sæculum IX. inauditum fuit in Gallius Canonicatum nomen & institutum: audiri primùm cœpit in Concilio Cabilonensi „ (anno 813. habito) quòd Sanctimonialibus à primæva religione deficientibus, & Canonicas sese jactantibus, primum *instructionem pro Sanctimonialibus, quæ se Canonicas vocant*, *capit.* 53. ac sequentibus „ præscripsit. Notanda cap. 53. hæc verba: « *Libuit namque huic sacro Conventui quasdam admonitiunculas breviter iis* SANCTIMONIALIBUS *scribere, quæ se* CANONICAS VOCANT: *quoniam hæ quæ sub Monastica regula norma degunt, totius vitæ suæ ordinem in eadem, quam profitentur regula scriptam habent.* „ Novum ergo, inquit Mabillonius, tum erat Canonicarum nomen, nova Religio, quibus Concilium dictat « regulas, quas Ludovicus Augustus anno post tertio, « in Concilio Aquisgranensi (in quo sua Canonicis, « & sua Canonicabus regula condita est) explicari curavit. « In observationibus præviis ad vitam S. Gertrudis *ad annum* 685. sæculi II. Benedictinorum.

Itaque si Mabillonio credimus, circa sæculum IX. quædam Sanctimonialium Monasteria in Canonicatum Collegia, quemadmodum nonnulla Monachorum in Canonicorum Capitula, degenerarunt.

V. Quidquid sit de hac Mabillonii opinione, id satis constat, Canonicas quibus in Synodo Aquisgranensi anno 817. Regula præscripta fuit, multùm in vivendi disciplina ab hodiernis Belgicis Canonicabus fuisse diversas.

VI. Imprimis Canonicæ, de quibus Synodus, non secùs ac reliquæ Sanctimoniales, *perpetuo* castitatis vinculo obstringebantur, uti constat ex *cap.* 8. *Regulæ*; ubi præcipitur, ut non facilis ab Abbatissis detur ingressus iis, qui Monasteria expetiverint: „ Quia, ait, postquam se Domino in hac militia devinxerint, nequaquam sibi licitum erit propriis uti consiliis, nec sæcularibus penitùs implicare posse negotiis; nec frequentiam virorum aut collocutionem familiarem absque causa inevitabili habere debent. Proinde scrutentur priùs arcana cordis sui, simulque super adnotatas SS. Patrum sententias assidua meditatione perlegant, ne inconsultè & minùs cautè *vinculum continentiæ* & virginitatis arripientes, redeant post satan, & fiant sicut canis reversus ad vomitum. «

VII. Debebant in Monasteriis *jugiter* residere. Vestibus *nigris* utebantur. Omnes *in communi* dormitorio, sed singulæ in singulis lectis dormiebant. In refectorio quotidie *pariter* residebant, nisi quam infirmitas, aut ætatis imbecillitas id facere prohibuisset. Omnes *sibi* charitatis officio vicissim *serviebant*. Illis in refectorio comedentibus & silentium religiosè tenentibus, continuatim legebatur lectio. Ad collationem quotidie veniebant, & hanc institutionem seu Regulam sive aliarum scripturarum lectiones perlegebant, & de animæ suæ salute pertractabant, ubi etiam delinquentes juxta modum delicti corripiebantur: uti hæc omnia constant ex *cap.* 10. *Regulæ*, ex quo pariter intelligimus; quòd non tantùm nobiles, sed & ignobiles in Canonicarum Cœnobia admitterentur: *Nobiles genere*, ait, *nequaquam ignobilioribus se præferant, scientes quia personarum acceptor non est Deus.*

VIII. Sedulò curabatur, ut virorum ad Monasteria Canonicarum non pateret accessus; omnisque virorum familiaritas & conversatio caveretur. *cap.* 19. 20. & 26. Regulæ. Quin & *cap.* 27. decernitur, ut „ Presbyteris, qui ipsis Missarum solemnia celebrare debent, extra Monasterium sit locus, & Ecclesia, ubi cum ministris suis habitent, & divinæ servitutis obsequium expleant: & nonnisi statuto tempore Monasterium ingrediantur puellarum, & cum eis Diaconus tantùm & Subdiaconus, qui scilicet & vitæ honestate clarescant, & non se, sed JESUM CHRISTUM amare cupiant; nec sua quærant, sed quæ JESU CHRISTI, & non ampliùs ibi immorentur, nisi in Missarum celebrationibus ad Sanctimoniales publicè faciendis, quibus ritè & devotè celebratis, illicò foras egrediantur. Sanctimoniales namque velo ante posito, ut moris est, Horas Canonicas & Missarum solemnia celebrent. Sed & hoc caveant, ut nulla illarum cum iisdem Presbyteris, eorumque ministris aliquam sermocinationem familiarem habeat. Si qua igitur peccata sua Sacerdoti confiteri voluerit, id in Ecclesia faciat, ut ab aliis videatur, sicut in dictis SS. Patrum continetur: exceptis infirmis, quibus in domibus id facere necesse est. «

IX. Hæc omnia sat ostendunt, Canonicas, quales Regula Aquisgranensis describit, multùm ab hodiernis in vivendi norma fuisse distinctas; magisque *Sanctimonialibus* & *Monialibus*, quam modernis Canonicabus fuisse similes; unde etiam passim *Sanctimoniales*, earumque Collegia *Monasteria* vocantur.

X. Differebant autem à veris *Sanctimonialibus*, quòd paupertatem sive rerum suarum abdicationem non voverent; sed tamen ante ingressum (si quædam facultates suas nollent offerre Ecclesiæ) ita jubebantur disponere,

nt ad vitam tendentes æternam, nullam earum occasione patiantur perturbationem: utque remota quarumcumque forensium rerum occupatione, suum liberiùs & quietiùs possint custodire propositum, *Cap. 9. Regulæ.*

XI. Quanto tempore hæc vivendi norma apud Canonicos viguerit, incertum est. Illud notat Aubertus Miræus, Collegium Canonicarum Nivellense (quod inter Belgica Canonissarum Collegia videtur antiquissimum) in communione bonorum, ac possessionum usque ad annum 1059. perstitisse: „quo anno, ait, „prædia illius Ecclesiæ in tres portiones. Henrico IV. „Imperatore agente fuerunt divisa: In Xenodochium, „in Beneficium Abbatissæ, & in Præbendas 72. Fratrum ac Sanctimonialium. Divisionem istam Lotharius Imper. anno 1136. approbavit." Hæc Miræus in notis ad calcem Indicis Collegiorum Canonicarum qui habetur in Codice Regularum, qui & utrumque illud diploma transcripsit in Notitia Eccles. Belgii, *cap. 89. & 147.*

Hinc habemus, quòd circa sæculum 11. proventus Canonicorum cœperint dividi: atque in *præbendas* degenerari; ac consequenter paulatim magis magisque à disciplina Sanctimonialium seu Monialium recedere.

XII. Imò admodum verisimile apparet, quòd sicuti Canonici circa sæculum XII. & XIII. deserta vita communi transiverunt ad vitam singularem, ita quoque Canonicæ circa idem tempus à vita communi transire cœperint ad vitam singularem.

De Monasteriensi S. Petri Collegio Canonicorum 10. & Canonissarum 15. scribit Miræus: „Relicta vita „*communi* anno 1282. ad *proprietariam* transierunt.

XIII. Quemadmodum Canonici vi sui Canonicatus non existimarunt se voto *perpetui* cælibatus constringi, solamque Clericalem Tonsuram sufficere crediderunt; atque dimisso Canonicatu posse transire ad statum Matrimonialem, ita sensim quoque invaluit, ut Canonicæ à voto perpetuæ castitatis se exemerint; liberumque sibi esse existimarint, statum Matrimonialem, relicta vita Canonicali, assumere.

XIV. Porrò sicuti Canonicis post dimissam vitam communem, & arreptam singularem, dicti fuere *Sæculares*, ad distinctionem eorum, qui vivunt sub certa Regula *in communi*; ita Canonicæ post transitum ad vitam singularem dici cœperunt *Canonicæ sæculares*.

Rectè proinde notasse videtur Molanus, *lib. 1. de Canonicis, cap. 15.* talem fuisse sæculo IX. „Canonicarum proportionem erga Sanctimoniales, seu „Monachas, qualis erat Canonicorum erga Monachos, licèt sicut Canonici à veteri illa Regulæ disciplina plurimum recesserunt, ita & Canonicas „hac in parte sequaces habuerunt.

XV. De his Canonicabus *sæcularibus*, seu vitam singularem agentibus, agitur in *cap. 43. §. penult. de Electione in 6.* cujus auctor est Bonifacius VIII. qui sedit sub finem sæculi XIII. declaratque formam præscriptam in electione Abbatissarum & Præfectarum Monialium, etiam servandam in illis (Monasteriis) „ubi sunt juxta quarumdam Provinciarum consuetudinem mulieres, quæ nec propriis renuntiant, „nec professionem faciunt Regularem, sed vivunt ut „in sæcularibus Ecclesiis Canonici." Vocanturque in *Rubrica* Decretalis *Canonicæ sæculares.*

Cæterùm unà declarat Bonifacius VIII. quòd per hanc suam Constitutionem, earum statum, Ordinem & Regulam nolit nec intendat approbare; quæ eadem clausula legitur in Clementina ATTENDENTES, *de Statu Monachorum*, ubi mulieres illæ expressè dicuntur *Canonicæ sæculares*, & *ut sæculares, Canonici vitam ducunt.*

XVI. Qua ratione ad exemplum Canonicorum sæcularium cum vita singulari, ad sæcularem quodammodo, sæculo XIII. transiissent Canonicæ, narrat illius temporis non contemnendus Historicus Cardinalis de Vitriaco in Hist. Occid. *cap. 13.* „Ad imitationem & „exemplum prædictorum Canonicorum (sæcularium) „in partibus Hannoniæ & Brabantiæ, & in quibusdam „Theutonicorũ & Alemannorum Provinciis sunt mulieres, quas Canonicas sæculares, seu Domicellas appellant. Non enim Moniales nominari volunt, sicut „Canonici sæculares Monachi non dicuntur. Hæ siquidem adeò personas accipiunt, quòd nonnisi filias militum & nobilium in suo Collegio volunt recipere; religioni & morum nobilitati sæculi nobilitatem præferentes. Purpura autem & bysso, & pellibus grisiis, & aliis jucunditatis suæ vestibus induuntur, circumdatæ varietatibus, cum tortis crinibus & ornatu pretioso circumamictæ..... Pellibus autem agninis quantumcumque subtilibus & delicatis utuntur.... Clericorum autem & puellarum & juvenum servorum etiam sibi ministrantium cinctæ obsequio in domibus propriis honorificè & splendidè epulantur, nec desunt mensis eorum consanguinei in primo gradu sibi propinqui, quos cognatos suos appellant. In dormitorio autem juxta Ecclesiam suam de nocte quiescunt ..... Sunt autem in iisdem Ecclesiis pariter Canonici sæculares in diebus festis & solemnibus ex altera parte chori cum prædictis domicellis canentes, & earum modulationibus æquipollenter respondere studentes...... Similiter in Processionibus compositæ & ornatæ: Canonici ex una parte & Dominæ ex alia parte concinentes procedunt. Quædam ex ipsis postquam diebus plurimis de Christi patrimonio vixerunt, relictis Præbendis & Ecclesiis, charioribus sibi personis matrimonio copulantur."

Quod de sui temporis Canonicabus scribit Vitriacus, hoc penè totum de hodiernis Belgicis Canonicabus verificatur.

XVII. De Nivellensibus scribit in sua descriptione Belgii Guicciardinus: Nec in sodalitium hoc admittuntur, nisi magnatum & virorum Principum filiæ, quæque quadruplæ minimum notabilitatis membra paterni simul & materni stemmatis numerarint. Idem de Canonicarum Montensium & Malbodiensium & aliis Belgicis Collegiis testatur, & notoria praxis docet, nullas scilicet in harum sodalitium, nisi nobilitate insignes admitti.

XVIII. Similiter quod de transitu ad statum matrimonialem scribit Vitriacus, etiam de nostris Guicciardinus asserit; nimirum iis licere, oblata occasione & pro arbitrio nubere; exceptis Abbatissa & Officialibus, quæ perpetuæ castitati *voto* astringuntur; exemplo forsan Canonicorum, inter quos Decanus aliique in dignitate constituti, ad Sacros Ordines, iisque annexum votum castitatis, suscipiendos constricti esse solent.

XIX. Vestes & ornatum nostrarum Canonicarum ita describit Guicciardinus de Nivellensibus differens: „Mane quidem & dum Religioni operantur, cultu spirituali, sive Ecclesiastico, sed qui nobiles deceat, & ut ipsæ sunt, candido pellibusque pretiosis suffulto; à meridie verò, sæculari, ut vocant, veste è serico vel id genus materiæ, nobilium puellarum in morem, ornatæ." *Pag. 253.*

XX. Habebant Presbyteros, qui Canonicabus sacra ministrarent; eaque exequerentur, quæ Ordo Ecclesiasticus sexui fœmineo non permittit.

Hi primitùs etiam ex communibus Monasterii bonis alebantur; at dum Canonicæ ad vitam singularem transiere, etiam ipsi Presbyteri sensim in Canonicos sæculares transierunt; atque hinc hodie duplex Capitulum, alterum Canonicarum, & alterum Canonicorum.

Hi Canonici, ait Miræus in notis ad Regulam Canonicarum, „in Sanctimonialium Canonicè viventium templis Missarum solemnia celebrant; & habent ii insuper sua propria ac peculiaria templa, in quibus horas Canonicas cantant, & alia sacra munia obeunt."

Quibusdam etiam diebus solemnioribus, in templis cum Canonicabus divinum Officium peragunt; & in supplicationibus procedunt; uti de Canonicis sui temporis retulit de Vitriaco.

XXI. Illud notat Molanus. „Passim hujus ordinis Canonicæ, suos confratres, in Præbendis pares, in dignitate, propter Sacerdotium longè superiores, vix alio loco habere dignantur, quàm ut Sacellanos suarum generosarum Dominationum, quamvis quædam inter eas sint nuptiarum expectatrices & solicitatrices. Quod, ait, ex eo capite fieri arbitror, quia Abbatissæ jurisdictioni subsunt." *Lib. 1. de Canonicis, cap. 15.*

XXII. De jurisdictione Abbatissæ in suas Canonicas & Clericos habemus Decretalem Honorii III. in *Cap.* DILECTA ii *de Majorit. & Obed.* ex qua quoque intelligimus, quòd Abbatissa Clericos *sua jurisdi-*

ctioni

ctioni subjectas propter inobedientias & culpas eorum officio beneficioque suspenderet; mandatque Pontifex Abbati S. Michaelis Abiadensis Diœcesis; „ quatenus dictas Canonicas & Clericos, ut Abbatissæ præfatæ obedientiam & reverentiam debitam impendentes, ejus salubria monita & mandata observent, monitione præmissa per censuras Ecclesiasticas appellatione remota compellat.

XXIII. Abbatissæ Canonicarum Belgicarum similiter Clericos suæ jurisdictioni subjectos esse prætendunt; atque de Abbatissa Nivellensi refert Guicciardinus. „ Est autem hæc ipsa Antistita, non sacri tantummodò hujus Collegii caput, verum etiam Domina spiritualis simul & temporalis, ut vocant, Nivellæ & territorii ejus, haudquaquam exigui. " *Pag.* 253. *edit.* 1652.

„ XXIV. Collegio Canonicarum Diva Gualtrudis præesse voluit, ait Guicciardinus, Abbatissam, & luculentam profectò ditionem, cùm civili pariter atque sacra jurisdictione & amplissima potestate ex patrimonio suo attribuit .... Factum deinde, ut lapsu temporis Abbatialis, ut sic dixerim, dignitas & Imperatoris Romani, in eam jus hæreditate obvenerit Hannoniæ Comiti Balduino. Ex quo tempore Comites successores in hunc usque diem sunt Antistites sæculares, Patroni, Custodes, Judices, Protectores ac defensores dictæ ædis Divæ Gualtrudis, personarum in ea degentium, & bonorum Collegio relictorum, quibus & sine ullo prorsus obstaculo hactenus perfruuntur, & Antistitæ suas regendi vices mandant. Quæ ex legibus in æternam memoriam tam insignis Fundationis tantam habet auctoritatem ac præeminentiam, ut succedente novo Hannoniæ Comite, ipsa eum (ut coram nuper spectavimus in persona Philippi Regis) magna solemnitate suscipiat, ac in Comitatus & dignitatis Abbatialis, & aliorum bonorum à Collegio dependentium possessionem immittat: ipso contra jurejurando se obstringente ad privilegia omnia, immunitates, exemptiones, consuetudines, & possessiones templi atque Cœnobii Divæ Gualtrudis conservandos. " *Pag.* 456.

XXV. De Malbodensi Canonicarum Collegio loquens Guicciardinus, dicit: „ Est autem & penes istas Canonicas suprema in oppidum & territorium ejus jurisdictio, sic ut civilem simul & criminalem justitiam administrent. Gaudent insuper eo privilegio, ut signare possint quotannis definitam quamdam & certam summam mitarum (ita nuncupant minutissimum illud ex plumbo monetæ genus Divæ illius effigiem præferens) quarum duodecim singulos valent denarios sive (ut vulgò loquimur) grossos Flandriæ. Et exponitur quidem plumbea ista monetula per totam quàm latè patet Hannoniam, usque ad ipsam Bruxellam, sic ut nemini liceat eam defugere. " *Pag.* 469.

XXVI. Cæterùm sicuti Canonicorum ad vitam singularem transitus, nullatenus ipsos Canonicos exemit; quin juxta suam institutionem *Canonicè* vivant; uti latiùs supra *tit.* 7. *cap.* 4 ostensum fuit; ita nec similis Canonicarum à vita communi ad vitam singularem transitus efficere potest, quin juxta mentem Fundatorum, quamdiu de proventibus Ecclesiasticis vivunt, se divino cultui consecrent. Certum quippe & indubitatum est, proventus illos non alium in finem illis Collegiis Canonicarum attributos, quàm ut puellæ in illis susceptæ, & ex illis viventes, cultui Divino vacent, & Canonicè & regulariter vivant.

Hodie verò præter Divini Officii, sive Horarum Canonicarum persolutionem nihil penè de vita Canonicali & religiosa in vivendi ratione apud Canonissas nostrates superest, de reliquo instar puellarum nobilium sæcularium, sed ex bonis & proventibus Ecclesiasticis viventes.

Hi, ad quos horum Collegiorum cura & regimen pertinet, despicere possunt, num similis vivendi disciplina conformis sit menti ac voluntati Fundatorum, & utrum Ecclesia vitam illarum *singularem* tolerans, eam quoque vivendi rationem permittat.

XXVII. Eas reformari sæculo præterito desiderabat Synodus Coloniensis, atque in Ordinem ac quamdam Ecclesiasticam disciplinam revocari. „ Vitam, conversationem ac mores Canonissarum, quæ sæculares ob id appellantur, quòd perpetuæ castitatis, ac religiosa vota Monastica non emittant, reformari omninò ducimus necessarium. Nam vitam agunt plures nimio licentiosam, ac plerisque scandalosam. Quæ ut in ordinem & Ecclesiasticam quandam disciplinam, quoad fieri potest, revocentur, nobis cùm visitationem aggrediemur, curandam est. "

XXVIII. Circa idem tempus Synodus Augustensis *cap.* 12. voluit, ut „ Canonissæ continentiæ studium nulla voti solemnitate obstrictum sectantes, commune habeant dormitorium, habitu modesto, mundo & Castitatis indice utantur. Magna quoque instituti sui commoda (ait Synodus) ex mensæ communione perciperent; si contra inveteratum apud eos morem adduci ad hoc possent; quod ut faciant, eas in Domino hortamur. "

XXIX. Canonissarum vitæ laxioris genus cùm iniquius ferrent puellæ Monasterii Horreensis apud Treveros, abjecto Canonicarum indumento & vitæ genere, ad S. Benedicti leges se revocaverunt anno 1494. Eximio sanè exemplo & hortatu D. Joannæ de Bertstein Abbatissæ (ait Mabillonius loco citato) qua avitam Ordinis Monastici disciplinam vetustate & morum corruptela collapsam reduxit.

XXX. Tametsi Canonicæ hodiernæ à vita communi transierint ad vitam singularem; & è Sanctimonialibus, aut Canonicis quasi Regularibus factæ sint *seculares*, nihilominus reputantur etiamnum hodie Corpus *Ecclesiasticum*; nam uti rectè notat Bertrandus Loth in suis Resolutionibus Belgicis *tract.* 9. *q.* 2. *art.* 2. „ Præsens horum Collegiorum status est, ut sint Ecclesiæ Collegiales sæculares, & tales agnoscantur ab Ordinariis locorum; Capitula habeant & Ecclesias, quæ non sunt nomina laica. Visitantur auctoritate Ecclesiastica, vitæ institutum ab eadem recipiunt, & ordinationes, cùm opus est, in Processionibus non tantùm inter Ecclesiasticos procedunt, Sacerdotes, Sacellanos præducunt & Canonicos de suo Collegio; sed & supra reliquum Clerum, supereminent, dignissimum locum sustinente ipsa Abbatissa, pedo, Prælatorum Ecclesiasticorum insigni antè lato. "

XXXI. Quapropter Abbatissæ horum Collegiorum, etiam ad Synodos, non secus atque aliæ Abbatissæ Regulares, & Capitula Ecclesiarum Collegiatarum vocantur. Et quidem Synodo Provinciali Cameracensi anno 1165. subscribunt: „ Margaritæ de Hinkaert Abbatissæ de Malbodio Joannes de Ramez Procurator. Margaritæ de Noyelles Abbatissæ de Nivella Alphonsus Deyelleren. U. J. Licentiatus Procurator. Domicillarum Capituli Sanctæ Valdetrudis Montensis Simon Bosquet Procurator, "

XXXII. Hæc Collegia pleraque à Regibus fundata, etiam sub *immediata* Regis protectione esse reputantur: ideoque juxta Decretum Synodi Tridentinæ *Sess.* 22. *cap.* 8. *de Reformat.* ab Episcopis sine Principis licentia visitari non posse. Declarando enim quod Episcopi habeant jus visitandi Hospitalia, Collegia quæcumque ac Confraternitates laicorum, etiam quas scholas, sive quocumque alio nomine vocant, subjicit hanc exceptionem: *Non tamen quæ sub Regum* IMMEDIATA *protectione sunt, sine eorum licentia*,

CAPUT III.

De Beguinis.

1. *Quo tempore inceperint* Beguinæ *incertum*.
2. *Sæculo XIII. erant mulieres, quæ dicebantur* Beguinæ.
3. *Mulieres illæ etiam sæculo XIV. videntur vixisse sicut hodiernæ* Devotariæ *in domibus privatis*.
4. *Quædam illarum simul habitare, & sub certis legibus vivere cœperunt*.
5. *Ecclesias Parochiales frequentabant & Presbyteris Parochialibus erant subjectæ: nec proprium Parochum habebant*.
6. *Habebant Directores & Directrices sicut hodiernæ Devotariæ*.
7. *Interdum ex speciali privilegio dabatur Capellanus, salvo jure Ecclesiæ Parochialis*.
8. *Hodie plerisque Beghinagiis est proprius Parochus*.
9. *Olim Beguinæ à suis Directoribus & Directricibus normam vivendi excipiebant*.

10. *Pri-*

10. *Primitùs nullam professionem emittebant. Quæ hodierna professionis formula?*
11. *Vivendi disciplina in singulis penè Congregationibus olim erat diversa; hodie secus.*
12. *Quo tempore Beghinagia pleraque instituta; & quis primus Fundator?*
13. *Sæculo XIV. institutum hoc non modicas subiit vexationes.*
14. *Varii illis adscripti errores & statue earum damnatur; atque hinc & Belgicæ vexatæ fuerunt.*
15. *Joannes XXII. declaravit non omnes Beguinas ea damnatione comprehendi.*
16. *Idem præcepit, ut Belgicas Beguinas à vexatione Episcopi tuearentur.*
17. *In Gallia institutum Beguinarum desiit, & quare?*
18. *In quibus Beguinarum institutum & moderna vitæ disciplina conveniat cum Regulari.*
19. *Qua ratione Beguinæ censeri possint statum assumpsisse; idque potiore ratione, quàm Filiæ devotæ.*

I. QUo tempore Begninæ, quarum hodie in Belgio & vicinis aliquibus Provinciis magnus est numerus, initium sumpserint; ac præsertim ad eam, quam modo observant vivendi normam, redactæ sint, non parùm obscurum est.

II. De S. Ludovico Rege Galliarum scribit Thomas Cantipratanus *lib. 2. de Apibus cap. 29. n. 40.* „ Rex devotissimus Ludovicus, in tantum amplectitur virgines dignitatis pudicitiam sectantes, ut Parisiis collegerit *Beghinarum* maximam multitudinem, ut se in humilitatis obsequiis exercerat & salute.

Et de Philippo Montmiraltin testatur ibidem *cap. 38.* quòd octo Monasteriorum Ordinis Cisterciensis Fundator extitit, „ exceptis, ait, Congregationibus *Beghinarum*, quas ad *quinque millia* & eò *amplius* in diversis locis in Christi servitiò mancipavit.

Quam vivendi rationem hæ mulieres, quæ Beghinæ hic dicuntur, tunc tenerent, incertum est.

III. In *Extravagante* RECTA RATIO *de Religiosis domibus inter communes*, cujus auctor est Joannes XXII. dicitur: „ In multis mundi partibus plurimæ sunt mulieres, quæ vulgò *Beghinæ* vocatæ, segregatæ, quandoque in parentum, aut suis, interdum verò in aliis, aut conductis sibi communibus domibus simul habitantes.

Similiter idem Pontifex in litteris ad Episcopum Cameracensem, quas refert Miræus *lib. 1. Diplom. Belg. cap. 91.* testatur, quòd relatione fide digna didicerit; plurimas esse in civitate & Diœcesi Cameracensi mulieres, *Beghinas* simpliciter nuncupatas, quæ in sancta & solida simplicitate viventes, aliquæ proprias, aliquæ parentum, aliquæ conductas, vel sibi communes, & cum honesta familia domos inhabitantes, aliquæ verò rerum cogente defectu, simul in iisdem domibus & diversis Beghinagiis, ad majorem castitatis observantiam, commorantur.

Ex his aliisque monumentis rectè colligit Petrus Coens Canonicus Antverpiensis in Disquisitione historica de Origine Beghinarum *sect.* 3. non tantum eas, quæ in Congregationibus seu Beghinagiis habitabant, sed omnes Devotarias tunc fuisse vocatas communiter *Beghinas*.

IV. Illarum quædam successu temporis sibi fecerunt Congregationes & ordinationes, ac elegerunt Magistras, etiam antequam designatis locis, simul in communi habitarent.

Cui consonat quod ex Petro Herentalio refertur in magno Chronico Belgico ad *annum* 1207. „ Multæ mulieres tam senes quàm juvenes contempto sæculo cum suis delectationibus, sponso qui in cœlis est servire desiderantes, fecerunt sibi Congregationes, simul commorantes, & vocabantur *Beghinæ*.

V. In citata Extravagante Joannis XXII. uti & in ejusdem litteris ad Episcopum Cameracensem de his mulieribus *Beghinis* refertur: „ Vitas deducunt honestas, Ecclesias de nocte frequentant, Diœcesanis locorum & Parochialium Ecclesiarum reverenter obediunt.

VI. Hinc constat, Beghinas illas subjectas Presbyteris *Parochialibus*, nec tunc proprium Parochum habuisse. Si Petro Coens credimus in dicta Disquisitione, *sect.* 5. *num.* 2. „ Habitabant mulieres istæ & puellæ sparsim per civitates, & habebant Directores, & directrices, quæ zelo pietatis eum vivendi modum promovebant.

Sic scribit Thomas Cantipratanus *lib. 2. de Apibus cap.* 30. §. 31. Vidi sanctum virum magistrum Guidonem Presbyterum Beguinarum in Nivella. Et *cap.* 54. §. 10. meminit Elisabeth de Gravio apud Nivellam in Brabantia *magistra* 2000. *Beghinarum*; cum tamen, uti observat Coensius, nullum tunc Nivellæ esset Beghinagium; sed Beghinæ habitarent sparsim per civitatem, ut de ea causa necesse fuerit, ibidem multiplicare Parochias.

VII. Ex Archiviis Capituli Antverpiensis profert Coensius loco citato *num.* 4. fragmentum litterarum Episcopi Cameracensis de anno 1315. per quas Beghinis Antverpiensibus, de gratia *speciali*, usque ad revocationem concessit, „ ut in Capella *infirmariæ* Beghinagii dicti loci possent Missæ & alia Divina Officia facere celebrare per Sacerdotes, quorum Ecclesiæ debitis propter hoc officiis non frustrentur, *salvo jure Parochiali*.

Et anno 1236. Episcopus Cameracensis concedens licentiam construendi Valencenis in vico *de Salice* Hospitale pro Beghinis unà indulget, quòd „ Capellanus qui in dicto Hospitali deserviet, omnibus tam manentibus in ipso Hospitali, quam aliis Religiosis mulieribus, quæ *Beghinæ* dicuntur, in vico eodem & vicinia commorantibus, quæ per consilium Capellani ipsius Hospitalis Religiosum tenebunt propositum, Ecclesiastica Sacramenta poterit ministrare, ubi quoque celebrabitur solemniter Divinum Officium, &c... His autem omnibus salvis Presbyter S. Nicolai in omnibus personis prædictis curam Parochialem habebit, “ &c. Ibidem *n.* 6.

VIII. Cùm verò multiplicatis Beghinis videretur inconveniens, imò & periculosum, quòd earum tanta multitudo quotidie per civitatem transire deberet ad Ecclesiam Parochialem, Beghinagiorum Fundatores, quin & sensim ipsæ Beghinæ ab Episcopis postularunt, & obtinuerunt separationem Beghinagii, sive Ecclesiæ suæ à Parochia; nec non proprios Pastores Parochiarum Pastoribus non subjectos, neque ab his dependentes, quales hodie pleraque Beghinagia habent.

IX. Quemadmodum hodiernæ mulieres, quas *Devotarias* dicimus, tametsi etiam plures simul in una Congregatione vivant, non solent ab Episcopis, sed à suis Directoribus, aut etiam à suis Magistrabus statuta & normam vivendi accipere; ita & Beghinæ primitus à suis Pastoribus & Magistrabus vitæ normam accipiebant.

In litteris Episcopi Cameracensis, quibus communicatur Bulla Joannis XXII. (de qua suprà) conceditur, ut Beghinæ sub *obedientia Magistrarum* in habitu grisco, humili & honesto remaneant, nulla statutorum facta mentione; ut non obscurum sit, tunc temporis nulla adhuc fuisse Beghinarum statuta specialia, sed in vivendi norma à directione & voluntate Magistrarum & Directorum dependisse, sicuti hodie filiæ illæ, quas *Devotarias* dicimus.

X. Notat Coensius *sect.* 2. *num.* 17. quòd primitùs Beghinæ, quemadmodum hodie nostræ Devotariæ, nullam solerent professionem facere, sed sola vestium mutatione, & cum aliis communi habitatione fierent Beghinæ, atque posterioribus dumtaxat temporibus præscriptam esse hodiernam professionis formulam, quæ his verbis exprimitur: *Ego N. promitto tibi D. Parochiano & Magistrabus nunc existentibus & futuris obedientiam & castitatem, tamdiu ac in Curia Beghina habitabo.*

XI. Cùm verò vivendi disciplina penderet à singularum Congregationum Directoribus & Directricibus, varia erat penè singularum Congregationum vivendi norma; quam diversitatem minus convenientem judicans Archiepiscopus Mechliniensis Hauchinus sub finem præcedentis sæculi, „ ex variis ordinationibus selegit puncta utiliora & convenientiora, quibus omnes *unanimiter*, salutariter & virtuosè in ejusmodi Congregatione possent conversari & perseverare, renovans & annullans omnes præcedentes ordinationes & statuta quæ Beghinagia in communi concernebant, unde & habitum quem modo gestant, votum quod emittunt, præscripsit; quæ etiam in aliis quibusdam Diœcesibus absque Ordinatione proprii Episcopi fuerunt

acce-

acceptata vel iis conformia ab Ordinariis, prout ab Illust. D. A. Bergia Antverpiæ, fuere proposita; ita ut Illust. D. Hauchinus saltem in Brabantia, meritò dici possit Patriarcha Beghinarum, cùm Institutum istud eo modo reformavit, & ad majorem perduxit perfectionem, quam antea ibidem umquam habuit, & Beghinagia Diœcesis istius, quæ priùs propter diversitatem Statutorum erant quasi diversi instituti, fecit esse ejusdem & unius moris.

Ex hactenus dictis facile est colligere, Beghinas sensim, nec ubique eodem tempore ad eam vivendi rationem, quam hodie plerisque in locis observant, pertigisse.

XII. Pleraque in Belgio ac locis circumvicinis Beghinagia sæculo XIII. & XIV. erecta fuisse; ex fundationum monumentis ostendit Coensius in sæpiùs allegata Disquisitione *sect.* 4. creditque omnium antiquissimum esse Leodiense institutum, ut ipse putat, à quodam Lamberto *Le Begues*: de quo in magno Belgii Chronico legitur ad *annum* 1168. „ Apud Leodium electus est in Episcopum Radulphus: ille Præbendas & Beneficia per Udelinum carnificem vendebat, ad quem propter hæc multi confluebant, contra quod homo quidam publicè prædicavit, & quidem sine malitia. Prælati indignati, per Episcopum capi illum faciunt, & ducentes per Ecclesiam, unguibus impingunt: ipse verò prophetando dixit: heu, heu, dies venient cum subtus altare B. Mariæ porci terram effodient, quod post accidit. Vocabatur ille Lambertus Begghe, à cujus nomine adhuc Beghinæ vocantur; quia primus invenit Ordinem Beghinarum, & eis primùm castitatis normam verbo & exemplo prædicavit.

XIII. Quidquid sit de Beghinagii Leodiensis antiquitate, aut Beghinarum primo Auctore, aut earum origine, illud certius est, quòd sæculo XIV. non modicas, ut leges hoc institutum subierit difficultates; eò quòd nonnullæ mulieres, præsertim in Alemania dictæ Beguinæ, & viri earum Institutum æmulantes dicti *Begardi* apud Sedem Apostolicam fuissent infamati, quasi de Summa Trinitate & Divina essentia disputarent & prædicarent, ac circa Articulos fidei & Ecclesiastica Sacramenta opiniones Catholicæ fidei contrarias introducerent, & multorum simplicium animas in diversos errores inducerent.

XIV. Errores illis adscripti referuntur in *Clementina* Ad nostrum *de Hæreticis*, & in *Clementina* Cum de quibusdam *de Religiosis Domibus*, sub nomine Concilii Viennensis, ubi erroribus Beguinarum relatis, earum status damnatio his verbis exprimitur: „ Nos tam ex his, quàm ex aliis de ipsarum opinione sinistra frequenter auditis, eas meritò suspectas habentes, statum earumdem sacro approbante Concilio perpetuò duximus proscribendum, & à Dei Ecclesia penitùs abolendum: eisdem & aliis mulieribus quibuscumque sub pœna excommunicationis, quam in contrarium facientes incurrere volumus ipso facto, injungentes expressè, ne statum hujusmodi dudum fortè ab ipsis assumptum quoquomodo sectentur, vel ipsum aliquatenus de novo assumant.

Ob hanc damnationem Belgicæ Beghinæ etiam à nonnullis in criminis suspicionem vocatæ fuerunt; adeò ut Antverpiæ (referente Zypæo in Jure novo *tit. de Regul. n.* 9.) omnia earum bona Fiscales rationatores arripuerunt.

XV. Sed cùm habita informatione intellexisset Joannes XXII. immediatus Clementis V. (sub quo Concilium Viennense celebratum fuerat) successor, multam esse in variis mundi partibus Beghinas nullatenus de prædictis erroribus suspectas, editis litteris declaravit, hasce sub *prohibitione, aut abolitione prædictis non contineri:* „ Locorum Ordinariis nihilominus injungentes, ut eas sub prætextu hujusmodi nullatenus molestari permittant. Et si quid forsitan ex hoc in bonis aut juribus, à quibuscumque contra eas attentatum est hactenus, vel attentari contigerit in futurum: per illos prædictos Ordinarios auctoritate nostra in statum reduci debitum volumus: invocato (si opus fuerit) auxilio brachii sæcularis.

Refertur in *Extrav.* Ratio recta *de Religiosis Domib. in Comm.*

XVI. Præter hanc generalem declarationem, etiam specialibus literis ad Episcopum Cameracensem, Leodiensem, & Ultrajectinum (quibus penè totum Belgium tunc temporis in spiritualibus parebat) id ipsum declaravit; uti monet Zypæus loco citato *n.* 10. addens in literis, ut facta inquisitione in mores & religionem Beghinarum, suarum respectivè Diœcesium, si tales invenirentur, quales in dicta *Extravagante* describuntur, non paterentur innocentes cum nocentibus ad paria judicari, sed ab omni molestia eximerent; molestatores, si qui fuerint, per Censuram Ecclesiasticam, appellatione remota, compescendo.

Episcopi inquisitione facta ipsas passim tutati sunt; atque ab eo tempore Beghinæ hìc in Belgio pacificè vivere, ac indies magis magisque multiplicari, & ad uniformem atque regularem quamdam vivendi normam redigi cœperunt.

XVII. Non eadem fuit Beghinarum sors in Gallia, „ Cùm enim (ait D. Du Cange in suo Glossario, verbo *Beghina*) Beghinarum institutum haberetur contemptui, sensim desiit, & in earum locum successere Sorores *tertii Ordinis S. Francisci*, quibus fuere traditæ in urbibus Galliæ carum ædes. "

Neque mirum videbitur, eam fuisse in Gallia Beghinarum sortem, qui attenderit, Philippum Pulchrum Galliarum Regem præcipuum fuisse Concilii Viennensis (in quo Beghinarum abolitio decreta erat) promotorem, ejusque particulare interesse postulasse, ut ejus Decreta executioni mandarentur; ideoque, uti notat Thomasinus in Disciplina Ecclesiastica *parte* 4. *lib.* 1. *cap.* 62. §. 11. fieri facilè potuisse, Philippum Pulchrum omnes Beghinarum Congregationes abolevisse, ut Clementi V. & Concilio Viennensi faveret.

XVIII. Norma vivendi Beghinarum, earumque institutum hodiernum in Belgio, mixtum, ac medium quodammodo est inter Regulare & sæculare sive laicum.

Imprimis si vestes & habitum consideremus, is planè à laicali est diversus; atque Religioso vestitui conformis; solentque pleræque veste nigra uti; atque capitis velamento instar Monialium.

Secundò, professionem aliquam, votumque castitatis & obedientiæ saltem temporaneum; ritu etiam quodam solemni sub formula superiùs relata, instar Monialium emittunt.

Tertiò, leges & ordinationes vivendi ab Ordinariis locorum non secùs ac Moniales accipiunt, atque eorum visitationi æquè ac Moniales subjacent. Parochum quoque proprium fere ubique habent, cujus directioni & curæ subduntur.

Fatendum nihilominus, etiam modernum Beghinarum vivendi genus in multis à Religioso Monialium instituto discrepare.

Primò, nullum votum Religionis *perpetuum* emittunt, sed tantùm *temporaneum* castitatis & obedientiæ, non diutiùs astringens, quàm Beghinæ manere volunt; ita ut omni hora liberè exire & ab omni voto se eximere atque matrimonium contrahere possint.

Secundò, paupertatis votum nullum, ne quidem temporaneum faciunt; sed etiam Beghinæ existentes, manent rerum suarum proprietariæ, capacesque acquirendi & retinendi, non secus atque aliæ mulieres laicæ & sæculares; iisque liberè utuntur, & tam inter vivos, quàm mortis causâ pro suo arbitrio de illis disponunt.

Tertiò, licèt pleræque in Beghinagiis muro & claustro nocturno vallatis habitent, proprias tamen ac separatas ædes inhabitant; in quibus rem domesticam administrant; quasi laicæ & sæculares matres-familias, mensam, suppellectilem, totamque domesticam œconomiam pro suo arbitrio instituentes. Unde vita communis inter eas quoque exulat.

Quartò, clausuram Monialium non servant, sed liberè exeunt, atque per civitatem sua negotia & rem familiarem procurant; consanguineos familiaresque invisunt, & domos civium frequentant, nisi quòd certis legibus quoad dies & horas exeundi & redeundi libertas, per ordinationes & statuta in plerisque Beghinagiis nonnihil limitata & restricta sit.

Quin-

Quintò, nullam certam Regulam à Sede Apostolica probatam profitentur; atque hoc ex capite juxta Decisionem Concilii Lugdunensis, in *Capit. 1. de Religiosis Domibus in 6.* earum institutum Ordo Religiosus, vel status Religiosus dici nequit.

Hoc sensu accipiendum quod Joannes XXII. in allegata Extravagante, de Beguinis in diversis mundi partibus piè & ab erroribus immunem vitam agentibus dicit: „ Cæterum statum *Beguinarum* hujusmo„ di, quas esse *permisimus*, nullatenùs ex præmissis „ intendimus *approbare*, “ idest, tamquam novum Ordinem, seu statum Religiosum.

Neque enim dubium est, Beguinarum vivendi rationem haberi ab Ecclesia & à Romanis Pontificibus (qui illis multa jampridem privilegia ac immunitates concesserunt, quæ in earum archiviis etiamnum hodie reperiuntur) tamquam laudabilem, & eatenus probatam, ut institutum illud sequentes salutem suam securè queant operari.

XIX. Adhæc nec illud negandum, quòd licet susceptio habitus Beguinarum, aut earum professio non efficiat eas verè *Religiosas*; neque dici queant assumpsisse propterea statum omninò *fixum* & immutabilem, uti est status religiosus, tamen quia per habitus illius assumptionem se à sæculo & mulierum sæcularium vestitu & vivendi ratione ac contubernio separant, atque ad aliquod particulare vitæ institutum transferunt; idque ea intentione ut toto vitæ tempore in eo permaneant; tametsi absolutè possint sine peccato ad sæculum & communem sæcularium vivendi rationem reverti, etiam verè dici potest, Beguinas eatenus *statum*, seu vitæ conditionem assumpsisse; & ita vulgò creditur, filias professione Beguinarum emissa ad *statum* pervenisse: ac propterea si consuetudo, aut testator aliquid deulerit Filiabus cùm ad statum aliquem pervenerint, id debetur Filiabus factis Beguinis, nisi ex circumstantiis appareat, quòd consuetudo, vel testator per *statum*, intellexerit statum *Religiosum*, vel statum *Matrimonialem*, sive omninò *stabilem*, & *fixum*; uti latiùs deducit Zypæus, *Resp. 14. de Regularibus.*

Denique certum est, Beguinas potiori ratione dici posse ad statum etiam Ecclesiasticum pervenisse, quàm filias, quas hodie *Devotarias*, sive *Spirituales* dicimus; utpote nullam professionem castitatis etiam ad tempus; saltem publicè, ac vi sui instituti emittentes; neque à sæcularium contubernio, & vivendi communi vulgarium instituto æquè ac Beguinæ se separantes; neque in Congregationem sub obedientia Superiorum se redigentes, sed quæ vi sui instituti possunt etiam inter sæculares, aut privatim, uti maluerint, vitam vulgatem in cælibatu sine ullo voto agere; idque in veste à veste Religiosa planè disparata, & à vulgari honestarum matronarum parùm diversa: ubi econtrariò vestis *Beguinarum* ad vestem Religiosam proximè accedit.

FINIS PRIMÆ PARTIS.

